

MARĪPŪYA KERERE WERERI TURI

El Nuevo Testamento
en el idioma siriano de Colombia, S.A.

Segunda edición
©2009 Wycliffe Bible Translators

Primera edición
©1998 International Bible Society

Licencia Creative Commons

- Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:
- Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o apoyan el uso que hace de su obra).
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
- Sin obras derivadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.
- Al reutilizar o distribuir la obra, tiene que dejar bien claro los términos de la licencia de esta obra.
- Alguna de estas condiciones puede no aplicarse si se obtiene el permiso del titular de los derechos de autor
- Nada en esta licencia menoscaba o restringe los derechos morales del autor.

INDICE

De los Libros del Nuevo Testamento

<i>Título</i>	<i>Abreviatura</i>	<i>Página</i>
San Mateo	Mt.	1
San Marcos	Mr	58
San Lucas	Lc	91
San Juan	Jn	151
Hechos	Hch.	192
Romanos	Ro.	244
1 Corintios	1 Co.	269
2 Corintios	2 Co.	293
Gálatas	Gá.	309
Efesios	Ef.	319
Filipenses	Fil.	328
Colosenses	Col.	334
1 Tesalonicenses	1 Ts	340
2 Tesalonicenses	2 Ts	345
1 Timoteo	1 ti	348
2 Timoteo	2 Ti.	355
Tito	Tit.	360
Filemón	Flm.	363
Hebreos	He.	365
Santiago	Stg	385
1 San Pedro	1 Pe	392
2 San Pedro	2 Pe	400
1 San Juan	1 Jn	404
2 San Juan	2 Jn	410
3 San Juan	3 Jn	411
San Judas	Jud	412
Apocalipsis	Ap.	415

SAN MATEO

Jesucristo ñekūsāmarā āārīturiāmūrīdeā

(Lc 3.23-38)

- 1** ¹ Jesucristo ñekūsāmarā iripoege marā āsū āārīnerā āārīmí. Jesucristo, David parāmi āārīturiagu āārīdi āārīmí. David, Abraham parāmi āārīturiagu āārīdi āārīmí.
- ² Abraham Isaac pagu, Isaac Jacob pagu, Jacob Judāsā pagu āārīdi āārīmí.
- ³ Judā pūrā Fares, Zara wāikurā āārīnerā āārīmá. Īgūsā pago Tamar wāikudeo āārīmó.
- Fares Esrom pagu, Esrom Aram pagu,
- ⁴ Aram Aminadab pagu, Aminadab Naasón pagu, Naasón Salmón pagu, ⁵ Salmón Booz pagu āārīdi āārīmí. Īgū pago Rahab wāikudeo āārīmó.
- Booz, Obed pagu āārīdi āārīmí. Īgū pago Rut wāikudeo āārīmó.
- Obed Isaí pagu āārīdi āārīmí.
- ⁶ Isaí Israel bumarā opu David pagu āārīdi āārīmí.
- David, Urías marāpo āārīdeo merā Salomón wāikugure pūrākudi āārīmí.
- ⁷ Salomón Roboam pagu, Roboam Abías pagu, Abías Asa pagu, ⁸ Asa Josafat pagu, Josafat Joram pagu, Joram Uzías pagu,
- ⁹ Uzías Jotam pagu, Jotam Acaz pagu, Acaz Ezequías pagu, ¹⁰ Ezequías Manasés pagu, Manasés Amón pagu, Amón Josías pagu,
- ¹¹ Josías, Jeconíasā pagu āārīdi āārīmí. Īgūsā āārīpoere Israel bumarārē

Babilonia marā gapu ñeā, Īgūsāya nikūgue āīānerā āārīmá.

- ¹² Irasirigu, Jeconías Babilonia nikūgue Salatiel wāikugure pūrākudi āārīmí.
- Salatiel Zorobabel pagu, ¹³ Zorobabel Abiud pagu, Abiud Eliaquim pagu, Eliaquim Azor pagu,
- ¹⁴ Azor Zadoc pagu, Zadoc Aquim pagu, Aquim Eliud pagu, ¹⁵ Eliud Eleazar pagu, Eleazar Matán pagu, Matán Jacob pagu,
- ¹⁶ Jacob, José pagu āārīdi āārīmí. José, María marāpu āārīdi āārīmí. María, Jesús masakare taubu “Cristo” wāikugu pago āārīdeo āārīmó.
- ¹⁷ Abraham merā keopurori, Daviguere marí keotūnumakū, āārīpererā Abraham parāmerā āārīturiarā catorce burigora masāporewāgānerā āārīmá. David merā Īgū parāmerā āārīturiarārē keomakū, Babiloniague Israel bumarārē Īgūsā āiáburo dupuyuro keotūnumakū, catorce burigora masāporewāgānerā āārīmá. Dupaturi Babiloniague Īgūsā ejadero puru, Īgūsā parāmerā āārīturiarārē keopurorimakū, Cristo deyoadero puru keotūnumakū, catorce burigora masāporewāgānerā āārīmá doja.

Jesucristo deyoadea

(Lc 2.1-7)

- ¹⁸ Jesucristo deyoaburi āsū waayuro. Īgū pago María, José merā marāpukūbo iriyupo. Īgūsā suro merā āārīrikūburo dupuyuro Ōgū deyomarīgū turari merā nijipo āārīnugāsiayupo. ¹⁹ José

igo merā mojōsiabu diayemarē irigu āārīyupū. Irasirigū, igo nijipo āārīrīrē masīgū, masaka iūrōgue igore: “Nērō irideo āārīmō”, ārī weresādūabi, īgūsā masībirimakūta igore béobu iriadiyupū.²⁰ Irire īgū gūñaripoe Marīpure wereboegu, kērōgue īgūrē deyoa, āsū ārīyupū:

—José, David parāmi āārīturiagu, Mariare nērō gūñabirikōāka! Igo, Ōāgū deymarīgū turari merā nijipo āārīnūgāsiamō. Irasirigū gūiro marīrō igo merā mojōsiaka! ²¹Igo majīgūrē pūrākugokumo. Īgū īgūyarā masakare īgūsā nērī iridea wajare taubu āārīgukumi. Irasirigū īgūrē “Jesús”^a wāiyegukoa, ārīyupū Marīpure wereboegu Josére.

²²I āārīpereri Marīpu īgūya kerere weredupuyudire gojadorederosūta waayuro. Āsū ārī gojasūdero āārībū:

²³Sugo nomeō ūmū merā āārībirikerego, sugū majīgū pūrākugokumo. Īgū “Emanuel” wāikugukumi, ārī gojasūdero āārībū.^b

“Emanuel”, ārīrō: “Marīpu marī merāta āārīmi”, ārīduaro yāa.

²⁴José kāriadi yobeja, purū Marīpure wereboegu īgūrē doreaderosūta María merā mojōsiayupū. ²⁵Irasirikeregu, igo magūrē pūrākuburo dupuyuro igore marāpokūbi irirosū āārīkōāyupū. Igo pūrākūadero purū, majīgūrē “Jesús” wāiyeyupū.

Masīrīmasā Jesúre iārā waadea

2 ¹Herodes wāikugu, Judea nikū marā opu āārīripoe Jesús iri nikūma makā Belégue deyoayupū. Īgū deyoadero purū, abe mūrīriro gapū marā neñukārē ōārō masīrīmasā Jerusalégue ejañurā. ²Irogu eja, iri makā marārē sērēñañurā:

—Sugū majīgū deyoadi judío masaka opu āārību, ¿noógue āārīrī? Guaya nikūgue gua āārīmakū, abe mūrīriro

gapū neñukāmū īgū deyoarire īmugū boyopurorimakū iābū. Irasirirā īgūrē būremurā aarirā iriabu, ārīñurā.

³Opu Herodes īgūsā irasū ārādeare pébokagu, buro gūñarikuyupū. Āārīpererā Jerusalén marāde gūñarikuñurā. ⁴Irasirigū Herodes āārīpererā paía oparārē, Moisés doredeare buerimasādere siuu neeō, īgūsārē sērēñayupū:

—Cristo, Marīpu iriubu, ¿noógue deyoabu āārāyuri? ārīyupū. ⁵Īgū irasū ārīmakū, āsū ārī yujñurā:

—Judea nikūma makā Belégue deyoagukumi. Iripoegue Marīpuya kerere weredupuyudi āsū ārī gojadi āārīmi:

⁶Belén wāikuri makāgue sugū Opu deyoagukumi. Īgū Marīpuyarā Israel bumarārē korebu āārīgukumi.

Irasiriro Belén Judea nikū āārīrī makārī watope ubu āārīrī makā āārīkerero, gajī makārī nemorō āārīrokoa, ārī gojadi āārīmi, ārī wereñurā Heroderē.^c

⁷Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Herodes masīrīmasārē siuu, masaka péberogue sērēñayupū:

—¿Naāsū āārīmakū neñukāmū deyoari? ārīyupū. ⁸“Irinugue deyoami”, ārī yujmakū pégu, īgūsārē Belégue āsū ārī iriuyupū:

—Iro marārē: “¿Noógue āārīrī, majīgū deyoadi?” ārī sērēñarā waaka! Īgūrē bokajarā, ōōta goedujarika, yare īgū āārīrōrē weremurā! Yude īgūrē būremugū waaduakoa, ārīyupū īgūsārē.

⁹⁻¹⁰Īgū irasū ārīmakū pé, Belégue waakōñurā. Maague waamakū, neñukāmū, abe mūrīriro gapū boyoadi īgūsā dupuyuro waadupuyuyupū, īgūsā waarī maarē īmugū. Īgūsā neñukāmūrē iārā, buro usuyañurā. Neñukāmū īgūsā dupuyuro waa, majīgū īgū āārīrī wii weka dujanugājayupū.

¹¹Irasirirā iri wiigue nājārā, majīgūrē, īgū pago María merā

^a 1.21 “Jesús”, ārīrō: “Marī Opu marīrē taumi”, ārīduaro yāa.

^b 1.23 Is 7.14 ^c 2.6 Mi 5.2

äärīgūrē bokajañurā. Īgūrē iā, īgū puro ñadukupuri merā ejamejā: “Ōātarimi”, āri būremuñurā. Īgūsā āiadea kūmarīrē tūpā: oro, incienso, mirra wāikuri sūrōri wajaparire īgūrē siñurā. ¹²Puru īgūsā kāriripoe Marīpu kērogue wereyupu:

—Musāya makāgue goedujáarā, Herodes puro waarí maaré dujáabirikōāka! Gaji maa gapu dujáaka! āri wereyupu. Irasirirā gaji maa gapu goedujáañurā.

**José, María merā majīgūrē
Egiptogue āiduriadea**

¹³Masīrīmasā goedujáadero puru, Marīpure wereboegu Josére kērogue deyoa, āsū āri wereyupu:

—Yobeka! Majīgūrē, īgū pago merā Egipto nikūgue āiduriwāgāka! Yū murē: “Dujarika!” āri weremakūgue dujarika! Herodes majīgūrē āmabu yámi īgūrē wējēbu, āri wereyupu.

¹⁴Īgū irasū ārimakū pégu, José yobe, majīgūrē āi, pago merā ñamita Egiptogue waakōāyupu. ¹⁵Herodes okaropā iroque āārīñurā. Irasiriro Marīpuya kerere weredupuyudi Marīpu magūrē īgū ārideare gojaderosūta waayuro. Marīpu āsū ārīdi āārīmí: “Yū magūrē Egiptogue āārīgūrē siubū”.

Herodes ūma pūrārē wējēbéodoredea

¹⁶Herodes, masīrīmasā īgū puro goedujáabirimakū iāgū, guatariakōāyupu. Irasirigu Belén marārē, iri makā turo āārīrādere ūma pūrāgārē wējēpeokōādoreyupu. Masīrīmasā ārideare gūñagū: “Ōōpāta majīgū masākumi”, āri gūñayupu. Irasirigu pe bojori oparārē, pe bojori doka oparārē wējēbéodoreyupu. ¹⁷Īgū irasiriri Jeremías Marīpuya kerere weredupuyudi gojaderosūta waayuro. Āsū āri gojadi āārīmí:

¹⁸Ramā wāikurogue būro būjawereri merā dujaritua, orerākuma. Raquel parāmerā āārīturiarā

Israel bumarā nome īgūsā pūrārē būro orerākuma.

Īgūsā pūrārē wējēmakū iārā, būjawereduúbirimakū, gajerā īgūsārē gūñaturamakū irimasībirikuma, āri gojadi āārīmí.^d

¹⁹Herodes boadero puru, Marīpure wereboegu Josére Egiptogue āārīgūrē kērogue deyoa, āsū āriyupu doja:

²⁰—Majīgūrē wējēduanerā boapereakōāma. Irasirigu majīgūrē, pago merā Israel bumarāya nikūgue āi dujáaka doja! āriyupu.

²¹Īgū irasū ārimakū pégu, José yobe, majīgūrē, pago merāta Israel bumarāya nikūgue āiākōāyupu. ²²José gapu Judea nikūgue ejagu, Herodes magū Arquelao wāikugu īgū pagu dagure gorawayudi āārīmí, ārīrī kerere pégu, gūiyupu. Irasirigu, kērogue Marīpu īgūrē werederosūta Judea nikūrē taria, Galilea nikūgue waakōāyupu. ²³Iri nikūguere Nazaret wāikuri makāgue eja, āārīyupu. Irasiriro Marīpuya kerere weredupuyunerā gojaderosūta waayuro. Āsū āri gojanerā āārīmá: “‘Cristo, Marīpu iriudi Nazaretmāta āārīmí’, ārīrākuma masaka”, āri gojanerā āārīmá.

**Juan masakare wāiyerimasū buedea
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)**

3 ¹Iripoere Juan masakare wāiyerimasū Judea nikū masaka marīrōgue īgū puro ejarārē Marīpuyare buenūgāyupu. ²Āsū āri werenayupu: —Musā ñerō iririke būjawereka! Musā gūñarīrē gorawayuka! Mērō dūyāa, Marīpu īgūyarārē doreri ejaburo, āri werenayupu.

³Iripoeguemu Isafas Marīpuya kerere weredupuyudi, Juan iriburire āsū āri gojadi āārīmí:

Sugu, masaka marīrōgue būro gainīrī merā: “Marī Opū aariburi dupuyuro īgū aariburi maaré diayema maa ōārī maa āmurá

^d 2.18 Jer 31.15

irirosū diayemarē irika!” āri
weregukumi, āri gojadi āārīmī.^e

⁴Juāya surīro camellu poari
merā suadea surīro āārīyuro. Īgūya
yujuwēñaridade waibū gasiro merā
irideada āārīyuro. Poreroa, mume
makānū marāyare baarikuyupū.

⁵Jerusalén marā, āārīperero Judea
nikū marā, dia Jordán wāikudiya turo
marāde īgūrē pērā ejañurā. ⁶Īgūsā
ñerō irideare bujawere, Marīpūre
weretarimakū īāgū, īgūsārē deko merā
wāīyeyupū dia Jordán wāikudiyague.

⁷Juan, wārā fariseo bumarā, saduceo
bumarā īgūrē wāīyedorerā ejamakū īāgū,
āsū āriyupū:

—Musā āña irirosū ñerā āārā.

¿Noā musārē oōguere aaridoreari?

“Marīpū, gua ñerō iriri waja guare
wajamoābirikōāburo”, ārīrā, ¿yure
wāīyedorerā aarari? ⁸Musā: “Gua
ñerō irideare bujawere, guñarirē
gorawayuabū”, ārīrā, musā ñerō irideare
piri, oārī gapure irika! Musā irasirimakū,
Marīpū musārē wajamoābirikumi.

⁹Musā: “Gua Abraham parāmerā
āārīturiarā āārīmakū, Marīpū guare
wajamoābirikumi”, āri guñabirikōāka!
Yū musārē āsū ārā: “Musā guñarirē
gorawayubirimakū, musā Abraham
parāmerā āārīturiari wajamāa. Marīpū
ī ūtāyeri merā Abraham parāmerā
āārīturiarā waamakū irimasīmi”.

¹⁰Musā ñerī iririre piribirimakū īāgū,
Marīpū musārē bēogukumi. Sugū
yuku ñerī dukakudire īā, kōme merā
nugūrīgue merāta diti, peamegue
soebéorosū musārē bēogukumi. ¹¹Musā
ñerō irideare bujawere, musā guñarirē
gorawayumakū īāgū, yū musārē deko
merā wāīyegukoa. Yū paru aarīgū, yū
nemorō turagū āārīmi. Yū gapū ubu
āārīgū, īgūrē neō sūropebirikoa. Īgū
musārē Ōāgū deyomarīgū merā, peame
merā wāīyegukumi. Irasirigū Ōāgū
deyomarīgūrē musā merā āārīnimakū
irigukumi, ñerirē soebéorosū musārē
ñerirē bēoburo, ārīgū. ¹²Trigo gasirire

korobéogu irirosū āārīmi. Gasirire koro
odo, iri yerire baari duripíri wiigue
duripígu irirosū oārō irirārē īgū pūroque
āīagukumi. Gasiri gapure peamegue
soebéogu irirosū ñerō irirārē peamegue
bēogukumi. Iri peame neō yaribirikoa,
āri werenayupū Juan masakare.

Juan Jesúre deko merā wāīyedeade
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³Juan masakare dia Jordán
wāikudiyague deko merā wāīyeripoe
Jesús Galileague āārādi īgūrē
wāīyedoregu waayupū. ¹⁴Iroque ejamakū,
Juan īgūrē wāīyeduabiradiyupū:

—¿Mu gapū yure wāīyeroni irigu yure
wāīyedoregu aariri? āriyupū.

¹⁵⁻¹⁶Jesús gapū īgūrē yujuyupū:

—Yure wāīyeka! Marīrē āārīpereri
Marīpū dorederosūta iriro gāamea.

Īgū irasū ārīmakū pégu: “Jáu”, āri,
Jesúre wāīyeyupū. Wāīye odomakū,
Jesús diague níadi majānūgāmakūta,
ūmugasi tūpākōāyuro. Ōāgū deyomarīgū
buja irirosū deyogu dijari, īgū weka
ejabejamakū īāyupū. ¹⁷Marīpū
ūmugasigue āārīgū āsū āriyupū Jesúre:

—Īi yū magū, yū maīgū āārīmi. Īgū
merā buro usayāa, āriyupū.

Wātī Jesúre ārīmesādideade
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 ¹Parū Ōāgū deyomarīgū Jesúre
masaka marīrōgue āīayupū, wātī
īgūrē ārīmesāburo, ārīgū.

²Iroguere Jesús cuarenta nūrī,
cuarenta ñamīrīgora baabiriyupū. Parū
uaboakōāyupū. ³Īgū uaboamakū īāgū,
wātī īgū puro eja, āsū āriyupū:

—Diayeta Marīpū magū āārīgū, mū
turaro merā ī ūtāyerire pá duparu
waamakū irika! āriyupū.

⁴Jesús gapū īgūrē yujuyupū:

—Yupūya werenírī gojadea pūgue:
“Baari dita masakare okamakū iribea.
Āārīpereri Marīpūya werenírī gapū
īgūsārē okamakū yāa”, āri gojasūdero
āārībū, āri wereyupū Jesús wātírē.

^c 3.3 Is 40.3

⁵ Puru wātī Marīpuya makā
Jerusalégue Jesúre āia, Marīpuya wii
wekague āimurīa, ⁶ ĩgūrē āsū āriyupū:
—Diyeta Marīpu magū āārīgū,
yebague parimadijaka! ĩgūya werenirī
gojadea pūgue:

Marīpu ĩgūrē wereboerārē murē
koredoregukumi, neō ūtāyegue
meēbejabirikōāburo, ārīgū, āri
gojasūdero āārībā, āri wereyupū
wātī Jesúre.^f

⁷ Jesús ĩgūrē yujayupū:
—Yupūya werenirī gojadea pūgue:
“Buremurī marirō Marīpūre: ‘Mū
turari merā yure gajino iri ĩmuka!’
ārībirikōāka!” āri gojasūdero āārībā, āri
wereyupū Jesús wātirē.

⁸ Puru wātī Jesúre ūmarī buuru
wekague āimurīayupū doja. Irogue
āārīpereri i ūmuma makārīrē, masaka
oparidere ĩmupeokōāyupū. ⁹ Irire
ĩmupeo, Jesúre āsū āriyupū:
—Mū ñadukupuri merā ejamejāja,
yure: “Mū, yu Opū āārā”, āri
buremumakū, i āārīpererire murē sīgura,
ārīyupū.

¹⁰ ĩgū irasū ārīmakū, Jesús āsū
ārīyupū:
—Satanás, yu purore wirika! Yupūya
werenirī gojadea pūgue: “Marīpu direta
buremuka! ĩgū doreri direta irika!” āri
gojasūdero āārībā, āri wereyupū Jesús
wātirē.

¹¹ ĩgū irasū ārīmakū pégu, wātī
waakōāyupū. ĩgū waadero purū,
Marīpūre wereboerā Jesúre iritamurā
ejañurā.

Jesús Galilea nikūgue masakare buenugādea

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Juārē peresu iridea kerere pégu,
Jesús Galilea nikūgue waakōāyupū.

¹³ Iro āārīrī makā Nazarere tariwāgā,
Capernaum wāikuri makāgue
ejayupū. Galilea wāikuri ditaru turo
āārībā Capernaum. Iri makā Zabulón
bumarāya nikū, Neftalí bumarāya nikū

āārīunadero āārībā. ¹⁴ Jesús irogue
ejagu, iripoeguemu Marīpuya kerere
weredupuyudi Isaías gojaderosūta
iriyupū. Āsū āri gojadi āārīmī:

¹⁵ Zabulón bumarāya nikū, Neftalí
bumarāya nikū āārīunadero,
judío masaka āārīmerāya nikū
āārā. Ditaru turo, dia Jordán
wāikudiya abe ñajārōgue Galilea
wāikuri nikū āārā.

¹⁶ Iro marā, naītīārōgue āārīrā
irirosū Marīpūyare masībema.
ĩgūsā masībiri waja peamegue
waabonerā āārīma. Irasū
āārīkererā, siāgorire iārā irirosū
ĩgūsārē taubure iārākuma. ĩgūta
ĩgūsārē Marīpūre masīmakū irigu
aarigukumi. Irasirirā boyorogue
āārīrā irirosū āārīrākuma, āri
gojadi āārīmī.^g

¹⁷ Jesús irogue āārīgū, masakare āsū
āri buenugāyupū:

—Musā ñerī iririre bujawereka!
Musā gūñarirē gorawayuka! Mérō
duyāa, Marīpu ĩgūyarārē doreri ejaburo,
ārīyupū.

Jesús wapikurā waaī wējērīmasārē siudea

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Jesús Galilea wāikuri ditaru turogue
ejagu, Simórē, ĩgū pagumu André
bokajayupū. Simóta “Pedro” wāikuyupū.
ĩgūsā waaī wējērīmasā āārīñurā.
Ditarugue ĩgūsāya buidire meéyorā
iriñurā. ¹⁹ Jesús ĩgūsārē:

—Náka, yu merā! Daporare musārē
waaī wējērīmasā āārīrīrē piri, Marīpuya
kerere wererimasā āārīmakū irigukoa,
ārīyupū.

²⁰ ĩgū irasū ārīmakū pérā, mata
ĩgūsāya buiriyukure pikōā, Jesús merā
waakōāñurā.

²¹ Puru Jesús yoaweyaro waa,
Santiagore, ĩgū pagumu Juārē
bokajayupū. ĩgūsā Zebedeo wāikugu
pūrā āārīñurā. ĩgūsāya doódirugue ĩgūsā
pagu merā ĩgūsāya buiriyukure āmurā

iriñurā. Jesús ĩgūsārē: “Náka, yu merā!”
ārī siiyupũ. ²²Īgũ irasũ ārimakũ pérā:
“Jáu”, ārī, ĩgūsāya doodirure, pagure
píkōā, Jesús merā waakōāñurā.

Jesús wárā masakare buedea
(Lc 6.17-19)

²³Jesús āārīperero Galilea nikūrē
judío masaka nerērī wiirigue
buegorenayupũ. Ōārī kerere, Marĩpu
ĩgũyarārē doregu āārīrīrē bueyupũ.
Irasũ āārimakũ pũrĩrikurārē āārīpereri
ĩgūsā pũrĩrīrē tauyupũ. ²⁴Īgũ irasiriri
kerere āārīperero Siria nikũ marā
masĩpereakōāñurā. Irasirirā gajerosũperi
sĩrĩrĩ oparārē, pũrĩrikurārē, wātēa
ñajāsũnerārē, ñamasĩrĩrĩ oparārē,
waamasĩmerādere Jesús purogue
āāñurā. Irasirĩgu āārīpererārē tauyupũ
Jesús.

²⁵Īgũ irasirimakũ ĩārā, wárā Galilea
nikũ marā, Decápolis wáikũrĩ nikũma
makārĩ marā, Jerusalén marā, Judea
nikũ marā, dia Jordán wáikudiya abe
murĩiro gapũ marā ĩgũ merā waañurā.

Jesús buúrugue masakare buedea

5 ¹Jesús, masaka wárā ĩgũ purō
ejamakũ ĩāgũ, buúrugue murĩa,
eja doayupũ. ĩgũ irogue doamakũ, ĩgũ
buerā ĩgũ purō nerēnugājāñurā. ²Īgūsā
nerēnugājāmakũ ĩāgũ, Jesús ĩgūsārē āsũ
ārĩ buepuroriyupũ:

“Āsũ irirāno usuyama”, ārĩ buedea
(Lc 6.20-23)

³—“Marĩpu iritamubirimakũ, ĩgũ
gāāmerĩrē irimasĩña marĩbokoa”, ārĩ
gũñarāno, ĩmugasigue Marĩpu ĩgũyarārē
dorerogue waarākuma. Iroguema
ĩgūsāya āārā. Irasirirā usuyama.

⁴Bujawereri merā āārĩrārē Marĩpu
ĩgūsārē gũñaturamakũ irigukumi.
Irasirirā usuyama.

⁵“Gajerā nemorō āārā”, ārĩ gũñamerā,
Marĩpu ĩgūsārē: “I nikūrē sīgũra”,
ārĩdeare oparākuma. Irasirirā usuyama.

⁶Marĩpu gāāmerĩrē iriduarā, uaboarā
baaduarā, nemesiburā iiriduarā irirosũ
āārĩma. Marĩpu ĩgūsārē iritamugukumi,

ĩgũ gāāmerĩrē iriburo, ārĩgũ. ĩgūsārē
iritamugũ, irĩrĩ, baayapianerā irirosũ
āārĩmakũ irigukumi. Irasirirā usuyama.

⁷Gajerārē bopoñarĩ merā ĩārārē
Marĩpu ĩgūsārē bopoñarĩ merā ĩāgukumi.
Irasirirā usuyama.

⁸Nerĩ opamerā Marĩpure ĩārākuma.
Irasirirā usuyama.

⁹Gajerārē ōārō siuñajārĩ merā
āārĩmakũ iriduarārē Marĩpu ĩgūsārē:
“Yu pũrā āārĩma”, ārĩgukumi. Irasirirā
usuyama.

¹⁰Marĩpu gāāmerĩrē iriri waja,
gajerā ĩgūsārē ñerō tarimakũ irisurā
ũmugasigue Marĩpu ĩgũyarārē
dorerogue waarākuma. Iroguema
ĩgūsāya āārā. Irasirirā usuyama.

¹¹Yure musā buremurĩ waja gajerā
musārē ñerō werenĩkerepũ, musārē
ñerō irikerepũ, āārīpereri gajerosũperi
ñerĩ kere ārĩkerepũ, usuyaka!

¹²Marĩpuya kerere weredupuyunerārē
musā dupuyuro āārĩnerārē āsũta
ñerō irinerā āārĩmā. Irasirirā musārē
ñerō irikerepũ, ōārō usuyari merā
āārĩrikuka! Purugue wáro ōārĩ
oparākua ĩmugasiguere, ārĩyupũ Jesús.

**I ĩmuguere Marĩpuyare irirā moā,
siāgori irirosũ āārĩma, ārĩ buedea**
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³Irasũ ārĩ odo, Jesús āsũ ārĩ
buenemoyupũ:

—Musā i ĩmuguere Marĩpuyare irirā
moā okari irirosũ āārā. Moā okadea
okabirimakũ, dupaturi okamakũ
irimasĩbirikoa. Béokōākoa. Béoadero
purũ, masaka kurawasiribéokōākuma.
Irasirirā musā moā okari irirosũ
Marĩpuyare irinĩkōāka!

¹⁴Musā i ĩmũ marārē siāgori irirosũ
āārā. Irasirirā Marĩpuyare musā
irimakũ ĩārā, ĩgũrē masĩrākuma. Buúru
wekague āārĩrĩ makārē duumasĩña
māa. ¹⁵Masaka siāgodirure siāgorā,
dupa kũma dokague pĩbirikuma. Siāgo,
wii dekogue siukuma, iri wii marā
āārīpererā ōārō boyorogue āārĩburo,
ārĩrā. ¹⁶I irirosũ musāde Marĩpuyare
ōārō iriri merā masakare musā

İğüyarâ âârîrîrê masîmakû irika, İğürê ûmugasigue âârîğürê: “Ôatarigu âârîmî”, ârî bûremuburo, ârîrâ!

Jesús Moisés doredeare buede

¹⁷“Musâ yure âsû ârî gûñabirikôaka: “Marîpu Moisére doreri pídeare, irasû âârîmakû Marîpuya kerere weredupuyunerâ gojadeare béogu aarigú irikumi”, ârî gûñabirikôaka! Irire béogu aarigú meta iribu. Iri âârîpererire keoro iriyuwarikugu aarigú iribu. ¹⁸Diayeta musârê werea. Êmugasî, î nikû âârîrôpâta Marîpu neô mérôgâ su wâi İğû doreri pídeare béobirikumi. Âârîpereri İğû: “Âsû irigura”, ârîdeare keoro iriyuwarikugukumi. ¹⁹Iri dorerire su wârê tarinugârâno, gajerârê: “Gua irirosû irika!” ârî buerâ, ûmugasigue Marîpu İğüyarârê dorerogue İğû îâmakû ubu âârîrâ âârîrâkuma. Gajerâ gapu iri dorerire ôârô irirâ, gajerârê İğûsâ irirosû iridorerâ, ûmugasigue İğüyarârê dorerogue İğû îâmakû oparâ irirosû âârîrâkuma. ²⁰Ire musârê werea. Musâ, Moisés doredeare buerimasâ, fariseo bumarâ nemorô Marîpu gââmerîrê iribirikererâ, Marîpu İğüyarârê doreroguerê neô waabirikoa.

Jesús masaka guarimarê buede (Lc 12.57-59)

²¹“Marîpu musâ ñekûsâmarârê doredeare musâ pénerâ âârîbû. İğûsârê âsû ârîdi âârîmî: “Masakare wêjêbirikôaka! Gajigure wêjêdinorê wajamoâka, İğû wêjêdea waja!” ²²Yu gapu musârê werea. Sugu İğüyagu merâ guagu, wajamoâsugukumi. İğüyagure: “Mu wajamâa”, ârî bûridagunorê marî oparâ wajamoârâkuma. İğüyagure: “Waibu irirosû pémasîrî opabea mu”, ârîğûñorê peamegue waamagoegorâa. ²³İrasirirâ Marîpuya wiima soepeerogue İğürê bûremurâ gajino pírá waamurâ: “Yaagu yu merâ guami”, ârî gûñabokarâ, ²⁴Marîpure sîburire pîkôâ, musâyagu pûrogue waa: “Yu murê ñerô irideare kâtika!” ârî sêrêka İğürê! Musâ gâme âmuadero puru, dupaturi

Marîpuya wiigue musâ sîduadeare İğürê sîrâ waaka!

²⁵Sugu musârê weresâduagu, weresârîrê beyerimasû pûrogue musârê âiduamakû, mata maague İğû merâ waarâ, İğû musârê weresârîrê âmuka! İğû merâ ôârô âmubirimakû, beyerimasûguere musârê weresâgukumi. İğû musârê weresâmakû pégu, beyerimasû musârê suraraguere wia, peresu iridoregukumi. ²⁶Diayeta musârê werea. Beyerimasû musârê wajaridoredeare wajaripeobirimakû, neô musârê wiubirikumi.

Jesús: “Gajigu marâpo merâ ñerô iribirikôaka!” ârî buede

²⁷İripoeque marâ weredeare musâ pénerâ âârîbû. Âsû ârînerâ âârîmâ: “Gajigu marâpo merâ ñerô iribirikôaka!” ²⁸Yu gapu musârê werea. Sugu nomeorê ñerô iriduari merâ îâgû, İğû gûñarîgue igo merâ ñerô irisiami.

²⁹İrasirirâ musâya koyeru diaye gapumarû merâ îâ, ñerô irirâ, irirure goreweabéorosû iri ñerô iririre pirika! Musâ koyerure béomakû, iriru dita dediria. Ñerô iririre pirimerâ âârîpereri musâya dupu merâ peamegue béosûrâkoa. ³⁰Musâya diayema mojô merâ ñerô irirâ, iri mojôrê dititâ béorosû iri ñerô iririre pirika! Musâya mojôrê béomakû, iri mojô dita dediria. Ñerô iririre pirimerâ âârîpereri musâya dupu merâ peamegue béosûrâkoa.

Jesús masakare: “Musâ marâposâ nomerê béobirikôaka!” ârî buede (Mt 19.1-12; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹İripoeque marâ idere ârînerâ âârîmâ: “Sugu İğû marâpoe béoduagu: ‘İ waja merâ murê béoa’, ârî gojari pûrê sîrô gââmea”, ârînerâ âârîmâ. ³²Yu gapu musârê werea. Sugu, İğû marâpo gajigu merâ ñerô iribirikererâ igure béogu, igure gajigu merâ marâpukumakû irigu, igure ñerô irimakû irikumi. Irasû âârîmakû, İğû béodeo merâ marâpokugude ñerô irigu irikumi.

Jesús: “Âsû irigura”, ârîrîmarê buede

³³İripoeque marârê weredeare musâ pénerâ âârîbû. Âsû ârî werenerâ

äärimá igūsārē: “Maripu wāi merā āsū irigura’, āriderosūta marī Opu iūrō keoro irika!” ³⁴Yu gapu musārē werea. Musā gajerārē: “Āsū irigura’, ārīrā, Maripure wāipeobirikōāka! Ūmugasima merā āsū irigura’, ārībirikōāka! Ūmugasi, Maripu doaro ubu āārīrō meta āārā. ³⁵I nikūma merādere wāipeobirikōāka! I nikū Maripuya nikū āārā. Irasirio igū kuraña doanīrō irirosū āārā. Jerusalén merādere wāipeobirikōāka! Jerusalén marī Opu turatariguya makā āārā. ³⁶“Yaa dipuru merā āsū irigura”, āri wāipeobirikōāka! Musā irasū ārīrī merā neō musāya dipuruma poarire nīrīda, o borerida waamakū irimasībirikoa. ³⁷“Āsū irigura”, o “Āsū iribirikoa”, ārīrā, wāipeoro marīrō su diayeta wereka! Wāipeori merā: “Āsū irigura”, ārīrā, wātī gāamerirē irirā yāa.

Jesús masaka ñerō iri gāmīrīmarē buedea
(Lc 6.29-30)

³⁸Iripoegue marā weredeare musā pēnerā āārībū. Āsū ārīnerā āārīmā: “Murē gajigu muya koyerure pátīāderosūta mude igūya koyerure pátīā gāmika! Muya guikarure igū pānuaderosūta mude igūya guikarure pānuā gāmika!” ārīnerā āārīmā. ³⁹Yu gapu musārē werea. Musārē ñerō iridire irasū iākōāka! Igūrē ñerō iri gāmībirikōāka! Sugu musāya wayupārā diaye gapure pámakū, kúgapuma wayupārādere pádoreka! ⁴⁰Sugu murē weresārīrē beyerimasū puro āia: “Igūya surīrore sīdoreka, igū yare ñerō iridea waja”, āri weresāmakū, irīnerē sīka! Irasū āārīmakū, muya wekamañedere sīnemoka igūrē! ⁴¹Sugu surara gajīnorē su kilómetro murē āiwāgādoremakū, gajī kilómetro āiwāgānemobosaka doja! ⁴²Sugu murē gajīnorē sērēmakū, sīka igūrē! Gajino murē wayumakū sīka igūrē! “Wayubirikoa”, ārībirikōāka!

Jesús: “Musārē iātūrirārē maika!” āri buedea
(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³Gajī iripoegue marā weredeare musā pēnerā āārībū. Āsū ārīnerā

äärimā: “Musā merāmarārē maika! Musārē iātūrirārē gapure iātūri doo, gāmika!” ārīnerā āārīmā. ⁴⁴Yu gapu musārē werea. Musārē iātūrirārē maika! Musārē ñerō werenírārē: “Ōārō āārīburo”, ārika! Musārē iātūri doorārē ōārō irika! Musārē ñerō āri būridamakū, musārē ñerō irimakū, igūsāya āārīburi Maripure sērēbosaka! ⁴⁵Irasirirā Maripu ūmugasigue āārīgū pūrā āārīrākoa. Maripu ñerārē, ōārādere abe asimakū yāmi. Igū dorerire irirā puro, irimerā purodere deko merēmakū yāmi. Irasirirā musāde igū irirosūta masakare sūrosū ōārō irika! ⁴⁶Musārē maīrā direta maīrā, ĩñeēnorē ūmugasigue wajatabokuri? Romano marā opure niyeru wajaseabosarimasāde ñerā āārīkererā, igūsārē maīrārē maīma. ⁴⁷Musāyarā direta ōārō bokatīrīñeārā, ĩñeēno ōārīrē gajerā nemorō iribokuri? Maripure masīmerāde igūsāyarārē ōārō bokatīrīñeāma. ⁴⁸Irasirirā, Maripu ūmugasigue āārīgū neō ñerī marīgū āārīrōsūta musāde neō ñerī marīrā āārīka! āri werēyupu Jesús.

Jesús ōārō iririkūrīmarē buedea

6 ¹Jesús āsū āri werenemoyupu: —“Ōārīrē irirā āārā”, ārīrā, masaka iūrō musā iririre iri imubirikōāka! Musā irire irasirimakū, Maripu ūmugasigue āārīgū musā irasirīdeja wajare sībirikumi. ²Irasirirā boporārē iritamurā, āārīpererārē werebirikōāka! Irigatorimasā irirosū iribirikōāka! Igūsā boporārē iritamurā, marī nerērē wiirigue nerēanerā, makā dekogue āārīrā iūrō: “Ōārā āārīma”, ārīburo, ārīrā, iri imuma. Diayeta musārē werea. Masaka igūsārē ōārō ārīrī merā wajatari opasiama. ³Musā gapu boporārē gajino sīrā, masaka iāberogue sīka! ⁴Maripu, musā irasirimakū iāgū, musārē ōārō wajatamakū irigukumi.

Jesús Maripure sērērīrē buedea
(Lc 11.2-4)

⁵Maripure sērērā, irigatorimasā irirosū iribirikōāka! Igūsā marī nerērī

wiirigue, makā dekouge masaka iāburo, ārirā, sērē imuma. Diayeta musārē werea. Masaka igūsārē iārī merā wajatari opasiama. ⁶Musā gapu Marīpure sērērā, musāya taribugue ñajāa, disipuro bia, gajerā iāberogue igūrē sērēka! Igū deyomarīgū āārīkeregū, musā merā āārīgukumi. Irasirigu, gajerā iāberogue musā igūrē sērēmākū iāgū, musārē ōārō wajatamakū irigukumi.

⁷Marīpure sērērā, ubu āārīrī werenírī merā dupaturi sērēdujabirikōāka! Marīpure masīmerā irasū yāma. “Wári werenírī merā gua sērēmākū, guare pégukumi”, āri gūñama. ⁸Igūsā irirosū iribirikōāka! Musā sērēburo dupuyuro Marīpu musā gāāmerīrē masīsiami. ⁹Irasirirā āsū āri sērērō gāāmea Marīpure:

Guapu ūmugasigue āārīgū,
āārīpererā murē goepeyari merā
buremuburo.

¹⁰Mu āārīpererārē doreri aariburo.
Ūmugasigue marā mu gāāmerō
irirosūta i nikū marāde iriburo.

¹¹Ūmuriku guare baari sika!

¹²Gajerā guare ñerō irideare gua
kātirosūta mude gua ñerō
irideare kātika!

¹³Gua ñerō iriduamakū kāmataka!
Ñegū guare ñerī ārīmesārīrē
tau kāmataka! Mu suguta guare
doregu, turatarigu, gua buremugū
āārīnīgukoa, āri sērēka Marīpure!

¹⁴Gajerā musārē ñerō irideare musā
kātimākū iāgū, Marīpu ūmugasigue
āārīgū musā ñerō irideare kātigukumi.

¹⁵Gajerā musārē ñerō irideare musā
kātibirimakū, Marīpu musā ñerō
irideare kātibirikumi.

Jesús bererimarē buedea

¹⁶Marīpure buremurā bererā,
irigatorimasā irirosū iribirikōāka! Igūsā
bererā, igūsāya diapure bujawererā
irirosū iri imuma, masaka igūsā bererire
iāmasiburo, ārirā. Diayeta musārē werea.
Masaka igūsārē iārī merā wajatari
opasiama. ¹⁷Musā gapu bererā, musā
irinarōsūta irika! Musāya diapure

waakoe, ōārō wuupukōāka! ¹⁸Musā
irasirimakū, gajerā musā bererire
masībirikuma. Marīpu gapu deyomarīgū
āārīkeregū, musā merā āārīmi. Igū dita
musā gajerā iāberogue iririre iāgū,
musārē ōārō wajatamakū irigukumi.

Jesús marī ūmugasigue wajataburire buedea

(Lc 12.33-34)

¹⁹Wári i nikūmarē sea neō
duripfībirikōāka! I nikūma borewiji
boakōārokoka. Boabirimakū, burua
baadediukōārākuma. Baadediubirimakū,
yajarimasā ñajāa, yajakōārākuma. ²⁰Irasirirā
musā ūmugasima opaburi gapure gūñaka!
Ūmugasima neō borewiji boabirikoa. Iroguere
burua musā opaburire neō baadediubirikuma.
Yajarimasāde neō ñajāa, yajabirikuma. ²¹Musā
i ūmuma direta: “Opaduakoa”, āri gūñarā,
irire buro mañrākoka. Ūmugasima gapure:
“Opaduakoa”, āri gūñarā, irire buro mañrākoka.

Jesús masakaya koye siāgodiru irirosū āārīrīrē buedea

(Lc 11.34-36)

²²Musāya koye musāya gūñarīguere
siāgodiru irirosū āārā. Musā ōārī koye oparā
irirosū āārīmakū, musāya gūñarīguere ōārō
siāgoro irirosū āārā. Irasirirā Marīpure
masā. ²³Musā ñerī koye oparā irirosū
āārīmakū, musāya gūñarīguere nañtārō
irirosū āārā. Marīpure masībea. I nañtārī,
ñetaria. Irire masībirimakū ñegorāa.

Jesús: “Niyerure mañrā, Marīpure mañbema”, āri buedea

(Lc 16.13)

²⁴Neō sugu moāboerimasū pērā
oparārē moāboemasībirikumi. Sugu
opure mañgū, gajigu gapure mañbirikumi,
o sugu opure buremugū, gajigu gapure
yujubirikumi. Niyerudere mañtarigu,
Marīpu gapure mañbemi.

Jesús, Marīpu igū pūrārē korerimarē buedea

(Lc 12.22-31)

²⁵Irasirigu musārē ire weregura. Musā
āārīrikurire gūñarā, “¿Neenorē baarākuri,

ñeénoré iirirākuri, ñeénoré sānarākuri?”
 āri gūnarikubirikōāka! Marī okari gapu,
 baari nemorō wajakua. Marīya dupu, suri
 nemorō wajakua. ²⁶Mirārē ūmarōgue
 wūrārē iāka! Igūsā baaduarā, otebema.
 Otedea dukare seabema. Baari dupiripi
 wiiridere opabema. Marīpu ūmugasigue
 āārīgū gapu igūsārē baari sīmi. Musā
 gapu, mirā nemorō wajakutarinūgāa.
²⁷Musā buro gūnarikuri merā neō
 mérōgā masānemobirikoa. Musā irasū
 gūnarikuri wajamāa.

²⁸Irire masīkererā, ĩnasirirā musā
 surī sānaburire gūnarikuri? Makānūuma
 goori masārīrē gūnaka! Iri moābirikerero,
 suabirikerero ōārī surī sānarō irirosū
 deyoa. ²⁹Musārē werea. Opū Salomón
 surī ōārī sānadero nemorō iri goori
 gapu ōārī deyoa. ³⁰Iri goorire Marīpu
 ōārī goori deyomakū irikerepuru,
 mérōgā puru ñaīdija pereakōāa. Gajinū
 gapu peamegue soebéokōāsūa. Iri
 mata pereburi āārīkerepuru, Marīpu
 iri goorire ōārī deyomakū yāmi. Iri
 goorire ōārī āārīmakū irirosū nemorō
 musārē ōārō irigukumi. Surīre sīgukumi.
 Musā gapu igūrē mérōgā buremurī
 opāa. ³¹Irasirirā: “ĽNeénoré baarākuri,
 ñeénoré iirirākuri, ñeénoré sānarākuri?”
 āri gūnarikubirikōāka! ³²Marīpure
 masīmerā buro gūnarikuri merā irire
 āmanīkōāma. Marīpu ūmugasigue
 āārīgū gapu āārīpereri musā gāāmerīrē
 masīsiami. Irire musārē sīgukumi.

³³Irasirirā, Marīpu musā Opū āārīrīrē,
 igū gāāmerīrē, igū dorerire, āārīpereri
 nemorō gāāmeperorika! Musā irasirimakū,
 āārīpereri musā baa, iirīburire, musā
 surī sānaburidere sīwekapeogukumi.

³⁴Irasirirā: “ĽNaásū waarokuri ñamigārē?”
 āri gūnarikubirikōāka! Gajinūmarē musā
 ñerō tariburire gūnarikudupuyubirikōāka!
 Dapagāma direta gūnaka! Dapagārē musā
 ñerō tariburi āārīsīāa, āri wereyupu Jesús.

**Jesús, gajerārē: “Ñerā āārīma”, āri
 werewuabirikōāka! āri buedea**

(Lc 6.37-38, 41-42)

7 ¹Jesús irire āri odo, ārīnemoyupu
 doja:

—Gajerārē: “Ñerā āārīma”,
 āri werewuabirikōāka! Musā
 werewuabirimakū iāgū, Marīpu
 musārē: “Ñerā āārīma”, āri iābirikumi.
²Gajerārē: “Ōārō iribema”, āri iārōsūta
 Marīpu musārē iāgukumi. Gajerārē:
 “ĽSū āārīma”, āri iārōsūta Marīpu
 musārē iāgukumi. ³Musā ñerō iridea,
 koyerugue wāri turu oparosū ñetariri
 āārīrīrē gūñabirikererā, musāyagu ñerō
 iridea, koyerugue nikūyegā oparosū
 āārīrīrē: “Negorāa”, āri gūñāa. ⁴Irasirirā
 musā ñerō iridea, koyerugue wāri turu
 oparosū āārīrā, musāyagure igūya
 koyerugue āārīrī nikūyegārē: “ĽĀibéosi?”
 ārīmasibea. ⁵Musā ñerō iririkurā,
 irigatorikurā āārā. Musāy koyerugue
 āārīrī turu gapure āībēopuroriro irirosū
 musā ñerō iririre pirīpurorika! Irasiri
 odo, musāyagure: “Mu ñerō iririre
 pirikōāka!” āri masīa.

⁶Marīpure ñerō āri buridarārē
 igūya kerere werebirikōāka! Igūsārē
 wererā, diayéare ōārīrē sīrā, o yesearē
 ñaguīda wajaparidare sīrā irirosū
 iribokoa. Diayēa guarā, ōārī sīkerepuru,
 gāmenūgā kūrīkōākuma. Yesea iridare
 noō gāāmerō kurawasiribéokuma. Igūsā
 irirosū āārīrārē, ubugorata Marīpuya
 kerere werebirikōāka!

**Jesús: “Marīpure sērērā, āsū āri
 sērēka!” āridea
 (Lc 11.9-13; 6.31)**

⁷Marīpure sērēka! Igūrē sērēmakū,
 sīgukumi. Ōārīrē āmarā, bokarākoa.
 Wiigū ñajāduarā oemakū, Marīpu
 disipuro tūpā ñajādoogu irirosū musā
 sērērīrē pégukumi. ⁸Igūrē sērērānorē
 sīgukumi. Āmarāno, bokarākuma.
 Wiigū ñajāduarā oerā irirosū igūrē
 sērēmakū iāgū, igūsārē ñajādoogu
 irirosū igūsā sērērīrē ōārō pégukumi.

⁹Musā pūrā pārē sērēmakū, ūtāyere
 sībirikoa. ¹⁰Waāi sērēmakūdere,
 āñarē sībirikoa. ¹¹Ñerā āārīkererā,
 musā pūrārē ōārīrē sīmasīa. Marīpu
 ūmugasigue āārīgū gapu, musā nemorō
 ōārīrē sīmasīmi. Irasirigu igūrē sērērārē
 irire sīgukumi.

¹²Musā, gajerā musārē ōārō irimakū gāamerōsūta musāde īgūsārē ōārō irika! Moisés gojadea pūgue, Marīpuya kerere weredupuyunerā gojadea pūguedere irasūta iridoredero āārībā.

**Jesús eyabiri dispūrore ñajāri keori
merā buedea**
(Lc 13.24)

¹³Marīpu pūroge ñajādūarā īgūyare irika! Iroge ñajāmākū diasagorāa. Eyabiri dispūro ñajārō irirosū āārā. Peamegue waarō gapū eyari dispūro ñajārō, eyari maarē waarō irirosū āārā. Iri maarē waamakū diasabea. Irasirirā wārā masaka iroge waarā yāma. ¹⁴Marīpu pūro gapūre waamakū diasagorāa. Irasirirā mērāgāta masaka, eyabiri dispūro ñajārōrē, iroge eyabiri maarē bokama. Iroge waarā, Marīpu merā ōārō āārīrākuma.

**Jesús yukure duka merā īāmasīsūa,
ārī buedea**
(Lc 6.43-44)

¹⁵Ōārō pēmasīka! “Marīpuya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārigatorārē pēbirikōāka! Īgūsā oveja guamerā, ōārīrē irirā irirosū musā pūroge ejarākuma. Irasirikererā, īgūsā gūñarīguere diayēa makānū marā guarā irirosū, ñērā āārīma. ¹⁶Īgūsā ñērō irimakū musā īgūsārē: “Ñērā āārīma”, āri īāmasīrākōa. Poragu iguire dukakūbirikōa. Naagūde higo wāikurire dukakūbirikōa. ¹⁷Ōādi yuku ōārīrē dukakūa. Nēdi gapū ñērīrē dukakūa. ¹⁸Yuku ōādi ñērīrē dukakūbirikōa. Nēdide ōārīrē dukakūbirikōa. ¹⁹Ōārī dukakūbiridire pábéo, peamegue soekōāma. ²⁰Irasirirā: “Marīpuya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārigatorārē īgūsā iriri merā: “Ārigatorikurā āārīma”, āri īāmasīrākōa musā.

**Jesús āārīpererā masaka Marīpu
pūroge waabirikuma, āri buedea**
(Lc 13.25-27)

²¹Wārā yure: “Muta āārā gua Opū”, ārīkererā, āārīpererā ūmugasigue Yūpu

īgūyarārē dorerogue ñajābirikuma. Yūpu ūmugasigue āārīgū gāamerīrē irirā dita īgū āārīrōguere ñajārākuma. ²²Yūpu āārīpererā ñērārē wajamoārīnū ejamakū, wārā yure: “Gua Opū, mūyare masakare buebū. Mū wāi merā wātēārē bēowiu, wārī ōārīrē iri īmubā”, ārīrākuma. ²³Īgūsā irasū ārīkererepū: “Musārē neō masībiribū. Ñērīrē irirā āārā musā. Irasirirā yū pūrore wirika!” ārīgukōa.

Jesús pe wii keori merā buedea
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴Yū werenīrīrē pēduripīgūno, yū dorerire irigūno, ōārō pēmasīgū āārīmi. Sugū ūtāyegue ūkūārī goberī māñajāa, wii ōārō nūdi irirosū āārīmi. ²⁵Pūru deko merē, dia wāro yura, mirū būro wējēpukerepū, iri wii ūkūārō nūdea wii āārīsīā, neō mirūabirikōa. ²⁶Yū werenīrīrē pēkeregū, yū dorerire iribi gapū sugū īmparogue wii iridi irirosū āārīmi. ²⁷Pūru deko merē, dia wāro yura, mirū būro wējēpumakū, mata ōjēdija, kōmopereakōākoā, āri wereyupū Jesús.

²⁸Īgū bue odomakū, masaka īgū buerire pēgukari merā: “Ōātariro buemi”, āri gūñañurā. ²⁹Moisés gojadeare buerimasā irirosū buebiriyupū. Sugū doregū irirosū bueyupū Jesús.

Jesús kāmī boagure taudea
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 ¹Jesús buúrugue āārādi dijarimakū iārā, wārā masaka īgūrē tuyañurā. ²Sugū kāmī boagu Jesúre iāgū, īgū pūro ñadukupuri merā ejamejā, īgūrē sērēyupū:

—Yū Opū, mū yū pūrīrikurire tauduagu taumasīa, āriyupū.

³Īgū irasū ārimakū pēgu, Jesús īgūya mojō merā īgūrē moñāyupū.

—Murē taugura. Kāmī marīgū dujaka! āriyupū.

Īgū irasū ārimakūta, kāmī yariakōāyuro. ⁴Irasirigu Jesús īgūrē āriyupū:

—Gajerā masakare mū tariadeare werebirikōāka! Paí pūroge murē kāmī

yariadeare ìgūrē ìmugū waaka, ìgū murē: “Kāmi marìgū āārìmi”, āriburo, ārìgū. Ìgū irasū ārādero pūrū, Moisés gojadea pūgue sīdoredeare sīka! Mū irire irimakū iārā, masaka murē kāmi yariadeare masīrākuma, āriyupū Jesús ìgūrē.

Jesús surara opure moāboegure taudea

(Lc 7.1-10)

⁵Pūrū Jesús Capernaugue ejamakū, romano marā surara opū ìgū pūro ejanugā, ìgūrē iritamurī sērēyupū:

⁶—Gua Opū, yure moāboegu būro pūrīrikugū yaa wiigue oyami. Buari merā būro pūrīsūgū iriami, āriyupū.

⁷Jesús ìgūrē āriyupū:

—Ìgūrē taugu waagura.

⁸Surara opū ìgūrē yujyupū:

—Yū Opū, yaa wiire murē: “Nājārika!” ārī masībirikoa. Yū ubu āārìgū āārā. Irasirigū mū òògueta doreri merā yure moāboegu tarigukumi. ⁹Gajerā oparā yure dorema. Yūde gajerā surarare dorea. Yū sugure: “Waaka!” ārimakū, waami. Gajigure: “Aarika!” ārimakū, aarīmi. Yū, yure moāboegure: “Ire irika!” ārimakū, irire yāmi, āriyupū.

¹⁰Jesús surara opū irasū ārīrīrē pégu, pégukakòōyupū. Ìgūrē tuyarārē āsū āriyupū:

—Diayeta musārē werea. Ìi surara opū Israel bumū āārībirikeregu, yure būremumi. Ìi irirosū yure būremugū neō sugū Israel bumurē bokajabiribu.

¹¹Musārē werea. Wārā masaka ìi irirosū yure būremurākuma. Ìgūsā āārīperero marā judío masaka āārīmerā āārīkererā, ùmugasigue Marīpū ìgūyarārē dorerogue eja, marī ñekūsāmarā Abraham, Isaac, Jacob merā doa, baarākuma. ¹²Gajerā judío masaka: “Gua Opū āārīrōgue waamurā āārā”, ārīkerepū, ìgūsā būremubiri waja Marīpū ìgūsārē naītīārōgue béodediugukumi. Iroguere pūrīsūrā būro ore, bujawereri merā ìgūsāya guikare kūrīduūtūrākuma, āriyupū Jesús.

¹³Irasū ārī odo, surara opure āriyupū:

—Dujāaka muya wiigue! Mū būremurōsūta waarokoa murē moāboegure, āriyupū.

Ìgū irasū ārīripoeta, ìgūrē moāboegure pūrīrī tariakòōyuro.

Jesús, Pedro múnēkōrē taudea

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴Pūrū Jesús Pedroya wiigue waayupū. Iri wiigue ñājāgū, Pedro múnēkōrē peyarogue būro nimakurikugo oyagore bokajayupū. ¹⁵Irasirigū igoya mojōrē moāñayupū. Ìgū moāñamakūta, nimakuri tariakòōyuro. Iri tarimakū wāgānugā, ìgūsārē baari ejoyupo.

Jesús wārā pūrīrikurārē taudea

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶Naimejāripoe āārīmakū, masaka wārā wātēa ñājāsūnerārē Jesús pūrogu e āījañurā. Ìgū werenīrī merā wātēa ìgūsāguere ñājānerārē béowiuyupū. Irasū āārīmakū, āārīpererā pūrīrikurārē tauyupū. ¹⁷Irire irigū, iripoguemu Marīpūya kerere weredupuyudi Isaías gojaderosūta iriyupū. Āsū ārī gojadi āārīmī: “Marī turabirire, marī sīrīrīrē marīrē taubosami”, ārī gojadi āārīmī.

Gajerā Jesúsre: “Murē tuyaduakoa”, ārīdea

(Lc 9.57-62)

¹⁸Jesús wārā masaka ìgū pūro nerēmakū ìāgū, ìgū buerārē:

—Nāka, ditaru sikoepugue taribujarā! āriyupū. ¹⁹Ìgū irasū ārimakū, sugū Moisés gojadeare buerimasū Jesús pūro eja, āriyupū:

—Buegu, mū noó waaró murē tuyagura, āriyupū.

²⁰Jesús ìgūrē yujyupū:

—Makāñū marā diayēa ìgūsā kārīrī toreri opama. Mirāde ìgūsā kārīrō opama. Yū āārīpererā tīgū gapū kārīrō opabea, āriyupū.

²¹Gajigū ìgū buerire tuyagu ìgūrē āriyupū:

—Yū Opū, yūpū boamakū ìgūrē yāa odo, murē tuyagura, āriyupū.

²²Jesús ìgūrē yujyupū:

—Yüre tuyaduagu, daporata yu merā aarika! Yüre bñremumerā, boanerā irirosū āārīrāta boanerārē yāaburo, āriyupū.

Jesús mirū, makūrīrē toemakū iridea
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³Irasū āri odo, doódirugue ĩgū buerā merā mūrīñajāyupū. ²⁴Īgūsā mūrīñajāa, taribujaripoe ditarure mirū buro waayuro. Makūrī doódirure pāñajāmīūkōādiyuro. Irasū waaripoere Jesús gapū kārīgū iriyupū. ²⁵Irasirirā ĩgūrē yobeñurā:

—Gua Opū, guare tauka! Marī mirīmurā yāa, āriñurā.

²⁶Īgūsā irasū ārimakū, Jesús yujyupū:

—¿Nasirirā buro güiri musā? Yüre mērōgā bñremurī opāa musā, āriyupū.

Irasū āriğūta wāgānugā: “Mirū, makūrī iropāta, toeaka!” āriyupū. Īgū irasū ārimakū, mirū, makūrīde toedijapereakōāyuro. ²⁷Īgū irasirimakū iāguka, āsū āri gāme werenīñurā:

—¿Neémuno masaku āārīrī ī? Mirū, makūrīde ĩgūrē tarinugābea, āriñurā.

Jesús Gadara marārē wātēa
ñajānerārē béowiudea
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸Pñru Jesús ditarure taribuja, Gadara marāya nikūgue ejayupū. Iroque ejamakū, pērā ūma masāgoberi watopegue āārānerā ĩgūrē bokatīrīñurā. Īgūsā wātēa ñajāsūnerā goerā āārīñurā. Irasirirā iro waarī maarē masaka neō waabirīñurā. ²⁹Īgūrē bokatīrī, āsū āri gainīñurā:

—Jesús, ūmugasigue marā Opū magū, ¿nasirigu aarigū yāri mu gua pñroguere? ¿Īgū āārīpererā ñerārē wajamoārīnu ejabirikerepñru, guare poyarikumakū irigu aarīri mu? āriñurā.

³⁰Īgūsā koregue wārā yesea āma baarā iriñurā. ³¹Irasirirā wātēa Jesús āsū āri sērēñurā:

—Guare béowiugu, sīīsā yeseaguere ñajādoreka! āriñurā.

³²—Jáu, ĩgūsārēta ñajārā waaka! āriyupū Jesús.

Īgū irasū ārimakū, ĩgūsā pērā ūmaguere āārānerā yeseaguere ñajāñurā. Īgūsā ñajamakūta, yesea dupaturugue ūma mirēbuāa, ditarugue meēbia dijāa, mirī boapereakōāñurā.

³³Irasū waamakū iārā, yeseare korerimasā gūkari merā makāgue ūmadujāa, āārīpereri ĩgūsā iādeare, irasū āārimakū wātēa ñajāsūnerārē waadeare werenūrā. ³⁴Irire pērā, iri makā marā āārīpererā Jesús pñroque waa, ĩgūrē iārā, turaro merā ĩgūsāya nikūrē wiridoreñurā.

Jesús dupu buadire taudea
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 ¹Irasirigu Jesús doódirugue mūrīñajāa, ditarure taribuja, ĩgūya makāgue ejayupū. ²Iroguere sugū dupu buadire ĩgū peyaro merā Jesús pñro āñjāñurā. Jesús, ĩgūsā ĩgūrē bñremumakū iāgū, dupu buadire āsū āriyupū:

—Gūñaturaka! Yū, mu ñerō irideare kātia, āriyupū.

³Īgū irasū ārimakū pērā, surāyeri Moisés gojadeare buerimasā āsū āri gūñāñurā: “Īgū werenīrī merā Marīpñre ñerō werenīmi”. ⁴Jesús gapū ĩgūsā gūñārīrē iāmasī, āsū āriyupū:

—¿Nasirirā yüre ñerō gūñārī musā? ⁵¿Naāsū ārīrī gapū diasaberi ī buadire: “Yū, mu ñerō irideare kātia”, ārīrī, o “Wāgānugā, waaka!” ārīrī gapū diasaberi? ⁶Yū āārīpererā tīgū i ūmugue āārīrārē ĩgūsā ñerō irideare Marīpu dorero merā kātiasāa. Irasirigu ī buadire taugñra, musārē irire masīdoregu, āriyupū. Irasū āri odo, buadire āriyupū:

—Wāgānugā, mu oyaderore āi, mūya wiigue waaka! āriyupū.

⁷Īgū irasū ārimakū pégū, buadi āārādi wāgānugā, ĩgūya wiigue waakōāyupū. ⁸Masaka, ĩgū irasū waarīre iārā, iāgukakōāñurā. Marīpñre: “Ōātaria, mu turari masakure sīrī”, āri, ūshyari sīñurā.

Jesús Mateore siiudea

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹Puru Jesús iro merā waa, yure iābokami. Yu Mateo^h, romano marā opure niyeru wajaseabosagu āaribū. Jesús, yu moārī taribugue doagure iā, yure: “Nāka, yu merā!” ārimi. Īgū irasū ārimakū pégu, wāgānugā, Īgū merā waakōābu.

¹⁰Puru yaa wiigüe Jesús Īgū buerā merā baaripoe wārā niyeru wajaseabosarimasā, gajerā ñerō irirāde baarā ejama. ¹¹Īgūsā merā Īgū baamakū iārā, fariseo bumarā gapu Īgū buerārē sērēñama:

—¿Nasirigu musārē buegu niyeru wajaseabosarimasā, ñerō irirā merā baari? ārima.

¹²Īgūsā irasū ārimakū pégu, Jesús ārimi:

—Pūrīrī marīrā kūririmasūrē āmabema. Pūrīrikurā gapu Īgūrē āmama. ¹³Marīpuya werenīrī gojadea pūgue Īgūsā gojadeare buerā waaka! Āsū āri gojasūdero āaribū iri pūguere: “Yure buremurā, waimurārē wējē soepeomakū gāāmebea. Gajerārē musā bopoñarī merā iāmakū gāāmea”, ārimi Marīpu, āri gojasūdero āaribū. “Ōārā āārā”, āri gūñarārē siiugu aaribiribu. “Ñerō irirā āārā”, āri gūñarā direta siiugu aarigū iribu, Īgūsā ñerō irideare bujawere, gūñarārē gorawayuburo, ārigū, ārimi Jesús fariseo bumarārē.

Jesúre bererimarē sērēñadea

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴Puru Juan masakare wāiyegu buerire tuyarā Jesúre sērēñarā ejama:

—Gua Marīpure buremurā berea. Irasū āarīmakū fariseo bumarāde berema. ¿Nasirirā mu buerā gapu gua irirosū iriberi? ārima.

¹⁵Jesús Īgūsārē yujumi:

—Sugu mojósiadi bosenu irimakū, Īgū siiuanerā Īgū merā āārīrā

bujawerebirikuma. Puru Īgūrē gajerā āiāmakū, bujawereri merā bererākumaⁱ.

¹⁶Masaka maama suríro gasiro merā buguñerē seretúbirikuma. Irasū seretúmakū, maama gasiro Īgūsā koeadero puru, tūāneeō, buguñerē wāri gobe yeguenemomakū irikoa. ¹⁷Waimurā gasiri merā iridea ajuri bugu ajurigue maama igui dekore diribirikuma. Irasū dirimakū, maama igui deko pāmu, bugu ajuro sēraturabiri ooreakōākoa. Irasiriro igui deko, ajurode kōmokoa. Irasirirā maama igui dekore maama ajurogue diriro gāāmea, ārimi Jesús Īgūsārē^j.

Jesús Jairo magōrē, gajego nomeō**Īgūya surírore moāñagōrē taudea**

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸Jesús Īgūsārē wereripoe judío masaka nerērī wii opu Jesús puro eja, ñadukupuri merā ejamejā, Īgūrē ārimi: —Yu magō daporata kōmoakōāmo. Īgore muya mojō merā ñapeogu aarika! Irasirimakū, dupaturi okagokumo, ārimi.

¹⁹Īgū irasū ārimakū pé, Jesús wāgānugā, Īgū merā waami. Gua Īgū buerāde Īgū merā waabu. ²⁰Gua maague waaripoe sugo nomeō Jesús purupu gapu eja, Īgūya suríro yuware moāñayupo. Igo pe mojōma pere su gubu peru perēbejari bojorigora dí wiriri merā pūrīrikugo āārīyupo. ²¹Āsū āri gūñayupo: “Īgūya surírore yu moāñarī merā dita yu pūrīrikuri tarirokoa”, āri gūñayupo. ²²Igo moāñamakū péña, Jesús gāmenugā, igore iā, ārimi:

—Gūñaturaka! Mu yure buremurī opāa. Irasirigo mu pūrīrikurire tausūa, ārimi. Īgū irasū ārimakūta, pūrīrī marīgō dujamo.

²³Puru Jesús Jairoya wiigüe ejami. Irogue ñājājagu, majīgō boadeore yáaburo dupuyuro bayapeorimasārē, gajerā buro ore, gainírārē bokaja, ²⁴Īgūsārē āsū ārimi:

^h9.9 Mateo pe wāi opayupu. Īgūta Leví wāikuyupu. ⁱ9.15 Jesús irire irasū ārigū: “Yu sugu mojósiadi bosenu irigu irirosū āārā. Yu buerā, mojósiadi siiuanerā irirosū āārīma. Irasirirā, purugue yu Īgūsā merā āaribirimakū iārā, bujawereri merā bererākuma”, ārigū irimi. ^j9.17 Masaka, iripogue iririkudeama, maama bueri merā buemorēduamakū iāgū, Jesús irasū ārimi.

—Wiriaka musā! Majīgō boabemo.
Kārīgō yámo.

Ígū irasū ārimakū pērā, ígūrē burima.
²⁵ Jesús ígūsārē wiriadore, boadeo
āārírī taribugue ñajāa, igoya mojóřē
ñeāyupū. Ígū ñeāmakūta masābeja,
wāgānugāyupo. ²⁶ Masaka āārīperero
iro āārírā Jesús iriadea kerere
pépereakōāñurā.

Jesús pērā koye iāmerārē taudea

²⁷ Jesús iro āārādi wiriimakū, pērā
koye iāmerā ígūrē gainí tūyama:

—David parāmi āārīturiagu, guare
bopoñaka! ārīma.

²⁸ Jesús, wiigue ñajāmakū, koye
iāmerāde ñajāa, ígū pūrogue ejanugāma.
Irasirigu Jesús ígūsārē sērēñami:

—¿Yū musārē koye iāmakū irimasirirē
buremurī? ārīmi.

—Gua Opū, buremua, ārī yūjuma.

²⁹ Ígūsā irasū ārimakū pégu, ígūsāya
koyere ñapeomi:

—Musā buremurōsūta musārē iāmakū
irigura, ārīmi.

³⁰ Ígū irasū ārimakū, ígūsā ōārō
iākōāma. Irasirigu Jesús ígūsārē ārīmi:
—Yū musārē taurire gajerārē
werebirikōāka! ārīmi.

³¹ Ígū irasū ārīkerepuru, āārīperero
iro marārē Jesús ígūsārē iriadeare
werewasiripeokōāñurā.

Jesús werenífire werenímakū iridea

³² Koye iāmerā āārānerā iri wiire
wiriari poeta, gajerā sugū werenífi
wātī ñajāsūdire Jesús puro āijama.

³³ Jesús ígūrē iā, wātī ígūguere ñajādire
béowiumi. Ígū wātirē béowiumakūta,
wereníbiradi werenínugāmi. Ígū
irasirimakū iārā, āārīpererā iāguka:

—Marī ōō Israel nikūrē āsū iririnorē
neō iābiribu, ārīma.

³⁴ Fariseo bumarā gapū Jesúre:

—Íi, wātēa opū turarī merā wātēārē
béowiumi, ārī werewuama.

Jesús masakare bopoñarī merā iādea

³⁵ Jesús āārīpereri makārīrē judío
masaka nerērī wiirigue masakare

buegorenagū waami. Ōārī kerere,
Marīpu ígūyarārē doregu āārírīmarē
buenami. Irasū āārīmakū, pūrīrikurārē
āārīpereri gajerosūperi sirirī oparārē
taunami. ³⁶ Masakare iāgū, bopoñarī
merā ígūsārē iāmi. “Ígūsā bujawererā,
gūñaturamerā, oveja sugū ígūsārē
korerimasū opamerā irirosū āārīma”, ārī
gūñayupu. ³⁷ Irasirigu āsū ārīmi guare
ígū buerārē:

—Marīpuayere neō pémerā, pooegue
oteri duka buribejadera irirosū wārā
āārīma. Ígūsārē ígūyare weremurā gapū
iri pooere moārīmasā irirosū mērāgā
āārīma. ³⁸ Irasirirā marī Opūre iri pooe
opū irirosū āārīgūrē: “Gajerā mayare
weremurārē iriuka!” ārī sērēka! ārīmi
Jesús guare.

Jesús pe mojóma pere su gubu peru pērēbejarā ígū buedoregu pímurārē beyedea

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 ¹ Puru Jesús guare pe mojóma
pere su gubu peru pērēbejarā
ígū buerā āārīmurārē siiu, guare
ígū turarire sīmi, āārīpereri pūrīrīrē
tau, wātēa masakare ñajānerādere
béowiuburo, ārīgū.

² Āsū wāikurā āārībū gua Jesús
beyenerā: Simón wāikugu āārīmī.
Ígūrēta “Pedro” wāiyemi Jesús. Simón
pagumu Andrés wāikumi. Gajigu
Santiago āārīmī. Ígū pagumu Juan
wāikumi. Ígūsā Zebedeo pūrā āārīmā.
³ Gajerā Felipe, Bartolomé, Tomás
āārīmā. Yū Mateo, romano marā opure
niyeru wajaseabosarimasū āārīdi
āārībū. Gajigu Santiago, Alfeo magū
āārīmī. Gajigu Tadeo āārīmī. Ígūta
Lebeo wāikumi. ⁴ Gajigu Simón, celote
wāikuri bumū āārīmī. Gajigu Judas
Iscariote wāikugu āārīmī. Ígūta Jesúre
wējēduarāguere ígūrē imubu āārīmī.

Jesús ígū buerārē buedoregu iriudea

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Jesús guare ígū buerā pe mojóma
pere su gubu peru pērēbejarārē turarire
sī ōdo, āsū ārī were iriumi:

—Judío masaka āārīmerā pūroguere waabirikōāka! Irasū āārīmakū, Samaria nikūma makārīguedere waabirikōāka! ⁶Israel bumarā Marīpuyare masīmerā, oveja dedirinerā irirosū āārīrā puro gapu waaka! ⁷Īgūsārē āsū āri wererā waaka: “Mērō duyāa, Marīpu īgūyarārē doreri ejaburo”, ārika! ⁸Pūrīrikurārē tauka! Boanerārē masūka! Kāmi boarādere tauka! Wātēa masakare ñajānerārē béowiuka! Yu turarire musārē wajamarīrō sīa. Irasirirā, yu musārē wajamarīrō sīrōsūta wajamarīrō īgūsārē tauka!

⁹Waarā, neō niyeru oro, plata, cobrere, ¹⁰musāyaaju āābirikōāka! Suri, sapatu musā sānarī merā dita waaka! Tuariyukure āābirikōāka! Moārīmasā īgūsā moārī waja merā wajata baama. Irasirirā musā masakare bueri waja baari musārē sīrākuma.

¹¹Makārē ejarā, iri makā marā: “Īta ōārō irigu āārīmi”, īgūsā ārīgū puro dujaka! Musā iro āārīrōpā īgūya wiire āārīka! Waarāgūe iri wiire wirika! ¹²Iri wiire ñajārā, wii marārē: “Marīpu musārē siuñajārī sīburo”, āri ōādoreka! ¹³Musārē ōārō bokatīrīñeāmakū, īgūsārē: “Marīpu siuñajārī sīrī merā ōārō āārīrikuka!” ārika! Musārē gāāmemerā, i siuñajārī merā āārībirikuma. ¹⁴Musārē īgūsā ñeābirimakū, musā buerire pēduabirimakū īārā, īgūsāya wiire, o īgūsāya makārē wiriarā, nikūwera musāya guburigue tuadeare mojēbéoka, īgūsārē wajamoāburire īmurā! ¹⁵Diayeta musārē werea. Marīpu āārīpererā ñerārē wajamoārīnu ejamakū Sodoma, Gomorra marārē wajamoārō nemorō musārē gāāmemerārē wajamoāgukumi.

**Jesúre būremurārē gajerā
ñerō iriburire weredea**

¹⁶Yure ōārō péka! Ovejare makānúu marā diayéa guarā watopegue iriurosū ñerā masaka watopegue musārē iriua. Irasirirā ōārō pémasīka! Īgūsā watopegue ñerō iriro marīrō āārīrikuka! ¹⁷Pémasīka! Masaka musārē īgūsā oparārē wiarākuma,

musārē wajamoādorera. Judío masaka īgūsā nerērī wiiriguedere musārē tārārākuma. ¹⁸Irasū āārīmakū, musā yure būremurī waja, īgūsāya makārī marā oparā pūroque, īgūsāya nikū marā oparā pūroque āārākuma musārē wajamoādoremurā. Irasirirā musārē iroque āāmakū, oparārē, judío masaka āārīmerādere yaa kerere wererākoa musā. ¹⁹Musārē oparā pūroque āāmakū: “¿Naásū ārīrākuri īgūsārē?” āri gūñarikubirikōāka! Oparā musārē sērēñamakū, Marīpu gūñarī sīrī merā wererākoa. ²⁰Irasirirā musā gūñarī merā werebirikoa. Marīpu, Ōāgū deyomarīgū merā musārē masīrī sīrī merā werenīrākua.

²¹Iripoere masaka, īgūsāyarā yure būremumakū īārā, īgūsārē oparāguere wējedorerā wiarākuma. Pagusāmarā īgūsā pūrārē oparāguere wējedorerā wiarākuma. Gajerā, īgūsā pagusāmarārē iāturi, oparāguere wējedorerā wiarākuma. ²²Irasirirā masaka āārīperero i ūmu marā yure musā būremurī waja musārē iāturi doorākuma. Marīpu gapu yure piriro marīrō būremugārē taugukumi. ²³Su makā marā musārē ñerō irimakū, gaji makāgue duriwāgāka! Diayeta musārē werea. Āārīpereri Israel nikūma makārīrē musā buerorena odoburo dupuyuro, yu āārīpererā tīgū Marīpu iriudi i ūmugue dupaturi aarīgukoa doja.

²⁴Neō sugu buegu, īgūrē buegu nemorō āārībemi. Moāboerimasūde īgū opu nemorō āārībemi. ²⁵Sugu buegu īgūrē buedi irirosū dujaduamakū ōāgorāa. Moāboerimasūde īgū opu irirosū dujaduamakū ōāgorāa. Masaka yure musā Opure: “Īi Beelzebú, wātēa opu āārīmi”, ārīrā, musā yaarādere ñerō ārī werenīrākuma.

**Jesús: “¿Noārē gūiri merā būremurō
gāāmeri?” āri weredea
(Lc 12.2-7)**

²⁶Irasirirā musārē ñerō iriduarārē gūibirikōāka! Āārīpereri gajerā iāberogue irideare, duriroque irideadere

purugue masísürokoa. ²⁷Yu musārē masaka péberogue weredeare igūsā pérogue wereka! Yu musārē gajerā iāberogue werenideare makā dekogue buro busuro merā wereka! ²⁸Musārē wējērā musāya dupu direta boamakū irirākuma. Musāya yujupūrārī gapure boamakū irimasibirikuma. Irasirirā güibirikōāka! Marīpu gapure güika! Igū gapu musāya dupu, musāya yujupūrārīrē peamegue béomasīmi. Irasirirā igūrē güiri merā buremuka!

²⁹'Masaka pērā mirā wajarirā, su niyeru tigā, mērōgā wajakuri tigārē sūkuma. Igūsā mērōgā wajakukerepuru, Marīpu gapu igūsārē ōārō koremi. Igūsārē: "Boaburo", ārībirikerepuru, neō sugugā yebague yuridija, boabemi. ³⁰Marīpu āārīpereri musā āārīkurire masīgū, musāya poarire: "Iriku āārā", ārī masipeokōāmi. ³¹Irasirirā güibirikōāka! Musā, mirā nemorō wajakua. Irasirigu Marīpu mirārē korero nemorō musārē koregukumi.

Jesús: "Masakare yure buremurirē wereka!" ārīdea
(Lc 12.8-9)

³²'Sugu, masaka péuro: "Jesúyagu āārā", ārī weremakū, yude Yupu ūmugasigue āārīgū péuro igūrē: "Yaagu āārīmi ī", ārī weregura. ³³Sugu yure masikeregu, masaka péuro: "Igūrē masíbea", ārī weremakū, yude Yupu ūmugasigue āārīgū péuro: "Yude igūrē masíbea", ārī weregura, ārīmi Jesús.

Jesús: "Masakare gāme dukawarirākuma", ārī weredea
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Irasū ārī odo, masakare āsū werenemomi:

—Musā yure: "Igū i ūmuguere aarigū, masakare siuñajārī merā āārīmakū irigu aarimí", ārī güñabirikōāka! Irasirigu aarigū meta iribu. Yu ejarita, masakare igūsā basi gāme dukawarimakū yāa. Irasirirā surāyeri yure buremurākuma. Gajerā yure burenumerā gapu igūsārē iāturirākuma. ³⁵Sugu yure buremurī

waja, igū magū igūrē iāturigukumi. Sugo yure buremurī waja, igo magō igore iāturigokumo. Sugo mñēkō yure buremurī waja, igo bepo igore iāturigokumo. ³⁶Irasirirā su wii marā igūsāyagu yure buremumakū iārā, igūrē iāturirākuma.

³⁷'Sugu yure maīrō nemorō igū pagusāmarā gapure maītarinugāgū, yaagu āārīmasibirikumi. Yure maīrō nemorō igū pūrā gapure maītarinugāgūde, yaagu āārīmasibirikumi. ³⁸Sugu yure tuyaduari waja curusague pábiatú wējēsūbu irirosū āārīkeregu, neō piriro marīrō yure tuyanīkōāburo. Yure tuyaduabi, yaagu āārīmasibirikumi. ³⁹Sugu i ūmugue igū okarire maīgū, peamegue béosügukumi. Gajigu yure tuyari waja gajerā igūrē wējēkerepuru, Marīpu gapu igūrē taugukumi, igū purogue igū merā āārīburo, ārīgū.

Jesús marī ūmugasigue wajataburire weredea
(Mr 9.41)

⁴⁰'Sugu musārē yaarārē ōārō bokatīrīñeāgū, yudere bokatīrīñeāmi. Yure bokatīrīñeāgū, yure iriuididere bokatīrīñeāgukumi. ⁴¹Marīpu Igūya kerere weregure ōārī wajatamakū irigukumi. Sugu Marīpuya kerere weregu āārīrīrē iāmasī, igūrē ōārō bokatīrīñeāgū, igū irirosū ōārī wajatagukumi. Sugu gajigu igū ōāgū āārīrīrē iāmasī, igūrē ōārō bokatīrīñeāgū, igū irirosū Igūde ōārī wajatagukumi. ⁴²Sugu ubu āārīgū yure tuyagure gajigu igūrē iritamudnagu deko yusari tīāmakū iāgū, Marīpu igūdere ōārō irigukumi, ārī weremi Jesús.

Juan masakare wāyerimasū igū buerire tuyarārē Jesús puro iriudea
(Lc 1.17; 7.18-35)

11 ¹Jesús guare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā igū buerārē irasū ārādero puru, Galilea nikūgue āārīrī makārī marārē buegorenagū waakōāmi.

²Juan masakare wāiyerimasū peresugue āāriyupū. Irogue āārīgū, Cristo iriri kerere pégu, ĩgū buerire tūyarārē Jesúre āsū āri sērēñarā waaka:

³—“¿Muta āārīrī, Cristo masakare taugu aaribu iriayupū, ĩgūsā ārīdi, o gajigure yūrākuri gua?” āri sērēñarā waaka! āri iriuyupū.

⁴Irasirirā, Jesús pūrogue ejarā, Juan sērēñadoredeare ĩgūrē sērēñama. Jesús ĩgūsārē yujumi:

—Musā périre, musā ĩārīrē Juārē wererā waaka! ⁵Koye tābiranerā ōārō ĩāma. Waamasībiranerā waamasīakōāma. Kāmi boanerā yaripereakōāsūama. Gāmipū pébiranerā péakōāma. Boanerāde masākōāma. Boporā, Marīpu masakare tauri kerere weremakū péma. ⁶“Yure būremurīrē piribi, usuyari opagukumi”, āri wererā waaka Juārē! ārīmi Jesús.

⁷Ĭgūsā waadero pūru, Jesús Juāyamarē masakare āsū āri werenugāmi:

—Musā masaka marīrōgue Juārē ĩārā waarā, guīgure guñaturabire ĩārā waarā meta irikuyo. Ĭgū turabi, mirū tāborere wējēpubéorosū āārībemi. ⁸Irasū āārīmakū, musā ĩgūrē irogue ĩārā waarā, ōārī surī sāñagūrē ĩārā waarā meta irikuyo. Ōārī surī sāñarāno oparāya wiirigue āārīkuma. Juan ĩgūsā irirosū āārībemi. ⁹Musā irogue ĩgūrē ĩārā waarā, Marīpu kerere weredupuyurimasūrē ĩārā waarā iriyo. Musārē werea. Diayeta Juan Marīpu kerere weredupuyunerā nemorō āārīmi. ¹⁰Marīpu werenīrī gojadea pūgue gojasūdero āārībū Juan iriburire. Irasirigu Marīpu ĩgū magūrē āsū ārīdi āārīmi:

Mu waaburo dupuyuro yaa kerere weredupuyurimasūrē iriugura mu waaburore āmuyudoregu, āri gojasūdero āārībū.^k

¹¹‘Musārē diayeta werea. Juan aariburi dupuyuro neō sugu ĩgū nemorō

yaamarē masīgū marīdi āārīmī. Irasū āārīkerepūru, sugu Marīpu āmugasigue āārīgūyagu gapu Juan nemorō yaamarē masīgū āārīgukumi. Āārīpererā nemorō ubu āārīgū āārīkeregu, masīgū āārīgukumi.

¹²Juan masakare wāiyedi buenugādeapoegueta, daporaguedere masaka āmugasigue Marīpu ĩgūyarārē dorerogue ñajāduarārē buro ñerō tarimakū yāma. Ĭgūsā turari merā ĩgūsārē peremakū iriduarā iriadima. ¹³Juan aariburo dupuyuro āārīpererā Marīpu kerere weredupuyunerā ĩgūsā gojadea merā, Moisés gojadea merā Marīpu ĩgūyarārē doreri kerere werenerā āārīmā. ¹⁴Iripoegue Marīpu ĩgūya gojadea pūgue: “Yaa kerere weredupuyurimasūrē Elías irirosū āārībure iriugura”, ārīdi āārīmī. Juan irasū ārīsūdita āārīmi. Irire būremurō gāāmea. ¹⁵Gāmipūrī oparā, yu wererire ōārō péka!

¹⁶‘Masaka dapora marā, ĩñeēmarāno irirosū āārīrī? Majirā makā dekogue ĩgūsā merāmarā merā bira gainī doanirā irirosū āārīmā. Āsū āri gainīma:

¹⁷“Gua tērēdiru purimakū, bayabirabū. Bujawereri merā gua bayamakū, orebirabū”, ārīma. ¹⁸Juan masakare wāiyerimasū pá baabiri, igui deko pāmudeare iirībirimi. Ĭgū irasirimakū ĩārā: “Wātī ñajāsūdi āārīmī īrī”, ārībū musā ĩgūrē. ¹⁹Pūru yu āārīpererā tīgū baa, iirīmakū ĩārā: “Baapagu, iirīpagu āārīmī”, ārībū. “Romano marā opūre niyeru wajaseabosarimasā merāmū, ñerō irirā merāmū āārīmī”, ārībū musā yure. Musā guare! būremubirikererā, gua iririre ĩārā: “Marīpu ĩgūsārē masīrī sīmī”, āri masībokoa, ārīmi Jesús.

Jesús makārī marārē ĩgūsā ĩgūrē būremubirire weredea
(Lc 10.13-15)

²⁰Pūru Jesús iroma makārī marārē turimi. Ĭgūsā wārī ĩgū Marīpu turari

^l11.19 Jesús: “guare”, irasū ārīgū: “ĩgū basi iririre, Juan irideare”, ārīgū irimi.

^k11.10 Mal 3.1

merā iririre iri imumakū iākererā, igūsā ñerō iririre bujawerebiri, neō piribirima. Irasirigu igūsārē āsū ārimi:

²¹—Musā Corazín marā, Betsaida marāde ñerō tarirākoa. Iripoegue marā Tiro, Sidón marā, musā iūrō Marīpu igū turari merā iri imurōsū iri imumakū iārā, igūsā ñerō irideare piribonerā āārīmā. Igūsā ñerō irideare buro bujawererire imurā, bujawereri surī sāña, nitirē dipuru weka mawasiripeobonerā āārīmā. Musā gapu Marīpu turari merā yu iri imurirē iākererā, musā ñerō iririre neō piribea. ²²Irasirigu musārē werea. Marīpu āārīpererā ñerārē igū wajamoārīnu ejamakū, Tiro, Sidón marārē wajamoārō nemorō musārē wajamoāgukumi. ²³Musā Capernaum marāde: “Ūmugasigue murīārākoa”, āri gūñadāa. Iroguere neō waabirikoa. Boanerā āārīrōgue beodijusūrākoa. Sodoma marārē yu musārē Marīpu igū turari merā iri imuderosūta iri imumakū, iri makā daporadere āārībokoa dapa. ²⁴Irasirigu musārē werea. Marīpu āārīpererā ñerārē igū wajamoārīnu ejamakū, Sodoma marārē wajamoārō nemorō musā gapure wajamoāgukumi, musā ñerō iririre piribiri waja, ārimi Jesús.

**Jesús: “Yu purogue siuñajārā aarika!”
ārīdea
(Lc 10.21-22)**

²⁵Iripoere Jesús igū Pagure āsū ārimi: —Au, yu murē: “Ōātaria mu”, āri, usuyari sīa. Mu ūmugasī marā, i nikū marā Opū āārā. Irasirigu: “Masitarinugārā, āārīpererire pēmasīa”, āri gūñarārē mūyare masīmakū iribea. Majīrā irirosū murē būremurā gapure mūyare masīmakū yāa. ²⁶Au, irasūta āārā. Mu gāāmederosūta usuyari merā irasū yāa, ārimi Jesús igū Pagure.

²⁷Puru masakare āsū āri werenemomi: —Yupu yure āārīpereri irimasīrīrē sīmi. Neō sugu masaku yu āārīrikurire

masībemi. Yupu dita yure masīmi. Neō sugu masaku Yupu āārīrikurire masībemi. Yu dita igūrē masīa. Yu igūrē masīdorerāde igūrē masīma. ²⁸Musā Marīpure tuyaduarā nukūrī ūuma òērā irirosū āārīrā yu purō aarika! Yu musārē siuñajārī sīgura. ²⁹Musā yu iridoreri gapure irika! Yu irirīkurire masīka! Yu musārē bopoñarī merā iā, iritamugū āārā. Irasirirā yu iridorerire irirā, yu merā òārō siuñajārī bokarākoa. ³⁰Yu iritamurō merā yaare musā irimakū diasabea. Irasirirā yu dorerire irirā, nukūbiri kārāwūririre ūumarōsū āārīrākoa, ārimi Jesús.

**Siuñajārīnu āārīmakū, Jesús buerā
trigo yerire tūrīdea
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)**

12 ¹Iripoere judío masaka siuñajārīnu āārīmakū, Jesús trigo otedero watope waamakū, gua igū buerā uaboasīa, trigo yerire tūrī koro baabū^m. ²Gua irasirimakū iārā, fariseo bumarā Jesúre āsū ārima: —Iāka! ¿Nasirirā siuñajārīnurē moādobirikererēpu, mu buerā irasū yārī? ārima.

³Jesús igūsārē ārimi:

—Iripoeguemu David, igū merāmarā merā uaboagu, igū irideare musā buebiriri? ⁴Igū merāmarā merā Marīpuya wiigue ñajāa, Marīpu iūrō peyari pá duparure baadi āārīmī. Marīpu paia āārīmerārē: “Iri pá duparure baabirikōāka!” ārīdi āārīmī. David gapu paī āārībirikeregū, irire baagu, Marīpu iūrō igū dorerire tarinugāgū meta irīdi āārīmī. ⁵Paia Marīpuya wiigue moārā, siuñajārīnurīrē siuñajābema. Siuñajābirikererā, Marīpu dorerire tarinugābema. ¿Iri buebiriri musā, Marīpu Moisére doreri pīdea pūguere? ⁶Musārē werea. Marīpuya wiire būremurō nemorō yu gapure būremurō gāāmea. ⁷Marīpu igūya werenírī gojadea pūgue āsū ārīdi

^m 12.1 Deuteronomio 23.25: Moisés gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībū: “Sugu masaku gajiguya poeegue waagū, igūya mojōrī merā trigo yerire tūrī koro baaburo. Wiirimajī merā diti āābirikōāburo”, āri gojasūdero āārībū.

āārīmí: “Yure buremurā waimurārē wējē soepeomakū gāāmebea. Gajerārē musā bopoñarī merā iāmakū gāāmea”, ārīdi āārīmí. Musā irire pémasirā yu buerā ñerō iribirikerepuru, ĩgūsārē: “Ñerō yāma”, ārībiribokoa. ⁸Yu āārīpererā tīgū āārīsīā, siuñajārīnurē masaka gajino ĩgūsā iriburire doremasīa, ārīmi Jesús.

Jesús mojō dííweredire taudea

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹Irasū ārī odo, waa, judío masaka nerērī wiigue ñajāmi. ¹⁰Iro sugu masaku mojō dííweredi āārīmí. Irasirirā fariseo bumarā Jesúre: “Ñerō yāmi”, ārī weresādwarā, ĩgūrē sērēñama:

—¿Siuñajārīnu āārīmakū, sugu pūrīrikugure taudoreri āārīrī? ārīma.

¹¹Jesús yujumi ĩgūsārē:

—Siuñajārīnu āārīkerepuru, musāyagu oveja gobegue meēñajāmakū iārā, ĩgūrē āi wiukōākoa. ¹²Marīpu sugu masakure, oveja nemorō maítarinugāmi. Irasirirā siuñajārīnurē masakare ōārō irirā, Moisés doredeare tarinugārā meta yāa, ārīmi.

¹³Irasū ārī odo, mojō dííweredire ārīmi:

—Muya mojōrē soeoka!

Īgūya mojōrē soeomakūta, gajī mojō irirosū ōārī mojō dujabu. ¹⁴Īgū irasirimakū iārā, fariseo bumarā gua wiria: “¿Nasirisīā, marī Jesúre wējērākuri?” ārī gāme wereníñurā.

**Iripoeguemu Marīpuya
kerere weredupuyudi Jesús
ĩgū iriburire gojadea**

¹⁵Jesús ĩgūsā ĩgūrē wējēduarire masī, waakōāmi. Īgū waamakū, wārā masaka ĩgūrē tuyama. Irasirigu āārīpererā pūrīrikurārē taumi. ¹⁶Īgūsārē taugu: “Yaamarē gajerārē werebirikōāka!” ārīmi.

¹⁷Jesús irasirigu, Marīpuya kerere weredupuyudi Isafas gojaderosūta irimi. Āsū ārī gojadi āārīmí:

¹⁸Āsū ārīmi Marīpu: “Īi yure moāboegu, yu beyedi, yu

maīgū āārīmí. Īgū merā usuyāa. Ōāgū deyomarīgūrē ĩgūrē sīgura. Irasirigu yu turari merā āārīpererā masakare diayema iririre weregukumi.

¹⁹Īgū guaseo, gainíbirikumi. Īgū makā dekogoe buro gainígoorenamakū neō pébirikuma.

²⁰Turamerārē bopoñarī merā iā, iritamugukumi. Irasirigu, ĩgūsā miūmerēñu biu peaboadiñu irirosū āārīmakū ĩāgū, peabéogu irirosū ĩgūsārē iribirikumi.

Bujawererārē gūñaturamakū irigukumi. Irasirigu, ĩgūsā siāgodiru yaubodiru irirosū āārīmakū ĩāgū, yaubéogu irirosū ĩgūsārē iribirikumi. Īgū Opu ñajāburi dupuyuro ĩgūsārē irasirigukumi. Īgū Opu ñajādero puru, masakare diayema iririre irimakū irigukumi.

²¹Irasirirā āārīperero marā ĩgū doreburire usuyari merā yūrākuma”, ārīmi, ārī gojadi āārīmí Isafas.”

**Jesúre: “Wātī turari opami”, ārī
werewuadea**

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²²Puru masaka wātī ñajāsūdire Jesúre taudorerā āijama. Īgū wātī ñajāsūdi: wereníbi, koye iābi āārīmí. Īgūsā āijamakū iā, Jesús ĩgūrē taumi. Īgū irasirimakū, ōārō iā, wereními. ²³Āārīpererā masaka, ĩgū tarimakū ĩāguka, āsū ārī gāme sērēñama:

—¿Īi David parāmi āāríturiagu masakare taubu meta āārīkuri? ārīma.

²⁴Īgūsā irasū ārīmakū pérā, fariseo bumarā gapu āsū ārīma:

—Īi wātēa opu Beelzebú turari merā wātēārē béowiumi, ārīma.

²⁵Jesús ĩgūsā gūñarirē masīsīā, ĩgūsārē āsū ārīmi:

—Su nikū marā ĩgūsā basi dukawari gāmekēārā, pereakōākuma. Su makā marā, o su wii marā ĩgūsā basi

dukawari gâmekêârâ, pereakôākuma.

²⁶Irasûta wâtêa opu igûyarâ wâtêârê béowiugu, igû basita igûyarârê dukawari pereakôâmakû iribokumi. Irasirigu, ñnoârê dorenemobokuri?

²⁷Musâ yûre: “Wâtêa opu Beelzebû turari merâ wâtêârê béowiumi”, ârî werewuâa. Musâ buerire tuyarâ gapu wâtêârê béowiurâ, ñnoâ turari merâ béowiukuri? Musâ igûsârê: “Marîpu turari merâ wâtêârê béowiuma”, ârâ. Irasiriro musâ yûre werewuâi diaye âârîbea. ²⁸Yû Ôâgû deyomarîgû turari merâ wâtêârê béowiuu. Irasiriro Marîpu igûyarârê doreri musâ puruguere ejasiâa, ârî masîsûa.

²⁹Irire keori merâ musârê werenemogura. Neô sugu masaku, turaguya wiire igûrê siapuroribirikeregu, igû oparire êmagû ñajâmasîbirikumi. Igûrê siadero purugue merê igûyare êmamasîkumi, ârîmi^o.

³⁰Irasû ârî odo, âsû ârînemomi: —Yûre gâamemerâ, yûre iâturirâ âârîma. Masakare yûre siuu neeôtamumerâ, igûsârê waawasirimakû irirâ âârîma.

³¹Musârê diayeta werea. Marîpu âârîpereri masaka ñerô iririre, ñerô ârî werenîrîdere kâtimasîmi. Ôâgû deyomarîgûrê igûsâ ñerô ârî werenîmakû tamerârê neô kâtibirikumi. ³²Yû âârîpererâ tîgûrê igûsâ ñerô ârî werenîmakû, Marîpu irire kâtimasîmi. Ôâgû deyomarîgû gapure igûsâ ñerô ârî werenîmakû, irire neô kâtibirikumi. Dapora, i ûmu peredero puruguedere igûsâ irasû ârîdeare neô kâtibirikumi, ârîmi Jesús.

Yukure irigu duka merâ iâmasîsûa, ârî weredea
(Lc 6.43-45)

³³Irasû ârî odo, Jesús gajî keori merâ buenemomi:

—Ôâdi yuku ôârîrê dukakua. Ñedi yuku ñerîrê dukakua. Yukure irigu duka merâ iâmasîsûa^p. ³⁴Musâ âña irirosû

ñerâ âârâ. Musâ ñerâ âârîsîâ, ôârîrê werenîmasîbea. Marî gûñarôsûta marî werenîrî wirikôâa. ³⁵Ôâgû ôârî gûñarî opami. Irasirigu ôârîrê werenîmi. Ñegû ñerî gûñarî opami. Irasirigu ñerîrê werenîmi. ³⁶Musârê werea. Marîpu âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, âârîpereri masaka noó gâamerô werenîmoâmadeare igûsârê masîmakû irigukumi. ³⁷Musâ ôârô werenîdea waja Marîpu musârê: “Waja opabema”, ârîgukumi. Musâ ñerô werenîdea waja musârê: “Waja opama”, ârîgukumi, ârîmi Jesús fariseo bumarârê.

Masaka ñerâ Jesúre Marîpu turari merâ iri îmudoredea
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸Puru surâyeri fariseo bumarâ, Moisés gojadeare buerimasâ igûrê ârîma:

—Buegu, Marîpu turari merâ guare iri îmuka! ârîma. “Igû irire irimasîbi, Marîpu iriudi meta âârîmi”, ârîduarâ irasû ârîñurâ.

³⁹Jesús yujûmi:

—Musâ dapora marâ masaka ñerâ, Marîpure gâamemerâ âârâ. Musâ yûre Marîpu turari merâ gajino iri îmudorea. Musâ irasiridorekerepuru, Marîpuya kerere weredupuyudi Jonás iridea direta weregura. ⁴⁰Jonás ûrenu, ûre ñami wâgûya paru poekague âârîderosûta yûde âârîpererâ tîgû ûrenu, ûre ñami yeba poekague âârîgukoa. ⁴¹Iripoegue Nínive marâ Jonás Marîpuya kerere weremakû pérâ, igûsâ ñerô irideare bujawere, igûsâ gûñarîrê gorawayunerâ âârîmâ. Dapora yû Jonás nemorô masîgû ôôgue musâ merâ âârâ. Yû Marîpuya kerere werekerepuru, musâ ñerô iririkurire bujawerebea. Irasirirâ, Marîpu âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, Nínive marâ musâ dapora marârê: “Ñegorabu”, ârîrîakuma. ⁴²Marîpu âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, sugo iripoeguemo Sabâ nikû marâ opo

^o 12.29 Jesús: “Wâtî nemorô turagu âârâ”, ârîgû, irasû ârîmi. ^p 12.33 Jesús: “Yukure irigu duka merâ iâmasîsûa”, ârîgû: “Marî, gajerâ werenîrîrê pérâ, igûsâ âârîrikurire masîa”, ârîgû irimi.

musā daporā marārē: “Ñegorabū”,
ārīgokumo. Yoaromogue āārikerego,
ōōgue i nikūgue aarideo āārimó, marī
ñekūsāmarā opu Salomón wári masīrī
merā wererire pégo aarigó. Dapora yu
Salomón nemoró masīgū ōōgue musā
merā āārā. Yu musā merā āārikerepuru,
musā gapu yu wererire péduabea, āārimi
Jesús.

**Jesús, wātī dupaturi masakuguere
ñajārīmarē weredeā**
(Lc 11.24-26)

⁴³Irasū ārī ōdo, keori merā
werenemomi doja:

—Wātī masakuguere āārādi wiri,
puru deko marīrōgue īgū siuñajāburore
āmagorenagū waakumi. ⁴⁴Irore
bokabi, āsū ārī gūñakumi: “Yu wiridi,
yaa wii irirosū āārimī. Dupaturi yu
wiridiguereta goeñajāgura doja”, ārī
gūñakumi. Irasirigu īgūguere dupaturi
goeñajāgū, gajino marīrī wii, ōārō āmu,
ooweadea wiire irirosū bokajakumi.
⁴⁵Irasirigu gajerā wātēa su mojōma pere
gaji mojó peru pērēbejarā īgū nemoró
ñērārē siiu, īgūsā āārīpererā merā
masakuguere āārīnīkōākumi. Irasirigu
masakū īgū dupuyuro āārīrikudero
nemoró ñērō āārīkumi. Dapora marā
Marīpure gāamemerā, yure péduamerā
irasūta ñērō waarākuma, āārimi Jesús.

**Jesús pago īgū pagupūrā merā īgūrē
īāgō ejadea**
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶Jesús masakare wereripoe īgū
pago, īgū pagupūrā merā īgū āārīrī wii
disipuro ejayupo īgū merā werenīduago.

⁴⁷Sugu igore īā, Jesúre weremi:

—Mupo, mu pagupūrā disipuro nīama,
mu merā werenīduarā, āārimi.

⁴⁸Īgū irasū āārimakū pégu, Jesús īgūrē
āārimi:

—ĈNoā āārīrī yupo, yu pagupūrā?
āārimi.

⁴⁹Irasū ārīgū, guare īgū buerārē soepu,
āsū āārimi:

—Īisā, yupo, yu pagupūrā irirosū
āārīma. ⁵⁰Yupu āmugasigie āārīgū

gāamerīrē irirāno, yu pagumu, yu
pagumo, yupo irirosū āārīma, āārimi
Jesús.

Jesús oterimasū keori merā buedeā
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 ¹Irinuta Jesús wiigue āārādi
ditarugue waa, iri ditaru turo
eja doami. ²Masaka wārā īgū puro
nerēmakū īāgū, doōdirugue murīñajāa,
eja doami. Āārīpererā masaka
īmiparogue dujanugāma īgū buerire
pémurā. ³Irasirigu wári keori merā
īgūsārē āsū ārī buemi:

—Sugu oterimasū īgūya oteri
yerire meéwasirigu waakumi. ⁴Īgū
meéwasiriwāgāmakū, gaji yeri maague
yurikoa. Iro yuriadea yerire mirā
eja, baapeokōākuma. ⁵Gaji yeri
ūtāyerikurogue yurikoa. Iro sīmerērōgā
nikū āārīmakū, iro yuriadea yeri
mata puriadikoa. ⁶Iri nikū sīmerērōgā
āārīmakū, purīñajādi, puru abe asimakū,
nugūrī marīsā, ñāī, boakōākoa. ⁷Gaji
yeri pora watopegue yurikoa. Pora gapu
puritarimurā, oteri gapure wējēkōākoa.
⁸Gaji yeri ōārī nikūgue yurikoa. Iri yeri
puri, ōārō dukakukoa. Suñu cien yeri,
gajiñu sesenta yeri, gajiñu treinta yeri
dukakukoa. ⁹Musā gānipūrī oparā, yu
wererire péduripika! āārimi Jesús.

**Jesús buerā īgūrē: “ĈNasirigu keori
merā bueri?” ārī sērēñadea**
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰Puru gua īgū buerā īgū puro waa,
īgūrē sērēñabu:

—ĈNasirigu masakare keori merā
bueri? āāribu.

¹¹Jesús guare yujumi:

—Marīpu īgūyarārē doregu
āārīrīrē, iripoegue masībirideare
musārē masīmakū yāmi. Gajerā īgūrē
burenumerā gapure irasiribemi.

¹²Īgūyare masīrānorē masīnemomakū
irigukumi. Irasirirā wáro masīrī
oparākuma. Gajerā īgūrē burenumerā
īgūyare masīmerārē īgūsā mērō
masīadideare pēmasībirimakū
irigukumi. ¹³Irasirigu yu īgūsārē

keori merā buea. Īgūsā Marīpu iririre
iākererā, iāmasībema. Īgūyare pékererā,
péduripíbema. Neō pémasībema.

¹⁴Irasirirā Marīpuya kerere
weredupuyudi Isaiás gojaderosūta yáma.
Āsū āri gojadi āārimī:

Āsū ārimi Marīpu: “Yaare pékererā,
musā neō pémasíbea. Yū iririre
iākererā, musā neō iāmasíbea.

¹⁵Yaa werenírírē péduabirisīā, musā
neō pémasíbea. Gānipūrī pémerā,
koye iāmerā irirosū āārā. Musā
irasū āārīmerā, yaare iāmasī,
ōārō pémasíbokoa. Yū pémasīrī
sīrírē oparā yūre būremubokoa.
Irasirigū musārē taubokoa”, ārimi
Marīpu, āri gojadi āārīmī Isaiás.^q

¹⁶Gua gapure ārimi:

—Musā gapu pémasía. Irasirirā usuyáa.
Yū iririre iārā, yū wererire pérā, yūre
būremua. ¹⁷Diayeta musārē werea.
Wārā iripoegue marā Marīpuya kerere
weredupuyunerā, gajerā Marīpure
būremunerā musā dapura iārírē būro
iāduanerā āārādima. Irire iāduakererā,
irire iābirinerā āārimā. Musā dapura
périre būro péduakererā, pébirinerā
āārimā.

**Jesús oterimasū keori merā īgū
bueadeare: “Āsū ārīduaro yāa”, āri
werede**

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸Irasirirā ōārō péka! Yū oterimasū
keori merā bueadeare musārē weregura.
Iri āsū ārīduaro yāa. Marīpu ūmugasigū
āārīgū Īgūyarārē doreri kere, oteri
yeri irirosū āārā. ¹⁹Surāyeri masaka
iri kerere pékererā, pémasībema. Maa
buriri maa irirosū āārīma. Iri kerere
péadero puru, oteri yeri iri maague
yuridea yerire mirā baapeoderosū, wātī
aari, īgūsā péadideare ēmapeokōāmi.
²⁰⁻²¹Gajerā masaka ūtāyerikuri
yeba irirosū āārīma. Iri kerere pérā,
mata usuyari merā: “Ōāgorāa”, āri
gūñama. Irire pékererā, oteri yeri
ūtāyerikurogue yuriadero puru, puri,

nugūrī puriñajābiriderosū waama.

Mérōgā puru īgūsā Marīpuyare péduari
waja gajerā īgūsārē ñerō irimakū iārā,
o ñerō tarisīā, mata īgūyare pirikōāma.

²²Gajerā masaka porakuri yeba irirosū
āārīma. Iri kerere pékererā, oteri yeri
porakurogue yuriadero puru, pora gapu
puritarimurā wējēderosū, i ūmumarē
būro gūñarikuma. Doeberidere būro
gāāmenemoma. Irasirirā Marīpuyare
kātima. Otediñu duka marīdiñu irirosū
dujama. ²³Gajerā masaka ōārī nikū
irirosū āārīma. Marīpuya kerere pérā,
ōārō pémasīma. Irasirirā oteri yeri
ōārī nikūgue yuriadero puru, puri ōārō
dukakuderōsū ōārírē yāma. Surāyeri
cien yeri, gajerā sesenta yeri, gajerā
treinta yeri dukakurosū irirā āārīma,
ārimi Jesús.

**Jesús trigo oteadea watopegue
ñerī tá oteri keori merā buede**

²⁴Jesús irasū āri ōdo, gajī keori merā
guare buemi:

—Marīpu ūmugasigū āārīgū
īgūyarārē doreri i irirosū āārā. Sugu
pooe opu īgūya pooegue ōārī yerire
otekumi. ²⁵Su ñami merā āārīpererā
kārīripoe īgūrē iāturigū pooegue
eja, īgū trigo oteadea watopegue ñerī
tāre otekumi. Ote ōdo, waakōākumi.
²⁶Trigo yeri puriwiriadero puru, ñerī
tāde purikoa. Puru trigo dukakukoa.
Iri dukakumakū iārā, iri pooe opure
moāboerimasā ñerī tá āārīmakū
iāmasīkuma.

²⁷Irasirirā iri pooe opure wererā
waakuma:

—Gua opu, ñnasiri ōārī yeri direta
muya pooere otesūdero āārīkerepuru,
ñerī tāde puriyuri? ārikuma. ²⁸Īgūsā
irasū ārīmakū pégu, āsū ārīkumi:

—Yure iāturigū iri ñerī tāre otekumi,
ārikumi.

Īgū irasū ārīmakū pérā, īgūrē
moāboerimasā sērēñakuma doja:

—¿Ñerī tāre gua taāseabéorā waamakū
gāāmekuri mu? ārikuma.

^q 13.15 Is 6.9-10

²⁹—Taáseabirikōāka! Ñerī táre taásearā trigodere duuabokoa. ³⁰Iri, ñerī tá merāta puri masākōāburo. Trigo ñaímakū, gajerā duka seaboerimasārē āsū āri iriugura: “Ñerī táre taáseapūrōri, dupa dotori siaka, irire soemurā! Pura trigore seaka, irire yu duripíri wiigue duripímurā!” ārigura, ārikumi, ārimi Jesús.

Jesús mostaza wāikuri yegā puri masādea keori merā buedea
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹Irasū āri odo, gaji keori merā buemi: —Marīpu ūmugasigue āārigū ĩgūyarārē doreri sugu masakū ĩgūya poogue suye oteríye mostaza wāikuri yegārē oterosū āārā. ³²Iri oteri yegā āāripereri oteri yeri nemorō méri yegā āārikōa. Irasū āārikerero, otemakū, pura yuku wádi irirosū puri masākoa. Irasirirā wārā irigu dupurigue ĩgūsāya surí suakuma, ārimi Jesús’.

Jesús pá wemasārī morērī poga keori merā buedea
(Lc 13.20-21)

³³Pura gaji keori merā buemi: —Marīpu ūmugasigue āārigū ĩgūyarārē doreri i irirosū āārā. Sugo nomeō pá duparure iribo, mérōgā pá wemasāmakū iriri poga merā trigo pogare morēkumo. Irire wemasāseyaburo, ārigō, irasirikumo. Irasiriro Marīpu ĩgūyarārē doreri iri pá wemasārī morērī poga irirosū āārā, ārimi’.

Jesús masakare keori merā buenadea
(Mr 4.33-34)

³⁴Jesús masakare i āāripereri buerire weregu, keori merā dita buenami. Keori

marirō ĩgūsārē buenabirimi. ³⁵Irasirigu Marīpu kerere weredupuyudi gojaderosūta irimi. Āsū āri gojadi āārimí Jesús masakare wereburimarē:

Keori merā wereguko. Iri merā weregu, Marīpu i ūmurē iridero purugue marā neō masibirideare datora marārē weregura, āri gojadi āārimí.^f

Jesús ñerī tá, trigo otedea watopegue puri masādeare buenemodea

³⁶Pura Jesús masakare seretu odo, wiigue ñajāmi. ĩgū ñajāmakū iā, gua ĩgū buerā ĩgū purogue ñajāa, ĩgūrē sērēñabu:

—Trigo otedea watopegue ñerī tá puri masādea keorire werenemoka! ¿Naásū āriduaro iriri? āribu.

³⁷Gua irasū ārimakū pégu, Jesús yujumi:

—Yu āāripererā tígū, iri pooe opu ōāri yeri otedi irirosū āārā. ³⁸Poe gapu i ūmu irirosū āārā. Marīpu ĩgūyarārē dorerogue āārimurā gapu ōāri yeri irirosū āārima. Wātiyarā ñerī tá irirosū āārima.

³⁹Wāti pooe opure iāturigu irirosū āārimí. I ūmu pererina iri otedea dukare searinu irirosū āārā. Marīpure wereboerā, pooe opure duka seaboerimasā irirosū āārima.

⁴⁰Iri ñerī táre ĩgūsā taáseadeare peamegue soebéoderosūta i ūmu pererina ejamakū waarokoa. ⁴¹Irasū waaripoe yu āāripererā tígū, yure wereboerārē iriugukoa. Irasirirā ĩgūsā masakare ñerī irimakū irirārē, Marīpu dorerire tarinugārādere neorākuma. ⁴²Neeō odo, perebiri peamegue ĩgūsārē béorākuma. Irogue buro pūrisūrā ĩgūsāya guikare kūrīduútū orerākuma.

^f 13.32 Jesús i kere merā buegu: “Marīpu ūmugasigue āārig’ūrē buremurā mérāgā āārinugākerepuru, purugue gajerā ĩgūsā merā ĩgūrē buremunugāmakū, wārā āārirākuma; o sugu Marīpure buremunugāgū, mérōgā buremurí opami. Purugue, mostaza wāikuri yegārē otedero pura yuku wádi puri, masārōsū Marīpu iritamurí merā wáro ĩgūrē buremurí opagukumi”, āri buegu irimi. ^g 13.33 Jesús i kere merā buegu: “Marīpure buremurā āāriperero i ūmugue ĩgūyarārē doregu āārirrē masakare buerā waamakū, āāripereri buri marā watopegue wārā irire pé, ĩgūrē buremunugārākuma; o sugu Marīpure buremunugāgū Marīpu ĩgūyarārē doregu āārirrē buenīgū, Marīpu iritamurí merā Marīpu doreri directa iriduagukumi”, āri buegu irimi.

^f 13.25 Sal 78.2

⁴³Marĩpu gãamerĩrẽ irirã gapu
ũmugasigue ĩgũyarãrẽ dorerogue ããrĩrã,
abe ũmũmu ĩrirosũ gosewasirĩrākuma.
Musã gãmipũrĩ oparã, yũ wererire
pẽdurĩpĩka!

**Jesús wáro niyeru yáapídea
keori merã buedea**

⁴⁴Gaji musãrẽ werea. Marĩpu
ũmugasigue ããrĩgũ ĩgũyarãrẽ doreri i
ĩrirosũ ããrã. Sugu masaku wáro niyeru
gajĩguya nikũ poekague yáapídeare
bokakumi. Irire bokagu, buro
ũsuyakumi. Irasirigu ĩgũ bokadeare
buro gããmesĩã, dupaturi yáapĩkõakumi
doja. Irasirigu ããrĩpereri ĩgũyare
gajerãrẽ duakumi. ĩgũ duadea waja merã
iri nikũrẽ wajarikumi“.

**Jesús perla wãĩkuriye
keori merã buedea**

⁴⁵Gaji musãrẽ werea moja. Marĩpu
ũmugasigue ããrĩgũ ĩgũyarãrẽ doreri
i ĩrirosũ ããrã. Sugu wajaririmasũ
wajapari yeri perla wãĩkuri yerire ãma
wajaridũakumi. ⁴⁶Iri yerire ãmagũ,
wajapatariri yere bokakumi. Iri yere
buro gããmesĩã, ããrĩpereri ĩgũyare
duakumi. ĩgũ duadea waja merã iri yere
wajarikumi.

Jesús buidi keori merã buedea

⁴⁷Gaji musãrẽ werea moja. Marĩpu
ũmugasigue ããrĩgũ ĩgũyarãrẽ doreri,
waafĩ wẽjẽrĩmasã buidi meeyo,
ããrĩpererã waafĩ ããrĩrãkũ ñearõ ĩrirosũ
ããrã. ⁴⁸ĩgũsãya buidire waafĩ utũrimakũ
ĩãrã, waafĩ wẽjẽrĩmasã ĩmparogue
tũamajã, waairẽ beyekuma. Õãrã
waairẽ ĩgũsãya puuirigue seasākuma.
Ñerãrẽ bẽokõakuma. ⁴⁹I ũmũ pererĩnũ
ããrĩmakũ, masakare ãsũta waarokoa.
Marĩpũre wereboerã ããrãrẽ, ñerãrẽ
beyerã aarĩrākuma. ⁵⁰Beye odo, ñerãrẽ
perebirĩ peamegue bẽorākuma. Irogue
buro pũrĩsũrã ĩgũsãya guikare kũrĩduũtũ
orerākuma, ãrĩmi Jesús.

**Jesús iripoeguema buerire,
maama bueridere weredea**

⁵¹Pũru guare sẽrẽñami:

—Ĩ ããrĩpererire pẽmasĩrĩ musã? ãrĩmi.

—Ũũ, pẽmasĩa, ãrĩ yũjubũ.

⁵²Gua irasũ ãrĩmakũ, ãrĩmi:

—Sugu Moisés gojadeare buerimasũ
Marĩpu ũmugasigue ããrĩgũ ĩgũyarãrẽ
doregu ããrĩrĩmarẽ masĩgũ, wii opu
ĩrirosũ ããrĩgukumi. Irasirigu wii
opu, iripoegue ĩgũ opadeare, maama
ĩgũ oparidire ãĩwiugu ĩrirosũ, maama
buerire, iripoeguema bueridere ããrõ
masĩrĩ merã weregukumi, ãrĩmi Jesús
guare.

**Jesús Nazaretgue goedujáadea
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)**

⁵³Jesús iri keori merã were odo, iro
ããrãdi waa, ⁵⁴ĩgũ masãdea makãgue
ejami. Irogue eja, judĩo masaka nerẽrĩ
wiigue buemi. Masaka, ĩgũ buemakũ
pérã, pẽgũkakõama. ãsũ ãrĩ gãme
werenĩma:

—ĨNoogue bueyuri, ĩi iropã masĩbu?

¿Nasirisĩã, iri ĩmurĩrẽ irimasĩyuri?

⁵⁵Ĩi taboa moãdi magũ ããrĩmi. ĩgũ
pago María wãĩkũmo. Santiago, José,
Simón, Judas ĩgũ pagupũrã ããrĩma.

⁵⁶ĩgũ pagupũrã nomede i makã marãta
ããrĩma. ĩgũ marĩ ĩrirosũ ããrĩkeregũ,
¿nasirisĩã, i ããrĩpererire masĩrĩ? ãrĩma.

⁵⁷Irasirirã ĩgũrẽ buremuduabirima.

Jesús gapu ĩgũsãrẽ ãrĩmi:

—Ããrĩpererogue sugu Marĩpũya kerere
weredupuyugũre gajerã buremuma.
ĩgũya nikũ marã, ĩgũya wii marã gapu
ĩgũrẽ buremubema, ãrĩmi.

⁵⁸Irasirigu Jesús, ĩgũsã ĩgũrẽ
buremubirimakũ ĩãgũ, iri makãrẽ wãri
Marĩpu turari merã iri ĩmubirimi.

**Juan masakare wãĩyerimasũ boadea
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)**

14 ¹Iripoere Herodes Galilea nikũ
marã opu, Jesús iriri kerere

^{“13.44} Jesús i kere merã buegu: “Masaku ããrĩpereri ĩgũyare gããmerõ nemorõ Marĩpũyare gããmegũ
ããrĩkumi”, ãrĩ buegu irimi.

péyupú. ²Irire pégu, ígūrē moāboerārē āsū āriyupú:

—Ígū irire irasū irigu, Juan masakare wāiyerimasūta boadigue masādi āāríkumi. Irasirigu wári iri ímurirē irikumi, āriyupú.

³Juan boaburi dupuyuro Herodes ígū pagumu Felipe marāpo Herodías wāikugore ēma, marāpokumakū iāgū, ⁴āsū ārīdi āārímí:

—Mu pagumu marāpore marāpokugu, Maripú dorerire tarinugāgū yāa, ārīdi āārímí. Irasirigu Herodes ígūrē ñeā, peresu iridi āārímí.

⁵Ígū Juārē wējēduadi āārímí. Judío masaka gapú: “Í Juan Maripuya kerere weredupuyurimasū āārímí”, ārī gūñanerā āārímá. Irasirigu Herodes: “Juārē yu wējēmakū yu merā guabokuma”, ārīgū, ígūsārē güidi āārímí.

⁶Puru Herodes ígū deyoadea bosenu irigu iridi āārímí. Ígū irasiririnurē Herodías magō ígū siuanerā iūrō baya ímudeo āārímó. Igo baya ímumakū iāgū, Herodes buru usuyadi āārímí. Irasirigu igore: “Árígatoro marirō, mu yure sērērīnorē sígura”, ārīdi āārímí.

⁸Ígū irasū ārimakū pégo, igo pagore: “¿Ñeēnorē sērēgokuri yu?” ārīdeo āārímó. Irasirigo igo pago sērēdoreaderosūta ígūrē sērēdeo āārímó:

—Juan masakare wāiyerimasūya dipurure dítítá, soropa wáripa merā ígūya dipurure yure síka! ārīdeo āārímó.

⁹Igo irasū ārimakū pégu, Herodes buru bújaweredi āārímí. Ígū siuanerā péuro: “Árígatoro marirō, mu yure sērērīnorē sígura”, ārādi āārísíā, guyasirīgū, igore: “Murē sibirikoa”, ārimasibiridi āārímí. Irasirigu, igo ígūrē sērērōsūta iridi āārímí. ¹⁰Irasirigu, ígūyagu surara Juan peresugue āārīgū puro waa, ígūya dipurure dítítádi āārímí. ¹¹Puru soropa merā ígūya dipurure ārī, Herodías magōrē wiadi āārímí. Ígū wiamakū ñeā, igo pagore āia sídeo āārímó.

¹²Juan boadero puru, ígū buerire tayanerā ígūya dupure āiwwāgā, yāarā waanerā āārímá. Yāa odo, Juan boadeare Jesúre wererā ejama.

Jesús cinco mil ūmarē baari ejodea
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³Juārē wējēadea kerere pégu, Jesús doódirugue marīñajāa, masaka marirōgue gua ígū buerā merā waakōāmi. Ígū irogue waaríre pérā, masaka ígūsāya makārīrē wiri, ígū dupuyuro maague waa, ejasianerā āārímá. ¹⁴Gua ditaru gají koepugue taribujaja, Jesús doódirugue sñadi majānugā, wārā masakare bokajami. Irasirigu ígūsārē bopoñarī merā iā, pūrīrikurā ígūsā ārianerārē taumi. ¹⁵Naimejāwāgāripoe gua Jesús buerā ígū puro waa, āsū āribu ígūrē:

—Naimejārōgue yāa. Ōō masaka marirōgue āārā. Irasirigu masakare waadoreka! Makārīgue ígūsā baaburire wajarirā waaburo, ārādibu.

¹⁶Gua irasū ārimakū pégu, Jesús ārīmi:

—Waabirikōāburo. Musā ígūsārē baari síka! ārīmi.

¹⁷Gua ígūrē āribu:

—Su mojōma pá duparu, waaidere pērāta opāa, āribu.

¹⁸—Irire yure ārika! ārīmi Jesús.

¹⁹Puru masakare tá weka doadoremi. Irasirigu su mojōma pá duparure, pērā waaire āi, ūmugasigue iāmu, Maripure: “Murē usuyari síā”, ārīmi. Ārī odo, iri pá duparure pea, guare ígū buerārē sími masakare gueredoregu. Irasirirā gua ígūsārē irire guerebu. ²⁰Irasirirā āārīpererā baayapiakōāma. Puru ígūsā baaduāadeare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora seasā, utuudobobu. ²¹Iro baanerā: nome, majirā keoña mārīrō ūma direta keomakū cinco mil gora āārímá.

Jesús deko weka waadea
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²²Puru Jesús gua ígū buerārē doódirugue marīñajāadore, ditarugue ígū dupuyuro taribujadoremi. Ígū gapú irogue dujami dapa masakare seretubu.

²³Seretu odo, buūru wekague suguta waayupú Maripure sērēgū waagá. Ńami

ejaripoe suguta āārīyupū iroguere.

²⁴Gua gapu ditaru dekogue āārībū. Mirū buro waabu. Irasiro makūrī doódirue pátúpaukōābū. Irasirirā taribujabiribu dapa.

²⁵Puru āgābo wereripoe Jesús ditarugue buaja, gua purogue deko weka aarimí. ²⁶Īgū deko weka aarimakū, gua Īgūrē iāmasībirisā, iāgukakōābū. Güiri merā: “Masaku boadi wātī āārīmi”, ārī gainību.

²⁷Gua güimaku Īgū, Jesús guare āsū ārīmi:

—Gūñaturaka! Yuta āārā. Güimerāta! ārīmi.

²⁸Īgū irasū ārīmakū pégu, Pedro ārīmi Īgūrē:

—Mu, yu Opū āārīgā, yure deko weka waa, mu purogue aaridoreka! ārīmi.

²⁹—Jáu, aarika! ārīmi Jesús.

Irasū ārīmakū pégu, Pedro doódirugue sāñadi dujinugā, deko weka Jesús purogue waami.

³⁰Īgū irasū waakeregu, mirū buro wējēpumakū Īgū, güigorami. Irasirigu mirídijagu:

—Yu Opū, yure tauka! ārī gainími.

³¹Īgū irasū ārīmakūta, Jesús Īgūya mojóre ñeā: “Yure mérōgā buremurī opāa. ¿Nasirigu yure buremuturaberi?” ārīmi.

³²Puru Jesús Pedro merā doódirugue aari, murīñajāmakū, mirū waadea toeakōābū. ³³Irasū waamakū Īārā, gua doódirugue āārīrā ñadukupuri merā Jesús puro eja doa, Īgūrē:

—Mu diayeta Marīpu magū āārā, ārī buremubū.

**Jesús Genesaret marārē pūrīrikurārē
taudea
(Mr 6.53-56)**

³⁴Puru taribujaja, Genesaret^v wāikuri nikūgue ejabu. ³⁵Iro marā Jesúre iāmasisā, āārīpererā iro āārīrārē Īgū ejari kerere weñurā. Irasirirā āārīpererā pūrīrikurārē taudorerā Īgū purogue āījama. Īgūrē āsū ārī sérēma:

³⁶—Muya suríro yuwa direta Īgūsārē moāñadoreka! ārīma. Irasirirā āārīpererā pūrīrikurā Īgūya surírore moāñanerā Īgūsā sīrīrī opadeare tarisūma.

**Masakare ñerā waamakū iririre
budea
(Mr 7.1-23)**

15 ¹Puru surāyeri fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jerusalégue āārānerā Jesús puro eja, Īgūrē sérēñama:

²—¿Nasirirā mu buerā, marī ñekūsamarā iriunaderosū iriberi? Marī ñekūsamarā baaburi dupuyuro mojókoederosū iribema, ārīma.

³Jesús Īgūsārē yujūmi:

—Yude musārē sérēñagura. ¿Nasirirā Marīpu doreri gapure iririono irirā, musā ñekūsamarā iriunadeare yári? ⁴Marīpu āsū ārīdi āārīmí:

“Mupure, mupore buremuka! Sugu Īgū pagusāmarārē ñerō werenígū wējēdoresūgukumi”, ārīdi āārīmí. ⁵Īgū irasū ārikerepuru, musā gapu masakare Īgūsā pagusāmarāya āārīburire buerā, āsū ārā: “Sugu Īgū pagure, o Īgū pagore: ‘Yu musārē sīboadeare Marīpure sīpeokōābū. Irasirigu musārē iritamumasībirikoa’, ārīmakū ōāgorāa”, ārī buea. ⁶Irasū buerā, masakare Īgūsā pagusāmarārē iritamubirimakū, Marīpu dorerire ubu iābéomakū yāa, musā ñekūsamarā iriunadeare irituyadorerā. ⁷Masaka iūrō dita ōārō yāa musā. Īgūsā iāberogue ñerō iririkurā āārā. Iripogue Marīpuya kerere weredupuyudi Isafas diayeta gojadi āārīmí musā irigatorire gojagu. Āsū ārī gojadi āārīmí:

⁸Īisā masaka Īgūsāya disi merā yure ōārō werenikererā, Īgūsāya yujupūrārīgue yure neō buremubema.

⁹Irasiro Īgūsā yure buremurā nerērī wajamāa. Īgūsā bueri, yu doreri

^v 14.34 Genesaret wāikuri nikū, Galilea wāikuri ditaru turo āārīyuro.

meta āārā. Masaka doreri āārā, āārī gojadi āārīmī, āārī yujūmi Jesús fariseo bumarārē.”

¹⁰Irasū āārī odo, masakare īgū puro siuu, āsū āārīmi:

—Yū wererire ōārō pékūinú péka!

¹¹Sugu masakūya disigue baari nājāri, īgūrē nēgū waamakū iribea. Īgūya disigue wiriri gapū, īgūrē nēgū waamakū yāa, āārīmi.

¹²Īgū irasū ārādero puru, gua īgū buerā īgū puro waa, īgūrē āribū:

—Īmū masīrī? Mū irasū ārādeare pérā, fariseo bumarā guakōāma, āribū.

¹³Gua irasū ārimakū, Jesús āsū āārī yujūmi:

—Yupū ūmugasigue āārīgū āārīpereri īgū otebirideare nugūrī merāta duua béoga irirosū īgūsārē béogukumi.

¹⁴Irasirirā īgūsārē irasū īākōāka! Īgūsā Marīpuyare masībirikererā, gajerā īgūyare masīmerārē buema. Irasirirā koye īāmerā gajerā koye īāmerārē tūādupuyurā irirosū āārīma. Sugu koye īābi gajigū koye īābire tūādupuyuwāgāgū, īgūsā pérāgueta gobegue meēnājākōārākuma, āārīmi Jesús.

¹⁵Īgū irasū ārimakū pégu, Pedro gapū Jesúre āārīmi:

—Guare wereka! Masaku īgūya disi wiriri keori, ĩnaāsū ārīduaro yārī? āārīmi.

¹⁶Jesús yujūmi:

—Īmusāde pémasīberi dapa?

¹⁷Āārīpereri marī baari, marīya disigue nājāa, parugue waa, puru tariwereakōāa.

¹⁸Masaka werenírī, īgūsāya disi wiriri āārā. Īgūsā gūñarīgue nērīrē oparā nērō wereníma. Iri īgūsārē nērā waamakū yāa. ¹⁹Īgūsā gūñarīgue nērī oparā āsū āārīma. Nērī gūñarā, masakare wējēbéorā, gajigū marāpo, gajego marāpū merā nērō irirā, ūma nome merā, nome ūma merā nērō gāmebirarā, yajarā, ārigatorā, masakare nērō kere wererā āārīma. ²⁰Iri nērī īgūsā gūñarīgue oparī, īgūsārē nērā waamakū yāa. Masaka īgūsā nēkūsāmarā

iriunaderosū baaburi dupuyuro mojōkoebirimakū, īgūsārē nērā waamakū iribea, āārīmi Jesús.

Judío masako āārībeo Jesúre buremudea (Mr 7.24-30)

²¹Puru Jesús Tiro, Sidón wāikuri makārī āārīrōgue waami. ²²Irogue ejamakū, sugo nomeō Canaán nikūmo irogue āārīgō Jesús puro gainījamo:

—Yū Opū, David parāmi āārīturiagu yūre bopoñaka! Yū magō wātī nājāsūdeo būro nērō tarigo yāmo, āārīmo.

²³Igo irasū ārimakū pékeregu, Jesús igore yujubirimi. Irasirirā gua īgū buerā īgūrē āribū:

—Waadoreka igore! Marīrē nērō gainī tūyawāgārimo, āribū.

²⁴Gua irasū ārimakū pégu, Jesús igore āārīmi:

—Yupū yūre, Israel bumarā oveja dedirinerā irirosū āārīrā direta iritamudoregu iriumi, āārīmi.

²⁵Igo Israel bumo āārībirikerego, Jesús guburi puro nādūkupuri merā ejamejā, āsū āārīmo:

—Yū Opū, yūre iritamuka! āārīmo.

²⁶Jesús igore yujūmi:

—Wii opū īgū pūrā baarire ēma, diayéare ejomakū ōābea, āārīmi.

²⁷Īgū irasū ārikerepurū, igo gapū īgūrē āārīmo doja:

—Yū Opū, irasū āārīkerepurū, diayéa gapū wii marā baawasiridijurire baaboema, āārīmo.

²⁸Igo irasū ārimakū, Jesús igore yujūmi:

—Mū yūre buremurī opataria. Mū sērērōsūta waarokoa, āārīmi.

Īgū irasū ārīripoeta, igo magōguere wātī nājādi wiriakōāyupū. Irasirigo tariyupo.

Jesús wārā pūrīrikurārē taudea

²⁹Jesús irogue āārādi waa, Galilea wāikuri ditaru turo tariwāgāmi. Puru buúrūgue murīa, eja doami. ³⁰Īgū

iro doamakū, wārā masaka ejama. Waamasīmerārē, koye iāmerārē, werenímasīmerārē, poyarimasārē, wārā gajerā pūrīrikurārē ĩgū puro āijapíma. Irasirigu Jesús ĩgūsārē taumi. ³¹ Irasirimakū ĩārā, masaka ĩāgukakōāma. Werenímasībirinerā werenímakū ĩārā, poyarimasā āārīñerā tarimakū ĩārā, waamasībirinerā waamasīmakū ĩārā, koye ĩābirinerā ĩāmakū ĩārā, ĩāgukakōāma. Irasirirā Marīpure: “Marī Israel bumarā Opū, turatarigu āārīmi”, ārī, usuyari sīma.

Jesús cuatro mil ũmarē baari ejodea
(Mr 8.1-10)

³² Pūru Jesús guare ĩgū buerārē siiu, ārīmi:

—Īsā masakare bopoñarī merā ĩāa. Yū merā ũrenūgora āārīsīama. ĩgūsārē baari pereakōāa. ĩgūsārē ũa merā ĩgūsāya wiirigue goedujāamakū gāāmebirikoa. ĩgūsā baamerāta waarā, maa dekota turari perea kōmoakōābokuma, ārīmi.

³³ ĩgū irasū ārimakū, gua ĩgū buerā ĩgūrē ārībū:

—¿Nasirisīā, marī ōō masaka marīrōgue ĩsā wārā masaka baaburire bokabokuri? ārībū.

³⁴ Jesús guare sērēñami:
—¿Díku pá duparure opari musā? ārīmi.

—Su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari duparu, irasū āārimakū waai mērāgā opāa, ārī yujubū.

³⁵ Irasirigu Jesús masakare yebague doadore, ³⁶ su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari pá duparure, waaigādere āi, Marīpure usuyari sīmi. Odo, pá duparure, waaigādere pea, guare sīmi. Irasirirā gua irire masakare guerebū. ³⁷ Irasirirā āārīpererā irire baayapiakōāma. Pūru ĩgūsā baaduāadeare su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari puuirigora seasā, ũtuudobobū. ³⁸ Iro baanerā: nome, majīrā keoñā marīrō ũma direkta keomakū, cuatro mil gora āārīmā. ³⁹ Pūru Jesús masakare seretu odomakū, doódirugue mūrīñajāa, Magdala wāikurogue ĩgū merā waakōābū.

Fariseo bumarā, saduceo bumarā
Jesúre Marīpu turari merā iri
imodoredea

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 ¹ Jesús Magdala wāikurogue ejadero pūru, fariseo bumarā, saduceo bumarā ĩgūrē ĩārā ejarā: “Marīpu turari merā iri ĩmurirē irika!” ārīma. “ĩgū irire irimasībi, diayeta Marīpu iriudi meta āārīmi”, ārīduarā, irasū ārīma. ² Jesús gapū ĩgūsārē yujūmi: —Musā ñamika abe ōārō diiañajāmakū ĩārā: “Ōārī ñami āārīrokoa”, ārā.

³ Boyoripoe ñipimakū ĩārā: “Dekonū āārīrokoa”, ārā. Ũmarōmarē ĩārā: “Āsū waarokoa”, ārī masīa. Irire ōārō masikererā, inu Marīpu turari merā yu iri ĩmurī gapure ĩārā, neō ōārō pémasībea. ⁴ Dapora marā masaka ñerā, Marīpure gāāmemerā āārīma. Yūre Marīpu turari merā gajino iri ĩmudorema. ĩgūsā irasiridorekerepūru, Marīpūya kerere weredupuyudi Jonás iridea direkta weregura, ārīmi.

Irasū ārī odo, ĩgūsārē béowāgā, gajerogue waakōāmi.

Jesús fariseo bumarā, saduceo
bumarā ñerī buerire weredea
(Mr 8.14-21)

⁵ Pūru gua ditarugue taribujarā, páré kātikōānerā āārībū. ⁶ Irasirigu Jesús guare ārīmi:

—Fariseo bumarā, saduceo bumarā ĩgūsā pá wemasārī morērīrē ōārō pémasīka! ārīmi.

⁷ ĩgū irasū ārīrīrē gua gapū pémasībiribū. Irasirirā gua basi gāme āsū ārī werenībū:

—Marī páré āirībiradeare ĩāgū, irasū ārīkumi, ārībū.

⁸ Gua irasū ārīrīrē masīsīā, guare sērēñami:

—¿Nasirirā: “Páré āirībirabū”, ārī gāme werenīrī musā? Yūre mērōgā būremurī opāa musā. ⁹ ¿Musā pémasīberi dapa? ¿Yū cinco mil ũmarē su mojōma pá duparure dukawa ejodeare gūñaberi musā? ĩgūsā

baayapiadero puru, ÷dífku puuirigora ÷gūsā baaduáadeare musā seasā utuudobori? ¹⁰ ÷Puru yu su mojóma pere gají mojó peru pērebejari pá duparure dukawa, cuatro mil ÷marē ejodeadere gūñaberi musā? ÷gūsā baayapiadero puru, ÷dífku puuirigora ÷gūsā baaduáadeare musā seasā utuudobori? ¹¹ ÷Nasirirā musā yu wererire pēmasīberi? Yu: “Fariseo bumarā, saduceo bumarā pá wemasārī morērīrē ÷ārō pēmasīka!” ārigū, pārē ārigū meta iriabu, ārimi.

¹² ÷gū irasū ārimakū pērā, gua pēmasību. Pá wemasārī morērīrē ārigū meta irimi. Fariseo bumarā, saduceo bumarā ārigatori merā bueri gapure: “÷ārō pēmasīka!” ārigū irimi.

Pedro Jesúsre: “Mu Cristo āārā”, āri werede

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Puru Jesús Cesarea Filipo wāikuri makā pūroge waami. Iroge eja, guare ÷gū buerārē sērēñami:

—Masaka yure āārīpererā tīgūrē, ÷naásū āri gūñarī? ārimi.

¹⁴ Gua ÷gūrē yujubu:

—Surayeri murē: “Juan masakare wāiyerimasū āārīmi”, ārima. Gajerā: “Elías āārīmi”, gajerā: “Jeremías āārīmi, o gajigu Marīpuya kerere weredupuyurimasū āārīmi”, ārima, āribu.

¹⁵ Irasū ārimakū, Jesús guare sērēñami:

—Musākoa yure, ÷naásū āri gūñarī? ārimi.

¹⁶ ÷gū irasū ārimakū pégu, Simón Pedro ÷gūrē ārimi:

—Mu, Marīpu iriudi, Cristo āārā. Marīpu okanīgū magū āārā mu, ārimi.

¹⁷ Irasū ārimakū, Jesús ÷gūrē yujumi:

—Simón, Jonás magū, mu yure yujuri, masaka murē werede meta āārā. Yupu ÷mugasigwe āārīgū irire murē masīmakū yāmi. Irasirigu mu usuyari opāa. ¹⁸ Murē werea. Mu “Pedro”^x wāikua. I ÷tāye

weka turari wiire iriboderosū yu mu merā yaarārē yure buremuturarā āārīmakū irigukoa. Irasirigu wātī ÷gū turari merā yure buremurārē neō tarinugābirikumi. ¹⁹ Yu murē Marīpu ÷gūyarārē doreroguem sawire sīgukoa, mu iroguemarē iridoreburire. Irasirigu mu Marīpu ÷mugasigwe āārīgū dorerosūta: “I ÷muguere āsū waabirikōāburo”, ārimakū, irire waabirimakū irigukumi. Mu ÷gū dorerosūta: “I ÷muguere āsū waaburo”, ārimakū, irire waamakū irigukumi, ārimi Jesús.

²⁰ Jesús irasū ārādero puru, guare ārimi:

—Gajerā masakare yure: “Marīpu iriudi, Cristo āārīmi īī”, āri werebirikōāka! ārimi.

Jesús ÷gū boaburire werede

(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

²¹ ÷gū irasū ārīrīnu merāta Jesús guare ÷gū buerārē ÷gū boaburire werenugāmi:

—Yure Jerusalégue waarō āārā. Iroge marā: judío masaka murā, paia oparā, Moisés gojadeare buerimasā yure buro ñerō tarimakū irirākuma. Yure wējērākuma. ÷gūsā irasirikerepuru, urenu waarō merā Marīpu yure masīgukumi, ārimi.

²² ÷gū irasū ārimakū pégu, Pedro Jesúsre yoaweyarogwe āā, ÷gūrē āsū ārimi:

—Yu Opu, irire āribirikōāka! Marīpu, mu ārīrōsū murē waamakū kāmutaburo. Mu ārīrōsū murē waabirikōāburo, ārimi.

²³ ÷gū irasū ārimakū pégu, Jesús gāmenugā, ÷gūrē āsū ārimi:

—Satanás, yu pūrore wirika! Mu, Marīpu yure dorerire iribirimakū iriduagu yāa. Marīpu gāamerirē gūñabea. Masaka gūñarōsū gūñāa mu, ārimi.

²⁴ ÷gū irasū āri odo, guare ārimi:

—Sugu yure tuyaduagu ÷gū iriduare piriburo. Irasirigu yure tuyaduari waja curusague pábiatú wējēsūbu

^x 16.18 “Pedro”, ārīrō: “÷tāye”, āriūaro yāa.

irirosū āārīkeregū, neō piriō marīrō yure tūyanīkōāburo. ²⁵Sugū i ūmūgue īgūya okari direta maīgū peamegue bēosūgukumi. Gajīgū gapū yure tūyari waja gajerā īgūrē wējēkerepūru, Marīpū pūroque īgū merā ūsūyari bokagukumi. ²⁶Sugū masakū i ūmūmarē āārīpereri opakeregū, īgū boari pūru waaburi gapūre gūñabiri waja peamegue waagū, ōārīrē neō wajatabirikumi. Irasirigū i ūmūgue opari direta gūñagū, īgū boadero pūru, peamegue bēosūgukumi. Iroguere īgū wiriduagu i ūmūgue opari merā neō wajarimasībirikumi. ²⁷Yū āārīpererā tīgū, Yūpū gosewasiriri merā, īgūrē wereboerā merā i ūmūguere dupaturi aarīgū, āārīpererā masakare īgūsā irideaku keoro wajarīgukoa. ²⁸Diayeta werea yū. Surāyeri musā ōōguere āārīrā musā boaburo dupuyuro yū āārīpererā tīgū, Opū ñajāmakū iārākoa, ārīmi Jesús.

Jesús īgū deyori gorawayudea

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 ¹Su mojōma pere gajī mojō suru pērebejarinurī pūru, Jesús Pedrore, Santiagore, īgū pagūmū Juārē ūmarī buūrūgue siū mūrīami. ²Iri buūru wekague īgūsā mūrījadero pūru, īgūsā iūrō īgū deyori gorawayukōāyupū. īgū diapu abe ūmūmū irirosū gosewasiriyuro. īgūya surīro goserīne, ōārō borero waayuro. ³Irasū waaripoeta iripoegue marā Moisés, Elías Jesús merā weretamunīmakū iāñurā. ⁴īgūsārē iāgū, Pedro Jesúre āriyupū:

—Gua Opū, marī ōō āārīmakū ōātariduāa. Mū gāāmemakū, ōōguere ūre wiīgā irigura. Mūya wii, Moiséya wii, Elíaya wii irigura, āriyupū.

⁵īgū irasū āri werenīripoe, ōārō gosewasiriri mikāyēbo īgūsārē tūbiakōāyuro. Iri yebo poekague Marīpū āsū āri werenīmakū pēñurā:

—Īi yū magū, yū maīgū āārīmi. īgū merā būro ūsuyāa. Ōārō péka īgūrē! āriyupū.

⁶Irasū ārīmakū pérā, Jesús buerā būro gūiri merā, ejamejā, īgūsāya diapurire

yebague moomejākōāñurā. ⁷īgūsā irasirimakū iāgū, Jesús īgūsā pūro waa, īgūsārē moāña:

—Wāgānūgāka! Gūibirikōāka! āriyupū.

⁸īgū irasū ārīmakū iūrā, gajerārē iābirinūrā. Jesús direta iāñurā.

⁹Pūru buūrūgue āārānerā dijariñurā. Iroque dijarigū Jesús īgūsārē turaro merā āriyupū:

—Dapora musā iādeare gajerārē werebirikōāka! Yū āārīpererā tīgū boa, masādero pūroque irire wereka! āriyupū.

¹⁰īgū irasū ārīmakū, īgū buerā īgūrē sērēñañurā:

—¿Nasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, Marīpū iriubu aariburo dupuyuro Elías aaripūrorīgukumi”, ārīrī? āri sērēñañurā.

¹¹Jesús īgūsārē yūyūyupū:

—Musā ārīrōsūta Elías aaripūrorīgukumi āārīpererire āmuyubu.

¹²Yū gapū āsū āri weregura musārē.

Elías ejasiami. īgū ejakerepūru, masaka īgūrē iāmasībirima. Irasirirā īgūsā gāāmerō iriduare īgūrē ñerō irima. īgūrē iriderosūta yū āārīpererā tīgūrē ñerō irirākuma, āriyupū.

¹³īgū irasū ārīmakū pérāgue, pémasīñurā. “īgū: ‘Elías ejasiami’, ārīgū, Juan masakare wāyēdire ārīgū yāmi”, āri masīñurā pama.

Jesús ñamasīriri opagure taudea

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴Pūru īgūsā buūrūgue āārānerā wārā masaka pūro dijjama. īgūsā dijjamakū iāgū, sugū masakū aari, Jesús pūro ñadukupuri merā ejamejā, īgūrē ārīmi:

¹⁵—Yū Opū, yū magūrē bopōñaka!

īgū ñamasīriri opagu āārīmi. Būro ñerō tarinami. Irasirigū peamegue meēmejāma, diaguedere meēbianokōāmi.

¹⁶Irasirigū īgūrē mū buerā pūroque ājjadabu. īgūsā īgūrē taumasībirama, ārīmi.

¹⁷īgū irasū ārīmakū pégu, Jesús yūyūmi:

—Musā dapora marā, yure būremurī opamerā, diayemarē neō pémasīmerā āārā. ¿Noópā yoaripoe musā merā

äärīgukuri? ¿Noópā yoaripoe musā yure buremubirire gūñaturagukuri? Majīgūrē òò gapu āirika! ārimi.

¹⁸Īgūrē āijamakū, Jesús wātī majīgūguere āārīgūrē: “Wirika īgūrē!” ārimi. Jesús īgūrē béowiumakūta, majīgū тариакōāmi.

¹⁹Puru gua Jesús buerā gajerā pēberogue īgūrē sērēñabu:

—¿Nasirirā gua gapu wātirē béowiumasībirayuri? āribu.

²⁰Jesús yujumi:

—Musā Marīpure mērōgā buremurī opasīā, īgūrē béowiumasībirabu. Diayeta musārē werea. Musā buremurī oparī mostaza wāikuri yegāpā irirosū āārīkerēpuru, i buūrure: “Sōōgue waaburo”, āri masībokoa. Musā irasū ārimakū, i buūru musā dorerosūta waabokoa. Marīpure buremurī oparā āārīpererire irimasīa. ²¹Īno wātirē béowiuðurā, bereri merā Marīpure buro sērērō gāāmea, ārimi.

Jesús īgū boaburire werenemodea
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²²Puru Galilea nikūgue gua waagorenabu. Irogue Jesús guare ārimi:

—Masaka yure āārīpererā tīgūrē ñeā, gajerāguere wiarākuma. ²³Īgūsā yure wējērākuma. Yure wējēadero puru, ūrenu waarō merā Marīpu yure masūgukumi, ārimi. “Yure wējērākuma”, ārimakū pērā, gua buro bujawerebu.

Marīpuya wiima āārīburire niyeru wajasearire sērēñadea

²⁴Puru gua Jesús merā Capernaugue waabu. Irogue ejadero puru, Marīpuya wiima āārīburire niyeru wajaseabosarimasā Pedro puro eja, īgūrē sērēñama:

—¿Musārē buegu Marīpuya wiima āārīburire niyeru wajariri? ārimi.

²⁵Pedro īgūsārē yujumi:

—Wajarimi, ārimi.

Puru Pedro wiigue ñajāa, Jesúre sērēñaburipoeta Jesús gapu īgūrē sērēñapūrōrimi:

—Simón, čnaāsū gūñarī mu? I ūmu marā oparā masakare niyeru

wajaseaduarā, čnoā gapure wajaseakuri? Čīgūsāyarārē, o gajero marā īgūsāya nikūgue ejanerā gapure wajaseakuri? ārimi.

²⁶—Gajero marā gapure wajaseakuma, āri yujumi Pedro.

Īgū irasū ārimakū, Jesús ārimi:
—Irasirigu sugu opu īgūyarārē wajaseabirikumi. ²⁷Marīpuyarā marī āārīkererā, Marīpuya wiima āārīburire niyeru wajaseabosarārē marī merā guamakū iribirikoa. Irasirirā wajarirākua. Wejerida āi, ditarugue waaī wējēgū waaka! Baapūrorigure túwea āika! Īgūya disigue niyeru tire bokagukoa. Puru iriti merā marī pērāyare Marīpuya wiima āārīburire wajarigu waaka! ārimi.

Jesús sugu gajerā nemorō āārīgūyamarē weredea
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 ¹Iripoe gua Jesús buerā īgū puro eja, sērēñabu:

—Ūmugasigue Marīpu īgūyarārē doreroguere, čnoā gua watopere āārīpererā nemorō āārīgukuri? āribu.

²Gua irasū ārimakū, Jesús majīgūrē siiu, īgūrē gua watopegue āinū, ārimi:

³—Diayeta musārē werea. “Majīgū irirosū āārā, gajerā nemorō āārībea”, āri gūñaka! Musā: “Gajerā nemorō āārā”, āri gūñarīrē gorawayumerā, ūmugasigue Marīpu īgūyarārē doreroguere neō waabirikoa. ⁴Sugu īgū basi: “Yu ubu āārīgū, majīgū irirosū āārā”, āri gūñagū, Marīpu ūmugasigue āārīgū tūrō gajerā nemorō āārīmi. ⁵Sugu yaagure, īi majīgū irirosū āārīgūrē ōārō bokatīrīneāgū yudere bokatīrīneāmi.

Gajerārē ñerō irimakū iribirikōāka! āri weredea

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶Sugu yure buremurārē īi majīgū irirosū āārīrārē ñerō irimakū irigūno, buro wajamoāsūgukumi. Irasiriro īgū gajerārē ñerō irimakū iriburi dupuyuro masaka īgūrē wāriye ūtāye merā wēnugūgue siasiu, wādiyague

meéyomakū ōābokoa. ⁷I ūmūguere masakare ñerō irimakū iriri āārā. Irasirirā ñerō tarima. I ĩgūsārē ñerō irimakū iriri āārīnīkōārokoa. Gajerārē ñerō irimakū irigūno gapu ñetariro tarīgukumi.

⁸Irasirirā musāya moĵo, o gubu merā ñerō irirā, iri moĵorē, o iri gubure dititā béorosū iri ñerō iririre pirika! Su moĵo, o su gubu opakererā, Marīpu pūroge waamakū ōātarirokoa. Ñerō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue béosūrākuma. ĩgūsā pe moĵo, o pe gubu opakererā, peamegue waamakū ñetarirokoa. ⁹Musāya koyeru merā ĩā, ñerō irirā, irirure goreweabéorosū iri ñerō iririre pirika! Su koyeru opakererā, Marīpu pūroge waamakū ōātarirokoa. Ñerō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue béosūrākuma. ĩgūsā pe koyeru opakererā, peamegue waamakū ñetarirokoa.

**Jesús oveja dediridi keori merā
buedea
(Lc 15.3-7)**

¹⁰Neō sugū ĩisā majīrārē ubu ĩābéobirikōāka! Musārē werea. Ūmugasigue Yūpure wereboerā ĩgūsārē korerā ĩgū merā āārīnīkōāma, ĩgūsārē ĩgū iritamudorerire irimurā. ¹¹Yū āārīpererā tīgū dediribonerārē taugu aarīgū iribu.

¹²Yū wererire, ĩnaāsū gūñarī? Ovejare korerimasū cien oveja opagu, sugū oveja dedirimakū ĩāgū, gajerā noventa y nueve ovejare makā tūro ĩgūsā baarogue duripīkōā, dediriadire āmagū waakumi. ¹³Diyeta musārē werea. ĩgūrē bokagu, gajerā noventa y nueve dediribiranerā nemorō ĩgūrē ushyakumi. ¹⁴Āsūta Marīpu ūmugasigue āārīgū ĩisā majīrā irirosū āārīrārē dedirimakū gāāmebemi, ārīmi Jesús.

**“Muyagu murē ñerō irimakū āsū
irika!” ārīdea
(Lc 17.3)**

¹⁵Irasū ārī odo, āsū ārī werenemomi: —Muyagu murē ñerō irimakū, gajerā péberogue ĩgū merā irire werenīka!

ĩgū irire ōārō merā āmuduagu: “Murē ñerō iribu! Kātika yū irideare!” ārīmakū, musā dupaturi usuyari merā gāme wapikurākoa. ¹⁶ĩgū irire āmuduabirimakū, sugū o pērārē siu, dupaturi ĩgū puro waaka! ĩgūsā péuroge ĩgū murē ñerō irideare wereka! Irasiriro Marīpuya werenīrī gojadea pūgue dorederosūta pērā o ūrerā iri ñerō irideare wererire pédero puru: “Diyeta irasū waabu”, ārī masīrākuma. ¹⁷Murē ñerō iridi ĩgūsā péuroge āmuduabirimakū, āārīpererā yure būremurā merā nerē, ĩgūsārē ĩgū ñerō irideare wereka! ĩgūsā péuroguedere āmuduabirimakū ĩārā, ĩgūrē: “Marīpure būremubi, o romano marā opure ñegū niyeru wajaseabosarimasū irirosū āārīmi”, ārī ĩāka!

¹⁸Diyeta musārē werea. Musā Marīpu ūmugasigue āārīgū dorerosūta: “I ūmuguere āsū waabirikōāburo”, ārīmakū, irire waabirimakū irigukumi. Musā ĩgū dorerosūta: “I ūmuguere āsū waaburo”, ārīmakū, irire waamakū irigukumi.

¹⁹Gajidere musārē werea. Musā pērā sūrosū gūñarī merā: “Āsū Marīpure sērērā!” ārīmakū, Yūpu ūmugasigue āārīgū musā sērērōsūta irigukumi. ²⁰Pērā, o ūrerā yure būremurā nerēmākū, yude ĩgūsā watopegue āārā, ārīmi Jesús.

²¹Irasū ārīmakū pégu, Pedro Jesús puro ejanugā, āsū ārī sērēñami ĩgūrē: —Yū Opū, ĩdīkugora yaagu yure ĩgū ñerō irimakū kātīgukuri? ĩSu moĵoma pere gajī moĵo peru pērēbejarigora ĩgū yure ñerō irimakū kātīgukuri? ārīmi.

²²Jesús ĩgūrē yujumi: —“Su moĵoma pere gajī moĵo peru pērēbejarigora ĩgū yure ñerō irimakū kātīgukoa”, ārībirikōāka! ĩgū ñerō irinariku kātika! ārīmi.

**Jesús sugū moāboerimasū
ĩgū merāmu ñerō irideare
kātīduabi keori merā buedea**

²³Irasū ārī odo, keori merā buemi guare Jesús:

—Irasiriro Marīpu ūmugasigue āārīgū ĩgūyarārē doreri āsū āārā. Sugū opu

Īgūrē moāboerimasārē Īgūsā Īgūrē wajamorīrē wajaridorekumi. ²⁴Īgūsā Īgūrē wajamorīrē āmunūgāripoe gajerā Īgūyarā sugu wáro wajamogūrē Īgū puro āiakuma. ²⁵Īgū wajamorīrē wajarimasībirimakū Īgū, Īgū opu Īgūyarārē: “Īgūrē, Īgū marāpore, Īgū pūrārē Īgū opari āārīpereri merā gajerāguere duarā waaka!” ārikumi. “Irasirigu Īgūsārē duari waja merā Īgū yure wajamorīrē wajarigukumi”, ārikumi.

²⁶Irasū ārimakū pégu, wáro wajamogū gapu űadukupuri merā ejamejā, Īgū opuere buro sērēkumi: “Yu opu, guare gajerāguere duabirikōāka! Yūka dapa! Bopoñaka yure! Murē yu wajamori āārīpererire wajaripeokōāguko”, ārikumi.

²⁷Irasū ārimakū pégu, Īgūrē bopoñarī merā ĩā, Īgūrē wiukumi. “Īgū wajamodea pereakōāa”, āri, irire kātipeokōākumi. ²⁸Īgū irasiriadero puru, wáro wajamodi waa, gajigu Īgū merāmu Īgū opuere moāboerimasūrē bokajakumi. Īgū merāmu gapu Īgūrē mērōgā wajamokumi. Īgūrē bokajagu, mata Īgūya wūnugūrē buro ñeā: “Murīgora, yure mu wajamorīrē wajaripurumuka!” ārikumi.

²⁹Īgū irasū ārimakū, Īgū merāmu gapu űadukupuri merā ejamejā, Īgūrē buro sērēkumi: “Yūka dapa! Bopoñaka yure! Murē yu wajamori āārīpererire wajaripeokōāguko”, ārikumi.

³⁰Īgū buro sērēmakū pékeregū, Īgūrē yujūbirikumi. Irasirigu Īgūrē peresugue iridorekumi. “Yare Īgū wajamorīrē wajaripeomakūgue wiuka!” ārikumi.

³¹Wáro wajamodi Īgūrē mērōgā wajamogūrē irasirimakū ĩārā, gajerā moāboerimasā buro bujawererī merā Īgū iriadea āārīpererire Īgūsā opuere wererā waakuma. ³²Irire pégu, Īgūsā opu wáro wajamodire siu, āsū ārikumi: “Mu ñetaria. Mu yure buro sērēmakū, mu yure wajamodeare kātipeokōābū. ³³Yu irasirikerepuru, mu gapu mu merāmūrē Īgū murē mērōgā wajamodeare kātibirayuro. Mu yure wajamodeare yu

kātiderosūta Īgū murē wajamodeadere mu kātimakū ōatariboakuyo. ĩNasirigu Īgūrē bopoñabirari mu?” ārikumi.

³⁴Irasū āri ōdo, Īgū merā buro guagu, Īgūrē peresu irikumi buro wajamoāodoregu. Īgū wajamorīrē wajaripeobi neō wiribirikumi, āri weremi Jesús.

³⁵Puru āsū ārinemomi:

—Yupu űmugasigue āārīgū musārē irasūta wajamoāgukumi, musāyarā Īgūsā musārē ñerō irideare musā ōārō merā kātibirimakū, ārimi.

Jesús masakare: “Musā marāposā nomerē béobirikōāka!” āri buedea
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 ¹Jesús irire wereadero puru, Galilea nikūgue āārādi gua Īgū buerā merā Judea nikūgue waa, dia Jordán wāikudiya gajī koepugue waami. ²Irogue waamakū ĩārā, wārā masaka Īgūrē tuyama. Irasirigu irogue pūrīrikurārē taumi.

³Irasirimakū ĩārā, surāyeri fariseo bumarā Jesús puro eja, Īgūrē ñerī Īgū werenímakū iriduarā, sērēñama:

—ĪSugu masakū Īgū gāāmerō Īgū marāpore béomakū, marī doreri āārīkuri? ārima.

⁴Jesús Īgūsārē yujumi.

—ĪMarīpuya werenírī gojadea pūrē buebiriri musā? Āsū āri gojasūdero āārībū: “Neōgoraguere Marīpu i űmurē irigu, űmūu, nomeō iridi āārīmī”, āri gojasūdero āārībū. ⁵Āsū āri gojanemosūdero āārībū doja: “Sugu űmūu Īgū pagusāmarārē wiri, Īgū marāpo merā āārīgukumi. Irasirirā Īgūsā pērā āārīkererā, Marīpu ĩūrō su duputa irirosū āārīrākuma”, āri gojasūdero āārībū. ⁶Irasirirā pērā irirosū āārībema. Su duputa irirosū āārīma. Marīpu Īgūsārē su duputa irirosū āārīmakū iridero puru, gajigu Īgūsārē gāme béomakū iribirikōārō gāāmea, ārimi Jesús.

⁷Īgū irasū ārimakū pērā, fariseo bumarā sērēñama doja:

—Mu irasū ārikerepuru, Moisés gapu āsū āri gojadi āārīmī: “Sugu Īgū

marāpore béoduagu: ‘I waja merā murē béoa’, āri gojari pūrē sirō gāāmea”, āri gojadi āārīmī. ¿Nasirigu irasū āri gojayuri? ārīma.

⁸Jesús igūsārē yujumi:

—Musā ñekūsāmarā Marīpu dorerire iriduabirimakū iāgū: “Musā marāposā nomerē béomasīa”, āri gojadi āārīmī Moisés. Igū irasū āri gojakerepuru, neōgoragueta Marīpu musā marāposā nomerē béomakū gāāmebiridī āārīmī. ⁹Musārē werea. Sugo marāpukugo gajigu merā ñerō iribirikerepuru, igo marāpu gapu igure bēo, gajegore marāpokugu, igo merā ñerō irigu yāmi. Gajigu béodeore marāpokugude igo merā ñerō irigu yāmi, ārīmi.

¹⁰Igū irasū ārimakū pérā, gua igū buerā āribu:

—Igūsā marāposā nomerē bēo, gajego merā āārīmakū ōābea. Irasirirā marāpo marīmakū ōābokoa, āribu.

¹¹Jesús guare yujumi:

—Āārīpererā masaka marāpo, o marāpu marīrāta āārībokatiūbirikuma. Marīpu marāpokudorebirinerā, o marāpokudorebirinerā dita bokatiūmasīma. ¹²Surāyeri ūma marāpokūmasībema. Igūsā watopegue surāyeri ūma deyoarāgueta poyarimasā āārīnerā nomerē marāpokūmasībema. Masaka gajerā ūmarē marāpokūmasībirimakū yāma. Gajerā ūma, Marīpu ūmugasigue āārīgū igūyarārē doreguya direta iriduārā marāpokubema. Irasirirā marāpo, o marāpu marīrā āārībokatiūduarā, āsūta āārīnikōāburo, ārīmi Jesús.

Jesús majīrāya āārīburire Marīpure sērēbosadea

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³Puru masaka majīrārē Jesús puro āijama, igūsārē ñapeo, Marīpure igūsāya āārīburire sērēbosadorerā. Igūsā āijamakū iārā, gua igū buerā igūsārē bokatīrī: “Igūrē garibobirikōāka!” āribu.

¹⁴Jesús gapu guare ārīmi:

—Majīrā yu purogue aariburo. Kāmutabirikōāka igūsārē! Ūmugasigue

Marīpu igūyarārē dorerogue āārīmurā, iisā majīrā yure usuyari merā bokatīrīñeārā irirosū āārīma, ārīmi.

¹⁵Irasirigu majīrārē ñapeo, Marīpure igūsāya āārīburire sērēbosa odo, gajerogue waakōāmi doja.

Sugu maamu wāri doebiri opagu

Jesús merā werenīdea

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶Puru sugu maamu Jesús purogue eja, igūrē sērēñami:

—Ōāgū buego, yu ūmugasigue perebiri okari opaduagu, ¿ñeēno ōārīrē irigukuri? ārīmi.

¹⁷Jesús igūrē ārīmi:

—¿Nasirigu yure: “Ōāgū āārā”, ārīrī? Marīpu suguta ōāgū āārīmi. Mu ūmugasigue perebiri okari opaduagu, Marīpu dorerire irika! ārīmi.

¹⁸Igū irasū ārimakū pégu, maamu āsū āri sērēñami doja:

—¿Dīf gapure irigukuri? ārīmi.

Jesús igūrē yujumi:

—Masakare wējēbirikōāka! Gajigu marāpo merā ñerō iribirikōāka! Yajabirikōāka! Gajerāyamarē ārīgatori merā werebirikōāka! ¹⁹Muru, mupore gopeyari merā buremuka! Mu basi maīrōsūta mu puro āārīrārē maika! ārīmi.

²⁰Igū irasū ārimakū, maamu Jesúre ārīmi doja:

—Iri doreri āārīpererire majīgūgueta neō tarinugābiribu yu. ¿Ñeēno dūyari, yure yu irinemoburi? ārīmi.

²¹Jesús igūrē ārīmi:

—Mu, Marīpu iūrō igū dorerire iripeoduagu, mu oparire duagu waaka! Mu duadea wajare boporārē sika! Irasirigu ūmugasiguere wāri ōārī opagukoa. Irasiri odo, yu merā aarika! ārīmi.

²²Igū irasū ārimakū pégu, maamu igū wāri oparire maīsā, buro bujawereri merā waakōāmi.

²³Igū bujawereri merā waamakū iāgū, Jesús guare igū buerārē ārīmi:

—Diayeta musārē werea. Wāri doebiri oparārē Marīpu ūmugasigue

āārīgú ĩgūyarārē doreroguere waamakū diasagorāa. ²⁴Mūsārē dupaturi werea. Camellu awiru gobegārē ñajātariweremasibirikumi. I nemorō wari doebiri opagure Marīpu ĩgūyarārē doreroguere waamakū diasāa, ārimi.

²⁵Īgū irasū ārimakū pērā, gua ĩgū buerā péguka, āsū āri gāme sērēñabū:

—Iro merē, čnoā gapu Marīpu tausūmurā ĩgū pūrogue waamurā āāribokuri? āribu.

²⁶Jesús guare ĩā, ārimi:

—Masaka ĩgūsā basi ĩgūsā iriri merā Marīpu pūrogue waamasibema. Marīpu dita masakare ĩgū puro āārimurā waamakū irimasimi. Āāripererire irimasimi, ārimi.

²⁷Īgū irasū ārimakū pégū, Pedro ĩgūrē ārimi:

—Gua Opū, gua murē tuyarā, āāripereri gua opadeare pípeokōābū. Irasirirā gua gapu, čneenorē oparākuri? ārimi.

²⁸Jesús guare āsū āri yujūmi:

—Diayeta mūsārē werea. I ũmū peredero pūru āāripereri maama gorawayuripoe yu āāripererā tīgū ũmugasi gosewasirirogue Opū doarogue doagukoa. Yu iro doamakū, mūsāde yure tuyarā, pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari oparā doarigue doarākoa. Irasirirā mūsā doal bumarārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari buri marārē dorerākoa. ²⁹Yu merā waarā, ĩgūsāya wiirire, ĩgūsā pagupūrārē, pagusāmarārē, pūrārē, ĩgūsāya pooerire pípeorā, wari ōāri wajararākuma. ĩgūsā iro dupuyuro opaderosū cien nemorō opanemorākuma. Irasū āārimakū Marīpu merā perebiri okari oparākuma. ³⁰Wārā daporare oparā āārīrā, pūrugue ubu āārīrā dujarākuma. Wārā daporare ubu āārīrā gapu, pūrugue oparā āārīrākuma, āri weremi Jesús guare ĩgū buerārē.

**Jesús igui pooe moārā
keori merā buedea**

20 ¹Irasirigu dupaturi Jesús keori merā buemi doja:

—Marīpu ũmugasigue āārīgú ĩgūyarārē doreri āsū āārā. Sugu igui pooe opū boyodujimejāripoe ĩgūya pooere moāmurārē siugū waakumi. Āsū ārikumi: ²“Sunu moārī waja suti niyeru ti wajarigura”, ārikumi ĩgūsārē. Pūru ĩgūsārē ĩgūya poeegue moādoREGU iriukumi. ³Pūru goeripoe dupuyuro nueve hora āārimakū, makā deKOGUE waa, gajerā moārī opamerārē bokajakumi. ⁴Īgūsārē bokaja, ārikumi: “Mūsāde yaa pooere moārā waaka! Keoro wajarigura”, ārikumi. Irasirirā ĩgūya poeegue moārā waakuma. ⁵Pūru pooe opū goeripoe āārimakū, ñamika tres hora āārimakūdere gajerārē moādoREGU doja. ⁶Pūru ñamikague cinco hora āārimakū, makā deKOGUE waakumi doja. Irogue eja, gajerā moārī opamerārē bokaja, ĩgūsārē sērēñakumi: “¿Nasirirā dapagārē moābirikererā doaneākōārī mūsā?” ārikumi. ⁷“Neō sugu guare: ‘Moārā waaka!’ āribirami”, āri yujukuma. Irasirigu pooe opū ĩgūsārē: “Mūsāde yaa pooere moārā waaka! Keoro wajarigura”, ārikumi. Irasirirā ĩgūsāde ĩgūya pooere moārā waakuma.

⁸Abe ñajaripoeague āārimakū, pooe opū ĩgūya pooere siu moāgūrē āsū ārikumi: “Moārārē siu, moārā ejatūnunerārē wajaripurori, ĩgūsā ejaburi dupuyuro ejanerārē wajari odo, ejapurorianerārē wajaritūnuka!” ārikumi. ⁹Irasirigu, cinco hora āārimakū moānūgānerārē sunu moārī wajararopā suti niyeru ti wajarikumi. ¹⁰Īgū irasū wajarimakū ĩārā, moāpūrorianerā: “Gua gapure ĩgūsā nemorō wajarigukumi”, āri gūñadikuma. ĩgūsādere sūrosūta wajarikōākumi. ¹¹Irasū wajarimakū ĩārā, pooe opū merā gua, ĩgūrē ārikuma: ¹²“Īsā gua pūrugue ejanerā gapu su horata moāama. Gua gapu sunu ōārō moāneākōābū. Būro abe asiripoe moābū. Gua irasū moāneākerepūru, sūrosū wajarikōābū mu”, ārikuma. ¹³Īgūsā irasū ārimakū pégū, pooe opū gapu sugu ĩgūsā watope āārīgūrē ārikumi: “Yu merāmu, yu murē ñerō

irigu meta yáa. Yu murē: ‘Suti niyeru ti wajarigura’, ārīmakū pégu: ‘Jáu’, ārābū mū. Irasirigu yu ārāderosūta murē keoro wajariabū. ¹⁴Irasirigu yu wariadeare āi, waakōāka! Īrē mū puruge ejadidere murē wariaderopāta wajarigura. ¹⁵I yaa niyeru āārā. Irasirigu yu gāāmerō wajarimasā. Gajerārē yu ōārō sīmakū iāgū, ¿yure iaturiri mū?’ ārīkumi pooe opu.

¹⁶I keori ārīrōsūta Marīpu īgūyarā āārīpurorinerārē, īgūsā puru īgūyarā āārīrādere surosū ōārīrē sīgukumi, ārī weremi Jesús guare.

Dupaturi Jesús īgū boaburire weredea

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷Jesús Jerusalén waarī maague waagú, guare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā īgū buerārē gajerā péberogue siuwāgā, ārīmi:

¹⁸—Ōārō péka! Marī Jerusalégue waarā yáa. Iroque yu āārīpererā tīgū, paia oparūguere, irasū āārīmakū Moisés gojadea buerimasāguere wiasūgukoa. Īgūsā yure: “Boaburo”, ārīrākuma.

¹⁹Irasirirā judío masaka āārīmerāguere yure wiarākuma. Īgūsā yure burida, tārā, curusague pábiatū wējērākuma. Īgūsā yure wējēadero puru, ūrenu waarō merā masāgukoa, ārīmi Jesús.

Santiago, Juan pago Jesúre sērēdea

(Mr 10.35-45)

²⁰Puru Zebedeo marāpo igo purā Santiago, Juan merā Jesús purogue eja, īgūrē sērēbo nādūkupuri merā ejamejāmo.

²¹Igo irasirimakū, Jesús igore sērēñami:

—¿Neénorē gāāmerī mū? ārīmi.

Igo īgūrē yujumo:

—Mū, Opu nājāgū, īīsā yu purā pērārē mū merā doremurā sóoka! Sugure mū diaye gapu, gajigure kúgapu doadoreka! ārīmo Jesúre.

²²Igo irasū ārīmakū pégu, Jesús igo purārē ārīmi:

—Musā yure sērērīrē pémasībea. Yu buro ñerō tarigukoa. ¿Yu ñerō tarirosū

musāde ñerō tarirā, bokatīūrākuri? ārīmi.

Īgūsā yujuma:

—Bokatīūkōārākua, ārīma.

²³Jesús īgūsārē ārīmi:

—Diayeta āārā. Yu irirosū musāde ñerō tarirākua. Yu gapu musārē yu diaye, kúgapu doamurārē beyemasībea. Yuru āmusiadi āārīmī irire. Irasirirā īgū beyenerā dita yu diaye, kúgapu doarākuma, ārīmi.

²⁴Gua pe mojōmarā īgū buerā gapu Santiago, Juan īgūsā Jesúre sērērīrē pērā, īgūsā merā guabu. ²⁵Gua guamakū iāgū, Jesús āārīpererārē guare siiu neeō, āsū ārī weremi:

—I nikū marā oparā Marīpūre buremumerā gapu īgūsāyarārē dorerā, turaro merā dorema. Īgūsā doka marāde irasūta dorema. Irire masā musā. ²⁶Musā tamerā īgūsā irirosū iribirikoa. Musā watopeguere opu āārīduagu, musārē moāboegu irirosū āārīburo. ²⁷Sugu musā watopegue āārīgū, gajerā nemorō āārīduagu, moāboegu irirosū āārīburo. ²⁸Yude irasūta āārā. Yu āārīpererā tīgū masaka yure iritamuburo, ārīgū meta aaribá. Yu gapu īgūsārē iritamugū aaribá. Irasirigu wārā masakare yu boarī merā īgūsā ñerō iridea wajare wajaribosagu aarīgū iribu, ārīmi Jesús guare.

Jesús pērā koye iāmerārē taudea

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹Puru Jericogue āārānerā gua wirimakū, wārā masaka Jesúre tuyama.

³⁰Gua waarī mao turo, pērā koye iāmerā doama. Jesús iro tariwāgārīrē péñarā āsū ārī gainíma:

—Gua Opu, David parāmi āārīturiagu, guare bopoñaka! ārīma.

³¹Īgūsā irasū ārī gainímakū, masaka gapu īgūsārē: “Toeaka!” ārīma. Īgūsā irasū ārīkerepuru, īgūsā gainíadero nemorō gainínemoma:

—Gua Opu, David parāmi āārīturiagu, guare bopoñaka! ārīma.

³²Īgūsā irasū ārīmakū pé, Jesús dujanugāja, īgūsārē siiu, āsū ārī sērēñami:

—¿Ñeénoré yu musārē irimakū gāāmeri? ārimī.

³³—Gua Opu, guare koye iāmakū irika! āri yujuma.

³⁴Īgūsā irasū ārimakū, Jesús īgūsārē bopoña, īgūsāya koyere moāñami. Īgū moāñamakūta, iākōāma. Irasirirā Jesúre tuyama.

Jesús Jerusalégue ejadea

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 ¹Gua Jesús merā Jerusalégue ejaburo dupuyuro Betfagé wāikuri makāgue ejapuroribu. Betfagé, buúru Olivos wāikuri buúru puro āārībú. Jesús irogue ejaḡu, gua merāmarā pērārē ²āsū āri iriumi:

—Si makā marī bokatiūrō āārírī makāgue waaka! Irogue ejarā, burra īgūsā sianúadeore majīgū merā bokajarākoa. Īgūsārē bokajarā, īgūsā siadeadare kura, ārika! ³Musārē:

“¿Nasirimurā īgūsārē kurari?” ārimakū pérā: “Marī Opu gāāmeami. Dapora wiagukumi doja”, ārika! āri iriumi.

⁴Ire irasū irigū, Marīpuya kerere weredupuyudi gojaderosūta irimi. Āsū āri gojadi āārimí:

⁵Jerusalén marārē āsū āri wereka:

“Musā Sión^y marā iāka! Musā Opu musā purogue musārē iritamugū aarimī.

Ubu āārīgū irirosū burra majīgū weka peyawāgārimí”, āri gojadi āārimí.^z

⁶Irasirirā Jesús iriuanerā iri makāgue waa, īgū iridoreaderosūta iriñurā.

⁷Burrore, pago merā Jesús purogue āijamakū, guaya surí wekamarē túwea, īgūsā weka peobu. Gua irasiriadero puro, Jesús, majīgū wekague marībajami.

⁸Marībaja, Jesús Jerusalégue peyawāgāmakū iārā, masaka wārā īgūsāya weka sñanarī suríre túwea āi, īgū waarī maaré sēōpídupuyuma īgūrē būremurā. Irasū āārimakū, gajerā yuku dūpuri pūrikurire diti āi, maaré

pídupuyuma, īgū waarī maa ōārī maa āārīburo, āirā. ⁹Irasirirā īgū dupuyuro waarā, īgū puro tuyarā āsū āri gainíma:

—Opu David parāmi āārīturiagure usuyari sirā! Īi Marīpu marīrē taugu iriudi ōārō aariburo. Marīpuro: “Ōātaria mu āārīpererā Opu ūmugasigue āārīgū”, āri, usuyari sirā! ārima.

¹⁰Jesús Jerusalégue ejamakū, irogue āārírā iāgukapereakōāma. Wārā īgūsā basi āsū āri gāme sērēñama:

—¿Noā āārírī Īi? ārima.

¹¹Gajerā masaka yujuma īgūsārē:

—Īi Marīpuya kerere wereḡu Jesús wāikugu āārimī. Galilea nikūma makā Nazaretmu āārimī, ārima.

Jesús Marīpuya wiigue duarārē béowiudea

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹²Puro Jesús Marīpuya wiigue ñajāmi. Ñajāa, doebiri duarārē, īgūsā duarire wajarirādere bokajagu, īgūsārē béowiumi. Niyeru gorawayurimasāya niyeru sñanarī kūmarírē yomeéwiunokōāmi. Bujare dua doanírāya doaripērídere irasūta irimi.

¹³Īgūsārē āsū ārimí:

—Marīpu īgūya werenírī gojadea pūgue āsū āridi āārimí: “Yaa wii, yure būremurā yure sērērī wii āārā”, āridi āārimí. Musā gapu yajarimasāya wii irirosū āārimakū yāa, ārimí.

¹⁴Jesús Marīpuya wiigue āārīpipo koye iāmerā, waamasímerāde īgū purogue ejama. Īgūsā ejamakū iāḡu, īgūsārē taumi.

¹⁵Paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā gapu īgū turari merā iri ĩmumakū iārā, iri wiigue majírā īgūrē: “Opu David parāmi āārīturiagu ōātaria mu”, āri gainímakū pérā, īgū merā guama. ¹⁶Irasirirā Jesúre āsū ārima:

—¿Īisā majírā ārírírē pēri mu? ārima.

Jesús yujumi:

—Péa. ¿Marīpuya werenírī gojadea pūrē ire buebiriri musā? Āsū āri gojasūdero āārībú:

^y 21.5 Zacarías 9.9: Iripoegue marā Jerusalén wāikuri makārēta “Sión” ārīnerā āārimá.

^z 21.5 Zac 9.9

Mu majirārē, mirirāgārē ōārō
usuyari merā murē bayapeomakū
iribū, āri gojasūdero āārībū, ārimi
Jesús igūsārē.^a

¹⁷ Irasū āri ōdo, igūsārē béowāgā,
Betania wāikuri makāgue waakōāmi.
Irogue eja, kārimi.

**Jesús higuerağure ñainugāmakū
iridea**

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Gajinu boyoripoe Jesús Jerusalégue
goedujaagu, uaboakōāmi. ¹⁹ Irasū
uaboagu, maa turo nidi higuera
wāikudire iāgū, irigu dukare āmagū
waadimi. Duka marībū irigu gapu. Pūri
dita āārībū. Duka marīmakū iāgū, Jesús
āsū ārimi:

—Igu yuku neō dupaturi
dukakubirikoā, ārimi.

Īgū irasū āriri merāta, irigu
ñainugākōābū. ²⁰ Irigu irasū waamakū
iārā, gua īgū buerā iāgukakōābū.

—¿Nasiriro mata irigu ñaiākōāri? āri
sērēñabu Jesúre.

²¹ Jesús guare yujumi:

—Dayeta musārē werea. Musā:
“Marīpu āsū irimasībirikumi”, āri
gūñarō marirō īgūrē būremurā, yu
irigure ñaīmakū iriaderosū musāde
irimasīrākoa. Irigure yu iriadero
nemorō diasarire irimasīrākoa. Irasirirā
Marīpūre: “I buūrure dia wādiyague
béoka!” ārimakū, musā ārīrōsūta
waarokoa. ²² Musā Marīpūre būremurī
merā sērēmākū, musā sērērōsūta Marīpu
musārē irigukumi, ārimi Jesús.

**Judío masaka oparā Jesúre: “¿Noā
murē doreri?” āri sērēñadea**

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Pūru Jesús Marīpūya wiigüe ñajāmi.
Īgū irogue bueripoe paía oparā, gajerā
judío masaka murā īgū pūrogue waa,
īgūrē sērēñama:

—¿Noā murē doreri, mu irire
irasirimakū? ¿Noā murē: “Āsū irika!”
āriri? ārima.

²⁴ Jesús igūsārē yujumi:

—Yude musārē sērēñagura. Musā
yujumakū, yude musārē yujugura.

²⁵ Juan masakare deko merā wāiyemakū,
¿noā īgūrē wāiyedoregu iriuri, Marīpu, o
masaka? ārimi.

Īgū irasū ārimakū pérā, īgūsā basi āsū
ārī gāme wereníma:

—¿Naásū āri yujurākuri marī?

“Marīpu Juārē doredi āārīmī”, marī
ārimakū, Jesús marirē: “¿Nasirirā
īgū weredeare būremubiriri musā?”
ārībokumi. ²⁶ Āārīpererā masaka:

“Juan Marīpūya kerere weredupuyudi
āārīmī”, āri gūñama. Marī: “Masaka
Juārē wāiyedorenerā āārímā”, ārimakū,
masaka marī merā guabokuma, ārima.

²⁷ Irasirirā Jesúre āsū āri yujuma:

—Juārē wāiyedoredire gua masībea,
ārima.

Īgūsā irasū ārimakū, Jesús igūsārē
ārimi:

—Musā yure: “¿Noā murē irire
iridoreri?” āri sērēñadeare yude musārē
yujubea, ārimi.

**Jesús sugu pūrā pérā
keori merā buedea**

²⁸ Jesús irasū āri ōdo, īgūsārē keori
merā buemi:

—¿Naásū āri gūñarī, yu āsū āri
weremakū pérā? Sugu pérā pūrā
opakumi. Sugure āsū ārikumi: “Makū,
igui otedea pooegue moāgū waaka!”
ārikumi. ²⁹ “Waabea”, āri yujukumi.

Pūru: “Waagura”, āri gūña, pooegue
moāgū waakumi. ³⁰ Pūru īgūsā pagu
gajigu īgū magū pūro waakumi. Īgū
āraderosūta īgūdere: “Pooegue moāgū
waaka!” ārikumi. Īgū: “Jáu”, ārikeregu,
waabirikumi. ³¹ ¿Níi gapu pagu dorerire
iriyuri? āri sērēñami Jesús.

—Īgū moādorepūroriadi gapu iriyupū,
ārī yujuma.

Īgūsā irasū ārimakū, Jesús ārimi:

—Musārē dayeta werea. Musā romano
marā opure niyeru wajaseabosarimasārē,
ūma merā gāmebira wajatarimasā

^a 21.16 Sal 8.2

nomerē: “Nērā āārīma”, ārikerepuru, ĩgūsā gapu musā nemorō Marīpu ĩgūyarārē doreroguee waarākuma.

³²Juan masakare wāiyedi musārē: “Āsū irika, Marīpu dorerire irirā!” āri buega aarikerepuru, musā ĩgū buerire neō būremubiribu. Īīsā romano marā opure niyeru wajaseabosarimasā, ūma merā gāmebira wajatarimasā nome gapu ĩgū buerire pérā, irire būremuma. Īgūsā irasirimakū ĩākererā, musā gapu musā ñerō iririre būjawere, musā gūñarīrē neō gorawayubiribu. Īgū buerire neō būremubiribu, ārīmi Jesús.

Jesús ñerā moārā keori merā buedea
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³Jesús dupaturi āsū āri werenemomi:

—Gaji keori merā yu weremakū péka doja! Sugu masakū ĩgūya nikūrē pooe opakumi. Iri pooere ĩguidarire otekumi. Ote odo, iri pooe turore sārīsākōākumi. Iro ūtāyegue ĩgui kwarabipiri gobere irikumi. Wii ūmarī wiigārē irikumi, iri pooere korerā ōārō ĩā koreburo, ārīgū. Irasiri odo, gajerārē iri pooere wayukumi. “Yaa oteri dukare deko merā sīrākoa, yu musārē iri pooere wayuri waja”, ārikumi. Irasū āri odo, gajerogue waakōākumi. ³⁴Puru ĩgui ñīripoe ejamakū, ĩgūrē moāboerārē ĩgūya pooe moārā purogue ĩgūya oteri dukare deko merā sērēdoregu iriukumi. ³⁵Iri pooere moārā gapu ĩgū iriuanerā irogue ejamakū ĩārā, ĩgūsārē ñerō irikuma. Sugure būro pá, gajigure wējē, gajigure ūtāyeri merā deakuma. ³⁶Īgūsā irasiriadeare pégu, iri pooe opu gajerā ĩgūrē moāboerārē ĩgū iriupurorianerā nemorō iriukumi. Īgūsā ejamakū ĩārā, iri pooere moārā ĩgūsādere irasūta ñerō irikuma doja.

³⁷Īgūsā irasiriadero puru, pooe opu ĩgū magūrē iriukumi. “Yu magū gapure būremurākuma”, āri gūñadikumi.

³⁸Iri pooere moārā gapu ĩgū magū ejamakū ĩārā, ĩgūsā basi āsū āri gāme wereníkuma: “Īi purugue i pooe

opabu āārīmi. Īgūrē wējēkōārā! Irasirirā marī basi i pooere oparākoa”, ārikuma.

³⁹Irasirirā ĩgūrē ñeā, pooe turogue āīwāgā, wējēbéokōākuma, ārīmi Jesús.

⁴⁰Irasū āri odo, judfo masaka oparārē sērēñami:

—Iri pooere moārā ĩgū magūrē wējēadero puru, pooe opu irogue ejagu, ĩnasirigukuri ĩgūsārē? ārīmi.

⁴¹Īgūrē yujuma:

—Īgūsā ñerārē bopoñarō marīrō wējēkōāgukumi. Puru gajerārē ĩgūya pooe wayugukumi. Īgūsā gapu ĩgū ĩgui oteri dukare deko merā ĩgūrē sīrākuma, ārīma.

⁴²Īgūsā irasū ārimakū, Jesús āsū ārīmi ĩgūsārē:

—ĪMusā Marīpuya werenírī gojadea pūrē ire buebiriri? Āsū āri gojasūdero āārībū:

Suye ūtāye wii iririmasā ĩgūsā béoadeaye merā gajigu gapu ōārō turari wii irigukumi.

Marīpu irasiridi āārīmí. Marī ĩgū irasirideare ĩārā: “Ōātaria”, āri gūñāa, āri gojasūdero āārībū.^b

⁴³Irasirigu musārē werea yu. Marīpu ĩgūyarārē dorerogue āārīmurārē ĩgū ōārī sīrīrē musārē sībirikumi. Musārē ĩgū sīboadeare gajerā ĩgū dorerire irirā gapure sigukumi. ⁴⁴Sugu i ūtāye weka meémejāgū, mutākōāgukumi. I ūtāye gapu ĩgū weka meébejaro, ĩgūrē ōārī pogagāgue meémūtūbéokōārōkoa, ārīmi Jesús. ((Jesús i keori merā weregu: “Sugu yure gāāmebi wajamoāsūgukumi”, ārīgū irimi.))

⁴⁵Paía oparā, fariseo bumarā iri keori merā Jesús irasū āri weremakū pérā:

“Marīrē ārīgū irasū ārikumi”, ārīñurā.

⁴⁶Irasirirā ĩgūrē ñeāduadiñurā peresu irimurā. Irasū ñeāduakererā, āsū āri gūñañurā: “Masaka Jesúre: ‘Marīpuya kerere weredupuyugu āārīmi’, ārīma”, ārīñurā. Irasirirā ĩgūsārē guisiā, Jesúre ñeāmasībiriñurā.

**Jesús sugu mojósiari bosenu
iriri keori merā buedea**

22

¹Jesús dupaturi gaji keori merā ĩgūsārē buenemomi. Āsū ārīmi:

^b 21.42 Sal 118.22-23

²—Marîpu ãmugasigue ãârîgû ãgûyarârê doreri ãsû ãârâ. Su nikû marã opu ãgû magû mojësiari bosenu irikumi. ³Irasirigu opu ãgûrê moãboerârê: “Yû magû mojësiari bosenu ãârâ aarika!” ãgû ãrinerârê siudoregu iriukumi. ãgûsã siimakû ãgûsã gapu: “Waabea”, ãrîkôakuma. ⁴Irasirigu opu gajerã ãgûrê moãboerârê iriukumi doja. “Yû siunerârê ãsû ãrî wererê waaka: ‘Yûre moãboerârê yaarã wekuare, gajerã yaarã ejorã ôârô ãiukurê wêjëdoresiabû. ãârîpereri yû magû mojësiari bosenu baaburi ãmu odosiabû. Irasirirã: Bosebaarã aarika!’ ãrî wereka ãgûsârê!” ãrî iriukumi. ⁵ãgû siunerã gapu ãrîre pékererã, bosenuêrê ãârã waabirikuma. Sugu ãgûya poegue waakôã, gajigu ãgû moãrîrê ãgû waakôakumi. ⁶Gajerã gapu opuêre moãboerârê ñeã, pá, wêjëbéokôakuma. ⁷ãgûsã irasirirê pégu, opu buru guakumi. Irasirigu ãgûyarã surarare iriukumi, ãgûsârê wêjëanerârê wajamoãdoregu. Irasirirã ãgûyarã surara ãgûsârê wêjëpeokôã, ãgûsãya makârê soebéokôakuma. ⁸Puru opu gajerã ãgûrê moãboerârê ãsû ãrîkumi: “Yû magû mojësiari bosenu marê ãmusiabû. Yû siunerã gapu ñerã ãârîsã, aaribirikuma. ⁹Irasirirã ãârîpererã makã dekoma maarigue ãârîrãrê musã bokajarârê siurã waakôã!” ãrîkumi. ¹⁰ãgû irasû ãrîmakû, ãgûrê moãboerã waa, ãârîpererã ãgûsã bokajarârê: ñerârê, ôârârê siiu, opu ya wiigue ãiakuma. Irasirirã, ãgû bosenu iriri taribure uturiakôakuma.

¹¹Puru opu ãgûsârê ãgû ñajãgû, sugure mojësiari bosenu marê surîro sãñabire ãakumi. ¹²Irasirigu ãgûrê ãsû ãrî sêrêñakumi: “Yû merãmu, ãnasirigu mojësiari bosenu marê surîro sãñabirikeregu, ñajãriari mu?” ãrîkumi. ãgû irasû ãrî sêrêñamakû pégu, ãgû gapu yujubirikumi. ¹³ãgû yujubirimakû ãgû, opu ãgûrê moãboerârê ãsû ãrîkumi: “ãrê ñeã, ãgûya mojërîrê, guburidere sia, ãi wiria, ñaitiãrôgue ãgûrê béorã waaka! Irogue buru purîsûgû ãgûya guikare kûriduútû oregukumi”, ãrîkumi, ãrî weremi Jesús.

¹⁴Irasû ãrî odo, ãsû ãrînemomi:
—ãrî opu keori irirosû Marîpu wãrã siukerepuru, ãgû beyerã gapu mërãgã ãârîma, ãrîmi.

Romano marã opu masakare niyeru wajasearire Jesûre sêrêñadea
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵Jesús irasû ãrãdero puru, fariseo bumarã waakôãma. ãgûrê weresãduarã: “ãgûrê ãiaye yujubirimakû irimurã ãrê sêrêñarã!” ãrî gãme wereniñurã. ¹⁶Irasirirã surãyeri ãgûsã buerire tayarãrê, Herodeya bumarã merã Jesús purogue iriunurã. ãgûsã Jesús purogue ejarã, ãgûrê ãrîma:
—Buegu, gua mu iririkurire masia. Mu ãrîgatoro marîrô wereniã. “ãNaásû gûñarî masaka yure?” ãrî gûñarô marîrô Marîpuyare ãiyeta ãgûsârê buea. Oparãrê, ubu ãârîrãderê ãârîpererârê surôsuta ããa. ¹⁷Irasirigu guare wereka! ãNaásû gûñarî mu? Romano marã opu marîrê niyeru wajasearire marî wajarimakû, ãôãgorari, o ôãberi? ãrîma Jesûre.

¹⁸Jesús gapu ãgûsã ãgûrê ñerô iriduare masiãã, ãsû ãrîmi:

—Irigatorikurã ãârã musã. ãNasirirã yure ñerô yujumakû iriduare musã?

¹⁹Niyeru tire musã romano marã opuêre wajariburi tire ãrîka! ãrîmi.

ãgû irasû ãrîmakû pérã, sunu moãrî waja wataropã wajakurî tire ããma. ²⁰ãgûsã ãrî tire ãijumakû, ãgûsârê sêrêñami:

—ã tiguere, ãnoãya ãiapu keori, noãya wã ãuuyari? ãrîmi.

²¹—Romano marã opuãya ãiapu keori, ãgûya wãita tuuyãa, ãrî yujuma.

ãgûsã irasû ãrîmakû pégu, Jesús ãgûsârê ãsû ãrîmi:

—ãro merê romano marã opuãya ãârîrîrê ãgûrê sika! Marîpuya gapure Marîpure sika! ãrîmi.

²²ãgû irasû ãrîmakû pérã, péguka, ãgûrê piriwãgãkôãma.

Saduceo bumarã, Marîpu boanerârê masuburire Jesûre sêrêñadea
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³Irinurêta surãyeri saduceo bumarã Jesús purogue ejama. ãgûsã: “Masaka

boanerāgue masābirikuma”, āri
būremurā āārīmā. Irasirirā Jesúre āsū
ārīma:

²⁴—Buegu, Moisés āsū ārīdi āārīmī:
“Sugū marāpokudi pūrā marikeregu īgū
marāpore boaweomakū, īgū pagumu
igore dúunorēgukumi. Irasirirā, igo merā
īgū pūrākūrā, īgū tīgū dagu pūrā irirosūta
āārīrākuma”, ārīdi āārīmī. ²⁵Iripoegue
gua watopeguere sugū pūrā su mojōma
pere gaji mojō peru pērēbejarā
āārīunanerā āārīmā. Īgūsā tīgū gapu
marāpokū, pūrā marīgūta boakōāyupū.
Irasirigu īgū dagu dokamūta īgū marāpo
āārīdeore dúunorēyupū. ²⁶Īgūde īgū tīgū
dagu irirosūta pūrā marīgūta boakōāyupū.
Īgūsā pērā dokamūde pūrā marīgūta
boakōāyupū. Irasū dita pūrā marīrāta
boaperekōāñurā. ²⁷Īgūsā puru īgūsā
marāpode boakōāyupo pama. ²⁸Īgūsā su
mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarā
ūma āārīpererā igore marāpokūñurā.
Irasirirā boanerā masāmākū, ĩnīno
marāpogora āārīgokuri? āri sērēñama.

²⁹Jesús Īgūsārē uyjumi:

—Musā diaye gūñabea. Marīpuya
werenírī gojadeare, Marīpu turaridere
masíbea. ³⁰Boanerā Īgūsā masádero
puru, Īgūsā ūmugasigūe Marīpure
wereboerā irirosū āārīrākuma. Iroguere
marāpokubirikuma. Īgūsā pūrā nomedere
nomesubirikuma. ³¹ĬMarīpuya werenírī
gojadea pūgue boanerā Īgūsā masāburire
musā buebiriri? Āsū ārīdi āārīmī:
³²“Yū Abraham, Isaac, Jacob Opū āārā”,
ārīdi āārīmī. Irasirirā Īgūsā boanerā
āārīkererā, Marīpu merā okarā āārīma.
Irasirigu Marīpu okarā Opū āārīmī.
Boanerā neō dupaturi masābirikōāmūrā
Opū āārībemi, ārīmi Jesús.

³³Īgū irasū ārīmakū pērā, masaka:
“Ōārō buemi”, āri pégukakōāma.

**“ĬDiī gapu Marīpu doreri gaji doreri
nemorō āārīrī?” āri sērēñadea
(Mr 12.28-34)**

³⁴Jesús saduceo bumarārē Īgūsā Īgūrē
sērēñanemomasībirimakū iririre pērā,

fariseo bumarā nerēma. ³⁵Irasirigu
sugū Īgūsā merāmu, Moisés gojadeare
buerimasū Jesúre diaye uyjubirimakū
iridūagu, āsū āri sērēñami:

³⁶—Buegu, Ĭdiī gapu Marīpu doreri
gaji doreri nemorō āārīrī? ārīmi.

³⁷Jesús Īgūrē uyjumi:

—Muya uyjupūrā merā, mu āārīrikuri
merā, āārīpereri mu gūñarī merā
Marīpure mu Opure maika! ³⁸I doreri,
gaji nemorō āārītarinugārī āārā.

³⁹I doreri puruma āsū ārā: “Mu basi
maīrōsūta mu puro āārīrārē maika!”

⁴⁰Marī i pe dorerire irirā, āārīpereri
Moisés doredeare, Marīpuya kerere
weredupuyunerā buedeare irirā yāa,
ārīmi Jesús.

**“ĬNoā parāmi āārīturiagu āārīrī
Cristo?” āri sērēñadea
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)**

⁴¹Fariseo bumarā iroguere nerēanerā
āārīripoe Jesús Īgūsārē sērēñami:

⁴²—ĬNaāsū gūñarī musā Cristo,
Marīpu iriudire? ĬNoā magū āārīrī Īgū?
ārīmi.

—Cristo, David parāmi āārīturiagu
āārīmi, āri uyjuma.

⁴³Īgūsā irasū ārīmakū pégū, Jesús
Īgūsārē ārīmi:

—David, Cristo ñekū āārīkeregu,
Ĭnasirigu Ōāgū deyomarīgū Īgūrē
weredorederosūta Cristore: “Yū Opū
āārīmi”, ārīyuri? David āsū āri gojadi
āārīmī:

⁴⁴Marīpu yū Opure āsū ārīmi: “Ōō, yū
diaye gapu doaka, yū merā dorebu!
Irasiriripoe mūrē ĩaturirārē mu
dorerire tarinugānemobirimakū
irigura”, ārīmi.^c

⁴⁵David, Cristo ñekū āārīkeregu, Īgūrē:
“Yū Opū āārīmi”, ārīdi āārīmī. ĬNasirigu,
Cristo, David parāmi āārīturiagu
āārīkerepuru, David Īgūrē irasū ārīyuri?
ārīmi Jesús.

⁴⁶Īgū irasū ārīrīrē pērā, neō Īgūrē
uyjumasibirima. Irasirirā gūirā, Īgūrē
dupaturi sērēñanemobirima.

^c 22.44 Sal 110.1

Jesús fariseo bumarārē, Moisés
gojadeare buerimasārē ĩgūsā ñerō
iririre weredeá

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Puru Jesús masakare, gua ĩgū
buerādere ārĩmi:

²—Moisés gojadeare buerimasā,
fariseo bumarā, Marĩpu Moisére
doreri pídeare: “Āsū ārĩduaro yāa”,
ārĩ wererā āārĩma. ³Irasirirā ĩgūsā
wererire ōārō irituyaka musā! ĩgūsā
iririkuri gapure ĩākũbirikōāka! ĩgūsā
wererosũta iribema. ⁴Masakare
dorerā: “Āsū irika!” ārĩrā, ĩgūsārē
gajino buro nukũrĩ kōātārĩrā irirosũ
āārĩmakũ yāma. Masaka ĩgūsā dorerire
bokatiũbirikerepuru, ĩgūsārē neō
iritamubema, ĩgūsā dorerire iriburo,
ārĩrā.

⁵“Masaka ĩamakũ dita ōārĩrē iri
ĩmuma. Marĩpuya werenĩrĩ ĩgūsā
gojadea pũrĩ sārĩ kũmarĩgā gajerāya
nemorō eyari kũmarĩgārē ĩgūsāya
diapuserorire, ĩgūsāya dukaridere
siatũma, masaka ĩgūsārē: “Marĩpuyare
ōārō masĩma”, ārĩdorerā. Irasũ
āārĩmakũ, ĩgūsāya dipuru peyari
gasĩrore gajerāya nemorō yoari
yuradarĩ oparĩ gasĩrĩre peyama, masaka
ĩgūsārē: “Marĩpure buremutarima”,
ārĩdorerā. ⁶Bosenurĩ āārĩmakũ, oparā
doarĩgue dita doaduama. Marĩ nerērĩ
wiiriguedere ñajārā, ōārĩ doarĩpērĩgue
dita doaduama. ⁷Makā dekogue
masakare ōārō buremurĩ merā ĩgūsārē
bokatiĩrĩ ōādoresmakũ gāāmema.
Gajerārē ĩgūsārē: “Guare buerā āārĩma”,
ārĩmakũ gāāmema.

⁸“ĩgūsā irasũ ārĩkerepuru, musā gapu
masakare: “Musā guare buerā āārā”,
ārĩdorebirikōāka! Musā sugu pũrāta
āārā. Yu musārē buegu suguta āārā. ⁹I
ũmuguerē neō sugu masakare: “Guapu
āārĩmi”, ārĩbirikōāka! Ũmugasĩgue
āārĩgũ dita Marĩpu āārĩmi⁴. ¹⁰Neō sugu
musā watopegue āārĩgũrē: “Marĩ opu
āārĩmi”, ārĩbirikōāburo. Yu, Marĩpu

iriudi Cristo, suguta musā Opu āārā.

¹¹Musā watopegue āārĩgũ gajerā nemorō
āārĩgũ, musārē moāboerimasũ irirosũ
musārē iritamugũ āārĩgũkumi. ¹²Sugu
ĩgũ basi: “Gajerā nemorō āārā”, ārĩ
gũñagũnorē Marĩpu ĩgũrē ubu āārĩgũ
dujamakũ irigũkumi. Gajigu: “Gajerā
nemorō āārĩbea”, ārĩ gũñagũ gapure
Marĩpu ĩgūsā opu āārĩmakũ irigũkumi.

¹³“Musā Moisés gojadeare buerimasā,
fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Musā
bueri merā masakare ũmugasĩgue
Marĩpu ĩgũyarārē dorerogue
waabonerārē kāmutarā yāa. Musāde
iroguere waabirikoa. Gajerā iroguere
waaduarādere kāmūtāa. Irasirirā ñerō
tarirākoa.

¹⁴“Musā Moisés gojadeare buerimasā,
fariseo bumarā irigatorikurā āārā.
Wapiweyarā nome wajamomakũ ĩā,
ĩgūsāya wiirire ēmanokōāa. ĩgūsārē
bopoñabirikererā, yoarĩpoe Marĩpure
sērē ĩmugatoa, masaka musārē:
“Marĩpure ōārō buremuma”, ārĩburo,
ārĩrā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Marĩpu
musārē gajerā nemorō wajamoāgũkumi.

¹⁵“Musā Moisés gojadeare buerimasā,
fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Dia
wādiyague taribuja, yoaroma makārĩgue
musā buerire tuyabure āmarā waāa.
ĩgũrē boka, musā bueri merā ĩgũrē
musā nemorō perebirĩ peamegue waabu
āārĩmakũ yāa. Irasirirā ñerō tarirākoa.

¹⁶“Musā koye ĩāmerā gajerārē
tũādupuyuwāgāmasĩmerā irirosũ
masakare Marĩpuyare keoro buebea.
Irasirirā ñerō tarirākoa. ĩgūsārē
āsũ ārĩ buea: “Sugu: ‘Marĩpuya wii
merā āsũ irigura’, ārĩ wāĩpeodeare
iribirimakũ, waja opabemi”, ārā. Idere
āsũ ārĩ buea: “Gajigu: ‘Marĩpuya wiima
oro merā āsũ irigura’, ārĩ wāĩpeodeare
iribirimakũ, waja opami”, ārā. ¹⁷Koye
ĩāmerā irirosũ Marĩpuyare diaye
gũñamerā, pēmasĩmerā āārā musā.
Marĩpu ĩgũya wiire, iri wiima oro
nemorō ōārĩ āārĩtarĩnugāmakũ yāmi.
Irasirigu marĩrē, ĩdĩ gapure buremurĩ

^d 23.9 Jesús irire ārĩgũ: “I ũmuguerē neō sugu masaku Marĩpu āārĩnĩgũ irirosũ māmĩ”, ārĩgũ irimi.

merā gūñamakū gāāmerī, orore, o igūya wii gapure? ¹⁸Musā idere āsū ārī buea: “Sugu: ‘Marīpuya wiima soepeoro merā āsū irigura’, ārī wāīpeodeare iribirimakū, waja opabemi”, ārā. Idere āsū ārī buea: “Gajīgū: ‘Iri soepeoro weka peodea merā āsū irigura’, ārī wāīpeodeare iribirimakū, waja opami”, ārā. ¹⁹Koye iāmerā irirosū Marīpuyare diaye gūñamerā, pēmasīmerā āārā musā. Marīpu igūya wiima soepeoro, marī iro weka peodea nemorō ōārī āārītarinūgāmākū yāmi. Irasirigu marīrē, ʾdīf gapure būremurī merā gūñamakū gāāmerī, soepeoro, o iro weka peodea gapure? ²⁰Irasirigu sugu: “Marīpuya wiima soepeoro merā āsū irigura”, ārī wāīpeogu, āārīpereri irī soepeoro weka peyari merādere wāīpeogu irikumi. ²¹Sugu: “Marīpuya wii merā āsū irigura”, ārī wāīpeogu, Marīpu iri wiigū āārīgū merādere wāīpeogu irikumi. ²²Sugu: “Ūmugasima merā āsū irigura”, ārī wāīpeogude, Marīpu iroque Opū doargue doagu merādere wāīpeogu irikumi.

²³Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā oterī mutārīgā: menta, anís, comino wāīkuri baari morērīnorē sea neō, dukawa, pe mojōma diruri irikoa. Suduru Marīpuya wiigū āākoa, igū dorerire irimurā. Irasirikererā, iri nemorō ōārī gapure iribea. Diayema iririre, gajerārē bopoñari merā iārīrē, Marīpure būremurīrē neō iribea. Irasirirā musā oterire Marīpure sīduūro marīrō diayemadere irika! Gajerārē bopoñaka! Marīpure būremuka! ²⁴Koye iāmerā gajerārē tūadupuyuwāgāmasīmerā irirosū masakare Marīpuyare keoro buebea. Āārīpereri musā doreri gapure irikererā, iri nemorō doreri gapure neō iribea.

²⁵Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā masaka iūrōgue dita ōārō irirā, soropa weka gapu dita ōārō koeadeapa irirosū āārā. Irasirirā musā basi wāri opaduārā

gajerāyare yajarā, iripa poekague koeña marīrīpa gurari utūriripa irirosū āārā. ²⁶Musā fariseo bumarā, koye iāmerā irirosū, Marīpuyare pēmasīmerā āārā. Irasirirā musā gūñarīrē gorawayupurorika, soropa poeka gapure ōārō koeadeapa irirosū āārīmurā. Irasirirā, soropa weka gapudere ōārō koeadeapa irirosū āārīrākoa.

²⁷Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā masāgoberi irirosū āārā. Masaka, iri masāgoberire ūtā majīrī boreri merā ōārō wūkādea majīrī merā biamakū iārā: “Ōārō deyoa”, ārī iāma. Iri ōārō deyokerepura, poekague boanerāya gōārī, āārīpereri ñerī boadea sñākoa. ²⁸Musāde i irirosūta āārā. Masaka musārē iāmākū, ōārā irirosū āārā. Irasū āārīkererā, poekague musā gūñarīguere ñerīrē opataria. Irasirirā irigatorikurā, ñerō iririkurā āārā.

²⁹Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā irigatorikurā āārā. Irasirirā ñerō tarirākoa. Musā, iripoegue marā Marīpuya kerere weredupuyunerāya masāgoberire ōārō āmu. Gajerā ōārō irinerāya masāgoberi weka weanūdeadere ōārō āmu. ³⁰Āmu odo, āsū ārī werenía: “Marī ñekūsāmarā darā Marīpuya kerere weredupuyunerārē wējēnerā āārīmā. Gua igūsā āārīdeapoegue āārīnerā tamerā igūsārē wējētambiribokuyo”, ārā. ³¹Musā irire irasū ārīrā, musā basita: “Gua Marīpuya kerere weredupuyunerārē wējēnerā parāmerā āārīturiarā āārā”, ārīrā yā. ³²Irasirirā musā ñekūsāmarā ñerō iripurorīwāgāriderosūta iriyuwarikukōāka musāde!

³³Musā ñerō iririkurā āña irirosū āārā. Musā ñerō iriri waja Marīpu musārē peamegue béoburire neō duribirikoa.

³⁴Irasirigu yu musā purogue Marīpuya kerere weredupuyurārē, igūyare masīrārē, musārē buerimasādere iriigura. Yu irasū iriukerepura, musā gapu surāyerire wējērākoa. Gajerārē curusague pábiatú

wējērākoa. Gajerārē musā nerērī wiirigue tārā, noó ĩgūsā waarī makārī waamakū tuyagorenarākoa ĩgūsārē ñerō iriduarā.

³⁵Irasirirā āārīpererā masaka ōārārē wējēdea waja, musā waja opāa. Musā ñekūsamarā Abel diayemarē iridire wējēpuroriwāgārīrā, Zacarías Berequías magūguere wējētūnunerā āārīmā. ĩgūrē Marīpuya wiima soepeoro Marīpu āārīrī taribu watopegue wējēnerā āārīmā.

³⁶Diayeta musārē werea. Āārīpererārē ĩgūsā wējēdea waja dapura marā wajakurākuma.

**Jesús Jerusalén marārē bujawereri
merā weredea
(Lc 13.34-35)**

³⁷Musā Jerusalén marā, Marīpuya kerere weredupuyurārē wējēkōāa. Marīpu iriunerārē ūtāyeri merā dea wējēa. Wārī yu musārē āgābo igo pūrārē igoya kēdupuri merā neeōnūrōsū neeōnū koreduadibū. Musā gapu yu irasū irimakū neō gāāmebiribū. ³⁸Irasiriro musā āārīrī makā, béodea makā dujarokoa. ³⁹Diayeta musārē werea. Dapura merāta musā yure iānemobirikoa. Pūrugue musā: “Marīpu iriudi ōatarigu āārīmi, ōārō aariburo”, āārīrāgue, yure dupaturi iārākoa doja, āārīmi Jesús.

**Jesús: “Marīpuya wii béosūrokoa”, āārī
werede
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)**

24 ¹Jesús Marīpuya wiigue āārādi wiriadero puru, gua ĩgū buerā ĩgū puro waa, āsū ārībū:

—Īāka i wiire! Ōārī wii, wārī wii āārā, ārībū.

²Jesús gapu yujumi:

—Musā i wiire daporare iādāa. Diayeta musārē werea. I wiima āārīpereri musā iādea, i ūtāyeride mutādiapereakōārokoa. Neō suye ūtāye gajiyē weka weamurīadeade dujabirikoa, āārīmi.

**Jesús: “I ūmu pereburi dupuyuro āsū
waarokoa”, āārī weredea
(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)**

³Puru Olivos wāikuri buúrugu eja, iroque doami Jesús. Iro ĩgū doamakū,

gua ĩgū buerā ĩgū purogue eja, gajerā péberogue sērēñabū:

—Guare wereka! ¿Naásū āārīmakū, mu ārāderosū waarokuri? ¿Ñeéno iri ĩmugakuri, mu dupaturi aarigú? ¿Naásū waarokuri, i ūmu pereburi dupuyuro? ārībū.

⁴Jesús yujumi:

—Ōārō pémasika! Gajerā musārē ārīgatorire pébirikōāka! ⁵Wārā ārīgatorimasā aarirākuma. “Marīpu iriudi, Cristo āārā yu”, ārīrākuma. ĩgūsā ārīgatomakū pérā, wārā masaka ĩgūsārē būremurākuma. ⁶Masaka musā puro gāmewējērīrē pérā, yoarogue marā gāmewējērī kerere pérā, gukabirikōāka! Irasūta waarokoa. Irasū waakerepurū, i ūmu pereburo dūyarokoa dapa. ⁷Su bumarā gajī bumarā merā gāmekēārākuma. Su nikū marā gajī nikū marā merā gāmewējērākuma. Masaka wārā uaboari merā boarākuma. Gajerā pūrīrikū ñerō tarirākuma. Wārī makārīguere nikū ñomerokoa. ⁸I āārīpereri merā masaka ñerō taripuroriwāgārīrākuma.

⁹Irasirirā gajerā musārē ñeā, āāa, oparāguere ñerō iridorerā wiarākuma. Musārē wējērākuma. Yure būremurī waja āārīpererā i ūmu marā musārē iāturi doorākuma. ¹⁰Irasū waaripoe wārā yure būremuadinerā būremuduūrākuma. Irasirirā gāme iāturi doo, ĩgūsā merāmarā āārādinerārē ĩgūsārē iāturiārguere wiarākuma. ¹¹Wārā: “Marīpuya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārīgatorākuma. Irasirirā wārā masaka ĩgūsārē būremurākuma. ¹²Masaka iro dupuyuro ñerō iridero nemorō ñerō irirākuma. Irasirirā wārā ĩgūsā gāme maīrīrē pirirākuma. ¹³Īgūsā musārē ñerō irikerepurū, musā yure neō būremuduūbirimakū, Marīpu musārē taugakumi, ĩgū puro āārīnīkōāburo, ārīgū. ¹⁴Marīpuyare wererā āārīpererā i ūmu marārē ĩgūyarārē doregu āārīrī kerere wererākuma, āārīpereri bumarā irire masiburo, āārīrā. Īgūsā āārīpererā iri kerere péperedero purū, i ūmu pererokoa.

¹⁵Iripogue Marīpuya kerere weredupuyudi Daniel i ūmu pereburo

dupuyuro waaburire àsü ārī gojadi āārīmī: “Ñegũ Marĩpũre iaturigu Marĩpũya wii ñerĩ marĩrĩ wiigue (ñajágukumi), ārī gojadi āārīmī. (Irasirirā iri wiigue ĩgũ āārĩmakũ ĩārā, i pũrē buerāno: “I ũmũ pereburo yāa”, ārī masĩrākuma.)) ¹⁶Ñegũ iroque āārĩmakũ ĩārā, Judea nikũ marā buurĩgue ũmaduriburo. ¹⁷Sugũ ĩgũya wii wekague āārĩgũ, wii poekague ĩgũyare āĩgũ ñajābita ũmaduriburo. ¹⁸Sugũ ĩgũya poeegue āārĩgũde, ĩgũya surĩre wiigue āĩgũ dujāabita ũmaduriburo. ¹⁹Irasũ waarĩnurĩrē nijĩpagosā nome, ĩgũsā pũrā mirĩrāgā oparā nomede ñerō tarĩrākuma. ²⁰Irasirirā Marĩpũre àsü ārī sērēka: “Puĩbũre, siuñajārĩnu* āārĩmakũ, guare i irasũ waabirikōāburo”, āĩka ĩgũrē! ²¹Irasũ waarĩnurĩrē masaka bũro ñerō tarĩrākuma. Marĩpũ i ũmurē iripũroridero pũrũre masaka ñerō taridero nemorō ñerō tarĩrākuma. I ĩgũsārē ñerō waaburi neō dupaturi irasũ waanemobirikoa. ²²Irasirigu Marĩpũ masakare i ñerō waarĩre: “Yoarĩpoe waabirikōāburo”, āĩgũkumi. ĩgũ irasiribirimakũ, neō sugũ masaku taribiribokumi. Irasirigu ĩgũ beyenerārē bopoñasĩ, ĩgũsārē ñerō waarĩre: “Iropāta waaburo”, āĩgũkumi. ²³Gajerā musārē: “Īka! Ōota Cristo āārĩmī”, āĩmakũ pérā, o gajerā musārē: “Cristo sōogue āārāmi”, āĩmakũ pérā, bũremubirikōāka! ²⁴Wárā āĩgatorimasā aarirākuma. Surāyeri: “Yũ Cristo āārā”, āĩrākuma. Gajerā: “Marĩpũya kerere weredupuyurimasũ āārā”, āĩrākuma. Musārē ĩgũsā āĩgatorire bũremudorerā, wárĩ gajino iri ĩmurākuma. Irasirikererā, Marĩpũ beyenerārē ĩgũrē bũremuduũmakũ irimasĩbirikuma. ²⁵Iri waaburi dupuyuro yũ musārē weresiāa, irire masĩburo, āĩrĩgũ. ²⁶Irasirirā gajerā masaka musārē: “Cristo sōo masaka marĩrōgue āārāmi”, āĩmakũ pérā, ĩārā waabirikōāka! Gajerā musārē: “Īka! I wiima taribugue āārĩmī”, āĩmakũ pérā, ĩgũsārē bũremubirikōāka! ²⁷Yũ

āārĩpererā tĩgũ gũñaña marĩrō i ũmũgue dupaturi aarĩgũkoa. Ũmarōgue, abe murĩiro gapũ, ĩgũ ñajārō gapũ bupu miārō irirosũ aarĩgũkoa. ²⁸Mimua nerēmakũ ĩārā, masaka sugũ waibũ boadi āārĩrōrē masĩkuma. I irirosũ yũ aarimakũ ĩārā, ĩgũsā wajamoāsũburire masĩrākuma, ārī weremi Jesũs.

Jesũs āārĩpererā tĩgũ: “Āsũ aarĩgũkoa”, ārī weredea

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹Irasũ ārī odo, guare àsü āĩrĩnemomi: —Masaka ñerō tarĩrĩnurĩ pũrũta abe ũmũmũ naĩtĩākōāgũkumi. Abe ñamĩmũ boyonemobirikumi. Neñukā ũmũgasigue āārĩrā yuridĩjarĩrākuma. Ũmarōgue marā tũrarāde naradari merā bēosũrākuma. ³⁰Irasũ waarĩpoere masaka yũ āārĩpererā tĩgũ ũmũgasigue merā aarimakũ ĩārākuma. Irasirirā āārĩpereri i ũmũma makārĩ marā yũ wárĩ Marĩpũ turari merā, ĩgũ gosewasirĩri merā mikāyebori weka aarimakũ ĩārā, guĩrā orerākuma. ³¹Yũ aarĩgũ, yũre wereboerārē āārĩperero i ũmũguere iriugũkoa. Purĩdiru bũro busũmakũ, ĩgũsā yũ beyenerārē āārĩpererogue āārĩrārē neeōrākuma.

³²Ire musā masĩburo, āĩrĩgũ, hĩgueragũ keori merā weregũra. Irĩgu pũ maamamakũ ĩārā: “Bojori waaburo mērōgā dũyāa”, ārī masĩa. ³³Irĩgu waarōsũta i āārĩpereri yũ āĩrĩrĩ irasũ waamakũ ĩārā: “Cristo dupaturi aariburo mērōgā dũyāa”, ārī masĩrākua. ³⁴Diayeta musārē werea. I āārĩpereri yũ āĩrĩrĩ, dapora marā pereburo dupuyuro irasũ waarokoa. ³⁵Ũmũgasi, i nikũde pereakōārokua. Yũ werenĩrĩ gapũ neō perebirikoa. Āārĩpereri yũ āĩrĩrōsũta waayuwarĩkũrokua.

³⁶Yũ dupaturi aarĩburĩnurē, iri horare neō sugũ masĩbirikumi. Marĩpũre wereboerā ũmũgasigue āārĩrāde masĩbema. Yũ Marĩpũ magũde masĩbea. Yũpũ suguta masĩmĩ.

* 24.20 Judío masaka siuñajārĩnu, sábadu āārā.

³⁷Noé āārīdeapoe marārē waaderosūta yu āārīpererā tīgū aariburo dupuyurogārē waarokoa. ³⁸Iripoe i nikū Marīpu miūburo dupuyuro masaka ōārō baa, iirī, mojōsia, īgūsā pūrā nomerē nomesu āārīrikunerā āārīmā. Noēsā doōdirugue nājārīnuguedere irasūta irinīkōānerā āārīmā. ³⁹Gūñaña marīrō merā wāro deko merē, i nikū mirīpereakōādero āārībū. Īgūsāde mirīpereakōānerā āārīmā. Irasūta yu āārīpererā tīgūde gūñaña marīrō merā i ūmugere dupaturi aarīgukoa. ⁴⁰Irasū waaripoere pērā poeogie moārā āārīrākuma. Sugū yure būremugū āāāsūgukumi. Gajīgū yure būremubi irogueta bēowāgāsūgukumi. ⁴¹Nomede pērā nome ojoduka biurā āārīrākuma. Sugo yure būremugō āāāsūgokumo. Gajego yure būremubeo irogueta bēowāgāsūgokumo.

⁴²Ōārō pēmasika! Yu musā Opū dupaturi aariburi horare neō masībea musā. ⁴³Ire ōārō masīka! Wī opū īgūya wiire sugū yajarimasū nāmi merā ejaburi horare masīgū, kārīrō marīrō korekumi, īgūya wiire nājāburire kāmutabu. ⁴⁴Yu āārīpererā tīgū gūñaña marīrō aarīgukoa. Irasirirā, wī opū irirosū musāde yu aariburire ōārō yūro gāamea, ārīmi Jesús.

Jesús pērā moāboerimasā keori merā buedea

(Lc 12.41-48)

⁴⁵Puru Jesús gajī keori merā guare buenemomi:

—Sugū moāboegu īgū opūre būremugū, pēmasīgū āsū irikumi. Īgū opū gajerogue waagū, īgūrē īgūya wiire gajerārē īgūrē moāboerārē koredoregu pīkumi. Irasirīgū īgūrē īgūsārē baarire keoro siiu baadoregu pīkumi. ⁴⁶Irasirīgū īgū opū īgūya wī goedujamakū iāgū, īgūrē moāboegu īgū dorederosūta iridi āārīsīā, usūyakumi. ⁴⁷Diayeta musārē werea. Īgū pīderosūta īgū keoro irideare iāgū, īgū opū īgūrē āārīpereri īgūyare koredoregu pīgukumi. ⁴⁸⁻⁴⁹Īgūrē moāboegu

ñegū gapū āsū irikumi. “Yu opū mata goebirikumi”, ārī gūñagū, gajerā īgū opūre moāboerārē ñerō pābira, mejārikurā merā iirī baagorenakumi. ⁵⁰Īgū irasirigorenarīnārē gūñaña marīrō īgū opū goejakumi. Īgūrē moāboegu gapū: “Īgū iri hora goegukumi”, ārī masībirikumi. ⁵¹Īgū opū goejagu īgūrē moāboegu ñerō irideare pēgu, īgūrē būro wajamoāgukumi. Irasirīgū irigatorikurārē bēorogue īgūrē bēogukumi. Iroguere īgū būro pūrīsūgū īgūya guikare kūrīduūtū oregukumi, ārīmi Jesús.

Jesús pe mojōmarā maamarā nome keori merā buedea

25 ¹Puru Jesús dupaturi keori merā guare āsū ārī buemi doja:

—Marīpu ūmugasigue āārīgū īgūyarārē doreri āsū āārā. Pe mojōmarā nōome āārīkuma. Su nāmi īgūsāya sīāgori duparu merā mojōsiadire bokatīrīrā waakuma. ²Su mojōmarā nome sīāgori duparu īgūsā āīaburire ōārō āmuyubirikuma. Gajerā su mojōmarā nome gapū īgūsā āīaburire ōārō āmuyukuma. ³Āmuyumerā nome īgūsāya sīāgori duparure āīakererā, īgūsā gorawayuburire ūye āīabirikuma. ⁴Āmuyurā nome gapū īgūsāya sīāgori duparure āī, gajī ūye īgūsā gorawayuburire āīakuma. ⁵Irasirirā, mojōsiadi mata ejabirimakū, īgūsārē wuja ejamakū kāriakōākuma. ⁶Puru nāmi deko āārīmakū, gajerā masaka: “Mojōsiadi aarisiami. Īgūrē bokatīrīrā aarika!” ārī gainīmakū pēkuma. ⁷Īgūsā gainīmakū pērā, yobe, īgūsāya sīāgori duparure āmukuma. ⁸Ūye gorawayuburire āīabiranerā nome gapū, gajerā gajī ūye āīānerā nomerē āsū ārīkuma: “Guaya sīāgori duparu yariro yāa. Irasirirā mērōgā musāya ūyere guadere sīka!” ārī sērēadikuma. ⁹Āmuyuanerā nome gapū āsū ārī yūjukuma: “Guaya ūye musārē sīmakū, musārē, guadere ejabiribokoa. Irasirirā ūye duarā puro musā basi wajarirā waaka!” ārīkuma.

¹⁰Irasirirā āmuyubiranerā nome uye wajarirā waakōākuma. Īgūsā waadero pūrū, mojōsiadi ejakumi. Īgū ejamakū īārā, āmuyuanerā nome gapū īgūrē bokatīrīkuma. Irasirirā īgū merā bosenu iriri wiigue īārā ñajākōākuma. Īgūsā ñajāperemakū, iri wii marā dispūrōre biakōākuma. ¹¹Pūrūgue āmuyubiranerā nome gapū ejakuma. “Gua Opu, guadere tūpāsōoka!” ārīkumi. ¹²Īgūsā irasū ārimakū pégu, mojōsiadi āsū ārī yujūkumi: “Diayeta yu masārē masibeā”, ārīkumi īgūsā nomerē, ārī weremi Jesús.

¹³Irasū ārī odo, guare ārimi:

—Yu āārīpererā tīgū dupaturi aariburinūrē, iri horadere neō masibeā musā. Irasirirā āmuyunerā nome mojōsiadi bokatīrīrā waamurā īgūsāya siāgori duparure āmuyuderōsū musāde yu aariburire ōārō āmuyuka! ārimi Jesús.

**Jesús sugu opu īgūrē moāboerārē
niyeru sirī keori merā buedea**

¹⁴Irasū ārī odo, gajī keori merā guare īgū buerārē buenemomi doja:

—Marīpū īgūyarārē doregu, sugū wii opu irirosū āārīmi. Wii opu gajī nikūgue waabu, īgūrē moāboerārē siu, īgūya niyerure koredoregu pīkumi.

¹⁵Irasirigū, īgūsārē: “Ōōpā merā wajatanemorākuma”, ārī īāmasīsīā, īgūya niyeru wajapari tirire dukawakumi. Sugure su mojōma tiri, gajigūre pe ti, gajigūre su ti sīkumi. Īgūsārē sī odo, waakōākumi. ¹⁶Irasirigū su mojōma tiri opagū, mata iri tiri merā gajino wajari, dua, gajī su mojōma tiri wajatanemokumi. Irasirigū pe mojōma tiri opakumi. ¹⁷Pe ti opagūde irasūta gajī pe ti wajatanemokumi. Irasirigū wapikuri tiri opakumi. ¹⁸Su ti opagū gapū yebague gobe má, iri gobegue īgū opu siadea tire yáapfīkōākumi.

¹⁹Yoadero pūrū, wii opu goekumi. Goeja, īgūya niyeru tiri merā īgūsā wajatanemodeare āmubu, īgūrē moāboerārē siukumi. ²⁰Irasirigū su mojōma tiri sīsūdi īgū opu pūrōgue eja, pe mojōma tiri īgūrē wiakumi. “Yu opu,

su mojōma tiri yure sību mu”, ārīkumi. “Īāka! Iri tiri merā gajī su mojōma tiri wajatanemobu”, ārīkumi īgū opu. ²¹Īgū irasū ārimakū pégu, īgū opu ārīkumi: “Ōāgorāa. Mu yure moāboegu ōāgū āārā. Yu dorederosūta yu mērōgā murē pīdea merā ōārō iriyo. Irasirigū wāri yaare koredoregu pīgura. Yu merā āārīgū, usuyari merā āārīka!” ārīkumi īgū opu īgūrē. ²²Pūrū pe ti sīsūdide īgū opu pūrōgue eja, īgūrē āsū ārīkumi: “Yu opu, pe ti yure sību mu. Īāka! Iri tiri merā gajī pe ti wajatanemobu”, ārīkumi. ²³Īgū irasū ārimakū pégu, īgū opu ārīkumi: “Ōāgorāa. Mu yure moāboegu ōāgū āārā. Yu dorederosūta yu mērōgā murē pīdea merā ōārō iriyo. Irasirigū wāri yaare koredoregu pīgura. Yu merā āārīgū, usuyari merā āārīka!” ārīkumi īgū opu īgūrē.

²⁴Pūrū su ti sīsūdi gapū, īgū opu pūrōgue eja, īgūrē āsū ārīkumi: “Yu opu, murē moāboerārē buro turaro merā moādoregu āārā. Mu basi moābirikeregu, īgūsārē oterire otedore, īgūsārē oteri dukare seadore, irire mu basita opāa. Murē moāboerāya moārī merā wajatarire mu basita opāa. Irire masīa yu. ²⁵Irasirigū murē gūigu, yebague gobe má, iri gobegue mūya niyeru tire yáapfīkōābū. Īāka! I ti āārā mūya niyeru ti”, ārīkumi īgū opu.

²⁶Īgū irasū ārimakū pégu, īgū opu ārīkumi: “Mu yure moāboegu ñegū āārā. Térīkugū āārā. Mu yure āsū āārā: ‘Mu basi moābirikeregu, murē moāboerārē oterire otedore, īgūsārē oteri dukare seadore, irire mu basita opāa. Murē moāboerāya moārī merā wajatarire mu basita opāa. Irire masīa yu’, āārā mu yure. ²⁷Mu irasū ārīgū, ĩnasirigū, yu murē sidea tire niyeru duripīri wiigū duripībiriri? Irogue duripīmakū, i wii moārā iri ti merā wāro wajatanemobosabokuma murē. Irasirigū, yu goejamakū, mu yure īgūsā iriri merā wajatanemobosadeare wiaboakuyo”, ārīkumi īgū opu īgūrē. ²⁸Irasū ārī odo, gajerārē irogue āārīrārē ārīkumi: “Īgūrē niyeru tire ēma, pe

mojoma tiri opagu gapure sika! ²⁹Sugu wári opagu sínemosügukumi. Irasirigu igü wári opadero nemoró opagukumi. Gajigu opabi igü mériğá opadideare emapeokóasügukumi. ³⁰İi yure moáboegu keoro iribire naitiārōgue béokōāka! Iroguere būro pūrīsügü igüya guikare kūrīduútú oregukumi”, ārikumi igūsā opu, āri weremi Jesús.

**Jesús i ūmu marārē
wajamoāburire weredeā**

³¹Irasū āri odo, guare ārinemomi: —Yu āārīpererā tīgü, āārīpererā yure wereboerā merā i ūmu marārē doregu aarigü, gosewasiriri merā Opu doarogue doagukoa. ³²Yu iroque doamakū, yure wereboerā āārīpereri burī marā masakare yu diaye neeōrākuma. Igūsārē neeō odomakū, sugu ejorā koregu ovejare, cabrare boje dukawanūrōsū yu igūsārē dukawanūgukoa. ³³Yure buremurārē oveja irosū āārīrārē yu diaye gapu nūgukoa. Yure buremumerārē cabra irosū āārīrārē yu kúgapu nūgukoa. ³⁴Yu irasiriadero puru, yu āārīpererā Opu, yu diaye gapu nírārē āsū āri weregukoa: “Yupu musārē ōārō irisiami. I ūmurē irigugeta musāya āārīburire igüyārārē doreroguerē āmuyusiami. Irasirirā igü merā āārīrā aarika! ³⁵Yu uaboamakū iārā, musā yure baari ejobu. Yu nemesibumakū, musā yure iiriri tiābu. Yu musā puro gāmeñajāgū ejamakū, yure kārīrō wayubu. ³⁶Surī marīgü yu āārīmakū iārā, musā yure surīre sābu. Pūrīrikumakū, musā yure iārā ejabu. Peresugue yu āārīmakūdere yure iārā ejabu”, ārigukoa. ³⁷Yu irasū ārīmakū pérā, yu diaye gapu nírā Yupu: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri iānerā yure sērēñarākuma: “Gua Opu, čnaásū āārīmakū, mu uaboamakū gua murē baari ejori? ČNaásū āārīmakū, mu nemesibumakū murē iiriri tiārī? ³⁸ČNaásū āārīmakū, mu gua puro gāmeñajāgū ejamakū, kārīrō wayuri? ČNaásū āārīmakū, mu surī marīgü āārīmakū gua murē surī sārī? ³⁹ČNaásū

āārīmakū, mu pūrīrikumakū, o peresugue mu āārīmakūdere gua murē iārā ejari?” ārīrākuma yure. ⁴⁰Igūsā irasū ārīmakū pégu, yu āārīpererā Opu, igūsārē āsū āri yujugukoa: “Diayeta musārē werea. Musā sugu yaarā watopegue āārīpererā nemoró ubu āārīgūrē ōārō irirā, yureta ōārō irirā iribu”, ārigukoa igūsārē.

⁴¹Igūsārē irasū āri odo, yu kúgapu nírārē āsū āri weregukoa: “Yupu wajamoāsūmurā āārā musā. Yu purore wirika! Perebiri peamegue waaka! Yupu iri peamerē wātēa opu, igüyārā merā āārīburore āmuyusiami. ⁴²Yu uaboamakū iārā, musā yure baari ejobiribu. Yu nemesibumakū, musā yure iiriri tiābiribu. ⁴³Yu musā puro gāmeñajāgū ejamakū, yure kārīrō wayubiribu. Surī marīgü yu āārīmakū, musā yure surī sābiribu. Yu pūrīrikumakū, peresugue yu āārīmakūdere musā yure iārā ejabiribu”, ārigukoa igūsārē. ⁴⁴Yu irasū ārīmakū pérā, igūsā yure sērēñarākuma: “Gua Opu, čnaásū āārīmakū, mu uaboamakū, nemesibumakū, gua puro gāmeñajāgū ejamakū, surī opabirimakū, pūrīrikumakū, peresugue mu āārīmakū gua murē iritamubiriri?” ārīrākuma yure. ⁴⁵Igūsā irasū ārīmakū, yu āārīpererā Opu igūsārē āsū āri weregukoa: “Diayeta musārē werea. Musā sugu yaarā watopegue āārīpererā nemoró ubu āārīgūrē iritamumerā, yureta iritamumerā iribu”, ārigukoa igūsārē. ⁴⁶Puru igūsā perebiri peamegue wajamoāsūrākuma. Yupu: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri iānerā gapu igü purogue perebiri okarire oparākuma, āri weremi Jesús.

**Oparā Jesúre ñeāburire āmudea
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)**

26 ¹Jesús iri āārīpererire bue odo, guare igü buerārē ārīmi:

²—Penu duyāa, pascua bosenu ejaburo. Irire musā masīa. Iri bosenu āārīmakū, yu āārīpererā tīgūrē ñeā, oparāguere wiarākuma, curusague pábiatú wējēdoremurā, ārīmi.

³Iripoere paía opará, Moisés gojadeare buerimasá, judío masaka muráde Caifás paía opuya wii disipuroma yebague nerēñurā. ⁴Irogue nerērā, ĩgūsā Jesúre ārĩgatori merā ñeā, wējēburire āmuñurā.

⁵Irire āmurá:

—Bosenū āārĩmakū, ĩgūrē ñeābirikōārā! Masaka marĩ merā guarā, marirē gainĩ turibokuma, āriñurā.

Sugo nomeō Jesúre sūrōrĩ piupeodea

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶Ĭgūsā ĩgūrē wējēburire āmuripoere Jesús Betania wāĩkuri makāgue Simón kāmĩ boadiya wiigüe āārĩmĩ. ⁷Irogue ĩgū āārĩmakū, sugo nomeō suru sūrōdiru opago, Jesús pũro ejamo. Igo opadiru “alabastro” wāĩkuri ũtāye merā iridiru, sūrōrĩ wajapari opadiru āārĩbũ. Jesús baa doanĩripoe ĩgūya dipurure iri sūrōrĩrē piupeomo. ⁸Igo irasũ piupeomakū ĩārā, gua Jesús buerā guarā āsũ ārĩbũ:

—ĬNasirigo igo irire irasiriwasiribéokōārĩ? ⁹Iri sūrōrĩrē duago, wáro niyerure wajataboakumo. Iri niyeru merā boporārē iritamuboakumo, ārĩbũ.

¹⁰Jesús, gua irasũ ārĩmakū pégu, guare ārĩmĩ:

—ĬNasirirā igore garibori musā? Ire yure irasirigo, òārĩrē irigo yámo. ¹¹Boporā musā watopeguere āārĩnĩkōārākuma. Yũ tamerārē musā merā āārĩnĩmakū ĩābirikoa. ¹²Igo i sūrōrĩ yure piupeogo, yaa dupure ĩgūsā yure yáaburo dupuyuro āmuyugo irirosũ irigo yámo. ¹³Diayeta musārē werea. Marĩpũ masakare tauri kerere wererā āārĩperero i ũmũgue waagorenarā, igo yure irideadere gajerārē wererākuma, igore gũñaburo, ārĩrā, ārĩmĩ Jesús guare.

Judas Iscariote Jesúre wējēduarāguere ĩgūrē ĩmuburire āmudea

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴Jesús irasũ ārādero pũrũ, sugu gua Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemũ Judas

Iscariote wāĩkugu paía opará merā werenĩgũ waayupũ. ¹⁵Ĭgūsārē āriyupũ: —Yũ Jesúre musārē wiamakū, ĩnoópā niyeru wajariřakuri yure? āriyupũ. Ĭgũ irasũ ārĩmakū pérā, ĩgūrē treinta niyeru tiri plata merā iridea tirire wajariñurā. ¹⁶Ĭgūsā wajarimakū, Judas: “ĬNaásũ āārĩmakū ĩgūsārē yũ Jesúre wiamakū òākuri?” ārĩ gũñayupũ.

Jesús ĩgũ buerā merā baatũnudea

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷Pũrũ pá wemasārĩ morēña marĩrĩ baari bosenũ pũroririrĩnũ āārĩmakū, gua Jesús buerā ĩgũ pũrogue waa, ĩgūrē sērēñabũ:

—ĬNoógue mũ pascua bosenũ baaburire āmumakū gāāmekuri? ārĩbũ.

¹⁸Ĭgũ guare ārĩmĩ:

—Jerusalégue waaka! Iro musā bokajagure āsũ ārĩka: “Guare buegu murē āsũ ārĩ weredoreami: ‘Yũ ñerō tariburo mērōgā ðayáa. Pascua bosenũ āārĩmakū, yũ buerā merā m̃ya wiigüe baagukoa’, ārāmi”, ārĩka! ārĩmĩ Jesús.

¹⁹Irasirirā, pascua bosenũ āārĩmakū, Jesús doreaderosũta gua baaburire āmunerā āārĩmā.

²⁰Naĩmejāripoe Jesús gua ĩgũ buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā merā baa doanĩmĩ. ²¹Gua baaripoe guare ārĩmĩ:

—Diayeta musārē werea. Sugu musā watope āārĩgũ yure wējēduarāguere yure ĩmugukumi, ārĩmĩ.

²²Ĭgũ irasũ ārĩmakū pérā, gua bũro bũjawereri merā suguno dita ĩgūrē sērēñayobũ:

—Gua Opũ, ĩyũ āārĩrĩ murē ĩmubu? ārĩbũ.

²³Gua irasũ ārĩ sērēñamakū, guare yũjumi:

—Yũ merā i pare pá yosa baagũta āārĩmĩ yure wējēduarāguere yure ĩmubu. ²⁴Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũta yũ āārĩpererā tĩgūrē waaró yáa. Yure ĩmubu gapũre ñetariro waarokoa. Ĭgũ deyoabirimakū òāboyoy, ārĩmĩ Jesús.

²⁵ Igũ irasũ ārimakũ, Judas Jesúre wējēduarāguere igũrē imubu sērēñami: —Guare buegu, ɛyu murē imubu āāriri? ārimi.

Jesús igũrē yujumi:

—Ūũ, muta āārā, ārimi.

²⁶ Irasũ ārĩ odo, gua baaripoe Jesús pârē āĩ, Marĩpure: “Murē usuyari sĩa”, ārĩ, pârē pea, guare igũ buerārē āsũ ārĩ gueremi:

—Ire baaka! Yaa dupu āārā, ārimi.

²⁷ Pũru iirĩripare āĩ, Marĩpure: “Murē usuyari sĩa”, ārĩ, guare iripare sũu, āsũ ārimi:

—Musā āārĩpererā ire iirĩka! ²⁸ I yaa dí āārā. Yu boagu, dí béori merā wārā masaka ñerō iridea wajare wajaribosagukoa. Irasirigu yaa dí béori merā Yũpu igũsārē: “Ōārō irigura”, ārĩdeare iriyuwarikugukumi. Irasirigu igũsā ñerō irideare kätigukumi.

²⁹ Musārē werea. Igui dekore marĩ datora iirĩrosũ yu dupaturi neõ iirĩnemobirikoa. Pũru Yũpu igũyarārē doreroque musā merā maama igui dekore iirĩgukoa, ārimi Jesús guare.

Jesús Pedroke: “Yure masĩkeregu: ‘Masĩbea’, ārigukoa”, ārĩ weredea

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Pũru Marĩpure bayapeo odo, gua iri wiigue āārānerā wiria, Olivos wāikuri buurugue waabu. ³¹ Iroque ejagu, Jesús guare ārimi:

—Dapagā ñami musā āārĩpererā gũñaturaro marĩrō yure béowāgāpereakōārākoo. Musā irasiriburire Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ: “Yu oveja koregure wējēmakũ irigukoa. Irasirimakũ, igũyarā oveja ūmawasiriakōārākuma”, ārĩ gojasũdero āārĩbũ. ³² Yu boadigue masādero pũru, musā dupuyuro Galileague waadupuyugukoa, ārimi guare.

³³ Igũ irasũ ārimakũ pégũ, Pedro āsũ ārĩ yujumi:

—Gajerā āārĩpererā murē béowāgākererũ, yu gapũ murē neõ béowāgābirikoa, ārimi.

³⁴ Jesús Pedroke ārimi:

—Diayeta murē werea. Dapagā ñami āgābo wereburo dupuyuro mu yure masĩkeregu, ūrea gajerārē: “Masĩbea”, ārigatogukoa, ārimi.

³⁵ Pedro igũrē ārimi:

—Yu mu merā boabu āārĩkeregu: “Masĩbea”, ārigatobirikoa, ārimi.

Āārĩpererā gua igũ buerā, Pedro igũ ārĩrōsũta ārĩbu Jesúre.

Jesús Getsemanĩgue Marĩpure sērēdea

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Pũru Jesús gua igũ buerā merā waa, Getsemanĩ wāikurogue eja, guare ārimi:

—Ōōta doaka musā dapa! Sōōgue Marĩpure sērēgũ waagũ yaa, ārimi.

³⁷ Irasũ ārĩ odo, Pedroke, Zebedeo pũrā pērāguereta siuwāgāmi. Igũ bũro gũñariku, bujawereyupũ. ³⁸ Irasũ bujaweregu, igũ siuwāgānerārē ārĩyupũ:

—Bũro bujawereri merā kōmoma goero pēnakoo. Ōōta dujaka! Musāde yu kārĩberosũta kārĩmerāta yure yúka! ārĩyupũ.

³⁹ Irasũ ārĩ odo, yoawayaro waanemo, yebague igũya diapure moomejā, Marĩpure āsũ ārĩ sērēyupũ:

—Aũ, yu ñerō tariburire tauduagu taumasĩa. Yu irasũ ārĩkererũ, yu gāāmerōsũ iribirikōāka! Mu gāāmerōsũ gapũ yure waaburo, ārĩyupũ.

⁴⁰ Irasũ ārĩ sērē odo, ūrerā igũ buerā pũroque ejagu, igũsā kārĩrārē bokaja, Pedroke ārĩyupũ:

—ɛNasirirā su horanogāgora musā yure kārĩmerāta yumasiberi?

⁴¹ Kārĩmerāta! Marĩpure sērēka, wātĩ ārĩmesārĩrē iribokoo, ārĩrā! Musā gũñarĩ merā ōārĩrē iriduadāa. Irire iriduakererā, bokatĩũbea, ārĩyupũ.

⁴² Irasũ ārĩ odo, dupaturi waa, Marĩpure sērēyupũ doja:

—Aũ, i yu ñerō tariburire tauduabi, mu gāāmerōsũ irika! ārĩyupũ.

⁴³ Pũru igũ buerā ūrerā pũro dupaturi ejagu, kārĩrārēta bokajayupũ doja. Igũsārē wuja pũrĩtariyuro. ⁴⁴ Igũsārē

ĩākōā, dupaturi Marĩpũre sērēgũ waayupũ doja. Ĩgũ sērēaderosũta sērēyupũ. ⁴⁵Pũrũ ĩgũsā pũro eja, āriyupũ:

—¿Musā siuñajā, kārĩrā yári dapa? Yũre āārĩpererā tĩgũrē ñerāguere ĩgũsā wiari hora ejasiáa. ⁴⁶Wāgānũgāka! Náka, waará! Yũre wējēduarāguere yũre ĩmubu aarisiami, āriyupũ Jesús.

Jesúre ñeāwāgādea

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷Ĩgũ irasũ ārĩ wereripoe Judas, gua Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemũ āārādi ejami. Wārā masaka sareri majĩrĩ, yukũ dukari oparā ĩgũ merā ejama. ĩgũsā paía oparā, judío masaka murā ĩgũsā iriuanerā āārĩmā. ⁴⁸Ĩgũsā ejaburi dupuyuro Judas ĩgũsārē Jesúre ĩmubu āsũ ārĩ weredi āārĩmĩ: “Yũ ĩgũya wayupārā mimigũta āārĩgukumi. ĩgũrē ñeāka!” ārĩdi āārĩmĩ. ⁴⁹Irasirĩgũ Jesús pũro ejagũ, ĩgũrē ārĩmi: —Guare buegũ, ¿āārĩrĩ mu? ārĩ, ĩgũya wayupārārē mimimi.

⁵⁰Ĩgũ irasirimakũ ĩāgũ, Jesús ĩgũrē ārĩmi:

—Yũ merāmũ, ¿nasirĩgũ aarĩgũ iriari? Mũ irigũra, āradeare irika! ārĩmi.

Irasirirā masaka Jesús pũro eja, ĩgũrē ñeāwāgākōāma.

⁵¹Ĩgũsā ĩgũrē ñeāwāgāripoe sugũ ĩgũ buegũ ĩgũya sareri majĩrē tũāwea āĩ, paía opũre moāboegũya gānipũrē dititā dijukōāmi. ⁵²Ĩgũ irasirimakũ ĩāgũ, Jesús gapũ ĩgũrē ārĩmi:

—Mũya sareri majĩrē duripĩkōāka! Sareri majĩ merā gajerā merā gāmwējērāno, sareri majĩ merāta wējēsũrākuma. ⁵³¿Musā masĩberi? Yũpũre yũ sērēmākũ, daporata ĩgũrē wereboerārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari burigora yũre iritamumurārē iriubokumi. ⁵⁴Yũ sērēmākũ, Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũ waabiribokoa, ārĩmi Jesús.

⁵⁵Irasũ ārĩ odo, masakare ārĩmi:

—¿Nasirirā sareri majĩrĩ merā, yukũ dukari merā sugũ yajarimasũrē ñeārā

aarirā irirosũ yũre ñeārā aarĩrĩ? Ũmurĩkũ Marĩpũya wiĩgue yũ musārē bue doanĩmakũ, musā yũre neō ñeābiribũ. ⁵⁶Daporare i āārĩpereri musā yũre irasirirā, Marĩpũya kerere weredupuyunerā gojaderosũta irirā yáa, ārĩmi Jesús.

Ĩgũrē ñeāmakũ ĩārā, gua ĩgũ buerā ĩgũrē sugureta ũmaweonũwāgākōābũ.

Jesúre oparā pũroque āiadea

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷Irasirirā Jesúre ñeānerā paía opũ Caifáya wiĩgue āĩñũrā. Iri wiĩguere Moisés gojadeare buerimasā, judío masaka murāde nerēsiañũrā. ⁵⁸Pedro gapũ yoaweyaro Jesúre tũyañajāa, Caifáya wii disipũro ñajārōma yebague eja, Marĩpũya wiire korerā surara merā doayupũ. “¿Naásũ iriyuwarĩkurākuri?” ārĩgũ, iroque ĩā doanĩyupũ.

⁵⁹Paía oparā, judío masaka murā, āārĩpererā oparā iroque nerēanerā Jesúre ārĩgatori merā weresāmurārē āmarā iriñũrā ĩgũrē wējēmurā. ⁶⁰Ĩgũsā pũroque wārā masaka ārĩgatori merā ĩgũrē weresārā ejakererā: “Ĩgũ i ñerō iridea waja boaburo”, ārĩ weresārĩrē neō bokabirĩñũrā. Pũrũ gajerā pērā ĩgũrē ārĩgatori merā weresārē ejañũrā.

⁶¹Āsũ ārĩñũrā:

—Ĩĩ āsũ ārĩmi: “Marĩpũya wiire beomasĩa. Ũrenũ waaró merāta iri wiire dupaturi iri odomasĩa”, ārĩmi, ārĩñũrā.

⁶²Ĩgũsā irasũ ārimakũ pēgũ, paía opũ wāgānũgā, Jesúre āriyupũ:

—¿Ĩgũsārē yũjuberi mu? ¿Nasirirā murē irasũ ārĩ weresārĩ? āriyupũ.

⁶³Jesús gapũ yũjubiriyupũ. ĩgũ yũjubirimakũ ĩāgũ, paía opũ ĩgũrē āriyupũ:

—Marĩpũ okanĩgũ péuro diaye wereka! ¿Mũta āārĩrĩ, Cristo Marĩpũ magũ? āriyupũ.

⁶⁴Jesús ĩgũrē āriyupũ:

—Ĩgũta āārā mũ ārĩrōsũta. Idere musārē werea. Pũrũ yũ āārĩpererā tĩgũrē Yũpũ turagũ diaye gapũ doamakũ ĩārākoa. Ũmugasima mikāyebori weka yũ aarimakũdere ĩārākoa, āriyupũ.

⁶⁵ Ìgũ irasũ àrĩmakũ pégu, paía opũ ìgũ guarire ìmugũ, ìgũya surĩrore tũáyegue, àsũ àrĩyupũ:

—Ìĩ irasũ àrĩ werenĩgũ, Marĩpure ñerõ àrĩgũ yámi. ¿Nasirimurã gajerã ìgũrẽ weresãrĩrẽ neõ pénemobokuri marĩ? Musã, ìgũ basita Marĩpure ñerõ àrĩrĩrẽ pésiáa. ⁶⁶ ¿Naásũ gũñarĩ? àrĩyupũ.

—Marĩpure ìgũ ñerõ àrĩrĩ waja boaburo, àrĩ yũjũñurã.

⁶⁷ Irasũ àrĩ odo, ìgũ diapure síku eotú, ìgũrẽ doteñurã. Gajerã ìgũya diapure pá,

⁶⁸ àsũ àrĩñurã:

—Mu Cristo àarĩgũ, àrĩbokaka: “¿Noã murẽ pári?” àrĩñurã.

**Pedro Jesúre masíkeregu: “Masíbea”,
áridea**

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Iri wii poekague ìgũsã irasiriripoere Pedro disipuro ñajãrõma yebague doanĩyupũ. Ìgũ irogue doamakũ, sugo paía opũre moãboego ìgũ puro eja, ìgũrẽ àrĩyupo:

—Mude Jesús Galileamu merã àarĩdita àarã, àrĩyupo.

⁷⁰ Igo irasũ àrĩmakũ pégu, Pedro àarĩpererã iro àarĩrá péurogue àrĩgatori merã:

—Mu irasũ àrĩrĩrẽ pémasĩbirikoa yũ, àrĩyupũ.

⁷¹ Pũrũ iri wii tũroma sãrĩrõ disipurogue waayupũ. Irogue gajego ìgũsãrẽ moãboego ìgũrẽ ìagõ, iro àarĩrãrẽ àrĩyupo:

—Jesús Nazaretmũ merã àarĩdita àarĩmi ñĩ, àrĩyupo.

⁷² Pedro àrĩgatori merã dupaturi yũjũyupũ:

—Marĩpũ péuro diayeta werea. Yũ ìgũrẽ masíbea, àrĩyupũ.

⁷³ Mérõgã purũta masaka irogue àarĩrã Pedro purogue waa, ìgũrẽ àrĩñurã:

—Mu diayeta Jesús buerã merãmũta àarã. Pémasĩrõta ìgũsã irirosũ werenĩa, àrĩñurã.

⁷⁴ Ìgũsã irasũ àrĩmakũ, Pedro yũjũyupũ:

—Marĩpũ péuro diayeta werea. Yũ musãrẽ diaye werebirimakũ, Marĩpũ

yũre wajamoãburo. Ìgũrẽ neõ masíbea yũ, àrĩyupũ.

Ìgũ irasũ àrĩriipoeta àgãbo wereyupũ.

⁷⁵ Pedro, àgãbo weremakũ pégu, Jesús ìgũrẽ: “Àgãbo wereburo dupuyuro mu yure masíkeregu, ùrea: ‘Masíbea’, àrĩgatogukoa”, àrãdeare gũñabokayupũ. Irire gũñaboka, wiria, bujawereri merã buro oreypũ.

**Jesúre Pilato puro àjjadea
(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)**

27 ¹ Boyodujimejãrĩpoe àarĩpererã paía oparã, judío masaka murã merã nerẽ: “Àsũ iri, Jesúre wējērã”, àrĩ àmuñurã. ² Irasũ àrĩ àmu odo, Jesúre sia, àiwãgã, Poncio Pilato wãikũgure Judea nikũ marã opũre wiañurã.

Judas Iscariote boadea

³ Ìgũsã Jesúre wējērākuma, àrĩrĩrẽ pégu, Judas gapũ buro bujawereri merã ìgũ Jesúre ìmuadeare gũñayupũ. Irasirigu treinta niyeru tiri plata merã iridea tiri ìgũsã ìgũrẽ wajaridea tirire paía oparãrẽ, judío masaka murãrẽ wiagu waayupũ. Irogue eja, ìgũsãrẽ àrĩyupũ:

⁴ —Yũ ñetariro iriakubũ. Yũ ñerĩ iribire oparãguere wiadire: “Boaburo”, àrãñurã, àrĩyupũ.

Ìgũ irasũ àrĩmakũ, ìgũrẽ yũjũñurã: —Mu irasiriadea guaya meta àarã. Mũya àarã, àrĩñurã.

⁵ Ìgũsã irasũ àrĩmakũ pégu, Judas Marĩpũya wiigue niyeru tirire meéwasiribéo, waakõayupũ. Waa, pũgubudare siasiu, ìgũ basi ìgũya wánugũrẽ túsãnú, parimadija, boakõayupũ.

⁶ Paía oparã niyeru tirire sea needrã, àsũ àrĩñurã:

—I niyeru ìgũsã masakure wējēburi waja wajariadea àarã. Irasirirã i niyerure Marĩpũya wiima duripĩri kũmague pímasĩbirikoa. Marĩrẽ doreri irasiridorebea, àrĩñurã.

⁷ Pũrũ àsũ àrĩñurã: “I niyeru merã diari sorori weaguya nikũrẽ wajarimakũ õãrokoka. Irasirirã gajero marã õõgue

boamakū, iri nikū ĩgūsārē yáaburi nikū āārĩrokoa”, ārĩñurā. ⁸Irasirirā masaka iri nikūrē: “Dí beodea nikū āārā”, ārĩ wāiyema. Daporaguedere irasūta wāĩkukōāa. ⁹Īgūsā irasirimakū, Jeremías Marĩp̄ya kerere weredupuyudi gojaderosūta waabũ. Āsū ārĩ gojadi āārĩmĩ: “Israel bumarā treinta niyeru tiri plata merā iridea tirire ĩgūrē wajarideare āĩma. ¹⁰Irasirirā iri tiri merā diiari sorori weaḡya nikūrē wajarima. Irasirirā, Marĩp̄ yure: ‘Āsū irirākuma’, ārĩ gojadoredersūta yáma”, ārĩ gojadi āārĩmĩ.

Pilato Jesúre sērēñadea

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹Pilato, Jesúre ĩgū p̄rogue ĩgūsā āĩjamakū, ĩgūrē sērēñayupũ:

—ĪMuta āārĩrĩ judío masaka Opũ? ārĩyupũ.

—Mũ ārĩrōsūta ĩgūta āārā, ārĩ yuj̄yupũ Jesús.

¹²Paía oparā, judío masaka murā ĩgūrē weresārĩ gap̄re yuj̄biriyupũ.

¹³Irasirigũ Pilato ĩgūrē ārĩyupũ:

—ĪĀārĩpereri ĩgūsā murē weresārĩrē péberi mũ? ārĩyupũ.

¹⁴Jesús gap̄ neō yuj̄biriyupũ. ĩgū yuj̄birimakū ĩāgũ, Pilato ĩāgukakōāyupũ.

Jesúre wējēdoredea

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵Bojorikũ pascua bosenũ āārĩmakū, Pilato sugũ peresugue āārĩgūrē masaka wiudoregure wiunayupũ. ¹⁶Iripoere sugũ Barrabás wāĩkugũ peresugue āārĩyupũ. Masaka ĩgū ñerō irideare masĩñurā. ¹⁷Irasirigũ ĩgūsā nerēmākũ ĩāgũ, Pilato ĩgūsārē sērēñayupũ:

—ĪNĩ gap̄re yũ wiumakū gāāmerĩ musā? ĪBarrabáre, o Jesús: “Cristo” ĩgūsā ārĩgũ gap̄re? ārĩyupũ.

¹⁸Wārā masaka Jesúre buremumakū ĩārā, oparā ĩgūrē ĩāturišā, Pilato p̄rogue āĩānerā āārĩmā. Pilato gap̄ ĩgūsā ĩāturiire masĩkōāyupũ. Irasirigũ Jesúre wiudadiyupũ.

¹⁹Pũrũ Pilato masaka weresārĩrē beyerimasũ doarogue doaripoe,

ĩgū marāpo ĩgūrē kere iriuyupo:

“Īgū diayema iriḡre gajerosũ neō iribirikōāka! Dapagā ñami ĩgūrē waaburire bũro goero kēākubũ”, ārĩ kere iriuyupo.

²⁰Paía oparā, judío masaka murā gap̄ masakare āsū ārĩdoreñurā: “‘Barrabáre wiuka, Jesús gap̄re wējēka!’ ārĩka!” ārĩdoreñurā. ²¹Pũrũ Pilato masakare dupaturi sērēñayupũ doja:

—ĪĪgūsā pērārē nĩ gap̄re yũ wiumakū gāāmerĩ musā? ārĩyupũ.

—Barrabás gap̄re wiuka! ārĩ yuj̄ñurā.

²²Īgūsā irasũ ārĩmakū pégu, Pilato sērēñayupũ:

—ĪNasirigukuri yũ, ĩĩ Jesús: “Cristo” ĩgūsā ārĩgũ gap̄re? ārĩyupũ.

Āārĩpererā:

—Curusague pábiatú wējēka ĩgūrē! ārĩ yuj̄ñurā.

²³Irasirigũ Pilato āsū ārĩyupũ:

—ĪÑeeno ñerĩrē iriari ĩĩ, musā irasũ ārĩmakũ? ārĩyupũ.

Masaka gap̄ dupaturi gainínemoñurā:

—Curusague pábiatú wējēka ĩgūrē! ārĩñurā.

²⁴Īgūsā ĩgūrē péduabirimakū, ĩgūsā guarĩ merā gainĩmakũ pégu, Pilato dekore āĩwāgāridoreyupũ. Iri merā masaka ĩūrō mojókoe, āsū ārĩyupũ: —Īrē waja opabire wējēdoreri, yũ doreri meta āārā. Musā doreri āārā, ārĩyupũ.

²⁵Īgū irasũ ārĩmakũ pérā, āārĩpererā masaka āsū ārĩñurā:

—Gua murē ĩrē wējēdoreri waja, gua, gua pūrā āārĩpererā merā waja oparākoa, ārĩñurā.

²⁶Īgūsā irasũ ārĩmakũ pégu, Pilato Barrabáre peresugue āārĩgūrē wiuyupũ. Pũrũ surarare Jesúre tārādore, ĩgūrē ĩgūsārē wiayupũ, ĩgūrē curusague pábiatú wējēdoregu.

²⁷Irasirirā surara Jesúre Pilatoya wiima yebague āĩjañurā. Irogue āārĩpererā surarare Jesús pũro neeōñurā.

²⁸Pũrũ ĩgūya surĩrore túwea āĩ, op̄ya surĩro irirosũ deyoriñe diariñerē ĩgūrē sāñurā. ²⁹Pora merā iriadea berore

İğüya dipurure peoñurâ. İrasiri odo, yukure diaye gapu moásua, İğü pũro ñadukũpuri merâ ejamejâ, İğürê âsũ ârĩ buridañurâ:

—Buremurâ aarika judío masaka Opure! âriñurâ.

³⁰İğürê síku eotú, İğüsâ moásuadire tũáwea âĩ, irigu merâta İğüya dipurure pánañurâ. ³¹İğürê burida odo, İğüsâ sádea surírore túwea, İğüya suríro gapure sãñurâ doja. Sã odo, curusague pábiatú wějẽmurâ İğürê âĩ wiriakõañurâ.

Jesúre curusague pábiatúdea

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³²İğüsâ İğürê âiřwãgãrã, sugu masakure Simón wãĩkũgu Cirenemurê bokatiřĩma. İğürê Jesús kõádea curusare kõadorema.

³³İğürê irasũ âiřwãgãrã, Gólgota wãĩkũrogu âĩjama. “Gólgota”, âriřo: “Masaku dipuru boaweadea pero”, âriřuaro yãa. ³⁴Irogu eja, İguĩ deko sãĩrĩ merâ morẽdeare Jesúre tiãdima. Jesús irire iirĩña, pũrũ iirĩbirimi.

³⁵İğürê curusague pábiatú âiřwãgũnú odo, surara İğũ surĩ sãñadeare: “Ubu âriřoka birarã: ‘¿Noãrê dujarokuri?’ ” âĩma, irire İğüsâ basi gãme dukawamurâ. İğüsâ irasiriřã, Marĩpũya kerere weredupuyudi gojaderosũta irima. Âsũ ârĩ gojadi âãrĩmĩ: “Yaa suríre İğüsâ basi âriřoka bira dukawarãkuma”, ârĩ gojadi âãrĩmĩ. ³⁶Irasiriadero pũrũ, surara curusa pũro eja doama, Jesúre korerã. ³⁷“İĩ âsũ irideya waja boamĩ”, âriřã: “İĩta judío masaka Opũ âãrĩmĩ”, ârĩ gojadea majĩre curusague Jesúya dipuru weka pábiatúma.

³⁸Pẽrã yajarimasãdere curusariğue pábiatú âiřwãgũnúma. Sugure İğũ diaye gapũ, gajigure İğũ kũgapũ pábiatú âiřwãgũnúma. ³⁹Masaka Jesús pũro tariřwãñarã, ñerõ ârĩ burida, İğüsãya dipure yure, âĩma:

⁴⁰—Mũ âsũ ârĩ werenĩbu: “Marĩpũya wiire bẽo, pũrũ urenũ waarõ merãta iri wiire dupaturi iri odogũkoa”, âriřũ. İrasiriğũ mũ basi tauka! Mũ diayeta Marĩpũ magũ âãriğũ, curusague merã dijarika! âĩma.

⁴¹Irasũta paía oparã, Moisés gojadeare buerimasã, fariseo bumarã, judío masaka murãde ârĩ buridama. Âsũ ârĩ gãme werenĩma:

⁴²—Gajerã gapure taumi. İğũ basi gapu taumasibemi. “İsrael bumarã Opũ âãrã”, âriřmi. İrasiriřã, curusague merã İğũ dijarimakũ iãrã, marĩ İğürê buremurãkoa. ⁴³İğũ: “Marĩpure buremua, İğũ magũ âãrã”, âriřmi. İrasiriğũ İğũ âriřerosũta Marĩpũ İğürê maĩgũ, iritamuburo, ârĩ buridama.

⁴⁴Yajarimasã Jesús pũro curusariğue pábiatú âiřwãgũnũsũanerãde irasũta İğürê ñerõ ârĩ buridama.

Jesús boadea

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵Goeripoe âãrĩmakũ, i nikũ âãriřereroğue naĩtiãkõãbu. Ʋre hora gora naĩtiãbu. ⁴⁶Ʋre hora ejamakũta Jesús buro gainĩmi:

—Elĩ, Elĩ, ãlama sabactani? âriřmi. İrasũ âriřũ: “Ʋũ Opũ, Ʋũ Opũ, ãnasiriğũ yũre bẽori mũ?” âriřũ irimi.

⁴⁷Surãyeri iroğue âãriřã, İğũ irasũ ârĩ gainĩmakũ pẽrã:

—Marĩpũya kerere weredupuyudire Elĩare siıgu yãmi, âĩma.

⁴⁸Mata sugu İğüsâ merãmũ ũmawãgã, İgui deko piari yosadea yũsure yukũ yuwague siatú, âiřwãgã, Jesúre iirĩburo, âriřũ, soemuĩmi. ⁴⁹İğũ irasiriřmakũ iãrã, gajerã gapũ âsũ âĩma:

—İropãta irika! Elĩas İğürê taugu aarimakũ iãñarã dapa marĩ, âĩma.

⁵⁰Jesús dupaturi buro gainĩnemo, kõmoakõãmi. ⁵¹İğũ kõmomakũta, Marĩpũya wii poekama taribu dipũro kãmutari gasiro ũmarõ gapũ merã yegue dijari, deko merã yeguesiajayuro. Nikũ buro ñomebu. Ʋtãyeri pagayeride waariakõãbu. ⁵²Masãgoberi tũpãkõãyuro. Wãrã Marĩpure buremurã boanerã masãñurã. ⁵³Jesús masãdero pũrũ, İğüsâ masãgoberigũe âãriřerã wiriã, Marĩpũya makãgue Jerusalẽgue waañurã. İğüsã iroğue ejamakũ, masaka wãrã İğüsãrẽ iãñurã.

⁵⁴Romano marã surara opũ İğũyarã surara merã Jesúre koreanerã, nikũ

ñomemakû, aaripereri irasû waaríre iārā, buro guka, güiri merā āsû ārīma:

—Īi diayeta Marīpu magû āārādañumi, ārīma.

⁵⁵Wārā nome yoaweyarogue Jesúre tūnima. Īgūsā Galileague Jesúre iritamugorenanerā nome āārīmā.

⁵⁶Īgūsā nome watopeguere María Magdalena wāikugo, gajego María wāikugo Santiago, José pago, gajego Zebedeo marāpo āārīmā.

Jesúya dupure masāgobegue pídea

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷Puru naimejāripoe āārīmakû, José wári opagu, Arimatea wāikuri makāmu iroque ejami. Īgû Jesús buerire tuyagu āārīmī. ⁵⁸Irasirigu Pilato purogue waa, Jesúya dupure yāabu sērēyupu. Īgû ārī sērēmakû pégu, Pilato surarare Jesúya dupure sīdoreyupu ĩgūrē. ⁵⁹Irasirigu José waa, Jesúya dupure āidiju, ōārī suríro gasiro gurari marīrī gasiro merā ĩgūya dupure ōmayupu. ⁶⁰Ōma odo, ĩgūrē yāabodea masāgobegue píyupu. Iri gobe, maama gobe ūtāyegue mádea gobe āārīyuro. Iroque Jesúya dupure pí odo, wári majī ūtā majī merā iro ñajārōrē ōārō biakōā, waakōāyupu. ⁶¹Īgû irasiriripoe María Magdalena, gajego María merā iri gobe bokatiūrō ūdoanínurā.

Surara Jesúya dupure pídea gobere koredea

⁶²Gajinu gapu judío masaka siuñajārīnū āārīmakû, paía oparā, fariseo bumarā Pilato purogue waañurā. ⁶³Āsû ārīñurā Pilatore:

—Gua opu, sōō āārīdi okagugue ārīgatorikugu ārīdeare gua gūñāa. Āsû ārīmi: “Yu boa, ūrenu puru masāgukoa”, ārīmi. ⁶⁴Irasirigu mūyarā surarare ūrenugora ĩgūya dupure píaderogue koredoregu iriuka, ĩgû buerā ñami merā ĩgūya dupure yajabirikōāburo, ārīgū! Īgūsā yajadero puru masakare: “Jesús boadigue masākōāmi”, ārībokuma.

Irasiriro ĩgû ārīgatodea nemorō ĩgūsā ārīgatori gapu ñetarirokoka, ārīñurā.

⁶⁵Īgūsā irasû ārīmakû, Pilato

yujuyupu:

—Jáu, ĩsā yaarā surara ōōgue āārīma.

Īgūsārē āiaka, iri masāgobe gajerosû waari, ārīrā! Irasirirā musā bokatiūrō ĩgūsārē koredoreka! āriyupu.

⁶⁶Īgû irasû ārīmakû, ĩgūsā waa, iri gobe biadea ūtā majīrē ōārō wītābiatoñurā, masaka ĩgūsā ñajādeare ĩamasīrāra, ārīrā. Irasû āārīmakû, surarare iri gobere ōārō koredoreñurā.

Jesús masādea

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 ¹Judío masaka siuñajārīnū puru, gajinu boyodujimejāripoe gaji semana ñajārīnū āārīmakû, María Magdalena, gajego María merā Jesúre pídea gobere iārā waañurā. ²Gūñaña marīrō nikû buro ñomeyuro. Irasû waaripoe marī Opure wereboegu ūmugasigue merā dijari, masāgobere ĩgūsā biadea ūtā majīrē tūpā, iri majī weka doayupu. ³Īgû bupu miārōsū ōārō gosewasirigu āārīyupu. Īgūya suríro ōārō borero āārīyuro. ⁴Surara iri gobere koreanerā ĩgūrē iārā, buro güiri merā narada, kōmorā irirosū waañurā. ⁵Puru Marīpure wereboegu iroque iārā waanerā nomerē āriyupu:

—Güibirikōāka! Yu masā, musā Jesús ĩgūsā curusague pábiatú wējēadire āmarā yāa. ⁶Īgû ōōrē māmī. Īgû ārīderosūta masāsiami. Īgūya dupure ĩgūsā píaderore iārā aarika! ⁷Puru mumurō merā ĩgû buerārē: “Īgû boadi āārīkeregū, masāmi. Masā dupuyuro Galileague waagukumi. Iroque ĩgūrē iārākoa”, ārī wererā waaka! Irire musārē weregu aarīgū iriabu, āriyupu Marīpure wereboegu.

⁸Īgû irasû ārīmakû pérā, masāgobere iārā waanerā nome güikererā, mumurō merā usuyari merā Jesús buerārē wererā ūmadujāañurā. ⁹Īgūsā ūmadujārā nomerē Jesús ĩgūsārē

/27.62 Judío masaka siuñajārīnū, sábado āārā.

bokatirí, òàdoreyupũ. Īgūrē ĭārā, ĭgũ pũro ñadukupuri merā ejamejā, ĭgũya guburire ñeā, ĭgūrē buremuñurā.

¹⁰ Jesús ĭgũsārē āsũ ārīyupũ:

—Gũibirikòāka! Yaarā yu buerārē:
“Galileague waaka!” ārī wererā waaka!
Irogue yũre ĭārākuma, ārīyupũ.

Surara ĭgũsā ĭadeare weredea

¹¹ ĭgũsā nome Jesús buerārē wererā waaripoe surāyeri surara masāgobere koreanerā Jerusalēgue waañurā. Irogue eja, paía oparārē āārīpereri masāgobegue waadeare werepeokòāñurā. ¹² ĭgũsā irasũ ārī weremakũ pérā, paía oparā, judfo masaka murā merā nerēñurā. Irasirirā ĭgũsā: “¿Nasirirākuri?” ārī āmu odo, surarare wáro niyerure sī, ¹³ āsũ ārīñurā:
—Masakare āsũ ārīka: “Ñami merā gũa kārīripoe Jesús buerā masāgobegue eja, ĭgũya dupure yajakòānerā āārāma”, ārīka! ¹⁴ Pilato musā irasũ ārī kerere pémakũ, gũa ĭgũ merā werenírākoa, musārē wajamoābirikòāburo, ārīrā, ārīñurā.

¹⁵ ĭgũsā irasũ ārīmakũ pérā, surara niyerure ñeā, waakòāñurā. Pũru paía oparā ĭgũsārē weredoreaderosũta gajerārē wereñurā. Irasirirā, ĭgũsā

irasũ ārīrī kerere wārā judfo masaka pénerā āārīmá. Daporaguedere ĭgũsā ārīgatodeare buremukòāma dapa.

Jesús ĭgũ buerārē ĭgũyare buedoregu pídea

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Pũru gũa Jesús buerā pe mojoma pere su gubu suru pèrèbejarā Galileague waa, buúrugue ĭgũ gũare waadoredea buúrugue waabu. ¹⁷ Irogue eja, Jesúre ĭārā, ĭgūrē buremubu. Surāyeri gũa merā waanerā gapu: “¿ĭgũta āārīkuriye ĭĩ?” ārī gũñama. ¹⁸ Irasirigu Jesús gũa pũro aari ejanugā, āsũ ārīmi:

—Yũpu yũre āārīpererogue i nikũ, ãmũgasiguedere dorebure sóosiami. ¹⁹ Irasirirā āārīpereri buri marā masakare yaa kerere buerā waaka, ĭgũsāde musā irirosũta yaa buerire tuyaburo, ārīrā! Yũpu wāĩ merā, yu wāĩ merā, Ōāgũ deyomarīgũ wāĩ merā ĭgũsārē deko merā wāĩyeka! ²⁰ Āārīpereri yu musārē doredeare ĭgũsārē bueka, irire iriburo, ārīrā! Ire masĩka musā! Yu musā merā āārīnĩkòāgũkoa. I ãmu pereadero pũruguedere musā merā āārīnĩkòāgũkoa, ārī weremi guare Jesús.

Iropāta āārā.

SAN MARCOS

Juan masakare wāiyerimasū buedea

(Mt 3.1-12; Lc 1.80; 3.1-

9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 ¹Marīpū magū Jesucristoya kere wereri, āsū nūgādero āārībū:

²Iripoegue Isaiās Marīpūya kerere weredupuyudi, Marīpū īgū magūrē ārīdeare gojadi āārīmī. Marīpū īgū magūrē āsū ārīdi āārīmī:

Mū waaburo dupuyuro yaa kerere weredupuyubure iriugukoa, mū waaburore amuyudoregū.^a

³Īgū masaka marīrōgue būro gainīrī merā āsū ārī weregukumi:

“Marī Opū aariburi dupuyuro īgū aariburi maarē diayema maa ōārī maa amurā irirosū diayemarē irika!” ārī gainīgukumi, ārī gojadi āārīmī.^b

⁴Irasirīgū Juan masaka marīrōgue masakare wāīyepuroriwāgārīgū, āsū ārī werenayupū īgūsārē:

—Musā nērō irideare būjawereka! Musā gūñarīrē gorawayuka! Deko merā wāīyesūanerā dujaka! Irasirirā musā nērō irideare kātīsūrākoa. ⁵Āārīpererā Judea nikū marā, Jerusalén marāde īgū wererire pērā ejañurā. Īgūsā nērō irideare Marīpūre weretaripeomakū īgū, Juan īgūsārē dia Jordán wāīkudiyague wāīyeyupū.

⁶Juāya surī camellua poari merā suadea āārīyuro. Īgūya yūjwēñarīda waibu gasiro merā irideada āārīyuro. Poreroa, mume makānū marāyare baarikuyupū.

⁷Masakare āsū ārī werenayupū:

—Gajīgū yū purū aaribu, yū nemorō turagū āārīmī. Yū gapū ubu āārīgū, īgūrē

neō sūropebirikoa. ⁸Yū musārē deko merā wāīyea. Īgū gapū Ōāgū deyomarīgū merā wāīyegukumi. Irasirīgū Ōāgū deyomarīgū musā merā āārīnīkōāgukumi musārē iritamubu, ārīyupū.

Juan Jesúre deko merā wāīyede

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹Iripoere Jesús Galilea nikūma makā, Nazaret wāīkuri makāgue āārādi, Juan purogue ejayupū. Īgū ejamakū, Juan īgūrē dia Jordán wāīkudiyague wāīyeyupū.

¹⁰Īgū wāīye odomakū, Jesús diague āārādi majānūgāgūta umugasi tūpamakū īāyupū. Ōāgū deyomarīgū buja irirosū deyogu īgū weka dijariyupū. ¹¹Irasū waaripoe Marīpū umugasigū merā Jesúre āsū ārī werenīyupū: —Mū yū magū, yū maīgū āārā. Mū merā būro usuyāa, ārīyupū.

Wātī Jesúre ārīmesādidea

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹²Jesúre Juan wāīyeri purūgāta Ōāgū deyomarīgū masaka marīrōgue āīāyupū. ¹³Irasirīgū Jesús irogue waa, cuarenta nūrīgora makānū marā waimurā guarā watopegue āārīyupū. Īgū irogue āārīmakū, wātēa opū Satanás wāīkugū īgūrē ārīmesādiyupū. Marīpūre wereboerā īgūrē iritamurā ejañurā.

Jesús Galilea nikūgue masakare

buenūgādea

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴Herodes Juārē peresugue sōodoboderō purū, Jesús Galilea nikūgue masakare Marīpūya kerere weregorenagū wāgāyupū. ¹⁵Āsū ārī werenayupū:

^a 1.2 Mal 3.1 ^b 1.3 Is 40.3

—Marĩpu iripoegue: “Ásũ waarokoa”,
 āridea ejasiáa. Daporare mérõgā duyáa,
 ĩgũyarārē doreri ejaburo. Irasirirā müsā
 ñerõ iririre bujawereka! Músā gũñarĩre
 gorawayuka! ĩgũ masakare tauri kere
 gapũre buremuka! āriyupũ Jesús.

**Jesús wapikurā waai wējērĩmasārē
 siiudea**

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶Pũru Jesús Galilea wāĩkuri ditaru
 tũro waagũ, Simõrē, ĩgũ pagũmũ
 Andrére bokajayupũ. ĩgũsā waai
 wējērĩmasā āārĩsĩā, ditarugue ĩgũsāya
 buidire meéyorā iriñurā. ¹⁷Jesús ĩgũsārē
 āsũ āriyupũ:

—Náka, yũ merā! Daporare müsārē
 waai wējērĩmasā āārĩrĩrē piri, masakare
 Marĩpũya kerere wererĩmasā āārĩmakũ
 irigũkoa.

¹⁸ĩgũ irasũ ārĩmakũ pérā, mata
 ĩgũsāya buiriyukure irota pĩkõā, ĩgũ
 merā waakõāñurā.

¹⁹Pũru Jesús yoweyaro waa, Zebedeo
 pũrā Santiagore, ĩgũ pagũmũ Juārē
 doódirugue ĩgũsāya buiriyukure āmu
 sãñanĩmakũ ĩāyupũ. ²⁰Jesús ĩgũsārē
 siuiyupũ. ĩgũ siiumakũ pérā: “Jáu”,
 ārĩ, ĩgũsāya doódirugue ĩgũsā pagũ
 Zebedeore, ĩgũrē iritamurā merā pí,
 Jesús merā waakõāñurā.

Wātĩ ñajāsũdi Jesũre bokatĩrĩdea
 (Lc 4.31-37)

²¹ĩgũ merā waa, Capernaum wāĩkuri
 makāgue ejañurā. Irogue judío masaka
 siuñajārĩnũ^c āārĩmakũ, Jesús ĩgũsā nerērĩ
 wiigue^d ñajāa, masakare buenũgāyupũ.
²²Moisés gojadeare buerĩmasā irirosũ
 buebiriyupũ. Ōārõ doreri opagũ
 irirosũta bueyupũ. ĩgũ irasũ buemakũ
 pérā, pégũkakõāñurā. ²³Iri wiiguere
 ĩgũsā merā sugũ wātĩ ñajāsũdi āārĩyupũ.
 Ásũ ārĩ gainĩyupũ:

²⁴—Jesús Nazaretmũ, ¿nasiribu gua
 pũro aarĩri? ¿Guare peamegue béogu
 aarigũ yári? Yũ murē ĩamasĩkõāa. Mũ,
 Mũpũ iriudi, õatarigũ āārā, āriyupũ.

²⁵Jesús wātĩrē:

—Werenĩbita! Wirika ĩgũrē! āriyupũ.

²⁶ĩgũ irasũ ārĩmakũ pégũ, wātĩ
 masakure meemejā, naradamakũ iri,
 bũro gainĩ, wiriakõāyupũ. ²⁷Jesús
 wātĩrē béowiumakũ ĩārā, āārĩpererā
 masaka ĩāgũka, ĩgũsā basi āsũ ārĩ gāme
 sērēñañurā:

—¿Ñeéno āārĩrĩ, ñeéno maama bueri
 āārĩrĩ i? ĩĩ wātēārē ĩgũ turaro merā
 wiridoremakũ, neõ ĩgũrē tarinũgābema,
 ārĩñurā.

²⁸Mérõgā pũrũta āārĩperero Galilea
 nikũ marā Jesús iriadea kerere
 péseyakõāñurā.

Jesús, Simón Pedro mánẽkõrē taudea
 (Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹Jesús nerērĩ wiigue āārādi
 Santiago, Juan merā wiria, Simón,
 Andréya wiigue waayupũ. ³⁰Simón
 mánẽkõ bũro nimakũrikũgo peyarogue
 oyayupo. Irasirirā Jesũre: “Sĩrĩgõ
 yámo”, ārĩ wereñurā. ³¹Irasũ ārĩmakũ
 pégũ, Jesús igo pũro ejanugā, igo ya
 mojóre ñeā tũāwāgũnũmakũta nimakuri
 tariakõāyuro. Iri tarimakũ, ĩgũsārē baari
 ejoyupo.

Jesús wārā pũrĩrikũrārē taudea
 (Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³²Abe ñajādero pũru naĩmejāripoe
 iri makā marā āārĩpererā pũrĩrikũrārē,
 wātēa ñajāsũnerādere Jesús pũrogue
 āĩjañurā. ³³Irasirirā āārĩpererā iri
 makā marā ĩgũ āārĩrĩ wĩĩ disipũrogue
 nerēñurā. ³⁴Jesús wārā pũrĩrikũrārē
 tauyupũ. Wārā wātēa masakare
 ñajānerādere béowuiyupũ. Wātēa,
 Jesús Marĩpu magũ āārĩrĩrē masĩñurā.
 Irasirigu Jesús: “Werenĩmerāta!”
 āriyupũ.

**Jesús Galilea nikũgue masakare
 buede a**
 (Lc 4.42-44)

³⁵Jesús gajĩnũ gapũ
 naĩtĩāweyaripoegāta yobe, iri makā

^c 1.21a Judío masaka siuñajārĩnũ, sábado āārā. ^d 1.21 Judío masaka nerērĩ wĩĩ, sinagoga wāĩkuri wĩĩ āārā.
 Irogue ĩgũsā siuñajārĩnũ āārĩmakũ nerē, Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojadeare buenama.

turo masaka marirōgue Maripure sērēgū waayupū. ³⁶Simón, igū merāmarā merā Jesús marimakū iāgū, igūrē āmagū waayupū. ³⁷Igūrē bokagū:

—Āārīpererā masaka mūrē āmarā iriama, āriyupū.

³⁸Igū irasū ārimakū, Jesús āsū āriyupū:

—Nāka, gajī makārī ōō puro weya āārīrī makārī marādere buegū waaduakoa. Ire iributa i ūmugwere aaribū.

³⁹Irasirigū āārīperero Galilea nikūgue judío masaka nerērī wiirigue buegorenagū, wātēa masakare ñajānerārē béowiunayupū.

Jesús kāmī boagure taudea

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰Jesús irasiriripoe sugū kāmī boagu igū puro eja, ñadukupuri merā ejamejāja, igūrē sērēyupū:

—Mu, yū pūrīrikurire tauduagu taumasā, āriyupū.

⁴¹Igū irasū ārimakū pégu, Jesús būro bopoñarī merā igūrē iā, igūya mojó merā moāña, āsū āriyupū:

—Mūrē taugura. Kāmī marīgū dujaka!

⁴²Igū irasū ārīrī merāta kāmī yaripereakōāyuro. Irasirigū kāmī marīgū dujayupū. ⁴³⁻⁴⁴Jesús igūrē turaro merā āsū āriyupū:

—Gajerā masakare mu tariadeare werebirikōāka! Paí pūroque mūya kāmī yariadeare igūrē imugū waaka, igū mūrē: “Ōāa, kāmī marīgū āārā”, āriburo, ārigū! Igū irasū ārādero purū, Moisés gojadea pūgue sidoredeare sika! Mu irire irimakū iārā, masakade mūya kāmī yariadeare masīrākuma.

⁴⁵Jesús igūrē: “Gajerārē yū mūrē tauadeare werebirikōāka!” ārīkerepū, kāmī boadi gapū irire masaka āārīperero marārē werepūroriyupū. Irasirigū Jesús masaka iūrō makārīguere ñajāmasībiriypū. Makā tūroque dita waanayupū. Iroque igū āārīkerepū, masaka āārīperero marā igū pūroque iārā ejanañurā.

Jesús dupū buadire taudea

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 ¹Mérōgā purū Jesús dupaturi Capernaugue goedujaayupū. Igū goejadero purū, iro marā masaka igū wiigūe āārīrīrē masīñurā. ²Irasirirā mata wārā masaka iri wiire nerē, disipūrogueta uturiwirinugājakōāñurā. Jesús igūsārē Maripuya kerere weregu iriyupū. ³Igū wereripoe wapikurā ūma dupū buadire Jesús pūroque āijañurā. ⁴Masaka wārā āārīmakū, igūrē āīñajāmasībiriñurā. Irasirirā iri wii wekague murīa, Jesús weka su gobe āiwea, igū oyaro merāta igūrē dijuñurā. ⁵Jesús, igūsā igūrē būremumakū iāgū, buadire āsū āriyupū:

—Yū, mu ñerō irideare kātia.

⁶Igū irasū ārimakū pérā, surāyeri Moisés gojadeare buerimasā iri wiigūe doarā Jesúre āsū ārī gūñañurā:

⁷“¿Nasirigū ī īgū werenīrī merā

Maripure ñerō ārīrī? Masaka ñerō irideare neō sugū masakū kātīmasībirikumi. Maripū sugūta masīkumi”, ārī gūñañurā. ⁸Jesús igūsā gūñarīrē iāmasī, āsū āriyupū:

—¿Nasirirā irasū gūñarī masā?

⁹¿Naāsū ārīrī gapū diasaberi ī buadire:

“Yū, mu ñerō irideare kātia”, ārīrī, o

“Wāgānugā, mu oyarore āikōā waaka!”

ārīrī gapū diasaberi? ¹⁰Yū āārīpererā tīgū i ūmugue āārīrārē igūsā ñerō irideare Maripū dorero merā kātīmasīa.

Irasirigū ī buadire taugura, musārē irire masīdoregū, āriyupū. Irasū ārī odo, buadire āriyupū:

¹¹—Yū mūrē āsū ārā: Wāgānugā, mu oyaderore āikōā, mūya wiigūe waaka!

¹²Igū irasū ārīrī merāta āārīpererā masaka iūrō wāgānugā, igū oyaderore āī, waakōāyupū. Irasiririre iārā, iāguka, Maripure: “Ōātaria mu, neō āsū iririnorē iāñamerā āārībū”, ārī, usayari sīñurā.

Jesús Levīre siiudea

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³Purū Jesús dupaturi ditaru tūroque waayupū. Iroque wārā masaka igū

puro nerēmakū īāgū, īgūsārē bueyupū.
¹⁴Purū iro āārādi waa, Alfeo magūrē
 Leví^e wāikugure īgū moārī taribugue
 doagure īāyupū. Īgū romano marā opure
 niyeru wajaseabosagu āārīyupū. Jesús
 īgūrē īā:

—Nāka, yū merā! ārīyupū.

Īgū irasū ārīmakū pēgu, Leví
 wāgānugā, īgū merā waakōāyupū.

¹⁵Jesús Levíya wiigue waamakū īārā,
 wārā niyeru wajaseabosarimasā, gajerā
 ñerō irirāde īgūrē tūyañurā. Levíya
 wiigue eja, Jesús īgūsā merā īgū buerā
 merā baa doanīyupū. ¹⁶Jesús īgūsā merā
 baa doanīmakū īārā, fariseo bumarā,
 Moisés gojadeare buerimasāde Jesús
 buerārē āsū ārīñurā:

—¿Nasirigū musārē buegu niyeru
 wajaseabosarimasā, ñerō irirā merā iirí,
 baari?

¹⁷Īgūsā irasū ārīmakū pēgu, Jesús
 ārīyupū:

—Pūrīrī marīrā kúririmasūrē
 āmabema. Pūrīrikurā gapū īgūrē
 āmama. Yū: “Ōārā āārā”, ārī gūñarērē
 siuugū aaribiribū. “Ñerō irirā āārā”, ārī
 gūñarā gapure siuugū aaribū, ārīyupū.

Jesúre bererimarē sērēñadea

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸Juan buerā, fariseo bumarāde
 bererā iriñurā. Irasirirā gajerā masaka
 Jesús puro eja, īgūrē sērēñañurā:

—Juan buerā, fariseo bumarā buerire
 tūyarāde Marīpūre buremurā berenama.
 ¿Nasirirā mu buerā gapū īgūsā irososū
 iriberi?

¹⁹Jesús īgūsārē yūyuyupū:

—Sugu mojōsiadi bosenu irimakū, īgū
 siuanerā īgū merā āārīrā, berebirikuma.
²⁰Purū īgūrē gajerā āāmakū, buro
 bujawereri merā bererākuma.

²¹Masaka maama suríro gasiro
 merā bugūñerē seretúbirikuma. Irasū
 seretúmakū, maama gasiro īgūsā

koeadero purū, tūāneeō, bugūñerē
 wārī gobe yeguenemomakū irikoa.

²²Waimurā gasiri merā iridea ajuri
 bugū ajurigue maama igui dekore
 diribirikuma. Irasū dirimakū, maama
 igui deko pāmu, bugū ajuro sēraturabiri,
 ooreakōākoa. Irasiriro igui deko,
 ajurode kōmokoa. Irasirirā maama igui
 dekore maama ajurogue diriro gāāmea,
 ārīyupū^f.

Siuñajārīnu āārīmakū, Jesús buerā trigo yerire tūrīdea

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³Sunū, judío masaka siuñajārīnu
 āārīmakū, Jesús trigo otedero watope
 waamakū, īgū buerā trigo yerire tūrī, koro,
 baawāgāñurā^g. ²⁴Fariseo bumarā, Jesús
 buerā irasirimakū īārā, Jesúre ārīñurā:
 —Īāka! ¿Nasirirā siuñajārīnūrē
 moādorebirikerepuru, mu buerā irasū
 yārī?

²⁵Jesús īgūsārē yūyuyupū:

—¿Iripoegue opū David īgū merāmarā
 merā uaboagu, īgū irideare buebiriri?
²⁶Īgū merāmarā merā Marīpūya wiigue
 ñajāa, Marīpū iūrō peyari pā duparure
 baadi āārīmí. Abiatar paía opū āārīripoe
 irasiridi āārīmí. Marīpū paía āārimerārē:
 “Iri pā duparure baabirikōāka!” ārīdi
 āārīmí. David gapū paí āārībirikeregu,
 irire baagu, Marīpū iūrō īgū dorerire
 tarinugāgū meta iridi āārīmí, ārīyupū.

²⁷Irasū ārī odo, āsū ārīyupū doja:

—Iripoegue Marīpū masakaya āārīburire
 siuñajārīnūrē īgūsārē pídi āārīmí.
 Masaka gapū inunorē īgūsā iriburire
 doremasibema. ²⁸Yū āārīpererā tīgū
 āārīsīā, siuñajārīnūrē masakare gajino
 īgūsā iriburire doremasīa, ārīyupū Jesús.

Jesús mojō dííweredire taudea

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 ¹Gajinu Jesús judío masaka nerērī
 wiigue ñajāyupū doja. Iri wiigue

^e 2.14 Leví pe wāi opayupu. Īgūta Mateo wāikuyupu. / ^f 2.22 Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā
 iripoegue marā iriunadeama bueri, maama bueri merā buemorēduamakū īāgū, irasū ārīyupū Jesús.

^g 2.23 Deuteronomio 23.25: Moisés gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Sugu masaku gajiguya
 poegree waagū, īgūya mojōrī merāta trigo yerire tūrī, koro, baaburo. Wiirimajī merā diti āābirikōāburo”,
 ārī gojasūdero āārībū.

sugu masaku diayema mojō gapu diíweredi áaríyupũ. ²Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā Jesúre iaduripítuya: “Siuñajārĩnũ āārā, irasirirā īī mojō diíweredire ĩgũ taumakũ ĩgũrē weresārā!” ārĩ gũñañurā. ³Jesús mojō diíweredire:

—Wāgānugā, masaka iūrōgue ejanugāgũ aarika! ārĩyupũ. ⁴Irasũ ārĩ odo, gajerā iri wii āārĩrārē āsũ ārĩ sērēñayupũ:

—¿Siuñajārĩnũrē Marĩpu marĩrē ñeēnorē iridoreyuri, ōārĩrē, o ñerĩrē, masakare taurire, o wējērĩrē?

Īgũsā gapu ĩgũrē yujubirĩñurā. ⁵Irasirĩgu Jesús ĩgũsārē guarĩ merā iāyupũ. Īgũsā pēmasĩduabirimakũ iāgũ, bujawereyupũ. Irasirĩgu mojō diíweredire:

—Mũya mojōrē soeoka! ārĩyupũ.

Īgũ irasũ ārĩmakũ pēgu, soeoyupũ. Īgũ soeomakũ, ĩgũya mojō ōākōāyuro. ⁶Irire iārā, fariseo bumarā iri wiigue āārānerā wiria, Herodes merāmarā merā nerē: “¿Nasirisĩā, marĩ ĩgũrē wējērākuri?” ārĩ gāme werenĩñurā.

Jesús ditaru turogue wārā masakare buedea

⁷Jesús gapu ĩgũ buerā merā ditaru turogue waakōāyupũ. Gajerā masaka Galilea nikũ marā wārā ĩgũrē tuyañurā.

⁸Judea nikũ marā, Jerusalén marā, Idumea nikũ marā, dia Jordán wāikũdiya gajĩ koepũ marā, gajerā Tiro, Sidón wāikũri makārĩ turo marāde Jesús iriri kerere pérā, ĩgũrē iārā ejañurā. ⁹⁻¹⁰Jesús wārā pũrĩrikũrārē taugu iriyupũ. Īgũ irasũ taumakũ iārā, āārĩpererā pũrĩrikũrā ĩgũ pũrogue ejanugāñurā ĩgũrē moañamurā. Irasirĩgu, ĩgũsā wārāgora āārĩmakũ iāgũ, Jesús ĩgũ buerārē suru doódĩrure āmudoreyupũ, masaka ĩgũrē kũñarōgāgora ejanugābirikōāburo, ārĩgũ.

¹¹Wātēa ĩgũrē iā, ĩgũ iūrō ñadukũpuri merā ejamejā:

—Mu ũmugasigue marā Opũ magũ āārā, ārĩ gainĩñurā.

¹²Īgũsā irasũ ārĩmakũ, Jesús wātēārē turaro merā:

—Yaamarē werenĩmerāta! ārĩyupũ.

Jesús pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā ĩgũ buedoregu pĩmurārē beyedea

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³Gajĩnũ Jesús buũru wekague murĩa, ĩgũ gāāmerārē siuyupũ. ĩgũ siumakũ pé, ĩgũ puro nerēñurā. ¹⁴Irasirĩgu Jesús pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā ĩgũ merā āārĩmurārē, Marĩpũya kerere ĩgũ buedoremurārē beyeyupũ. ¹⁵Īgũsārē ĩgũ turarire siyupũ, pũrĩrikũrārē tau, wātēa masakare ñajānerādere béowiuburo, ārĩgũ.

¹⁶Āsũ wāikũrā āārĩñurā: Simón wāikũgu āārĩyupũ. ĩgũrēta “Pedro” wāiyeyupũ Jesús. ¹⁷Gajĩgu Santiago, ĩgũ pagũmu Juan ĩgũsā Zebedeo wāikũgu pũrā āārĩñurā. Jesús ĩgũsārē “Boanerges” wāiyeyupũ. “Boanerges”, ārĩrō: “Bupua masā”, ārĩduaro yāa. ¹⁸Gajerā: Andrés, Felipe, Bartolomé^h, Mateo, Tomás, Santiago āārĩñurā. Santiago, Alfeo magũ āārĩyupũ. Gajerā: Tadeo, Simón āārĩñurā. Simón, celote wāikũri bumũ āārĩyupũ. ¹⁹Gajĩgu Judas Iscariote wāikũgu āārĩyupũ. ĩgũta Jesúre wējēduarāguere ĩgũrē ĩmubu āārĩyupũ.

Jesúre: “Wātĩ turari opamĩ”, ārĩ werewuadea

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

Pũru Jesús ĩgũ buerā merā su wiigue ñajāyupũ. ²⁰Dupaturi wārā masaka ĩgũ puro nerēñurā doja. Irasirĩgu Jesús, ĩgũ buerā merā baamasĩbiriypũ. ²¹Jesúya wererā irasũ waarĩre pérā: “Niārōtāriakōākumi”, ārĩñurā. Irasirirā gajerogue ĩgũrē āĩaduārā ejadiñurā.

²²Gajerā Moisés gojadeare buerimasā Jerusalēgue merā aaranerā āsũ ārĩñurā:

—Īĩ, wātēa opũ Beelzebũ ñajāsũdi āārĩmi. Irasirĩgu Beelzebũ turari merā wātēārē béowiumi, ārĩñurā.

²³Īgũsā irasũ ārĩmakũ pēgu, Jesús masakare siu, su keori merā āsũ ārĩ wereyupũ:

^h 3.18 “Bartolomé”, ārĩrō: “Tolomé magũ”, ārĩduaro yāa. ĩgũta Natanael wāikũgu āārĩdi āārĩmĩ. San Juan 1.43-51: Jesús Natanaere siuidea kere āārā.

—¿Nasirigu Satanás igũ basita béowiubokuri? ²⁴Su nikũ marã igũsã basi dukawari gãmekêārã, pereakõākuma. ²⁵Su wii marã igũsã basi dukawari gãmekêārã, pereakõākuma. ²⁶Satanás igũyarã merã dukawari gãmekêāgũ, igũ basita yuwarikudijakõākumi.

²⁷Neõ sugũ masakũ, turaguya wiire igũrẽ siapuroribirikeregũ, igũ oparire emagũ ñajãmasibirikumi. Igũrẽ siadero purugue merẽ igũyare emamasikumi, ãriyupũ. Jesús wãtĩ nemorõ turagũ ãārã, ãrigũ, irasũ ãriyupũ.

²⁸Purũ ãsũ ãrinemoyupũ:

—Musãrẽ diayeta werea. Marĩpu ããripereri masaka ñerõ iririre, igũsã ñerõ ãri werenĩrĩdere kãtimasĩmi. ²⁹Õāgũ deyomarigũrẽ igũsã ñerõ ãri werenĩmakũ tamerãrẽ neõ kãtibirikumi. Irasũ waja opanĩkõārākuma, ãriyupũ.

³⁰Igũsã igũrẽ: “Wãtĩ ñajãsũdi ããrĩmi ãĩ”, ãri werewuari waja irasũ ãriyupũ Jesús.

Jesús pago igũ pagupũrã merã igũrẽ iāgõ ejadea

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹Igũ iro ããriripoe Jesús pago, igũ pagupũrã merã ejayupo. Igũ ããrĩrĩ wii dispũrogueta ejanugãja, iro ããrĩrãrẽ Jesũre siudoreñurã. ³²Irasirirã Jesús puro doarã igũrẽ ãrĩñurã:

—Mupo, mũ pagupũrã dispũroguetũ merẽ ãmarã ejañurã.

³³Jesús gapũ ãsũ ãriyupũ:

—¿Noã ããrĩrĩ yupo, yũ pagupũrã?

³⁴Iriire ãrĩ odo, igũ puro doarãrẽ iã, ãsũ ãriyupũ:

—Ĩisã, yupo, yũ pagupũrã irirosũ ããrĩma. ³⁵Marĩpu gãamerĩrẽ irirãno, yũ pagumũ, yũ pagumo, yupo irirosũ ããrĩma, ãriyupũ.

Jesús oterimasũ keori merã buedea

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 ¹Gajĩnũ Jesús ditaru turogue buenugãyupũ doja. Masaka wãrã igũ puro nerẽñurã. Igũsã wãrã nerẽmakũ iã, Jesús doódirugue murĩñajãa,

eja doayupũ. Masaka ãmparogue dujanugãñurã igũ buerire pémurã.

²Irasirigu wãri keori merã igũsãrẽ ãsũ ãrĩ bueyupũ:

³—Õārõ péka! Sugũ oterimasũ igũ oterire otegu waakumi.

⁴Igũ irire meéwasiriwãgãmakũ, gaji yeri maague yurikoa. Iro yuriadea yerire mirã eja, baapeokõākuma.

⁵Gaji yeri ãtãyerikurogue yurikoa. Iro nikũ sĩmerẽrõgã ããrĩmakũ, iri yeri mata puriadiikoa.

⁶Puriñajãdi, purũ abe asimakũ nugũrĩ marĩsĩã, ñaĩ, boakõākua.

⁷Gaji yeri pora watopegue yurikoa. Pora gapũ puritarimãrĩa, iro yuridea yerire wẽjẽkõākua.

⁸Gaji yeri õãrĩ nikũgue yurikoa. Iri yeri puri, masã, õārõ dukakukoa. Suñũ treinta yeri, gajĩñũ sesenta yeri, gajĩñũ cien yeri dukakukoa,

⁹Iriire were odo: —Gãmpĩrĩ oparã, yũ wererire pẽduripĩka! ãriyupũ Jesús.

¹⁰Masaka waadero purũ, Jesús suguta ããrĩmakũ iãrã, igũ buerã pe mojõma pere su gubu peru pẽrẽbejarã, gajerã igũ merã ããrĩrãde iri keori merã bueadeare:

—¿Naásũ ãrĩduaro iriari, gũare mũ bueadea? ãrĩñurã.

¹¹Irasũ ãrĩmakũ pégũ, Jesús igũsãrẽ ãriyupũ:

—Marĩpu igũyarãrẽ doregũ ããrĩrĩrẽ iripogue masibirideare musãrẽ masĩmakũ yámi. Yũ gajerãrẽ igũrẽ bũremumerã gapure keori merã dita buea.

¹²Irasirirã Marĩpu iririre iãkererã, iãmasibema. Igũyare pékererã, õārõ pẽmasibema. Marĩpu, igũsã ñerõ iriri gapure pirimakũ iãgũ, kãtibokumi, ãriyupũ.

¹³Jesús gaji igũsãrẽ ãrinemoyupũ doja:

—Marĩpu igũyarãrẽ doregũ ããrĩrĩrẽ iripogue masibirideare musãrẽ masĩmakũ yámi. Yũ gajerãrẽ igũrẽ bũremumerã gapure keori merã dita buea.

¹²Irasirirã Marĩpu iririre iãkererã, iãmasibema. Igũyare pékererã, õārõ pẽmasibema. Marĩpu, igũsã ñerõ iriri gapure pirimakũ iãgũ, kãtibokumi, ãriyupũ.

¹¹Irasũ ãrĩmakũ pégũ, Jesús igũsãrẽ ãriyupũ:

—Marĩpu igũyarãrẽ doregũ ããrĩrĩrẽ iripogue masibirideare musãrẽ masĩmakũ yámi. Yũ gajerãrẽ igũrẽ bũremumerã gapure keori merã dita buea.

¹²Irasirirã Marĩpu iririre iãkererã, iãmasibema. Igũyare pékererã, õārõ pẽmasibema. Marĩpu, igũsã ñerõ iriri gapure pirimakũ iãgũ, kãtibokumi, ãriyupũ.

¹¹Irasũ ãrĩmakũ pégũ, Jesús igũsãrẽ ãriyupũ:

—Marĩpu igũyarãrẽ doregũ ããrĩrĩrẽ iripogue masibirideare musãrẽ masĩmakũ yámi. Yũ gajerãrẽ igũrẽ bũremumerã gapure keori merã dita buea.

¹²Irasirirã Marĩpu iririre iãkererã, iãmasibema. Igũyare pékererã, õārõ pẽmasibema. Marĩpu, igũsã ñerõ iriri gapure pirimakũ iãgũ, kãtibokumi, ãriyupũ.

¹¹Irasũ ãrĩmakũ pégũ, Jesús igũsãrẽ ãriyupũ:

—Marĩpu igũyarãrẽ doregũ ããrĩrĩrẽ iripogue masibirideare musãrẽ masĩmakũ yámi. Yũ gajerãrẽ igũrẽ bũremumerã gapure keori merã dita buea.

¹²Irasirirã Marĩpu iririre iãkererã, iãmasibema. Igũyare pékererã, õārõ pẽmasibema. Marĩpu, igũsã ñerõ iriri gapure pirimakũ iãgũ, kãtibokumi, ãriyupũ.

—¿Musā, iri keori merā yu bueadeare pēmasīberi? Irire pēmasīmerā, ĩnasiri gaji gapure pēmasībokuri? ¹⁴Marīpuya kerere weregu, oteri yerire otegu irirosū āārīma. ¹⁵Surāyeri masaka būriri maa irirosū āārīma. Marīpuya kerere péadero puru, oteri yeri iri maague yuridea yerire mirā baapeoderosū, wātēa opu Satanás aari, ĩgūsā péadideare ēmapeokōāmi. ¹⁶⁻¹⁷Gajerā masaka ũtāyerikuri yeba irirosū āārīma. ĩgūsā Marīpuya kerere ũsuyari merā péma. Irire pékererā, oteri yeri ũtāyerikurogue yuriadero puru, puri nugūrī puriñajābiriderosū waama. Irasirirā mērōgā puru ĩgūsā Marīpuyare péduari waja gajerā ĩgūsārē ñerō irimakū ĩārā, o ñerō tarirā, ĩgūsā péadeare pirikōāma. ¹⁸Gajerā masaka porakuri yeba irirosū āārīma. Marīpuya kerere péma. Irire pékererā, oteri yeri porakurogue yuriadero puru, pora gapu puritarimurīa wējēderosū, ¹⁹ⁱ ũmuma gapure būro gūñarikuma. “Wári oparā ōārō āārīrākoa”, āri gūñarī, gajinorē būro gāāmenemorī Marīpuya kerere péadideare kātimakū yāa. Otediñu ðuka marīdiñu irirosū ðujama. Irasirirā Marīpuyare iribema. ²⁰Gajerā masaka ōārī nikū irirosū āārīma. Marīpuya kerere ōārō péduripīma. “Ōāgorāa”, āri, Marīpuyare ōārō yāma. Irasirirā otediñu wári ðakakurosū āārīma. Surāyeri treinta yeri, gajerā sesenta yeri, gajerā cien yeri ðakakurosū āārīma, āriyupu Jesús.

Jesús sīāgodiru keori merā buedea
(Mt 5.15-16; Lc 8.16-18)

²¹Gaji Jesús ārīnemoyupu ðoja:
—Masaka sīāgodirure āia, ðupa kūma dokague, o kārīrō dokaguedere pībirikuma. Ubu gapu ũmarōgue siukuma, ōārō sīāgoburo, ārīrā. ²²Masaka ĩāberogue ðuripīdeare sīāgorogue ĩāmasīrō irirosū āārīpereri masaka masībirideare masīsūrokoa. Irasiriro yayedea irirosū neō āārībirikoa. ²³Gāmpūrī oparā, yu wererire ōārō péduripīka!

²⁴Irasū ārī ōdo, āsū ārīnemoyupu ðoja:
—Musā périre ōārō pēmasīka! Mērōgā pēmasīduarā, mērōgā pēmasīrākoa. Wáro pēmasīduarā, wáro pēmasīrākoa. Marīpu ĩgūya kerere musā pēmasīduaropā pēmasīrīrē sīgukumi. Irasū āārīmakū, wáro pēmasīduarārē sīnemogukumi. ²⁵Irasirigu ĩgūya kerere ōārō pēmasīrārē wári pēmasīrī sīnemogukumi. Gajerā pēmasīmerā gapure ĩgūsā pēmasīadideare ēmasūrākuma. Irasirirā neō pēmasīmerā āārīrākuma, āriyupu.

Oteri masārī keori merā buedea

²⁶Irasū ārī ōdo, gaji keori merā bueyupu ðoja:
—Marīpu ĩgūyarārē doreri āsū āārā. Sugu masaku ĩgūya poeegue oteri yerire meēwasirigu irirosū āārā. ²⁷ĩgū irasū meēwasiriadero puru, ñami merā kārīkumi. Puru boyoripoe yobekumi. Ũmurī, ñamirī tarikoa. ĩgū oteadea yeri puri masākoa. ĩgū gapu irire: “Irasū waakoa”, āri masībirikumi. ²⁸Iri yeri yeba poekague āārīsā, puri, pūrī wiripūrōri, puru ðupañerīgā wiri, ðuka yeri deyoakoa. Pūrugue pama ōārō ðuka būribekakoa. ²⁹Iri būribekaja odomakū ĩā, ĩgūrē moāboerārē irire sea ðuripīmurārē iriukumi, āriyupu Jesús.

Jesús mostaza wāikuri yegā puri masādea keori merā buedea
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰Irasū ārī ōdo, gaji ārīnemoyupu ðoja:
—Marīpu ĩgūyarārē doreri, ĩñeēno irirosū āārīkuri? ĩÑeēno keori merā weregukuri? ³¹I irirosū āārā. Suye oteriye mostaza wāikuri yegārē oterosū āārā. Iri oteri yegā āārīpereri oteri yeri nemorō mērī yegā āārā. ³²Irasū āārīkerero, otemakū, puru yukū wādi ðupurī padi masākoa. Irasirirā mirā irigu ðupūrigue, yūsurogue ĩgūsāya surī suakuma, āriyupu Jesús ĩgū buerārē, ĩgūsā merā āārīrādere.

Jesús masakare keori merā buenadea
(Mt 13.34-35)

³³Jesús masakare āsū buenayupu. Marīpuya kerere weregu, wári keori

merā masaka pémasirōgueta buenayupũ.
³⁴Īgūsārē buegu, keori merā dita
 buenayupũ. Īgũ buerā merā dita
 āārīgũ gapũ: “Āsũ ārīduaro yāa iri”, ārī
 werenayupũ Īgūsārē.

Jesús mirũ, makũrĩrē toemakũ iridea
 (Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵Jesús masakare oterĩ keori merā
 bueadeanũ naĩmējāripoe Īgũ buerārē āsũ
 āriyupũ:

—Nāka, ditaru sikoepugue taribujarā!

³⁶Īgũ irasũ ārĩmakũ pé, masakare
 seretu, Īgũ sãñadea doódirugue
 murĩñajāa, Īgũrē āi taribujakōāñurā.
 Gajerā gajĩ doóriduparu merā
 wapikũwāgāñurā. ³⁷Īgūsā taribujaripoe
 mirũ buro waa, makũrĩ Īgūsāya
 doódirupe pãñajāmiũakōādiyuro. Buro
 goero waayuro Īgūsārē.

³⁸Jesús gapũ wejaturoma
 doaripērōgue peyari gasiro merā ēótũ
 kārĩbejakōāyupũ. Irasirirā Īgũ buerā
 Īgũrē āsũ ārĩ yobeñurā:

—¿Guare buegu, mu iāberi? Marĩ
 mirĩmurā yāa, ārĩñurā. ³⁹Īgūsā irasũ
 ārĩmakũ pégu, Jesús wāgānũgā, mirũrē,
 makũrĩdere toedoreyupũ:

—Iropāta, toeaka! āriyupũ. Īgũ irasũ
 ārĩmakũ, mirũ, makũrĩ buro waadea
 toedijapereakōāyuro.

⁴⁰Puru Jesús Īgũ buerārē āriyupũ:
 —¿Nasirirā gũiri musā? ¿Yure
 buremurĩ opaberi dapa musā iropā
 gũirā?

⁴¹Īgūsā gapũ buro guka, āsũ ārĩ gāme
 werenĩñurā:

—¿Neémũno masaku āārĩrĩ ĩ? Mirũ,
 makũrĩgueta Īgũrē tarinugābea, ārĩñurā.

Jesús Gerasamurē wātēa ñajānerārē
béowiudea
 (Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 ¹Jesús Īgũ buerā merā ditarure
 taribuja, Gerasa¹ marāya nikũgue
 ejayupũ. ²Jesús doódirugue āārādi
 majānũgāripoe sugũ masaku wātĩ
 ñajāsũdi, masāgoberi watopegue āārādi

Jesũre bokatĩrĩyupũ. ³Īgũ masāgoberi
 watopegue āārīgũ āārĩyupũ. Neō
 sugũ Īgũrē pũguburi merā, kōmedari
 merādere siapĩmasĩbirĩñurā. ⁴Wārĩ Īgũya
 guburire, mojórdĩdere kōmedari merā
 siapĩnadiñurā. Īgūsā siapĩriku, Īgūsā
 siadeadarire tũātasawiri bėonokōāyupũ.
 Neō sugũ Īgũrē tarinugāmasĩbirĩñurā.
⁵Ūmuriku, ñamiriku buurĩgue,
 masāgoberi watopegue gainĩgorenayupũ.
 Īgũ basita ũtayerĩ merā Īgũya dupure pá
 kāmĩtũnayupũ. ⁶Jesũre yooroguetā iāgũ,
 ũmawāgārĩ, Īgũ ĩũrō ñadukupuri merā
 ejamejāyupũ. ⁷⁻⁸Jesús āriyupũ:

—Wātĩ, mu ñajādire wirika!

Irasũ ārĩmakũ pégu, buro gainĩrĩ merā
 āsũ āriyupũ:

—Jesús, ũmugasigue āārĩpererā
 nemorō turagu magũ, ¿nasiribu yārĩ
 mu yure? Murũ ũmugasigue āārīgũ
 péuro murē sērēa. Yure poyarikumakũ
 iribirikōāka!

⁹Jesús Īgũrē sērēñayupũ:

—¿Naásũ wāĩkuri mu?

—Wārā āārā gua. Irasirigu Legiõn
 wāĩkua yu, āriyupũ.

¹⁰Irasũ ārĩ odo, Jesũre buro sērēyupũ
 doja:

—Guare i nikũrē bėowiubirikōāka!
 āriyupũ. ¹¹Iro buũru puro wārā yesea
 āma baarā irĩñurā. ¹²Īgūsārē iārā, wātēa
 Jesũre sērēñurā:

—Guare yeseaguere ñajādozegũ iriuka!

¹³—Jáu, Īgūsārēta ñajārā waaka!
 āriyupũ Jesús wātēārē. Īgũ irasũ
 ārĩmakũ, masakuguere āārānerā
 wiria, yesea dos mil āārĩrārē
 ñajāñurā. Īgūsā ñajāmakũ, yesea ũma
 mirēbuāa, ditarugue meėbia dijāa, mirĩ
 boapereakōāñurā.

¹⁴Irasũ waamakũ iārā, yeseare
 korerimasā gũkari merā ũmadujāa,
 Īgūsāya makā marārē, iri makā tũro
 marādere wererā waañurā. Īgūsā
 weremakũ pérā, masaka āārĩpererā:
 “¿Naásũ waāyuri?” ārĩ, iārā ejañurā.

¹⁵Jesús puro ejarā, wātēa ñajāsũdi
 āārādire iro doagure iāñurā. Surĩro

¹5.1 Gerasa, Gadara wāĩkuri makārĩ Decápolis wāĩkuri nikũgue āārĩyuro.

sāñadi, ōārō pémāsīrī merā āārīyupū.
Masaka ĩgūrē ĩārā, būro guīñurā.

¹⁶Jesús masakure wātēārē béowiuadeare
ĩānerā yeseare waadeadere wereñurā.

¹⁷Irire pérā, Gerasa marā Jesúre:

“Waaka guaya nikūrē!” āriñurā.

¹⁸Īgūsā irasū ārimakū pégu, Jesús
doódirugue mūrīñajāyupū. Īgū
mūrīñajāmakū, wātēa ñajāsūdi āārādi
Jesúre: “Yude mū merā waaduakoa”, āri
sērēadiyupū. ¹⁹Īgū irasū ārimakū pégu,
Jesús ĩgūrē āsū āriyupū:

—Yū merā waabirikōāka! Mūya
wiigue goedujáaka! Mūrē mū Opū ōārō
iriadeare, ĩgū bopoñarī merā ĩadeare
mūya wii marārē weregu waaka!
āriyupū.

²⁰Īgū irasū ārimakū pégu, Decápolis/
wāikurogue waa, iroma makārī
marārē āārīpereri Jesús ĩgūrē irideare
werenugāyupū. Āārīpererā ĩgū wererire
pérā, péguakakōāñurā.

**Jesús Jairo magōrē, gajego nomeō
ĩgūya surírore moāñagōrē taudea**
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹Jesús Gerasa marāya nikūgue āārādi
doódirugue mūrīñajāa, gajī koepugue
taribujakōāyupū. Īgū irogue ejamakū ĩā,
ditaru turogue wārā masaka ĩgū puro
nerēñurā. ²²Īgū irogue āārīripoe sugū
judío masaka nerērī wii oparā merāmū
Jairo wāikugū ejayupū. Jesúre ĩāgū,
ĩgūya guburi puro ñadukupuri merā
ejamejāja, ĩgūrē būro sērēyupū:

²³—Yū magō kōmobogue iriamo.
Mūya mojōrī merā ñapeo, igore taugu
aarika! Mū irasirimakū, okagokumo,
āriyupū. ²⁴Īgū irasū ārimakū pégu,
Jesús ĩgū merā waayupū. Īgū waamakū,
wārā masaka ĩgūrē kūñarōgā tuuyañurā.
²⁵Īgūsā watopegue sugo nomeō pe
mojōma pere su gubu peru pērēbejari
bojorigora dí wiriri merā pūrīrikugo
āārīyupo. ²⁶Wārā kúririmasā igore
kúrikerepū, neō taribiriyo. Igo
niyeru opadideare āārīpereri ĩgūsārē
wajaripeokerepū, sōō gapū būro

waayuro. ²⁷⁻²⁸Igo, Jesús pūrīrikurārē
taurire péyupo. Irasirigo masaka
watopegue waa: “Īgūya surírore yū
moāñamakū, pūrīrī yūre tarirokoa”,
ārī guñarī merā, Jesús purūpū gapū
ejanugā, ĩgūya surírore moāñayupo.
²⁹Mata igo dí wiriadea tariakōāyuro.

“Yūre pūrīrī tarikoa”, āri péñayupo.

³⁰Igo moāñamakūta, Jesús ĩgū turaro
merā sugo pūrīrikugore tauadeare
masikōāyupū. Irasirigū masakare
gāmenugā ĩā:

—¿Noā yaa surírore moāñarī? āriyupū.

³¹Īgū irasū ārimakū pérā, ĩgū buerā
ĩgūrē āriñurā:

—¿Mū ĩāberi? Wārā masaka mūrē
kūñarōgā tuuyama. ¿Nasirigū ĩgūsārē:
“¿Noā yūre moāñarī?” āri sērēñarī?

³²Jesús gapū masaka āārīpererārē
ĩāyupū, ĩgūrē moāñadeore ĩābokabu.

³³Jesús igo pūrīrikuri tariadeare
masimakū ĩā, guī naradari merā
ĩgūya guburi puro ñadukupuri merā
ejamejā, āārīpererire diaye ārīrī merā
werepeokōāyupo.

³⁴Jesús igore āriyupū:

—Mū yūre būremurī opāa. Irasirigo
mū pūrīrikurire tausūa. Usuyari merā
waaka! Mū pūrīrikudea tariakōāa,
āriyupū.

³⁵Jesús irasū ārīripoe Jairoya wiigue
āārānerā ejañurā:

—Mū magō kōmoakōāmo. Iropāta
marīrē buegure garibonemoka! āriñurā.

³⁶Īgūsā irasū ārikerepū, Jesús
Jairore āsū āriyupū:

—Gūibirikōāka! Būremurī opaka yūre!

³⁷Irasirigū Jesús masakare:

“Aaribirikōāka!” āri, Pedro, Santiago, ĩgū
pagūmū Juārē siiu, Jairoya wiigue ĩgūsā
merā waayupū. ³⁸Iri wiigue ejañū, wārā
masaka būro busuro orerārē bokajayupū.

³⁹Jesús, wiigue ñajāa, ĩgūsārē āsū
āriyupū:

—¿Nasirirā musā iropā busuro oreri?
Igo majīgō boabemo. Kārīgō yámo.

⁴⁰Īgū irasū ārimakū pérā, ĩgūrē
buriñurā. Irasirigū Jesús āārīpererārē

wiriadoreyupũ. Īgūsā wiriadero purũ, majīgō pagusāmarārē, ĩgũ merāmarārē ĩgo peyargue siu ñajāyupũ. ⁴¹Ñajāja, ĩgoya moĵōrē ñēa, ĩgore:

—Talita, cumi, āriyupũ. “Talita, cumi”, āriřō: “ ‘Majīgō, wāgānugāka!’ ārā”, āriřuaro yāa.

⁴²Īgũ irasũ ārimakũta, majīgō wāgānugā, waamasīyupo. ĩgo pe moĵōma pere su gubu peru pērēbejari boĵori opago āriyupo. Masaka, ĩgo masāmākũ ĩārā, ĩgukatariaĳōāñurā.

⁴³Jesús gapũ ĩgūsārē turaro merā:

—ĩgo masādeare gajerārē werebirikōāka! āriyupũ. Irasũ āri odo, ĩgo pagusāmarārē: “ĩgore baari ejoka!” āriyupũ.

Jesús Nazaretgue goeduĳáadea
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 ¹Purũ Jesús iro āārādi ĩgũya nikũgue goeduĳáayupũ. ĩgũ buerāde ĩgũ merā waañurā. ²Judío masaka siuñajārĩnũ āārimakũ, Jesús ĩgūsā nerērĩ wiigue ñajāa, masakare buenugāyupũ. Wārā masaka iro āārĩrā ĩgũ buemakũ pērā, pégukakōāñurā: —¿Noógue bueyuri ĩi iropā masĩbu?

¿Noā ĩgūrē iropā masĩrĩrē siyuri, ĩgũ turari merā iri ĩmuburire? ³Īi taboa merā gajino irigũ āārĩmi. María magũ, Santiago, José, Simón, Judasā tĩgũ āārĩmi. ĩgũ pagupūrā nomede oō marĩya makāta āārĩma, āri gāme werenĩñurā ĩgūsā basi. Irasirirā ĩgūrē būremuduabirĩñurā.

⁴Jesús gapũ ĩgūsārē āriyupũ:

—Āārĩpererogue sugũ Marĩpũya kerere weredupuyugure gajerā būremuma. ĩgũya nikũ marā, ĩgũya wererā, ĩgũya wii marā gapũ ĩgūrē būremubema, āriyupũ.

⁵Irasirigũ iro āārĩgũ, wārĩ Marĩpu turari merā iri ĩmubiriyupũ. Surāyerita pūrĩrikurārē ĩgũya moĵōrĩ merā ñapeo tauyupũ. ⁶Iro marā ĩgūrē būremubirimakũ ĩāgũ, gukatariaĳōāyupũ. Purũ iri makā tũroma makārĩ marārē buegũ waayupũ.

Jesús ĩgũ buerārē buedoregu iriudea
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷Irasirigũ Jesús ĩgũ buerā pe moĵōma pere su gubu peru pērēbejarārē siu

neeō: “Yũ turari merā wātēa masakare ñajānerārē béowiurā waaka!” āri, ĩgūsā āārĩpererārē pērā dita dukawa iriyuyupũ.

⁸Īgūsārē iriugũ, gajino baari, aju, niyeru āiadorebiriyupũ. ĩgūsā tuari yuku direta āiadoreyupũ. ⁹Īgūsā sãñari merā dita waadoreyupũ. Gaji ĩgūsā surĩ sãñaburi āiadorebiriyupũ. ¹⁰Āsũ āriyupũ:

—Sugũ musārē oārō bokatĩrĩñēamākũ, ĩgũya wiita dujaka! Iri makārē wiri waarāgue iri wiire wirika! ¹¹Sũ makā marā musārē gāamebirimakũ ĩārā, musā werenĩrĩrē pēduabirimakũ ĩārā, iri makārē tariwāgā, iri makāma nikũwera musāya guburigue tuadeare moĵēbéokōāka! ĩgūsā musārē gāamebiri waja irasirika, ĩgūsārē Marĩpu wajamoāburire pēmasiburo, āriřā! Yũ musārē diayeta werea. Marĩpu āārĩpererā ñerārē wajamoārĩnũ ejamakũ, Sodoma, Gomorra marārē wajamoārō nemorō ĩgūsārē wajamoāgukumi, āriyupũ.

¹²Īgũ irasũ āāradero purũ, waakōāñurā. Waa, masakare: “Musā ñerō irideare bujawereka! Musā gũñarĩrē gorawayuka!” āriñurā. ¹³Irasũ āārimakũ, wārā wātēa masakare ñajānerārē béowiñurā. Wārā pūrĩrikurārē uye merā wākā, tauñurā.

Juan masakare wāĩyerimasũ boadea
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴Āārĩperero marā masaka Jesús ĩgũ iriri kerere péseyakōāñurā. Herodes, Galilea nikũ marā opude péyupũ. Irire pégũ, āsũ āriyupũ:

—Juan masakare wāĩyerimasũ boadigue masādi āārĩkumi. Irasirigũ turari merā wārĩ iri ĩmurĩrē irikumi, āriyupũ.

¹⁵Gajerā gapũ āriñurā:

—Īgũ, Elías iripoeque Marĩpũya kerere weredupuyudi āārĩkumi.

Gajerā āriñurā:

—Īgũ, sugũ iripoequemũ, Marĩpũya kerere weredupuyudi irirosũ āārĩgũ āārĩkumi, āriñurā.

¹⁶Herodes irire pé, āsũ āriyupũ:

—Īgũ, Juan āārĩkumi. Yũ ĩgūrēta ĩgũya dipurure ditiťadorebũ. Daporare dupaturi masākumi doja, āriyupũ.

¹⁷⁻¹⁸ Juan boaburi dupuyuro Herodes ñgũ pagũm Felipe marãpore ãma, ñgore marãpokudi ããrĩmĩ. Igo Herodías wãikudeo ããrĩmó. Ñgũ irasirimakũ ãã, Juan Herodere:

—Mu pagũm marãpore marãpokũgũ, Marĩpu dorerire tarinũgãgũ yãa, ãrĩdi ããrĩmĩ. Ñgũ irasũ ãrĩrĩ waja Herodes ñgũyarã ãmarẽ Juãrẽ peresu iridoredi ããrĩmĩ.

¹⁹⁻²⁰ Herodías gapũ Juãrẽ pũrĩsũgũ ããdeo ããrĩmó. Irasirigo ñgũrẽ wẽjẽduadeo ããrãdimó. Herodes gapũ Juãrẽ: “Õãrĩrẽ irigu, òãgũ ããrĩmĩ”, ãrĩ gũña, buremurĩ merã ñgũrẽ gũidi ããrĩmĩ. Juan weremakũ pẽgũ, bure gũñarikudi ããrĩmĩ. Irasũ gũñarikukeregũ, usuyari merã ñgũ wererire pẽdi ããrĩmĩ. Irasirigu ñgũrẽ wẽjẽdorebiridi ããrĩmĩ. Irasirigo Herodías ñgũrẽ wẽjẽduakerego, wẽjẽdoremãsibirideo ããrĩmó. ²¹ Pũrũ Herodías ñgũrẽ wẽjẽduadeo ããrĩsã, òãrõ bokadeo ããrĩmó. Herodes ñgũ deyoadeanũ ããrĩmakũ, ñgũya nikũ marã oparãrẽ, ñgũyarã surara oparãrẽ, gajerã Galilea marã oparãdere siuu, ñgũsã merã bosebãadi ããrĩmĩ. ²² Ñgũ siuanerã merã baari taribugue baaripoe Herodías magõ ñajãa, ñgũsã ñũrõ baya ñmudeo ããrĩmó. Igo baya ñmumakũ ñãrã, Herodes, ñgũ siuanerãde usuyanerã ããrĩmã. Irasirigu Herodes ñgore ãrĩdi ããrĩmĩ:

—Mu gããmerĩnorẽ sërẽka yure! Mu sërẽrĩrẽ murẽ sũgura, ãrĩdi ããrĩmĩ.

²³ Irasirigu iro ããrĩrã pẽuro: “Ãrigatoro marĩrõ mu sërẽrõsũta murẽ sũgũkoa. Yu opari, yaa nikũ ããrĩrĩ deko ejatuaropã murẽ sũgũkoa”, ãrĩdi ããrĩmĩ. ²⁴ Ñgũ irasũ ãrĩmakũ pẽgo, ñgo pago pũro waa, sërẽñadeo ããrĩmó:

—¿Ñeéonorẽ sërẽgokuri yũ?

—Juan masakare wãiyerimasũya dipurure sërẽka! ãrĩ yujũdeo ããrĩmó.

²⁵ Igo pago irasũ ãrĩmakũ pẽgo, mata opu Herodes pũrogo waa, ñgũrẽ ãrĩdeo ããrĩmó:

—Daporata Juan masakare wãiyerimasũya dipurure ditiã, soropa wãripa merã sĩmakũ gããmekoa.

²⁶ Igo irasũ ãrĩmakũ, opu Herodes bure bujãweredi ããrĩmĩ. Ñgũ siuanerã pẽuro:

“Mu sërẽrĩrẽ murẽ sũgura”, ãrãdi ããrĩsã, gũyasirĩgũ, ñgore: “Mu sërẽrĩrẽ sibirikoa”, ãrĩmasĩbiridi ããrĩmĩ. ²⁷ Irasirigu mata ñgũyagu surarare peresu iriri wiigue Juãya dipurure ditiã ãiwãgãdoregu iriudi ããrĩmĩ. ²⁸ Irasirigu surara ñgore waa, Juãya dipurure ditiã, soropa merã ãiadi ããrĩmĩ. ãija, Herodías magõrẽ wiadi ããrĩmĩ. Ñgũ ñgore iripare wiamakũ, ñeã, ñgo pagore ãã sĩdeo ããrĩmó.

²⁹ Juan buerã ñgũrẽ waadea kerere pẽrã, ñgore waa, ñgũya dupũre ãiwãgã, yãañurã.

Jesús cinco mil ãmarẽ baari ejodea
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Jesús ñgũyare buedoregu iriuanerã ñgũ puro goedujajarã, ñgũsã iriadeare ñgũsã masakare bueadeare werepeokõañurã.

³¹ Ñgũsã goedujajadero pũru, wãrã masaka ñgũsã puro gãmeñajarã ejañurã. Irasirirã Jesús buerã baamasĩbirĩñurã. Irasirigu Jesús ñgũsãrẽ:

—Nãka, marĩ dita masaka marĩrõgue siuñajarã! ãrĩyupũ. ³² Irasirigu Jesús ñgũ buerã merã doódirugue murĩñajãa, ñgũsã dita masaka marĩrõgue waakõañurã.

³³ Ñgũsã waamakũ ñãrã, wãrã masaka Jesũre ñãmasĩñurã. Irasirirã ããrĩpereri makãrĩ marã maague waa, Jesús ejaburogo ñmajasiañurã. ³⁴ Jesús doódirugue sãñadi majãñũgãja, wãrã masakare ñãyupũ. Ñgũsãrẽ ñãgũ: “Ñĩsã oveja sugũ ñgũsãrẽ koregu opamerã irirosũ ããrĩma”, ãrĩ gũñayupũ. Irasirigu ñgũsãrẽ bopoñarĩ merã ñã, wãrĩ buenũgãyupũ. ³⁵ Ñamika ããrĩmakũ, Jesús buerã ñgũ puro waa, ñgũrẽ ãrĩñurã:

—Õo masaka marĩrõgo ããrã. Ñamikague ããrĩsĩãa. ³⁶ Irasirigu masakare waadoreka! Makãrĩgue, makãrĩ tũroma wiirigue baari wajarirã waaburo. Marĩ òõguere baari opabea, ãrĩñurã.

³⁷ Jesús gapũ: —Musã ñgũsãrẽ baari sika! ãrĩyupũ. Ñgũ irasũ ãrĩmakũ pẽrã:

—¿Gũa ñgũsã baaburire wajarirã waamakũ gããmekuri? Ñgũsã baaburi doscientos ñurĩ moã wãjataropã wãjakũrokoa, ãrĩñurã.

³⁸ Jesús ìgūsārē āriyupũ:
—¿Difkũ pã duparu opari musã? Ìārã waaka!

—Jáu, āri, baarire ìārã waa:
—Su mojóma pã duparu āārã, waaĩ pērãta āārĩma, āārĩnũrã.

³⁹ Irasirigũ Jesús ìgūsārē āriyupũ:
—Masakare tá weka boje yebori dita doayodoreka! ⁴⁰ Irasirirã su yebore cien, gajĩ yebore cincuenta doajañũrã. Āārĩpererã irasũ dita doajañũrã. ⁴¹ Ìgūsã eja doaperemakũ, Jesús su mojóma pã duparu, pērã waaĩrē āĩ, ũmugasigũ ìāmu, Marĩpũre: “Mũrē ũsũyari sĩa”, āriyupũ. Ārĩ odo, iri pã duparure pea, ìgũ buerārē sũyupũ, masakare gueredoregũ. Waaĩdere irasũta iriyupũ, āārĩpererārē gueredoregũ. ⁴² Irasirirã āārĩpererã ōārõ baayapiakõñũrã.

⁴³ Pũrũ ìgūsã baaduáadeare Jesús buerã seasārã, pe mojóma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora ũtũudoboñũrã.

⁴⁴ Pã duparure baanerã: nome, majĩrã keoña marĩrõ ũma direta keomakũ, cinco mil gora āārĩnũrã.

Jesús deko weka waadea

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Pũrũ Jesús ìgũ buerārē doódirugue mũrĩñajãdore, Betsaida wāĩkuri makãgue ìgũ dupuyuro taribujadoreyupũ. Ìgūsã taribujaripoe Jesús masakare: “Ōārõ waaka!” ārĩ seretuyupũ. ⁴⁶ Seretu odo, buúrũgue Marĩpũre sērēgũ mũriyupũ. ⁴⁷ Naĩwãgārĩripoe Jesús sugũta buúru wekague āārĩyupũ. Ìgũ buerã gapũ ditaru dekogora āārĩnũrã. ⁴⁸ Mirũ ìgūsārē taribujamasĩña marĩrõ ìgūsã diaye wējēpumakũ ìāyupũ Jesús. Pũrũ boyo mũrĩriripoe ditarugue buaja, deko weka ìgūsã pũro aari, ejanũgã, ìgūsārē tariwãgabu irirosũ iriyupũ. ⁴⁹ Ìgũ irasũ deko weka ejanũgãmakũ ìārã: “Masaku boadi wātĩ āārĩmĩ”, ārĩ gũña, bũro gũkari merã gainĩnũrã. ⁵⁰ Āārĩpererã ìgũrē ìārã, bũro gũkañũrã. Ìgūsã gũkamakũ ìāgũ, mata Jesús ìgūsārē āriyupũ:

—Gũñaturaka! Yũta āārã. Gũimerãta!

⁵¹ Ìgũ irasũ ārãdero pũrũ, ìgūsã sãñadiru doódirugue mũrĩñajāyupũ. Ìgũ mũrĩñajāmakũta, mirũ toekõāyuro. Irasũ waamakũ ìārã, ìāgũkatariakõñũrã. ⁵² Ìgũ pã duparure Marĩpũ turari merã iri imuadeare pėmasibirĩnũrã. Ìgũyamarē ōārõ pėmasĩturabirĩnũrã.

Jesús Genesaret marārē pũrĩrikurārē taudea

(Mt 14.34-36)

⁵³ Jesús doódirugue mũrĩñajāmakũ, ìgũ merã taribuja, Genesaret^k wāĩkuri nikũgue eja, doódirure siatúpau majākõñũrã. ⁵⁴ Ìgūsã majāmakũ, mata masaka Jesũre ìāmasĩnũrã. ⁵⁵ Irasirirã ìgūsãya nikũ āārĩpererogue ũmawãgã, pũrĩrikurārē ìgūsã peyari merãta ìgũ āārĩrõgue āĩjañũrã. ⁵⁶ Āārĩperero ìgũ waarõ ìgũ ejaburi dupuyuro paga makārĩ marã, mutã makārĩgã marã, makārĩ tũro marãde pũrĩrikurārē wiiri disipũrorigue āĩwiupĩnũrã. Ìgūsã pũro ìgũ ejamakũ ìã, ìgũrē:

—Mũya surĩro yuwa direta ìgūsārē moañadoreka! ārĩ sērēñũrã. Irasirirã āārĩpererã ìgũya surĩrore moañarã ìgūsã pũrĩrikuadeare tarisũnũrã.

Masakare ñerã waamakũ iririre buedea

(Mt 15.1-20)

7 ¹ Pũrũ fariseo bumarã, Moisés gojadeare buerimasãde Jerusalégue āārãnerã eja, Jesús pũro nerēñũrã.

² Irasũ nerērã, ìgūsã: “Baaburi dupuyuro mojókoeka!” ārĩdeare surāyeri Jesús buerã mojókoero marĩrõ baamakũ ìārã, ìgūsārē werewuñũrã. ³ Fariseo bumarã, āārĩpererã judío masaka ìgūsã ñekūsamarã iriunaderosũ ìgūsãya mojórĩrē mojókoepũrori baanañũrã.

⁴ Ìgūsã baari duarogue ejanerãde mojókoepũrorisĩã, baanañũrã. Wári gajĩ ìgūsã ñekūsamarã iriunadeare iritũyañũrã. Irasirirã ìgūsã ñekūsamarã: “Āsũ dita irika!” ārĩdeare irirã, ìgūsã iirĩriduparure, ìgūsã iirĩburi

^k 6.53 Genesaret wāĩkuri nikũ, Galilea wāĩkuri ditaru tũro āārĩyuro.

duripíriduparure, ígūsāya kōmesororire, ígūsā doaripērírē koenañurā. ⁵Irasirirā fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jesúre āsū ārī sērēñañurā:

—¿Nasirirā m̄ buerā marí ñekūsāmarā iriunaderosū baaburi dupuyuro mojkoeberi? ārīñurā.

⁶Jesús ígūsārē āriyupū:

—Musā masaka iāberogue ñerō iririkurā, irigatorikurā āārā. Iripoegue Marípuya kerere weredupuyudi Isafas musā dapora irigatorire gojagu, diayeta āsū ārī gojadi āārīmí:

Masaka ígūsāya disi merā yure òārō wereníkera, ígūsāya gūñarígue yure neō būremubema.

⁷Irasiriro ígūsā yure būremurā nerērī wajamāa. Ígūsā bueri, yu doreri meta āārā. Masaka doreri āārā, ārī gojadi āārīmí.¹

⁸Irasirirā musā ñekūsāmarā iriunaderosū irimurā Marípū dorerire pirikōāa, āriyupū Jesús.

⁹Āsū ārīnemoyupū doja:

—Musā ñekūsāmarā doredeare irituyarā, Marípū doreri gapure bóokōāa. ¹⁰Iripoegue Moisés āsū ārī gojadi āārīmí: “M̄p̄ure, m̄p̄ore būremuka! Sugū ígū pagusāmarārē ñerō werenígū wējēdoresūgukumi”, ārī gojadi āārīmí. ¹¹Musā gapū masakare āsū ārī buea: “Sugū ígū pagure, o ígū pagore: ‘Yu musārē síboadeare Marípure sípeokōābū. Irasirigu musārē iritamumasibirikoa’, ārīmakū ōāgorāa”, ārī buea. ¹²Musā masakare irasū ārī buerā, masakare ígūsā pagusāmarārē iritamubirimakū yāa. ¹³Irasirirā musā ñekūsāmarā pídeare gajerārē irire iritayadorerā, ígūsārē Marípū doreri gapure ubu iāmakū yāa. Gaji wári irinorē yāa, āriyupū Jesús fariseo bumarārē.

¹⁴Irasū ārī odo, Jesús masakare siiu, āsū āriyupū:

—Yu wererire āārīpererā òārō pékūínú, péka! ¹⁵Masakaya disigue ñajāri ígūsārē ñerā waamakū iribea. Ígūsāya disi wiriri gapū, ígūsārē ñerā waamakū yāa. ¹⁶Gāmipūrī oparā, yu wererire péduripíka! āriyupū. ¹⁷P̄uru

Jesús masaka merā āārādi, wiigue ñajākōāyupū. Irogue ígū buerā ígū keori merā wereadeare sērēñañurā. ¹⁸Ígūsā sērēñamakū pégu, āriyupū:

—¿Musāde pémasiberi dapa?

Āārīpereri baari masakaya disigue ñajāri, ígūsārē ñerā waamakū irimasibea. ¿Irire pémasiberi musā? ¹⁹Ígūsā baadea ígūsā gūñarígue ñajābea. Ígūsāya paru gapū ñajāa, p̄uru tariwiria, āriyupū. Irire ārīgū: “Āārīpereri baari òārī āārā”, ārīgū iriyupū. ²⁰Gaji ārīnemoyupū doja:

—Masaka ígūsā gūñaríguere opari gapū, ígūsārē ñerā waamakū yāa. ²¹Ígūsā gūñarígue ñerī oparā, āsū āārīma. Ñerī gūñarā, gajerā marāposā nomerē gāmebirarā, nome merā ñerī iririkurā, masakare wējēbēorā, ²²gajerāyare yajarā, gajigu oparinorē būro uaribejarā, gajerārē ñerō irirā, ārīgorā, ñerā, gajino oparārē iaturirā, gajerārē ñerō kere wererā, “Gajerā nemorō āārā yu”, ārī gūñakererā pémasirī marīrō irirā āārīma. ²³Iri āārīpereri ñerī masaka gūñarígue opari ígūsārē ñerā waamakū yāa, āriyupū Jesús ígū buerārē.

Judío masako āārībeo Jesúre

būremudea

(Mt 15.21-28)

²⁴P̄uru Jesús iro āārādi waa, Tiro, Sidón wāikuri makārī t̄rogue ejayupū. Irogue eja, su wiigue ñajāyupū masaka ígū āārīrórē masibirikōāburo, ārīgū. Irasirikeregu, masikōāsūyupū. ²⁵Sugo nomeō wātī ñajāsūdeo pago ígū ejadeare pégo, mata ígū p̄uro waa, ígūya guburi p̄uro ñadukupuri merā ejamejāyupo. ²⁶Igo judío masako āārībeo āārīyupo. Igo deyoadea makā Sirofenicia wāikuri makā āārīyuro. Jesús p̄uro ñadukupuri merā ejamejāja, ígūrē sērēyupo:

—Wātīrē béowiuka yu magōrē!

āriyupo. ²⁷Jesús igore āriyupū:

—Wii opū pūrā baarire ēma, diayéare ejomakū ōābea.

²⁸Igo ígūrē yujūyupo:

—Irasūta āārā yu Op̄u. Irasū āārīkerep̄uru, diayéagueta baari peyaro

¹7.7 Is 29.13

doka majirā baawasiridijurire baaboema, āriyupo.

²⁹ Jesús igore āriyupū:

—Mu ōārō yujua. Irasirigo muya wiigue goedujāaka! Wātī mu magōrē ñajādi wirisiami, āriyupū.

³⁰ Igū irasū ārādero puru, igoya wiigue goedujāa, igo magōrē peyarogue oyagore bokajayupo. Wātī igore ñajādi wiriasiyupū. Irasirigo tariyupo.

**Jesús sugu werenírí kukugure
gāmpū pébire taudea**

³¹ Jesús Tiro wāikuri makā turogue āārādi dupaturi wiri, Sidón wāikuri makārē tariwāgā, Decápolis wāikuri nikūrē tariwere, Galilea wāikuri ditarugue ejayupū doja. ³² Iroque ejamakū iā, iro marā sugu gāmpū pébire werenírí kukugure Jesús puro āia:

—Muya mojōrī merā ñapeoka igūrē! āri sērēñurā. ³³ Irasirigu Jesús masaka iābero gapu igūrē āia, mojōsūrī merā pébiya gāmpūrīrē soesóo, síku eoepo, igūya nedirure moñayupū. ³⁴ Puru ūmugasigue iāmu, siuñajānugāja, āsū āriyupū:

—Efata! āriyupū. “Efata”, ārīrō: “Toyoka!” āriđuaro yāa.

³⁵ Igū irasū ārimakūta, pébiya gāmpūrī toyokōāyuro. Mata igūya nediru turadea niirōāmakū, ōārō werenímasīyupū.

³⁶ Jesús gapu igūrē taumakū iānerārē: “Gajerārē werebirikōāka!” āriyupū. Igū: “Werebirigorakōāka!” ārikerepuru, igūsā gapu gajerārē werepeokōāñurā. ³⁷ Buro iāguka, usuyari merā āsū āriñurā:

—Āarīpererire ōārō yāmi. Gāmpū pémerārē ōārō pémakū yāmi. Werenímasīmerādere ōārō werenímasīmakū yāmi, āriñurā.

**Jesús cuatro mil ūmarē baari ejodea
(Mt 15.32-39)**

8 ¹ Puru dupaturi wārā masaka Jesús purogue nerēanerārē baari peremakū iāgū, igū buerārē siiu, āriyupū:

² —Ūrenugora waāa, iisā masaka yu merā āārīrō. Igūsārē baari perekōāa.

Irasirigu igūsārē bopoñarī merā iāa.

³ Surāyeri yorogue aarinerā āārīmā.

Igūsā baamerārēta igūsāya wiirigue goedujāadoremakū, maa dekota turabiriakōābokuma, āriyupū.

⁴ Igū irasū ārimakū pérā, igū buerā yujññurā:

—Ānasirisīā, ōō masaka marīrōguere baari boka ejobokuri marī igūsārē?

⁵ Jesús igūsārē sērēñayupū:

—ĀDífkū pá duparu opari musā?

—Su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari duparu opāa, āri yujññurā.

⁶ Irasirigu Jesús masakare yebague doadore, iri pá duparure āi, Marīpūre: “Murē usuyari sīa”, āriyupū. Irasiri odo, pá duparure pea, igū buerārē siyupū, masakare gueredoregu.

⁷ Waagādere mērāgā opañurā. Jesús igūsāgārē āi, Marīpūre: “Murē usuyari sīa”, āri, iridere igū buerārē masakare gueredoreyupū.

⁸ Āarīpererā irire baayapiakōāñurā. Puru igūsā baaduāadeare Jesús buerā su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari puuri seasā utudoboñurā. ⁹ Iro baanerā: nome, majirā keoña marīrō ūma direta keomakū, cuatro mil gora āārīñurā. ¹⁰ Puru Jesús igūsārē seretu, igū buerā merā doódirugue murīñajāa, Dalmanuta wāikuri makā turogue waayupū.

**Fariseo bumarā Jesúre Marīpū turari
merā iri imudoredea
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)**

¹¹ Puru fariseo bumarā Jesús merā werenírā ejañurā. Irasū ejarā: “Marīpū turari merā iri imurīrē irika!” āriñurā. “Igū irire irimasībi, Marīpū iriudi meta āārīmi”, āriduarā, irasū āriñurā. ¹² Igūsā irasiridoremakū pégu, Jesús buro bujawereri merā siuñajānugāja, āriyupū: —Musā dapora marā masaka, ānasirimurā Marīpū turari merā iri imurīrē iāduari? Diayeta musārē werea. Marīpū turari merā iri imurīrē musā iūrō neō iribirikoa, āriyupū.

¹³ Igūsārē irasū āri odo, igūsā iro nírōta, doódirugue murīñajāa, ditaru sikoepugue taribujakōāyupū igū buerā merā.

**Jesús Fariseo bumarā, Herodeya
bumarā ñerī buerire weredea
(Mt 16.5-12)**

¹⁴ Iroque taribujarā, igūsā baaburire kātikōāñurā. Doódirugue suruta

pá opañurā. ¹⁵Irasirigu Jesús igūsārē gopeyari merā wereyupū:

—Fariseo bumarā, Herodeyarāya pá wemasārī morērīrē òārō pémasika! āriyupū.

¹⁶Īgū buerā gapū Īgū irasū ārīrīrē pémasīmerā, igūsā basi āsū ārī gāme wereníñurā:

—Marī pá opabirimakū iāgū, irasū ārīkumi, ārīñurā.

¹⁷Jesús, Īgūsā irasū ārīrīrē masīkōāyupū. Irasirigu igūsārē āriyupū:

—ĒNasirirā: “Pá opabea”, ārī gāme werenírī? ĒMasīberī? ĒPémasīberī musā dapa? ¹⁸ĒKoye opakererā, iāberī? ĒGāmpūrī opakererā, péberī? ĒYū irideare gūñaberī musā? ¹⁹ĒYū cinco mil masaka ūmarē pe mojōma pá duparure yū dukawa sīdeare gūñaberī? Īgūsā baayapiadero purū, Ēdīfku puuiri Īgūsā baaduáadeare seasā ūtuudobori? āriyupū Jesús.

—Pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarī puuiri, ārī yujñurā.

²⁰Īgūsā irasū ārīmakū pégu:

—Purū su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarī pá duparure cuatro mil masakare yū sīdero purū, Ēdīfku puuiri Īgūsā baaduáadeare seasā ūtuudobori?

—Su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarī puuiri, ārī yujñurā.

²¹Īgūsā irasū ārī yujñmakū, Īgūsārē:

—ĒMusā irire gūñakererā, pémasīberī dapa? āriyupū Jesús.

Jesús Betsaidamurē koye iābire taudea

²²Ditarure taribuja, purū Betsaida wāikuri makārē ejañurā. Īgūsā irogue ejamakū iārā, iro marā sugū koye iābire Jesús purū āia:

—Muya mojō merā moañaka, Īgūrē taridoregu! ārī, burō sērēñurā. ²³Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Jesús koye iābiya mojōrē ñeā, iri makā turogue Īgūrē tūāwāgā, sīku merā Īgūya koyere eoepoyupū. Irasiri odo, Īgūya mojōrī merā Īgūrē ñapeo:

—ĒMurē gajino deyorī? ārī sērēñayupū Jesús. ²⁴Īgū iāpā, iādiyupū. Irasirigu Jesúre:

—Masakare iādāa. Īgūsā yuku irirosū deyorā waanamakū iāa, āriyupū.

²⁵Īgū irasū ārīmakū, Jesús dupaturi Īgūya mojōrī merā Īgūya koyere ñapeoyupū doja. Iropāgueta āārīpereri òārō deoyoyuro Īgū iāmakū. ²⁶Irasirigu Jesús Īgūrē:

—Muya wiigie diayeta goedujaakōāka! Makāguere waabirikōāka! I murē yū iriadeare gajerā masakare iro āārīrārē werebirikōāka! āriyupū.

Pedro Jesúre: “Mu Cristo āārā”, ārī weredea

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷Purū Jesús Īgū buerā merā Cesarea Filipo wāikuri makā turo āārīrī makārīgue waañurā. Maa waagū, Īgū buerārē āsū ārī sērēñayupū:

—Masaka yure, Ēnaāsū ārī gūñarī? āriyupū.

²⁸Īgū buerā Īgūrē yujññurā:

—Surāyeri murē: “Juan, masakare wāiyerimasū āārīmi”, ārīma. Gajerā: “Elías āārīmi”, gajerā: “Marīpūya kerere weredupuyurimasā merāmū āārīmi”, ārīma, ārīñurā.

²⁹—Musākoa yure, Ēnaāsū gūñarī? ārī sērēñayupū.

Pedro Īgūrē yujñyupū:

—Mu, Marīpū iriudi, Cristo āārā, āriyupū.

³⁰Īgū irasū ārīmakū, Jesús Īgūsārē:

—Yū āārīrikurire gajerārē werebirikōāka! āriyupū.

Jesús Īgū boaburire weredea

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹Purū Īgūsārē āsū ārī buenugāyupū:

—Yū āārīpererā tīgū burō ñerō tarigukoa. Judío masaka murā, paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā yure gāāmemerā yure wējērākuma. Yure wējēkerepurū, ūrenū waaró merā masāgukoa doja, āriyupū Jesús.

³²Īgūsārē pémasīma òārō wereyupū. Īgū irasū ārīmakū pégu, Pedro gapū Jesúre gajero gapū āiñanugā, Īgūrē turaro merā: “Irire āribirikōāka!” āriyupū. ³³Jesús gapū gāmegoronugā, Īgū buerārē iā, Pedroe āriyupū:

—Satanás, yū purore wirika! Mu, Marīpū yure dorerire kāmutañuagu

yáa. Mu gũnarĩ, Marĩpu gũnarĩ aarĩbea. Masaka gũnarõsũ gũnáa mu, ariyupu.

³⁴Irasũ ari odo, masakare, igũ buerãrẽ siiu, ariyupu:

—Sugu yure tuyaduagu igũ iriduare ire piburo. Irasirigu yure tuyari waja curusague pábiatú wējēsũbu irirosũ aarĩkeregu, neõ piri ro marĩrõ yure tuyanĩkõaburo. ³⁵Sugu i umugue igũya okari direta maĩgũ, peamegue waagukumi. Gajigu yure buremugũ, Marĩpu masakare tauri kerere igũ wererĩ waja gajerã igũrẽ wējēkerepuru, igũ gapu tarigukumi.

³⁶Sugu masakũ i umumarẽ aarĩpereri opakeregu, igũ boari puru waaburi gapure gũnabiri waja peamegue waagũ, õarĩrẽ neõ wajatabirikumi. ³⁷Irasirigu peameguere wiriduagu, i umu opari merã neõ wajarimasĩbirikumi. ³⁸Dapora marã ñerã Marĩpure gãamemerã aarĩma. Noõ yure, yu werenĩrĩrẽ masikereerã, guyasĩrĩrĩ merã yure: “Masĩbea”, aarĩmakũ, yude guyasĩrĩrĩ merã igũsãrẽ: “Masĩbea”, aarĩgukoa. Yu aarĩpererã tĩgũ, Yupu gosewasiriri merã, igũrẽ wereboerã õarã merã i umugue dupaturi aarigũ, yure guyasĩrĩnerãrẽ yude guyasĩrĩgukoa, ari wereyupu Jesús igũsãrẽ.

9 ¹Jesús aarinemoyupu doja:

—Diayeta musãrẽ werea. Surãyeri musã õõguere aarĩrĩã, musã boaburo dupuyuro, Marĩpu igũ turaro merã igũyarãrẽ doreri aarĩmakũ iãrãkoa, ariyupu.

Jesús igũ deyori gorawayudea
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

²Jesús, su mojóma pere gajĩ mojó suru pẽrebejarinurĩ puru Pedroe, Santiaogore, Juãrẽ umarĩ buurugue igũsã direta siiu murĩayupu. Irogue igũsã iũrõ igũ deyori gorawayuakõayupu. ³Igũya surĩro goserĩne, õarõ borero waayuro. Neõ sugo nomeõ surĩ koego irasũ boreri waamakũ irimasĩgõ mámo. ⁴Irasũ waaripoeta iripoegue marã Moisés, Elías deyoanugã, Jesús merã weretamunĩmakũ iãñurã. ⁵⁻⁶Irasirirã buro gũñurã. Pedro naásũ aarĩmasĩbirisĩã, Jesúre:

—Guare buegu, marĩ õõ aarĩmakũ õatariduãa. Irasirirã ure wiigã irirãra.

Muya wii, Moiséya wii, Elíaya wii irirãra, ariyupu. ⁷Igũ irasũ aarĩripoe su yebõ mikãyebõ dijari igũsãrẽ túbiakõayuro. Iri yebõ poekague Marĩpu aasũ ari werenĩmakũ pẽñurã:

—Iĩ yu magũ, yu maĩgũ aarĩmi. Igũrẽ õarõ pẽka!

⁸Irasũ aarĩmakũ, Pedrosã gãmenugã iũrã, Moisére, Elíare iãbirĩñurã. Jesús direta nĩmakũ iãñurã.

⁹Puru Jesús buũru wekague igũrẽ waamakũ iãdeare: “Gajerãrẽ werebirikõãka!” ari dijariyupu.

—Yu aarĩpererã tĩgũ boa, masãdero purugue irire gajerãrẽ wereka! ariyupu.

¹⁰Irasirirã igũ doreaderosũta gajerãrẽ werebirikereerã, igũsã basi gãme aasũ ari sērẽñañurã:

—“Yu boa, masãdero puru”, aarĩgũ, ñnasirigu irasũ arãyuri? aarĩñurã.

¹¹Irasirirã Jesúre aasũ ari sērẽñañurã:

—Ñnasirirã Moisés gojadeare buerimasã: “Cristo, Marĩpu iriubu aariburi dupuyuro Elías aaripuroririgukumi”, aarĩrĩ? ari sērẽñañurã.

¹²Jesús igũsãrẽ yujuyupu:

—Musã aarĩrõsũta Eliata aaripuroririgukumi, aarĩpererire amuyubu. Marĩpuya werenĩrĩ gojadea pũgue yure aarĩpererã tĩgũrẽ waaburire aasũ ari gojasũdero aarĩrĩbũ:

Igũta buro ñerõ tarigukumi.

Masaka igũrẽ gãamebirikuma, ari gojasũdero aarĩrĩbũ.^m

¹³Yu gapu musãrẽ: “Elías ejasiami”, aarã. Igũ irasũ ejamakũ, masaka igũsã gããmerõ iriduare igũrẽ ñerõ irima. Igũrẽ waaburire iripoegue Marĩpuya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũta igũrẽ irisiamã, ariyupu Jesús Pedrosãrẽ.

Jesús sugu majĩgũrẽ wãtĩ ñajãsũdire taudea

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴Jesús Pedrosã merã buurugue aarãdi dijajagu, gajerã igũ buerã puru

wará masaka nerëanerârê bokajayupũ.
Moisés gojadeare buerimasâde âârîñurâ.
Îgũ buerâ merâ gâme guaseorâ iriñurâ.
¹⁵ Purũ Jesũre îarâ, âârîpererâ îagũka,
îgũ puro ûmawâgã, îgũrê ôadoreñurâ.

¹⁶ Jesús îgũ buerârê:

—¿Ñeénorê gâme guaseoari, musã
îgũsã merâ? ârî sêrêñayupũ.

¹⁷ Îgũ sêrêñamakũ pégu, sugũ îgũsã
watope âârîgũ Jesũre ârîyupũ:

—Buegu, murê yũ magũrê wâtĩ
ñajásũdire âriabũ. Wâtĩ îgũrê
wereníbirimakũ irinami. ¹⁸ Noó
îgũ waaró wâtĩ îgũrê yebague ñeã
meépiunokõãmĩ. Îgũ irasirimakũ
îgũya disigue sũmu wiri, îgũya
guikare kũrĩduútũ, buanokõãmĩ.
Yũ mu buerârê: “Majîgũrê wâtĩrê
béowiubosaka!” âradabũ. Neó
bokatũbirama, ârîyupũ.

¹⁹ Jesús îgũsârê ârîyupũ:

—Musã yũre buremurĩ
opabirigorakõã. ¿Noópã yoaripoe musã
merâ âârîgũkuri? ¿Noópã yoaripoe musã
yũre buremubirire guñaturagukuri?
Majîgũrê ôó gapũ âirika! ârîyupũ.

²⁰ Irasirirã majîgũrê Jesús puro âiññurâ.
Îgũ puro âĩjamakũ, wâtĩ Jesũre îagũ,
majîgũrê narada, yebague tũrũjamejã,
sũmutumakũ iriyupũ. ²¹ Irasũ waamakũ
îagũ, Jesús îgũ pagure sêrêñayupũ:
—¿Díípoegue âsũ waanugãrĩ îgũ?
ârîyupũ.

Îgũ pagũ yũyũyupũ:

—Majîgũgãgueta irasũ âarĩmĩ. ²² Wâtĩ
îgũrê wêjêduagu peamegue meémejã,
diaguedere meébiamakũ irinami.
Irasirigũ mu guare iritamumasîgũ,
bopoñarĩ merâ iã, guare iritamuka!
ârîyupũ Jesũre.

²³ Jesús ârîyupũ îgũrê:

—Marĩpũ, mu yũre buremumakũ îagũ,
mũya âârĩburire irigũ, âârĩpererire
irimasĩmĩ, ârîyupũ.

²⁴ Îgũ irasũ ârĩmakũ pégu, majîgũ
pagũ âsũ ârĩ gainíyupũ:

—Murê buremua. Nemoró
buremumakũ irika yũre! ârîyupũ.

²⁵ Jesús, warã masaka îgũsã puro ũma
nerêmakũ îagũ, wâtĩrê wiridoreyupũ:

—Îĩ majîgũrê wereníbirimakũ,
pébirimakũ iridi îgũrê wirika! Dupaturi
îgũrê ñajãbita pama! ârîyupũ.

²⁶ Îgũ irasũ ârĩmakũ pégu, wâtĩ gainĩ,
majîgũrê buro naradari merâ yebague
tũrũjamejãmakũ, kômoadi irirosũ
waamakũ irisã, îgũrê wiriyupũ. Irasũ
waamakũ îarã, âârĩpererã masaka:
“Kômoakõãmĩ”, ârĩñurã. ²⁷ Jesús îgũya
mojörê ñeã, îgũrê tũãwãgũnũmakũ,
wãgãñugãyupũ.

²⁸ Purũ Jesús, wiigue ñajãjamakũ,
îgũ buerã masaka péberogue îgũrê
sêrêñañurã:

—¿Nasirirã gua gapũ wâtĩrê
béowiumasĩbirayuri?

²⁹ Jesús îgũsârê yũyũyupũ:

—Îĩno wâtĩrê béowiuduara, bereri
merã Marĩpure buro sêrêrô gãamea,
ârîyupũ.

Jesús îgũ boaburire werenemodea
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Purũ Jesús iroque âarãdi îgũ
buerã merã waa, Galilea nikũgue
tariwerewãgãyupũ. Îgũ waaróre
gajerã masĩmakũ gãamebiradiyupũ.
Îgũ buerârê buegu irasiriyupũ. Âsũ ârĩ
bueyupũ îgũsârê:

—Masaka yũre âârĩpererã tĩgũrê ñeã,
gajerãguere wêjêdorerã wiarákuma.
Îgũsã yũre wêjêadero purũ, ñrenũ waaró
merã masãgũkoa doja, ârîyupũ. ³² Îgũ
irasũ ârĩrĩrê îgũsã gapũ pemasĩbiriñurã.
Pemasĩbirikererã, îgũrê guirã: “¿Naásũ
ârĩduagu iriari, irasũ ârĩgũ?” ârĩ
sêrêñabiriñurã.

Jesús sugũ gajerã nemoró
âârîgũyamarê weredea
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Jesús Capernaugue eja, purũ wiigue
ñajãja, îgũ buerârê sêrêñayupũ:

—Musã maa aarirã, ¿ñeénorê gâme
werenĩ guaseowãgãrĩrã iriari? ârîyupũ.

³⁴ Îgũ irasũ ârĩmakũ pérã,
yũjubiriñurã. Maa aarirã, îgũsã basi:
“¿Noã marĩ watopere âârĩpererã nemoró
âârîgũkuri?” ârĩ werenĩ guaseowãgãrĩrã
iriñurã. Irasirirã Jesũre yũjubiriñurã.

³⁵Īgūsā yujubirimakū īāgū, Jesús eja doaja, īgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarārē siiu, āsū āriyupū:

—Sugu āārīpererārē doregū āārīduagū āārīpererārē moāboegū irirosū āārīpererārē iritamurō gāāmea, āriyupū.

³⁶Irasū āri, majīgūrē īgūsā dekogue āinū, īgūrē kōā, īgūya gosowekague āīpeo, āriyupū:

³⁷—Sugu yaagure īī majīgū irirosū āārīgūrē ōārō bokatīrīnēāgū yudere bokatīrīnēāmi. Yure bokatīrīnēāgū yu direta bokatīrīnēāgū meta yāmi. Yūpu yure iriudidere bokatīrīnēāmi, āriyupū Jesús.

Jesús: “Marīrē īāturi, marī merāmu āārīmi”, āri weredea
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸Puru Juan Jesúre āriyupū:

—Guare buegū, sugu masakū mu wāi merā wātēārē: “Wirika musā nājādire!” āri béowiumakū īābū. Īgū, marī merā āārībirimakū īārā, īgūrē: “Irire neō irinemobirikōāka!” ārābū, āriyupū.

³⁹Jesús gapu āriyupū:

—Kāmutabirikōāka īgūrē! Neō sugu yu wāi merā gajino iri īmugū, puru yure nērō werenībirikumi. ⁴⁰Marīrē īāturi, marī merāmūta āārīmi. ⁴¹Diayeta musārē werea. Musārē: “Cristoyarā āārīma”, āri, musārē deko tīārānorē diayeta Marīpu īgūsārē wajatari opamakū irigukumi.

Gajerārē nērō irimakū iribirikōāka!
āri weredea
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴²Sugu yure būremurārē īī majīgū irirosū āārīrārē nērō irimakū irigūno, būro wajamoāsūgukumi. Irasiriro, īgū gajerārē nērō irimakū iriburi dupuyuro masaka īgūrē wāriye ūtāye merā wūnugūgue siasiu, wādiyague meéyomakū ōābokoa. ⁴³Irasirirā musāya mojō merā nērō irirā, iri mojōrē ditiā béorosū nērō iririre pirika! Su mojō merāta Marīpu purogue waamakū ōātarirokoa. Nērō iririre pirimerā gapu

perebiri peamegue béosūrākuma. Īgūsā pe mojō opakererā, irogue waamakū nētarirokoa. Irogue peame neō yaribirikoa. ⁴⁴Beka irogue waarārē baanīkōārākuma. Neō boabirikuma. Peame neō yaribirikoa.

⁴⁵Musāya gubu merā nērō irirā, iri gubure ditiā béorosū nērō iririre pirika! Su gubu merāta, Marīpu purogue waamakū ōātarirokoa. Nērō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue béosūrākuma. Īgūsā pe gubu opakererā, irogue waamakū nētarirokoa. Irogue peame neō yaribirikoa. ⁴⁶Beka irogue waarārē baanīkōārākuma. Neō boabirikuma. Peame neō yaribirikoa.

⁴⁷Musāya koyeru merā īā, nērō irirā, iririre gorewea, béorosū nērō iririre pirika! Su koyeruta opakererā, Marīpu īgūyarārē dorerogue waamakū ōātarirokoa. Nērō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue béosūrākuma. Īgūsā pe koyegueta opakererā, irogue waamakū nētarirokoa. ⁴⁸Beka irogue waarārē baanīkōārākuma. Neō boabirikuma. Peame neō yaribirikoa.

⁴⁹I ūmuguere āārīpererā Marīpūre būremurā moā okari irirosū āārīrā, peamegue ūjū pūrīsūrōsū nērō tariri merā ōārō āārīrākuma. ⁵⁰Moā okamakū ōāgorāa. Irasirirā gajerā merā ōārō āārīrā moā okari irirosū āārā. Moā okadea okabirimakū, dupaturi okamakū irimasībirikoa. Irasirirā moā okari irirosū āārīka! Gajerā merā ōārō āārīnīkōāka! āri wereyupū Jesús īgūsārē.

Jesús masakare: “Musā marāposā nomerē béobirikōāka!” āri buedea
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 ¹Jesús Capernaugue āārīdi waa, Judea nikūgue eja, dia Jordán wāīkudiya gaji koepūgue ejayupū doja. Irogue wārā masaka īgū puro nerēmakū īāgū, īgū irinarōsūta dupaturi īgūsārē bueyupū. ²Īgū bueripoe fariseo bumarā Jesúre nērī werenīmakū iriduārā, āsū āri sērēnārā ejañurā:

—Sugu masakū īgū marāpore béomakū, ĩmarī doreri āārīkuri? āriñurā.

³ Jesús ìgūsàrē yujyupũ:

—¿Naásũ doreyuri Moisés musàrē?

⁴ Ìgũ irasũ àrĩmakũ, ìgũrē àsũ àrĩñurã:

—“Sugũ masakũ ìgũ marãpore

béoduagu: ‘I waja murē béoa’, àrĩ gojari pũrē sirõ gāamea”, àrĩ gojadi àarĩmĩ, àrĩñurã.

⁵ Ìgūsã irasũ àrĩmakũ, àsũ àrĩyupũ Jesús:

—Musã ñekūsamarã Marĩpũ dorerire iriduabirimakũ ìägũ: “Ìgūsã marãposã nomerē béoduarã, béokõáburo”, àrĩ gojadi àarĩmĩ Moisés. ⁶ Ìgũ irasũ àrĩ gojakerepũ, neõgoragueta Marĩpũ ì ùmurē irigũ, ùmũũ, nomeõ iridi àarĩmĩ. ⁷ Sugũ ùmũũ ìgũ pagusãmarãrē wiri, ìgũ marãpo merã àarĩgukumi. ⁸ Irasirirã ìgūsã pẽrã àarĩkererã, Marĩpũ ìũrõ su duputa irirosũ àarĩrãkuma. Irasirirã pẽrã àarĩbema. Su duputa irirosũ àarĩma. ⁹ Marĩpũ ìgūsãrē su duputa irirosũ àarĩmakũ iridero pũrũ, gajigũ ìgūsãrē gãme béomakũ iribirikõarõ gāamea, àrĩyupũ.

¹⁰ Jesús irasũ àrĩ odo, ìgũ buerã merã wiigũ ñajãkõâyupũ. Irogue ìgũ buerã irire sërẽñanemoñurã doja. ¹¹ Jesús ìgūsãrē yujyupũ:

—Sugũ masakũ ìgũ marãpore béodi gajego merã marãpokũgũ, igo merã ñerõ irigũ yãmi. ¹² Nomeõde igo marãpũre béogo, gajigũ merã marãpũkũgo, ìgũ merã ñerõ irigo yãmo, àrĩyupũ.

Jesús majĩrãya àarĩburire Marĩpũre sërẽbosadea

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Pũrũ masaka majĩrãrē Jesúse moañadorerã ìgũ pũro aĩjañurã. Ìgūsã aĩjamakũ ìarã, ìgũ buerã gapũ ìgūsãrē bokatĩrĩ: “Ìgũrē garibobirikõãka!” àrĩñurã. ¹⁴ Ìgūsã irasũ àrĩmakũ pégũ, Jesús ìgūsã merã gua, àsũ àrĩyupũ:

—Majĩrã yũ pũroguẽ aariburo. Kãmutabirikõãka ìgūsãrē! Marĩpũ ìgũyarãrē dorerogũre àarĩmurã ìĩsã majĩrã yũre usũyari merã bokatĩrĩñeãrã irirosũ àarĩma. ¹⁵ Diayeta musãrē werea. Ìĩsã majĩrã Marĩpũre ìgūsã Opũre gāamerã irirosũ àarĩmerãno, ìgũyarãrē dorerogũre waabirikuma, àrĩyupũ.

¹⁶ Irasũ àrĩ odo, majĩrãrē aĩ, kõã, ìgūsãrē ñapeo, Marĩpũre ìgūsãya àarĩburire sërẽbosayupũ.

Sugũ maamũ wãri doebiri opagu

Jesús merã werenídea

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Jesús irogue àarãdi waaripoe sugũ maamũ ùmaja, ìgũ ñadũkupuri merã Jesúya guburi pũro ejamejãja, sërẽñayupũ:

—Òägũ buegu, yũ ùmugasigue perebiri okarire wajataduagu, ¿ñeẽnorẽ irigukuri? àrĩyupũ.

¹⁸ Jesús ìgũrē yujyupũ:

—¿Nasirigũ yũre: “òägũ”, àrĩrĩ? Marĩpũ suguta òägũ àarĩmi. ¹⁹ Mũ, ìgũ doreri pídeare masĩa: “Masakare wẽjẽbirikõãka! Gajigũ marãpo merã ñerõ iribirikõãka! Yajabirikõãka! Gajerã irideare àrĩgatori merã werebirikõãka! Gajerãyare àrĩgatori merã aĩbirikõãka! Mũ pagusãmarãrē goepeyari merã buremuka!” àrĩ wereyupũ Jesús ìgũrē.

²⁰ Maamũ Jesúse yujyupũ:

—Buegu, iri doreri àarĩpererire majĩgũgueta tarinũgãbiribũ yũ, àrĩyupũ.

²¹ Jesús ìgũrē maĩrĩ merã ìã, àsũ àrĩyupũ:

—Murē su wãĩ duyãa. Mũ oparire duagu waaka! Mũ duadea wajare boporãrē sika! Irasirigũ ùmugasiguere wãri òãrĩ opagukoa. Irasirĩ odo, yũ merã aarika! àrĩyupũ.

²² Ìgũ irasũ àrĩmakũ pégũ, ìgũ wãri oparire maĩsĩã, bũro bujawereri merã waakõâyupũ.

²³ Ìgũ bujawereri merã waamakũ ìägũ, Jesús ìgũ buerãrē ìã, àrĩyupũ:

—Wãri doebiri oparãrē Marĩpũ ìgũyarãrē dorerogũre ìgūsã waaduamakũ diasagorãa, àrĩyupũ.

²⁴ Ìgũ irasũ àrĩmakũ, ìgūsã gapũ pégũka, pẽmasibiriñurã. Jesús dupaturi werenemoyupũ doja ìgūsãrē:

—Yũ buerã, musãrē werea. Masaka: “Wãri opari merã òãrõ waarokoa yũre”, àrĩ gũñarãrē Marĩpũ ìgũyarãrē dorerogũre ìgūsã waamakũ diasagorãa.

²⁵ Camellu awiru gobegãgũ

ñajātariweremasibirikumi. I nemorō,
wári doebiri opagure Marīpu īgūyarārē
dorerogure waamakū diasáa, āriyupū.

²⁶Īgū irasū ārimakū pérā, nemorō
péguka, īgūsā basi gāme sērēñanurā:

—Iro merē, čnoā gapū Marīpu
tausūmurā īgū pūroge waamurā
āārībokuri? āriñurā.

²⁷Jesús īgūsārē iā, āriyupū:

—Masaka īgūsā basi īgūsā iriri merā
Marīpu pūroge waamasibema. Marīpu
dita īgūsārē īgū pūro āārimurā waamakū
irimasīmi. Īgū dita āārīpererire
irimasīmi, āriyupū.

²⁸Īgū irasū ārimakū pégū, Pedro īgūrē
āriyupū:

—Gua Opū, gua murē tuyarā,
āārīpereri gua opadeare pípeokōābū,
āriyupū.

²⁹Jesús yujuyupū:

—Diayeta musārē werea. Yu merā
Marīpūya kerere wererā waarā,
īgūsāya wiirire, īgūsā pagupūrārē,
pagusāmarārē, pūrārē, īgūsāya pooerire
pípeorā, wári ōārī wajatarākuma.

³⁰Īgūsā iro dupuyuro opaderosū i
ūmugure cien nemorō īgūsāya wiiri,
īgūsā pagupūrā, pagosā nome, pūrā,
īgūsāya pooeri oparākuma. Īgūsā,
yaarā āārimakū iārā, gajerā īgūsārē
ñerō tarimakū irikerepū, wári
ōārī wajatarākuma. I ūmū peremakū,
ūmugasigū perebiri okari oparākuma.

³¹Wārā daporare wári oparā, pūrugure
neō gajino opamerā dujarākuma.
Opamerā gapū, pūrugure wári oparā
dujarākuma, āriyupū Jesús.

Dupaturi Jesús īgū boaburire weredeā
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³²Pūru Jesús Jerusalégue waarī
maague īgū buerā dupuyuro majāyupū.
Īgū dupuyumakū iārā, iāgukakōñurā.
“¿Marīrē iroge naāsū waarokuri?” āri
gūña, güiri merā īgū pūru tuyañurā.
Irasirigū Jesús īgū buerā pe mojōma
pere su gubu peru pērēbejarārē siiu,
īgūrē waaburire werenūgāyupū doja:

³³—Ōārō péka! Marī Jerusalégue
waarā yāa. Iroge yu āārīpererā tīgū,

paía oparāguere, Moisés gojadeare
buerimasāguere wiasūgukoa. Īgūsā
yure: “Boaburo”, ārīrākuma. Irasirirā
judío masaka āārīmerāguere wiarākuma.
³⁴Īgūsā yure burida, sīku eotúbira,
buro tārārākuma. Irasiri odo, yure
wējērākuma. Īgūsā yure wējēadero pūru,
ūrenu waarō merā masāgukoa, āriyupū
Jesús.

Santiago, Juan merā Jesúre sērēdea
(Mt 20.20-28)

³⁵Pūru Zebedeo pūrā Santiago, Juan
Jesús pūro waa ejanugā, īgūrē āsū āri
sērēñurā:

—Guare buegu, gua sērērōsūta guare
irika! āriñurā.

³⁶Jesús īgūsārē sērēñayupū:

—¿Neénorē yu irimakū gāamerī musā?

³⁷Īgūrē yujññurā:

—Mū Opū ñajāgū, guadere mū merā
doremurā sóoka! Sugure mū diaye gapū,
gajigure kúgapū doadoreka! āriñurā.

³⁸Jesús īgūsārē āriyupū:

—Musā yure sērērīrē pēmasībea. Yu
buro ñerō tarīgukoa. ¿Yu ñerō tarirosū
musāde ñerō tarirā, bokatīūrākuri?
¿Yure īgūsā wējērōsū musādere īgūsā
wējēmakū, bokatīūrākuri? āriyupū.

³⁹—Bokatīūkōārākua, āri yujññurā.

Jesús īgūsārē āriyupū:

—Yu irirosū musāde ñerō tari,
boarākua. ⁴⁰Yu gapū musārē yu diaye,
kúgapū doamurārē beyemasībea.
Yupū āmusiadi āārimī irire. Irasirirā
īgū beyenerā dita yu diaye, kúgapū
doarākuma, āriyupū.

⁴¹Gajerā Jesús buerā pe mojōmarā
gapū Santiago, Juan īgūsā Jesúre
sērērīrē pérā, īgūsā merā guañurā.

⁴²Īgūsā guamakū iāgū, Jesús īgūsārē īgū
pūro siiu neō, āriyupū:

—I nikū marā oparā Marīpūre
būremumerā īgūsāyarārē turaro merā
dorema, īgūsā dorerire iridorerā. Irire
masīa musā. ⁴³Musā tamerā īgūsā
irirosū iribirikoa. Musā watopegure opū
āārīdūagu, musārē moāboegu irirosū
āārīrō gāamea. ⁴⁴Sugu musā watopegue
āārīgū gajerā nemorō āārīdūagu,

ääripererärē moāboegu irosū āārīburo.
⁴⁵Yude irasūta āārā. Yū āāripererā tīgū masaka yure iritamuburo, ārīgū meta aaribú. Yū gapu īgūsārē iritamugū aaribú. Irasirigu wárā masakare yu boari merā īgūsā ñerō iridea wajare wajaribosagu aarigú iribú, āriyupu Jesús.

Jesús Bartimeo wāikugure koye iābire taudea

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶Puru Jesús īgū buerā merā Jericógue ejayupu. Iri makārē tariwāgāmakū, wárā masaka īgūsā merā waañurā. īgūsā waarí maa turo sugu koye iābi doayupu. īgū Bartimeo wāikugu, Timeo magū āārīyupu. Ūmuriku iri maa turo masakare niyeru sērē doanīnayupu.

⁴⁷Masaka: “Jesús Nazaretmu aarími”, āārimakū pégu, āsū ārī gainīnugāyupu:
 —Jesús, David parāmi āārīturiagu, yure bopoñarī merā iāka! āriyupu.

⁴⁸īgū irasū ārī gainīmakū pérā, wárā masaka: “Toeaka!” ārādiñurā. īgūsā irasū ārikerepuru, īgū gapu īgū gainíadero nemorō:

—David parāmi āārīturiagu, yure bopoñarī merā iāka! ārī gainīyupu.

⁴⁹īgū irasū ārimakū pé, Jesús dujanugāja, masakare:

—Siurika īgūrē! āriyupu.

īgū irasū ārimakū pérā, gajerā īgūrē siiu: “Ūsuyaka! Wāgānugāka! Mure siiumi”, āriñurā.

⁵⁰īgūsā irasū ārimakū pé, īgūya suríro wekamañerē túweapí, pari wāgānugā, Jesús puro ejanugājayupu. ⁵¹Jesús īgūrē sērēñayupu:

—Ĳñenorē yu mure irimakū gāāmerī? āriyupu.

Bartimeo yujayupu:

—Buegu, yure koye iāmakū irika! āriyupu.

⁵²Jesús īgūrē āriyupu:

—Mu yure buremurī opáa. Irasirigu tausūa, āriyupu.

īgū irasū ārimakūta, koye iābiradi ōārō iāmasiākōāyupu. Puru maague Jesúre tuyawāgāyupu.

Jesús Jerusalégue ejadea

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 ¹Puru Jesús īgū buerā merā Jerusalégue ejaburo dupuyuro, Betfagé, Betania wāikuri makārī puro ejapuroriyupu. Iri makārī Olivos wāikuri buúru āārīdujimejārō āārīyuro. Irogue ejagu, Jesús pérā īgū buerārē āsū ārī iriyupu:

²—Si makā marī bokatiūrō āārīrī makāgue waaka! Irogue ejarā, sugu burrore īgūsā sianúadire neō suñarō peyasūña marīgūrē bokajarākoa. īgūrē kura, ārika!

³Sugu musārē: “ĲNasirimurā yári?” ārimakū: “Marī Opu gāameami. Dapora wiagukumi doja”, ārika! ārī iriyupu.

⁴īgū irasū ārimakū, pérā waa, maa turo āārīrī wii dispuro burrore īgūsā sianúadire bokaja, īgūrē kurañurā. ⁵īgūsā irasirimakū iārā, iro āārīrā sērēñañurā:

—ĲNasirirā yári? ĲNasirimurā burrore kurari? āriñurā.

⁶īgūsā irasū ārimakū pérā, Jesús ārāderosuta wereñurā. īgūsā irasū ārī weremakū pérā: “Ĳiaka!” ārī yujñurā. ⁷Puru burrore Jesús purogue āiññurā. Ĳija, īgūsāya wekama suríre túwea, burro weka peonurā. Jesús īgū wekague muríbeja waayupu. ⁸Masaka wárā īgūsāya wekama suríre túwea āi, īgū waaburi maarē sēópídupuyunurā īgūrē buremurā. Gajerā yuku dupuri pūrikurire diti, maarē pídupuyunurā, īgū waarí maa ōārī maa āārīburo, ārīrā.

⁹Irasirirā īgū dupuyuro waarā, īgū puru tuyarāde āsū ārī gainīñurā:

Marī Opure usuyari sirā! Ĳ Marípu marirē taugu iriudi ōārō aariburo.

¹⁰Marī Opu ñajāburi ōārō aariburo. Marī ñekū David opu āāriderosuta ōārō āārīburo.

Marípure: “Ōataria mu āārīpererā Opu ūmugasigue āārīgū”, ārī, usuyari sirā! āriñurā.”

¹¹Irasirigu Jesús Jerusalégue eja, Marípuya wiigue ñajāa, āārīpereri iri wiimague āārīrīrē iāpeokōāyupu. Ĳā ōdo,

^a 11.10 Sal 118.25-26

Betaniague ìgũ buerã pe mojõma pere su gubu peru pèrèbejarã merã waayupũ. Ìgũsã irogue waaripoere ñamikague ããrĩsiayuro.

**Jesús higeragu ñuka marĩdire
ñaĩmakũ iridea
(Mt 21.18-19)**

¹²Gajinũ gapũ Betaniague ããrãnerã Jerusalégue goedujãañurã doja. Jesús irogue goedujãagu, ñaboakõãyupũ. ¹³Yoarogue merã higuera wãĩkudire ããrõ pũrikudire iã: “Ñakakũkoa”, ãrĩgũ ããgũ waadiyupũ. Irigũ gapũ ñuka marĩyuro. Ñakakũripoe ããrĩbiriyuro. Irasirigũ pũrĩ direta bokajayupũ. ¹⁴Irigũ ñuka marĩmakũ ããgũ, Jesús ãsũ ãrĩyupũ: —Igu ñukare masaka neõ dupaturi baabirikuma. Neõ ñakakubirikoã, ãrĩyupũ. Ìgũ irasũ ãrĩmakũ, ìgũ buerã pèñurã.

**Jesús Marĩpuya wiigüe duarãrẽ
béowiudea
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)**

¹⁵Pũrũ Jerusalégue eja, Jesús Marĩpuya wiigüe ñajãyupũ. Irogue doebiri duarãrẽ, wajarĩãdere béowiuyupũ. Niyeru gorawayurimasãya niyeru sãñarĩ kũmarĩrẽ yomeéwiunokõãyupũ. Bujare dua doanĩrãya doaripèrĩdere irasũta iriyupũ. ¹⁶“Neõ duarĩ ãĩ ñajãbirikõãka, Marĩpuya wiigüere!” ãrĩyupũ Jesús masakare. ¹⁷Ãsũ ãrĩ bueyupũ ìgũsãrẽ: —Marĩpũ ìgũya werenĩrĩ gojadea pũgue ãsũ ãrĩdi ããrĩmĩ: “Yaa wii, yũre ñuremurã yũre sèrèrĩ wii wãĩkurokoa. Irasirirã ããrĩpererĩ nikũ marã i wiigüe yũre sèrèrã aarirãkuma”, ãrĩdi ããrĩmĩ. Musã gapũ, ìgũ irasũ ãrĩkererũrũ, yajarimasãya wii irirosũ ããrĩmakũ yãa, ãrĩyupũ Jesús.

¹⁸Ìgũ irasũ ãrĩmakũ, ããrĩpererã masaka pégukakõãñurã. Irasirirã paía oparã, Moisés gojadeare buerimasãde ìgũrẽ güĩñurã. “¿Nasirĩ ñĩrẽ wejèrãkurĩ?” ãrĩ güñamañurã. ¹⁹Pũrũ naĩmejãripoe Jesús ìgũ buerã merã iri makãrẽ wiriwãgãkõãyupũ doja.

**Jesús buerã higeragu boanugãdire
iãdea
(Mt 21.20-22)**

²⁰Gajinũ boyoripoe maague waarã, higeragu nugũrĩgue merãta

ñaĩnugãdire ããñurã. ²¹Pedro irigure Jesús ãrãdeare güña, ìgũrẽ ãrĩyupũ: —Buegu, ããka! Igu higeragu mũ boadoredi boakõãsiayo, ãrĩyupũ.

²²Jesús yũjũyupũ: —Marĩpũre ñuremuka! ²³Diayeta mũsãrẽ werea. Sugu Marĩpũre ñuremugũ, ìgũrẽ: “I buúrũre dia wãdiyague béoka!” ãrĩmakũ, ìgũ ãrãderosũta waarokoa. Musã: “Marĩpũ ãsũ irimasĩbirikumi”, ãrĩ güñarõ marĩrõ: “Ìgũrẽ yũ sèrẽderosũta waarokoa”, ãrĩ ñuremumakũ, Marĩpũ diayeta irasirigukumi. ²⁴Irasirigũ mũsãrẽ irire weregura doja. Marĩpũre sèrèrã: “Yũ sèrèrõsũta waarokoa yũre”, ãrĩ ñuremumakũ, musã sèrèrõsũta irigukumi. ²⁵Irasirirã Marĩpũre musã sèrèburo dupuyuro gajerã mũsãrẽ ñerõ iridea waja ìgũsã merã guarire pirika! Ìgũsã ñerõ irideare kãtika! Irasirimakũ ããgũ, Musãpũ ãmugasigüe ããrĩgũ musã ñerõ irideare kãtigukumi. ²⁶Gajerã mũsãrẽ ñerõ irideare musã kãtibirimakũ ããgũ, ìgũde musã ñerõ irideare kãtibirikumi, ãrĩyupũ Jesús.

**Judío masaka oparã Jesúre: “¿Noã
mũrẽ doreri?” ãrĩ sèrẽñadea
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)**

²⁷Ìgũ irasũ ãrãdero pũrũ, dupaturi Jerusalégue waañurã doja. Irogue eja, Jesús Marĩpuya wiigüe waanamakũ ããrã, paía oparã, Moisés gojadeare buerimasãde, judío masaka mũrã merã ìgũ pũrogue waa ejanugã, ²⁸ìgũrẽ sèrẽñañurã:

—¿Noã mũrẽ doreri mũ irasirimakũ? ¿Noã mũrẽ: “Ãsũ irika!” ãrĩrĩ? ãrĩñurã.

²⁹Jesús ìgũsãrẽ yũjũyupũ:

—Yũde mũsãrẽ sèrẽñagura. Musã yũjumakũ, yũde mũsãrẽ yũjugura.

³⁰¿Noã Juãrẽ masakare deko merã wãĩyedoregu iriuyuri, Marĩpũ, o masaka? Yũjuka! ãrĩyupũ Jesús.

³¹Ìgũ irasũ ãrĩmakũ pèrã, ìgũsã basi ãsũ ãrĩ gãme werenĩñurã:

—“Marĩpũ Juãrẽ doredi ããrĩmĩ”, marĩ ãrĩmakũ, Jesús marĩrẽ: “¿Nasirirã ìgũ weredeare ñuremubirirĩ musã?” ãrĩbokumi. ³²Ããrĩpererã masaka: “Diayeta

Juan Marĩpũya kerere weredupuyudi āārĩmĩ”, āri gũñama. Marĩ: “Masaka Juārē wāĩyedorenerā āārĩmā”, ārĩmakũ, masaka marĩ merā guabokuma, ārĩñurā. Masakare gũĩsā, irire irasũ ārĩñurā. ³³Irasirirā: “Masĩbirikoa”, āri yũñũñurā Jesúre.

Irasirigũ Jesús ĩgũsārē ārĩyupũ:

—Musā yure: “¿Noā murē irire doreri?” ārĩ sērēñadeare yũde musārē yũjubea, ārĩyupũ.

Jesús ñerā moārā keori merā buedea
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 ¹Pũrũ Jesús paía oparārē, Moisés gojadeare buerimasārē, judío masaka oparārē keori merā āsũ āri wereyupũ:

—Sugũ masakũ ĩgũya poeegue ĩguidarire otekumi. Ote odo, iri pooe turo ũtāyeri merā sārĩsākumi. Ũtāyegue ĩgui kurabipiri gobere irikumi. Wii ũmarĩ wiigārē irikumi, iri pooe korerā ōārō iā koreburo, ārĩgũ. Irasiri odo, gajerārē iri pooeere wayu: “Yaa oteri dukare yure deko merā sārākoa, yũ musārē iri pooeere wayuri waja”, ārĩkumi. Irasũ āri odo, gajerogue waakōākumi. ²Pũrũ ĩgui ñĩripoe ejamakũ, ĩgũrē moāboegure ĩgũya pooeere moārā pũrogue iriukumi, ĩgũya pooema oteri dukare deko merā sērēdoregu. ³Iri pooeere moārā gapũ ĩgũ irogue ejamakũ iārā, ĩgũrē ñeā, pákuma. Neō gajino sĩrō marĩrō ĩgũrē iridujukuma. ⁴Pũrũ iri pooe opũ gajigũ ĩgũrē moāboegure iriukumi doja. ĩgũrē dipurure pá, kāmítukuma. ĩgũrē burida, iridujukuma. ⁵Iri pooe opũ gajigũre iriukumi doja. ĩgũrē wējēkōākuma. Pũrũ wārā iriukumi doja. Surāyerire pá, gajerārē wējēkōākuma.

⁶Irasirigũ iri pooe opũ magũ, ĩgũ buro maĩgũ dita dũyakumi. “Yũ magũrē bũremurākuma”, āri gũñarĩ merā ĩgũrē iriutũnuadikumi. ⁷Iri pooeere moārā gapũ ĩgũ magũ ejamakũ iārā, ĩgũsā basi āsũ āri gāme wereníkuma: “Ĩta pũrugure i pooeere opabu āārĩmĩ. ĩgũrē wējēkōārā! Irasirirā marĩ basi i pooeere oparākoa”, ārĩkuma. ⁸Irasirirā ĩgũrē ñeā,

wējē, pooe turogue ĩgũya dupũre āĩwāgā béokōākuma, ārĩyupũ Jesús.

⁹Irasũ āri odo, ĩgũsārē sērēñayupũ:

—Iro merē pooe opũ, ¿nasirigũkuri ĩgũya pooeere moārārē? Ąsũ irigukumi. Irogue waa, ĩgũsārē wējē, ĩgũya pooeere gajerā gapũre sĩgukumi.

¹⁰¿Musā Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũrē ire buebiriri? Ąsũ āri gojasũdero āārĩbũ:

Suye ũtāye wii iririmasā ĩgũsā béoadeye merā gajigũ gapũ ōārō turari wii irigukumi.

¹¹Marĩpũ irasiridĩ āārĩmĩ. Marĩ ĩgũ irasirideare iārā: “Ōātaria”, āri gũñāa, āri gojasũdero āārĩbũ, āri wereyupũ Jesús ĩgũsārē.”

¹²Judío masaka oparā ĩgũ i keori merā irasũ āri weremakũ pérā: “Marĩrē: ‘ĩgũsā irirosũ ñerā āārā’, ārĩgũ irikumi”, āri pémasĩ, ĩgũrē ñeā, peresu iriduadiñurā. Irasiriduakererā: “Masaka ĩgũrē marĩ irasirimakũ iārā, marĩ merā guabokuma”, āri gũñañurā. Irasirirā ĩgũsārē gũĩ, Jesúre pirikōā, gajerogue waakōañurā.

Romano marā opũ masakare niyeru
wajasearire Jesúre sērēñadea
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³Pũrũ Jesúre weresāduarā, surāyeri fariseo bumarārē, Herodeya bumarādere Jesús pũrogue ĩgũrē wārĩ sērēña, diaye yũjubirimakũ iridorerā iriũñurā. ¹⁴ĩgũsā iriuanerā Jesús pũrogue ejarā, āsũ ārĩñurā:

—Buegũ, mũ iririkurire masĩa. Mũ ārĩgatoro marĩrō werenĩa. Marĩpũyare diayeta buea. “¿Naásũ gũñarĩ masaka yure?” āri gũñarō marĩrō diayeta ĩgũsārē werea. Oparārē, ubu āārĩrādere āārĩpererārē sũrosũta iāa. Irasirigũ guare wereka! Romano marā opũ marĩrē niyeru wajasearire marĩ wajarimakũ, ¿ōāgorari, o ōāberi? ¿Wajariro gāāmerĩ, o wajaribirikōārō gāāmerĩ? ārĩñurā.

¹⁵Jesús gapũ ĩgũsā irigatori merā ĩgũrē ñerō iriduare masĩsĩā, āsũ ārĩyupũ:

—¿Nasirirā yũ ñerō yũjũmakũ iriduare mĩsā? Niyeru tire yure ārĩrika! Iri tire iāmũrā! ārĩyupũ.

¹⁶Īgũ irasũ ārīmakũ pérā, suti āiāñurā. Jesús ĩgũsārē sērēñayupũ:

—I tiguere, ĩnoāya diapu keori, noāya wāi tuuyari? āriyupũ.

—Romano marā opũya diapu keori, ĩgũ wāi ta tuuyāa, āri yujññurā.

¹⁷Irasirigũ Jesús ĩgũsārē āriyupũ:

—Iro merē romano marā opũya āārīrīrē ĩgũrē sika! Marīpũya gapũre Marīpũre sika! āriyupũ.

Īgũ irasũ ārīmakũ pégukakōāñurā.

Saduceo bumarā, Marīpu boanerārē masūrīrē Jesũre sērēñadea

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸Pũrũ surāyeri saduceo bumarā Jesús pũrogue ejañurā. Īgũsā: “Masaka boanerāgue masābirikuma”, āri bũremurā āārīññurā. Irasirirā Jesũre āsũ ārīññurā:

¹⁹—Buegũ, Moisés marīrē āsũ ārī gojapĩdi āārīmĩ: “Sugũ marāpokũdi pũrā marīkeregũ ĩgore boaweomakũ, ĩgũ pagumũ ĩgore dũunorēgukumi. Irasirirā, ĩgũ igo merā pũrākũrā ĩgũ tĩgũ dagũ pũrā ĩrirosũta āārīrākuma”, ārĩdi āārīmĩ.

²⁰Iripoeguere sugũ pũrā su mojõma pere gajĩ mojõ peru pērēbejarā āārīunanerā āārīmā. Īgũsā tĩgũ gapũ marāpokũ, pũrā marĩgũta boakõāyupũ. ²¹Irasirigũ ĩgũ dagũ dokamũta ĩgũ marāpo āārĩdeore dũunorēyupũ. Īgũde, ĩgũ tĩgũ dagũ ĩrirosũta pũrā marĩgũta boakõāyupũ. Īgũsā pērā dokamũde pũrā marĩgũta boakõāyupũ. ²²Irasũ dita pũrā marĩrāta boapereakõāñurā. Īgũsā pũrũ ĩgũsā marāpode boakõāyupo pama. ²³Īgũsā su mojõma pere gajĩ mojõ peru pērēbejarā ũma ĩgore marāpokũadiñurā. Irasirirā boanerā masāmakũ, ĩnĩno marāpogora āārĩgokuri? ārĩññurā.

²⁴Jesús ĩgũsārē yujyupũ:

—Musā diaye gũñabea. Marīpũya werenĩrĩ gojadeare, ĩgũ turaridere musā neõ masĩbea. ²⁵Boanerā ĩgũsā masādero pũrũ, ĩgũsā ũmũgasigũ Marīpũre wereboerā ĩrirosũ āārīrākuma. Iroguere marāpokũbirikuma. Īgũsā pũrā nomedere nomesubirikuma.

²⁶ĪMoisés gojadea pũguere boanerā

ĩgũsā masāburire buebiriri? Iripoeguere yukũgāgue ũjũrõgue Marīpu Moisére āsũ ārĩdi āārīmĩ: “Yũ Abraham, Isaac, Jacob Opũta āārā”, ārĩdi āārīmĩ. ²⁷Irasirirā ĩgũsā boanerā āārĩkererā, Marīpu merā okarā āārĩma. Irasirigũ Marīpu boanerā dupaturi masābirimurā Opũ āārĩbemi. Okarā, boanerāgue dupaturi masāmurā Opũ āārĩmi. Irasirirā musā: “Boanerā masābirikuma”, ārĩ gũñarā, diaye gũñabea, āriyupũ Jesũs.

“ĪDĩ gapũ Marīpu doreri gajĩ doreri nemorõ āārĩrĩ?” ārĩ sērēñadea

(Mt 22.34-40)

²⁸Īgũsā Jesús merā werenĩripoe sugũ Moisés gojadeare buerimasũ ĩgũsā pũro ejayupũ. Jesús ĩgũ õarõ yujũrire pé, āsũ ārĩ sērēñayupũ ĩgũrē:

—ĪDĩ gapũ Marīpu doreri gajĩ doreri nemorõ āārĩrĩ?

²⁹Jesús ĩgũrē yujyupũ:

—Gajĩ doreri nemorõ āārĩrĩ i āārā:

“Israel bumarā õarõ péka! Marīpu suguta musā Opũ āārĩmi. ³⁰Irasirirā musāya yujpũrārĩ merā, musā āārĩrikuri merā, āārĩpereri musā gũñarĩ merā, musā turari merā Marīpũre musā Opũre maĩka!” ³¹I doreri pũrũma āsũ ārā: “Mũ basi maĩrõsũta mũ pũro āārĩrārē maĩka!” I pe dorerita gajĩ āārĩpereri doreri nemorõ āārā, āriyupũ Jesũs.

³²Īgũ irasũ ārīmakũ, Moisés gojadeare buerimasũ āsũ ārĩ yujyupũ:

—Buegũ, irasũta āārā. Mũ ārĩrĩ diayeta āārā. Marīpu suguta āārĩmi. Gajigũ ĩgũ ĩrirosũ āārĩgũ māmĩ. ³³Marīrē marĩya yujpũrārĩ merā, marĩ gũñarĩ merā, āārĩpereri marĩ turari merā Marīpũre maĩrõ gāāmea. Marĩ basi maĩrõsũta gajerārē maĩrõ gāāmea. Marīpũre bũremurā ĩgũ ĩũrõ waimurā wējē soepeomakũ õagorāa. I nemorõ Marīpũre, masakadere marĩ maĩmakũ õātaria, āriyupũ.

³⁴Īgũ pēmasĩrĩ merā õarõ yujmakũ ĩā, Jesús ĩgũrē āriyupũ:

—Mérõ dũyāa, Marīpu mũ Opũ āārĩrĩrē mũ pēmasĩburo, āriyupũ.

Jesús ĩrĩre irasũ ārādero pũrũ, neõ sugũ ĩgũrē sērēñanemobirĩññurā.

**“¿Noa parāmi āārīturiagu āāriri
Cristo?” āri sērēñadea**
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jesús Marīpuya wiigue buegu, āsū
ārī sērēñayupū:

—¿Nasirirā Moisés gojadeare buerimasā:
“Cristo, David parāmi āārīturiagu āāriri”,
āriri? ³⁶David, Cristo ñekū āārīkeregu, Ōāgū
deyomarīgū īgūrē weredorederosūta āsū āri
gojadi āārīmi:

Marīpu yu Opure āsū ārīmi: “Ōō, yu
diaye gapu doaka, yu merā dorebu!
Irasiriripoe murē iaturirārē mū dorerire
tarinūgānemobirimakū irigura”, ārīmi,
ārī gojadi āārīmi David!”

³⁷David, Cristo ñekū āārīkeregu, īgūrē: “Yu
Opu āārīmi”, āridi āārīmi. ¿Nasirigu, Cristo,
David parāmi āārīturiagu āārīkerepura, David
īgūrē irasū āriyuri? āriyupū Jesús.

Wārā masaka iri wiigue āārīrā īgū
wererire usuyari merā peñurā.

**Jesús Moisés gojadeare
buerimasāyamarē weredea**
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54, 20.45-47)

³⁸ Jesús āsū āri buenemoyupū:

—Moisés gojadeare buerimasā ñerō iririre
ōārō pēmasika! Oparā irirosū suri yoari
sāña, masaka iūrōgue waagorenama. Makā
dekoguere masakare ōārō buremurī merā
īgūsārē bokatiri ōādoremakū gāāmema. ³⁹Marī
nerērī wiiriguere ñajārā, ōārī doaripērīgue
dita doaduama. Bosenurī āārīmakūdere oparā
doarīgue dita doaduama. ⁴⁰Wapiweyarā nome
wajamomakū iā, īgūsāya wiirire ēmanokōāma.
Īgūsārē bopoñari merā iābirikererā, yoaripoe
Marīpure sērē imugatoma, masaka īgūsārē:
“Marīpure ōārō buremuma”, āriburo, ārīrā.
Īgūsā irasiriri waja, Marīpu īgūsārē gajerārē
wajamoārō nemorō wajamoōgukumi, āriyupū
Jesús.

**Wapiweyo bopogo Marīpuya wiigue
igo niyeru tiri sādea**
(Lc 21.1-4)

⁴¹ Puru Jesús Marīpuya wiima
īgūsā āmuburi niyeru neeōrī kūma

puro masaka īgūsā niyeru sāmakū iā
doanīyupū. Wārī doebiri oparā iri
kūmaguere wāro niyeru sāñurā. ⁴²Sugo
wapiweyo iri kūma puro ejanūgā, pe
tigā mērōgā wajakuri tirigārē sāyupo.
⁴³Iri tirire igo sāmakū īāgū, Jesús īgū
buerārē siu, āriyupū:

—Diayeta musārē werea. Igo
wapiweyo bopogo niyeru sigō, Marīpu
iūrō gajerā āārīpererā siadero nemorō
siāmo. ⁴⁴Gajerā wārī doebiri oparā
wāro sīkerepura, īgūsāya wāro dāyāa.
Igo gapu bopogo āārīkerego, igo baari
wajariboadeare āārīpereri sīpeokōāmo
Marīpure buremugō, āriyupū Jesús.

**Jesús: “Marīpuya wii bēosūrokoa”, āri
werede**
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

13 ¹ Jesús Marīpuya wiigue āārādi
wiriaripoe sugū īgū buegu āsū
āriyupū:

—Guare buegu, iāka i wiire pagari
ūtāyeri merā iridea wii miērē, āriyupū.

² Jesús īgūrē yujuyupū:

—Musā i wiire wārī wiire daporare
iādāa. Pūrugue neō suye ūtāye gajiye
weka weamurīadeade dujabirikoa.
Āārīpereri mutādiijapereakōārokoa,
āriyupū Jesús.

**Jesús: “I ūmu pereburi dupuyuro āsū
waarokoa”, āri weredea**
(Mt 24.3-38; Lc 21.7-36)

³ Puru Jesús īgū buerā merā Olivos
wāikuri buuru Marīpuya wii bokatiūrō
āāriri buurugue waayupū. Jesús irogue
eja doamakū, Pedro, Santiago, Juan,
Andrés īgūrē īgūsā seyaro sērēñañurā:

⁴—Guare wereka! ¿Naásū āārīmakū,
mū ārāderosū waarokuri? ¿Neéno iri
imugukuri, iri āārīpereri irasū waaburi
dupuyuro? āriñurā.

⁵ Jesús īgūsārē yujuyupū:

—Ōārō pēmasika! Gajerā musārē
ārīgatorire pēbirikōāka! ⁶Wārā
ārīgatorimasā aarirākuma. “Yu Marīpu
iriudi Cristo āārā”, ārīrākuma. Īgūsā

irasü ārīgatomakū pérā, wārā masaka īgūsārē būremurākuma.

⁷Masaka musā puro gāmewējērīrē pérā, yoarogue marā gāmewējērī kerere pérā, gūkabirikōāka! Irasüta waarokoa. Irasü waakerepuru, i ūmu pereburo duyarakoa dapa. ⁸Su bumarā, gaji bumarā merā gāmewējērākuma. Su nikū marā, gaji nikū marā merā gāmewējērākuma. Wāri makārīguere nikū ñomerokoa. Masaka wārā waboari merā boarākuma. I āārīpereri merā masaka ñerō taripuroriwāgārīrākuma.

⁹Gajerā musārē ñeā, āña, oparāguere ñerō iridorerā wiarākuma. Musā judío masaka nerērī wiirigue āārīmakū, musārē pārākuma. Musā yure būremurī waja makārī marā oparā purogue, iri nikū marā oparā purogue āāsūrākua. Irasirimakū, musā Marīpuya ōārī kerere wererākua īgūsārē. Irasirirā musā basi ōārō pémasika! ¹⁰I ūmu pereburo dupuyuro Marīpuyare wererā āārīpereri buri marārē īgūya kerere wererākuma. ¹¹Masaka musārē oparā purogue āāmākū: “¿Naásü ārīrākuri īgūsārē?” ārī gūñarikumerāta waaka! Oparā musārē sērēñamakū, Marīpu gūñarī sīrī merā wererākua. Irasirirā musā basi werenfīrikua. Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā, īgū werenīrī sīrī merā wererākua.

¹²I ūmu pereburo dupuyuro masaka īgūsā pagupūrārē, īgūsā tīrārē oparāguere wējedorerā wiarākuma. Pagusāmarā īgūsā pūrārē, pūrā īgūsā pagusāmarārē oparāguere wējedorerā wiarākuma. ¹³Yure musā būremurī waja āārīperero marā masaka musārē iāturi doorākuma. Musārē īgūsā ñerō irikerepuru, yure būremurīrē piribirimakū, Marīpu musārē taugukumi.

¹⁴I ūmu pereburo dupuyuro ñegūrē Marīpure iāturigure iārākua. Marīpuya wiigue īgūrē āārīdorebiridea wiigue nīmakū iārākua. Iripoegue Marīpuya kerere weredupuyudi Daniel īgūrē gojadi āārīmī. Īgū gojadeare buegūno, pémasīburo. Āsū ārī gojadi āārīmī: “Iro īgū nīmakū iārā, Judea nikūgue āārīrā buurīgue ūmadurīburo”. ¹⁵Irasü

waaripoere masakare ñerō waarokoa.

Sugū īgūya wii wekague āārīgū wii poekague īgūyare āīgū ñājābirikōāburo.

¹⁶Sugū īgūya pooerigue āārīgāde īgūya surīre wiigue āīgū dujāabirikōāburo.

¹⁷Irasü waarīnurīrē nijipagosā nome, gajerā īgūsā pūrā mirīrāgā oparā nomede būro ñerō tarirākuma.

¹⁸Irasirirā Marīpure āsū ārī sērēka:

“Puibū āārīmakū, irasü waabirikōāburo”, ārī sērēka!

¹⁹Irasü waarīnurīrē masaka ñerō tarirākuma. Marīpu i ūmurē iripuroridero purure masaka ñerō taridero nemorō ñerō tarirākuma. I īgūsārē ñerō waaburi neō dupaturi irasü waanemobirikoa. ²⁰Irasirigu Marīpu masakare i ñerō waarīre: “Yoaripoe waabirikōāburo”, āīgukumi. Īgū irasiribirimakū, neō sugū masaku taribiribokumi. Irasirigu īgū beyenerārē bopoñasiā, īgūsārē ñerō waarīre: “Iropāta waaburo”, ārīgukumi.

²¹Irasü ñerō waaripoere gajerā musārē: “Īāka! Ōōta Cristo āārīmī”, o “Sōō āārāmi Cristo”, ārīmakū pérā, būremubirikōāka! ²²Wārā ārīgatorikurā aarirākuma. Surāyeri: “Yū Marīpu iriudi Cristo āārā”, o “Marīpuya kerere weredupuyurimasā āārā”, ārīrākuma. Irasirirā masakare īgūsā ārīgatorire bremudorerā, wāri gajino iri imurākuma. Irasirikererā, Marīpu beyenerārē īgūrē būremuduūmakū irimasībirikuma. ²³Iri irasü waaburi dupuyuro musārē i āārīpererire weresiāa. Irasirirā ōārō pémasika! ārī wereyupu Jesús īgū buerārē.

Jesús i ūmugue īgū dupaturi

aariburire weredea

(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

²⁴Jesús āsū ārī werenemoyupu īgūsārē:

—Irasü ñerō waarīnurī puru, abe ūmumu naītākōāgukumi. Ñanimude boyonemobirikumi. ²⁵Neñukā ūmugasigue āārīrā yuridijarirākuma. Ūmarōgue marā turarāde naradari merā bēosūrākuma. ²⁶Irasü waaripoere

masaka yu āārīpererā tīgū, buro turari merā, gosewasiriri merā mikāyebogue i nikūguere dupaturi aarimakū iārākuma.

²⁷ Yure wereboerārē āārīperero i nikūguere iriugura. Irasirirā yaarārē Marīpu beyenerārē āārīpererogwe āārīrārē yu pūrogue neeōrākuma.

²⁸ Ire masā masīburo, ārīgū, higeragu keori merā weregura. Irigū pū maamamakū iārā: “Bojori waaburo mērōgā dūyāa”, ārī masīa. ²⁹ Irigū waarōsūta i āārīpereri yu ārīrī irasū waamakū iārā: “Marīpu iriudi dupaturi aariburo mērōgā dūyāa”, ārī masīrākoa.

³⁰ Diayeta masārē werea. I āārīpereri yu ārīrī, daporā marā īgūsā boapereburo dupuyuro irasū waarokoa. ³¹ Ūmugasi, i nikūde pereakōārōkoa. Yu werenīrī gapu neō perebirikoa. āārīpereri yu masārē ārīrōsūta waayuwarikōrokoa.

³² Yu dupaturi aariburinūrē, iri horare neō sugu masībemi. Marīpure wereboerā ūmugasigwe āārīrāde masībema. Yu Marīpu magūde masībea. Yūpu sugūta masīmi.

³³ Musāde yu aariburinūrē masībea. Irasirirā ōārō pēmasīrī merā yūka! “Guare iritamuka!” ārī sērēka Marīpure! ³⁴ I keori merā masārē weregura. Wii opu yorogwe gāmeñājāgū waaburi dupuyuro īgūrē moāboerārē īgūya wiire koredorekumi. Surāyerire īgū moārīrē pīkumi. Gajigure wii disipuro koredorekumi, īgū dujariburire ōārō yūdoregu. ³⁵ Irasiri ōaro, waakōākumi. īgūrē moāboerārē gapu īgū dujariburinūrē neō masībirikuma. Namika, o ñami deko, āgābo wereripoe, o boyoripoe aaribokumi. īgūsā ōārō yūbirimakū, īgū gūñaña marīrō aarīgū, īgūsārē kārīrārē bokajagukumi. Wii opure moāboerārē īgū dujariburinūrē īgūsā masībiriderosūta musāde yu dupaturi aariburinūrē masībea. ³⁶ Gūñaña marīrō yu aariburire masīrā, yure ōārō pēmasīrī merā yūka! Sugu kārīgū irirosū āārīgū yure ōārō yūbirikumi. īgū irirosū āārībirikōāka!

³⁷ Yu masārē ārīrīrē āārīpererārē ārīgura. Ōārō pēmasīrī merā yūka! ārī wereyupu Jesús īgū buerārē.

Opārā Jesúre ñeāburire āmudea
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14

¹ Penū pascua bosenu, judío masaka pá wemasārī morēña marīrī baari

bosenu dūyaripoe paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā nerēñurā. Jesúre ārīgatori merā īgūsā īgūrē ñeā, wējēburire āmuñurā. ² Irire āmurā, āsū ārīñurā:

—I bosenu āārīmakū īgūrē ñeābirikōārā! Masaka marī merā guarā, marīrē gainī turibokuma, ārīñurā.

Sugo nomeō Jesúre sūrōrī piupeodea
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús Betania wāikuri makāgue, Simón kāmī boadiya wiigwe āārīyupu. īgū iri wiigwe āārīrā merā baa doaniripoe sugo nomeō suru sūrōdiru opago Jesús puro ejanugāyupo. Igo opadiru “alabastro” wāikuri ūtāye merā iridiru, sūrōrī “nardo” wāikuri wajapari opadiru āārīyuro. Irirure tūpā, Jesúya dipurure piupeoyupo.

⁴ Gajerā iri wiigwe āārīrā igo irasirimakū iārā, gua, āsū ārī gāme werenīñurā:

—¿Nasirigo iri sūrōrīrē irasiriwasiribéokōārī?

⁵ Igo irire duamakū, trescientos niyeru tiri su bojori moā wajataropā wiriboakuyo. Iri waja merā boporārē iritamubokumo, ārīñurā. Igo irasiririre suyubirīñurā.

⁶ Jesús gapu īgūsārē ārīyupu:

—Igre garibobirikōāka! ¿Nasirirā igore garibori? Igo yure ōārīrē yāmo. ⁷ Boporā masā watopeguere āārīnīkōārākuma. Irasirirā īgūsārē iritamuduarā iritamumasīa. Yu tamerārē masā merā āārīnīmakū iābirikoa. ⁸ Igo ōārō iriduaro bokatiūrō yure ōārō iriamo. Yaa dupure masāgobegue īgūsā pīburi dupuyuro āmuyugo, yure sūrōrī piupeosiamo. ⁹ Diayeta masārē werea. Marīpu masakare tauri kerere wererā āārīperero i ūmugwe waagorenarā, igo yure irideadere gajerārē wererākuma, igore gūñaburo, ārīrā, ārīyupu Jesús.

Judas Iscariote Jesúre wējēduarāguere īgūrē imuburire āmudea
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Pura Judas Iscariote wāikugu sugu Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemū paía oparā pūrogue waa, īgū Jesúre īgūsāguere īgūrē imuburire werenīyupu.

¹¹ īgū irasū ārīmakū pērā, usuyari merā: “īgūrē mu guare imumakū, niyeru mūrē wajarirākoa”, ārīñurā.

Irasirigu Judas: “¿Naásū āārīmakū īgūsārē yu Jesúre wiamakū ōākuri?” āri gūñayupũ.

Jesús īgū buerā merā baatūnudea

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹²Puru judío masaka pá wemasārī morēña marīri baari bosenu puroririnu āārīmakū, Marīpu īūrō oveja majīrārē wējē baañurā. Irinuta Jesús buerā īgūrē āsū āri sērēñañurā:

—¿Noógue mu pascua bosenu baaburire āmumakū gāāmekuri? āriñūrā.

¹³Īgūsā irasū ārīmakū pé, Jesús īgū buerā pērārē āsū āri iriuyupũ:

—Jerusalégue waaka! Irogue sugu dekosoro kōāwāgāgū musārē bokatīrīgukumi. Īgūrē tɔyaka! ¹⁴Īgū, wiigue ñajāmakū, iri wii opure: “Guare buegu, āsū āri sērēñadoreami: ‘¿Dí taribugue yu buerā merā i pascua bosenuērē baagukuri?’ ārāmi”, ārika!

¹⁵Musā irasū ārīmakū pé, wári taribu āmarōgue āmuadea taribuguerē īmugukumi. Irogue marī baaburire āmuka! āriyupũ Jesús.

¹⁶Irasirirā iri makāgue waa, irogue eja, Jesús wereaderosūta bokaja, pascua bosenu baaburire āmuñūrā.

¹⁷Puru naīmejāripoe Jesús īgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā merā iri taribugue baagu ejayupũ. ¹⁸Īgūsā baa doanīripoe Jesús īgūsārē āriyupũ:

—Diyeta musārē werea. Sugu musā watopemũ yu merā baa doanīgūta yure wējēduarāguere yure īmugukumi, āriyupũ.

¹⁹Īgū irasū ārīmakū pérā, burō bujawereri merā suguno dita īgūrē sērēñayoñūrā:

—¿Yu āārīrī murē īmubu? āriñūrā. Gajerāde irasū dita āriñūrā.

²⁰Jesús īgūsārē yujuyupũ:

—Sugu musā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemũ yu merā baaguta āārīmi. ²¹Marīpuya werenirī gojadea pūgue gojaderosūta yure āārīpererā tīgūrē waarō yāa. Yure

īmubu gapure ñetariro waarokoa. Īgū deyoabirimakū ōāboyo, āriyupũ.

²²Jesús, īgūsā baaripoe pārē āi, Marīpue: “Murē usuyari sīa”, āri, pea, īgūsārē āsū āri guereyupũ:

—Ire baaka! Yaa dupu āārā, āriyupũ.

²³Puru iirīripare āi, Marīpue: “Murē usuyari sīa”, āri, īgūsārē iripare sīyupũ. Irasirirā āārīpererā iirīñūrā.

²⁴Īgūsārē āsū āriyupũ:

—I yaa dí āārā. Yu masakare boabosagu yaa dí béori merā wārārē Yupũ: “Īgūsārē ōārō irigura”, ārideare iriyuwarikugukoa. ²⁵Diyeta musārē werea. Igui dekore marī datora iirīrosū yu dupaturi neō iirīnemobirikoa. Puru Yupũ īgūyarārē dorerogue musā merā maama igui dekore iirīgukoa, āriyupũ Jesús īgū buerārē.

Jesús Pedroe: “Yure masīkeregu:

‘Masībea’, āriḡukoa”, āri weredea

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶Puru Marīpue bayapeo odo, Olivos wāikuri buúruegē waakōñūrā doja.

²⁷Irogue Jesús īgūsārē āriyupũ:

—Musā āārīpererā gūñaturaro marīrō yure béowāgāpereakōārākoa. Musā irasiriburire Marīpuya werenirī gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībā:

Yu oveja koregure wējēmakū irigukoa. Irasirimakū, īgūyarā oveja ūmawasiriakōārākuma, āri gojasūdero āārībā.^q

²⁸Yu boadigue masādero puru, musā dupuyuro Galileague waadupuyugukoa, āriyupũ.

²⁹Pedro gapũ Jesúre āriyupũ:

—Īgūsā āārīpererā murē béowāgākerepuru, yu gapũ murē neō béowāgābirikoa, āriyupũ.

³⁰Jesús īgūrē yujuyupũ:

—Murē diyeta werea. Dapagā ñami āgābo pea wereburi dupuyuro mu yure masīkeregu ūrea gajerārē: “Masībea”, āriḡatogukoa, āriyupũ.

³¹Pedro īgūrē āriyupũ:

—Yu mu merā boabu āārīkeregu: “Masībea”, āriḡatobirikoa, āriyupũ.

Āārīpererā īgū buerā Pedro ārīrōsū dita āriñūrā.

^q 14.27 Zac 13.7

**Jesús Getsemanígue Marípure
sêrêdea**

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³²Puru Getsemaní wâikurogue ejañurâ. Irogue Jesús igû buerârê:
—Ôto doaka musâ dapa! Marípure sêrêgû waagû yâa, âriyupu.

³³Irasû ârî odo, Pedro, Santiago, Juârê siiuwâgâyupu. Îgû buro gûñariku, bujawereyupu. ³⁴Îgûsârê âriyupu:

—Buro bujawereri merâ kômoma goero péñakoa. Kârîmerâta ôo doa yûka! âriyupu.

³⁵⁻³⁶Irasû ârî odo, yoawayaro waanemo, yebague moomejâja, Marípure âsû ârî sêrêyupu:

—Au, âârîpererê irimasîa mû. I yû ñerô tariburire tauduagu tauka! Yû irasû ârîkerepuru, yû gâamerôsû iribirikôaka! Mû gâamerôsû gapu yure waaburo, âriyupu.

³⁷Puru Îgûsâ pûrogue ejagu, Îgûsâ kârîrârê bokajayupu. Pedroe âriyupu:

—Simón, êkârîgû yâri? ÊNasirigu su horanogora yure kârîbita yûmasîberi?

³⁸Kârîmerâta! Marípure sêrêka, wâtî ârîmesârîrê iribokoa, ârîrâ! Musâ gûñarî merâ ôârîrê iriduadâa. Irire iriduakererâ, bokatîubea, âriyupu.

³⁹Irasû ârî odo, Marípure igû sêrêaderosûta dupaturi sêrêgû waayupu doja. ⁴⁰Dupaturi Îgûsâ pûro ejagu, kârîrârêta bokajayupu doja. Îgûsârê wûja pûritariyuro. Irasirirâ, naásû ârî yujûmasîbiriñurâ.

⁴¹Ureagora kârîrârê bokajagu, Jesús Îgûsârê âriyupu:

—Siunajâ, kârîka pama! Iropâta ejâa. Yure âârîpererâ tîgûrê ñerâguere wiari hora ejasiâa. ⁴²Wâgânugâka! Náka, waarâ! Yure wêjêduarâguere yure îmubu aarisiami, âriyupu Jesús.

Jesúre ñeawâgâdea

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³Îgû irasû ârî wereripoe Judas, Jesús buerâ pe mojôma pere su gubu peru pêrêbejarâ watopemû âârâdi ejayupu. Wârâ masaka sareri majîrî, yuku dukari

opanerâ Jesús pûrore Îgû merâ ejañurâ. Îgûsâ paía oparâ, Moisés gojadeare buerimasâ, judío masaka murâ iriuanerâ âârîñurâ. ⁴⁴Îgûsâ Jesús pûro ejaburi dupuyuro Judas Îgûsârê âsû ârî weredi âârîmî: “Yû Îgûya wayupârârê mimigûta âârîgukumi. Îgûrê ñeâ, ôârô sia, âîaka!” ârîdi âârîmî.

⁴⁵Judas, Jesús pûro ejaguta: “Guare buegu”, ârî, Îgûya wayupârârê mimiyupu.

⁴⁶Îgû mimimakû îârâ, Judas merâ aaranêdi Jesúre turaro merâ ñeawâgâñurâ.

⁴⁷Sugu Jesús buegu gapu paía opûre moâboegure sareri majî merâ Îgûya gâmpîrê dititâ dijukôâyupu. ⁴⁸Jesús gapu Îgûsârê âriyupu:

—ÊNasirirâ sareri majîrî merâ, yuku dukari merâ sugu yajarimasârê ñeârâ aarîrâ irirosû yure ñeârâ aarîrî?

⁴⁹Ûmariku Marípuya wiigue musâ watopegue buebu. Iroguere musâ yure neô ñeâbiribu. Musâ irasiriri Marípuya werenîrî gojadea pûgue gojaderosûta waarô yâa yure, âriyupu Jesús.

⁵⁰Jesúre ñeâmakû îârâ, âârîpererâ Îgû buerâ sugureta ûmaweonúwâgâkôañurâ.

⁵¹Sugu maamû Îgû ômasiarîñe merâ dita Jesúre tûyayupu. Îgûdere ñeâkôañurâ. ⁵²Îgûsâ Îgûrê ñeâmakû, Îgû ômasiarîñerê meépî, surî marîgû ûmaduriwâgâkôâyupu.

Jesúre oparâ pûrogue âiadea

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³Puru Jesúre paía opu pûrogue âîjañurâ. Iroguere paía oparâ, Moisés gojadeare buerimasâ, judío masaka murâ âârîpererâ nerêñurâ. ⁵⁴Pedro gapu yoawayaro Jesúre tûyañajâa, paía opûya wîi dispûro ñajârôma yebague eja, Marípuya wiire korerâ surara merâ peame turo sûma doanîyupu.

⁵⁵Paía oparâ, judío masaka murâ, âârîpererâ irogue nerêanerâ Jesúre ârîgatori merâ weresâmurârê âmarâ iriñurâ Îgûrê wêjemurâ. Irasirikererâ, bokabiriñurâ. ⁵⁶Wârâ gajerâ ârîgatori merâ Jesúre weresâkerepuru, keoro

ejabiriyuro. ⁵⁷Gajeråde wāgānugāja, ārīgatori merā āsū āri weresāñurā:

⁵⁸—Gua, īgū āsū ārimakū pébū:

“Marīpuya wii masaka iridea wiire béokōägura. Pūru arenū waarō merā gajī wii, masaka iribiri wiire irigura”, ārimi, āriñurā.

⁵⁹Īgūsā irasū āriñide keoro ejabiriyuro.

⁶⁰Irasirigū paía opū īgūsā watopegue wāgānugāja, Jesúre sērēñayupū:

—Īgūsārē yujuberi mu? ĪNasirirā murē irasū āri weresārī? āriyupū.

⁶¹Jesús gapū yujubiriyupū. Īgū yujubirimakū iā, paía opū dupaturi sērēñayupū doja:

—ĪMū Marīpū ōatarigū magū Cristota āārīrī?

⁶²Jesús īgūrē āriyupū:

—Yū īgūta āārā. Yū āārīpererā tīgūrē Yūpū turagū diaye gapū doamakū iārākoa. Ūmugasima mikāyebori weka yū aarimakūdere iārākoa, āriyupū Jesús.

⁶³Īgū irasū ārimakū pégu, paía opū īgū guarire īmugū, īgūya surírore tūāyegue, āsū āriyupū:

—ĪNasirimurā gajerā īgūrē weresārīrē pénemobokuri marī? ⁶⁴Musā, īgū basita Marīpure ñerō āriñirē pésiáa. ĪNaásū gūñarī? āriyupū.

Īgū irasū ārimakū pérā, āārīpererā āsū āriñurā:

—Marīpure īgū ñerō āriñi waja boaburo, āriñurā.

⁶⁵Irasirirā surāyeri Jesúre síku eotú, suríro gasiro merā īgūya koyere siabiato, īgūrē pá:

—“ĪNoā murē pári?” āribokaka! āriñurā. Marīpuya wiire korerā Jesúre āia, īgūya diapure buro pānañurā.

Pedro Jesúre masíkeregū: “Masíbea”, āridea

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶Pedro gapū paía opūya wii disipūro ñajārōma yebague doanīyupū. Iro īgū doaripoe sugo nomeō paía opūre moāboego ejayupo. ⁶⁷Īgū peame turo sūma doanīmakū iāgō, īgūrē āsū āriyupū:

—Mude Jesús Nazaretmū merā āaridita āārā, āriyupo.

⁶⁸Pedro ārīgatori merā āsū āri yujuyupū igore:

—Īgūrē masíbea. Mū irasū āriñirē pémasíbirikoa yū, āriyupū.

Irasū āri, iri wii tūroma sārīrō disipūrogo wiriaripoeta āgābo wereyupū.

⁶⁹Moāboego Pedrore dupaturi iā, iro āārīrārē āriyupo doja:

—Īi, Jesús merāmūta āārīmi, āriyupo.

⁷⁰Pedro dupaturi igore ārīgatoypū doja:

—Āārībea yū, āriyupū.

Mérōgā pūweta iro āārīrā Pedrore āriñurā doja:

—Mū diayeta Jesús buerā merāmūta āārā. Mū Galileamūta āārā. Pémasirōta īgūsā irirosū werenía, āriñurā.

⁷¹Īgūsā irasū ārimakū, Pedro āriyupū:

—Marīpū péuro diayeta werea. Yū musārē diaye werebirimakū, Marīpū yūre wajamoāburo. Yū musā werenīgūrē masíbea, āriyupū.

⁷²Īgū irasū āriñipoeta dupaturi āgābo wereyupū. Pedro, āgābo weremakū pégu, Jesús īgūrē: “Āgābo pea wereburo dupuyuro mū yūre masíkeregū, ūrea: ‘Masíbea’, ārīgatogukoa”, āradeare gūñaboka, buro oreypū.

Jesúre Pilato puro āijadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 ¹Boyodujimejāripoe āārīpererā judío masaka oparā, paía oparā, murā, Moisés gojadeare buerimasā nerē: “ĪNasirirākuri marī Jesúre?” āri wereniñurā. Werení odo, īgūrē sia, āiwāgā, Pilatore wiañurā. ²Pilato Jesúre sērēñayupū:

—ĪMūta āārīrī judío masaka Opū? āriyupū.

—Mū āriñrōsūta īgūta āārā, āri yujuyupū Jesús.

³Paía oparā Jesúre: “Īi ñerō iridi āārīmi”, āri, wári weresāñurā.

⁴Īgūsā irasū ārimakū pégu, Pilato dupaturi Jesúre āsū āri sērēñayupū:

—ĪNeō yujuberi? Péka! Īgūsā murē wári weresārā yāma, āriyupū.

⁵Jesús gapū neō yujubiriyupū.

Irasirigū Pilato iāgukakōāyupū.

Jesúre wējédoredea

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶Bojoriku pascua bosenu āārimakū, Pilato sugu peresugue āāriḡūrē masaka wiudoregure wiunayupu. ⁷Iripoere Barrabás wāikugu gajerā romano marā oparārē béduarā masakare wējēnerā merā peresugue āāriyupu. ⁸Iri bosenu āārimakū, Pilato pūrogue wārā masaka nerē:

—Mu bojoriku irinarōsūta irika doja! āri sērēñūrā.

⁹Pilato iḡūsārē uyuyupu:

—¿Musā judío masaka Opure ya wiumakū gāāmerī? āriyupu. ¹⁰Pilato, paia oparā Jesúre iaturisiā, iḡūsā iḡūrē wiamakū masīḡū, irasū āriyupu. ¹¹Paia oparā gapu masakare: “Barrabáre wiuka!” āri gainídoreñūrā.

¹²Iḡūsā irasū ārimakū pé, Pilato iḡūsārē sērēñayupu:

—Musā judío masaka Opū, āriḡū merā gapure, ¿nasirimakū gāāmekuri?

¹³Iḡū irasū ārimakū, buro gainírī merā:

—Curusague pábiatú wējēka iḡūrē! āriñūrā.

¹⁴Pilato iḡūsārē āriyupu:

—¿Neéno ñerirē iriari iḡū, musā irasū ārimakū?

Iḡūsā gapu dupaturi:

—Curusague pábiatú wējēka iḡūrē! āri gainíñūrā.

¹⁵Irasirigu Pilato iḡūsā iḡū merā ōārō dujamakū iriduagu, iḡūsā gāāmerōsūta Barrabáre wiuyupu. Jesús gapure tārādore, pūru surarare wiayupu, iḡūrē curusague pábiatúdoregū.

¹⁶Irasirirā surara Jesúre Pilato ya wii disipūroma yebague āijañūrā. Irogue āārīpererā surarare Jesús pūro neeñūrā. ¹⁷Pūru suríro buro diiariñerē iḡūrē sāñūrā. Iḡūya dipurure pora bero iḡūsā iriadea berore peoñūrā. ¹⁸Pūru: “Būremurā aarika judío masaka Opure!” āri gainíñūrā.

¹⁹Iḡūya dipurure yuku duka merā pá, iḡūrē siku eotúbiranañūrā. Iḡūrē buridarā ñadukupuri merā ejamejājanañūrā. ²⁰Pūru irasiri burida odo, suríro diiariñerē túwea, iḡūya surírore sāñūrā doja. Irasiri odo, iḡūrē curusague pábiatú wējēmurā āiākōñūrā.

Jesúre curusague pábiatúdea

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹Iḡūrē āiārā, sugu Cirenemu Simón wāikugure poegue āiārādi dujarigure bokatirīñūrā. Iḡū Alejandro, Rufo wāikurā pagu āāriyupu. Iḡūrē bokatirī, Jesús kōadea curusare kōādoreñūrā.

²²Gólgota wāikugure Jesúre āijañūrā. “Gólgota”, āirīro: “Masakū dipuru boaweadea pero”, āriduaro yáa. ²³Irogue eja, Jesúre igui deko mirra wāikuri merā morēadeare tiādiñūrā. Jesús gapu iirfiriypupu. ²⁴⁻²⁵Pūru irogue ñamigāgā nueve hora āārimakū Jesúre curusague pábiatú āiawāḡānúkōñūrā pama. Odo, iḡūya suríre: “¿Noārē dujarokuri?” āriboka birañūrā, irire iḡūsā basi gāme dukawamurā.

²⁶“Íi āsū iridea waja boami”, āirīrā: “Íita judío masaka Opū āārimí”, āri gojadea majirē curusague iḡū weka pábiatúñūrā. ²⁷Jesús merā pērā yajarikurārē gaji curusariguge pábiatú āiawāḡūñūrā. Sugure iḡū diaye gapu, gajigure kúgapu pábiatú āiawāḡūñūrā. ²⁸Jesúre iḡūsā irasirimakū, Maripuya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta waayuro: “Iḡū ñerī irigu irirosū ñerā merā wējēsūgukumi”, āri gojasúdero āāribú.

²⁹Masaka irogue āārīrā Jesús pūro ejanugāja, buridari merā iḡūrē iḡūsāya dipure sagui, ñerō wereníñūrā.

—Jūú, mu Maripuya wiire bēo, pūru urenu waaró merāta iri wiire dupaturi iri odogukoa, āri wereníbu. ³⁰Irasirigu mu basi tauka! Curusague merā dijarika! āriñūrā. ³¹Paia oparā, Moisés gojadeare buerimasāde iḡūrē āsū āri buridañūrā: —Gajerā gapure taumi. Iḡū basi gapu taumasibemi. ³²Diayeta Cristo, Israel bumarā Opū āārīḡū, curusague merā iḡū dijarimakū iārā, marí iḡūrē būremurākoa, āri buridañūrā. Iḡū merā pábiatú āiawāḡūñūsūanerāde irasūta āri buridañūrā.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³Goeripoe āārimakū, i nikū āārīpererogue nañiākōāyuro. Ure hora gora nañiāyuro. ³⁴Ure hora ejamakūta Jesús buro gainíyupu:

—Eloi, Eloi, ðlama sabactani? āriyupũ.
 Irasũ āriġũ: “Yũ Opũ, yũ Opũ ðnasirigũ
 yũre bėori mũ?” āriġũ iriyupũ. ³⁵Surāyeri
 iro āārĩrā, ĩġũ irasũ āri ġainimākũ pėrā:
 —Pėka! Marĩpũya kerere
 weredupuyudire Elfare siigũ yāmi,
 ārĩñũrā. ³⁶Sugũ ĩġũsā merāmmũ ũmawāġā,
 ĩgui deko piari yosadea yũsure yuku
 yuwague siatũ, Jesũre ĩirĩburo, āriġũ
 soemuũyupũ. Irasũ soemuũġũ, āsũ
 āriyupũ:

—Īāñarā marĩ, ĩġũ curusague āārĩġũrē
 Elías āĩdijugũ aarimākũ, āriyupũ.

³⁷Jesũs bũro ġainĩ, kũmoakũyupũ.

³⁸Īġũ kũmomakũta Marĩpũya wii
 poekama taribu disipũro kāmũtari
 gasiro ũmarũ ġapũ merā yegue dijari,
 deko merā yeguesiajayuro.

³⁹Jesũs boamakũ ĩāġũ, romano surara
 opũ:

—Īĩ diayeta Marĩpũ magũ āārāðañumi,
 āriyupũ.

⁴⁰Nomede yoaweyarogue Jesũre
 ĩũĩñũrā. ĩġũsā nome watopeguere
 Marĩa Magdalena āārĩyupũ. Ģajego
 Marĩa Santiago, ĩġũ tĩġũ Josė pago
 āārĩyupũ. Ģajego Salomė āārĩyupũ.

⁴¹Jesũs Galileague āārĩmakũ, ĩġũrē
 iritamunerā nome āārĩñũrā. Ģajerā
 nome wārā āārĩñũrā, Jerusalėgue ĩġũ
 merā waanerā nome.

Jesũya dupũre masāgobegue pĩdea

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³Naĩmejāripoe āārĩmakũ, judĩo
 masaka siuñajārĩnũ ñajābũro dupuyuro Josė,
 Arimatea wāĩkuri makāmmũ Pilato pũroque
 ejayupũ. Judĩo masaka oparā watopemũ
 āārĩyupũ. ĩġũ Marĩpũ ĩġũyarārē doreburire
 yũġũ iriyupũ. Irasirigũ ġũiro marĩrũ Pilato
 pũro eja, Jesũya dupũre yāabu sėrėyupũ.

⁴⁴Īġũ irasũ āri sėrėmakũ, Pilato
 pėġukakũyupũ. Irasirigũ surara opũre siiu:
 —ĪJesũs āārĩrũta boakũārĩ? ārĩ
 sėrėñayupũ.

⁴⁵Surara opũ ĩġũrē: “Boakũāmi”, ārĩ
 yũġumākũ pėġũ, Pilato Josėre Jesũya
 dupũre āĩdijudoreyupũ.

⁴⁶Irasirigũ Josė ōārĩ surĩro gasiro
 wajari, Jesũya dupũre āĩdiju, iri gasiro
 merā ōmayupũ. Pũrũ su gobe masāgobe
 ũtāyegue mādea gobegue pĩyupũ. Irasiri
 odo, iri gobere ũtā majĩ merā biayupũ.
⁴⁷Īġũ Jesũya dupũre yāamakũ, Marĩa
 Magdalena, ġajego Marĩa Josė pago
 ĩāñũrā.

Jesũs masādea

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 ¹Judĩo masaka siuñajārĩnũ
 tariadero pũrũ, Marĩa
 Magdalena, ġajego Marĩa, Santiago
 pago, ġajego Salomė, sũrũrĩ wajariñũrā
 Jesũya dupũre piupeomurā. ²Semana
 āārĩpũrorirĩnũrē^{*} ĩġũsā nome ñamĩġāġā,
 abe murĩriripoe Jesũya dupũre yāadea
 masāgobegue waañũrā. ³Irogue waarā:
 —ĪNoā marĩrē iri masāgobe
 biadea ũtā majĩrē tũpābosarākuri? ārĩ
 werenĩwāġañũrā.

⁴Irogue ejarā, iri gobere biadea ũtā
 majĩ miěrē ġajerogue oyamakũ ĩāñũrā.
⁵Irasirĩrā iri gobegue ñajāa, sugũ
 maamũ diayemapārē ġapũ surĩro yoaro
 ōārũ borero sāñadi doamakũ ĩāñũrā.
 Īġũrē ĩārā, ĩāġukakũañũrā.

⁶Īġũ ġapũ ĩġũsāno merē āriyupũ:

—Ģukabirikũāka! Musā Jesũs
 Nazaretmũrē, ĩġũsā curusague pābiatũ
 wėġeadiire āmarā yāa. Masāsiami. Ōrē
 māmĩ. Īāka, ĩġũsā ĩġũrē pĩaderore! ⁷Īġũ
 buerārē, irasũ āārĩmakũ Pedrore wererā
 waaka! Īġũ musā dupuyuro Galileague
 waasiami. Irogue musā ĩġũrē ĩārākoa ĩġũ
 ārĩderosũta, āriyupũ.

⁸Īġũ irasũ ārĩmakũ pė, bũro guka
 naradari merā waakũañũrā. Bũro ġũisiā,
 ġajerārē ĩġũsā ĩādeare werebiriñũrā.

Jesũs Marĩa Magdalenarē deyoadea

(Jn 20.11-18)

⁹Jesũs semana āārĩpũrorirĩnũ
 boyoripoe, ĩġũ masādero pũrũ Marĩa
 Magdalenarē deyoapũroriyupũ. Igo
 su moġoma pere ġaji moġo peru
 pėrėbejarā wātėārē ĩġũ bėowiusũdeo

^{*} 16.1 Judĩo masaka siuñajārĩnũ, sábadu āārā. ^{*} 16.2 Semana āārĩpũrorirĩnũ, domingo āārā.

äärīyupo. ¹⁰ Jesús igore deyoadero pũũ, ĩgũ buerārē igo iādeare werego waayupo. ĩgũsā būro būjowereri merā orerā iriñurā. ¹¹ Igo ĩgũsārē: “Jesús okami, ĩgũrē iābũ”, ārī wererire pērā, būremubiriñurā.

**Jesús ĩgũ buerire tuyarā pērārē
deyoadea
(Lc 24.13-35)**

¹² Pũũ Jesús gajerā pērārē makā tũroque waarārē deyoayupũ. ĩgũ deyoapũrorĩgũ, deyoderosũ deyobiriyupũ. Irasirirā ĩgũrē iāmasĩbiriñurā.

¹³ ĩgũrē iāmasĩ, pũũ ĩgũ buerā āārĩrũgũ waa, Jesús ĩgũsārē deyoadeare wereñurā. ĩgũsādere būremuduabiriñurā.

**Jesús ĩgũ buerārē ĩgũyare buedoregũ
pĩdea
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)**

¹⁴ Jesús ĩgũ boa, masādero pũũ, ĩgũ buerā pe mojõma pere su gubu suru pērēbejarārē ĩgũsā baa doanĩrũgũ deyoa, ārĩyupũ:

—ĩNasirirā, yũ masādea kerere pékererā, būremuberi, ĩgũsā musārē werekerepũũ? Būremurĩ opabea musā, ārĩyupũ.

¹⁵ Pũũ ĩgũsārē āsũ ārĩyupũ doja:
—Āārĩpererogue marārē Marĩpũ masakare tauri kerere wererā

waaka! ¹⁶ Yũre būremurā, deko merā wāĩyesũrā tausũrākuma. Yũre būremumerā gapũ peamegue béosũrākuma. ¹⁷ Yũre būremurā yũ wāĩ merā, yũ turaro merā wātēārē masakaguere ñajānerārē béowiurākuma. Gaji masā ya ĩgũsā dupuyuro werenĩmasĩbirideare werenĩrākuma. ¹⁸ Āñarē ñeāmākũ, ĩgũsārē ñerõ waabirikoa. Nima iirĩmakũdere pũrĩbirikoa. Pũrĩrikurārē ĩgũsāya mojõrĩ merā ñapeomākũ, ĩgũsārē pũrĩrĩ tarirokua, ārĩyupũ Jesús ĩgũ buerārē.

**Jesús ũmugasigue murĩadea
(Lc 24.50-53)**

¹⁹ Marĩ Opũ Jesús irasũ ārĩ were odoadero pũũ, Marĩpũ ĩgũrē ũmugasigue āĩmurĩayupũ. Irasirigũ iroque ejagũ, Marĩpũ diaye gapũ eja doayupũ. ²⁰ ĩgũ buerā ĩgũ masakare tauri kerere āārĩpererogue wererā waañurā. ĩgũsā irasũ weregorenamakũ, marĩ Opũ Jesús ĩgũsārē iritamunĩkõāyupũ. Irasirigũ ĩgũ turari merā ĩgũsārē iri ĩmurĩrē irimakũ irinayupũ, masakare ĩgũsā wererire: “Diyeta āārā”, ārĩ būremudoregũ.

Iropāta āārā.

SAN LUCAS

Lucas, opu Teófilo wāikugure gojadea

1 ¹⁻²Opu Teófilo, yu murē ōādorea. Gua watopere Jesús irinugādeare iānerā guare īgūya kerere buema. Wārā gajirā, īgūsā guare buederosūta keoro gojanugāsianerā āārīmā. ³⁻⁴Yude āārīpereri Jesús irinugādeare masīpeoduagu, ōārō buebu. Irasirigu murē gajirā buedeare: “Diayeta āārā”, ārī masīburo, ārīgū, irire keoro gojāa.

Marīpure wereboegu Juan masakare wāiyerimasū deyoaburire weredea

⁵Herodes, Judea nikū marā opu āārīripoe sugu paī Zacarías wāikugu āārīyupū. Īgū, paī Abías wāikuguya bumā āārīyupū. Īgū marāpo Isabel wāikugo, paī Aarón wāikugu parāmeō āārīturiagogue āārīyupo. ⁶Īgūsā pērāgueta Marīpu iūrōrē diayemarē irirā, Moisére doreri pīdeadere tarinugābiriñurā. Irasirirā gajirā īgūsārē: “Nerī irirā āārīma”, ārīmasībiriñurā.

⁷Isabel pūrā marīgōno āārīyupo. Irasirirā pūrā marīrāta, muñuakōāñurā.

⁸Sunu Zacarīaya bumarārē Marīpuya wiigue Marīpu iūrō moārī āārīyuro. Irasirirā, īgū paīare iridorederosūta irirā irogue waañurā. ⁹Irogue ejadero puru, īgūsā paīa irinarōsū Zacarīare sūrōrī soemubure beyebokañurā. Irasirigu Zacarías Marīpuya wiima taribugue soemugū ñajāyupū. ¹⁰Īgū irire soemuripoe iri taribu wirinugārōgue wārā masaka Marīpure sērērā iriñurā.

¹¹Īgū soemuripoe sugu Marīpure wereboegu sūrōrī soemurō diaye gapu Zacarīare deyoayupū. ¹²Zacarías īgūrē iāgū, iāguka, nasirimasībiriypū. Buro guīyupū. ¹³Īgū guīmakū iāgū, Marīpure wereboegu gapu āsū ārīyupū:

—Zacarías, guībirikōāka! Marīpu mu sērērīrē pémi. Mu marāpo Isabel sugu majīgū pūrākugokumo. Īgūrē “Juan” wāiyeka! ¹⁴Īgū merā buro usuyagukoa. Wārā gajirā īgū deyoamakū, usuyarākuma. ¹⁵Īgū Marīpu iūrōrē ubu āārīgū meta āārīgukumi. Igui deko pāmūrīrē, siburidere neō iirībirikumi. Īgū deyoaburi dupiyurogueta Ōāgū deyomarīgūrē opatarisiagukumi. ¹⁶Wārā Israel bumarārē Marīpure guñaduunerārē dupaturi guñamakū irigukumi doja. ¹⁷Marī Opu aariburi dupiyuro Elías Marīpuya kerere weredupiyudi werederosūta Ōāgū deyomarīgū turari merā masakare weregukumi. Pagusāmarā īgūsā pūrā merā ōārō āārīburo, ārīgū; tarinugārīmasādere oparā dorerire ōārō yujuburo, ārīgū, Marīpuyare weregukumi. Irasirigu masaka marī Opure ōārō usuyari merā bokatīrīneāburo, ārīgū, irire weregukumi, ārīyupū Marīpure wereboegu Zacarīare.

¹⁸Īgū irasū ārīmakū pégu, Zacarías sērēñayupu:

—¿Nasirigu yu ire: “Diayeta āārā”, ārīmasībukuri? Yu buğurogora āārā. Yu marāpode būro āārīmo, ārīyupū.

¹⁹Īgū irasū ārīmakū pégu, āsū ārī yujuyupu:

—Yu Marīpure wereboegu, Gabriel wāikugu, Marīpu puro āārīgū āārā. Īgūta yare iriuami, murē i ōārī kerere weredoregu. ²⁰Dapagorare yu wererire mu būremubiri waja, werenfibi dujagukoa doja. Marīpu: “Irasū waaburo”, ārīmakū, yu murē ārāderosūta waarokoa, ārīyupū Gabriel Zacarīare.

²¹Ígũ irasũ ári wereripoere masaka, iri taribu wirinugārōgue āārĩrĩ Zacariare yūrā iriñūrā. “¿Naásũ waayuri, ígũ iropa yoaripoe deyomarĩgũ?” āri gũñañūrā. ²²Zacariás iri taribugue āārĩdi wirijagu, ígũsārē weredũagu, neō werenímasĩbiriyupũ. Irasirigu ígũya mojørĩ merā irikeoyupũ. Masaka, ígũ irasirimakũ iārā: “Iri taribugue Marĩpũ ímuadeare iāgũkakōākumi”, āri gũñañūrā.

²³Zacariás Marĩpũya wiigue Marĩpũ iūrō moārĩrē iripeo, ígũya wiigue goedujáakōāyupũ. ²⁴Pũrũ ígũ marāpo Isabel nijĩpo āārĩnugāyupũ. Su mojōmarā abe neō wiriro marĩrō igoya wiigue āārĩkōāyupũ. ²⁵Āsũ āri gũñayupũ: “Marĩpũ, yũ pūrā marĩgō āārĩdeore iritamugũ irasũ yámi, masaka yũre iābéobirikōāburo, ārĩgũ”.

**Marĩpure wereboegu Marĩare
Jesús deyoaburire weredea**

²⁶Isabel nijĩpo āārĩnugādero pũrũ, su mojōma pere gajĩ mojō suru pērēbejari abe waarō merā Marĩpũ ígũrē wereboegu Gabriere Galilea nikũma makā Nazaret wāĩkuri makāgue, ²⁷sugo nomeō Marĩa wāĩkũgo, neō sugũ ũmũ merā āārĩbeo pũroge iriuyupũ. Igo, José wāĩkũgu opũ David parāmi āārĩturiagu merā marāpũkũbo iriyupũ. ²⁸Gabriel, igo āārĩrōgue ñajāa, igore: —Murē ōādore. Marĩpũ murē ōārō irigu āārĩmi. Ígũ marĩ Opũ mũ merā āārĩmi. Āārĩpererā nome nemorō murē ōārō iritarinugāgũkumi, āri ōādoreyupũ.

²⁹Marĩa, ígũrē iāgō, ígũ irasũ ārĩrĩrē pégo, pégũkakōāyupũ. “¿Naásũ ārĩdũaro irikuri ígũ yũre ōādereri?” āri, bũro gũñayupũ. ³⁰Igo gukamakũ iāgũ, Marĩpure wereboegu āriyupũ:

—Marĩa, gũibirikōāka! Marĩpũ iūrōrē mũ ōārĩ bokabu. Mũ merā ũsuyami. ³¹Irasirigo mũ dapagorare nijĩpo āārĩnugāgokoa. Sugũ majĩgũ pũrākũgokoa. Ígũrē “Jesús” wāĩyegokoa. ³²⁻³³Ígũ ubu āārĩgũ meta āārĩgũkumi. Marĩpũ āārĩpererā nemorō turagu, ígũrē: “Yũ magũ āārā mũ”, ārĩgũkumi.

David, mũ magũ ñekũ, Israel bumarā opũ āārĩdi āārĩmĩ. Marĩpũ Davire opũ píderosũta mũ magũdere Opũ pígũkumi Israel bumarārē dorenĩbure. Ígũ doreri neō perebirikoa, āriyupũ.

³⁴Ígũ irasũ ārĩmakũ pégo, Marĩa ígũrē sērēñayupũ:

—¿Nasiriro yũre irasũ waabukuri, yũ neō sugũ ũmũ merā āārĩbirikeremakũ? āriyupũ.

³⁵Igo irasũ ārĩmakũ pégu, āsũ āriyupũ:

—Ōāgũ deyomarĩgũ mũguere dijarigũkumi. Marĩpũ āārĩpererā Opũ turari, su iĩmikāyebo túbiaro irirosũ ejarokoa murē. Irasirigu mũ magũ deyoabu, Marĩpũyagu ōāgũ āārĩgũkumi. Masaka ígũrē: “Marĩpũ magũ āārĩmĩ”, ārĩrākuma. ³⁶Mũ basudeo Isabede, bũro āārĩkerego, sugũ majĩgũ pũrākũgokumo. Masaka igore: “Pũrā marĩgō āārĩmo”, ārĩkeremakũ, su mojōma pere gajĩ mojō suru pērēbejari abegora opasiamo.

³⁷Marĩpure ígũ iridũari, neō diasabea, āriyupũ.

³⁸Ígũ irasũ ārĩmakũ pégo, Marĩa āriyupũ:

—Yũ marĩ Opũre moāboego āārā. Marĩpũ, mũ ārĩrōsũta iriburo yũre, āriyupũ.

Igo irasũ ārādero pũrũ, Marĩpure wereboegu waakōāyupũ.

Marĩa Isabere iāgō waadea

³⁹Irinurĩta Marĩa mumurō merā Judea nikũ ũtāyuku watopegue āārĩrĩ makāgue waayupũ. ⁴⁰Iroge eja, Zacariaya wiigue ñajāa, Isabere ōādoreyupũ. ⁴¹Igo ōādererire pémakũ, Isabel magũ igoya patoregue āārĩgũ bũro gāmeñayupũ. Igo, Ōāgũ deyomarĩgũrē opatariyupũ. ⁴²Irasirigo turaro merā āsũ āriyupũ:

—Marĩpũ āārĩpererā nome nemorō murē ōārō iritarinugāmi. Mũ magũdere ōārō yámi. ⁴³Mũ, yũ Opũ pago yũre iāgō ejamakũ ōātaria. ⁴⁴Mũ ōādererire yũ pémakũta, yũ magũ yaa patoregue āārĩgũ bũro ũsuyari merā gāmeñami. ⁴⁵Marĩpure wereboegu murē wereadeare: “Keoro waarokoa”,

ārī buremusiā, ōārō usuyari merā āārā,
ārīyupo Isabel Mariāre. ⁴⁶Irasirigo
Mariā āsū ārīyupo:

Yaa yūjupūrāgue yū Opure:
“Ōātaria mū”, ārī, usuyari siā.

⁴⁷ Marīpu yure taugu merā būro
usuyāa.

⁴⁸ Yū ubu āārīgō āārīkeremakū,
Marīpu yure īgūrē moāboegore
gūñami. Irasirirā dapagora merā
masaka yure: “Marīpu igore
ōārō iridea merā būro usuyadeo
āārīmó”, ārīnīkōārākuma.

⁴⁹ Marīpu turatarigu yure wāri ōārīrē
yāmi. Īgū ōātariḡu, neō ñerī opabi
āārīmi.

⁵⁰ Āārīpererā goepeyari merā īgūrē
buremurārē bopoñanīkōāgukumi.

⁵¹ Īgū turari merā wāri ōārīrē iri
īmumi. “Gua gajirā nemorō
āārā”, ārī gūñarānorē ubu āārīrā
dujamakū yāmi.

⁵² Oparārē ubu āārīrā dujamakū yāmi.
Ubu āārīrā: “Gajirā nemorō
āārībea”, ārī gūñarā gapure oparā
dujamakū yāmi.

⁵³ Ūboarimasārē wāri ōārī sīmi. Wāri
oparā gapure neō gajino opamerā
dujamakū yāmi.

⁵⁴⁻⁵⁵ Marī ñekūsāmārārē: “Iritamugura”,
ārīderosūta Abrahārē, īgū
parāmerā āārīturiarādere
iritamunīkōāmi. Irasirigu
marī Israel bumarārē, īgūrē
moāboerārē īgū ārīdeare neō
kātiro marīrō bopoñarī merā
iritamunīkōāmi, ārīyupo Mariā.^a

⁵⁶ Mariā, Isabel merā ūrerā
abegora āārīyupo. Puru igoya wiigwe
goedujāakōāyupo.

Juan masakare wāiyerimasū deyoadea

⁵⁷ Puru Isabel majīgū deyoarinopoe
nijiwāgūdero puru, igo magū deyoayupu.

⁵⁸ Irasirirā igo puro āārīrā, igoyarā,
Marīpu igore ōārō iridea kerere pérā,
igore usuyatamurā waañūrā. ⁵⁹ Igo
magū deyoadero puru, su mojōma
pere gajī mojō ūreru pērēbejarinurī
waarō merā majīgūrē īgūya dupuma
gasirogārē^b wiirirā waañūrā. Īgūrē īgū
pagu “Zacarias” wāirē wāiyeduadiñūrā.

⁶⁰ Isabel gapu īgūsārē:

—Āārībea. Īgū: “Juan” wāikugukumi,
ārīyupo.

⁶¹ Igo irasū ārīmakū pérā, igore:
—ĈNasirigu irasū wāikubukuri? Neō
muyarā irasū wāikurā máma, ārīñūrā.

⁶² Irasirirā Zacarias: “ĈMū naásū
wāiyeduakuri?” ārīrā, mojōrī merā
irikeo, sērēñañūrā. ⁶³ Irasirigu Zacarias
su taboo majī sērē, iri majīgue:

—“Juan wāikugukumi”, ārī gojayupu.
Īgū gojarire iārā, gūkakōāñūrā. ⁶⁴ Irire
gojaguta Zacarias werenībi āārādi
werenīakōāyupu doja. Irasirigu
Marīpūre: “Ōātaria mū”, ārī, usuyari
sīyupu. ⁶⁵ Āārīpererā Zacarias
puro āārīrā, īgū werenīmakū pérā,
gūkakōāñūrā. Āārīpererogue Judea nikū
marā ūtāyuku watopegue āārīrārē Juan
deyoadeare wereñūrā. ⁶⁶ Īgū deyoadea
kerere pérā, āārīpererā gūña, āsū ārī
gāme sērēñañūrā:

—Īī majīgū būguro waagú, ĉnaásū
āārīrikugukuri Marīpu turari merā
deyoadi? ārīñūrā.

Zacarias Marīpūre bayapeodea

⁶⁷ Zacarias, Ōāgū deyomarīgūrē
opatarigu Marīpu īgūrē weredorerire
āsū ārī wereyupu:

⁶⁸ Marīpūre Israel bumarā Opure
usuyari sīrā! Marī īgūyarā
pūrogue marīrē taugu aarīmi.

⁶⁹ Irasirigu marīrē taubure turatarigure
iriugukumi. Īgū, David Marīpūre
moāboerimasū āārīdi parāmi
āārīturiagugue āārīmi.

^b 1.59 Gn 17.1-14: Iripogwe Marīpu Abrahārē īgū pūrā ūmarē: “Yaarā āārīburo”, ārīgū, īgūsāya dupuma
gasirogārē wiiridoredi āārīmi. Puru iri dorerire Moisére pídi āārīmi. Irasirirā judío masaka Abraham
parāmerā āārīturiarā iri dorerire irirā, īgūsā pūrā ūmarē su mojōma pere gajī mojō ūreru pērēbejarinurī
waarō merā īgūsā deyoadero puru irasū yāma.

^a 1.54 1 S 2.1-10; Sal 113.5-9; Gn 17.7

⁷⁰ Iripoegue Marîpu, îgûya kerere weredupiyurimasâ ñerî marîrâ merâ marîrê tauburire âsû ârî weredi âârîmî:

⁷¹ “Âârîpererâ musârê îâturirârê, wajarâkurârê, musârê tariweremakû irigûra”, ârî weredi âârîmî.

⁷² Irasirigû marî ñekûsâmarârê: “ ‘Musârê bopoñarî merâ îâgû, ôârô irigûra’, ârîdeare neô kâtibirikoa”, ârî weredi âârîmî.

⁷³ Irire Marîpu marî ñekû Abrahârê weredi âârîmî.

⁷⁴ Irasirigû marîrê îâturirârê wijatagukumi, güiri marîrô îgû dorerire irituyaburo, ârîgû.

⁷⁵ Âârîperero marî okaro bokatiûrô marîrê îgûyarâ, diayemarê irirâ âârîmakû irigukumi, ârîyupu Zacarías.

Irasû ârî odo, îgû magûgârê ârîyupu:

⁷⁶ Makû, masaka murê: “Marîpu âârîpererâ nemorô turaguya kerere weredupiyurimasû âârîmî”, ârîrâkuma. Mu, marî Opu aariburi dupiyuro îgû aariburi maarê diayema maa âmugû irosû îgûyare weregu waagukoa.

⁷⁷ Marîpuyarârê âsû ârî weregukoa: “Marîpure: ‘Gua ñerô irideare kâtika!’ ârî sêrêmakû, musârê kâtigukumi. Irasirigû musârê perebiri peamegue waabonerârê taugukumi”, ârîgukoa.

⁷⁸ Marîpu marîrê bopoñarî merâ maîsiâ, ûmu, maamanu boyoro irosû waamakû irigukumi, ûmugasigue merâ marîrê taubure iriugu.

⁷⁹ Naîtiârôgue âârîrârê boyori sigukumi perebiri peamegue waabonerârê îgûrê masîburo, ârîgû. Irasirigû marîrê îgû merâ ôârô siñajârî bokamakû irigukumi, ârî wereyupu Zacarías.^c

⁸⁰ Majîgû ôârî gûñarî merâ, Marîpu turari merâ masâyupu. Masaka

marîrôgue yoaripoe âârîyupu. Iroque âârîgûta Israel bumarârê buenugâyupu.

Jesús deyoadea

(Mt 1.18-25)

2¹ Marîpu magû deyoaburi dupiyuro romano marâ opu Augusto wâikugu îgûya nikû marârê âârîpererârê keoñabu, îgûsâ wâirê gojatúdoreyupu. ²⁻³ Irasirirâ âârîpererâ masaka îgûsâ ñekûsâmarâ deyoadea makârîgue îgûsâ wâirê gojatûrâ waañurâ. Siria nikû marâ opu Cirenio wâikugu âârîripoe gojatûnugâñurâ.

⁴ Irasirigû Josêde, Galilea nikûma makâ Nazaretgue âârâdi, Judea nikûma makâ Belêgue waayupu. Belén, David deyoadea makâ âârîyuro. Îgû, David parâmi âârîturiagu âârîsiâ, iroque waayupu. ⁵ Îgû marâpo âârîbo María merâ îgû wâirê gojatûgu waayupu. María gapu nijîpo âârîyupo. ⁶ Irasirigo iroque âârîgô, nijîwâgûyupo. ⁷ Kârîrî wii uturimakû îâ, Josê, María merâ wekua wiigüe kârîrâ waañurâ. Iri wiigüe María neô pûrâkubeo âârîdeo, majîgû pûrâkunugâyupo. Îgû deyoamakû, surî gasiri merâ ôma, wekua baari korogue îgûrê sâyupo.

Marîpure wereboerâ oveja korerimasârê deyoadea

⁸ Belén turogue ovejare korerimasâ âârîñurâ. Namiriku iroque dita îgûsâyarâ ovejare koreboyoanañurâ.

⁹ Iroque îgûsârê gûñaña marîrô sugu Marîpure wereboegu deyoayupu. Îgû deyoamakû, Marîpu gosesiriri îgûsârê boyoyuro. Irasû waamakû îâguka, bûro gûiñurâ. ¹⁰ Marîpure wereboegu âsû ârîyupu îgûsârê:

—Güibirikôaka! Musârê ôârî kerere âirigu yâa, âârîpererâ masaka usuyaburire. ¹¹ Dapagâ ñami, David deyoadea makâguere musârê taubu deyoami. Îgû Marîpu iriudi, Cristo musâ Opu âârîmî. ¹² Musâ majîgûrê îârâ waarâ, surî gasiri merâ ômadire, wekua

^c 1.79 Mal 3.1; Is 9.2

baari korogue sãñagũrẽ bokajarãkoa. Irasirirã ãgũrẽ iārã: “Diayeta āārãñumi”, āārĩrãkoa, āriyupũ.

¹³ Ĩgũ irire āārĩpoeta gajirã wārã Marĩpure wereboerã deyoa, Marĩpure buremurã āsũ ārĩ bayañurã:

¹⁴ Marĩpu ãmugasigue āārĩgũrẽ:
 “Ōātaria mu”, ārĩ, usuyari sirã!
 I ãmugue ãgũ merã òārõ āārĩrã
 siñajārĩ opaburo, ārĩ bayañurã.

¹⁵ Marĩpure wereboerã ãmugasigue murĩadero purũ, ovejare korerimasã ãgũsã basi gãme werenĩñurã:
 —Nãka, dapagorata Belégue! Marĩpure wereboegu marĩrẽ wereaderosũta iārã waarã! ārĩñurã.

¹⁶ Irasirirã mumurõ merã iārã waañurã. Iroge eja, Josere, Marĩare bokajañurã. Majĩgũ gapure wekua baari korogue sãñagũrẽ iāñurã.

¹⁷ Ĩgũrẽ iārã, iro āārĩrãrẽ Marĩpure wereboegu majĩgũyamarẽ wereadeare wereñurã. ¹⁸ Ĩgũsã irire weremakũ pérã, āārĩpererã pégukakõñurã. ¹⁹ Marĩa gapũ āārĩpereri ãgũsã wererire pégo, ãgoya yũjũpũrãgueta gũñadurĩpĩyupo. ²⁰ Ovejare korerimasã Marĩpure wereboegu wereaderosũta āārĩpereri ãgũsã péadea, iādea keoro waamakũ iārã, Marĩpure: “Ōātaria mu”, ārĩ, usuyari merã goedujãakõñurã.

Jesúre Marĩpuya wiigüe āiādea

²¹ Purũ su mojõma pere gajĩ mojõ ureru pẽrẽbejarinurĩ waarõ merã majĩgũrẽ ãgũya dupũma gasirogãrẽ wiirĩñurã. Wiiri odo, Marĩpure wereboegu Marĩare, igo nijĩpo āārĩburo dupiyuro ārĩderosũta ãgũrẽ “Jesús” wãĩyeñurã.

²² Purũ Moisés: “Āsũ irika ãmúurẽ pũrãkuadero purũ!” ārĩdeare iripeo, José, Marĩa merã Jesúre Jerusalégue āiāñurã, Marĩpuya wiigüe Marĩpure: “Muyagu āārĩmi”, ārĩ ãmurã waarã.

²³ Irire irirã, Marĩpu dorederosũta iriñurã. Āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ Marĩpu doreri gojadea pũgue:

“Āārĩpererã ãma deyoapũrorirã Marĩpuyarã āārĩburo”, ārĩ gojasũdero āārĩbũ. ²⁴ Irasirirã José, Marĩa merã Jerusalégue Marĩpu dorederosũta irirã waañurã. Āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ doja: “Pẽrã buja, o ãgũsã marĩmakũ buja irirosũ deyorãgã pérã sika, Marĩpu iũrõ wẽjẽ soepeoburo, ārĩrã”.

²⁵ Iripoere Jerusalégue sugũ bugũro Simeón wãĩkugu āārĩyupũ. Ĩgũ òãgũ, Marĩpure buremugũ āārĩyupũ. Israel bumarãrẽ taugu aaribure yũgũ iriyupũ. Ōãgũ deyomarĩgũ ĩgũ merã āārĩnikõāyupũ. ²⁶ Iripoegue Ōãgũ deyomarĩgũ ãgũrẽ āsũ ārĩ weredi āārĩmĩ: “Cristo, Marĩpu iriubure iābita boabirĩkoa mu”, ārĩdi āārĩmĩ. ²⁷⁻²⁸ Jesúre ãgũ pagusãmarã Jerusalégue āĩjarinurẽ Ōãgũ deyomarĩgũ Simeórẽ Marĩpuya wiigüe waadoreyupũ. Marĩpu dorederosũta Jesúre iri wiigüe āĩjamakũ iā, Simeón ãgũrẽ kõa, Marĩpure usuyari sĩ, āsũ ārĩyupũ:

²⁹ Yũ Opũ, mu iripoegue ārĩderosũta keoro yāa. Irasirigu dapagorare yũ murẽ moãboegu usuyari merã boamasĩa.

³⁰ Ĩĩ majĩgũrẽ masakare taubure yaa koye merã iāa.

³¹ Ĩgũrẽ masĩdoregu, āārĩpererã masaka iũrõgue iriubũ.

³² Ĩgũta judío masaka āārĩmerãrẽ murẽ masĩmakũ irigu, siāgori sĩgũ irirosũ irigũkumi.

Āārĩpererã masaka: “Marĩpu ãgũyarã Israel bumarãrẽ òārõ iritamumi”, ārĩrãkuma, āriyupũ Simeón.^d

³³ Simeón majĩgũyamarẽ irasũ ārĩmakũ pérã, ãgũ pagusãmarã pégukakõñurã.

³⁴ Simeón ãgũsãrẽ: “Marĩpu musãrẽ òārõ iriburo”, ārĩ odo, Jesús pagore āsũ ārĩyupũ:

—Ĩĩ majĩgũ Marĩpu beyedi āārĩmi. Wārã Israel bumarã ãgũrẽ buremumerã perebiri peamegue bẽodijusũrãkuma. Ĩgũrẽ buremurã gapũ ãmugasigue āĩmurĩsũrãkuma. Marĩpu turari merã

^d 2.32 Is 42.6; 49.6; 52.10

Īgū iri ĭmumakū ĭārā, wārā masaka ñerō werenĭrākuma ĭgūrē. ³⁵ Irasiriri merā āārĭpererā masaka ĭgūsāya yujupūrāriegue gūñarĭrē masĭsūrokoa. Mu gapu ĭ merā muya yujupūrārē sarerĭ majĭ merā saremakū pūrĭsūrōsū būro bujaweregokoa, ārĭyupu Simeón Marĭare.

³⁶ Gajigo Marĭpuya wiiguere Marĭpuya kerere weredupiyugode āārĭyupo. Igo Ana wāĭkugo, Fanuel magō, Aser bumo, būro āārĭyupo. Maamogora marāpukudeo āārādimo. Puru, su mojōma pere gajĭ mojō peru pērēbejari bojori waarō merā igo marāpu boakōāyupu. ³⁷ Irasirigo wapiweyo dujayupo. Īgūsā Jesūre Marĭpuya wiigue āĭjaripoere ochenta y cuatro bojorigora opayupo. Iri wiiguere ũmuriku, ñamiriku bererĭ merā Marĭpure sērēnayupo. ³⁸ Jesūre āĭjamakū ĭāgō, ĭgū puro aari ejanugā, Marĭpure usuyari sĭyupo. Puru āārĭpererā Jerusalén marārē taubure yūrārē Jesūs deyoadeare wereyupo.

Nazaretgue goedujāadea

³⁹ José, Marĭa Jerusalégue āārānerā, Marĭpu dorederosūta āārĭpererĭ iripeo, Galilea nikū ĭgūsāya makā Nazaretgue goedujāakōāñurā. ⁴⁰ Irogue majĭgū turagu ōārō masĭgū masāyupu. Marĭpu ĭgūrē ōārō iritamuyupu.

Jesús Marĭpuya wiigue waadea

⁴¹ Bojoriku Jesūs pagusāmarā pascua bosenuĭrĭ āārĭmakū, Jerusalégue waanañurā. ⁴² Jesūs pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari bojori oparipoe ĭgūsā irinarōsū ĭgū merā iri bosenuĭrē irogue taurā waañurā. ⁴³ Iri bosenu tariadero puru, ĭgūsāya makāgue Nazaretgue goedujāakōāñurā. Jesūs gapu Jerusalégue dujakōāyupu. Īgū pagusāmarā ĭgū irogue dujarire masĭbiriñurā. ⁴⁴ “Gajirā marĭ merāmarā merā aarikumi”, ārĭ gūñadiñurā. Puru Jerusalérē ĭgūsā wiriadeanu ñamika āārĭmakū, ĭgūsā merāmarā watopegue ĭgūrē āmadīñurā. ⁴⁵ Āma, ĭgūrē bokabiri, maa deko merāta gāme dujāakōāñurā doja Jerusalégue āmarā waarā.

⁴⁶ Ũrenu puru Marĭpuya wiigue Moisés gojadeare buerimasā watopegue doagure bokañurā. Īgūsā werenĭrĭrē pé, ĭgūsārē sērēñanayupu. ⁴⁷ Īgū masĭrĭ merā wererire, ĭgū ōārō yujarire pérā, āārĭpererā pégukakōāñurā. ⁴⁸ Īgū irogue doamakū ĭārā, ĭgū pagusāmarā ĭāgukakōāñurā. Pago ĭgūrē ārĭyupo: —Maku, ĭnasirigu guare irasiriari mu? Yu, mupu merā būro gūñarikuri merā murē āmaabu, ārĭyupo.

⁴⁹ Jesūs pagore āsū ārĭ yujuyupu: —ĭNasirĭrā yure āmaarĭ? Yurpuyare yure iriro gāāmea ĭgūya wiiguere. ĭIrire masĭberi musā? ārĭyupu.

⁵⁰ Īgū irasū ārĭrĭrē ĭgū pagusāmarā gapu pēmasĭbiriñurā.

⁵¹ Puru Jesūs ĭgūsā merā Nazaretgue goedujāakōāyupu. Īgū irinrōsūta ĭgūsā dorerire tarinugārō marĭrō yujunayupu. Īgū pago gapu āārĭpererĭ ĭgū Jerusalégue irideare ĭgoya yujupūrāgue gūñadurĭpĭyupo. ⁵² Jesūs wārĭ masĭrĭ merā masāyupu. Marĭpu ĭgūrē: “Ōāgū āārĭmi”, ārĭ ĭāyupu. Masakade āārĭpererā irasūta ārĭ ĭāñurā.

Juan masakare wāĭyerimasā budea
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28; 8.31-47)

3 ¹ Pe mojōma pere su gubu pērēbejari bojori Tiberio wāĭkugu romano marā opu āārĭrĭ ñajādero puru, gajirā ĭgū dokamarā ĭīsākū āārĭñurā: Poncio Pilato, Judea nikū marā opu āārĭyupu. Herodes, Galilea nikū marā opu āārĭyupu. Īgū pagumu Felipe: Iturea, Traconite, pe nikū marā opu āārĭyupu. Gajigu Lisania, Abilinia nikū marā opu āārĭyupu. ² Gajirā pērā: Anás, Caifás wāĭkurā paĭa oparā āārĭñurā. Īgūsā oparā āārĭripoe Zacarĭas magū Juārē masaka marĭrōgue āārĭgārē Marĭpu ĭgūyare weredoreyupu.

³ Irasirigu Juan āārĭperero dia Jordán wāĭkudiya trogue masaka irogue ejarārē:

—Musā ñerō irideare bujawereka! Musā gūñarĭrē gorawayu, wāĭyedoreka! Irasirimakū, musārē Marĭpu musā ñerō irideare kātigukumi, ārĭ werenayupu.

⁴Juan irire irigu, iripoegue Marîpuya kerere weredupiyudi Isaías gojaderosûta iriyupû. Âsû ârî gojadi âârîmî:

Masaka marîrôgue sugû bure
gaguinîrî merâ weregukumi:

“Marî Opû aariburi dupiyuro îgû
aariburi maaré diayema maa ôârî
maa âmurâ irirosû diayemarê
irika!

⁵Dupa tûruri âârâdeare yasurope
piusûrokoa. Ûtâyuku âârâdeade
keoro dujarokoa. Maarî
dupaberori âârâdeade diayema
maarî dujarokoa. Goberikuri
maarîde su bâparogueta
dujarokoa.

⁶Marîpu marîrê taubure iriumakû,
âârîpererâ masaka îârâkuma”, ârî
gojadi âârîmî.”

⁷Wârâ masaka Juan pûroque
wâiyedorerâ ejañurâ. Juan îgûsârê
âriyupû:

—Musâ âña irirosû ñerâ âârâ. ¿Noâ
musârê ôôguere aaridoreari? Marîpu, gua
ñerô iriri waja wajamoâbirikôâburo, ârîrâ,
¿musâ yûre wâiyedorerâ aarari? ⁸Musâ:
“Gua ñerô irideare bujawere, gûñarîrê
gorawayuabû”, ârîrâ, musâ ñerô irideare
piri, ôârî gapûre irika! Musâ: “Gua
Abraham parâmerâ âârîturiarâ âârîmakû,
Marîpu guare wajamoâbirikumî”, ârî
gûñabirikôâka! Yû musârê âsû ârâ: “Musâ
gûñarîrê gorawayubirimakû, musâ
Abraham parâmerâ âârîturiari wajamâa.
Marîpu î ûtâyeri merâ Abraham parâmerâ
âârîturiarâ waamakû imasâimî”. ⁹Musâ
ñerî iririre piribirimakû îâgû, Marîpu
musârê béogukumi. Sugû yuku ñerî
dukakûdire îâ, kôme merâ nugûrigue
merâta diti, peamegue soebéorosû
musârê béogukumi, âriyupû Juan.

¹⁰Îgû irasû ârîmakû pérâ, Juârê
sêrêñañurâ:

—¿Guare nasiriro gââmerî?

¹¹Juan îgûsârê yûjuyupû:

—Sugû peñe surîro opagu, opabire
suñe siburo. Baari opagu, baari opabire
dukawaburo, âriyupû.

¹²Gajirâ romano marâ oparârê niyeru
wajaseabosarâ, Juan puro wâiyedorerâ
ejañurâ. Îgûsâde Juârê sêrêñañurâ:

—Guare buegu, ¿guare nasiriro
gââmerî?

¹³Îgûsâ irasû ârîmakû, Juan âriyupû:
—Musâ oparâ musârê
wajaseadoreaderopata wajaseaka! Îgûsâ
doreadero nemorô wajaseabirikôâka!
âriyupû.

¹⁴Gajirâ surara Juârê sêrêñañurâ:
—¿Guakoare nasiriro gââmerî?
âriñurâ.

Îgûsâ irasû ârîmakû, âsû ârî yûjuyupû:
—Gajirâ oparire êmabirikôâka! Îgûsârê
niyeru êmaduarâ ârîkatori merâ îgûsâ
iribirideaguereta weresâbirikôâka! Musâ
moâ wajatarî merâ usuyaka! âriyupû.

¹⁵Masaka: “¿Naâsû âârîmakû Marîpu
iriubu aarigukuri?” ârî gûñarâ iriñurâ.
Irasirirâ, Juan wererire pérâ: “¿Îi Juan,
Cristo âârîkuri?” ârî gûñañurâ. ¹⁶Juan
âârîpererâ masakare âsû âriyupû:

—Yû musârê deko merâ wâiyêa. Gajigu
yû purû aarigû, yû nemorô turagu
âârîmî. Yû gapû ubu âârîgû, îgûrê neô
sûropebirikoa. Îgû aarigû, musârê
Ôâgû deyomarîgû merâ, peame merâ
wâiyegukumi. Irasirigu musârê Ôâgû
deyomarîgû musâ merâ âârînîmakû
irigukumi, ñerîrê soebéorosû musârê
ñerîrê béoburo, ârîgû. ¹⁷Trigo gasirire
korobéogu irirosû âârîmî. Gasirire
koro odo, iri yerire baari duripîri
wiigue duripîgukumi. Iri gasirî gapûre
peamegue soebéokôâgukumi. Iri peame
neô yaribirikoa, âriyupû. ¹⁸Juan gajî
wârî irasû wererî merâ masakare: “Âsû
irika!” ârî werenayupû. Irasirigu iri
merâ Marîpuya ôârî kerere werenayupû.

¹⁹Iripoere opu Herodes îgû pagumû
Felipe marâpore Herodias wâikugore
êma, marâpokuyupû. Iri waja, gajî
wârî ñerô iridea waja, Juan îgûrê: “Mû
irasirimakû ñetiarî”, ârî wereyupû.
²⁰Herodes, Juan wererire pérono irigu,
ñerô irinemo, îgûrê peresu iriri wiigue
sóodoreyupû.

Juan Jesúre deko merã wãiyedea*(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)*

²¹ Juan peresu iriri wiigue sóosuburi dupiyuro ãaripererã masaka ïgũ puro wãiyedererã ejarãrẽ wãiyeyupũ. Jesúde ïgũ purogue wãiyedoregũ ejayupũ. Juan ïgũrẽ wãiyẽ odomakũ, Jesús Marĩpure sërëripoe ùmugasi tũpãkõâyuro. ²² Õägũ deyomarĩgũ, buja irirosũ deyogu dijari, Jesús weka ejabejayupũ. Marĩpu ùmugasigüe ãarĩgũ ãsũ ãriyupũ Jesúre: —Mu yũ magũ, yũ maĩgũ ãarã. Mu merã buro usuyáa, ãriyupũ.

Jesucristo ñekúsamarã ãarĩturiadea*(Mt 1.1-17)*

²³ Jesús treinta bojori opagũ masakare buenugâyupũ. Masaka Jesúre: “José magũ ãarĩmi ïr”, ãrĩ gũñadiñurã.

José, Elí magũ ãarĩyupũ. ²⁴ Elí Matat magũ,

Matat Leví magũ, Leví Melqui magũ, Melqui Jana magũ, Jana José magũ, José Matatías magũ, ²⁵ Matatías Amós magũ,

Amós Nahum magũ, Nahum Esli magũ,

Esli Nagai magũ, Nagai Maat magũ,

²⁶ Maat Matatías magũ, Matatías Semeí magũ,

Semeí José magũ, José Judá magũ,

²⁷ Judá Joana magũ, Joana Resa magũ, Resa Zorobabel magũ, Zorobabel Salatiel magũ,

Salatiel Neri magũ, Neri Melqui magũ,

²⁸ Melqui Adi magũ, Adi Cosam magũ, Cosam Elmodam magũ, Elmodam Er magũ,

Er Josué magũ, ²⁹ Josué Eliezer magũ, Eliezer Jorim magũ, Jorim Matat magũ,

Matat Leví magũ, ³⁰ Leví Simeón magũ,

Simeón Judá magũ, Judá José magũ, José Jonán magũ, Jonán Eliaquim magũ,

Eliaquim Melea magũ, ³¹ Melea Mainán magũ,

Mainán Matata magũ, Matata Natán magũ,

Natán opu David magũ ãarĩdi ãarĩmi.

³² David Isái magũ, Isái Obed magũ, Obed Booz magũ, Booz Salmón magũ, Salmón Naasón magũ, ³³ Naasón Aminadab magũ,

Aminadab Aram magũ, Aram Esrom magũ,

Esrom Fares magũ, Fares Judá magũ,

Judá Jacob magũ ãarĩdi ãarĩmi.

³⁴ Jacob Isaac magũ, Isaac Abraham magũ ãarĩdi ãarĩmi.

Abraham Taré magũ, Taré Nacor magũ,

Nacor Serug magũ, ³⁵ Serug Ragau magũ,

Ragau Peleg magũ, Peleg Heber magũ,

Heber Sala magũ, ³⁶ Sala Cainán magũ,

Cainán Arfaxad magũ, Arfaxad Sem magũ,

Sem Noé magũ ãarĩdi ãarĩmi.

Noé Lamec magũ, Lamec Matusalén magũ,

³⁷ Matusalén Enoc magũ, Enoc Jared magũ,

Jared Mahalaleel magũ, Mahalaleel Cainán magũ,

Cainán Enós magũ, Enós Set magũ, Set Adán magũ ãarĩdi ãarĩmi.

³⁸ Adán neõgorague Marĩpu iridi, ïgũ magũ ãarĩdi ãarĩmi.

Wãti Jesúre ãrĩmesãdideia*(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)*

4 ¹ Jesús Õägũ deyomarĩgũrẽ opatariaikõâyupũ. Irasirigũ Õägũ deyomarĩgũ ïgũ dia Jordán wãikudiyague ãarãdire masaka marĩrõgue ãiayupũ. ² Iroque Jesús cuarenta nũrĩgora ãarĩyupũ. Iroque ãarĩripoe wãti ïgũrẽ ãrĩmesãgũ ejayupũ. Iri cuarenta nũrĩrẽ Jesús neõ baabiriypũ. Irasirigũ wãboakõâyupũ. ³ ïgũ wãboamakũ ïãgũ, wãti Jesúre ãsũ ãriyupũ:

—Diayeta Marīpu magū āārīgū, mu turaro merā i ūtāyere pā waamakū irika! āriyupu.

⁴Jesús ĩgūrē yuñyupu:

—Yupya wereníri gojadea pūgue:
“Baari dita masakare okamakū iribea.
Āārīpereri Marīpuya wereníri gapu
ĩgūsārē okamakū yáa”, āri gojasūdero
āārībú, āri wereyupu Jesús wātīrē.

⁵Puru wātī Jesúre ūtāu wekague
āimurīayupu. Irogue suñarōta āārīpereri
i ūmuma makārīrē ĩmupeokōāyupu.

⁶Irire ĩmupeo odo, āsū āriyupu:

—I yure sīdea āārā. Irasirigu yu
sīduagure sīgukoa, ĩgū i āārīpereri opu
āārīburo, ārīgū. ⁷Mu yure ñadukupuri
merā ejamejāja, būremumakū, i
āārīpereri murē sīgura, āri wereyupu
wātī Jesúre. ⁸Jesús ĩgūrē yuñyupu:
—Satanás, yu purore wirika! Yupya
wereníri gojadea pūgue: “Marīpu ditare
būremuka! ĩgū doreri ditare irika!” āri
gojasūdero āārībú, āri wereyupu Jesús wātīrē.

⁹Puru wātī Jesúre Jerusalégue āia,
Marīpuya wii wekague āimurīa, ĩgūrē
āsū āriyupu doja:

—Diayeta Marīpu magū āārīgū, ōdoge merā
yebague parimadijaka! ¹⁰⁻¹¹Marīpuya wereníri
gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībú:

Marīpu ĩgūrē wereboerārē murē
koredoregukumi, neō ūtāyegue
meébejabirikōāburo, ārīgū, āri
gojasūdero āārībú, āri wereyupu
wātī Jesúre.^f

¹²Jesús ĩgūrē āriyupu:

—Yupya wereníri gojadea pūgue:
“Būremurī marīrō Marīpura: ‘Mu turari merā
yure gajino iri ĩmuka!’ āribirikōāka!” āri
gojasūdero āārībú, āri wereyupu Jesús wātīrē.

¹³Irasirigu wātī Jesúre gajī ārimesārī
bokabiri, waakōāyupu dapa.

Jesús Galilea nikūgue masakare buenugādea

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴Puru Jesús masaka marīrōgue
āārādi Galilea nikūgue goedujáayupu.

Ōāgū deyomarīgū turarire opatariyupu.
Āārīperero Galilea nikū marā ĩgū
iridea kerere masīpereakōāñurā.

¹⁵Jesús irogue ejagu, makārīku judío
masaka nerērī wiirigue^g buenayupu.
ĩgū buemakū pérā, āārīpererā: “Ōārō
buemi”, āri būremuñurā.

Jesús Nazaretgue goedujáadea (Mt 13.53-58; Mr 6.1-6; Jn 4.44)

¹⁶Puru Jesús Nazaretgue ĩgū masādea
makāgue goedujáayupu. ĩgū irinarōsūta
judío masaka siñajārīnū^h āārīmakū,
ĩgūsā nerērī wiigue waa, ñajāyupu. Iri
wiigue Marīpuya wereníri gojadea pūrē
bue ĩmubu wāgānūgāyupu. ¹⁷Irasirigu
iri wii koregu Jesúre Marīpuya kerere
weredupiyudi Isaiás gojadea pūrē sīyupu.
ĩgū sīmakū, Jesús iri pūgue āsū āri
gojadeare boka, bue ĩmuyupu:

¹⁸Yu Opu, Ōāgū deyomarīgū yu merā
āārīmakū yāmi, ĩgū dorerire
iriburo, ārīgū. ĩgūyare iridoregu
yure beyepídi āārīmī.

Irasirigu boporārē ĩgūya kerere
weredoregu, būro bujawererārē
usuyamakū iridoregu, peresugue
āārīrārē taudoregu, koye
īāmerārē īāmakū iridoregu, ñerō
irisūrārē taudoregu yure iriudi
āārīmī.

¹⁹Marī Opu ĩgūyarārē taugu
aariburire weredoredi āārīmī,
āri gojadi āārīmī Isaiás, āri bue
ĩmuyupu Jesús.ⁱ

²⁰Bue ĩmu odo, ĩgū bueadea
pūrē tūrā, iri wii koregure wia, eja
doayupu. Āārīpererā iri wiigue āārīrā
ĩgūrē ĩaduúbirīñurā. ²¹Jesús āsū āri
werenūgāyupu ĩgūsārē:

—Dapagā merā yu musārē bue
ĩmumakū, Isaiás gojaderosūta waāa.

²²Jesús irasū ārīmakū pérā, āārīpererā
pégukakōāñurā. “Ōārī wereníri merā
weremi”, āri gūñañurā. Irasū gūñakererā,
ĩgūsā basi gāme sērēñañurā:

^g4.15 Judío masaka nerērī wii, sinagoga wāikuri wii āārā. Irogue ĩgūsā siñajārīnū āārīmakū nerē,
Marīpuya wereníri gojadea pūgue gojadeare buenama. ^h4.16 Judío masaka siñajārīnū, sábadō āārā.

^f4.10 Sal 91.11-12 ⁱ4.19 Is 61.1-2

—¿Íi José magū meta āāriri? āāriñurā.

²³ Jesús, igūsā irasū āārimakū pégu, igūsārē āsū āriyupū:

—Masaka igūsā āārinārōsū masā yure:

“Mū ōārō kúrigū āāririñē imugū, mū basita kúrika!” āārikoa. Gajidere āārikoa: “Gua, mū Capernaugue iri imudea kerere pébū. Irasirigu iroguere mū iriderosūta i makā, mū masādea makādere iri imuka!” āārikoa, āriyupū.

²⁴ Irasū āri ōdo, āsū āārinemoyupū:

—Diayeta māsārē werea. Neō sugū Maripūya kerere weredupiyurimasūrē igūya nikū marā ōārō bokatiriñēabema.

²⁵ Irasirigu māsārē ire ōārō masimākū gāāmea. Iripoegue Elías Maripūya kerere weredupiyudi āārideapoere masaka Maripure būremubiri waja, ure bojori gaji bojori dekogora neō deko merēbiridero āāribū. āāripereroguerē baaride maridero āāribū. Marīya nikūrē wārā wapiweyārā nome āāriñerā āārimā. ²⁶ Igūsā wārā āārikeremakū, Maripū Elīare igūsārē iritamudoregū neō iriubiridi āārimī. Gaji nikūmo Sarepta wāikuri makāmo Sidón puro āāriḡō gapure iritamudoregū Elīare iriudi āārimī. ²⁷ Eliseo Maripūya kerere weredupiyudi āārideapoedere wārā kāmī boarā marīya nikūrē āāriñanerā āārimā. Igūsā wārā āārikeremakū, Maripū Eliseore igūsārē taudoregū neō iriubiridi āārimī. Siria nikūmū Naamán wāikugū gapure taudoregū Eliseore iriudi āārimī, āri wereyupū Jesús.

²⁸ Jesús irasū āārimakū pérā, āāripererā iri wiigue āāriřā igū merā būro guañurā. ²⁹ Irasirirā wāgānugā, igūrē ñeā, āāākōāñurā. Iri makā ūtāū weka iridea makā āāriyuro. Irasirirā iri makā turogue igūrē āia, túmeédijuduarā iriadiñurā. ³⁰ Jesús gapū igūsā watopeta tariwerewāgākōāyupū.

Wātī ñajāsūdi Jesúre bokatiriñe
(Mr 1.21-28)

³¹ Pūru Jesús Capernaugue waayupū. Iri makā Galilea nikūgue āāriyuro. Iroque eja, judío masaka sinajārīnū āārimakū, igūsā nerērī wiigue igūsārē

bueyupū. ³² Sugū doregū irirosū ōārō masiri merā igū buemakū pérā, péguakakōāñurā.

³³ Iri wiiguere igūsā merā sugū wātī ñajāsūdi āāriyupū. Āsū āri gaguiniyupū:

³⁴ —Jesús Nazaretmū, ¿nasiribu gua puro aariri? ¿Guare peamegue béogu aarigū yāri? Yu murē iāmasikōāa. Mū, Maripū iriudi, ōatarigū āārā, āriyupū.

³⁵ Jesús wātirē:

—Werenibita! Wirika igūrē! āriyupū.

Igū irasū āārimakū, wātī masaka iūrō igū ñajādire yebague túmeépī, ñerō iri ro marirō wiriakōāyupū. ³⁶ Jesús wātirē béowiumakū iārā, āāripererā masaka iāguka, igūsā basi āsū āri gāme wereniñurā:

—¿Neéno wereniri āāriri i? Igū turaro merā wātēārē wiriadoremakū, mata wirianokōāma, āriñurā.

³⁷ Pūru Jesús iriadeare āāriperero iri makā turo marārē weresiriñurā.

Jesús, Simón Pedro mūñekōrē taudea
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jesús, nerērī wiigue āārādi wiria, Simóya wiigue waayupū. Simón mūñekō būro nimakurikugo iriyupo. Jesús ejamakū iārā, igore taudorerā igūrē sērēñurā. ³⁹ Igūsā irasū sērēmākū pégu, Jesús igo puro waa ejanugā: “Pūriřa tarikā igore!” āriyupū. Igū irasū āriřa merāta igore nimakuri āārādea tariakōāyuro. Irasirigo wāgānugā, igūsārē baari ejoyupo.

Jesús wārā pūriřikurārē taudea
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Ñamika, abe ñajādero puro, iri makā marā āāripererā gajirosūperi pūriřikurārē Jesús purogue āiañurā. Jesús pūriřikurārē, igūya mojōri merā ñapeo, tauyupū. ⁴¹ Wārā wātēa masakare ñajānerādere béowiuyupū. Wātēa wirirā, Jesúre āsū āri gaguiniñurā:

—Mū, Maripū magū āārā, āriñurā. Igūsā Jesúre, igū Cristo, Maripū iriudi āāririñē masiñurā. Irasirigu Jesús wātēārē werenidorebiriyupū.

**Jesús Galilea nikúgue masakare
buedea**

(Mr 1.35-39)

⁴²Gajinu boyoripoe Jesús makā turo masaka marirōgue waayupū. Īgū waadero puru, masaka ĩgūrē āma, ĩgū purogue ejañurā. Īgūrē: “Gua merā dujaka dapa!” ārādiñurā.

⁴³Jesús gapu ĩgūsārē ārīyupū:

—Marīpu ĩgūyarā Opū āārīrīrē yure weredoregu iriudi āārīmī. Irasirigu gaji makārī marādere ire weregū waagura, ārīyupū.

⁴⁴Irasirigu āārīperero Galilea nikū marārē judío masaka nerērī wiirigue buegorenayupū.

**Jesús ĩgū buerārē wārā waaf
wējēmakū iridea**

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20; Jn 21.3,6)

5 ¹Gajinu Jesús Genesaret' wāikuri ditaru turogue āārīmakū, wārā masaka ĩgū purore uturinugājañurā Marīpuya kerere péduarā. ²Jesús iri ditaru turo waaf wējērīmasāya doóriduparu peru masaka marīrī payamakū ĩayupū. Waaf wējērīmasā gapu ĩgūsāya buiriyukure koerā iriñurā.

³Jesús Simóyarugue murīñajāa, ĩgūrē soewijudoreyupū. Soewijupau odomakū ĩā, Jesús irirugue eja doa, masakare buenugāyupū. ⁴Bue odo, Simórē āsū ārīyupū:

—Doódiru merā ditaru deko ũkūārōgue wija, musāya buiriyukure meéyoka waaf ñeāmura, ārīyupū.

⁵Simón ĩgūrē uyuyupū:

—Guare buegu, dapagā ñamirē wējēboyokōādabū. Neō wējēbirakubū. Mū dorerosūta buidire meéyoñagura doja, ārīyupū.

⁶Īgūsā meéyomakū, waaf wārā ñajāa, buidire ooreakōādiñurā. ⁷Wārā ñajāmakū ĩā, ĩgūsā merāmarā gajiru doódirugue āārīrārē buadeañurā, ĩgūsārē ñeātamudorerā. Irasirirā ĩgūsā eja, waairé seasāmakū, perugueta mirīboyakōāyuro.

⁸Irasū waamakū ĩāgū, Simón Pedro Jesús puru ñadukupuri merā ejamejāja, ĩgūrē ārīyupū:

—Yū Opū, mū ōatarigu āārā. Yū gapu ñegū āārā. Irasirigu yu purore āārībirikōāka! ārīyupū. ⁹Simón, wārā waaf ñajāmakū ĩāgukagu, irasū ārīyupū. Īgū merā āārīrāde ĩāgukakōāñurā.

¹⁰Gajiru doódiru āārīrā ĩgū merāmarā Zebedeo purā Santiago, Juan āārīñurā. Īgūsāde ĩāgukakōāñurā. Jesús gapu Simórē ārīyupū:

—Gübirikōāka! Dapagorare mū waaf wējērīmasū āārīrīrē piri, Marīpuya kerere masakare wererimasū āārīgukoa, ārīyupū.

¹¹Irasirirā ĩgūsāya doóriduparure ditaru turo tūāmajüpikōā, āārīpereri ĩgūsāyare píkōā, Jesús merā waakōāñurā.

Jesús kāmī boagure taudea

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹²Puru Jesús su makāgue āārīripoe sugū kāmī boagu ejayupū. Jesús ĩāgū, ĩgū puro ñadukupuri merā ejamejā, ĩgūya diapure yebague moomejāja, ĩgūrē sērēyupū:

—Yū Opū, mū yu pūrīrikurire tauduagu taumasā, ārīyupū.

¹³Īgū irasū ārīmakū pégu, Jesús ĩgūya mojó merā ĩgūrē moāña, āsū ārīyupū:

—Murē taugura. Kāmī marīgū dujaka! ārīyupū. Īgū irasū ārīrī merāta kāmī yaripereakōāyuro. ¹⁴Irasirigu turaro merā Jesús ĩgūrē ārīyupū:

—Gajirā masakare mū tariadeare werebirikōāka! Paíre murē kāmī yariadeare ĩmugū waaka! Īgū murē ĩāgū: “Kāmī marīgū āārā”, ārīgukumi. Puru Moisés gojadea pūgue sídoredeare sika! Mū irire irimakū ĩārā, āārīpererā masaka murē kāmī yariadeare masirākuma, ārīyupū.

¹⁵Jesús ĩgūrē: “Gajirārē mū tariadeare werebirikōāka!” ārīkeremakū, āārīpererogue marā masaka Jesús ĩgūrē iriadeare péperekōāñurā. Irasirirā

/5.1 Genesaret wāikuri nikū, Galilea wāikuri ditaru turo āārīyuro. Irasiriro Galilea ditaruta Genesaret wāikuyuro.

wará masaka ìgũ p̄rogue ìgũ buerire p̄rã, ìgũsã p̄r̄ir̄ik̄ur̄idere taudorerã, ejañurã. ¹⁶Jesús gapu masaka mar̄ir̄ogue Mar̄ip̄ure s̄er̄egũ waanayupũ.

Jesús ðupũ buadire taudea
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷Sunũ Jesús buemakũ, sur̄ayeri fariseo bumarã gajirã Moisés gojadeare buerimasãde irogue doañurã. Ìgũsã ããr̄iperero Galilea nikũma mak̄ar̄i marã, Judea nikũma mak̄ar̄i marã, Jerusalén marã ããr̄iñurã. Jesús p̄r̄ir̄ik̄ur̄ar̄e taubu, Mar̄ipũ turarire opayupũ. ¹⁸Ìgũ bueripoe gajirã iro marã sugũ ðupũ buadire ìgũ oyaro merãta ãijañurã. Ìgũr̄e wiigue ãiñajãa, Jesús p̄rogue p̄iduarã iriadiñurã. ¹⁹Masaka wárã ããr̄imakũ, ãiñajãmas̄ibiri, iri wiĩ wekague mar̄ia, su gobe ãiwea, ìgũr̄e masaka watopegue ìgũ oyaro merãta Jesús puro dijuñurã. ²⁰Jesús, ìgũsã ìgũr̄e ðuremumakũ ìãgũ, buadire ãr̄iyupũ:

—Yũ, mũ ñer̄o irideare kãtia.

²¹Ìgũ irasũ ãr̄imakũ p̄rã, fariseo bumarã, Moisés gojadeare buerimasã ãsũ ãr̄i gũñañurã: “¿Ñeemũno masaku ããr̄ir̄i iĩ? Ìgũ werenir̄i merã Mar̄ip̄ure ñer̄o ãr̄imi. Masaka ñer̄o irideare neõ sugũ masaku kãtimas̄ibirikumi. Mar̄ipũ suguta mas̄ikumi”, ãr̄iñurã.

²²Jesús ìgũsã gũñar̄ir̄e ãamasĩ, ãsũ ãr̄iyupũ:

—¿Nasirirã irasũ gũñar̄i musã?

²³¿Naásũ ãr̄ir̄i gapu diasaberi iĩ buadire: “Yũ, mũ ñer̄o irideare kãtia”, ãr̄ir̄i, o “Wãgãñugã, waaka!” ãr̄ir̄i gapu diasaberi? ²⁴Yũ ããr̄ipererã t̄ígũ i ãmugue ããr̄ir̄ar̄e ìgũsã ñer̄o irideare Mar̄ipũ dorero merã kãtimas̄ia. Irasirigu iĩ buadire taugura, musãr̄e irire mas̄idoregũ, ãr̄iyupũ. Irasũ ãr̄i odo, buadire ãr̄iyupũ:

—Yũ mur̄e ãsũ ãrã. Wãgãñugã, mũ oyaderore ãĩ, m̄aya wiigue waaka! ãr̄iyupũ.

²⁵Ìgũ irasũ ãr̄ir̄i merãta ìgũsã iũr̄o wãgãñugã, ìgũ oyaderore ãĩ, ìgũya

wiigue waagũ, Mar̄ip̄ure: “Õãtaria mũ”, ãr̄i, us̄uyari siyupũ. ²⁶Masaka, Jesús irasiririre ãgũka, ìgũsãde Mar̄ip̄ure: “Õãtaria mũ”, ãr̄i, us̄uyari siñurã. Ñero gũiri merã ãsũ ãr̄iñurã:

—Dapagãr̄e neõ mar̄i ããbirideare ããa, ãr̄iñurã.

Jesús Lev̄ire siiudea
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷Puru Jesús iro merã waa, Lev̄i^k wãikugure bokajayupũ. Lev̄i romano marã opure niyeru wajaseabosagu ããr̄iyupũ. Ìgũ moãr̄i taribugue doamakũ ìãgũ, Jesús ìgũr̄e ãr̄iyupũ:

—Nãka, yũ merã!

²⁸Ìgũ irasũ ãr̄imakũ p̄egũ, Lev̄i wãgãñugã, ìgũ moãdea ããr̄ipererire p̄ípeo, Jesús merã waakõayupũ.

²⁹Puru Lev̄i ìgũya wiigue eja, Jesúre bosenu iripeoyupũ. Wárã niyeru wajaseabosarimasã, gajirã masaka ìgũsã merã baa doañiñurã. ³⁰Jesús ìgũsã merã doamakũ ãrã, fariseo bumarã, Moisés gojadeare buerimasã Jesús buerãr̄e ãsũ ãr̄i werewñañurã:

—¿Nasirirã niyeru wajaseabosarimasã, ñer̄o irirã merã iir̄i, baari musã? ãr̄iñurã.

³¹Jesús ìgũsãr̄e yujyupũ:

—P̄ur̄ir̄i mar̄irã kúr̄ir̄imasur̄e ãmabema. P̄ur̄ir̄ikurã gapu ìgũr̄e ãmama. ³²Yũ: “Õãrã ããrã”, ãr̄i gũñar̄ar̄e siiugũ aaribiribũ. “Ñer̄o irirã ããrã”, ãr̄i gũñarã ditare siiugũ aarigũ iribũ, ìgũsã ñer̄o irideare bujawere, gũñar̄ir̄e gorawayuburo, ãr̄igũ, ãr̄iyupũ.

Jesúre bererimar̄e s̄er̄eñadea
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³Jesús irasũ ãr̄imakũ p̄rã, ìgũr̄e s̄er̄eñañurã:

—Juan buerã, fariseo bumarã buerire t̄uyarãde Mar̄ip̄ure ðuremurã bere, ìgũr̄e s̄er̄enama. ¿Nasirirã mũ buerã gapu õãr̄o iir̄i, baari? ãr̄iñurã.

³⁴Jesús ìgũsãr̄e yujyupũ:

—¿Sugũ mojõsuadi bosenu irimakũ, musã ìgũ siiuaner̄ar̄e ìgũ merã

^k 5.27 Lev̄i pe wãĩ opayupũ. Ìgũta Mateo wãikuyupũ.

āārīrārē bujawereri merā beremakū irimasibukuri? ³⁵ Puru īgūrē gajirā āāimākū, bujawereri merā bererākuma, āriyupū.

³⁶ Irire ārī odo, keori merā īgūsārē āsū ārī wereyupū doja:

—Masaka neō surīro maamañerē tábirikuma buguñerē seretúmurā. Irasū seretúrā, maamañerē poyanorērā irikuma. Maama gasiro merā buguñerē seretúadero ōārō deyobirikoa.

³⁷ Waimurā gasiri merā iridea ajuri bugu ajurigue maama igui dekore diribirikuma. Irasū dirimakū, maama igui deko pāmu, bugu ajuri sēraturabiri, ooreakōākoa. Irasiriro igui deko, ajuride kōmokoa.

³⁸ Irasirirā maama igui dekore maama ajurigue diriro gāamea. ³⁹ Masaka igui deko pāmūrīrē iirirā, maama igui dekore gāamebirikuma, maama buerire péduaberosū. “Igui deko pāmudea gapū, maama igui deko nemorō ōāa”, ārīrākuma, āriyupū Jesús īgūsārē.

Siñajārīnū āārīmakū, Jesús buerā trigo yerire tūrīdea

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 ¹ Gajinū, judío masaka siñajārīnū āārīmakū, Jesús trigo otedero watope waamakū, īgū buerā trigo yerire tūrī koro baawāgāñurā! ² Īgūsā irasirimakū iārā, surāyeri fariseo bumarā īgūsārē sērēñañurā:

—¿Nasirirā siñajārīnūrē moādobirikeremakū, irasū yāri musā? ārīñurā.

³ Jesús īgūsārē yujuyupū:

—¿Musā iripoeguema David īgū merāmarā merā uaboagu, īgū irideare buebiriri? ⁴ Īgū merāmarā merā Marīpūya wiigue ñajāa, Marīpū iūrō peyari pā duparure baadi āārīmī. Marīpū paia āārīmerārē: “Iri pā duparure baabirikōāka!” ārīdi āārīmī. David gapū paī āārībirikereru, irire baagu, Marīpū iūrō īgū dorerire tarinugāgū meta iridi āārīmī, āriyupū.

⁵ Irasū ārī odo, āsū āriyupū doja: —Yu āārīpererā tīgū āārīsīā, siñajārīnūrē masaka gajino īgūsā iriburire doremasīa, āriyupū Jesús.

Jesús mojō dííweredire taudea
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Gajinū siñajārīnū āārīmakū, Jesús judío masaka nerērī wiigue ñajāa, īgūsārē bueyupū. Iri wiigue sugū masaku diayema mojō gapū dííweredi āārīyupū. ⁷ Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā Jesúre buro iāduripítuya: “Siñajārīnū āārā, irasirirā īī mojō dííweredire īgū taumakū, īgūrē weresārāra”, ārī gūñañurā. ⁸ Jesús īgūsā gūñārīrē iāmasī, mojō dííweredire:

—Wāgānugā, masaka iūrōgue ejanugāgū aarika! āriyupū. Īgū irasū ārīmakū pégu, mojō dííweredi wāgānugā, Jesús puro ejanugāyupū.

⁹ Īgū ejanugāmakū, Jesús gajirā irogue āārīrārē āsū āriyupū:

—Musārē sērēñaduakoa. ¿Siñajārīnūrē Marīpū marīrē ñeénorē iridoreyuri, ōārīrē, o ñerīrē, masakare taurire, o wējērīrē? āriyupū.

¹⁰ Sērēña odo, masaka āārīpererārē iā, mojō dííweredire āriyupū:

—Muya mojōrē soeuka!

Īgū irasū ārīmakū pégu, soeyupū. Īgū soeumakū, īgūya mojō ōākōāyuro. ¹¹ Īgū irasirimakū iārā, fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā buro guañurā: “¿Nasirirākuri marī īrē?” ārī gāme werenīñurā.

Jesús pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā īgū buedoregu pímurārē beyede

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Irinurīrē Jesús ūtāūgue Marīpure sērēgū waayupū. Irogue iri ñamirē Marīpure sērēboyōakōāyupū.

¹³ Boyoripoe īgū buerire tayarārē siuu neō, īgūsā watopegu āārīrārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā

¹ 6.1 Deuteronomio 23.25: Moisés gojadesa pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Sugu masaku gajiguya poeuge waagū, īgūya mojōrī merā trigo yerire tūrī koro baaburo. Wiirimajī merā diti āābirikōāburo”, ārī gojasūdero āārībū.

ûmarê beyeyupũ: “Musârê yaa kerere buegorenaturârê beyepía”, âriyupũ.
¹⁴Îisâkũ âârîñurâ: Simón wâikũgũ âârîyupũ. Îgûrêta “Pedro” wâiyeyupũ Jesús. Simón pagũmũ Andrés; gajirâ: Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé”,
¹⁵Mateo, Tomás, Santiago âârîñurâ. Santiago, Alfeo magũ âârîyupũ. Gajigu Simón âârîyupũ. Îgũ celote wâikuri bumũ âârîyupũ. ¹⁶Gajigu Judas âârîyupũ. Îgũ Santiago magũ âârîyupũ. Gajigu Judas Iscariote wâikũgũ âârîyupũ. Îgũta Jesúre wêjêduarâguere Îgûrê Îmubu âârîyupũ.

Jesús wárâ masakare buedea
(Mt 4.23-25)

¹⁷Jesús iri ûtâũgue âârâdi Îgûsâ merâ dijija, iri ûtâũ âârîdijimejârôgue âârîyupũ. Îgũ beyeanerâ, gajirâ wárâ Îgũ buerire tuyarâ merâ âârîyupũ. Gajirâ wárâ âârîperero Judea nikũ marâ, Jerusalén marâ, wádiya turo marâ Tiro, Sidón marâ âârîñurâ. Îgûsâ Jesús purô Îgũ buerire pérâ, Îgûsâ pûrîrikurire taudorerâ ejanerâ âârîñurâ.
¹⁸Jesús wâtêa ñajâsûnerâdere tauyupũ.
¹⁹Îgũ âârîpererârê Marîpu turaro merâ taumakũ îarâ, âârîpererâ masaka Îgûrê moañaduñurâ.

Jesús usuyari, bujaweridere buedea
(Mt 5.1-12)

²⁰Puru Jesús Îgũ buerârê îã, âsũ âriyupũ:
 —Marîpu musâ Opũ âârîmi. Irasirirâ boporâ âârîkererâ, usuyaka!
²¹‘Dapagore musâ uaboari merâ âârîrâ, purugue yapirâkoa. Irasirirâ usuyaka!
 ‘Dapagore buro bujawereri merâ orerâ, purugue usuyari merâ burirâkoa. Irasirirâ usuyaka!
²²‘Musâ yure âârîpererâ Îgûrê buremumakũ îarâ, gajirâ musârê îâturi doorâkuma. Musârê: “Gua merâ âârîmerâta!” ârî beorâkuma. Musârê ñerô werenîrâkuma. “Ñerâ âârîma”,

ârî werewuarâkuma. Îgûsâ irasũ ârîkeremakũ, usuyari merâ âârîrikuka!
²³Iripoegue marî ñekûsâmarâ Marîpuya kerere weredupiyunerârê irasũta iriunanerâ âârîmâ. Irasirirâ dapagora marâ musârê murârôta ñerô irimakũ îarâ, buro usuyaka! Buro usuyari merâ âârîrikuka! Musâ ûmugasigwe waamakũ, Marîpu ôârî wáro wajatarî sigukumi musârê.

²⁴‘Musâ i ûmumarê wári oparâ gapu usuyari bokasiâa. Purugue usuyari neõ bokabirikoa. Irasiro musârê ñegorâa.

²⁵‘Musâ dapagore yapirâ, purugue buro uaboarâkoa. Usuyari neõ bokabirikoa. Irasiro musârê ñegorâa.

‘Dapagore Marîpuyare buridarâ, purugue buro bujawereri merâ orerâkoa. Usuyari neõ bokabirikoa. Irasiro musârê ñegorâa.

²⁶‘Masaka âârîpererâ musârê: “Ôarâ âârîma”, ârîkeremakũ, usuyari neõ bokabirikoa. Iripoegue musâ ñekûsâmarâ Marîpuyare ârîkatori merâ wererimasârê: “Ôarâ âârîma”, ârîunanerâ âârîmâ.

Jesús: “Musârê îâturirârê maîka!” ârî buedea
(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷‘Yu werenîrîrê ôârô pèduripîrânorê âsũ ârî weregura. Musârê îâturirârê maîka! Musârê doorârê ôârô irika!

²⁸Musârê: “Ñerô waaburo”, ârîrârêta ôadoreka! Musârê ñerô ârî buridarârêta Marîpure Îgûsâ ôârô âârîburire sêrêbosaka! ²⁹Sugu masaku musâya wayupârê pámakũ, gajipârê gapudere pádoreka! Musâya surîo wekamañerê êmamakũ, musâya camisadere sîka!

³⁰Âârîpererâ musârê gajino sêrêrânorê sîka! Sugu masaku musâ oparîre âîâmakũ, Îgûrê: “Wiaka!” ârîbirikôaka!

³¹Gajirâ musârê ôârô irimakũ gâamerôsũta musâde Îgûsârê ôârô irika!

³²‘Musârê maîrâ ditare maîmakũ ôãbea. Musâ irasũ maîrî wajamáa. Gajirâ, ñerâ âârîkererâ, Îgûsârê

^m 6.14 “Bartolomé”, ârîrô: “Tolomé magũ”, ârîduaro yáa. Îgũta Natanael wâikũgũ âârîdi âârîmî. San Juan 1.43-51: Jesús Natanaere siideua kere âârâ.

maĩrārē maĩkuma. ³³Musārē ōārō irirā ditare ōārō irimakū ōābea. Musā irasiriri wajamāa. Ñerāde ĩgūsārē ōārō irirārē ōārō irikuma. ³⁴Gajirārē wayurā ĩgūsārē: “Gua wayuadeare keoro wiaka doja!” ārimakū ōābea. Musā irasiriri wajamāa. Ñerō irirāde gajirā ñerārē wayukuma. ĩgūsā wayuadeare: “Āārĩpereri wiarākuma doja”, āri gūñakuma. ³⁵Irasirirā ñerā irirosū iribirikōāka! Musārē ĩaturirādere maĩka! ĩgūsārē ōārō irika! ĩgūsārē wayurā, musā wayuadeare: “Wiaka doja!” āribirikōāka! Irasirirā wārĩ ōārĩ wajatari bokarākoa. Marĩpū āārĩpererā nemorō turagū pūrā āārĩrākoa. Masaka Marĩpure usuyari sibirikeremakū, ĩgūsārē bopoñarĩ merā ĩāmi dapa. Ñerā āārĩkeremakū, ĩgūsārē irasū ĩāmi dapa. ³⁶Irasirirā musāde Musāpū ũmugasigue āārĩgū masakare bopoñarĩ merā ĩārōsūta gajirārē bopoñarĩ merā ĩāka!

Jesús: “Gajirārē: ‘Ñerā āārĩma’, āri werewuabirikōāka!” āri buedea
(Mt 7.1-5; Jn 13.16; 15.20)

³⁷Gajirārē: “Ñerā āārĩma”, āri werewuabirikōāka! Musā werewuabirimakū ĩāgū, Marĩpū musārē: “Ñerā āārĩma”, āri ĩābirikumi. Gajirā musārē ñerō irimakū ĩārā: “Marĩpū ĩgūsārē wajamoāburo”, āribirikōāka! Musā irasū āribirimakū, Marĩpū musārē: “Wajamoāgura”, āribirikumi. Gajirā musārē ñerō irideare kātika! Musā kātimakū, Marĩpūde musā ñerō irideare kātigukumi. ³⁸Gajirārē sika! Musā sīmakū, Marĩpū musārē wārĩ ōārĩ sīgukumi. Ajuro wārĩ ajuro gajino uturiri ajuro ōārō ñadiuadea ajuro irirosū sīgukumi. Musā gajirārē sīderopata Marĩpū musārē sīgukumi, āriyupū Jesús.

³⁹Irasū āri ōdo, keori merā wereyupū doja:

—Sugū masakū koye ĩābi gajigū koye ĩābire tādūpiyuwāgāmasĩbirikumi. ĩgūsā pērāgueta maarē ĩāmerā gobegue meēñajākōākuma. ⁴⁰Sugū buerimasū ĩgū buerā nemorō masikumi. ĩgū buerāde

ĩgū buederosū buepeosĩā, ĩgūsārē buedi masiderosūta ĩgūsāde masĩrākuma.

⁴¹Musā ñerō iridea, koyerugue wārĩ turu oparosū ñetariri āārĩrĩrē gūñabirikererā, musāyagū ñerō iridea, koyerugue nikūyegā oparosū āārĩrĩrē: “Ñegorāa”, āri gūñāa. ⁴²Irasirirā musā ñerō iridea, koyerugue wārĩ turu oparosū āārĩrā, musāyagūre ĩgūya koyerugue āārĩrĩ nikūyegārē: “Āĩbéosi?” ārĩmasĩbea. Musā ñerō iririkurā, irikatorikurā āārā. Musāya koyerugue āārĩrĩ turu gapure āĩbéopuroriri irirosū musā ñerō iririre piripurorika! Irasiri ōdo, musāyagūre: “Mū ñerō iririre pirikōāka!” āri masĩa, āriyupū Jesús.

Jesús yukure duka merā ĩāmasĩsūa, āri buedea
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³Irasū āri ōdo, gajĩ keori merā wereyupū doja:

—Yukū ōādĩ ñerĩ dukakubirikoa. Yukū ñedide ōārĩ dukakubirikoa. ⁴⁴Āārĩpereri yukure duka merā ĩāmasĩsūa. Poragū higo wāĩkurire dukakubirikoa. ĩāagūde ĩguire dukakubirikoa. ⁴⁵Irasirigū sugū masaku ōāgū, yukū ōārĩ dukakūdi irirosū āārĩmi. ĩgū gūñarĩgue ōārĩ gūñarĩ opasĩā, ōārĩrē yāmi. Gajigū ñegū, ĩgū gūñarĩgue ñerĩ gūñasĩā, ñerĩrē yāmi. Marĩ gūñarĩgue gūñarōsūta werenĩrākuma. Irasirirā masaka ñerĩ gūñarĩ oparā, ñerĩ werenĩrākuma. Ōārĩ gūñarĩ oparā gapū ōārĩ werenĩrākuma.

Jesús pe wii keori merā buedea
(Mt 7.24-27)

⁴⁶‘Nasirirā musā yure: “Yū Opū āārā mū”, ārĩkererā, yū dorerire neō iriberi?

⁴⁷Sugū yū puro eja, yū werenĩrĩrē pēduripĩ, puro yū dorerire irigū, āsūpero irigū irirosū āārĩmi. ⁴⁸Sugū ũtāyegue ũkūārĩ goberi māñajāa, wii ōārō nugūdi irirosū āārĩmi. Puro dia wáro yura, ĩgūya wiiguere deko ũma meētũkeremakū, neō mirũabirikoa. ⁴⁹Yū werenĩrĩrē pēkeregū, yū dorerire iribi gapū sugū ĩmparogue wii iridi irirosū āārĩmi. Dia wáro yuraro, ĩgūya wiire

umabéokōākoa. Irasiriro āārīpereri kōmopereakōākoa, āri wereyupū Jesús masakare.

**Jesús surara opure moāboegure
taudea
(Mt 8.5-13)**

7 ¹ Jesús masakare irire were odo, Capernaugue waakōāyupū. ² Iroguere romano marā surara opū āārīyupū. Īgūrē moāboegu sīrīgū kōmorī pūrogāgue āārīyupū. Surara opū Īgūrē būro maīyupū. ³ Irasirigu, Jesús iridea kerere pégu, judío masaka mūrārē Jesús pūrogue iriuyupū, Īgūrē moāboegure taugu aaridoregu. ⁴ Īgūsā Jesús pūrogue ejarā, Īgūrē turaro merā āsū āri sērēñurā:

—Surara opū guare mū pūro iriuidi, ōāgū āārīmi. Irasirigu Īgūrē iritamuka!
⁵ Īgū judío masaku āārībirikeregu, mariya nikū marārē būro maīmi. Īgūta Īgūya niyeru merā gua nerērī wiire moādoremi. Irasirigu Īgūrē iritamuka! āriñurā.

⁶ Irire pégu, Jesús Īgūsā merā waayupū. Surara opū, Īgūya wii pūro Īgūsā ejawāgārimakū iāgū, Īgū merāmarārē Jesúre āsū āri weredoregu iriuyupū:

—Yū Opū, mūrē garibonemoduabirikoa. Yū ubu āārīgū āārīsīā, yaa wiire mū ñājārimakū, būro gūyasīrīkoa. ⁷ Irasirigu yude mū pūrogue waabea. Mū werenīrī turari merā yūre moāboegure: “Sīrīrī tarika Īgūrē!” ārīmakū tarigukumi. ⁸ Gajirā oparā yūre dorema. Yude gajirā surarare dorea. Yū sugure: “Waaka!” ārīmakū, waami. Gajigure: “Aarika!” ārīmakū, aarīmi. Yū, yūre moāboegure: “Ire irika!” ārīmakū, irire yāmi, ārika Jesúre! āri iriuyupū.

⁹ Īgū weredoreadeare Īgūsā weremakū pégu, Jesús gukakōāyupū. Īgūrē tūyarārē gāmenugā iā, āsū āriyupū:

—Musārē werea. Sīi surara opū Israel bumū āārībirikeregu, yūre būremumi. Israel bumarā watopeguere sīi irirosū yūre būremugūrē neō bokajabiribū, āriyupū Jesús.

¹⁰ Īgū irasū ārādero pūru, surara opū iriuanerā Īgūya wiigūe goedujāñurā. Irogue goedujajarā, sīrīgū āārādire tariadiguere bokajañurā.

Jesús wapiweyo magūrē masūdea

¹¹ Pūru Jesús Capernaugue āārādi Naín wāikuri makāgue waayupū. Īgū buerā, gajirā masaka wārā Īgū merā waañurā. ¹² Iri makārē ejaripoe iri makā marā, sugū masaku boadire kōāwāgāriñurā Īgūrē yāarā waarā. Īgū wapiweyo magū, sugū āārīgū āārādiyupū. Īgū pago Īgūrē yāamurā merā waamakū, wārā masaka wapikūwāgāriñurā. ¹³ Igore iāgū, marī Opū Jesús būro bopoñarī merā iā, āsū āriyupū:

—Orebirikōāka!

¹⁴ Irasirigu Jesús masāpore pūro ejanugā, moāñayupū. Īgū moāñamakū iārā, iri porere kōārā dujanugāñurā. Jesús boadire āsū āriyupū:

—Yū mūrē ārā: “Wāgānugāka!”

¹⁵ Īgū irasū ārīmakū, boadi wāgādoa, werenīnugāyupū. Irasirigu Jesús Īgūrē pagore wiayupū. ¹⁶ Irire iārā, āārīpererā masaka iāgukakōāñurā. Marīpūre: “Ōātaria mū”, āri, usuyari siñurā. Īgūsā basi āsū āri gāme werenīñurā:

—Īi Marīpūya kerere wererimasū, turatarigu, marī watopeguere ejami.

Idere āriñurā:

—Marīpū iūrē iriñūmi Īgūyarārē iritamudoregu, āriñurā.

¹⁷ Irasirirā āārīpererogū Judea nikū marā, iri nikū tūro marāde Jesús Īgūrē masūdea kerere pépereakōāñurā.

**Juan masakare wāiyerimasū Īgū
buerire tūyarārē Jesús pūrogue
iriudea
(Mt 11.2-19)**

¹⁸ Juan masakare wāiyerimasū peresugue āārīripoe Īgū buerire tūyarā āārīpereri Jesús irideare Īgūrē wererā waañurā. Juan irire pégu, Īgūsā merāmarā pērārē siiu:

¹⁹ —Jesúre āsū āri sērēñarā waaka!
“ĪMuta āārīrī Cristo guare taugu

aaribu iriayupũ, ìgũsā ārīdi, o gajigũre yúrākuri gũa?” ārī sērēñarā waaka! ārī iriuyupũ. ²⁰Irasirirā, Jesũs pũro ejarā, ìgũrē ārīñurā:

—Juan masakare wāiyerimasũ guare mūrē āsũ ārī sērēñadoreami: “¿Mũta āārīrī Cristo guare taugu aaribu iriayupũ, ìgũsā ārīdi, o gajigũre yúrākuri gũa?”

²¹Ìgũsā ejaripoere Jesũs wārā pũrīrikurārē, wātēa ñajāsũnerārē, koye ãāmerādere taugu iriuyupũ. ²²Irasirigu Jesũs āsũ ārī yũjuyupũ Juan iriuanerārē:

—Musā ãārīrē, musā pērire, Juārē wererā waaka! Koye ãābiranerā òārō ãāma. Waamasĩbiranerā waamasĩakõāma. Kāmi boanerā yaripereakõāsũama. Gāmpĩ pēbiranerā pēakõāma. Boanerāde masākõāma. Boporā, Marĩpũ masakare tauri kerere weremakũ pēma. ²³“Yure bũremurĩrē pirĩbi, usũyari opagũkumi”, ārī wererā waaka Juārē! ārĩyupũ Jesũs.

²⁴Ìgũsā waadero pũrũ, Jesũs Juāyamarē masakare āsũ ārī werenũgāyupũ:

—Musā masaka marĩrõgue Juārē ãārā waarā, gũigũre gũñaturabire ãārā waarā meta irikuyo. Ìgũ turabi, mirũ tãborere wējãpubéorosũ āārĩbemi. ²⁵Irasũ āārĩmakũ, musā ìgũrē irogue ãārā waarā, òārĩ surĩ sãñagũrē ãārā waarā meta irikuyo. Òārĩ surĩ sãñarāno oparāya wiirigue āārĩkuma. Juan ìgũsā irirosũ āārĩbemi. ²⁶Musā irogue ìgũrē ãārā waarā, Marĩpũya kerere weredupiyurimasũrē ãārā waarā iriyo. Musārē werea. Juan diayeta Marĩpũya kerere weredupiyunerā nemorō āārĩmĩ. ²⁷Marĩpũya werenĩrĩ gojadera pũgue gojasũdero āārĩbũ Juan iriburire. Irasirigu Marĩpũ ìgũ magũrē āsũ ārĩdi āārĩmĩ:

Mũ waaburo dupiyuro yaa kerere weredupiyubure iriugura, mũ waaburore āmuyudoregũ, ārĩ gojasũdero āārĩbũ.”

²⁸Musārē werea. Juan aariburi dupiyuro neõ sugũ ìgũ nemorō

yaamarē masĩgũ marĩdi āārĩmĩ. Irasũ āārĩkererũrũ, sugũ Marĩpũ ãmũgasigue āārĩgũyagũ gapũ Juan nemorō yaamarē masĩgũ āārĩgũkumi. Āārĩpererā nemorō ubu āārĩgũ āārĩkeregũ, masĩgũ āārĩgũkumi, ārĩyupũ Jesũs.

²⁹Ìgũ irasũ āārĩrĩrē pērā, āārĩpererā masaka, romano marā opũre niyeru wajaseabosarimasāde Juan wāiyesũnerā āārĩsĩā: “Marĩpũ diayeta irigũ āārĩmĩ”, ārĩ masĩñurā. ³⁰Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā gapũ Juārē wāiyedorebirinerā āārĩsĩā, Marĩpũ ìgũsārē iridũarire gāāmebirĩñurā. ³¹Irasirigu marĩ Opũ Jesũs āsũ ārĩnemoyupũ:

—Masaka dapagora marā, ¿ñeēmarāno irirosũ āārĩrĩ? ³²Majĩrā makā dekogue ìgũsā merāmarā merā bira gaguĩnĩ doanĩrā irirosũ āārĩma. Āsũ ārĩ gaguĩnĩma: “Gũa tērēdiru purimakũ, bayabirabũ. Bũjawereri merā gũa bayamakũ, orebirabũ”, ārĩma. ³³Juan masakare wāiyerimasũ pā baabirimakũ, igui deko pāmuđeare iirĩbirimakũ ãārā, ìgũrē: “Wātĩ ñajāsũdi āārĩmĩ ãrĩ”, ārĩbũ musā. ³⁴Pũrũ yũ āārĩpererā tĩgũ baa, iirĩmakũ ãārā: “Baapagũ, iirĩpagũ āārĩmĩ”, ārĩbũ. “Romano marā opũre niyeru wajaseabosarimasā merāmũ, ñerō irirā merāmũ āārĩmĩ”, ārĩbũ musā yure. ³⁵Musā yaamarē, Juāyamarē masĩbirikeremakũ, guare masĩrā gapũ: “Diayeta Marĩpũ iriunerā āārĩma”, ārĩ masĩma, ārĩyupũ Jesũs.

Jesũs, fariseo bũmũ Simõn wāĩkũgũya wiigue ejadea

³⁶Ìgũ irasũ ārãdero pũrũ, sugũ fariseo bũmũ Jesũre ìgũya wiigue baadoregũ siuayupũ. Irasirigu Jesũs ìgũya wiigue waa, eja, baarĩ peoro pũro eja, doayupũ. ³⁷Sugo nomeõ iri makāmo, ñerō iririmasõ, Jesũs fariseoya wiigue baagu ejadea kerere pē, irogue waayupo. Suru borewarirũ “alabastro” wāĩkuri ãtãye merā iridirure òārō sũrõrĩ opadirure āĩayupo. ³⁸Āĩa, Jesũs pũrũrũ

gapu ejanugāja, igo ñerō irideare buro bujawereri merā gūña, ore, Jesús p̄ro meédoaja, ĩgūya guburi wekare igoya kódeko meébejamakū ĩā, igoya poañapu merā tókoe bojoyupo. Tókoe bojo, b̄remurī merā ĩgūya guburire mimi, igo s̄rōrī āñadea merā ĩgūya guburire pípeoyupo. ³⁹Igo irasirimakū ĩāgū, fariseo bum̄ Jesúre baadoregū siuadi ĩgū basi gūñayup̄: “Igo ĩgūya guburire moañagō ñerō iririmasō āārīmo. ĩi diayeta Marip̄ya kerere weregū āārīgū, irire masīabukumi”, ārī gūñayup̄. ⁴⁰Jesús ĩgū gūñarīrē ĩāmasī, ĩgūrē ārīyup̄:

—Simón, yu murē gajino wereduakoa, ārīyup̄.

—Buegū, wereka yure! ārīyup̄ Simón.

⁴¹ĩgū irasū ārimakū pégū, Jesús i keori merā wereyup̄ ĩgūrē:

—Sugū masakare niyeru wayurimasū āārīkumi. Pērā ũma wajamokuma ĩgūrē. Sugū wári niyeru koerī quinientos moārīn̄rī wajataropa wajamokumi. Gajigū mērī koerīgā cincuenta moārīn̄rī wajataropa wajamokumi. ⁴²ĩgūsā pērā, ĩgūsā wajamorīrē wajariri opabirimakū ĩāgū, niyeru wayudi ĩgūsārē pērāguereta: “Iropata, musā wajamorī preburo. Irire kātigukoa”, ārīkumi. Irasirimakū, ĩnīf gapu niyeru wayudire buro maikuri? wáro wajamodi, o mērōgā wajamodi gapu, ārīyup̄ Jesús.

⁴³Simón yuj̄yup̄:

—Wáro wajamodi gapu b̄ro maibukumi, ārīyup̄.

—Diayeta yuj̄na m̄, ārīyup̄ Jesús ĩgūrē.

⁴⁴Irasū ārī odo, Jesús nomeōrē ĩā, Simóre ārīyup̄:

—ĩIgo yure irideare ĩārī m̄? M̄ya wiigue yu ñajājamakū, m̄ yure yaa guburi koeburire deko sibirabu. Igo gapu yaa guburire igoya kódeko merā koe, igoya poañapu merā tókoe bojoamo. ⁴⁵Yu ōādozemakū, m̄ yure bokatirī pábua, mimibirabu. Igo gapu yu ñajājadero p̄rugue yaa guburire mimiadeo neō mimiduúbemo. ⁴⁶M̄ gapu yaa dipurure ũye ōārī s̄rōrī merā

pípeobirabu. Igo gapu yaa guburire s̄rōrī pípeoamo. ⁴⁷Irasirigū Simón, yu murē werea. Igo ñerō iridea wári āārīkeremakū, yu irire kátia. Yu irasirimakū, yure b̄ro maĩmo. Gajigū gapu, yu ĩgū ñerō irideare kátimakū: “Yu mērōgāta ñerō irideare opāa”, ārī gūñasīā, yure s̄rūta maĩmi, ārīyup̄ Jesús.

⁴⁸ĩgūrē irasū ārī odo, nomeōrē āsū ārīyup̄:

—Mu ñerō irideare kátia yu, ārīyup̄.

⁴⁹ĩgū irasū ārimakū pērā, gajirā masaka iri wiigue ĩgū merā baadoregū siuanerā āsū ārī gāme werenīn̄rā:

—ĩNeēmuno masakū āārīrī ĩi, irasū ñerō irideare kātigu? ārīn̄rā.

⁵⁰Jesús gapu nomeōrē ārīyup̄ doja:

—Yure b̄remusīā, perebiri peamegue waabodeo tausūsīāa. Irasirigo ōārō siñajārī merā waaka! ārīyup̄.

Nome Jesúre iritamudea

8 ¹P̄ru Jesús paga makārī marārē, mutā makārīgā marādere Marip̄ ĩgūyarārē doreri kerere weregorenagū waayup̄. ĩgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā ĩgū merā waañurā. ²Nomede ĩgū merā waañurā. Pūrīrikurā āārīnerā Jesús taunerā nome āārīn̄rā. Gajirā nome, wātēa ñajānerārē Jesús béowiusūnerā āārīn̄rā. Sugo María Magdalena wāikugo āārīyup̄. Igo su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejarā wātēārē Jesús béowiusūdeo āārīyup̄. ³Gajigo Juana wāikugo, Cuza wāikugo marāpo āārīyup̄. Cuza Herodeya wiigue moāboerimasā opu āārīyup̄. Gajigo Susana wāikugo āārīyup̄. Gajirā nomede wārā Jesús merā waañurā ĩgū buerire péduarā. ĩgūsā nome, ĩgūsā oparī merā Jesúre, ĩgū buerādere iritamuñurā.

Jesús oterimasū keori merā buedea
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴Wārā masaka wári makārī marā Jesús p̄ro ĩgūrē ĩāduarā nerēñurā. ĩgūsā wārā nerēmakū, Jesús i keori merā āsū ārī bueyup̄ ĩgūsārē:

⁵—Sugu oterimasū ĩgũya oteri yerire meésirigũ waakumi. ĩgũ meésiriwāgāmakū, gaji yeri maague yurikoa. Masaka ĩri maague waarā, iro yuriadea yerire kũramutũkōākuma. Mirāde ĩri yerire boka, baapeokōākuma. ⁶Gaji yeri ũtāyerikurogue yurikoa. ĩri yeri puriadikoa. Puriadi, deko marĩmakū ñaĩ, boakōākua. ⁷Gaji yeri pora watopegue yurikoa. Pora gapũ puritarimurĩa, oteri gapũre wējēkōākua. ⁸Gaji yeri ōārĩ nikũgue yurikoa. ĩri yeri ōārō puri, wārĩ dukakũkoa. Su dupaũu cien yerigora dukakũkoa, āriyupũ. ĩri keori merā were odo, ĩgūsārē turaro merā āsũ āriyupũ doja: —Musā gāmpĩrĩ oparā, yũ wererire pēduripĩka! āriyupũ Jesũs masakare.

Jesũs buerā ĩgũrē: “ĽNasirigũ keori merā bueri?” ārĩ sērēñadea
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹Pũrũ ĩgũ buerā ĩgũrē sērēñañurā: —ĽNaāsũ āriũuaro iriari, guare mu wereadea? āriĩnurā. ¹⁰Jesũs ĩgūsārē uũjũyupũ:

—Marĩpũ ĩgũyarārē doregu āārĩrĩrē iripoegue masĩbirideare dapagore masārē masĩmakũ yāmi. Gajirā gapũre keori merā dita buea. Irasirirā ĩgūsā Marĩpũ iririre ĩākererā, ĩamasĩbirikuma. ĩgũyare pēkererā, pēmasĩbirikuma.

Jesũs oterimasũ keori merā ĩgũ bueadeare: “ĽSũ āriũuaro yāa”, ārĩ wereadea
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹Yũ ĩri keori merā bueadea āsũ āriũuaro yāa. ĩri oteri yeri Marĩpũya werenĩrĩ irirosũ āārā. ¹²Surāyeri masaka Marĩpũya werenĩrĩrē pēkererā, pēmasĩbema. Maa burĩri maa irirosũ āārĩma. ĩgũya werenĩrĩrē pēadero pũrũ, oteri yeri ĩri maague yuridea yerire mirā baapeoderosũ, wātĩ ĩgūsā gũñarĩgue eja, ĩgūsā pēadideare ēmapeokōāmi. ĩgūsā Marĩpure bũremubiri, tausũbirikōāburo, āriĩgũ, irasũ yāmi. ¹³Gajirā masaka ũtāyerikũri yeba irirosũ āārĩma. ĩgūsā Marĩpũya werenĩrĩrē usũyari merā

pēkeremakũ, oteri yeri ũtāyerikurogue yuriadero pũrũ, nugũrĩ marĩderosũ ĩgūsārē waāa. Irasirirā yowewayaripoe bũremuadima. Pũrũ Marĩpũyare iridũari waja gajirā ĩgūsārē ñerō irimakũ ĩārā, mata ĩgũyare pirikōāma. ¹⁴Gajirā masaka porakũri yeba irirosũ āārĩma. Marĩpũya werenĩrĩrē pēkererā, oteri yeri porakurogue yuriadero pũrũ, pora gapũ puritarimurĩa, wējēderosũ, ĩ ũmũmarē buro gũñarĩkuma. Irasirirā wārĩ oparire gũñataria, ĩgūsā gāāmerō iridũasĩ, Marĩpũya werenĩrĩrē kātima. ¹⁵Gajirā masaka ōārĩ nikũ irirosũ āārĩma. Irasirirā Marĩpũya werenĩrĩrē ōārō pērā, pēduripĩma. Őārĩ gũñarĩrē oparā, Marĩpũyare iridũarā āārĩma. Gajirā ĩgūsārē ñerō irikeremakũ, ĩgũyare piribema. Wārĩ ōārĩ dukakũdiũu irirosũ āārĩma, āriyupũ.

Jesũs siāgodirũ keori merā bueadea
(Mt 5.15-16; Mr 4.21-25)

¹⁶Pũrũ gaji keori merā bueyupũ doja: —Masaka siāgodirũre siāgorā, kōmesoro merā muũpĩbirikuma. Kārĩrō dokaguedere dobobirikuma. ũmarō, wii dekogue siukuma. Irasirirā gajirā ĩri wiire ñajārā, siāgodirũ ũjũgorore ōārō ĩā, ñajākuma. ¹⁷Āārĩpereri masaka iripoegue masĩbirideare masĩsũrokoa. Masaka ĩāberogue durĩpĩdeare siāgoro āārĩrōgue ĩāmasĩrō irirosũ masĩsũrokoa. Yayedeadea irirosũ neō āārĩbirikoa.

¹⁸Irasiirirā Marĩpũya werenĩrĩrē pērā, ōārō pēmasĩka! ĩre ōārō pēduripĩgunorē Marĩpũ wārĩ pēmasĩrĩ sĩnemogukumi. Gajigu ōārō pēbirikeregu: “Masĩa yũ”, ārĩ gũñami. ĩgũ irasũ ārĩ gũñakeregu, ōārō pēmasĩbemi. ĩgũ pēmasĩadideare ēmasĩgukumi. Irasirigũ neō pēmasĩbi dujagũkumi pama, āriyupũ Jesũs.

Jesũs pago, ĩgũ pagupũrā merā ĩgũrē ĩāgō ejadea
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹Pũrũ Jesũs pago, ĩgũ pagupũrā merā ĩgũrē ĩāgō ejayupo. Masaka wārā ĩgũ pũrogue āārĩmakũ, ejamasĩbiriypuo.

²⁰ Irasirigu sugu irogue āārīgú Jesúre wereyupũ:

—Mupo, mu pagupūrā merā mūrē iāduarā, masaka pũrũpũgue níama, āriyupũ.

²¹ Īgũ irasũ ārimakũ pégũ, Jesús āsũ ārĩ yũjyupũ:

—Marĩpuya werenírĩrē ōārō pėduripírā, ĩgũyare ōārō iritayarā, yupo, yũ pagupūrā irirosũ āārĩma, āriyupũ.

Jesús mirũ, makūrĩrē toemakũ iridea
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Sunũ Jesús ditaru tũrogue āārīgú, ĩgũ buerā merā doódirugue mūrĩñajāa, ĩgũsārē:

—Naka, ditaru sipārėgue taribujarā! āriyupũ.

—Jáu, ārĩ, waakōāñurā. ²³ Iro taribujagu, Jesús kārĩñajākōāyupũ. Pũrũ ditaruguere bũro mirũ waayuro. Doódiruguere makūrĩ pāñajāa, miũkōādiyuro. Bũro goero waayuro ĩgũsārē. ²⁴ Irasũ waamakũ iārā, Jesúre yobeñurā:

—Guare buegũ, marĩ mirĩmurā yāa, ārĩ gaguinĩñurā.

Īgũsā irasũ ārimakũ pégũ, Jesús yobe, mirũ, makūrĩrē toedoreyupũ. Īgũ toedoremakũ, mirũ, makūrĩ bũro waadea toedijapereakōāyuro. ²⁵ Pũrũ ĩgũ buerārē āriyupũ:

—¿Musā yũre bũremurĩ opaberĩ?

Īgũsā gapũ gukanerā āārĩsĩā, iāguka, ĩgũsā basi gāme sērēñañurā:

—¿Neémũno masakũ āārĩrĩ ĩĩ?

Īgũ mirũrē, makūrĩrē toedoremakũ toedijakōāa, neō tarinũgābea ĩgũrē, ārĩñurā.

Jesús Gadaramurē wātēa ñajānerārē
bėowiudea
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Pũrũ Galilea nikũ bokatĩtũrō, Gadara wāĩkũrogue taribujajañurā. ²⁷ Jesús doódirugue āārādi majānũgāmakũ, sugũ masakũ iri makāmu ĩgũ pũro ejanũgāyupũ. Īgũ wātēa ñajāsũdero pũrũ yoakōāyuro. Neō surĩ sāñabi, wiiguere āārĩbi, masāgoberi watopėgue dita āārīgú āārĩyupũ.

²⁸⁻²⁹ Wātĩ masakũre wārĩ ñeā meėmejānayupũ. Irasirirā masaka ĩgũrē ñeā, ĩgũya mojōrĩrē, guburidere kōmedari merā suanadiñurā ĩgũrē biadobomurā. Īgũ gapũ ĩgũsā suarikũ, tũātānokōāyupũ. Irasirigu wātĩ ĩgũrē masaka marĩrōgue waamakũ irinayupũ.

Jesús wātĩrē: “Wirika mu ñajādire!” āriyupũ. Masakũ Jesúre iāgũ, ĩgũ pũro ñadũkupuri merā ejamejā, bũro gaguinĩyupũ:

—Jesús, ĩmũgasigue marā Opũ āārĩpererā nemořō turagu magũ, ¿nasiribu yārĩ mu yũre? “Yũre poyarikũmakũ iribirikōāka!” ārĩ, bũro sērēa, āriyupũ.

³⁰ Jesús ĩgũrē sērēñayupũ:

—¿Neémũ wāĩkuri mu? āriyupũ.

—“Legión” wāĩkua yũ, ārĩ yũjyupũ. “Legión”, ārĩrō: “wārā”, ārĩduaro yāa. Wārā wātēa ñajasũdi āārĩsĩā, irasũ wāĩkuyupũ. ³¹ Wātēa masakũguere ñajānerā Jesúre:

—Guare bũro ũkũārĩ gobegue waadorebirikōāka! ārĩ sērēñurā.

³² Iro ũtāũgue wārā yesea āma baarā iriñurā. Īgũsārē iārā, wātēa Jesúre sērēñurā:

—Yeseague guare ñajādoreka!

—Jáu, ĩgũsāguereta ñajārā waaka! āriyupũ. ³³ Īgũ irasũ ārimakũ, wātēa masakũguere āārānerā wirirā, yeseague ñajāñurā. Īgũsā ñajāmakũ, yesea ũma mirēbuāa, ditarugue meėbia dijāa, mirĩ boapereakōāñurā.

³⁴ Irasũ waamakũ iārā, yeseare korerimasā gukari merā ũmadujāa, ĩgũsāya makā marārē, iri makā tũro marādere wererā waañurā. ³⁵ Irire pérā: “¿Naásũ waāayuri?” ārĩ, Jesús pũro iārā waañurā. Irogue eja, wātēa bėowiusũadire bokajañurā. Jesús pũro, surĩro sāñadi, ōārō pėmasĩrĩ merā doayupũ. Masaka ĩgũrē iārā, bũro gũiri merā iāñurā. ³⁶ Wātēārē bėowiumakũ iānerā irogue ejarārē irire wereñurā.

³⁷ Irire pérā, āārĩpererā Gadara nikũ marā bũro gũisĩā, Jesúre: “Waaka oōrē!” ārĩñurā. Īgũsā waadoremakũ pégũ, Jesús doódirugue mūrĩñajāyupũ.

³⁸ Igũ murĩñajamakũ iāgũ, wātēa beowiusuadi Jesúre:

—Yũde mũ merā waaduakoa, āri sērēadiyupũ.

Jesús gapũ igũrē āriyupũ:

—Yũ merā waabirikōāka! ³⁹ Muya wiigwe goedujáaka! Āārĩpereri Marĩpu mūrē ōārĩ iriadeare weregu waaka! āriyupũ.

Īgũ irasũ ārimakũ pégu, igũya makāgue waakōāyupũ. Irogue eja, Jesús igũrē ōārĩ iriadeare āārĩpererā igũya makā marārē wereyupũ.

**Jesús Jairo magōrē, gajigo nomeō
igũya surĩro moañagōrē taudea**
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Jesús Gadara nikũgue āārĩripoe wārā masaka Galilea nikũgue igũrē yúrā iriñurā. Irasirirā, igũ taribujajamakũ iārā, bũro ɥsuyari merā bokatĩrĩñurā.

⁴¹ Iripoeere sugũ judío masaka nerērĩ wii opũ Jairo wāikũgu Jesús pũrogue ejayupũ. Eja, Jesúya guburi pũro ñadukupuri merā ejamejāja, igũrē: “Yaa wiigwe waaka!” āri, bũro sērēyupũ. ⁴² Igũ magō bũro sĩrĩgō kōmorĩ pũrogāgue āārĩyupũ. Igo sugota āārĩyupũ. Pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari bojori opayupũ. Jesús Jairoya wiigwe waamakũ, wārā masaka igũrē kũñarōgā tuuyañurā.

⁴³ Igũsā watopegue sugo nomeō pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari bojorigora dí wiriri merā pũrĩrikũgo āārĩyupũ. Irasirigo igo opadea niyerure kũririmasārē wajari peremejākōāyupũ. Igũsā kũrikeremakũta, igo pũrĩrikuri neō taribiriyuro. ⁴⁴ Jesús iro waamakũ iāgō, igũ pũrupũ gapũ waa ejanũgā, igũya surĩro yuware moañayupũ. Igo moañamakũta, igo dí wiririadea tariakōāyuro.

⁴⁵ Irasirigu Jesús sērēñayupũ:

—¿Noā yũre moañarĩ? āriyupũ.

Āārĩpererā: “Gua neō moañabea”, āriñurā.

Pedro, igũ merāmarā merā:

—Gũare buegu, ¿nasirigu irasũ āri sērēñarĩ? Masaka wārā kũñarōgā tuuyama mūrē, āriñurā.

⁴⁶ Jesús gapũ igũsārē āriyupũ:

—Sugo nomeō moañañũmo yũre.

Igo moañamakũ, yũ turari merā igo pũrĩrikũrire tauayo. Irire masĩa yũ, āriyupũ.

⁴⁷ Igũ irasũ ārimakũ pégo: “Yũ iriadeare masĩmĩ”, āri gũña, bũro gũĩ naradari merā igũ guburi pũro ñadukupuri merā ejamejāja, āārĩpererā péuro Jesúre:

“Yũ muya surĩrore moañamakũta yũ pũrĩrikuadea tariakōābũ”, āri wereyupũ.

⁴⁸ Jesús igore āriyupũ:

—Mũ yũre bũremurĩ opāa. Irasirigo mũ pũrĩrikũrire tausũa. ɥsuyari merā waaka! āriyupũ.

⁴⁹ Jesús irasũ ārĩripoe sugũ masaku Jairoya wii āārādi ejayupũ, Jairore weregu ejagu:

—Mũ magō kōmoakōāmo. Marirē buegure garibonemobirikōāka! āriyupũ.

⁵⁰ Igũ irasũ ārimakũ pégu, Jesús Jairore āsũ āriyupũ:

—Gũibirikōāka! Bũremurĩ opaka yũre! Mũ magō tarigokumo, āriyupũ.

⁵¹ Irasirigu Jairoya wiigwe eja, gajirārē ñajādorebiriyupũ. Pedrorre, Juārē, igũ tĩgũ Santiagore, boadeo pagusāmarā ditare siiu ñajāyupũ. ⁵² Igũsā ñajājaripoere āārĩpererā iri wiigwe āārĩrā bũro orerā iriñurā. Jesús āriyupũ igũsārē:

—Orebirikōāka! Majĩgō boabemo.

Kārĩgō yāmo.

⁵³ Igũ irasũ ārimakũ pérā, oreanerā gapũ igũrē buriñurā. “Igo boadeare masĩa gua”, āri gũñañurā. ⁵⁴ Jesús gapũ boadeo pũro ejanũgā, igoya mojōrē ñeā, turaro merā igore āsũ āriyupũ:

—Majĩgō, wāgāñgāka!

⁵⁵ Igũ irasũ ārimakũ, igoya yũjupũrā goeyuro. Irasirigo mata wāgādoakōāyupũ. Jesús igo pagusāmarārē: “Baari ejoka igore!” āriyupũ. ⁵⁶ Igo okamakũ iārā, igo pagusāmarā gũkatariakōāñurā. Jesús igore igũ masĩadeare gajirārē weredorebiriyupũ.

Jesús igũ buerārē buedoregu iriudea
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 ¹ Pũru Jesús igũ buerārē pe mojōma pere su gubu peru

pêrebejarârê siiu neô, îgû turarire siyupũ: “Iri turari merâ âârîpererâ wâtêârê béowiumasîrâkoa. Pûrîrîdere taumasîrâkoa”, ârîyupũ. ²Irasirigu îgûsârê Marîpũ îgûyarârê doreri kerere weredoregũ, pûrîrikurâdere taudoregũ âsũ ârî iriyuyupũ:

³—Waarâ, gajinorê neô ââibirikôâka! Musâ tuadire, ajuro, baari, niyeru, gaji surî musâ gorawayuburidere ââibirikôâka! ⁴Makâ ejarâ, musâ ejadea wiita âârikôâka! Iri makârê waarâgue iri wiire wirika! ⁵Gaji makâ marâ masaka musârê gãamebirimakũ, iri makârê diayeta tariakôâka! Irasũ tariatâ, nikûwera musâya guburîgue tuadeare mojêbéokôâka! Îgûsâ musârê gãamebiri waja Marîpũ îgûsârê wajamoâburire masîburo, ârîrâ, irasirika! ârîyupũ Jesús.

⁶Îgû irasũ ârî odoadero purũ, waakôânurâ. Irasirirâ âârîpereri makârîgue Marîpũ masakare tauri kerere weregorenarâ, pûrîrikurâdere taugorenarâ waañurâ.

Juan masakare wâiyerimasũ boadea
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷Iripoere Galilea nikũ marâ opũ Herodes âârîpereri Jesús iriri kerere péyupũ. Gajirâ Jesúre masîmerâ: “Îgû, Juan masakare wâiyerimasũta boadigue masâdi âârikumi”, ârîñurâ. Herodes gapũ irire pégu: “¿Nasiriro irasũ waâari?” ârî, bũro gũñarikuyupũ. ⁸Gajirâ: “Elías iripoegue âârîunadi deyoakumi”, ârîñurâ. Gajirâ: “Sugũ Marîpũya kerere weredupiyudi iripoegue âârîunadi masâkumi”, ârîñurâ. ⁹Herodes gapũ âsũ ârîyupũ: “Yuta Juârê îgûya dipurure dîtítadorebũ. ¿Níño gapũ âârîbukuri iropa wári werenîsũgũ?” ârîyupũ. Irasirigu Jesúre bũro îâduadiyupũ.

Jesús cinco mil âmarê baari ejodea
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰Jesús îgû buerâ buedoregũ iriunerâ goedujajarâ, îgûsâ irideare werepeokôânurâ îgûrê. Purũ Jesús îgûsârê masaka marîrôgue Betsaida

wâikuri makâ turogue siuayupũ.

¹¹Îgûsâ irogue waarî kerere pêrâ, wârâ masaka Jesúre tuyañurâ. Jesús îgûsârê ôâdore, Marîpũ îgûyarârê doreri kerere wereyupũ. Pûrîrikurâ îgûrê taudorerârê tauyupũ.

¹²Ñamika âârîmakũ, Jesús buerâ pe mojôma pere su gubu peru pêrebejarâ îgû puro eja, îgûrê ârîñurâ:

—Masakare waadoreka! Ôô puro âârîrî makârîma wiirigue îgûsâ kârîrî, baari âmarâ waaburo. Ôô marî âârîrôgue neô gajino máa, ârîñurâ.

¹³Jesús gapũ ârîyupũ:

—Musâ îgûsârê baari sîka!

Îgûsâ yujñurâ:

—Gua pá duparu su mojôma duparuta, waaidere pêrâta opâa. Mêrôgâ baari âârâ. Masaka gapũ wârâgora âârîma. Irasirirâ gua gaji baari wajarirâ waamerâ îgûsârê ejobirikoa, ârîñurâ.

¹⁴Wârâ masaka âârîñurâ îgûsâ merâ. Ũma ditare keomakũ, cinco mil âârîñurâ. Irasirigu Jesús îgû buerârê ârîyupũ:

—Masaka âârîpererêrê boje yebori cincuenta dita dukawa, îgûsârê doadoreka! ârîyupũ. ¹⁵Irasirirâ îgû buerâ îgû ârîrôsũta âârîpererâ masakare doadoreñurâ. ¹⁶Masaka doaperemakũ, Jesús su mojôma pá duparure, pêrâ waairê âî, ûmugasigue îâmu, Marîpure usayari sî, irire peayupũ. Pea, îgû buerârê masakare gueredoregũ siyupũ. ¹⁷Irasirirâ âârîpererâ masaka irire baayapiakôânurâ. Purũ îgûsâ baaduâadeare Jesús buerâ pe mojôma pere su gubu peru pêrebejari puuirigora seasâ ûtudoboñurâ.

Pedro Jesúre: “Mu Cristo âârâ”, ârî weredea

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29; Jn 6.68-69; 12.24-25)

¹⁸Gajinu Jesús îgû suguta Marîpure sêrêgũ iriyupũ. Îgû buerâ îgû merâ âârîñurâ. Irasirigu Jesús îgûsârê âsũ ârî sêrêñayupũ:

—Masaka yure, ¿naásũ ârî gũñarî? ârîyupũ.

¹⁹Îgûsâ yujñurâ:

—Surāyeri murē: “Juan, masakare wāiyerimasū āārīmi”, ārima. Gajirā: “Elías iripoegue āārīunadi āārīmi”, gajirā: “Sugu Marīpuya kerere weredupiyudi iripoegue āārīunadi, masādi āārīmi”, ārima, āārīnūrā.

²⁰ Irasū āārimakū, Jesús īgūsārē sērēñayupū:

—Musākoa yure, ĩnaāsū ārī gūñarī? āriyupū.

Pedro āriyupū īgūrē:

—Mu, Marīpu iriudi, Cristo āārā, āriyupū.

Jesús īgū boaburire weredeā

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1; Jn 12.24-25)

²¹ Pedro irasū āārīrērē pégu, Jesús īgū buerārē būro turaro merā: “Gajirārē ire werebirikōāka!” āriyupū. ²² Irasū ārī odo, āsū āriyupū doja:

—Yure āārīpererā tīgūrē būro ñerō tariro āārā. Judío masaka murā, paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā yure gāāmebirisīā, gajirārē yure wējēdorerākuma. Īgūsā yure wējēadero purū, urenū waarō merā Marīpu yure masūgukumi, āriyupū.

²³ Purū āārīpererā masakare āriyupū:

—Yure tuyaduārāno īgūsā iriduarire piriburo. Irasirirā yure tuyari waja curusague pábiatú, wējēsūmurā irirosū āārīkererā, piriro marīrō yure tuyanikōāburo. ²⁴ Īmugue īgūsāya okari ditare maīrāno perebirī peamegue bēosūrākuma. Gajirā gapū yure tuyari waja, masaka īgūsārē wējēkeremakū, Marīpu purogue waarākuma, īgū merā ōārō āārīnīmurā. ²⁵ Sugu masakū i ūmumarē āārīpererī opakeregu, īgū boarī purū waaburī gapure gūñabirī waja peamegue waagú, ōārīrē neō wajatabirikumi. ²⁶ Masaka yure, yaa kerere guyasīrīmakū, yude īgūsārē guyasīrīgukoa. Yu āārīpererā tīgū yu gosesirirī merā, Yupu, īgūrē wereboerā ōārā gosesirirī merā dupaturi aarīgukoa. Irasū aarigú, yure guyasīrīnerārē guyasīrīgukoa. ²⁷ Diayeta musārē werea. Surāyeri musā ōogue āārīrā, musā boaburī dupiyuro Marīpu īgūyarārē doregu āārīrīrē īārākōa, āriyupū Jesús.

Jesús īgū deyori gorawayudea

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Īgū irasū ārādero purū su mojomā pere gajī mojó ureru pērēbejarinūrī waadero purū, Jesús ūtāū wekague Marīpure sērēgū waagú, Pedro, Santiago, Juārē siiu murīayupū. ²⁹ Irogue Marīpure sērēripoe īgūya diapu deyori gorawayuakōāyuro. Īgūya surīro būro boro kūmijūrīne waayuro. ³⁰ Irasū waaripoe īgū puro ūma pērā deyoya, īgū merā weretamunīnūrā. Īgūsā iripoegue marā Moisés, Elías āārīnūrā. ³¹ Īgūsāde gosesirirī merā deyoañūrā. Iripoe: “Īgūrē āsū waarokoa”, ārīderosūta Jerusalégue īgū boaburire Jesús merā werenīnūrā.

³² Pedrosā būro wujakukererā, kārīrō marīrō Jesús gosesiririre, īgū merā āārīrārē īānūrā. ³³ Moisés, Elías Jesús puro āārānerā waaripoe Pedro āriyupū:

—Guare buegu, marī ōogue āārīmakū ōatariduāa. Irasirirā ure wiigā irirāra. Muya wii, Moiséya wii, Elíaya wii irirāra, āriyupū.

Īgū irasū ārīkereguta, īgū āārīrērē neō pémasībiriypū. ³⁴ Īgū irasū āārīripoe su yebo īmīkāyebo tūbiayuro īgūsārē. Iri īgūsārē tūbiamakū, būro gūīnūrā.

³⁵ Marīpu īmīkāyebo poekague āsū ārī werenīmakū péñūrā:

—Īi yu magū, yu beyedi āārīmi. Īgūrē ōārō péka! āriyupū.

³⁶ Marīpu wereniadero purū, Jesús ditare īānūrā. Pedrosā gapū Jesús i nikūgue āārīrīnūrīrē neō sugu masakure īgūsā īādeare werebirīnūrā.

Jesús sugu majīgūrē wātī ñajāsūdire taudea

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Gajinu gapū īgūsā ūtāūgue āārānerā diijadero purū, wārā masaka Jesúre bokatirīnūrā. ³⁸ Sugu masakū īgūsā watopegue āārīgú turaro merā āriyupū:

—Guare buegu, yu murē būro sērēa. Yu magū suguta āārīgūrē bopoñarī merā īāka! ³⁹ Wātī īgūrē ñeā, gūñaña marīrō gaguinī, naradamakū irinami. Irasirigu

majīgū īgūya disigue sūmu wirisūnami. Wātī īgūrē būro ñerō tarimakū irinami. Īgūrē neō piriduabemi. ⁴⁰Mu buerārē wātīrē būro béowiudoreadabu. Īgūsā neō bokatībūbirama, āriyupū.

⁴¹Jesús yajuyupū:

—Musā dapagora marā, yure būremurī opamerā, diayemarē neō pēmasīmerā āārā. ¿Noōpa yoaripoe musā merā āārīgukuri? ¿Noōpa yoaripoe musā yure būremubirire gūñaturagukuri? āriyupū. Irasū āri odo, wātī ñajāsūdi pagure:

—Mu magūrē ārika! āriyupū.

⁴²Majīgū Jesús pūro waa ejanūgāmakū, wātī īgūrē yebague tūméépikōāyupū. Īgūrē dupaturi būro naradamakū iriyupū. Jesús gapū wātīrē: “Majīgūrē wirika!” āri, tayupū. Irasiri odo, īgūrē pagure wiayupū. ⁴³Masaka āārīpererā Marīpu wāri turari merā iririre īārā, īagukakōāñurā.

Jesús dupaturi īgū boaburire weredea
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Īgūsā āārīpererā Jesús iriadeare: “Ōātaria”, āri gūñaripoeta Jesús īgū buerārē āriyupū:

⁴⁴—Yu musārē wererire ōārō pēduripika! Kātībirikōāka! Masaka yure āārīpererā tīgūrē ñeā, gajirāguere wiarākuma, āriyupū.

⁴⁵Īgūsā gapū īgū irasū ārīrīrē ōārō pēmasībiriñurā. Marīpu īgūsārē irire pēmasīmakū iribiriyupū dapa. Irasirirā Jesúre gūirā: “¿Naāsū āriduagu iriari, mu irasū ārīgū?” āri sērēñabiriñurā.

**Jesús sugu gajirā nemorō
āārīgúyamarē weredea**
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37; Jn 13.20)

⁴⁶Puru īgū buerā āsū āri guaseonugāñurā: “Marī watopere, ¿noā marī āārīpererā nemorō āārīrī?” ārīñurā. ⁴⁷Jesús īgūsā gūñarirē īāmasīkōāyupū. Irasirigu sugu majīgūrē īgū puro āīnū, āriyupū:

⁴⁸—Sugu yaagure, īi majīgū irirosū āārīgūrē ōārō bokatīrīñeāgū, yudere bokatīrīñeāmi. Yure ōārō bokatīrīñeāgū, yure iriuidere bokatīrīñeāmi. Sugu

musā watopemu: “Gajirā nemorō āārībea”, āri gūñagū, gajirā nemorō āārīmi, āriyupū.

**Jesús: “Marīrē īāturiibi, marī merāmū
āārīmi”, āri weredea**
(Mr 9.38-40)

⁴⁹Puru Juan Jesúre āriyupū:

—Guare buegu, sugu masakū mu wāi merā wātēārē: “Wirika musā ñajādire!” āri béowiumakū īābu. Īgū, marī merāmū āārībirimakū īārā, īgūrē: “Irire neō irinemobirikōāka!” ārābū, āriyupū.

⁵⁰Jesús gapū āriyupū:

—Kāmūtābirikōāka īgūrē! Sugu marīrē īāturiibi, marī merāmūta āārīmi, āriyupū.

Jesús Santiagore, Juārē weredea

⁵¹Puru Jesús ūmugasigue mūriaburi dupiyuro ejawāgāriripoe: “Jerusalégue waagura”, āriyupū. ⁵²Īgū waaburi dupiyuro gajirārē Samaria nikūgue āārīrī makāgue īgū kārīburore āmayudoregu iriyupū.

⁵³Samaria marā gapū judío masaka merā gāmesūribirisīā, Jesús Jerusalégue waaburire pérā, īgūrē bokatīrīñeāduabiriñurā. ⁵⁴Jesús buerā Santiago, Juan Samaria marā īgūrē bokatīrīñeāduabirimakū īārā, āsū ārīñurā:

—Gua Opū, ċiripoegue Elías Marīpūya kerere weredupiyudi iriderosū, ūmugasima peamerē diju, īgūsārē wējēdoremakū gāamekuri? ārīñurā.

⁵⁵Īgūsā irasū ārimakū pé, Jesús īgūsārē gāmenugā, īā, āriyupū:

—Irasū ārībirikōāka! Musārē irasū werenímakū irigure masíbea. Musā werenírī Ōāgū deyomarīgū wereri āārībea. ⁵⁶Yu āārīpererā tīgū masakare béogu aaribiribu. Īgūsārē taugu aarīgū iribu, āriyupū. Irasū āri odo, gajī makāgue waakōāyupū doja.

**Gajirā Jesúre: “Murē tuyaduakoa”,
ārīdea**
(Mt 8.19-22)

⁵⁷Īgūsā maague waamakū, sugu masakū īgūsā puro eja, Jesúre āriyupū:

—Yū Opū, mū noó waaró murē tūyagura, āriyupū.

⁵⁸ Jesús igūrē yūjuyupū:

—Makānū marā diayéa igūsā kāriri toreri opama. Mirāde igūsā kāriri opama. Yū āārīpererā tīgū gapū kāriri opabea, āriyupū.

⁵⁹ Pūru Jesús gajigure āriyupū:

—Nāka, yū merā!

Igū gapū yūjuyupū:

—Yū Opū, yūpū boamakū igūrē yāa odo, murē tūyagura, āriyupū.

⁶⁰ Jesús igūrē yūjuyupū:

—Yūre būremumerā, boanerā irirosū āārīrāta boanerārē yāaburo. Mū gapū Marīpū igūyarārē doreri kerere weregū aarika! āriyupū.

⁶¹ Gajigū Jesúre āriyupū:

—Yū Opū, murē tūyagura. Yū murē tūyaburi dupiyuro yaa wii marārē seretugū waaduakoa dapa, āriyupū.

⁶² Jesús igūrē āriyupū:

—Sugū masakū moānūgāgū waadi, moāduabi gāmenūgādūjāgū, moābirikumi. Marīpū dorerire iritūyanūgāgū, igū gāamerirē piribi, gāmenūgādūjāgū irirosū āārīkumi. Irasirigū Marīpūyare ōārō iritūyabirikumi, āriyupū.

Jesús setenta y dos igū buerārē iriudea

10 ¹Pūru marī Opū Jesús gajirā setenta y dos ūmarē beye, pērā dita dukawa, igūsārē āārīpereri igū waaburi makārīguere ²āsū āri iriuyupū:

—Wārā masaka Marīpūyare neō pémerā, poeegue oteri duka būribejadea irirosū āārīma. Igūsārē Marīpūyare weremurā gapū, iri poeere moārīmasā irirosū mērāgā āārīma. Irasirirā marī Opūre: “Gajirā mūyare weremurārē iriuka!” āri sērēka! ³Mūsāde Marīpūyare wererā waaka! Oveja majīrārē makānū marā diayéa watopegue irirosū yū mūsārē űērā āārīrōguere iriua, Marīpūyare weredoregū. ⁴Mūsāya ajuri, niyeru āābirikōāka! Gubu surī, mūsā sānarī merā dita waaka! Maague masakare bokajarā, ōādore yoarīpoe weretamunībirikōāka!

⁵Su wiino űajārā, iri wii marārē:

“Marīpū mūsārē siñajārī sīburo”, āri ōādorepūrorika! ⁶Iri wii marā Marīpū siñajārī sirīrē opaduārā mūsārē ōārō bokatīrīñeārā, Marīpū siñajārī sirī merā ōārō āārīrikūrākuma. Mūsārē gāamemerā, i siñajārī merā āārībirikuma. ⁷Mūsā ejadea wiita dūjaka! Iri wii marā mūsārē ejorire baa, iirīka! Sugū moārīmasū igū moārī waja keoro wajatakumi. Mūsā Marīpūyare buerā, moārīmasā irirosū āārā. Mūsārē iri wii marā ejori, mūsā igūsārē Marīpūyare bueri waja āārā. Irasirirā gajī wiirigū āārīgorenabirikōāka! ⁸Mūsā su makāgue ejarā, iro marā mūsārē ōārō bokatīrīñeā, igūsā baari ejomakū, ōārō baaka! ⁹Iri makā marā pūrīrikūrārē tauka! Āsū āri wereka: “Mérō dūyāa, Marīpū doreri mūsā pūroguē aariburo”, ārika!

¹⁰Gajī makāgue mūsā ejamakū, iro marā mūsārē bokatīrīñeābirimakū, wiriwāgārā, āsū ārika igūsārē: ¹¹“Mūsāya makāma nikūwera guaya guburire tuadeare mojēbéoa. Mūsā guare gāāmebiri waja Marīpū mūsārē wajamoāburire masīmakū irirā, irasū yāa. Ire ōārō pémasika! Mūsā guare gāāmebirikeremakū, mérō dūyāa, Marīpū doreri aariburo”, ārika igūsārē! ¹²Mūsārē werea. Marīpū āārīpererā űērārē wajamoārīnū ejamakū, mūsārē gāāmebirinerārē Sodoma marārē wajamoārō nemorō wajamoāgukumi, āriyupū Jesús.

Jesús makārī marārē igūsā igūrē būremubirire weredea
(Mt 11.20-24)

¹³Pūru Jesús gajī makārī marārē āsū āriyupū:

—Mūsā Corazín marā, Betsaida marāde űērō tarirākoa. Iripoeague marā Tiro, Sidón marā, mūsā iūrō Marīpū igū turari merā iri iūmūrōsū iri iūmakū iārā, igūsā űērō irideare piribonerā āārīmā. Igūsā űērō irideare būro būjawereri iūmurā, būjawereri surī sāña, nitīkurogue doabonerā āārīmā.

Īgūsā ñerō irideare piri, òarī gapure iribonerā āārīmā. Musā gapu Marīpu turari merā iri ĩmurĩrē ĩakererā, musā ñerō iririre neō piribea. ¹⁴Irasirigu musārē werea. Marīpu ĩgū āārĩpererā ñerārē wajamoārĩnū ejamakū, Tiro, Sidón marārē wajamoārō nemorō musārē wajamoāgukumi. ¹⁵Musā Capernaum marā: “Ĕmugasigue murĩārākoa”, ārī gūñadāa. Iroguere neō waabirikoa. Boanerā āārĩrōgue beōdijusūrākoa, āriyupū.

¹⁶Irasū ārī odo, ĩgū buerārē āriyupū:
—Musā wererire pēduripĩrāno yu wereridere pēduripĩma. Musārē gāāmemerāno yudere gāānebema. Yure gāāmemerāno yure iriuididere gāānebema, āriyupū.

Jesús setenta y dos iriunerā goodea

¹⁷Puru Jesús setenta y dos iriunerā buro usuyari merā goejañurā:

—Gua Opū, wātēārē mu dorero merā, mu wāi merā gua beowiumakū, òārō yujuaama, āriñurā.

¹⁸Jesús āriyupū ĩgūsārē:

—Bupu miārō irirosū wātēa opū Satanás ĩmugasigue āārādi, yurimadjarimakū ĩābū. ¹⁹Ōārō péka! Yu musārē turari sībū, āñarē, korebabare kurapeo, āārĩpereri wātĩ turaridire neō ñerō irisūrō marĩrō tarinugāburo, ārīgū. ²⁰Musā wātēārē wiridoremakū ĩgūsā òārō yujuaadeare usuyabirikōāka! Musā Marīpuyarā āārĩmakū, ĩmugasigue musā wāi gojatūsūdero āārībū. Iri gapure usuyaka! āriyupū.

Jesús ĩgū Pagure usuyari sīdea

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹Īgū irasū ārĩripoe Ōāgū deyomarĩgū Jesúre buro usuyamakū iriyupū.

Irasirigu Jesús ĩgū Pagure āsū āriyupū:

—Au, yu murē: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari sīa. Mu ĩmugasi marā, i nikū marā Opū āārā. Irasirigu: “Masĩtarinugārā, āārĩpererire pemasīa”, ārī gūñarārē muyare masĩmakū iribea. Majĩrā irirosū murē buremurā gapure muyare masĩmakū yāa. Au, irasūta āārā.

Mu gāāmederosūta usuyari merā irasū yāa, āriyupū.

²²Puru masakare ārĩyupū:

—Yupu yure āārĩpereri irimasĩrĩrē sĩmĩ. Neō sugū masakū yu āārĩrikurire masibemi. Yupu dita masĩmĩ. Neō sugū masakū Yupu āārĩrikurire masibemi. Yu dita masĩa. Yu ĩgūrē masĩdorerāde ĩgūrē masĩma, āriyupū.

²³Irasū ārī odo, ĩgū buerārē ĩā, ĩgūsā ditare āsū āriyupū:

—Musāya koye merā yure ĩāa. Irasirirā usuyāa. ²⁴Musārē werea. Wārā iripoegue marā Marīpuya kerere weredupiyunerā, irasū āārĩmakū oparā iripoegue āārĩnerā musā dapagora ĩārĩrē ĩāduanerā āārādima. Irire ĩāduakererā, ĩābirinerā āārĩmā. Musā dapagora pērire pēduakererā, pēbirinerā āārĩmā, āriyupū.

Jesús ōāgū Samariamū keori merā weredea

²⁵Puru sugū Moisés gojadeare buerimasū Jesúre diaye yujubirimakū iridugū wāgānugā, ĩgūrē āsū ārī sērēñayupū:

—Buegu, ĩñeēnorē yure iriro gāāmerĩ, ĩmugasigue perebiri okari opabu? āriyupū.

²⁶Jesús ĩgūrē yujuyupū:

—ĩNaásū ārī gojasūyuri, Moisés gojadea pūgue? Mu irire buegu, ĩnaásū péñarĩ? āriyupū.

²⁷Moisés gojadeare buerimasū ĩgūrē yujuyupū:

—Āsū ārī gojasūdero āārībū: “Marīpu mu Opure buro maĩka! Muya yujupūrā merā, mu āārĩrikuri merā, mu turari, āārĩpereri muya gūñarĩ merā ĩgūrē maĩka! Mu basi maĩrōsūta mu puro āārĩrādere maĩka!” ārī gojasūdero āārībū, āriyupū.

²⁸Irre pēgu, Jesús ĩgūrē āriyupū:

—Diyeta yujua mu. Irre irigu, ĩmugasigue perebiri okarire opagukoa, āriyupū.

²⁹Moisés gojadeare buerimasū gapu masaka ĩgūrē: “Ōāgū āārĩmĩ”, ārī gūñamakū gāāmegū, Jesúre sērēñayupū doja:

—¿Noá āārírī, yu puro āārírā? āriyupū.

³⁰Īgū irasū ārimakū pégu, Jesús keori merā wereyupū Īgūrē:

—Sugu masakū Jerusalégue āārādi Jericó waarī maague buákumi. Īgū irogue buákumakū, yajarimasā Īgūrē bokatírī, ñeā, Īgū opadea āārīpererire ēmapeo, Īgūya suridere túwea, āi, Īgūrē buro pá, kāmítú, waakōākuma. ³¹Īgūsā irasū iriadero puru, sugu paí iri maaré waakumi. Īgūrē ĩākeregu, yorogue ĩatariakōākumi. ³²Īgū puru, gajigu Levíya bumū iri maaré waakumi. Īgūde Īgūrē ĩākeregu, yorogue ĩatariakōākumi. ³³Puru sugu Samariamū iri maaré waakumi. Īgūrē ĩaboka, buro bopoñarī merā Īgūrē ĩākumi. ³⁴Irasirigu Īgū puro waa ejanugā, Īgūya kāmire ũye, ĩgui deko pāmudea merā pípeo, surí gasiri merā ōmakumi. Ōma odo, Īgūyagu burro wekague āipeo, Īgūrē āiākōākumi. Āia, su wii naarímasā kārírī wiigüe eja, irogue Īgūrē korekumi dapa. ³⁵Gajinu gapu Īgūya niyeru penū moā wajataropa iri wii opure síkumi. “Ōārō koreka ĩirē!” ārikumi. “Dupaturi aarigú, mūrē wajarinemogura ĩirē koreri waja”, ārikumi, āriyupū Jesús. ³⁶Irire were odo, Moisés gojadeare buerimasūrē sērēñayupū:

—¿Naásū gūñarī mū irire pégu? ¿Niíno gapu ĩisā ũrerā watopemū yajarimasā pádire Īgū puro āārīgūrē ĩirosū ōārō iriyuri? āriyupū.

³⁷Moisés gojadeare buerimasū yujyupū:

—Īgūrē bopoñarī merā ĩā iritamudi gapu, āriyupū.

Īgū irasū ārimakū, Jesús Īgūrē āriyupū:

—Mude ĩi bopoñarī merā ĩādi iriderosūta gajirārē irigu waaka! āriyupū.

Jesús Marta, Maríaya wiigüe ejadea

³⁸Puru Jesús Īgū buerā merā waa, su makāgue ejayupū. Iri makāguere sugo Marta wāikugo Īgūrē bokatírīñeā, igoya wiigüe ñajācoreyupo. ³⁹Jesús iri wiigüe ñajājamakū, Marta pagumo María

wāikugo Īgūya guburi puro eja doayupo Īgū wereníríre péduago. ⁴⁰Marta gapu āārīpereri igo moārírē buro gūñarikuyupo. Irasirigo igo pagumo Jesúya guburi puro doamakū ĩāgō, Īgū puro waa, Īgūrē āriyupū:

—Gua Opū, yu sugota āārīpererire moāgō irikōādāa. ¿Mū ĩāberi, yu pagumo yure neō iritamubirimakū? Igore iritamudoreka yure! āriyupū.

⁴¹Igo irasū ārimakū pégu, Jesús yujyupū:

—Marta, mū wári gajino moārírē gūñarikua. ⁴²Su wāirēta iriro gāamea marírē. María i ōārírē beyemo. Irasirirā, yu wereníríre igo péduamakū, gajirā neō igore irire pirimakū iribirikuma, āriyupū.

Jesús Marípure sērērírē buedea

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹Sunū Jesús gajirogue Marípure sērēgū iriyupū. Īgū sērē odomakū, sugu Īgū buegu āriyupū Īgūrē: —Gua Opū, Juan masakare wāiyerimasū Īgū buerārē Marípure sērērírē buederosū guadere bueka! āriyupū.

²Jesús Īgūsārē āriyupū:

—Marípure sērērā, āsū ārika:

“Guapu ũmugasigüe āārígú, āārīpererā mūrē goepeyari merā buremuburo. Mū āārīpererārē doreri aariburo. ũmugasigüe marā mū gāamerō ĩirosūta i nikū marāde iriburo.

³Ŭmuriku guare baari síka!

⁴Gajirā guare ñerō irideare gua kátirosūta mude gua ñerō irideare kátika! Gua ñerō iridumakū kāmutaka!

Ñegū guare ñerī ārimesārírē tau kāmutaka!” ārika Marípure sērērā! āriyupū Jesús.

⁵Irasū āri odo, keori merā wereyupū Īgūsārē:

—Yu ire weremakū pérā, ¿naásū gūñarī musā? Ñami deko āārimakū, sugu masakū Īgū merāmuya wiigüe waa, Īgūrē āsū ārī sērēkumi: “Yu

merāmũ, ɯreru pá duparu sika yure!
⁶Gajigũ yũ merāmũ yaa wiigũe naagũ ejáami. Yũ Igũrẽ gajino mero ejorino neo opabirakubũ. Irasirigu murẽ sêrêgũ aarabũ”, árikumi. ⁷Igũ irasũ árimakũ pékeregũ, wii poekague áarígũ gapũ ášũ ári yujukumi: “Yũre garibobirikõõaka! Makápũrore ôarõ biakõásiabũ. Yũ pũrã yũ merã kãrĩrague yãma. Wãgãnũgã, murẽ sīgũ waasubirikoa”, árikumi Igũrẽ. ⁸Ire musãrẽ werea. Igũ merãmũ áarikeremakũ, Igũrẽ sibirikumi. Sibirikeregu, Igũrẽ piriro marĩrõ sêrêmakũ iã, Igũrẽ: “Garibonemobirikõõaburo”, árigũ, áarĩpereri Igũ gãamerĩrẽ sikõákumi pama. ⁹Irasirigu musãrẽ werea. Marĩpũre sêrêka! Musã sêrêmakũ, sīgukumi. Ôarĩrẽ ámarã, bokarãkoa. Wiigũe ñajãduarã oemakũ, Marĩpu makápũro tũpã ñajãdoregu irirosũ musã sêrêrĩrẽ pégukumi. ¹⁰Igũrẽ sêrêránorẽ sīgukumi. Amarãno bokarãkuma. Wiigũe ñajãduarã oerã irirosũ Igũrẽ sêrêmakũ iãgũ, Igũsãrẽ ñajãdoregu irirosũ Igũsã sêrêrĩrẽ ôarõ pégukumi. ¹¹Musã pũrã pãrẽ sêrêmakũ, ɯtãyere sibirikoa. Waaf sêrêmakũdere añarẽ sibirikoa. ¹²Ágãbo diu sêrêmakũ, korebabare sibirikoa. ¹³Ñerã áarĩkererã, musã pũrãrẽ ôarĩrẽ símasĩa. Marĩpu ɯmugasigũe áarígũ gapũ musã nemorõ ôarĩrẽ símasĩmi. Irasirigu Ôãgũ deyomarĩgũrẽ sīgukumi Igũrẽ sêrêrãrẽ, áriyupũ Jesús.

Jesúre: “Wátĩ turari opami”, ári werewuadea

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴Pũrũ Jesús wátĩ masakũre werenímasĩbirimakũ irigũre béowiugũ iriyupũ. Wátĩrẽ béowiumakũ, werenĩbiradi wereníakõáyupũ. Masaka, Igũ irasirimakũ iãrã, iãgũkakõãñurã. ¹⁵Gajirã gapũ Jesúre ášũ ári werewuãñurã:

—Íi wãtea opũ Beelzebũ turaro merã wãtẽarẽ béowiumi, áriñurã.

¹⁶Gajirãde Igũrẽ:

—Mũ diayeta turari opagu, iri turari merã gajino ɯmugasimarẽ iri ímuka!

áriñurã. ¹⁷Jesús gapũ Igũsã gũñarĩrẽ masísĩa, ášũ áriyupũ:

—Su nikũ marã Igũsã basi dukawari gãmekẽarã, pereakõákuma. Su wii marã Igũsã basi dukawari gãmekẽarã, pereakõákuma. ¹⁸Musã yũre: “Wãtea opũ Beelzebũ turari merã wãtẽarẽ béowiumi”, ári werewuãa. Yũre Igũ turari merã wãtẽarẽ béowiudoregu, Igũ basi Igũyarãrẽ béobukumi. Irasirirã Igũsã basi dukawari gãmekẽarã, pereakõábukuma. ¹⁹Iri irasũ áarĩmakũ, musã buerire tũyarã gapũ wãtẽarẽ béowiuurã, ñnoã turari merã béowiuukuri? Musã Igũsãrẽ: “Marĩpu turari merã wãtẽarẽ béowiuma”, árã. Irasiriro musã yũre werewuuri diaye áarĩbea. ²⁰Yũ gapũ Marĩpu turari merã wãtẽarẽ béowiumakũ, Marĩpu doreri musã pũroguere ejasiãa, ári masísũa.

²¹Sugũ wii opũ turagũ áarĩpereri mojókũgũ, Igũya wiimarẽ ôarõ koremasĩkumi. Gajirã Igũ oparire ẽmamasĩbirikuma. ²²“I mojókũsĩa, yaa wiire ôarõ koremasĩa”, ári gũñakeremakũ, gajigũ Igũ nemorõ turagũ gapũ Igũrẽ tarinũgã, áarĩpereri Igũ mojókũrĩre ẽmagukumi. Irasirigu Igũ oparire áĩpeo, Igũ merãmarãrẽ gueregukumi. ²³Yũre gããmemerã, yũre iãturirã áarĩma. Masakare yũre siiu neotamũrã, Igũsãrẽ waasirimakũ irirã áarĩma, áriyupũ.

Jesús, wátĩ dupaturi masakũguere ñajãrĩmarẽ weredea

(Mt 12.43-45)

²⁴Irasũ ári odo, gajĩ keori merã Igũsãrẽ weryupũ doja:

—Wátĩ masakũguere áarãdi wiri, pũrũ deko marĩrõgue Igũ siñajãburore ámagorenagũ waakumi. Irore bokabi, ášũ ári gũñakumi: “Yũ wiridi, yaa wii irirosũ áarĩmĩ. Dupaturi yũ wiridiguereta goeñajãgũra doja”, ári gũñakumi. ²⁵Irasirigu Igũguere dupaturi goeñajãgũ, gajino marĩrĩ wii, ôarõ ámu, ooaweadea wiire irirosũ bokajakumi. ²⁶Irasirigu gajirã wãtea su mojõma pere gajĩ mojõ peru pẽrẽbejarã Igũ nemorõ

ñerārē siiu, ĩgūsā āārīpererā merā masakuguerē āārīnīkōākumi. Irasirigū masakū ĩgū dupiyuro āārīrikūdero nemorō ñerō āārīkumi, āriyupū Jesús.

Jesús diayema usuyarimarē werede

²⁷ Jesús irire wereripoe sugo nomeō masaka watopegue āārīgō gaguiníyupo: —Murē pūrāku masūdeo usuyatarikumo, āriyupo Jesúre.

²⁸ Jesús gapū igore āriyupu: —Marīpūya werenīrīrē pérā, ĩgū dorerire irirā gapū ōārō usuyārākuma, āriyupū.

Masaka ñerā Jesúre Marīpū turari merā iri imudoredea

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Purū Jesús ĩgū puro masaka wārā nerēwāgāriripoe āsū āri wereyupū ĩgūsārē:

—Dapagora marā masaka ñetarirā āārīma. Yure Marīpū turari merā gajino iri imudorekeremakū, Marīpūya kerere weredupiyudi Jonás iridea ditare weregura. ³⁰ Iripoegue Marīpū Jonárē Nínive wāikuri makā marārē weredorederosū yure āārīpererā tīgūrē dapagora marā masakare weredoremi. ³¹ Marīpū āārīpererā ñerārē wajamoārīnū ejamakū, sugo iripoeguemo Sabá nikū marā opo musā dapagora marārē: “Ñegorabū”, ārīgokumo. Yoaromogue āārīkerego, ōogue i nikūgue aarideo āārīmō, marī ñekūsāmarā opu Salomón wāri masīrī merā wererire pégo aarigó. Dapagora yu Salomón nemorō masīgū ōogue musā merā āārīkeremakū, musā gapū yu wererire péduabea. ³² Iripoegue Nínive marā Jonás Marīpūya kerere weremakū pérā, ĩgūsā ñerō irideare bujawere, ĩgūsā gūñarīrē gorawayunerā āārīmá. Dapagora yu Jonás nemorō masīgū ōogue musā merā āārā. Yu Marīpūya kerere werekeremakū, musā ñerō iririkurire bujawerebea. Irasirirā, Marīpū āārīpererā ñerārē wajamoārīnū ejamakū, Nínive marā musā dapagora marārē: “Ñegorabū”, ārīrākuma, āriyupū.

Jesús masakaya koye siāgodirū irirosū āārīrīrē buedea

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Irasū āri ōdo, gaji keori merā wereyupū:

—Masaka siāgodirure siāgorā, deyomarīrōgue duúbirikuma. Dupa kūma dokaguedere píbirikuma. Siāgo, wii dekogue siukuma, gajirā iri wiire ñajārā iri siāgodirū boyorore ōārō ĩā ñajāburo, ārīrā. ³⁴ Musāya koye musāya gūñarīguere siāgodirū irirosū āārā. Musā ōārī koye oparā irirosū āārīmakū, musāya gūñarīguere ōārō siāgoro irirosū āārā. Irasirirā Marīpūyare masīa. Musā ñerī koye oparā irirosū āārīmakū, musā gūñarīguere naītīārō irirosū āārā. Marīpūyare masībea. ³⁵ Irasirirā pēmasīka, musāya gūñarīgue siāgori, naītīārī waabirikōāburo, ārīrā! ³⁶ Musāya gūñarīgue siāgori, naītīārō marīrō irirosū āārīmakū, āārīpereri Marīpūyare pēmasīrākoa. Irasirirā siāgori boyorogue ĩārōsū ōārō pēmasīrī merā ĩgūyare irituyārākoa, āriyupū Jesús.

Jesús fariseo bumarārē, Moisés gojadeare buerimasārē ĩgūsā ñerō iririre werede

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesús irasū āri ōdoadero purū, sugu fariseo bumū ĩgūya wiigue baadoregu siiuayupū ĩgūrē. Irasirigū Jesús ĩgū merā waa, ĩgūya wiigue ñajāa, eja doayupū ĩgū merā baabu. ³⁸ Fariseo bumū gapū judío masaka irinīrōsū Jesús baaburi dupiyuro ĩgū mojōkoebirimakū ĩāgū, ĩāgukakōāyupū. ³⁹ ĩgū ĩāgukamakū ĩāgū, marī Opū Jesús ĩgūrē āriyupū:

—Musā fariseo bumarā masaka ĩūrōgue dita ōārō irirā, soropa weka gapū dita ōārō koeadeapa irirosū āārā. Irasirirā gajirāyare yajaduarā, ñerī ditare iriduarā āārīsīā, iripa poekague gurari uturiro irirosū āārā. ⁴⁰ Irasirirā neō pēmasībea. Marīpū, marīya dupure irigū, marī gūñarīdere iridi āārīmī. ¿Iire pēmasīberi musā? ⁴¹ Musā

oparire gajirārē sīrā, ōārō gūnarī merā sika! Irasirirā soropa poeka gapudere koeadeapa irirosū āārīrākoa.

⁴² Musā fariseo bumarā buro ñerō tarirākoa. Musā oterī mutārīgā: menta, ruda wāikuri baari morērīnorē, āārīpereri oteridari dukakurinogādere sea neeō, keoro dukawa, pe mojōma diruri irikoa. Sudiru Marīpuya wiigüe āia: “Īgūrē yu sīrī āārā”, ārī, irogue pīkoa, Īgū dorerire irimurā. Irasirikererā, gajirārē diayema iririre iribea. Marīpure maibe. Irasirirā musā oterire Īgūrē sīduuro marīrō diayemadere irika! Marīpure maīrī merā buremuka!

⁴³ Musā fariseo bumarā buro ñerō tarirākoa. Musā nerērī wiiriguere nerērā, ōārī doarigue dita doaduāa. Makā dekogue masakare musārē gopeyari merā bokatīrī ōādozemakū gāamea.

⁴⁴ Musā Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarāde buro ñerō tarirākoa. Musā masāgoberi irirosū āārā. Irasirirā masaka iri goberi āārīrō weka tāpitariarā, iri goberi poekague āārīrīrē masīberosū musā ñerō oparire masībema, āriyupū Jesús.

⁴⁵ Īgū irasū ārimakū pēgu, sugu Moisés gojadeare buerimasū āriyupū Īgūrē:

—Buegu, mu fariseo bumarārē irasū ārīgū, guadere ārī turigu yāa, āriyupū.

⁴⁶ Jesús gapu Īgūrē āsū āriyupū:

—Musāde, Moisés gojadeare buerimasā buro ñerō tarirākoa. Musā gajirārē: “Āsū irika!” ārī, dorerā, Īgūsārē gajino buro nukūrī kōātārīrā irirosū āārīmakū yāa. Irasirirā iri dorerire bokatiūbema. Īgūsā musā dorerire bokatiūbikeremakū, Īgūsārē neō iritamubea iri dorerire iriburo, ārīrā.

⁴⁷ Irasirirā musā buro ñerō tarirākoa. Iripoegue marā Marīpuya kerere weredupiyunerā masāgoberi weka weanúdeare musā āmua. Īgūsārēta musā ñekūsāmarā wējēnerā āārīmā. ⁴⁸ Īgūsā irasū wējēdero purugue, dapagora musā Īgūsā iripoegue irideare iriwekabejakōāa, Īgūsā wējēnerāya masāgoberi weka weanúdeare āmurā. Irasirirā musā Īgūsā

wējēdeare: “Ñegorabu”, ārī gūnabea. Musā ñekūsāmarā Marīpuya kerere weredupiyunerārē gāamebiriderosū musāde yure gāamebea.

⁴⁹ Irasirigu iripoegue Marīpu Īgū masīrī merā āsū ārīdi āārīmī: “Yaa kerere weredupiyurimasārē, yaare buerimasādere iriugura. Irire buemakū iā, surāyerire masaka wējērākuma. Gajirārē ñerō iriduārā, noō Īgūsā waarō tuyagorenarākuma”, ārīdi āārīmī Marīpu. ⁵⁰⁻⁵¹ Marīpu i āmurē iriadero puru, Abere Īgū tīgū wējēdi āārīmī. Puru Marīpuya kerere weredupiyunerārē wējēnerā āārīmā. Puru Zacariadere Marīpuya wiima soepeoro Marīpu āārīrī taribu watopegue wējēnerā āārīmā. Irasirigu Marīpu āārīpererārē Īgūsā wējēdea waja dapagora marārē wajamoāgukumi.

⁵² Musā Moisés gojadeare buerimasā buro ñerō tarirākoa. Musā Marīpuyare masīkererā, musā basi irire iriduabea. Irasirirā gajirārē irire masīduarārē masībīrimakū yāa, āriyupū Jesús.

⁵³ Īgū irasū ārādero puru, Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarāde Īgū merā guatariakōāñurā. Irasirirā buro Īgūrē werewua, wāri Īgūrē sērēñanugāñurā. ⁵⁴ Īgū diaye yujubīrimakū pērā, Īgūrē weresāduarā, irasirīñurā.

Jesús fariseo bumarā irikatorire weredea

12 ¹ Īgūsā irasiriripoe Jesús puro masaka wārā nerēñurā. Īgūsā wārā āārīsīā, gāme kuratīānokōāñurā. Jesús Īgū buerārē āsū ārī werenugāyupū: —Fariseo bumarā irikatorire ōārō pēmasīka! Īgūsā irikatori pá wemasārī morērī irirosū āārā. ² Āārīpereri gajirā iāberogue irideare, durirogue irideadere purugue masīsūrokoa. ³ Musā naītīārōgue irirosū gajirā pēberogue werenídeare boyorogue irirosū Marīpu Īgūsārē pēmakū irigukumi. Musā wii poekague yayero werenídeadere makā dekogue gaguinfrōsū gajirārē ōārō pēmakū irigukumi.

—Irasirigu musārē ire weregura. Musā āārīrikurire gūnarā: “¿Ñeonorē baarākuri, ñeonorē iirīrākuri, ñeonorē sāñarākuri?” ārī, būro gūñarikubirikōāka! ²³Marī okari gapu, baari nemorō wajakua. Marīya dūpu, surī nemorō wajakua. Irasiriro musā āārīrikuri, musā opari nemorō wajakua. ²⁴Mirārē gūñaka! Īgūsā baaduarā, otebema. Otedea dukare seabema. Baari duripīri wiiridere opabema. Marīpu gapu Īgūsārē baari sīmi. Musā gapu, mirā nemorō wajakutarinugāa. ²⁵Musā būro gūñarikuri merā neō mērōgā masānemobirikoa. ²⁶Musā irasū gūñarikuri wajamarīkeremakū, ĩnasirirā gajinorē būro gūñarikuri? Musā gūñarikuri merā āārīpererire neō irimasībirikoa.

²⁷‘Makānūuma goori masārīrē gūñaka! Iri moābirikerero, suabirikerero, ōārī surī sāñarō irirosū deyoa. Musārē werea. Opū Salomōn surī ōārī sāñadero nemorō iri goori gapu ōārī deyoa. ²⁸Iri goori makānūugue mata puridea goori āārīkeremakū, Marīpu ōārī goori deyomakū irikeremakū, mērōgā puru ñaīdija pereakōāa. Gajinu gapu peamegue soebéokōāsūa. Iri mata pereburi āārīkeremakū, Marīpu iri goorire ōārī deyomakū yāmi. Iri goorire ōārī āārīmakū irirosū nemorō musārē ōārō irigukumi. Musā Īgūrē mērōgā būremukeremakū, musārē surī sīgukumi. ²⁹Irasirirā ūmūriku musā baaburire, musā iirīburire būro gūñarikuri merā āmabirikōāka! ³⁰I ūmu marā Marīpure būremumerā būro gūñarikuri merā irire āmanīkōāma. Īgūsā irasū āārīkeremakū, Marīpu musā gāāmerīrē masīsiami. Irire musārē sīgukumi. ³¹Irasirirā musā Marīpure masīrā, Īgū musā Opū āārīrīrē gāāmeprurika! Musā irasirimakū, musā baa, iirīburire, musā surī sāñaburidere sīwekapeogukumi.

**Jesús marī ūmugasigue wajataburire
buedea
(Mt 6.19-21)**

³²‘Musā yaarā, mērāgā, oveja su yebo marā irirosū āārā. Irasū āārīkererā,

gūibirikōāka! Musāpu ūmugasigue āārīgū Īgūyarārē dorerogue musā Īgū merā āārīmakū gāāmeme, Īgū merā doreburo, ārīgū. ³³Irasirirā musā oparīre duaka! Iri duadea wajare niyerure boporārē sīka! Ūmugasigumearē gūñaka! Irasirirā irogue perebiri wajatarire, ajurogue doebiri neō perebirire oparosū oparākoa. Irogue wajatarire yajarimasā ñajāa, āīmasībirikuma. Buruade baadedeubirikuma. ³⁴Musā i ūmuma ditare: “Opaduakoa”, ārī gūñarā, irire būro maīrākoa. Ūmugasima gapure: “Opaduakoa”, ārī gūñarā, irire būro maīrākoa.

**Jesús i ūmugue dupaturi aariburi
dupiyuro ōārō āmuyudoredea**

³⁵‘Yū i ūmugue dupaturi aariburi dupiyuro ōārō āmuyuanerāgue āārīka! Siāgodirure siāgoanerā irirosū yūre yūka! ³⁶Sugu masakū, mojōsuadi pūrogu mojōsuari bosenu waamakū, Īgūrē moāboerā Īgū dujariburire yūkuma. Īgūsā opu Īgūya wiigue goedujaja, ñajāduagu makāpūrore Īgū dotemakū pérā, Īgūrē moāboerā mata tūpākuma. Īgūsā yúrosūta musāde yū dujariburire yūka! ³⁷Īgūsā opu goemakū, Īgū doreaderosūta irirā, ūsuyarākuma. Īgūsā irasirimakū Īgū, Īgūsā opu Īgūsārē moāboegu irirosū Īgūsārē: “Baari peoro pūro doarā aarika!” ārīgukumi Īgūsārē baari ejobu. ³⁸Īgūrē moāboerā Īgū ñami deko āārīmakū, o boyoripoe āārīmakū, Īgū goeburire ōārō yūanerā āārīsā, ūsuyarākuma. ³⁹Ire masika! Sugu wii opu Īgūya wiigue yajarimasū ejaburi horare masīgū, Īgūrē yūkumi Īgūya wiigue ñajāburire kāmūtabu. ⁴⁰Irasirirā musāde ōārō yūka! Yū āārīpererā tīgū gūñāna marīrō aarīgukoa. Irasirirā yaare iririre neō piriro marīrō yūre yūka musā! ārīyupu Jesús.

**Jesús pērā moāboerimasā keori merā
buedea
(Mt 24.45-51)**

⁴¹Īgū irasū āārīmakū, Pedro gapu sērēñayupu:

—Gua Opu, i keori merā weregu, ɛgua ditare weregu yári, o áarípererāre wereri? áriyupu.

⁴²Ígũ irasũ árimakũ, Jesús gají keori merā ásu ári wereyupu ígũsārē doja:

—Sugu moáboerimasũ ígũ opure b̄remugũ ôārō p̄masígũ ásu irikumi. Ígũ opu gajirogue waagũ, ígũrē: “Yaa wii marārē ôārō koreka!” ári píkumi. Irasirigu baaripoe áárimakũ, gajirā moáboerimasārē baarire keoro ejokumi. ⁴³Irasirigu, ígũ opu ígũya wii goedujamakũ íágũ, ígũ opu dorederosũta iriadi áárisĩā, ôārō us̄yayakumi. ⁴⁴Diaye musārē werea. Ígũ irasirimakũ íágũ, ígũ opu áarípereri ígũyare ígũrē koredoregu pígukumi. ⁴⁵Gajigu moáboerimasũ ñegũ gapu ásu irikumi. “Yu opu yoaripoe deyoem̄i”, ári gũñagũ, gajirā ígũ opure moáboerārē ũmarē, nomedere ñerō pábira, baa, iiri, mejákumi. ⁴⁶Ígũ irasiriripoe gũñaña marĩrō ígũ opu goejakumi. Ígũrē moáboegu gapu: “Ígũ iri hora goegukumi”, árimasĩbirikumi. Irasirigu ígũ opu goejagu, ígũ ñerō irideare pégu, ígũrē buro wajamoágukumi. Marĩpure b̄remumerārē béorogue ígũrē béogukumi.

⁴⁷Irasirigu sugu moáboerimasũ ígũ opu iridorerire masíkeregu, ôārō amubiri, irire neō iribirimakũ íágũ, ígũ opu ígũrē wajamoā, buro tārāgukumi. ⁴⁸Gajigu moáboerimasũ gapu ígũ opu iridorerire masĩbi, irire iribirimakũ íágũ, ígũ opu ígũrē s̄irũweyata tārāgukumi. Marĩpu masakare ígũ iridorerire masĩmakũ yámi. Irasirigu ôārō masígũrē ígũ iridorerire ôārō iridoremi. Puru ígũrē masĩnemomakũ irigu, ígũ iridea nemorō ôárĩrē iridoremi, áriyupu Jesús.

Jesús: “Masakare gāme dukawarirākuma”, ári weredea
(Mt 10.34-36)

⁴⁹Puru Jesús ígũsārē áriyupu doja: —Béoadere peame merā soebéorosũ i ũmu marā ñerō iririre béogu aarigũ iribu. Dapagoragāta iri ñerĩ áarípererire soebéomakũ iáduasiadáa. ⁵⁰Yu ñerō

tarigukoa. Yu ñerō tariburire gũñagũ, buro bujawereri merā áarĩrikua. Irasirigu irire tariwerepeogugue buro us̄yayagukoa. ⁵¹Musā yure: “Ígũ i nikũguere aarigũ, masakare siñajārĩ merā gāme áarĩrikumakũ irigu aarimĩ”, ɛārĩ gũñarĩ? Irasũ áarĩbea. Musārē werea. Masakare ígũsā basi gāme dukawarimakũ irigu aaribũ. Irasirirā surāyeri yure b̄remurākuma. Gajirā yure b̄remubirikuma. ⁵²Dapagā merā su wii marā su mojō marā yaa kerere péadero puru, ígũsā basi gāme dukawarirākuma. Urerā, p̄rā merā, p̄rā, urerā merā gāme iaturirākuma. ⁵³Surāyeri masaka yure b̄remunugādero puru, gajirā yure b̄remubiridero puru, ásu waarākuma. Sugu ígũ magũrē iaturigukumi yure b̄remumakũ íágũ. Gajigu ígũ pagure iaturigukumi. Gajigo igo magōrē iaturigokumo. Gajigo igo pagore iaturigokumo. Sugo m̄ñekō igo beore iaturigokumo. Sugo bepo igo m̄ñekōrē iaturigokumo yure b̄remumakũ íágō, áriyupu Jesús.

Masaka Jesús iririre iāmasĩbiridea
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴Puru Jesús masakare ásu ári wereyupu doja: —Musā abe ñajārō gapu iĩmikāyeborire iārā: “Deko merēburo yāa”, ārā. Musā ārāderosũta waāa. ⁵⁵Sur gapu merā mirũ aarimakũ: “Asirinu áarĩrokoa”, ārā. Musā ārāderosũta asirinu áārā. ⁵⁶Musā irikatorikurā, i nikũmarē, ũmarōmarē iārā: “Ôárĩnu, o ñerĩnu waarokoa”, ári masia. Irire ôārō masikererā, ɛnasirirā inurĩrē Marĩpu turari merā yu iri imurĩ gapure iārā, neō ôārō p̄masĩberi? áriyupu.

Marĩrē iaturigure ôārō merā gāme amudoredea
(Mt 5.25-26)

⁵⁷Irasũ ári odo, ásu árinemoyupu doja: —Musā diayema iririre iā beyemasĩberi dapa? ⁵⁸Sugu musārē

weresāduamakū, ĩgū merā oparā p̄rogoe waarā, ĩgūrē: “Dupaturi irasū iribirikoa”, āri gāme āmuka! Musā ĩgūrē āmubirimakū, weresārīrē beyerimasūguere musārē weresāgukumi. P̄ru beyerimasū musārē peresu iridoregu, suraraguere wiagukumi. ⁵⁹Musārē werea. Beyerimasū musārē wajaridorerire musā wajaripeobirimakū, neō musārē wiubirikumi, āriyupū.

Jesús masakare: “Musā gūñarīrē gorawayuka!” āridea

13 ¹Jesús irasū āriripoe gajirā ĩgūrē āsū āri wereñurā:

—Galilea marā Marīpū ĩūrō waibure wējē, soepeo būremuripoe Pilato gapū ĩgūsāre wējēyupū. ĩgū irasū wējēmakū, waibū dí merā masaka dí morēākōāyuro, āriñurā. ²ĩgūsā irasū ārimakū pégu, Jesús āriyupū:

—Pilato wējēnerārē, ĩnaasū gūñarī? ĩgūsā irasū wējēsūrā, gajirā Galilea marā nemorō ñerā āārīdea waja boayuri? ³Āārībea. Musārē werea. Musāde ñerī iririre būjoweremerā, musā gūñarīrē gorawayumerā, boarā, perebiri peamegue waarākoa. ⁴Irinūgue gajirā dieciocho masakare Siloé wāikuri wii ũmarī wii ĩgūsā weka turidija, tāū wējēyuro. ĩNaasū gūñarī musā ĩgūsārē waadeare? ĩgūsā irasū boarā, gajirā Jerusalén marā nemorō ñerā āārīdea waja boayuri? ⁵Āārībea. Musārē werea. Musāde ñerīrē būjoweremerā, musā gūñarīrē gorawayumerā, boarā, perebiri peamegue waarākoa, āriyupū Jesús.

Jesús higeragu duka marīdi keori merā weredea

⁶Jesús ĩgūsārē irasū āri odo, keori merā wereyupū:

—Pooe opū ĩgūya poeegue ĩgū otedi higeragu wāikudire opakumi. Sunū: “Dukakukoa”, āri, ĩāgū waakumi. Neō bokabirikumi. Duka marīkoa. ⁷Bokabirisā, iri pooe moāgūrē werekumi: “Īaka! Ũre bojorigora ĩgu dukare āmadāa. Duka máa. Irasirigu irigure pábéokōāka! Duka marīkerero,

gajino oteboaderore kāmutanía”, ārikumi. ⁸ĩgū irasū ārimakū pégu, ĩgūrē moāboegu āsū ārikumi: “Yū opū, i bojorigora tamerārē nīñaburo dapa. Yū irigu p̄rore nikūrē sea odo, waibū gura merā ĩjātūñagura. ⁹Yū irasū iriadero p̄ru, gajipoe iriro dukakukukoa. Duka marīmakū ĩāgū, pábéodoreka!” ārikumi, āri wereyupū Jesús.

Siñajārīnū āārimakū, Jesús dupamutirō nīgōrē taudea

¹⁰Sunū judío masaka siñajārīnū āārimakū, Jesús ĩgūsā nerērī wiigue buegu iriyupū. ¹¹Iro sugo nomeō dieciocho bojorigora pūrīrikugo āāriyupo. Wātī igore dupamutirō nīmakū iriyupū. Irasirigo diaye nīmasībiriyo. ¹²Igo irasū āārimakū ĩāgū, Jesús igore: “Aarika!” āri siiyupū:

—Nomeō, mū pūrīrikuri tausūsiaa, āriyupū.

¹³Irasū āriḡūta, igore ĩgūya mojōrī merā ñapeoyupū. ĩgū ñapeomakūta, diaye nīyupo. P̄ru Marīpūre: “Ōātaria mū”, āri, ũsuyari sīnūgāyupo. ¹⁴Jesús siñajārīnū igore taumakū ĩāgū, iri nerērī wii opū gapū ĩgū merā guayupū. Irasirigu, masakare āsū āriyupū:

—Semanariku, marī moārīnurī, su mojōma pere gajī mojō suru p̄rēbejarīnurī āārā. Irasirā musā pūrīrikurā taudoreduarā, irīnurīrē taudorerā aarika! Dapagāno marī siñajārīnurē irīnorē iribirikōārō gāāmea, āriyupū.

¹⁵ĩgū irasū ārimakū pégu, marī Opū Jesús āsū āriyupū:

—Musā irikatorikurā āārā. Musā wekure, o burrore oparā siñajārīnū āārīkeremakū, ĩgūsārē suadeadarire kura, ĩgūsārē deko iirīdorerā āībuāa. ¹⁶Igore Abraham parāmeō āārīturiagore wātēa opū Satanás dieciocho bojorigora pūrīrikumakū irimi. Iro merē siñajārīnū āārimakū, ĩgore taubirikōārō gāāmeadayuri? āriyupū Jesús. ¹⁷ĩgū irasū ārimakū pērā, Jesúre ĩaturirā āārīpererā guyasirīpereakōāñurā. Gajirā gapū āārīpereri Jesús ōārī iririre ĩārā, ũsuyāñurā.

**Jesús mostaza wāikuri yegā puri
masādea keori merā weredeā**
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸Puru āriyupu doja:

—Maripu īgūyarārē doreri, ǎneéno irirosū āārikuri? ǎNeéno keori merā weregukuri? ¹⁹I irirosū āārā. Suye oteriyē mostaza wāikuri yegārē oterosū āārā. Iri yegārē sugū masakū īgūya poogue otekumi. Īgū oteadero puru, yukū wādi irirosū puri, masākoa. Irasirirā mirā wārā irigū dupurigue īgūsāya suri suakuma, āriyupu.

**Jesús pā wemasārī morērī poga keori
merā weredeā**
(Mt 13.33)

²⁰Dupaturi keori merā werenemoyupu:

—Maripu īgūyarārē dorerire, ǎneéno keori merā werenemogukuri? ²¹I irirosū āārā. Pā wemasārī morērī poga irirosū āārā. Sugo nomeō pā irigo, mērōgā pā wemasāmakū iriri poga merā trigo pogare morēkumo. Igo irasū morēadero puru, iri poga mērōgā āārikerero, wemasāseyakōākoa, āriyupu.

**Jesús eyabiri makāpurore nājāri
keori merā weredeā**
(Mt 7.13-14, 21-23)

²²Puru Jesús Jerusalégue waagū, paga makārīrē, mutā makārīgādere buetariwāgāyupu. ²³Iroque sugū masakū īgūrē āsū āri sērēñayupu:

—Yū Opū, ǎMaripu perebiri peamegue waabonerārē taumurā mērāgā āārikuri? āriyupu.

Īgū irasū ārimakū pēgu, Jesús i keori merā wereyupu:

²⁴—Maripu purogue nājāduarā, īgūyare irika! Musārē werea. Wārā īgū purogue nājāduakererā, nājāmasībirikuma. Iroque nājāduamakū diasagorāa. Eyabiri makāpuro nājārō irirosū āārā. ²⁵Maripu, sugū wii opū irirosū āārimi. Wii opū wāgānugā, makāpurore biadero puru, musā gapu makāpurogue āārīrā īgūya wiire

nājāduarā, āsū ārīrākoa īgūrē: “Gua opu, guare tūpāsōogu aarika!” ārīrākoa. Irasū ārīkeremakū, wii opu gapu: “Musārē masībea. Noó marā āārīrā āārīkoa”, ārīgukumi. ²⁶Īgū irasū ārimakū, musā gapu āsū ārīrākoa: “Gua mu merāta baa, iiri iribu. Guaya makāguedere buegorenabū”, ārīrākoa. ²⁷Musā irasū ārimakū, āsū yujugukumi: “ ‘Musārē masībea. Noó marā āārīrā āārīkoa’ ārīsīāa. Musā nērō irirā āārā. Irasirirā āārīpererā waaka! Yū pūore wirika!” ārīgukumi wii opu musārē. ²⁸Irasirirā, Abraham, Isaac, Jacob, āārīpererā Marīpuya kerere weredupiyunerā merā Maripu īgūyarārē dorerogue āārimakū īārā, musā gapu makāpurogue bēosūnerā āārīsīā, pūrisūrā musāya guikare kūrīduūtū oerākoa. ²⁹Irasū waaripoere norte marā, sur marā, abe murīriro marā, abe nājārō marā Maripu īgūyarārē dorerogue eja, usuyari merā baa doanīrākuma. ³⁰Irasirirā dapagorare ubu āārīrā, pūrugue oparā dujarākuma. Dapagorare: “Oparāgora āārā”, ārīrā gapu pūrugue ubu āārīrā dujarākuma, āriyupu Jesús.

Jesús Jerusalén marārē iāgū oredea
(Mt 23.37-39)

³¹Jesús irasū ārīripoe surāyeri fariseo bumarā īgū purogue eja, āsū ārīñurā: —Herodes murē wējēduami. Irasirigu gajirogue waaka! ārīñurā.

³²Jesús gapu īgūsārē yujuyupu:

—Āsū āri wererā waaka, īgū ārīkatorikugure: “Dapagārē, nāmīgādere āsūta irigura. Wātēārē bēowiugukoa. Pūrīrikurārē taugukoa. Irasirigu nāmīgā sinu gapu odogukoa”, ārāmi, āri wereka īgūrē! ³³Dapagā, nāmīgā, nāmīgā sinu gapudere Jerusalégue waagura. Iro marā Marīpuya kerere weredupiyunerārē wējēnerā āārimā. Irasirigu yure Marīpuya kerere weredupiyugure īgūsā wējēbure iri makāgue āārīrō gāāmea.

³⁴Musā Jerusalén marā Marīpuya kerere weredupiyurimasārē wējēkōāa. Īgū iriunerārē ūtāyeri merā dea wējēa. Wāri yu musārē, āgābo igo pūrārē,

igoya kédupuri merā neeōnúrōsū neeōnúduadibū. Musā gapu yu irasū irimakū neō gāamebiribū. ³⁵Irasiriro musā āārīrī makā, béodea makā dujarokoa. Musārē diayeta werea. Musā yure dupaturi iābirikoa. Pūrugue musā: “Marīpu iriudi ōatarigu ōārō aariburo”, ārīrā, yure dupaturi iārākoa doja, āriyupū Jesūs.

Jesús sugu bijiri pūrīrikugure taudea

14 ¹Sunū Jesūs, judío masaka siñajārīnū āārimakū, sugu fariseo bumarā opūya wiigue baagu waayupū. Irogue āārīrā gajirā fariseo bumarā īgūrē iānūrīnkōānūrā. ²Īgūsā baaro pūrogue sugu masakū bijiri pūrīrikugū Jesūs diaye āāriyupū. ³Irasirigu Jesūs, Moisés gojadeare buerimasārē, fariseo bumarādere āsū āri sērēñayupū:

—Siñajārīnū āārimakū, ūsugu pūrīrikugure taudoreri, o taudoreberi? āriyupū.

⁴Īgū irasū ārimakū pérā, neō yujūbirīnūrā. Īgūsā yujūbirimakū iāgū, Jesūs bijiri pūrīrikugure tauyupū. Odo, īgūrē: “Ōārō waaka!” āriyupū. ⁵Puru īgūsārē sērēñayupū doja:

—Siñajārīnū āārīkeremakū, musāyagu burro, o musāyagu weku gobegue meēñajādire iārā, ūmata āi wiubiribukuri? āriyupū.

⁶Īgūsā gapu, īgū irasū āri sērēñārīrē yujūmasībirīnūrā.

Mojōsuari bosenu siiusūnerāya keori merā weredea

⁷Jesūs fariseo bumarā opūya wiigue āārīgū, iri wiimu siuanerā ejamakū iāyupū. Īgūsā ōārī doaripērīrē beyenūrā, oparā irirosū doamurā. Īgūsā irasirimakū iāgū, Jesūs i keori merā wereyupū īgūsā āārīpererārē:

⁸⁻⁹—Sugu wii opu mojōsuari bosenu irigu musārē siuadero puru, musā īgūya wiigue ejarā, oparā doarire beye doabirikōāka! Iri wii opu gajirā īgū siuanerārē musā nemorō gopeyarā ejamakū iāgū, musārē āsū ārīgukumi:

“Īisā gapure musā doarire sika! Musā gapu sōōgue doarā waaka!” ārīgukumi. Īgū irasū ārimakū pérā, musā gūyāsīrīrī merā ubu āārīrā doarigue doarā waarākoa. ¹⁰Irasirirā, wii opu musārē siumakū, ubu āārīrā doarigue doaka! Musā irasirimakū iāgū, iri wii opu musārē: “Oparā doarigue doarā aarika!” ārīgukumi. Īgū irasirimakū iārā, gajirā īgū siuanerā musārē buremurī merā iārākuma. ¹¹Sugu īgū basi: “Gajirā nemorō āārā”, āri gūñagūnorē Marīpu īgūrē ubu āārīgū dujamakū irīgukumi. Gajigu: “Gajirā nemorō āārībea”, āri gūñagū gapure Marīpu īgūrē gajirā nemorō āārimakū irīgukumi, āriyupū.

¹²Irasū āri odo, īgūrē siuadire āsū āriyupū:

—Mu bosenu irigu, mu merāmarārē, mu pagupūrārē, mūyarārē, doebiri oparārē siubirikōāka! Mu īgūsārē siumakū, murē īgūsāde siiu gāmibukuma. Īgūsā irasiriri merā īgūsā baadeare murē ejo gāmibukuma. ¹³Mu bosenu irigu, boporārē, poyarimasārē, guburi buanerārē, koye iāmerārē siuka! ¹⁴Mu irasirimakū, Marīpu murē ōārō irīgukumi. Īgūsārē mu siuidea waja, īgūsā murē siiu gāmibirikuma. Irasirigu Marīpu diayemarē irirā boanerārē masūrīnū āārimakū, murē ōārīrē wajarīgukumi, āriyupū Jesūs.

Jesús bosebaarinu keori merā buedea

¹⁵Īgū irasū ārimakū pégu, sugu irogue baa doanīgū īgūrē āriyupū:

—Marīpu īgūyarārē dorerogue īgū puro baa doanīrā buro usuyārākuma, āriyupū.

¹⁶Īgū irasū ārimakū, Jesūs keori merā wereyupū īgūrē:

—Sugu wāri bosebaarinu irigu wārā masaka siukumi. ¹⁷Īgū siuadero puru, bosenu āārīrīnūrē īgūrē moāboegure īgū siuanerārē weredoregu iriukumi. “Aarika! Āārīpereri bosenuamarē āmusiami”, āri weredorekumi.

¹⁸Īgū irire weremakū pérā, āārīpererā: “Masīña māa, waabirikoa”, ārikuma. Īgū siupurorisūadi moāboegure āsū

ārīkumi: “Dapagorata nikū wajari odoa. Irore iāgū waabu yāa. Irasirigu mu opure: ‘Masīña máa, waabirikoa’, ārāmi, āri wereka!” ārīkumi. ¹⁹Gajigu āsū ārīkumi: “Wekua pe mojomarā wajariabu. Īgūsārē keoñagū waabu yāa. Irasirigu mu opure: ‘Masīña máa, waabirikoa’, ārāmi, āri wereka!” ārīkumi. ²⁰Gajigu āsū ārīkumi: “Yū dapagorata mojosua odoa. Irasirigu iri bosenurē waabirikoa”, ārīkumi. ²¹Īgū irasū ārīmakū, moāboegu gapu goedujāa, Īgū opure Īgūsā ārādeare werekumi. Īgū weremakū pégu, opu buro gua, āsū ārīkumi Īgūrē moāboegure: “Murigorāa. Makā dekoma maarīgue āārīrārē āmagū waaka! Irasirigu boporārē, poyarimasārē, koye iāmerārē, gubu buanerārē mumurō merā yaa wiigue āirika!” ārīkumi. ²²Puru moāboegu Īgū opure werekumi: “Yū opu, mu doreaderosūta masakare siiuabu. Wii gapure uturibema dapa”, ārīkumi. ²³Īgū irasū ārīmakū pégu, Īgū opu Īgūrē dorekumi doja: “Maarīgue waaka! Paga maarīgue, mutā maarīgāgue mu bokajarārē turaro merā siiuwāgārika! Irasirimakū, yaa wiire uturirākuma. ²⁴Diayeta murē werea. Neō sugu yu siiupuroriadinērā baaboadideare mērōgā baabirikuma”, ārīkumi opu Īgūrē moāboegure, āri wereyupu Jesús.

Jesús: “Sugu yure tuyaduamakū diasagorāa”, āri weredea

(Mt 10.37-38)

²⁵Wārā masaka Jesúre tuyañurā. Irasirigu Īgūsārē gāmenugā iā, āsū āriyupu:

²⁶—Sugu yaa buerire buetuyaduagu, Īgū pagure, pagore, marāpore, pūrārē, pagupūrārē, pagupūrā nomerē, Īgū basī maĩrō nemorō yu gapure maĩrō gāamea. ²⁷Sugu yure tuyaduari waja curusague pábiatú wējēsūbu irirosū āārīkeregu, yure neō piriro marĩrō yure tuyaníkōāburo. Yure tuyaduabi, yu buegu āārīmasībirikumi. ²⁸Sugu, musā watopegue āārīgū, umarī wiire iriburo dupiyuro: “¿Neéno merā

iripeogukuri?” āri gūñagū, iri wiire iriburi wajakuburire keopurorikumi.

²⁹Wajakuburire keopuroribi, iri wiire iripeobirikumi. Īgū iripeobirimakū iārā, gajirā Īgūrē būridakuma.

³⁰“Īaka! Īi wiire iriadiñumi.

Iripeomasībirinumi”, āri būridakuma Īgūrē. ³¹Su nikū marā opu, gajigu opu merā gāmewējēburo dupiyuro Īgūyarā surarare keopurorikumi. “¿Yū diez mil surara merā, gajigu veinte mil surara opagu merā gāmewējēgū waagū bokatiūbukuri?” āri gūñakumi. ³²Keoña: “Bokatiūbirikoa”, ārīkumi. Irasirigu, gajigu opu Īgūyarā surara merā gāmewējēgū aarimakū, yoarogue Īgū āārīmakūta: “Gāmewējēbirikōārā”, āri kere iriukumi Īgūyagure. ³³I irirosūta yu buerā āārīduarā musā iriburire ōārō gūñadupiyuro gāamea. Āsū āārā. Musā gāamerīrē piriduamerā yu buerā āārīmasībea.

Moā ōārō okari irirosū āārīrō gāamea, āri weredea

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴Moā ōārō okari āārīmakū ōāgorāa. Moā okadea okabirimakū, dupaturi okamakū irimasīña máa. ³⁵Moā okabirimakū ōābea. Béokōārō gāamea. Irasirirā musā moā okabirimakū béosūburi irirosū neō āārībirikōāka! Gāmipūrī oparā, ire ōārō péka! āri wereyupu Jesús.

Jesús oveja dederidi keori merā budea

(Mt 18.10-14)

15 ¹Gajinu wārā romano marā opure niyeru wajaseabosarimasā, ñerō iririmasāde Jesú puro Īgū buerire pérā ejañurā. ²Īgūsā irasū ejamakū iārā, fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jesúre āsū āri werewuñurā: —Ī ñerārē bokatirīñea, Īgūsā merā baami, āriñurā.

³Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Jesús i keori merā wereyupu Īgūsārē:

⁴—Oveja korerimasū cien oveja opagu, sugu oveja dederimakū iāgū, noventa y

nueve ovejare makā turo ĩgūsā baarogue duripíkōā, dederiadire āmagū waakumi. Ĩgūrē bokagugue āmuduúkumi. ⁵Ĩgūrē bokagu, usuyari merā ĩgūrē āikōā, ⁶ĩgūya wiigue āi dujāakōākumi. Āi dujaja, ĩgū puro āārīrārē, ĩgūyarārē siu neeōkumi. “Yaagu oveja dederiadire bokāabū. Irasirirā yu merā usuyaka!” ārīkumi.

⁷Musārē werea. Sugu ñerō irigu, oveja dederiadi irirosū āārīmi. Irasirigu ĩgū ñerō iririre bujawere, ĩgū gūñarirē gorawayumakū, Marīpu puro āārīrā būro usuyama. Gajirā wārā masaka ĩgūsā noventa y nueve oveja, makā turogue duripīnerā irirosū āārīrā, āsū ārī gūñadima: “Ñerō iribea gua gapu. Irasirirā gua ñerō iririre bujowereri opabea”, ārī gūñama. ĩgūsā irasū ārī gūñamakū, Marīpu puro āārīrā usuyabema.

**Jesús niyeru koe dederidea
keori merā buedea**

⁸Sugo nomeō pe mojōma niyeru koeri wajapari koeri opakumo. Su koe dederimakū ĩāgō, sīāgodirure sīāgo, wiire ooa, ōārō āmapeokumo. Iri koere bokagogue āmaduúkumo. ⁹Iri koere bokago, ĩgo puro āārīrārē, ĩgoyarārē siu neeōkumo. “Yaa niyeru koe, dederiadea koere bokāabū. Irasirirā yu merā usuyaka!” ārīkumo. ¹⁰Musārē werea. Sugu ñerirē irigu ĩgū ñerī iririre bujawere, ĩgū gūñarirē gorawayumakū, Marīpure wereboerā būro usuyarākuma. ĩgū dederiboadi dederibirimakū ĩārā, būro usuyarākuma, āriyupu Jesús.

**Jesús sugu pērā pūrākudi
keori merā buedea**

¹¹Irasū ārī odo, Jesús gaji keori merā bueyupu doja:
—Sugu masakū pērā ūma pūrākukumi.
¹²Sunū pagumu gapu pagure āsū ārīkumi: “Au, mū boagu, yure sīburiere dapagorata yure sīweoka!” ārīkumi. ĩgū irasū ārimakū pégu, ĩgū pūrā pērāguereta ĩgū oparire dukawa, sīkumi. ¹³Mérōgā puruta, pagumu

gapu ĩgū pagu sīadeare āārīpereri duapeokōākumi. Puru ĩgū duadea waja niyeru merā yoarogue gaji nikūgue waakōākumi. Iroque eja, ĩgūya niyerure ñerō iriri merā irisiripeokōākumi.

¹⁴Ĩgūya niyeru irisiribéoadero puru, iri nikūguere baari pereakōākoa. Irasirigu būro uaboapurorinugākumi.

¹⁵Irasirigu, sugu iri nikūmu puro, moārī āmagū waakumi. ĩgū gapu ĩgūrē ĩgūya moārī āārīrōgue yesearē koredoregu iriukumi. ¹⁶Yapiduagu, yasea baarireta baaduadikumi. Neō gajirā ĩgūrē baari ejobirikuma. ¹⁷Irasirigu āsū ārī gūñanugākumi: “Yurūya wiire wārā ĩgūrē moāboerā āārīkeremakū, baari wáro dūyanabū. Yu gapu ōōguere būro uaboari merā kōmogūgue irikoa.

¹⁸Irasirigu yupu parogue goedujāagura doja. Āsū ārīgura ĩgūrē: ‘Au, yu Marīpu ĩūrōrē ñerō irikubū. Mudere irasūta irikubū’, ārīgura. ¹⁹Ñegū āārā. Yure: “Yu magū āārā”, ārībirikōāka! Irasirigu yure sugu mūrē moāboegu irirosū opaka! ārīgura yurure”, ārī gūñakumi.

²⁰Irasū ārī gūña, maague waa, ĩgū paguya wiigue goedujāakōākumi.

Ĩgū yoarogue aarimakūta, ĩgū pagu ĩgūrē ĩā, būro bopoñakumi. Puru ūmawāgā, ĩgūrē bokatīrī, pábua, mimi irikumi. ²¹Irasirigu ĩgū pagure ārīkumi:

“Au, yu Marīpu ĩūrōrē ñerō irikubū. Mudere irasūta irikubū. Ñegū āārā. Yure: ‘Yu magū āārā’, ārībirikōāka! Irasirigu yure sugu mūrē moāboegu irirosū opaka!” ārīkumi ĩgū pagure.

²²Ĩgū irasū ārīkeremakū, ĩgū pagu gapu ĩgūrē moāboerārē ārīkumi: “Murīgorāa. Surī ōārīrē āirā waa, sāka! Mojōsūrū túsārī berodere sāka! Gubu surīdere sāka! ²³Weku majīgū ōārō diikugure āirā waa, wējeka, ĩgūrē baa, yu magū goejari bosenu irimurā. ²⁴Ī yu magū boakōākumi, ārādi goejami. Okami. Dederidire marī bokāa”, ārīkumi. Puru bosenu irinugākuma.

²⁵Ĩgūsā bosenu iriripoe, masā tīgū gapu poeague āārīkumi. Iroque āārādi goedujarigu, wīi puro ejagu, ĩgūsā bayarire pékumi. ²⁶Ĩgūsā bayamakū

pégü, sugü ïgü pagüre moãboegure siiu, sêrênakumi: “¿Naásü waári wiiguere?” ârikumi. ²⁷“Mü pagumü pürîrî marîgü, ôägü goejami. Irasirigü mupü usuyari merä wekü majîgü dílkugure wêjêdoreami”, ârî yujukumi moãboegü ïgürê. ²⁸Ïgü irasü ârî weremakü pégu, masä tîgü gapü büro guakumi. Wiigue ñajäbirikumi. Ïgü ñajäbirimakü ïägü, ïgü pagü wiria, ïgürê: “Ñajärika!” ârädikumi. ²⁹“Au, péka! Yü wári bojori mü dorerire neö suñarö tarinügärö marîrö murê moãbosabü. Yü irasirikeremakü, neö sugü waibü sîbiribü, yü merämarä merä bosenu iriburo, ârigü. ³⁰Ï mü magü gapü ñerä nome merä müyare irisiribéodi âärîmî. Irire irisiribéo odo, ïgü goejamakü, wekü dílkugure ïgürê wêjê, ejoa”, ârikumi ïgü pagüre. ³¹“Maku, mü yü merä âärînfiköä. Irasiriro âärîpereri yü opari müya dita âärä. ³²Ï mü pagumü boaköökumi, ârâdi goejami. Okami. Dederidire marî bokäa. Irasirirä ïgü goejamakü, marî bosenu iri usuyamakü ôägoräa”, ârikumi ïgü magürê, ârî wereyupü Jesús.

Jesús, wári doebiri opaguyare koreboegü keori merä weredeä

16 ¹Jesús irasü ârî odo, ïgü buerärê i keori merä wereyupü: —Sugü masakü wári doebiri opagü âärîkumi. Irasirigü, ïgüyare koregure opakumi. Gajirä gapü ïgü ôärö korebirimakü ïärä, ïgü opugure: “Müya niyerure irisirigü iriami”, ârî weresäkuma. ²Ïgüsä weresämakü pégu, ïgüyare koregure siiu: “Gajirä yaa niyeru mü irisirire weresäma. Yaare mü moärîrê gojatúri pürê yüre ïmuka! Irasirigü yaare korenemobiriköäka pama!” ârikumi ïgü opu ïgürê. ³Ïgü irasü ârimakü, niyeru koregü äsü ârî güñakumi: “Yü opu yüre bëwíububü yámi. Yü turabea. Irasirigü turaro moärîrê bokatübirikoa. Gajirärê niyeru sêrê doanígü, gúyasîrîgorakoa. ¿Nasirigükuri yü?” ârî güñakumi. ⁴Purü güñanemokumi doja: “Dapagorare yü iriburire masîsiäa. Yüre moärî

marîmakü, yü äsü irimakü ïärä, yüre gajirä ïgüsäya wiirigue ñajädoreräkuma”, ârî güñakumi. ⁵Irasirigü, ïgü opüre wajamorärê suguno ditare siiu, sêrênakumi ejapürorigure: “¿Yü opüre noópa wajamorî mü?” ârî sêrênakumi. ⁶Wajamogü ïgürê yujukumi: “Cien dukari olivo wáikudi uyere wajamokoa”, ârikumi. Ïgü irasü ârî weremakü, äsü ârikumi ïgürê: “Doaka, murîgoräa! Mü wajamorîrê gojatúdea pü, i pü äärä. Iri pürê äi, gajî pügure cienenta dukarita gojatúka!” ârikumi. ⁷Purü gajigüre sêrênakumi: “¿Mukoa, noópa wajamorî?” ârikumi. Wajamogü ïgürê yujukumi: “Cien trigo ajuri wajamokoa”, ârikumi. Ïgü irasü ârimakü, äsü ârikumi ïgürê: “Mü wajamorîrê gojatúdea pü, i pü äärä. Iri pürê äi, gajî pügure ochenta ajurita gojatúka!” ârikumi. ⁸Ïgü opu, ïgü irasü ôärö irikatomeremakü ïägü: “Mü ñegü âärîkeregü, mü masîrî merä ôärö niyerure moãmasia”, ârikumi. I ümugue marä Marîpure masîbirikererä, Marîpuyarä ïgüsäya niyerure moãmasirö nemorö moãmasima, ârî wereyupü Jesús.

⁹Irasü ârî odo, äsü ârî werenemoyupü: —Musä i ümuma oparire boporärê sîka, müsärê maîburo, ârîrâ! Musä irasü sîmakü, müsä opadea pereadero purü ümugasigüe müsä ejamakü, íroque âärîrâ müsärê usuyari merä bokatîrîñeäräkuma.

¹⁰Sugü mérîgä opari merä ôärö irigü, wári opari merädere ôärö irigükumi. Gajigü mérîgä opari merä ôärö iribi, wári opari merädere ôärö iribirikumi. ¹¹Musä i ümuma merä ôärö iribirimakü, ¿noä Marîpuyare diaye ôärî oparire sîbukuri müsärê? ¹²Gajiguyare müsä ôärö iribirimakü, ¿noä müsä ôärö âärîburire sîbukuri müsärê?

¹³Neö sugü moärîmasü përä oparärê moãboemasîbirikumi. Sugü opüre maîgü, gajigü gapüre maîbirikumi, o sugü opüre büremugü, gajigü gapüre yujubirikumi. Ïgüsä irirosüta niyerure maîtarigü, Marîpü gapüre maîbemi, ârîyupü Jesús.

¹⁴Īgū irasū ārimakū pérā, fariseo bumarā gapu niyerure maĩrā āārisiā, ĩgūrē buridañurā. ¹⁵Īgūsā irasū buridamakū pégu, Jesús ĩgūsārē wereyupu:

—Musā, masaka ĩūrōrē ōārō iriadāa. Īgūsā, musā iririre ĩārā: “Ōārā diayemarē irirā āārĩma”, ārĩrĩrē buro péduāa. Marĩpu gapu musā gũñarĩrē masĩmi. Masaka ĩgūsā basi iririre: “Ōātaria”, ārĩ gũñadima. Marĩpu gapu ĩgūsā iririre: “Netaria”, ārĩ ĩāmi.

Jesús, Marĩpu dorerire, ĩgū marĩ Opu āārĩrĩrē weredea

¹⁶Juan masakare wāiyedi ejaburo dupiyuro Marĩpu ĩgū Moisére doreri pídea merā, ĩgūya kerere weredupiyunerā buedea merā marĩrē doredi āārĩmĩ. Dapagora gapure Juan ejadero puru, Marĩpuya ōārĩ kerere, ĩgūyarārē dorerire yu werea. Yu irire weremakū pérā, masaka ĩgūsā turari merā ĩgūyarārē doreroguere buro ñajāduama.

¹⁷Ūmugasi, i nikūde pererokoa. Iri perekeremakū, Marĩpu Moisére doreri pídeare neō béobirikumi. Iri doreri merā āārĩpereri ĩgū: “Āsū irigura”, ārĩdeare iriyuwarikugukumi ĩgū ārĩderosūta, ārĩyupu Jesús.

Jesús masakare: “Musā marāposā nomerē béobirikōāka!” ārĩ buedea
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸Irasū ārĩ odo, āsū ārĩnemoyupu: —Sugu ĩgū marāpore béo, gajigo merā marāpokugu, igo merā ñerō irigu yāmi. Gajigu béodeore marāpokugude igo merā ñerō irigu yāmi, ārĩyupu.

Jesús doebiri wāri opaguya, gajigu Lázaro wāikuguya keori merā buedea

¹⁹Puru Jesús gajĩ keori merā wereyupu doja:

—Sugu wāri doebiri opagu āārĩdi āārĩmĩ. Surĩ wajaparire sãñadi āārĩmĩ. Irasirigu wāri opagu āārĩsiā, ūmuriku bosenu irigu irirosū ōārĩ ditare baarikudi āārĩmĩ. ²⁰Gajigu bopogu

Lázaro wāikugu, ĩgūya dupu āārĩperero kāmikugu wāri doebiri opaguya wii makāpuro doanadi āārĩmĩ. ²¹Wāri doebiri opagu baamakū, bopogu gapu ĩgū baasiridijuri pogare baayapiduagu, sea, baadi āārĩmĩ. ĩgū iro doaripoe diayéa ĩgū puro eja, ĩgūya kāmĩrē neerēnerā āārĩmā.

²²Puru bopogu boakōadi āārĩmĩ. ĩgū boamakū, Marĩpure wereboerā paraíso wāikurogue Abraham āārĩrōgue ĩgūrē āĩmurĩānerā āārĩmā. Mérōgā puru wāri doebiri opagude boakōadi āārĩmĩ. ĩgū boamakū, ĩgūrē yāanerā āārĩmā. ²³Irasirigu doebiri opagu āārĩdi boanerā āārĩrōgue ejagu, buro poyari merā āārĩdi āārĩmĩ. ĩgū iroque āārĩgū, ūmugasigue ĩāmu, Abrahārē yorogoue āārĩmakū ĩadi āārĩmĩ. Lázarodere ĩgū merā āārĩmakū ĩadi āārĩmĩ.

²⁴Irasirigu buro gaguinĩdi āārĩmĩ: “Yu ñekū Abraham, bopōñari merā ĩāka yure! Lázarore iriuka! ĩgū yure ĩgūya mojōsūrū merā dekore yosa, yaa nedirure yusañajāmakū irigu aariburo. Yu i peameguere buro poyagu irikoa”, ārĩdi āārĩmĩ. ²⁵Īgū irasū ārĩkeremakū, Abraham gapu ĩgūrē āsū ārĩdi āārĩmĩ: “Maku, okagu āārĩgūgue āārĩpererire ōārĩrē opabu mu. Lázaro gapure ūmuriku ñerō waabu. Dapagorare mu ñerō tariripoere ĩgū gapu ōoguere usuyari merā āārĩkōāgū yāmi.

²⁶Gajĩ āsū āārā. Ūkūārĩ gobe miē āārā. Irasirirā ōoguere āārĩrā mu puroguere waamasibema. Mu purogue āārĩrā ōogue aariduakererā, aarimasibema”, ārĩdi āārĩmĩ Abraham. ²⁷Īgū irasū ārĩmakū, doebiri opadi āsū ārĩdi āārĩmĩ: “Yu ñekū Abraham, murē buro sērēa. Lázarore yupuya wiigie iriuka! ²⁸Yu su mojōma pererā pagupūrāka. Lázarore weredoregu iriuka, ĩgūsārē ōoguere ñerō waarōguere aaribirikōāburo, ārĩgū”, ārĩdi āārĩmĩ. ²⁹Īgū irasū ārĩmakū, Abraham gapu yujudi āārĩmĩ: “Marĩpu ĩgū dorerire Moisére pídeare, Marĩpuya kerere weredupiyunerā gojadedere opama mu pagupūrā. Irasirirā irire bue, būremuburo”, ārĩdi āārĩmĩ. ³⁰Īgū irasū

ārimakū, doebiri opadi gapu yujudi āārimī: “Yū nekū Abraham, īgūsā irire opakererā, ōārō būremubirikuma. Lázaro boadigue masā, īgūsā puro waa, īgūsārē weremakū, īgūsā ñerō iririre bujawere, īgūsā gūñarirē gorawayurākuma. Irasirirā ōārī gapure irirākuma pama yu pagupūrā”, āridi āārimī. ³¹ Īgū irasū ārimakū, Abraham gapu īgūrē āsū ārī weredi āārimī: “Mū pagupūrā Marīpu īgū dorerire Moisére pīdeare, īgūya kerere weredupiyunerā gojadeadere būremumerā, Lázaro boadigue masā, īgūsārē weremakūdere Marīpure būremubirikuma”, āridi āārimī Abraham, ārī wereyupu Jesús.

Gajirārē ñerō irimakū iribirikōāka! ārī weredea

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 ¹ Jesús īgū buerārē āsū ārī wereyupu:

—Masakare ñerō irimakū iriri, āārinīkōārokoka. Gajirārē ñerō irimakū iriguno gapu ñetariro tarigukumi. ² Sugū yure būremugūrē majīgū irirosū āārīgūrē ñerō irimakū irigu, būro wajamoāsūgukumi. Irasiriro, īgū gajigure ñerō irimakū iriburi dupiyuro masaka īgūrē wāriye ūtāye merā wūnugūgue suasiu, wādiyague meéyomakū ōābukoka. ³ Irasirirā ōārō pémasīka musā! Mūyagu mūrē ñerō irimakū īāgū: “Irinorē iribirikōāka!” ārika īgūrē! Irasirigu īgū ñerō iriadeare bujawere, īgū gūñarirē gorawayumakū īāgū, īgū ñerō iriadeare kātika! ⁴ Irasirigu sunārē su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarigora mūrē ñerō irimakū īāgū, irikuta mūrē kātiri sérēgū ejamakū, kātika! āriyupu.

Marīpure būremurirē weredea

(Mt 13.31-32)

⁵ Jesús irasū ārimakū pérā, īgū buerā āsū ārīñurā:

—Guare Marīpure būremunemomakū irika!

⁶ Īgūsā irasū ārimakū, marī Opū Jesús āriyupu:

—Marīpure musā būremurī opari, mostazayegā irirosū mērōgā āārīkeremakū, īgū sicómoro wāikudire: “Tūāduuawāgā, wādiyague ejanugārō waaka!” āribukoka. Musā būremurī merā doremakū, musā ārīrōsūta waakoka, āriyupu.

Sugū moāboerimasū iririre weredea

⁷ Irasū ārī odo, āsū ārīnemoyupu doja:

—Musā watopegue āārīgū sugū moāboegure opakumi. Īgū poeegue moākumi, o wekware korekumi. Īgū moā odo, wiigue dujajamakū iārā, īgūrē: “Murīgora, baagu aarika!” āribukuri? ⁸ Āribirikoka. Āsū gapu āriko: “Yū baaburire āmuka! Pūru yū baa, iirī iriripoere yure baari sīnemobu yūka! Yū baa ōoadoero pūru, mude baagukoka pama”, āriko musārē moāboegure. ⁹ Īgū musā moādorere ōārō irimakū iārā, īgūrē: “Ōāa, mū merā usuyāa”, āribukuri? Āribirikoka. ¹⁰ Musāde īgū irirosūta āārīpereri Marīpu dorerire iri odo, āsū ārika! “Guā īgūrē moāboerā, ubu āārīrā āārā. Īgū doreri guare pīdea ditare iriabū”, ārika! āriyupu.

Jesús pe mojōmarā kāmī boarārē taudea

¹¹ Gajinu Jesús Jerusalégue waagū, Samaria nikū, Galilea nikū watope тариwāgāyupu. ¹² Iro āārīrī makāgue īgū ejaripoe pe mojōmarā ūma kāmī boarā īgūrē bokatīrīrā aarīñurā. Kāmī boarā āārīsīā, yoaweyarogue dujanugā, suro merā gaguiniñurā:

¹³ —Jesús, buegu, guare bopoñarī merā iāka! ārīñurā.

¹⁴ Jesús īgūsārē īāgū, āsū āriyupu: —Paíare musāya dupure imurā waaka! āriyupu.

Īgūsā maague waaripoe īgūsāya kāmī yaripereakōāyuro. Kāmī marīrā dujañurā. ¹⁵ Irasirigu sugū īgūsā watopemū īgūya kāmī yarimakū īāgū, Jesús pūroge gāmedujarigu, busūro merā Marīpure: “Ōātaria mū”, ārī, usuyari siyupu. ¹⁶ Jesús puro ejagu, īgūya guburi puro ñadukupuri merā

ejamejāja, ĭgūya diapure yebague moomejāja, Jesúre: “Ōāa”, āri, usuyari sīyupū. ĭgū Samariamū āārīyupū.

¹⁷Jesús, ĭgū suguta irasirimakū ĭāgū, āsū ārīyupū:

—Pe mojōmarā āārāma kāmi tausūanerā. ĭGajirā su mojōma pere gaji mojō wapikudiru pērēbejarā gapū noogue āārīkuri? ¹⁸ĭi guaya nikūmū āārībi dita Marīpure usuyari sīgū gāmedujariañumi. ĭNasirirā gajirā ĭgū merā āārānerā gapū aaribirayuri? ārīyupū.

¹⁹Irasū āri odo, ĭgūrē āsū ārīyupū:

—Wāgānūgā, waaka! Mū Marīpure būremurī opasīā, kāmi marīgū dujabū, ārīyupū.

Jesús, Marīpū doreri ejaburire weredea

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰Iro āārīrā fariseo bumarā Jesúre āsū āri sērēñañurā:

—ĭNaāsū āārīmakū, Marīpū ĭgūyarārē doreri ejarokuri? ārīñurā. ĭGūsā irasū ārīmakū pēgū, yujyupū:

—Marīpū ĭgūyarārē doreri ejamakū, musā ĭāmasībea. ²¹“Marīpū ĭgūyarārē doreri ōogue āārābū, o sōogue āārā”, ārīmasīña maa. ĭGūyarārē doreri musā watopegue āārīsīāa, ārīyupū.

²²Irasū āri odo, ĭgū buerārē āsū ārīyupū:

—Pūnūgue yū āārīpererā tīgū i ũmūgue dupaturi aariburire būro ĭāduarākoa. Yū aariburi dupiyuro sunū yūre ĭāduakererā, neō sunū ĭābirikoa.

²³Gajirā musārē āsū ārīrākuma. “ĭāka! Cristo ōōta āārīmi”, o gajirā: “Cristo sōogue āārāmi”, ārīrākuma. ĭGūsā irasū ārīkeremakū, ĭgūsārē neō tūyabirikōāka! ²⁴Yū āārīpererā tīgū i ũmūguere dupaturi aarīgū, bupū āārīperero ũmarōrē gūñāna marīrō miārōsū, gūñāna marīrō aarīgukoa.

²⁵Yū dupaturi aariburo dupiyuro yūre būro ñerō tarihi āārā. Dapagora marā yūre gāamebirikuma. ²⁶Noē āārīdeapoe marārē waaderosūta yū āārīpererā tīgū aariburo dupiyurogārē waarokoa.

²⁷Noē āārīdeapoere masaka baa, iirī, mojōsuaunanerā āārīmā. ĭGūsā pūrā nomerē nomesunanerā āārīmā. Noē doōdiru wādirugue ñajārīnūguedere irasūta irinīkōāunanerā āārīmā.

Pūnū Marīpū ĭgūsā āārīpererārē miūbēopeokōādi āārīmī. Irasūta waarokoa yū dupaturi aarimakūdere.

²⁸Lot āārīdeapoedere murārōta iriunanerā āārīmā. Baa, iirī, wajari, dua, ote, wiirire iriunanerā āārīmā. ²⁹ĭGūsā irasū iriripoe ĭgūsāya makā Sodoma wāīkuri makārē Lot wirideanurē deko merērōsū, ũmūgasima peame, azufre wāīkuri poga ũjūdijari, ĭgūsārē wējēpeokōādero āārībū. ³⁰Yū āārīpererā tīgū gūñāna marīrō i ũmūgue dupaturi aarirīnūrē masakare irasūta waarokoa.

³¹Irasū waaripoere sugū ĭgūya wii wekague āārīgū, wii poekague ĭgūyare āīgū dijabirikōāburo. Murārōta gajigū ĭgūya poeague āārīgū, ĭgūya wiigū dujāabirikōāburo. ³²Lot marāpo igoya makārē ĭāgāmedujugo, moā turu irirosū poyanūgādeare gūñaka! ³³Sugū ĭgūya āārīburi ditare gūñagū perebiri peamegue waadederīgukumi. Gajigū yaare gūñagū tarīgukumi. Marīpū pūroque waagukumi ĭgū merā ōārō āārīnībū.

³⁴Mūsārē werea. Irasū waaburi ñamirē, pērā peyarogue kārīrākuma. Sugū yūre būremugū āīsūgukumi. Gajigū yūre būremubi dujagukumi.

³⁵Nomede pērā ojodūka biurā āārīrākuma. Sugo yūre būremugō āīsūgokumo. Gajigo yūre būremubeo dujagokumo. ³⁶Pērā poeugere moārā āārīrākuma. Sugū āīsūgukumi. Gajigū dujagukumi, ārīyupū.

³⁷ĭGū irasū ārīmakū pērā, ĭgū buerā sērēñañurā:

—Gūa Opū, ĭnoogue irasū waarokuri? ārīñurā.

Jesús yujyupū:

—Mimua nerēmākū ĭārā, masaka sugū waibū boadi āārīrōrē masikuma. I irirosū yū aarimakū ĭārā, ĭgūsā wajamoāsūburire masirākuma, ārī wereyupū Jesús.

Jesús sugo wapiweyo, weresārīrē
beyerimasū keori merā buedea

18 ¹Puru Jesús igū buerārē buegū, āsū āriyupū: “Musā Marīpure sērērā, piri ro marīrō gūnaturari merā sērēka!” āriyupū. Irasirigu i keori merā wereyupū. ²Āsū āriyupū:

—Su makārē sugū weresārīrē beyerimasū āārīkumi. Igū Marīpure, masakadere būremubirikumi. ³Iri makārēta sugo wapiweyo āārīkumo. Igo igū pūroge igūrē iritamurī sērēgō waanakumo: “Yure iaturigure wajamoāadoreka!” ārinakumo. ⁴Igo irasū āirīkū, igore: “Iribirīkoa”, ārinakumi. Igū irasū ārikeremakū, wāri igūrē sērē, garibokumo. Igo gariborire piribirimakū iāgū, āsū āri gūñakumi igū basi: “Yū Marīpure, masakadere būremubi āārīkeremakū, ⁵igo yure garibotarimo. Yure irasū garibogo yure gariboreamakū yāmo. Irasirigu igore iaturigure igo weresārīrē pé, igūrē wajamoādoreguko pama”, ārikumi, āri wereyupū Jesús.

⁶Irasū āri odo, marī Opū werenemoyupū:

—Ī weresārīrē beyerimasū ñegū āārīkeregū, igo sērēnīrīrē pékumi. Igū irasirideare ōārō pémasika musā! ⁷Igū nemorō Marīpū gapū igū beyenerārē ūmurī, ñamirī igūrē būro sērēnīrārē iritamugukumi. “Iritamubirīkoa”, āribirikumi igūsārē. ⁸Musārē werea. Marīpū gajirā igūsārē ñerō irimakū iāgū, igūsā sērērīrē pé, yooboro marīrō igūsārē iritamugukumi. Īgū irasū ōārō pégu āārīkeremakū, yū āārīpererā tīgū i ūmugue dupaturi aarīgū, Marīpure būremurārē igūrē sērērārē bokagakuri? āriyupū.

**Jesús fariseo bumū, gajigu romano
marā opure niyeru wajaseabosarimasū
keori merā buedea**

⁹Jesús irasū āri odo, gajī keori merā bueyupū. “Gua gapū ōārā āārā. Gajirā gapū ñerō irirā āārīma”, āri gūñarārē i keori merā āsū āri wereyupū:

¹⁰—Pērā ūma Marīpūya wiigue igūrē sērērā waakuma. Sugū fariseo bumū, gajigu romano marā opure niyeru wajaseabosarimasū āārīkuma. ¹¹Fariseo bumū gapū ejanugā, iāmu, āsū āri werenīkumi: “Gūapu, yū murē ūsuyari sīa. Yū, gajirā yajarimasā, ñerī iririmasā, nome merā ñerō iririmasā irososū āārībea. Irasū āārīmakū, neō īi romano marā opure niyeru wajaseabosarimasū irososū āārībea. Irasirigu murē ūsuyari sīa. ¹²Semanarikū penū berea murē būremugū. Pe mojōma niyeru koeri wajatagu, su koe murē sīa. Āārīpereri yū wajatarire murē irasū dita sīa”, ārikumi. ¹³Niyeru wajaseabosarimasū gapū neō ñajārōgue dujanugā, muūsīunugāja, igū ñerī oparire gūña, būjawere, ūmugasigue neō iāmurō marīrō igūya koretibire pá, āsū ārikumi Marīpure: “Yū ñegū āārā, irasirigu yure bopoñarī merā iāka!” ārikumi. ¹⁴Musārē werea. Īi niyeru wajaseabosarimasū, Marīpū iūrō ōāgūgue igūya wiigue dujāakumi. Fariseo bumū gapū, Marīpū iūrō waja opaguta igūya wiigue dujāakōākumi. Āsū āārā. Sugū igū basi: “Gajirā nemorō ōāgū āārā”, āri gūñagūnorē Marīpū igūrē ubu āārīgū āārīmakū irigukumi. Gajigu Marīpure: “Ñerō iriabū, irasirigu yure bopoñarī merā iāka!” ārīgū gapure Marīpū igū iūrō ōāgū āārīmakū irigukumi, āri wereyupū Jesús.

**Jesús majīrāya āārīburi Marīpure
sērēbosadea**

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵Puru masaka majīrāgārē Jesure moañadorerā igū puro āijañurā. Igūsā āijamakū iārā, Jesús buerā igūsārē bokatīrī: “Igūrē garibobirikōāka!” āriñurā. ¹⁶Jesús gapū majīrāgārē igū puro siiu, igū buerārē āriyupū:

—Majīrā yū pūroge aariburo. Kāmutabirikōāka igūsārē! Marīpū igūyarārē dorerogue āārīmurā, iīsā majīrā yure ūsuyari merā bokatīrīñeārā irososū āārīma. ¹⁷Diayeta musārē werea. Iīsā majīrā Marīpure igūsā Opure gāāmerā irososū āārīmerāno,

ĭgũyarārē doreroguere waabirikuma, āriyupũ.

Sugu maamu wári doebiri opagu

Jesús merā werenídea

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸Pũru sugu judío masaka oparā merāmũ Jesúre sērēñayupũ:

—Ōāgũ buegu, yũ ũmugasigue perebiri okarire wajatadũagu, ĩñeénorē irigũkuri? āriyupũ.

¹⁹Jesús ĭgũrē āriyupũ:

—ĩNasirigu yure: “ōāgũ”, ārĩrĩ? Marĩpu suguta ōāgũ āārĩmi. ²⁰Mũ, ĭgũ doreri pídeare masía: Gajigu marāpo merā ñerō iribirikōāka! Masakare wējēbirikōāka! Yajabirikōāka! Gajirāyamarē ārikatori merā werebirikōāka! Mũ pagusāmarārē gopeyari merā buremuka! āriyupũ.

²¹ĭgũ irasũ ārĩmakũ pégu, Jesúre yũjuyupũ:

—Iri doreri āārĩpererire majĩgũgāgueta iripeosiabũ yũ, āriyupũ.

²²ĭgũ irasũ ārĩmakũ pégu, Jesús ĭgũrē āsũ āriyupũ:

—Murē su wāi dũyáa. Āārĩpereri mũ oparire duagu waaka! Mũ duadea wajare boporārē guereka! Irasirigu ũmugasiguere wári ōārĩ opagukoa. Odo, yũ merā aarika! āriyupũ.

²³ĭgũ irasũ ārĩmakũ pégu, ĭgũ gapũ ĭgũ wári oparire maĩsĩā, bũro bujawereri merā āārĩnũgāyupũ. ²⁴ĭgũ bujaweremakũ ĭāgũ, Jesús āsũ āriyupũ:

—Wári doebiri oparārē Marĩpu ĭgũyarārē dorerogue ĭgũsā waadũamakũ diasatariakōāa. ²⁵Camellu awiru gobegāgu ñajātariweremasĩbirikumi. I nemorō wári doebiri opagure Marĩpu ĭgũyarārē dorerogue waamakũ diasāa, āriyupũ.

²⁶ĭgũ irasũ ārĩmakũ pérā, masaka āsũ ārĩñurā:

—Iro merē, ĩnoā gapũ Marĩpu tausũmurā ĭgũ pũrogue waamurā āārĩbukuri? ārĩñurā.

²⁷Jesús ĭgũsārē āriyupũ:

—Masaka ĭgũsā basi ĭgũsā iriri merā Marĩpu pũrogue waamasĩbema. Marĩpu

dita ĭgũsārē ĭgũ pũro āārĩmurā waamakũ irimasĩmi, āriyupũ.

²⁸ĭgũ irasũ ārĩmakũ pégu, Pedro ĭgũrē āriyupũ:

—Gua Opũ, gua murē tũyarā, āārĩpereri gua opadeare pípeokōābũ, āriyupũ.

²⁹ĭgũrē Jesús āsũ ārĩ yũjuyupũ:

—Diayeta musārē werea. Marĩpu ĭgũyarārē doreri kerere wererā waarā, ĭgũsāya wiirire, marāposā nomerē, ĭgũsā pagupũrārē, pagusāmarārē, pũrārē pípeorā, wári ōārĩ wajatarākuma.

³⁰ĭgũsā iro dupiyuro opaderosũ i ũmuguere nemorō wári ōārĩ wajatarākuma. Pũru i ũmũ peremakũ, ũmugasigue perebiri okari oparākuma Marĩpu merā āārĩnĩmurā, āriyupũ.

Dupaturi Jesús ĭgũ boaburire werede

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹Pũru Jesús ĭgũ buerārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā ditare siiuwāgā, āriyupũ:

—Ōārō péka! Marĩ Jerusalégue waarā yāa. Iroque āārĩpereri Marĩpũya kerere weredupiyunerā yũre āārĩpererā tĩgũrē gojaderosũta yũre waarokoa. ³²Irasirirā yũre ñeā, judío masaka āārĩmerāguere wiarākuma. ĭgũsā yũre burida, ñerō werenĩ, síku eotũbilarākuma.

³³Yũre bũro tārārākuma. Irasiri odo, wējērākuma. ĭgũsā yũre wējēadero pũru, urenũ waarō merā masāgukoa, āriyupũ.

³⁴ĭgũ buerā ĭgũ irasũ ārĩ wererire āārĩpererire neō pēmasĩbirĩñurā. Marĩpu irire ĭgũsārē pēmasĩmakũ iribiriypũ dapa.

Jesús Jericómurē koye ĩābire taudea

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵Pũru Jesús Jericó wāĩkuri makā tũrogue ejaripoe ĭgũ waarĩ maa tũro sugu koye ĩābi niyeru sērē doanĩyupũ.

³⁶Irasirigu masaka wārā ĭgũ pũro tariwāgānamakũ pégu, iro āārĩrārē sērēñayupũ: “ĩNasirirā masaka wārā tariwāgānarĩ?” āriyupũ.

³⁷—Jesús Nazaretmũ aarigú yāmi, ārĩñurā.

³⁸ Igūsā irasū ārimakū pégu, āsū āri gaguiníyupũ:

—Jesús, David parāmi āārīturiagu, yure bopoñarī merā iāka! āriyupũ.

³⁹ Igū irasū āri gaguinímakū, masaka igū dupiyuro āārírā gapu igūrē: “Toeaka!” āriñurā. Igūsā irasū ārīkeremakū, igū gaguiníadero nemorō gaguinínemoyupũ:

—David parāmi āārīturiagu, yure bopoñarī merā iāka! āriyupũ.

⁴⁰ Igū irasū ārimakū pé, Jesús dujanugāja, masakare: “Ārika igūrē!” āriyupũ. Igū irasū ārimakū pérā, gajirā igūrē āiwāgāñurā. Igū purogue āijamakū, Jesús igūrē sērēñayupũ:

⁴¹ —¿Neénorē yu murē irimakū gāāmerī? āriyupũ.

—Yu Opũ, yure koye iāmakū irika! āri yujyupũ.

⁴² —Jáu, iāka pama! Mũ yure buremurī opāa. Irasirigu tausūa, āriyupũ Jesús igūrē.

⁴³ Igū irasū ārimakūta, ōārō iāmasiakōāyupũ. Irasirigu Jesúre tuyawāgā, Marĩpure: “Ōātaria mũ”, āri, usuyari siyupũ. Āārĩpererā igūrē irasū waamakū iārāde, Marĩpure usuyari siñurā.

Jesús Zaqueore iābokadea

19 ¹ Pũru Jesús Jericógue eja, iri makārē tariwāgāgũ iriyupũ.

² Irore sugũ masakũ Zaqueo wāikugũ wārī doebiri opagu, romano marā opure niyeru wajaseaboerimasā opũ āārĩyupũ.

³ Igū Jesúre iāñuadiyupũ. Masaka wārā watopeguere ūmabi āārīsīā, Jesúre neō iābokabiriyupũ. ⁴ Irasirigu ūmadupiyuwāgā, Jesús tariwāgāburo puromũ yukũ sicómoro wāikudigue murĩayupũ igūrē: “Iāgura”, ārigũ. ⁵ Jesús irigu pũro tariagu, ūmarōgue peyagure iāboka, igūrē āsū āriyupũ:

—Zaqueo, murĩgora, dijirika! Yu dapagārē muya wiita dujagũkoa, āriyupũ.

⁶ Igū irasū ārimakū pé, Zaqueo mumurō merā dijiri, Jesúre būro usuyari merā bokatĩrigũ waayupũ. ⁷ Igũ

irasirimakū iārā, āārĩpererā masaka werewuñurā: “¿Nasirigu Jesús ñegũya wiigue dujagu waarĩ?” āriñurā.

⁸ Irasirigu Zaqueo igũya wiigue ejadero pũru, wāgānugā, marĩ Opũ Jesúre āriyupũ:

—Yu Opũ, péka! Gajino boporārē yu oparire deko merā dukawagura. Yu gajirārē ārikatori merā yajadeare wapikuri āārĩnemorō igūsārē wiagura, āriyupũ.

⁹ Jesús irire pégu, iri wii āārĩrārē āsū āriyupũ:

—Dapagā merā igũ, igũya wii marā, igūsā ñerō iridea wajare tausūma. Igũde Abraham parāmi āārīturiagu, yure būremugũ āārĩmi. ¹⁰ Yu āārĩpererā tĩgũ pereguri peamegue waadederibonerārē āma, taugu aarigũ iribũ, āriyupũ.

Jesús pe mojōma niyeru koeri keori merā buedea

¹¹ Jesús Zaqueo merā werenímakū masaka péñurā. Igũ Jerusalén turogue āarimakū iārā, āsū gũñañurā: “Gũñaña marĩrō Marĩpu igũyarārē dorero ejaburo yāa”, āri gũñañurā. Irasirigu Jesús keori merā igūsārē ¹² āsū āri wereyupũ:

—Sugũ masakũ, opũ ñajāburo dupiyuro yorogue gaji nikũgue waakōākumi. Igūrē opũ sóoadero pũru, igũya nikūrē goekumi. ¹³ Igũ waaburo dupiyuro igūrē moāboerā pe mojōmarārē siukumi. Siiu, igūsākũ su koe wajapari niyeru koe sī, igūsārē āsū ārikumi: “Yu iroque āārĩripoe i niyeru koe merā gajino wajari, duaka, gaji niyeru koeri wajatanemomurā!” ārikumi. ¹⁴ Irasū āri odo, opũ ñajābu waakōākumi pama. Igũya nikũ marā gapu igūrē gāāmebirikuma. Irasirirā, igũ waadero pũru, gajirārē igūrē weredorerā iriukuma. Irasirirā igūrē: “Mũ, gũa opũ āarimakū gāāmebea”, ārikuma. ¹⁵ Igūsā igūrē gāāmebirikeremakū, igūsā opũ ñajākumi. Opũ ñajāa odo, igũya nikũgue goedujāakumi. Irasū goedujajagu, igūrē moāboerārē igūsā niyeru koe merā wajatanemoadere masĩbu, igūsārē siukumi. ¹⁶ Igũ pũro ejapũrorigu āsū

ārīkumi: “Yū opū, mū niyeru koe yūre sīdea koe merā gaji pe mojōma koeri wajatanemobu”, ārīkumi. ¹⁷Īgū irasū ārīmakū pégu, īgū opū ārīkumi: “Ōāgorāa. Mū yure moāboegu ōāgū āārā. Yū dorederosūta yū mērōgā murē pīdea merā ōārō iriyo. Irasirigu pe mojōma makārīrē doregu āārīgukoa”, ārīkumi īgū opū īgūrē. ¹⁸Puru gajigu āsū ārīkumi: “Yū opū, mū niyeru koe yūre sīdea koe merā gaji su mojōma koeri wajatanemobu yude”, ārīkumi. ¹⁹Īgū irasū ārīmakū pégu, īgū opū ārīkumi: “Su mojōma makārīrē doregu āārīgukoa”, ārīkumi.

²⁰Puru gajigu āsū ārīkumi: “Yū opū, mūya niyeru koe ōō āārā. Iri koere surīro gasiro merā ōma, duripību. ²¹Mū gajirārē buro turaro merā moādoregu āārā. Mū basi moābirikeregu, otebi āārīkeregu, murē moāboerārē oterire otedore, īgūsārē oteri dukare seadore, irire mū basita opāa. Irasirigu murē gūiabu”, ārīkumi īgū opūre. ²²Īgū irasū ārīmakū pégu, īgū opū ārīkumi: “Mū yūre moāboegu nēgu āārā. Irasirigu murē wajamoāgura. Mū yūre wereri merāta murē weregura. Mū yūre āsū āārā: ‘Mū gajirārē buro turaro merā moādoregu āārā. Mū basi moābirikeregu, otebi āārīkeregu, murē moāboerārē oterire otedore, īgūsārē oteri dukare seadore, irire mū basita opāa’, āārā mū yūre. ²³Mū irasū ārīgū, ĩnasirigu yū murē sīdea koere niyeru duripīri wiigue duripībiriri? Irogue duripīmakū, i wii moārā iri koe merā wāro wajatanemobosabukuma murē. Irasirigu, yū goejagu, mū yūre īgūsā iriri merā wajatanemobosadeare nēāboakuyo”, ārīkumi īgū opū īgūrē. ²⁴Irasū ārī ōdo, gajirārē īgū puro āārīrārē ārīkumi: “Īgūrē niyeru koere ēma, pe mojōma koeri opagu gapure sīka!” ārīkumi. ²⁵Īgū irasū ārīmakū, īgūsā āsū ārīkuma īgūrē: “Gua opū, pe mojōma koeri opagu opasiami”, ārīkuma. ²⁶Īgūsā irasū ārīmakū, opū āsū ārī yūjukumi: “Musārē werea. Āārīpererā īgūsā opari merā ōārō irirā ōārīrē sīnemosūrākuma. Gajirā

ōārō irimerā īgūsā mērōgā opadideare ēmapeokōāsūrākuma. ²⁷Dapagorata yūre iāturirārē yūre opū nāāmākū gāāmemerārē yū purogue āārika! Yū iūrō wējēka īgūsārē!” ārīkumi opū īgūrē moāboerārē, ārī weryepu Jesús.

Jesús Jerusalégue ejadea

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸Irasū ārī ōdo, gajirā dupiyuro Jerusalégue waayupu doja. ²⁹Irogue waa, Betfagé, Betania wāikuri makārī puro ejapuroriyupu. Iri makārī, Olivos wāīkudi ētāū āārīdujimejārōgue āārīyuro. Irogue ejagu, īgū buerā pērārē āsū ārī iriuyupu:

³⁰—Si makā marī bokatīūrō āārīrī makāgue waaka! Iro ejarā, sugū burrore īgūsā suanuādire neō suñarō peyasūna marīgūrē bokajarākua. Īgūrē kura, ōōgue āārika! ³¹Sugū musārē: “ĪNasirimurā īgūrē kurari?” ārīmakū: “Marī Opū gāāmeami”, āārika! ārī iriuyupu.

³²Īgū irasū ārīmakū, īgū buerā pērā makāgue waañurā. Irogue Jesús īgū ārāderosūta waayuro. ³³Irasirirā burrore īgūsā kuramakū iārā, īgū oparā īgūsārē sērēñañurā:

—ĪNasirimurā burrore kurari? ārīñurā.

³⁴Īgūsā irasū ārīmakū pērā, āsū ārī yūjuñurā:

—Marī Opū īgūrē gāāmeami, ārīñurā.

³⁵Puru burrore Jesús purogue āāñurā. Āija, īgūsāya wekama surīre túwea, burro weka peo, Jesúre īgū wekague murībejamakū iriñurā. ³⁶Jesús peyawāgārimakū, masaka īgūsāya wekama surīre túwea āī, īgū waaburi maaré sēōpīdupiyuñurā īgūrē būremurā. ³⁷Irasirirā Jerusalén purogue eja, Olivos wāīkudi ētāū dijarirā, āārīpererā Jesúre būremurā īgūrē irogue tūyanerā āārīpereri īgū Marīpu turaro merā iri ĩmumakū iādeare gūñarā, usuyari merā Marīpure: “Ōātaria mū”, ārī, buro gaguiniñurā īgūrē būremurā. ³⁸Āsū ārīñurā:

Marī Opūre usuyari sīrā! Ī Marīpu marirē taugu iriudi ōārō aariburo. Ūmugasigue āārīrā siñājaburo.

İğūsāde Marīpūre: “Ōātaria mu
āārīpererā Opū āārīgū”, āri,
usuyari sīburo, āriñūrā.”

³⁹İğūsā irasū ārimakū pērā, surāyeri
fariseo bumarā irogue āārīrā Jesūre
āriñūrā:

—Buegu, mu buerārē wereka!
Toedoreka İğūsārē! āriñūrā.

⁴⁰İğūsā irasū ārimakū, Jesūs İğūsārē
uyjuyupū:

—Musārē werea. İğūsā usuyari merā
werenībirimakū, Marīpu i ūtāyerire
gaguinīmakū iribukumi, āriyupū.

⁴¹Purū Jesūs Jerusalén turo eja, iri
makārē İā, oreyupū. ⁴²Āsū āriyupū:

—Jerusalén marā, dapagā Marīpu
musārē ōārō siñajārī sīduarire
pemasīmakū ōatariboakuyo. Marīpu
irasū sīduakeremakū, musā irire
neō pēmasīduabea. Irasirigu Marīpu
musārē irire pēmasīdorebemi.

⁴³Irasiriro musārē ñerō waarīnū
ejarokoa. Musārē İāturiārā musāya
makā turore wea kāmutamaejājarākuma.
Musā wiriboadeare āārīpererogue
biapeokōārākuma musārē ñeāmūrā.

⁴⁴Irasirirā musārē yebague
wējēmeépīrākuma. Musārē iri makā
marā āārīpererārē wējēpeokōārākuma.
Ūtāyeri weadeade neō gajīye weka
dujabirikoa. Musārē Marīpu İğū
tauduarīnū ejakeremakū, musā İğūrē
İāmasībīridea waja, İğūrē bēodea waja
irasū waarokoa, āri wereyupū Jesūs.

Jesūs Marīpūya wiigue duarārē béowiudea

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵Purū Jerusalégue ejagu, Jesūs
Marīpūya wiigue ñajāyupū. Irogue
ñajāa, doebiri duarārē, İğūsā
duarire wajarīrādere bokaja, İğūsārē
béowiuyupū. ⁴⁶İğūsārē āsū āriyupū:

—Marīpu İğūya werenīrī gojadea
pūgue āsū ārīdī āārīmī: “Yaa wii, yure
buremurā yure sērērī wii āārā”, ārīdī
āārīmī. Musā gapū yajarimasāya wii
irirosū āārīmakū yāa, āriyupū Jesūs.

⁴⁷Ūmuriku Jesūs Marīpūya wiigue
masakare buegu waanayupū. İğū irasū
buegu ejamakū İā, Moisés gojadeare
buerimasā, paīa oparā, gajirā judío
masaka oparāde: “İNasirī İğūrē
wējērākuri?” āri gūñamañūrā. ⁴⁸İğūsā
İğūrē wējēduakeremakū, masaka
āārīpererā İğū werenīrīrē ōārō
pēnurūñūrā. Irasirirā Jesūre wējēduarā:
“Āsū irirā, İğūrē wējēmūrā”, āri,
āmumasībiriñūrā.

Judío masaka oparā Jesūre: “İNoā murē doreri?” āri sērēñadea

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

20 ¹Gajīnū Jesūs Marīpūya wiigue
āārīrārē Marīpu masakare
tauri kerere buegu iriyupū. İğū irasū
buemakū, paīa oparā, Moisés gojadeare
buerimasā, judío masaka murā merā İğū
purogue eja, ²İğūrē sērēñañūrā:

—Wereka guare! İNoā murē doreri,
mu irasirimakū? İNoā murē: “Āsū irika!”
āriñūrā.

³Jesūs İğūsārē uyjuyupū:

—Yude musārē sērēñagura. Uyjukā
yūdere! ⁴Juan masakare deko merā
wāīyemakū, İnoā İğūrē wāīyedoregu
iriyuyuri, Marīpu, o masaka? āriyupū.

⁵İğū irasū ārimakū pērā, İğūsā basi
āsū āri gāme werenīñūrā:

—İNaāsū āri uyjurākuri marī? “Marīpu
Juārē doredi āārīmī”, marī ārimakū,
Jesūs marīrē: “İNasirirā İğū weredeare
buremubiriri musā?” āribukumi.

⁶Āārīpererā masaka: “Diayeta Juan
Marīpūyare weredupiyudī āārīmī”,
āri gūñama. Marī: “Masaka Juārē
wāīyedorenerā āārīmā”, ārimakū, masaka
marīrē ūtāyeri merā dearākuma, āriñūrā.

⁷Irasirirā Jesūre āsū āri uyjuyupū:

—Juārē wāīyedoredire gua masībea,
āriñūrā.

⁸İğūsā irasū ārimakū, Jesūs İğūsārē
āriyupū:

—İro merē musā yure: “İNoā murē
irire doreri?” āri sērēñadeare yude
musārē uyjubea, āriyupū.

Jesús ñerā moārā keori merā buedea
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹Puru Jesús i keori merā masakare
āsū āri buenāyupū:

—Sugu masakū īgūya pooegue
iguidarire otekumi. Ote odo, gajirārē
iri pooere wayu: “Yū otedea dukare
deko merā sirākoa, yū musārē iri
pooere wayuri waja”, ārikumi. Irasū
ārī odo, gajirogue waakōākumi.
Yoaripoe deyomarīkumi. ¹⁰Puru igui
ñiripoe āārimakū, īgūrē moāboegure
īgūya pooema oteri dukare deko merā
sērēdoregu iriukumi. Pooere moārā gapu
īgū iriuidire irogue ejamakū iārā, īgūrē
pākuma. Neō sutō īguītō sirō marīrō
īgūrē iridujukuma. ¹¹Puru poe opu
gajigu īgūrē moāboegure iriuidikumi
doja. Pooere moārā gapu īgūdere pá,
ñerō irikuma. Neō gajino sirō marīrō
īgūdere iridujukuma. ¹²Puru poe opu
gajigu īgūrē moāboegure iriuidikumi
doja. Pooere moārā gapu īgūrē kāmītū,
iri poe tūrogue bēokōākuma.

¹³Īgūsā irasiridero puru, poe
opu āsū āri gūñakumi: “¿Nasirigukuri
yū?” ārikumi. “Āsū irigura. Yū magū
yū maīgūrē iriugura. Īgūrē irimakū,
īgūrē būremurākuma”, āri gūñadikumi.
¹⁴Irasirigu īgū magūrē iriukumi. Īgū
irogue ejamakū iārā, poe moārā gapu
īgūsā basi āsū āri gāme werenīkuma:
“Īta purugue i pooere opabu āārimī.
Īgūrē wejēkōārā! Irasirirā marī basi i
pooere oparākoa”, ārikuma. ¹⁵Irasirirā
īgūrē ñeā, poe tūrogue āiwāgā,
wejēbēokōākuma, āriyupū Jesús.

Irasū āri odo, īgūsārē sērēñayupū:

—Musā pēñamakū, īgū magūrē
wejēadero puru, ¿nasirigukuri poe opu
īgūya pooere moārārē? Āsū irigukumi.
¹⁶Irogue waa, īgūsārē wejē, iri pooere
gajirā gapure sīgukumi, āriyupū Jesús.

Īgū irasū ārimakū pérā, masaka gapu
āsū āriñurā:

—Neō marīrē irasū waabirikōāburo,
āriñurā.

¹⁷Jesús gapu īgūsārē iā, āsū āri
sērēñayupū:

—Marīpuya werenīrī gojadea pūgue
āsū āri gojasūdea, ¿nasū āriñuaro yāri?
Āsū āri gojasūdero āārībū:

Suye ūtāyere wii iririmasā
bēoadeaye merā gajigu gapu ōārō
turari wii irigukumi.^p

¹⁸Sugu i ūtāye weka meēmejāgū,
mutākōāgukumi. I ūtāye gapu īgū
weka meēbejaro īgūrē ōārī pogagāgue
meēmūtūbēokōārokoa, āriyupū Jesús.

Romano marā opu masakare niyeru
wajasearire Jesúre sērēñadea
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹Paia oparā, Moisés gojadeare
buerimasāde īgū i keori merā irasū
ārī weremakū pérā: “Marīrē: ‘Poe
moārā irirosū ñerā āārā’, āriḡū irikumi”,
ārī péña, īgūrē peresu irimurā būro
ñeāduadiñurā. Irasū ñeāduakererāta:
“Masaka, īgūrē marī irasirimakū iārā,
marī merā guarākuma”, āriñurā.
Irasirirā īgūsārē giūsīā, ñeāmasibiriñurā.
²⁰Irasirirā: “Gajinu īgūrē ñeārāra”, āri,
iānurūtuyañurā. Īgū ñerō yujumakū
weresāmura pēduarā iriadiñurā.
Irasirirā gajirārē irikatorārē īgū puro
iriñurā īgū werenīrīrē pēdorerā.
“Īgūrē sērēñarā waarā, masaka iūrōrē
diaye irirā irirosū āārīka!” āri, īgūsārē
iriñurā. “Jesús ñerō werenīmakū pérā,
iri nikū marā opu pūrogue peresu
iridorerā āiwāgārāra”, āriā, īgūsārē
iriuidiñurā. ²¹Īgūsā Jesús pūrogue ejarā,
āsū āriñurā:

—Buegu, mu iririkurire masā. Mu
ārikatoro marīrō werenīa. Marīpuya
diayeta buea. “¿Naásū gūñarī masaka
yure?” āri gūñarō marīrō diayeta
īgūsārē werea. Oparārē, ubu āārīrādere
āārīpererārē surosūta iāa. ²²Irasirigu
guare wereka! Romano marā opu marīrē
niyeru wajasearire marī wajarimakū,
¿ōāgorari, o ōāberi? āriñurā Jesúre.

²³Jesús gapu īgūsā ñerō iriduarire
masisīā, īgūsārē āriyupū:

²⁴—Niyeru koere āirika! I koeguere, ĩnoāya diapu keori, noāya wāi tuuyari? āriyupũ.

—Romano marā opũya diapu keori, ĩgũ wāita tuuyāa, āri yujũñurā.

²⁵Īgūsā irasũ ārimakũ pégu, Jesús ĩgūsārē āsũ āriyupũ:

—Iro merē romano marā opũya āārĩrĩrē ĩgūrē sika! Marĩpũya gapũre Marĩpũre sika! āriyupũ.

²⁶Irasirirā masaka péuro neō ĩgūrē ñerō āri werenĩmakũ irimasibiriñurā. Ubu gapũ ĩgũ yujũrire pérā péguka, toekōañurā.

Saduceo bumarā, Marĩpũ boanerārē masũburire Jesúre sērēñadea

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷Pũrũ surāyeri saduceo bumarā Jesús pũrogue ejañurā. Īgūsā: “Masaka boanerāgue masābirikuma”, āri bũremurā āariñurā. Irasirirā Jesúre āsũ āriñurā:

²⁸—Buegu, Moisés marĩrē āsũ āri gojapĩdi āarĩmĩ: “Sugũ marāpokũdi pũrā marĩkeregu ĩgore boawecomakũ, ĩgũ pagumũ ĩgore dúunorēgukumi. Irasirirā, ĩgũ igo merā pũrākũrā ĩgũ tĩgũ dagũ pũrā irirosũta āārĩrākuma”, āri gojapĩdi āarĩmĩ.

²⁹Iripoeguere sugũ pũrā, su mojõma pere gajĩ mojõ peru pērēbejarā āārĩunanerā āarĩmā. Īgūsā tĩgũ gapũ marāpokũ, pũrā marĩgũta boakõāyupũ. ³⁰Irasirigũ ĩgũ dagũ dokamũta ĩgũ marāpo āārĩdeore dúunorēyupũ. Īgũde, ĩgũ tĩgũ dagũ irirosũta pũrā marĩgũta boakõāyupũ. ³¹Īgūsā pērā dokamũde pũrā marĩgũta boakõāyupũ. Irasũ dita pũrā marĩrāta boapereakõañurā. ³²Īgūsā pũrũ ĩgūsā marāpode boakõāyupo pama. ³³Īgūsā su mojõma pere gajĩ mojõ peru pērēbejarā ũma ĩgore marāpokũadiñurā. Irasirirā boanerā masāmakũ, ĩnĩno marāpogora āārĩgokuri? āriñurā.

³⁴Jesús ĩgūsārē yujũyupũ:

—I ũmũgue āārĩrā, ũma, nome merā marāpokũma. Īgūsā pũrā nomedere

nomesuma. ³⁵Īgūsā irasirikeremakũ, ũmũgasigũe āārĩmurā gapũ irasũ āārĩbirikuma. Marĩpũ: “Ōārā āārĩma”, āri ĩārā, boanerāgue masā, pũrũ ĩgũ pũrogue murĩārākuma. Irogueere marāpokũbirikuma. Īgūsā pũrā nomedere nomesubirikuma. ³⁶Marĩpũre wereboerā irirosũ neō dupaturi boabirimurā āarĩsiā, irasiribirikuma. Īgūsā Marĩpũ masũnerā, ĩgũ pũrā āārĩrākuma. ³⁷Iripoeguere Moisés ĩgũ yukũgāgue ũjũrõgue waadeare gojadi āarĩmĩ. ĩgũ irogue āārĩmakũ, Marĩpũ āsũ ārĩdi āarĩmĩ ĩgūrē: “Yũ Abraham, Isaac, Jacob Opũta āārā”, ārĩdi āarĩmĩ. I merā boanerā masāburire marĩ masā. ³⁸Abraham, Isaac, Jacob boanerā āārĩkererā, Marĩpũ merā okarā āārĩma. Irasirigũ Marĩpũ boanerā dupaturi masābirimurā Opũ āārĩbemi. Okarā Opũ āarĩmĩ. Āārĩpererā masaka boakererā, Marĩpũ ĩũrō okarā āārĩma, āriyupũ Jesús.

³⁹Īgũ irasũ āarĩmakũ pérā, surāyeri Moisés gojadeare buerimasā āsũ āriñurā:

—Buegu, mũ ōārō yujũa, āriñurā.

⁴⁰Irasirirā neō dupaturi gajĩ ĩgūrē sērēñaduabiriñurā.

“ĬNoā parāmi āārĩturiagu āarĩrĩ Cristo?” āri sērēñadea

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹Jesús gapũ āsũ āriyupũ:

—ĬNasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, David parāmi āārĩturiagu āarĩmĩ”, ārĩrĩ? ⁴²David, Salmos wāĩkuri gojadea pũgue āsũ āri gojadi āarĩmĩ:

Marĩpũ, yũ Opũre āsũ ārĩmĩ: “Ōō, yũ diaye gapũ doaka yũ merā dorebu!

⁴³Irasiriripoe murē ĩātũrĩrārē mũ dorerire tarinũgānemobirimakũ irigũra”, ārĩmĩ, āri gojadi āarĩmĩ David.⁴

⁴⁴David, Cristo ñekũ āārĩkeregu, ĩgūrē: “Yũ Opũ āarĩmĩ”, ārĩdi āarĩmĩ. ĬNasirigũ, Cristo, David parāmi āārĩturiagu

äärikeremakū, David igūrē irasū
ārīyuri? ārīyupū Jesús.

Jesús, Moisés gojadeare buerimasārē:

“Ñerō yáa”, āri weresādea

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Āārīpererā masaka péurogue Jesús
igū buerārē āsū ārīyupū:

⁴⁶ —Moisés gojadeare buerimasā
ñerō iririre òārō pémasika! Oparā
irirosū suri yoari sāna, masaka iūrōgue
waagorenama. Makā dekoguerē
masakare òārō buremurī merā
bokatīrī òādozemakū gāāmema. Nerērī
wiiriguere ñajārā, òārī doaripérigue
dita doaduama. Bosenurī āārīmakūdere
oparā doarigue dita doaduama.

⁴⁷ Wapiweyarā nome wajamomakū iā,
igūsāya wiirire emanokōāma. Igūsārē
bopoñarī merā iābirikererā, yoiripoe
Marīpure sērē imukatoma, masaka
igūsārē: “Marīpure òārō buremuma”,
ārīburo, ārīrā. Igūsā irasiriri waja
Marīpu igūsārē gajirā nemorō
wajamoāgukumi, ārīyupū Jesús.

Wapiweyo bopogo Marīpuya wiigue

niyeru koeri sādea

(Mr 12.41-44)

21 ¹ Jesús Marīpuya wiigue āārīgū,
iri wiima igūsā āmuburi niyeru
neōdī kūmague wāri doebiri oparā igūsā
niyeru sāmākū iāyupū. ² Sugo wapiweyo
bopogode iri kūmague pe koegā, mērōgā
wajakurī koerīgārē sāmākū iāyupū. ³ Iri
koerire igo sāmākū iāgū, āsū ārīyupū:

—Diyeta musārē werea. Igo wapiweyo
bopogo i kūmague niyeru sāgō, Marīpu
iūrō gajirā āārīpererā igūsā siadero
nemorō sāamo. ⁴ Gajirā wāri doebiri
oparā wāro sīkeremakū, igūsāya wāro
dūyāa. Igo gapu bopogo āārīkerego,
igo baari wajariboadeare sīpeokōāmo
Marīpure buremugō, ārīyupū.

Jesús Marīpuya wiire béoburimarē

weredea

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Surāyeri igū buerā Marīpuya
wiimarē iārā, āsū ārīñurā:

—Ōārī ūtāyeripa merā iridea wii āārā.
Masaka iri wiire igūsā sīdeade òārī āārā,
ārīñurā.

Igūsā irasū ārīmakū pégu, Jesús
igūsārē ārīyupū:

⁶ —Musā i wiimarē dapagorare iādāa.
Sunu i wiima āārīpereri marī iādea, i
ūtāyeride mutādijapereakōārokoa. Neō
suye ūtāye gajīye weka weamuriadeade
dujabirikoa, ārīyupū.

**Jesús: “I ūmu pereburi dupiyuro āsū
waarokoa”, āri weredea**

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Igū irasū ārīmakū pérā, igūrē
sērēñañurā:

—Guare buegu, iñnaāsū āārīmakū
mu ārāderosū waarokuri? iñNeeno iri
imugukuri, iri irasū waaburi dupiyuro?
ārīñurā.

⁸ Jesús yuyuyupū:

—Ōārō pémasika! Gajirā wārā
ārīkatorimasā aarirākuma. “Yu
Marīpu iriudi, Cristo āārā”, ārīrākuma.
“Dapagorare i ūmu pereburo aarisíaa”,
ārīrākuma. Igūsā ārīkatorire
pébirikōāka! ⁹ Masaka musā puro
gāmewējērīrē pérā, gajirogue marā
igūsā oparārē béori kerere pérā,
gukabirikōāka! I ūmu pereburi
dupiyuro irasū waapurorirokoa.
Irasū waakeremakū, i ūmu pereburo
dūyarokoa dapa, ārīyupū.

¹⁰ Irasū ārī odo, igūsārē āsū
ārīnemoyupū doja:

—Su bumarā, gajī bumarā merā
gāmewējērākuma. Su nikū marā, gajī
nikū marā merā gāmewējērākuma.

¹¹ Wāri makārīguere nikū buro
ñomerokoa. Masaka wārā waboari
merā boarākuma. Pūrīrikuri merā ñerō
tarirākuma. Ūmugasiguere buro goeri,
wāri gajino deyoarire iārā, masaka buro
gūirākuma.

¹² I āārīpereri irasū waaburo dupiyuro
musā yare buremurī waja gajirā musārē
ñeā, ñerō irirākuma. Irasirirā marī
judío masaka nerērī wiirigue musārē
weresā, peresu irirākuma. Makārī marā
oparā purogue āāñarākuma musārē

wajamoãdorerã. ¹³Ígūsã irogue musārē āijamakū, musã gapu Marĩpuya ôãrĩ kerere wererãkoa ígūsārē. ¹⁴Ígūsã musārē oparã pũrogue āiwãgãmakū ãrã, oparãrē yũjuburire gũñarikubirikõãka! “¿Naásũ ãrĩrãkuri ígūsārē?” ãrĩ gũñarikubirikererãtã ããrĩka! ¹⁵Musã werenĩmakū iritamugũra. Musārē irasũ iritamugũ, masĩrĩ merã ôãrĩ werenĩrĩ merã weremakū irigũra. Musã irasũ weremakū pérã, musārē ãaturirã gapu musã werenĩrĩrē bokatĩĩbirikuma. “Iri diaye ããrĩbea”, ãrĩmasĩbirikuma. ¹⁶Surãyeri musã pagusãmarã, musã pagupũrã, musãya makã marã, musã merãmarãde musārē oparãguere wẽjẽdorerã wiarãkuma. Irasirirã musārē surãyeri wẽjẽrãkuma. ¹⁷Yũre musã buremurĩ waja ããrĩperero marã masaka musārē ãaturi doorãkuma. ¹⁸Ígūsã irasirikeremakū, sudagã musãya poadagã neõ dederĩbirikoa. ¹⁹Irasirirã musārē ñerõ irikeremakū, yũre buremurĩrē pirimerã, Marĩpu pũrogue perebirĩ okari oparãkoa.

²⁰Irasirirã wãrã surara Jerusalén tũro gãmegorobiatũmakū ãrã, iri makãrē ígūsã béoburo mérõgã duyãa, ãrĩ masĩrãkoa. ²¹Irasũ waamakū ãrã, Judea nikũgue ããrĩrã ãtãyukugue ãmaduriburo. Jerusalẽgue ããrĩrãde iri makãrē wiriburo. Iri makã tũro ããrĩrã Jerusalẽguere dupaturi goedujãabirikõãburo. ²²Irasũ waarĩnũrĩ Marĩpu ñerãrē wajamoãrĩnũrĩ ããrĩrokoa. Irasiriro ããrĩpereri ígũya werenĩrĩ gojãdea pũgue gojãderosũta waarokoa. ²³I nikũ marã bure pũrĩrõ pẽnarãkuma. Marĩpu ígūsārē bure wajamoãgukumi. Irasũ waamakū, nijĩpagosã nome, ígūsã pũrã mirĩrãgã oparã nomede bure ñerõ tarirãkuma. ²⁴Surãyeri i makã marã gãmewẽjẽrõgue boarãkuma. Boamerã gapũre ããrĩpereri nikũgue ãiwãgã, peresu irirãkuma. Judío masaka ããrĩmerã Jerusalẽrē ñerõ irirãkuma. Irasirirã iri makã marãrē tarinũgãrãkuma. Marĩpu, judío masaka ããrĩmerãrē: “Iri makã marãrē neõ opabirikõãka pama!” ãrĩmakũgue opaduũrãkuma.

Jesús i ãmũgue ígũ dupaturi aariburire weredea

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵I ãmũ pereburĩ dupiyuro abe ãmũmũ, abe ñamimũ, neñukãde deyori gorawayuakõãrãkuma. Wãdiya turaro busuri, makũrĩ nikũguere bure ejarokoa. Irasirirã i ãmũ marã ããrĩpererã bure gukari merã diaye gũñamasĩbirikuma. ²⁶Õmarõgue marã turarã naradari merã béosũrãkuma. Irasũ waamakū ãrã, masaka i ãmũ pereburire: “¿Aarisiakuri?” ãrĩ gũñarã, bure guĩrĩ merã kõmorã irirosũ neõ gũñajabirikuma. ²⁷Irasũ waaripoere masaka yũ ããrĩpererã tĩgũ, wãro Marĩpu turari merã, ígũ gosesiriri merã ãĩmikãyebogue i nikũguere yũ dupaturi aarimakū ãrãrãkuma. ²⁸Yũ ãrĩderosũta iri goerire waapũrorimakū ãrã, musã yaarã ããrĩrã gũbirikõãka! Gũñaturari merã ãmũgasigue ããmuka! Mérõgã duyãa, Marĩpu musārē perebirĩ peamegue waabonerãrē tauri ejaburo, ãrĩyupu Jesús.

²⁹Irasũ ãrĩ odo, i keori merã ígūsārē werenemoyupũ:

—Higueragu, o gajigu yukũ noõ gããmedire ããka! ³⁰Irigũ pũ maamamakū ãrã: “Bojori waaburo mérõgã duyãa”, ãrĩ masĩa. ³¹Irigũ waarõsũta i ããrĩpereri yũ ãrĩrĩ irasũ waamakū ãrã: “Marĩpu ígũyarãrē doreri aariburo mérõgã duyãa”, ãrĩ masĩrãkoa. ³²Diayeta musārē werea. I ãmũ marã boapereburo dupiyuro i ããrĩpereri yũ ãrĩrĩ irasũ waarokoa. ³³Õmũgasi, i nikũde pereakõãrokoa. Yũ werenĩrĩ gapu neõ perebirikoa. ããrĩpereri yũ ãrĩrõsũta waayuwarikurokoa.

³⁴⁻³⁵Yũ dupaturi aariburinũrē neõ masĩbea musã. Irasirirã ôãrõ pẽmasĩka! Bosenũrĩrē irirã, ñerĩrē iribirikõãka! Mejãbirikõãka! I ãmũmarẽ bure gũñarikubirikõãka! Musã ire irasirimerã, gũñaña marĩrõ i ãmũguere yũ aarimakū ãrã, gukabirikoa. Waĩbu gũñaña marĩrõ weadeadague ígũ meesĩajarosũta gũñaña marĩrõ yũ aarĩrĩnũ masakare ããrĩpereri

nikū marārē waarokoa. ³⁶Irasirirā ōārō pémāsiri merā yúka! Maripure āsū āri sērēnífkōāka! “I ūmū peremakū, guare iritamuka! Turarire sika, guare ōārō tariburo, ārigū! Irasirirā gua āārīpererā tīgūrē guiro marirō bokatirirākoa”, āri sērēka igūrē! āriyupu Jesús.

³⁷Jesús ūmuriku Maripuya wiigue buenayupu. Namiriku buie odogu, Olivos wāikudi ūtāŕgue waa, iroque āārīboyoanayupu. ³⁸Boyoripoe āārimakū, āārīpererā masaka Maripuya wiigue igū buerire pérā waanañurā.

**Judas Iscariote Jesúre
wējēduarāguere igūrē imuburire
āmudea**

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-
2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 ¹Iripoe judío masaka pá wemasāri morēña mariri baari bosenu, mērōgā dūyayuro. Iri bosenu pascua wāikuyuro. ²Paia oparā, Moisés gojadeare buerimasā Jesúre wējēduarā: “¿Nasiri igūrē wējērākuri marī?” āriñurā. Igūsā Jesúre wējēduakererā, masakare guññurā.

³Iripoe wātī, Judas Iscariote wāikugugue nājāyupu ñerō iridoregu. Judas, Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemu āārādiyupu. ⁴Wātī nājādero puru, Judas paia oparā, Maripuya wiire korerā surara oparā puro waayupu. Iroque eja, igū Jesúre imuburire igūsā merā wereniyupu. ⁵Igū irasū ārimakū pérā, usuyari merā: “Igūrē mū guare imumakū, murē niyeru wajarirākoa”, āriñurā. ⁶Judas: “Jáu”, āri, puru: “¿Naásū āārimakū, masaka iāberogue oparāguere yu Jesúre wiamakū ōārokuri?” āri guñayupu.

Jesús igū buerā merā baatūnudea
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn
13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷Puru pá wemasāri morēña mariri baari bosenu āārīnugārīnū āārīyuro. Irinū pascua bosenu iririnū āārimakū, Maripu iūrō oveja majīgūrē igūsā

wējērīnū āārīyuro. ⁸Irinuta Jesús Pedrore, Juārē āsū āri iriuyupu:

—Marī pascua bosenu baaburire āmurā waaka!

⁹Igū irasū ārimakū pérā, āsū āri sērēñañurā:

—¿Noogue marī pascua bosenu baaburire āmumakū gāamekuri? āriñurā.

¹⁰⁻¹¹Jesús igūsārē yujyuyupu:

—Jerusalégue waaka! Iroque sugu dekoso kōāwāgāgūrē bokajarākoa. Igūrē tuyaka! Igū ñājāri wiigue ejarā, iri wii opure: “Guare buegu, āsū āri sērēñadoreami: ‘¿Dif taribugue yu buerā merā i pascua bosenuērē baagukuri?’ ārāmi”, ārika! ¹²Musā irasū ārimakū pé, wāri taribu, ūmarōgue igūsā āmu odoadea taribure imugukumi. Iroque marī baaburire āmuka! āriyupu Jesús.

¹³Irasirirā iri makāgue waa, iroque eja, Jesús wereaderosūta bokaja, pascua bosenu baaburire āmuñurā.

¹⁴Igūsā baaripoe ejamakū, Jesús igū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā merā baa doanīyupu. ¹⁵Iroque baa doanīgū, igūsārē āriyupu:

—Yu boaburo dupiyuro i pascua bosenu baarire musā merā buro baaduaa.

¹⁶Musārē werea. I bosenuērē marī dapagora irirosū yu dupaturi neō irinemobirikoa. Puru Yuru igūyarārē dorerogue dupaturi iriyuwarikugukoa, āriyupu.

¹⁷Irasū āri odo, iiriripare āi, Maripure: “Murē usuyari sia”, āri, igūsārē āsū āriyupu:

—Ire āi, dukawa iirika! ¹⁸Musārē werea. I igui dekore marī dapagora iirirosū yu dupaturi neō irinemobirikoa. Yuru igūyarārē doreri ejadero purugue dupaturi iirigukoa doja, āriyupu.

¹⁹Puru pāre āi, Maripure: “Murē usuyari sia”, āri, pāre pea, igūsārē āsū āri guereyupu:

—I yaa dupu āārā. Yu musā ñerō iridea waja boagukoa. Irasirirā musā dapagora iriaderosū nerē, pāre baariku, yu musārē boabosarire guñaka! āriyupu.

²⁰Igūsā baa odoadero puru, pāre āiaderosūta iiriripadere āi, igūsārē āsū āriyupu:

—Yu musārē boabosagu, yaa dí béori merā Yupu musārē: “Ōārō irigura”, ārideare iriyuwarikugukoa.

²¹Dapagore yure wējēduarāguere yure imubu ōō yu merā baa doanīmi.

²²Maripu āriderosūta yure āārīpererā tīgūrē waarō yāa. Yure imubu gapure ñetariro waarokoa, āriyupū.

²³Īgū irasū ārimakū pērā, īgūsā basi āsū ārī gāme sērēñānūrā:

—¿Noā marī watopeguere irasiribukuri? ārīñūrā.

**Jesús buerā: “Marī watopere,
¿noā āārīpererā nemorō
āārīgukuri?” ārī guaseodea**

²⁴Puru Jesús buerā āsū ārī gāme guaseoñūrā:

—Marī watopere, ¿noā āārīpererā nemorō āārīgukuri? ārīñūrā.

²⁵Jesús gapu īgūsārē āriyupū:

—I nikū marā oparā Marīpūre būremumerā gapu īgūsāyarārē dorerā, turaro merā dorema. Irasirirā īgūsā oparārē: “Masakare ōārō iritamurā āārīma”, ārīma. ²⁶Musā tamerā i nikū marā oparā irirosū iribirikōāka! Āsū gapu irika! Musā watopeguere sugu gajirā nemorō āārīduagu, musā nemorō ubu āārīgū maamu irirosū āārīburo. Musārē doreduagu, moāboegu irirosū musārē iritamugū āārīburo. ²⁷Musā gūñamakū, ¿niño gapu gajigu nemorō āārīgū āārīrī? ¿Baa doanīgū gapu, o īgūrē baari ejogu gapu āārīrī? Āsū āārā. Baa doanīgū gajigu nemorō āārīmi. Yu gapu musā watopegue āārīgū, musārē moāboegu irirosūta musārē iritamugū aaribū.

²⁸Masaka yure ñerō irikeremakū, musā yu merā āārīnīkōābu. ²⁹Irasirigu, Yupu yure īgūyarā Opū piderosū, yu musādere oparā sóogura. ³⁰Irasirirā, yu īgūyarā Opū āārīrōgue musāde, yu merā iirī, baa doanīrākoa. Iroge musā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari oparā doarire doarākoa. Irasirirā Israel bumarārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari buri marārē dorerākoa, āriyupū.

Jesús Pedrorē: “Yure masīkeregu:

‘Masībea’, ārīgukoa”, ārī weredea

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹Irasū ārī odo, marī Opū Jesús Pedrorē āsū āriyupū:

—Simón, yure péka! Wātēa opu Satanás Yupure sērēadami, trigo gasirire koro, yusasiribéoro irirosū musārē yure būremurīrē pirimakū iriduagu.

³²Īgū irasū iriduakeremakū, yu gapu mūya āārībure Yupure sērēbosabu, mū yure būremurīrē piribirikōāburo, ārīgū. Irasirigu yure dupaturi ōārō gūñaturadero puru, mūyarā yure būremurārē gūñaturamakū irika! āriyupū.

³³Īgū irasū ārimakū pégu, Pedro āriyupū:

—Yu Opū, murē peresu irirā, yudere mū merāta peresu iriburo. Murē wējērā, yudere mū merāta wējēburo, āriyupū.

³⁴Jesús īgūrē āriyupū:

—Pedro, murē werea. Dapagā ñami āgābo wereburo dupiyuro yure masīkeregu űrea gajirārē: “Masībea”, ārīkatogukoa, āriyupū.

Jesúre īgūsā ñeāburo dupiyuro waadea

³⁵Irasū ārī odo, Jesús īgū buerārē āsū ārī sērēñayupu doja:

—¿Sōō āārīdeapoere musā niyeru, surí āiārī ajuri, gubu surí opamerā musārē yu iriudeapoere ñeénorē gāāmenemorī?

—Neō gajino gāāmenemobiribū, ārī yujūñūrā.

³⁶Īgūsā irasū ārimakū, āriyupū doja:

—Dapagora gapure surí, niyeru āiārī ajuri oparā, irire āiaka! Musārē sareri majirī marīmakū iārā, musāya surí wekamarē dua, su mají wajarika!

³⁷Ire musārē werea. Marīpūya werenirī gojadea pūgue gojaderosūta yure waarō yāa. Āsū ārī gojasūdero āārībū: “ ‘Īgūde ñegū irirosū ñerā watopeguere āārīdi āārīmi’, ārīsūgukumi”, ārī gojasūdero āārībū, āriyupū. Īgū irasū ārimakū pērā, īgū buerā īgūrē ārīñūrā:

³⁸—Gua Opū, pe mají sareri majirī opāa, ārīñūrā.

—Ōasiáa, ári yujuyupũ Jesús.

Jesús Getsemanígue Marípure sêrêdea
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹Puru Jesús igũ irinarôsũ Olivos wãikudi útãũgue waakõayupũ. Igũ buerãde igũ merã waañurã. ⁴⁰Irogue ejagu, Jesús igũsârê áriyupũ:

—Marípure sêrêka, wãti árimesãrîrê iribukoa, árirã, áriyupũ.

⁴¹Irasũ ári odo, igũ suguta yowewaro waa, ñadukupuri merã ejamejãja, Marípure ásu ári sêrêyupũ:

⁴²—Aũ, yu ñerõ tariburire tauduagu, tauka! Yu irasũ árikeremakũ, yu gãamerôsũ iribirikõãka! Mu gãamerôsũ gapu yure waaburo, áriyupũ.

⁴³Igũ irasũ árimakũ, Marípure wereboegu ñmugasigũ aãrãdi Jesúre deyoayupũ igũrê gũñaturamakũ irigu.

⁴⁴Jesús buro pũrisũgũ Marípure sêrêadero nemorõ igũrê sêrênemoyupũ doja. Igũ ñajãsũriritã dí yeri pagayeri wiri, yebague yuriyuro.

⁴⁵Marípure irasũ ári sêrê odo, wãgãũgã, igũ buerã pũrogue ejagu, buro bujawereri merã kãrîrãrê bokajayupũ. ⁴⁶Irasirigu igũsârê áriyupũ: —¿Nasirirã kãriri? Yobeka! Marípure sêrêka, wãti árimesãrîrê iribukoa, árirã, áriyupũ.

Jesúre ñeãwãgãdea

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷Igũ irasũ ári wereripoe masaka wãrã ejañurã. Judas pe mojõma pere su gubu peru pẽrẽbejarã buerã watopemu aãrãdi masakare dupiyuyupũ. Jesús puro eja, igũrê bokatiri, igũya wayupãrãrê mimiyupũ. ⁴⁸Igũ irasũ mimimakũ iãgũ, Jesús gapu igũrê áriyupũ:

—Judas, ¿yure aãripererã tígũrê yure ñaturirãguere wiagu, yaa wayupãrãrê mimiri mu? áriyupũ.

⁴⁹Igũ irasũ árimakũ, Jesús buerã igũrê masaka ñeãburire masirã: “Gua Opũ, ¿gua sareri majiri merã igũsã merã gãmekẽasi?” áriñurã.

⁵⁰Irasũ ári, sugũ Jesús buegu igũya sareri maji merã paía opure moãboagure

diaye gapuma gãmipũrê ditiã dijukõayupũ. ⁵¹Igũ irasirimakũ iãgũ, Jesús áriyupũ:

—Iropata irika! Inorẽ irinemobita! áriyupũ.

Ári odo, gãmipũ aãrãderore moãñayupũ. Igũ moãñamakũ, igũya gãmipũ õãkõayuro doja. ⁵²Irasiri odo, igũrê ñeãmurãrê: paía oparãrê, Marípura wiire korerã surara oparãrê, judío masaka murãdere áriyupũ:

—¿Nasirirã sareri majiri merã, yuku dukari merã sugũ yajarimasũrê ñeãrã aarirã irirosũ yure ñeãrã aariri?

⁵³Ñmũriku Marípura wiigue musã merã yu aãrimakũ, yure neõ ñeãbiribu. Irasũ aãrikeremakũ, dapagora musã yure ñerõ iriripoe ejasiãa. Wãti ñaitiãrõgue aãrigũ musãrê dorerire irirã yãa musã, áriyupũ.

Pedro Jesúre masikeregu: “Masibeã”, áridea

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Puru Jesúre ñeã, paía opura wiigue aãñurã. Igũsã igũrê aãmakũ, Pedro igũsârê yowewarogue tuyayupũ. ⁵⁵Irogue ejarã, makãpuro ñajãrõma yeba dekogue peame diiñurã. Irasirirã irime tũro sũma doanĩñurã. Pedro igũsã puro eja, igũsã watopegue doayupũ. ⁵⁶Sugo moãboerimasõ, igũ peame tũro doamakũ iãgõ, igũrê õãrõ iã, gajirãrê ásu ári wereyupo:

—Íde igũ merã aãrĩdita aãrami, áriyupo.

⁵⁷Igo irasũ árimakũ pégu, Pedro árikatori merã:

—Yu igũrê neõ masibeã, ári yujuyupũ.

⁵⁸Mérõgã purũ gajigu igũrê iã, ásu áriyupũ:

—Mude Jesús buerã merãmũta aãrã, áriyupũ.

—Neõ aãrĩbea yu, áriyupũ Pedro.

⁵⁹Su hora purũ gajigu gajirãrê ásu ári wereyupo:

—Íi diayeta igũ merã aãrĩdita aãrĩmi. Galileamũta aãrĩmi, áriyupũ.

⁶⁰Igũ irasũ árimakũ, Pedro yujuyupũ: —Yu, mu werenigũrê masibeã, pẽmasibirikoa, áriyupũ.

Īgū irasū āriřipoeta āgābo wereyupū.
⁶¹Īgū weremakū, marī Opū Jesús
 yoaweyarogue āārīgū Pedrorē iā
 gāmeuyupū. Īgū irasū iāmakū, Pedro,
 Jesús iğūrē: “Dapagā űami āgābo iğū
 wereburo dupiyuro mū yure masīkeregū,
 űrea: ‘Masībea’, ārikatogukoa”, ārīdeare
 gūñabokayupū. ⁶²Irire gūñaboka, wiria,
 būjowererī merā būro oreyupū.

Jesúre űerō iri būridadea

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³Jesúre korerā surara iğūrē būrida,
 páñurā. ⁶⁴Irasū iğūrē párā, suríro gasiro
 merā iğūya koyere suabiato:

—ĲNoā murē pári? Ārībokaka! āriñurā.

⁶⁵Wári gajī űerō āri būridañurā.

Jesúre oparā pūroque āiadea

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶Gajinū gapū boyodujimejāripoe
 judío masaka murā, paía oparā, Moisés
 gojadeare buerimasāde nerēñurā. Pūru
 iğūsā nerērōgue Jesúre āija, āsū āri
 sērēñañurā:

⁶⁷—Wereka guare! ĲMū, Marīpū iriudi
 Cristota āārírī? āriñurā.

Jesús iğūsārē yūjuyupū:

—Musārē: “Yū iğūta āārā”, ārimakū,
 yure būremubirikoa. ⁶⁸Musārē gajinorē
 yū sērēñamakū, yure yūjubirikoa.

⁶⁹Musā yure būremubirikeremakū,
 mērōgā pūru Yūpū turatarigū yure
 āārīpererā tīgūrē iğū diaye gapū
 doamakū irigukumi, āriyupū.

⁷⁰Iğū irasū ārimakū pérā, āārīpererā
 iğūrē sērēñañurā:

—ĲIrasū āriğū, Marīpū magūta āārírī
 mū? āriñurā.

—Iğūta āārā musā ārīrōsūta, āri
 yūjuyupū Jesús.

⁷¹Iğū irasū ārimakū, āsū āriñurā:

—Nasirimurā gajirā iğūrē weresārīrē
 pēnemobirikoa marī! Iğū werenírīrē marī
 basita pēsíaā, āriñurā.

Jesúre Pilato pūro āijadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 ¹Irasū āri odo, āārīpererā
 wāgānūgā, Jesúre opū Pilato

wāikugū pūroque āiāñurā. ²Jesúre
 iroque āijarā, āsū āri weresānūgāñurā:

—ĲI mariya nikū marārē űerō

iridoremakū péabū. Romano marā opū
 niyeru wajasearire: “Wajaribirikōāka!”
 ārīrīrē péabū. Gajidire: “Yū judío
 masaka Opū, Cristo āārā”, ārāmi,
 āriñurā.

³Iğūsā irasū ārimakū pégu, Pilato
 Jesúre sērēñayupū:

—ĲMuta āārírī, judío masaka Opū?

—Mū ārīrōsūta iğūta āārā, āri
 yūjuyupū Jesús.

⁴Iğū irasū ārimakū, Pilato paía
 oparārē, masaka iroque āārīrārē
 āriyupū:

—ĲIre neō űerī iridea máa, yū iāmakū,
 āriyupū.

⁵Iğū irasū ārīkeremakū, iğūsā gapū
 būro weresānemoñurā:

—Iğū bueri merā masaka oparārē
 tarinūgāmakū iriami. Galilea
 nikūgue irire irinūgāmi. Dapagorare
 i makāguedere irasūta irigū ejāami,
 āriñurā.

Jesúre Herodes pūro āijadea

⁶Iğūsā irasū ārimakū pégu, Pilato
 gapū sērēñayupū:

—ĲĲI Galileamuta āārírī? āriyupū.

—ĲIromuta āārímī, āri, iğūsā

yūjūmakū pégu, Pilato surarare: “Jesúre
 Galilea nikū marā opū Herodes pūro
 āiaka!” āriyupū. Iripoe Herodes
 Jerusalégue āārīyupū. ⁸Iro dupiyuro
 Herodes Jesús iridea kerere pēdi
 āārímī. Irasirigū yoaripoe iğūrē būro
 iāduagu iriadiyupū. Jesús iğū turari
 merā iri imumakū iāduagu iriadiyupū.

Irasirigū iğū pūro iğūsā Jesúre āijamakū
 iāgū, būro usuyayupū. ⁹Wári Jesúre
 sērēñadiyupū. Iğū sērēñakeremakū,
 Jesús gapū iğūrē neō yūjubiriyupū.

¹⁰Paía oparā, Moisés gojadeare
 buerimasāde Herodes pūro ejanerā,
 Jesúre turaro merā weresāñurā. ¹¹Pūru
 Herodes iğūya surara merā Jesúre
 būrida, űerō iriñurā. Iğūrē būridarā, űārī
 surírore opūyañerē sāñurā. Irasiri odo,
 Herodes: “Iğūrē Pilato pūroque āiaka

doja!” āriyupū. ¹²Herodes, Pilato merā iro dupiyuroguere gāme iāduabirinerā āārīkererā, irinū merā gāmesuriñurā.

Jesúre wējédoredea

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³Puru Pilato paía oparārē, judío masaka oparārē, masakadere siiu neō, ¹⁴āsū āriyupū:

—Musā iirē yu puro āījarā: “Īi masakare ñerō iridoremi”, ārābū musā yure. Musā iūrō, yu iirē sērēñapeoabū. Musā iirē weresākeremakū, ĩ ñerō iridea máa, yu iāmakū. ¹⁵Herodede: “Iirē neō ñerī iridea máa”, āriyupū. Dupaturi iirē yu puro iriuañumi doja. Irasiriro iirē wējédoreri máa. Musāde ire masā. ¹⁶Irasirigu yu iğūrē tārādoregukoa. Puru iğūrē wiugura, ārādiyupū Pilato.

¹⁷Pilato, bojoriku pascua bosenu āārīmakū, sugū peresugue āārādire iğūsā wiudoregure wiunayupū.

¹⁸Irasirirā, Pilato: “Jesúre wiugura”, iğū ārīmakū pērā, āārīpererā masaka suro merā āsū āri gaguinínugāñurā:

—Jesúre wējēkōāka! Barrabás gapure wiuka! āriñurā.

¹⁹Īi Barrabáre iro dupiyuro Jerusalégue oparārē iğū béoduadea waja, gajirārē iğū wējédea waja, peresu irinerā āārīmá. ²⁰Pilato Jesús gapure wiuduadiyupū. Irasirigu masakare iğūrē wiuburire dupaturi sērēñayupū doja.

²¹Iğū Jesúre wiuduakeremakū, iğūsā gaguiníadero nemorō gaguiníñurā doja:

—Curusague pábiatú wējēka iğūrē! Wējēkōāka iğūrē! āriñurā.

²²Iğūsā irasū ārīmakū, Pilato urea waaró merā iğūsārē āsū ārādiyupū doja:

—¿Neéno ñerīrē iriari ĩ, musā irasū āri gaguinímakū? Yu iāmakū, neō iğūrē ñerī iridea máa. Irasiriro iirē wējédoreri máa. Irasirigu iğūrē tārādoore, wiugura, ārādiyupū.

²³Iğū irasū ārīmakū, masaka, paía oparāde buro gaguinínemo: “Curusague pábiatú wējēka iğūrē!” āriñurā. Pilato, iğūsā irasū āri gaguinímakū neō bokatūbiri: “Musā gāāmerō irika!”

āriyupū. ²⁴Irasirigu, iğūsā ārīrōsūta Jesúre curusague pábiatú wējédoreyupū.

²⁵Puru iğūsā sērērōsūta Barrabáre peresugue āārīgūrē, oparārē béoduadire, masakare wējēdi gapure wiuyupū. Irasiri odo, Pilato: “Musā gāāmerōsū irika Jesúre!” āriyupū.

Jesúre curusague pábiatúdea

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶Jesúre curusague wējēmurā iğūsā āiwwāgāripoe sugū Simón wāikugū Cirene wāikuri makāmu Jerusalén turogue āārādi goedujariyupū. Irasirirā iğūrē bokatīrī, ñeā, Jesús kōādea curusare kōātayadoreñurā.

²⁷Wārā masaka Jesúre waaburire iārā iğūrē tuyañurā. Iğūsā watopegue nome iğūrē iārā, gaguiní bujawereri merā oretuyañurā. ²⁸Iğūsā oremakū pégu, Jesús iğūsārē iāgāmeu, āsū āriyupū:

—Jerusalén marā nome yure orebirikōāka! Musā basi, musā pūrāya āārīburire oreka! ²⁹Purugue masaka ñetariro tarirākuma. Āsū ārīrākuma: “Neō pūrākumerā, miññamerā nome āārīmakū oātaribuyo”, ārīrākuma.

³⁰Ūtāyukure āsū ārīrākuma: “Guare tāu wējē, dedeukōāburo”, ārīrākuma.

³¹Masaka yure waja opabire ñerō irimakū, waja oparā gapū ñetariro tarirākuma, āriyupū.

³²Jesúre āiwwāgārā, pērā ñerō iririmasādere iğū merā wējēsūmurārē āiwwāgāñurā. ³³Iğūsārē āiwwāgārā,

masakū dipuru boaweadea pero wāikurogue eja, Jesúre curusague pábiatú āiwwāgūñurā. Ñerō iririmasādere curusarigūe pábiatú āiwwāgūñurā. Sugure iğū diaye gapū, gajigure iğū kúgapū pábiatú āiwwāgūñurā. ³⁴Iğūsā Jesúre curusague pábiatú āiwwāgūñumakū, Jesús āriyupū:

—Añ, iğūsā ñerō iririre kātika! Iğūsā yure irasiririre pemasībema, āriyupū.

Surara iğū surí sñādeare: “Ubu ārīboka birarā: ‘¿Noārē dujarokuri?’ ” āriñurā irire iğūsā basi gāme dukawamurā. ³⁵Masaka iroguē āārírā

ĩānínurā. Oparāgueta Jesúre āsū āri buridañurā:

—Gajirā gapure taumi. Irasirigu diayeta Cristo, Maripū beyedi āārīgū ĩgū basi tauburo, āriñurā.

³⁶Surarade ĩgūrē buridañurā. ĩgū puro waa ejanugārā, igui deko sūirirē ĩgūrē iiridoreadinurā. ³⁷Irire irirā, ĩgūrē āsū āriñurā:

—Mū diayeta judío masaka Opū āārīgū, mū basi tauka! āriñurā.

³⁸“Ī āsū iridea waja boami”, āriā: “Īta judío masaka Opū āārīmī”, āri gojadea majirē curusague ĩgū weka pábiatúnurā. Griego ya merā, latín ya merā, hebreo ya merā gojasüyuro.

³⁹Sugū ñerō iridi, Jesús merā ĩgūsā pábiatú āiŵagúnúdi Jesúre ñerō āri turíyupū:

—Mū diayeta Cristo āārīgū, mū baside tau, guadere tauka! āriyupū.

⁴⁰ĩgū irasú ārimakū pégu, gajigu gapū ĩgūrē āsū āriyupū:

—Irasú āribirikōāka! ĩMaripure guiberi irasú ārigū? Marirē suro merā wajamoāma. ⁴¹Marí gapure marí ñerī iridea waja diayeta wajamoāma. Ī gapū ñerirē neō iribi āārīmī, āriyupū.

⁴²Irasú āri odo, Jesúre āsū āriyupū:

—Jesús, mūyarā Opū ñajāgū, yudere gūñaka! āriyupū.

⁴³—Diayeta mūrē werea. Dapagāta yū merā paraíso wāikurogue āārīgukoa, āriyupū Jesús ĩgūrē.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴Puru goeripoe āārimakū, i nikū āāripererogue naītiākōyuro. Ũre hora gora naītiāyuro. ⁴⁵Abede deyomaríyupū irasú waaripoere. Maripūya wii poekama taribu makāpuro kāmutari gasiro deko merā yeguesiajakōyuro. ⁴⁶Irasirigu Jesús turaro merā āsū āri gaguiníyupū:

—Aū, yaa yujupūrārē mūrē wíāa, āriyupū.

Irasú ārigūta, kōmoakōyupū.

⁴⁷Romano marā surara opu irasú waamakū ĩāgū, Maripure usuyari siyupū. Āsū āriyupū:

—Diayeta ĩ ñerō iribi āārādañumi, āriyupū.

⁴⁸Āāripererā masaka iro Jesúre waaríre ĩārā ejanerā ĩgū boamakū ĩārā, buro bujawereri merā ĩgūsāya koretibirire páwāgā, ĩgūsāya wirigúe dujáakōāñurā. ⁴⁹Āāripererā Jesús merāmarā, Galileague ĩgūrē tūyanerā nomede yoaogue Jesúre irasú waaríre ĩānínurā.

Jesúya dupure masāgobegue pídea

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Iroque sugū José wāikugu Judea nikūmū, Arimatea wāikuri makāmu āāriyupū. ĩgū ōāgū, diayemarē irigu, Maripū ĩgūyarārē doreri ejaburire yūgu āāriyupū. ĩgū judío masaka oparā watopemu āārikeregu, Jesúre ĩgūsā: “Wējeka!” ārimakū pégu: “Jáu”, āribiridi āārīmī. ⁵²Irasirigu Pilato purogue waa, Jesúya dupure yáabu sērēyupū. ⁵³Sērē odo, Jesúya dupure curusague āārírī dupure āidiju, ōārī surí gasiro merā ōmayupū. Ōma odo, ūtāyegue mádea gobegue píyupū. Iri gobe neō sugū boadire yáasūña marírī gobe āāriyuro. ⁵⁴José Jesúre yáarinu judío masaka siñajārínuma āāriburire ĩgūsā āmuyurinu āāriyuro. I siñajārīnu ñajáburo mérōgā duyayuro.

⁵⁵Galileague Jesúre tūyanerā nome masāgobegue José waamakū ĩārā, waañurā. Iri gobegue Jesúya dupure ĩgū pímakū ĩāñurā. ⁵⁶ĩgūsā irasú iādero puru, ĩgūsā āārírī wīgúe dujáakōāñurā. Dujaja, sūrōrírē ĩgūya dupure pípeoburire āmuñurā. Āmu odo, siñajārīnu āārimakū, Moisés dorederosūta siñajāñurā.

Jesús masādea

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 ¹Semana āārīpuroririnu* āārimakū, boyodujimejāripoe

* 24.1 Semana āārīpuroririnuno, domingo āārā.

İğüsâ nome dupaturi Jesúya dupure yáadea masâgobegue waañurâ. İğüsâ sârîrî âmuadeare âññurâ. Gajirâ nomede İğüsâ merâ wapikuwâgñurâ. ²Iroque ejarâ, iri gobe biadea útâ majîrê gajirogue oyamakû ïañurâ. ³Irire îarâ, diayeta ñajâkôññurâ. Iroque ñajâjarâ, neô marî Opû Jesúya dupure bokabiriñurâ. ⁴Irasirirâ burô gûka, naásû irimasibiriñurâ. “¿Naásû waáyayuri?” ârî gũnaripoeta gũñaña marîrô pērâ ûma surî gosesiriri sãñarâ İğüsâ puro nîmakû ïañurâ. ⁵İğüsârê îarâ, burô gũiri merâ muúsiañurâ. İğüsâ irasirimakû îarâ, ûma İğüsârê ârîñurâ: —¿Nasirimurâ boanerârê yáarogüe okagüre âmarî? ⁶Ôörê mâmi. Masâsiami. Gũñaka, İğû musâ merâ Galileague âârîğû musârê ârideare! ⁷Âsû ârîmi: “Yû âârîpererâ tîğû âârîğû masaka ñerâguere wiasûgukoa. İğüsâ yure curusague pâbiatú wêjemakû, wrenu waaró merâ Marîpu yure masûgukumi”, ârîmi, ârîñurâ.

⁸İğüsâ irasû ârîmakû pērâ, Jesús ârideare gũñabokañurâ. ⁹Irasirirâ masâgobegue âârânerâ goedujajarâ, âârîpereri İğüsâ îadeare Jesús buerâ pe mojôma pere su gubu suru pērêbejarârê wereñurâ. Irasû âârîmakû, gajirârê Jesúre buremurâ âârîpererârê irire wereñurâ. ¹⁰Jesús buerârê iri kerere wererâ ejanerâ nome îisâkû âârîñurâ: María Magdalena, Juana, gajigo María Jacob pago, irasû âârîmakû gajirâ nome âârîñurâ. ¹¹İğüsâ îadeare werekeremakû, Jesús buerâ gapû buremubiriñurâ. “Irasû ârîkôârâ yâma îisâ nome”, ârî gũñañurâ. ¹²Pedro gapû masâgobegue îâğû ûmawâgâyupû. Iri gobegue îâğû ejagu, Jesúya dupure ômadea gasiro gajiro gapû túpeoadea gasiro ditare îâyupû. Irire îâğûka: “¿Naásû waáyayuri?” ârî gũña, İğû âârîrî wiigue dujâakôâyupû.

**Emaús wâikuri makâ waarí maague
Jesús pērârê deyoadea
(Mr 16.12-13)**

¹³Jesús masâdeanurêta pērâ İğû buerire tuyarâ Emaús wâikuri makâ

waarí maague waarâ iriñurâ. Emaúgue waaró, Jerusalén merâ wiriwâgâmakû pe mojôma pere su gubu suru pērêbejari kilómetro yoaro âârîyuro. ¹⁴Maa waarâ, âârîpereri Jesúre waadeare wereníñurâ. ¹⁵Irire wereníriope Jesús İğüsâ puro aari, İğüsâ merâ waayupû. ¹⁶İğû, İğüsâ merâ waamakû îakeremakû, gajino İğüsârê İğûrê îamasibirimakû iriyuro.

¹⁷Jesús İğüsârê sêrêñayupû: —¿Ñeonorê werenirâ yâri, musâ maa waarâ? ârîyupû.

İğû irasû ârîmakû pērâ, burô bujawereri merâ maa deko dujanugñurâ. ¹⁸Cleofas wâikugu Jesúre âsû ârî yujâyupû:

—Âârîpererâ inurî Jerusalégue waadeare masîma. ¿Mu suguta iroque âârâdi irasû waadeare masîberi? ârîyupû.

¹⁹İğû irasû ârîmakû, Jesús İğüsârê: —¿Naásû waâari? ârîyupû.

İğûrê ârîñurâ:

—Jesús Nazaretmurê İğüsâ iriadeare werenirâ iriabu. İğû Marîpuya kerere weregû âârâdimi. Âârîpererâ masaka îûrô, Marîpu îûrôguedere İğû turari sirî merâ irigû, İğûyare weregû âârâdimi. ²⁰Paía oparâ, gajirâ marî oparâ merâ İğûrê wêjêdorerâ, romano marâ oparârê wiáama. İğüsâ irasû wiamakû, curusague pâbiatú wêjêama. ²¹“İğû marîrê taubu, marî Israel bumarâ Opû âârîbu, marî yúdi âârîmi”, ârî gũñadibu gua İğûrê. Irasiriro dapagâ merâ wrenu waâa, İğûrê wêjêadero puru. ²²Surâyeri gua merâmarâ nome, İğüsâ wereri merâ guare gukamakû iriama. Dapagâ ñamigâgora İğûrê yáaderogüe ejañurâ. ²³Iroque eja, İğûya dupure bokamerâta, gua purogue goedujajama. “Iroque guare kêrô irirosû waamakû, Marîpure wereboerârê îâbu”, ârâma. Marîpure wereboerâ İğüsârê: “Jesús okami”, ârâdeadeare wereama guare İğüsâ nome. ²⁴Puru gajirâ gua merâmarâ İğûrê yáaderogüe eja, İğüsâ nome ârâderosûta ïañurâ. İğüsâde Jesúre îâbirañurâ, ârî wereñurâ Cleofasâ Jesúre. ²⁵İğüsâ irasû ârîmakû pégû, Jesús İğüsârê ârîyupû:

—Musā pémasímerā āārā. ¿Noópa yoaripoe Maríþuya kerere weredupiyunerā gojadeare ôārō pémasírī merā bñremubirikōārī musā? ²⁶Maríþu iriudi Cristo ígū ūmugasigue maríaburo dupiyuro, ígūyarā Opū ñajáburo dupiyuro ígūrē ñerō tarigukumi, ārī gojanerā āārīmá. ¿Ire masíberi musā? āriyupū.

²⁷Jesús irasū ārī odo, Maríþuya kerere weredupiyunerā gojadea pūgue āārīpereri ígūsā ígūrē gojayudeare: “Āsū ārīduaro yāa”, ārī wereyupū ígūsārē. Moisés gojadeare werenūgāyupū. Pūru āārīpererā Maríþuya kerere weredupiyunerā gojadeare wereyupū.

²⁸Pūru ígūsā waarō Emaúgue ejamakū, Jesús iri makārē tariwāgāgū irirosū iriyupū. ²⁹Ígū irasū tariwāgāmakū iārā, ígūrē āsū ārīñūrā: —Gua merā dujaka! Ñamikague āārā. Naímejārōgue yāa, ārīñūrā.

Irasirigu Jesús ígūsā merā waa, ígūsāya wiigue ñajākōāyupū ígūsā merā dujagu. ³⁰Pūru ígūsā merā baa doanígū, pāre āi, Maríþure: “Murē usuyari sīa”, ārī, pāre pea, ígūsārē guereyupū. ³¹Ígū irasirimakū iārāgueta: “Jesúta āārīmi”, ārī iāmasiñūrā. Ígūsā iāmasimakūta, dederiakōāyupū ígūsārē. ³²Ígū irasū dederiadero pūru, ígūsā basi āsū ārī gāme wereniñūrā:

—Maague ígū marírē: “Maríþuya werenírī gojadeare: ‘Āsū ārīduaro yāa’”, ārī weremakū pérā, bñro usuyari merā: “Ôātaria”, ārī péñabū, ārīñūrā.

³³Irasirirā mata Jerusalégue gāme dujākōāñūrā. Irogue eja, Jesús buerā, pe mojōma pere su gubu suru pērebejarā nerēanerārē, gajirā ígūsā merāmarādere bokajañūrā. ³⁴Ígūsā ejamakū iārā, iro nerēanerā āsū ārīñūrā:

—Diayeta marí Opū masāñumi. Simórē deyoayupū, ārīñūrā.

³⁵Ígūsā irasū ārimakū pérā, Emaúgue waanerāde ígūsārē maague waadeare werenūrā. Jesús pāre pea, ígūsārē ígū sīmakū, ígūrē iāmasiadeare werenūrā iro nerēanerārē.

Jesús ígū buerārē deyoadea
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶Ígūsā irire irasū ārī wereniripoe Jesús ígūsārē deyoa, āsū ārī ôādozeyupū:

—¿Āārírī musā? Sīñajārī merā āārīrikuka! āriyupū.

³⁷Ígū deyoamakū, iāgukakōāñūrā. “Boadi yujupūrā deyoamakū iārā irikoa marí”, ārī gūñañūrā. Irasirirā bñro gūññūrā. ³⁸Ígūsā gūimakū iāgū, Jesús ígūsārē āriyupū:

—¿Nasirirā iāgukari musā? ¿Nasirirā yure iārā: “Ígū boadi dupaturi okabiribukumi”, ārī gūñārī musā? Irire gūñabirikōāka! ³⁹Īāka, yaa mojórirē, yaa guburidere! Yūta āārā. Yure moāñaka! Irasirirā masirākoa yū āārírírē. Sugu boadi ígū yujupūrā merā deyoagu dñpu opabemi. Dií, gōārī opabi āārīkumi. Yū gapū diire, gōārírē opāa, āriyupū Jesús. ⁴⁰Irasū āārīgūta, ígūya mojórirē soeu, ígūya guburidere imuyupū ígūsārē.

⁴¹Ígūsā gapū mērōgā bñremurī opakrerā, bñro usuyari merā: “¿Diayeta ígūta āārīkuri?” ārī gūñañūrā.

Ígūsā irasū mērōgā bñremurī opamakū, Jesús masikōāyupū. Irasirigu ígūsārē sērēñayupū:

—¿Musā baari oparī ôōrē? āriyupū. ⁴²Ígū irasū ārimakū pé, waaí mupūadea dukare sīñūrā. Mume dekodere ígūrē sīñūrā baaburo, ārīrā. ⁴³Irire sīmakū, ígūsā iūrō āi baayupū. ⁴⁴Baa odo, Jesús ígūsārē wereyupū doja:

—Sōō āārīdeapoe musā merā āārīgū, yū musārē werederosūta dapagorare yure waabū. Moisés yaamarē gojaderosūta yure waabū. Maríþuya kerere weredupiyunerā gojaderosūta, Salmos wāikuri pūrē gojanerāde ígūsā yure gojaderosūta waabū. Āārīpereri Maríþu ígūsārē irasū gojaderosūta yure waabū, āriyupū Jesús. ⁴⁵Irasū ārī odo, Maríþuya werenírī gojadeare ígūsārē pémasimakū iriyupū. ⁴⁶Āsū āriyupū:

—Iripogue Maríþuya kerere weredupiyunerā gojadea pūgue āsū gojasūdero āārībā: “Cristo, Maríþu iriudi boakōāgukumi. Ígū boagu, ñrenñ waarō merā masāgukumi doja. ⁴⁷Ígū masādero pūru, ígūrē bñremurā ígūya wāi, ígū turaro merā āārīpereri nikū marāguere ígūya

kerere weregorenarākuma. Jerusalén marārē werepūroriwāgārākuma. Āsū ārī wererākuma: ‘Musā ñerī iririre bujawereka! Musā gūñarīrē gorawayuka! Irasirigū Marīpū musā ñerī irideare kätigukumi’ ”, ārīrākuma, ārī gojasūdero āārībū. ⁴⁸Musā i āārīpereri yure waadeare iānerā āārā. Irasirirā irire gajirārē wererākoa. ⁴⁹Yūpū iripoegue ārīderosūta yū musārē Ōāgū deyomarīgūrē iriugura, īgū musāguere āārīnīkōāburo, ārīgū. Irasirirā ōō Jerusaléta dujaka dapa, īgū musārē ūmugasima turarire sīgū aarimakū, āriyupū Jesús.

Jesús ūmugasigue mūrīadea

(Mr 16.19-20)

⁵⁰Pūru Jesús īgūsārē Betania wāīkūri makā turogue āāiyupū. Irogue eja, Jesús īgūya mojōrī soemu: “Yūpū musārē ōārō iritamuburo”, āriyupū. ⁵¹Irasū ārīgūta īgūsārē pīkōā, ūmugasigue āīmūrīākōāsūyupū. ⁵²Īgūsā, īgū mūrīāmakū iārā: “Ōātarigū āārīmi”, ārī buremuñurā. Pūru burō ūsuyari merā Jerusalégue goedujáakōāñurā. ⁵³Ūmūrikū Marīpūya wiigū īgūrē: “Ōātaria mu”, ārī, ūsuyari sīnañurā. Āsū āārā. Irasūta āārīburo. Lucas

SAN JUAN

**Jesucristo Marípuya werenírîrê
weregu marî irirosû dupukugu
äärînuğârîmarê gojadea**

1 ¹Neôgoragueta i ñmu aarîburi dupiyuro Jesucristo Marípuya werenírîrê weregu aarîsiadi aarîmî. Marípu merâ aarîgû, Maríputa aarîmî. ²Neôgoragueta îgû Marípu merâ aarîsiadi aarîmî. ³Irasirîgu Marípu îgû merâ i ñmuma aarîburi aarîpererire iridi aarîmî. Irasirîro i ñmuma aarîpereri Marípu îgû merâ iridea aarâ. ⁴Jesucristo, Marípu merâ perebiri okarire sîgû aarîmî. I okari merâ masakare sîagori sîgû aarîmî. Irasirîgu îgûsârê Marípure masîmakû yámi. ⁵Marípure masîmerâ naîtîarîogue aarîrâ irirosû aarîma. Jesucristo sîagori sîgû aarîgû îgûsârê Marípure masîmakû yámi. Naîtîarî sîagorire neô yaumasîbea.

⁶Jesucristo i ñmugue aariburi dupiyuro Marípu Juan^a wâikugare iriudi aarîmî. ⁷Juan, Jesús masakare sîagori sîgû aarîgû îgû i ñmugue aariburîre weremi, aarîpererâ irire pérâ îgûrê bûremuburo, aarîgû. ⁸Juan masakare sîagori sîgû aarîgû meta aarîmî. Îgûsârê Jesucristo aariburi gapure weredupiyudi aarîmî. ⁹Jesucristo dayeta aarîpererâ masakare sîagori sîgû aarîgû i ñmugue aarîrârê Marípure masîmakû irigu aaridi aarîmî.

¹⁰Jesucristo i ñmuguere aarîdi aarîmî. Marípu îgû merâ i ñmurê irikeremakû, i ñmu marâ gapû îgûrê neô masîbirinerâ aarîmâ. ¹¹Îgûya nikûgue aarikeremakû, îgûya nikû marâ gapû îgûrê bokatîrîneabirinerâ aarîmâ.

¹²Îgûrê bokatîrîneâ, bûremurâ gapure Marípu pûrâ aarîmakû yámi. ¹³Îgûsâ pagusamarâ îgûsârê pûrâkurâ, Marípu pûrâ aarîmakû iribema. Irasû aarîmakû, îgûsâ pagû îgû gâamerô iriri merâ îgûsârê Marípu pûrâ aarîmakû iribemi. Marípu gapû îgûsârê îgû pûrâ aarîmakû yámi.

¹⁴Jesucristo, Marípuya werenírîrê weregu marî irirosû dupukugu aarînuğâdero puru, i ñmugue gua merâ aarîgû, masakare bûro maîrî merâ, diaye werenîgû aarîmî. Gua îgû gosesirîrîre îabu. Îgû Marípu magû sugû aarîgû, îgû irirosûta turagu, ôagû aarîmî. ¹⁵Juan masakare wâiyedi Jesucristore îagû, guare âsû ârî weremi: —Îi aarîmî yu musârê weredi. Musârê âsû ârî werebu: “Îgû yu puru aarikeregu, yu deyoaburo dupiyuro aarîsiadi aarîmî. Irasirîgu yu nemorô aarîmî”.

¹⁶Jesucristo marîrê maîtarîgu aarîsîâ, marî aarîpererârê ôarô iritamunîkôami. ¹⁷Marípu îgû dorerire Moisés merâ marîrê pídi aarîmî. Jesucristo merâ gapure Marípu îgû marîrê maîrîrê, îgû werenîrî diaye aarîrîrê ñmumi. ¹⁸Neô sugû masakû Marípure îadi mámi. Jesucristo îgû magû sugû aarîgû gapû îgû Pagû merâ aarîsîâ, marîrê îgûrê masîmakû yámi.

**Juan masakare wâiyerimasû
Jesucristoyare weredea**

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹Judío masaka oparâ Jerusalén aarîrâ paíare, Levíya bumarâdere Juan pûroge îgûrê: “¿Noa aarîrî mû?” ârî sêrêñadorerâ iriunûrâ. ²⁰Îgûsâ irasû

^a1.6 Jesucristo i ñmugue aariburi dupiyuro Marípu iriudi, Juan wâikugu masakare wâiyedi aarîmî.

ārī sērēnārā ejamakū, Juan ĩgūsārē pēmasīma ôārō āsū ārī yujūmi:

—Yū, Cristo Marīpu masakare taudoregū iriudi āārībea, ārīmi.

²¹Irasirirā ĩgūrē dupaturi sērēnāma doja:

—Iro merē, ĩnīno gapū āārīrī?

Īriipoeguemū Marīpūya kerere weredupiyudi Elías āārīrī? ārīma.

Juan ĩgūsārē yujūmi:

—Āārībea, ārīmi.

Īgū irasū yujumakū pérā, dupaturi ĩgūrē sērēnāma doja:

—ĪMū, sōō āārīdeapoe masaka Marīpūya kerere weredupiyugū aaribu āārāyupū, ĩgūsā ārīdi āārīrī? ārīma.

Juan yujūmi:

—Āārībea.

²²Irasirirā ĩgūrē āsū ārīma:

—ĪNīno gapū āārīrī? Guare iriuanerā ĩgūsā pūroque mū yujarire gua āāimākū gāāmema. Irasirigū wereka guare! Mū basi, ĩnaāsū ārī gūñarī? ārīma.

²³Irasirigū Juan iripoeguemū Isaiás Marīpūya kerere weredupiyudi gojadea merā ĩgūsārē āsū ārī yujūmi:

—Masaka marīrōgue sugū būro būsūro merā were gaguinīgorenagū āsū ārī werea: “Marī Opū aariburi dupiyuro ĩgū aariburi maaré diayema maa ôārī maa āmurā ĩrosos diayemarē irika!” ārī werea, ārīmi Juan.

²⁴⁻²⁵Īgū irasū ārī yujumakū pérā, fariseo bumarā iriuanerā ĩgūrē sērēnāma doja:

—Mū, Cristo Marīpu iriudi, o Elías, o sōō āārīdeapoe Marīpūya kerere weredupiyudi āārā, ārībi, ĩnasirigū masakare wāiyeri?

²⁶Juan ĩgūsārē ārīmi:

—Yū masakare deko merā wāīyea. Sugū musā watopeguere musā masībi āārīmi. ²⁷Īgū, yū pūru aarikeregū, yū nemorō āārīmi. Yū ubu āārīgū, ĩgūrē neō sūropebirikoa, ārīmi.

²⁸Juan ĩgū masakare wāīyēnarōgue Betania wāikuro, dia Jordán wāīkudiya

abe murīriro gapū i āārīpererire ĩgūsārē weremi.

Marīpu Jesúre oveja majīgū irorosū āārīgūrē iriudi āārīrīmarē Juan weredea

²⁹Gajinū gapū Juan, Jesús ĩgū pūro aarimakū ĩāgū, guare āsū ārīmi:

—Īāka! Īi Marīpu iriudi, oveja majīgū^b irososū āārīmi. Īgū boari merā i ũmū marārē ĩgūsā ñerō iridea wajare peremakū irīgukumi. ³⁰Īta āārīmi yū musārē iro dupiyuro āsū āārīmi, ārī weredi. “Īgū yū pūru aarikeregū, yū deyoaburo dupiyuro āārīsiadi āārīmi. Irasirigū yū nemorō āārīmi”, ārī werebū. ³¹Yude ĩgūrē: “Marīpu iriudi āārīmi”, ārīmasībīribū. ĩgūrē masībīrikeregū, Israel bumarā masakare deko merā wāīyegū aarīgū iribū, ĩgūsā ĩgūrē masīburo, ārīgū, ārīmi.

³²Irasū ārī odo, Juan āsū ārī werenemomi doja:

—Ōāgū deyomarīgū ũmugasigue merā buja irososū deyogū dijari, Cristo weka ejamakū ĩābū. ³³Marīpu yure masakare deko merā wāīyedoredi dupiyurogue āsū ārīmi: “Mū Ōāgū deyomarīgū dijari, sugū masakū weka ejamakū ĩāgukoa. Īgūta masakare Ōāgū deyomarīgū merā wāīyegukumi, ĩgū ĩgūsā merā āārīnīkōāburo, ārīgū”, ārīmi Marīpu yūre. ³⁴Irasū waamakū ĩāgū: “Īgūta Marīpu magū āārīmi”, ārī masībū. Irasirigū musārē irire werea, ārīmi Juan.

Jesús buerā ĩgū merā āārīpūroridea

³⁵Gajinū gapū irogueta Juan dupaturi āārīmī doja. Gua pérā ĩgū buerā ĩgū merā āārībū. ³⁶Jesús gua pūro tariamakū ĩāgū, Juan āsū ārīmi:

—Īāka! Īi oveja majīgū irososū Marīpu iriudi āārīmi.

³⁷Īgū irasū ārīmakū pérā, gua pérā Juan buerā Jesúre tuyabū. ³⁸Irasirigū, gua ĩgūrē tuyamakū gāmenugā ĩā:

^b 1.29 Exodo 29.38-43; Números 28.1-4,9, 16-19; 29.7-8: Iripoegue Marīpu Moisés ĩgū dorerire āsū ārī pīdi āārīmī: “Israel bumarārē āsū ārīka: ‘Musā yū dorerosūta yure būremurā, oveja majīgūrē ôāgūrē yū ĩūrō wejē soepeoka! Musā irasirimakū ĩāgū: ‘Musā ñerō iridea wajare opamerā āārā, musārē wajamoābirikoa’, ārī ĩāgukumi’, ārīka!’ ārīdi āārīmī.”

—¿Ñeénorē gāāmerī? ārimī.

Gua igūrē āribu:

—¿Buegu, noógue āārārī mu?

³⁹ Igū guare ārimī:

—Īārā aarika!

Irasirirā gua igū merā waa, igū kārīrōgue ñamika cuatro hora āārimakū ejabu. Irogue eja, iri ñamirē igū merā āāribú. ⁴⁰ Gua pērā: yu, Andrés merā Juan weredeare pénerā āārīsīā, Jesúsre tuyabu. Andrés, Simón Pedro pagumu āārimí.

⁴¹ Gajinu gapu, Andrés igū tígū Simón Pedroe amapurumugū waami. Igū purogue eja, igūrē āriyupū:

—Maripu iriudi Mesiare bokajabu, āriyupū. “Mesías”, āirō: “Cristo”, āriduaro yāa.

⁴² Irasirigu Andrés Simórē Jesús purogue āijami. Jesús igūrē iāgū, āsū ārimī:

—Mu, Simón wāikugu Jonás magū āārā. Puru mu “Cefas” wāikugukoa, ārimī. “Cefas”, āirō: “Pedro”, āriduaro yāa.

Jesús Felipere, Natanaere siiudea

⁴³ Gajinu gapu Jesús: “Galilea nikūgue waagura”, āri, Felipere bokaja:

—Náka, yu merā! ārimī.

⁴⁴ Felipe Betsaida wāikuri makāmu āārimí. Pedro, Andrésāde iri makā marāta āārimá. ⁴⁵ Jesús igūrē: “Náka!” ārimakū pégu, Felipe Natanaere siiugu waami. Igū purogue eja, igūrē āriyupū: —Moisés igūya doreri gojadea pūgue igū gojadire bokajabu. Maripuya kerere weredupiyunerāde igūrēta gojanerā āārimá. Igūsā gojadi Jesús Nazaretmu, José magū āārāmi, āriyupū Felipe.

⁴⁶ Igū irasū ārimakū pégu, Natanael gapu igūrē āriyupū:

—Neō sugu Nazaretmu ōārō irigu māmī, āriyupū.

Felipe gapu igūrē āriyupū:

—Náka, imusi.

⁴⁷ Jesús, Natanael igū puro ejarimakū iāgū, āsū ārimī:

—Ī ōāgū, diayeta Israel bumugora, ārikatori marīgū āārimí.

⁴⁸ Igū irasū ārimakū pégu, Natanael igūrē sērēñami:

—¿Naásūpero merā yure masīrī mu?

Jesús ārimī:

—Felipe, murē siiuburi dupiyuro higueraqu doka mu āārimakū iābu, ārimī.

⁴⁹ Igū irasū ārimakū pégu, Natanael igūrē ārimī:

—Buegu, mu Maripu magū, Israel bumarā Opū āārā, ārimī.

⁵⁰ Jesús igūrē ārimī:

—Yu murē: “Higueraqu doka mu āārimakū iābu”, āirī ditare pēsīā, yure buremua. Pūrugue i nemorō Maripu turari merā yu iri imurirē iāgukoa, ārimī.

⁵¹ Āsū ārinemomi doja:

—Diayeta musārē werea. Pūrugue ūmugasi tūpāmakū iārākoa. Irasū tūpāmakū, Maripure wereboerā yu āāripererā tígū purore murīāna, dijarina irimakū iārākoa, ārimī Jesús.

Jesús Caná wāikuri makāgue mojosuadiya bosenuē iāgū waadea

2 ¹ Jesús Felipere, Natanaere siiudero puru, urenu waarō merā, Galilea nikūguere Caná wāikuri makārē sugu mojosuadiya bosenu āāribú. Jesús pagode iri bosenuē iāgō waamo. ² Gua Jesús buerādere, igū merā iri bosenuē iādororā siiuma. ³ Puru iri bosenua igui deko peremakū iāgō, Jesús pago igūrē ārimo:

—Igui deko pereakōābu igūsārē.

⁴ Igo irasū ārimakū pégu, Jesús ārimī:

—¿Nasirigo irire yure wereri mu?

Masaka yure masiburo dayakōāa dapa, ārimī.

⁵ Igo gapu, igū irasū ārikeremakū, tīaboerārē ārimo:

—Yu magū musārē dorerosūta irika!

⁶ Iri wiiguere su mojóma pere gaj mojó suru pērēbejari sorori ūtayeri merā iridea sorori āāribú. Judío masaka Maripu dorederosū irirā igūsā gurari koeburi deko duripiri sorori āāribú. Sororiku wáro deko cincuenta o setenta litros ejari sorori āāribú.

⁷ Jesús tiāboerārē ārimī:

—I sororire deko piusā
utūdoboepokōāka! ārimī.

Īgū irasū ārimakū pérā, iri sororire
piusā, utūdoboepokōāma. ⁸Īgūsā
odomakū, Jesús ārimī:

—Mérō āisīā, bosenu siu irigure tīārā
waaka! ārimī.

“Jáu” āri, āiāma.

⁹Iri bosenu siu irigu Jesús dekoreta
igui deko iriadeare masibirimi. Tiāboerā
dita irire masīma. Irasirigu iri bosenu
siu irigu irire iirīnagū, mojōsuadire siu,
āsū ārimī:

¹⁰—Gajirā igui deko ōārīrē
tiādorepūrorikuma. Puru Īgūsā
siuianerā wāro iirīadero puru, igui deko
ubu āārīrīrē tiādorekuma pama. Mū
gapu igui deko ōārīrē duripīayo guare
tiātūnubu, ārimī.

¹¹Jesús Galilea nikūma makā
Canā wāikuri makāgue irire irigu,
Marīpu turaro merā iri ĩmupūrorimi.
Īgū irasirimakū iārā, gua Īgū buerā:
“Diayeta Marīpu iriudi āārīmi”, āri
buremuba.

¹²Puru Jesús Capernaum wāikuri
makāgue waakōāmi. Īgū pago, Īgū
pagupūrā, gua Īgū buerāde Īgū merāta
waabū. Iri makāgue eja, yoweyaripoe
āārībū.

Jesús Marīpuya wiigie duarimasārē béowiudea

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³Pascua bosenu mérō dūyaripoe
Jesús Jerusalén wāikuri makāgue
waami. ¹⁴Irogue ejagu, Marīpuya wiigie
ñajāa, wekua, oveja, buja duarimasārē
bokajami. Irasū āārīmakū, niyeru
gorawayurimasā Īgūsāya kūmarī puro
doarārē bokajami. ¹⁵Īgūsā irasirimakū
iāgū, pūgubu merā tārāridari iri,
Īgūsārē, Īgūsāyarā ovejare, wekuare
makāgue tārānūrūwiumi. Niyeru
gorawayurimasārē Īgūsāya niyeru
kūmarīrē túmeépísirimi. ¹⁶Irasiri odo,
buja duarimasārē āsū ārimī:

—Īisārē āiwiiriaka! Yūpuya wiire
doebiri duari wii iribirikōāka! ārimī
Jesús.

¹⁷Īgū irasū ārimakū pérā, gua Īgū
buerā Marīpuya werenīri gojadea pūgue
āsū āri gojadeare gūñabokabū:

Yu Opu, muya wiire buro maia.

Īgūsā iri wiire ñerō irimakū iāgū,
buro bujawereri merā āārā, āri
gojasūdero āārībū.^c

¹⁸Judío masaka oparā Jesús
irasirimakū iārā, Īgūrē sērēñama:
—¿Nasirigu Īgūsārē béowiuari?
Marīpu irire murē iridoremakū, Īgū
turari merā iri ĩmuka, gua masīma ōārō!
ārimā.

¹⁹Jesús Īgūsārē ārimī:

—I wiire musā béomakū, ũrenu merāta
yu dupaturi odonúgukoa doja, ārimī.

²⁰Īgū irasū ārimakū pérā, ārimā:

—I wiire irirā, cuarenta y seis
bojorigora irima. ¿Nasiribu mū gapu
ũrenu merāta odobukuri?

²¹Jesús iri wiire weregu, Īgūya
dupu gapure weregu irimi. ²²Jesús
boa, masādero puru, gua Īgū buerā Īgū
irasū ārīdeare gūña, pēmasībū. Irasirirā
Marīpuya werenīri gojadea pūgue Īgūrē
gojadeare, Īgū wereadeare: “I diayeta
āārīyo”, āri buremuba.

Jesús āārīpererā masaka gūñarirē iāmasīdea

²³Pascua bosenu āārīmakū, Jesús
Jerusalégue āārīmi. Masaka Īgū Marīpu
turari merā iri ĩmumakū iārā, wārā:
“Marīpu iriudi āārīmi”, āri buremuma.

²⁴Īgūsā irasū būremukeremakū,
Jesús gapu āārīpererā Īgūsā gūñarirē
iāmasīkōāmi. Irasirigu Īgūsārē: “Yure
gūñaturari merā būremunīkōārākuma”,
āri iābirimi. ²⁵Masaka gūñarirē ōārō
iāmasīgū āārīsīā: “¿Naāsū gūñarī Īgūsā?”
āri sērēñabirikeregu, iāmasīmi.

Nicodemo Jesús merā werenīdea

3 ¹Sugu judío masaka oparā merā
fariseo bumū Nicodemo wāikugu

āārīmí. ²Su ñami Jesúre iāgū ejayupū. Īgū pūroque eja, īgūrē āriyupū:

—Buegū, Marīpū mū merā āārīmi.

Irasirigū īgū turari merā mū iri ĩmumasīa. Mū iri ĩmurīrē iārā, gua masīa. Marīpū murē iriudi āārīmí guare buedoregū, āriyupū.

³Īgū irasū ārimakū pégu, Jesús īgūrē āriyupū:

—Diyeta murē werea. Sugū masakū dupaturi deyoagu irirosū āārīgū dita Marīpū īgūyarārē doreroque waamasīmi, āriyupū.

⁴Īgū irasū ārimakū pégu, Nicodemo Jesúre sērēñayupū:

—¿Nasiri irasū waabukuri?

Sugū masakū būguroque dupaturi deyoabu, īgū pagoya patoreguere ñajāmasībirikumi, āriyupū.

⁵Jesús īgūrē yūyūyupū:

—Diyeta murē werea. Sugū masakū deko merā, Ōāgū deyomarīgū merā deyoagu dita Marīpū īgūyarārē doreroque waamasīmi. ⁶Masaka pūrākumakū, īgūsā pūrā masakata āārīma. Ōāgū deyomarīgū īgū merā deyoarā gapure Marīpū pūrā āārīmakū yāmi. ⁷Irasirigū mū: “Āārīpererā dupaturi deyoarā irirosū āārīró gāamea”, āārīrē pégu, pégukabirikōāka! ⁸Mirū noó gāamerō wējāpuwāgāa. Iri busurire péa. Irire pékererā, sō merā aara, iro waaró yāa, ārī masīña máa. Irasūta āārā, Ōāgū deyomarīgū īgū merā deyoarārē Marīpū pūrā āārīmakū iriri āsū waaró yāa, ārī masīña máa, āriyupū Jesús.

⁹Īgū irasū ārimakū pégu, Nicodemo āsū ārī sērēñayupū Jesúre doja:

—¿Nasiriro irasū āārībukuri? āriyupū.

¹⁰Jesús īgūrē yūyūyupū:

—¿Mū Israel bumarārē Marīpūyare buegū āārīkeregū, ire masīberi?

¹¹Diyeta murē werea. Gua masīrīrē, gua iādeare musārē werea. Musā gapū irire būremubea. ¹²Yū i ũmuma ubu āārīrīrē weremakū mañurē būremubea. ¿Nasirimurā ũmugasimarē yū wereri gapure būremubukuri?

¹³Neó sugū masakū ũmugasiguere murīa, purū dijaridi māmī. Yū suguta

āārīpererā tīgū ũmugasigue āārīdi ōō i ũmuge dijaribū.

¹⁴Tripoegue masaka marīrōgue Moisés kōme merā āña keori irideare yukuge āīsiu, āīwāgūnūdi āārīmí. I āña keorire yukuge āīsiu, āīwāgūnūderosū masaka yūre āārīpererā tīgūrē curusague pábíatú, āīwāgūnūrākuma. ¹⁵Irasirirā āārīpererā yūre būremurāno perebiri peamegue waabirikuma. ũmugasigue perebiri okari gapure oparākuma.

Jesús Nicodemorē: “Marīpū i ũmu marārē būro mañmí”, ārī weredea

¹⁶Marīpū i ũmu marārē būro mañsīa, īgū magū sugū āārīgūrē iriudi āārīmí. Īgūrē būremurāno perebiri peamegue waabirikuma. ũmugasigue Marīpū merā perebiri okari gapure oparākuma. ¹⁷Marīpū īgū magūrē masakare peamegue waabonerārē taudoregū i ũmuguere īgūrē iriudi āārīmí. Masakare wajamoādoregū meta i ũmuguere īgūrē iriudi āārīmí.

¹⁸Marīpū īgū magūrē būremurārē neó wajamoābirikumi. Īgūrē būremumerā gapure: “Wajamoāgura”, ārī weresiamí. Īgū magūrē suguta āārīgūrē būremubiridea waja īgūsārē wajamoāgukumi. ¹⁹Marīpū magū i ũmuguere aarīmí, masakare Marīpūre masīmakū iribu. Irasirigū īgūsārē siāgori sīgū āārīmí. Īgūrē būremumerā gapū īgūrē gāāmebema. Īgūsā ñerī iriri gapure būro gāāmema. Irasirirā boyorogue āārīmerā, nañtārōgue āārīduarā irirosū āārīma. Irasirigū Marīpū īgūsārē wajamoāgukumi. ²⁰Āārīpererā ñerō irirā Marīpū magūrē gāāmebema. Boyorogue āārīduamerā irirosū āārīma, gajirā īgūsā ñerō iririre masībirikōāburo, āārīrā. ²¹Marīpūyare keoro irirā gapū īgū magūrē gāāmema. Boyorogue āārīduarā irirosū āārīma, gajirā īgūsā ōārīrē irimakū iārā: “Marīpū īgūsārē iritamumi”, ārī masīburo, āārīrā, ārī wereyupū Jesús.

Juan masakare wāiyerimasū Jesúyare weredea

²²Purū Jesús guare īgū buerārē Judea nikūgue siuwāgāmi. Iroque eja, iro

marā merā yoaweyaripoe āārī, īgūsārē wāiyerā iribū. ²³Juāde masakare Enón wāikuri makāgue wāiyeyupū. Enón, Salim wāikuri makā puro āārībū. Irogue dia wādiya āārībū. Irasirirā masaka īgū purogue wāiyedorerā waanañurā. ²⁴Gajirā īgūrē peresu iriburi dupiyuro āārīyuro.

²⁵Iripoere surāyeri Juan buerā sugu judío masaku merā īgūsā koerikuri merā guaseopurorinurā. ²⁶Puru Juan purogue waa, īgūrē āsū āri werenūā:

—Buegu, dia Jordán wāikudiya gaji koepugue mu merā āārīdi, guare mu weredi, dapagorare masakare wāiyegu iriami. Āārīpererā īgū purogue waarā iriama, ārīñurā.

²⁷Īgūsā irasū ārimakū pégu, Juan ārīyupū:

—Sugu masaku Marīpu turari merā ōārīrē iriri, Marīpu īgūrē pīdea āārā.

²⁸Musā yu weredeare pébu. “Marīpu iriudi Cristo āārībea yu”, ārībū. Yu Cristo āārībirikeremakū, Marīpu gapu Cristo aariburi dupiyuro yure īgūyare weredupiyudoregu iriumi. ²⁹Āsū āārā. Sugu mojōsuamakū, nomeō īgū merā āārīgō waakumo. Īgū merāmū, mojōsuamakū īāgū, īgū werenīmakū pégu, buro usuyakumi. Irasirigu mojōsuadi merāmū usuyaderosūta masaka Cristo merā waamakū īāgū, yude usuyari opataria. ³⁰Masaka Cristore tuyaro gāāmea. Yu gapure tuyaduūkōārō gāāmea, ārīyupū Juan.

Jesucristo ūmugasigue merā dijaridi āārīmi, āri weredeā

³¹Irasū ārī ōdo, Juan āsū ārīnemoyupū doja:

—Ūmugasigue merā dijaridi āārīpererā nemorō masīgū āārīmi. Sugu masaku i ūmumū, i ūmumarē werenīkumi. Ūmugasigue merā dijaridi gapu āārīpererā nemorō masīgū āārīmi. ³²Īgū īādeare, īgū pédeare weremi. Īgū irire werekeremakū, neō sugu īgū wererire buremubemi. ³³Īgū wererire buremurā gapu: “Marīpu diaye āārīrīmarē ārīkatori marīrō ārīgū āārīmi”, ārī

īmuma. ³⁴Marīpu Cristore īgū iriudire Ōāgū deyomarīgūrē opatarimakū iridi āārīmi. Irasirigu Cristo Marīpūya werenīrīrē weremi. ³⁵Marīpu īgū magū Cristore buro maīmi. Irasirigu īgūrē āārīpereri, āārīpererārē doregu āārīmakū iridi āārīmi. ³⁶Marīpu magūrē buremurā ūmugasigue īgū merā perebiri okarire opama. Īgū magūrē buremudūamerā gapu iri okarire neō opabirikuma. Marīpu īgūsārē buro wajamoāgukumi, ārīyupū Juan.

Jesús Samaria nikūmo merā werenīdea

4 ¹Jesús buerā, Juan buerā nemorō wārā āārīrī kerere, Jesús, Juan nemorō masakare wāiyeri kerere, fariseo bumarā péñurā. ²Īgūsā iri kerere pékeremakū, Jesús gapu īgū basi masakare wāiyebirimi. Gua īgū buerā gapu īgūsārē wāiyebu. ³Fariseo bumarā iri kerere péadeare masīgū, Jesús Judea nikūgue āārādi, Galilea nikū gapu guare siiu, goedujāgu.

⁴Galileague goedujāgu, Samaria nikūgue tariwāgāmi. ⁵Iro tariwāgāgū, iri nikūma makā Sīcar wāikuri makāgue ejami. Iri makā, Jacob iripoeguemu īgū magū Josére sīdea nikū puro āārībū. ⁶Iroguere deko gobe Jacob iridea gobe āārībū. Jesús yoaro aaradi, garibore, iri gobe puro siñajā eja doami. Goeripoe ejaburi dupiyuro āārībū. ⁷⁻⁸Īgū irogue doaripoeta gua īgū buerā makāgue baari wajarirā waabu. Gua waadero puru, iri gobeguere sugu nomeō Samariamo deko wāgo ejayupo.

Igo irogue ejamakū īāgū, Jesús igore ārīyupū:

—Yure deko tiāka!

⁹Īgū irasū ārimakū pégo, īgūrē ārīyupo:

—¿Nasirigu mu judío masaku āārīkeregū, yare Samariamorē: “Deko tiāka!” ārī sērērī? ārīyupo. Iripoere judío masaka Samaria marā merā neō gāmesuribirima. Irasirigo irasū ārīyupo īgūrē.

¹⁰Igo irasū ārimakū, Jesús ārīyupū:

—Mu Marîpu masakare sîrîrê masîgô, yûdere masîgô, yûre: “Okari sîrî dekore sîka⁴!” ârî sêrêboakuyo. Mu sêrêmakû, yû iri dekore sîboakuyo, ârîyupu.

¹¹ Îgû irasû ârîmakû, îgûrê ârîyupo doja:

—Mu deko âîburi sorore opabea, i gobe ûkûâgorâa. ÊNoôgue mu i okari sîrî deko bokagukuri? ¹² Irîpoegue marî ñekû Jacob i gobema dekore iirîdî âârîmî. Îgû pûrâ, îgûyarâ ejorâde iirînerâ âârîmâ. Îgû marîrê i gobere pîdî âârîmî. ÊMu gapu îgû nemorô masîgû âârîrî? ârîyupo.

¹³ Jesús igore yujuyupu:

—Âârîpererâ i gobema deko iirîrâ, dupaturi ñemesiburi oparâkuma. ¹⁴ Yû siburi gapure iirîrâ, neô ñemesiburi opabirikuma. Îgûsârê îgûsâya yujupûrârîguere deko ûmayora irosoû âârîrokoa. Irasirîrâ i merâ perebiri okari oparâkuma, ârîyupu.

¹⁵ Îgû irasû ârîmakû pégo, îgûrê ârîyupo:

—Iri dekore sîka yûre! Mu yûre sîmakû, yû neô dupaturi ñemesiburi opabirikoa. Irasû âârîmakû, i gobeguere neô dupaturi deko wágo aaribirikoa pama, ârîyupo.

¹⁶ Jesús igore ârîyupu:

—Mu marâpure siiugo waaka! Îgûrê siiu, ôôgue îgû merâ dupaturi aarika! ârîyupu.

¹⁷ Îgo îgûrê yujuyupo:

—Yû, marâpu marîgô âârâ.

Jesús igore ârîyupu:

—Mu yûre: “Marâpu marîgô âârâ”, ârîgô, diayeta yujûa. ¹⁸ Mu su mojômarâ ûma merâ marâpukusiadibû. Dapagora mu merâ âârîgû mu marâpu diaye âârîbemi, mu îgûrê neô mojôsuabiribû. Irasiriro mu yujuri diayeta âârâ.

¹⁹ Îgû irasû ârîmakû pégo, ârîyupo:

—“Mu Marîpuya kerere weredupiyurimasû âârîkoa”, ârî gûñâa yû. ²⁰ Gûa ñekûsamarâ Samaria marâ sigû ûtâûgue Marîpure buremunerâ

âârîmâ. Musâ judío masaka gapu guare: “Jerusalêgue Marîpure buremurô âârâ. Irogue Marîpure buremurâ waaka!” ârâ guare musâ, ârîyupo.

²¹ Îgo irasû ârîmakû pégu, Jesús âsû ârîyupu:

—Yû werenîrîrê péka! Pûrugue musâ i ûtâûguere, Jerusalêguedere Marîpure buremurâ waabirikoa. Musâ irasiriburo mêrôgâ duyâa. ²² Musâ Samaria marâ musâ buremugûrê masîbea. Gûa judío masaka gapu gûa buremugûrê ôârô masîa. Îgû masakare taubu judío masaku âârîmî. ²³ Marîpure diayeta buremurâ îgûsâya yujupûrârîgue buremurâkuma. Marîpu îgûrê buremurârê âsûta buremurô gââmemi. Îgûrê âsû buremuripoe ejaro, dapagorare ejasiâa. ²⁴ Marîpu deyomarîgû âârîmî. Irasirîgu îgûrê buremurâya yujupûrârîgue âârîmî. Irasirîrâ îgûsâya yujupûrârîgue diayeta îgûrê buremurô gââmea îgûsârê, ârîyupu.

²⁵ Îgû irasû ârîmakû, îgûrê ârîyupo:

—Yû masîa. Mesías, Marîpu iriudi Cristo aarîgukumi. Îgû aarîgû, marîrê âârîpererire weregukumi, ârîyupo.

²⁶ Îgo irasû ârîmakû pégu, âsû ârî deyoromuyupu:

—Yû mu merâ werenîgû Marîpu iriudita âârâ, ârîyupu Jesús.

²⁷ Îgûsâ irasû weretamuripoe gûa baari wajarîrâ ejanerâ Jesús pûrogue goedujajabu. Îgû sugo nomeô Samariamo merâ werenîmakû îârâ, îagukakôâbû. Îgûrê neô: “ÊÑeénorê gââmeari? o Êneénomarê îgo merâ werenîari?” ârî sêrêñabiribû Jesúre.

²⁸ Pûru nomeô îgo deko wárisorore irota bêodobokôâ, makâgue waakôâmo. Irogue ejago, masakare wereyupo:

²⁹ —Nâka, musâde îârâ aarika! Sôô sugû ûmûû âârâmi. Îgû âârîpereri yû irideare masîpeokôâmi, irire werepeokôâmi yûre. ÊÎgû Cristo, Marîpu iriudi âârîkuri? ârîyupo igoya makâ marârê.

⁴ 4.10 Jn 11.25: Jesús ârîmî: —Yû boanerârê masâmakû irigu, îgûsârê okari sigû âârâ. Yûre buremugû boadigue âârîkeregû, okagukumi. Jn 14.6: Jesús ârîmî: —Yû dita Yûpu pûrogue waarî maa irirosû âârâ. Yû diayema âârîrîrê masakare masîmakû irigu, îgûsârê okamakû irigu âârâ. Yû merâta Yûpu pûrogue waarâkuma.

³⁰Igo irasū ārimakū pérā, Jesús pūroge igūrē iārā waañurā. ³¹Īgūsā īgū pūro aariburi dupiyuro gua īgūrē āribu:

—Buegu, gua murē āiriadea baarire baaka! āri siadibū.

³²Jesús gapu guare ārimi:

—Yū baari opāa, irire musā masībea.

³³Īgū irasū ārimakū pérā, gua basi āsū āri gāme sērēñapūribu:

—¿Gajipoe irirā gajirā īgūrē baari ejoayuri? āribu.

³⁴Jesús gapu guare ārimi:

—Yure iriudi gāamerirē irigu, īgū yure moādoredeare iriyuwarikugū, baayapigu irirosū āārā. ³⁵Musā āsū ārā: “Wapikurā abe dūyāa, īgūsā otedea duka siburo”. Yū gapu musārē āsū ārā: “Īgūsā oterodore iāka! Duka borerire searipoe ejasiāa”. ³⁶Sugu otedea dukare searimasū īgū moādea wajare wajatami. Marīpuya werenirirē weregu īgū irirosū āārimī. Īgū wererire pérā, yure būremuma. Irasirirā ūmugasigue perebiri okarire oparākuma. Īgūsā, īgū otedea duka seari irirosū āārimā. Irasirirā oterimasū, īgū otedea dukare searimasū irirosū āārirā, ūsuyama, masaka yure būremumakū iārā. ³⁷Masaka āsū āri werewuakuma: “Sugu masakū otekumi. Pūru gajigu i otedea dukare seakumi”, ārikuma. Īgūsā irasū āri werewuadea diayeta āārā. ³⁸Iripoegue Marīpuya werenirirē weredupiyunerā oterimasā irirosū āārinērā āārimā. Dapagora yū musārē iriua. Musā īgūsā iripoegue otedea dukare searimasā irirosū āārā. Irasirirā īgūsā moādea wajare musā wajatarā irirosū āārā. Īgūsā moāderoguerē moāwekabejarā irirosū irirā yāa, ārimi Jesús.

³⁹Samariamo makāgue ejadero pūru: “Sōō āārādi āāripereri yū irideare masīpeokōāmi”, ārimakū pérā, wārā iri makā marā Jesúre būremuñurā.

⁴⁰Irasirirā Jesús puro aarirā, īgūrē: “Gua merā dujaka!” āri sērēma. Īgūsā irasū ārimakū pégu, Jesús īgūsā merā penū dujami. ⁴¹Īgū wererire pérā, gajirāde wārā īgūrē būremuma. ⁴²Irasirirā nomeōrē ārima:

—Gua mu wereadea ditare pérā, Jesúre būremuadabu. Dapagora tamerārē gua basi īgū wererire pésīā, īgūrē būremua. Gua masīa. Īgū diayeta Marīpu iriudi, i ūmu marārē peamegue waabonerarē taugu āārimī, ārima.

Jesús Galilea nikū marā opu dokamū magūrē taudea

⁴³Jesús penū Samariague āārādi, Galilea nikūgue waami. ⁴⁴Iro dupiyuro Jesús āsū āridi āārimī: “Marīpuya kerere weredupiyugure īgūya nikū marā īgūrē būremubema”, āridi āārimī. ⁴⁵Galileague ejamakū, iro marā īgūrē ōārō bokatirīñeāma. Iro dupiyuro īgūsāde Jerusalégue pascua bosenu iārā ejanerā āārimā. Irasirirā āāripereri Jesús iroge irideare iānerā āārimā.

⁴⁶Jesús Galileague ejadero pūru, Canā wāikuri makāgue īgū dekoreta igui deko iridea makāgue goemi. Iri makāguere sugu Galilea marā opu dokamū āārimī. Īgū magū Capernaum wāikuri makāgue āārigū, pūririkugū iriyupū. ⁴⁷Irasirigu opu dokamū, Jesús Judeague āārādi īgū Galileague ejari kerere pégu, Jesús puro aarimī. Āsū āri sērēmi īgūrē:

—Yū magū boabu iriami. Īgūrē taubosagu aarika! ārimi.

⁴⁸Īgū irasū ārimakū pégu, Jesús ārimi: —Marīpu turari merā yū iri imurirē iābirikererā, neō yure būremubea musā, ārimi.

⁴⁹Opu dokamū gapu Jesúre ārimi: —Gua Opu, yū magū boaburo dupiyuro aarika!

⁵⁰Jesús īgūrē ārimi:

—Mūya wiigue dujāaka! Mu magū okagukumi, ārimi.

Opu dokamū, īgū irasū āririrē pégu, būremuri merā īgūya wiigue dujāakōāmi. ⁵¹Īgūya wiigue ejawāgāriripoe īgūrē moāboerā bokatirī wereñurā:

—Mu magū okami, āriñurā.

⁵²Īgūsā irire ārimakū pégu: “¿Naásū āārimakū ōārī?” āri sērēñayupū. Īgūsā īgūrē āriñurā:

—Ŋamika goeripoe purugāta nimakuri tariabu īgūrē, āriñurā.

⁵³Irasū ārimakū pégu, igū pagu āriyupū: “Jesús yare: ‘Mu magū okagukumi’, āri wereripoeta nimakuri tariakuyo”, āriyupū. Irasirigu, āārīpererā igūya wii marā merā Jesúre buremuyupū.

⁵⁴Jesús Judea āārādi dupaturi Galileague ejadero puru, opu dokamu magūrē igū tauadea merā Canā wāikuri makāgue pea Marīpu turari merā iri imumi.

Jesús dupu buadire taudea

5 ¹Puru Jesús Jerusalégue judío masaka bosenu iāgū waami. ²Iri makā turo sārīrōgue su makāpuro “Oveja” wāikuri makāpuro puro wāri gobe deko gobe igūsā iridea gobe āārībū. Iri gobe hebreo ya merā “Betzata” wāikubū. Iri gobe turoguere su mojōma taridupabu tiaña marīrī āārībū. ³⁻⁴Iri taridupabugue wārā masaka pūrīrikurā oyama. Koye iāmerā, waamasīmerā, guburi buasūnerā āārīmā. Gajipoere Marīpure wereboegu iri gobegue dijjanayupū. Irogue dijjagu, dekore gāmeñamakū irinayupū. Igū irasiriadero puru, iri gobegue buañajāpūroriguno igū siririrē tarisinayupū. Irasirirā deko gāmeñaburire yūrā irogue oyama. ⁵Irogue sugū dupu buadi oyami. Igū treinta y ocho bojorigora pūrīrikugū āārīyupū. ⁶Jesús iri gobe turo tariwāgāgū, īī buadi oyagure iāmi. “Yoaripoe pūrīrikugū āārīmi”, āri masikōāmi. Irasirigu igūrē āsū āri sērēñami:

—¿Mu pūrīrikurire taumakū gāāmerī? ārīmi.

⁷Igū Jesúre yujūmi:

—Yu Opū, sugū yure iritamugū neō māmī. Deko gāmeñamakū, yu iri gobe ñajāduamakū, gajirā yu dupiyuro ñajāpūrorinama, ārīmi.

⁸Jesús igūrē ārīmi:

—Wāgānūgāka! Mu oyarore āiaka! ārīmi.

⁹Irasū ārimakūta, igū pūrīrikuri taribu. Irasirigu wāgānūgā, igū oyarore

tuútūrā, āiākōāmi. Jesús igūrē tauadeanu judío masaka siñajārīnu^e āārībū.

¹⁰Irasirirā judío masaka oparā Jesús tausūadi igū oyarore āiāmakū iārā, igūrē āriñurā:

—Dapagā marī siñajārīnu āārā. Mu oyarore kōāgū, marī dorerire tarinūgāgū yāa, āriñurā.

¹¹Igū igūsārē yujūyupū:

—Yure tauadi: “Mu oyarore āiaka!” ārāmi.

¹²Igū irasū ārimakū pérā, igūrē āsū āri sērēñañurā:

—Irire murē irasū ārādi, ĩnoāno āārārī?

¹³Jesús buadire tauadero puru, iro āārīrā masaka wārā watopegue waakōāmi. Irasirigu buadi āārādi igūrē tauadire: “Igūta āārīmi”, āri masībiriypū. ¹⁴Puru Jesús Marīpuya wiigū igūrē bokajagu, ārīmi:

—Pemasika! Dapagorare mu pūrīrikuri marīgū āārā. Irasirigu ñerirē irinemobirikōāka! Dupaturi ñerirē irigu, mu pūrīrikudero nemorō ñerō tarigukoa, ārīmi.

¹⁵Igū irasū ārādero puru, buadi āārādi judío masaka oparā pūrogue waa, igūsārē wereyupū:

—Yure tauadi Jesús wāikugū āārīmi, āriyupū.

¹⁶Irire pérā, judío masaka oparā igūsā siñajārīnu āārīmakū Jesús buadire tauadea waja igūrē ñerō iripurori, wējēduadiñurā.

¹⁷Igūsā igūrē ñerō iriduamakū iāgū, Jesús igūsārē ārīmi:

—Yupu piriro marirō moāgū yāmi. Yude moāa, ārīmi.

¹⁸Igū irire ārimakū pérā, judío masaka oparā dupiyuro igūrē wējēduadero nemorō wējēduadiñurā. Igūsā siñajārīnu āārīmakū buadire igū tauadea waja, igū Marīpure: “Yupu”, ārīrī waja igūrē irasū wējēduadiñurā. “Igū: ‘Yupu’, ārigū, igū basi: ‘Yu Marīpu suro merā āārā’, ārigū yāmi”, āri gūñañurā.

^e 5.9 Judío masaka siñajārīnu, sábado āārā.

**Jesús Igũ Pagu Igũrê dorerosûta
igũ iririre weredea**

¹⁹Irasirigu Jesús Igũsârê âsû ârî weremi:

—Diyeta musârê werea. Yũ Marĩpu magũ yũ gâãmerô neô iribea. Yũpu iririre iãgũ, iri ditare yáa. ²⁰Yũpu yure igũ magũrê maĩmi. Irasirigu âârĩpereri igũ iririre yure ïmumi. I dapagorare igũ turari merâ yũ iridea nemorô gajire yure iridoregukumi. Igũ turari merâ irire yũ iri ïmumakũ iãrâ, iãgukarâkoa musâ.

²¹Yũpu boanerârê masû, okari sîrôsûta yude yũ okari sîduarârê sigukoa. ²²Yũpu masaka ñerô iridea waja igũsârê wajamoâbemi. Yũ gapure âârĩpereri igũ turarire pími, Igũsârê wajamoâbure. ²³Âârĩpererâ Igũrê buremurôsûta yudere buremuburo, ârĩgũ, yure irasiridoremi. Yure igũ magũrê buremumerâ Yũpudere buremubema. Igũ yure iriudi âârĩmi.

²⁴“Diyeta musârê werea. Yũ werenĩrĩrê pérâ, yure iriudire buremurâ, ãmugasigue Yũpu merâ perebiri okari opama. Wajamoâsûbirikuma. Igũsâ perebiri peamegue waabonerâ tarisiama. ²⁵Diyeta musârê werea. Peamegue waabonerâ yũ Marĩpu magũ werenĩmakũ péripoe dapagorare ejasiáa. Yũ wererire pérâ, yure buremurâ Marĩpu merâ okarâkuma. ²⁶Yũpu masakare okari sīgũ âârĩmi. Irasirigu yũ igũ magũrê igũ irirosûta igũsârê okari sĩmakũ yámi. ²⁷Yũ âârĩpererâ tīgũ âârâ. Irasirigu Yũpu yure masaka ñerô iridea waja igũsârê wajamoâdoremi. ²⁸Musâ ire pérâ, pégukabirikôãka! Sunu boanerâ âârĩpererâ yũ werenĩmakũ pérâkuma. ²⁹Igũsâ, yũ werenĩmakũ pérâ, masãgoberigue âârĩnerâ masâ, wiripereakôârâkuma. Ôârĩrê irinerâ masârâkuma, ãmugasigue perebiri okari opamurâ. Ñerĩ irinerâ gapu masârâkuma, perebiri peamegue wajamoâsûmurâ.

Jesús Igũyamarê werenemodea

³⁰Yũ gâãmerô neô irimasĩbea. Yũpu yure iriudi gâãmerĩrê, Igũ yure

masakare wajamoâdorerosûta yáa. Irasirigu igũsârê wajamoãgũ diayeta yáa. ³¹Yũ basi: “Yũ Marĩpu magũ Igũ iriudi âârâ”, ârî weremakũ: “Mũ werenĩrĩ neô diaye âârĩbea”, ârĩbukoa musâ. ³²Gajigu âârĩmi yaamarê weregu. Igũ Yũpu âârĩmi. Igũ yaamarê wereri diayeta âârâ. Irire yũ ôârô masía. ³³Musâ gajirârê Juârê masakare wãiyerimasûrê yaamarê sêrêñadorerâ iriubu. Igũde yaamarê diayeta weremi. ³⁴Yũ gapu sugu masakare yure: “Marĩpu iriudi âârĩmi”, ârî werebure neô ãmabea. Irasû ãmabirikeregu, Juan yaamarê weredeare: “Diyeta âârâ”, ârî werea, musâ yure buremu, peamegue waabirikôâburo, ârĩgũ. ³⁵Juan musârê sîãgodiru irirosû âârĩmi. Igũ wereri sîãgodiru ãjũgoro irirosû âârĩbâ. Igũ wererire pérâ, yoaweyaripoe musâ usuyadĩbũ. ³⁶Juan weredea nemorô yũ iriri merâ yũ âârĩrikurire masĩsûa. Yũpu turari merâ Igũ yure iriyuwarikudoredeare irigu yáa. I merâ yure igũ iriudi âârĩrĩrê masĩsûa. ³⁷Yũpu yure iriudi, yaamarê ôârô weremi. Igũ irasû werekeremakũ, Igũ werenĩrĩrê musâ neô pébea. Igũ deyorire neô iãbea. ³⁸Yure Yũpu iriudire musâ neô buremubea. Irasirirâ igũya kerere neô péduripĩbea. ³⁹Yũpuya werenĩrĩrê gojadea pũrê musâ ôârô buenfikôãa. “Gua i pũrê buerâ, Marĩpu merâ perebiri okarire bokarâkoa”, ârî gũnáa musâ. Iri pũguere yaamarêta gojasũdero âârĩbâ. ⁴⁰Iri pũguere yaamarê irasû gojasũkeremakũ, musâ gapu yure gâãmebea. Irasirirâ i okari yũ sîrĩrê opabirikoa.

⁴¹“Masakare yaamarê ôârô werenĩmurârê ãmabea. ⁴²Yũ musâ masaka âârĩrikurire masía. Musâ Marĩpure maĩrâ meta âârâ. ⁴³Yũpu gâãmerôsûta yũ aarikeremakũ, musâ yure gâãmebea. Gajigu gapu igũ basi Igũ gâãmerô aarimakũ, musâ Igũrê gâãmerâkoa. ⁴⁴¿Nasirirâ yure buremubukuri musâ? Musâ basi: “Ôârô yáa”, ârî gãme werenĩrĩrê gâãmea. Marĩpu sugu âârĩgũ musârê: “Ôârô yáa”, ârî werenĩrĩrê gapure gâãmebea.

⁴⁵Musā yure gāamebiri waja: “Īgū Paguguere guare weresāgukumi”, āri gūñabirikōāka! “Moisés dorerire irirā, Marīpu merā ōārō āārīrākoa”, āri gūñakeremakū, Moisés gapu musārē weresāgukumi. ⁴⁶Moisés ĩgū gojadea pūgue yaamarē gojadi āārīmī. Irasirirā ĩgū gojadeare būremurā, yudere būremuboayo musā. ⁴⁷Moisés gojadeare musā būrenumerā, ĩnasirirā yu wereri gapure būremubukuri? ārīmi Jesús.

Jesús cinco mil ūmarē baari ejodea
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 ¹Jesús Jerusalégue dūpu buadire taudero puru, gua ĩgū buerā ĩgū merā Galilea wāikuri ditaru gajī koepugue taribujabu. Iri ditaruta “Tiberias” wāikubu. ²Masaka Jesús ĩgū turari merā pūrīrikurārē taumakū ĩāsīā, wārā ĩgūrē tuyama. ³Ditaru gajī koepugue ĩgū ejadero puru, gua merā ūtāūgue murīā, doami. ⁴Irinu judío masaka bosenu, pascua bosenu ejaburo mérōgā dūyabu. ⁵Jesús wārā masaka ĩgū puro aarimakū ĩāgū, Felipere sērēñami: —ĪNoógue marī ĩīsā masaka āārīpererā baaburire wajarirākuri? ārīmi.

⁶Jesús ĩgū basi ĩgū iriburire masikeregu: “Felipe yure, ĩnaāsū yujugukuri?” ārigū, irasū ārīmi. ⁷Felipe ĩgūrē yujumi:

—Marī dosciento nurī moādea waja wajataropa pá duparu wajari, masakare marī guereamakū, neō ejabirikoā, ārīmi.

⁸Īgū irasū ārīmakū pégu, gua merāmu Andrés, Simón Pedro pagamu Jesúre ārīmi:

⁹—Ōō ĩi majīgū su mojōma pá duparu, pērā waaí opami. Masaka gapu wārāgora āārīma. Irasiriro ĩgūsārē baari neō ejabirikoā.

¹⁰Īgū irasū ārīmakū pégu, Jesús guare ĩgū buerārē ārīmi:

—Masakare āārīpererārē doadoreka! ārīmi.

Iro ōārō tákuro āārībá. Irasirirā iri weka doama. Ūma ditare keomakū, cinco mil gora āārīmá. ¹¹Īgūsā eja

doaperemakū ĩāgū, Jesús pá duparure āī, Marīpure: “Ōāa”, āri, usuyari sīmi. Irasiri odo, guare āārīpererā iro doarārē irire gueredoremi. Waaidere gueredoremi. Irasirirā āārīpererārē ĩgūsā baaduaropa guereyobu. ¹²Īgūsā yapimakū ĩāgū, Jesús guare ĩgū buerārē ārīmi:

—Īgūsā baaduarire seaka! Ubugorata kōmobukoa, ārīmi.

¹³Su mojōma pá duparure masaka baaduaadeare seasārā, pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora utuudobobu. ¹⁴Masaka Jesús Marīpu turari merā ĩgūsārē baari sīmakū ĩārā, āsū ārīma:

—Diayeta āārā. “Īi Marīpūya kerere weredupiyurimasū ĩ ūmugue aaribu āārāyupu”, ĩgūsā ārīdita āārīmi.

¹⁵Irasirirā Jesúre turaro merā āīa, ĩgūsā Opu āārībure sóoduwarā iriadima. Īgū gapu irire masikōāmi. Irasirigu dupaturi suguta ūtāūgue murīākōāmi.

Jesús deko weka waadea
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶Naītīwāgārīripoe āārīmakū, gua ĩgū buerā ditarugue buabu. ¹⁷Buaja, doódirugue ñajāa, Capernaugue taribujapuroribu. Naītīārōgue iribu. Jesús gua purogue ejabirimi dapa.

¹⁸Gua taribujamakū, mirū būro wējāpuwāgārību. Pagari makūrī wāgābu.

¹⁹Su mojōma kilómetro gua waadero puru, guayaru puro Jesús deko wekague aarimakū ĩābu. Īgū irasū aarimakū ĩārā, būro giūibu. ²⁰Jesús gapu guare ārīmi:

—Yuta āārā. Güimerāta!

²¹Īgū irasū ārīmakū pērā, gua ĩgūrē ōārō bokatīrī ñajādorebu. Īgū ñajadero puru, mata gua waaderoguerē ejabu.

Masaka Jesúre āmadea

²²Gajinu gapu masaka ditaru gajī koepugue dujanerā iri ñamirē guayaru suru dujadiru merā gua taribujamakū, Jesús gua merā waabirideadere masīnurā. ²³Irogue ĩgūsā āārīripoere gajī doóriduparu Tiberias wāikuri makāgue āārādea duparu, Jesús

Marĩpũre: “Ōaa”, āri, usũyari sĩ, masakare baari gueredero pũroweyague ejayuro. ²⁴Irasirirā Jesús, gua ĩgũ buerā marĩmakũ ĩārā, iri doóriduparugue ñajāa, Capernaugue taribujañurā Jesúre āmarā waarā.

**Jesús pá irirosũ ĩgũ
āārĩrĩmarē weredea**

²⁵Ditarure taribuja, Jesúre bokajarā, ĩgũrē sērēñama:

—Buegu, ĩnaásũ āārĩmakũ ōóguere aarari mũ? ārĩma.

²⁶Jesús ĩgũsārē ārĩmi:

—Diayeta musārē werea. Yũ Marĩpũ turari merā iri ĩmurĩrē ĩakererā, ĩgũ iriudi yũ āārĩrĩrē bũremubea. Irasirirā, yũ musārē ejodeare baayapinerā dita āārĩsĩā, yũre āmāa. ²⁷Musā baari pereburi gapũ ditare wajatamurā, moābirikōāka! Gaji baari yũ āārĩpererā tĩgũ sĩburi gapũre āmaka! Iri baarire āmarā, Marĩpũ merā perebiri okari oparākoa. Yũpũ yũre irire musārē sĩdoregu āārĩmi. ĩgũ iriudi yũ āārĩrĩrē musārē ĩmusiami, ārĩmi.

²⁸ĩgũ irasũ ārĩmakũ pérā, ĩgũrē sērēñama:

—ĩNasirirākuri Marĩpũ iridorerire ōārō iriyuwarikũmurā?

²⁹Jesús ĩgũsārē yũjumi:

—Marĩpũ musārē iridoreri āsũ āārā. Yũre ĩgũ iriudire bũremudoremi, ārĩmi.

³⁰ĩgũ irasũ ārĩmakũ pérā, ĩgũrē ārĩma:

—Guare murē bũremudoregu, ĩñeēnorē mũ turari merā iri ĩmugũkuri? ĩNaásũperire iri ĩmugũkuri? ³¹Masaka marĩrōgue marĩ ñekũsāmarā manā wāikurire baanerā āārĩmā. Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pĩgue ārĩderosũta ũmugasima baarire ĩgũsārē sĩdi āārĩmĩ, ārĩma Jesúre.

³²ĩgũsā irasũ ārĩmakũ pégu, Jesús ĩgũsārē ārĩmi:

—Diayeta musārē werea. Moisés ũmugasima baarire musārē sĩbiridi āārĩmĩ. Yũputa baari ũmugasima, diayemarē musārē sĩgũ āārĩmĩ. ³³Yũ ũmugasigue āārĩdi Marĩpũ iriudi, ĩgũ baari irirosũ āārĩgũ, ĩ ũmũ marārē okari sĩgũ āārā, ārĩmi.

³⁴ĩgũ irasũ ārĩmakũ pérā, ĩgũrē ārĩma: —Gua Opũ, iri baarire guare sĩnĩkōāka!

³⁵Jesús ĩgũsārē ārĩmi:

—Yũ okarire sĩgũ, baari irirosũ āārĩgũ āārā. Yũre tũyagu, neŋ waboabi irirosũ āārĩgũkumi. Yũre bũremugũ, neŋ ñemesibubi irirosũ āārĩgũkumi.

³⁶Dupiyuro yũ musārē ārĩderosũta, musā gapũ yũre ĩakererā, bũremubea dapa. ³⁷Āārĩpererā Yũpũ yũre sĩnerā yũre tũyarākuma. ĩgũsārē yũ neŋ beóbirikoa. ³⁸Ũmugasigue āārĩdi yũ gāāmerĩrē irigũ aarĩgũ meta iribũ. Yũre iriudi gāāmerĩ gapũre irigũ aaribũ. ³⁹Yũre iriudi āsũ gāāmeme. ĩgũ yũre sĩnerārē neŋ sugũre yũ dedeubirimakũ gāāmeme. ĩ ũmũ peremakũ, yũ ĩgũsārē masũmakũ gāāmeme. ⁴⁰Yũpũ yũre iriudi āārĩpererā yũre ĩgũ magũrē ĩārā, yũre bũremurā ĩgũ merā perebiri okarire opamakũ gāāmeme. Irasirigu ĩ ũmũ peremakũ, ĩgũsārē masũgũkoa, ārĩmi Jesús.

⁴¹Jesús: “Yũ ũmugasigue merā dijaridea baari irirosũ āārĩgũ āārā”, ārĩrĩrē pérā, judío masaka oparā ĩgũrē werewũama. ⁴²Āsũ ārĩma:

—ĩĩ Jesús, José magũ āārĩberi? Marĩ ĩgũ pagũ, ĩgũ pagore masĩa. ĩNasirigu ĩgũ: “Ũmugasigue āārĩdi dijaribu”, ārĩrĩ?

⁴³ĩgũsā irasũ ārĩmakũ pégu, Jesús āsũ ārĩ yũjumi:

—Musā yũre werewuarire pirika!

⁴⁴Neŋ sugũ ĩgũ gāāmerō yũre tũyabirikumi. Yũpũ gapũ yũre iriudi masaka yũre bũremumakũ irigũ āārĩmi. ĩ ũmũ peremakũ, yũre bũremurārē masũgũkoa. ⁴⁵Marĩpũya kerere weredupiyunerā āsũ ārĩ gojanerā āārĩmā: “Marĩpũ āārĩpererārē buegũkumi”. Irasirirā āārĩpererā Yũpũya buerire pé bũremurā, ĩgũyare masĩrā yũre tũyarākuma.

⁴⁶Neŋ sugũ masaku Yũpũre ĩagũ māmĩ. Yũ sugũta ĩgũ merā āārĩdi ĩgũrē masĩa. ⁴⁷Diayeta musārē werea. Yũre bũremugũ Yũpũ merā perebiri okari opami. ⁴⁸Yũ baari irirosũ āārĩgũ okari sĩgũ āārā. ⁴⁹Musā ñekũsāmarā masaka

marirōgue manārē baanerā āārīmá. Irire baakererā, boanerā āārīmá. ⁵⁰Yū ūmugasigue merā dijaridea baari gapure werea. Irire baagu, neō boabirikumi. ⁵¹Yū ūmugasigue merā dijaridea baari okari sīrī irirosū āārīgū yūta āārā. I baarire baagu, Yūpu merā okanīgukumi. I baari yū sīrī, yaa dūpu āārā. I ūmu marā Yūpu merā okanīkōāburo, ārīgū, yaa dūpure sīgukoa, ārīmi Jesús.

⁵²Īgū irasū ārīmakū pérā, judío masaka oparā Īgūsā basi gāme guaseo, āsū ārīma:

—¿Nasirigu marirē Īgūya dūpure baadoregu sībukuri?

⁵³Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Jesús ārīmi:

—Diyeta musārē werea. Yū āārīpererā tīgū āārā. Musā yaa dūpure baamerā, yaa díre iirímerā okari opabea. ⁵⁴Yaa dūpure baagu, yaa díre iirígu, Yūpu merā perebiri okari opami. I ūmu peremakū, Īgūrē masīgukoa. ⁵⁵Yaa dūpu diayema baari āārā. Yaa dí diayema iiríri āārā. ⁵⁶Yaa dūpure baagu, yaa díre iirígu yū merā ōārō āārīmi. Yude Īgū merā ōārō āārā. ⁵⁷Yūpu yūre iriudi okanīgū āārīmi. Īgū okanīgū āārīsā, yudere okanímakū yāmi. Irasirigu yūre baagure yū irirosū okanímakū irīgukoa. ⁵⁸Yū irire ārīgū, ūmugasigue merā dijaridea baarire werea. I baari, manā musā ñekūsāmarā baadea irirosū āārībea. Īgūsā irire baakererā, boanerā āārīmá. Ūmugasigue merā dijaridea baari gapure baaguno, okanīkōāgukumi, ārīmi Jesús.

⁵⁹Jesús Capernaugue judío masaka nerērī wiigue buegu, irire weremi.

Jesús werenírīrē pérā perebiri okari opaburire weredea

⁶⁰Īgū irasū ārī buemakū pérā, wārā Jesúre tayarā āsū ārī gāme wereníma Īgūsā basi:

—Īgū wereri marī pémakū, diasagoráa. ¿Noā ire bokatiūbukuri? ārīma.

⁶¹Īgūsā werenírīrē Jesús pékōāmi. Irasirigu Īgūsārē sērēñami:

—¿Yū wererire péduabirikuri?

⁶²Yū āārīpererā tīgū yū āārīderogue

murīāmakū Īārā, ¿naāsū gūñabukuri musā? ⁶³Ōāgū deyomarīgū masakare okarire sīmi. Īgūsāya dūpu gapu Īgūsārē okamakū irimasīña máa. Yū wererire pérā Ōāgū deyomarīgū okari sīrīrē opama. ⁶⁴Irasū āārīkeremakū, gajirā musā merāmarā gapu yūre būremubema dapa, ārīmi Jesús.

Neōgoraguere Īgūrē būremumerā āārīmurārē, irasū āārīmakū Īgūrē wējēduarāguere Īgūrē ĩmubure masīsiayupū. ⁶⁵Āsū ārīmi:

—Āsū ārī wereabu musārē. Neō sugu Īgū gāāmerō yūre tūyabirikumi. Yūpu, yūre būremumakū irigu āārīmi. Īgū irasiribirimakū, neō suguno yūre būremubiribukumi, ārīmi Jesús.

⁶⁶Īgū irasū ārīrīrē pérā, wārā Jesúre tayanerā neō tūyanemobirima. ⁶⁷Īgūsā irasirimakū Īāgū, Jesús guare pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā Īgū buerārē sērēñami:

—¿Musāde yūre tūyaduúrā yári? ārīmi.

⁶⁸Īgū irasū ārīmakū pégu, Simón Pedro Īgūrē yujūmi:

—Gua Opu, ¿noārē gua tūyabukuri?

Mū wereri, guare Marīpu merā perebiri okari opamakū yāa. ⁶⁹Gua murē būremusiāa. Gua ire masisiāa. Mū ōāgū, Marīpu iriudi āārā, ārīmi.

⁷⁰Īgū irasū ārīmakū pégu, Jesús guare ārīmi:

—Yū musārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarārē beyebu. Yū irasirikeremakū, sugu musā merā āārīgū wātīyagu āārīmi.

⁷¹Jesús irasū ārīgū, Judae Simón Iscariote magūrē ārīgū iriyupū. Judas pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā gua merā āārīkeregū, Jesúre wējēduarāguere Īgūrē ĩmubu āārīmí.

Jesús pagupūrā Īgūrē būremuduabiridea

7 ¹Jesús masakare irire buedero puru, Galilea nikūgue naagū waami.

Judío masaka oparā Īgūrē wējēduarire masīgū, Judea nikūguere āārīduabirimi.

²Iripoere judío masaka ñekūsāmarā masaka marirōgue āārīrá, wiirigā

irideare gūñarī bosenu ejaburo dupiyuro āārībú. ³Irasirirā Jesús pagupūrā ĩgūrē āārima:

—Ōōrē dujabita, Judeague bosenuērē ĩāgū waaka! Irasirirā iroque mu buerā mu turari merā iri ĩmurirē ĩārākuma.

⁴Masaka murē masīmakū gāāmegū, mu turari merā iri ĩmurirē āārīpererā ĩūrō iri ĩmugū waaka! ĩgūsā ĩāberogue iribirikōāka! āārima.

⁵ĩgū pagupūrā āārīkererā, Jesúre buremubirima. ⁶Irasirigū Jesús ĩgūsārē āārimi:

—Masaka ĩgūsā yure masīburo duyakōāa dapa. Musārē iri bosenuērē ĩārā waaduamakū ōāgorāa. ⁷Ī ũmu marā musārē ĩaturibema. Yu gapure ĩgūsā ñērō irideare yu weremakū ĩaturima. ⁸Musā bosenuērē ĩārā waaka! Yure yu waaburo duyakoa dapa. Irasirigū iri bosenuērē ĩāgū waabea dapa, āārimi Jesús.

⁹ĩgū irire ārādero puru, Galileague dujumi.

**Jesús ĩgūsā wiirigā iriri
bosenuērē ĩāgū waadea**

¹⁰ĩgū pagupūrā bosenuērē ĩārā waadero puru, Jesúde masaka ĩmurō marirō waami, ĩgūsā ĩgū waaríre masibirikōāburo, āārigū. ¹¹Iri bosenuērē judío masaka oparā ĩgūrē āmarā iriñurā. Āsū ārī sērēñañurā:

—¿Noógue āārīkuri ĩgū? āāriñurā.

¹²Wārā masaka Jesúyamarē wereníra iriñurā. Gajirā: “Ōāgū āārimí”, āāriñurā. Gajirā gapu: “Ōāgū meta, masakare āārīkatorikugu āārimí”, āāriñurā.

¹³Judío masaka oparārē guirā, āārīpererā péurogue: “Jesús āsū āārimí”, āāri werebiriñurā.

¹⁴Jesús iroque eja, iri bosenu dekokuaripoe Marīpaya wiigüe ñajāa, masakare buemi. ¹⁵ĩgū buemakū pérā, judío masaka oparā péguka, āsū āārima:

—Ī buebiridi āārīkeregu, ĩnasirigū ōārō masírí?

¹⁶ĩgūsā irasū āārimakū pégu, Jesús ĩgūsārē āārimi:

—Yu bueri, yaa meta āārā. Yure iriudiya bueri gapu āārā. ¹⁷Marīpu gāāmerirē iriduārā yu buerire pérā: “Marīpu ĩgūrē buedorerosūta buemi. ĩgū gāāmerō werebemi”, āārākuma. ¹⁸Sugu ĩgū gāāmerō weregu, gajirārē: “ĩgū ōārō weremi”, āāri buremumakū iriduagu āārimí. Gajigu Marīpu ĩgūrē iriudi gāāmerirē weregu gapu masakare: “Marīpu ōatarimi”, āāri buremumakū yāmi. ĩgū āārīkatori marirō diayeta weregu āārimí.

¹⁹Moisés Marīpu doreri gojadea pūrē musārē pídi āārimí. Musā gapu neō sugu iri dorerire iribea. ¿Nasirirā musā yure wējēduari? āārimi.

²⁰Masaka ĩgūrē āārima:

—Mu wātī ñajāsūdi āārā. ¿Noā murē wējēduari?

²¹Jesús ĩgūsārē āārimi:

—Suñarō siñajārīnu āārimakū yu sugu pūrīrikugure taumakū ĩārā, musā āārīpererā ĩāgukakōābu. ²²Iripoegue Moisés musā pūrā ũmarē ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiiridoredi āārimí. ĩgū irire doreburo dupiyuro musā ñekūsāmarā irasirisianerā āārimá. Irasirirā musā majirāgārē su mojóma pere gajī mojó ureru pērēbejarinurī waaró merā ĩgūsā deyoadero puru siñajārīnu āārīkeremakū, ĩgūsārē irasirināa.

²³Irasirirā Moisés dorederosūta irirā, siñajārīnu āārīkeremakū musā majirāgā ũmarē ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiiria. Siñajārīnu āārimakū yu sugure āārīpereri ĩgūya dupumarē ōāmakū iribu. ¿Nasirimurā yu merā guari musā? ²⁴Musā yu irideare ĩadero puru: “Ñerō irimi”, āāri werewuabirikōāka! Yu irideare ōārō keoro pémasī odorāgue wereníka! āārimi Jesús.

**Jesús ũmugasigüe merā
aaribú, āāri weredea**

²⁵ĩgū irasū āārīpoere gajirā Jerusalén marā āsū āāri wereníma:

^{7,22} Gn 17.1-14: Iripoegue Marīpu Abrahārē ĩgū pūrā ũmarē: “Yaara āārīburo”, āārigū, ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiiridoredi āārimí. Puru iri dorerire Moisére pídi āārimí. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā āārīturiarā iri dorerire irirā, ĩgūsā pūrā ũmarē su mojóma pere gajī mojó ureru pērēbejarinurī waaró merā ĩgūsā deyoadero puru irasū yāma.

—Ĉi marī oparā wējēduagu meta āārīrī? ²⁶Īgū āārīpererā iūrōgue buegu yāmi. Suguno gapūta īgūrē gajino neō āāribema. Gajipoe irirā marī oparā: “Ī diayeta Cristo, Marīpu iriudi āārīmi”, ĉārī gūñabukuri? ²⁷Marī īi aariderore masīa. Cristo, Marīpu iriugu gapure aarimakū, īgū āārideroguere masībirikoa. Irasirigu Cristo āārībirikumi īi, ārīma.

²⁸Jesús Marīpuya wiigue bueripoe īgūsā irasū ārī werenímakū pégu, būro būsuro merā āsū ārī weremi:

—Musā yure masīa, ārā. Īgū aariderodere masīa, ārā. Yū gāāmerō aaribiribū. Yure iriudi keoro irigu āārīmi. Musā īgūrē masībea. ²⁹Yū īgū pūroque āārīdi āārīsīā, īgūrē masīa. Īgūta yure iriumi, ārīmi Jesús.

³⁰Īgū irasū ārīmakū pérā, īgūrē peresu iriduakererā, ñeābirima. Īgū ñerō tariburinu duyabu dapa. Irasirirā īgūrē ñeābirima. ³¹Gajirā wārā masaka īgūrē būremuma. Āsū ārīma:

—Neō sugū, īi nemorō Marīpu turari merā iri īmugū māmī. Irasirigu īi Cristo, Marīpu iriudi āārīmi.

Fariseo bumarā Jesúre peresu iridoredea

³²Fariseo bumarā, masaka Jesúre: “Ī Marīpu iriudi āārīmi”, āārīrē péñurā. Irasirirā īgūsā paía oparā merā Marīpuya wiire korerā surarare īgūrē ñeā, peresu iridorerā iriudiñurā.

³³Irasirigu Jesús masakare āsū ārīmi: —Yoaweyaripoe musā merā āārīgukoa. Pūru yure iriudi pūroque waagukoa. ³⁴Yū āārīburore musā waamasībirikoa. Irasirirā yure āmakererā, neō bokabirikoa.

³⁵Īgū irasū ārīmakū pérā, judío masaka oparā īgūsā basi āsū ārī gāme sērēñama:

—Īgū marīrē: “Yure musā neō bokabirikoa”, ārīgū, ĉnoógue waagukuri? Ĉīgū judío masaka griego āārīrōgue makārī waanerā pūroque griego masakare buegu waabukuri? ³⁶Īgū marīrē: “Yū āārīburore musā waamasībirikoa. Irasirirā yure

āmakererā, neō bokabirikoa”, ārīrī, ĉnaāsū ārīduaro iriyuri? ārīma.

Jesús okari sīrī dekomarē weredea

³⁷Īgūsā bosenū iritūnurīnū dupanūgora āārīmakū, Jesús wāgānugā, būro būsuro merā masakare āsū ārī weremi:

—Nemesiburā yū pūroque iirirā aarika! ³⁸Marīpuya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Yure būremurāyā yūjupūrārīguere okari sīrī deko ūmayoro irirosū āārīnfkōārokōa”, ārī gojasūdero āārībū, ārīmi.

³⁹Jesús irire ārīgū: “Yure būremurā Ōāgū deyomarīgūrē oparākuma”, ārīgū irimi. Jesús ūmugasigue mūrīaburo dupiyuro Ōāgū deyomarīgū ejabirimi dapa.

Masaka dukawaridea

⁴⁰Jesús ārīrīrē pérā, gajirā āsū ārīma:

—Ī diayeta Marīpuya kerere weredupiyurimasū: “Marī puro aaribu āārāyupū”, īgūsā ārīdi āārīmi.

⁴¹Gajirā āsū ārīma:

—Īi, Cristo Marīpu iriudi āārīmi.

Gajirā gapū:

—Cristo, ĉnasiribu Galileamu āārībukuri? ārīma. ⁴²Marīpuya werenírī gojadea pūgue āsū gojasūdero āārībū: “Cristo Marīpu iriubu, opu David parāmi āārīturiagu āārīgukumi. David deyodea makā Belén wāīkuri makāgue deyoagukumi”, ārī gojasūdero āārībū.

⁴³Irasirirā Jesúre surosū gūñabirisīā, gāme dukawariakōāma. ⁴⁴Surāyeri Jesúre ñeā, peresu iriduakererā, iribirima.

Judío masaka oparā Jesúre būremubiridea

⁴⁵Irasirirā Marīpuya wiire korerā surara Jesúre ñeādorerā iriunerā, paía oparā, fariseo bumarā pūroque goedujāñurā. Īgūsā goedujajamakū īārā, īgūsārē sērēñañurā:

—ĉNasirirā Jesúre ñeā, āārībirari?

⁴⁶Surara īgūsārē yūjūñurā:

—Neō sugū īgū irirosū werenīgū māmī.

⁴⁷Īgūsā irasū ārimakū pérā, fariseo bumarā ĩgūsārē āriñurā:

—ĪMusāde ĩgū ārikatori merā weremakū: “Diayeta weremi”, āri būremurī? ⁴⁸Neō sugū marī oparā, neō sugū gua fariseo bumarā ĩgūrē būremugū māmī. ⁴⁹Sīsā masaka gapū ĩgū wererire būremurā, Marīpu Moisére doreri pídeare masībema. Wajamoāsūmurā āārīma.

⁵⁰Nicodemo fariseo bumū iro dupiyuro ñami merā Jesúre ĩgū ejadi, ĩgūsā merā āārīyupū. ĩgūsā irasū ārimakū pégu, ĩgūsārē ārīyupū:

⁵¹—Marīrē doreri āsū ārā. Sugū masakū ĩgū irideare weremakū marī péburo dupiyuro ĩgūrē: “Ñerō iribu”, āri wajamoāmasībea, ārīyupū.

⁵²Īgū irasū ārimakū pérā, āsū āri yujññurā:

—ĪMude ĩgū irirosū Galileamū āārīrī? Marīpuya werenírī gojadea pūrē bueka! Iri pūrē buegu: “Neō sugū Galileamū Marīpuya kerere weredupiyurimasū māmī”, āri masīgukoa.

Ūmū merā ñerō irigore weresādea

⁵³Īgūsā irasū ārādero puru, ĩgūsāya wiirigue dujaakōañurā.

8 ¹Jesús gapū ũtāñ Olivos wāikudigue waami. ²Gajinū gapū boyoripoe āārimakū, Marīpuya wiigwe waami doja. ĩgū ejamakū ĩārā, masaka āārīpererā ĩgū puro nerēma. Irasirigu eja doa, ĩgūsārē buenugāmi. ³Moisés gojadeare buerimasā, fariseo bumarā sugo nomeōrē gajigu igo marāpu āārībi merā igo ñerō irigore bokajañurā. Irasirirā Jesús bueripoe iri wiigwe āārīpererā masaka ĩūrō igore āññajānū, Jesúre ārīma:

⁴—Buegu, igo marāpukugo āārīkeregō, gajigu merā ñerō irigore bokajabū.

⁵Moisés Marīpu doreri gojadea pūgue igo nomeō irirosū irigonorē ũtayeri merā dea wējēdoredi āārīmī. Mukoa, ĩnaásū āārīrī?

⁶“ĪNaásū yujgukuri?” ārīrā, ĩgūrē irasū āri sērēñadima. “Īgū keoro yujbīrimakū, marī oparāguere

weresārākoa”, āri gūñañurā. ĩgūsā irasū sērēñamakū pégu, Jesús gapū muúbīa doaja, nikūgue ĩgūya mojóśūrū merā gojami. ⁷Īgūsā ĩgūrē sērēñaduúbīrimakū pégu, Jesús wāgānugā, āsū ārīmi:

—Musā merāmū ñerō iribino igore ũtāye merā deapūrōriburo.

⁸Irasū āri odo, dupaturi muúbīa doaja, nikūgue gojami doja. ⁹Īgū irasū ārimakū pérā, ĩgūsā ñerī irideare pémasī, guyasīrīrī merā, murā sugū puru, gajigu puru wiriapūrōrima. Irasirirā Jesúre suguta nomeō iro dujago merā píkōā, waakōāma. ¹⁰Jesús wāgānugā, igore ārīmi:

—ĪNoogue āārīrī murē weresānerā? ĪNeō sugū murē wajamoādo regu marī?

¹¹—Māmī, yu Opū, āri yujūmo.

Igo irasū ārimakū, Jesús igore ārīmi:

—Yude murē wajamoādo bea.

Irasirigo waaka! Dupaturi ñerīrē neō irinemobirikōāka!

Jesús i ūmū marārē siāgori

sīgū āārīrīmarē werede

¹²Jesús dupaturi masakare āsū āri weremi:

—Yu i ūmū marārē siāgori sīgū āārā. Yure tūyarā naññārōgue āārīrā irirosū āārībema. Boyorogue āārīrā irirosū āārīma. Irasirirā yu okari sīrīrē oparākuma.

¹³Īgū irasū ārimakū pérā, fariseo bumarā ārīma:

—Mū basi mū āārīrikurire werea.

Irasiro mū werenírī neō wajamāa.

¹⁴Jesús ĩgūsārē āsū āri yujūmi:

—Yu aariderore, yu waaburodere yu masia. Musā gapū irire neō masībea.

Irasirigu yu basi yu āārīrikurire werekeremakū, yu werenírī diayeta āārā. ¹⁵Musā i ūmū marā irirosū yure werewuāa. Yu gapū neō sugure musā irirosū werewuabea. ¹⁶Yu masaka āārīrikurire: “Ī gapū ōāa, i gapū ōābea”, ārīgū, keoro ārā. Yu suguta yu gāāmerō irire ārībea. Yupu yure iriudi merā irire irasū yāa. ¹⁷Musārē doreri gojadea pūgue āsū ārā: “Pērā masaka ĩgūsā ĩādeare surosū weremakū: ‘Diayeta āārā’,

ārī būremurō gāāmea”, āri gojasūdero āārībā. ¹⁸Yū basi yū āārīrikurire werea. Yūpu yure iriudide yū āārīrikurire weremi, ārimi.

¹⁹Īgū irasū ārimakū pérā, īgūrē sērēnāma:

—¿Noógue āārīrī mūpu?

Jesús īgūsārē yujūmi:

—Musā yure, Yūpudere masībea. Yūre masīrā, Yūpudere masīboayo.

²⁰Jesús irasū āri weregū, Marīpuya wiigūe āārīmī. Masaka niyeru sīrā, īgūsā sārī kūmarī puro āārīmī. Īgū ñerō tariburinū ejabiribū dapa. Irasirirā neō sugū īgūrē ñeā, persu iribirima.

Jesús: “Yū waaburore musā waamasībirikoa”, āri weredea

²¹Jesús dupaturi judío masaka oparārē weremi:

—Yū āārīderogue waagukoa. Yū waadero puru, musā yure āmarākoa. Musā ñerī iridea waja, waja oparā boarākoa. Yū waaburoguere musā waamasībirikoa.

²²Īgū irasū ārimakū pérā, gāme sērēnāma:

—¿Nasirigū: “Yū waaburoguere musā waamasībirikoa”, ārīrī? ĒĪgū basi wējē boagukuri irasū ārīgū?

²³Jesús īgūsārē ārimi:

—Musā gapu i ūmugue āārīrā, i ūmu marā āārā. Yū gapu ūmugasigūe āārīdi, i ūmumu meta āārā. ²⁴Irasirigū musārē: “Musā ñerī iridea waja, waja oparā boarākoa”, ārābū. Musā: “Yū īgū āārā”, āri wereadeare būremubirīsā, musā ñerī iridea waja, waja oparā boarākoa.

²⁵Irasū ārīgū pérā īgūrē sērēnāma:

—¿Noāno āārīrī mū?

Jesús īgūsārē yujūmi:

—Buenugāgūgueta musārē: “Yū īgū āārā”, āri weresiabū. ²⁶Yū musāyamarē, musā ñerō iridea waja musārē wajamoāburire weredwari, wāri āārā. Yūre iriudi gapu diaye weremi. Irasirigū

īgū weremakū yū pédea ditare musā i ūmu marārē werea, ārimi.

²⁷Jesús: “Yure iriudi”, ārīgū, īgū Pagureta werenīgū irimi. Īgūsā gapu irire pémasībirima. ²⁸Irasirigū Jesús īgūsārē ārimi:

—Yure āārīpererā tīgūrē musā curusague pábiatū āiwāgūnūrākoa. Musā irasū irirā: “Yū īgū āārā”, āri wereadeare: “Diayeta āārā”, āri masīrākoa. Yū gāāmerō neō iribi, irasū āārīmakū Yūpu yure buedea ditare yū weregū āārīrīrē masīrākoa. ²⁹Yūre iriudi yū merā āārīmī. Īgū gāāmerī ditare irinīa. Irasirigū īgū yure neō béobemi.

³⁰Jesús irasū ārimakū pérā, wārā masaka īgūrē būremuma.

Jesús Marīpu pūrāyamarē, ñerō iririmasāyamarē weredea

³¹Jesús, judío masaka: “Marīpu iriudi āārīmī”, āri būremurārē āsū ārimi:

—Yū werenīrīrē būremuduúmerā, diayeta yū buerā āārā. ³²Irasirirā diayema āārīrīrē masīrākoa. Irire masīrā, ñerō iririre pirīrākoa. Moāboeānerā musā opure wirianerā irirosū āārīrākoa.

³³Īgū irasū ārimakū pérā, īgūrē ārima: —Gua Abraham parāmerā

āārīturiarāgue āārā. Irasirirā neō gajirāyarā īgūsārē moāboerā āārībea. Irasirigū: “Moāboeānerā musā opure wirianerā irirosū āārīrākoa”, ārīgū, ¿naāsū ārīduagu irasū ārīrī mū?

³⁴Jesús īgūsārē ārimi:

—Diayeta musārē werea. Āārīpererā ñerīrē irirā, ñerīrē iridoreguyarā īgū dokamarā irirosū āārīma. ³⁵Sugu moāboegu wii opu magū irirosū neō āārībemi. Wii opu magū gapu īgū paguya wiimu āārīnīkōākumi.

³⁶Yū, ūmugasigūe āārīgū magū āārā. Irasirigū musārē ñerīrē iridoreguyarā irirosū āārībīrimakū irigū, diayeta moāboeānerā musā opure wirianerā irirosū āārīmakū irīgukoa. ³⁷Yū musā

^{8.24} Exodo 3.13-15: Iripoeque Moisés Marīpure sērēnādi āārīmī: “Israel bumarā yure: ‘Mu iriudi wāi, ¿naāsū āārīrī?’ āri sērēnamakū, ¿naāsū āri weregukuri?” Marīpu īgūrē āsū ārīdi āārīmī: “Yū wāi ‘YO SOY EL QUE SOY’ āārā. Irasirigū Israel bumarārē āsū āri wereka: ‘YO SOY yure musāguere weredoregu iriumi, ārika!’ ārīdi āārīmī. ‘YO SOY EL QUE SOY’, ārīrō: “Yū āārīnīgūta āārā, o īgūta āārā yū”, ārīduaro yāa.

Abraham parāmerā āārīturiarire masīa. Irasū āārīkererā, musā yu wererire péduabea. Irasirirā yure wējēduáa.

³⁸Yupū yure masīmakū irideare musārē werea. Musā gapu musāpu dorerire yáa.

³⁹Īgūsā ĭgūrē ārīma:

—Abraham gua ñekū āārīdi āārīmí.

Jesús gapu ĭgūsārē ārīmi:

—Musā diayeta Abraham parāmerā āārīturiarā āārírā ĭgū iriunaderosūta iririkuboayo. ⁴⁰Yupū yure diaye wererire musārē yu werekeremakū, yure wējēduáa. Abraham gapu musā irirosū neō irasiribiridi āārīmí. ⁴¹Musā musāpu irirosūta yáa.

Īgū irasū ārīmakū pérā, ārīma:

—Gua, pagu marírā irirosū āārībea. Marípu suguta gapu āārīmí.

⁴²Jesús ĭgūsārē ārīmi:

—Yupū diayeta musāpu āārīmakū, musā yure maiboayo. Yu ĭgū merā āārīdita ōō musā pūroge aaribú. Yu gāāmerō aaribiribú. Yupū yure iriumi. ⁴³¿Nasirirā yu wererire pémasīberi masā? Musā yu wererire péduabirisā, pémasībea. ⁴⁴Musāpu wātí āārīmí. Musā ĭgūyarā āārā. Irasirirā ĭgū gāāmerirē iriduáa. Neōgoraguetā masakare wējēbéodi āārīgū yámi. ĭgūguere diayema neō máa. Irasirigū ĭgū neō diayemarē werebemi. Neōgoraguere masakare ārikatopuroridi āārīmí. Irasirigū ĭgū irasū ārīkatorikugū āārīsā, ārīkatori ditare weremi. ⁴⁵Yu gapu diayemarē werea. Irasirirā yu wererire pérā, musā irire būremubea. ⁴⁶¿Noā yure: “Mu āsū irigū, ñerō iriabu”, ārī masībukuri? Yu musārē diayemarē werekeremakū, ¿nasirirā yu wererire būremuberi? ⁴⁷Yupū pūrā ĭgū werenírírē péma. Musā gapu ĭgū pūrā āārībirisā, irire péduabea, ārīmi Jesús.

Cristo Abraham dupiyuro āārīdeamarē weredea

⁴⁸Jesús irasū ārīmakū pérā, judío masaka ĭgūrē ārīma:

—Gua: “Mu Samariamū, wātí ñajāsūdi āārā”, ārírā, diayeta ārírā yáa.

⁴⁹Jesús ĭgūsārē ārīmi:

—Yu wātí ñajāsūdi āārībea. Yu iriri merā masaka Yupūre: “Ōātaria mu”, ārīmakū yáa. Musā gapu yu iririre ĭākererā: “Ñerirē irigū āārīmí”, ārā. ⁵⁰Yure: “Ōārō yáa”, ārī būremurārē āmabea yu. Yupū gapu masakare yure būremumakū gāāmemi. ĭgūta yu iririre ĭāgū, yure: “Ōārō yáa”, ārīmi. ⁵¹Diayeta musārē werea. Yu wererire irigū neō boabirikumi.

⁵²Īgū irasū ārīmakū pérā, ĭgūrē ārīma:

—Dapagora gua ire masīa. Mu wātí ñajāsūdi āārā. Abraham iripoege boakōadi āārīmí. Marípuya kerere weredupiyunerāde boakōānerā āārímá. Mu gapu: “Yu wererire irigū neō boabirikumi”, ārā. ⁵³¿Gua ñekū Abraham nemorō āārírí mu? ĭgū, Marípuya kerere weredupiyunerāde boakōānerā āārímá. ¿Noā āārírí mu irasū ārī weregu?

⁵⁴Jesús ĭgūsārē ārīmi:

—Yu, yu basi ōārō werenírí wajamāa. Yupū gapu musā: “Gupu āārīmí”, ārīgū gapu yure ōārō weremi. ⁵⁵Musā gapu Yupūre neō masībea. Yu ĭgūrē masīa. Yu: “ĭgūrē masībea”, ārīgū, musā irirosū ārīkatorikugū āārībukoa. Yu gapu ĭgūrē ōārō masīa. Irasū āārīmakū, ĭgū wererire yáa. ⁵⁶Musā ñekū Abraham yu i ūmuge aariburire masīdi āārīmí. Irasirigū yu aarimakū ĭāgū, būro usuyari merā āārīdi āārīmí.

⁵⁷Īgūsā Jesúre ārīma:

—Mu cincuenta bojori opabirikeregu, ¿nasirigū Abrahārē ĭadi āārībukuri?

⁵⁸Jesús ĭgūsārē ārīmi:

—Diayeta musārē werea. Abraham dupiyuro āārīdi yuta āārā.

⁵⁹Īgū irasū ārīmakū pérā, ĭgūsā ūtāyeri āi, ĭgūrē dea wējēduamakū, Marípuya wiigue āārādi ĭgūsā watope duriwiriakōāmi.

Deyoagugueta koye ĭāmasībire Jesús taudea

9 ¹Gajinu Jesús maague waagú, deyoagugueta koye ĭāmasībire bokajami. ²Gua ĭgūrē ĭārā, Jesúre sērēñabū:

—Buegu, ¿noá ñerō iridea waja ïgũ koye iāmasibi deyoayuri? ¿Ïgũ pagusāmarā ñerō iridea waja, o ïgũ basi ïgũ ñerō iridea waja ïgũrē irasū waayuri? ārībũ.

³Jesús guare ārīmi:

—Ïgũ ñerō iridea, ïgũ pagusāmarā ñerō iridea ïgũ deyoagugueta koye iāmasibi āārimakū iribiribũ. Marīpu ïgũ turari merā ïgũrē ōārī iririre masakare ïmugukumi. Irasirigu ïgũ koye iāmasibi deyoami. ⁴Ūmũ merā masaka moāmasirā irirosū dapagora Marīpu yure iriugu pīdeare marīrē iriro gāāmea. Nami merā moāmasimerā irirosū pūrūgue ïgũ pīdeare irimasibirikoa pama. ⁵Yũ i ūmūguere āārīgú, masakare siāgori sīgũ āārā. Irasirigu ïgūsārē Marīpure masimākũ yāa, ārīmi.

⁶Irasū ārī odo, nikūgue sīkure eomeépī, iri merā morē, koye iāmasibiya koyeguere túwūkāmi. ⁷Irasirī odo, ïgũrē ārīmi:

—Siloé wāikuri deko gobegue ïgūsā iridea gobegue m̄ya koyere koegu waaka! ārīmi. “Siloé”, ārīrō: “Iriugu”, ārīduaro yāa.

Ïgũ irasū ārīmakū pégũ, koye iāmasibi irogue ïgũya koyere koegu waakōāmi. Koe odo, koye iāmasīgūgue dujariyupũ.

⁸Ïgũya wiigue dujamakū, ïgũya wii puro āārīrā, iro dupiyuro ïgũ niyeru sērēdi āārīmakū iānerā, sērēñañurā: —¿Ï dupiyuro niyeru sērē doanídita āārīrī?

⁹Gajirā ārīñurā:

—Ïgũta āārīmi.

Gajirā gapũ ārīñurā:

—Ïgũ āārībemi. Ïgũ irirosū deyogu āārīmi.

Ïgūsā irasū ārīmakū pégũ, koye iāmasibi āārādi gapũ āsū ārīyupũ:

—Ïgũta āārā yũ.

¹⁰Ïgũ irasū ārīmakū, masaka ïgũrē sērēñañurā:

—Mũ iāmasibiradi āārīgú, ¿nasirigu dapagorare irasū iāmasirī?

¹¹Ïgūsārē yujuyupũ:

—Jesús wāikugu ïgũya sīku nikū merā moāmorē, yũ koyere túwūkāmi. Túwūkā

odo, yure: “Siloé wāikuri deko gobegue ïgūsā iridea gobegue m̄ya koyere koegu waaka!” ārīmi. Yũ irogue waa, koyere koe odo, iāmasip̄roriabũ.

¹²Ïgũ irasū ārīmakū, ïgũrē sērēñañurā doja:

—Murē irasiriadi, ¿noógue āārārī?

—Masibirikoa. Noó āārīgú āārīkumi, ārīyupũ.

Fariseo bumarā koye iāmasibi āārīdire sērēñadea

¹³Purũ ïgūsā koye iāmasibiridire fariseo bumarā p̄rogue āāñurā.

¹⁴Jesús ïgũya sīku nikū merā moāmorē, koye iāmasibire taudeanu judío masaka siñajārīnũ āārībũ. ¹⁵Irasirirā fariseo bumarā koye iāmasibiridire sērēñañurā: —¿Nasirigu dapagorare ōārō iārī?

Ïgūsārē yujuyupũ:

—Sugu ïgũya sīku nikū merā moāmorē, yaa koyere túwūkāmi. Irasirigu yaa koyere koadero purũ, iāmasip̄roribũ.

¹⁶Ïgũ irasū ārīmakū, surāyeri fariseo bumarā merāmarā ārīñurā:

—Ïgũrē irasiridi, marī siñajārīn̄rīma dorerire iribi āārīmi. Irasirigu Marīpu iriudi āārībemi.

Gajirā gapũ ārīñurā:

—Ïgũ ñerō iriguno āārīgú, i iri ïmurīrē irimasibiriboayupũ. Irasirirā ïgūsā surosū gūñabirisā, dukawarīñurā.

¹⁷Irasirirā dupaturi koye iāmasibiridire sērēñañurā doja:

—Mukoa, ¿naásũ ārīrī murē koye iāmasimākū iridire?

Ïgũ yujuyupũ:

—Ïgũ Marīpu kerere weredupiyugu āārīmi, ārā yũ, ārīyupũ.

¹⁸⁻¹⁹Judío masaka oparā gapũ: “Ï koye iāmasīgũ, dupiyuro koye iāmasibi āārīdi āārībemi”, ārī gūñadinurā. Irasirirā ïgũ pagusāmarārē siu, sērēñañurā:

—“¿Ï m̄ magũ neó deyoagugueta koye iāmasibi āārīdi āārīmi”, ārīrī? Ïgũ diayeta koye iāmasibiridi āārīgú, ¿nasiri dapagorare ōārō iāmasirī?

²⁰Ïgũ pagusāmarā yujñurā:

—Ire gua masā. Ï gua magũta āārīmi. Ïgũ deyoagugueta koye iāmasibiridita

äärími. ²¹Ígũ dapagora koye iāmasírĩ gapure, ígũrē iāmakũ irididere masíbea. Ígũrē sērēñaka! Buguro aäärími. Ígũ basi musārē yujumasími.

²²Judío masaka opará dupiyurogue asũ arīñurā:

—Jesúre: “Marĩpu iriudi Cristo aäärími”, arīgũnorē marĩ nerērĩ wiirigue neõ ñajādorebirikōārā! arīñurā. Irasirirā, ígũsā arīdeare pénerā aārísĩā, koye iāmasibiridi pagusāmarā ígũsārē gũigorañurā. ²³Irasirirā ígũsārē: “Buguro aäärími. Ígũrē sērēñaka!” arīñurā.

²⁴Judío masaka opará irire pérā, dupaturi koye iāmasibiridire siuu, ígũrē arīñurā doja:

—Marĩpu mu wererire pémi. Irasirigu ígũ péurogue guare diaye wereka! Gua ire masía. Jesús ñerō irigu aäärími.

²⁵Ígũsā irasũ arīmakũ pégu, ígũsārē asũ arī yujuyupu:

—Jesúre ígũ ñegũ, o õãgũ aäärírĩrē masíbirikoa yu. I ditare masía. Yu dupiyuroguere koye iāmasíbi aārĩbũ. Dapagore iāa, arīyupu.

²⁶Ígũ irasũ arīmakũ pérā, dupaturi ígũrē sērēñañurā doja:

—¿Nasiriri ígũ murē? ¿Nasirigu ígũ murē koye iāmasímakũ iriri?

²⁷Ígũ yujuyupu ígũsārē:

—Irireta musārē weresiabu. Yu irasũ arī werekeremakũ, musā gapu yu wererire péduabirabu. ¿Nasirirā dupaturi yu irire weremakũ péduari? ¿Musāde ígũ buerā aārĩduakuri?

²⁸Ígũ irasũ arīmakũ pérā, ígũrē turiñurā:

—Mu ígũ buegu aārā. Gua gapu Moisés gojadeare buerā aārā. ²⁹Ire gua masía. Marĩpu Moisére weredi aäärímĩ. Jesúre iriudi gapure gua masíbea.

³⁰Ígũsā irasũ arīmakũ, ígũsārē asũ arī yujuyupu:

—Musā irasũ arīmakũ, pégukakōãkoa. Ígũ yure koye iāmasímakũ irikeremakũ, musā ígũrē iriudire masíbea, ārā. ³¹Marĩ ire õārō masía. Marĩpu ñerō irirā ígũrē sērēmakũ pébemi. Ígũrē buremugũ, ígũ dorerire irigure ígũ sērērĩ ditare pémi.

³²Marĩ neõ sugu deyoaguguetā koye

iāmasíbire iāmakũ irigu aäärírĩrē pébea.

³³Marĩpu Jesúre iriubirimakũ, yure koye iāmasímakũ iribiriboañumi, arīyupu.

³⁴Ígũ irasũ arīmakũ pérā, arīñurā:

—Mu deyoaguguetā ñerĩ merā deyoadi aārĩkeregũ, ¿irire wereduari guare buebu? arīñurā.

Irasirirā judío masaka nerērĩ wiigue ígũrē ñajādorebirinurā.

Jesús ígũyare pémerā koye iāmasímerā irosos aääríma, arī weredea

³⁵Jesús koye iāmasibiridire ígũsā béowiuadeare pémi. Irasirigu ígũrē bokajagu, sērēñami:

—¿Marĩpu magũ aārĩpererā tígũrē buremurĩ mu?

³⁶Ígũ Jesúre arīmi:

—Yu Opu, ¿noā aäärírĩ ígũ? Wereka yure! Ígũrē masígu, buremugura.

³⁷Jesús ígũrē arīmi:

—Mu ígũrē iāsĩáa. Yu mu merā werenígu, ígũta aārā.

³⁸Irirete arīmakũ pégu, Jesús puro ñadukupuri merā ejamejā, ígũrē:

—Yu Opu, murē buremua, arīmi.

³⁹Puru Jesús asũ arīmi:

—Yu masaka irideare: “I gapu õãa, i gapu õãbea”, arīgu, i ñmuguerē aaribũ. Yupu gããmerĩrē masímerā, koye iāmasímerā irosos aääríma. Irasirigu koye iāmasímerā irosos aäärĩrē ígũ gããmerĩrē masíburo, arīgu, “Gua õārō masía”, arī gũñarā gapure koye iāmasímerā irosos waaburo, arīgu aaribũ.

⁴⁰Ígũ irasũ arīmakũ pérā, surayeri fariseo bumarā ígũrē arīma:

—¿Mu irire arīgu, guadere: “Koye iāmasímerā irosos aārā”, arīgu yári?

⁴¹Jesús ígũsārē arīmi:

—Musā koye iāmasímerā irosos Yupu gããmerĩrē masímerā aäärĩrā, musā ñerĩ iridea wajare opabiribukoa. “Gua õārō masía”, arīrā aārísĩā, musā ñerō iridea wajare opáa dapa, arīmi.

Jesús oveja korerimasũ iririkuri keori merā weredea

10 ¹Jesús irire arī odoadero puru, keori merā asũ arī weremi:

—Diayeta musārē werea. Oveja korerimasū īgūsārē duripíri sārīrō makāpūrore ñajāgū irirosū iribino, yajarimasū āārīkumi. Makāpūro marīrōgue ñajākumi. ²Makāpūro ñajāgū gapu oveja korerimasū āārīkumi. ³Makāpūrore koregu tūpākumi, oveja korerimasūrē ñajāridoregu. Oveja korerimasū ñajāmakū, oveja īgū werenímakū pékuma. Īgūyarārē īgūsā wāī merā oekumi. Irasū oegu, īgūsārē siiu wiukumi. ⁴Īgūyarā āārīpererārē oe, siiu wiu odo, īgūsārē dupiyuwāgākumi. Oveja īgū werenírīrē masīrā āārīsīā, īgūrē tuyakuma. ⁵Gajigūre īgūsā īamasībire tuyabirikuma. Īgū werenírīrē masīmerā āārīsīā, īgūrē gūi ūmaduriwāgākōākuma.

⁶Jesús iri keori merā īgūsārē weremakū pérā gapu pēmasībirima. “Āsū ārīduaro irikoa i”, ārīmasībirima.

**Jesús ovejare ōārō koregu
irirosū āārīrīmarē weredea**

⁷Irasirigu Jesús īgūsārē werenemomi doja:

—Diayeta musārē werea. Yū ovejare duripíri sārīrō makāpūro irirosū āārā. ⁸Āārīpererā ñerā yū dupiyuro aarīnerā, yajarimasā irirosū āārīma. Yaara oveja irirosū āārīrā gapu īgūsārē pēbema. ⁹Yū makāpūro irirosū āārā. Yure būremurā iri makāpūrore ñajārā irirosū āārīma. Īgūsārē peamegue waabonerārē taugukoa. Oveja gūiro marīrō īgūsārē duripíri sārīrō makāpūrore ñajārā, wirirā īgūsā baaburi bokarā irirosū āārīrākuma.

¹⁰Yajarimasā ovejare yajamurā, wējēmurā, poyanorēmurā aarīma. Yū gapu īgūsārē okarire opamakū irigu aarībū. Āārīpereri ōārīrē opaburo, ārīgū, aarībū. ¹¹Yū ovejare ōārō koregu irirosū āārā. Ovejare ōārō koregu wējēsūbu āārīkoregu, īgūsārē béobirikumi. Īgūsā ōārō āārīburire boabosagukumi. ¹²Gajigu moārīmasū gapu īgū moāwajatari ditare gūñami. Ovejare ōārō koregu irirosū āārībemi. Oveja īgūyarā āārībema. Irasirigu

makānūmu diayée ovejare ñeā wējēgū aarimakū īāgū, ovejare bēo, gūi ūmaduriwāgākōāmi. Īgūsārē béowāgādero puru, makānūmu diayée ovejare ñeāmakū īārā, gajirā oveja ūmasiriwāgākōāma. ¹³Moārīmasū īgū moāwajatari ditare gāāmemi. Irasirigu ovejare īgūsā ōārō āārīburire gūñabemi.

¹⁴⁻¹⁵Yū ovejare ōārō koregu irirosū āārā. Yūpu yure masīmi. Yūde Yūpūre masīa. I irirosū yaara ovejare yū masīa. Yaarađe yure masīma. Irasirigu yū okarire maībea. Īgūsā ōārō āārīburire boabosagukoa. ¹⁶Gajirā oveja gajī duripíri sārīrō marā irirosū āārīma. Īgūsāde yaara āārīma. Īgūsādere āīgukoa. Yū werenírīrē pérākuma. Irasirirā yaara āārīpererā su buta āārīrākuma. Yū suguta īgūsārē koregukoa.

¹⁷Yaara ōārō āārīburire boabosagukoa. Yū okarire maībi āārīsīā, irasirigukoa masā, dupaturi okabu. Yū irasiribu āārīmakū, Yūpu yure maīmi. ¹⁸Yū gāāmebirimakū, neō sugu yure boamakū irimasībīribukumi. Yū gāāmerō merā boagukoa. Yū turaro merā yū gāāmerīrē irimasīgū āārīsīā, yū gāāmerō merā boa, puru masāgukoa. Yūpu yure irireta iridoremi, ārīmi Jesús.

¹⁹Īgū irasū ārīmakū pérā, judío masaka dupaturi surosū īgūrē gūñabirisīā, dukawarima.

²⁰Gajirā wārā īgūsā merāmarārē īgūyamarē ārīma:

—Īgū wātī ñajāsūdi, niāsūgū yāmi. ¿Nasirirā īgūrē pēri musā?

²¹Gajirā gapu ārīma:

—Wātī ñajāsūdi, īgū irirosū ōārō werenībīribukumi. Koye īāmasībīdere īāmakū irimasībīribukumi, ārīma.

Judío masaka Jesúre gāāmebiridea

²²Puibū āārīmakū, Jerusalégue judío masaka bosenu irima. Iripoegue marā Marīpūya wiire iripeodeare gūñarī bosenu āārībū. ²³Iri bosenu Jesús, Pórtico de Salomón wāīkuri taribu Marīpūya wii turo bīāña marīrī taribugue waagorenami. ²⁴Irogu īgū

äärimākū iārā, judío masaka oparā igū pūro nerē, igūrē sērēñama:

—¿Naásū aärimākū guare òarō diaye weregukuri? ¿Mu Cristo, Marīpu iriudita aärirī?

²⁵ Jesús igūsārē yujumi:

—Musārē weresiabu. Musā gapu yu wererire bñremubea. Yu, Yupu yure dorerosūta igū turari merā iri imurirē irinagū yāa. I merā yu aäririkurire masīsūa. ²⁶ Yu igū turari merā iri imurirē iākererā, musā gapu yure bñremubea. Musā yaarā aäriribisīā, yure bñremubea. Yu dupiyuro werederosūta musā gajiguyarā oveja irirosū aārā.

²⁷ Yaarā oveja yu werenirirē masīma. Yu igūsārē masīa. Irasirirā yure tūyama.

²⁸ Yu igūsārē ūmugasigwe perebiri okari opamakū yāa. Irasirirā perebiri peamegue neō waabirikuma. Yu igūsārē korea. Gajirā igūsārē neō yure ēmamasībema. ²⁹ Yupu igūsārē yure sīdi aärimī. Igū aärīpererā nemorō turagu aärimi. Igūde igūsārē koremi. Gajirā igūsārē neō igūdere ēmamasībema. ³⁰ Yu, Yupu merā suguta aārā, ārimi Jesús.

³¹ Igū irasū ārimākū pérā, dupaturi judío masaka ūtāyeri āima, igūrē dea wējēduarā. ³² Igūsā irasiriduamakū iāgū, Jesús igūsārē ārimi:

—Yu, Yupu yure dorederosūta wāri igū turari merā iri imurirē iribu. Musā irire iābu. ¿Neéno yu iridea waja musā yure ūtāyeri merā dea wējēduari?

³³ Igūsā igūrē ārima:

—Mu òarō iriri waja gua murē ūtāyeri merā dea wējēduabea. Mu Marīpūre ñerō werenirī waja murē ūtāyeri merā dea wējēduāa. Mu masaku aärīkeregu: “Marīpu aārā yu”, āri wereniā.

³⁴ Igūsā irasū ārimākū pégu, Jesús igūsārē ārimi:

—Marīpu āsū āridi aärimī igū musārē doreri gojadea pūgue: “Musā yu irirosū aārā”, āridi aärimī. ³⁵ Marī ire masīa. Marīpu igūya werenirī gojadea pūgue ārirī diayeta aārā. Marirē neō irire: “Diaye aārībea”, āri masīña maa. Irasiriro iri pūguere igūya kerere pérārē: “Yu irirosū aārīma”, ārirī diayeta aārā.

³⁶ Marīpu yure beyesīā, i ūmuguere iriumi. Irasū aärīkeremākū: “Yu Marīpu magū aārā”, āridea waja musā gapu yure: “Marīpūre ñerō werenimī”, ārā. ¿Nasirirā yure irasū ārirī musā? ³⁷ Yupu yure dorerosūta igū turari merā yu iri imubirimākū iārā, yu wereri gapure bñremubirikōāka! ³⁸ Yupu yure dorerosūta yu iri imumākū iārā, yu wererire bñremubirikererā, yu iriri gapure: “Marīpu turari merā iriri aārā”, āri bñremuka! Musā irire āri bñremurā, Yupu yuguerē òarō aäririrē, irasū aärimākū yu igū merā suguta aäririrē masirākoa.

³⁹ Igū irasū ārimākū, igūrē peresu iriduārā ñēduārā iriadima doja. Igū gapu igūsārē duriwiriakōāmi.

⁴⁰ Wiria, Juan masakare wāiyepuroriderogue dia Jordán wāikudiya gajī koepugue dupaturi waa, irogue dujami. ⁴¹ Masaka wārā igūrē iārā ejama. Āsū ārima:

—Juan masakare wāiyedi Marīpu turari merā iririre iri imubirikeregu, aärīpereri Jesúyamarē werede diayeta aārā, ārima.

⁴² Irasirirā wārā iroguere Jesúre bñremuma.

Lázaro boadea

(Lc 10.38-42)

11 ¹⁻² Iripoere Betania wāikuri makāmu Lázaro wāikugu pūririkugu iriyupu. Iri makā, igū tīrā nome María, Marta wāikurāya makā aärībā. María marī Opū Jesúya gubure sūrōrī merā piupeo, igo poari merā túkoeba aärimō. ³ Lázaro pūririkumākū iārā, igū tīrā nome gajirā merā Jesúre kere iriunūrā:

—Gua Opū, mu maigū pūririkugu yāmi, āri kere iriunūrā.

⁴ Jesús iri kerere pégu, ārimi:

—Iri pūrirī igūrē boamakū iriburi aārībea. Iri merā Marīpu masakare igū turarire imugukumi. Igū irire imugū, yu igū magū aäririrē, igū turari opagu aäriridere imugukumi.

⁵⁻⁶ Irasirigu Jesús Martare, igo pagumorē, Lázaro bñro maīsīā, Lázaro

pūrīrikuri kere péadero puru, penu ĩgũ āārīrōguere dujanemomi. ⁷ Penu puru guare ĩgũ buerārē āārīmi:

—Nāka, dupaturi Judea nikūgue waarā doja!

⁸ Gwa ĩgūrē āārībũ:

—Buegu, irinūgue marī irogue āārīmakũ, judío masaka murē ũtāyeri merā dea wējēduama. ĩNasirīgu mu irogue dupaturi waaduari?

⁹ Gwa irasũ ārīmakũ, Jesús keori merā guare āsũ ārī weremi:

—Sunurē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari horagora āārā. Irasirirā, i ũmuguerē sīāgori āārīyumakũ, iri boyori merā masaka noó waaró waarā, gubutuabirikuma. ¹⁰ Nami merā sīāgori marīrō waarā gapu gubutuama.

¹¹ ĩgũ irire ārī odo, guare ārīmi:

—Marī merāmu Lázaro kārīakōāmi. Yu ĩgūrē yobegu waagukoa.

¹² Gwa ĩgūrē āārībũ:

—Gwa Opũ, Lázaro kārīmakũ, ĩgũ sīrīrĩ tatirokoa, āārībũ.

¹³ Jesús: “Kārīakōāmi”, ārīgũ, ĩgũ kōmoadeare weregũ iridi āārīmi. Gwa gapu: “ĩgũ kārīrīrē weremi”, ārī gũñadibũ. ¹⁴ Irasirirā Jesús pémasíma ōārō guare weremi:

—Lázaro boakōāmi. ¹⁵ Yu usuyáa, yu marīrō boami. ĩgũ boari merā musā yure buremunemorākoa. Nāka, marī ĩgūrē ĩārā! āārīmi.

¹⁶ Jesús irire ārīmakũ pégu, Tomás “Suduadi” ĩgūsā ārīgũ guare ārīmi:

—Marī Jesús merā waarā! ĩgũ irogue boamakũ, marīde ĩgũ merāta boakōārā!

**Jesús boanerārē masāmakũ irigu,
okari sīgũ āārīrīmarē werede**

¹⁷ Jesús Betaniague ejamakũ, iro marā ĩgūrē werema:

—Wapikurinũ taria, Lázaro dagure ĩgūsā yáadero puru, ārīma.

¹⁸ Betania, Jerusalén purogā, pe kilómetro gajĩ kilómetro deko yoaro āārībũ. ¹⁹ Irasirirā judío masaka wárā Lázaro boadea kerere pérā, Marta,

Maríare ĩārā waañurā, ĩgūsārē ĩā gũñaturaburo, ārīrā. ²⁰ Jesús ĩgūsā puro ejaburi kerere pégo, Marta ĩgūrē bokatīrīgō aarimó. María gapu wiigueta dujakōadeo āārīmó. ²¹ Marta Jesús puro ejago, ĩgūrē ārīmo:

—Yu Opũ, mu ōōgue āārīmakũ, yu pagumu boabiriboadi āārāmi.

²² Yu masía. Mu Marípure sērēmakũ, āārīpereri mu sērērōsũta irigukumi.

²³ Jesús igore ārīmi:

—Mu pagumu dupaturi okagukumi.

²⁴ Igo ĩgūrē ārīmo:

—Yu masía. I ũmu peremakũ āārīpererā boanerā masāmakũ, ĩgũde dupaturi okagukumi.

²⁵ Igo irasũ ārīmakũ, Jesús āsũ ārīmi:

—Yu boanerārē masāmakũ irigu, ĩgūsārē okari sīgũ āārā. Yure buremugũ boadigue āārīkeregũ, okagukumi.

²⁶ Irasirirā okarā yure buremurāno neó boabirikuma^h. ĩMu ire buremurĩ?

²⁷ Igo ĩgūrē ārīmo:

—Yu Opũ, murē buremua. Mu, Cristo Marīpu magũ, i ũmugue aarigukumi, ĩgūsā ārīdi āārā.

**Jesús Lázaro ya dupure yáadea
masāgobe puro oredea**

²⁸ Marta irasũ ārī odo, igo pagumo Maríare siuigo waamo. Gajirā péberogā igore āsũ ārīyupo:

—Marīrē buegu ejasiami. Murē siuiami.

²⁹ Igo irasũ ārīmakũ pégo, mata María ĩgũ purogue mumurō merā aarimó. ³⁰ Jesús makāgue ejabirimi dapa. Marta ĩgūrē bokatīrīaderogueta āārīmĩ. ³¹ Judío masaka wiigue Maríare ĩā gũñaturaburo, ārīrā, igo merā āārānerā, igo mumurō merā waamakũ ĩārā, igore tuyawāgāñurā. “Igo pagumu yáa masāgobegue orego waagó irikumo”, ārī gũñañurā.

³² María Jesús purogue ejago, ĩgūrē ĩā, ĩgũ guburi puro ñadukupuri merā ejamejā:

—Yu Opũ, mu ōōgue āārīmakũ, yu pagumu boabiriboadi āārāmi, ārīmo.

^h 11.26 Jesús: “Okarā yure buremurāno neó boabirikuma”, ārīgũ, ĩgūsā ũmugasigie perebiri okaburire, perebiri peamegie neó waabiriburire werenígũ irimi.

³³⁻³⁴ Igo, igore tuyanerā merā oremakū iāgū, Jesús buro bopoña, bujawereri merā iğūsārē iā:

—İNoógue iğūrē yáari musā? ārī sērēñami.

Iğūsā iğūrē ārīma:

—Gua Opu, iāgū aarika!

³⁵ Jesús oremi.

³⁶ Iğū oremakū iārā, judío masaka ārīma:

—İāka! Noópagora iğūrē maıyuriye!

³⁷ Gajirā iğūsā merāmarā gapu ārīma:

—Koye iāmasıbire iāmakū iridi āārımı.

İLázaro boaburi dupiyuro iğūrē iāgū taukōāboayuri?

Jesús Lázaro masıdeu

³⁸ Jesús buro bujawereri merā masāgobe puro waami. Iri gobe ütātore āārıbı. Iri gobe ñajārōrē wári majı ütā majı merā biasıbı.

³⁹ Jesús ārımı:

—Ütā majırē āı weanúka!

Iğū irasū ārımakū pégo, Marta boadi tıgō ārımo:

—Yu Opı, iğūya dupı daro ĩrıasiakuyo. Wapıkırını tarısıáa, iğū boadero pıru.

⁴⁰ Jesús gapu igore ārımı:

—Murē wereabı: “Yure bıremugō Marıpu turarire iāgokoa”, ārābı.

⁴¹ Iğū irasū ārı odomakū, iğūsā ütā majırē āı weanúma. Jesús ümugasıgue iāmu, Marıpure āsü ārımı:

—Aı, yu sērērırē mı pésiabı. Irasırıgu murē: “Ōāa”, ārı, usıyari sıa. ⁴² Yu masıa. Yu murē sērērırē irasū pınıkōāa. Yu irire masıkeregu, ōō nırā yu mı iriudi āārırırē masıburo, ārıgū, iğūsā péurogue murē: “Yu sērērırē mı pésiabı”, ārı werea.

⁴³ Irasū ārı odo, Jesús buro busuro merā ārımı:

—Lázaro, irore wirika!

⁴⁴ Iğū irasū ārımakūta, masāgobegu wirırımı. Iğūya mojōrı, guburire surı gasırı merā đurasıdı, iğūya diapure surıro gasıro merā ōmasıdı āārımı. Irasırıgu Jesús iğūsārē:

—Kuranoka iğū waamakū! ārımı.

Judío masaka oparā Jesúre ñeāduadea

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Wárā judío masaka Marı merā masāgobegu wapıkınerā Jesús iriadeare iārā, iğūrē bıremuma. ⁴⁶ Gajırā iğūsā merāmarā gapu farıseo bumarā pırogu waa, Jesús iriadeare iğūsārē wereñurā. ⁴⁷ Irasırırā farıseo bumarā, irasū āārımakū paıa oparā gajırā judío masaka oparā merā nerē, āsü ārı werenıñurā:

—İNasırırākuri marı? Jesús wári turarı merā iri imugū yāmi. ⁴⁸ Marı iğūrē: “İropata irika!” ārıbirımakū, āārıpererā masaka iğūrē bıremurākuma. Irasırırā romano marā oparā aarırākuma, Marıpıya wiire bėo, marırē marıya nıkūrē ĩmamurā, ārıñurā.

⁴⁹ Sugı iğūsā merāmu, Caıfás wāıkıgu iri bojorire paıa opu āārımı. Iğūsā irire irasū ārımakū pégu, iğūsārē ārıyupı:

—Musā irıma āārıpererire neō masıbea. ⁵⁰ İre pémasıbea. Sugıta marı judío masakaya āārıburire boabosamakū ōārokoka. Iğū boabırımakū, marı āārıpererā judío masaka gapu pereakōābukoa.

⁵¹ Iğū Jesús judío masakaya āārıburire boabosaburire weregu, iğū bası gūnarı merā irasū ārıbirıyupı. İri bojorire iğū paıa opu āārımakū, Marıpu iğūrē irire ārımakū irıyupı. ⁵² Jesús boagu, judío masakaya āārıburire, irasū āārımakū āārıpererā Marıpu pūrā āārıperero āārırādere iğūsāya āārıburıdere boami, su buta āārıburo, ārıgū. ⁵³ Caıfás iğūsārē irasū ārādero pıru: “İNasırı Jesúre wējērākuri marı?” ārı werenırā irıñurā.

⁵⁴ Jesús, iğūsā iğūrē wējēduarire masıkōāmi. Irasırıgu judío masaka oparā iūrōgue neō waagorenabırımı. Judea nıkıma makā, masaka marırō puro āārırı makā Efraın wāıkuri makāgu waakōāmi. İrogu gua iğū buerā merā dujami.

⁵⁵ İripoere pascua bosenu gua judío masaka bosenu āārıburo mırōgā đıyabı. Irasırırā bosenu dupiyuro masaka wárā

gaji makārī marāde Jerusalégue iri bosenumarē baaburo dupiyuro Marīpū dorederosūta koerā waama īgū īgūsārē: “Nerī opamerā, ōārā āārīma”, āri īāburo, āirīrā. ⁵⁶Īgūsā irogue ejarā, Jesúre āmagorenañurā. Marīpūya wiigue āārīrā, āsū āri gāme werenīñurā:
—¿Naásū gūñarī? ¿Bosenurē īāgū aarīgukuri, o aaribirikuri?

⁵⁷Paía oparā, fariseo bumarā masakare doreñurā. Āsū āriñurā:
—Jesús āārīrōrē masirā, guare wereka! Īgūrē ñeā, peresu iriduārā irasū āriñurā.

**María Jesúya guburire sūrōrī
piupeodea**

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 ¹Su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejarinurī pascua bosenu waaburi dupiyuro Jesús Betaniague waami. Iri makā, Lázaro boadiguere Jesús masūdiya makā āārībú. ²Irogue Jesúre bosenu iripeoma. Marta baarire gueremo. Lázaro īgū merā baa doami. Guade īgūsā merā baabū. ³Gua īgūsā merā baaripoe María suru sūrōdiru wádiru su litro deko opadirure Jesús puro āija, īgūya guburire piupeomo. Iri sūrōrī “nardo” wāikuri sūrōrī, gajino merā morēña marīrī, wajapari sūrōrī āārīyuro. Irire piupeo odo, igoya poañapu merā īgūya guburire túkoemo. Iri wii āārīperero sūrōseyakōābū. ⁴Igo irasirimakū īāgū, gua Jesús buerā watopemū Jesúre wējēduarāguere īgūrē imubu Judas Iscariote āsū ārīmi:

⁵—¿Nasirigo i sūrōrīrē duabirari? Irire duago, trescientos nurī moādea wajare wajataropa wajataboakuyo. Irasirigo iri niyerure boporārē sīboakuyo, ārīmi.

⁶Yajarikusīā, irasū ārīmi. Boporārē iritamudwagu meta āārīmī. Īgū guaya niyeru ajurore koregu āārīmī. Iri ajurogue gua niyeru duripirire yajanokōāmi.

⁷Jesús īgūrē ārīmi:
—Iropata ārīka! Igo iri sūrōrī duripíadeare yure piupeogo, īgūsā yure yāaburi dupiyuro iriburire irasū yāmo.

⁸Boporā musā merā āārīnikōārākuma. Yū gapu musā puro āārīnībirikoa.

**Judío masaka oparā
Lázarore wējēduadea**

⁹Jesús Betaniague āārīrī kerere pērā, judío masaka wārā irogue īgūrē īārā aarirā, īgū ditare īārā aaribirima. Lázaro boadiguere Jesús masūdidere īārā aarimā. ¹⁰⁻¹¹Jesús īgūrē masūmakū īādero puru, wārā judío masaka paía oparā bueri gapure tuyanemobiri, Jesúre buremupurorīñurā. Irasirirā paía oparā Jesúre wējēduarosūta Lázarodere wējēduañurā.

Jesús Jerusalégue ejadea

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹²Gajinu gapu wārā masaka Jerusalégue pascua bosenurē īārā ejanerā, Jesús irogue waaburi kerere péñurā. ¹³Irasirirā beje pū diti āiwāgā, īgūrē āsū āri gaguinī bokatīrīrā aarimā:
—Marī Opure usuyari sīrā! Īi Marīpū marīrē taugu iriudi ōārō aariburo. Īgū marī Israel bumarā Oputa āārīmī, ārīma.

¹⁴Jesús burrore bokaja, īgū weka mūrībejami. Irasirigu Marīpūya werenírī gojadea pūgue ārīderosūta irimi. Āsū āri gojasūdero āārībú:

¹⁵Jerusalén marā güibirikōāka!
Īāka! Musā Opū burro weka peyawāgārimi, āri gojasūdero āārībú.ⁱ

¹⁶Gua īgū buerā iri gojadeare pémāsībiribū. “Dapagora Jesús iri gojaderosūta irigu yāmi”, āri gūñabiribū. Ūmugasigue īgū mūrīaderō puru, iri gojadeare gūñaboka, pémāsībū. “Marīpūya werenírī gojadea pūgue ārīderosūta Jesúre waabū”, āri gūñabū.

¹⁷Jesús Lázarore īgūsā yāadea gobere wiridore, īgūrē masūmakū īānerā gajirārē īgūsā īādeare wererā irima. ¹⁸Irasirirā wārā masaka Lázarore Jesús masūdeade kerere pénerā āārīsīā, Jesúre bokatīrīrā aarimā. ¹⁹Īgūsā irasirimakū īārā, fariseo bumarā īgūsā basi āsū gāme āri werenīñurā:

ⁱ 12.15 Zac 9.9

—Īāka! Āārīpererā ĭgū merā dita
waarā yāma. Marī neō ĭgūsā iririre
kāmutamasībea.

**Surāyeri griego masaka
Jesúre iāduadea**

²⁰Jerusalégue pascua bosenū
āārīmakū, Marīpure būremurā ejanerā
watopere surāyeri griego masaka āārīmā.
²¹ĭgūsā Jesúre iāduarā, Felipere wererā
aarimā. Felipe Betsaida wāikuri makāmu
āārīmī. Betsaida, Galilea nikūgue āārīrī
makā āārībū. Āsū ārīma ĭgūrē:

—Jesúre iāduakoa gua.

²²ĭgūsā irasū ārīmakū pégu, Felipe
Andrére weregu waami. Irasirirā
ĭgūsā pērāgueta Jesúre wererā waama.
²³Jesús, griego masaka ĭgūrē iāduarire
pégu, guare ārīmi:

—Mérōgā duyāa yū āārīpererā tīgū
boa, masā, ūmugasigue murīaburo.

²⁴Diayeta musārē werea. Oteri yere
otebirimakū, suyeta dujarokoa. Iri
yere otedero puru, yeba poekague
boa, puru puri wiri, wāri duka sīkoa.
²⁵Sugu ĭgū i ūmugue okarire maīgūno,
perebiri peamegue waagukumi. ĭgū i
ūmugue okarire maībi gapu ūmugasigue
perebiri okari opagukumi. ²⁶Yū dorerire
iriduagu, yure tuyaburo. Yure tuyagu,
yū āārīburoguere yū merā āārīgukumi.
Yūpu yū dorerire irigure: “Ōārō irigu
yāmi”, ārī, ĭgūrē ōārō irigukumi.

Jesús ĭgū boaburire weredeā

²⁷Dapagore yū buro bujawereri
merā āārā. ĩNaāsū ārīgukuri? “Au, yū
ñerō tariburore tauka!” ĩārīgukuri? Irire
ārībea. Ñerō taributa i ūmugue aarībū,
ārīmi. ²⁸Irasū ārī odo, ĭgū Pagure: “Au,
mu turagu āārīrīrē masakare ĩmuka!”
ārīmi.

ĭgū irasū ārīmakū, Marīpu ūmugasigue
āārīgū werenīrīrē pébu. Āsū ārīmi:

—Yū turagu āārīrīrē masakare
ĩmusiabū. Irire dupaturi ĩmugura doja.

²⁹Masaka irogue āārīrā ĭgū werenīrīrē
pērā, ārīma:

—Bupu busukumi.

Gajirā ārīma:

—Marīpure wereboegu Jesúre
werenīami.

³⁰Jesús gapu āsū ārīmi:

—Yūpu irire werenīgū, yure pédoregu
meta werenīami. Musā gapure pédoregu
werenīami. ³¹Dapagore waarī merā,
i ūmu marā ĭgūsā ñerī iridea waja
wajamoāsūrākuma. Irasū āārīmakū, ñegū
i ūmu marārē doregu béosūgukumi.

³²Curusague ĭgūsā yure pábiatú,
āīwāgūnūmakū, āārīpererā masakare
siiugukoa, yū merā āārīburo, ārīgū.

³³Irasū ārīgū, ĭgū curusague
boaburire weregu irimi. ³⁴ĭgū ārīrīrē
pērā, masaka ĭgūrē ārīma:

—Marīpya werenīrī gojadea pūgue
ĭgūsā bue ĩmumakū pébu. “Marīpu iriudi
Cristo okanīfōōgukumi”, ārī bue ĩmuma.
ĩNasirigu mu gapu: “Āārīpererā tīgūrē
curusague pábiatú, āīwāgūnūrākuma”,
ārīrī? ĩNoā āārīrī āārīpererā tīgū?

³⁵ĭgūsā irasū ārīmakū, Jesús ārīmi:

—Yū masakare sīāgori sīgū āārā.
Yoaweyaripeo musā purogue āārīgukoa
dapa, Marīpure masīburo, ārīgū. Irasirirā
sīāgori merā ōārō waamasīrā irirosū
āārīka! Naītīārōgue waagorenagūno,
ĭgū waaburore neō masībīrikumi.

³⁶Yū musārē sīāgori sīgū āārīgū musā
merā āārā, Marīpure masīburo, ārīgū.
Irasirirā, musā merā yū āārītūnuburo
dupiyuro yure būremuka! Yure būremurā,
boyorogue āārīrā irirosū, yaarā āārīrākua.
Irasū ārī odo, ĭgūsārē duriwāgākōāmi.

Judío masaka Jesúre būremubirideā

³⁷Jesús wāri Marīpu turari merā iri
ĩmumakū ĩakererā, ĭgūrē būremubirima.

³⁸Marīpya werenīrī gojadea pūgue
Isaías gojaderosūta irima. Āsū ārī gojadi
āārīmī Isaías:

Gua Opū, masaka gua muya kere
wererire pékererā, būremubema.
Mu turari merā mu iri ĩmurirē
ĩakererā: “Gua Opū iriri āārā i”,
ārībema, ārī gojadi āārīmī.^j

³⁹Īgūsā Marīpure
buremumasībirideadere Isaías gajirogue
Marīpuya werenírí gojadea pūgue āsū ārī
gojadi āārīmí:

⁴⁰⁻⁴¹ Marīpu Īgūsārē koye ĩamasīmerā
irirosū āārimakū iridi āārīmí.
Īgūyare pēmasībirimakū iridi
āārīmí.

Irasirirā Īgū turari merā iri
ĩmurírē ĩākererā, irire neō
ĩamasībema. Īgūyare pékererā,
irire neō pēmasībema. Īgūrē neō
buremuduabema.

Īgūrē buremumakū, Īgūsārē
taubukumi, ārī, Isaías Jesús
turarire, Īgū gosesiririre ĩadi
āārīsīā, irasū ārī gojadi āārīmí.^k

⁴²Gajirā Jesúre buremubirikeremakū,
wārā judío masaka, Īgūsā oparāgueta
Īgūrē buremuñurā. Irasū buremukererā,
fariseo bumarārē gūisīā, gajirārē
Jesúre Īgūsā buremurirē werebiriñurā.
Fariseo bumarā Īgūsārē: “Neō
marī judío masaka nerērī wiigue
ñajānemobirikōāka!” āribukuma,
ārirā, irasiriñurā. ⁴³Irasirirā Jesúre
buremukererā, gajirā masaka, Marīpu
nemorō Īgūsārē: “Ōārā āārīma”, ārimakū
gāameñurā.

**Masaka Jesús wererire péduabiri
waja wajamoāsūrākuma, ārī gojadea**

⁴⁴Jesús masaka péburo, ārīgū, buro
busuro merā āsū ārī weremi:
—Yure buremugū yu ditare
buremubemi. Yupu yure iriuididere
buremumi. ⁴⁵Yure ĩāgū, yure iriuididere
ĩami. ⁴⁶Yu sīāgori sīgū āārīgū i
ūmuguere yure buremurā yure iriuidere
masīmerā irirosū āārībirikōāburo,
ārīgū aaribú. Irasirirā naĩtīārōgue
āārírā irirosū āārībirikuma. ⁴⁷Yu
wererire pékererā, irire irimerārē
yu wajamoābirikoa. Yu i ũmuguere
masakare wajamoāgū aaribiribú. Ubu
gapu taugu aaribú, Īgūsā perebiri
peamegue waabirikōāburo, ārīgū.
⁴⁸Yure gāamemerā, yu wererire

péduamerā wajamoāsūrākuma. Īgūsārē
wajamoābu, Yupu āārīmí. I ũmu
peremakū, yu Īgūya werenírí wererire
pébirideaja waja Īgūsārē wajamoāgukumi.
⁴⁹Yu gāāmerō werebea. Yupu yure iriudi
Īgū weredorerosūta werea. Īgū yure
buedorerosūta buea. ⁵⁰Yupu dorerosūta
irigano, ũmugasigue perebiri okarire
opagukumi. Irasirigu Yupu yure
weredorerosūta musārē werea, ārīmi
Jesús.

Jesús Īgū buerāya guburire koedea

13 ¹Pascua bosenu waaburo mérōgā
dayabu. Jesús i ũmurē wiri, Īgū
Pagu puro waaburo mérōgā dayarire
masīsiami. Īgūyarā i ũmugue āārírārē
neō maĩduúbirimi. Īgūsārē buro maĩrírē
ĩmuburo mérōgā dayabu.

²⁻⁴Wātī Judare Simón Iscariote
magūrē Īgūya gūñarīgue Jesúre
wējēduarāguere Īgūrē ĩmudoresiadi
āārīmí. Jesús Īgū Pagu puro merā
aarideare, puru Īgū irogue waaburire
masími. Marīpu Īgū Pagu āārīpererārē
dorebure pídeadere masími. Irasirigu
gua Īgū buerā merā baa doanĩadi,
wāgānugā, Īgūya suríro wekamañerē
túwea, túkoeri gasiro merā Īgūya
yujurure suami. ⁵Sua odo, soropa merā
deko piusā, guare Īgū buerārē guaya
guburire koenugāmi. Suguya guburire
koe odo, Īgū suadea gasiro merā
túkoemi. Gajirāya guburidere irasū dita
irimi.

⁶Īgū Simón Pedroya guburire koebu
irimakū ĩāgū, Pedro Īgūrē ārīmi:
—Yu Opu, ¿yaa guburire koeri mu?

⁷Jesús Īgūrē ārīmi:
—Dapagora yu iririre mu pēmasībēa.
Purugue pēmasīgukoa.

⁸Pedro Īgūrē ārīmi:

—Yaa guburire mu neō koebirikoa.

Jesús Īgūrē ārīmi:

—Murē yu koebirimakū, yaagu
āārībirikoa.

⁹Īgū irasū ārimakū pégu, Simón Pedro
Īgūrē ārīmi:

^k 12.40 Is 6.10

—Yu Opu, yaa guburi ditare koebirikōākā! Yaa guburire koegu, yaa mojōrī, yaa dipurudere koeka!

¹⁰ Igū irasū ārimakū, Jesús āsū ārimi:

—Sugu masakū ōārō guuadigue dupaturi guuabirikumi. Naagorena odoadero puru, igūya guburi ditare koekumi. Āārīpererā musā gurari marirā irirosū āārā. Irasū āārīkeremakū, sugu musā merāmu ñegū, gurarikugu irirosū āārīmi.

¹¹ Jesús, Judas igūrē wējēduarāguere igūrē imuburire masīsiami. Irire masīsīā: “Sugu musā merāmu ñegū, gurarikugu irirosū āārīmi”, ārigū irimi.

¹² Guaya guburire koe odo, igūya wekamañerē sāña, igū doaderogue dupaturi eja doaja, guare āsū ārimi:

—ŪYu musārē dapagora iririre pēmasīrī musā? ¹³ Musā yure: “Guare buegu, gua Opu āārā”, ārīrā, keoro werea. Diayeta yu musārē buegu, musā Opu āārā. ¹⁴ Yu musārē buegu, musā Opu āārīkeregu, musāya guburire koeabū. Irasirirā musādere musāya guburire gāme koero gāāmea. ¹⁵ Musā gāme iritamumakū gāāmegū, musārē irasiri imuabū, yu musārē iriaderosūta iriburo, ārigū. ¹⁶ Diayeta musārē werea. Neō sugu moāboerimasū, igū opu nemorō āārībirikumi. Sugu iriusūdi, igūrē iriudi nemorō āārībirikumi. ¹⁷ Musā ire pēmasīrā, ire irirā, usuyari merā āārīrākoa.

¹⁸ Yu irire ārigū, musā āārīpererārē ārībea. Yu beyenerārē masīa. Marīpuya werenīrī gojadea pūgue ārīderosūta keoro waarokoa. Āsū ārī gojasūdero āārībū: “Yu merā baaguta yure iāturigu dujami”, ārī gojasūdero āārībū. ¹⁹ I waaburi dupiyuro yu musārē werea. Irasirirā yu weredea keoro waadero puru: “Igū āārā yu¹⁹”, ārīdeare buremurākoa. ²⁰ Diayeta musārē werea. Yu iriunerārē ōārō merā bokatīrīñeāgūno, yudere bokatīrīñeāmi.

Yure ōārō merā bokatīrīñeāgū, yure iriudidere bokatīrīñeāmi, ārimi Jesús.

Judas Jesúsre wējēduarāguere igūrē imuburire weredea

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Irasū ārī odo, Jesús būro bujawererī merā āārīmī. Guare pēmasīma ōārō āsū ārī weremi:

—Diayeta musārē werea. Sugu musā merāmu yure wējēduarāguere yure imugukumi.

²² Igū irasū ārimakū pérā, gua: “ŪNoārē irasū ārīrī?” ārīrā, gāme iā oya doanībū. ²³ Yu Juan, Jesús buegu igū maisūgū, igū purugā doabū. ²⁴ Simón Pedro igūya mojō merā yure soepumi, Jesúsre igū irasū ārīrīrē sērēñadoregu. ²⁵ Irasirigu yu Jesús purugā gāme doaweya, igūrē sērēñabū:

—Yu Opu, ŷnoā āārīrī igū?

²⁶ Jesús yure ārimi:

—Yu pāūrē moāwa, yosa, igūrē sīgukoa. Igūta āārīmī yure imubu.

Irasū ārī odo, pāūrē moāwa, yosa, Judare Simón Iscariote magūrē simi.

²⁷ Judas ire ñeāmakū, mata wātī igūguere ñajādi āārīmī. Irasirigu Jesús Judare ārimi:

—Mu iriburire iripurumuka!

²⁸ Jesús igūrē irasū ārīrīrē pékererā, gua iroque baa doanirā irire pēmasībīrībū.

²⁹ Surāyeri gua āsū ārī gūñabū: “Judas gua niyerure koregu āārīmī. Irasirigu Jesús igūrē gua bosenū baaburire wajaridoregu iriuami, o poporārē niyerure sīdoregu iriuami”, ārībū. ³⁰ Judas iri pāūrē moāwa, yosadeare ñeā odoguta gua purugue āārīdi wiriakōāmi. Igū wiriaripoe ñamigue āārībū.

Jesús maama dorerire weredea

³¹ Judas waadero puru, Jesús guare ārimi:

—Dapagora Marīpu yu āārīpererā tīgū yu turagu āārīrīrē masakare imugukumi.

¹ 13.19 Exodo 3.13-15: Iripoeque Moisés Marīpure sērēñadi āārīmī: “Israel bumarā yure: ‘ŪMu iriudi wāi naāsū āārīrī?’ ārī sērēñamakū, ŷnaāsū ārī weregukuri?” Marīpu igūrē āsū ārīdi āārīmī: “Yu wāi ‘YO SOY EL QUE SOY’ āārā. Irasirigu Israel bumarārē āsū ārī wereka: ‘YO SOY yure musāguere weredoregu iriumī’, ārīka!” ārīdi āārīmī. “YO SOY EL QUE SOY”, ārīrō: “Yu āārīnīgūta āārā, o igū āārā yu”, ārīduaro yāa.

Irasū āārīmakū, yu merā īgū turagu āārīrīdere imugukumi. ³²Yu merā īgū turagu āārīrīrē imugū, yu turagu āārīrīdere imugukumi. Dapagorata iripurumugukumi. ³³Yaarā, yure péka! Yoaweyari poeta musā merā āarīgukoa. Musā yure āmarākoa. Irasirigu yu judío masakare dupiyurogue ārīderosūta dapagora musādere: “Yu waaburore musā waamasībea”, ārī werea. ³⁴Maama dorerire musārē pīgura. Āsū ārā. Gāme maika! Yu musārē maīrōsūta gāme maika! ³⁵Musā gāme maīmakū īārā, āārīpererā masaka musārē yu buerā āārīrīrē masīrākuma, ārīmi Jesús.

Jesús Pedore: “Yure masīkeregu: ‘Masībea’, ārīgukoa”, ārī weredea
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶Simón Pedro Jesúre sērēñami:
—Yu Opū, ¿noógue waagukuri mu?
ārīmi.

Jesús īgūrē ārīmi:
—Yu dapagora waaburoguere mu yu merā waamasībea. Pūru yu pūroque waagukoa.

³⁷Īgū irasū ārīmakū pégu, Pedro īgūrē ārīmi:

—Yu Opū, ¿nasiribu dapagorata yu mu merā waamasībirikuri? Īgūsā yure wējēduakeremakū, yu murē béobirikoa. Mūya āārīburire boabosagukoa.

³⁸Jesús īgūrē ārīmi:
—“Mūya āārīburire boabosagukoa”, ārā mu. ¿Āārīrōta yure iribosagukuri? Diayeta murē werea. Āgābo wereburo dupiyuro mu yure ūrea gajirārē: “Īgūrē masībea”, ārīgukoa, ārīmi.

Jesúre buremurā Marīpu pūro waaburire weredea

14 ¹Jesús guare āsū ārīmi:
—Būro gūñarikubirikōāka! Marīpūre buremuka! Yudere buremuka! ²Yūpū pūroguere su wii wāri taridupabu opari wii irirosū āārā. Iroque musā āārīburire āmuyugu waagukoa. Iri diaye āārībirimakū, musārē irire werebiriboayo. ³Musā āārīburire āmu odo, dupaturi aarīgukoa musārē āīabu.

Irasirirā musāde yu pūroque yu merā āārīrākoa. ⁴Musā yu waaburore, yu iroque waaburi maarē masīa, ārīmi Jesús.

⁵Tomás īgūrē ārīmi:

—Gua Opū, mu waaburore masībea. ¿Nasiri mu waaburi maarē gua masīrākuri?

⁶Jesús īgūrē ārīmi:

—Yu dita Yūpū pūroque waarī maa irirosū āārā. Yu diayema āārīrīrē masakare masīmakū irigu, īgūsārē okamakū irigu āārā. Yu merāta Yūpū pūroque waarākuma. ⁷Musā yure masīrā, Yūpūdere masīboayo. Dapagora merā īgūrē masīsīāa. Īgūrē īāsīāa.

⁸Īgū irasū ārīmakū, Felipe īgūrē ārīmi:
—Gua Opū, Marīpūre īmuka guare! Iropata gāāmea gua.

⁹Jesús īgūrē ārīmi:

—Felipe, yu yoaripoe musā merā āārīkeremakū, ¿yure masīberi? Sugū yure īāgūno, Yūpūdere īāmi. ¿Nasirigu mu yure: “Marīpūre īmuka guare!” ārīrī? ¹⁰¿Yūpū yūguere āārīrīrē, irasū āārīmakū yu īgū merā āārīrīrē buremuberi? Yu musārē weregu, yu gāāmerō werebea. Yūpū yūguere āārīgū yu merā iri imugū yāmi.

¹¹Yu musārē: “Yūpū yūguere āārīmi, irasū āārīmakū yu īgū merā āārā”, ārī wererire: “Diayeta āārā”, ārī buremuka! Musā yu wererire pédero pūru buremumerā, Yūpū turari merā yu iri īmurī gapūre gūñaka! Irire gūñarā, yu wereridere buremuka!

¹²Diayeta musārē werea. Yure buremugū, yu iriderosūta irigukumi. Yu, Yūpū pūroque waabu yāa. Yu waamakū, yure buremugū yu nemorō wāri Yūpū turari merā iri īmurīrē irigukumi. ¹³Musā yure buremumakū, āārīpereri musā yu wāi merā yure sērērīrē pégukoa. Irasirigu musā yure sērērōsūta irigukoa. Yu irasiriri merā musārē Yūpū turagu āārīrīrē masīmakū irigukoa. ¹⁴Musā yu wāi merā yure sērērōsūta irigukoa.

Jesús: “Ōāgū deyomarīgūrē musārē iriugura”, ārī weredea

¹⁵Musā yure maīrā, yu dorerire irirākoa. ¹⁶Yūpūre musāya āārīburire

sērēbosagukoa. Irasirimakū, Yūpu gajigūre iriugukumi, musārē iritamuburo, ārigū. Īgū iriubu musā merā āārīnīkōāgukumi. ¹⁷Īgū Ōāgū deyomarīgū musārē diayemārē masimākū irigū āārīmi. I ūmu marā yure būremumerā gapu īgūrē masībema. Irasirirā īgūrē bokatirīneāmasībema. Īgū musā merā āārīmi. Irasū āārīmakū, musāguere āārīnīkōāgukumi. Irasirirā īgūrē masīa. ¹⁸Yū musārē beōwāgābirikoa. Musā merāta āārīgū aarigukoa doja. ¹⁹Mérōgā dūyāa yū waaburo. Yū waadero puru, i ūmu marā yure būremumerā neō īābirikuma. Musā gapu yure īārākoa. Yū okāa. Irasirirā musāde okarākoa. ²⁰Yū aariburinūrē yū, Yūpu merā suguta āārīrīrē masīrākoa. Irasū āārīmakū, musā yū merā āārīrīrē, yū musāguere āārīrīrē masīrākoa. ²¹Yū dorerire masīgū irire irigū yure maīgūta āārīmi. Yūpu yure maīgūrē maīgukumi. Yūde īgūrē maīgukoa. Īgūrē yaamarē ōārō masīmakū irigukoa, āārīmi Jesús.

²²Īgū irasū āārīmakū, gajigū Judas wāikugū Jesúre sērēnāmī. Judas Iscariote meta āārīmī.

—Gua Opū, ĩnasirigū gua ditare mu āārīrikūre masīmakū irigukuri? ĩNasirigū i ūmu marā gapure irire masīmakū iribirikuri?

²³Jesús īgūrē āārīmi:

—Yure maīgū yū dorerire irigukumi. Yūpu īgūrē maīgukumi. Yūpu, irasū āārīmakū yū īgū merā āārīrā aarirākoa. ²⁴Yure maībi gapu yū dorerire iribemi. Yū musārē wereri, yaa werenírī āārībea. Yūpu yure iriudiya gapu werenírī āārā.

²⁵Yū musā merā āārīgū, i āārīpererire musārē werea. ²⁶Yū sērēmākū, Yūpu Ōāgū deyomarīgūrē musāguere iriugukumi. Irasirigū Ōāgū deyomarīgū musārē iritamubu āārīstā, āārīpererire buegukumi. Āārīpereri yū musārē weredeare gūñamakū irigukumi.

²⁷Yū musārē siñajārī merā āārīmakū irigukoa. Yū siñajārī merā āārīgū irirosū musādere siñajārī merā āārīmakū irigukoa. Yū musārē siñajārī merā āārīmakū iriri, i ūmuma irirosū

āārībea. Buro gūñariku, gūibirikōāka!

²⁸Yū musārē: “Waa, dupaturi musā merāta āārīgū aarigukoa doja”, āārī weremākū pēbu musā. Yūpu yū nemorō āārīmi. Irasirirā īgū purogue yū waaburire pēdero puru, musā yure diaye maīrā, usuyari merā āārīboayo. ²⁹Yū musārē ire wereyugu iriabu.

Irasirirā ire keoro waamakū, yū musārē weredeare: “Diayeta guare weremi”, āārī būremurākoa.

³⁰I ūmu marārē doregu ñegū āārīmi. Īgū aaribu yāmi. Irasirigū yū musārē mérōgā werenīnemogu. Īgū yure neō doremasībemi. ³¹Yū, Yūpu gapure maīa. Irasirigū īgū yure doreri gapure yāa, yū īgūrē maīrīrē i ūmu marārē masīburo, āārīgū. Wāgānugāka! Náka waarā! āārīmi Jesús.

Jesús iguida keori merā weredea

15 ¹Jesús keori merā guare āsū āārī weremi:

—Yū diayeta iguida irirosū āārā. Yūpu iridare koregu irirosū āārīmi. ²Yaarā iridama dūpuri irirosū āārīma. Yūpu iguidare koregu dūka marīrī dūpurire ditibéogu irirosū yāmi. Gaji dūkakuri dūpuri gapure ditiwea āmugū irirosū yāmi dūkakunemoburo, āārīgū. ³Musā yū weredeare būremurā āārā. Irasirigū Yūpu musārē ñerī opamerā āārīmakū irisiami. ⁴Yū merā ōārō āārīka! Irasirigū musāguere ōārō āārīnīkōāgukoa. Su iguidama dūpu iridaguere marīrō iri dūpu seyaro dūkakubirikoa. I irirosūta yū merā ōārō āārīmerā neō ōārī dūka sībiri dūpuri irirosū āārīma.

⁵Yū iguida irirosū āārā. Musā yaarā iridama dūpuri irirosū āārā. Yū merā ōārō āārīnīrāno, yūde īgūsāguere ōārō āārīnīmakū, īgūsā ōārō dūkakuri dūpuri irirosū āārīma. Musā yū merā ōārō āārīmerā, ōārīrē neō irimasībea. ⁶Yū merā ōārō āārīmerā ditibéodea dūpuri bojegue ñaī oyanírī dūpurire sea, peamegue soebéoro irirosū āārīrākuma.

⁷Musā yū merā ōārō āārīnīrā, yū buerire kātīmerā, musā gāāmerīnorē Yūpure: “Sīka!” āārī sērēmākū, sīgukumi.

⁸Musā wári ōārī dukakuri dupuri iirosū āārīmakū iārā, gajirā masaka Yūpüre: “Ōatarigū āārīmi”, ārī masīrākuma. Irasirirā musā wári ōārī irirā, diayeta yu buerā āārīrīrē gajirārē masīmakū yāa. ⁹Yūpū yure maīrōsūta yude musārē maīa. Irasirirā yu musārē maīgū merā āārīnīka, yu maīrīrē masīmurā! ¹⁰Yu, Yūpū yure maīgū dorerire irigū, īgū merā ōārō āārīnīkōāa. Irasūta musāde yu dorerire irirā, yu musārē maīgū merā ōārō āārīnīkōāa.

¹¹Ire musārē werea musā yu merā usuyaburo, ārīgū. Irasirirā usuyari opatarirākoa. ¹²Yu doreri āsū ārā. Yu musārē maīrōsūta gāme maīka! ¹³Sugū masakū īgū merāmarārē boabosagū, gajirā nemorō īgūsārē maīmi. ¹⁴Musā yu dorerire irirā yu merāmarā āārā. ¹⁵Dapagorare yu musārē: “Yure moāboerā āārā”, ārībīrikōa. Moāboerā īgūsā opū iririre masībīrikuma. Yu gapū Yūpū yure weredeare musārē werepeobū. Irasirigū musārē: “Yu merāmarā”, ārā. ¹⁶Musā yure beyebiribū. Yu gapū musārē beyebū wári ōārīrē irirā waaburo, ārīgū. Musā ōārī iriri, ōārī duka neō boabiri iirosū āārā. Irasirirā musā yure būremumakū, Yūpū musā yu wāī merā īgūrē sērērōsūta musārē sīgukumi. ¹⁷Yu musārē dorea. Musā basi gāme maīka!

I ūmu marā Jesúre, īgūyarārē iāturiburire weredea

¹⁸I ūmu marā musārē iāturimakū iārā, yure iāturipūrōideare masīka! ¹⁹Musā diayeta i ūmu marā āārīmakū, īgūsā merāmarārē maīrōsūta musādere maībukuma. Yu musārē i ūmu marā watopegue āārīrārē beyebū. Irasirirā i ūmu marāgora āārībea. Musā īgūsā iirosū āārībīrimakū iārā, i ūmu marā musārē iāturima. ²⁰Yu musārē ārīdeare gūñaka! “Neō sugū moāboerimasū, īgū opū nemorō āārībīrikumi”, ārībū. īgūsā yure ñerō irirā, musādere ñerō irirākuma. Yu buerire pérā, musā bueridere pérākuma. ²¹I ūmu marā yure iriudire masībema. Irasirirā musā yure

būremumakū iārā, musārē āārīpereri ñerī irirākuma.

²²Yu īgūsārē weregū aarībīrimakū, neō ñerī irīdea wajare opabīribukuma. Dapagorare yu īgūsārē weredero pūrū: “Ñerī irīdea wajare opabea gūa”, ārīmasībema. ²³Yure iāturigū Yūpūdere iāturimi. ²⁴Yu, Yūpū turari merā iri īmugū, gajirā neō irībīrideare iribū. Yu īgū turari merā iri īmubīrimakū, neō waja opabīribukuma. īgūsā yu iri īmurīrē iāma. Irīre iādero pūrū, yure, Yūpūdere iāturima. ²⁵I iāturiri, Marīpūya werenīrī gojadea pūgue gojaderōsūta keoro waarō yāa. Āsū ārī gojasūdero āārībū: “īgūsā yure: ‘Ñerō yāmi’, ārīmasībīrīkererā, iāturima”, ārī gojasūdero āārībū.

²⁶Ōāgū deyomarīgū, musārē iritamugū aarīgukumi. īgū musārē diayema āārīrīrē masīmakū irīgukumi. Yu īgūrē Yūpū merā āārīgūrē musārē iriugukōa. īgū yaamarē weregukumi musārē. ²⁷Yu musārē buepūrōrimakūgueta yu merā āārībū. Irasirirā musāde yaamarē wererākoa, ārīmi Jesús.

16 ¹Jesús guare āsū ārīnemomi doja:

—Yu musārē irire wereabū, yure pīrībīrikōāburo, ārīgū. ²Judío masaka īgūsā nerērī wiirigū musā āārānerārē bēowīurākuma. Gajipoe gajirā musārē wējērā: “Marīpū gāāmerīrē yāa”, ārī gūñarākuma. ³Yure, Yūpūdere masīmerā āārīsīā, irasirirākuma. ⁴Yu irire werea musā, īgūsā irasirimakū iārā: “Jesús guare irireta weremi”, ārī gūñaburo, ārīgū.

Jesús, Ōāgū deyomarīgū irīmarē weredea

‘Yu neōgorague musā merā āārīsīā, ire werebiribū. ⁵Dapagorare yure iriudi pūrōgue waagukōa. Yu musārē ire werekeremakū, neō sugū yure: “¿Noógue waagukuri?” ārī sērēñabea. ⁶Irasirirā yu waaburire weremakū pérā, yu waaburo gapūre sērēñabirisīā, būro būjowereri merā āārā. ⁷Diayeta

musārē werea. Yū waadero puru, ōārokoa musārē. Yū waabirimakū, Ōāgū deyomarīgū musārē iritamubu aaribiribukumi. Yū iroque waagū, īgūrē musārē iriugukoa, musā merā āārīnīkōāburo, ārīgū. ⁸Īgū aarīgū, i ūmu marārē īgūsā űērō irirā āārīrīrē, yū diayema irigu āārīrīrē, īgūsā űērō iridea waja Marīpu īgūsārē wajamoāburire masīmakū irigukumi. ⁹Īgūsā yūre būremubirisīā, űērā āārīma. ¹⁰Yū, Yūpu pūroque waamakū, musā yūre īānemobirikoa. Yū iroque waamakū, Ōāgū deyomarīgū aarigukumi, i ūmu marārē yū diayema irigu āārīrīrē masīmakū iribu. ¹¹I ūmu marārē doregū űegū īgūsārē űērī iridoreri waja, Yūpu īgūrē wajamoādoresiami. Irasirigu Ōāgū deyomarīgū aarīgū, īgūsārē Yūpu īgūrē wajamoādooreare masīmakū irigukumi.

¹²Wārī āārā musārē yū wereburi. Dapagorare yū ire weremakū, musā pēmasībiribukoa. ¹³Ōāgū deyomarīgū gapu aarigukumi. Īgū musārē diayema āārīrīrē masīmakū irigukumi. Irasirigu musārē i āārīpererire buegukumi. Īgū gāāmerō werebirikumi. Yūpu īgūrē weredorerire, pūrugue waaburidere musārē weregukumi. ¹⁴Yū īgūrē wererire pédeare musārē masīmakū irigu, yū ōārō āārīrīrē masīmakū irigukumi. ¹⁵Āārīpereri Yūpu opari, yaa āārā. Irasirigu yū musārē: “Ōāgū deyomarīgū musārē yaamarē masīmakū irigukumi”, ārābu.

Bujawerenerā, usuyari merā āārīburi weredea

¹⁶Mérōgā puru musā yūre īānemobirikoa. Yoaweyaripoe puru yūre īārākoa doja. I Yūpu pūroque waadero puru, irasū waarokoa, ārīmi.

¹⁷Īgū irasū ārīmakū pērā, gua surāyeri āsū ārī gāme werenību:

—ĈNaāsū ārīduaro irikuri īgū irasū ārīrī? Īgū marīrē: “Mérōgā puru musā yūre īānemobirikoa. Yoaweyaripoe puru yūre īārākoa doja”. Ire ārī odo: “I Yūpu pūroque waadero puru, irasū waarokoa”, ārīmi. ¹⁸Īgū marīrē: “Mérōgā puru”,

ārīmakū, ĉnaāsū ārīduaro irikuri? Īgū irasū ārīrīrē marī pēmasībea, ārību.

¹⁹Jesús īgūrē gua sērēñaduare masīkōāmi. Irasirigu guare ārīmi:

—Yū musārē: “Mérōgā puru musā yūre īānemobirikoa. Yoaweyaripoe puru yūre īārākoa doja”, ĉārī wererire gāme sērēñarā yārī? ²⁰Diayeta musārē werea. Yū boamakū īārā, būro bujawereri merā orerākoa. I ūmu marā yūre būremumerā gapu usuyari merā āārīrākuma. Musā bujawereri, puru usuyarākoa. ²¹Āsū āārā. Nomeō majīgū kōāburo dupiyurogā, igore pūrīrīrē bujawereri merā gūñakumo. Majīgūgā deyoadire īāgō, usuyakumo. Igore pūrīadeare gūñānemobirikumo. ²²Musāde irasūta dapagorare bujawereri merā āārā. Puru yū musārē dupaturi īāgū aarigukoa. Yū irasirimakū īārā, musā usuyari opatarirākoa. Musā irasū usuyari merā āārīmakū, gajirā musārē bujaweremakū irimasībirikuma.

²³Irinārē yūre neō sērēñabirikoa. Diayeta musārē werea. Musā yūre būremumakū īāgū, Yūpu āārīpereri musā yū wāi merā īgūrē sērērīrē pégū, musā sērērōsūta sīgukumi. ²⁴Iro dupiyurogue musā yū wāi merā Yūpūre neō sērēbiribu. Dapagorare yū wāi merā īgūrē sērēka! Musā irasū sērēmakū, musā sērērōsūta sīgukumi. Irasirirā usuyari opatarirākoa.

Jesús i ūmu marā űērārē tarinugādeare weredea

²⁵Yū keori merā musārē wereabu. Puru keori merā werebirikoa. Irasirirā, Yūpuyamarē yū wererire ōārō pēmasīrākoa. ²⁶Musā Yūpuyamarē ōārō pēmasīrīnārē yū wāi merā īgūrē sērērākoa. Irasū ārīgū: “Musāya āārīburi yū īgūrē sērēbosagukoa”, ārīgū meta yāa. ²⁷Yūpu musārē maīmi. Irasirirā musā yū wāi merā musā basi īgūrē sērērākoa. Musā yūre maīa. Irasū āārīmakū musā yūre: “Marīpu pūroque āārīdi, īgū iriudi āārā”, ārī būremua. ²⁸Yū, Yūpu pūroque āārīdi, i ūmugue aarībū. Dapagorare i ūmugue āārādi,

Yupu purogue waagukoa doja, ārimī Jesús.

²⁹Īgū irasū ārimakū pérā, gua ĭgū buerā ĭgūrē āribu:

—Dapagorare keori merā mū guare werebea. Irasirirā mū wererire pémasía. ³⁰Dapagorare gua masía. Mū āārīpererire masipeokōāa. Gajirā murē sērēñabirikeremakū, ĭgūsā gūñarigue sērēñaduarire mū masía. Irasirirā: “Marīpu purogue āārīdi, ĭgū iriudi āārā”, ārī buremua, āribu.

³¹Jesús guare ārimī:

—¿Dapagorare buremurī? ³²Mérōgā duyāa, musā yure bēowāgāburo.

Musāya wiirigue waasirī, yure suguta dujamakū irirākoa. Musā irasirikeremakū, Yupu gapu yu merā āārīmi. Irasirigu yu suguta āārībea.

³³Musā yu merā ōārō siñajārī opaburo, ārīgū, musārē i āārīpererire wereabu. Musā i ūmugue āārīripoe i ūmu marā musārē ñerō tarimakū irirākuma. Īgūsā irasirikeremakū, yu merā gūñaturaka! Yu i ūmu marā ñerārē tarinugādigue āārā. Irasirirā yu merā gūñatura usuyaka! ārimī Jesús.

Jesús ĭgū buerāya āārīburire Marīpure sērēbosadea

17 ¹Jesús irasū ārī odo, ūmugasigue iāmu, ĭgū Pagure āsū ārimī:

—Au, dapagorare mū ārīderosūta yure waaburi ejasiāa. Irasirigu masakare yu mū magū, mū iriudi āārīrīrē ĭmuka! Mū irasirimakū, yu mū turagu, mū ōāgū āārīrīrē ĭgūsārē ĭmugukoa. ²Mū yure masaka āārīpererārē doregu pību, mū yure sīnerārē ūmugasigue perebiri okari opamakū iridoregu. ³Masaka mū diayeta Marīpu sugu āārīgū āārīrīrē, irasū āārīmakū yu Jesucristo mū iriudi āārīrīrē masīrā, ūmugasigue perebiri okari opamurā āārīma.

⁴I ūmuguere mū yure iridoredeare yu iriyuwarikūbu. Irasirigu i ūmu marārē mū turagu, ōāgū āārīrīrē ĭmubu.

⁵Au, mū i ūmurē iriburo dupiyuro yu mū merā ōārō āārībā. Mū āārīrikurire opabu. Irasirigu dapagorare mū

āārīrōgue yu mū merā ōārō āārīmakū murārōta irika!

⁶Mū yure sīnerārē i ūmu marā watope āārīrārē beyenerārē mū āārīrikurire masīmakū iribu. Mū yure sīnerā mūyarā āārīma. Mū dorerire irima. ⁷Dapagorare masīma. Āārīpereri yu opari, mū yure sídea āārā. ⁸Mū yure weredoredeare ĭgūsārē werebu. Yu wererire pérā, buremuma. Yu diayeta mū puro āārīdi āārīrīrē masīma. Yu mū iriudi āārīrīrē: “Diayeta āārā”, ārī buremuma.

⁹Yu ĭgūsāya āārīburire sērēbosāa. Gajirā i ūmu marā yure buremumerāya āārīburi gapure sērēbosabea. Yure buremurā mū yure sīnerā mūyarā āārīma. Irasirigu ĭgūsāya āārīburire sērēbosāa. ¹⁰Āārīpererā yaarā, mūyarā āārīma. Irasirirā mūyarāde, yaarā āārīma. Īgūsā yaarā āārīsīā, yu ōārō āārīrikurire masakare masīmakū yāma.

¹¹Yu i ūmuguere dujabirikoa. Mū yure sīnerā gapu i ūmuguere dujarākuma. Au, mū ōāgū āārā. Mū wāi merā mū turari merā ĭgūsārē koreka, marī sugu āārīnīrōsūta ĭgūsāde suro merā āārīnīkōāburo, ārīgū.

¹²Yu i ūmuguere mū yure sīnerā merā āārīgū, mū turari merā ĭgūsārē ōārō korebu. Neō sugu dederibirima. Suguta peamegue waadederibu āārīmi. Mūya werenīrī gojadea pūgue ārīderosūta iri irasū waabu.

¹³Dapagorare yu mū purogue waabu yāa. Yu waaburi dupiyuro i ūmugue āārīgū i āārīpererire yure buremurārē werea, ĭgūsāde yu irirosūta usuyari opatariburo, ārīgū. ¹⁴Mūya kerere ĭgūsārē werebu. Yu i ūmumu āārībea. Irasirirā yure buremurāde i ūmu marā irirosū āārībema. Irasirirā i ūmu marā yure iāturirosūta yure buremurādere iāturiima. ¹⁵Yu murē: “Yure buremurārē i ūmurē āīaka!” ārī sērēbea. Āsū gapu ārī sērēa. Īgūsārē ōārō koreka, wātī ñerī iridorerire pēbirikōāburo, ārīgū! ¹⁶Yu i ūmumu āārībea. Irasirirā yure buremurāde i ūmu marā irirosū āārībema. ¹⁷Mūya kere diayema āārā.

Irasirigu iri merā ĩgūsārē mū dorerire irirā āārīmakū irika! ¹⁸Mū yūre mūya kerere i ũmū marārē weredoregū iriuderōsūta yūre būremurārē mūya kerere i ũmū marārē weredoregū iriua. ¹⁹Īgūsāya āārīburi mū dorerire irigū yāa, ĩgūsāde diayeta mū dorerire iriburo, ārīgū.

²⁰Yū ĩgūsāya āārīburi ditare sērēbosabea. Īgūsā mūya kere wererire pérā, gajirāde yūre būremurākuma. Irasirigu yū ĩgūsāya āārīburi dere sērēbosāa. ²¹Yū irire sērēbosāa, yūre būremurā āārīpererā suro merā āārīburo, ārīgū. Au, mū yūguere ōārō āārā. Yū mū merā āārā. Irasirirā marī āārīrōsūta ĩgūsā marī merā ōārō āārīburo. Īgūsārē suro merā āārīmakū irika, i ũmū marā yū mū iriudi āārīrīrē būremuburo, ārīgū! ²²Mū āārīrikurire yūre sībū. Irasirigu ĩgūsārē yū irirosū āārīrikumakū iribū, yū mū merā sugū āārīrōsūta ĩgūsāde suro merā āārīburo, ārīgū. ²³Yū ĩgūsāguere āārā. Mū yūguere āārā. Marī ĩgūsā merā āārā, ĩgūsā diayeta suro merā āārīburo, ārīrā. Īgūsā suro merā āārīmakū iārā, i ũmū marā yū mū iriudi āārīrīrē, mū yūre maīrōsūta yūre būremurārē maīrīrē masīrākuma.

²⁴Au, mū i ũmurē iriburo dupiyuro yūre maībū. Irasirigu mū āārīrikurire yūre sībū. Yūre mū sīnerārē yū āārīburogue yū merā āārīmakū gāamea mū yūre āārīrikuri sīdeare masīburo, ārīgū. ²⁵Au, mū keoro irigū āārā. I ũmū marā yūre būremumerā mūrē masībema. Yū gapū mūrē masīa. Yūre būremurā yū mū iriudi āārīrīrē masīma. ²⁶Mū āārīrikurire ĩgūsārē masīmakū iribū. Yū ĩgūsāguere āārīgū mūrē irasū masīmakū irinīkōāgukoa, mū yūre maīrōsūta ĩgūsāde gāme maīburo, ārīgū, ārīmi Jesús.

Jesúre peresu ñeāwāgādea

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 ¹Jesús ĩgū Pagure sērē odoadero pūrū, gūa ĩgū buerā

merā Jerusalérē wiri, Cedrón wāikuri ũmayuridijari mārē taribuja, olivos wāikuri yuku otederogue waami. ²Iro dupiyuro wāri Jesús iroque guare siuwāgānami. Irasirigu Judas Jesúre ĩaturirāguere ĩgūrē ĩmubu irore masīmi. ³Jesús gūa merā iroque ejadero pūrū, Judas subu surara merā aarimí. Gajirā surara Marīpūya wiire korerāde ĩgū merā aarimā. Īgūsā paía oparā, fariseo bumarā iriunerā surara āārīmā. Īgūsā mojókuri merā, siāgoriduparu, siāgori tururi merā aarimā. ⁴Jesús ĩgūrē waaburire masīsiami. Irasirigu, ĩgūsā ĩgū puro ejarimakū, bokatīrī sērēñami:

—ĪNoārē āamarī musā?

⁵Īgūrē yūjuma:

—Jesús Nazaretmūrē āmāa.

Jesús ĩgūsārē ārīmi:

—Īgūta āārā yū^m.

Judas Jesúre wējēduarāguere ĩgūrē ĩmubu surara merā āārīmí. ⁶Jesús: “Īgūta āārā yū”, ārīmakū pérā, duusirimawāgā, yebague meemejākōama. ⁷Jesús ĩgūsārē dupaturi sērēñami doja:

—ĪNoārē āamarī musā?

Īgūrē yūjuma:

—Jesús Nazaretmūrē āmāa.

⁸Jesús ĩgūsārē ārīmi:

—Yū musārē: “Yū ĩgūta āārā”, ārī weresiabu.

Yūre āmarā, ĩisā yū merāmarārē waadoreka!

⁹Īgū: “Yūpū yūre sīnerārē neō sugure dedeubiribū”, ārīdeare keoro waaburo, ārīgū, irire irasū ārīmi. ¹⁰Īgūsā Jesúre ñeāmurā irimakū ĩāgū, Simón Pedro sareri majīrē opagū tūāwea āi, paía opūre moāboegure Malco wāikugure diaye gapūma gāmpūrē dititā dijukōāmi. ¹¹Jesús gapū Pedroe ārīmi: —Mūya sareri majīrē duripíka! Yūpū yūre ñerō taridorederosūta ñerō tarigura, ārīmi.

Jesúre paía opu pūroque āiadea

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54;

Lc 22.54; Jn 11.49-50)

¹²Īgū irasū ārīmakū, surara, ĩgūsā opu, Marīpūya wiire korerā surara Jesúre

^m 18.5 Exodo 3.13-15: Iripoeque Moisés Marīpure sērēñadi āārīmí: “Israel bumarā yūre: ‘¿Mū iriudi wāi naásū āārīrī?’ ārī sērēñamakū, ¿naásū ārī weregukuri?” Marīpu ĩgūrē āsū ārīdi āārīmí: “Yū wāi ‘YO SOY EL QUE SOY’ āārā. Irasirigu Israel bumarārē āsū ārī wereka: ‘YO SOY yūre musāguere weredoregū iriumí, ārīka!’ ārīdi āārīmí. ‘YO SOY EL QUE SOY’, ārīrō: “Yū āārīnīgūta āārā, o ĩgūta āārā yū”, ārīduaro yāa.

ñeã, suama. ¹³Sua odo, ïgürê Anás wãikuguya wiigue ãiwãgãpurorima. Anás, Caifás wãikugu múnêkũ ããrímí. Caifás iri bojorire paía opũ ããrímí. ¹⁴Ïgũta iro dupiyuro judío masaka oparârê: “Suguta masakũ marí judío masakaya ããriburire boabosamakũ ôãrokoa”, ãrîdi ããrímí.

**Pedro Jesúre masíkeregu: “Masíbea”,
ãrîdea**

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵Ïgũsã Jesúre ããmakũ, yu, Simón Pedro merã Jesúre yoaweyarogue ããtuyabũ. Paía opũ yure masími. Irasirigu yu Jesúre ããtuyawãgã, paía opũyã wii makãpũroma yebague ñajãbũ. ¹⁶Pedro gapũ iri wii turo ñajãri makãpũroge dujanugãmi. Ïgũ iro dujanugãmakũ ããgũ, yu iri makãpũro korego merã werení, Pedroke siiu ñajãbũ. ¹⁷Ïgũ ñajãmakũ, makãpũro korego Pedroke sêrêñamo:

—¿Mũ sîi buerã merãmu ããrîberi?

Pedro igore ãrîmi:

—Ããrîbea yu.

¹⁸Yusagorabũ. Irasirirã iri wii moãboerimasã, surara merã ïgũsã peame diudeame turo sũma nîma. Pedroke ïgũsã pũrota sũma nîmi.

Paía opũ Jesúre sêrêñadea

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹Paía opũ Anás Jesúre sêrêñayupũ: —¿Noã ããrîrî mũ buerã? ¿Neénorê ïgũsãrê bueri? ãrîyupũ. ²⁰Jesús Ïgürê yujuyupũ:

—Yu ããrîpererã péuroge buebũ. Marí judío masaka nerêrî wiirigue, irasũ ããrîmakũ Marípũyã wiiguedere masaka nerêrôge buebũ. Gajiroge durisîã, neó buebiribũ. ²¹¿Nasirigu yure sêrêñarî? Yu buerire sêrêñaduagu, yure pénéârê sêrêñaka! Ïgũsã yu weredeare masîma, ãrîyupũ.

²²Ïgũ irasũ ãrîmakũ pégu, Marípũyã wii koregu surara ïgũ mojô merã Jesúyã diapure pá, ïgürê ãrîyupũ:

—¿Nasirigu irasũ yujuri paía opure? Irasũ ãrîbita ïgürê!

²³Jesús Ïgürê yujuyupũ:

—Yu ñerô werenímakũ: “Ñeéno werení”, ãrîka yure! Yu diayema gapure keoro weremakũ, ¿nasirigu yure pári?

²⁴Jesús irasũ ãrãdero pũrũ, Anás ïgürê ïgũsã suadire paía opũ Caifás pũroge iriuyupũ.

**Pedro Jesúre masíkeregu, dupaturi:
“Masíbea”, ãrîdea**

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵Irasiriripoe Simón Pedro peame tũrota sũma nîkôãmakũ ããrã, iro ããrîrã ïgürê sêrêñama:

—¿Mũ sîi buerã merãmu meta ããrîrî?

Pedro ïgũsãrê ãrîmi:

—Ããrîbea yu.

²⁶Ïgũ irasũ ãrãdero pũrũ, sugũ paía opure moãboegu Pedro ïgũyã gãmipũ dîtítãdiyagu Pedroke ãrîmi:

—Yu olivos otederogue mũ ïgũ merã ããrîmakũ ããbũ.

²⁷Pedro dupaturi: “Ããrîbea, ïgũ merã ããrîbirabũ”, ãrîmi. Irire ãrîripoeta, ãgãbo weremi.

Pilato Jesúre sêrêñadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸Pũrũ Jesúre Caifãyã wii ããrãdire Pilato pũroge ããma. Boyoripoe ããrîbũ. Pilato romanomũ judío masakare doregu ããrímí. Jesúre ïgũ pũroge ããrã, ïgũyã wiiguere ñajãbirima.

“Marí judío masaka, ïgũ judío masakũ ããrîbiyã wiiguere ñajãrã, marí dorerire tarinũgãbukoa. Irasirirã pascua bosenu baaburire baabiribukoa”, ãrî gãñama.

²⁹Ïgũsã ñajãbirimakũ ããgũ, Pilato ïgũsã merã werenígu wiririmi. Ïgũsãrê sêrêñami:

—¿Neénorê iriari ïi, musã yure wajamoãdorerã aarîmakũ?

³⁰Ïgũsã Pilatore ãrîma:

—Ïi ñerî iribirimakũ, mũrê wiarã aaribiriboakuyo.

³¹Ïgũsã irasũ ãrîmakũ, Pilato ãrîmi:

—Ãiaka! Musãrê doreri ãrîrôsũta musã basi ïgürê wajamoãka!

Ïgũsã ïgürê ãrîma:

—Gua judío masaka sugure mu guare: “Wējēka!” ārīrō marīrō wējēmasībea.

³²Īgūsā irire irasū ārīrā, Jesúre Īgū curusague boaburire iro dupiyuro weredea keoro waamakū irima”.

³³Īgūsā irasū ārimakū pégu, Pilato wiigue gāmenugā ñajāa, Jesúre siiu, sērēñayupū:

—¿Muta judío masaka Opū āārīrī?

³⁴Jesús Īgūrē ārīyupū:

—¿Mu basi gūñarō merā yure irasū sērēñarī, o gajirā murē yaamarē werearī?

³⁵Pilato Īgūrē ārīyupū:

—Yū judío masakū meta āārā. Muya nikū marā judío masaka, irasū āārimakū paía oparā murē oō yū pūroge āijama. ¿Nēenorē iriari mu?

³⁶Jesús ārīyupū:

—Yū Opū āārīrī, i ūmuma āārībea. I ūmuma āārimakū, yaarā gāmekēābukuma, judío masaka yūre ñeā, peresu iribirikōāburo, ārīrā. Yū Opū āārīrī, gajiroguema āārā.

³⁷Īgū irasū ārimakū pégu, Pilato Īgūrē ārīyupū:

—¿Mu irasū ārīgū: “Opū āārā”, ārīrī? Jesús Īgūrē ārīyupū:

—Mu āārīrōsūta Opū āārā. Yū deyoabu i ūmu marāguere diayemarē werebu. Āārīpererā diayema āārīrīrē pēduarā, yū wererire pēma.

³⁸Īgū irasū ārimakū, Pilato Īgūrē ārīyupū:

—¿Nēeno āārīrī diayema?

Judío masaka Pilatore: “Jesúre wējēka!” ārī doredea

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Irasū ārī odo, Pilato judío masaka oparā merā werenígū wiriri, Īgūsārē ārimī doja:

—Īrē neō ñerī iridea máa yū ĩamakū.

³⁹Bojorikū pascua bosenu āārimakū, musā irinarōsūta sugū peresu āārīgūrē yūre wiudorea. ¿Musā judío masaka Opūre musārē wiumakū gāamekuri?

⁴⁰Īgū irasū ārimakū pérā, Īgūsā gaguinīma:

—Īgūrē wiubirikōāka! Barrabás gapure guare wiuka! ārima. Barrabás yajarimasū āārīmī.

19 ¹Īgūsā irasū ārī gaguinīmakū pégu, Pilato Īgūyarā surarare Jesúre tārādozeyupū. ²Jesúre tārā odo, pora bero iri, Īgūya dipurure peoñurā. Peo odo, opūya suríro irirosū deyoriñe diiañiweyariñerē Īgūrē sāñurā. ³Sā odo, Īgū puro ejanugā, āsū ārī buridañurā: —Ōārō āārīburo judío masaka Opū! ārīñurā, Irasū ārīrāta, Īgūsāya mojóirī merā Īgūya diapure pāñurā.

⁴Pilato dupaturi masakare weregū wiriri, āsū ārimī:

—Īgūrē neō ñerī iridea máa yū ĩamakū. Irasirigū musārē masīburo, ārīgū, Īgūrē siiu wiugura musārē ĩadoregū.

⁵Irasū ārī odo, Jesúre siiu wiumi. Irasirigū, Jesús pora berore peyadi, opūya surírore sāñadi Īgū wiririmakū, Pilato masakare ārimī:

—Īka! ĩta āārīmī Īgū.

⁶Paía oparā, Marīpuya wii korerā surara Jesúre ĩārā, gaguinīnugāma:

—Īgūrē curusague pábiatú wējēka! ĩrī gaguinīma.

Pilato Īgūsārē ārimī:

—Yū ĩamakū, Īgūrē neō ñerī iridea máa. Irasirirā musā Īgūrē āiaka! Musā basita Īgūrē curusague pábiatú wējērā waaka!

⁷Judío masaka oparā Īgūrē ārima:

—Īgū: “Yū Marīpu magū āārā”, ārimī. Guare doreri irasū ārīgūnorē wējēdorea.

⁸Īgūsā: “Īgū: ‘Yū Marīpu magū āārā’, ārimī”, ārimakū pégu, Pilato Īgū dupiyuro güiadero nemorō güimi.

⁹Irasirigū Jesúre dupaturi siiu ñajāa, sērēñayupū doja:

—¿Noómu āārīrī mu? ārīyupū.

Jesús gapū Īgūrē neō yujubiriyupū.

¹⁰Īgū yujubirimakū ĩāgū, Pilato Īgūrē ārīyupū:

ⁿ 18.32 Judío masaka sugū ñerō irigure ūtayeri merā dea wējēnerā āārīmā Īgūrē wajamoārā. Romano masaka gapū Īgūrē wajamoārā, curusague pábiatú wējēnerā āārīmā.

—¿Nasirigu yure yujuberi? Yu yaarā surarare murē peresu āārīgūrē wiudoremakū, murē wiurākuma, o īgūsārē murē curusague pābiatū wējēdoremakū, murē pābiatū wējērākuma. ¿Irire masīberi mu?

¹¹ Jesús īgūrē yujuyupū:

—Mu yure irasū iridoreri, Yupu ūmugasigue āārīgū murē pīdea āārā. Irasirigu yure muguere wiadi, mu nemorō waja opami, āriyupū.

¹² Īgū irasū ārimakū pēgu, Pilato Jesúre: “¿Nasiri wiugukuri yu īgūrē?” āri pémaadiyupū. Īgūrē irasū wiudamakū iārā, judío masaka gapu gaguiníma:

—Mu īgūrē wiugu, romano marā opu merāmu āārībirikoa. Sugū: “Yu judío masaka opu āārā”, āriḡūno romano marā opure marīrē doregure bēoduagu, īgūrē iāturigu yámi, ārīma.

¹³ Īgūsā irasū ārimakū pēgu, Pilato Jesúre wiigū āārīgūrē ūtā majirī merā īgūsā iridea yebague wiriridoremi. Īgū, masaka weresārīrē beyerimasū doarogue eja doami. Iri ūtā majirī merā īgūsā iridea yeba, hebreo ya merā Gabata wāikubu.

¹⁴ Irasū waarīnu, gua pascua bosenuma baaburi āmurīnu āārībū. Goeripoe dupiyuro āārībū. Pilato īgū doarogue eja doa, judío masakare āsū āri weremi:

—Īta āārīmi musā Opu.

¹⁵ Īgū irasū ārimakū pérā, judío masaka gaguiníma:

—Boaburo īgū. Boaburo. Curusague pābiatū wējēka īgūrē! ārīma.

Pilato īgūsārē ārīmi:

—¿Yu yaarā surarare musā Opure curusague pābiatū wējēdoremakū gāāmerī musā?

Paía oparā īgūrē yujuma:

—Gua opu, romano marā opu āārīmi. Gajigu gua opu māmī.

¹⁶ Īgūsā irasū ārimakū pēgu, Pilato Jesúre īgūsārē wiāmi, curusague pābiatū wējēdoregu. Irasirirā īgūrē āiākoāma.

Jesúre curusague pābiatū wējēdea
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Irasirigu Jesús curusare kōā,
“Masaku dipuru boaweadea pero”

wāikurogue waami. Hebreo ya merā Gólgota wāikubu. ¹⁸ Irogue eja, Jesúre curusague pābiatúma. Gajirā pērārē pābiatúma. Sugure īgū diaye gapu, gajigure īgū kúgapu curusague pābiatú āiwwāgūnūma. Jesúre īgūsā deko āiwwāgūnūma. ¹⁹ Pilato taboa majirē īgū gojadea majirē curusague Jesús dipuru weka pābiatúdoreyupū. Āsū āri gojasūdero āārībū: “Īi Jesús Nazaretmu, judío masaka Opu āārīmi”. ²⁰ Hebreo ya merā, latin ya merā, griego ya merā gojadea āārībū. Jesúre curusague īgūsā pābiatú āiwwāgūnúdero, makā purōgā āārībū. Irasirirā wārā judío masaka irogue aari, iri gojadeare iā buema.

²¹ Paía oparā judío masaka āārīsīā, Pilato gojadeare gāāmebirīnūrā. Irasirirā īgūrē wererā waañūrā. Āsū āriñūrā:

—Mu: “Īi judío masaka Opu āārīmi”, āri gojadeare gorawayuka! Āsū gapu gojaka: “Īi: ‘Judío masaka opu āārā’, ārīmi”, āri gojaka! āriñūrā.

²² Pilato gapu īgūsārē āriyupū:

—Yu gojadeare gorawayubirikoa, āriyupū.

²³ Jesúre curusague pābiatú āiwwāgūnúaderō purū, wapikurā surara īgūya surī āārādeare sea, īgūsaku suñeno dita gāme dukawama. Suñe suríro su gasirota suadea suríro, eañeña marīrō merā iridea gasiro āārībū. ²⁴ Iri suríro irasū āārīmakū iārā, gāme āri wereníma:

—Īne surírore yeguebirikōārā! Ubu ārīboka birarā! “¿Noārē dujarokuri?” ārīma.

Īgūsā irasirimakū, Marīpuya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta keoro waabu. Āsū āri gojasūdero āārībū: “Yaa suríre: ‘¿Noārē dujarokuri?’ ārīboka birarākuma, irire gāme īgūsā basi dukawamurā”, āri gojasūdero āārībū. Iri pūgue gojaderosūta surara irasirima.

²⁵ Jesúya curusa puro īgū pago, igo tīgō, María Cleofas marāpo, María Magdalena nīma. ²⁶ Jesús, īgū pagore, irasū āārīmakū yu īgū maīsūgū igo puro nīmakū iāgū, igore ārīmi:

—Meō, īi mu magū āārīmi.

²⁷Irasū āri odo, yure:

—Igo, mupo āārīmo, āārimi.

Irasirigu Jesús pagore yaa wiigue āāa opabu.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸Jesús irasū āri odo: “Āārīpereri Yūpu yure iridoregu pīdeare iripeo odosiāa”, āri masīmi. Irasirigu āsū āārimi:

—Nemesibukoa yure. Irire āāīgū, Marīpaya werenīri gojadea pūgue gojadeare iriyuwarikūmi.

²⁹Irogue suru borewariru igui deko sūīri deko utaudiru āārībū. Irasirirā iro āārīrā Jesús irasū ārimakū pérā, iri igui deko sūīri merā yurayusu merā yosa, hisopo wāikudima dūpu yuwague suatū, Jesūya disire soemuūma. ³⁰Jesús iri yurayusu igui deko sūīri yosadeare mimimi. Mimi odo, āsū āārimi:

—Āārīpereri iripeo odosiāa, āārimi. Ire āāīgūta, īgūya dipurare mumusiudija, īgūya yujupūrārē Marīpure wia, boakōāmi.

Surara Jesúre curusague boadire saredea

³¹Jesús boarinu gua pascua bosenua baaburire āmurīnu āārībū. Gajinu gapu gua judío masaka siñajārīnu, irasū āārīmakū pascua bosenu gua irirīnu, ubu āārīrīnu meta āārībū. Irinurē boanerā curusarigue āārīmakū judío masaka oparā gāamebirima. Irasirirā Pilato pūrogue īgūrē sērērā waañurā: “Muyarā surarare curusarigue pábiatúsunerārē mata boaburo, āārīrā, īgūsāya nīgā gōārīrē pānuadoreka! Puru īgūsāya dūpurire āāidiju, gajirogue pídoreka!” āāīnūrā.

³²Irasirirā surara Jesús merā curusarigue pábiatúsunerāya nīgā gōārīrē pānuama. Sugure irasū iripūrori, gajigūdere irasūta irima. ³³Jesús puro waa ejanugārā, boadiguere īāma. Irasirirā īgūya nīgā gōārīrē pānuabirima.

³⁴Sugu surara īgūya sareri merā Jesúre īgūya arupāma doka saremi. Īgū

saremakū, mata īgūya dí, deko merā wiribū. ³⁵Yū, i waamakū īābū. Irasirigu yū i pūrē gojagu, diayema āārīrīrē musārē werea. Yū ire masīa. Yū īādea diayeta waabū. Yū wereri diayeta āārā. Irasirigu musārē irire werea, musāde Jesúre būremuburo, āāīgū. ³⁶Surara Jesūya nīgā gōārīrē pānuabirimakū, Marīpaya werenīri gojadea pūgue āāīderosūta waabū. Iri pūgue āsū āri gojasūdero āārībū: “Īgūya gōārīrē, neō su gōārē pānuabirima”, āri gojasūdero āārībū. ³⁷Gajirogue Marīpaya werenīri gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībū: “Īgūsā saredire īārākuma”, āri gojasūdero āārībū.

José Jesúya dūpure masāgobegue āīwāgā yāadea

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸Jesús boadero puru, José Arimatea wāikuri makāmu Pilatore Jesúya dūpure sērēgū waayupu. José judío masaka oparārē gūisīā, Jesúre būremugū āārīrīrē gajirārē werebiridi āārīmi. Pilato īgūrē: “Jāu, īgūya dūpure āāaka!” ārimakū, José curusa puro waa, Jesūya dūpure āāidijumi. ³⁹Nicodemode wāri sūrōrīrē treinta kilo nukārīrē āājami, Jesūya dūpure ōārō āmubu. Īgū iro dupiyuro nāmi merā Jesúre werenīgū ejadi āārīmi. Īgū āāidea: mirra wāikuri sūrōrī, āloes wāikuri sūrōrī merā morēdea āārīyuro. ⁴⁰Irasirirā īgūsā pérā Jesūya dūpure iri sūrōrī merā piupoe, ōārī surī gasiri merā ōmama. Judío masaka īgūsā boanerāya dūpure yāaburi dupiyuro āmunaderosūta irima. ⁴¹Jesúre curusague pábiatū wējēdero puro pooe āārībū. Iri poeuguere masāgobe utāyegue mādea gobe āārībū. Iri gobere neō sugu boadire yāabirima dapa. ⁴²Gua judío masaka siñajārīnu ejaburo iribū. Irasirirā iri gobe curusa āīwāgūnūadero pūrogā āārīmakū, Jesūya dūpure irogue yāama.

Jesús masādea

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 ¹Judío masaka siñajārīnu^a waadero puru, boyoburo

^a 20.1 Judío masaka siñajārīnu, sábado āārā.

dupiyurogā María Magdalena ĩgūsā Jesúya dũpũre yáaderogue ĩāgō waayupo. Irogue ejago, iri gobere biadea ũtā majĩrē bojegue āārĩmakũ ĩāyupo. ² Irasirigo, gua pērā Simón Pedro, irasũ āārĩmakũ yũ Jesús maisũgũ pũrogue ũmawāgārĩmo. Igo gua pũrogue ejago, guare ārĩmo:

—Marĩ Opũya dũpũre āĩkōānerā āārāma. ĩgũrē ĩgūsā piaderore marĩ masĩbea, ārĩmo.

³ Igo irasũ ārĩmakũ pērā, yũ, Pedro merā ĩgūsā Jesúya dũpũre yáaderogue ĩārā waabu. ⁴ Irogue waarā, gua pērāgueta ũmawāgābũ. Yũ gapũ Pedore ũmatariwāgā, masāgobegue ejapũroribũ. ⁵ Irogue ejagu, iri gobere muúbia ĩā sóobũ. Irasũ ĩā sóogu, Jesúya dũpũre ōmadea surĩ gasiri ditare ĩābũ. Iri gobegue ñajābiribũ. ⁶ Mérōgā pũrũ Simón Pedro ejami. Irogue eja, iri gobegue ñajāa, ĩgũde Jesúya dũpũre ōmadea surĩ gasiri ditare ĩāmi. ⁷ ĩgũya dipurure ĩgūsā ōmadea surĩro gasirodere ĩāmi. Iri gasiro túpeasũbũ. Gaji surĩ gasiri merā peyabiribũ.

⁸ Pedro irasũ ñajāmakũ ĩāgũ, yũde iri gobegue ejapũroridi ñajāa, iri ditare ĩāgũ, bũremubũ. ⁹ Gua, Jesúya dũpũre masāgobegue marĩmakũ ĩākererā, Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue Jesús boadigue masāgukumi, ārĩdeare pẽmasĩbiribũ. Keoro waarokoa, ārĩ gũñabiribũ. ¹⁰ Irire ĩā odorā, guaya wiigue goedujāakōābũ.

Jesús María Magdalenarē deyoadea
(Mr 16.9-11)

¹¹ Marĩa gapũ masāgobegueta dujāa, bũro oreypo. Oregota, iri gobegue muúbia ĩā sóoyupo. ¹² Irasũ ĩā sóogo, pērā Marĩpure wereboerārē boreri surĩ sãñarārē Jesúya dũpũ peyaderogue ĩgūsā doamakũ ĩāyupo. Sugũ, ĩgũya dipuru āārĩdero gapũ, gajigu, ĩgũya guburi āārĩdero gapũ doañurā. ¹³ ĩgūsā igore sērēñañurā:

—¿Nasirigo orego yári?
Igo ĩgũsārē ārĩyupo:

—Yũ Opũya dũpũre āĩkōānerā āārāma. ĩgũrē ĩgūsā píderore yũ masĩbea, ārĩyupo.

¹⁴ Irire ārĩ odo, gāmenugā ĩāgō, Jesúre iro nĩmakũ ĩāyupo. ĩgũrē ĩākerogo: “Jesúta āārĩmi”, ārĩ ĩamasĩbiriyupo.

¹⁵ Jesús igore ārĩyupũ:

—¿Nasirigo orego yári? ¿Noārē āmarĩ? Igo gapũ: “Íi, i pooere koregu āārĩkumi”, ārĩ gũñagō, ĩgũrē ārĩyupo:

—Mu ĩgũya dũpũre gajirogue āĩadi, yũre wereka! ¿Noógue piari? Mu weremakũ, ĩgũya dũpũre āĩgō waagorāa.

¹⁶ Igo irasũ ārĩmakũ, Jesús igore ārĩyupũ:

—Marĩa.

ĩgũ irasũ ārĩmakũ pégo, gāmenugā, hebreo ya merā ĩgũrē:

—Rabuni, ārĩyupo. “Rabuni”, ārĩrō, hebreo ya merā: “Buegu”, ārĩduaro yāa.

¹⁷ Jesús igore ārĩyupũ:

—Yũre pirika! Yũpũ pũrogue marĩabea dapa. Gajirā yaarā pũrogue waaka! ĩgũsārē āsũ ārĩ wereka: “Jesús ārĩmi: ‘Yũpũ pũrogue waabu yāa. ĩgũ musādere musāpũta āārĩmi. ĩgũ yũ Opũ, irasũ āārĩmakũ musādere musā Opũta āārĩmi’, ārĩmi”, ārĩka ĩgũsārē!

¹⁸ ĩgũ irasũ ārĩmakũ pégo, Marĩa Magdalena gua Jesús buerā pũrogue aari, guare igo marĩ Opũre ĩādeare, ĩgũ igore weredoreadeare weremo.

Jesús ĩgũ buerārē deyoadea

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Irinũ semana āārĩpũrorinũta^p ñamigue gua Jesús buerā guaya wiigue nerērā, judío masaka oparārē guirā, makāpũrorire ōārō biabu. Gua irogue āārĩripoe Jesús gua dekogue deyoa, guare ōādogegũ, āsũ ārĩmi:

—Musā ōārō siñajārĩ merā āārĩrikuka!

²⁰ Irasũ ārĩ odo, ĩgũya mojōrĩrē, ĩgũrē arupāma doka sarederore guare ĩmumi. Gua ĩgũrē marĩ Opũre ĩārā, bũro usuyabũ.

²¹ Dupaturi Jesús guare ārĩmi doja:

—Ōārō siñajārĩ merā āārĩrikuka musā! Yũpũ yũre iriuderosũta yũde musārē iriua, ārĩmi.

^p 20.19 Semana āārĩpũrorinũno, domingo āārā.

²²Irasū āriŋ ōdo, guare puripeo, āsū ārimi:

—Ōāgū deyomariŋgūrē bokatīrīñeāka, musārē iritamubure! ²³Musā masakare īgūsā ñerō irideare kātimakū, īgūsā ñerō irideare kātisūrākuma. Musā gajirārē īgūsā ñerō irideare kātibirimakū, īgūsā ñerō irideare kātisūbirikuma, ārimi Jesús.

Tomás Jesúre masādire iādea

²⁴Jesús guare deyoamakū, Tomás Jesús buegu “Suduadi” īgūsā āridi gua merā āāribirimi. ²⁵Purū īgū gua merā āārimakū, īgūrē āribū:

—Gua marī Opure iābū.

Tomás gapū guare ārimi:

—Īgūya mojōrīgue īgūsā pábiadea goberire iābi, iri goberire yaa mojōsūrū merā puuñabi, irasū āārimakū īgū arupāma dokare īgūsā saredea gobere yaa mojō merā soesōoñabi, īgū masādea kerere neō būremubirikoa.

²⁶Su semana Jesús guare deyoadero purū, gua īgū buerā dupaturi wiigue nerēbū. Iripoere Tomás gua merā āārimī. Iri wii biadea wii āārikeremakū, Jesús ñajāa, gua dekogue deyoa, guare ōādo regu, āsū ārimi:

—Musā siñajārī merā ōārō āāririkuka!

²⁷Irasū āriŋ ōdo, Tomārē ārimi:

—Īāka yaa mojōrīrē! Mū mojōsūrū merā yaa mojōrīgue īgūsā pábiadea goberire puuñaka! Mū mojō merā yū arupāma doka īgūsā saredea gobere soesōoñaka! Yū masādeare: “Diaye āāribea”, āāribirikōāka! “Diaye āārā”, āri būremuka!

²⁸Īgū irasū ārimakū, Tomás āsū ārimi:

—Mū, yū Opū, yū būremugū āārā.

²⁹Jesús īgūrē ārimi:

—Mū yūre iāsīā: “Diayeta boadigue masādi āārā”, āri būremua. Gajirā gapū yūre iābirikererā, yū boadigue masādeare būremurākuma. Irasirirā īgūsā būro usuyari merā āārīrākuma, ārimi.

I pūgue āārīrīrē nasiriburo, āriŋ gojadea

³⁰Jesús gua merā āārīgū, wāri gajī Marīpu turari merā iri īmurīrē irimi.

Iri āārīpereri īgū irideare i pūguere gojapeobiribū. ³¹Iri gojapeobirikeregu, surāyeri Jesús irideare gojāa, īgū Marīpu iriudi Cristo āārīrīrē, īgū diayeta Marīpu magū āārīrīrē būremuburo, ārīgū. Irasū āārimakū musā īgūrē būremurī merā okari opaburo, ārīgū, irasū āriŋ gojāa.

Jesús dupaturi īgū buerārē deyoadea

21 ¹Purū Jesús Tiberias wāikuri ditaru turo dupaturi guare īgū buerārē deyoami. Guare deyoagu āsū irimi. ²Gua irogue āārīrā īisāku āārībū: Simón Pedro, Tomás “Suduadi” īgūsā āridi, Natanael Galilea nikūma Canā wāikuri makāmu, gua pērā Zebedeo pūrā, irasū āārimakū gajirā pērā āārībū.

³Gua irogue āārīripoe Simón Pedro ārimi:

—Waaī wējēgū waagú yāa.

—Guade mū merā waarāra, āribū.

Irasū āri, buāa, doódiru merā waabū. Iri ñamirē waaī wējēboyotamuakōādibū.

⁴Boyowāgāriripoe Jesús ditaru turo nímakū iābū. Īgūrē iākererā, iāmasībirikubū. ⁵Irasirigu guare ārimi:

—¿Waaī wējēārī?

—Neō wējēbirakubū, āri yujubū.

⁶Gua irasū ārimakū pégu, Jesús ārimi:

—Doódiru diaye gapū buidire meéyoka!

Iro gapū waaī wējērākoa. Īgū ārīrōsūta meéyomakū, wārā waaī ñajāma. Wārā waaī ñajāmakū, buidire doódirugue neō āisaturabiribū. ⁷Irasū waamakū iāgū, yū Jesús maīsūgū Pedroke āribū:

—Īgūta marī Opū āārīmi.

Yū irasū ārimakū pégu, Simón Pedro īgūya wekama surīrore tūweadi, sāña, ditaruga meébia bāwāgāmi.

⁸Gua īgū merāmarā ditaru tūrore cien metros yoaro payarā, buidire waaī wārā ñajādire guayaru merā tūānumuabū. ⁹Majānūgārā, peame nitī dita gose oyanīrīme weka waaire Jesús mupūnūgūnerārē, pādere iābū.

¹⁰Jesús guare ārimi:

—Gajirā waaī, mērā musā wējērārē āirika!

¹¹Īgū irasū ārimakū, Simón Pedro doódirugue ñajāa, buidire īmiparogue

tüámajámi. Pagarā waaf ñajānerā ciento cincuenta y tres āārímá. Wārā waaf ñajānerā āārīkererā, buidire neō yeguebirima.

¹² Jesús guare āārimi:

—Baa yoberā aarika!

Gua neō sugūno īgūrē: “¿Noāno āārīrī mū?” ārī sērēñabiribu. “Īgū marī Oputa āārīmi”, ārī masība. ¹³ Jesús peame puro waa, pá, waairé āi, guare gueremi.

¹⁴ Jesús boadigue masādero puru, pea guare deyoasiami. Irasirigu ditaru turogue deyoagu, urea guare īgū buerārē deyoagu irimi.

Jesús Pedro merā werenídea

¹⁵ Gua baadero puru, Jesús Simón Pedre sērēñami:

—Simón, Jonás magū, ¿mū īisā nemorō yure maīrī?

Pedro īgūrē āārimi:

—Yū Opū, murē maīa. Mū irire masīa.

Jesús āārimi:

—Irasirigu ovejare koregu oveja majīrārē ōārō kerosōta yure būremurārē majīrā irirosū āārīrārē ōārō koreka!

¹⁶ Irasū ārī ōdo, dupaturi Simón Pedre sērēñami doja:

—Simón, Jonás magū, ¿yure maīrī mū?
—Yū Opū, murē maīa. Mū irire masīa, āārimi.

Jesús āārimi doja:

—Ovejare koregu ovejare ōārō kerosōta yure būremurārē ōārō koreka! āārimi.

¹⁷ Irasū ārī ōdo, dupaturi Simón Pedre sērēñami:

—Simón, Jonás magū, ¿diayeta yure maīrī mū?

Urea īgūrē irasū sērēñamakū pégu, Simón Pedro būro bajawereri merā āārīmí. Īgūrē āārimi:

—Yū Opū, mū āārīpereri masīa. Murē yū maīrīrē masīa.

Irasirigu Jesús īgūrē āārimi:

—Ovejare koregu ovejare ōārō kerosōta yure būremurārē ōārō koreka! ¹⁸ Diayeta murē werea. Mū maamu āārīgū surīre sāña, mū gāāmerō noō waaduaro waaunabu. Puru būguro āārīgū, mūya mojōrīrē soemugukoa. Gajigu murē surīre sāgukumi. Mū waaduaberogue murē āiwwāgagukumi.

¹⁹ Jesús, Simón Pedro īgū boaburi merā masakare Marīpū turagu, ōāgū āārīrīrē masīmakū iriburire irasū ārī weremi. Irire were ōdo, Jesús īgūrē āārimi:

—Yure tūyaka!

Jesús Juārē īgū maīgūrē weredea

²⁰ Pedro gāmenugā, yū īgūsārē tūyawāgāmakū īāmi. Yū, Jesús maīgū, iro dupiyuro Jesús puro baa doanīgū īgūrē: “Yū Opū, ¿noā murē wējēduarāguere murē īmubu āārīkuri?” ārī sērēñadi āārībā. ²¹ Pedro yure īāgū, Jesūre sērēñami:

—Yū Opū, ¿naāsū waarokuri īgūrē?

²² Jesús īgūrē āārimi:

—Yū i ūmuguere dupaturi aariripoeta īgū okamakū yū iriduare, o iriduabirire mūya meta āārā. Irire gūñarikubirikōāka! Yure tūyaka!

²³ Jesús irasū ārīrī kerere pérā, gajirā īgūrē būremurā: “Juan boabirikumi”, ārī gāme weresirima. Jesús: “Juan boabirikumi”, ārīdi meta āārīmí. “Yū i ūmuguere dupaturi aariripoeta īgū okamakū yū iriduare, o iriduabirire mūya meta āārā”, ārīdi āārīmí.

²⁴ Yū Jesús buegu, yū īādeare i pūrē gojāa. Irasirirā musā yū gojarire: “Diayeta āārā”, ārī masīa.

²⁵ Jesús wāri gaji irimi. Iri āārīpererire yū gojapeomakū, wāri pūrī āārībukoa. Yū péñamakū, masaka iri pūrīrē i ūmuguere duripíduamakū, uturiakōābukoa.

Iropata āārā.

Juan

LOS HECHOS

Jesús igû buedoregu beyenerârê:
“Ôâgû deyomarîgû aarigukumi”, ârî
weredea
(Lc 1.1-4)

1 ¹Opû Teófilo, yû mûrê gojadupiyudea pûguere Jesús neôgorague irinûgâdeare, igû buedea âârîpererire gojabu. ²Igû ûmugasigue murîaburo dupiyuro Ôâgû deyomarîgû turaro merâ igû buedoregu beyenerârê: “Âsû irirâkoa”, ârî weredeadere gojabu. ³Jesús igû boa, masâdero pûru, igûsârê cuarenta nûrîgora deyoayupû. Irasirigû igû dupaturi okarire igûsârê ôârô masîmakû iriyupû. Marîpu igûyarârê doreri kerere igûsârê wereyupû. ⁴Jesús igûsâ merâ âârîgû, igûsârê âsû ârîyupû:

—Jerusaléta dujaka dapa! Iripoegue Yûpu: “Ôâgû deyomarîgûrê musârê iriugûra”, ârîdeare yûka! Irire weresiabu. ⁵Juan musârê deko merâ wâiyedi âârîmî. Yû gapû mêrôgâ pûru musârê Ôâgû deyomarîgû merâ wâiyegûkoa, igû musâ merâ âârînîkôâburo, ârîgû, ârîyupû.

Jesús ûmugasigue murîadea

⁶Pûru ûtâû Olivos wâikudigue Jesús merâ nerê, igûrê sêrêñañurâ:
—Gua Opû, îdapagorare gajigu guaya nikûmurê guare dorebure, opû pigûkuri? ârîñurâ.

⁷Jesús igûsârê yujayupû:
—Yûpu sugûta masîmî. Igû irasûta waaburo, ârîmakû irasûta waarokoa. Musâya meta âârâ i. ⁸Mêrôgâ pûru Yûpu Ôâgû deyomarîgûrê iriugu, musârê igû turarire opamakû irigukumi. Igû irasirimakû, musâ gûiro marîrô gûñaturari merâ masakare yaa kerere

wererâ waarâkoa. Jerusalén marârê, Judea nikû marârê, Samaria nikû marârê, âârîperero i nikûgue âârîrârê wererâ waarâkoa, ârîyupû Jesús igû buedoregu beyenerârê.

⁹Igû irasû ârî wereadero pûru, Marîpu ûmugasigue igûrê âimurîâkôâyupû. Igûsâ igûrê îamutuyamakû, su yebo îimikâyebo tûbiakôâyuro. Irasirirâ igûrê neô îanemobiriñurâ. ¹⁰Igûsâ îamutuyariopoe gûñaña marîrô pêra ûma surî boreri sâñanerâ igûsâ pûro deyoa, ¹¹âsû ârîñurâ:

—Galilea marâ, înasirirâ ûmugasire îamunîrî? Jesús ûmugasigue murîagûta dupaturi i ûmuguere aarigukumi doja. Musâ igûrê murîamakû îârôsûta aarimakû îârâkoa, ârîñurâ.

Judare gorawayurâ, Matías wâikugure beyede

¹²Irasiri, pûru Jesús buedoregu beyenerâ Olivos wâikudi ûtâûgue âârânerâ dijâa, Jerusalêgue dujâakôañurâ doja. Iri makâ pûrogâ âârîyuro iri ûtâû.

¹³Dujaja, igûsâ kârîrî taribu ûmarôma taribugue ñajâkôañurâ. Îsâkû âârîñurâ: Pedro, Santiago, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Simón celote wâikuri bumû, Santiago Alfeo magû, Judas Santiago magû âârîñurâ. ¹⁴Gajirâde igûsâ merâ nerêñurâ: Jesús pagupûrâ, Jesús pago María, gajirâ nome âârîñurâ. Ûmurîkû iri taribugue Marîpure sêremurâ nerêñañurâ.

¹⁵Sunû igûsâ merâ gajirâ Jesûre buremurâ ciento veinte gora nerêñurâ. Irasirigû Pedro igûsâ watopegue wâgânugâ, igûsârê âsû ârîyupû:

¹⁶⁻¹⁷—Yaarâ, gua Judas merâ pe mojôma pere su gubu peru

pêrêbejarâgora âârâdibũ. Jesús guare beyederosũta ãgũdere beyeadimi, gũa merã ãgũya kerere weredoregũ. Judas gapũ Jesũre peresugue ñeãwãgãmurãrê ãgũrê ãmumi. Ôãgũ deyomarĩgũ Judas waaburire Davire iripoegue gojadorederosũta diayeta waabũ. ¹⁸ ãgũ Jesũre oparãguere ãmudea wajare ãgũsãrê wia, makã ojarogue waa, dipuru gapũ merã meêmejã, ãgũya paru meê ooreakõã, guramisi wirisiri kômoakôãyupũ. Irasirirã oparã iri niyeru merã ãgũ meêmejãdea nikũrê wajariñurã. ¹⁹ Judas irasũ waadeare âârĩpererã Jerusalén marã péperekõãñurã. Irasirirã, ãgũ irasũ waaderore: “Acêldama” wãiyenũrã. “Acêldama”, ârĩrô, ãgũsã ya merã: “Dí beódero”, ârĩduaro irikoa. ²⁰ Iripoegue Salmos wãikuri pũgue ãsũ ârĩ gojasũdero âârĩbũ Judare:

ãgũya wii âârĩdero masaka marĩrô dujaburo. Neô sugũ ãgũ âârĩderore dupaturi âârĩbirikôãburo, ârĩ gojasũdero âârĩbũ.^a

Ãsũ ârĩ gojasũdero âârĩbũ doja:

Gajigu ãgũya moãdeare gorawayuburo, ârĩ gojasũdero âârĩbũ.^b

²¹⁻²² Irasirirã marĩrê sugũ Judas gorawayugure beyero gããmea. Sugũ, gũa merã âârĩdire, Juan marĩ Opũ Jesũre deko merã wãiyemakũ ããdire, âârĩpereri Jesús irideare ããdire, Marĩpũ ãgũrê ãmũgasigue ãimurĩãmakũ ããdire beyero gããmea. Irasirigu, Jesús boadigue masãdeare gũa merã weregũ waagukumi, âriyupũ Pedro.

²³ ãgũ irasũ ârĩmakũ pé, pêrãrê beyenũrã. Sugũ José wãikuyupũ. Gajirã ãgũrêta “Justo”, gajirã “Barsabás” wãiyenerã âârĩmã. Gajigu Matías wãikuyupũ. ²⁴⁻²⁵ Beye odo, ãsũ ârĩ sêrênũrã Marĩpũre:

—Gũa Opũ, mũ âârĩpererã masaka gũñarĩrê ôãrô masĩa. Judas ãgũ dapagora âârĩrôgue waagũ, mũya kere

weredoredeare pirikôãmi. Sugũ ãgũ gorawayubure beyesiabũ mũ. Irasirigu mũ beyeadire ãmuka guare! ârĩñurã.

²⁶ Irasũ ârĩ odo, peye ãtãyegãgue Matías, José wãirê goja, puuigãgue sã, suye ãi ããñurã. Matías wãĩ gojatúadeayere ãi bokañurã. Irasirirã Matíare: “Gũa pe mojôma pere su gubu suru pêrêbejarã âârãnerã merã Jesũya kerere weregũ waagũkoa”, ârĩñurã ãgũrê.

Ôãgũ deyomarĩgũ Jesũre buremurãrê ejadea

2 ¹ Pentecostés^c wãikuri bosenu âârĩmakũ, âârĩpererã Jesũre buremurã ãgũsã nerêdea wiigueta nerênũrã. ² Purũ gũñaña marĩrô ãmũgasigue mirũ burô aarirôsũ, ãgũsã âârĩrôguere burô busũ dijiriyuro. ³ Irasũ waaripoe peame ãjũrĩ purã dijari, nediru irososũ deyori masakakure dipu weka deyoayuro. ⁴ âârĩpererã Ôãgũ deyomarĩgũrê opatari, ãgũ iritamurĩ merã gaji masã ya ãgũsã dupiyuro werenĩbirideare werenĩnũgãñurã.

⁵ Iripoeere wãrã judío masaka âârĩpereri nikũ marã Jerusalégue ejanerã âârĩmã. ãgũsã buremurĩrê ôãrô tũyarimasã âârĩñurã. ⁶ Irasũ busurire pêrã, Jesũre buremurã purogue nerêwãgãñurã. Iroque masakaku ãgũsãya werenĩrĩ merã Jesũre buremurã werenĩmakũ péñurã. Irasũ waarĩre pémasĩbiriñurã. ⁷⁻⁸ Irasirirã ãgũka, ãsũ ârĩ gãme werenĩñurã:

—Ñasirirã ãgũsã Galilea marã âârĩkererã, marĩ yare ôãrô werenĩrĩ? Marĩ deyoadea nikũ marã irososũ werenĩma. ⁹ Marĩ gaji ro marã âãrã. Partia marã, Media marã, Elam marã, Mesopotamia marã, Judea marã, Capadocia marã, Ponto marã, Asia marã, ¹⁰ Frigia marã, Panfilia marã, Egipto marã, Libia Cirene wãikuri nikũ tũro marã âãrã. Marĩ Roma marãde ôõguere naarĩmasã âãrã. ¹¹ Surãyeri

^c 2.1 Pascua bosenu waadero purũ, cincuenta nurĩ purũ, Pentecostés wãikuri bosenu waayuro.

^a 1.20a Sal 69.25 ^b 1.20b Sal 109.8

judío masaka, gajirā judío masaka
 āārībirikererā, judío masaka irirosū
 būremurā ōōguere āārā. Creta marā,
 Arabia marāde marī merā āārīma.
 Irasirirā marī āārīpererā gajiro marā
 āārīkererā, marī ya merā īīsā ōārō
 werenímakū péa. Īgūsā Marīpu ōārō
 iridea kerere werenírā yáma, āārīnurā.

¹² Irasirirā āārīpererā pégukakōāñurā.

—¿Nasiriro irasū waari? ārī gāme
 werenīñurā.

¹³ Gajirā gapu:

—Mejārā yáma, ārī būridañurā.

Pedro masakare weredea

¹⁴ Īgūsā irasū ārīmakū pégu, Pedro
 gajirā pe mojōma pere su gubu suru
 pērēbejarā Jesús buedoregu beyenerā
 merā wāgānugā, būro busuro
 wereníyupu:

—Musā āārīpererā judío masaka
 ōōgue Jerusalégue āārīrā ōārō péka yu
 wererire! ¹⁵ Musā guare: “Mejārā yáma”,
 ārī gūñarā, diaye gūñabea. Goeripoe
 dupiyuro āārā dapa. Irasirirā gua mejārā
 meta yáa. ¹⁶ Gua irasū werenírīrē Joel
 Marīpuya kerere weredupiyudi āsū ārī
 gojadi āārīmī:

¹⁷⁻¹⁸ Marīpu āsū ārīmi: “I ūmu pereburo
 dupiyuro Ōāgū deyomarīgūrē
 iriugura, masaka āārīpereri buri
 marārē. Irasirirā musā pūrā ūma,
 nomede yaa kerere wererākuma.
 Maamarā kērō irirosū, murā
 kērōgue yu īmurīrē īārākuma. Yu
 dorerire irirārē ūmarē, nomedere
 Ōāgū deyomarīgūrē iriugura.
 Irasirirā, yaa kerere wererākuma.

¹⁹ Yu ūmugasiguere gajirosūperi
 deyoamakū irigura. I nikūdere dí,
 peame, īimikā deyoamakū irigura.

²⁰ Abe ūmumu naītiāgukumi. Abe
 ñamimu dí irirosū deyogu
 waagukumi. Musā Opū i
 ūmuguere dupaturi aariburo
 dupiyuro irasū waarokoa. Īgū
 aarirīnu goerīnu āārīrokoa. Ubu
 āārīrīnu āārībirikoa.

²¹ ‘Yu Opū, tauka yure!’ ārīgūnorē
 taugura”, ārīmi Marīpu, ārī gojadi
 āārīmī Joel.^d

²² ‘Musā Israel bumarā yu
 wererire ōārō péka! Marīpu Jesúre
 Nazaretmurē iriudi āārīmī. Jesús musā
 pūroque āārīgū, Marīpu turari merā
 pūrīrikurārē tau, wātēa masakare
 ñajānerārē béowiu, boanerārē masūdi
 āārīmī. Irasirigu Jesús, Marīpu iriudi
 āārīsīā, Īgū turari merā irire iri īmudi
 āārīmī. Irire murā ōārō masīa. ²³ Musā
 ñerārē Īgūrē curusague pábiatú
 wējēdoremakū, Marīpu iripoegue Jesúre
 irasū waarokoa, ārīderosūta waabu.
²⁴ Irasū waakeremakū, Marīpu gapu Īgū
 boadiguere masūkōādi āārīmī. Boanerā
 āārīrōrē Īgūrē wiudi āārīmī. Irasirimakū,
 boari Jesúre tarinūgāmasībiridero
 āārībā. ²⁵ Iripoegue David āsū ārī gojadi
 āārīmī, Jesús Marīpūre wereníburire:

Yu Opū, murē īānīkōāa. Mu yu
 diaye gapu, yu merā āārīnīkōāa.
 Irasirigu yu neō gūibea.

²⁶⁻²⁷ Yaa yuñpūrāgue būro usuyari
 merā āārā. Irasirigu usuyari
 merā werenía. Yu boamakū,
 boanerā āārīrōgue béobirikoa. Yu
 masāgobegue āārīmakū, yaa dūpu
 neō boabirikoa. Yure dupaturi
 okamakū irigukoa doja. Irasirigu
 yu gūiro marīrō āārīgukoa.

²⁸ Mu, yu dupaturi okaburire yure ōārō
 masīmakū yáa. Irasirigu yu merā
 mu āārīmakū, būro usuyari merā
 āārā, ārī gojadi āārīmī David.^e

²⁹ ‘Yaarā, yu musārē diayeta weregura.
 Marī ñekū David boadi āārīmī. Marī
 ñekūsāmarā Īgūrē yāanerā āārīmā.
 Īgūya masāgobe i makāguere āārā dapa.
³⁰⁻³¹ Iripoegue Marīpu Davire āsū ārī
 weredi āārīmī:

Yu murē diayeta werea: “Puruguere
 mu parāmi i nikū marā Opū
 āārīgukumi. Yu murē píderosūta
 pígukoa Īgūdere”, ārīdi āārīmī.
 David Marīpuya kerere weredupiyugu
 āārīdi āārīmī. Irasirigu Jesúre Marīpu

^d 1.21 J1 2.28-32 ^e 2.28 Sal 16.8-11

píburire masísíā, āsū ārī weredi āārīmí
īgū masāburire:

Īgū boadero puru, boanerā
āārīrōgue neō bēosūbirikumi.
Īgūya dupu masāgobegue neō
boabirikoa, ārī gojadi āārīmí./

³²Marīpu Jesúre boadiguere masūdi
āārīmí. Īgūrē masūadero puru, gua
āārīpererā Īgūrē iābu. “Dupaturi
okami”, ārī masīa. ³³Īgū Pagu Īgūrē
masū, ūmugasigue āīmuriā, Īgū diaye
gapu dobodi āārīmí. Īgū āriderosūta
Jesúre Ōāgū deyomarīgūrē iriudi
āārīmí. Irasirigu Jesús guare Ōāgū
deyomarīgūrē iriumi. Irasirirā musā,
īgū guaguere ejamakū iāa. Īgū iritamuri
merā gua werenímakū péa. ³⁴⁻³⁵David^s
gapu Īgū boadero puru, Jesús
muriaderosū muriabiridi āārīmí. Īgū
boaburo dupiyuro āsū ārī gojadi āārīmí,
Marīpu Jesúre ārīdeare gojagu:

Marīpu yu Opure āsū ārīmi:

“Ōō yu diaye gapu doaka, yu
merā dorebu! Irasiriripoe
murē iāturiārē mū dorerire
tarinūgānemobirimakū irigura”,
ārīmi, ārī gojadi āārīmí.^h

³⁶Irasirirā musā Israel bumarā
āārīpererā ōārō pémasika! Marīpu
Jesúre, musā curusague pábiatú
wējēdire marī Opū āārímakū iridi
āārīmí. Marīpu Īgūrē iriudi āārīmí,
marīrē tauburo, ārīgū, ārī wereyupu
Pedro masakare.

³⁷Īgū irasū ārímakū pérā, Īgūsāya
yujupūrārīgue buro bujawereri
merā gūñarikū, Pedroke, gajirā
Jesús buedoregu beyenerārē āsū ārī
sērēñañurā:

—Guayarā, ¿nasirirākuri gua?

³⁸Pedro Īgūsārē yujuyupu:

—Musā ñerō irideare bujawere, musā
gūñārīrē gorawayuka! Irasirirā musā
āārīpererā Jesucristore boremua, ārī,
guare deko merā wāiyedoreka! Musā
irasirimakū, Marīpu musā ñerō irideare

kātigukumi. Ōāgū deyomarīgūrē
iriugukumi, musā merā āārīnīkōāburo,
ārīgū. ³⁹Marīpu ārīderosūta musārē,
musā pūrā āārīturiarārē, gajiro
marādere āārīpererā Īgū beyenerārē
Ōāgū deyomarīgūrē iriugukumi,
ārīyupu.

⁴⁰Irire ārī odo, gajī wāri

werenemoyupu Pedro Īgūsārē:

—Ōārō pémasika musā! I nikū marā
Jesúre wējēnerā ñerā āārīma. Īgūsā
ñerō iridea waja Marīpu Īgūsārē
wajamoāgukumi. Īgūsā ñerā irirosū neō
irinemobirikōāka pama! Irasiribirimakū,
Marīpu Īgūsārē wajamoāgū, musā
gapure wajamoābirikumi, ārīyupu.

⁴¹Wārā Īgū wererire ōārō péñurā.

Irasirirā deko merā wāiyesūñurā Jesúre
buremurīrē imurā. Irasirirā Jesúre
buremupurorinerā merā āārīnūgāñurā.
Pedro Īgūsārē wereadeanu merāta wārā
tres mil gora masaka buremunūgāñurā.

⁴²Irasirirā ūmuriku Jesúre
buremupurorinerā merā nerēñañurā, Īgū
buedoregu beyenerā buerire pémurā.
Irasū nerēñarā, Marīpure sērē, pářē
dukawa, siu baanañurā.

Jesúre buremupurorinerā iridea

⁴³Jesús buedoregu beyenerā Īgū
iriderosūta wāri Marīpu turari merā
iri imunañurā. Irasirirā pūrīrikurārē
tau, wātēa masakare ñajānerārē
béowiu, boanerārē masūñañurā. Īgūsā
irasirimakū iārā, masaka āārīpererā
iāgukanañurā. ⁴⁴Āārīpererā Jesúre
buremurā su bumarā irirosū ōārō
āārīrikūñurā. Irasirirā Īgūsā oparire
gāme sīñañurā. ⁴⁵Gajinorē oparā, irire
dua, iri waja merā gajino opamerārē
sīñañurā. ⁴⁶Ūmuriku āārīpererā
surosū gūñari oparā Marīpuya wiigue
nerēñañurā. Īgūsāya wiirigue pářē
dukawa, ōārō usuyari merā siu
baanañurā. ⁴⁷Marīpure: “Ōātaria mū”,
ārī, usuyari sīñañurā. Gajirā masaka

^s2.34-35 David Īgū boadero puru, Īgū dupu merā ūmugasigue muriabiridi āārīmí. Irasirigu Jesús
muriaderosū muriabiridi āārīmí.

/2.30 Sal 132.11 ^h 2.35 Sal 110.1

ígúsārē: “Ōārā āāríma”, ārī īāñūrā. Ūmurikū marī Opū Jesús gajirārē ĩgūrē būremumakū iriyupū. Irasirirā ĩgūrē būremurā wārā āārīñūrā.

**Sugu waamasĩbere
waamasĩmakū iridea**

3 ¹ Sunu, ñamika tres āārĩmakū Pedro, Juan merā Marĩpuya wiigue waañūrā. Iri horata masaka Marĩpure sērēnañūrā. ² Iri wiima makāpũrore sugu masakū deyoagũgueta waamasĩbi āārĩdi doayupū. Iri makāpũro: “Ōārī makāpũro” wāĩkuyuro. Ūmurikū ĩgū merāmarā ĩgūrē āĩwāgā, iri makāpũroque dobonañūrā, iri wii ñajārārē niyeru sērē doanĩdorerā. ³ Pedrosā iri wii ñajāmūrā iriripoe ĩgúsārē īā, niyeru sērēyupū. ⁴ ĩgūsā pērāgueta ĩgūrē īā, Pedro gapu ĩgūrē ārĩyupū:

—Guare īāka!

⁵ ĩgū irasū ārĩmakū: “Yure niyeru sĩmurā irikuma”, ārī gũñarĩ merā būro īāyupū. ⁶ Pedro gapu ĩgūrē ārĩyupū: —Niyerure opabea. Irire opabirikeregu, yu oparĩ merā mūrē iritamugura. Jesucristo Nazaretmū wāĩ merā, ĩgū turaro merā wāgāñugā waaka! ārĩyupū.

⁷ Pedro ĩgūrē irasū ārĩgũta, diayema mojørē ñeā, tũāwāgũnũyupū. Irasirimakũta, ĩgũya guburi, ĩgũya āñagubuyeri turanagājayupū. ⁸ Irasirigu parĩ wāgāñugāja, waapurori, puru ĩgūsā merā Marĩpuya wiigue Marĩpure: “Ōātaria mu”, ārī gaguinĩ, parĩñajāyupū. ⁹⁻¹⁰ ĩgū usuyari merā Marĩpure: “Ōātaria mu”, ārī, parĩñajāmakū īārā, iri wiigue āārĩrā āārĩpererā ĩgūrē īamasĩ:

—Ī, i wii ōārĩ makāpũroque niyeru sērē doanĩadita āārĩmi, ārĩñūrā. Irasirirā ĩgū waamasĩmakū īārā, “ĩNaāsū waari?” ārī ĩagukakōañūrā.

**Pedro masakare Marĩpuya
wiigue weredea**

¹¹ Waamasĩbiradi Pedrosārē duúbirimakū, āārĩpererā masaka iri wii āārĩrā ĩagukari merā, ĩgūsā pũroque “Pórtico de Salomón” wāĩkũroque ūmanerēñūrā. ¹² ĩgūsā

irasū ūmanerēmakū ĩāgũ, Pedro ĩgúsārē ārĩyupū:

—Musā, Israel bumarā, ĩnasirirā iropa gũkari? ĩNasirirā guare būro īārĩ? “ĩgūsā Marĩpure būremurĩ merā, ĩgūsā turaro merā ĩrē waamasĩmakū iriama”, ārī gũñabirĩkōāka! ¹³ Jesús ĩgū turaro merā ĩgūrē waamasĩmakū iriami. Marĩ ñekūsāmarā Abraham, Isaac, Jacob Marĩpure ūmugasigue āārĩgūrē būremunerā āārĩmā. Marĩpu ĩgū magũ Jesure, ĩgū doreri ōārō irĩdire: “Ōātariyu āārĩmi”, ārĩdi āārĩmĩ. Musā gapu ĩgūrēta oparāguere wiabu. Pilato ĩgūrē wiudũakeremakū, musā gapu gāamebiribu. ¹⁴ Jesús ōāgũ, ñerĩrē neō iribi āārĩkeremakū, ĩgūrē neō wiudorebiribu. Sugu ñegũ masakare wējēdi gapure wiudorebu musā. ¹⁵ Irasirirā, Jesús marĩrē okari sĩgũ gapure wējēdorebu. ĩgū boadero puru, Marĩpu gapu ĩgūrē masũdi āārĩmĩ. Gũ ĩgūrē Marĩpu masũdire īābu, ārī masĩa. ¹⁶ Jesũta ĩgū turaro merā ĩĩ waamasĩbiradire musā īamasĩgūrē waamasĩmakū iriami. Gũ Jesús taumasĩrĩrē būremumakū ĩāgũ, ĩgūrē tauami. Musā āārĩpererā ĩgū tauadire ĩgū waamasĩmakū īāa.

¹⁷ Yaarā, musā, musā oparāde Jesũre: “Marĩpu magũta āārĩmi”, ārī pēmasĩbirisĩā, ĩgūrē wējēdorebu. ¹⁸ Irĩpoeque Marĩpu ĩgũya kerere weredupiyunerā āārĩpererārē: “Cristo yu iriubu ñerō tarigũkumi”, ārĩderosũta Jesũre waabu. ¹⁹ Irasirirā musā ñerō irideare bujawere, musā gũñarĩrē gorawayuka! Marĩpu dorerire irika! Irasirimakū, Marĩpu musārē musā ñerō irideare kāti, siñajārĩ merā āārĩrikumakū irigukumi. ²⁰ Irasirigu musārē Cristore dupaturi iriugukumi. Cristo, Marĩpu beyedi musārē taugu, Jesũta āārĩmi. ²¹ Jesucristo ūmugasigue murĩadi, irogueta āārĩmi dapa. Marĩpu irĩpoeque ĩgū iriburire ĩgũya kerere weredupiyunerārē weredorederosũta āārĩpererire ōārō āmu, puru Jesũre iriugukumi. ²² Irĩpoeque Moissēs irimarē marĩ ñekūsāmarārē āsũ ārĩdi āārĩmĩ:

Purugue Marīpu marī Opu
 sugu ĩgūya kerere werebure
 iriugukumi. Yure iriuderosūta
 ĩgūdere iriugukumi. ĩgūde
 mariyaguta āārīgukumi.
 Āārīpereri ĩgū wererire pēka! ĩgū
 dorerire ōārō irituyaka!

²³ ĩgū dorerire irituyamerā gapu
 béosūrākuma. Irasirirā Marīpuyarā
 merā neō āārīnemobirikuma pama,
 ārīdi āārīmī Moisés.ⁱ

²⁴ Āārīpererā iripoegue marā
 Marīpuya kerere weredupiyunerāku,
 Samuel puru marāde dapagora waarīre
 irasūta ārī gojanerā āārīmā. ²⁵ Iripoegue
 Marīpu marī ĩnekū Abrahāre: “Yu, mu
 parāmi āārīturiagu merā i ũmu marā
 āārīpererārē ōārō irigura”, ārīdi āārīmī.
 ĩgūya kerere weredupiyunerārē ĩgū
 Abrahārē ārīdeare weredoredi āārīmī
 marī ĩnekūsamarārē. Irasirigu Marīpu
 ĩgūsārē ārīderosūta musārē iridi āārīmī.
²⁶ Irasirigu ĩgū magū Jesús boadiguere
 masū, marīrē judío masakare
 iriupuroridi āārīmī, marīrē ōārī gapure
 iri, marī ñerō iririre piriburo, ārīgū, ārī
 wereyupu Pedro ĩgūsārē.

Pedrore, Juārē oparā purogue āīadea

4 ¹⁻² Pedro, Juan merā masakare
 werenīripoe paía, Marīpuya wii
 korerā surara opu, gajirā saduceo
 bumarā ejañurā. Pedrosā masakare:
 “Jesús boadero puru masādi āārīmī.
 Irasirirā marīde boadero puru āārīpererā
 masārākoa”, ārī buenañurā. ĩgūsā irasū
 ārī buemakū pérā, saduceo bumarā,
 masaka boanerā masārīrē būremubirisīā,
 ĩgūsā merā būro guañurā. ³ Irasirirā abe
 ñajāripoe āārīmakū, Pedrosārē ñeā, iri
 ñamirē peresu iriñurā. ⁴ Irasirikeremakū,
 gajirā wārā Jesúya kerere pēnerā, ĩgūrē
 būremunugārā āārīñurā. Irasirirā
 dupiyurogue Jesúre būremupurorinerā
 merā wārā āārīñurā. Ūma ditare
 keomakū, cinco mil āārīñurā.

⁵ Pedrosārē peresu iriadero puru,
 gajinu gapu Jerusalēgue judío masaka

oparā, gajirā murā, gajirā Moisés
 gojadeare buerimasā nerēñurā.

⁶ Gajirāde, paía opu Anás, Caifás, Juan,
 Alejandro, gajirā paía opuyarā ĩgūsā
 merā āārīñurā. ⁷ Iroque nerē, Pedrosārē
 ĩgūsā puro āiridore, ĩgūsā ejamakū:

—¿Noā musārē doreri, noā musārē
 inorē irasiridoreri? ārī sērēñañurā.

⁸⁻⁹ Pedro Ōāgū deyomarīgūrē
 opatarisīā, āsū ārī yujuyupu ĩgūsārē:

—¿Musā judío masaka oparā, murāde
 guare ī waamasībiradire ōārō iriadeare,
 ĩgūrē tauadeare sērēñarā yārī? ¹⁰ Musārē
 ire weregura, āārīpererā Israel bumarā
 ōārō pémasīburo, ārīgū. Jesucristo
 Nazaretnu turaro merā, ĩgū wāi
 merā ī waamasībiradi waamasīami.
 Musā ĩgūrēta curusague pábiatú
 wējēdorebu. ĩgū boadero puru, Marīpu
 gapu ĩgūrē masū, dupaturi okamakū
 iridi āārīmī. ¹¹ Iripoegue Marīpuya
 kerere weredupiyudi āsū ārī gojadi
 āārīmī: “Suye ũtāye wii iririmasā ĩgūsā
 béoadeaye merā gajigu gapu ōārō turari
 wii irigukumi”, ārī gojadi āārīmī. Jesús
 iri ũtāye ĩgūsā béoadeaye irirosū āārīmī.
 Marīpu ĩgūrē beyedi āārīmī marīrē
 taubure. ¹² I nikūguere Jesús suguta
 marīrē taugu āārīmī. Gajigu marīrē
 taugu neō māmī. Marīpu ĩgūrēta iriudi
 āārīmī marīrē taubure, ārī wereyupu
 Pedro ĩgūsārē.

¹³ Judío masaka oparā Pedro, Juan
 buebirinerā āārīkererā, ōārō gūñaturari
 merā, pémasīrī merā weremakū pérā,
 pégukakōāñurā. ĩgūsārē: “Diayeta Jesús
 merāmarāta āārīmā”, ārī īāmasīñurā.

¹⁴ Waamasībiradi Pedrosā puro nīmakū
 iārā, ĩgūsārē: “Ñerō irirā iriabu”, ārī
 werewuamasībirīñurā.

¹⁵ Irasirirā, ĩgūsārē ĩgūsā nerērī
 taribugue āārīrārē wriadoreñurā, ĩgūsā
 basi gāme werenīmurā:

¹⁶ Āsū ārīñurā:

—¿Nasirirākuri ĩgūsārē? Ī
 waamasībiradire ĩgūsā waamasīmakū
 iriadeare Jerusalén marā
 péperekōāñurā. Irasirirā: “Iribirama”,

ⁱ 3.23 Dt 18.15-19; 34.10

ārīmasībirikoa marī. ¹⁷Gajirārē irire neō pēnemomakū iribirikōārō gāāmea marīrē. Irasirirā: “Jesúyamarē gajirāguere neō werenemobirikōāka pama!” ārirā īgūsārē, ārī werenīnūrā.

¹⁸Irasū ārī werenī odo, Pedrosārē siiu, āsū ārīnūrā:

—Gajirāguere neō Jesúyamarē werenemobirikōāka! Neō īgūya kerere bunemobirikōāka! ārīnūrā.

¹⁹Īgūsā irasū ārīkeremakū, Pedro, Juan gapu āsū ārī yujūnūrā īgūsārē:

—¿Marīpu musā guare dorerire irimakū gāāmerī, o īgū doreri gapure gua irimakū gāāmerī? ¿Naāsū gūnarī musā irire? ²⁰Gua īgū dorerire irituyarā āārā. Irasirirā gua īadeare, gua pédeare neō wereduūmasīña máa, ārīnūrā.

²¹⁻²²Īgūsā irasū ārimakū pérā, judío masaka oparā gapu dupaturi ārīnūrā:

—Jesúyamarē neō werenemomerāta pama! Irire pirimerā, wajamoāsūrākoa, ārīnūrā. Gajirā gapu usuyari merā Marīpure: “Mu īi waamasībiradire tauadea ōātariabū”, ārīnūrā. Īgū cuarenta bojori nemorō opagu āārīyupu. Irasirirā oparā gapu Pedrosārē: “Nerō irirā iriama”, ārīmasībiri, wajamoāmerāta īgūsārē wiukōānūrā.

Jesúre buremurā Marīpure iritamurī sērēdea

²³Pedrosā iroque āārānerā wiria, īgūsā merāmarā pūroque waakōānūrā. Iroque eja, paía oparā, judío masaka mūrā īgūsārē āradeare īgūsā merāmarārē wereñūrā. ²⁴Īgūsā weremakū pérā, āārīpererā iro āārīrā Marīpure sērēñūrā:

—Gua Opu, mu diayeta ūmugasi, i nikū, dia wádiya, i ūmuma āārīpererire iridi āārā. ²⁵Iripoegue gua űekū Davire murē moāboegure Ōāgū deyomarīgū merā āsū ārī weredoredi āārībū:

Judío masaka āārīmerā Marīpu merā buro guama. Israel bumarāde Marīpure: “Gāāmebea”, ārī gūñadima.

²⁶I nikū marā oparā Marīpu merā gāmekēādūarā nerērākuma. Īgū beyedi merādere irasūta gāmekēārākuma, ārī weredoredi āārībū.¹

²⁷“Mu weredorederosūta diayeta waabū. I makāguere opu Herodes, Poncio Pilato, gajirā Israel bumarā, gajirā judío masaka āārīmerā nerēma Jesús mu magūrē wējēmurā. Īgū ōāgū, mu beyedi āārīmi. ²⁸Irasirirā, iripoegue mu turaro merā mu beyedire: “Irasū waarokoa īgūrē”, ārīderosūta irima.

²⁹Gua Opu, dapagora paía oparā mūya kerere: “Werebirikōāka! Musā irire wererā, wajamoāsūrākoa”, ārāma guare. Īgūsā irasū āradeare gūñaka mu! Gua murē moāboerā āārā. Irasirigū guare mūyare gajirārē gūiro marīrō weremakū irika! ³⁰Guare mu turaro merā pūrīrikurārē taumakū irika! Irasirigū guare mu turaro merā Jesús mu magū, ōāgū wāi merā iri īmurīrē irimakū irika! ārī sērēñūrā Marīpure.

³¹Īgūsā irasū ārī sērēadero puru, īgūsā āārīrī wii gāmeñayuro. Āārīpererā Ōāgū deyomarīgūrē opatariñūrā. Irasirirā, īgū iritamurī merā gūiro marīrō Marīpure kerere wererā waañūrā.

Jesúre buremurā īgūsā oparire gāme dukawadea

³²⁻³³Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā Marīpu turaro merā masakare: “Marī Opu Jesús boadero puru masādi āārīmī. Īgū dupaturi okadero puru, gua īgūrē īābu”, ārī wereñūrā. Āārīpererā Jesúre buremurā surosū gūñāñūrā. Irasirirā īgūsā oparire: “Yaa āārā”, ārīrō marīrō gāme dukawañūrā. Marīpu īgūsārē āārīpererārē ōārō iritamuyupu. ³⁴⁻³⁵Irasirirā wiiri oparā, nikū oparā, gajirārē irire duañūrā. Īgūsā duadea wajare Jesús buedoregu beyenerārē sīnañūrā. Jesús buedoregu beyenerā irire īgūsā watope āārīrārē gajino opamerārē dukawañūrā. Irasirirā īgūsā watopegue boporā marīñūrā pama.

³⁶Iripoere sugu Jesúre buremugũ José wáikũgũ áariyupũ. Ígũ Chipre wáikuri nũgũrõmũ, Levíya bumũ áariyupũ. Jesús buedoregu beyenerã ígũrẽ “Bernabé” wáiyenũrã. “Bernabé”, áriřõ, griego ya merã: “Masakare õãrõ yũjupũrãkũmakũ irigu”, áriřũaro irikoa. ³⁷Ígũ nikũ opagu áariřĩã, su pooe ejatuario gajirãre duayupũ. Ígũ duadea wajare Jesús buedoregu beyenerãrẽ sipeokõâyupũ.

Ananías, Safira merã árikatodea

5 ¹Gajigu Ananías wáikũgũ ígũ marãpo Safira merã su pooe ejatuario nikũrẽ duayupũ. ²Ígũ duadea wajare ígũ basi deko merã duripíkõâyupũ. Irasirigu áariřereri niyerure Jesús buedoregu beyenerãrẽ sipeobirikeregu: “Iropata wajariama”, árikatoyupũ. Ígũ marãpo áariřereri ígũ irasiriadeare masíyupo. ³Pedro ãsũ áriyupũ ígũrẽ:

—Ananías, ¿nasirigu wãtĩrẽ mũya gũnarĩguere ñajãdoreari? Ígũ ñajãmakũta, mũya nikũ duadea wajare guare sipeobirikeregu, mũ Õãgũ deyomarĩgũrẽ árikatoa. ⁴Iri nikũ mũ duaburo dupiyuro mũya nikũ áarĩbũ. Mũ duadea waja mũya niyeruta áãrã. Noó mũ sĩduaropa sĩboakuyo. ¿Nasiribu irasũ árikatori? Gũa ditare árikatogu meta yãa. Marĩpudere árikatoa mũ, áriyupũ.

⁵Ígũ irasũ árimakũ pégũ, mata Ananías meémejã kũmoakõâyupũ. Ígũ irasũ waadea kerere pérã, áariřererã bũro gũĩnũrã. ⁶Ígũ kũmoaderõ pũrũ, gajirã maamarã ñajãja, ígũya dupũre surĩro gasiro merã õma, áiwiriakõãnũrã ígũrẽ yáarã waarã.

⁷Ure hora pũrũ, Ananías marãpo áãrãdeo ñajãjayupo. Ígũ boadeare neõ masĩbiriyo. ⁸Igo ñajãmakũ iãgũ, Pedro igore sãrẽñayupũ:

—Wereka yũre! ¿Musãya poore duarã, iropata niyeru wajatari musã? áriyupũ. Igo ígũrẽ yũjũyupo:

—Iropata wajatabũ, áriyupo.

⁹Pedro áriyupũ igore:

—¿Nasirirã musã, marĩ Opũ Õãgũ deyomarĩgũrẽ árikatoari? “Gũa

irasirimakũ masĩbirikumi”, ¿ãrĩ gũñadari musã? Íãka! Mũ marãpũre yáarã ejanerã sũsã dujarima. Mũya dupũdere áiwiriarãkuma, mũ marãpũya dupũre áiwiridaderosũta, áriyupũ. ¹⁰Ígũ irasũ árimakũta, igode Pedroya guburi pũro meémejã kũmoakõâyupo. Irasirirã maamarã igo kũmoadeoguere bokaja, igoya dupũre áiwiria, igo marãpũ dagũre ígũsã yáadero pũrogueta igodere yáañũrã. ¹¹Irasirirã áariřererã Jesúre buremurã, gajirãde Ananías, Safirare waadea kerere pérã, bũro gũĩnũrã.

Jesús buedoregu beyenerã Marĩpũ turaro merã iri ñmudea

¹²Iripoere masaka watopegue Jesús buedoregu beyenerãrẽ Marĩpũ ígũ turari merã wãri iri ñmurĩrẽ irimakũ iriyupũ. Áariřererã Jesúre buremurã Marĩpũya wii tũro biaña marĩrĩ taribu “Pórtico de Salomón” wáikuri taribugue nerẽnañũrã. ¹³Masaka ígũsãrẽ: “Õãrã áarĩma”, árikeremakũ, gajirã gapũ ígũsãrẽ gũĩnũrã. Ígũsã merã neõ nerẽduabiriniñũrã. ¹⁴Gajirã gapũ marĩ Opũ Jesúre wãrã ñma, nomede buremuñũrã. ¹⁵Irasirirã pũrĩrikurãrẽ ígũsã peyari gasiri merã Pedro waaburi maa tũro pĩnũrã. “Pedro ígũsãrẽ ñapeobirikeremakũ, ígũ wãtĩ meépfĩ ígũsã weka ejamakũ, ígũsãrẽ pũrĩrĩ tarirokoa”, ári gũñarã, irasiriñũrã. ¹⁶Wãrã Jerusalén tũro marãde pũrĩrikurãrẽ, wãtẽa ñajãsũnerãrẽ iroguẽ áãnañũrã. Irasirirã Jesús buedoregu beyenerã ígũsã áariřererãrẽ taunañũrã.

Oparã Jesús buedoregu beyenerãrẽ iãturideia

¹⁷Irasirirã paía opũ, gajirã ígũ merãmarã saduceo bumarãde Jesús buedoregu beyenerãrẽ bũro iãturi, ¹⁸ígũsã merã bũro gua, ígũsãrẽ ñẽã, peresu iriñũrã. ¹⁹Irasirikeremakũ, sugu Marĩpũre wereboegũ iri ñamita peresu wii makãpũrorire tũpã, ígũsã áarĩrĩ taribugue ñajãja, ígũsãrẽ ãsũ ári áiwiriayupũ:

²⁰—Marĩpũya wiigũe waaka! Iroguẽ eja, Marĩpũ Jesúre buremurãrẽ ígũ merã

ôârô âârîmakû iriburi kerere wereka masakare! âriyupû Marîpûre wereboegû îgûsârê.

²¹Îgû irasû ârîmakû pérâ, îgûsâ peresu âârânerâ wiriakôâñurâ. Gajinû gapû boyorîpoe âârîmakû, Marîpûya wiigüe ñajâa, masakare buenugâñurâ, Marîpûre wereboegû îgûsârê weredoreaderosûta.

Îgûsâ irogue buerîpoe paía opu gapû, îgû merâmarâde, Pedrosâ peresu âârânerâ wiriadeare masîbiriñurâ dapa. Irasirirâ îgûsâ Israel bumarâ oparârê âârîpererârê neeôñurâ. Îgûsâ nerêperemakû îârâ, surarare peresu iriri wiigüe Jesús buedoregû beyenerârê îgûsâ biadoboanerârê âiridoreñurâ. ²²Irasirirâ surasa îgûsârê âîrâ waadiñurâ. Irogue eja, Pedrosârê neô bokabiriñurâ. Îgûsârê bokabirisîâ, oparâguere wererâ dujáakôâñurâ doja. ²³Dujaja, oparârê:

—Peresu iriri wii makâpûrori ôârô biadea makâpûrori âârâdabû. Irogue biadoboanerârê korerâde iri makâpûrorikû nîadama. Irasû âârîkeremakû, gua îgûsâ âârâdea taribure makâpûro tûpâmakû neô marâma, ârîñurâ.

²⁴Îgûsâ irasû ârîmakû pérâ, paía opu, Marîpûya wii marâ surara opu, paía oparâde: “¿Naásû waayuri îgûsârê?” ârî gûñarikûñurâ. ²⁵Îgûsâ irasû gûñarikurîpoe sugû masakû îgûsâ pûro eja:

—Musâ peresu irianerâ Marîpûya wiigüe âârâma. Masakare buerâ iriama, âriyupû.

²⁶Îgû irasû ârîmakû pérâ, Marîpûya wii marâ surara opu, îgûyarâ surara merâ îgûsârê ñeârâ waañurâ. Irogue eja, îgûsârê ñeâ, paía oparâ pûro âîñurâ doja. Masakare giisîâ, îgûsârê târabiriñurâ. “Gua îgûsârê târamakû îârâ, masaka guare ûtayeri merâ deabukuma”, ârî gûñañurâ. ²⁷Îgûsârê judío masaka oparâ pûro âîjamakû, paía opu îgûsârê turiyupû:

²⁸—Gua musârê: “Jesúyare neô buenemobirikôâka!” ârâdibû. Gua irasû

ârikeremakû, musâ âârîperero Jerusalén marârê buegorenâa. Jesús boadea waja guare waja opamakû iriduârâ yâa musâ, âriyupû.

²⁹Îgû irasû ârîmakû, Pedro gajirâ Jesús buedoregû beyenerâ merâ îgûrê âsû ârî yujuyupû:

—Masaka doreri nemorô Marîpûya gapûre iriro gâamea. Gua musâ dorerire irirâ, Marîpû doreri gapûre iribiribukoa.

³⁰Musâ Jesúre curusague pábiatû wêjêdoredire Marîpû, marî ñekûsâmarâ Opu gapû îgûrê masûdi âârîmî. ³¹Îgûrê masû odo, ûmugasigüe âîmurîagû, îgû diaye gapû dobodi âârîmî.

Marîrê taubure, marî Opu âârîbure irasiridi âârîmî. Irasirigû marî judío masaka marî ñerô irideare bujawere, gûñarîrê gorawayumakû kâtigukumi.

³²Gua âârîpereri Jesús irideare îanerâ âârâ. Irasirirâ irire werea. Ôâgû deyomarîgûde guare irire pémasîmakû yâmi. Irasirirâ îgû iritamurî merâ werea. Marîpû dorerire pérânodere Ôâgû deyomarîgûrê iriugukumi, ârî wereyupû Pedro paía opuere.

³³Îgû irasû ârîmakû pérâ, oparâ gapû guataria, Pedrosârê wêjêduadiñurâ.

³⁴Sugû fariseo bumû Gamaliel wâikugû gapû wâgânugâyupû îgûsârê werebû. Îgû judío masaka oparâ merâmu Moisés gojadeare buerimasû âârîyupû. Masaka îgûrê: “Ôâgû âârîmî”, ârî buremuñurâ. Îgû wâgânugâ, surarare: “Îisârê âîwiriaka dapa!” âriyupû. ³⁵Îgûsârê âîwiriadero pûru, oparârê âsû âriyupû:

—Musâ Israel bumarâ, musâ îgûsârê iriduarire ôârô gûñaka! ³⁶Teudas wâikugû waadeare gûñaka! Irinuguerê îgû masakare: “Masîtarinugâgû âârâ yu”, ârîdi âârâdimi. Irasirirâ wârâ cuatrocientos ûma îgû merâmarâ âârînerâ âârâdima îgû buerire péduarâ. Pûru gajirâ îgûrê wêjêkôânerâ âârîmâ. Îgûrê wêjêadero pûru, îgû merâmarâ âârâdinerâ waasiriakôânerâ âârîmâ. Irasû waadero pûru, îgû buedea pereakôâdero âârîbû. ³⁷Pûru i nikû marârê îgûsâ keorîpoe gajigû Judas wâikugû Galileamu âârîdi âârâdimi.

Wārā īgū merāmarā āārīnerā āārādima. Puru gajirā īgūdere wējēkōānerā āārīmā. Īgūrē wējēadero puru, īgū merāmarā āārādinērā waasiripereakōānerā āārīmā. ³⁸Irasirīgu musārē werea. Sīsārē, marī peresugue biadoboanerārē wiuka! Musā īgūsārē iriduare iribirikōāka! Īgūsā bueri, Marīpuya bueri āārībero, pereakōārokoa Teudas, Judas buedea perederosūta. ³⁹Īgūsā bueri, Marīpuya bueri āārīrō, neō perebirikoa. Īgūsārē irire pirimakū iribirikoa. Irasirirā irire ōārō pémasīka! Īgūsā bueri, diayeta Marīpuya bueri āārīmakū, musā īgūsārē wējēduarā, Marīpu merā gāmekēāduarā irirosū iribukoa, āriyupu Gamaliel.

⁴⁰Īgū irasū ārīmakū pérā: “Jáu, marirē diayeta weremi īī”, āri péñurā. Irasirirā Jesús buedoregu beyenerārē siiu, surarare tārādoreñurā. “Jesúyare neō werenemobirikōāka!” āriñurā. Irasū āri odo: “Waaka!” āri, wiuñurā īgūsārē pama. ⁴¹Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā judío masaka oparā puro āārānerā waakōñurā. “Marī Jesúyare bueri waja marirē tārādoreama guyasiriburo, ārīrā”, āriñurā. “Marīpu gapu marirē: ‘Irire bokatiūkōāma’, āri masimi”, āriñurā. Irasirirā oparā īgūsārē ñerō irikeremakū, buro usuyañurā. ⁴²Irasirirā ūmuriku Marīpuya wiigue, wiiriguedere masakare: “Jesúta Marīpu iriudi, Cristo āārīmi”, āri buenañurā.

Jesús buedoregu beyenerā īgūsārē iritamumurārē beyede

6 ¹Irasirirā irinurirē wārā judío masaka Jesúre būremunugāñurā. Surāyeri hebreo ya merā werenīñurā. Gajirā griego ya merā werenīñurā. Īgūsā wapiweyarā nomerē ūmuriku īgūsā baarire keoro guerebirimakū iārā, hebreo ya merā werenīrā gapure turiñurā. ²Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā Jesúre būremurārē āārīpererārē īgūsā purogue siiu neō, āsū āri wereñurā:

—Gua baarire guererā, Marīpuya kere gapure wereduūmakū ōābiribukoa.

³Irasirirā musā guayarā, Jesúre

būremurā musā watope āārīrārē su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejarāgora beyeka! “Ōārō masirā, Ōāgū deyomarīgū turarire opatarirā āārīmā”, musā āri iārārē beyeka! Musā beye odomakū, gua īgūsārē baari guerehurārē sóorākoa. ⁴Irasirirā gua ūmuriku Marīpure sērē, īgūyare buerākoa, āriñurā.

⁵Īgūsā irasū ārīmakū pérā, āārīpererā: “Jáu, irasūta irirārā”, āri, Esteban wāikugure beyeñurā. Īgū Jesúre ōārō būremugū, Ōāgū deyomarīgūrē opatarigu āārīyupu. Gajirā Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás wāikurārē beyeñurā. Nicolás Antioquíamu judío masakū āārībirikeregu, judío masaka irirosū būremugū āārīyupu. ⁶Īgūsārē beye odo, Jesús buedoregu beyenerā puro āiñurā. Īgūsā āijamakū iārā, Marīpure: “Ōārō iritamuka īgūsārē!” āri sērēbosa, īgūsāya dipu weka mojóri merā ñapeoñurā.

⁷Irasirirā Marīpuya kerere weregorenamakū, wārā masaka irire péñurā. Wārā Jerusalén marā masaka, paíade Jesúre būremunugāñurā.

Estebārē peresu iridoredea

⁸Esteban Marīpu iritamurī merā īgū turaro merā pūrīrikurārē tau, gaji ōārī iri īmurirē iriyupu masaka wārā watopere. ⁹Īgū irasirimakū iārā, surāyeri judío masaka “Eslavos Libertado” wāikuri bumarā īgū merā guaseopuroriñurā. Īgūsā: Cirene marā, Alejandría marā, Cilicia marā, Asia marā su wii judío masaka īgūsā nerērī wiigue nerēnarā āārīñurā. ¹⁰Esteban, Ōāgū deyomarīgū īgūrē ōārī masirī sirī merā werenīmakū pérā, īgūrē neō werenī bokatiūbiriñurā. ¹¹Irasirirā masaka iāberogue gajirārē niyeru wajari: “Āsū ārikatoka masakare!” āriñurā:

—“Esteban Moisére, Marīpure ñerō werenīmakū péabu gua”, ārika! āriñurā.

¹²Irasirirā īgūsā ārikatodoresūanerā irire weremakū pérā, iri makā marā, murā, Moisés gojadeare buerimasāde

Esteban merā buro gua, ĩgūrē ñeā, oparā pūro āiāñurā. ¹³Īgūrē irogue āija, gajirārē āsū ārikatonemodoreñurā doja:

—Īi ũmariku Marīpuya wiire, Moisés gojadeadere ñerō werenĩgnorenami.

¹⁴Masakare: “Jesús Nazaretmū, Marīpuya wiire béogukumi. Moisés marirē pídeadere gorawayugukumi”, ārimakū péabu gua, ārikatoñurā oparārē.

¹⁵Īgūsā irasū ārimakū pérā, oparā āārīpererā irogue doarā Estebārē buro iāñurā. Īgūsā iāmakū, ĩgūya diapu Marīpure wereboeguya diapu irososū deyouro.

Esteban oparārē weredea

7 ¹Īgūsā Estebārē iāripoe paia opu ĩgūrē sērēñayupū:

—¿Diayeta āirīrī, ĩgūsā murē weresārā? āriyupū.

²Esteban uyūyupū ĩgūrē:

—Yaarā, yure ōārō péka! Marī ñekū Abraham, Harán wāikuri makāgue waaburo dupiyuro Mesopotamiague āārīdi āārimī Caldea masaka āārīrógue. Īgū irogue āārīripoe Marīpu ōārō gosesiriri merā ĩgūrē deyoa, ³āsū ārīdi āārimī: “I nikūrē, mūyarārē béowāgaka! Mū waamakū, yū gajī nikū mū āārīburi nikūrē ĩmugukoa”, ārīdi āārimī Marīpu Abrahārē. ⁴Marīpu irasū ārimakū pégu, Abraham Caldea nikū āārādi Harāgue waadi āārimī. Irogue ejadero puru, ĩgū pagu boadi āārimī. Īgū boadero puru, Marīpu Abrahārē wiridoredi āārimī doja. Irasirigu Abraham ōō, marī āārīrī nikūrē ejadi āārimī pama. ⁵Īgū ōogue ejamakū, Marīpu ĩgūrē neō nikūrē sībīridi āārimī dapa. Sībīrikeregu, ĩgūrē: “Purūgue mūya, mū parāmerā āārīturiarāya nikū āārīrokoa”, ārīdi āārimī. Īgū irasū āārīpoere Abraham neō pūrā marīdi āārimī dapa. ⁶Gajī Marīpu ĩgūrē ārīnemodi āārimī doja: “Mū parāmerā

āārīturiarā gajī nikūgue waarākuma dapa. Cuatrocientos bojorigora iri nikū marārē moāboerākuma. Īgūsārē moādore, pābīrarākuma. ⁷Yū gapu iri nikū marārē wajamoāgura ĩgūsā irasiriri waja. Yū ĩgūsārē wajamoā odoadero puru, mū parāmerā āārīturiarā iri nikūrē wirirākuma. Wiri, yū ĩgūsārē sīburi nikūgue eja, yure būremurā yū dorerire irirākuma”, ārīdi āārimī Marīpu Abrahārē. ⁸Īgū irasū ārādero puru, āsū iridoredi āārimī doja: “Āārīpererā ũmarē ĩgūsāya dupuma gasirogārē^k wiirika! Irasirirā musā yū werenīrī būremurirē yure ĩmurākoa”, ārīdi āārimī. Irasirigu Abraham ĩgū magū Isaare su semana ĩgū deyoadero puru, ĩgūrē wiiridi āārimī. Murārōta Isaade ĩgū magū Jacore iridi āārimī. Jacode murārōta ĩgū pūrārē pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari buri āārīmurārē iridi āārimī.

⁹⁻¹⁰Jacob pūrā marī ñekūsāmarā ĩgūsā pagumūrē Joséré iāturiisā, Egiptogue waarārē duanerā āārimā, iro marārē moāboegu āārīburo, āirā. Marīpu gapu ĩgū merā āārīnīkōādi āārimī ĩgūrē iritamugū. Īgū ñerō tarikeremakū, āārīpereri ĩgū ñerō taririre taudi āārimī. Wārī masirī sīdi āārimī. Irasirigu faraón^l Egiptomū i nikū marā opu Joséré beyedi āārimī, ĩgū dokamu opu āārīburo, ārīgū. ĩgūya wiimadere moādoregu sóodi āārimī.

¹¹Puru āārīperero Egiptoguerē, Canaán nikūguedere baari pereakōādero āārībū. Irasirirā masaka buro ñerō tarinerā āārimā. Marī ñekūsāmarā uaboanerā āārimā. ¹²Irasirigu Egiptogue trigo āārīrī kerere pégu, Jacob ĩgū pūrārē marī ñekūsāmarārē: “Wajarirā waaka!” ārī iriudi āārimī. Īgū irasū ārimakū pérā, neō waarā irinerā āārimā iroguerē. Irogue eja, baari wajari odo, gāme dujarikōānerā āārimā doja. ¹³Īgūsā baari wajariadeare baapeo,

^k7.8 Gn 17.1-14: Iripogue Marīpu Abrahārē ĩgū pūrā ũmarē: “Yaarā āārīburo”, ārīgū, ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiiridoredi āārimī. Puru iri dorerire Moisére pídi āārimī. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā āārīturiarā iri dorerire irirā, ĩgūsā pūrā ũmarē su mojōma pere gajī mojō ureru pērēbejarinurī waarō merā ĩgūsā deyoadero puru irasū yāma. ^l7.9-10 “Faraón”, ārīrō, Egipto marā ya merā: “opu”, ārīduaro yāa.

dupaturi wajarirā waanerā āārīmā doja. Iripoeta pama José ĩgūsārē: “Musā pagumuta āārā yu”, āārī weredi āārīmí. Irasirigu Egipto marā opu José tīrārē masídí āārīmí. ¹⁴Puru José ĩgū tīrā merā kerere iriudi āārīmí ĩgū pagure. “Yupu, ĩgūyarā merā aariburo”, āārī iriudi āārīmí. Jacoyarā setenta y cinco gora āārīnerā āārīmā. ¹⁵José kere iriuadeare pégu, Jacob ĩgū pūrā merā Egiptogue waadi āārīmí. Jacob iroque boadi āārīmí. ĩgū pūrā, marī ñekūsāmarāde boanerā āārīmā. ¹⁶Purugue ĩgūsā parāmerā āārīturiarā ĩgūsāya gōārīrē Siquem wāikuri makāgue Abraham, Hamor pūrārē ĩgū ũtāgobe wajaridea gobegue pímurā āāānerā āārīmā.

¹⁷Marīpu Abrahārē: “Mu parāmerā āārīturiarārē i nikūrē sīgura”, āāridero ejawāgāripoe Abraham parāmerā āārīturiarā Egiptogue āārīrā wārā masāporenerā āārīmā. ¹⁸ĩgūsā iroque āārīmakū, José boadero puru yoadero puru, gajigu iri nikū marā opu ñajādi āārīmí doja. ĩgū, José ōārō irideare ōārō masibiridi āārīmí. ¹⁹Irasirigu marī ñekūsāmarā wārā masāporemakū ĩāgū, ĩgūsārē tarinugāduagu, ñerō iridi āārīmí. ũma pūrā deyoarārē boaburo, ārīgū, béodoredi āārīmí. ²⁰Iripoeta Moisés deyoadi āārīmí. ĩgū Marīpu iūrōrē ōāgū āārīdi āārīmí. Irasirirā ĩgū deyoadero puru, ĩgū pagusāmarā ĩgūsāya wiigue urerā abegora duri merā ĩgūrē masūnerā āārīmā. ²¹ĩgūrē duúnemomasīmerā, diague puui merā paubéonerā āārīmā. Puru Egipto marā opu magō ĩgūrē boka, ĩgoya wiigue āīmajā, ĩgo magū diaye irirosū masūdeo āārīmō. ²²Moisés iri wiigue masā, āārīpereri Egipto marā buerire buepeodi āārīmí. Irasirigu ĩgū masīrī merā werení, āārīpereri ōārō iridi āārīmí.

²³Puru cuarenta bojori opagu ĩgūyarārē Israel bumarārē ĩāduagu, ĩgūsā purogue waadi āārīmí. ²⁴Iroque ejagu, sugu Egiptomu ĩgūyagure ñerō irimakū ĩādi āārīmí. Irasirigu ĩgūrē gāmibosagu Egiptomurē wējēkōādi āārīmí. ²⁵ĩgū basi: “Marīpu yaarārē

wijatadoregu iriuami, ĩgūsā ĩrire ōārō pémasīkuma”, āārī gūñadi āārīmí. ĩgūsā gapu ĩgū gūñarōsū gūñabirinerā āārīmā. ²⁶Gajinu gapu Moisés ĩgūsā purogue waadi āārīmí doja. Iroque ejagu, gajirā ĩgūyarā pērā ĩgūsā basi gāmekēāmakū ĩādi āārīmí. “Iropata gāmekēāka! ĩNasirimurā su bumarā āārīkererā, iropa gāmekēākōārī?” āārīdi āārīmí Moisés ĩgūsārē. ²⁷ĩgū irasū ārīmakū pégu, buro pádi gapu, Moisére túmeénú: “‘ĬNoā murē gna opu, guare dorebu āārīburo’, āārī sóoari?” ²⁸ĬNamika Egiptomurē mu wējēaderosū yudere wējēduagu yārī?” āārīdi āārīmí Moisére. ²⁹ĩgū irasū ārīmakū pégu, Moisés Egiptore wiri, gajī nikū Media wāikuri nikūgue waadi āārīmí. Iroque ĩgūsā watopegue āārīgū, imororē marāpoku, pērā ũma pūrākudi āārīmí.

³⁰Moisés cuarenta bojorigora iri nikūguere āārīdi āārīmí. Iriku bojori puru Sinaí wāīkudi ũtāu puro, masaka marīrōgue waadi āārīmí. Iroque sugu yukugā dupuri watopegue peame ũjūmakū ĩādi āārīmí. Marīpure wereboegu iri peame ũjūrī pūrā dekogue deyoadi āārīmí ĩgūrē. ³¹Moisés iri peame ũjūmakū ĩāgū, ĩāgukakōādi āārīmí. “ĬNaāsū waari?” āārī, iri yukugā purugāgue ĩāgū waagū, marī opu āsū āārī werenīmakū pēdi āārīmí: ³²“Yu, mu ñekūsāmarā: Abraham, Isaac, Jacob opu āārā”, āārīdi āārīmí. ĩgū irasū ārīmakū pégu, buro gūi narada, neō ĩānemoduabiridi āārīmí. ³³Marīpu ĩgūrē: “Yu purota nía mu. Irasirigu mūya gubu surīre túweaka, yure buremurīrē ĩmubu. ³⁴Yaarā Egiptogue āārīrārē buro poyamakū ĩāa. ĩgūsā buro bujawereri merā gaguinīmakū péa. Irasirigu ĩgūsārē taubu dijjabu. Irasirigu murē Egiptogueta iriugura ĩgūsārē iritamudoregu”, āārī weredi āārīmí Marīpu Moisére.

³⁵ĬMoiséreta marī ñekūsāmarā ĩgūrē gāāmemerā: “‘ĬNoā murē gna opu, guare dorebu āārīburo’, āārī sóoari?” āārīnerā āārīmā. Marīpu gapu ĩgūrē: “Ĭgūsā opu píguara murē”, āārī, ĩgūrē iriudi

äärimí ígūsārē taudoregu. Marīpu ígūrē wereboegu yukugā dūpuri watopegue peame ūjūderogue deyoadi merā ígūrē iriudi āārīmí. ³⁶Irasirigu Moisés Egiptogue eja, Marīpu turaro merā wári iri ímurirē iridi āārīmí. Puru marī ñekūsāmarārē Egiptogue āārānerārē siiuwāgā, wádiya deko diadiyague eja, Marīpu turaro merā irasūta iridi āārīmí doja. Puru cuarenta bojorigora masaka marirōgue ígūsā waagorenamakūdere, irasūta iridi āārīmí doja. ³⁷Moisésa marī ñekūsāmarā Israel bumarārē āsū ārī weredi āārīmí: “Purugue mariyagure Marīpu iriugukumi ígūya kerere werebure. Yure ígū iriuderosūta ígūdere iriugukumi. Ígū wererire ōārō pēduripíka!” ārī weredi āārīmí. ³⁸Marī ñekūsāmarā masaka marirōgue nerēmākū, Moisés ígūsā merā āārīdi āārīmí. Irogue Sinaí wāikudi ūtāūgue Marīpure wereboegu ígūrē weredi āārīmí. Ígū irasū weremākū pēadeare Moisés marī ñekūsāmarārē weretaudi āārīmí. Marī irire pémākū, Marīpu marirē ígū merā ōārō āārímākū yámi. Iri neō perebirikoa.

³⁹Moisés irire werekeremākū, marī ñekūsāmarā gapu neō būremubirinerā āārímá. Ígūdere būremubiri: “Egiptogue dujáakōārā”, ārī gūñanerā āārímá. ⁴⁰Irasirirā Moisés ūtāūgue āārīripoe ígū tígū Aarórē: “Marirē Egiptogue āārīrārē āiridi, ¿naásū waayuri? Marī neō masíbea”, ārīnerā āārímá. Irasirirā Aarórē: “Keori weabosaka guare! I keori weadea merā kōādūpiyurākoa, marī waaburi maarē ímuburo, ārīrā”, ārīnerā āārímá. ⁴¹Irasū ārī odo, sugu weku majīgū keori oro merā weanerā āārímá. Puru ígūsāyarā waimurā ejorārē wējē, sopeonerā āārímá iri weadeare būremurā. Puru irire usuyari merā iārā, bosenu irinugānerā āārímá. ⁴²Ígūsā weadeare būremumākū iāgū, Marīpu ígūsārē béodi āārīmí, ígūsā gāāmerō iriburo, ārīgū. Irasirirā neñukārē, abeare būremunugānerā āārímá. Marīpuya

kerere weredupiyunerā āsū ārī gojanerā āārímá Marīpu ārīdeare gojarā:

Musā, Israel bumarā masaka marirōgue cuarenta bojori āārírā, yu gapure musāyarārē waimurā ejorārē wējē sopeo būremubiribū.

⁴³Irasirirā musā Moloc wāikugu keorire būremurā, ígūrē būremurí wiire, musā surí gasiri merā iridea wiire kōāgorenabū.

Gajigu Refán wāikugu neñukāmū keori musā weadeare būremubū. Musā iri keorire weabū būremuduarā. Irasirigu, musā yure būremubiridea waja musārē Babilonia wāikuro koregue béogura, ārī gojanerā āārímá.”

⁴⁴Irasū ārī odo, Esteban oparārē Marīpuya wiima gapure wereyupu doja: —Marī ñekūsāmarā masaka marirōgue āārírā, Marīpure būremurí wii, waimurā gasiri merā ígūsā iridea wiire opanerā āārímá. Iri wiiguere Marīpu pe mojóma doreri gojadera mají ūtā mají āārīdero āārībū. Ígūsā iri wiire iriburo dupiyuro Marīpu Moisére iri wii keorire: “Āsūpero irika!” ārīdi āārīmí. Irasirirā marī ñekūsāmarā iri wiire Marīpu dorederosūta keoro irinerā āārímá. ⁴⁵Ígūsā boadero puru, ígūsā puru marī iri wiire opaturianerā āārímá. Puru Josué ígūsārē siiuwāgāmākū, iri wiire ígūsā noō waarō āīānanerā āārímá. Ígūsā ōōgue ejamakū, Marīpu i nikū marārē judío masaka āārībirinerārē béokōādi āārīmí. Yoaripoe marī ñekūsāmarā Marīpure iri wiigue būremunerā āārímá. David opu ñajádero purugedere opanerā āārímá. ⁴⁶Marīpu Davire ígū iūrō ōārō iridire usuyari merā iādi āārīmí. Irasirigu David Marīpure āsū ārīdi āārīmí: “Gua ñekū Jacob būremudi āārā mū. Irasirigu yu murē wári wii mū āārīburi wiire iribosasi”, ārīdi āārīmí. Ígū irasiriduakeregu,

iri wiire iribiridi āārīmí. ⁴⁷Īgū magū Salomón gapu iri wiire iridi āārīmí pama. ⁴⁸Irasirikeremakū, Marīpu gapu āārīpererārē doregu āārīsīā, masaka iridea wiirigue dita āārībemi. Iripoegue īgūya kerere weredupiyudi āsū ārī gojadi āārīmí Marīpu ārīdeare gojagu:

⁴⁹Yū, āārīpererā Opu āārā. Ūmugasi yū doaro irirosū āārā. I nikū yaa guburi kuraña doanírō irirosū āārā. Irasirirā, yū āārīburi wiire irimasíbea musā.

⁵⁰Yuta āārīpererire iribu, ārīmi Marīpu, ārī gojasūdero āārībú."

⁵¹Esteban irasū ārī odo, āsū ārī werenemoyupu doja:

—Musā Marīpu dorerire tarinugāa. Īgūrē masímerā irirosū īgū wererire neō péduabea. Ōāgū deyomarīgū dorerire neō iriduabea. Marī ñekūsāmarā iriderosūta iririkukōāa. ⁵²Īgūsā āārīpererā Marīpuya kerere weredupiyunerārē ñerō waamakū irinerā āārímá. Gajirārē: "Jesús marírē taubu, Marīpu doreri iribu aarīgukumi", ārī wererārē wējēnerā āārímá. Īgūrēta īgū ejadero puru, musā gapu ñeā, gajirārē wia wējédorebu. ⁵³Marīpu īgūrē wereboerā merā īgū dorerire marī ñekūsāmarārē píkeremakū, musā irire buro tarinugāa, ārī wereyupu Esteban oparārē.

Estebārē wējēdea

⁵⁴Īgū irasū ārīmakū pérā, buro guari merā īgūsāya guikare kūrīduútūñurā.

⁵⁵Esteban gapu Ōāgū deyomarīgūrē opatariyupu. Ūmugasigūe iāmu, Marīpu gosesiririre iāyupu. Marīpu diaye gapu Jesús nímakū iāyupu. ⁵⁶Esteban īgūrē iāgū: "Iāka!" āriyupu. "Ūmugasi tūpāmakū iāa. Jesús āārīpererā tīgū Marīpu diaye gapu nímakū iāa yū", āriyupu oparārē.

⁵⁷⁻⁵⁸Īgū irasū ārīmakū péduamerā, buro gaguiní, īgūsāya gāmpūrírē biañurā. Suro merā ūmawāgā, īgūrē ñeā, iri makā turogue āiññurā. Īgūsāya surí

wekamarē túwea pí, sugu maamu Saulo wāikugure irire koredoreñurā. Odo, Estebārē ūtāyeri merā dea wējēñurā.

⁵⁹Īgūsā irasirimakū, Esteban āsū ārī sērēyupu:

—Jesús yū Opu, yū kōmomakū, yaa yūjupūrārē ñeāka! āriyupu. ⁶⁰Puru īgūya ñadukupuri merā ejamejāja, buro gaguiní merā:

—Yū Opu, kātika, iīsārē yure īgūsā irasiririre, āriyupu. Irasū ārī, kōmoakōāyupu pama.

Saulo Jesúre buremurārē ñerō iridea

8 ¹Saulo īgūsā Estebārē dea wējēmakū iāgū: "Ōārō irirā irasū yāma", ārī gūñayupu. Irinuta Jesúre buremumerā īgūrē buremurārē Jerusalégue āārírārē ñerō irinugāñurā. Irasirimakū iā, Jesúre buremurā gapu āārīpererā Judea nikúgue, Samaria nikúgue waasiriakōāñurā. Jesús buedoregu beyenerā dita Jerusalégue dujañurā. Gajirogue waabiriñurā. ²Gajirā ūma Marīpure buremurā Estebāya dūpure yāarā, buro ore bujawereñurā. ³Saulo gapu neō sugu Jesúre buremugū maríkōāburo, ārīgū, Jesúre buremurāya wiirigue ñajāa, ūmarē, nomedere ñeā, peresu iribu āiñayupu.

Felipe Samaria marārē buedea

⁴Īgū irasirimakū, Jesúre buremurā Jerusalérē wirirā, noō īgūsā waarō Marīpu masakare tauri kerere werenañurā. ⁵Felipe wāikugu Samaria nikū āārírí makāgue waa, iroque eja, iro marārē Jesucristoya kerere werenayupu.

⁶Īgū iri kerere weremakū pérā, īgū Marīpu turaro merā iri imumakū iārā, īgū puro nerēñañurā īgū wererire dārō pémurā. ⁷Wārā wātēa ñajāsūnerārē tauyupu. Wātēa gapu īgūsāguere āārīnerā buro gaguiní merā wiriñurā. Wārā dūp buarārē, waamasímerādere tauyupu. ⁸Irasirimakū iārā, iri makā marā buro usyañurā.

⁹Iri makārē sugu Simón wāikugu yé āārīyupũ. Īgũ yoaripoe yéa iririkurire irigorenamakũ ĩārā, Samaria marā ĩagũkanokõañurā. “Yu masitarinugāgũ āārā”, āri werenayupũ ĩgũsārē.

¹⁰Irasirā āārīpererā iri makā marā oparā, oparā āārīmerāde ĩgũrē: “Ī ũmugasigue marā Opũ irirosũ turari opagu āārīkumi”, āri gũnadiñurā.

¹¹Īgũ sōo gapũ merā wāri yéa iririkurire irimakũ ĩārā, wārā masaka ĩgũrē buremuñurā. ¹²Felipe gapũ Samaria marārē: “Marĩpũ āārīpererā Opũ āārĩmi. Īgũ magũ Jesucristo marĩrē taugũ āārĩmi”, āri wereyupũ. ũma, nome, ĩgũ wererire pé buremumakũ ĩagũ, ĩgũsārē deko merā wāīyeyupũ. ¹³Simóde Jesúre: “Buremua yũ”, ārīmakũ pégu, Felipe ĩgũdere wāīyeyupũ. Pũru Felipe merā waagorenayupũ. Felipe Marĩpũ turaro merā iri ĩmumakũ ĩagũ, ĩagũkanokõāyupũ.

¹⁴Jesús buedoregu beyenerā Jerusalégue āārĩrā: “Samaria marā Marĩpũyare õārõ buremunugāñurā”, ārĩrĩ kerere pérā, Pedro, Juārē ĩādorerā iriũñurā. ¹⁵Iroque ejarā, Jesúre buremurārē Marĩpũre sērēbosañurā, Ōāgũ deyomarĩgũrē bokatĩrĩneāburo, ārĩrā. ¹⁶Īgũsā marĩ Opũ Jesúre buremunugādero pũru, ĩgũ wāĩ merā dita wāīyesũñurā. Ōāgũ deyomarĩgũ ĩgũsārē ejabiriyupũ dapa. ¹⁷Irasirā Pedrosā ĩgũsāya mojørĩ merā Jesúre buremunugānerāya dipu weka ñapeoñurā. Īgũsā ñapeomakũ, Ōāgũ deyomarĩgũ ĩgũsāguere ejayupũ.

¹⁸Pedrosā ñapeomakũ, Ōāgũ deyomarĩgũ ejamakũ ĩagũ, Simón gapũ ĩgũsā turarire gāāmegũ, niyeru merā wajaridũadiyupũ. Āsũ ārĩyupũ:

¹⁹—Iri turarire sika yũdere! Yu ñapeorāguere Ōāgũ deyomarĩgũ ejamakũ iriduakoa, ārĩyupũ.

²⁰Īgũ irasũ ārīmakũ, Pedro ĩgũrē yũjũyupũ:

—Mu Marĩpũ turari sĩrĩrē: “Niyeru merā wajarigũkoa” āri gũñarĩ waja, mũya niyeru, mu merāta beosũrokoa.

²¹Marĩpũ ĩũrõrē mu gũñarĩ diaye

āārĩbea. Irasirigu gua irirosũ irimasĩbirikoa. ²²⁻²³Mũ ñerõ iririre iripautariadi āārā. Irasirigu mu ñerõ iririre bujawere, mu gũñarĩrē gorawayuka! Marĩpũre sērēka, mu ñerõ gũñarĩrē kātiburo, ārĩgũ. Gajipoe irigu irire kātibukumi mu ĩgũrē sērēmakũ, ārĩyupũ.

²⁴Irasũ ārīmakũ pégu, Simón ĩgũsārē ārĩyupũ:

—Musā Marĩpũre sērēbosaka, yũre musā ārādea waabirikõāburo, ārĩrā, ārĩyupũ.

²⁵Pedrosā, Jesús irimakũ ĩādeare, ĩgũ buemakũ pédeare iri makā marārē were odo, Jerusalégue goedujāañurā. Goedujāarā, wārā masakare Samaria nikũ āārĩrĩ makārĩ marādere Jesũya kerere werewāgāñurā.

Felipe Etiopĩamurē weredea

²⁶Pũru sugu Marĩpũre wereboegu Felipere āsũ ārĩyupũ:

—Jerusalén merā āārĩnugāwāgārĩ maa, Gaza wāĩkuri makā buari maague waaka! Iri maa masaka marĩrõgue āārĩwāgāa, ārĩyupũ.

²⁷Īgũ irasũ ārīmakũ pé, Felipe iri maague buagu, sugu Etiopĩamurē bokajayupũ. Īgũ iri nikũ marā opo dokamu, āārĩpereri igoya niyerure korerimasũ āārĩyupũ. Īgũ Jerusalégue Marĩpũre buremugũ ejadi āārĩyupũ. ²⁸Iroque ejadi ĩgũya nikũgue goedujāagu, ĩgũya tũrũdiru caballua tũādiru wekague doagu, Isaías Marĩpũya kerere weredupiyudi gojadea pũrē buegu iriyupũ. ²⁹Īgũ bueripoe Ōāgũ deyomarĩgũ Felipere:

—Iriru pũroweya waaka! ārĩyupũ.

³⁰Īgũ irasũ ārīmakũ pé, Felipe iriru pũro ũmawāgā, Etiopĩamu Isaías gojadea pũrē buemakũ péyupũ. Īgũ irire buemakũ pégu:

—¿Mu buerire pémasĩrĩ? ārĩ sērēñayupũ.

³¹Īgũ gapũ yũjũyupũ:

—¿Nasiri pémasĩbukuri, yũ gajigu yũre i irasũ ārĩduaro yāa, ārĩgũ marĩkeremakũ? Marĩñajāka, irire yũre buebu, ārĩyupũ Felipere.

³² Igũ bueri āsū āriyuro:

Ovejare ñeā wējēderosūta igūdere ñeā wējērākuma. Oveja majīgūrē igūya poarire igūsā peramakū, igũ gaguinfbiriderosūta ñi masakude gaguinfbirikumi.

³³ Masaka igūrē buridarākuma.

Igũ ñerō iribirikeremakū, neō sugu igūrē: “Waja opabemi”, āribirikuma.

Irasirirā, igũ i nikūgue āārīripoe igūya nikū marā igūrē ñerō iri, wējērākuma. Igūsā ñerō irideare neō sugu werepeomasibirikumi, āri gojadea āārīyuro.^o

³⁴ Irire bue odo, Felipepe sērēñayupū:

—Wereka yure! ¿Noārē gojagu iriyuri Iasías, igũ basi, o gajigugue?

³⁵ Felipe āsū āri yujayupū igūrē:

—Iri Jesúre āri gojadea āārā, āriyupū. Irasirigu Jesúyare igũ ōārō iridea kerere wereyupū igūrē. ³⁶ Irasū wereníwägārā, ditarugue ejañurā. Iri ditarure iāgũ, Etiopíamū Felipepe:

—Īaka! Deko āārā. ¿Mū yure wāiyemakū ōāgorabukuri? āriyupū.

³⁷ Felipe gapū igūrē:

—Mū Jesucristore ōārō būremumakū, mūrē deko merā wāiyegura, āriyupū.

Etiopíamū igūrē āriyupū doja:

—Jesucristore būremua yu. Igũta Marípū magū āārīmi, āriyupū.

³⁸ Irasirigu Etiopíamū igūya tūrūdiru wejatugure dujupídore, igūsā pērā dijinugā, ditarugue ñumuwiya, Felipe igūrē deko merā wāiyeyupū. ³⁹ Igūrē wāiye odo, ñumuwāgarīripoe gũñaña marīrō merā Ōāgū deyomarīgū Felipepe gajirogue āīākōāyupū. Etiopíamū igūrē dupaturi iānemobirikeregu, igūrē waadeare gũña, būro usuyari merā igūya makāgue dujāakōāyupū.

⁴⁰ Felipe gapū Ōāgū deyomarīgū igūrē āīadero puru, Azote wāikuri makāgue ejayupū. Iroque eja, makārīkū Jesúya kerere weregorenagū, Cesarea wāikuri makāgue weretūnujayupū.

Saulo Jesúre būremunūgādea

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹ Felipe buegorenaripoe Saulo gapū Jesúre būremurārē iātuyigū:

“Wējēpeokōāgura”, āriirirē piribirisīā, paía opu pūroque waa, āsū āriyupū:

²—Yure papera pū āmubosaka, Damascogue waaburire. Iri pūrē marī nerērī wiiri marā oparārē wiabu yāa. Iri makā marā Jesúre būremurārē ūma, nomerē, noó yu bokajarārē ñeā āirigura Jerusalégue peresu iribu, āri sērēyupū Saulo paía opu. ³ Iri pūrē siadero puru, Saulo gajirā merā Damascogue waakōāyupū. Igũ iri makā ejabu iriripoe gũñaña marīrō ūmugasigue merā būro kūmijūrō igũ pūrore gosesiridijuyuro. ⁴ Irasū waamakū, Saulo yebague meémejāgū, āsū āri werenímakū péyupū:

—Saulo, ¿nasirigu yure ñerō yári mū?

⁵ Igũ irasū ārimakū pégu: “¿Noā āārīrī mū?” āriyupū.

—Yu Jesús, mū ñerō iriguta āārā. Mū yure ñerō irigu, mū basita ñerō yāa, āriyupū.

⁶ Igũ irasū ārimakū, Saulo būro güi naradari merā:

—Yu Opu, ¿naásūpero gapū yu irimakū gāāmerī? āriyupū.

Igũ irasū ārimakū, igūrē:

—Wāgānugā, makāgue waaka! Iroque sugu yu mūrē iridoreburire weregukumi, āriyupū Jesús Saulore.

⁷ Saulo merā waanerāde Jesús werenírirē pērā gūka, werenímasibiriñurā. Irire pékererā, Jesús gapure neō iābiriñurā. ⁸ Saulo yebague oyadi wāgānugāja, iāpāgū, neō iābiriñurā. Irasirirā igũ merāmarā igūrē tūāwāgāñurā Damascogue waarā. ⁹ Iroque eja, ūrenūgora koye iābiri, neō baabiri, iiribiri iriyupū.

¹⁰ Damascogure sugu Jesúre būremugū Ananías wāikugū āārīyupū. Kērō irirosūgue Jesús igūrē wereníyupū: —¿Ananías, āārīrī mū?

—Yn Opn, òóta àārā, āri yuyuyupn.

¹¹Īgū irasū ārimakū, Jesús ĩgūrē:

—Wāgānugāka! “Diayema maa”

wāikuri maague waaka! Iri maague waagū, Judaya wiigue ñajāa, sugn Tarsomurē Saulo wāikugure sērēñaka!

Dapagorare ĩgū yure sērēgū yāmi.

¹²Īgūdere neāgue kērō irirosū āārīrī merā ĩmuabn. Mū ĩgū pūro ñajāa, ĩgūya dipurure ñapeori merā dupaturi ĩgūya koye ĩaburire ĩmuabn. Mū wāidere ĩmuabn ĩgūrē, āriyupn Jesús Ananiāre.

¹³Īgū irasū ārimakū pēgu, āsū āriyupn:

—Yn Opn, ĩgū murē buremurārē Jerusalégue āārīrārē ñērō iriadeare wārā masaka yure wereama. ¹⁴I makā marādere murē buremurārē āārīpererā mū wāi merā Marīpure sērērārē peresu iribu, paía oparā: “Āsū irikal!” āri iriuadea pū merā ejāayupn, āri wereyupn.

¹⁵Īgū irasū ārikeremakū, Jesús gapn:

—Īgū pūroque waaka! Īgū yn beyesūdi āārīmi. Irasirigu yaa kerere gajī nikū marārē, ĩgūsā oparārē, Israel bumarādere weregukumi. ¹⁶Irire weregorenagū, būro ñērō tarigukumi. Yn basi ĩgūrē weregura, āriyupn.

¹⁷Īgū irasū ārimakū pé, Ananiās Judaya wiigue waa, iri wiigue ñajāa, Saulore bokaja, ĩgūya dipurure ñapeo, āsū āriyupn:

—Yaagu Saulo, péka yure! Marī Opn Jesúta murē maague deyoadi yure iriuami, murē dupaturi koye ĩaburo, ārīgū. Ōāgū deyomarīgūdere opatariburo, ārīgū, iriuami, āriyupn.

¹⁸Īgū irasū āriipoeta Sauloya koyegure waaf nūtūrī irirosū deyori tuuyadea yurisiridjakōāyuro. Ōārō ĩākōāyupn doja. Irasirigu wāgānugā, deko merā wāiyesūadi dujayupn. ¹⁹Pūrn baa, turakōāyupn. Iri makāguere yoawayaripoe Jesúre buremurā merā dujayupn dapa.

**Saulo Damasco marārē
Jesúyare buenugādea**

²⁰Iro āārīgū, judío masaka nerērī wiirigue waa, iroque āārīrārē: “Jesús,

Marīpn magū āārīmi”, āri werenayupn.

²¹Īgū weremakū pérā, āārīpererā péguka, ĩgūsā basi āsū āri gāme wereníñurā:

—Ī Jerusalégue Jesúre buremurārē ĩgū wāi merā Marīpure sērērārē wējēdoredita āārīmi. Dapagorare i makāguedere ōō marārē Jesúre buremurārē ñeāgū aarigū iriañumi Jerusalégue āiā, paía oparāguere wiabu, ārīñurā.

²²Īgūsā irasū ārikeremakū, Saulo gapn ũmuriku judío masakare, Damascogue āārīrārē güiro marīrō ōārō merā: “Jesús diayeta Marīpn iriudi, Cristo āārīmi”, āri werenayupn. Īgū irasū āri weremakū pérā, ĩgūrē: “Ārīkatogu yāmi īi”, ārīmasībirīñurā.

Saulo judío masakare duriwāgādea

²³Yoadero pūrn, surāyeri judío masaka Saulore ĩgūsā wējēburire werenímurā nerēñurā. ²⁴Irasirirā ũmuriku, ñamiriku makā turo ĩgūsā ũtā koeri merā weadea sārīrō makāpūrore korenañurā ĩgūrē wējēduarā. Saulo gapn ĩgūsā ĩgūrē wējēduarire masikōāyupn. ²⁵Irasirirā su ñami Jesúre buremurā wāri puui merā ĩgūrē iri sārīrōma gobegue yótaudijuñurā. Āsū irisīā, Saulo iri makārē wiriyupn.

Saulo Jerusalégue goedujáadea

²⁶Pūrn Jerusalégue goedujayupn doja. Iroque ejagn, Jesúre buremurā merā āārīduadiyupn. ĩgūsā gapn ĩgūrē güigorañurā. “Jesúre buremagū āārībemi īi”, ārīñurā. ²⁷Īgūsā irasirimakū ĩāgū, Bernabé gapn Saulore Jesús buedoregn beyenerā pūro āiayupn. Iroque eja, ĩgūsārē Saulo maague waagū ĩgū Jesúre ĩādeare, Jesús ĩgū merā wereníadeare, ĩgū Damascogue Jesúya kerere güiro marīrō merā wereadeadere ĩgūsārē wereyupn. ²⁸⁻²⁹Īgū irasū āri wereadero pūrn, Saulo ĩgūsā merā āārīñugāyupn. Irasirigu ĩgūsā merā Jerusalégue güiro marīrō marī Opn Jesúya kerere weregorenayupn. Iri kerere weregorenagū, surāyeri judío

masaka, griego ya merā werenírārē were, ígūsā merā gāme wereníyupũ. Ígūsā gapũ ígũ wererire péduabirisĩā, ígūrē wējēduadiñurā. ³⁰Irasirirā ígūsā wējēduamakũ iārā, Jesúre buremurā gapũ ígūrē Cesarea wāikuri makāgue āīa, irogue eja, ígūya makā Tarsogue iriukōāñurā pama.

³¹Ígũ irogue waadero purũ, āārīpererā Jesúre buremurā Judea marā, Galilea marā, Samaria marā siñajārī merā dujañurā. Ōāgũ deyomarīgũ iritamurō merā buremunemoñurā. Jesúyare goepeyari merā iritūyañurā. Gajirā wārā ígūrē buremunugāñurā.

Pedro Enearē taudea

³²Pedro āārīpereri makārī marārē Jesúre buremurārē iāgorenagũ waagũ, Lida wāikuri makāguedere ejayupũ.

³³Irogue eja, sugũ Eneas wāikugure bokajayupũ. Su mojóma pere gajī mojó ũreru pērēbejari bojorigora ígūya wiiguere dupũ buadi peyayupũ. ³⁴Pedro ígūrē āriyupũ:

—Eneas, Jesucristo murē taugukumi. Wāgānugā, mũ peyaderore āmu duripíka!

Ígũ irasũ ārimakũta, Eneas wāgānugākōāyupũ. ³⁵Āārīpererā Lida marā, Sarón marāde ígūrē iārā, iripogue ígūsā buremunadeare piri, Jesús gapũre buremunugāñurā.

Pedro Dorcare masūdea

³⁶Gajī makā Jope wāikuri makāgue sugo nomeō Jesúre buremugō “Tabita” wāikugo āārīyupo. Griego ya merā “Dorcas” wāikũyupo. Igo ōārīrē irigo, boporārē ōārō iritamugō āārīyupo.

³⁷Iripoere Pedro Lidague āārīripoe igo pūrīriku kōmoakōāyupo. Igo kōmoadero purũ, ígūsā irinaderosũta igo merāmarā ígoya dupũ darore koeñurā. Koe odo, ũmarōma taribugue pīñurā. ³⁸Jope, Lida purugā āārīyuro. Irasirirā Jope marā Jesúre buremurā Pedro Lidague āārīmakũ pérā, ũma pērārē ígũ purogue iriñurā. Irogue ejarā, ígūrē:

—Mumurō merā Jopegue waaka! ārīñurā.

³⁹Ígūsā irasũ ārimakũ pégu, mata Pedro ígūsā merā Jopegue waayupũ. Irogue ejarā, ígūrē Dorcas boadeo peyari taribugue siiu murāñurā. Ígũ iri taribugue ejamakũ, wapiweyarā nome Pedro puro nerēnugāñurā. Orerāta, igo ígūsārē surí eabosadeare ímuñurā ígūrē. ⁴⁰Pedro iri taribugue āārīrārē āārīpererārē wiriadoreyupũ. Ígūsā wiriadero purũ, ñadũkupuri merā ejamejāja, Marĩpure sērēyupũ. Sērē odo, boadeore gāmenugā iā:

—Tabita, wāgānugāka! āriyupũ.

Ígũ irasũ ārimakũta, koye iāpā, Pedore iāgōta wāgādoayupo. ⁴¹Pedro ígoya mojógue ñeā, tūāwāgūnũ, purũ wapiweyarā nomerē gajirā Jesúre buremurādere siiumu, ígūsārē wiayupũ igore. ⁴²Āārīpererā Jope marā igore ígũ masũadea kerere pēpereakōāñurā. Irasirirā wārā Jesúre buremunugāñurā. ⁴³Pedro yoaripoe Jopegue sugũ Simón wāikugũ, waimurā gasirire āmurĩmasũya wiigue āārīyupũ.

Cornelio Pedore siudoredea

10 ¹Cesareaguere Cornelio wāikugũ wārā surara, “Italiano” wāikuri bumarā opũ āārīyupũ. ²Cornelio, āārīpererā ígūya wii marā merā Marĩpure goepeyari merā buremuñurā. Irasirigu judío masaka boporārē iritamugũ wārī niyeru sīnayupũ. Ũmuriku Marĩpure sērēnayupũ. ³Sunũ ñamika tres āārīmakũ, kērō irirosũgue sugũ Marĩpure wereboegũ deyoa, ígũ puro ñajāmakũ iāyupũ. Najāa, ígūrē: —Cornelio, āriyupũ.

⁴Cornelio buro güiri merā ígũ ditare iā:

—Yũ Opũ, ¿ñeēnorē gāāmerĩ? āriyupũ.

Ígũ irasũ ārimakũ, Marĩpure wereboegũ ígūrē āriyupũ:

—Marĩpu mũ sērērĩrē pémi. Mũ boporārē niyeru sīrĩdere iāmi. ⁵Irasirigu Simón Pedro wāikugure siudoregu, Jopegue iriuka mūyarā ũmarē! ⁶Ígũ gajigu Simón wāikugũ waimurā gasirire āmurĩmasũya wiigue āārĩmi. Iri wii wádiya tũro āārā, āriyupũ.

⁷Marĩpure wereboegu irasũ ãrĩ odo, waadero puru, Cornelio ĩgũrẽ moãboerã pẽrãrẽ, gajigu surara ĩgũrẽ iritamugũrẽ Marĩpure goepeyari merã buremugũrẽ siuiyupũ. ⁸Īgũsãrẽ siiu, ããrĩpereri Marĩpure wereboegu ĩgũrẽ wereadeare wereyupũ. Were odo, ĩgũsãrẽ Jopegue iriukõayupũ.

⁹Īgũsã waadeanu gajinu gapu goeripoe ããrĩmakũ, Jopegue ejamurã iriripoe Pedro ĩgũ ããrĩrĩ wii wekague Marĩpure sërẽgũ marĩayupũ. ¹⁰Īgũ irogue ããrĩgũ buru uaboa, baaduadiyupũ. Iri wii marã ĩgũsã baari ãmuripoe kërõ irirosũ waasũ, ãmugasi tũpãmakũ ĩayupũ. ¹¹Irasũ tũpãmakũ, suñe surĩro irirosũ deyori gasiro wapikuri turori suadea gasiro miẽ, yebague dijarimakũ ĩayupũ. ¹²Iri gasiro poekagure ããrĩpererã waimurã: paarã, yebague sĩgũwãgãrã, wũrã sãñañurã.

¹³Marĩpu ĩgũrẽ:

—Pedro, wãgãnugã, ĩĩsãrẽ wẽjẽ baaka! ãrĩyupũ.

¹⁴Īgũ irasũ ãrĩmakũ:

—Yu Opũ, yu ĩgũsãnorẽ neõ baañabea. Ñerãrẽ, mu guare baadobirinerãrẽ neõ baabea, ãrĩyupũ.

¹⁵Marĩpu ĩgũrẽ dupaturi ãrinemoyupũ doja:

—Yu: “Õarã ããrĩma”, ãrĩrãrẽ, ĩgũsãrẽ: “Ñerã, baaya marĩrã ããrĩma”, ãrĩbirikõaka! ¹⁶Urea ĩgũrẽ irire ĩmuadero puru, iri gasirore ãmugasigue ãĩmurĩãkõayupũ doja. ¹⁷Pedro: “¿Naásũ ãrĩduaro irikuri iri yure ĩmuadea?” ãrĩ gũñarikuripoe Cornelio iriuanerã ĩgũ ããrĩrĩ wii makãpuro: “¿Simõya wii noõgue ããrĩrĩ?” ãrĩ sërẽñarã ejañurã. ¹⁸Irogue eja, iri wii marãrẽ: “¿Õõta ããrĩrĩ, Simón Pedro wãikugu?” ãrĩ oeñurã. ¹⁹Pedro ĩgũ ĩadeare gũñagũ iriyupũ dapa. ĩgũ irire gũñaripoe Õãgũ deyomarĩgũ ĩgũrẽ:

—Īaka! Ũma urerã ãmarã yãma murẽ.

²⁰Murĩgora dijapurumuka! “¿Naásũ waarokuri yure?” ãrĩ, neõ gũñarikuro marĩrõ ĩgũsã merã waaka! Yu ĩgũsãrẽ iriubũ murẽ, ãrĩyupũ Pedore.

²¹Īgũ irasũ ãrĩmakũ pẽgu, Pedro dija, ĩgũsãrẽ:

—Yuta ãarã musã ãmagũ. ¿Nasirirã aarari? ãrĩyupũ.

²²Īgũsã ĩgũrẽ ãrĩñurã:

—Surara opu Cornelio wãikugu guare iriuami. ĩgũ õãrĩrẽ irigu, Marĩpure goepeyari merã buremugũ ããrĩmi. ããrĩpererã judío masaka ĩgũrẽ: “Õãgũ ããrĩmi”, ãrĩ ĩama. Sugu Marĩpure wereboegu murẽ ĩgũya wiigue waadoregu siudoreayupũ. Mu ĩgũ puro waamakũ, mu wererire pẽgukumi. Irasirirã murẽ siurã aarirã iriabu, ãrĩñurã.

²³Īgũsã irasũ ãrĩmakũ pẽgu, Pedro: “Ñajãrika! Őõ kãrika dapagã ñamirẽ!” ãrĩyupũ. Gajinu gapu ĩgũsã merã waakõayupũ. Gajirãde Jope marã Jesũre buremurã ĩgũsã merã wapikuwãgãñurã.

²⁴Gajinu gapu Cesareaguere ejañurã. Cornelio gapu, ĩgũyarãrẽ, ĩgũ merãmarãdere ĩgũya wiigue siiu neeõ, Pedrorẽ yũyupũ. ²⁵Pedro ĩgũya wii ejamakũ, Cornelio makãpurogue bokatĩrĩgũ wiria, ñadukupuri merã ejamejãyupũ ĩgũrẽ buremugũ.

²⁶Īgũ irasirĩmakũ ĩã, Pedro gapu ĩgũrẽ tũãwãgũnũ:

—Wãgãnugãka! Yude mu irirosũta masakũ ãarã, ãrĩyupũ.

²⁷Īgũya wiigue weretamu ñajãrã, Pedro wãrã masaka irogue nerẽanerãrẽ bokajayupũ. ²⁸Irasũ bokajagu, ĩgũsãrẽ ãrĩyupũ:

—Gua judío masaka ããrĩrã, judío masaka ããrĩmerãya wiiriguere ñajãrã, Moisés guare pĩdeare tarinugãbukoa. Musã irire õãrõ masã. Marĩpu gapu gajĩ bumarãrẽ: “Ñerã ããrĩma”, ãrĩdorebirami yure. ²⁹Irasirigu mu iriuanerã yure siurimakũ, “Waabea”, ãrĩrõ marĩrõ mata aarabu. Dapagora yu õõgue ejasã, musãrẽ: “¿Nasiribu yure siuari?” ãrĩ sërẽñaduakoa, ãrĩyupũ.

³⁰Cornelio ĩgũrẽ ãrĩyupũ:

—Wapikurĩna taria i horanota tres ããrĩmakũ, i wii yu bere, Marĩpure sërẽripoe gũñaña marĩrõ sugu ãmu surĩro buru goserĩne sãñagũ deyoa: ³¹“Cornelio, Marĩpu mu sërẽrĩrẽ pẽmi. Mu boporãrẽ iritamurĩdere ĩãmi”, ãrĩmi

yure. ³²“Muyarā ūmarē iriuka, Jopegue Simón Pedro wāikugure siudoregu. Īgū gajigu Simón wāikugu waimurā gasirire āmugūya wiigue wādiya turo āārīrī wiigue āārīmī. Īgū mu puro ejagu, murē weregukumi”, āri weremi yure. ³³Irasirigu mata yaarā ūmarē murē siudoregu iriuabu. Irasirigu mu gua puro ōārō aarayo. Marī āārīpererā ōōrē Marīpu iūrō āārā. Irasirirā āārīpereri murē Marīpu weredorerire mu guare weremakū péduakoa, āriyupu Cornelio Pedrore.

**Pedro Cornelioya wii
āārīrārē weredeā**

³⁴Īgū irasū ārimakū pégu, Pedro āsū āri werenugāyupu īgūsārē:
—Yu dapagoraguetā pēmasiā. Diayeta āārā. Marīpu marī āārīpererārē surosū iāmi. ³⁵Irasirigu āārīpereri bumarā īgūrē būremu, ōārīrē irirānorē iābéobirikumi. ³⁶Marīpu īgūya kerere judío masakare pidi āārīmī. “Jesucristo merā sinājārī bokarākuma”, āridi āārīmī. Īgūta āārīpererā Opū āārīmī. ³⁷Āārīpereri gua judío masaka āārīrī nikūgue waadeare ōārō masīkoa musā. Juan masakare bue, īgūsārē deko merā wāiyemi. Īgū irasiriadero puru, Jesús Galileague buenugāmi. ³⁸Idere masīkoa musā. Īi Jesús Nazaretmurē Marīpu Ōāgū deyomarīgū merā īgūrē turarire sīdi āārīmī. Marīpu īgū merā āārīnīkōādi āārīmī. Irasirigu Jesús masakare ōārīrē irigorenami. Noō īgū waarō āārīpererā wātī doreri irirārē taumi. ³⁹Gua judío masaka āārīrī nikūgue Jerusaléguedere āārīpereri īgū irideare iābu. Iroque īgūrē curusague pábiatū wējēma. ⁴⁰Īgūsā wējēkeremakū, urenu waarō merā Marīpu gapū īgūrē masīkōādi āārīmī. Īgūrē masū, puru guare deyoamakū irimi, īgū dupaturi okarire masīburo, ārigū. ⁴¹Jesús āārīpererā masakare deyoabiridi āārīmī. Gua ditare deyoami. Īgū deyoamakū, gua īgū merā baa, iirību. Iripoegueta Marīpu guare beyedi āārīmī, Jesúre īgū masūādire iāmūrārē. ⁴²Marīpu Jesúreta masaka āārīpererā

okarārē, boanerādere: “Ōārārē taugukoa, űerā gapure wajamoāgukoa!” āri beyebure pidi āārīmī. Irire masakare weredoremi guare Jesús. ⁴³Āārīpererā Jesúre būremurārē Marīpu īgūsā űerō irideare kātīgukumi, ārīrīrē gojanerā āārīmā āārīpererā Marīpuya kerere weredupiyunerā, āri wereyupu Pedro Cornelioya wii nerēanerārē.

**Judío masaka āārīmerāde Ōāgū
deyomarīgūrē opanugādea**

⁴⁴Pedro werenīrīrē pérāguere Ōāgū deyomarīgū diijayupu. ⁴⁵⁻⁴⁶Īgū ejadero puru, īgūsā gajirā ya merā werenīmasībirideare werenīnugā, usuyari merā Marīpūre: “Ōātarigu āārā mu”, āri būremuñurā. Īgūsā irasū ārimakū pérā, Pedro merā iroque ejanerā judío masaka Jesúre būremurā péguakakōāñurā. “Marīpu Ōāgū deyomarīgūrē iriumi judío masaka āārīmerādere”, ārīñurā. ⁴⁷Irasirigu Pedro īgū merāmarārē āriyupu:
—Marīpu Ōāgū deyomarīgūrē marī judío masakare iriuderosūta iīsādere iriumi. Irasirirā īgūsā Ōāgū deyomarīgūrē opamakū iārā, marī īgūsārē deko merā wāiyebirikōārā, ārīmasīña máa. ⁴⁸Irasirirā: “Musā Jesucristore būremurā īgūyarā āārā”, āri wāiyeka īgūsārē! āri wereyupu Pedro īgū merāmarārē.

Īgūsārē wāiyeadero puru, Pedrosārē:
“Yoaweyari poe dujaka gua merā dapa!” ārīñurā.

**Pedro Jerusalén marārē Jesúre
būremurārē weredeā**

11 ¹Jesús buedoregu beyenerā, gajirā īgūrē būremurā Judeague āārīrā: “Judío masaka āārīmerāde Marīpuyare būremuma”, ārīrī kerere péñurā. ²Pedro Cesareague āārādi Jerusalégue dujajamakū iārā, iro marā judío masaka Jesúre būremurā īgūrē āsū āri werewua, sērēñañurā:

³—¿Nasirigu judío masakū āārīkeregu, judío masaka āārīmerāya wiigue űajāa, īgūsā merā baāari?

⁴Ígüsä irasü ärimakü, Pedro ääripereri igürë irogue waadeare äsü äri wereyupü:

⁵—Yu Jopegue äärīgü, Marĩpure sërëripoe kërö irirosü waabu yure. Æmugasigüe suñe surĩro irirosü deyori gasiro wapikuri turori suadea gasiro mië, yu puro dijarimakü iäbu. ⁶Yu iri gasiro poekaguere: “¿Neëno äärĩri?” äri, ðärö iägü, ääripererä waimurä: paärä, makänü marä, yebague sigüwägärä, wüä sänamakü iäbu. ⁷Yu igüsärë iäniripoe Marĩpu yure: “Pedro, wägänugäka! Igüsärë wëjë baaka!” ärimakü pébu. ⁸Yu gapü igürë yujubu: “Baabea yu Opü. Gajirä waimurä gua judío masaka baaya marĩrä äärĩma. Neö suñarö igüsänorë baañabi äärĩkubu”, äribu igürë. ⁹Yu irasü ärimakü, Marĩpu æmugasigüe äärīgü dupaturi ärimi doja: “Yu baadorerärë: ‘Baaya marĩrä äärĩma’”, äribiriköaka! ärimi yure. ¹⁰Urea igü irire Æmuadero puru, iri gasirore ääripererä merä æmugasigüe äimuräköämi doja. ¹¹Irasiriripoeta urerä äma Cesarea marä yure siudorerä iriuanerä yu äärĩri wiiguere ejama. ¹²Öägü deyomarīgü yure: “¿Igüsä judío masaka äärĩmerä merä waabea’, äri gññabita waaka!” ärimi. Irasirigu yu Jope marä Jesúre buremurä su mojöma pere gajı mojó suru përebejarä merä waa, Cesareaguere eja, gua ääripererä Cornelioya wiigüe ñajäbu. ¹³Gua iro ñajäjamakü, Cornelio guare: “Sugu Marĩpure wereboegu yaa wii ñajäjamakü iäbu. Igü yure: ‘Jopegue äma muyarärë iriuka, Simón Pedro wäikugure siudoregu!’ ärimi”, äri weremi. ¹⁴“¿Igü murë Marĩpuware weremakü buremugü, mu, muyarä ääripererä ðärö tariräkoa. Æmugasiguere Marĩpu merä ðärö usuyari bokaräkoa’, äri weremi yure Marĩpure wereboegu”, ärimi Cornelio. ¹⁵Irasirigu yu igüsärë werenugäripoe Öögü deyomarīgü marĩre neögora igü dijjaderosüta igüsäguere dijjami. ¹⁶Irasirimakü iägü, Jesús ärideare gññabokabu. Äsüta ärimi: “Juan musärë deko merä wäiyedi äärĩmi.

Yu gapü musärë Öögü deyomarīgü merä wäiyegukoa, igü musä merä äärĩnköäburo, ärigü”. ¹⁷Marĩpu marĩre iriuderosüta Öögü deyomarīgürë iriumi, judío masaka äärĩmerädere, marĩ Opü Jesucristore igüsä buremumakü. Igü irasirimakü iägü, Marĩpure: “¿Irasiririköäka igüsärë!” ärimasibiribu yu, äri wereyupü Pedro iro äärĩrärë.

¹⁸Ígü wereadero puru, toeperea:

—Marĩpu judío masaka äärĩmerädere igüsä ñerö irideare bujawere, piridoremi, igüsäde æmugasigüe igü merä ðärö usuyari bokaburo, ärigü, äri, usuyari siñurä Marĩpure.

Antioquía marä Jesúre buremudea

¹⁹Estebärë wëjëadero puru, Jesúre buremurä ñerö iriñurä. Irasirirä suräyeri Feniciague, gajirä Chipre nugürögue, gajirä Antioquíague duriwägäñurä. Igüsä irogue ejarä, Jesúya kerere wereñurä judío masaka ditare. ²⁰Suräyeri Jesúre buremurä Chipre marä, Cirene marä äärĩñurä. Igüsä Antioquíague eja, judío masaka äärĩmerärë Jesúya kerere wereñurä. “Jesús, marĩre taugu, ääripererä Opü äärĩmi”, äri wereñurä igüsärë. ²¹Marĩpu irasü äri wererärë ðärö iritamuyupü. Irasirirä igüsä weremakü pérä, iro marä wärä Jesúre buremunagäñurä. Igüsä dupiyuro buremudeare piriköäñurä.

²²“Ígüsäde Jesúre buremuma”, äriñi kerere pérä, Jerusalén marä Jesúre buremurä Bernabé Antioquíague iriñurä: “¿Naäsü waääri?” äri iägü waaka!” äriñä. ²³Irasirigu irogue eja, Marĩpu igüsärë igü iritamuadeare iä, büro usuyari merä:

—Marĩ Opü Jesúre ðärö buremuníka! Igürë buremurirë neö piribiriköäka! äri wereyupü igüsärë. ²⁴Bernabé Öögü deyomarīgürë opatarigu, öägü, Jesúre ðärö buremugü äärĩyupü. Irasirirä igü weremakü pérä, wärä masaka Jesúre buremuñurä.

²⁵Puru Bernabé Antioquíague äärädi Saulore Tarsogue äärīgürë ämagü waayupü. ²⁶Ígürë bokaja, igüsä përgueta

Antioquíague goedujaja, Jesúre buremurā merā su bojorigora iri makāguere āārīñurā. Iroguere wārā masakare Jesúyare bueñurā. Iripoe merāta iro marārē Jesúre buremurārē: “Cristoyarā, Cristiano āārīma”, āārī wāīyepuroriñurā.

²⁷Bernabé, Saulo merā Antioquíague āārīripoe gajirā Jerusalén marā Marīpaya kerere weredupiyurā iroguere waañurā. ²⁸Sugu ĩgūsā merā, Agabo wāīkugu āārīyupū. ĩgū iroguere eja, Ōāgū deyomarīgū masīrī sirī merā iro marārē: —Āārīperoguerē masaka űaboarākuma, āārī wereyupū ĩgūsārē. Claudio wāīkugu romano marā opū ñajādero purū Agabo ĩgū āridea waayuro. ²⁹ĩgū irasū ārīmakū pérā, Antioquíā marā Jesúre buremurā āsū ārīñurā:

—Marī Judeague āārīrārē Jesúre buremurārē marī niyeru oparire, marī sirō bokatīūrō iriurā! ārīñurā. ³⁰Irasirirā niyeru neeō, Bernabé, Saulo merā: “Jesús buedoregu beyenerārē iritamurārē wiaka!” āārī iriñurā.

Santiagore wējēdea, Pedrore peresu iridea

12 ¹Iripoe Herodes wāīkugu Judea marā opū, surāyeri Jesúre buremurā Jerusalégue āārīrārē ñerō irinugāyupū. ²Irasirigu ĩgūyarā surarare Santiagore Juan tīgūrē sareri majī merā wējēdoreyupū. ³ĩgūrē wējēmakū iārā, judío masaka űsuyañurā. Herodes ĩgūsā űsuyamakū iāgū, Pedore ñeādore, peresu iriyupū. Irasirīripoe pá wemasārī morēña marīrī baari bosenu pascua bosenu āārīyuro. ⁴ĩgūrē peresu iriadero purū, wapikuri bu surarare gorawayu koredoreyupū. Iri buriku wapikurā dita āārīñurā. “Pascua bosenu purū, āīwiugura masaka iūrōgue ĩgūrē wējēdorebu”, āārī gūñadiyupū Herodes. ⁵Irasirirā Pedore surara ōārō korenīkōāñurā. ĩgū iroguere āārīripoe Jesúre buremurā gapū Marīpure buro sērēbosanīkōāñurā.

Marīpu Pedore peresugue āārīgūrē taudea

⁶Herodes Pedore masaka iūrōgue ĩgūrē āīwiuburi ñamirē pērā surara

watopegue peda kōmeda merā űsasūadi kārīyupū. Gajirā surara pērā makāpuro wiriarore koreñurā. ⁷Āārīpererā kārīripoe gūñaña marīrō sugu Marīpure wereboegu Pedro āārīrī taribugue deyoayupū. Irasiriro iri taribu poekague ōārō boyosiriakōāyuro. Marīpure wereboegu Pedroya dukare tūkare, ĩgūrē yobeyupū.

—Murīgora wāgāñugāka! ārīyupū. ĩgū irasū ārīmakūta, Pedroya mojōrīrē ĩgūsā kōmedari űadea kuradijakōāyuro.

⁸Marīpure wereboegu ĩgūrē:

—Yujutūka! Muya gubu surīre sāñaka! ārīyupū.

ĩgū irasū ārīmakū pégu, yujutū, ĩgūya gubu surīre sāñayupū. ĩgū sāña odomakū, ārīyupū doja:

—Wekamañe surīrore sāñaka! Náka, yu merā! ārīyupū.

⁹ĩgū irasū ārīmakū pégu, Pedro ĩgūrē tūyawiriayupū. “¿Diayeta Marīpure wereboegu yure āīwiriagu irikuri? Gajipoe irigu kēgū iribukoa”, āārī gūñayupū. ¹⁰Marīpure wereboegu, Pedro merā surara korerā āārīpūrorirārē tari, purū gajirārē tari, iri wii ñajāpūroririri kōme makāpurogue ejañurā. Iro ĩgūsā ejamakū, iri makāpuro basi tūpākōāyuro. Iri makāpurore tariwiria, yoawayaro waa, Marīpure wereboegu dederiakōāyupū. Pedro suguta dujayupū pama. ¹¹Marīpure wereboegu dederiadero purū, Pedro ĩgūrē waadeare ōārō pēmasī:

—Diayeta Marīpu yure wijatadoregu, ĩgūrē wereboegure iriuañumi Herodes yure ñerō iribirikōāburo, ārīgū, gajī āārīpereri judío masaka yure ñerō iriduarire kāmudadoregu, āārī gūñayupū.

¹²Irire gūñawāgā, Marīaya wiigue ejayupū. Igo, Juan Marcos wāīkugu pago āārīyupo. Iri wiiguere masaka wārā nerē, Marīpure sērēbosarā iriñurā ĩgūrē. ¹³Iroguere ejañu, Pedro iri wii turo ñajāri makāpurore doteyupū. ĩgū dotemakū pégo, sugo Rode wāīkugo iri wii marārē moāboego: “¿Noā āārīrī?” āārī iāgō waayupo. ¹⁴ĩgū werenīrīrē pēmasī, makāpurore tūpābeota űsuyari

merä ūmañajāa, iro nerēanerārē:
 “Pedro makāpuro āārīgū kárinami”, āri
 wereyupo. ¹⁵Igo irasū āārimakū pérā,
 igore: “Mu irasū āārimōmakōāgō yāa”,
 āri, igo wererire buremubiriñurā.

Igo gapu īgūsārē: “Diayeta ārā yu”,
 āriyupo.

“Iro merē Pedroya yujupūrā āārīkoa”,
 āriñurā.

¹⁶Pedro gapu makāpurore dotegu
 iriyupu dapa. Irasirimakū waa, iri
 makāpurore tūpā, īgū iro nīmakū īārā,
 gukakōāñurā. ¹⁷Īgū gapu īgūya mojó
 merā irikeo, īgūsārē toedoreyupu. Puru
 wiigue ñajāja, īgū peresu āārīgūrē
 Marīpu īgūrē āiwiriadeare wereyupu
 īgūsārē:

—Irire wereka, Santiagore, gajirā
 Jesúre buremurārē! āri were odo,
 gajirogue waakōāyupu.

¹⁸Puru boyoripoe peresu korerā Pedro
 marīmakū īārā: “¿Naásū waāyuri?” āri
 gāme gaguinīñurā īgūsā basi. ¹⁹Irasirigu
 Herodes īgūyarā surarare Pedrore
 āmadoreyupu. īgūsā bokabirimakū
 īāgū, Pedrore koreadinerārē buro
 sērēña, īgūsā yujubirimakū, īgūsārē
 wējēdoreyupu. Puru Judeare wiri,
 Cesareague āārīgū waayupu Herodes.

Herodes boadea

²⁰Iriopere Herodes Tiro, Sidón
 wāikuri makārī marā merā buro
 guayupu. Iri makārī marā baari,
 Herodeya nikū marā duadea āārīyuro.
 Irasirirā, īgū guamakū īārā: “Guare
 baari duabiribukumi”, āri, īgū pūroque
 irire āmurā waañurā. Iroque eja,
 Herodeya wii koregu Blasto wāikugure:
 “Iritamuka guare!” āriñurā. īgū: “Jáu”,
 āārimakū pérā: “Herodere wereníbosaka,
 īgū gua merā guanemobirikōāburo,
 ārīgū!” āriñurā īgūrē. ²¹Irasirigu
 Herodes īgūsā merā wereníduarinu
 ejamakū, opu sāñarī suríre sāña,
 masaka iūrō opu doarogue doa, īgūsārē
 wereníyupu. ²²Īgū irasū werenímakū
 pérā, masaka gaguinīñurā:

—Ī ōō werenígu masaku āārībemi.
 Ūmugasigue marā Opu āārīmi, āriñurā.

²³Īgūsā irasū āārimakū pégu, Herodes
 īgūsārē: “Masakuta āārā yu”, āribiriyupu.
 Irasirigu Marīpure buremubiri waja,
 mata Marīpure wereboegu Herodere
 pūririkemakū iriyupu. Irasirigu Herodes
 beka baaweasū boakōāyupu. ²⁴Iri
 irasū waadero puru, Jesúre buremurā
 Marīpuya kerere āārīpereroguerē
 weregoreñañurā. Wārā masaka irire
 péñurā. ²⁵Bernabé, Saulo merā
 Jerusalégue gajirā Jesúre buremurārē
 iritamu odo, Antioquíague gāme
 dujāañurā. Juan Marcos wāikugude
 īgūsā merā waayupu.

Bernabé, Saulo merā Jesúya kerere buenugādea

13 ¹Antioquíague Jesúre
 buremurā watopegue surāyeri
 Marīpuya kerere weredupiyurā, gajirā
 masakare buerimasā āārīñurā. Bernabé
 īgūsā merāmu āārīyupu. Gajigu Simón
 wāikugu āārīyupu. Īgūrēta masaka:
 “Nígū” āri wāīyeñurā. Gajigu Lucio
 wāikugu Cirenemu āārīyupu. Gajigu
 Manaén wāikugu, Herodes Galilea
 marā opu dagu merā suro merā masādi
 āārīyupu. Gajigu Saulo āārīyupu. ²Sunū
 īgūsā bere, Marīpure sērēripoe Ōāgū
 deyomarīgū īgūsārē wereyupu:

—Bernabé, Saulore beyepíka! Īgūsā
 yure moāboemurā, yu beyesūnerā
 āārīma, āriyupu.

³Īgū irasū āārimakū pérā, īgūsā bere,
 Marīpure sērē odo, īgūsāya dipure
 ñapeo, seretu iriñurā.

Bernabé, Saulo merā Chipe marārē buede

⁴Puru Bernabé, Saulo merā Ōāgū
 deyomarīgū īgūsārē iriuderosūta
 Seleucia wāikuri makāgue waa, iroque
 eja, doódiru merā Chipe wāikuri
 nugūrōgue waañurā. ⁵Iri nugūrōma
 makā Salamina wāikuri makārē eja,
 judío masaka nerērī wiirigue Marīpuya
 kerere wereñurā. Juan Marcode
 īgūsārē iritamugorenayupu. ⁶Puru iri
 nugūrōrē tariwerewāgā, Pafos wāikuri
 makāgue ejañurā. Iroque ejarā, sugu

judío masakure yé āārīgūrē bokajañurā. Īgū Barjesús wāikugū āārīyupū. Griego ya merā Elimas wāikuyupū. Iri makā marārē: “Ūmugasigue marā Opūya kerere weredupiyurimasū āārā yū”, ārikatogorenayupū. ⁷Sergio Paulo wāikugū merāmū āārīyupū. Sergio Paulo iri nūgūrō marā opū, wāri masīgū āārīyupū. Īgū Marīpūya kerere péduagu, Bernabé, Saulore siudoreyupū. ⁸Irasirirā Īgūsā Īgū pūroge wererā wañurā. Elimas, yé āārīgū gapū Sergio Paulo Jesúre buremumakū gāamebiriypū. Irasirigū Īgūsā wererire kāmudaduadiyupū. ⁹Irasirimakū, Saulo Ōāgū deyomarīgūrē opatarigū, Īgūrē būro īayupū. Saulota, “Pablo” wāikuyupū. ¹⁰Āsū ārīyupū:

—Mū ārikatorikugū, ñegū, āārīpereri ōārō iririre kāmudaduagu, wātī irirosū āārā. Marī Opūya diayemarē gorawayuduagu āārā. ¹¹Mū irasiriri waja marī Opū mūrē wajamoāgukumi. Irasirigū mū koye īābi dujugakoa. Marī Opū mūrē wajamoārōpa abe gosesiririre īābirikoa, āriyupū Pablo Īgūrē. Īgū irasū ārīrī merāta Īgūrē naītīākōāyuro. Neō koye īābi dujayupū. Irasirigū Īgūrē tūāwāgābure āmayupū. ¹²Īgū irasū waamakū īāgū, Sergio Paulo marī Opū Jesúya buerire pégukakōāyupū. Irasirigū Jesúre buremuyupū.

**Pablo, Bernabé merā Pisidia
nikūma makā Antioquía
wāikuri makāgue ejadea**

¹³Pūru Pablo Īgū merāmarā merā Pafogē āārānerā wiri taribuja, Perge wāikuri makāgue ejañurā. Iri makā Panfilia wāikuri nikūgue āārīyuro. Īgūsā Pergegue ejamakū, Juan Marcos gapū Īgūsārē iro pí, Jerusalēgue gāme dujāakōāyupū doja. ¹⁴Pūru Pergegue āārānerā gajī makā Antioquía wāikuri makāgue wañurā. Iri makā Pisidia wāikuri nikūgue āārīyuro. Iroge eja, judío masaka siñajārīnū^a āārīmakū Īgūsā nerērī wiigue^a ñajāa, doañurā. ¹⁵Iri wii

marā oparā Moisés gojadeare, Marīpūya kerere weredupiyunerā gojadeare bueadero pūru, Pedrosārē siiu:

—Guayarā, masakare wereduārā, wereka, Īgūsārē ōārō āārīrikuburo, ārīrā! ārīñurā.

¹⁶Īgūsā irasū ārīmakū pégū, Pablo wāgānūgā, Īgūya mojō merā irikeo, Īgūsārē wereyupū:

—Musā Israel bumarā, gajirā Īgūsā irirosū Marīpūre buremurā, ōō āārīrā, yū wererire ōārō péka! ¹⁷Marīpū, gua judío masaka Israel bumarā buremugū, gua ñekūsāmarārē beyedi āārīmī. Irasirigū iripoegue Īgūsā Egiptogē āārīrārē wārā masāporemakū iridi āārīmī. Pūru iri nikūgue āārīrārē Īgū turaro merā āwiridi āārīmī. ¹⁸Īgūsā Egiptore wiridero pūru, cuarenta bojorigora masaka marīrōgue waagorenanerā āārīmā. Iroge Īgūsā Īgū dorerire tarinūgākeremakū, Marīpū Īgūsārē ōārō koredi āārīmī. ¹⁹Pūru Īgūsā Canaan nikūgue ejamakū, iri nikū marārē su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejari buri marārē Marīpū béosiā, gua ñekūsāmarārē pidi āārīmī iro āārīdorega. ²⁰Marīpū Īgūsārē iri nikūgue pídero pūru, cuatrocientos cincuenta bojorigora āārīnerā āārīmā. Īgūsā iroge āārīmakū, Marīpū Īgūsārē doremurārē pidi āārīmī. Īgūsā Samuel wāikugū Marīpūya kerere weredupiyudi Īgū āārīnūgāripoegue doretūnunerā āārīmā. ²¹Gua ñekūsāmarā Samuere: “Sugū gua opū gāamekoa”, ārī sērēmakū pégū, Marīpū Īgūsā opū āārībure Saure pidi āārīmī. Saúl, Cis wāikugū magū, Benjamíya bumū āārīdi āārīmī. Īgū cuarenta bojorigora Īgūsā opū āārīdi āārīmī. ²²Pūru Marīpū Saure Israel bumarā opū āārīrīrē béo, David wāikugū Īgūsā opū āārībure pidi āārīmī. Āsū ārīdi āārīmī Īgūrē: “Davire Isai magūrē bokabu. Būro usuyāa Īgū merā. Āārīpereri yū gāamerirē irigukumi”, ārīdi āārīmī. ²³“Sugū David parāmi āārīturiagu, musārē

^a 13.14a Judío masaka siñajārīnū, sábado āārā. ^a 13.14b Judío masaka nerērī wii, sinagoga wāikuri wii āārā. Iroge Īgūsā siñajārīnū āārīmakū nerē, Marīpūya werenírī gojadea pūrē buenama.

Israel bumarārē taugu aarigukumi”,
 āri weredi āārīmí Marīpu gua
 ñekūsāmarārē. Irasirigu īgū ārīderosūta
 Jesúre iriudi āārīmí. ²⁴Jesús masakare
 buenugāburi dupiyuro Juan āārīpererā
 Israel bumarārē: “Musā ñerō irideare
 bujawere, musā gūñarīrē gorawayuka!
 Musā irasirimakū īāgū, musārē deko
 merā wāiyegukoa”, āri buedi āārīmí.
²⁵Īgū buetūnuburi dupiyuro īgūsārē
 ārīdi āārīmí: “Musā yure: ‘Guare taugu
 āārīmí’, āri gūñadāa. Āārībea yu. Yu
 puru gajigu aarigukumi. Yu gapu ubu
 āārīgū, īgūrē neō sūropebirikoa”, ārīdi
 āārīmí.

²⁶Yaarā, Abraham parāmerā
 āārīturiarā, gajirā īgūsā irirosū
 Marīpūre buremurā ōō āārīrāde ōārō
 péka! Marīpu marīrē: “Taugura”, āri
 kere iriudi āārīmí. ²⁷Jerusalén marā,
 īgūsā oparāde Jesús marīrē taugure
 iāmasībirinerā āārīmā. Siñajārīnūrikū
 Marīpūya kerere weredupiyunerā
 gojadeare buekererā, neō pēmasībirinerā
 āārīmā. Pēmasībirisīā, Jesúre
 wējēdorerā, Marīpūya werenīrī gojadea
 pūgue ārīderosūta irinerā āārīmā.
²⁸Jesús īgū ñerō irideare bokabirikererā,
 Pilatore: “Wējēka īgūrē!” āri sērēñurā.
²⁹Irasirirā iripoegue Marīpūya kerere
 weredupiyunerā gojadea pūgue
 ārīderosūta Jesúre āārīpererē iri
 odo, īgūrē curusague boadire āīdiju,
 masāgobe ūtāyegue mádea gobegue
 pīnerā āārīmā. ³⁰Īgūrē wējēkeremakū,
 Marīpu gapu boadiguere masūdi āārīmí.
³¹Īgū masādero puru, wārīnūrī deyoadi
 āārīmí īgū merāmarārē. Dupiyurogue
 īgūsā īgū merā Galileague wiri,
 Jerusalégue wapikugorenarā waanerā
 āārīmā. Dapagorare iīsāta īgū masādire
 iānerā, īgūyare werema guayarārē.

³²⁻³³Irasirirā yu, yu merāmu
 Bernabé musārē Jesúya kerere wererā
 aaribū. Iripoegue Marīpu īgū Jesús
 merā ōārō iriburire weredi āārīmí gua
 ñekūsāmarārē. Īgū ārīderosūta guare
 īgūsā parāmerā āārīturiarārē irasiridi

āārīmí Jesúre boadiguere masūgū.
 Salmos wāikuri gojadea pūgue āsū āri
 gojasūdero āārībū: “Yu magū āārā mu.
 Dapagā murē masāmakū yāa”, ārīdi
 āārīmí Marīpu. ³⁴Gaji pūgue Marīpu
 āsū ārīdi āārīmí, Jesúre boadiguere
 masūburire, īgū dupu boabiriburire:
 “Iripoegue yu Davire: ‘Ōārō irigara’,
 ārīderosūta murē irigukoa”, ārīdi
 āārīmí. ³⁵Gaji Salmos pū David īgū
 gojadea pūgue āsū āri gojadi āārīmí:
 “Mu dorerire ōārō iridiya dūpere neō
 boadorebirikoa”, āri gojadi āārīmí.
³⁶Diayeta werea. David okagu, Marīpu
 gāāmederosūta īgū āārīdeapoe
 marārē iritamunīkōādi āārīmí. Īgū
 boadero puru, īgū ñekūsāmarā darārē
 yáaderogueta gajirā īgūrē yāanerā
 āārīmā. Īgūrē yáadero puru, īgūya dupu
 boakōāyuro. ³⁷Jesús Marīpu masūdiya
 dupu gapu neō boabiridero āārībū.
³⁸⁻³⁹Musā āārīpererā Jesúya kerere yu
 weremakū, ōārō péka! Īgū merā marī
 ñerō irideare kātiri bokarākoa. Īgūrē
 buremurāñorē īgūsā ñerō irideare
 Marīpu kātīgukumi. Moisés doreri iriri
 merā neō kātiri bokabirikoa. ⁴⁰Irasirirā
 musā dapagora marā ōārō pēmasika!
 Musā ōārō pēmasībirimakū, iripoegue
 marā Marīpūya kerere weredupiyunerā
 gojaderosūta musādere waarokoa. ⁴¹Āsū
 āri gojanerā āārīmā Marīpūya werenīrī
 gojadea pūgue:

Ōārō péka, yure buridarimasā!

Musā okarīnūrīrē musārē gajino
 būro goerire imugara. Gajirā
 musārē irire weremakū pékererā,
 buremubirikoa. Irasirirā musā
 buremubirideya waja beósūrākoa,
 āri gojanerā āārīmā,¹

āri wereyupu Pablo Antioquía marārē.

⁴²Pablosā irire were odo, wiriamakū,
 judío masaka āārīmerā iri wiigue
 nerēanerā īgūsārē:

—Gaji siñajārīnu āārīmakū, guare
 irireta werenemoka doja! āri sērēñurā.

⁴³Irasirirā iri wii nerēanerā wiriamakū,
 wārā judío masaka, judío masaka

¹13.41 Hab 1.5

irirosü buremurâde Pablosâ wererire buremusiâ, îgûsârê tuyañurâ. Irasirirâ Pablosâ îgûsârê: “Marîpu musârê bûro maiîrî merâ îâgûrê buremurîrê neô piribirikôaka!” âriñurâ.

⁴⁴Gaji semana siñajârînu âârîmakû, wârâ iri makâ marâ Marîpuya kerere pémurâ iri wiigue nerêñurâ doja.

⁴⁵Îgûsâ wârâ nerêmakû îârâ, judío masaka Pablöre bûro îâturiñurâ.

Irasirirâ ñerô werenîrî merâ Pablo wererire: “Diaye âârîbea”, âriñurâ.

⁴⁶Îgûsâ irasû ârîmakû pérâ, Pablo, Bernabé güiro marîrô merâ îgûsârê âriñurâ:

—Marîpu dorederosûta gûa musârê judío masakare îgûya kerere werepuroriadabu. Musâ gapu irire neô gâamebea. Marîpu puro perebiri okari opaburidere gâamebea. Irasirirâ gûa judío masaka âârîmerâ gapure iri kerere wererâkoa. ⁴⁷Âsûta doredî âârîmî Marîpu îgûya werenîrî gojadea pûguere:

Musârê judío masaka âârîmerârê yaa kerere weredoregu pîgukoa. Irasirigu îgûsârê âârîpererâ i nikû marâ musâ irire weremakû pérânorê taugukoa perebiri peamegue waabonerârê, âridi âârîmî Marîpu, âri wereñurâ.^s

⁴⁸Îgûsâ irasû ârîmakû pérâ, judío masaka âârîmerâ bûro usuyari merâ: “Marîpuya kere gapu ôârî âârâ”, âriñurâ.

Irasirirâ Marîpu beyesünerâ, îgû purogue perebiri okari îgû sisûmurâ, Jesúre buremuñurâ. ⁴⁹Irasirirâ Marîpuware âârîpererogue iri nikû marârê weregoreñañurâ. ⁵⁰Irasirimakû îârâ, surâyeri judío masaka Pablosârê ñerô wereníñurâ. Îgûsâ wererire pérâ, gajirâ wáro niyeru oparâ judío masaka iririkurire buremurâ nome Pablosâ merâ guañurâ. Iri makâ marâ oparâde îgûsâ merâ guañurâ. Irasirirâ îgûsârê ñerô irinugâ, îgûsâya nikûrê béowiukôañurâ.

⁵¹Irasirirâ Pablo, Bernabé îgûsâya gubu surîre tuadea nikûwerare mojbéonoñurâ, iri makâ marâ îgûsâ ñerî

iriri waja îmurâ. Irasiri odo, Iconiogüe waakôañurâ. ⁵²Îgûsâ waakeremakû, Jesúre buremurâ gapu irogue âârîrâ Ôâgû deyomarîgûrê opatari, bûro usuyari merâ dujañurâ.

Pablo, Bernabé merâ Iconiogüe ejadea

14 ¹Pablo, Bernabé merâ Iconiogüe eja, judío masaka nerêrî wiigue ñajâa, Jesúya kerere wereñurâ. Îgûsâ weremakû pérâ, judío masaka, gajirâ judío masaka âârîmerâde wârâ Jesúre buremunugañurâ. ²Judío masaka Jesúyare péduamerâ gapu, Jesúre buremurârê ñerô wereníñurâ. Judío masaka âârîmerârê, Jesúre buremurâ merâ guamakû iriñurâ. Irasirirâ judío masaka âârîmerâ Jesúre buremurârê ñerô güñañurâ. ³Îgûsâ irasû güñamakû îârâ, Pablosâ gapu yoaripoe irore duja, güiro marîrô merâ: “Marîpu masakare bûro maiîrî merâ îâmi”, âri bueñurâ. Îgûsâ buemakû, Marîpu îgûyare:

“Diayeta buema”, ârigû, îgû turaro merâ iri îmurîrê îgûsâ irimakû iritamuyupu.

⁴Irasirirâ iri makâ marâ dukawariñurâ. Surâyeri judío masaka buerire gâamerâ, gajirâ Pablosâ buerire gâamerâ dujañurâ.

⁵Jesúya kerere gâamemerâ: judío masaka, judío masaka âârîmerâde, oparâ merâ nerê, Pablosârê ñerô ârî, ûtâyeri merâ dea wêjêduañurâ. ⁶⁻⁷Îgûsâ irasû wêjêduarire pérâ, Pablo, Bernabé merâ Licaonia nikûgue duriwâgâñurâ. Irogue eja, iro marârê Jesúya kerere buegoreñañurâ. Îgûsâ irasû buegorenarâ, iri nikû âârîrî makârî Listra, Derbe wâikuri makârîgue ejañurâ.

Listrague Pablöre ûtâyeri merâ deadea

⁸Listrague eja, sugu neô deyoagugüeta waamasîbiridire iro doagure bokajañurâ.

⁹Irasirigu irogue doagu, Pablo buemakû péyupu. Îgû pémakû, Pablo su diayeta îâyupu îgûrê. “Îî Jesúre buremumi. ‘Îgû yûre taumasîmi’, âri güñakumi”, âri güñayupu Pablo îgûrê îâgû. ¹⁰Irasirigu turaro merâ:

^s 13.47 Is 49.6

—Wāgānūgāka! āriyupū īgūrē.

Īgū irasū ārimakū pégu, pariwāgānūgā waayupū. ¹¹Pablo īgūrē irasirimakū īārā, Licaonia marā īgūsā ya merā āsū āri gaguinīnūrā:

—Marī būremurā ūmarōgue āārānerā ūma irirosū deyorā marī pūroque dijajama, āri gaguinīnūrā.

¹²Irasirirā Bernabére: “Marī būremurā opū Zeus wāikūgū āārīmi”, āri wāīyeñurā. Pablo gapure īgūsārē werepūroridi āārimakū: “Marī būremugū Hermes wāikūgū āārīmi”, āri wāīyeñurā. ¹³Iri makā ñajārō turo Zeure būremurī wii āāriyuro. Sugū pafī iri wiire koregū wekuare, goorī īgū āmuadeare āiwāgāyupū. Īgū, iro marā merā wekuare wējē soepeoduadiyupū Pablosārē būremuduagū. ¹⁴Īgūsā irasū iriduamakū īārā, Pablosā īgūsāya suríre yegue, iro āārīrā watopegue ūmawāgā, āsū āri gaguinīnūrā:

¹⁵—Musā guare, ĩnasirimurā irasū yāri? Guade musā irirosūta masaka āārā. Gua musārē Marīpūya kerere āsū āri wererā aaribū. Keorī weadeare béokōāka! Marīpū okagu gapure būremuka! Īgūta ūmugasi, i nikū, dia, āārīpererā i ūmugue āārīrārē iridi āārīmi. ¹⁶Iripoegue āārīpereri buri marārē īgūsā gāāmerō irimakū kāmūtābiridi āārīmi. ¹⁷Masaka īgūrē būremubirikeremakū, marīrē ōārō irigū, īgū ōārō āārīrikurire ĩmumi āārīpererārē. Irasirigū deko merēmakū yāmi. Marī oterire dukakūmakū yāmi marī baaburire sīgū. Irasirigū usuyari merā āārīmakū yāmi marīrē, āriñūrā Pablosā īgūsārē.

¹⁸Īgūsā irasū ārimakū pékererā, Pablosārē būremuduārā, wekuare wējē soepeoduadiñūrā dapa. Pablosā gapū īgūsārē: “Iropata irika! Iririre pirikōāka!” ārimakū pérā, irire pirikōāñūrā pama.

¹⁹Pūru gajirā judío masaka, Antioquía marā, Iconio marāde Listrague ejañūrā. Iroque ejarā, Pablōre ñerō werenīñūrā. Īgūsā irasū ārimakū pérā, iro marāde īgū merā gua, īgūrē ūtāyeri merā deañūrā. Dea odo: “Īi kōmoakōāmi”, āri, iri makā

turoque tūāwāgā meépíbéokōāñūrā.

²⁰Īgūsā irasirikeremakū, Jesúre būremurā gapū īgū pūro nerējañūrā. Īgūsā nerėjāmakū, wāgānūgā, īgūsā merā makāgue dujāakōāyupū doja. Gajinū gapū Bernabé merā Derbegue waayupū.

²¹Iroque eja, Jesúya kerere wereñūrā. Īgūsā weremakū pérā, wārā iro marā Jesúre būremuñūrā. Irire were odo, Listrague goedujañūrā. Iro eja, Iconioque waañūrā. Pūru Pisidiana makā Antioquíague ejañūrā. ²²Iri makārīgue weregorenarā, Jesúre būremurārē ōārō āārīrikūmakū iriñūrā. “Jesúre būremurīrē neō pīribirikōāka! Marīpū īgūyarārē doreroquere waaduārā, ōōguere wāri poyari merā āārīrākoa”, āri bueñūrā īgūsārē.

²³Pūru iri makārīkū marārē Jesúre būremurārē iritamumurārē beyeñūrā. Beye odo, bere, āsū āri sērēñūrā Marīpūre īgūsā būremugūrē:

—Gua Opū, ĩsā mūyarārē iritamuka! āriñūrā.

Pablo, Bernabé merā Siria nikūma makā Antioquíague dujāadea

²⁴Īgūsā Pisidia nikūgue weregorenadero pūru, Panfilia nikūgue ejañūrā. ²⁵Iri nikūma makā Pergere Marīpūya kerere were odoadero pūru, Atalía wāikūri makāgue waañūrā. ²⁶Iri makā āārānerā Antioquíague dujāārā, doódīru merā waañūrā. Iripoegue iri makā marā Jesúre būremurā Pablosārē iriupūrorirā, Marīpūre īgūsāya āārīburire āsū āri sērēbosanerā āārīmā: “Guapū, mu maīrī merā ĩsārē mūyare buegorenamakū, ōārō koreka!” āri sērēnerā āārīmā. Irasirirā Pablo, Bernabé merā īgūsā buedoreadeare buepeo, iri makārē goeñūrā doja. ²⁷Irasirirā iri makārē goejarā, gajirā Jesúre būremurā merā nerē, āārīpereri īgūsā Marīpū turari merā iriadeare, Marīpū judío masaka āārīmerādere Jesúre būremumakū iriadeare wereñūrā īgūsārē. ²⁸Yoarīpoe iroquere Jesúre būremurā merā āārīñūrā.

Jerusalégue Jesúre buremurā nerēdea

15 ¹Pablo, Bernabé Antioquíague āārīripoe gajirā Judea nikū marā irogue eja, Jesúre buremurārē āsū ārī buenūgāñurā.

—Moisés dorederosūta āārīpererā musāya dupuma gasirogārē wiiribirimakū, Marīpu musārē taubirikumi, ārīñurā. ²Īgūsā irire ārīmakū pérā, Pablosā Īgūsā merā būro gāme guaseoñurā. Irasirirā Antioquía marā Jesúre buremurā Pablōre, Bernabé, gajirā iro marādere Jerusalégue waumurārē beyeñurā. Āsū ārīñurā: “Jerusalégue waaka! Jesús buedoregu beyenerārē, Īgūsārē iritamurādere: ‘¿Judea marā buerire diayeta āārīrī?’ ārī sērēñarā waaka!” ārī iriñurā.

³Irasirirā Jesúre buremurā Īgūsārē iriadero puru, Pablo, Bernabé merā Fenicia nikū waa, puru Samaria nikūrē tariwāgā, judío masaka āārīmerā Īgūsā ñekūsāmarā buremunadeare piri, Marīpuya gapure buremunugārē kerere wererā iriñurā Jesúre buremurārē. Irire pérā, āārīpererā būro usuyañurā.

⁴Pablosā Jerusalégue ejamakū ĩārā, Jesúre buremurā, Jesús buedoregu beyenerā, Īgūsārē iritamurāde ōārō usuyari merā bokatīrīñurā. Irasirirā Pablo, Bernabé merā āārīpereri Īgūsā Marīpu turari merā irideare wereñurā. ⁵Iroguere surāyeri fariseo bumarā Jesúre buremurā āārīñurā. Pablosā weremakū pékererā, Īgūsā gapu wāgānugā, āsū ārīñurā:

—Judío masaka āārīmerā Jesúre buremurā, Īgūsāya dupuma gasirogārē wiiriburo. “Moisés doredere irika musāde!” ārīrō gāamea Īgūsārē, ārīñurā.

⁶Īgūsā irasū ārīmakū pé, Jesús buedoregu beyenerā, gajirā Īgūsārē iritamurā nerē, irire āmudwarā wereníñurā. ⁷Īgūsā yoaripoe wereníadero puru, Pedro wāgānugā, wereyupu Īgūsārē:

—Yaarā, ōārō péka yure! Iripogue, yu musā merā āārīgūrē Marīpu

beyedi āārīmí, yure Īgūya kerere judío masaka āārīmerārē weredoregu.

Irasirigu Īgū masakare tauri kerere werea, Jesúre buremuburo, ārīgū.

⁸Marīpu āārīpererā gūñarirē masīgū, judío masaka āārīmerārē Jesúre buremurārē: “Yaarā āārīma”, ārī ĩmubu, Īgūsādere Ōgū deyomarīgūrē iriumi marīrē iriuderosūta. ⁹Irasirigu marīrē Īgūsā merā surosū ĩāmi. Īgūsā Jesúre buremumakū, Īgūsādere Īgūsā gūñarigūe ōārō āārīrikumakū yāmi.

¹⁰Marīpu Moisére doreri pídeare marī ñekūsāmarā bokatībīrinerā āārīmā. Marīde Īgūsā irirosū bokatībīrīkererā, ĩnasirimurā Jesúre buremurārē judío masaka āārīmerārē irire iridorebukuri? ĩNasirimurā Marīpu judío masaka āārīmerārē Īgūyarā āārīmakū iririre: “Īro āārībea”, ārī gūñabukuri? ¹¹Āsū gapu gūñarō gāamea. Marī Opu Jesús marīrē maĩrī merā, Marīpu marīrē taumi. Irasirigu marīrē taurosūta judío masaka āārīmerādere taumi, ārīyupu Pedro Īgūsārē.

¹²Īgū irasū ārīmakū pérā, āārīpererā toepereakōñurā. Irasirirā Pablo, Bernabé merā judío masaka āārīmerā watopague Marīpu turari merā Īgūsā iri ĩmudeare weremakū ōārō péñurā. ¹³Īgūsā irire were odoadero puru, Santiagode wereyupu:

—Yaarā, péka yure! ¹⁴Marīpu judío masaka āārīmerārē Īgūyarā āārīnugāmakū neō irideare weresiami Simón Pedro musārē. ¹⁵Marīpuya kerere weredupiyunerā werederosūta waabu judío masaka āārīmerārē. Marīpuya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojanerā āārīmā Īgū ārīdeare gojarā:

¹⁶Puru Daviya bumarā Īgūsā oparā āārīdea pereadero purugue dupaturi Īgū parāmi āārīturiagure Īgūsā Opu sóogura doja. Irasirigu Īgūyarārē Īgūsā ōārō āārīrikumakū irigukoa.

¹⁷⁻¹⁸Irasirirā āārīpererā judío masaka āārīmerā yu beyenerā, yure Īgūsā Opure buremurākuma, ārīmi Marīpu masakare irire

masĩdoregu, āri gojanerā
āārīmá.[†]

¹⁹Irasirigu āsū gūñáa yu.

Judío masaka āārīmerārē Jesúre
buremunugārārē wári: “Āsū irika!”
āri garibobirikōārō gāamea marīre.

²⁰Irasirirā marī ĩgūsārē āsū āri gojarā:
“Keori weadea puro baari pĩdeare
baabirikōāka! Nome merā ñerō
iribirikōāka! Nomedē ũma merā ñerō
iribirikōāka! Waimurā wēnugū biu
wējēanerāya díkuri díre baabirikōāka!
Díre iiribirikōāka!” āri gojarā!

²¹Iripoegueta marī nerērī wiirigue
siñajārīnūriku Marīpu Moisére doreri
pĩdeare masaka buema. Irasirirā
āārīpereri makārī marā iri dorerire
masíkuma. Irasirirā yu āradea ditare
gojarā! āriyupu Santiago ĩgūsārē.

Judío masaka āārīmerārē gojadea

²²Irasirirā Jesús buedoregu beyenerā,
ĩgūsārē iritamurā, gajirā āārīpererā
Jesúre buremurā merā Santiago āradeare:
“Irasúta irirā!” āri, ĩgūsā merāmarā pērārē
beyeñurā Antioquíague Pablo, Bernabé
merā waamurārē. Irasirirā Judare, Silare
beyeñurā. Judata, “Barsabás” wāiknyupu.
Īgūsā Jesúre buremurā watopegue āārīrā
oparā irirosū āārīrā āārīñurā. ²³Puru
ĩgūsā gojadea purē ĩgūsā merā iriñurā.
Āsū āri gojañurā:

Gua, Jesús buedoregu beyenerā,
guare iritamurā, gajirā Jesúre
buremurā ōogue āārīrā ōadorea
musārē.

Āārīpererā judío masaka āārīmerā
Antioquíague, Siriague, Ciliciague
āārīrārē Jesúre buremurārē ōadorea.

²⁴Gajirā gua merāmarā musā pūroque
ejarā, musārē garibogoreñañurā.
Musāya dupuma gasirogārē wiiridore:
“Āārīpereri Moisés doredere irika!”
ārirogoreñañurā. Gua gapu ĩgūsārē irire:
“Buerā waaka!” āribiradibū. ²⁵Irasirirā
gua āārīpererā nerē, gua merāmarā
Judas, Silas wāikurārē beyebū musā
pūroque iriumurā. Īgūsā marī maĩrā

Pablo, Bernabé merā waarākuma.

²⁶Masaka Pablosārēta Jesucristo
marī Opuya kerere güiro marīrō merā
buemakū wējēboyaunanerā āārīmá.
Mérōgā tarinerā āārīmá. ²⁷Judasā
musā pūroque ejarā, gua gojadeare
wererākuma. ²⁸Ōgū deyomarīgū
guare gūñarī sirōsūta: “Gaji dorerire
pĩbirikoa musārē”, āri gūñáa. Irasirirā i
doreri ditare pĩrākōa: ²⁹“Keori weadea
puro baari pĩdeare baabirikōāka! Díre
iiribirikōāka! Waimurā wēnugū biu
wējēanerāya díkuri díre baabirikōāka!
Nome merā ñerō iribirikōāka! Nomedē
ũa merā ñerō iribirikōāka!” I gua
dorerire irirā, ōārīrē irirākōa musā.
Iropata āārā musārē gua wereduari, āri
gojañurā Jesúre buremurā Jerusalégue
āārīrā.

³⁰Iri purē goja odo, Pablosārē: “Ōārō
waaka!” āri seretuñurā. Puru Pablosā
Antioquíague waañurā. Iroque eja, Jesúre
buremurārē siiu neeō, iri purē wiañurā.

³¹Iri purē bue odo, ōārī ĩgūsā were
gojadeare iārā, buro usuyañurā. ³²Judas,
Silas merā Marīpuya kerere weredupiyurā
āārīñurā. Irasirirā Jesúre buremurārē
Marīpu ĩgūsārē weredoredeare wereñurā.
Īgūsā weremakū pérā, Jesúre buremurā
gapu usuya, ōārō gūñaturari merā
dujañurā. ³³Judas iroguere yoaweyaripoe
āārī: “Dujáagu yáa”, āri seretuyupu iro
marārē. Irasū ārīmakū pé: “Ōārō waaka!
Buro siñajārī merā dujaaka Jerusalégue.
Ōáburo iro marā, musārē iriuanerā”, āri
dujuñurā. Īgūsā irasū ārādero puru, Judas,
gajirā merā Jerusalégue dujaakōāyupu
doja. ³⁴Silas gapu: “Ōogue dujagura”, āri
gūñasiā, Antioquíague dujakōāyupu dapa.
³⁵Pablo, Bernabé merā yoaweyaripoe
iroguere dujañurā. Irasirirā wárā gajirā
merā iro marārē bue, marī Opū Jesúya
kerere weregoreñañurā.

Dupaturi Pablo Jesúya kerere buegorenagū waadea

³⁶Mérōgā puru Pablo Bernabé
wereyupu:

[†] 15.18 Am 9.11-12

—Náka, áārīpereri makārī marī Opu Jesúya kerere marī buegorenadea makārī marārē: “¿Naásū áārīrikuri?” ári, iāgorenarā! áriyupū.

³⁷Ígū irasū árimakū pégu, Bernabé gapū Juan Marcove áiaduadiyupū.

³⁸Dupiyurogue Juan Marcos ígūsā merā Panfiliague áārīgū, ígūsā moārīrē bokatiūbiridea waja Pablo dupaturi ígūrē áiaduabiriyupū. Irasirigu Bernabére: “Ígūrē átabirimakūdere óarokoa”, áriyupū. ³⁹Irasirirā ígūsā basi irire burō gāme guaseo, dukawariakōāñurā. Irasirigu Bernabé gapū Juan Marcove áīayupū, doódiru merā Chipre nugūrōgue waagá. ⁴⁰Pablode Silare beyeyupū ígū merā waabure. Ígūsā buerā waaburi dupiyuro Jesúre buremurā ígūsārē: “Marī Opu musārē maīgū óārō koreburo”, ári sērēbosa, iriñurā. ⁴¹Irasirirā Siria nikū, Cilicia nikūdere tariwāgā, Jesúre buremurārē ígūyare bue, óārō gūñaturamakū iriñurā ígūsārē.

**Timoteo, Pablo, Silasārē
wapikwāgādea**

16 ¹Puru Pablo, Silas merā Derbegue, Listrague ejañurā. Irogue ejarā, Timoteore Jesúre buremugūrē bokajañurā. Ígū pagode Jesúre buremugō, judío masako áārīyupo. Pagu gapū griego masaku áārīyupū. ²Jesúre buremurā Litra marā, Iconio marāde Timoteore: “Óāgū áārīmi”, ári iāñurā. ³Irasirigu Pablo Timoteore ígūrē wapikubure áiaduayupū. Judío masaka iri nikū marā gapū Timoteo pagu griego masaku áārīrīrē masīñurā. Irasirigu Pablo ígūsā merā guamakū iriduabi, Timoteoya dupuma gasirogārē wiiriyupū judío masaka irinarōsū irigu. ⁴Puru Pablo, Timoteo merā waa, ígūsā gojadea pūmarē Jesúre buremurārē ígūsā ejari makārī marārē wereñurā. Iri pū Jerusalégue Jesús buedoregu beyenerā, ígūsārē iritamurā: “Ásū irika!” ári gojadea pū áārīyuro. ⁵Ígūsā irire weremakū pérā, Jesúre buremurā: “Jáu”, ári, gūñaturari merā

Jesúre buremunemoñurā. Gajirāde umariku Jesúre buremubirinerā, buremunemowāgāñurā.

**Pablo kērōgue irirosū
Macedoniamurē iādea**

⁶⁻⁷Puru Pablosā Asia nikūgue Jesúya kerere buerā waaduārārē Óāgū deyomarīgū waadorebiriyupū. Irasirirā ígūsā Frigia nikūrē taria, Galacia nikūdere taria, Misia nikū turogue eja, Bitinia nikūgue waaduadiñurā. Óāgū deyomarīgū gapū irogudere waadorebiriyupū. ⁸Irasirirā Misia nikū turore tariwāgā, Troas wāikuri makāgue buajañurā. ⁹Irogue iri ñamirē Pablo kērōgue irirosū sugu Macedonia nikūmu ígū puro nímakū iāyupū. “Guare Macedonia marārē iritamugū aarika!” ári siiyupū. ¹⁰Pablo kērō irirosū waadeare guare weremakū pérā: “Marīpu iri nikū marārē ígūya kerere weredoregu iriugu irikumi marīrē”, ári gūña, guayare āmu, Macedoniague waakōābu. ((Yū Lucas i pūrē gojabude ígūsā merā waabu.))

Pablo, Silas merā Filipogue waadea

¹¹Irasirirā Troague áārānerā doódiru merā Samotracia wāikuri nugūrōgue taribuja, gajinu gapū Neápoligue waabu. ¹²Iri makārē taria, Filipino romano marāya makāgue ejabu. Iri makāta Macedonia nikūma makārīrē doreri makā áārībú. Iroguere yoaweyaripoe áārībú. ¹³Judío masaka siñajarīñu áārīmakū, ígūsā Marīpure sērērā nerēnarōrē ámarā waarā, iri makā turo, dia wekague waabu. Irogue eja, iro nerēanerā nomerē Jesúya kerere were doañibú. ¹⁴Iroguere sugo Tiatira wāikuri makāmo, Lidia wāikūgo óārī surī diiari surire duarimasō áārīmó. Marīpure buremugō áārīmó. Irasirigu Marīpu igore Pablo wererire óārō pémasīrī merā pé buremumakū irimi. ¹⁵Irasirigu Pablo igore, igoya wii marā áārīpererārē deko merā wāiyemi. Ígū wāīyeadero puru, āsū árīmo: —Musā yure: “Diayeta Jesúre buremugō áārīmó”, ári gūñarā, yaa wiigüe dujaka! árīmo guare.

Igo irasū ārimakū pérā, igoya wiigue dujabu.

¹⁶Sunū iro marā Marīpure sērērā nerēnarōgue dupaturi waarā, wātī ñajāsūdeore bokajabu. Igo gajirārē moāboego āārimō. Irasirigo wātī masīrī sīrī merā masakare: “Āsū waarokoa musārē”, āriboka, wáro niyeru wajatabosamo igo oparārē. ¹⁷Igo gua noó waaró gua merā waagó, āsū āri gaguinimo:

—Īgūsā Marīpu āārīpererārē doregure moāboerimasā āārīma. Marīpu marīrē tauri kerere werema musārē, āri gaguinimo.

¹⁸Wārinurī guare garibomakū, Pablo gāmenugā, wātī igoguere āārīgūrē āsū ārimī:

—Jesucristo wāi merā, īgū turari merā murē: “Igre iropata wirika!” ārimī.

Īgū irasū ārimakūta, wātī igore wiriakōāmi.

¹⁹Wātī igore wiriadero puru, masakare: “Āsū waarokoa”, āri weremasībiri, igo oparārē niyeru wajatanemobosabirimo pama. Irasirirā, igo oparā gapu Pablo, Silare ñeā, iri makā marā oparā pūrogo āīāma.

²⁰Puru weresārīrē beyerimasā pūrogo īgūsārē āīja, āsū ārīma:

—Īsā judío masaka āārīma. Marīya makā marārē gariborā yāma. ²¹Īgūsā marīrē buerā, marī romano marā iririkurire iridorebema. Irasirirā īgūsā buerire gāamebea. Īgūsā doreridere irimasībea, ārīma.

²²Īgūsā irasū ārimakū pérā, masaka wārā irogoe āārīrā Pablosā merā guama. Weresārīrē beyerimasā gapu Pablosāya surīre tūweadore, yuku merā tārādorema. ²³Īgūsārē buro tārā odo, peresu irima. Īgūsārē korebure ōārō iāduripídorema. ²⁴Irasirigu īgūsārē koregu gapu iri wii dekoma taribugue īgūsārē īgūsāya guburire taboa majīrīma goberigue suadobo, ōārō biadobokōāyupū.

²⁵Puru ñami deko āārīmakū, Pablosā Marīpure sērē, bayapeonūrā. Īgūsā irasū bayamakū, gajirā peresugue

āārīrā péñurā. ²⁶Īgūsā bayaripoe gūñaña marīrō nikū buro ñomeyuro. Irasiriro iri wiide buro gāmeña, surō merā āārīpereri iri wiima makāpurori tūpāpereakōāyuro. Peresugue āārīrārē īgūsā kōmedari merā suadeadaride kurakōāyuro. ²⁷Irasū waamakū, īgūsārē koregu yobe, iri wiima makāpurori toyomakū iāgū: “Peresu āārānerā duriwiriapereakōāñuma”, āri gūñayupū. Irasirigu īgūya sareri majīrē āi, īgū basi sareboadwagu iriadiyupū. ²⁸Īgū irasirimakū iāgū, Pablo īgūrē gaguinīyupū:

—Mu basi ñerō neō iribirikōāka!

Āārīperekōāa gua, āriyupū.

²⁹Īgū irasū ārimakū pégu, sīāgodore, Pablosā puro ūmawāgā, īgūsāya guburi puro naradari merā ejamejāyupū.

³⁰Puru īgūsārē āīwui, āsū āri sērēñayupū:

—ĀNasirigukuri, yu Marīpu yure taumakū gāāmegū? ³¹Pablosā yuññurā:

—Marī Opū Jesucristore buremuka!

Muya wii marādē īgūrē buremuburo. Musā īgūrē buremumakū iāgū, Marīpu musārē taugukumi, āriñurā.

³²Irasū āri odo, īgūya wii marādere Jesúya kerere wereñurā. ³³Ñami deko puru īgūsārē koreadi īgūsāya kāmīrē koeypū. Īgū koe odoadero puru, Pablosā īgūrē, īgūya wii marādere deko merā wāīyeñurā. ³⁴Īgūsārē wāīyeadero puru, Pablosārē īgūya wiigue āīa, baari ejoyupū. Īgū, īgūya wii marā merā Marīpure buremusīā, buro usuyañurā.

³⁵Boyoripoe oparā surarare iriunūrā, peresu wii koregure Pablosārē wiudorerā. ³⁶Iri wii koregu irire pégu, Pablosārē āriyupū:

—Oparā musārē wiridoreañurā.

Irasirirā giūro marīrō usuyari merā wirika! āriyupū.

³⁷Īgū irasū ārimakū pégu, Pablo gapu āriyupū surarare:

—Oparā gua ñerō irideare bokabirikererā, masaka wārā iūrō guare tārādoreama. Īgūsā, gua romano marā āārīkeremakū, tārādoreama. Puru peresu iriama. ĀDapague guare masaka

iābero wiuduari? Āārībea. Īgūsā basita wiuṛā aariburo gware, āriyupu Pablo.

³⁸ Īgū irasū ārimakū pérā, surara Pablo āradeare oparārē wererē waañurā. Pablo, Silas romano marā āārīma, āārīrī kerere pérā, oparā gūigorañurā. ³⁹ Irasirirā Pablosā puro ejarā, āsū āriññurā:

—Kātika, gua musārē peresu iriadeare! Irasū ārī odo, Īgūsārē peresugue āārānerārē wiu: “Guaya makārē wirika!” āriññurā. ⁴⁰ Irasirirā Pablosā peresugue āārānerā wiria, Lidiaya wiigue waañurā. Irogue eja, Jesúre buremurā nerēanerārē bokajarā, ōārō gūñaturanemomakū iriññurā. Puru waakōañurā.

**Tesalónica marā Pablo,
Silas merā guadea**

17 ¹ Pablo, Silas merā waarā, Anfípolire, Apoloniare taria, Tesalónicague ejañurā. Iri makāguere judío masaka nerērī wii āārīyuro. ² Irogue eja, Pablo iri wiigue waayupu Īgū gajī makārīrē irinaderosūta. Ūre semana judío masaka siñajārīñurī āārimakū, iro marārē Marīpuyare werenayupu. ³ Āsū ārī bueyupu:

—Marīpu iriudi, Cristo āārīmi. Marī ñerō iridea waja ñerō taridi āārīmī. Īgū boadero puru, Marīpu gapu Īgūrē masūdi āārīmī marī ōārō āārīburire. Īrī Jesús yu āsū ārī weregu, Īgūta Cristo āārīmī marīrē taugu. Āsūta ārī werea, Marīpuya kerere Īgūsā gojadea pūguere, ārī wereyupu.

⁴ Īgū irasū ārimakū pérā, surāyeri judío masaka Īgū wererire: “Diayeta āārā”, ārī buremuñurā. Irasirirā Pablosā merā waañurā. Gajirā wārā griego masaka Marīpure buremurīmasā, oparā nomede, Pablo wererire pérā, buremuñurā. Irasirirā Īgūsāde Īgūsā merā waañurā. ⁵ Gajirā judío masaka irasirimakū iārā, Pablosārē iāturi, wārā ñerā moāmerārē siu neō: “Pablo Īgū merāmarā merā ñerō irigu yāmi”, ārī gaguinīrā waaka i makā marārē, ārī iriññurā. Irasū ārī gaguinīrā, āārīpererā iri makā marārē Pablosā merā guamakū

iriññurā. Irasirirā Jesúre buremuñurā Jasón wāikuguya wiima makāpurore turaro merā tūākoro, ñajāa, Pablosārē āmadiñurā masakaguere wiaduārā. ⁶ Īgūsārē bokabirisiā, Jasórē, gajirā Jesúre buremurādere ñeā tūāwāgā, iri makā marā oparā pūrogue āia, irogue eja, gaguinīñurā:

—Pablosā āārīpererogue masakare gariborā iriama. Dapagorare marīya makārē ejasiama. ⁷ Īrī Jasón Īgūsārē Īgūya wiigue ñajādoreami. Īisā āārīpereri marī romano marā opu dorerire tarinugāma. “Gajigu musā Opū, Jesús wāikugu āārīmi”, ārī buema masakare, ārī gaguinīñurā oparārē.

⁸ Īgūsā irasū ārī gaguinīmakū pérā, āārīpererā iri makā marā, Īgūsā oparāde Pablosā merā guañurā. “¿Naásū waārī?” ārī gaguinīsirikōaññurā. ⁹ Irasirirā oparā Jasórē, Īgū merāmarādere peresu waadoremerā: “Dupaturi Pablosārē iritamubirikōāka!” ārī, niyeru wajaridore, wiukōaññurā.

Pablo, Silas merā Bereague ejadea

¹⁰ Puru iri ñamita Jesúre buremurā Pablosārē Bereague iriukōaññurā. Irogue eja, judío masaka nerērī wiigue waañurā. ¹¹ Judío masaka Berea marā gapu Tesalónica marā nemorō Jesúya kerere ōārō péduaññurā. Irasirirā irire: “¿Diayeta āārīrī?” ārī masīduarā, ūmuriku Marīpuya werenīrī gojadea pūmarē buenīkōaññurā. ¹² Irasirirā wārā Jesúre buremuñurā. Gajirā griego masakade, iri makā marā oparā nomede buremuñurā. ¹³ Pablo, Berea marārē Marīpuyare wereri kerere pérā, Tesalónica marā judío masaka ejañurā. Irore eja, Berea marārē kere ārī, Pablosā merā guamakū iriññurā. ¹⁴ Īgūsā irasirimakū iārā, Jesúre buremurā Pablora mumurō merā dia wādiya tūrogue iriññurā. Īgū merāmarā gapu Silas, Timoteo merā Bereague dujaññurā. ¹⁵ Pablora āiñwāgānerā Atenas wāikuri makāgue eja, Īgūrē irogue pí, Bereague gāme dujākōaññurā doja. Irogue dujarā, Pablo Īgū: “Murīgora Silas,

Timoteode òogue aariburo”, ǎri kere iriuadeare werenura ĩgüsǎre.

Pablo Atenague ǎaridea

¹⁶Pablo Atenague Silas, Timoteore yugu, iri makǎ marǎ keori weadeare wǎri opamakũ ĩǎgũ, buru bujawereyupũ. ¹⁷Irasirigu judío masaka nereri wiigue ĩgüsǎ merǎ werenigũ waayupũ. Iroguere gajirǎ judío masaka ǎǎrimerǎ Marĩpure buremurǎ ǎǎrĩnurǎ. ĩgüsǎ merǎdere wereniyupũ. Ũmurikũ iri makǎ marǎ ĩgũ bokajarǎ merǎ wereniyupũ. ¹⁸Gajirǎ ũmade Epicúreos wǎikuri bumarǎyare buerimasǎ, gajirǎ Estoicos wǎikuri bumarǎyare buerimasǎ Pablo merǎ werenĩnurǎ. ĩgũ weremakũ pérǎ, ǎsũ ǎri gǎme sǎrǎnǎnurǎ:

—ǎNaásũ ǎri wereɖuagu yári, ĩi iropa werenigũ? ǎrĩnurǎ.

Pablo Jesúyare, ĩgũ masǎ murideare weremakũ pérǎ, gajirǎ ǎsũ ǎrĩnurǎ:

—Gajiro marǎ ĩgüsǎ buremurǎyare weregu irikumi, ǎrĩnurǎ. ¹⁹Irasirirǎ ĩgüsǎ nereri Areópago wǎikurogue Pablora ǎĩǎnurǎ. Iroguere ǎĩǎ, ĩgũre ǎrĩnurǎ:

—Gua maama bueri mu wererire masĩɖuakoa. ²⁰Mu bueri gajirosũ ǎǎrǎ. Irasirirǎ gua: “ǎNaásũ ǎrĩɖuaro yári iri?” ǎrĩ masĩɖuakoa, ǎrĩnurǎ Pablora.

²¹ǎǎrĩpererǎ Atenas marǎ, gajiro marǎ iri makǎ ejanerǎde maama bueri ditare werenĩɖuǎnurǎ.

²²Irasirigu Pablo Areópagogue ĩgũre ǎĩjadero puru, wǎgǎnugǎ, ǎsũ ǎri wereyupũ ĩgüsǎre:

—Keori weadeare musǎ ǎǎrĩpererǎ ǎǎrĩ buremua. Irire masǎ ya. ²³I makǎ musǎya makǎre naagorenagũ, musǎ buremurori ĩǎbu. Sugu musǎ buremugũre sidea soepeorogue gojatúdeadere ĩǎbu. “Ũmugasigue marǎ Opu marĩ masĩna marĩgũre buremurĩ ǎǎrǎ”, ǎri gojatúdeare ĩǎbu. Musǎ ĩgũre masĩbirikeremakũ, ĩgũrǎta werea ya musǎre, ǎrĩyupũ Pablo. Irasũ ǎri odo, ǎrĩnemoyupũ doja:

²⁴—Marĩpu i ũmurǎ ǎǎrĩpereri iridi ǎǎrĩmĩ. Ũmugasĩ, i nikũ Opu ǎǎrĩmĩ.

Masaka iridea wiirire ǎǎrĩbemi. ²⁵Marĩ iritamurĩre gǎǎmebemi. ĩgũ gapu marĩre iritamumi. Marĩ ǎǎrĩrikurire, ǎǎrĩpereri gajinodere sĩmi. Okari opamakũ yámi. Yũjuǎmakũ yámi marĩre.

²⁶Marĩpu sugu ũmǎu merǎta ǎǎrĩpereri buri marǎ ǎǎrĩmakũ iridi ǎǎrĩmĩ, ĩgüsǎre i nikũ ǎǎrĩpererogue ǎǎrĩburo, ǎrigũ. “Ōopa yoaripoe okarǎkuma ĩgüsǎ ǎǎrĩrĩogue”, ǎri pídi ǎǎrĩmĩ. ²⁷Marĩpu: “Yure ǎmarǎ bokaburo”, ǎrigũ, irasiridi ǎǎrĩmĩ. ĩgũre marĩ bokaburo, ǎrigũ, yorogue ǎǎrĩbemi. Marĩ merǎta ǎǎrĩmĩ. ²⁸Marĩpu marĩre ǎǎrĩmakũ yámi. ĩgũ marĩmakũ marĩbukuyo. Marĩ okari, marĩ irimasĩrĩ, marĩ ǎǎrĩrikurire sĩgũ ǎǎrĩmĩ. Musǎ bayarire gojarimasǎde ǎsũ ǎri gojanerǎ ǎǎrĩmǎ: “Marĩde ũmugasigue marǎ Opu purǎ ǎǎrǎ”, ǎri gojanerǎ ǎǎrĩmǎ. ²⁹Irasirirǎ marĩ ĩgũ purǎ ǎǎrĩrǎ, keori masaka weadeare ĩgüsǎ gũnarĩ merǎ irideare: “Marĩpu irirosũ ǎǎrĩmĩ”, ǎri gũñabirikĩrǎ! Marĩpu, masaka oro, plata, ũtayeri merǎ keori weadea irirosũ ǎǎrĩbemi. ³⁰Marĩpu iripogue marǎ ĩgũre masĩmerǎ ĩgũre buremubirimakũ irasũ ĩǎkĩadi ǎǎrĩmĩ. Irasirigu, dapaguere pama marĩre ǎǎrĩpererǎ i nikũgue ǎǎrĩrǎre: “Musǎ ĩnerĩ irideare bujawereka! Musǎ gũñarĩre gorawayuka!” ǎrĩmi. ³¹Puru Marĩpu ǎǎrĩpererǎ ĩnerǎre wajamoǎrĩnũ ejamakũ, ĩgũ beyedi Jesús merǎ ǎǎrĩpererǎ i nikũgue ǎǎrĩrǎre diayeta irigukumi ǎǎrĩre beye, ĩnerǎ gapure béobu. Jesús boadero puru, Marĩpu ĩgũre masĩgũ, ĩgũ beyedi ǎǎrĩrĩre ĩmudi ǎǎrĩmĩ ǎǎrĩpererǎre, ǎri wereyupũ Pablo Atenas marǎre.

³²ĩgũ Jesús boadigue masǎdeare weremakũ pérǎ, gajirǎ ĩgũre ubu burĩkĩǎnurǎ. Gajirǎ gapu:

—Dupaturi ire mu weremakũ péɖuakoa doja, ǎrĩnurǎ.

³³Pablo ĩgüsǎre piri waakĩayupũ.

³⁴Gajirǎ, ĩgũ wererire pénemoduarǎ ĩgũ merǎ waǎnurǎ. Irasirirǎ Jesúre buremunugǎnurǎ. ĩgüsǎ merǎ sugu Dionisio wǎikugu Areópagogue oparǎ

merā nerērīmasū āārīyupū. Gajigo Dámaris wāikugode gajirā merā Jesúre buremunugāyupū.

Pablo Corintogue ejadea

18 ¹Puru Pablo Atenague āārādi waa, Corinto wāikuri makāgue ejayupū. ²Irogue judío masaku Aquila wāikugure Ponto nikūmurē bokajayupū. Aquila, ĩgū marāpo Priscila merā Italia nikūgue āārīnerā āārādima. ĩgūsā irogue āārīpoe romano marā opu Claudio wāikugu āārīpererā judío masakare Romarē wiridoremakū, Aquila ĩgū marāpo merā Corintogue ejanerā āārīmā. ĩgūsā irogue āārīmakū, Pablo ĩgūsārē ĩgū waayupū. ³ĩgūde ĩgūsā moārikurīnorēta moāgū āārīyupū. Irasirigu dujakōāyupū ĩgūsā merā moābu. ĩgūsā surī gasiri merā wiiri irirā āārīnūrā. ⁴Pablo, judío masaka siñajārīnuriku ĩgūsā nerērī wiigue waa, judío masakare, judío masaka āārīmerādere Jesúya kerere werenayupū, ĩgūsā iri kerere: “Diayeta āārā”, ārī gūñaburo, ārīgū.

⁵Timoteo, Silas merā Macedoniague āārānerā Pablo purogue ĩgūsā ejadero purū, Pablo surī gasiri merā wiiri moārīrē piri, ũmuriku judío masakare Jesúya kerere diaye ārīrī merā bueyupū: —Jesús āārīmi marī yoiripoe yūdi. ĩgūta Marīpu iriudi, Cristo āārīmi, ārīyupū.

⁶ĩgū irasū ārī buekeremakū, judío masaka gapu ĩgūrē péduabiriñūrā. Irasirigu ĩgūsā ñerō werenīrī merā ĩgūrē werewuamakū pégu, Pablo ĩgūsārē: “Buenemobirikoā”, ārī ĩmugū ĩgūya surīre iroma nikū tuadeare pásiri, āsū ārīyupū:

—Marīpu dorederosūta musārē bueabu. Musā gapu yare péduabea. Irasirirā musā péduabiri waja perebiri peamegue waarākoa. Irasirigu yu masārē bueadeare pirigukoa. Dapagorare judío masaka āārīmerārē buegu waagura, ārīyupū.

⁷Irasū ārī, iri wiigue āārādi wiria, Ticio Justo wāikuya wiigue waayupū.

ĩgūya wii judío masaka nerērī wii turo āārīyuro. ĩgū Marīpure buremugū āārīyupū. ⁸Nerērī wii opu Crispo wāikugu, āārīpererā ĩgūya wii marāde Jesúre buremuñūrā. Gajirā Corinto marāde wārā Jesúya kerere pērā, ĩgūrē buremunugāñūrā. Irasirirā deko merā wāīyesūñūrā, ĩgūsā Jesúre buremurīrē ĩmurā. ⁹Su ñami Pablöre kērōgue irirosū marī Opu ĩgūrē āsū ārī wereyupū:

—Güibirikōāka! Neō piriro marīrō yaa kerere buenikōāka i makā marāē! ¹⁰Yu, mu merā āārā. Irasirirā masaka murē ñerō irimasībema. I makārē wārā yaarā āārīma, ārīyupū.

¹¹Irasirigu Pablo iro marā merā su bojori gajī bojori deko āārīyupū Marīpuya kerere buegu.

¹²Iripoeer romanomu Galión wāikugu Acaya nikū marā opu āārīpoe judío masaka suro merā nerē, Pablöre ñeā, Galión purogue āīja, ¹³āsū ārīñūrā:

—Īi masakare: “Āsū gapu irika, Marīpure buremurā!” ārī buegu, i nikūma doreri gapure béodoremi, ārīñūrā Galiórē.

¹⁴ĩgūsā irasū ārīmakū, Pablo ĩgūsārē werebu iriripoeta Galión gapu judío masakare ārīyupū:

—ĩgū ñerō iriadero puru tamerārē yu péboakuyu musā judío masaka weresārīrē. ¹⁵Musā dorerire tarinugāmakū, musā basi āmuka! Ire masībēa yu. Irasirigu irire: “Irasūta irika!” ārīmasībirikoa, ārīyupū.

¹⁶Irasū ārīgūta ĩgūyarā surarare Pablöre weresārārē béowiudoreyupū.

¹⁷Irasirimakū ĩārā, āārīpererā iri wii āārīrā Sóstēnerē judío masaka nerērī wii opure ñeā, Galión ĩūrō pāñūrā. ĩgūsā pámakū ĩgū, Galión gapu: “ĩgūsā gāāmerō iriburo”, ārī ĩākōāyupū.

Pablo Antioquíague goedujáa, dupaturi buegorenadea

¹⁸Pablo Corintogue yoiripoe āārīyupū dapa. Puru Jesúre buremurārē: “Waagú yáa”, ārī odo, doódiru merā Priscila, Aquila merā Siríama makāgue waakōāñūrā. ĩgū doódiru

merā waaburi dupiyuro Cencreague āārīgú, Marípure: “Āsū irigura murē būremugū”, ārīderosūta īgūya poarire wuūapeokōādoreyupū. ¹⁹Puru īgūsā merā waa, Efeso wāikuri makāgue eja, Priscila, Aquilare pikōā, judío masaka nerērī wiigue waayupū. Iri wiigue eja, judío masaka iro nerēanerā merā Marīpuyare wereyupū. ²⁰Īgū irasū weremakū pérā, īgūrē: “Yoaripoe dujaka gua merā!” ārādiñurā. Īgū gapu: “Dujabea musā merā”, ²¹ārīgūta īgūsārē seretuyupū:

—Jerusalégue bosenu īāgū waagú yāa. Marīpu gāāmemakū dupaturi īāgū dujaribukoa musārē, āriyupū.

Irasū ārī odo, Efesogue āārādi doódiru merā waakōāyupū. ²²Irasirigu Cesareare тариwāgā, Jerusalégue eja, iro marā Jesúre būremurārē ōādoregu ejayupū. Puru Antioquíague waayupū doja. ²³Irore yoaweyaripoe āārī, puru Galaciama makārīgue Frigiamā makārīrē dupaturi eja, iri makārī marārē Jesúre būremurārē buē, īgūsārē ōārō usuyari merā āārīrikumakū iriyupū.

Apolos Efesogue buedea

²⁴Iripoere judío masakū Apolos wāikugu, Alejandría wāikuri makāmu Efesogue ejayupū. Īgū ōārō weregu, Marīpuya werenírī gojadeare masīgū āārīyupū. ²⁵Gajirā īgūrē marī Opu Jesúya kerere weresianerā āārīmā. Irasirigu usuyari merā Jesús irideare diaye ārīrī merā wereyupū. Irasirikeregu, Juan masakare deko merā wāīyedeā ditare masīyupū. ²⁶Güiro marīrō judío masaka nerērī wiigue āārīrārē buenugāyupū. Īgū buerire péanerā Priscila, Aquila īgūsāya wiigue īgūrē āia, iroque ōārō diaye ārīrī merā wereñurā īgū Marīpuyare masībirire. ²⁷Puru Apolos Acayague waaduamakū, Jesúre būremurā īgūrē su pū gojabosañurā. Irasirirā Jesúre būremurārē Acayague āārīrārē: “Apolore ōārō bokatīrīñeāka!” ārīrī pūrē īgū merā iriñurā. Irasirigu Apolos iroque ejamakū, Marīpu īgūsārē maīgū, īgū merā ōārō iritamuyupū.

²⁸Irasirigu Apolos āārīpererā iūrō judío masakare ōārō turari merā:

—Marīpu iriudi, musā yoaripoe yúdi, Cristo āārīmi. Īgūta Jesús āārīmi, āriyupū. Irasirirā Marīpuya werenírī gojadea pūrē keoro weremakū pérā, judío masaka: “Diaye āārībea”, ārīmasībirīñurā.

Pablo Efesogue buedea

19 ¹Apolos Corintogue āārīripoe Pablo gapu ūtāyuku watopogue taria, Efesogue eja, wārā Jesúre būremurārē bokajayupū. ²Bokaja, īgūsārē sērēñayupū:

—ĪMusā Jesúre būremurā, Ōāgū deyomarīgūrē bokatīrīñeārī? āriyupū.

Īgūrē yuññurā:

—“Ōāgū deyomarīgū āārīmi”, ārimakū, neō pébiribu gua.

³Pablo īgūsārē sērēñayupū doja:

—ĪNoāya buerire pédero puru, deko merā wāiyeri musārē? āriyupū. Īgūsā gapu yuññurā:

—Juāya buerire gua pédero puru, guare wāiyema, āriñurā.

⁴Pablo āsū āriyupū doja:

—Juan masakare īgūsā ñerī irideare bujawere, gūñarīrē gorawayurārē wāiyedi āārīmī. Irasū wāīyekeregu: “Yu puru aaribure būremuka!” ārī buedi āārīmī. Irasū ārīgū: “Jesúre Marīpu iriudire būremuka musā!” ārīgū iridi āārīmī, āriyupū Pablo.

⁵Īgū irasū ārimakū pérā, marī Opu Jesús wāi merā wāīyesūñurā īgūrē būremurārē imurā. ⁶Puru Pablo īgūsāya dipu weka īgūya mojōrī merā ñapeomakū, Ōāgū deyomarīgū dijijayupū īgūsārē. Īgū dijijamakū, gaji masā ya werenírī merā īgūsā werenímasībirideare wereníñurā. Marīpu īgūsārē weredorerire wereñurā. ⁷Īgūsā āārīpererā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarāgora āārīñurā.

⁸Pablo iri makāguere urerā abe āārīgū, judío masaka nerērī wiigue ñajāa, güiro marīrō Marīpu marī Opu āārīrī kerere masakare werenayupū. Irire gūñaturari merā weremakū pérā:

“I diayeta āārā”, āārīñurā. ⁹Gajirā gapu Marīpuyare péduamerā, īgū wererire būremubiriñurā. Irasirirā masaka péurogue marī Opuya bueri: “Ñegorāa”, ārī wereñurā. Īgūsā irasū ārimakū pégu, Pablo gapu Jesúre būremurārē siu wiria, Tiranno wāikuguya bueri wiigue waayupu. Iroguere ūmuriku masakare buenayupu. ¹⁰Pe bojorigora bueyupu īgūsārē iri wiiguere. Īgū irasū buemakū, āārīpererā Asia nikū marā judío masaka, judío masaka āārīmerāde marī Opuyare pépereakōñurā.

¹¹Pablo iri makāgue āārīmakū, Marīpu īgū turari merā īgūrē wāri iri īmurirē irimakū iriyupu. ¹²Irasirimakū īārā, masaka surī gasiri, Pabloya dupu pērēadea gasirire pūrīrikurā puro āiānañurā. Īgūsā āīmakū, pūrīrikurā iri gasirire moaña, tarinañurā. Wātēa ñajāsūnerāde irire moaña, wirisūnañurā.

¹³⁻¹⁴Iripoe gajirā judío masaka wātēārē béowiugorenarā iriñurā. Īgūsā Esceva wāikugu pūrā su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejārāgora āārīñurā. Esceva paía opu āārīyupu. Īgū pūrā Pablo irirosūta marī Opu Jesús wāi merā wātēārē béowiuduārā, āsū ārīñurā:

—Jesús, Pablo weredi wāi merā dorea musārē. Wirika musā ñajādire! ārī béowiudiñurā. ¹⁵Īgūsā irasū ārīkeremakū, wātī masakugue ñajādi āsū ārīyupu:

—Jesúre, Pablore masīa. Musā gapure masībea. ¿Niisāno āārīrī musā? ārīyupu.

¹⁶Īgū irasū ārimakūta, wātī ñajāsūdi gapu pari meébeja, būro turaro merā īgūsā āārīpererārē ñēā, tarinugāyupu. Īgūsārē pá, kāmítū, īgūsāya surire yeguepeokōāyupu. Irasirirā surī marīrā, kāmīkurāgue ūmawiriañurā. ¹⁷Īgūsā irasū waadea kerere pérā, āārīpererā Efeso marā, judío masaka, judío masaka āārīmerāde péguca, būro guīñurā. Irasirirā marī Opu Jesús wāirē ōārō goepeyari merā būremuñurā pama.

¹⁸Irasirirā wārā dupiyuro Jesúre būremunugānerā gapu īgūsā ñerō irideare masaka péurogue weretarirā ejañurā. ¹⁹Īgūsā merā wārā yéa āārīrā

āārīñurā. Irasirirā īgūsā bayirima gojadea papera turirire iroguē āia, masaka iūrō irire soebéokōñurā. Āārīpereri iri wajakudeare īgūsā keoñamakū, cincuenta mil niyeru koeri wajakuadiyuro. ²⁰Īgūsā irasirimakū īādero puru, ūmuriku wārā masaka Marīpuya kerere pérā, īgū turari merā Jesúre būremunugāñurā.

²¹Irasū waadero puru, Pablo āsū ārī guñayupu: “Macedonia nikū waapurori, iri nikūrē taria, Acaya nikūdere taria, Jerusalégue waagura. Iro merāta Romarē īāgū waagura”, ārī guñayupu. ²²Irasirigu īgū waaburi dupiyuro pérā īgūrē iritamurārē Erasto, Timoteore iriyupu Macedoniague. Pablo gapu sugata dujayupu dapa Asiaguere.

Efeso marā Pablo merā gua, gaguinídea

²³Pablo Efesogue āārīripoe gajirā iro marā būro werenírī merā īgūrē iāturiñurā, masaka wārā Jesúre būremumakū īārā. ²⁴Sugu plata wāikuri kōme merā moārīmasū Demetrio wāikugu Pablore iāturiwāgūyupu. Īgū plata merā iro marā būremugō Artemisa wāikugo būremurī keori wiirigārē weanayupu. Īgū, gajirā moārā merā īgūsā weadeare masakare duarā, wáro wajatanañurā. ²⁵Irasirigu Demetrio īgū merā moārārē, gajirā īgū irirosū plata moārārē siu neeō, āsū ārīyupu:

—Yū merāmarā, ōārō péka! Irire masīa musā. Marī weadeare duari merā wáro wajata, ōārō āārīkōā. ²⁶Pablo bueadere masīa. Āsū ārī buegorenami: “Masaka būremurā keori weadea, turari oparā irirosū āārībea. Ūmugasigue marā Opu irirosū neō āārībea, keori weadea āārā”, ārī buemi. Irire pérā, wārā masaka ōō marā, āārīperero Asia marāde īgū buedeare: “Diayeta āārā”, ārī guñama. ²⁷I marīrē būro goea. Marīya moārī wajamarīākōāburo yāa. Marī būremugō Artemisaya wiide ubu āārīrī wii dujakōārokoa. Dapagueta āārīperero Asia marā būremuadima igore. Masaka Pablo wererire būremurā sōō gapu

merā igore buremunemobirikuma pama, āriyupū Demetrio igūsārē.

²⁸ Igū irasū ārimakū pérā, būro guari merā:

—Artemisa, Efeso marā buremugō turago āārīmo, āri gaguinīpūroriñurā.

²⁹ Igūsā gaguinīmakū, gajirā wārā Efeso marā: “¿Naásū waarī?” āri pēmasibirikererā, igūsāde gaguinīperekōñurā. Irasū gaguinīrāta Gayore, Aristarcōrē ñēā, iri makā marā nerērōgue igūsārē tūāwāgāñurā. Gayo, Aristarco Macedonia marā, Pablōre wapikūwāgānerā āārīñurā. ³⁰ Igūsārē ñēāmakū iāgū, Pablo gapū masaka wārā watopegue igūsārē weregu waaduadiyupū. Jesúre buremurā gapū waadorebiriñurā. ³¹ Gajirā iri nikū marā oparāde, Pablo merāmarā igūrē: “Gua murē dorea: ‘Igūsā nerērōgue waabirikōāka!’ ” āri kere iriñurā.

³² Iroque nerēanerā būro gaguinīrā iriñurā dapa. “¿Nasirirā marī ōogue nerērī?” ārimasimerā igūsā gāāmerō gaguinīmirēkōñurā. ³³ Irasirirā judío masaka igūsāyagure Alejandro wāikūgure gaguinīrā iūrōgue túmeénúñurā igūsārē weredorerā. Irasirigū igū gapū igūya mojó merā irikeo: “Iropata gaguinīka, toeaka!” āriduadiyupū. “Gua judío masaka ñerō iribeā”, āri wereduadiyupū. ³⁴ Igū judío masakū āārīrīrē iāmasirā, āārīpererā suro merā pe hora gaguinīñurā:

—Artemisa, Efeso marā buremugō turago āārīmo, āri gaguinīñurā.

³⁵ Igūsā būro gaguinīmakū iāgū, sugu iri makā marā oparārē iritamugū masakare toedore, āsū āriyupū:

—Musā, Efeso marā ōārō péka! Artemisa, marī buremugō turago āārīmo. Igore buremurī wiire, igo keori ūmugasigue dijarideadere korerā āārā marī. Irire āārīperero marā ōārō masīma. ³⁶ “I diaye āārībeā”, ārīmasībema. Irasirirā iropata gaguinīka, toeaka! Gaguinīnemobirikōāka pama! Diaye gūñaka musāde! Noó gāāmerō pēmasirī marīrō gajinorē iribirikōāka!

³⁷ Īisā musā ñēānerā marī buremurī

wiirimarē neō yajabirama. Marī buremugōrē ñerō neō āri werenībirama. Igūsā ñerō iribirikeremakū, igūsārē ñēā, ōogue āriayo. ³⁸ Demetrio, igū merā moārā igūsārē weresāduarā, weresārīrē beyerimasā pūroque waaburo. Iroque i nikū marā oparā iūrōgue igūsārē weresādeare āmumasīma. ³⁹ Oparā i makā marārē siu neeōmakū iārā, gajino sērēduarā, werenīrā aarika! ⁴⁰ Dapagā musā guari merā gaguinīadea kerere marī oparā pérā: “Marīrē tarinugāduarā yāma”, āri weresābukuma. Irasirirā marī būro gaguinīadea waja marīrē weresāmakū neō yujumasībiriubukoa, āriyupū oparārē iritamugū igūsārē. ⁴¹ Irire were odo: “Iropata āārā. Waaka musāya wiirigue!” āriyupū.

Pablo Macedoniague, Greciague ejadea

20 ¹ Igūsā irasū āri gaguinīmirēdero pūru, Pablo gapū Jesúre buremurārē siu neeō, igūsārē ōārō āārīrikūdoregu, wereyupū. Were odo, mojó ñēā, igūsārē seretu, Macedoniague waakōāyupū. ² Iroque eja, iroma makārī marārē Jesúre buremurārē igū werenīrī merā ōārō gūñaturamakū iriyupū. Pūru Greciague waayupū. ³ Irore urerā abegora āārīyupū. Pūru Siria nikūgue doódiru merā taribujabu iriripoe judío masaka: “Murē ñerō iriduarā iriama”, ārīrī kerere péyupū. Irasirigū: “Maa merā Macedoniagueta dujāagura doja”, āri gūñayupū. ⁴⁻⁵ Gua, igū merā waaburi dupiyuro gajirā igū merāmarā Troas wāikurī makāgue waa, guare yūñurā. Īisāku āārīmā: Sōpater wāikūgu Bereamu, Pirro wāikūgu magū āārīmī. Gajirā Tesalónica marā pérā Aristarco, Segundo wāikurā āārīmā. Gajigu Derbemu Gayo wāikūgu, gajigu Timoteo, gajirā Asia marā Tíquico, Trófimo āārīmā. ⁶ Igūsā yúripoe gua gapū pá wemasārī morēña marīrī baari bosenu pūru, Filipogue āārānerā doódiru merā su mojóma nurī taribuja, Troague ejabu. Iroque igūsārē bokaja, igūsā merā su semana dujabu.

Troague Pablo naadea

⁷ Siñajārīnu āārīmakū, gajirā Jesúre būremurā merā pārē dukawa baamurā nerēbu. Pablo gajīnu gapu waabu āārīsīā, yoiripoe buemi ĩgūsārē. Ŋami deko āārīmakū bue odobirimi dapa. ⁸⁻⁹ Gua nerērī taribu, ure kaya wekama taribu, siāgori wāri opari taribu āārībū. Pablōre iro āārīrā pēripoe sugu maamu Eutico wāikugu ventanague doami. Pablo ĩgūsārē yoiripoe buemakū, ĩgūrē wuja ejayuro. Irasirigu kārītari, yebague yuridījakōāmi. ĩgū yuridījamakū ĩārā, ĩgū puro waa, kōmoadiguere āīwāgū doboma. ¹⁰ ĩgūsā irasū irimakū ĩāgū, Pablo dijari, maamūrē pābua āīwāgūnū, ĩgūsārē weremi:

—Gukabirikōāka! Okami dapa, ārīmi.

¹¹ ĩgū irasū ārīmakū, maamu kōmoadigue āārīkeregu, masākōāmi. ĩgū masāmakū ĩāgū, Pablo dupaturi murīa, pārē dukawa, ĩgūsā merā baami. ĩgū irasiriadero puru, yoiripoe buenemomi doja. Boyoburo dupiyurogā ĩgūsārē bue odo, wiriakōāmi. ¹² ĩgū wiriadero puru, irogue nerēanerā Eutico kōmoadigue masādire usuyari merā ĩgūya wiigwe āīāma.

Pablosā Troas āārānerā

Miletogue waadea

¹³ Pablo guare ārīderosūta doódiru merā ĩgū dupiyuro Asogue waabu. ĩgū gapu ĩgū waaduaderosūta maague waami. ¹⁴ Asogue guare bokaja, gua merā doódirugue űajāa, Mitilenegue waami. ¹⁵⁻¹⁶ Gajīnu iro merā waarā, Quío wāikuri nūgūrō bokatiūrōgue ejabu. Gajīnu waarā, Samogue ejabu doja. Iro merā waa, Trogilio wāikurogue kārībū. Pablo, Pentecostés bosenu dupiyuro Jerusaléguere ejaduagu, guare: “Asiare yoiripoe āārīduabirīkoa yu”, ārīmi. “Irasirirā Efesore diayeta taria, Miletogue waapurumurā!” ārīmi. Irasirirā gajīnu gapu waa, Miletogue ejabu.

Pablo Efeso marā Jesúre būremurā oparārē weredea

¹⁷ Pablo Miletogue āārīgū, Efeso marā Jesúre būremurā oparārē kere iriumi

ĩgū puro aaridoregu. ¹⁸ ĩgūsā ĩgū puro ejamakū, ĩgūsārē ārīmi:

—Asiague ejagu, musā merā neōgora yu irideare oārō masā musā. ¹⁹ Musā merā āārīgū, marī Opuyare iribū. Irasirigu musārē neō tarinugābiribū. Masaka Jesúre būremubirimakū ĩāgū, orebu. Judío masaka yure wējēduakeremakū, musārē buebu. ²⁰ Musā nerērōgue, musāya wiiriguedere āārīpereri musā oārō āārīrikuburire buebu. ²¹ Judío masakare, judío masaka āārīmerādere irireta buebu. “Oārō péka! Musā űerō iririre piri, Marīpuya gapure oārō irinugāka! Marī Opu Jesúre būremuka!” ārī buebu. ²² Irasirigu dapagorare Ōāgū deyomarīgū dorederosūta Jerusaléguere waagū yāa. Irogue yure āsū waarokoa, ārīmasībirīkoa dapa. ²³ Yu ejadea makārīku Ōāgū deyomarīgū āsū ārīmi yure: “Mu irogue waamakū, masaka murē peresu iri, űerō tarimakū irirākuma”, ārīmi. Iri ditare masā. ²⁴ Irīre masīkeregu, guībea. Yaa okaridere maībea. Marīpu masaka āārīpererārē maīrī merā ĩāmi, ārīrī kerere marī Opu Jesús weredoremi yure. I ditare ĩgū yure moārī pídeare iripeoduāa.

²⁵ Yu musā merā āārīgū, Marīpu ĩgūyarārē doreri kerere weregorenabu. Dapagorare musā neō dupaturi yure ĩānemobirīkoa. Irīre masā yu. ²⁶⁻²⁷ Irasirigu dapagārē irīre werea musārē. āārīpereri Marīpuyare ĩgū yure weredoredeare werebu musārē. Irasirirā musā āārīpererā irīre: “Neō pébea yu”, ārīmasībirīkoa. Perebiri peamegue waamakū, ĩgūsā péduabirīdea waja āārīrokoa. Yaa waja āārībirīkoa. ²⁸ Irasirirā Marīpuyare oārō péduripīka! Musā Jesúre būremurārē, Ōāgū deyomarīgū musārē koredorerādere: “Oārō péka musāde!” ārī wereka! ĩgū magū boagu dí béodea merā Marīpu ĩgūsārē ĩgūyarā āārīmakū iridī āārīmī. Irasirirā ĩgūsārē oārō koreka, oveja korerā ĩgūsāyarā ovejare oārō korederosūta! ²⁹ Yu waadero

puru, gajirā ārikatorimasā, makānū marā diayēa ovejare wejēduarā irirosū musā puro ejarākuma. Īgūsā bueri merā musārē dukawarimakū iriduārākuma. ³⁰Purugue gajirā musā merāmarāta musārē Jesúre buremurārē ārikatorākuma īgūsā buerire pēdorerā. ³¹Irasirirā ōārō pēmasika! Ūre bojorigora ūmuri, űamiri oreri merā musā āārīpererārē werebu. Irasirirā yu weredeare gūñanikōāka!

³²Dapagore Marīpure sērēbosagura musārē korebuo, ārigū. Īgū musārē maīrī merā īārī kerere buerā, ōārō āārīrikurākoa. Ūmuri ūgū turari merā musārē īgūrē buremunemomakū yāmi. Musārē īgūyarārē āārīpererārē ōārīrē sīgukumi īgū iripoegue āriderosūta. ³³Yu musā merā āārīgū, musāya niyerure, musāya surīdere: “Yure sika!” neō āribiribu. ³⁴Yu basi moādea waja merā, yu gāāmerīrē, yu merāmarā gāāmerīdere bokabu. Irire ōārō masīa musā. ³⁵Marī moā wajatadea merā gajino opamerārē iritamurō gāāmea. Ire musārē iri imubu: “Āsū iririkuka musāde!” ārigū. Marī Opū Jesús ārideare gūñaka! Āsū āriyupu: “Sugu gajino sīgū gapū īgū sirirē űeāgū nemorō űsuyami”, āri weremi Pablo Efeso marā Jesúre buremurārē.

³⁶Irasū āri odo, Pablo īgūsā merā űadukupuri merā ejamejā, Marīpure sērēmi. ³⁷⁻³⁸Sērē odo: “Musā dupaturi neō iānemobirikoa yure”, īgū ārideare gūñarā, buro bujawereri merā dujama. Irasirirā āārīpererā īgūrē pābua, orema. Puru īgūrē perague tuyabuajama gua doódiru merā waamakū iātuyarā.

Pablo dupaturi Jerusalégue waadea

21 ¹Gua Efeso marārē Jesúre buremurārē seretu odo, doódiru merā Cos wāikuri nugūrōgue diaye waakōābu. Gajinu Rodas wāikuri nugūrōrē taria, Pátara wāikuri makāgue ejabu. ²Irogue eja, doódiru Feniciague waaburidirure bokaja, iriru merā waabu doja. ³Waa, Chipre wāikuri nugūrōrē tariatā, iri nugūrō kúgapu

dujamakū iābu. Irore taria, Siria nikūrē eja, Tiro wāikuri makāma perague ejabu. Irogue doódirure moārā iriruma doebirire pīma. ⁴Irogue eja, Jesúre buremurārē bokaja, su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarinurī īgūsā merā āārībū. Īgūsā Ōāgū deyomarīgū masīrī sīsūnerā āārīsīā, Pablore: “Jerusalégue waabirikōāka murē wejēri!” āri werema. ⁵Īgūsā irasū ārikeremakū, su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarinurī puru, waakōābu. Gua waamakū, āārīpererā Jesúre buremurā, īgūsā marāposā nome, īgūsā purā iri makā turogue guare iātuyarā ejama. Irasirirā gua āārīpererā īgūsā merā perague buāa, iroma īmparogue űadukupuri merā ejamejāja, Marīpure sērēbu. ⁶Puru īgūsārē pābua seretu odo, doódiru merā waakōābu. Īgūsā gapū īgūsāya wiirigue majākōāma.

⁷Irasirirā gua Tirore āārānerā waa, Tolemaida wāikuri makāgue ejabu. Irogue eja, Jesúre buremurārē ōādore, sunu īgūsā merā āārībū. ⁸Gajinu gapū Pablo gua merā maague waami, Cesarea wāikuri makāgue waagū. Irogue eja, Felipe wāikugu Jesúya kerere weregorenaguya wiigue waa, īgū merā āārībū. Felipe Jesúre buremurā su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarā baari guerenerā watope āārīdi āārīmī. ⁹Felipe purā wapikurā nōome, marāpu marīrā nome āārīmā. Īgūsā Marīpu weredorederosūta īgūya kerere wereturiarā nome āārīmā. ¹⁰Gua irore yoawayaripoe āārādero puru, Agabo wāikugu Marīpuya kerere weredupiyugu Judeague āārādi guare iāgū ejami. ¹¹Īgū gua puro eja, Pabloya yuűuűenarīdare āi, īgū basi īgūya guburire, īgūya mojōrīrē suami. Sua odo, guare ārīmi:

—Āsū ārīmi Ōāgū deyomarīgū yure: “Idare opagu Jerusalégue ejamakū, mu basi ida merā suaderosūta judío masaka suarākuma īgūrē. Sua odo, judío masaka āārīmerārē īgūrē wiarākuma”, ārīmi yure, āri weremi Agabo guare.

¹²Īgū irasū ārīmakū pérā, gua Cesarea marā merā Pablore: “Jerusalégue waabirikōāka!” āri werebu. ¹³Pablo gapū guare ārīmi:

—¿Nasirimurā iropa ore, yure būro bujoweremakū yāri? Jerusalégue ĩgūsā yure sua, peresu irimakū ōārokoa. Marī Opū Jesúya kerere weredeade waja yu boamakū ōārokoa. Nērō yure āārīkeremakū waagura, ārīmi.

¹⁴Irasirirā gua ĩgūrē: “Waabirikōāka!” ārānerā pirikōābu pama. Āsū ārību:

—Marī Opū ĩgū gāāmerōsūta iriburo, ārīkōābu.

¹⁵Puru guayare āmu, Jerusalégue waakōābu. ¹⁶Iroque waamakū, gajirā Cesarea marā Jesúre būremurā gua merā waama. ĩgūsā merāmu Mnasón wāikugu Chipremū āārīdi, yoaripoe Jesúre būremugū āārīmī. Irasirirā Jerusalégue eja, ĩgūya wiigüe ĩgū merā āārībū.

Pablo Santiagore ĩagū ejadea

¹⁷Gua Jerusalégue ejamakū, iro marā Jesúre būremurā usuyari merā bokatīrīma. ¹⁸Gajinu Pablo gua merā Santiagore ĩagū waami. ĩgū puroguere āārīpererā Jesúre būremurā oparā, nerēnerā āārīmā. ¹⁹Pablo ĩgūsārē ōādore odo, judío masaka āārīmerārē āārīpereri Marīpu ĩgū merā irideare weremi. ²⁰ĩgū weremakū pérā, Marīpure: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari sīma. Puru āsū ārīma Pablore:

—Guayagu, ire ōārō masīa mu. Wārā judío masaka Jesúre būremukererā, āārīpererā: “Moisés doredeadeare iriro gāāmea dapa”, ārīma. ²¹Gajirā masaka āsū ārī werewuama murē: “ĩgū judío masaka āārīmerārē āārīrōgue āārīgū, judío masaka iroque āārīrārē Moisés doredeare iridorebemi. ĩgūsā pūrārē ĩgūsāya dūpuma gasirogārē wiiridorebemi. Marī judío masaka iririkurire iridorebemi”, ārī werewuama. ²²ĩgūsā mu ōōrē ejayupu, ārīrī kerere pérā, nerē, murē turirākuma. Iro tamerārē, ¿nasirigukuri mu? ²³Āsū irika! Ōōrē wapikurā ūma āārīma. “Marīpure būremurā, āsū irirārā!” ārīnerā āārīma. ²⁴ĩgūsā merā Marīpuya wiigüe waaka! Mude ĩgūsā irirosūta irika! Moisés doredeare irirā waamurā

yāma. Irasirigu Marīpu ĩūrōrē ĩgūsā iriri wajare wajaribosaka! Mu irasiriadero puru, ĩgūsāya poarire wuadorerākuma. Mu irasirimakū ĩārā, āārīpererā masaka murē werewuadeare: “Ārīkatorā irīnuma”, ārīrākuma. “ĩgūde Moisés doredeare ōārō irigu āārīmī”, ārīrākuma. ²⁵Judío masaka āārīmerārē Jesúre būremurārē gua gojadea pūrē iriusiabu. Āsū ārī gojabu: “Keori weadea puro baari pīdeare, waimurā wēnugū biu wējēanerāya díkuri díre baabirikōāka! Díre irībirikōāka! Nome merā nērō irībirikōāka! Nomedē ūma merā nērō irībirikōāka!” ārī gojabu gua, ārīma Pablore.

Marīpuya wiigüe judío masaka Pablore nēādea

²⁶Irasirigu Pablo gajinu gapu wapikurā ūma merā Marīpu ĩūrō Moisés doredeare irigu waayupu. Puru Marīpuya wiigüe ñajāa, Pablo paíre ārīyupu: “Su semana dūyāa, gua Moisés doredeare iri odoburo. Gua odorinu āārīmakū, guaku waimurā ejorārē ārīrīrākua. Marīpu ĩūrō ĩgūsārē wējē soepeoka! ārīrā!” ārīyupu.

²⁷ĩgūsā Moisés doredeare iri odoburipoe Asia marā judío masaka Pablore Marīpuya wiigüe āārīgūrē ĩāñurā. Irasirirā gajirārē iri wīi āārīrārē ĩgū merā guamakū iri, Pablore nēā, āsū ārī gaguinīnurā:

²⁸—Guayarā Israel bumarā, guare iritamuka! ĩta āārīmī, āārīpereroguere marīrē nērō ārī werenígorenagū. “Judío masaka ñegoroma. Moisés doredea wajamāa. I wiide ñegorāa”, ārī buegorenami masakare. Gajire griego masakare i wiigüe āñajāgū nērō irigu yāmi i wiire, ārīñurā.

²⁹Pablo iro dupiyuro Trófimo merā makāgue āārīmakū ĩānerā āārīsīā, Pablo ĩgūrē Marīpuya wiigüe āñajāgū irikumi, ārī gūñañurā. Trófimo Efesomu judío masaka āārībi āārīyupu. Irasiriro ĩgūñorē iri wiiguere ñajāmasīña marīyuro.

³⁰Pablore weresā gaguinīmakū pérā, iri makā marā āārīpererā būro

guañurã. Irasirirã ûmañajãa, Pablöre ñeã tûãwiria, iri wii makãpurorire mata biakõãñurã. ³¹ Ìgûsã Pablöre wêjêmurã iriripoe gajirã surara opũguere wererã waanurã. Ìgû pũroge eja: “Ããrĩpererã Jerusalén marã nerê, bũro guarĩ merã gaguinĩrã iriama”, ãrĩ wereñurã. ³² Ìgûsã irasũ ãrĩmakũ pégu, surara opũ ìgũyarã surarare, ìgûsãrê dorerãdere siu neeõ, ìgûsã merã Pablöre wêjêduarã pũroge ûmawãgãyupũ. Ìgûsã ejamakũ ìarã, Pablöre pánerã piriñurã. ³³ Surara opũ Pablo pũroge eja, ìgũyarã surarare ìgũrê ñeãdore, pe kũmeda merã suadoreyupũ. Ìgûsã sua odomakũ ìagũ, surara opũ masakare sêrêñayupũ:

—¿Niño ããrĩrĩ ñĩ? ¿Nasiriari, ìgũ musã irasirimakũ? ãrĩ sêrêñayupũ.

³⁴ Ìgũ irasũ ãrĩmakũ, masaka gapũ: “Ãsũ iriami”, ãrĩ, gajirã gajirosũ, gajirã gajirosũ gaguinimirekõãñurã. Ìgûsã irasũ gaguinimãkũ, surara opũ neõ diaye pébiriyupũ. Irasirigu ìgũyarã surara ããrĩrĩ wiigüe Pablöre ãiãdoreyupũ. ³⁵⁻³⁶ Ìgûsã iroge ìgũrê ãiãmakũ ìarã, wárã masaka: “Wêjêkõaka ìgũrê!” ãrĩ gaguinĩ, tũyañurã. Irasirirã surara ìgûsãya wii makãpũro marĩaro ejarã, Pablöre ãikõã marĩañurã, masaka ìgũrê wêjêrĩ, ãrĩrã.

Pablo masakare: “Neõ ñerõ iribea yu”, ãrĩ weredea

³⁷ Iri wiigüe eja, ìgũrê peresu irimurã iriripoe surara opũre:

—Yu, mu merã werenidũakoa, ãrĩyupũ.

Pablo griego ya merã werenimãkũ pégu, surara opũ gapũ ãrĩyupũ:

—¿Mu griego yare masĩrĩ? ³⁸ ¿Sõõ ããrãdi, Egiptomũ meta ããrĩrĩ mu? Ìgũ romano marã oparã merã gãmekêãduagu, wárã cuatro mil wêjêrĩmasãrê siu neeõ, masaka marĩrõgue ãiayupũ. ¿Ìgũ meta ããrĩrĩ mu?

³⁹ Ìgũ irasũ ãrĩmakũ pégu, Pablo yujyupũ:

—Yu, ìgũ meta ããrã. Judío masakũ ããrã. Tarso, Cilicia nikũ ããrĩrĩ makã deyoabũ. Ubu ããrĩrĩ makãmu ããrĩbea.

Irasirigu murê sêrêa. Ìsã masaka merã werenidoreka yure! ãrĩyupũ.

⁴⁰ Ìgũ irasũ ãrĩmakũ pégu, surara opũ: “Jáu, wereníka!” ãrĩyupũ. Irasirigu Pablo marĩroge murĩnugã, ìgũya mojó merã masakare toeburo, ãrĩgũ, irikeoyupũ. Ìgũ irasirimakũ ìarã, toekõãñurã. Ìgûsã toemakũ, Pablo hebreo ya merã wereyupũ ìgûsãrê:

22 ¹—Yaarã, yu irideare musãrê weremakũ, õarõ péka! ãrĩyupũ Pablo.

² Ìgũ hebreo ya merã werenimãkũ pérã, masaka toeperekõãñurã. Irasirigu Pablo ìgûsãrê ãsũ ãrĩ wereyupũ:

³—Yu judío masakuta ããrã. Cilicia nikũ Tarso wãikuri makãgue deyoabũ. Iro deyoadi ããrikeregũ, õõ Jerusalén masãbu. Gamaliel wãikugu buemi yure. Irasirigu marĩ ñekũsãmarãrê Moisés doreri pídeare õarõ masã. Irasirigu musã irirosũta yude Marĩpu doredeare õarõ yáa. ⁴ Iripoeguere Jesúre buremurãrê ñerõ iriunabũ. Surãyerire wêjêdorebũ. Ûmarê, nomedere ñeã, peresu iriunabũ. ⁵ Paía opũ, ããrĩpererã judío masaka oparã yu ãrĩrĩrê: “Irasũta iriunami”, ãrĩ weremasĩma musãrê. Ìgûsãta yure su pũ gojabosama marĩyarã Damasco marãrê Jesúre buremurãrê ñeãdorerã. Irasirigu iri pũ merã Jesúre buremurãrê ñeãgũ waadibũ, õõ Jerusalégue ìgûsãrê ãiãa peresu iribu.

Pablo ìgũ Jesúre buremunugãdeare weredea

⁶ Goeripoe ããrĩmakũ, yu Damascogue ejabu iriripoe gũñaña marĩrõ ãmugasi bũro kũmijurõ yu pũrore gosesiribũ. ⁷ Irasũ waamakũ, yebague meêmejã, pũrũ ãsũ ãrĩ werenimãkũ pébũ. “Saulo, ¿nasirigu yure ñerõ yãrĩ mu?” ⁸ Ìgũ irasũ ãrĩmakũ pégu: “¿Noã ããrĩrĩ mu?” ãrĩ sêrêñabũ. Ìgũ gapũ: “Yu, Jesús Nazaretmũ mu ñerõ iriguta ããrã”, ãrĩmi yure. ⁹ Yu merã ããrĩnerã iri gosesiririre ìagũkakõãma. Irire ìãkererã, Jesús yure werenimãkũ pébirima. ¹⁰ Pũrũ: “Yu Opũ, ¿nasirigukuri yu?” ãrĩ sêrêñabũ ìgũrê. Ìgũ yure yujyumi: “Wãgãnugã,

Damascogue waaka! Irogue sugu āārīpereri yu murē iridoreburire murē weregukumi”, ārimi. ¹¹Buro kūmijūrō waadea yaa koyere neō deyomarīmakū irikubu. Irasirirā yu merāmarā yaa mojōgue ñeā, Damascogue āiāma.

¹²Yu iro ejadero puru, Ananías wāikugu, Marīpure buremugū, Moisés doredeare ōārō irigu yure iāgū ejami. Igū iro marā judío masaka āārīpererā buremugū āārīmi. ¹³Igū yu puro ejanugāja: “Yaagu Saulo, mu dupaturi koye iāgukoa doja”, ārimi. Igū irasū ārimakūta, dupaturi iābu doja. Irasirigu Ananías yu puro nīmakū ōārō iābu. ¹⁴Yu iāmasiadero puru, yure ārimi doja: “Iripogue Marīpu marī ñekūsāmarā buremudi murē besyadi āārīmi, igū dorerire ōārō iribure, igū magūrē ñerī opabire iābure, igū werenīrīrē pēbure. ¹⁵Irasirigu āārīpererā masakare mu iādeare, mu pēdeare weregorenagukoa. ¹⁶Dapagorare yoaripoe yūbirikōāka! Wāgānugā, deko merā wāiyedoreka, mu marī Opu Jesúre buremurirē imugū! Marīpure: ‘Jesúre buremua, irasirigu yu ñerō irideare kātika!’ āri sērēka, mu ñerō irideare kātiburo, āriḡū!” ārimi Ananías yure.

Pablo judío masaka āārīmerārē Marīpu igūrē buedoredeare weredea

¹⁷Puru Damascogue āārādi i makā Jerusalégue dujajagu, Marīpuya wiigüe igūrē sērēgū waabu. Irogue kērō irirosū waarīre iābu. ¹⁸Irogue Jesús yure deyoa, weremi: “Jerusalén marā yaare mu weremakū pēduabema. Irasirigu murīgora gajirogue waaka!” ārimi. ¹⁹Igū irasū ārimakū pēgu, igūrē ārību: “Yu Opu, Jerusalén marā yu irideare ōārō masīma. Yu judío masaka nerērī wiirigüe āārīrārē murē buremurārē ñeā pá, peresu iribu. ²⁰Muya kerere weredi Estebārē igūsā wējēmakū, igūrē wējērāya surī wekamarē korebosabu. ‘Ōārō irirā, wējēma’, āri gūñabu”, āri werebu yu Opure. ²¹Yu irasū ārimakū pēgu, yu Opu weremi: “Yoarogue waaka! Judío masaka āārīmerārē

buedoregu iriugura murē”, ārimi, āri wereyupu Pablo igūsārē.

Surara opu Pablo merā werenídea

²²Pablo: “Yu Opu Jesús judío masaka āārīmerārē buedoregu iriugura”, ārīrīrē pērā, buro guari merā gaguinīnūrā: —Dapagorare īī āārīnemobirikōāburo. Dapagorata boaburo, āri gaguinīnūrā.

²³Irasū āri gaguinīrā, igūsāya surī wekamarē wējāsiri, nikūwera merā meésiriñūrā. ²⁴Irasirimakū iāgū, surara opu igūyarārē Pablöre igūsāya wiigüe āīñajāadoreyupu. Pablöre: “¿Nasirirā masaka murē guari merā gaguinīrī?” āri masīduagu igūrē tārāadoreyupu. ²⁵Irasirirā igūrē sua, tārāmurā iriripoe Pablo gapu igū puro nīgūrē surarare doregure āriyupu: —Yu romano marāya nikūmu āārā.

Irasirirā weresārīrē beyerimasū yure: “Āsū iriami ñerō irigu”, āri weresābirikeremakū, ubugorata tārāmasībea musā yure, āriyupu.

²⁶Igū irasū ārimakū pēgu, surarare doregu igū opure weregu waayupu: —Ōārō pémasīka! “Romano marāya nikūmu āārā yu”, ārāmi. Irasirigu ñerō iribirikōāka igūrē! āriyupu.

²⁷Igū irasū ārimakū, surara opu Pablöre sērēñagū waayupu:

—¿Diyeta romano marāya nikūmu āārīrī mu? Wereka yure!

Pablo gapu igūrē:

—Igūta āārā, āri yujuyupu.

²⁸Surara opu igūrē āriyupu:

—Yu romanomu āārīduagu wáro niyeru wajaribu.

Pablo igūrē āriyupu doja:

—Yu tamerā romanoma makāgue deyoabu. Irasirigu deyoagugueta romanomu āārīdi āārā yu.

²⁹Igū irasū ārimakū pērā, igūrē tārāboanerā gūi wiriakōāñūrā. Surara opude Pablo romanomu āārīrīrē pēgu, kōmedari merā igūrē sua tārādoreadeare gūñagū, gūiyupu.

Pablo judío masaka oparā puro āārīdea

³⁰Irasirigu gajinu gapu judío masaka Pablöre weresādeare masīduagu, paía

oparârê, gajirâ âârîpererâ judío masaka oparârê siiu neeöyupû. Îgûsâ nerêmakû îagû, Pablöre îgûsâ suadea kômedarire kura, âi, îgûsâ îürö doboyupû.

23 ¹Pablo judío masaka oparârê îâbokatîünügâja, âsû âriyupû: —Yaara, yu okaro bokatiürö Marîpu îürö ôârö âârîrikua, âri péñâa. Irasirigû gûñarikuro marîrö âârîkôâa.

²Îgû irasû ârîmakû pégu, paía opu Ananías Pablo werenîrîrê péduabi îgû puro âârîrârê îgûya disire pádoreyupû.

³Irasirigû Pablo Ananîare âsû âriyupû: —Marîpu murê wajamoâgukumi gajirârê mu yure pádoreri waja. Mu irikatorikugû âarâ. Yure: “Moisés doredeare tarinügâa”, âri îâkeregu, mu gapû iri dorerire tarinügâa, gajirârê yure pádoregu, âriyupû.

⁴Irasû ârîmakû pérâ, iro âârîrá âsû ârîñurâ Pablöre:

—Nerö âri werenîbirikôâka paía opure Marîpu beyedire!

⁵Îgûsâ irasû ârîmakû pégu, Pablo âriyupû doja:

—Yaara, yu masîbirakubû îgû paía opu âârîrîrê. Masîgû irasû ârîbiriboakuyo. Marîpuya werenîrî gojadea pûguere: “Musâya makâ marâ opure ñerö âri werenîbirikôâka!” âri gojasüdero âârîbû.

⁶Iroque âârîrá: Saduceo bumarâ, gajirâ fariseo bumarâ âârîñurâ. Irasirigû îgûsârê îagû, Pablo busuro wereníyupû:

—Yaara, yude fariseota âarâ. Fariseo bumâ magûta âarâ. Irasirirâ masaka boanerâ masârîrê yu buremurî waja yure wajamoâduakoa, âriyupû.

⁷Îgû boanerâ masârîrê weremakû pérâ, fariseo, saduceo bumarâ merâ gâme guaseonügâñurâ. Irasirirâ iri wiigue suro merâ âârânerâ âârîkererâ, gâme dukawariakôñurâ.

⁸Saduceo bumarâ: “Masaka boanerâ masâbirikuma. Marîpure wereboerâ marikuma. Masaka boanerâ yujpûrârîde marîkoa”, âri wererâ âârîñurâ. Fariseo bumarâ gapû âârîpereri irimarê buremurâ âârîñurâ.

⁹Irasirirâ irimarê gâme guaseo, buro gaguinîñügâñurâ. Irasirirâ surâyeri

fariseo bumarâ Moisés doredeare buerimasâ wâgânugâ, wereñurâ:

—Masakû boadi, o Marîpure wereboegu diayeta îi merâ wereniakumi. Irasirirâ îgûrê ñerö iriami, neö ârîmasibeâ. Îgûrê wajamoârâ, Marîpure ñerö irirâ iribukôâa marî, ârîñurâ.

¹⁰Îgûsâ buro gaguinîmakû îagû, surara opu gapû Pablöre güisâyupû. “Îgûrê ñeâ, tüâwêjasiribéokôâbukuma”, ârîgû, îgûyarâ surarare: “Pablöre âîaka, dupaturi marî âârîrî wiigue!” âri iriyupû.

¹¹Iri ñamita marî Opu Jesús Pablöre deyoa, wereyupû:

—Gûñaturaka! Güibirikôâka! I makâ Jerusalén marârê yaa kerere wereaderosûta Roma marâdere weregu waaka! âriyupû.

Judío masaka Pablöre wêjêduadea

¹²Gajinu gapû surâyeri judío masaka Pablöre wêjêduarâ nerê, âsû ârîñurâ:

—Dapagâ merâ neö baabiri, iirîbirikôârâ! Îgûrê wêjemerâ ñamerâta boarâ! Îgûrê wêjêbirimakû, Marîpu marîrê wajamoâburo, ârîñurâ.

¹³Irasû âri werenîrá cuarenta nemorö âârîñurâ. ¹⁴Puru paía oparâ, gajirâ judío masaka oparâ purogue wererâ waañurâ:

—“Dapagâ merâ neö baabirikôârâ! Îgûrê wêjemerâ ñamerâta boarâ! Îgûrê wêjêbirimakû, Marîpu marîrê wajamoâburo”, ârâbû, ârîñurâ. ¹⁵Irasirirâ musâ, musâ merâmarâ oparâde ârikatori merâ kere iriuka surara opuguerê! “Ñamigâ Pablöre dupaturi îgû irideare weremakû péduakoa”, ârika îgûrê! Surara opu iri kerere pégu, Pablöre ôôgue âiwâgâridoregukumi. Irasirirâ maague yûrá, îgû ôôrê ejaburo dupiyuro îgûrê wêjêmurâ, ârîñurâ.

¹⁶Pablo tígö magû gapû îgûsâ irasû âri werenîmakû péyupû. Irasirigû Pablöre surara âârîrî wiigue âârîgûrê weregu waayupû. ¹⁷Pablo irire pégu, sugû surarare siiu wereyupû:

—Îi maamu mu opure gajino wereduayupû. Irasirigû îgû purogue âîaka! âriyupû.

¹⁸Ígũ irasũ árĩmakũ pégu, surara Pablo tĩgõ magũrẽ ígũ opũ pũrogue aĩja, árĩyupũ:

—Pablo peresugue aãrĩgũ yũre tĩ maamurẽ mũ pũro iriuami. Ígũ murẽ gajĩno weregu aarĩgũ iriami, árĩyupũ.

¹⁹Ígũ irasũ árĩmakũ pégu, surara opũ maamurẽ ígũya mojørẽ ñeã tũãwãgã, masaka péberogue sërẽñayupũ:

—¿Naásũ árĩbu iriari mũ yũre?

²⁰Maamu gapũ ígũrẽ árĩyupũ:

—Judío masaka oparã murẽ ígũsã pũrogue Pablore aĩadorerākuma. Murẽ aĩsũ árĩ werenĩama: “Nãmĩgārẽ dupaturi Pablore sërẽñaduakoa ígũ irideare õarõ masĩmurã”, árĩkatorākuma. ²¹Irasirĩgu ígũsārẽ yũjubirikõaka! Ũma cuarenta nemorõ maague Pablore wējẽmurã duriri merã yũsiama. “Dapagã merã neõ baabirikõārã! Ígũrẽ wējẽmerã uamerãta boarã! Ígũrẽ wējẽbirĩmakũ, Marĩpũ marĩrẽ wajamoõaburo”, ārãma, árĩ wereyupũ maamu surara opũre.

²²Ígũ irasũ árĩmakũ pégu, surara opũ gapũ:

—Waaka doja! Irire gajĩrārẽ neõ werebirikõaka! árĩyupũ ígũrẽ.

Surara opũ Pablore Félix pũrogue iriudea

²³Maamu waadero pũũ, opũ pẽrã ígũyarã surarare dorerārẽ siuu wereyupũ:

—Yaarã surarare doscientos gubu merã waamurārẽ, setenta caballu weka peyamurārẽ, doscientos sarerĩ yuku oparãdere Cesareague waamurārẽ ígũsãyare amudorerã waaka! Ígũsã amu odomakũ, dapagã ñami nueve aãrĩmakũ, ígũsārẽ siuuka! ²⁴Pablo peyamurã caballuadere amubosaka! Irasirĩgu õarõ waagukumi. Õarõ pĩrã waaka, ígũrẽ opũ Félix pũro Cesareague! árĩyupũ surara opũ ígũ dokamarārẽ.

²⁵Irasũ árĩ odo, Félire su papera pũ aĩsũ árĩ gojayupũ:

²⁶Yũ, Claudio Lisias, murẽ opũ Félire yũ buremugũrẽ õadorea.

²⁷Judío masaka tĩ Pablo wãĩkũgũre ñeã, wējẽadima. Ígũ romano marã nikũmũ aãrĩrĩrẽ masĩgũ, yũ gapũ

ígũrẽ ígũsã wējẽboadire yaarã surara merã wijatagũ ejabũ. ²⁸Irasirĩgu ígũrẽ ígũsã weresãdeare masĩduagu judío masaka oparã pũro aĩjabũ.

²⁹Judío masakaya dorerĩ ditare ígũ tarĩnũgãdea waja ígũsã weresãmakũ pégu, ígũrẽ peresu iribiribũ. Ñeéno waja wējẽmasĩña marĩbũ ígũrẽ.

³⁰Irasirĩgu judío masaka ígũrẽ wējẽkõārã, árĩrĩ kerere pégu, mũ pũrogue iriua. Ígũrẽ weresãnerã mũ pũrogueta waa, murẽ weresãrã waaburo, árĩbũ ígũsārẽ. Iropata aãrã, árĩ gojayupũ surara opũ Félire.

³¹Irasirĩrã surara ígũsã opũ doreaderosũta iri ñami merã Pablore Antĩpatris wãĩkũri makãgue aĩãñurã.

³²Gajĩnu gapũ surara gubu merã waanerã iro merãta ígũsã aãrĩrĩ wiigue gãme dujãakõãñurã. Caballua weka waanerã dita Pablore Cesareague aĩ tariañurã. ³³Pũrũ Cesareague Pablore aĩja, surara opũ ígũ iriudea pũrẽ Félire wiañurã. Irasirĩrã Pablore Félix pũrogueta pĩkõãñurã. ³⁴Félix iri pũrẽ bueña odo, aĩsũ árĩ sërẽñayupũ:

—¿Dĩĩ nikũmũ aãrĩrĩ tĩ?

—Cilicia nikũmũ aãrĩmĩ, árĩ yũjuñurã.

³⁵Félix Pablore árĩyupũ:

—Murẽ weresãnerã õõrẽ ejamakũ, mũ wererire pẽgura, árĩyupũ.

Irasũ árĩ odo, opũ Herodes dagũya wiigue Pablore pĩ, ígũyarã surarare koredoreyupũ.

Pablore Félix iũrõ weresãdea

24 ¹Su mojóma nurĩ tariaadero pũũ, paía opũ Ananías Cesareague waayupũ. Ígũ merã gajĩrã judío masaka oparã, gajĩgu masakare werenĩbosarimasũ Tértulo wãĩkũgũde opũ Félire Pablore weresãrã waañurã. ²Pablore ígũsã nerẽrõgue aĩjamakũ, Tértulo ígũrẽ Félire aĩsũ árĩ weresãnũgãyupũ:

—Gũa opũ, wãrĩ masĩrĩ merã guare i nikũ marārẽ doregu aãrã mũ. Mũ doreri merãta i nikũ õarĩ gorawayuro yáa. Gãmekẽarõ marĩrõ õarõ aãrĩkõãa.

³Irasirĩrã gua aãrĩperero marãgue

mu merā ōārō usuyáa. ⁴Yoaripoe mu merā wereníbirikoa. Irasirigu yu mu merā mérōgā werenímakū péka dapa!

⁵Gua ire wereduakoa murē. Íi Pablo wāikugu guare garibotarimi. Āāripereri nikūgue judío masakare guari merā gaguiní, ígūsā basi gāme dukawarimakū irigorenami. “Nazarenos” wāikuri bumarā opu āārími. ⁶Marípuya wiire ígū ñerō iriduamakū iārā, ígūrē peresu irimurā ñeābu, gua judío masakaya dorerire ígū tarinugāri waja ígūrē wajamoāduarā. ⁷Gua irasiriduamakū iāgū, surara opu Lisias wāikugu gapu gua puro eja, ígūrē turaro merā emakōāmi. ⁸Puru Lisias, gua ígūrē weresānerārē mu pūroque iriuami. Ígū irasū ārimakū pérā, ōogue aarabu. Mu basita ígūrē sērēñagū, āāripereri gua ígūrē weresārírē diayeta ārīma, ārīgukoa, ārīyupu Tértulo Féliere.

⁹Gajirā judío masaka iro āārírāde: “Tértulo diayeta wereními”, ārīñurā. ¹⁰Ígūsā irasū ārimakū pégu, opu Félix Pablora mojō merā irikeo, weredoreyupu. Pablo ārīyupu ígūrē:

—Wári bojori i nikū marārē mu dorerire ōārō masía yu. Irasirigu yaamarē usuyari merā murē weregura.

¹¹Pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarinurita taria, yu Jerusalégue Marípure buremugū ejadero puru. Irire diaye masiduagu, gajirārē sērēñaka!

¹²Yu iri makāgue āārīmakū, yure weresānerā yu gajirā merā guaseomakū neō iābirama. Marípuya wiire, judío masaka nerērī wiiriguedere, noó gajiro iri makā marārē gua gaguinímakū iribirabu. ¹³Irasirirā yure weresānerā: “Āsū iriami, irasirigu waja opami”, ārīmasībema. ¹⁴Murē gajī gapure weregura. Gua ñekūsāmarā Marípure, Moisés doreri pídeare, Marípuya kerere weredupiyunerā gojadeare buremuderosūta yu buremua. Irire buremukeregu, Jesús buedeadeare buremua. Yure weresānerā: “Jesús buedeā ārikatori āārā”, ārī wereníma. ¹⁵Ígūsā: “Marípu āārīpererā masaka boanerārē ōārārē, ñerādere

masūgukumi”, ārī gūñarōsūta yude gūñāa. ¹⁶Irasirigu yu Marípu iūrō, masaka iūrōdere yu turaro bokatīūrō ōārō iriduakoa.

¹⁷Yaa makā Jerusalérē yu wiriadero puru, wári bojori gajirogue naagorena, puru irogueta dujāabu. Irogue eja, yaarā boporārē niyeru sigū ejabu. Irogue āārīgū, Marípu iūrō waibure soepeoduadibu ígūrē buremugū. ¹⁸Marípuya wiigue waa, ígū iūrō Moisés doredeare yu iriripoe judío masaka Asia marā yu bokajama. Yu merā gajirā masaka mérāgā āārímā. Neō ígūsārē gua gaguinímakū iribiribu. ¹⁹Judío masaka Asia marā yu Marípuya wiigue irideare iānerā, yure: “Ñerō iriami”, ārī weresāduarā, ōogue mu iūrōgue weresārā aariburo. ²⁰Ígūsā aaribirimakū, judío masaka oparā ōogue āārírā yu ígūsā oparārē wereadeare péanerā: “Āsū āārā”, ārī weresāduarā, weresāburo. ²¹I tamerārē yure weresāmasima. Yu ígūsā merā āārīgū, buro turaro merā: “‘Boanerā masārākuma’, ārīdea waja yure wajamoāduakoa”, ārību ígūsārē, ārī wereyupu Pablo Féliere.

²²Ígū irasū ārimakū pégu, Félix gapu Jesúre buremurā iririkurire ōārō masísíā, āsū ārīyupu Pablora:

—Iropata pégu. Surara opu Lisias ejadero puru, murē yu iriburire weregukoa, ārīyupu.

²³Irasū ārī ōdo, Pablora koregure: “Peresugue ōārō koreka ígūrē! Iri wiigueta naā āārīkōāburo. Ígū merāmarā ígūrē iritamuduamakū kāmatabirikōāka!” ārīyupu.

²⁴Yoaweyaripoe tariadero puru, Félix ígū marāpo judío masako Drusila wāikugo merā eja, Pablora āiridoreyupu, Jesucristore ígū buremurírē weremakū péduarā. ²⁵Pablo ígūsārē āsū ārīyupu: “Marípu masakare diayemarē irimakū, ígūsā basi ñerō iriduare iribirimakū gāāmemi. I ūmu peremakū, Marípu āārīpererā ñerārē wajamoāgukumi”, ārī weremakū, Félix gapu péguka, güi, “Waaka!” ārīyupu ígūrē:

—Gajipoe yure gajino moārī marímakū siugura doja murē, ārīyupu.

²⁶Félix irasū ārikeregu: “Pablo yure niyeru sīburo”, ārigū, igū merā werenígū wári igūrē siunayupū. “Gajipoe irigu niyeru sīmakū igūrē wiubukoa”, āri gūñadiyupū. ²⁷Pe bojori puru, Porcio Festo wāikugu Félix gorawayugu, opu ñajāyupū. Irasirigu Félix gapu igū opu āārīrīrē wirigu, judío masaka merā ōārō āārīduagu, Pablore peresugueta āārīdorekōāyupū dapa.

Pablo, Festo merā werenídea

25 ¹Urenu igū opu āārīrī ñajādero puru, Festo Cesareague āārādi, Jerusalégue waayupū. ²Igū irogue ejadero puru, paía oparā, gajirā judío masaka oparā Pablore igūsā weresādeare Festoguere wererā waañurā. ³Igū puro eja, turaro merā: “Guare iritamuka! Pablore ōō Jerusalégue āāridoreka!” āri sērēñañurā. Igūsā igūrē maague aarigūre: “Wējēkōārā!” āri āmuyusiadiñurā. ⁴Festo gapu igūsārē yujuyupū:

—Pablo Cesareague peresu āārīmi dapa. Mérōgā puru irogue goedujaagukoa doja. ⁵Pablo ñerō iririkugu āārīmakū iārā, musā oparā Cesareague yu merāta waa, igūrē weresārā waaburo, āriyupū.

⁶Irasirigu Festo su semana pere, gajī semana ūrenu waarō merā Jerusalégue āārādi Cesareague goedujaakōāyupū. Igū dujajadero puru, gajinu gapu weresārīrē beyeri wiigūe waayupū. Iro eja, opu doarogue doa, Pablore āāridoreyupū. ⁷Pablo irogue ejamakū iārā, judío masaka Jerusalen merā aaranerā igū puro waa ejanugā, igūrē wári ñerī weresādiñurā. Irasū āri weresākererā: “Āsū irimakū iābu”, neō ārīmasībiriñurā.

⁸Puru Pablo igū irideare wereyupū:

—Judío masaka dorerire, Marīpaya wiima dorerire, romano marā opu doreridere neō tarinugābiribu yu, āriyupū.

⁹Festo gapu judío masaka merā ōārō āārīduagu, Pablore sērēñayupū:

—¿Jerusalégue waaduakuri? Irogue mu irideare yure weremakū, igūsā

murē weresādeare weremakū péduakoa, āriyupū.

¹⁰Igū irasū ārīmakū, Pablo yujuyupū:

—Yu ōō romano marārē weresārīrē beyerogue āārīsía. Irasirigu Jerusalégue waaduabirikoa. Ōōta yure irire beyero gāāmea. Judío masakare neō ñerō iribiribu. Mu irire ōārō masikoa. ¹¹Yu ñerō iridi tamerā: “Yure wējēbirikōāka!” āribiriboakuyo. Igūsā yure ārikatori merā weresādea āārīmakū, neō sugu opuguere wīamasīña máa. Yu irideare romano marā opu beyemakū gāāmekoa, āriyupū Pablo Festore.

¹²Igū irasū ārīmakū pégu, Festo igū merāmarā merā werení odo, Pablore āriyupū doja:

—Mu irideare romano marā opu wereduamakū, igū purogue iriugura murē, āriyupū.

Pablo, opu Agripare weredea

¹³Yoawayaripoe puru Festo opu ñajādero puru, Judea marā opu Agripa wāikugu, igū tīgō Berenice merā Cesareague Festore ōādorerā waañurā.

¹⁴Agripa irore yoaripoe āārīmakū, Festo Pablore igūsā irideare wereyupū igūrē:

—Ōōrē sugu āārīmi Félix peresu iridi. ¹⁵Yu Jerusalégue āārīmakū, paía oparā, gajirā judío masaka oparā igūrē yure weresārā ejama. “Igū ñerō irīdea waja wējēdoreka!” āri sērēma yure. ¹⁶Yu gapu: “Gua romano marā ubugorata gajirārē neō wējēdorebea. Irasirirā sugu masakare weresānerā igūsā weresādi merā weresārīrē beyerimasū iūrō gāme werenībirikererā: ‘Wējēkōāka!’ ārīmasibema”, āri yujubu.

¹⁷Irasirigu igūrē weresānerā yu merā ōōgue igūsā ejadero puru, yooboro marīrō gajinu gapu weresārīrē beyeri wiigūe waabu. Iro eja, opu doarogue doa, igūsā weresādire āāridorebu.

¹⁸Igū yu puro ejamakū iārā, igūrē weresānerā wāgānugāma. Igūsā wāgānugāmakū iāgu: “Igū ñerī irideare wári weremurā yáma”, āri gūñadibu. Igūsā gapu: “Igū ñerī irimakū iābu”, āri neō weremasībiriima. ¹⁹Judío

masaka buremurí ditare weresāma.
 “Jesús wāikugu boa, puru masādi
 āārīmí”, igū ārīdea waja weresāma
 igūrē. ²⁰Nasirimasībirisīā, igūrē
 sērēnabu: “¿Jerusalégue mude yu
 merā waaduakuri? Irogue yu merā
 waasīā, mu irideare wereaso yure”,
 āribu igūrē. ²¹Yu irasū ārimakū pégu:
 “Irogue waaduabirikoa, Romano
 marā opu gapure yu irideare weregu
 waaduakoa”, ārimi. Irasirigu yu gapu
 igūrē oōta pikōābu dapa. “Yu murē
 iriumakū, romano marā opu Augusto
 puro waagukoa mu”, āribu igūrē, āri
 wereyupu Festo Agripare.

²²Agripa Festore āriyupu:

—Yude igū weremakū péduakoa.

—Jāu, namigāta igūrē péguakoa mu,
 āriyupu.

²³Gajinu gapu Agripa, igū tīgō Berenice
 merā iri makā marā nerērī taribugue
 waañurā. Irogue najārā, oparā sānarī suri
 merā najañurā. Gajirā surara oparā, iri
 makā marā oparāde igūsā merā najañurā.
 Igūsā nerēadero puru, Festo Pablore
 āiridoreyupu. ²⁴Pablo igūsā purogue
 najājamakū, Festo iro āārīrārē āriyupu:

—Opu Agripa, āārīpererā i taribugue
 nerēanerā oārō péka yure! Wārā judío
 masaka Jerusalén marā, i makā marāde
 īrē weresāma yure. “Wējēkōāka
 igūrē!” āri gaguinīma. ²⁵Igūsā irasū
 ārīkeremakū, yu gapu igūsā igūrē
 wējērō gāamea, āirīri wajare bokabiribu.
 Irasirigu opu Augustore igū irideare
 weregu waaduakoa, ārimakū: “Igū
 purogue iriugura”, āri gūnabu. ²⁶Yu
 gapu igūrē igūsā weresādeare oārō
 masībirisīā, opu Augustore irimarē
 gojabiribu dapa. Irasirigu igūrē
 āiridoreabu, igū irideare musā péuro
 weredoregu. Opu Agripa, igū irideare
 weremakū mu péadero puru, igūrē
 sērēña, puru yu oārō gojagukoa pama
 marī opu Augustore. ²⁷Sugu masakure
 igū ñerō irideare masībirikererā, marī
 opu Augusto purogue iriumasīña máa.
 Igūrē weresādeare oārō masībirikererā
 igūrē iriurā, ubugorata iriubukoa,
 āriyupu Festo Agripare.

Pablo Agripare weredea

26 ¹Irasirigu Agripa Pablore:
 —Wereka yure mu irideare!
 Igūsā murē weresādeare mu yujumakū
 péduakoa, āriyupu.

Igū irasū ārimakū pégu, Pablo
 igūya mojōrē soemu, igū irideare
 werenugāyupu:

²—Opu Agripa, dapagorare mu
 yure weredoremakū, buro usuyāa.
 Irasirigu yu irideare, judío masaka
 yure weresādeare āārīpererire murē
 weregura. ³Gua judío masaka irirīkureire
 gua gāme werenīrīdere oārō masīkoa.
 Irasirigu bopoñarī merā yu weremakū,
 oārō péka!

Pablo Jesúre buremuburi dupiyuro igū āārīrikudeare weredea

⁴Āārīpererā judío masaka yaa
 nikū marā, Jerusalén marāde yu
 majīgūgueta igūsā merā āārīdeare
 masīma. ⁵Yu maamugeta fariseo bumū
 āārīdi āārībū. Murē irire wereduarā,
 weremasīma. Āārīpererā gua judío
 masaka watopeguere fariseo bumarā
 gua buremurīrē gajirā nemorō oārō
 yāma. ⁶Marīpu gua ñekūsāmarārē
 masaka boanerārē masūgura, ārīdeare
 yu buremurī waja yure weresārā oōgue
 iriuma wajamoāburo, ārīrā. ⁷Gua judío
 masaka, Israel bumarā pe mojōma pere
 su gubu peru pērēbejari buri marāgora,
 Marīpu marī boadero puru masūburire
 usuyari merā yūa. Irasirirā ūmurī, namirī
 Marīpure buremunīkōāa. Opu Agripa,
 gua irire yūkeremakū, surāyeri judío
 masaka weresāma yu irire buremurī
 waja. ⁸Musā gapu, ¿nasirirā Marīpu
 boanerārē masūburire buremuberi?

Pablo Jesúre buremurārē igū ñerō iriunadeare weredea

⁹Iripoegue Jesús Nazaretmurē
 buremurārē yu bokatīūrō ñerō
 iridūadibu. ¹⁰Jerusalégue paía oparā
 dorero merā wārā Jesúre buremurārē
 peresu iribu. Irasirigu oparā igūsārē
 wējēdoremakū, yude neō kāmūtabiribu.

¹¹ Āārīpereri ĭgūsā nerērī wiirigue ñajāa, Jesúre būremurārē ñerō iriunabu, ĭgūrē būremurērē piriburo, ārīgū. ĭgūsā merā būro guabu. Gaji makārīguedere irasūta ñerō irigorenabu.

Pablo Jesúre būremunugādeare weredea

¹² Irasirigu Damascogue Jesúre būremurārē ñerō irigu waadibu, paía oparā yure: “Gua dorero merā waaka!” ārimakū pégu. ¹³ Opu Agripa, yu maague waamakū, āsū waabu. Goeripoe āārimakū, ũmugasigue abe ũmumu gosero nemorō gosisiribu yu pūro, yu merā waanerā pūrodere. ¹⁴ Gua āārīpererā yebague meémejābu. Sugu yure hebreo ya merā werenímakū pébu. “Saulo, ĩnasirigu yure ñerō yāri mu? Mu yure ñerō irigu, mu basita ñerō yāa”, ārimi yure. ¹⁵ ĭgū irasū ārimakū pégu, yu gapu: “¿Noā āārīrī mu?” ārī sērēñābu. Marī Opu gapu āsū ārimi: “Yu, Jesús, mu ñerō iriguta āārā. ¹⁶ Wāgānūgāka! Yu murē deyoa, yure moāboegu āārīburo, ārīgū. Irasirigu mu yure ĩadeare, pūrugue yu murē ĩmuburidere gajirārē wereguko. ¹⁷ Yu murē judío masaka āārīmerārē buebure iriugura. Judío masaka, judío masaka āārīmerāde murē ñerō irimakū wijatagura. ¹⁸ Yu murē judío masaka āārīmerārē bueoderegu iriuguko, yaa kerere masīburo, ārīgū. Irasirirā ñerērē pirirākuma. Koye ĩpāmerā, naĩtīārōgue āārīrā irirosū āārībīrikuma. Boyorogue āārīrā irirosū āārīrākuma. Wātī ĭgūsā opu āārībīrikumi pama. Marīpu gapu ĭgūsā Opu āārīgukumi. Irasirigu, ĭgūsā yure būremumakū ĩāgū, Marīpu ĭgūsā ñerī irideare kātīgukumi. ĭgūsārē ĭgūyarā āārīmakū irīgukumi”, ārimi Jesús yure.

Pablo, Jesús dorerire yujudea

¹⁹ Opu Agripa, ũmugasigue Jesús yure werenídeare tarinugābiribu. ²⁰ Irasirigu Damasco marārē ĭgūya kerere werepūroribu. Pūru Jerusalén marārē, āārīpererogue Judea marārē werebu. Judío masaka āārīmerādere

werebu. “Musā ñerō irideare būjawere, musā gūñarērē gorawayuka! Marīpu gāāmerī gapure irika! Irasirirā musā gūñarī gorawayuadeare ĩmurāko”, ārī bueba ĭgūsārē. ²¹ Yu irire buede waja judío masaka Marīpuya wiigue yu āārīgūrē ñeā wējēduarā irima. ²² ĭgūsā irasirikeremakū, Marīpu gapu yure iritamuníkōāmi. Irasirigu āārīpererā oparārē, ubu āārīrādere yu ĭgūya kerere wererire neō piribea. Iripoegue Moisés, gajirā Marīpuya kerere weredupiyunerā, pūrugue āsū waarokoa, ārīdeare werea. Āsū ārī gojanerā āārīmā: ²³ “Cristo, Marīpu iriudi būro ñerō tarīgukumi. ĭgū boadero pūru, ĭgūta masāpūrori, neō dupaturi boabīrikumi. Irasirigu ĭgū masakare taugu āārīrērē judío masakare judío masaka āārīmerādere masīmaka irīgukumi”, ārī gojanerā āārīmā, ārī wereyupu Pablo Agripare.

Pablo Agripare: “Jesúre būremuka!” ārī weredea

²⁴ ĭgū irasū āārīpoeta Festo gaguĩnyupu:

—Pablo, mirēgū yāa. Wári buetarisīā, mirērīmasū waāa, āriyupu.

²⁵ Pablo gapu Festore āriyupu:

—Yu opu, mirēbea. Yu wereri diayeta āārā. Irasirigu ire goepeyaro merā werea. ²⁶ Opu Agripa gapu, yu wereri āārīpererire ōārō masīkumi. Irire masīa yu. Irasirigu ĭgūrē gūiro marīrō werea. Yu Jesúyare weregu, yayerogue werebea, āriyupu Pablo Festore. Irasū ārī odo, āsū āriyupu Agripare:

²⁷ —Opu Agripa, Marīpuya kerere weredupiyunerā gojadeare būremua mu. Mu irire būremurērē masīa yu, āriyupu.

²⁸ Agripa ĭgūrē yujuyupu:

—Iropagā werekeregu, ¿yure Jesúre būremumakū iriduārī? āriyupu.

²⁹ ĭgū irasū ārimakū pégu, Pablo yujuyupu ĭgūrē:

—Jesúyare wári, o mērōgā weregu, musā āārīpererārē yu irirosū ĭgūrē būremumakū gāāmea. Marīpuguere irire sērēbosāa. Yu peresugue āārīgū irirosū musā āārīmakū tamerārē gāāmebea, āriyupu.

³⁰⁻³¹ Igũ irasũ ārimakũ pérā, Agripa, Festo, Berenice gajirā igũsā merā doanerāde wāgānugā, gaji taribugue waa, igũsā basi āsũ āri gāme werenínurā:

—Igũrē i waja wējērō gāāmea, ārirī maa. I waja peresu iriro gāāmea, ārirīde maa, āri gāme werenínurā.

³²Irasirigũ Agripa āsũ āriyupũ Festore:

—Pablo romano marā opũre yu irideare wereduakoa, igũ āribirimakũ, marĩ igũrē peresugue āarīgũrē wiukōāboakuyo, āriyupũ.

Pablore Romague iriudea

27 ¹Irasirirā Pablore, gajirā peresu āarīrādere doódiru merā Italia nikũma makā Romague gua merā iriuma. Julio wāikũgu surara opũdere iriuma igũsārē koredorerā. Igũsā romano marā opũ Augusto wāikũgũyarā surara āarīmā. ²Gua Adramitio wāikũri makā marāya doódiru Asia nikũma perague waadiru merā waabũ. Gajigũ Aristarco wāikũgu Macedonia nikũma makā Tesalónica wāikũri makāmũde gua merā waami. ³Gajinũ gapũ Sidón wāikũri makāma perague ejabũ. Irogue ejadero purũ, Julio Pablore bopoñarĩ merā iā, igũrē igũ merāmarā puro naadoregũ iriumi, igũsā igũ gāāmerirē sũburo, ārigũ. ⁴Gua iri makāgue āārānerā doódiru merā waamakũ, bũro mirũ guare gajipārēgue wējāputaribujubũ. Irasirirā Chipre wāikũri nugũrō kũgapũ dujamakũ taribũ. Iro gapũ mirũ wējāpubiriweyabũ. ⁵Ciliciare, Panfiliadere taribũ. Purũ Licia nikũma makā Mĩra wāikũri makāgue ejabũ.

⁶Gua irogue ejamakũ, surara opũ gajiru doódiru bokajami. Iriru Alejandrĩague aaradiru, Italiague waaburidiru āarībũ. Irasirigũ guare irirugue ñajādozemĩ. ⁷Iriru merā waarā, mirũ guare bũro wējāpu kāmutamakũ, yoaripoe yoobobũ. Bũro ñerō tariri merā waa, Gnido wāikũri makā bokatĩtũrō ejabũ. Irore gua tarimakũ, mirũ dupaturi

bũro wējāpubũ. Gua waaderoguere ejamasĩbiribũ. Irasirirā Creta wāikũri nugũrōgue waa, Salmón wāikũri ñorōrē tariadero purũ, mirũ guare neō wējāputaribujubiribũ pama. ⁸Iri nugũrō tũro taria, gariboretarianerāgue “Ōārĩ pera” wāikũrogue ejabũ. Iri pera Lasea wāikũri makā purogue āarībũ.

⁹Gua yoaripoe yooboadea waja puibũ waaburo mērōgā dũyabũ. Irasirigũ Pablo doódiru moārārē weremĩ:

¹⁰—Péka! Marĩ dapagora waamakũ, iru doódiru, doebiride dederibukoa. Marĩdere mirĩboama goegorāa, ārādimi.

¹¹Igũ irasũ ārikeremakũ, surara opũ Pablo wererire pébirimi. Doódiru opũ, iriru wejatugũ wereri gapũre bũremumi. ¹²Igũsā ejadea pera gapũ puibũ tamumakũ, ñegorayuro. Irasirirā: “Fenice wāikũri makāgue waakōādoarea. Gajipoe irirā irogue puibũ tamubukoa”, ārima. Fenice, Creta nugũrōma makā abe ñajārō gapũ āarĩrĩ makā āarĩyuro. Iri makāma pera gapũre mirũ wējāpubiriweyayuro.

Wádiyague bũro mirũ waadea

¹³Irasirirā sur gapũ mirũ wējāpuweyamakũ iārā, doódiru moārā: “Ōārĩnũ āarĩrokoa”, āri gũñadima. Gua irirure ñajāa, Creta nugũrō tũro waabu Fenicegue waaduarā. ¹⁴Mérōgā purũ bũro mirũ nordeste wāikũri aaribũ. ¹⁵Irasiriro guaya doódirure mirũ wējāpubéokōābũ. Mirũ iro wējāpumakũ gāme goroamasĩbiri, mirũ wējāpuro gapũta waabũ. ¹⁶Gua Cauda wāikũri nugũrōgā tũrogue ejamakũ, mirũ wējāpubiriweyabũ. Irasirirā gua bũro moātarianerāgue doódirumarũ médiru kũmagārē ōārō tũāmu suaapeobũ. Iriru wádiru mirĩmakũ, igũsā ñajāburidirugā āarībũ. ¹⁷Irirugārē suaapeo odo, wádirure pũgubudari merā suanemoma mirũ merā waarĩri, ārirā. Purũ giĩ, Sirte wāikũri imiparo miēgue marĩrē mirũ āĩārĩ, ārirā, igũsā mirũ ñeārĩ gasiri suatúdea gasirire kuradijukōāma. Igũsā kuradijuadero purũ, mirũ wējāpuro gapũta waabũ. ¹⁸Gajinũ gapũ mũrārōta

buro mirū wējāpumakū iārā, iriruma doebirire diague béobu. ¹⁹Gajinu gapudere iriruma āārīrīrē diague béobu.

²⁰Yoaripoe nīpirinurī āārīmakū, abe ūmumu, neñukāde neō deymarīma.

Buro mirū wējāpubu dapa. Irasirirā: “Iro diaye waakōāa”, āri masīña marību guare. “Mirī boakōārākoa”, āri gūñabu.

²¹Irasirigu yoaripoe gua baabirimakū iāgū, Pablo gua watopegue āārādi wāgānugā, āārīpererārē ārīmi:

—Musā yu Cretague weredeare pémakū ōāgorabukuyo. Marī iro wirimerā, irure poyanorē, doebiridere dedeubiriboakuyo.

²²Irasirirā dapagorare yu weremakū péka! Gūñaturaka! Gūibirikōāka! Neō sugu boabirikoa. Iru doódiru dita dederirokoa. ²³Yu Marīpuyagu āārā. Īgūrē buremua. Dapagā nāmi Īgūrē wereboegu yure deyoami. ²⁴Āsū ārāmi:

“Pablo, neō gūibirikōāka! Mu romano marā opure mu irideare weregukoa. Marīpu murē maīrī merā iāgū, mu sērēaderosūta murē, mu merāmarā irugue āārīrādere taugukumi”, ārāmi.

²⁵Irasirirā gūñaturaka! Marīpu Īgūrē wereboegu yure ārāderosūta waamakū irigukumi, āri buremua. ²⁶Irasiriro marīrē nugūrōgue mirū wējāpumeētūrokoa, āri weremi Pablo.

²⁷Su nāmi, pe semana gua Cretae wiriadero puru, wādiya Adria wāikūdiya mirū buro wējāpu gaputa waabu dapa. Nāmi deko āārīmakū, doódiru moārā: “Marī nikūgue ejarā irisuyua”, ārīma.

²⁸Irasirirā pūgubudague kōmerūrē suatūdiyu keoñama. Īgūsā keoñamakū, treinta y seis metrogora ūkūābu. Mērōta waa, dupaturi keoñamakū, veintisiete metrogora ūkūābu. ²⁹Irasirirā nāmi āārīyomakū, ūtayerigue meétuabukoa, āri gūirā, āsū irima. Wapikuri majī kōme majīrīpare iriyaburigue pūgubudari merā suatūadeare wejaturo gapu meéyoma irirure tūāñeāpaburo, ārīrā. Irasirī odo: “Murīgora boyoro gāāmeadāa”, āri gūñarikuma. ³⁰Iri nāmita irirure moārā gapu duriduārā irima. Irasirī gaji kōme majīrīrē wejadupiyuro gapu meéyomurā yāa,

ārīkato, doódirumarū médirugārē āidiju, iriru merā duriduārā irima. ³¹Īgūsā duriduamakū iāgū, Pablo surara opure Īgūyarā suraradere weremi:

—Īsā iru moārā médirugā merā waamakū, musā āārīpererā taribirikoa, ārīmi.

³²Īgū irasū ārīmakū pérā, surara gapu médirugā Īgūsā suadeadarire ditiā, diague béokōāma.

³³Boyoburi dupiyuro Pablo Īgūsārē baadoregan, āsū ārīmi:

—Pe semanagora waāa, musā baamerāta buro gūñarikuro. ³⁴Irasirigu tariduārā baaka! āri, buro sērēa. Neō sugu musā dederibirikoa. Musāya poadaride neō dederibirikoa, ārīmi.

³⁵Irasū ārī odo, Pablo pārē āi, āārīpererā iūrō Marīpure: “Mu merā usuyāa”, āri, irire dukawa baami. ³⁶Īgū baamakū iārā, Īgūsāde āārīpererā gūñatura baama. ³⁷Gua irirugue āārīrā āārīpererā doscientos setenta y seis gora āārībū. ³⁸Irasirirā Īgūsā āārīpererā baayapi, puru irirugue āārīrī, wāri trigore diague béoma, kārāwūridiru dujaburo, ārīrā.

Doódiru ĩmiparogue soemurībeja mirīdea

³⁹Boyoripoe doódiru moārā nugūrōrē iāboka: “Āsū wāikuri nugūrō āārā”, āri iāmasībirima. Dupatūgūguere ĩmiparo āārīmakū iārā: “Sōō buanumuarā! Gajipoe irirā iro majābukoa”, ārīma.

⁴⁰Irasirirā kōme majīrīrē Īgūsā suadeadarire ditimeéidijubéokōāma. Iri odo, wejadupabu wejaturi Īgūsā suadeadarire kurama. Puru iriru wejadupiyuro gapu āārīrī surī gasirore āi wāgūnūma mirū āiaburo, ārīrā. Irasiriro ĩmiparo puro gapu numuabu.

⁴¹Numua, wejadupiyuro gapu ĩmiparo ūkūāberogue soemurībejabu. Neō soebumasīña marību. Iriru wejaturo gapu makūrī pagari meétuamakū waariakōābu.

⁴²Irasū waamakū iārā, surara gapu ārīma:

—Iru mirīmakū, marī peresu irianerā bānumuā, duriakōābukuma. Irasirirā

Īgūsārē wējēpeokōārā! āri wereníma Īgūsā basi.

⁴³Īgūsā opu gapu Pablōre tauduagu: “Neō sugure wējēbirikōāka! Āārīpererā bāmasīrā mata nugūrō turogue bānumuaka!” ārimī. ⁴⁴“Gajirā taboa majīrī merā, gajī iriruma waariadea majīrī merā payanumuaka!” ārimī. Irasirirā āārīpererā iri merā bānumuā, ōārō tariperekōāba.

**Pablo, Malta wāikuri
nugūrōgue ejadea**

28 ¹Āārīpererā turogue majānugādero puru iri nugūrōrē ĭāmasību. Malta wāikuri nugūrō āārīdero āārībū. ²Iri nugūrō merā masaka guare ōārō irima. Deko merēmākū, guare buro yasakubu. Irasirirā guare peame diubosa, sūmadorema. ³Pablode pea bojoñajāri seagu waa, seatiāmi. Īgū seatiāripoe āña Īgū seadeague āārādi peame asiri gūiwirigu, Pablōre Īgūya mojōgue kūrīmeésiami. ⁴Īgūrē kūrīmeésiamakū ĭārā, iri nugūrō marā Īgūsā basi āsū āri gāme wereníma:

—Īi masakare wējēdi āārīkumi. Īgū dia wādiyare tariadi āārīkeremākū, marī būremugō masakare wajamoādoreso Īgūrē okadorebirikumo, ārādima.

⁵Pablo gapu āñarē peamegue wējāsiri meēpeokōāmi. Neō pūrīsūbirimi.

⁶Irasirimakū ĭārā, iro marā gapu: “Bijiakōārokoa”, ārimā. Īgūrē bijibirimakū ĭārā: “Gūñaña marīrō kōmoakōāgukumi”, ārimā doja. Yoaripoe Īgū pūrīsūbirimakū ĭārā: “Īi sugu ūmugasigue marā opu āārīkumi”, ārimā.

⁷Gua majādero puro iri nugūrō marā opu Publio wāikuya nikū āārībū. Guare Īgūya wiigue siuami. Irasirirā gua ūrenu Īgū merā āārīmakū, guare ōārō irimi.

⁸Publio pagu nimakuri yojo merā sīrīgū Īgū kārīrōgue peyami. Irasirigu Pablo Īgūrē ĭāgū waa, Īgūya taribugue ñajāa, Marīpure sērē odo, Īgūya mojōrī merā Īgū weka ñapeo, taumi. ⁹Īgūrē taumakū ĭārā, āārīpererā gajirā iri nugūrō marā pūrīrikurā Pablo puro ejama. Īgūsā

ejamakū ĭāgū, Pablo Īgūsādere taumi.

¹⁰Īgū irasirimakū ĭārā, wāri gajino sīma, guare Īgūsā būremurērē ĭmurā. Puru gua waaburi dupiyurogā āārīpereri gua gāāmerī, gua baaburidire doōdirugue durisābosama.

Pablo Romague ejadea

¹¹Gua iri nugūrōgue ūrerā abe āārādero puru, doōdiru Alejandrīague aaradiru merā waabu doja. Iri iri nugūrōgue puibu tamudero āārībū. Iri iri wejadupiyurore pērā masaka būremurā Cāstor, Pólux wāikurā keori weadea āārībū. ¹²Gua iriru merā waa, Siracusa wāikuri makāma perague ejabu. Irore ūrenu āārībū. ¹³Iri makārē wiriwāgā, iri nugūrō turo taria, Regio wāikuri makāgue ejabu. Gajinu gapu gua waaripoe gua puru gapu mirū wējāpuwāgāribu. Irasirirā gajinu gaputa Puteoli wāikuri makāgue ejabu.

¹⁴Irogo gajirā Jesúre būremurārē bokajabu. Īgūsā guare: “Su semana gua merā dujaka!” ārimākū pērā, su semanagora Īgūsā merā dujabu. Puru Romague waarā, maa merā waabu.

¹⁵Gajirā Roma marā Jesúre būremurā gua waarī kerere pērā, Apio wāikuri makāgue guare bokatīrīrā ejama. Iri makā doebiri duari makā āārībū. Puru maague yoaweyaro waaripoe naarā kārīrī wiiri, ūre wii āārīrōgora gajirā guare bokatīrīrā ejama. Īgūsā bokatīrīrā ejamakū ĭāgū, Pablo ūsuyari merā Marīpure: “Mūrē ūsuyari sīa”, āri, siñajā gūñaturakōāmi. ¹⁶Romague gua ejadero puru, surara opu peresu āārīrārē Pablo merā āāñanerārē iro marā peresu āārīrārē korerā opu wiami. Pablo gapure: “Suguta āārīduamakū ōārokoa”, āri, sugu surara Īgūrē korebure pīmi.

Pablo Roma marārē buedeia

¹⁷Ūrenu puru Pablo judío masaka oparārē iro āārīrārē siu neeōmi. Īgūsā nerēperemakū ĭāgū, āsū ārimī:

—Yaarā, yu marīyarārē, marī ñekūsāmarā iriunadeadere tarinugābirikeremākū, Jerusalēn marā

yüre ñeā, romano marā oparāguere wia, yüre peresu irima. ¹⁸Romano marā oparā gapu yüre sērēña wiuduadima wējērō gāamea, āriri bokabirisiā.

¹⁹Marīyarā judío masaka gapu neō yüre wiuduabirima. Īgūsā irasirimakū īāgū: “Romano marā opure yu irideare weredorerā iriuka!” āri sērēbu. Irire sērēgū, yu gapu marīyarārē: “Ñerō irima”, āri weresābiribu. ²⁰Irasirigu musārē ire werebu siiuabu. Marī judío masaka yoiripoe yūdi, marirē taugu, Jesucristo āārīmi. Yu īgūrē būremuri waja peresugue i kōmeda merā suasūdi āārā, āri weremi Pablo judío masaka oparārē.

²¹Īgūsā īgūrē ārīma:

—Neō su papera pū, marīyarā Judea marā, muyamarē gojadea pūrē ñeābea. Īgūsā ōogue naarā ejanerāde murē neō ñerō āri weresābirima. Gajirāde: “Ñerō irimi”, āri werebirima guare. ²²I ditare masā. Āārīpererogue marā masaka mu merāmarārē: “Īgūsā bueri ñegorāa”, āri wereníma. Irasirirā mu buerire péduakoa, ārīma.

²³Irasirirā sunu irire wereníburinurē beye odo, waakōāma. Puru irinu ejamakū īārā, wārā masaka Pablo āārīrī wiigue ejama. Irasirigu boyoripoe āārīmakū, īgūsārē buenugādi, bueneākōāmi. Marīpu īgūyarārē doreri kerere buemi. Moisés gojadeare, Marīpuya kerere weredupiyunerā gojadeadere buemi, Jesúre būremuburo, ārigū. ²⁴Surāyeri īgū buerire būremuma. Gajirā gapu neō péduabirima. ²⁵Irasirirā surosū gūñabiri, wirianokōāma. Īgūsā wiriaripoe Pablo ārīmi:

—Ōāgū deyomarīgū Marīpuya kerere weredupiyugū Isaias merā marī ñekūsāmarārē diayeta weredi āārīmi. Āsū āri weredi āārīmi:

²⁶Masakare āsū āri weregu waaka: “Ūmuriku musā yaare pékererā: ‘Irasū ārīduaro irikoa’, āri neō pēmasíbea. Ūmuriku yu ōārō iririre iākererā: ‘Irasū ārīduaro irikoa’, āri neō iāmasíbea”, āri wereka īgūsārē!

²⁷Yaa werenírīrē pémerā diayeta pēmasíbema. Irasirirā gānipūrī pémerā, koye iāpāmerā irirosū āārīma. Irasū āārīmerā iāmasí, ōārō pēmasíbukuma. Irasirirā yu pēmasírī sirirē oparā yüre būremubukuma. Irasirigu īgūsārē tauboakuyo, ārīdi āārīmi.”

²⁸Irasirirā musā yüre péduabiri waja dapagora merā Marīpu masakare tauri kerere judío masaka āārīmerā gapure wererā waarākoa. Īgūsā gapu pérākuma, ārīmi Pablo judío masaka īgū purō nerēanerārē.

²⁹Īgū irasū ārīmakū pérā, īgūsā basi būro gāme turi wiriama.

³⁰Pe bojorigora Pablo iro marā īgūrē wayudea wiigue āārīmi. Īgū iri wiigue āārīrī waja īgūsārē niyeru merā wajaranami. Iri wiigue āārīgū, īgūrē īārā ejanarārē usuyari merā bokatírīñeānami.

³¹Gūiro marirō Marīpu īgūyarārē doreri kerere, Jesucristoya keredere buenami. Neō sugu īgūrē: “Buebirikōāka!” ārībirima.

Iropata āārā.

Lucas

ROMANOS

Pablo Roma marārē ōādoredea

1 ¹Yu Pablo, Jesucristore moāboegu āārā. Marīpu yure īgū masakare tauri kerere buedoregu beyepīmi.

²Iripogue Marīpu īgūyare weredupuyunerārē iri kerere weredi āārīmī. Irasirirā irire īgūya werenīrī gojadea pūgue gojanerā āārīmā. ³Īgūsā gojadea, Marīpu magū marī Opū Jesucristoya kere āārā. Īgūta i ūmuguere marī irirosū dupukugu deyoagu, David parāmi āārīturiagu āārīdi āārīmī. ⁴Īgū, Ōāgū deyomarīgūrē opagu āārīmī. Īgū boadero pūru, Marīpu īgū turari merā īgūrē masūdi āārīmī āārīpererārē:

“Diayeta yu magū āārīmī”, ārī īmugū.

⁵Īgūta guare ōārō irigu, Jesucristo merā īgūyare weredoregu pīmi, āārīpereri buri marārē īgūrē būremurāno īgū dorerire iriburo, ārīgū. ⁶Mūsādere Jesucristoyarā āārīburo, ārīgū, beyedi āārīmī.

⁷Irasirigu yu mūsārē Marīpu beyenerārē āārīpererā Roma marārē ōādoredea. Marīpu āārīnīgū, marī Opū Jesucristo mūsārē ōārō iritamu, siuñajārī merā āārīrikumakū iriburo.

Pablo: “Romague waaduakoa”, ārī gojadea

⁸Ire mūsārē werepūrorigura. Āārīperero marā masaka, mūsā Jesucristore būremurērē werenīpereakōāma. Irire pēgu, Jesucristo iritamurī merā Marīpūre usuyari sīa. ⁹Āārīpereri yu turari merā Marīpu yure dorerosūta masakare īgū magūya kerere werea. Irasirigu īgūrē sērērikū, mūsāya āārīburiere sērēbosanīkōāa. Marīpu irire masīmi.

¹⁰Irasirigu Marīpūre: “Mu yure Romague iriudhagu, yu waaburire āmuyuka!” ārī sērēnāa. ¹¹Mūsā pūro ejagu, gūñaturari merā Jesúre būremunemoburo, ārīgū, īgūyare wereduakoa, Ōāgū deyomarīgū yure iritamurōsūta mūsādere iritamuburo, ārīgū. ¹²Marī Jesúre būremurā āārā. Irasirirā mūsā, yu īgūrē būremumakū īārā, nemorō gūñaturarākoa. Yude, mūsā īgūrē būremumakū īāgū, gūñaturagukoa.

¹³Yaarā, yu mūsā pūro waaduuarire masīmakū gāāmekoa. Gajero marā masaka yu Jesúya kerere weremakū pérā, īgūrē būremuma. Irasirigu mūsāya makā marādere irire weregu waaduakoa, īgūsāde īgūrē būremuburo, ārīgū.

¹⁴Marīpu yure āārīpererārē iri kerere weredoremi. Paga makārī marārē, mutā makārī marārē, masīrārē, masīmerādere weredoremi. ¹⁵Irasirigu mūsāya makā marārē Jesúre būremumerārē īgūya kerere buro wereduakoa.

Jesúya kerere pérā, īgūrē būremunugārākuma, ārī gojadea

¹⁶Masaka iri kerere pérā, īgūrē būremunugārākuma. Irasirigu Marīpu āārīpererā Jesúre būremurārē īgū turari merā taugukumi, perebiri peamegue waabirikōāburo, ārīgū. Judío masaka, judío masaka āārīmerāde iri kerere pé, īgūrē būremumakū, Marīpu īgūsārē taugukumi. Irasirigu yu, gūyasīrīrī marīrō gūñaturari merā iri kerere werea.

¹⁷Iri kere āsū ārā. Marīpu Jesucristore būremurā direta: “Ōārā āārīma”, ārī īāmi. Marīpūya kerere gojadea pūguedere āsū ārī gojasūdero āārībū: “Marīpu irasū būremurārē: ‘Ōārā āārīma’, ārī īāmi. Irasirirā īgū merā āārīnīkōārākuma”, ārī gojasūdero āārībū.

**Masaka ĩgūsā ñerĩ iriri merā
waja opama, āri gojadea**

¹⁸⁻¹⁹Marĩpu masakare ĩgũyamarē ōārō masĩmakũ yāmi. ĩgũ irire masĩmakũ irikerepũ, ñerĩrē yāma. Irasirirā Marĩpũyā diayamarē masĩmerā dujama. Irasirigũ Marĩpu ũmugasigũe āārĩgũ āārĩpererā diayamarē irimerārē, ñerō irirārē ĩgũ bũro wajamoāburiire masĩmakũ yāmi. ²⁰Marĩpu deyomarĩgũ āārĩkerepũ, ĩgũ neōgorague i ũmũrē āārĩpereri irideā merā ĩgũ perebiri tularire, ĩgũyamarē masĩsũa. Irasirirā masaka ĩgũrē: “Masĩbirisĩā, waja opabea”, ārimasĩbirikuma.

²¹Marĩpũyamarē masĩkererā, ĩgũrē: “Ōataria mũ”, āri bũremubema. ĩgũ ōārō irikerepũ, ĩgũrē: “Ōāa”, āri, usuyari sībema. Irasirirā ĩgũyare pēmasĩmerā dujama. Ñerĩ direta gũñarĩ opama. Irasiriro ĩgūsā gũñarĩguere naĩtiārō irirosũ āārā. ²²“Gua masĩrā āārā”, ārĩkererā, Marĩpũyare neō pēmasĩmerā waama. ²³Irasirirā Marĩpu āārĩnĩgũ gapũre bũremubema. Pũrũge boaburi gapũre: masaka keorire, mirā, waimũrā paārā, pĩrũa keori ĩgūsā weadeare bũremuma.

²⁴Irasirigũ Marĩpu ĩgūsārē ĩgūsā ñerĩrē uaribejari direta irinaburo, ārĩgũ, bēomi. Irasirirā gũyasiũrō ñerĩrē gāme irinĩkōāma. ²⁵Marĩpũyā diayema gapũre bũremubema. Ārĩgatori direta ōārō pēma. Irasirirā Marĩpu āārĩpereri i ũmũmarē iridi gapũre bũremumerā, ĩgũ irideā gapũre bũremuma. ĩgūsā ĩgũrē bũremubirĩkerepũ, marĩ gapũ ĩgũrē: “Ōataria mũ”, āri, usuyari sĩnĩkōārō gāāmea. Irasũta irirā!

²⁶ĩgūsā bũremubiri waja Marĩpu ĩgūsārē bēomi, ĩgūsā gāāmerō gũyasiũrō ñerĩrē iriburo, ārĩgũ. Irasirirā nome ũmarē marāpukũduabema. Nome basita gāme marāpukũduarā irirosũ āārĩma. Irasirirā ĩgūsā nome seyaro ñerō yāma. ²⁷Ũmade irirosũta yāma. Nomerē marāpokũduabema. Ũma basita gāme marāpokũduarā irirosũ āārĩma. ĩgūsā ũma seyaro ñerō yāma. Irasirirā ĩgūsā

basita ñerō iriri waja ĩgūsāya dupũrire poyanorēma.

²⁸ĩgūsā Marĩpure masĩduabiri waja ĩgūsārē bēomi, ñerĩ gũñarĩ direta opaburo, ārĩgũ. Irasirirā noō gāāmerō ñerĩrē irinĩkōāma. ²⁹Āārĩpereri ñerĩrē iririkũma. Ũma nome merā, nome ũma merā ñerō iririkuma. Ñetariro iririkuma. Gajerāyare bũro gāāmema. Gajerārē ñerō iriduama. Gajerā gajino opamakũ ĩārā, ĩgūsārē ĩaturima. Gāmwējērikurā, gāmekēāarikurā, ārĩgatorikurā, ñerō āārĩrikurā, bũro kerekurā āārĩma.

³⁰Gajerārē ārĩgatori merā ñerō ārĩ werenĩma. Marĩpure gāāmemerā dooma. Gajerārē ĩamuĩrikuma. “Gajerā nemorō āārā”, ārĩ gũñarā: “Ōārō yāa”, ārĩ weregorenama. Gajerosũperi ñerĩ iririre iribokaduama. ĩgūsā pagusāmarārē tarinũgārikuma. ³¹Ōārĩrē pēmasĩduabema. Gajerārē: “Āsũ irirāra”, ārĩdeare neō keoro iribema. Neō sugunorē maĩrĩ merā ĩābema. ĩgūsārē gajerā ñerō irideare neō kātimasībema. Gajerārē bopoñabema. ³²Marĩpu irasirirārē: “Wajamoāgura”, ārĩderosũta irigukumi. Perebiri peamegue bēogukumi. ĩgūsārē bēoburiire masĩkererā, ñerĩrē neō piribema. Gajerā ĩgūsā irirosũ ñerĩrē irimakũ ĩārā, ōārō usuyari merā ĩāma.

**Ñerĩ irirārē Marĩpu diayeta
wajamoāgukumi, āri gojadea**

2 ¹Irasirirā gajerārē werewuarā ĩgūsā irirosũ irikererā, musā basita werewuarā yāa. ĩgūsārē: “ĩgūsā ñerō iriri waja, waja opama”, ārĩrā, musā basita: “Guade waja opāa”, ārĩrā irirosũ ārĩrā yāa. ²Marĩpu ñerĩ irirārē: “ĩgūsā ñerĩ iriri waja, wajamoāgura”, ārĩgũ, diayeta ārĩgũ yāmi. Irire masĩa marĩ. ³Musā gajerārē: “Ñerō yāma”, ārĩ werewuarā, ĩgūsā irirosũ irikererā: “Marĩpu gua gapũre wajamoābirikumi”, ĩārĩ gũñarĩ? Irire irasũ ārĩ gũñabirĩkōāka! Marĩpu musādere musā ñerō iriri waja, wajamoāgukumi.

⁴Musā ñerĩ irirā: “Marĩpu guare bũro bopoñarĩ merā ĩāgũ, mata

wajamoābemi”, āri gūñabirikōāka!
 Ōārō pémasika! Musā ñerō iririre
 bujaweremakū iāduagu, musā
 gūñarirē gorawayumakū iāduagu,
 mata wajamoābemi. ⁵Mata
 wajamoābirikeregu, musā iğūrē
 neō pēbirimakū iāgu, ñerō iririre
 neō piriduabirimakū iāgu, musā
 merā guanemomi. Irasirigu purugue
 āārīpererā ñērārē iğū wajamoārīnu
 ejamakū, musārē buro wajamoāgukumi.
 Iğū irasirimakū iārā, āārīpererā:
 “Diayeta iğūsārē wajamoāgūta
 yāmi”, āri masīrākuma. ⁶Irinūrē
 Marīpu masakakure iğūsā irideare
 iā beye, keoro wajarigukumi.
⁷Ōārīrē irinīrā gapu: Marīpu merā
 āārīduarā: “Musā ōārō yāa”, ārimakū
 pēduarā, iğū purogue perebiri okarire
 opaduarā āārīma. Irasirigu iğūsārē
 perebiri okarire sīgukumi, iğū merā
 āārīnīkōāburo, ārigū. ⁸Iğūsā gāāmerō
 irirā gapu diayemarē iriduabema.
 Ñerī direta iriduama. Irasirigu
 Marīpu iğūsā merā gua, buro iğūsārē
 wajamoāgukumi. ⁹Āārīpererā ñerī irirā
 ñerō tari, buro gūñarikurākuma. Judío
 masakare waapūrorirokoa. Judío
 masaka āārīmerādere irasūta waarokoa.
¹⁰Marīpu āārīpererā ōārī irirā gapure:
 “Ōārō yāma”, āri iāgukumi. Iğūsārē iğū
 merā ōārō āārīmakū irigukumi. Irasirigu
 siuñajārī opamakū irigukumi. Judío
 masakare irire iripūrorigukumi. Judío
 masaka āārīmerādere irasūta irigukumi.
¹¹Marīpu marī āārīpererārē: judío
 masakare, judío masaka āārīmerādere
 sūrosūta iāmi. ¹²Judío masaka āārīmerā,
 Marīpu Moisére doreri pídeare
 opabirikererā ñerī irimakū iāgu, Marīpu
 iğūsārē perebiri peamegue bēogukumi.
 Judío masaka iğū doreri pídeare
 oparāde ñerī irimakū iāgu, iğūsādere
 irire tarinugārī waja, wajamoāgukumi.
¹³Iğū Moisére doreri pídeare pékererā
 irire iribirimakū iāgu, iğūsārē: “Ōārā
 āārīma”, āri iābemi. Irire irirā gapure:
 “Ōārā āārīma”, āri iāmi. ¹⁴Judío masaka
 āārīmerā Marīpu Moisére doreri pídeare
 opabirikererā ōārō irirā, Marīpu

dorederosūta yāma. Irasirirā iğūsā
 basi Marīpu doredere oparā irirosū
 irire yāma. ¹⁵Marīpu iğūsā gūñarīgue
 iğū doredere masīmakū iridī āārīmī.
 Irasirirā iğū dorederosūta irirā, irire
 masirā irirosū yāma. Ōārō irirā, o ñerō
 irirā, iğūsā gūñarī merā iğūsā irideare
 masīma. Ñerīrē irianerā: “Waja opāa”,
 āri gūñama. Irasūta ōārīrē irianerāde:
 “Waja opabea”, āri gūñama.

¹⁶Irasirigu Marīpu āārīpererā ñērārē
 wajamoārīnu ejamakū, Jesucristore:
 “Āārīpererā gūñarīrē, iğūsā gajerā
 iāberogue irideare iā beyeka!”
 ārigukumi. Irasirigu Jesucristo ñerī
 gūñarī oparārē, ñerī iririkurārē:
 “Wajamoāgura”, ārigukumi. Ōārī
 gūñarī oparārē, ōārō iririkurārē:
 “Wajamoābirikoa”, ārigukumi. Marīpu
 masakare tauri kerere buegu, irireta
 buea yu.

Marīpu Moisére doreri pídeamarē gojadea

¹⁷Musā gapu: “Gua judío masaka
 Marīpu Moisére doreri pídeare
 būremusīa, gajerā nemorō Marīpuyarā
 āārā”, āri gūñadāa. ¹⁸Gajire asū āri
 gūñāa: “Gua Marīpu gāāmerīrē, iğū
 Moisére doreri pídeare masirā āārīsīa,
 ōārī direta beyemasīa. ¹⁹Irasirirā koye
 iāmerārē tūadupuyuwāgārā irirosū
 Marīpuyare masīmerārē buemasīa.
 Naītīārōgue āārīrārē sīāgoro irirosū
 diayema iririre masīmerārē diayema
 gapure iğūsārē iridorea. ²⁰Marīpu
 Moisére doreri pídeare opasīa, diayema
 iririre ōārō masīa. Irasirirā masīmerārē,
 majirā irirosū āārīrārē buerimasā āārā”,
 āri gūñadāa musā. ²¹Gajerārē irasū āri
 buekererā, ñnasirirā musā basi bueberi?
 “Yajabirikōāka!” āri buekererā, ñnasirirā
 yajari musā? ²²“Gajigu marāpo, gajego
 marāpu merā ñerō iribirikōāka!” āri
 buekererā, ñnasirirā irasū yārī? Masaka
 būremurī keorī weadere dookererā,
 ñnasirirā iğūsā būremurī wiirimarē
 yajari, irire opamurā? ²³“Marīpu
 Moisére doreri pídeare opasīa, gajerā
 nemorō āārā”, āri gūñakererā, iri

dorerire tarinugārā, gajerādere ĩgūrē būremubirimakū ĩrīrā yāa. ²⁴Marĩpuya werenĩrĩ gojadea pũgue musā irasirĩrĩre āsū ārĩ gojasũdero āārĩbū: “Musā judío masaka, judío masaka āārĩmerārē Marĩpure ñerō ārĩ werenĩmakū yāa”, ārĩ gojasũdero āārĩbū.

²⁵Musā judío masaka Marĩpu Moisére doreri pídeare ĩrīrā, musāya dupuma gasirogārē^a wiirisũnerā āārĩmakū ōāgorāa. Marĩpu musārē: “Yaarā āārĩma”, ārĩ ĩāmi. ĩrĩre tarinugārā, musāya dupuma gasirogārē wiirisũbirinerā ĩrosū āārā. ²⁶Judío masaka āārĩmerā irasū wiirisũbirinerā āārĩkerepũ, Marĩpu Moisére doreri pídeare ĩrimakū: “Yaarā āārĩma”, ārĩ ĩāgũkumi. Judío masakadere ĩgūsā ĩrĩre ĩrimakū, irasūta ārĩ ĩāgũkumi. ²⁷Judío masaka āārĩmerā gapu ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiirisũbirinerā āārĩkererā, Marĩpu doredeare ĩrīrā, musārē judío masakare ĩrĩ doredeare oparārē musā ĩrĩre tarinugārĩ waja: “Waja opama”, ārĩrākuma. ²⁸Sugũ judío masaku irasū wiirisũdi: “Marĩpuyagu āārā”, ārĩ gũñakeregu, Marĩpure būremubi, diayeta Marĩpuyagu, judío masakugora āārĩbemi. ²⁹Marĩpyarā gapu irasū wiirisũnerā dita āārĩbema. Ōāgũ deyomarĩgũ ĩgūsāya gũñarĩgue ōārĩ merā gorawayumakū ĩridero purũ, ĩgūsā Marĩpyarā, judío masakagora āārĩma. Masaka ĩgūsārē: “Ōārā āārĩma”, ārĩ ĩābirĩkerepũ, Marĩpu gapu: “Ōārā āārĩma”, ārĩ ĩāmi.

3 ¹Musā, yũ irasū ārĩmakū pérā: “ĩGua judío masaka, guaya dupuma gasirogārē wiirisũnerā āārĩrĩ wajamarĩkuri?” ĩārĩ gũñarĩ? ²Gua judío masaka āārĩmakū ōāgorāa. Marĩpu guare wārĩ ōārĩrē sidi āārĩmĩ. ĩrasirĩgu guare ĩgũya kerere pĩpuroridi āārĩmĩ, ĩrĩre gajerārē weredoregu. ³Yũ irasū ārĩmakū pérā: “Judío masaka surāyeri

Marĩpu ĩgūsārē: ‘Āsū ĩrigura’, ārĩdeare būremubirimakū, ĩrĩre ĩrĩbirĩkumi” ĩārĩ gũñarĩ? ⁴Neō irasū ārĩ gũñabirĩkōōka! Āārĩpererā masaka ārĩgatokerepũ, Marĩpu gapu neō ārĩgatobemi. ĩgũya werenĩrĩ gojadea pũgue āsū ārĩ gojasũdero āārĩbū:

Guapu, mu werenĩrĩ merā masakare mu diayema ĩrĩrĩre masĩmakū yāa. Mu ārĩderosũta keoro ĩrimakū, neō sugũ masaku murē: “Diaye ĩribemi”, ārĩmasĩbirĩkumi, ārĩ gojasũdero āārĩbū.^b

⁵Gajerā ĩrĩre pérā, āsū ārĩmoāmabokuma: “Gua ñerō ĩrĩrĩ merā Marĩpu diaye ĩrĩrĩ masakare masĩmakū yāa. Gua irasirĩkerepũ, Marĩpu guare wajamoāgũ, diaye ĩribemi”, ārĩbokuma. ⁶Neō irasū āārĩbea. ĩgūsā irasū ārĩrĩ keoro āārĩmakū, Marĩpu neō sugũnorē ĩgūsā ñerō ĩrĩkerepũ, wajamoābirĩbokumi.

⁷Gajerā ĩdere ārĩmoāmabokuma: “Gua ārĩgatori merā Marĩpu ārĩgatobi āārĩrĩrē masakare masĩmakū yāa. ĩrasirĩrā ĩgūrē: ‘Ōātarĩmĩ’, ārĩ būremuma. Gua irasirĩkerepũ, Marĩpu guare wajamoāgũ, diaye ĩribemi”, ārĩbokuma. ⁸Āsū ārĩbokuma doja: “Gua ñerĩ ĩrimakū, gajerā Marĩpu ōāgũ āārĩrĩ gapure masĩnemorākuma”, ārĩbokuma. Surāyeri guare ñerō gũñarĩ merā: “Pablosāde ĩrasũta ārĩ buema”, ārĩ werenĩma. ĩgūsā irasū ārĩrĩ waja Marĩpu ĩgūsārē wajamoāgũ, diayeta ĩrigukumi.

Āārĩpererā masaka waja oparā dita āārĩma, ārĩ gojadea

⁹ĽNaásū ārĩ gũñarĩ? ĽMarĩpu ĩũrō marĩ judío masaka, gajerā nemorō ōārā āārĩrĩ? Neō irasū āārĩbea. Marĩ āārĩpererā judío masaka, judío masaka āārĩmerāde ñerō ĩrĩrā āārĩsĩā, waja oparā dita āārā. ĩrĩre yũ musārē weresiabu.

^a 2.25 Gn 17.1-14: ĩripoegue Marĩpu Abrahārē ĩgũ purā ũmarē: “Yaarā āārĩburo”, ārĩgũ, ĩgūsāya dupuma gasirogārē wiirĩdoredĩ āārĩmĩ. Purũ ĩrĩ dorerire Moisére pídi āārĩmĩ. ĩrasirĩrā judío masaka Abraham parāmerā āārĩturĩarā ĩrĩ dorerire ĩrĩrā, ĩgūsā purā ũmarē su mojóma pere gajĩ mojó ureru pērebejarĩnurĩ waarō merā ĩgūsā deyoadero purũ irasū yāma.

^b 3.4 Sal 51.4

¹⁰Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue
ãsũ arĩ gojasũdero ããrĩbũ:

Neõ sugũno òãgũ mámi. Neõ
marĩgorakõãmi.

¹¹Neõ Marĩpũyare pẽmasĩgũ mámi.
Neõ sugũno ìgũrẽ masĩduagu
mámi.

¹²Ããrĩpererã Marĩpũyare iritũyamerã,
dedirimurã dita ããrĩma. Neõ
sugũno òãrĩrẽ irigu mámi. Neõ
marĩgorakõãmi.^c

¹³Masãgobe toyori gobe ãrĩwiurosũ
ìgũsã ñerĩ werenĩrĩ ããrã.
Ãrĩgatorikũma. ãña disigue nima
opagu irirosũ pũrĩrõ werenĩma.^d

¹⁴Ñerĩ direta werenĩ, gajerãrẽ dojama.
Bũro turirikũma.^e

¹⁵Masakare wẽjẽbẽodũari direta
opasũrĩma.

¹⁶Noó ìgũsã waaró masakare
poyanorẽ, ìgũsãrẽ ñerõ tarimakũ
yáma.

¹⁷Gajerãrẽ siũñãjãrĩ merã ããrĩmakũ
neõ iribema.^f

¹⁸Marĩpũre goepeyari merã
bũremubema. Irasirirã ìgũrẽ
gũibema, ãrĩ gojasũdero ããrĩbũ.^g

¹⁹Marĩ ire masĩa. ããrĩpererã Moisés
doreri gũa judío masakare: “Ãsũ irika!”
ãrĩ pídeare iripeobirisĩa: “Waja opabea”,
ãrĩmasĩbema. Irasirirã ããrĩpererã judío
masaka, judío masaka ããrĩmerãde
waja opasĩa, Marĩpũ wajamoãsumurã
dita ããrĩma. ²⁰Neõ sugũ masakũ
Moisés doredeare iripeomasĩbemi.
Irasirigu: “Marĩpũ yure: ‘Òãgũ ããrĩmi’,
ãrĩ ìãgũkumi”, ãrĩmasĩbirikumi. Marĩpũ
irĩ dorerire pídea merãta marĩrẽ: “Ñerã
ããrã”, ãrĩ masĩmakũ yámi.

**Marĩ Jesucristore bũremurĩ merã
tausũrãkoa, ãrĩ gojadea**

²¹⁻²²Daporare Marĩpũ marĩrẽ ire
masĩmakũ yámi. Marĩ Jesucristore
bũremumakũ, ìgũ Moisére doreri
pídeare iripeobirikerepũ, marĩrẽ:
“Òãrã, waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ ìãmi.
Irasirigu marĩ ããrĩpererãrẽ Jesucristore

bũremurãrẽ sũrosũta ìãmi. Ìgũ irasũ
ãrĩ ìãburire Moisés, gajerã ìgũyare
weredupuyurimasãde ìgũya kerere
gojadea pũgue gojanerã ããrĩma.

²³Marĩ ããrĩpererã ñerĩ irirã dita
ããrã. Irasirirã, Marĩpũ: “Yũ merã
òãrõ ããrĩrãkoa”, ãrĩdeare marĩ basi
neõ bokabirikoa. ²⁴Marĩ irasũ
ããrĩkerepũ, Marĩpũ marĩrẽ maĩgũ ìgũ
magũ Jesucristore iriudi ããrĩmĩ, marĩ
ñerĩ iridea wajare wajaribosadoregũ.
Irasirigu, marĩrẽ Jesucristore
bũremurãrẽ: “Waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ
ìãmi. ²⁵Marĩpũ Jesucristore ããrĩpererã
masakare ìgũsã ñerĩ iridea wajare
wajaridoregũ, ìgũrẽ iriudi ããrĩmĩ.
Irasirigu, Jesucristo boagũ dí bẽodea
merã ìgũrẽ bũremurãrẽ ìgũsã ñerĩ iridea
wajare kãtidi ããrĩmĩ. Bopõnagũ ããrĩsĩa,
iripogue marãdere ìgũsã ìgũ: “Ãsũ
irigũra”, ãrĩdeare bũremudea merã ìgũsã
ñerõ iridea wajare kãtidi ããrĩmĩ. Irire
irigu, ìgũ diaye irigu ããrĩrĩrẽ ìmudi
ããrĩmĩ. ²⁶Marĩpũ dapura marãdere Jesús
marĩ ñerĩ iridea wajare wajaribosadea
merã ìgũrẽ bũremurãrẽ: “Òãrã, waja
opamerã ããrĩma”, ãrĩ ìãmi. Irasirigu
marĩrẽ ìgũ diaye irigu ããrĩrĩrẽ masĩmakũ
yámi.

²⁷Irasirirã Marĩpũ ìurõ marĩ basita:
“Òãrã ããrã, ìgũ Moisére doreri pídeare
iripeorã yãa”, ãrĩmasĩbea. ãsũ gapũ ãrĩ
masĩa. Marĩpũ, Jesũre marĩ bũremumakũ,
marĩrẽ: “Òãrã ããrĩma”, ãrĩ ìãmi. ²⁸Ire
masĩa. Marĩpũ Moisére doreri pídeare
marĩ irimakũ meta marĩrẽ: “Òãrã ããrĩma”,
ãrĩ ìãmi. Marĩ Jesũre bũremumakũ,
marĩrẽ: “Òãrã ããrĩma”, ãrĩ ìãmi.

²⁹⁻³⁰¿Marĩpũ judío masaka direta
Opũ ããrĩrĩ? Neõ irasũ ããrĩbemi. Judío
masaka, judío masaka ããrĩmerãdere ìgũ
sugũta ããrĩpererã Opũ ããrĩmi. Irasirigu,
ìgũsã Jesũre bũremumakũ: “Òãrã, waja
opamerã ããrĩma”, ãrĩ ìãmi. ³¹Irasirirã
marĩ Jesũre bũremurã, ¿Marĩpũ Moisére
doreri pídeare bẽorã yári? ããrĩbea. Marĩ
ìgũrẽ bũremurã Marĩpũ dorerire nemorõ
irinemowãgãrãkoa.

^c 3.12 Sal 14.1-3; 53.1-3 ^d 3.13 Sal 5.9; 140.3 ^e 3.14 Sal 10.7 ^f 3.17 Is 59.7-8 ^g 3.18 Sal 36.1

**Pablo, Abraham Marîpure
buremudeare gojadea**

4 ¹Irasirirâ, înaasû âîrîrâkuri
Abrahârê, marî ñekû
ââripuroridire? Înaasû waayuri îgûrê?

²Marîpu Abrahârê: “Ôârô irigu âârîsîâ,
ôâgû âârîmî”, ârî îâbodi âârîkerepuru,
Abraham îgû basi: “Marîpu îûrô ôârô
yâa”, neô ârîmasîbiriunadi âârîmî.

³Marîpuya werenîrî gojadea pûge
âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Abraham
Marîpure buremumakû, Marîpu îgûrê:
‘Ôâgû âârîmî’, ârî îâdi âârîmî”, ârî
gojasûdero âârîbû.

⁴Âsû âârâ. Sugu gajino moâdire
wajarirâ, irasû sîkôârâ meta irikuma.
Îgû moâdea waja wajarirâ irikuma.

⁵Marîpu gapu irasiribemî. Ñerârê,
îgûsâ ôârîrê iribirikerepuru, îgûrê
buremumakû: “Waja opamerâ
âârîma”, ârî îâmi. Irasirigu, marî îgûrê
buremumakû: “Yu îûrô ôârâ âârîma”, ârî
îâmi. ⁶Iripoeguemu Davide yu ârîrôsûta
gojadi âârîmî. Marîpu masaka iririre
îâgû: “Ôârâ âârîma”, ârî îâgû meta
âârîmî. Îgûrê buremurâ direta: “Ôârâ
âârîmâ”, ârî îâgû âârîmî. Irasirirâ îgû
merâ ôârô usuyama. ⁷Irire âsû ârî gojadi
âârîmî David:

Marîpu dorerire tarinugârârê îgûsâ
ñerô iridea wajare îgû kâtîmakû,
ôârô usuyama.

⁸Marîpu îgûsâ ñerô iridea wajare:
“Neô gûñabirîkoa”, ârîmakû,
ôârô usuyama, ârî gojadi âârîmî
David.^h

⁹Judío masaka îgûsâya dupuma
gasirogârê wiirisûnerâ dita
usuyabirikuma. Judío masaka
âârîmerâde usuyarâkuma. Abrahârê
dupaturi gûñaka! Îgû Marîpure
buremumakû, Marîpu îgûrê: “Ôâgû,
waja opabi âârîmî”, ârî îâdi âârîmî.

¹⁰Înaasû âârîmakû, Marîpu Abrahârê:
“Ôâgû âârîmî”, ârî îâyuri? Îgûya dupuma
gasirogârê wiiridero puru, îgûrê irasû
ârî îâyuri? Âârîbea. Îgû irire iriburi

dupuyurogueta: “Ôâgû âârîmî”, ârî
îâsiadi âârîmî. ¹¹Marîpu îgûrê: “Ôâgû
âârîmî”, ârî îâdero puru, îgûrê irasû
wiiridoredi âârîmî, îgûyagu âârîrîrê
îmudoregu. Irasirigu dupuyurogue
îgûrê: “Ôâgû âârîmî”, ârî îâdeare diaye
masîmakû iridi âârîmî. Sugu Abraham
buremuderosûta Marîpure buremumakû,
Marîpu îgûrê: “Ôâgû âârîmî”, ârî
îâmi. Irasirigu Abraham âârîpererâ
Marîpure buremurâ ñekû âârîpuroridi
âârîmî, îgûsâya dupuma gasirogârê
wiirisûbirikerepuru.

¹²Âârîpererâ îgûsâya dupuma
gasirogârê wiirisûnerâ Marîpure
buremurâ, diayeta Abraham parâmerâ
âârîma. Abraham irasû wiirisûburi
dupuyuro Marîpure buremuderosû
îgûsâde buremurâ, diayeta Abraham
parâmerâ âârîma.

**Marîpu, Abraham îgûrê
buremumakû: “Âsû irigura”,
ârîdeare gojadea**

¹³Marîpu Abrahârê: “I nikûrê
murê, mu parâmerâ âârîturiarâdere
sîgura”, ârîdi âârîmî. Îgû doredeare
îrimakû îâgû meta irasû ârîdi âârîmî.
Îgûrê buremumakû: “Ôâgû âârîmî”,
ârî îâdi âârîmî. Irasirigu îgûrê: “I
nikûrê sîgura”, ârîdi âârîmî. ¹⁴Marîpu
îgû doredeare irirâ direta: “Sîgura”,
ârîdeare sîmakû, marî îgûrê buremurî
wajamarîbokuyo. Irasû âârîmakû, îgû
Abrahârê: “Sîgura”, ârîdea ubu âârîrîta
âârîyuwarîkukôâbokuyo. ¹⁵Marîpu
Moisére doreri pîdeare masîkererâ, irire
tarinugârâ, wajamoâsûrâkuma. Iri
doreri marîmakû, irire neô tarinugârî
marîbokuyo.

¹⁶Irasirigu Marîpu îgûrê buremurâ
direta îgû Abrahârê ârîderosûta
sîgukumî. Îgû doreri pîdeare irirâ
direta: “Sîgura”, ârîbîrikumî. Abraham
Marîpure buremuderosû buremurâno îgû
parâmerâ âârîturiarâ âârîma. Irasirigu
Marîpu Abrahârê ârîdeare îgûsârê
âârîpererârê wajamarîrô sîgukumî.

^h 4.8 Sal 32.1-2

Abraham, marî âârîpererâ Marîpure buremurâ ñekû âârîdi âârîmî. ¹⁷Marîpu îgûya werenîrî gojadea pûgue Abrahârê âsû ârîdi âârîmî: “Murê wârî buri marâ ñekû âârîbure pîbu”, ârîdi âârîmî. Marîpu irasû ârîmakû pégu, Abraham îgûrê buremudi âârîmî. Irasirigu Marîpure buremugû, îgû iûrô marî ñekû âârîdi âârîmî. Marîpu boanerârê masûgû âârîmî. Îgû werenîrî merâ dupuyurogue marideare âârîmakû irimasîmî.

¹⁸Marîpu Abrahârê: “Mû parâmerâ âârîturiarâ wârâ âârîrâkuma”, ârîrîpoere Abraham gapû pûrâ marîdi âârîmî. Pûrâ marîkeregu: “Marîpu îgû yûre ârîderosûta irigukumi”, ârî buremudi âârîmî. Irasirigu Abraham wârî buri marâ ñekû waadi âârîmî. ¹⁹Îgû cien bojori opakeregu, îgû marâpode búro âârîkerepuru, Marîpure buremusîâ: “Neô pûrâkubirîkoa”, ârî gûñabirîdi âârîmî. Âsû gapû ârî gûñadi âârîmî: “Guare pêrâguereta pûrâkuboadero tarikerepuru, Marîpu îgû yûre ârîderosûta irigukumi. Yû irire masîa”, ârîdi âârîmî. ²⁰“Marîpu ârîderosûta irigukumi”, ârî buremurîrê neô pirîbirîdi âârîmî. Irasirigu gûñatura, Marîpure buremunemodi âârîmî. “Marîpu turatarigu âârîmî”, ârî, usuyari sîdi âârîmî. ²¹Irasirigu Abraham: “Marîpu yûre ârîderosûta diayeta îgû turari merâ iriyuwarîkugukumi. Yû irire ôârô masîa”, ârî buremudi âârîmî. ²²Îgû buremumakû, Marîpu îgûrê: “Ôâgû âârîmî”, ârî îadi âârîmî.

²³Irire Marîpuya werenîrî gojadea pûguere gojasûdero âârîbû. Iri Abrahâyama diretta gojadea meta âârîdero âârîbû. ²⁴⁻²⁵Marîpu Abrahârê: “Ôâgû âârîmî”, ârî îaderosûta marîdere: “Ôârâ âârîma”, ârî îaburire gojadea âârîdero âârîbû. Irasirigu Marîpu, marî îgûrê buremumakû, marîdere: “Ôârâ âârîma”, ârî îâmi. Marî ñerî iridee waja Marîpu Jesúre îgûrê wêjêmurâguere wiadi âârîmî, marîrê boabosaburo, ârîgû. Marî Opû Jesús boadero purû, Marîpu marîrê ôârâ, waja opamerâ âârîmakû iribu, îgûrê masûdi âârîmî.

Marîpu iûrô waja opamerâ âârâ, ârî gojadea

5 ¹Marî Opure Jesucristore marî buremumakû, Marîpu marîrê: “Ôârâ, waja opamerâ âârîma”, ârî îâmi. Irasirigu Marîpu, Jesús marî ñerî iridee waja boabosadea merâ marîrê îgû merâ siuñajârî opamakû iridi âârîmî. ²Marî Jesucristore buremurâ, Marîpu marîrê maîgû merâ ôârô âârâ. Purugue Marîpu îgû irososû marîrê ôârâ âârîmakû irigukumi. Irasirirâ gûñaturari merâ, ôârô usuyari merâ îgû ôârô iriburire yûa. ³Gajire masîa. Marî ñerô tarîrâ, Marîpure marîrê iritamugûrê gûñaturanemorâkoa. Irasirirâ marî ñerô tarikereâ, usuyamasîa. ⁴Marî îgûrê gûñaturari merâ ñerô tarîrê bokatiûmakû, Marîpu marîrê: “Ôârô yâma”, ârîgukumi. Irasirirâ, îgû marîrê ôârô iriburire gûñaturari merâ yûa. ⁵Marîpu marîrê Ôâgû deyomarîgûrê iriudi âârîmî marî merâ âârîdoregu. Irasirigu Ôâgû deyomarîgû merâ marîrê îgû maîrîrê opatarîmakû yâmi. Irasirirâ: “Marîpu marîrê: ‘Ôârô iritamugûra’, ârîdeare keoro irigukumi”, ârî masîa. ⁶Marî basi peamegue waaburire tarîmasîbirîmakû, Marîpu marîrê taurîpoe ejamakû, Cristo marî ñerârê boabosadi âârîmî. ⁷Marî gapû sugû boaboadeare boabosabirîkoa, îgû diayemarê irigu âârîkerepuru. Gajîpoe irîrâ sugû ôâgû gapûre boabosabokoa. ⁸Marîpu gapû marî ñerâ âârîkerepuru îgû marîrê búro maîrîrê masîmakû iribu, Cristore iriudi âârîmî. Irasirigu Cristo marîya âârîburire boabosadi âârîmî. ⁹Cristo boagû îgûya dí béodea merâ Marîpu marîrê waja opamerâ âârîmakû iridi âârîmî. Îgû irasiridero nemorô îgû âârîpererâ ñerârê wajamoârînu ejamakû, Cristo merâta marîrê taugukumi. ¹⁰Marî Marîpure gâamemerâ âârîkerepuru, îgû magû marîrê boabosadea merâ îgû merâ siuñajârî opamakû iridi âârîmî. Îgû irasiridero nemorô Cristo marîrê boabosa, dupaturî okadea merâ marîrê îgû merâ siuñajârî oparârê taugukumi.

¹¹ I gajî aārînemoa. Marîpu, marî Opu Jesucristo merâ marîrê îgû merâ siuñajâmakû irideare gûñarâ, îgû merâ buro usuyâa.

Adán, irasû aārîmakû Cristo iridea

¹² Āsû aārâ. Neōgoraguere Adán ñerî iripûroridi aārîmî. Îgû ñerî iridea waja boadi aārîmî. Îgû suguya waja merâta aārîpererâ îgû parâmerâ aārîturiarâde ñerî iri, boamurâ dita aārîma.

¹³ Marîpu Moisére îgû doreri píburî dupuyurogueta masaka ñerî irisianerâ aārîmâ. Îgûsâ ñerî irikerepûrû iri doreri marîmakû, Marîpu îgûsârê: “Iri dorerire tarinûgârî waja, waja opama”, aribiridi aārîmî dapa. ¹⁴ Irasû aārîkerepûrû, Adán parâmerâ aārîturiarâ Moisés aārîdeapoegue aārînerâde boanerâ aārîmâ. Îgûsâ Marîpu doredeare Adán tarinûgâderosû iribirikererâ, îgûsâ ñerî iridea waja boanerâ aārîmâ. Adán i ñumûrê aārîpûrorigu, Marîpu doredeare tarinûgâpûroridi aārîmî. Jesucristo gapû i ñumuguere aarigû, Marîpu dorerire tarinûgâbiripûroridi aārîmî.

¹⁵ Marî Adán tarinûgâdeare, Marîpu marîrê maîgû ôârô irideare masîa. Adán suguya waja merâta masaka aārîpererâ boamurâ dita aārîma. Marîpu gapû marîrê maîgû, marîrê taubure Jesucristore iriudi aārîmî. Irasirigû Jesucristo sugû aārîkeregu, aārîpererâya aārîburire wajamarîrô boabosadi aārîmî. Irasirigû Marîpu Jesucristo merâ marîrê wâro ôârî iridi aārîmî. ¹⁶ Adán Marîpu doredeare suñarô tarinûgâdea waja merâta aārîpererâ masaka waja opama. Marî wârî ñerî irikerepûrû, Marîpu marîrê maîgû, wajamarîrô Jesucristore iriudi aārîmî, marî ñerô iridea wajare taudoregu. Irasirigû Jesús merâ marîrê waja opamerâ aārîmakû iridi aārîmî. ¹⁷ Adán sugû Marîpu doredeare tarinûgâdea waja merâta marî aārîpererâ boamurâ dita aārâ. Marîpu gapû marîrê buro maîgû Jesucristore iriudi aārîmî, marîrê boabosadoregu. Irasirigû Jesucristo sugû marîrê wajamarîrô boabosadea merâ Marîpu

marîrê: “Ôârâ, waja opamerâ aārîma”, ârî îami. Îgû irasiridero nemorô Jesucristo merâ îgû irasû ârî îârârê maama okari opamakû irigukumi, îgû turari merâ îgûyare iriburo, ârigû.

¹⁸ Adán, Marîpu doredeare tarinûgâdea waja merâta masaka aārîpererâ ñerîrê iriwekabejama. Irasirirâ Marîpu wajamoâsumurâ dita aārîma. Jesucristo diayema irigû marî ñerî iridea waja boabosadea merâ gapû Marîpu marîrê: “Ôârâ, waja opamerâ aārîma”, ârî îami, îgû merâ aārînikôâburo, ârigû. ¹⁹ Āsû aārâ. Adán, Marîpu doredeare tarinûgâdea waja merâta masaka aārîpererâ ñerîrê irirâ dita aārîma. Jesucristo Marîpu dorerire iridea merâ aārîpererâ îgûrê buremurânorê waja opamerâ aārîmakû iridi aārîmî. Irasirigû Marîpu îgûsârê: “Ôârâ aārîma”, ârî îami.

²⁰ Marîpu îgû dorerire pídi aārîmî, marîrê iri dorerire tarinûgârîrê masînemomakû iribu. Wârî ñerî marî irikerepûrû, Marîpu gapû marîrê buro maîgû, marî ñerî iriro nemorô Jesucristo merâ marîrê ôâtariro iridi aārîmî. ²¹ Marî aārîpererâ ñerî iridea waja boamurâ dita aārîunanerâ aārîbû. Irasû aārîkerepûrû, Marîpu marîrê maîgû, bopoñarî merâ îasîâ, marî Opu Jesucristo boabosadea merâ marîrê waja opamerâ aārîmakû iridi aārîmî, îgû puro perebiri okarire opadoregu.

Cristo merâ ôârô aārîrâ, waja opamerâ aārîrîmarê gojadea

6 ¹ Marîpu marîrê bopoñamakû îârâ, ñnaasû ârîrâkuri? Marîrê îgû bopoñanemomakû îaduarâ, ñnerîrê irinemorâkuri? ² Irasû neô aārîbea. Marî Jesucristo marîrê boabosadi merâ boanerâ irirosû aārâ. Irasirirâ, boanerâ ñerîrê neô irinemomasîmerâ irirosû ñerîrê irinemobirikôârô gâamea. ³ Musâ ire masîa. Marî deko merâ wâîyesûrâ, marî Jesucristoyarâ aārîrîrê îmubû. Marî îgûyarâ aārîsîâ, îgû boamakû, marîde îgû merâ boanerâ irirosû waanerâ aārîbû. ⁴ Marî wâîyesûrâ, îgû boadero pûrû

yáasúmakû, maríde ígû merâ yáasúnerâ irirosû waanerâ âârîbû. Marîpû ãmugasigue âârîgû ígû turari merâ ígûrê masâgû, marídere ígû merâ masânerâ irirosû âârimakû iridi âârimí, ígû merâ maama okarire opaburo, ârîgû.

⁵Marí Cristoyarâ âârîsîâ, ígû boaderosûta maríde ígû merâ boanerâ irirosû waanerâ âârîbû. Irasirirâ, ígû boadigue masâderosûta maríde masârâkoa. ⁶Âsû masîa. Cristo curusague boamakû, marí ñerî direta iririkunerâ ígû merâ curusague boanerâ irirosû waanerâ âârîbû. Irasiriro marí ñerîrê uaribejari, maríre tarinugâmasîbirikoa pama. ⁷Masaka boadero pûrû, ígûsâ ñerî iririkurire neõ irinemobirikumi.

⁸Marí Cristo merâ boanerâ irirosû âârîrâ: “Ígû merâ ôârõ âârînkôârâkoa”, ârî buremua. ⁹Idere ôârõ masîa. Cristo boadero pûrû, Marîpû ígûrê masû, dupaturi okamakû iridi âârimí. Irasirigu Cristo dupaturi neõ boabirikumi pama. Boari neõ dupaturi ígûrê tarinugâmasîbirikoa. ¹⁰Ígû suñarõta boari merâ marí ñerî iridea wajare boa, wajaripeokôâdi âârimí. Ígû boadero pûrû, Marîpû ígûrê masû, dupaturi okamakû iridi âârimí. Ígûrê masû, dupaturi okamakû iridero pûrû, Marîpû gââmerôsûta irigu Marîpû merâ ôârõ âârînkôâmi. ¹¹Irasirirâ musâ âsû ârî gûñaka! “Gua Opû Jesucristo merâ gua boanerâ irirosû âârîsîâ, gua ñerîrê iriunaderosû irinemobirikoa”, ârî gûñaka! “Irasirirâ ígûyarâ âârîsîâ, Marîpû gââmerôsûta iri, ígû merâ ôârõ âârînkôârâ!” ârî gûñaka!

¹²Irasirirâ musâya dupû boaburi dupû merâ ñerîrê neõ irinemobirikôâka, musâ ñerîrê uaribejari musâre tarinugâbirikôâburo, ârîrâ! ¹³Musâya mojóri, musâ gûñarî, âârîpereri musâya dupûgue âârîrî merâ ñerîrê iribirikôâka! Musâ Cristo merâ boanerâ dupaturi okará irirosû âârâ. Irasirirâ âsû gapû irika! Âârîpereri musâya dupûgue âârîrîrê Marîpure wiaka, ígû gââmerôsûta ôârî direta irimurâ! ¹⁴Marí

irire irasirimakû, marí ñerî iriduari maríre tarinugâmasîbirikoa. Marîpû maríre: “Yû Moisére doreri pídeare iribirimakû, musâre béogûra”, âribemi. Âsû gapû maríre yâmi. Ígû maríre maígû âârîsîâ, maríre iritamumi, ígû doredeare iriburo, ârîgû.

Marí, Cristore moâboerâ âârîrîmarê gojadea

¹⁵Marîpû maríre maîmakû îârâ: “Marí, Marîpû doreri pídea merâ âârîbea. Irasirirâ ñerîrê irirâ!” ¿ârîrî? Irire neõ ârîbirikôârâ! ¹⁶Musâ ire ôârõ masîa. Marí sugû dorerire irirâ, ígûyarâ ígûrê moâboerâ âârîrâkoa. Ígû marí opu âârîgukumi. Iri irirosûta marí ñerî iriduari, marí opu, maríre doregu irirosû âârîrokoa. Irasirirâ marí ñerî iririre pirimerâ, Marîpû merâ perebiri okari bokabirikoa. Ígû doreri gapûre irirâ ígûrê moâboerâ diayemarê irinîrâkoa. ¹⁷⁻¹⁸Iripoegue ñerî iridoreguyarâ ígûrê moâboerâ irirosû musâ ñerî iriduare irinerâ âârîbû. Marîpû musâre ígûya buerire pémasîmakû iridero pûrû, ígû doreri gapûre musâ ôârõ irituyâa. Irasirirâ ñerî iridoreguyarâ ígûrê moâboerâ irirosû neõ âârîbea pama. Ígûrê wirinerâ irirosû âârîrâ, Marîpure moâboerâ ñajânerâ âârâ, diayema gapûre irimurâ. Irasirirâ irire gûñarâ: “Mu guare irasiridea ôâtaria”, ârî, usuyari sîka ígûrê! ¹⁹Yû ire musâre pémasîmakû gââmegû, masaka ígûsâ gûñarî merâ wererosû werea. Iripoegue âârîpereri musâya dupûgue âârîrî merâ ãmurikû ñerî direta irinîkôânerâ âârîbû. Daporare âârîpereri musâya dupûgue âârîrîrê Marîpure wiaka, ígûrê moâboerâ diayema direta irimurâ! Irasirirâ ígû gââmerî direta iririkurâkoa. ²⁰Iripoegue musâ ñerî iriduari direta irirâ, Marîpure moâboerâ ígû gââmerî direta iriro gââmekoa, ârîbirinerâ âârîbû. ²¹Musâ ñerîrê irasirirâ, ¿neéno ôârîrê bokari? Dapora musâ ñerî iriunadeare gûñarâ, buro guyasîrîa. Iri ñerîrê musâ iridea waja perebiri peamegue waabokuyo. ²²Iripoegue

marĩ ñerĩ direta iridoregure moãboerã irirosũ aãriunanerã aãribũ. Daporare Marĩpu marĩrẽ wiudero puru, ĩgũrẽ moãboerã aãrã. Irasirirã ĩgũ gããmerĩrẽ iriwãgãrã, ĩgũ puro perebiri okarire opamurã aãrã. ²³Ñerĩ irirãno, ĩgũsã ñerĩ iriri waja, perebiri peamegue waarĩre wajatarãkuma. Marĩpu, marĩ Opũ Jesucristore buremurã gapũre wajamarĩrõ ĩgũ puro perebiri okari opaburire sīgukumi.

Mojõsiarima keori merã weredea

7 ¹Yaarã, musã Marĩpu Moisére doreri pídeare õarõ masĩa. Sugu masakũ ĩgũ okarinũrĩ direta iri dorerire irimasĩmi. ²Marĩpu doreri pídea àsũ ãrã. Sugo nomeõ igo mojõsiadero puru, igo marãpu okarĩpoere igo ĩgũ merã aãrĩnĩkõakumo. ĩgũ boamakũ, igo marãpu dagũ merã aãrĩdea perekoa. Gajigu merã mojõsiamasĩkumo doja. ³Igo marãpu okakerepurũ gajigu merã marãpukũgo, ĩgũ merã ñerõ irigo Marĩpu dorerire tarinũgãgõ irikumo. Igo marãpu boadero purũgũ dita gajigu merã marãpukumasĩkumo. Irasirigo ĩgũ merã ñerõ irigo meta irikumo. Marĩpu dorerire tarinũgãbirikumo.

⁴Yaarã, musãde àsũta aãrã. Iripoegue Marĩpu Moisére doreri pídea merã aãrĩnerã aãribũ. Jesucristo boamakũ, ĩgũ merã boanerã irirosũ aãrĩsĩã, daporare iri doreri pídea merã aãrĩbea. Jesucristo boa, masãrĩ merã Marĩpu marĩrẽ ĩgũyarã aãrĩmakũ iridi aãrĩmĩ, ĩgũ gããmerĩrẽ iriburo, aãrĩgũ. ⁵Iripoeguere marĩ ñerĩrẽ ñaribejari direta iriunanerã aãribũ. Marĩpu Moisére doreri pídeare masĩdero puru, iri dorerire tarinũgã, aãrĩpereri marĩya dupũma merã ñerĩrẽ ñaribejanemonerã aãribũ. Irasirirã perebiri peamegue waamurã dita aãrĩnerã aãribũ. ⁶Daporare pama marĩ Cristo merã boanerã irirosũ aãrĩsĩã, Marĩpu Moisére doreri pídea merã aãrĩbea. Irire tariwerenerãgue aãrã. Irasirigu Marĩpu, Õãgũ deyomarĩgũ merã marĩrẽ maama okarire opamakũ yãmi, ĩgũ gããmerĩrẽ iridoregu.

Marĩrẽ ñerĩ irimakũ iriri marĩguere aãrĩrĩmarẽ weredea

⁷Irasirirã, Marĩpu Moisére doreri pídeare: “Negorãã”, ãarĩrãkuri? Neõ irasũ aãrĩbirikõãrã! Irita yũ ñerĩ iririkũre masĩmakũ iribũ. Iri doreri pídea àsũ ãrã. “Gajerãyare buru ñaribejabirikõãka!” Irasirigu, iri doreri marĩmakũ, yũ gajerãyare ñaribejarire masĩbiribokuyo. ⁸Iri doreri: “Àsũ iribirikõãka!” ãrĩdeare masĩdero puru, iri yũre aãrĩpereri ñerĩrẽ ñaribejamakũ iribũ. Iri doreri marĩmakũ: “Irire tarinũgãgũ irikoa”, ãrĩmasĩbiribokuyo. ⁹Yũ iri dorerire masĩburi dupuyuro: “Yũ, Marĩpu merã õarõ aãrĩkõãgũ irikoa”, ãrĩ gũñadibũ. Iri dorerire masĩdero puru, irire tarinũgãgũ: “Ñerõ irigu irikoa, Marĩpu merã õarõ aãrĩbirikoa”, ãrĩ masĩbu pama. ¹⁰Marĩ iri dorerire irirã, Marĩpu merã õarõ aãrĩkõãbokoa. Yũ gapũ irire iripeomasĩbirisĩã, ñerĩ iridea waja, waja opagũ, perebiri peamegue waabodi dujabũ. ¹¹“Marĩpu dorerire irigu, ĩgũ merã õarõ aãrĩkõãgũ irikoa”, ãrĩ gũñakerepurũ, yũ ñerĩ ñaribejari, yũre Marĩpu dorerire tarinũgãmakũ iribũ. Irasirigu iri dorerire tarinũgãsĩã, ñerĩ iridea waja, waja opagũ peamegue waabodi dujabũ.

¹²Irasũ aãrĩkerepurũ, Marĩpu Moisére doreri pídea õarĩ aãrã. Diayema doreri aãrã. Marĩpu irire pídi aãrĩmĩ marĩrẽ iritamubu. ¹³Iro tamerãrẽ Marĩpu doreri õarĩ aãrĩkerero, ¿marĩrẽ peamegue waabonerã dujamakũ irikuri? Neõ irasũ aãrĩbirikoa. Marĩ ñerĩ iriri gapũ marĩrẽ peamegue waabonerã dujamakũ iribũ. Irasiriro Marĩpu ĩgũ õarĩ doreri pídea merã marĩ ñerõ iririre: “Negorãã”, ãrĩ masĩsũa.

¹⁴Ire masĩa marĩ. Marĩpu ĩgũ dorerire Õãgũ deyomarĩgũ merã Moisére pídi aãrĩmĩ. Irasiriro õarĩ dita aãrã. Marĩ gapũ marĩ ñerĩrẽ ñaribejari merã ñerĩ iridoregure duasũnerã irirosũ aãrã. Irasirirã ñerĩrẽ iririkurã aãrã. ¹⁵Õãrĩrẽ iriduakererã, iribea. Ñerĩrẽ iriduabirikererã, irinĩkõãa.

Marĩ irasiririre pemasĩbea. ¹⁶“Ñerĩre iriduabirikoa”, ãrĩkererã, irikõãa. Irasirikererã: “Ñerĩre iriduabirikoa”, ãrĩrã, Marĩpu dorerire: “Õãrĩ ããrã”, ãrĩ masĩa. ¹⁷“Marĩ ñerĩre dupaturi iribea pama”, ãrĩkererã, ñerĩrẽ irirã, marĩ basi meta irire yãa. Marĩguere ñerĩ ããrĩrĩ gapu marĩrẽ irire irimakũ yãa. ¹⁸Marĩ ñerĩrẽ ñaribejari merã ñerĩ direta irirã yãa. Irasirirã: “Marĩguere õãrĩ mãa”, ãrĩ masĩa. Marĩ õãrĩrẽ iriduakererã, bokatĩũbea. ¹⁹Marĩ õãrĩ iriduakererã, iribea. Ñerĩ iriduabirikererã, iri gapure yãa. ²⁰Irasirirã marĩ basi: “Ñerĩrẽ dupaturi iribirikoa”, ãrĩkererã, irikõãa doja. Marĩguere ñerĩ ããrĩrĩ gapu marĩrẽ irire irimakũ yãa.

²¹Irasiro asũ waãa marĩrẽ. Õãrĩrẽ marĩ iriduakerepuru, marĩguere ñerĩ ããrĩrĩ marĩrẽ ñerĩ direta irimakũ yãa. ²²Marĩ basi marĩ gũñarĩgue: “Marĩpu dorerire iriduakoa”, ãrĩ gũñãa. ²³Iri dorerire iriduakerepuru, marĩ ñerĩ iriduari gapu marĩ gũñarĩgue õãrĩ iriduairire tarinũgãa. Irasirirã marĩ basi iri ñerĩ iriduairire tarinũgãamasĩbea.

²⁴Marĩ basi ñerĩ iriduairire tarinũgãamasĩmerã, buro bujawereri merã: “¿Noã marĩrẽ ñerĩ iridea wajare taugukuri, Marĩpu merã õãrõ ããrĩburo, ãrĩgũ?” ãrĩ gũñãa. ²⁵Marĩpu dita Jesucristo marĩ Opũ merã marĩrẽ taumasĩmi. Irasirirã Marĩpure: “Õataria mu”, ãrĩ, usuyari sĩa. Irasirirã marĩ gũñarĩgue: “Marĩpu dorerire iriduakoa”, ãrĩ gũñãa. “Gua Opũ ããrã mu”, ãrã Igũrẽ. Marĩ irasũ ãrĩkererepuru, marĩ ñerĩrẽ ñaribejari, marĩrẽ ñerĩrẽ iridoregu irirosũ ããrĩkõãa dapa.

Õãgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merã
õãrõ ããrĩrĩmarẽ gojadea

8 ¹Dapora Marĩpu marĩrẽ Jesucristoyarãrẽ ñerĩrẽ ñaribejarire piri, Õãgũ deyomarĩgũ dorerosũ irirãrẽ: “Wajamoãgũra”, ãrĩrĩno neõ mãa. ²Õãgũ deyomarĩgũ, marĩ Jesucristoyarã Igũ dorerosũ irimakũ, marĩ ñerĩ iririkurire pirimakũ yãmi. Irasirĩgu marĩrẽ, perebiri peamegue waabonerãrẽ Marĩpu

merã õãrõ ããrĩmakũ yãmi. ³Marĩ ñerĩ iriri direta ñaribejasĩa, Marĩpu Moisere doreri pídeare neõ iripeomasĩbirinerã ããrĩbũ. Irasirĩgu Marĩpu gapu Igũ magũrẽ iriudi ããrĩmĩ, marĩ ñerĩ iridea wajare boa, wajaribosadoregu. Igũ ñerĩrẽ iribirikeregu, marĩ ñerĩ iridea waja, waja oparã irirosũ dupukugu, marĩrẽ boabosadi ããrĩmĩ, marĩ ñerĩ iridea waja oparire wajarĩgu. ⁴Marĩpu, marĩrẽ Igũ dorerire iriburo, ãrĩgũ, irasiridi ããrĩmĩ. Irasirirã marĩ ñerĩ iririre ñaribejabea. Õãgũ deyomarĩgũ dorerosũ irirã yãa.

⁵Ñerĩ iririre ñaribejarã, iri direta gũña, iriduama. Õãgũ deyomarĩgũ dorerosũ irirã gapu, Igũ gããmerĩ direta gũña, iriduama. ⁶Ñerĩ direta gũña, iriduara, perebiri peamegue waarãkuma. Õãgũ deyomarĩgũ gããmerĩ direta gũña, iriduara gapu Marĩpu merã perebiri okari oparãkuma. Irasirirã siuñajãrĩ merã ããrĩrãkuma. ⁷Ñerĩ direta gũña, iriduara, Marĩpure iaturirã ããrĩma. Igũ dorerire iriduabiri, irire neõ irimasĩbema. ⁸Irasirirã ñerĩ iriri direta ñaribejarã, Marĩpure usuyamakũ irimasĩbema.

⁹Musã gapu ñerĩ iriri direta ñaribejabea. Õãgũ deyomarĩgũ musãguere ããrĩmi. Irasirirã Igũ turari merã Igũ dorerosũ yãa. Õãgũ deyomarĩgũrẽ opamerã gapu, Cristoyarã ããrĩbema. ¹⁰Marĩ ñerõ iridea waja marĩya dupũ boaburi dupũ ããrĩkerepuru, Cristo marĩguere ããrĩmakũ, Marĩpu marĩrẽ: “Õãrã, waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ iãmi. Irasiro marĩya dupũ boakerepuru, marĩya yũjupũrã ãmũgasigue okanĩkõãrokoa. ¹¹Marĩpu, Õãgũ deyomarĩgũ merã Jesucristore boadĩguere masũ, dupaturi okamakũ iridi ããrĩmĩ. Õãgũ deyomarĩgũ marĩguere ããrĩmakũ, Marĩpu Jesucristore masũdita marĩya dupũ boadero purũ, marĩdere masũ, maama okari opamakũ irigukumi.

¹²Yaara: “Marĩpu marĩrẽ irasũta irigukumi”, ãrĩ masĩrã, ñerĩ iririre ñaribejabirikõãrã! ¹³Ñerĩ iriri direta

uaribejarā, perebiri peamegue waarākoa. Ōāgū deyomarīgū turari merā marī ñerirē uaribejarire pirirā, Marīpū merā perebiri okarire oparākoa.

¹⁴Ōāgū deyomarīgū dorerosū irirāno, Marīpū pūrā āārīma. ¹⁵Marīpū marirē Ōāgū deyomarīgūrē iriudi āārīmī. Īgū marirē Marīpū pūrā āārīmakū yāmi. Īgū merā Marīpū marirē wajamoāburire gūiderosū dupaturi gūibea. Irasirirā Īgū iritamurī merā gūiro marirō Marīpure: “Yupū”, āri masīa. ¹⁶Ōāgū deyomarīgū marī gūñarīgue marirē: “Diayeta Marīpū pūrā āārā”, āri masīmakū yāmi. ¹⁷Irasirirā marī Īgū pūrā āārīsīa: “Āārīpererire yu pūrārē sīgura”, ārideare Cristo merā irire oparākoa. Marī Cristoyarā āārīsīa, Īgū i ūmuge ñerō tariderosū maride ñerō tarikererā, purugue ūmugasigue Īgū āārīrōsūta Īgū merā ōārō āārīrākoa.

¹⁸Dapora marī i ūmuge ñerō tarikererā, purugue ūmugasigue Marīpū marirē ōārī siburire gūñarā: “Buro ñerō taribea”, āri masīa. ¹⁹Sunū Marīpū marirē: “Īisā yu pūrā āārīma”, āri, ōārīrē sīgukumi. Īgū marirē siburire āārīpereri Īgū i ūmuma iridea, masaka gajinorē buro iāduarā irirosū yūro yāa.

²⁰Iripoegue Adán ñerirē iripuroridea waja i ūmuma poyakōadero āārībū. Iri gāāmerō poyabiridero āārībū. Marīpū doredorosū poyadero āārībū. Irasirikeregu, purugue ōārī gorawayugukumi. ²¹Irasirigu Marīpū, i ūmuma boapereburi āārīkerepuru, marirē Īgū pūrārē ōārā gorawayurosū, i ūmuma āārīpererire ōārī dita gorawayugukumi doja. ²²Ire marī masīa. Adán ñerirē iripuroridero puru, daporaguedere āārīpereri i ūmuma Marīpū iridea, nomeō majīgū nijīwāgūgō pūrīsūrōsū āārā. ²³I Īgū iridea irirosūta maride poyari merā āārā. Marī Īgūyarā āārīnūgāmakū, Ōāgū deyomarīgūrē marirē sīdi āārīmī. Daporare buro ñerō tarikererā, purugue Īgū marirē: “Yu pūrā āārīma”, āri, boabiri dupure maama dupure siburire usuyari merā yūa. ²⁴“Marīpū marirē: ‘Taugura’,

āriderosūta taugukumi”, āri yúmasīa. Īgū marirē taudero puru, marī irire yúderosū neō yúnemobirikoa. ²⁵Marī gajinorē iābirikererā gūñaturari merā: “Īārākoa”, āri yúrosū, Marīpū purugue Īgū marirē tauburire gūñaturari merā yūro gāāmea.

²⁶Marī Marīpure: “¿Naásū sērērō gāāmeri?” āri masībirimakū, Ōāgū deyomarīgū marirē iritamumi. Irasirigu, marī Marīpure keoro sērēmasībirimakū, Ōāgū deyomarīgū marīya āārīburire Marīpure ōārō sērēbosami. Masaka werenírōsū sērēbemi. Marirē buro bopoñarī merā, ōārō masīrī merā sērēbosami. ²⁷Marīpū gāāmerōsūta Ōāgū deyomarīgū marī Īgūyarā āārīburire sērēbosami. Irasirigu Marīpū, āārīpereri marī gūñarirē masipeogu, Ōāgū deyomarīgū marirē sērēbosaridere ōārō masīmī.

Jesucristo turari merā ñerirē tarinūgāmasīa, āri gojadea

²⁸Idere marī masīa. Marīpū Īgū gāāmederosūta marirē beyedi āārīmī. Irasirigu āārīpereri marirē Īgūrē maīrārē waaburire āmumi ōārī direta iribu.

²⁹Neōgoragueta Marīpū marirē Īgūyarā āārīmurārē masīsīadi āārīmī. Marī neō deyoaburo dupuyurogueta beyesiadi āārīmī, marirē Īgū magū irirosū āārīburo, ārīgū. Irasirigu Īgū magū marī tīgū āārīmī. Marī Īgū pagupūrā wārā āārā. ³⁰Neōgoragueta Marīpū Īgūyarā āārīmurārē: “Yu pūrā āārīma”, āri beyesiadi āārīmī. Irasirigu marirē Īgū beyenerārē Jesúre būremunūgādo regu siu: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri Īāmi. Īgū marirē irasū āri Īārārē ūmugasigue Īgū āārīrōsūta Īgū merā ōārō āārīmakū irigukumi.

³¹Marī irire masīrā, ¿naásū āārī? Āsū ārā. Marīpū marirē iritamumakū, gajerā marirē iāturikererā, neō poyanorēmasībema. ³²Marīpū marī ñerī iridea waja boabosabure Īgū magū Jesucristore iriudi āārīmī. “Yu magūrē maīsīa, iriubea”, āribiridi āārīmī. Irasirigu Īgū magūrē iriudi

äärisĩa, aaripereri mariya aariburire oari direta sigukumi. ³³Maripu marire igu beyenerare: “Oara, waja opamerä aarima”, ari iamakü, gajera marire: “Nera aarima”, neö ari weresamasibema.

³⁴Cristo mari neri iridea wajare boabosa, masä, umugasigue muradi aarimi. Irasirigu Maripu diaye gapu doami. Mariya aariburire serebosaniköami. Irasirira gajera Maripure marire: “Iisa neri iridea waja igusare wajamoaka!” neö arimasibema. ³⁵Cristo marire buro maimakü, gajera igure: “Neö mainemobiriköaka igusare!” arimasibirikuma. Mari nero tarikerepuru, mari diasaro penakerepuru, gajera marire nero irikerepuru, mari uabokerepuru, suri marira aarikerepuru, goero marire aarikerepuru, gajera marire wejekerepuru, Cristo marire maigu mari merä aariniköami. Igu marire maire neö piribirikumi. ³⁶Maripuya wereniri gojadea pugue mari waaburire asu ari gojasüdero aariba:

Gua mayara aariri waja gajera guare umuriku wejeduaniköama. Ovejare wejemura wejerogue aara irosu guare yama, ari gojasüdero aariba.¹

³⁷Mar gapu nero tarikerera, Cristo marire maigu iritamuri merä, mari aaripereri nerire tarinuga. Irasirira igu merata gunaturanemoa. ³⁸Irasirigu ire oaro masia. Maripu marire buro maimi. Mari Opure Jesucristore iriugu, igu marire maire masimakü iridi aarimi. Mari boamakü, o mari yoripoe okamakü, marire maigu mari merä aariniköami. Maripure wereboera, masaka opara, watea oparede Maripure marire maire pirimakü irimasibema. Marire gajino irimakü, Maripu marire maigu mari merä aarimi. Daporama aariri, puruma aariburide Maripure marire maire pirimakü irimasibirikoa. ³⁹Mari umarogue waamakü, o ukuarogue waamakü, marire maigu

mari merä aarimi. Gajinode Maripu iridea aara. Irasiriro iride igure marire maire pirimakü irimasibea. Marire mari Opu Jesucristoyare igu maire neö perebirikoa.

Israel bumarä Maripu beyenerä aarima, ari gojadea

9 ¹Yu, Cristore buremugu aarigu, diayeta werea musare. Arigatoba. Ogü deyomarigude yu merä aarigu, yu arire: “Diayeta aara”, ari masimakü yami. ²Yaara Israel bumarä Cristore buremubirimakü iagu, buro bujawereri merä gunarikua. ³Igusa igure buremumakü gaamegu, yu gapu gorawayuduada: “Perebiri peamegue wajamoasubokuma”, arigu. Yu igusare irasiribosagu Cristore dukawarinugajagu, igure neö dupaturi ianemobiribokoa. ⁴Igusa, Israel paramera aarituriara aarima. Maripu igusare: “Yu pura aara”, ari aarimi. Igu gosewasiriri merä igusa watope aaridi aarimi. Igusare: “Yu, musä Opu aara. Musä, yaara aara”, ari aarimi. Igusare igu dorerire masiburo, arigu, Moiseire irire pidi aarimi. “Yaa wiigue yare buremura, asu irika!” ari pidi aarimi. “Musä paramera aarituriare oaro iritamugura”, ari aarimi. ⁵Israel pura pe mojoma pere su gubu peru perebejaragora, gua nekusamarä aarinerä aarima. Cristode mari irosu dupukugu deyoagu igusa parami aarituriagu, Israel bumata aaridi aarimi. Igu aariperera, aaripereri Opu aarimi. Irasirira igure: “Oataria mu”, ari, usuyari sinira! Irasuta irira!

⁶Israel bumarä aariperera diayeta Maripuyaragora aaribema. Irasirigu Maripu Israel bumarare: “Yaare asu irigura”, arideare igusare aariperere iribirimakü iagu: “Maripu igu ariderosuta iribemi”, ari gunabea yu. ⁷Israel bumarä, igusa nekü Abraham paramera aarituriara aarikerepuru, Maripu igusare aariperere: “Diayeta yu pura aarima”, ari iabemi. Irasirigu Abrahare: “Mu magu

¹8.36 Sal 44.22

Isaac parāmerā āārīturiarā dita diayeta m̄ parāmerā āārīturiarā āārīrākuma”, ārīdi āārīmī. ⁸⁻⁹Marīpu Abrahārē īgū magū Isaac deyoaburire weregū, āsū ārīdi āārīmī: “Gaji bojori ipapoeta aarīgura doja. Iripoeta m̄ marāpo Sara majīgūrē pūrākugokumo”, ārīdi āārīmī. Irasirigu Marīpu ārīderosūta Abraham magū deyoadi āārīmī. Irasirirā marī ire masīa. Abraham parāmerā deyoaturīawāgārā āārīpererā Marīpu pūrā āārībema. Marīpu ārīdeare buremurā dita diayeta Abraham parāmerā āārīturiarā, Marīpu pūrā āārīma.

¹⁰Gaji āsū āārā. Isaac, Rebeca merā marāpokadero p̄ru, īgo ūma p̄rāgue pūrākudeo āārīmō. Īgūsā pagū Isaac, gwa nekū āārīdi āārīmī. ¹¹⁻¹³Īgū pūrā deyoaburi dupuyuro, īgūsā ōārīrē, o ñerīrē iriburi dupuyuro Marīpu īgūsā pago āārībore āsū ārīdi āārīmī: “Īgū tīgū īgū pagumūrē moāboegukumi”, ārīdi āārīmī. Īgū īgore īrire ārīderosūta īgūya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Jacore beyebu. Esaū gapure beyebiribū”, ārī gojasūdero āārībū. Irasirigu Marīpu Jacore beyederosūta īgūyarā āārīmurārē beyegū, īgūsā gajino iriburi dupuyuro īgū gāamederosūta īgūsārē: “Yaarā āārīma”, ārīdi āārīmī.

¹⁴Irīre pērā, ĩnaāsū gapū ārīrākuri marī? “Sugū gajino iriburi dupuyuro Marīpu īgūrē beyegū, diaye iribemi”, āārīrākuri? Irasū ārībīrikōārā! Marīpu diayeta irīgū āārīmī. ¹⁵Iripoegue Marīpu Moisédere āsū ārīdi āārīmī: “Yū bopoñarī merā īāduarārē bopoñarī merā īāgura. Yū maīrī merā īāduarārē maīgura”, ārīdi āārīmī. ¹⁶Irasirirā ire masīa. Marīpu, īgū bopoñaduarārē bopoñarī merā īāmi. Masaka īgūrē bopoñadoremakū meta, īgūsā ōārō irimakū meta īgūsārē bopoñarī merā īāmi. ¹⁷Marīpu īgūya werenīrī gojadea pūgue āsū ārīdi āārīmī Egipto marā opure, faraōrē: “Yū gāāmerōsūta mūrē Egipto marā opū āārībure pībū, m̄ merā yū turarire āārīpererārē īmubu. Āārīperero marārē, yū turagu āārīrīrē

masīdoregū, irasiribū”, ārīdi āārīmī.

¹⁸Irasirigu īgū bopoñaduarārē bopoñarī merā īāmi. Īgū dorerire pēduamerārē nemorō pēduabirimakū yāmi.

¹⁹Yū irasū ārīrīrē pērā, musā āsū ārībokoa: “Marīpu īgū basita masakare īgū dorerire pēduabirimakū irikeregū, ĩnasirigu īgūsārē wajamoāgukuri? ĩNasirisīā, īgū gāāmerō irasiririre kāmutamāsībokuri marī?” ārī pūrīwisi sērēñabokoa. ²⁰Irīre irasū ārībīrikōāka! Marī masaka ubu āārīdā, Marīpu īrīnerā āārā. Irasirirā īgūrē: “ĩNasirigu yūre irasū yārī m̄?” ārī pūrīwisi sērēñamasībea. Diarisoro irisoro weagore: “ĩNasirigo yūre irasū yārī m̄?” ārībērosūta marīde Marīpūre irasū ārīmasībea. ²¹Sorori weago diari merā īgo iriduaro irikumo. Irasirigo ōārī soro iriduago, ōārī soro irikumo. Iri diari merāta ubu āārīrī sorodere iriduago, ubu āārīrī soro irikumo. Īgo diari merā irirosūta Marīpūde masakare īgū iriduaro sūta yāmi.

²²Marīpu peamegue īgū bēomurārē, īgūsārē īgū turari merā buro wajamoāburire masīdoregū, īgūsā ñerō iririre gūñatura, mumurō marīrō īgūsārē wajamoābemi. ²³Marī īgū bopoñarī merā īārā gapure īgū ōatarīgu āārīrīrē masīburo, ārīgū, īgūsārē irasirigu yāmi. Neōgoragueta marīrē ūmugasigue īgū āārīrōsūta īgū merā ōārō āārīmurārē beyedi āārīmī. ²⁴Marīrē beyegū, surāyeri judío masaka watopegue āārīrārē, gajerā judío masaka āārīmerā watopegue āārīrādere beyedi āārīmī, īgūyarā āārīburo, ārīgū. ²⁵Marīpūya werenīrī gojadea pūgue īgūya kerere weredupuyudi Oseas, judío masaka āārīmerāyamarē āsū ārī gojadi āārīmī:

Marīpu āsū ārīmi: “Yaarā āārībīrīnerārē: ‘Yaarā āārīma’, ārīgukoa. Yū maībīrīnerārē: ‘Yū maīrā āārīma’, ārīgukoa”, ārīmi.

²⁶Marīpū: “Musā, yaarā meta āārā”, ārīdea nikū marārē: “Yū okanīgū pūrāta āārā”, ārīsūrākuma, ārī gojadi āārīmī.^j

27-28 Isaiás, Israel bumarā gapure āsū āri gojadi āārīmí: “Marí Opū īgū āriderosūta i ūmū marārē mumurō merā diayeta wajamoāgukumi. Irasirirā Israel bumarā wādīyama īmpayeri irirosū wārā āārīkererā, mērāgā tausūrākuma”, āri gojadi āārīmí. 29 Īgūta idere āri gojadi āārīmí doja:

Marí Opū āārīpererā nemorō turagu, marí űekūsāmarā āārīturiarārē mērāgārē taubirimakū, marí judío masaka āārīpererā bēosūbonerā āārībú. Sodoma marārē, Gomorra marārē bēoderosūta marīdere bēobodi āārīmí, āri gojadi āārīmí.^k

**Judío masaka Jesucristoya
kerere būremubiridea**

30 Irire pérā, űnaásū ārīrākuri? Āsū āārā. Judío masaka āārīmerā Marīpū merā īgūsā ōārō āārīburiere āmabirikkererā, īgūsā Jesucristore būremurī merā irire bokama. Irasirigu Marīpū īgūsārē: “Ōārā āārīma”, āri īāmi. 31 Judío masaka gapū: “Marīpū Moisére doreri pídeare marí irimakū, marīrē: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’, āri īāgukumi”, āri gūñadima. Irasū āri gūñakererā, iri dorerire iripeomasībirisīā, Marīpū merā ōārō āārībema. 32 űNasirirā Marīpū merā ōārō āārīberi? Jesucristore būremurō marīrō īgūsā basi Marīpū Moisére doreri pídeare iridea merā gapū, Marīpū merā ōārō āārīduadima. Irasirirā Cristore Marīpū iriudire būremumerā, Marīpū pūroge neō waabirikuma. Īgūsā űtāye, maa deko pídeayegue gubu tuameémejānerā irirosū āārīrākuma. 33 Marīpūya werenírī gojadea pūgue Marīpū īgū magūrē iriburire āsū āri gojasūdero āārībú:

Sugū yū iriubure űtāye irirosū āārīgūrē Jerusalēgue píguṛa. Īgūrē būremumerā, iri yegue gubu tuameémejārā irirosū āārīrākuma. Irasirirā yū

pūroge neō ejabirikuma. Īgūrē būremurā gapū: “Īgūrē ubugorata būremukubū”, ārībirikuma. Yū pūro ejarākuma, āri gojasūdero āārībú.^l

10 ¹Yaarā, yū Israel bumarārē Marīpū īgū tauburire būro gāāmea. Irasirigu īgūrē īgūsāya āārīburiere būro sērēbosāa. ²Diayeta īgūsā Marīpū gāāmerīrē būro iriduakererā, īgū gāāmerīrē ōārō pémasībema. ³Marīpū marīrē Jesucristore būremurī merā: “Ōārā āārīma”, āri īārīrē masībema. Irasirirā īgūsā basi ōārīrē iriduakererā, Marīpū Jesucristore būremudoregu iriudire būremubema. Irasirigu Marīpū īgūsārē: “Ōārā āārīma”, āri īābemi. ⁴Cristo āārīpereri Marīpū Moisére doreri pídeare iripeodi āārīmí. Irasirigu Marīpū āārīpererā Cristore būremurānorē: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri īāmi.

⁵Moisés āsū āri gojadi āārīmí: “Marí, Marīpū dorerire āārīpereri iripeomakū, Marīpū marīrē: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma, yū merā ōārō āārīrākuma’, āri īāgukumi”, āri gojadi āārīmí. ⁶Marīpū marīrē: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri īārī gapū āsū āārā. Marí Cristore būremumakū, Marīpū marīrē: “Ōārā āārīma”, āri īāgukumi. Irasirirā āsū āri gūñabirikōāka: “űNoā Cristore űmugasigue āārīgūrē āidijugukuri marīrē taudoregu?” āri gūñabirikōāka! Cristo i űmuguere marīrē taugu ejasiadi āārīmí. ⁷Irasirirā doja: “űNoā, boanerā āārīrōgue űkūārī gobegue dijugukuri Cristore siu marīribu?” āri gūñabirikōāka! Marí basi irire irimasīña māa. Īgū boa, masā, mūrīasiadi āārīmí. ⁸Marīpūya werenírī gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībú: “Marīpūya kerere musā pésīāa. Irire musāya disī merā werenía. Musāya gūñarīgue: ‘Diayeta āārā iri’, āri gūñāa”, āri gojasūdero āārībú. Irire, marīrē Jesucristo tauri kerere diayeta būremua. Irasirirā masakare irireta werea. ⁹Irasirirā yū

^k 9.29 Is 1.9 ^l 9.33 Is 28.16

maríya disi merâ: “Jesús, yu Opu âârími”, âri werenímakû, maríya gũñarígue: “Ígũ boadero puru, Marípu ígũrê masûdi âârími”, âri buremumakû, Marípu marírê perebiri peamegue waabonerârê taugukumi, ígũ merâ ôârô ââriníkôáburo, ârígũ. ¹⁰Marípu, marí Jesucristore buremumakû, marírê: “Ôârâ, waja opamerâ ââríma”, âri iâmi. Marí gajerârê: “Jesucristo yure taugu âârími, ígũrê buremua”, âri weremakû, marírê peamegue waabonerârê ígũ taumurâ âârímakû yâmi.

¹¹Marípuya werenírí gojadea pûgue: “Neô sugu ígũrê buremugũ: ‘Ígũrê ubugorata buremukubũ’, âribirikumi”, âri gojasûdero ââribú. ¹²Marípu, âârípererâ Opu âârími. Irasirigu judío masakare, judío masaka âârímerâdere srosûta iâmi. Irasirigu âârípererârê ígũrê buremurí merâ sêrêrârê ôârrê wári sigukumi. ¹³Marípuya werenírí gojadea pûgue âsû âri gojasûdero ââribú: “‘Yu Opu, yu ñerô irideare yure kâtika!’ âri sêrêrâno tausûrâkuma. Peamegue wajamoâsûbirikuma”, âri gojasûdero ââribú. ¹⁴Irasû âârikerepurũ, marí Opure: “Diayeta marírê taugu âârími”, âri buremumerâ, ígũrê sêrêmasibema. Ígũya tauri kerere pémerâ, ígũrê buremumasibema. Ígũya kerere ígûsârê weregu marímakû, irire masíbirikuma. ¹⁵Marípu ígũya kerere weremurârê iriubirimakû, irire wererâ waabirikuma. Ígũya werenírí gojadea pûgue âsû âri gojasûdero ââribú: “Marípuya ôâri kerere, ígũ merâ ôârô siuñajârí opari kerere wererâ ejamakû iârâ, marí buro usuyáa”, âri gojasûdero ââribú.

¹⁶Iri Marípu masakare tauri kere âârikerepurũ, wárâ péduabema. Isaías âsûta âri gojadi âârími: “Gua Opu, ígûsâ gua wererire péduabema”, âri gojadi âârími. ¹⁷Irasirirâ Cristoya kerere weremakû peduripírâ, ígũrê buremurâkuma.

¹⁸Irasirigu ire sêrêñaduakoa musârê. ¿Israel bumarâ iri kerere

pébiriuri? Pénerâ ââríma. Marípuya werenírí gojadea pûguedere irasûta âri gojasûdero ââribú:

Marípuya wererimasâ
âârípererogue marârê ígũya
kerere wererâ waama. Irasiriro
ígûsâ wereri i ñmu âârípererogue
seyakôaa, âri gojasûdero ââribú.^m

¹⁹Dupaturi musârê sêrêñaduakoa doja. ¿Israel bumarâ pékererâ, ôârô pémasíbiriyuri? Pémasínerâ ââradima. Yu irire werenemogũ, Moisés ârîdeare werepurorigura. Ásû âri gojadi âârími:

Marípu Israel bumarârê âsû
ârími: “Ubu âârrîrârê, yaare
pémasímerârê yaarâ âârímakû
irigura. Yu irasirimakû iârâ,
musâ gapu ígûsârê íaturirâkkoa.
Irasirigu musârê ígûsâ merâ
guamakû irigukoa”, ârími, âri
gojadi âârími Moisés.”

²⁰Puru Isaíade: “Irasû âribokoa”, âri,
giiri marírô âsû ârinemopeodi âârími:
Ásû ârími Marípu: “Yure âmamerâ
gapu yure bokama. Irasirigu
yure masímerârê yure masímakû
iribũ”, ârími, âri gojadi âârími
Isaías.^o

Judío masaka âârímerâ Marípuyarâ
ââriburire weregu irasû âri gojadi
âârími. ²¹Israel bumarâ gapure âsû
âri gojadi âârími: “Ásû ârími Marípu:
‘Ûmuriku yu merâ ôârô ââríduarâ
aarika!’ âradibũ ígûsârê. ‘Ígûsâ gapu yu
dorerire tarinugârâ, yure péduabirima’,
ârími”, âri gojadi âârími Isaías.

Marípu Israel bumarârê beyedeamarê gojadea

11 ¹Irasirigu musârê ire sêrêñagura.
¿Marípu Israel bumarârê:
“Yaarâ ââríma”, ârídero puru, ígûsârê
béokôâyuri? Béobiridi âârími. Yude Israel
bumu, Abraham parâmi âârituriaguta
Benjamíya bumu âârâ. ²Iripoegue Marípu
Israel bumarârê ígûyarâ ââriburo, ârígũ,
beyedi âârími. Ígũ irasû beyenerârê
béobemi. Musâ Marípuya kerere

^m 10.18 Sal 19.4 ^o 10.19 Dt 32.21 ^o 10.20 Is 65.1

weredupuyudi Elías igûrê: “Israel bumarâ waja opama”, ârideare masîkoa. Irîre Marîpuya werenîrî gojadea pûgue âsû ârî gojadi âârîmî: ³“Yû Opû, Israel bumarâ mûya kerere weredupuyurimasârê wêjêkôama. Murê sîdea soepeerore tuûmeédijukôama. Irasirigû igûsâ watope yû sugûta murê buremua. Yû irasû âârîmakû îarâ, yudere wêjêduama”, ârî gojadi âârîmî. ⁴Igû irasû ârîmakû pégu, Marîpu âsû ârî yujudi âârîmî: “Mû, sugûta âârîbea. Yaarâ sîete mil âârîma. Igûsârê iritamubû. Irasirirâ yure ôârô buremuma. Baal wâikugû keori weadeare neô buremubema. Irasirigû murê wêjêduarârê güibirikôaka!” ârîdi âârîmî. ⁵Elías âârîripoe Marîpu igû beyenerârê iritamuderosûta daporadere Israel bumarâ watopere surâyeri igû beyenerârê iritamumi. Irasirirâ igûrê buremuma. Igûsârê bopoñarî merâ îâsîâ, beyedi âârîmî. ⁶Igûsâ iririkurîre îagû meta beyedi âârîmî. Igûsârê bopoñagû beyedi âârîmî. Igûsâ ôârô iriadero purû igûsârê beyegû, bopoñagû meta iribokumi. Igûsâ ôârîrê iridea waja âârîbokuyo.

⁷Âsû âarâ. Israel bumarâ igûsâ iriri merâ, Marîpu igûsârê: “Ôârâ âârîma”, ârî îâmakû gââmekererâ, igûsâ Marîpu merâ ôârô âârîburire neô bokabema. Irasirirâ Marîpuyare neô pémasîmerâ dujama. Marîpu beyenerâ gapû igû merâ ôârô âârîma. ⁸Marîpuya werenîrî gojadea pûgue âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Marîpu igûrê gââmemerârê igûyare pémasîbirimakû yâmi. Irasirirâ diayemarê pêkererâ, pémasîbema. Igû iririre îâkererâ, îâmasîbema. Daporaguedere irasûta âârînikôama”, ârî gojasûdero âârîbû.

⁹Davide âsû ârîdi âârîmî Marîpure:

Israel bumarâ bosenurî irirâ ñerô yâma. Irasirigû, igûsâ ñerîrê iriri merâ igûsârê wajamoâsûmurâ âârîmakû irika!

¹⁰Igûsârê pémasîmerâ, koye îâmerâ irirosû waamakû irika! Ûmuriku

nekûrî ûûmarâ sûgû pûrîsûrâ irirosû ñerô tarimakû irika! ârîdi âârîmî David Marîpure.^p

Marîpu judío masaka âârîmerârê taugukumi, ârî gojadea

¹¹Gaji musârê sêrêñanemogûra. ¿Judío masaka Jesucristore buremubirimakû, Marîpu igûsârê béopeokôâyuri? Béopeobiridi âârîmî. Igûsâ Cristore irasû buremubirimakû, daporare judío masaka âârîmerâ gapû Marîpu taumurâ âârîma. Igûsârê igûyarâ waamakû yâmi, judío masakade igûsârê îâkûî, igûsâde Cristore buremuburo, ârigû. ¹²Judío masaka Cristore buremubirisîâ, Marîpu igûsârê: “Yû pûrârê ôârî sîgûra”, ârideare opabema. Irasirirâ judío masaka âârîmerâ gapû Cristore buremurâ, irire oparâkuma. Purû judío masaka Cristore buremumakû, âârîpererârê i ûmu marârê nemorô ôârô waarokoa.

¹³Daporare musârê judío masaka âârîmerârê weregûra. Jesucristo yure musârê judío masaka âârîmerârê igûya kerere weredoregû pími. Ire weregû, ubugora irigû meta yâa. ¹⁴Igûyare weregû, gajipoe irigû surâyeri yaarârê judío masakare musârê îâkûîmakû iribokoa, igûsâde Jesucristore buremuburo, ârigû. Igûrê buremurâ, tausûrâkuma igû merâ ôârô âârîmurâ.

¹⁵Marîpu judío masakare Cristore burenumerârê béomakû, gajerâ gapû igû merâ siuñajârî opama. Judío masakade igûrê buremumakû, ôâtarirokoo. Igûsâ boanerâgue masânerâ irirosû Marîpu merâ perebiri okarîre oparâkuma. ¹⁶Âsû âarâ. Pâ iriri merâ suru iripuroriduru Marîpure sîmakû, âârîpereri iri pâ iriri Marîpuya âarâ. Yukû nugûrî Marîpuya âârîmakû, irigû dupuride igûya âarâ. Gûa ñekû Abraham, irigû nugûrî irirosû âârîdi âârîmî. Marî Jesucristore buremurâ Abraham parâmerâ âârîturiarâ âarâ. Irasirigû Marîpu igûrê: “Yaagu âârîmî”, ârî îâderosûta marîdere: “Yaarâ âârîma”, ârî îâmi.

¹⁷ Judío masaka olivogu dɔpuri irirosũ āārīma. Īgūsā irasũ āārīkerekɔrɔ, su dɔpurire ditibéoderosũ Marĩpu surāyeri Īgūsārē bėodi āārīmĩ. Pɔrɔ iri dɔpuri āārīderore gajigu olivo makānāmuma dɔpurire purīneātuadoregũ, wiiri, puũneātuurosũ iridi āārīmĩ. Irasiriderosũ musārē judío masaka āārīmerārē Īgūyarā ñajamakũ iridi āārīmĩ. Irasirirā musā judío masaka āārībīkererā, āārīpereri Marĩpu Abraham parāmerā āārīturiarārē ōārīrē sīgura, ārideare musāde ñeānerā āārībũ. ¹⁸ Musārē Īgũ irasirimakũ: “Gua judío masaka nemorō ōārā āārā”, ārĩ gũñabirikōāka! Ire gũñaka! Judío masaka olivogu Marĩpu otedi irirosũ āārīma. Musā gapu irigugue Īgũ āītúdea dɔpuri irirosũ āārā. Irasirigu judío masaka merā musārē iritamumi. Musā merā meta Īgūsārē iritamumi.

¹⁹ Musā judío masaka āārīmerā gapu āsũ ārībokoa: “Surāyeri judío masakare, olivogu dɔpurire ditibéoderosũ Marĩpu Īgūsārē bėodi āārīmĩ. Irasũ bėogu, gajĩ dɔpurire irigugue Īgũ āītúderosũ marīrē pĩdi āārīmĩ, Īgūyarā āārīmurārē”, ārībokoa musā. ²⁰ Irasũta āārā. Īgūsā Jesucristore bɔremubirīdea waja Marĩpu Īgūsārē bėodi āārīmĩ. Irasirigu musādere Cristore bɔremubirimakũ, Īgūyarā āārīmakũ iribiribodi āārīmĩ. Irasirirā: “Gua judío masaka nemorō ōārā āārā”, ārĩ gũñabirikōāka musā! Irasũ ārīmerāta Marĩpure ōārō goepeyari merā bɔremuka! ²¹ Pɔrorima dɔpuri irirosũ judío masaka Marĩpuyarā āārīpɔrorinerā āārīmā. Musā gapu Īgūsā pɔrɔ Īgūyarā waanerā āārībũ. Irasirigu Marĩpu Īgūyarā āārīpɔrorinerā Īgūrē bɔremubirimakũ, Īgūsārē bėodi āārīmĩ. Musā Īgūrē bɔremubirimakũ, Īgūsārē bėoderosũta musādere bėogukumi. ²² Marĩpu ōārō irigu bopoñarīrē, Īgũ turari merā wajamoārīrē pemasika! Īgūrē bɔremumerārē wajamoāgukumi. Irasirikeregu, musā piri ro marīrō Īgūrē bɔremunīmakũ, musārē ōārō

irigukumi. Īgūrē bɔremubirimakũ, ñerĩ dɔpurire Īgũ ditibéoderosũta musādere bėogukumi. ²³ Judío masaka Īgũ bėosũnerā Jesucristore bɔremumakũ, Īgūsārē yukũ dɔpurire ditibéodeare dupaturi irigugueta āītũro irirosũ irigukumi, Īgūyarā ñajamakũ irigu. Īgũ suguta Īgũ turari merā irire irimasĩmi. ²⁴ Musā judío masaka āārīmerā olivo makānāmuma dɔpuri irirosũ āārā. Judío masaka gapu Īgũ beyepɔrorinerā āārīmā. Olivogu Marĩpu otedi irirosũ āārīma. Musā irigugue Īgũ āītúdea dɔpuri irirosũ āārā. Irasirigu Marĩpu musārē Īgūyarā ñajamakũ iridi āārīmĩ. Musārē irasirikeregu, judío masakare Īgũ beyepɔrorinerā gapure musā nemorō Īgūyarā dupaturi ñajamakũ irimasĩmi.

Purugue Israel bumarārē Marĩpu taugukumi, ārĩ gojadea

²⁵ Yaarā, masaka iripogue masībīrideare, Marĩpu Īgũ gũñaderosũta iriburire weregura musārē: “Gua judío masaka nemorō masĩpeokōāa”, ārĩ gũñabirikōāburo, ārigũ. Wārā judío masaka Marĩpuyare pemasĩturabema dapa. Marĩpu judío masaka āārīmerārē: “Bɔremurākuma”, ārīnerākũta Cristore bɔremudero pɔrɔ, judío masakade bɔremurākuma. ²⁶ Īgūsā irasũ bɔremumakũ, āārīpererā Israel bumarārē Marĩpu Īgūsā peamegue waabonerārē taugukumi. Īgūya werenĩrĩ gojadea pũgue āsũ ārĩ gojasũdero āārībũ:

Jerusalégue, Sión wāĩkuri makāgue, judío masakaya makāgue Īgūsārē taubu aarigukumi. Īgūsārē Jacob parāmerā āārīturiarārē Īgūsā ñerīrē bėogukumi.^q

²⁷ Marĩpu āsũ ārĩmi: “Īgūsārē ñerīrē bėogu, yu Īgūsārē ārideare irigukoa”, ārĩ gojasũdero āārībũ.”

²⁸ Inuguerē wārā judío masaka Jesucristoya kerere pėduamerā, Marĩpure ĩaturirā āārīmā. Īgūsā irasũ āārīmakũ, musā judío masaka āārīmerā gapu Cristore bɔremunūgābũ. Irasirigu

^q 11.26 Is 59.20 ^r 11.27 Jer 31.33-34

Marîpu judío masaka ñekûsamarâ igû beyenerâ igûsâ âârîmakû, igûsârê âârîturîarâdere maîmi. ²⁹“Igûsârê ôârîrê sigûra”, ârî gûñadeare gorawayubemi. Igû âriderosûta igû beyenerârê ôârîrê diayeta sigukumi. ³⁰Iripoeguerê musâde Marîpu dorerire tarinugânerâ âârîbû. Inuguere judío masaka Marîpu dorerire igûsâ tarinugâmakû iagû, musâ gapure bopoñarî merâ iâmi. ³¹Daporare judío masaka igû dorerire tarinugârâ âârîma. Igûsâ irasû âârîkereperû, Marîpu musârê bopoñarî merâ iârôsûta, igûsâdere bopoñarî merâ iâmi. ³²Âsû âârâ. Marîpu âârîpererâ masakare igû dorerire igûsâ tarinugâmakû, igûsârê peresu irigu irirosû iridi âârîmî, purugue igû âârîpererârê bopoñarî merâ iârîrê masîburo, ârigû.

³³Marîpu marîrê bopoñatarigu, turatarigu, âârîpererire masîpeogu âârîmî. Irasîrîrâ marî igû gûñarîrê, igû iriburire ôârô pémasîbea. ³⁴Âsû ârî gojasûdero âârîbû Marîpûya werenîrî gojadea pûgue: “Masaka marî Opû gûñarîrê ôârô pémasîbema. Irasîrîrâ igûrê: ‘Âsû irika!’ ârî weremasîbema. ³⁵Marîpûre gajino sî, purû: ‘Marîrê wajamomî’, neô ârîmasîbema”, ârî gojasûdero âârîbû. ³⁶Marîpu âârîpererire iridi âârîmî. Igû turari merâ âârîpererire âârîmakû iridi âârîmî. Irasîrîro âârîpererî igûya dita âârâ. Irasîrîrâ âârîpererâ igûrê: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyari sînikôârâ! Irasûta irîrâ!

Marîpu dorerire irinîkôâka! ârî gojadea

12 ¹Yaarâ, Marîpu marîrê buro bopoñarî merâ iâmi. Irasîrîrâ marîrê igûrê buremurâ waibu sîunaderosûta daporare marî basita sîrô gâamea. Irasîrîrâ marî okaro bokatiûrôpâ igûyarâ âârîrâ igû dorerire ôârô irinîkôârâ! Igûrê marî merâ usuyamakû gâamerâ, irasîrîrâkoa. Âsû iriro gâamea marîrê igûrê buremurârê. ²I umu marâ igûsâ ñerî iririkurire neô irinemobirikôârâ! Âsûpero gapu ârîrâ! Marîpûre: “Gua gûñarîrê ôârî

gapure gorawayuwâgânîkôâka!” ârîrâ! Igû marîrê gorawayumakû, marî igû gâamerîrê: “Âsû âârâ”, ârî masîrâkoa. Igû gâamerî, ôârî dita âârâ. Iri, ñerî marîrî âârâ. Marî igû gâamerîrê irîrâ, igûrê usuyamakû irîrâkoa.

³Marîpu yure ôârô irigu, musârê igûya kerere weredoregu beyedi âârîmî. Irasîrîgu musârê âârîpererârê âsû ârî weregura. Neô sugû irimasîbirikeregu: “Yu irikôâmasîa”, ârî gûñabirikôârô gâamea. Marî irimasîrî direta: “Diaye irimasîa”, ârî gûñarô gâamea. Irasîrîrâ marî masakakû âsû ârî gûñarâ: “Marîpu yure irimasîrî pídeare igûrê yu buremurô oparosûta yu bokatiûrô irimasîa”, ârî gûñarâ! ⁴Sugû masakûya dupu âsû âârâ. Su dupu âârîkerero, wâri opâa. Wâri âârîkerero, surosû moâbea. ⁵I irirosûta marî Jesucristore buremurâ wârâ âârîkererâ, igû merâ âârîrâ sugûya dupu irirosû âârâ. Irasîrîrâ marî âârîpererâ su dupuma moârô irirosû yâa.

⁶Irasîrîgu Marîpu marîrê maîgû, marî masakakure gajerosûperi dita marî irimasîburire pídi âârîmî. Irasîrîrâ irire ôârô iriro gâamea. Marîrê igûya kerere weretaudoregu pímakû, marî igûrê buremurô oparosûta igûyare gajerârê ôârô weretauro gâamea. ⁷Marîrê gajerârê iritamudoregu pímakû, igûsârê ôârô iritamurô gâamea. Gajerârê igûyare buedoregu pímakû, igûsârê ôârô buero gâamea. ⁸Marîrê gajerârê gûñaturamakû irimurârê pímakû, irire ôârô iriro gâamea. Marîrê gajerârê igûsâ gâamerîrê sîmurârê pímakû, gajinorê sîrâ ôârô usuyari merâ sîrô gâamea. Marîrê gajerârê doremurârê pímakû, ôârô merâ dorero gâamea. Marîrê gajerârê bopoñarî merâ iritamumurârê pímakû, igûsârê iritamurâ usuyari merâ iritamurô gâamea.

Jesucristore buremurâ âsûpero âârîdorea, ârî gojadea

⁹Gajerârê maîrâ, diayeta maîka! Ñerîrê dooka! Ôârî gapu direta iriwâgânîka! ¹⁰Musâ Jesucristore buremurâ, sugû pûrâ gâme maîrôsûta

musā merāmarā merā gāme maika!
 Īgūsāya āārīburire musāya nemorō
 gūñaka! Buremurī merā ōārō gāme
 iritamuka!

¹¹Marī Opū dorerire irirā, neō tébori
 marirō ōārō usuyari merā irika!

¹²“Marīpu ōārō iritamugukumi yure”,
 ārī, usuyari merā Īgū iritamuburire
 yúka! Irasirirā ñerō tarirā, Marīpure
 piriro marirō surosū gūñaturari
 merā buremunikōāka! Īgūrē irasū
 sērēnikōāka!

¹³Jesucristore buremurā gajino
 gāamemakū ĩārā, musā opari merā
 Īgūsārē iritamuka! Musāya wiirigue
 ejārārē ōārō bokatīrīñēaka!

¹⁴Musārē ñerō irirārē Īgūsāya
 āārīburire Marīpure sērēbosaka! “Īgūsā
 yure ñerō iriri waja Īgūsārē wajamoāka!”
 ārī sērēbirikōāka!

¹⁵Gajerā usuyamakū ĩārā, Īgūsā merā
 musāde usuyaka! Gajerā oremakū ĩārā,
 musāde Īgūsā merā oreka!

¹⁶Gajerā merā surosū usuyari
 merā āārīrikuka! “Yū gajerā nemorō
 ōāgū āārā”, ārī gūñabirikōāka! Ubu
 āārīrā merādere ōārō āārīrikuka!
 “Masitarinugāgū āārā yu”, ārī
 gūñabirikōāka!

¹⁷Gajerā musārē ñerō irikerepuru,
 Īgūsārē ñerō iri gāmibirikōāka! Ñerī
 gapure irirono irirā, āārīpererā masaka
 ĩūrōrē ōārī gapure irika! ¹⁸Āārīpererā
 merā musā ōārō āārīrikuburosūta musā
 bokatīūrō ōārīrē irika! ¹⁹Yaarā yu maīrā,
 gajerā musārē ñerō irikerepuru, ñerō
 iri gāmibirikōāka! Musā basi Īgūsārē
 wajarākubirikōāka! Marīpu gapu
 musārē ñerō irinerārē wajamoāgukumi.
 Īgūya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī
 gojasūdero āārībū: “Marī Opū āsū ārīmi:
 ‘Yū gapu, masaka ñerō iridea waja
 Īgūsārē wajamoāgū āārā. Īgūsārē diayeta
 wajamoāgura’, ārīmi”, ārī gojasūdero
 āārībū. ²⁰Gaji āsū ārī gojasūdero
 āārībū: “Mūrē ĩaturīgu waboamakū
 ĩāgū, baari ejoka! Īgū ñemesibusūmakū
 ĩāgū, ĩirīrī tīāka! Mū irasirimakū, Īgū
 mūrē ñerō irideare guyasīrīgukumi”.

²¹Irasirirā musārē ñerō irinerārē ñerō iri

gāmibirikōāka! Ñerī gapure irirono irirā,
 Īgūsārē ōārō irika! Irasiriri merā ñerī
 iririre tarinugārāko.

13 ¹Marīpu dita i ũmu marā
 oparārē sóomi. Īgū pínērā
 āārīma. Irasirirā āārīpererā Īgūsārē
 ōārō yujuka! ²Sugu oparārē
 tarinugāgūno, Marīpu pínērārē
 tarinugāgū yāmi. Marīpu Īgūsārē
 tarinugārārē wajamoāgukumi. ³Oparā,
 ōārō irirārē gūimakū iribema. Ñerō
 irirā gapure gūimakū yāma. Gūmerāta
 āārīrikuduarā, ōārō irika! Irasirimakū,
 oparā musārē: “Ōārō yāa”, ārīrākuma.
⁴Marīpu Īgūsārē musāya āārīburire
 iritamudoregu pídī āārīmī. Irasirirā
 ñerō irirā gūika! Oparā, ñerī irirārē
 wajamoārā, Marīpu dorero irirāta yāma.
 Marīpu ñerō irirārē wajamoādoregu
 oparārē pídī āārīmī. ⁵Irasirirā oparā
 marīrē doremakū, buremurī merā
 Īgūsā dorerire ōārō yujuro gāamea.
 Wajamoārī, ārīrā dita yujubirikōārō
 gāamea. “Marīpu ĩūrō Īgū gāamerīrē
 iriduakoa”, ārī gūñarī merā Īgūsā
 dorerire ōārō yujuro gāamea. ⁶Oparā
 Īgūsā moārīrē ōārō irirā, Marīpure
 moāboerā irirosū āārīma. Irasirirā Īgūsā
 wajasearopā keoro wajarika!

⁷Āārīpererā oparā dorerosūta keoro
 irika! Īgūsā wajaseamakū wajarika!
 Īgūsā gajinorē irimurā wajaseamakūde
 wajarika! Irasirirā musā oparārē
 buremuka! Īgūsārē goepeyari merā ĩāka!

⁸Neō gajerārē wajamorīrē
 opabirikōāka! Īgūsārē wajamorīrē
 oparono irirā, maīrī gapure opaka!
 Sugu Īgū bokajagunorē maīrī merā
 iritamugūno, Marīpu doreri pídēare
 keoro irigu yāmi. ⁹Āsū ārā Marīpu doreri
 pídēare: “Gajigu marāpo merā, nomede
 gajego marāpu merā ñerō iribirikōāka!
 Masakare wējēbēobirikōāka!
 Yajabirikōāka! Gajerāyamarē ārīgatori
 merā werebirikōāka! Gajerāyare
 uaribejabirikōāka!” ārī werea. Gaji Īgū
 doreri pídēare āsū ārā: “Mū basi maīrōsūta
 mū puro āārīrādere maika!” ārī werea.
 Musā gajerārē maīrā, Marīpu doreri
 pídēare āārīpererire irirā yāa. ¹⁰Gajerārē

maigũno, igũsārē neō ñerō iribemi. Irasirigũ igũsārē maigũno, Marĩpu doreri pĩdeare iripeogu yámi.

¹¹I āārĩpererire gũñaka! Irasirirā pemasika! Kārĩrā irososũ āārĩbirikōāka! Marĩ iripeogue Jesucristoya kerere buremupurorirā, ũmugasigue marĩ waaburi duyataria, ārādibu. Daporare marĩ masĩa. Jesucristo dupaturi aariburo mērō duyáa. ¹²Irasiriro boyomurĩro irososũ āārā. Irire masirā, ñerĩrē masaka naĩĩārōgue iririre pirirā! Ōārĩrē boyorogue masaka iũrō iriri gapũre irirā! Marĩ irasirirā, Marĩpu turari merā ñerĩ iririre pirikōārākoa. ¹³Irasirirā masaka ũmu merā deyorogue ōārĩrē irirā irososũ irirā! Bosenurĩ āārĩmakũ, mejā, gainĩbirikōārā! Nome merā ñerō iribirikōāburo. Gajerā merā gāme guaseobirikōārā! Gajerāyare ububirikōārā! ¹⁴Āsũ gapũ āārĩrikurā! Marĩ Opũ Jesucristo iritamurĩ merā igũ irososũ ōārō āārĩrikurā! Marĩ ñerĩ uaribejarire iriduarire pirikōārā!

Marĩ Jesucristore buremurā gāme werewuabirikōārō gāāmea

14 ¹Sugũ Jesucristore buremuturabi āārĩkeregu, igũ musā merā āārĩduamakũ, igũrē werewuaro marĩrō ñeāka! Igũrē ñeārā, Marĩpuyare masĩbirimakũ iārā, igũ merā guaseobirikōāka! ²Gajerā surāyeri Jesucristore buremurā: “Marĩ āārĩpereri baamakũ ōāgorāa”, ārĩma. Gajerā gapũ Jesucristore buremuturamerā: “Marĩ waibũ diĩ baarā, Marĩpu dorerire tarinugābokoa”, ārĩ gũñama. Irasirirā oterĩ direta baarikuma. ³Āārĩpererire baagu, oterĩ direta baagure irasũ iābéobirikōāburo. Oterĩ direta baagude āārĩpererire baagure: “Irasũ baamakũ ñegorāa”, ārĩbirikōāburo. Marĩpu āārĩpereri baagudere: “Yaagu āārĩmi”, ārĩ iāsiadi āārĩmi. ⁴Marĩ gajigure moāboegure: “Ñerō yáa”, ārĩmasĩbirikoa. Igũ opu dita irasũ ārĩmasĩmi. Marĩ

Jesucristore buremurāde irasũta āārā. Irasirirā marĩ gajerā Jesucristore buremurārē: “Ñerō yáa”, ārĩmasĩbirikoa. Marĩpu igũsā Opũ āārĩmi. Igũ suguta igũsārē: “Ōārō yáa, o ñerō yáa”, ārĩmasĩmi. Igũ turagu āārĩsiā, igũyarārē igũrē ōārō buremuturamakũ irigukumi.

⁵Gaji werenemogura musārē. Surāyeri: “Sunũta gajinurĩ nemorō Marĩpure buremurō gāāmea”, ārĩ gũñama. Gajerā gapũ: “Āārĩpererinurĩ surosũ, Marĩpuya āārā”, ārĩ gũñama. Irasirirā masakapũ: “Marĩpu yure āsũ irimakũ gāāmemi”, ārĩ gũñarō gāāmea. ⁶Sugũ: “Irinũno direta nerē, Marĩpure buremudorea”, ārĩ gũñagũ, Marĩpure buremubu irasũ ārĩ gũñami. Gajigũ āārĩpererire baagude Marĩpure: “Yu baari, mu sidea āārā”, ārĩ, usuyari sĩmi. Irasirigũ igũde Marĩpure buremugũta āārĩmi. Gajigũ gajinorē baabide Marĩpure buremumi. Igũde Marĩpure: “Yu baari, mu sidea āārā”, ārĩ, usuyari sĩmi.

⁷Marĩ okarā, boarāde marĩ basi: “Āsũ irigurā”, ārĩmasĩña maa. ⁸Marĩ, Jesucristoyarā marĩ okarinurĩrē igũyare irimurā āārā. Marĩ boadero puruguedere igũyarā āārĩnĩkōārākoa. Irasirigũ marĩ okamakũ, marĩ boamakũdere Cristo marĩ Oputa āārĩnĩkōāgukumi. ⁹Irasũta āārā. Cristo boa, purũ masadi āārĩmi āārĩpererā okarā, boanerā Opũ āārĩbu.

¹⁰Iro merē, ĩnasirirā musā gajerā Jesucristore buremurārē: “Ñerō yáma”, ārĩ werewuari? ĩNasirirā igũsārē irasũ iābéokōārĩ? Cristo marĩ āārĩpererārē igũ diaye nĩdoregukumi marĩ irideare werebu. Irasirirā gajerā Jesucristore buremurārē: “Ñerō yáma”, ārĩ werewuabirikōārō gāāmea. ¹¹Marĩpuya werenĩrĩ gojadea pũgue āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ:

Āsũ ārĩmi marĩ Opũ: “Yu okagu āārā. Yu werenĩrĩ diayeta āārā. Āārĩpererā yũ iũrō ñadukupuri merā ejamejārākuma. Āārĩpererā yure: ‘Mu, gua Opũ ōāgũ, turagu āārā’, ārĩrākuma”, ārĩ gojasũdero āārĩbũ.^s

^s 14.11 Is 45.23

¹²Irasirirā, Marīpu marī irideare sērēnamakū, marī masakaku āārīpereri marī irideare wererākoa.

**Neō musā iriri merā gajerā
Jesucristore buremurārē
ñerī irimakū iribirikōāka!**

¹³Irasirirā gāme werewuanemobirikōārā! Āsū gapu ārī gūñarā! “Gua iriri merā gajerā Jesucristore buremurārē ñerī irimakū iriduabirikoa”, ārī gūñarā! ¹⁴Yu, marī Opu Jesucristore buremugū, āsū ōārō masīa. Āārīpereri Marīpu baari pīdea ōāgorāa yure. Gajigu gapu: “Yu irire baamakū, ñegorāa”, ārī gūñamakū, ĩgūrē diayeta ñegorāa. ¹⁵I diayeta āārā. Gajigu Jesucristore buremugū, ĩgū baabirire musā baamakū ĩāgū: “Iri Marīpu baadorebiridea āārā”, ārī gūñakeregu, musārē ĩākūī, baabokumi. Irasū baagu: “Ñerō iriabu”, ārī gūñarikubokumi. Irasirirā, ĩgū baabirire dupaturi baarā, ĩgūrē maīrā meta yāa. Cristo ĩgūdere boabosadi āārīmī. Irasirirā musā baari merā gajigu Cristore buremugūrē poyanorēbirikōāka! ¹⁶Irasirirā: “Gua āsū iriri ōāgorāa”, ārī gūñakerepuru, gajerā gapu musārē: “Ñerō yāma”, ārī werewuamakū pérā, dupaturi irire irinemobirikōāka! ¹⁷Marīpu ĩgūyarārē doreri: baa, ĩirīri meta āārā. I gapu āārā. Diayemarē ĩrinīrī, ĩgū merā siuñajārī opari, usuyari merā āārīrī āārā. Irire Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā irisūa. ¹⁸Sugu irasūta Cristoyare ōārō irigu Marīpūre usuyamakū yāmi. Masakade ĩgū ōārō irimakū ĩārā, ĩgūrē: “Ōārō yāmi”, ārīrākuma.

¹⁹Marīpu merā siuñajārī opamurā, marī basī gāme iritamumurā irasiriro gāāmea. Irire irirā, Jesucristore buremunemowāgānīrākoa. ²⁰Marīpu Jesucristore buremurānorē ĩgū merā ōārō āārīmakū yāmi. Irasirirā, musā baari merā Marīpūyare ĩgūsā iririre pirimakū iribirikōāka! Diayeta āārīpereri Marīpu baari pīdea ōārī dita āārā. Gajigu ĩgū baabirire musā baamakū ĩāgū: “Iri Marīpu baadorebiridea

āārā, irire baagu ñerō iribokoa”, ārī gūñakeregu, musārē ĩākūī, baagu ñerō iribokumi. Irasirirā musā irire baarā, ĩgūrē ñerō irimakū iribokoa. Musā irasiriri ñegorāa. ²¹Gajigu Jesucristore buremugūrē marī iriri merā ĩgūrē ñerī irimakū iribokoa, ārīrā, āsūpero iriro gāāmea. ĩgū waibu dīī baabirimakū ĩārā, irire baabirikōārō gāāmea. Igui deko pāmudeare ĩgū ĩirībirimakū ĩārā, irire ĩirībirikōārō gāāmea. ĩgūrē Jesucristore buremuturabirimakū iribirikōārō gāāmea. ²²“Marīpu ĩūrō yu iriri ōāgorāa”, ārī buremugūno irimarē gajerā buremuturamerārē guaseobirikōāburo. Sugū: “Marīpu ĩūrō ñerō iribea, waja opabea, diayeta yāa”, ārī gūñagū, usuyari merā āārīgukumi. ²³Gajigu gapu: “Iri baarire baagu, ñerō iribokoa”, ārī gūñarikukeregu irire baagu, waja opami. Irasirirā: “Marī āsū irirā, ñerō iribokoa”, ārī gūñarikukererā irire irirā, waja opāa. Āārīpereri marī irasiriri, ñerī iriri āārā.

**Gajerāya āārīburidere gūñarō
gāāmea, ārī gojadea**

15 ¹Marī Jesucristore buremurā, ĩgūrē buremuturamerārē iritamurō gāāmea. Marīya āārīburi direta iribirikōārō gāāmea. ²Marī masakaku marī puro āārīrāya āārīburire gūñarō gāāmea, ĩgūsāde Jesucristore buremunemowāgāburo, ārīrā. ³Cristode ĩgūyama direta iribiridi āārīmī. Marīpūya gapure iridi āārīmī. Irasiriro ĩgūrē waadeare Marīpūya werenírī gojadea pūge āsū ārī gojasūdero āārībē: “Mūrē ñerō werenírā, yuguere ārīmeétuma”. ⁴Āārīpereri iripoegue Marīpūya werenírī gojadea marīrē buedorero gojasūdero āārībū. Irire buerā, gūñatura, ōārō yūjupūrākūrākoa. Irasirirā ñerō tarirā, Marīpu iritamuburire usuyari merā yūa. ⁵Marīpu marīrē gūñatura, ōārō yūjupūrākumakū irigu, Jesucristo gāāmerōsūta musārē sugū pūrā irirosū surosū āārīrikumakū iriburo. ⁶Irasirirā musā āārīpererā suro merā Marīpūre

marĩ Opũ Jesucristo Pagure: “Ōātaria mũ”, āĩ, ʊsuyari sirākoa.

**Jesucristo judío masaka
āārīmerārē tauburire gojadea**

⁷ Jesucristo ĩgũ marĩrē ñeāderosũta marĩde gajerārē ōārō gāme bokatĩrĩñeārō gāamea, āārĩpererā Marĩpũre: “Ōātaria mũ”, ārĩburo, ārĩrā. ⁸ Musārē ire werea. Marĩpũ gua ñekūsāmarārē ĩgũ: “Āsũ irigũra”, ārĩdeare diaye iridi āārĩmĩ. Irasirigũ Jesucristo judío masakare iritamugũ i ʊmũguere aaridi āārĩmĩ. ĩgũ irasiriri merā ĩgũ Pagũ ārĩdeare iri ĩmupeodi āārĩmĩ. ⁹ Irasũ āārĩmakũ, judío masaka āārĩmerā: “Marĩpũ guadere bopoñagũ ōātariĩmĩ”, ārĩdoregũ, aaridi āārĩmĩ. Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũta irasiridi āārĩmĩ. Āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ:

Marĩpũre āsũ ārĩmi: “Judío masaka āārĩmerā watopegue murē ʊsuyari sīgũra. ‘Turatarigũ āārā’, ārĩ bayapeogura murē”, ārĩmi, ārĩ gojasũdero āārĩbũ.”

¹⁰ Gajeroguedere āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ:

Musā judío masaka āārĩmerā Marĩpũyarā judío masaka merā ʊsuyaka! ārĩ gojasũdero āārĩbũ.”

¹¹ Gajeroguedere āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ:

Āārĩpererā judío masaka āārĩmerā Marĩpũre: “Ōātaria mũ”, ārĩ, ʊsuyari sīburo. Āārĩperero marā masaka: “ĩgũ turatarigũ āārĩmĩ”, ārĩburo, ārĩ gojasũdero āārĩbũ.”

¹² Isaiade āsũ ārĩ gojadi āārĩmĩ David pagũ, Isai wāĩkũgũre gojagu:

Isai parāmi āārĩturiagu aarigukumi. Irasũ aarigũ, judío masaka āārĩmerā Opũ āārĩgukumi. ĩgũsā ĩgũrē: “Guare taubu āārĩmĩ”, ārĩ buremurākuma, ārĩ gojadi āārĩmĩ.”

¹³ Marĩpũ marĩrē ĩgũ ōārō iriburire ʊsuyari merā yũmakũ irigũ, musārē

ĩgũrē buremurārē ʊsuyari, siuñajārĩ sīnemoburo. Irasirirā musā Ōāgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merā nemorō ʊsuyari merā yũrākoa.

¹⁴ Yaarā musā, yũ pēñamakũ, Jesucristore buremurā, gajerā merā ōārō āārĩrikua. Cristoyare ōārō masĩa. Irasirirā musā basi irire ōārō gāme weremasĩa. ¹⁵ Musā irasũ masĩkerepũrũ, i papera pũguere gũiro marĩrō irire gojāa, musā masĩdeare kātibirikōāburo, ārĩgũ. Marĩpũ yũre ōārō irigũ, musārē Jesucristoyare buedoregũ pĩmi. ¹⁶ ĩgũ yũre irasũ pĩmakũ, paĩa Marĩpũre gajino sĩrō irirosũta yũ judío masaka āārĩmerārē ĩgũrē wiaduakoa, ĩgũyarā āārĩburo, ārĩgũ. Irasirigũ ĩgũsārē Jesucristoya kerere buea. Yũ irasũ buemakũ pērā, Jesũre buremurākuma. ĩgũsā irasũ buremumakũ ĩāgũ, Marĩpũ ĩgũsārē: “Ōārā āārĩma”, ārĩ ĩāgukumi. Ōāgũ deyomarĩgũ ĩgũsārē Marĩpũyarā waamakũ irigukumi. Irasirigũ Marĩpũ ĩgũsārē: “Yaarā āārĩma”, ārĩ ñeāgukumi.

¹⁷ Yũ Jesucristore buremugũ, ĩgũ iritamurĩ merā Marĩpũ yũre pĩdeare ōārō yāa. Irasirigũ yũ moārĩ merā ōārō pēñāa. ¹⁸ Irasirigũ Jesucristo yũ merā iridea direta musārē weregura. Musā judío masaka āārĩmerārē Marĩpũre buremumakũ gāamesāgũ, yũre iritamumi. Irasirigũ yũ buerĩ merā, yũ iriri merā musā judío masaka āārĩmerārē Marĩpũre buremumakũ irimi. ¹⁹ Yũ, Marĩpũ turari merā iri ĩmurĩ merā, Ōāgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merā musārē buebũ. Irasũ buegu, Jesucristo masakare tauri kerere Jerusalen merā buepũrori, pũrũ āārĩpererogue buegorena, pũrũ Ilĩrico wāĩkũri nikũgue iri kerere buetũnubũ. ²⁰ Gajerā buesũña marĩrōgue Jesucristoyare masĩmerārē bũro bueduari merā buebũ. Irasũ buegu, gajerā ĩgũsā buedeaguere buewekapeobiribũ. ²¹ Irasũ buegu, Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojasũderosũta iribũ. Āsũ ārĩ gojasũdero āārĩbũ Cristore masĩbirinerā masĩburire:

[†] 15.9 2 S 22.50; Sal 18.49 [“] 15.10 Dt 32.43 [˘] 15.11 Sal 117.1 [˘] 15.12 Is 11.10

Īgūya kerere neō pēbirinerā
weresūrākuma. Īgūyare neō
pēbirinerā ōārō pēmasīrākuma,
ārī gojasūdero āārībū.^x

**Pablo Īgū Romague
waaburire gojadea**

²²Yū gajī makārī marārē buegorenasīā,
wāri musārē Īgū waaduakeregu,
waamasībiribū dapa. ²³Dapaguetā
irī makārīguere yū moārī peoa.
Irasirigū iripoeguetā musā pūroque
waaduanfīdi āārīsīā, pūru weya iroque
waagura, musā merā āārībū. ²⁴Irasirigū
Españague waagū, musā pūro eja,
musārē Īā, usūya, musā merā mērōgā
āārī, pūru musā yure iritamurī merā
tariagura. ²⁵Daporare Jerusalēgue
waapuroribū yāa dapa. Iro marārē
Jesucristore būremurārē iritamugū,
niyeru āāibū yāa. ²⁶Jesucristore
būremurā Macedonia, Acaya marā
Jerusalēgue āārīrārē boporārē gūña,
niyerure neō, iriduama Īgūsārē
iritamurā. Irasirigū iroque iri niyerure
Īgūsārē sigū waabu yāa. ²⁷Judío
masaka āārīmerā Macedonia, Acayague
āārīrārē, judío masaka Jerusalēgue
āārīrārē gūñama Īgūsārē iritamumurā.
Īgūsā irasū gūñarī ōāgorāa. Judío
masaka, judío masaka āārīmerā gapure
Jesucristoya kerere werepurorima.
Irasirirā judío masaka āārīmerā
Jesucristore būremurā, Marīpū judío
masakare: “Sīgura”, ārīdeare Īgūsāde
ñeāma. Irasirirā judío masaka āārīmerā
Īgūsā oparī merā judío masakare
boporārē iritamurō gāamea. ²⁸Irasirigū
Jerusalén marārē iri niyerure yū
sī odoadero pūru, Españague waagū,
musārē Īātariagura. ²⁹Yū musā pūroque
waagū, Jesucristoya kerere musārē
weregukoa. Irasirirā musā iri merā ōārō
yūjupūrākurākoa.

³⁰Yaarā, musā marī Opūre
Jesucristore būremua. Ōāgū deyomarīgū
marīrē gāme maīmakū yāmi. Irasirigū
yū musārē āsū irimakū gāamea. Yūre

iritamurā, yaa āārībūrire Marīpūre
sērēbosaka, yū moārīmarē! ³¹Īgūrē
yaa āārībūrire āsū sērēbosaka! Judea
nikū marā Jesūre būremumerā yūre
Īgūsā ñerō iriduamakū, Marīpū yūre
iritamubūrire sērēka! Jerusalén marārē
iri niyerure yū sīmakū, Īgūsā irire
usūyari merā ōārō ñeāburire sērēka!
³²Musā irasū sērēmakū, Marīpū
gāāmemakū, usūyari merā musā pūro
waagukoa. Irasirigū musā merā usūya,
siuñajāgukoa. ³³Marīpū marīrē siuñajārī
merā āārīmakū irigū, musā āārīpererā
merā āārībūro. Irasūta āārībūro.

**Pablo Romague āārīrārē
ōādoreri gojadea**

16 ¹Gua merāmo Jesucristore
būremugō Febe wāikugo
musā pūroque waabo yāmo. Igo
Cencrea wāikuri makāgue Jesucristore
būremurārē iritamugō āārīmo. ²Musā
Jesucristore būremurā usūyari merā
igore bokatīrīñeāka! Marīrē Jesucristore
būremurārē irasūta ōārō bokatīrīñeārō
gāamea. Igo wārārē iritamudeo āārīmo.
Yūdere iritamumo. Irasirirā, igo gajino
gāāmemakū iritamuka!

³Aquila, Īgū marāpo Priscilade
ōābūro. Jesucristoyare yū buemakū,
Īgūsāde yure buetamua. ⁴Gajerā yūre
wējēduamakū, Īgūsā yure iritamurī
waja Īgūsādere mērō wējēboyama.
Īgūsā yure irasū ōārō iritamurīrē yū
dita Marīpūre usūyari sībea. Judío
masaka āārīmerā Jesucristore būremurā
āārīpererā Marīpūre usūyari sīma.
⁵Jesucristore būremurā Aquilaya
wiigue nerēnarāde ōābūro. Yū maīgū
Epenetode ōābūro. Īgūta Asiaguere
Cristore būremupūrorinugādi āārīmī.
⁶Marīade ōābūro. Igo musā merā būro
moāyupo. ⁷Yaarā Andrónico, Juniade
ōābūro. Peresu yū āārīmakū, Īgūsāta yū
merā āārīmā. Yū Cristore būremuburi
dupuyuro Īgūsā gapū būremunugāsianerā
āārīmā. Jesús buedoregu pīnerā Īgūsārē:
“Diayeta ōārā āārīma”, ārī wereníma.

^x 15.21 Is 52.15

⁸Amplias yu maigū Jesúre buremugū ōāburo. ⁹Urbano ōāburo. Igūde gūa merā moāmi, Jesucristoya kerere masakare buegu. Yu maigū Estaquide ōāburo. ¹⁰Apelede ōāburo. Igū diayeta Jesucristore ōārō buremumi. Igū iririkurire iārā: “Cristore ōārō buremugū āārīmi”, āri masīa. Aristóbulo yai marāde ōāburo. ¹¹Gajigu yaagu judío masakū Herodióde ōāburo. Narciso yai marā marī Opū Jesúre buremurāde ōāburo. ¹²Trifena, Trifosa ōāburo. Igūsā nome marī Opū Jesúyare moāma. Gūa maigō Pérsidade ōāburo. Igode marī Opū Jesucristoyare buro moāmo. ¹³Rufode ōāburo. Āārīpererā Igūrē: “Jesucristore ōārō buremumi”, āri iāma. Igū pagode ōāburo. Igo, yupo irirosūta yure ōārō irimo. ¹⁴Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, gajerā Jesúre buremurā Igūsā merā āārīráde ōāburo. ¹⁵Filólogo, Julia, Nereo, Igū pagumode Olimpas, gajerā Jesúre buremurā Igūsā merā āārīráde ōāburo.

¹⁶Musā gāme ōādorērā, ōārō usuyari merā, buremurī merā pābua ōādoreka! Āārīpererā Jesucristore buremurā musārē ōādoreri iriuma.

¹⁷Yaarā musā Jesucristore buremurā, surāyeri musā watopegue āārīrá Igūsā iriri merā musārē ñerō irimakū, musārē gāme dukawarimakū iriduama. Irasirirā, musārē Jesúyare buedeare goroweoduama. Irasirirā irasū āārīráde wapikubirikōāka! ¹⁸Igūsā, marī Opū Jesucristo dorerire irirā meta āārīma. Ñerirē Igūsā uaribejari direta irirā āārīma. Igūsā ōārō péma ōārī werenirī merā pémasituramerārē āārigatoma. Igūsā irasū āārigatomakū, Igūsārē ōārō pétuyama. Irasirirā āārigatorimasārē wapikubirikōāka! ¹⁹Āārīpererā masaka musā Jesucristoyare ōārō iririre masīsiamā. Irasirigu yu musā merā buro usuyāa. Yu musārē ōārī gapure masīmakū gāāmekoa. Neō ñerī tamerārē gāāmesābirikoa. ²⁰Marīpu marīrē ōārō siuñajārī merā āārīmakū irigu, mérōgā puru wātēa opu Satanārē bēogukumi,

musārē neō tarinugānemobirikōāburo, āārigū. Marī Opū Jesucristo musārē ōārō iritamunīkōāburo.

²¹Timoteo yu merā Jesucristoya kerere weretamugorenagū musārē ōādoremi. Yaarā Lucio, Jasón, Sosípater musārē ōādorema.

²²Yu, Tercio wāikugu i purē Pablore gojabosāa. Igū yure gojadorerire gojatúa. Irasirigu yude Jesucristore buremugū, musārē Jesucristore buremurārē ōādorea.

²³Yu Pablo, Gayoya wii āārā. Igūya wiigue Jesucristore buremurā nerēnama. Igūde musārē ōādoremi. Erasto, i makā marā oparārē niyeru duripíboerimasū musārē ōādoremi. Cuartode Jesucristore buremugū musārē ōādoremi.

²⁴Marī Opū Jesucristo musārē āārīpererārē ōārō iritamuburo. Irasūta iriburo.

Pablo usuyari merā gojatūnudea

²⁵Daporare Marīpūre: “Ōātaria mu”, āri, usuyari sirā! Marīpu, marī Opū Jesucristoya kere merā marīrē Igūrē nemorō buremumakū yāmi. Yu iri kerere, Marīpu Igū Cristo merā marīrē tauri kerere werea musārē. Neōgoragueta Marīpu Igū masakare: “Taugura”, āridea āārīsiadero āārībū. Irasū āārīkerepuru, āārīpererā masaka gapu irire masībirinerā āārīmā. ²⁶Daporare Marīpūyare weredupuyunerā gojadea kere merā Igū marīrē: “Taugura”, ārideare marī masīa pama. Marīpu āārīngū Igū dorerosūta āārīpereri buri marārē iri kerere, masaka iripogue masībirideare masīmakū yāmi. Āārīpererā masakare Igūrē buremu, Igū dorerire iriburo, āārigū, irasū yāmi. ²⁷Marīpu sugūta āārīmi. Igū sugūta āārīpererire masīpeogu āārīmi. Irasirirā Jesucristo iritamuri merā Igūrē: “Ōātaria mu”, āri buremunīkōārā! Irasūta irirā!

Iropāta āārā.

Pablo

1 CORINTIOS

Pablo Corinto marārē ōādoredea

1 ¹Yū Pablo, Sóstenes merā musārē ōādorea. Marīpū gāāmederosūta Jesucristo yure īgūyare buedoregū beyepīmi. Sóstenes Jesūre būremugū, mariyagūta āārīmi. ²Yū īgū merā musā Corinto marārē gojāa. Musā Jesucristore būremurā, īgū merā ōārō āārīsīā, Marīpuyarā āārā. Marīpū musārē, gajerā āārīpererogue marā marī Opū Jesucristore: “Iritamuka yūre!” ārī sērērārē siudi āārīmī īgūyarā āārīburo, ārīgū. Jesucristo īgūsā Opū āārīmi. Irasū āārīmakū, marīdere marī Opūta āārīmi. ³Marīpū āārīnīgū, marī Opū Jesucristo musārē ōārō iritamū, siuñajārī merā āārīrikumakū iriburo.

Marīpū Jesucristo merā musārē ōārō iritamumi, ārī gojadea

⁴Ūmurikū yū Marīpure usuyari sīnīkōāa Jesucristo iridea merā īgū musārē ōārō iritamumakū īāgū. ⁵Musā Cristo merā ōārō āārīmakū, Marīpū musārē īgūyamarē āārīpereri ōārīrē sīdi āārīmī. Irasirīgū musārē ōārō pēmasīrī merā īgūyare gajerārē weremakū, irire masīmakū yāmi. ⁶Marīpū irire sīgū, yū musārē: “Cristo ōārō iritamugukumi”, ārīderosūta irire irīdi āārīmī. ⁷Irasirirā marī Opū Jesucristo dupaturi aariburire yūrā Marīpū sīrīrē opapeokōāa. ⁸I ūmu peremakūguedere īgū turarī merā musārē Jesucristore būremunīmakū irīgukumi. Irasirīgū marī Opū Jesucristo dupaturi aarīmakū, marīrē waja opamerā āārīmakū irīgukumi. ⁹Marīpū, īgū: “Āsū irīgura”, ārīdeare keoro irīgū āārīmī. Īgūta musārē beyedi āārīmī, īgū magū Jesucristo marī Opū merā ōārō āārīburo, ārīgū.

Pablo Corinto marārē Marīpuyarārē: “Gāme dukawaribirikōāka!” ārī gojadea

¹⁰Yaarā, yū marī Opū Jesucristo dorederosūta musārē āsū ārī weregura. Surosū gūñarī merā werenīka! Musā werenīrī merā gāme dukawaribirikōāka! Usuyari merā werenī, surosū gūñarī merā āārīrikuka! ¹¹Yaarā, Cloéya wii marā yūre musā gāme werenī guaseorire werema. ¹²Musā āsū ārī gāme guaseoyuro: “Gua Pabloyarā āārā”, ārī guaseoyuro. Gajerā: “Apoloyarā āārā”, gajerā: “Pedroyarā āārā”, gajerā: “Cristoyarā āārā”, ārī gāme guaseoyuro. ¹³Irasū ārī gāme guaseobirikōāka! Marī Cristore būremurā āārā. Irasirirā īgū suguyarāta āārā. Gāme dukawarimasīña māa. Yū, musāya āārīburire curusague boabosabiribū. Musā, yū wāī merā wāīyesūbiribū. ¹⁴Yū Marīpure: “Ōāa” ārī, usuyari sīa. Yū musārē deko merā wāīyebiribū. Crispo, Gayosā direta wāīyebū. ¹⁵Irasirirā musā: “Gua Pablo wāī merā wāīyesūnerā āārā”, ārīmasībea. ¹⁶Gajerārē Estēfanaya wii marādere wāīyebū, ārī gūñabū. Gajerāgue tamerārē wāīyebū, ārīmasībirikoa. ¹⁷Cristo yūre wāīyedoregū pībirīmī. Īgū masakare tauri kere gapure weredoregū pīmi. Irire yūre pīgū, masīrīmasā werenīrōsū werenīdorebirimi. Yū, īgūsā irirosū werenīmakū, masaka Cristo curusague boabosadeare pēmasībiribokuma. Irasirirā īgū tauburire neō masībiribokuma.

Cristo merā Marīpū turarire, īgū masīrīrē masīsūa, ārī gojadea

¹⁸Jesucristore būremumerā peamegue bēosūmurā, īgū curusague boadea kerere pērā: “Pēmasīmerāya buerī āārā”, ārīma. Marī īgū tausūmurā gapure

i kerere pémakû, Marîpu îgû turari merâ marîrê îgûrê bûremumakû yâmi. ¹⁹Marîpuya werenîrî gojadea pûgue âsû ârî gojasûdero âârîbû:

I ûmu marâ masîrîmasâ îgûsâ masîrîrê ubu âârîrî dujamakû irigura. Gajinorê êmabêogu irirosû îgûsâ pémasîrîrê êmagura, ârîdi âârîmî Marîpu.^a

²⁰Irasirîrâ: “Masîpeokôâa”, ârîrâ, ubu âârîrâ dujama. Gajerâ îgûsâ gûñarô buerîmasâde irasûta dujama. I ûmumarê ôârô werenîmasîrîrêde irasûta dujama. I ûmumarê: “Ôârô masîa”, ârîkerepuru, Marîpu gapu îgûsâ masîrîrê ubu âârîrî dujamakû yâmi. ²¹Marîpu masîgû âârîsîâ, i ûmu marârê îgûsâ masîrî merâ îgûrê masîmakû iribirîdi âârîmî. Âsû gapu ârîdi âârîmî. Jesucristoya kerere bûremurârê: “Taugura”, ârîdi âârîmî. Îgûrê bûremumerâ gapu iri kerere pérâ: “Pémasîmerâya buerî âârâ”, ârîma.

²²Judío masaka iri kerere bûremumerâ: “Marîpu turari merâ gajino iri îmumakû îârâgue bûremurâkoa”, ârîma. Judío masaka âârîmerâ griego masakade i ûmuma îgûsâ masîrî direta masîduama. ²³Gua gapu Jesucristo curusague boadiya kerere werea. Judío masaka iri kerere pérâ: “Îgû guare taugu meta âârîmî”, ârîma. Judío masaka âârîmerâde iri kerere pérâ: “Pémasîmerâya buerî âârâ”, ârîma. ²⁴Marî gapu Marîpu beyenerâ âârîsîâ, iri kerere pérâ: “Marîpu masîgû, turatarîgu âârîsîâ, Cristo iridea merâ marîrê peamegue waabonerârê taugukumi”, ârî masîa. Marî judío masaka, judío masaka âârîmerâde Cristore bûremurâ âârîsîâ, irire masîa. ²⁵Cristore bûremumerâ gapu Marîpu îgû masîrî merâ, îgû turari merâ iririre âsû ârî gûñama: “Ubu âârîrî âârâ”, ârî gûñama. Îgûsâ irasû ârî gûñakerepuru, Marîpu masîrî gapu masaka masîrî nemorô ôârî âârîtarînugârî âârâ. Îgû turari gapu, masaka turari nemorô âârâ.

²⁶Yaarâ, Marîpu musârê îgûyarâ âârîdoregu siuburo dupuyuro musâ

âârîrikudeare gûñaka! Musâ i ûmu marâ masîrîmasâ, dorerîmasâ, oparâ pûrâ irirosû âârîrâ mérâgâ âârînerâ âârîbû. ²⁷Marîpu, i ûmu marâ masîrârê guyasîurô taridoregu, îgûsâ pémasîmerâ âârîma, ârîrâ gapure beyedi âârîmî. Irasû âârîmakû, i ûmu marâ oparârê guyasîurô taridoregu, ubu âârîrâ gapure beyedi âârîmî. ²⁸Ubu âârîrâ gapure, masaka îaduña marîrâ gapure beyedi âârîmî îgûyarâ âârîburo, ârîgû. Oparâ irirosû âârîrâ gapure ubu âârîrâ dujaburo, ârîgû, irasirîdi âârîmî. ²⁹Irasirîgu neô sugu masakû: “Yu gajerâ nemorô masîtarînugâgû âârîmakû îâgû, Marîpu yure beyedi âârîmî”, ârîmasîbirikumi. ³⁰Musârê Marîpu basita Jesucristo merâ ôârô âârîmakû iridî âârîmî. Irasirîgu Marîpu Cristo merâ marîrê îgûyare masîmakû yâmi. Îgû merâ marîrê: “Ôârâ, waja opamerâ âârîma”, ârî îâmi. Irasirîrâ marî îgûyarâ, peamegue waabonerâ îgû tausînerâ âârâ. ³¹Irasirîro Marîpuya werenîrî gojadea pûgue âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Neô sugu: ‘Gajerâ nemorô masîtarînugâgû âârâ’, ârîbirîkôâburo. Irasû âârîrôno irîgu marî Opu gapure: ‘Turatarîgu âârîsîâ, marîrê ôâtarîro iridî âârîmî’, ârîburo”, ârî gojasûdero âârîbû.

Cristo curusague boadea kerere gojadea

2 ¹Yaarâ, yu musâ pûrogo Marîpuya kerere, masaka masîbirideare buegu ejagu, masîrîmasâ diasari werenîrî merâ buerosû buebiribû. ²Yu musâ merâ âârîgû: “Jesucristoya kerere, irasû âârîmakû îgû curusague boadea direta buegura”, ârî gûñabu. ³Irasirîgu musâ merâ âârîgû, ubu âârîgû irirosû péñabu. “Gajipoe irîgu yu iri kerere ôârô buemasîbiribokoa”, ârîgû, gûi naradari merâ âârîkubû. ⁴Yu musârê iri kerere bûremumakû gââmegû, masîrîmasâ werenîrîrôsû buebiribû. Irasirîrâ, Marîpu turari, Ôâgû deyomarîgû iritamurî merâ yu musârê iri kerere buemakû

^a 1.19 Is 29.14

pérâ: “Diayeta âârâ”, ârî buremubu.
⁵“Masaka masîrî merâ îgûsâ guare buemakû buremua”, ârî gûnamakû gâamebiribu. “Marîpu, îgû turari merâ guare Jesucristoya kerere buremumakû yâmi”, ârî gûnamakû gâamegû, irasû buebu musârê.

**Marî Ôâgû deyomarîgû iritamurî
 merâ Marîpure masîa, ârî gojadea**

⁶Gua musârê Jesucristore ôârô buremurî oparârê buerâ, Marîpu wâro masîrî sîrî merâ buea. Iri masîrî i ûmuma meta âârâ. Irasû âârîmakû, i ûmu marâ masakare dorerâya meta âârâ. I ûmuma îgûsâ basi masîrî pereakôârokoa. ⁷Gua, Marîpu îgû masîrî merâ irideare, neôgorague masaka îgûsâ masîbirideare buea. I ûmu iriburo dupuyuro, Marîpu: “Âsû irigura”, ârî gûnasiadi âârîmî. Irasirigu marîrê tauburire, marî ûmugasigue îgû merâ âârînfurire gûnasiadi âârîmî. ⁸Âârîpererâ i ûmu marâ masakare dorerâ gapu Marîpu ôârô gûnadeare pémasîbirinerâ âârîmâ. Irire ôârô pémasîrâno âârîrâ, marî Opu Jesucristo ôâtarîgure curusague pábiatú wêjêbiribonerâ âârîmâ. ⁹Âsû ârî gojasûdero âârîbû Marîpuya werenîrî gojadea pûgue:

Marîpu îgûrê maîrâya âârîburire ôârô âmuyusiadi âârîmî. I îgû ôârî âmubosadea, îgûsâ neô îâbiridea, pébiridea, neô mérôgâ gûñabiridea âârâ, ârî gojasûdero âârîbû.^b

¹⁰Marîpu îgû irideare, marî masîbirideare Ôâgû deyomarîgû merâ marîrê masîmakû yâmi. Ôâgû deyomarîgû Marîpu gûñarîrê masîgû âârîpererire masîpeokôâmi.

¹¹Gajigu masakû gûñarîrê marî neô masîbea. Îgû basi îgû gûñarîrê masîmi. Îgû irirosûta Ôâgû deyomarîgû sugûta Marîpu gûñarîrê masîmi. ¹²Marîrê i ûmuma direta gûñabirikôâburo, ârîgû, Marîpu marîrê Ôâgû deyomarîgûrê

sîdi âârîmî îgû irirosû gûñaburo, ârîgû. Marîrê maîgû, Ôâgû deyomarîgû merâ âârîpereri îgû sîdeare masîburo, ârîgû, irasiridi âârîmî. ¹³Irasirirâ gua musârê Marîpuyare buerâ, Ôâgû deyomarîgû masîrî sîrî merâ buea. Gua basi masîrî merâ buebea. Irasirirâ, Ôâgû deyomarîgû guare buedorerosûta îgûrê oparârê buea.

¹⁴Ôâgû deyomarîgûrê opamerâ, Marîpu Ôâgû deyomarîgû masîrî sîrîrê gâamebema. Irire gâamemerâ: “Ubu âârîrî âârâ”, ârîma. Ôâgû deyomarîgû iritamurî merâta marî îgûyare pémasîa. Îgûrê opamerâ gapu îgûyare neô pémasîbema. ¹⁵Marî Ôâgû deyomarîgûrê oparâ, îgû iritamurî merâ âârîpereri ñerîrê, ôârîrê îâ beyemasîa. Ôâgû deyomarîgûrê opamerâ gapu, marî îgûrê oparâ iririre neô îâ beyemasîbirikuma. ¹⁶Marîpuya werenîrî gojadea pûgue âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Neô sugû marî Opu gûñarîrê masîgû mámi. Neô suguno îgûrê buemasîbirikumi”, ârî gojasûdero âârîbû. Marî gapu Ôâgû deyomarîgûrê oparâ âârîsîâ, marî Opu Cristo gûñarîrê masîa.

**Marîpuyarâ îgûrê moâboerâ
 âârîma, ârî gojadea**

3 ¹Yaarâ, yu Ôâgû deyomarîgû doreri irirârê buerosû musârê buebiribu. I ûmu marâ Ôâgû deyomarîgûrê opamerâ irirosû musâ âârîmakû îâgû, irasiribu. Cristoyare musâ buremuturabirimakû îâgû, majîrâgârê buerosû musârê buebu. ²Irasirigu, majîrâgâ baari baamasîmerâ, ûpîku dita mirîrâ irirosû musâ âârîmakû îâgû, diasabiri direta musârê buebu. Daporadere musâ diasari buerire pémasîbea dapa. ³Musâ, Ôâgû deyomarîgûrê opamerâ irirosû gâme uburikurâ, gâme îâduamerâ, gâme dukawariduarâ yâa. Irasirirâ i ûmu marâ îgûsâ noô gâamerô iriduvarosû yâa. ⁴Musâ: “Yu Pabloyagu âârâ”, ârî werenîa. Irasû ârîrâ, i ûmu marâ masaka Ôâgû deyomarîgûrê opamerâ irirosû werenîa.

^b 2.9 Is 64.4

⁵ Gwa Apolos merā, ¿nasirirā āārīrī musā iāmakū? Gwa Marīpūre moāboerā āārā. Gwa īgū iridorederosūta yāa. Irasirirā gwa Jesucristoya kerere weremakū pérā, musā īgūrē buremunugābu. ⁶ Yu neōgoraguere musārē buepuroribu. Irasirigu sugu oteri yerire otegu irirosū iribu. Irasiriadero puru, Apolos musārē buenemogu, oterire koregu irirosū iridi āārīmī. Marīpu gapu oteri purimakū irirosū musārē Jesūre buremunugāmakū iridi āārīmī. ⁷ Irasirirā oteri yerire oterimasā, korerimasāde ubu āārīrā āārīma. Marīpu gapu iri oterire purimakū irigu āārīmī. Īgū suguta irire irimasimī. ⁸ Otepuroridi, puru iri oteadeare koredi īgūsā suro merā moāboerimasā āārīma. Marīpu īgūsā moaderopā īgūsārē keoro wajarigukumi. ⁹ Gwa Marīpuyarā īgūrē moāboerā āārā. Musā guayarā āārībea. Marīpuyarā āārā. Irasirirā musā īgūya pooere otedea irirosū āārā.

Irasū āārīmakū, musā īgū wāri wii irimurīrī wii irirosū āārā. ¹⁰ Wii irimerēgū borari keoro nūpurorigu irirosū, yu, Marīpu iritamurō merā musārē Jesucristoyare keoro buepuroribu. Puru gajerā musārē buenemorā, iri wiire peomurīārā irirosū irirākuma. Iri wiire odorā irirosū musārē buenemorā, gopeypari merā keoro buero gāamea.

¹¹ Marīpu Jesucristore sugureta pidi āārīmī masakare tauburo, ārīgū. Irasirigu yu musārē buegu, Jesucristo masakare tauri kerere buepuroribu. Neō sugano iri kerere gorawayumasibirikumi. ¹² Jesucristoyare ōārō keoro buenemorā, oro, plata, gaji wajapari ūtāyeri merā wii irirā peomurīārā irirosū irirākuma. Gajerā gapu piriri yuku merā, tā merā, mijī pū merā tiāmurīārā irirosū irirākuma. Īgūsā irirosū gajerā musārē buenemorā, ubu āārīrīrē, mata pererinorē buerākuma. ¹³⁻¹⁴ I ūmu peremakū, Jesucristo masakare īgūsā buedeare: “I musā buedea ōābu, i ōābiribu”, ārī weregukumi. Oro, plata, wajapari

ūtāyeri merā iridea gapu peamegue soemakū ūjūbirikoa. Yuku, tā, pūrī merā iridea gapu ūjūpereakōārōkoa. Irasirigu, gajinorē peamegue soegu, ¿diī ūjūrokuri, diī ūjūbirikuri? ārī beyerosū, Jesucristo īgūsā ōārō, nērō buedeare beyegukumi. Ōārō keoro buedire keoro wajarigukumi. ¹⁵ Ōārō keoro buebiridi gapure wajaribirikumi. Gajino ūjūrōsū īgū buedea waja, wajataboadea pereakōārōkoa. Īgū wajatabirikeregu, peamegue waabirikumi. Tausīgukumi. Wii ūjūmakū duriwiriagu irirosū mērōgā tarigukumi.

¹⁶ ¿Musā masiberi? Ōāgū deyomarīgū marīguere āārīmī. Irasirirā Marīpuya wii irirosū āārā. ¹⁷ Īgūya wii irirosū āārīrā, īgūyarā āārā. Irasirigu Marīpu īgūyarārē poyanorērānorē poyanorēgukumi.

¹⁸ Musā basi pēwisibirikōāka! “Yu i ūmu marā buerire masītarinugāgū āārā”, ārībirikōāka! Irire masīmerā irirosū āārīka! Irasirimakū, Marīpu diayeta ōārō masīrā dujamakū irigukumi. ¹⁹ I ūmu marā īgūsā masīrī, Marīpu iāmakū ubu āārīrī āārā. Marīpuya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Marīpu gapu masīrīmasā: ‘Āsū irirāra’, ārī gūñaderosū iriduare iribirimakū yāmī”, ārī gojasūdero āārībū. ²⁰ Gajeroguedere āsū ārī gojasūdero āārībū: “Marī Opū, i ūmu marā masīrīmasā gūñārīrē masīmī. Irire masīgū: ‘Ubu āārīrī āārā iri’, ārī tāmī”, ārī gojasūdero āārībū. ²¹ Irasirirā musārē bueguere: “Gajigu nemorō ōārō buemī”, ārībirikōāka! Marīpu āārīpereri musāya āārīburire sīsīadi āārīmī. ²² Irasirigu yure, Apolore, Pedrore iriumi musā ōārō āārīburire buedoregu. Irasū āārīmakū, i ūmuma, masāya āārīburire sīdi āārīmī. Dapora musā āārīburire, musā boadero purūgue āārīburidere sīdi āārīmī. I āārīpereri musāya āārā. ²³ Irasū āārīmakū, musā Cristoyarā āārā. Cristo Marīpuyagu āārīmī. Irasirirā musā Cristo merā Marīpuyarā āārā.

Pablo, Jesucristo īgūyare buedoregu pīnerā moārīrē gojadea

4 ¹ Musā guare: “Cristore moāboerimasā āārīma”, ārī gūñārō

gãamea. Guare Marîpuya kerere, masaka masîbirideare buedoregu pîdi âârîmî. ²Moârîmasâ îgûsâ opu dorerire keoro irirâ irirosû gua Cristore moâboerîmasâdere îgû dorerire keoro iriro gãamea. ³Musâ yûre: “Marî Opuyare ôârô buemi, o ôârô buebirimi”, ârîmakû, neô bujawerebirikoa. Gajerâ masaka, yû buerire: “Keoro âârâ, o keoro âârîbea”, ârîmakûdere neô bujawerebirikoa. Yû baside yû buerire: “I gapure ôârô buebû, i gapure ôârô buebiribû”, ârîmasîbirikoa. ⁴Yû buedeare gûnagû: “Nerô buekubû”, ârî gûnabea. Irasirigû: “Yû ñerô buede a waja, waja opâa” ârîmasîbea. Marî Opû suguta yû buerire: “Ôâgorâa, o ôâbea”, ârî masîmi. ⁵Irasirirâ marî Opû i ûmugue dupaturi aariburo dupuyuro gajerârê: “Îgû dorederosû keoro iribema”, ârî werewuabirikôaka! Îgû dupaturi aarigû, âârîpererârê îgûsâ iridea gajerâ masîbirideare masîmakû irigukumî. Îgûsâ gûnarîgue: “Âsû iriduakoa”, ârî gûnâdeadeare masîmakû irigukumî. Irasirigû Marîpû ôârô irirârê: “Ôârô iribû”, ârîrigukumî. Îgûsâ ôârô irideropâ îgûsârê keoro irigukumî.

⁶Yaarâ, musâya âârîburire gua Apolos merâ iririkurire werebû, musâde gua irirosûta iriburo, ârîgû. Marîpuya werenîrî gojadea pûgue îgû dorerire tarinugâbirikôâburo, ârîgû, musârê irire werebû. Irasirirâ musâ guare îâkûîrâ: “Guare buegu gapû, musârê buegu nemorô masîtarinugâmî”, ârîbirikoa. ⁷Musâ gajerâ nemorô masîtarinugârâ âârîbea. Âârîpereri musâ oparî, Marîpû musârê sîdea dita âârâ. Îgû sîdea âârîkerepuru, iro tamerârê, ñnasirirâ musâ basi: “Îgûyare masîpeokoa”, ârîrî? Îgû musârê masîrîrê sîbirimakû, neô masîbiribokoa. Îgû musârê masîmakû iridea direta masîa.

⁸Musâ i gapure ôâsî ârî gûnadâa: “Gua âârîpereri opâa. Marîpuyare masîpeokôâa”, ârî gûnadâa. Irasirirâ gua musârê îgûyare buenemomakû gãamebea. Musâ oparâ irirosû: “Âârîpereri masîtarinugârâ âârâ”, ârî

gûnadâa. Musâ diayeta oparâ irirosû âârîpereri masîtarinugârâ âârîmakû ôâtaribokoa. Irasirirâ gua musârê buerâde musâ merâ oparâ irirosû âârîbokoa. ⁹Yû âsû ârî penâa: “Marîpû guare Jesucristoyare buedoregu pîgu, âârîpererâ nemorô ubu âârîrâ irirosû âârîdoregu pîdi âârîmî”, ârî penâa. Irasirirâ gua wêjêbéosûmurâ irirosû âârâ. Âârîpererâ i ûmû marâ masaka, Marîpûre wereboerâ îûrô gua ñerô taria. ¹⁰Jesucristoya kerere gua buemakû, masaka guare: “Pemasîmerâ âârîma”, ârîma. Musâ gapû musâ basi: “Gua Cristoyare pemasîpeorâ âârâ”, ârîkoa. Gua, musâ îâmakûta ubu âârîrâ âârâ. Musâ gapû: “Gua oparâ irirosû âârâ”, ârîkoa. Masaka gua gapure ubu îâbéokôâa. Musâ gapure goepeyari merâ îâma. ¹¹Gua neôgoragueta ñerô taripurorimarîrînerâ, daporaguedere irasûta âârîkôâa. Uaboa, ñemesibua, surî opabea. Jesucristore buremumerâ guare bure ñerô iribirama. Gua buegorenasîa, wiiri opabea. ¹²Irasû âârîmakû, guaya âârîburire, gua baaburidere, gua basi moâpoyâa. Gajerâ guare ñerô werenîmakû, gua gapû Marîpûre îgûsâya âârîburire sêrêbosâa. Gajerâ gua noó waarô guare ñerô irimakû, ubu penâkôâa. ¹³Gajerâ guare ñerô ârî werewuamakû, gua gapû îgûsârê âmuduarâ, îgûsârê ôârô merâ werea. I ûmûmarê îgûsâ gãamebirire îgûsâ béodea irirosû guare îâma. Neôgoragueta guare doopurorinerâ, daporaguedere irasûta doonîkôâa.

¹⁴Irire gojagu, musârê guyasîrîdoregu meta yâa. Yû musârê maigû, yû pûrârê irirosû werea. ¹⁵Wârâ gajerâ diez mil gora musârê Cristoyare buebonerâ âârîkerepuru, îgû masakare taurî kerere buepuroridi suguta âârîmî. Iri kerere musârê buepuroridi yuta âârâ. Yû iri kerere buemakû perâ, musâ îgûrê buremunugâbû. Irasirigû yû musâpû irirosû âârâ. ¹⁶Irasirigû musârê: “Yû iririkurire, majîrâ îgûsâ pagure îâkûîrôsû îâkûîtuyaka!” ârî werea.

¹⁷Musâ irire irimakû gãamegû, Timoteore musâ purogue iriua. Îgû yû

buedi yu magū irirosū, yu maigū āārīmi. Marī Opu gāāmerōsū keoro irinikōāmi. Yu Cristore būremugū iririkurire musārē gūñamakū irigukumi musāde irasūta iriburo, ārigū. Irasirigu, āārīpererā Cristore būremurārē āārīpererogue āārīrārē yu buederosūta musārē buegukumi. ¹⁸Surāyeri musā watope āārīrā: “Pablo gua puro aaribirikumi”, āri gūñanūrā. Irasirirā īgūsā basi: “Gua gajerā nemorō masitarinugārā āārā”, āri, gūñanikōānūrā. ¹⁹Yu gapu āsū āri gūñāa: “Marī Opu gāāmemakū, mata musā purogue waagura”, āri gūñāa. Irogue ejagu, masitarinugārā āārā, āri werenīrārē īāgura. Iri direta īābirikoa. “¿Diayeta īgūsā marī Opu turari merā īgūyare irirāta yāri?” āri īāgukoa. ²⁰Marīpu īgūyarārē doreri āsū āārā. Marī īgūyare werenīkererā irire marī iribirimakū, marī werenīrī wajamāa. īgū turari merā īgūyare irimakū gāāmemi. ²¹¿Nēonorē gāāmekuri musā? ¿Musā purogue musā ñerō iriri waja musārē turigu waamakū gāāmekuri, o musā ōārō iriri waja gapure usuyari merā musārē weregu waamakū gāāmekuri?

Ñerō irigure béoka! āri gojadea

5 ¹Gajerā āsū āri kere werema yure. Sugu musā merāmū īgū būamorēta marāpokwayupu. Irire pégu, pégukakōābu. Gajerā Marīpure masīmerā āārīkererā, irasūgora ñerō iribema. ²īgū ñerī irigu musā merā āārīkerepuru, musā gapu: “Gua gajerā nemorō ōārā āārā”, āri gūñadāa. Irasū gūñarōno irirā, īgū ñerī iriri gapure būro bujawereri merā gūñaka! Irasirirā, īgū ñerō iririre piribirimakū īārā, īgūrē béokōāka! Musā merā nerēdorebirikōāka! ³Yu gapu musā purogue āārībirikeregu, yu gūñarī merā musā merā āārīgū irirosū āārā. Irasirigu yu gūñarīgue musārē: “īgū ñerō irigure béokōārō gāāmea”, āri gūñasīāa. ⁴Irasirirā musā, marī Opu Jesucristoyarā, īgū dorero merā nerēka! Yude, yu gūñarī merā musā merā nerēgū irirosū āārīgukoa. Marī Opu Jesúde

īgū turari merā musā merā āārīgukumi.

⁵Musā irasū nerērā, īgū ñerō irigure béokōāka, wātea opu Satanās īgū gāāmerō īgūrē iriburo, ārīrā! Irasirigu ñerō tarigu, īgū ñerō iririre pirigukumi. Marī Opu Jesús i ūmuge dupaturi aarigū, īgūrē taugukumi.

⁶īgū ñerō irigure béomerā: “Gua gajerā nemorō ōārā āārā”, āri gūñabirikōāka! Musā īgū ñerō iririre ubu īākōārā, āārīpererā musāde īgū ñerō iririre pērēbejarākoa. ¿Musā āsū āri wererire masīberi? “Pārē irirā, mērōgā pā wemasārī poga merā trigo pogare morēkuma. Puru iri wemasāseyakōākoa”, āri werea. Iri poga wemasāseyarosūta ñerīde musāguere ōārō seyakōārokoa. ⁷Irasirirā īgū ñerī irigure béoka, gajerāde ñerō iriri, ārīrā! Guayarā, judío masaka pascua bosenu irimurā pā wemasāmakū iriri pogare béokuma. Irire béorosūta musā ñerī iririre béoka, ñerīrē opamerā āārīmurā! Pascua bosenu āārīmakū, judío masaka ovejare wējekuma īgūsā ñerī iridea wajer Marīpure bēodorerā. Oveja boaderosūta Cristo marī ñerō iridea waja boabosadi āārīmī Marīpu marīrē: “Ñerī marīrā āārīma”, āri īāburo, ārigū. ⁸Irasirirā marī ñerī iririkudeare pirikōārō gāāmea. Ñerīrē iriro marīrō āārīrō gāāmea. Irigatori marīrō, diayema ōārō werenīrī merā āārīrō gāāmea.

⁹Yu musārē iripoeque gojadea pūgue āsū āri gojabu: “Nomerē ñerō gāmebirarikurārē wapikubirikōāka!” āri gojabu. ¹⁰Yu irasū gojagu: “Āārīpererā ñerō iririmasā i ūmuge āārīrārē neō wapikubirikōāka!” ārigū meta iribu. I ūmugue noō musā waarō Jesúre būremumerā āārīma. Nomerē ñerō gāmebirarikurā, gajerāyare būro gāāmerā, yajarimasā, keorī weadeare būremurimasā wārā āārīma. īgūsā āārīpererogue āārīmakū, īgūsāno marīrōgue waamasīña māa. ¹¹Āsū gapu āri gojabu: “Surāyeri musā merā āārīrā: ‘Jesúre būremua’, ārīkererā ñerī iririkumakū īārā, īgūsārē wapikubirikōāka!” āri gojabu. “Irasirirā

nomerê ñerô gãmebirarikurârê,
gajerâyare bũro gããmerârê, keori
weadeare bũremurârê, gajerârê
ñerô kere wererârê, mejãrikurârê,
yajarikurârê wapikubirikôôka!
Irasiririkurãno merã neô baabirikôôka!”
ãrĩ gojabũ. ¹²⁻¹³Marĩpu Jesũre
bũremumerârê igũsã ñerô iridea waja
wajamoãgukumi. Irasirigu yũ musârê:
“Wajamoãka igũsârê!” ãrĩbea. Musã
tamerã musã merã ããrĩrãrê igũsã ñerô
irimakũ iãrã, igũsãrê wajamoãka!
Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue
gojaderosũta irika! Æsũ ãrĩ gojasũdero
ããrĩbũ: “Sugũ musã merã ããrĩgũ ñerô
irimakũ iãrã, igũrê bẽokôôka!” ãrĩ
gojasũdero ããrĩbũ. Irasirirã musã merã
ããrĩgũrê igũ bũamorê ñerô irigure
bẽokôôka!

**Jesũre bũremurã gãme
weresãrĩrê gojadea**

6 ¹Musã basi gãme guaseorã,
¿nasirirã weresãrĩrê beyerimasã
Jesũre bũremumerã pũroque ãmudorerã
waari? Jesũre bũremurãrê musã
merãmarârê weresãduarã, gajerã Jesũre
bũremurârê irire ãmudorerã waaró
gããmea. ²¿Ire musã masĩberi? I ãmu
peremakũ, marĩ Jesũre bũremurã
Marĩpũyarã ããrĩsĩã, Jesũs merã i ãmu
marãrê dorerã ããrĩrãkoa. Irasirirã
igũsãrê doremurã daporadere marĩ
gãme guaseorire ãmudoremãsĩa.
³¿Idere masĩberi musã? Marĩ Jesũs
merã Marĩpũre wereboerã ãmũgasigwe
ããrĩrãrê dorerãkoa. Irasirirã igũsãrê
doremurã ããrĩsĩã, i ãmũmadere
ãmudoremãsĩa. ⁴¿Nasirirã i ãmũmarê
gãme guaseorã, Marĩpũyare masĩmerã
pũroque irire ãmudorerã waari? ⁵Musãrê
gũyasĩrĩburo, ãrĩgũ, ire gojãa. ¿Musã
watopeguere neô sugũ masĩgũ, musã
guaseorire ãmũgũno marĩgorakôãrĩ?
⁶Musã merãmu masĩgũno gapũre
ãmudorerono irirã, gajigu Jesũre
bũremugũrê weresãduarã, Jesũre
bũremumerã pũroque ãmudorerã waãa.
⁷Irasiriro, musã gãme guaseorã, musã
basi ãmũmasĩmerã, Jesũre bũremumerã

pũroque irire ãmudorerã waamakũ
ôãbea. Igũsãrê weresãrõno irirã,
gajerã Jesũre bũremurã musãrê diaye
iribirideare, musãrê yajadeare irasũ
iãkôãmakũ nemoró ôãboakuyo. ⁸Musã
Jesũre bũremurã ããrĩkererã, gajerã
musãyayarê diaye irimerã, musãde
igũsãyare yajarã yãa.

⁹¿Ire musã masĩberi? Ñerô iririkurã
Marĩpu igũyarârê doreroguere
waabirikuma. Ire pẽwisibirikôôka!
Ëma nomerê ñerô gãmebirarikurã,
keori weadeare bũremurĩmasã, gajigu
marãpore ãma marãpokurã, gajego
marãpu merã ñerô iririkurã, ãma
seyaro igũsã dupũri merã ñerô iririkurã,
nomede igũsã seyaro ñerô iririkurã
Marĩpu pũroguere neô waabirikuma.
¹⁰Irasũ ããrĩmakũ, yajarĩmasã,
gajerâyare bũro gããmerĩmasã,
mejãrikurã, gajerârê ñerô kere
wererĩmasã, ãrĩgatori merã gajerâyare
yajarĩmasã neô Marĩpu pũroque
waabirikuma. ¹¹Iripoeguere musã
surãyeri irasiririkurã ããrĩnerã ããrĩbũ.
Irasiririkurã ããrĩkerepũru, Marĩpu
musã ñerĩ oparire koedi ããrĩmĩ igũyarã
ããrĩmakũ irigu. Irasirigu musãrê:
“Ôãrã, waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ iãmi.
Marĩ Opũ Jesucristo iridea merã, Ôãgũ
deyomarĩgũ musãguere ããrĩrĩ merã
irasũ ãrĩ iãmi.

**Marĩya dupũ merã ôãrô
iridorea, ãrĩ gojadea**

¹²Masaka surãyeri Æsũ ãrĩ werenĩma:
“Marĩ iriduare neô gããmerô irimasĩa”,
ãrĩ werenĩma. Irasũta ããrã, ãrĩrô tamerã.
Yũ iriduari gajerãrê iritamubirimakũ
iãgũ, irire iribea. Irasirigu irire
piriduagũ, pirikôãrô gããmea. ¹³I masaka
werenĩrĩ diayeta ããrã. Æsũ ãrĩ werenĩma:
“Baari, marĩya paruma ããrĩburi ããrã.
Marĩya paru, baari baasãdiru ããrã”,
ãrĩ werenĩma. Marĩpu gapũ i pe wãrẽ
peremakũ irigukumi. Irasiriro baari,
marĩya paru irasũ ããrĩkôãrô yãa. Æsũ
gapũ ããrã. Marĩpu, marĩya dupũ irigu,
ñerĩrê uaribejaburi dupũre iribiridi
ããrĩmĩ. Marĩ Opũ Jesucristo gããmerĩ

gapure iriburi dupu aārā. Īgūta marī merā āārīgū marīya dupu Opu āārīmi irire ōārō iribu. ¹⁴Marīpu īgū turari merā marī Opu Jesucristo boadero pūru, īgūya dupure masūdi āārīmī. Īgūrē masūderosūta marī boadero pūru, marīya dupudere masūgukumi.

¹⁵¿Ire musā masīberi? Marī Cristoyarā āārīmakū, marīya dupu, īgūya dupuma āārīrī irirosū āārā. Marī irasū āārīrā, nomeō ūma merā űērō iririkurimasō merā űērō irimakū ōābirigorakōāa. Irasirirā irinorē neō iribirikōādorea.

¹⁶¿Idere musā masīberi? Marīpūya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Ūmū, nomeō merā marāpokūgu, pērā āārīkererā, Marīpu īāmakū su dupu irirosūta āārīrākuma”, ārī gojasūdero āārībū. Irasirigu sugu űegō merā marāpokumakū, īgūya dupu igoya dupu merā āārīrō, su dupu irirosūta āārā. ¹⁷Irasūta sugu marī Opu Jesucristore būremugū īgū merā pērā āārīkererā, su dupu irirosūta āārīma. Irasirirā su gūnarīta opama.

¹⁸Irasirirā ūma nomerē gāmebirarire neō iribirikōāka! Gaji marī űērō iririre irirā, marīya dupūguere űērō iribea. Ūma īgūsā marāposā nome āārīmerā nomerē gāmebirarā gapu īgūsā basi īgūsāya dupure űetariro irirā yāma. Cristoya dupūguere űērō irirā irirosū yāma. ¹⁹¿Musā ire masīberi? Marīpu marīrē Ōāgū deyomarīgūrē sīdi āārīmī. Irasirigu Ōāgū deyomarīgū marīguere āārīmakū, marīya dupu īgūya wii irirosū āārā. Irasiriro marīya dupu marīya dupūgora āārībea. ²⁰Marīpu marīrē būro maīgū, Jesucristore iriudi āārīmī marī űērī iridea wajare wajaridoregū. Īgūyarā āārīburo, ārīgū, irasiridi āārīmī. Irasirirā marī īgū wajarinerā āārīsā, marīya dupu merā Marīpu gāāmerōsūta iriro gāāmea gajerāde īgūrē būremuburo, ārīrā.

Mojōsiarimarē gojadea

7 ¹Daporare musā yure sērēña gojadeare yūjūgura. Marāpokubirimakū, marāpokubirimakū,

ōāgorāa. ²Irasū āārīkerekerepūru, āārīpereroguerē ūma nomerē gāmebirari āārā. Irasirirā ūma īgūsāku marāpokūro gāāmea, gajerā nome merā űērō iriri, ārīrā. Nomede īgūsāku marāpokūro gāāmea, gajerā ūma merā űērō iriri, ārīrā. ³Marāpokūgu īgū marāpo merā ōārō āārīrikuro gāāmea. Igode marāpu merā ōārō āārīrikuro gāāmea. ⁴Marāpokūgore igoya dupu igoya dita āārībea. Igo marāpu gāāmerōsūta īgū merā āārīrō gāāmea. Igo marāpudere īgūya dupu īgūya dita āārībea. Īgū marāpo gāāmerōsūta igo merā āārīrō gāāmea. ⁵Āsū iriburo. Igo marāpu igo merā āārīduamakū yūjūburo. Īgūde igore yūjūburo. Īgūsā Marīpure sērēmurā: “Irikunurī marī iririkurinorē iribirikōārā”, ārī ānuadero pūru merē irasū iribirikōāburo. Marīpure sērē ōdoadero pūru, dupaturi īgūsā āārīrukaderosūta āārīburo doja. Īgūsā irasiribirimakū, wātī īgūsārē gajerā merā űērō irimakū iribokumi.

⁶Yū musārē ire dorerigora irirosū werenīgū meta yāa. Musā irasū irimakū ōārokoa, ārīgū, irasū ārā. ⁷Yū āsū ārī gūñāa. Āārīpererā musā yū irirosūta marāpo marīrā āārīmakū gāāmeadikoa. Marīpu gapu marī āārīpererārē surosū pībiridi āārīmī. Surāyerire marāpo marīmūrārē, o marāpu marīmūrārē pīdi āārīmī. Gajerā gapure marāpokūmurārē, o marāpokūmurārē pīdi āārīmī.

⁸Irasirigu musā marāpo marīrārē, marāpu marīrārē, wapiweyarā nomerē āsū ārā. Yū irirosū musā marāpokubirimakū, o marāpokubirimakū ōāgorāa. ⁹Ūma, nome merā āārīduarire nūgāmerāno marāpokuburo. Nomede irasūta iriburo. Īgūsā marāpokumakū, marāpokumakū ōāgorāa. Irasirirā īgūsā nome merā, ūma merā āārīduari direta gūñanībirikuma.

¹⁰Marāpokūrārē, marāpokūrārē yū āsū dorea. I yū doreri āārībea. Marī Opu ire doredi āārīmī. Āsū ārī doredi āārīmī: “Nomeō igo marāpure bēobirikōāburo”.

¹¹Nomeō igo marāpure bēogo, gajigure marāpokubirikōārō gāāmea. Igo marāpu

äärídi merä amubeo, sugota aäríkoārō gāamea. Ūmūude igū marāpore béobirikōārō gāamea. Igūde igū marāpo aārídeo merä amubi, marāpo marīgūta aäríkoārō gāamea.

¹²Gajerārē yu gūnarīrē weregura marī Opū weredoredea aārībirikerepuru. Āsū ārā. Sugu Jesúre buremugū, Jesúre buremubeore marāpokuađero puru, igo igū merāta duđuamakū, igore béobirikōārō gāamea. ¹³Nomeōde Jesúre buremugō Jesúre buremubire marāpukugo, igo merā igū duđuamakū, igūrē béobirikōārō gāamea. ¹⁴Sugu Jesúre buremubi marāpo Jesúre buremugō aārīmakū iāgū, Marīpu igūrē: “Yaagu irirosū aārīmi”, ārī iāmi. Irasūta sugo Jesúre buremubeo marāpu Jesúre buremugū aārīmakū iāgū, Marīpu igore: “Yaago irirosū aārīmo”, ārī iāmi. Igū irasū tābirimakū, igūsā pūrā Jesúre burenumerā pūrā irirosū aārībokuma. Irasirigu igūsā pūrādere Jesúre buremurā pūrā irirosū iāmi.

¹⁵Jesúre buremubi gapu igū marāpo Jesúre buremugōrē béoduagu, béoburo. Irasūta Jesúre buremubeo igo marāpu Jesúre buremugūrē béoduago, béoburo. Marīpu marīrē gajerā merā gāmekēārō marīrō usuyari merā aārīmakū gāamemi. Irasirirā igūsā béoduamakū ōāgorāa. ¹⁶Jesúre buremugō, igo marāpu Jesúre buremubire: “Yu merā aārīgū, buremugukumi”, ārīmasīña maa. Irasūta Jesúre buremugū, igū marāpo Jesúre buremubeore: “Yu merā aārīgō, buremugokumo”, ārīmasīña maa.

¹⁷Āsū iri ro gāamea marīrē aārīpererā marī Opū Jesucristoyārē. Marīpu marīrē Jesúre buremunugāđoregu siuideapoe igū marīrē: “Āsū irika!” ārī píderosūta iriwāgārō gāamea. Yu irire aārīperero marārē Jesúre buremurārē dorea. ¹⁸Marīpu sugure igūya dupuma gasirogārē^c wiirisūdire siiumakū, irasūta dujaro gāamea.

Irasūta wiirisūbire siiumakū, wiirisūbita dujaro gāamea. ¹⁹Daporare wiirisūnerā aārīrī, wiirisūbirinerā aārīrīde wajamāa. Marīpu dorerire marī iriri gapu wajakutarinugāa. ²⁰Irasirirā Marīpu marīrē masakakure siuideapoe igū marīrē píderosūta iriwāgārō gāamea.

²¹Marīpu musārē siuideapoe surāyeri gajerārē moāboerimasā aārībā. Irasū aārīkererā, musā moāboerimasā aārīrīrē gūnarikubirikōāka! Gajipoe musā oparā musārē wiuduamakū, wirika! ²²Marīpu musārē marī Opū Jesucristore buremudoregu siudi aārīmī. Irasirirā surāyeri musā gajerārē moāboerimasā aārīkererā, daporare Jesucristoyārā igū wiunerā irirosū āārā igūyare irimurā. Musā gajerārē moāboerimasā aārībirikererā, daporare Jesucristore moāboerā āārā. ²³Marīpu marīrē igūyarā aārīburo, ārīgū, igū magū Jesucristo boagu dí béodea merā wajaridi aārīmī. Irasirirā masakare moāboerā irirosū aārībirikōāka! Masaka gāamerīnorē iribirikōāka! Marīpu gāamerī gapure irika!

²⁴Irasirirā, Marīpu musārē Jesucristore buremunugāđoregu siuideapoe musārē píderosūta igū merā ōārō aārīnkōāka!

²⁵Daporare musā marāpo marīrārē, marāpu marīrādere wereduakoa. I yu wereburi marī Opū weredoredea aārībea. Irasū aārībirikerepuru, yu basi gūnarī merā musārē weregura. Marī Opū yure bopoñarī merā iāsīā, yure iritamumi. Irasirirā musā yu wererire: “Irimakū ōāgorāa”, ārī masīrākoa. ²⁶Daporare marīrē wārī ñerō tarirī āārā. Irasirirā musā aārīrikurosūta dujamakū ōāgorāa. ²⁷Marāpokurā, marāpukurā gāme béobirikōāka! Marāpo marīrā, marāposā nome amabirikōāka! ²⁸Yu musārē irire werekerepuru, musā marāpokurā, Marīpu dorerire tarinugārā meta yāa. Nomeōde marāpukugo, Marīpu dorerire tarinugāgō meta yāmo. Irasū

^c7.18 Gn 17.1-14: Iripoegue Marīpu Abrahārē igū pūrā ūmarē: “Yaarā aārīburo”, ārīgū, igūsāya dupuma gasirogārē wiiridoredi aārīmī. Puru iri dorerire Moisére pídi aārīmī. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā aārīturiarā iri dorerire irirā, igūsā pūrā ūmarē su mojóma pere gajī mojó ureru pērēbejarinurī waarō merā igūsā deyoadoero puru irasū yāma.

ääríkerepuru, marāpokurā, marāpukurā gapu igūsā okarinurirē poyari merā āārīrākuma. Irasirigu yu irire: “Poyari merā āārībokuma”, ārigū: “Marāpo marīrā, marāpu marīrā āārīkōāka!” ārā musārē.

²⁹Yaarā, yu musārē irasū ārigū, āsū ārīduagu yāa. Marī i ūmugue āārīrikuri pereburo mērō duyāa. Irasirirā daporare marāpo marīrā Marīpuyare ōārō moārōsūta marāpokurādere ōārō moārō gāamea. Marāpukurā nomede irasūta Marīpuyare ōārō iriro gāamea. ³⁰Marī orekererā, bujoweremerā irirosū āārīrō gāamea. Ūsuyakererā, ūsuyari merā bosenu irimerā irirosū āārīrō gāamea. Gajino wajarikererā: “I yaa āārīnīkōārōkoa”, āri gūñabirikōārō gāamea. Irasirirā, marīrē Marīpuyare ōārō iriro gāamea. ³¹I ūmuma marī īārī perewāgārō yāa. Irasirirā i ūmumarē iriduare bure gūñarīkubirikōārō gāamea.

³²Yu musārē gūñarikuro marīrō āārīmakū gāamea. Marāpo marīgū, marī Opuyare ōārō gūñami. Irasirigu igūrē ūsuyamakū gāamegū, igūyare ōārō yāmi. ³³Marāpokugu gapu igū marāpo ōārō ūsuyari merā āārīmakū gāamegū, i ūmumarē gūñami. ³⁴Irasirigu marī Opū gāāmerīrē, igū marāpo ūsuyamakū gāāmerī gapudere gūñami. Nomedere irasūta āārā. Marāpu marīgō marī Opuyare ōārō gūñamo. Igo gūñarī merā Marīpuyago ōārō āārīduago, igū gāāmerōsūta iriduamo. Marāpukugo gapu igo marāpu ōārō ūsuyari merā āārīmakū gāamegō, i ūmumarē gūñamo.

³⁵Yu musārē ōārō waaburo, ārigū, marī Opū gāāmerī direta keoro iridoregu ire gojāa. Musārē marāpokurire, marāpukurire kāmutagu meta yāa.

³⁶Sugu igū magō búro waamakū iāgū, āsū ārībokumi: “Yu magōrē ōārō iribirikoa. Igo marāpukumakū ōābokoa”, ārībokumi. Irasū ārigū nomesukōāburo. Irasiriri, űerō iriri āārībea.

³⁷Gajigu gapu: “Nomesuro gāamekoa”, ārībiribokumi. Āsū gapu ārībokumi: “Yu

magō marāpukubirikōāburo”, ārībokumi. Igū irasū ārīmakū, igore ōārō waabokoa. Igū irasū iriduare ōāgorabokoa.

³⁸Magōrē marāpukudoregu, ōārō irigu yāmi. Irota marāpukudorebi gapu nemorō ōārō iritarinugāgū yāmi. Daporare marīrē wāri űerō tariri āārā. Irasiriro marāpukubirimakū, marāpokubirimakū nemorō ōāa.

³⁹Marīpu marīrē doreri āsū ārā. Marāpukugo igo marāpu okamakū, igū merā āārīnīkōāburo. Igū boadero purugue, gajigu igo suyuware marāpukumasīgokumo igū Jesúre būremugū āārīmakū. ⁴⁰Yu gapu āsū ārī gūñāa. Igo dupaturi marāpukubeo, nemorō ūsuyabokumo. Yude, gajerā musārē buerimasā irirosū Ōāgū deyomarīgūrē opāa. Irasirigu irire werea musārē.

¿Keori weadea puro baari pídeare baamakū ōākuri? āri gojadea

8 ¹Dapura musā: “¿Keori weadea puro baari pídeare baamakū ōākuri?” āri sērēñadeare yujugura. Musā irire masā. Igūsā būremurī weadea neō wajamāa. Irasirirā: “Gua tamerā ōārō masia”, āri gūñarā, gajerārē masītarinugāduarā irirosū yāa. Gajerārē maīrā, āsū gapu iriro gāamea. Nemorō igūsārē Marīpuyare būremunemomakū iriro gāamea. ²Sugu: “Masīpeokōāa”, ārigūno, ōārō masībemi. Wāri duyāa igū masībiri. ³Marīpu igūrē maīgū gapure masīmi. “Yaagu āārīmi, igūrē masia”, ārīmi.

⁴Irasirigu yu musārē keori weadea puro baari pídea baarire weregura. Diayeta āārā. Igūsā būremurī weadea neō wajamāa. Gajigu, Marīpu irirosū āārīgū neō māmi. Igū suguta āārīmi. ⁵Gajerā masaka igūrē būrenumerā wārā gajerānorē būremuma. Ūmarōgue āārīrārē, i ūmugue āārīrārē būremuma. “Marī būremuma, marī oparā āārīma”, āri būremuma. ⁶Marīpu suguta āārīpererire iridi āārīmī. Irasirirā marī igūyarā āārīsīā, igū dorerire irimurā āārā. Irasū āārīmakū, Jesucristo suguta marī Opū

äärími. Īgū merā Marīpū āārīpererire iridi āārímí. Īgū merā marídere ĭgūyarā āārímakū iridi āārímí. Irasirirā ĭgū merā āāríníkkōārākoa.

⁷Yū wereri diaye āāríkerepuru, surāyeri Jesúre būremurā irire masíbema. Iripoegue keori weadeare būremunerā āārísīā, daporadere iri keori weadea puro baari pídeare baarā: “Marí būremunerā keori weadeare būremurā yāa”, ārī gūñadima. Irasirirā ōārō masímerā irire baarā: “Nērō irirā yāa”, ārī gūñadima. Irasū gūñakererā, irire baakōāma. ⁸Marí irire baarā, Marīpū merā nemorō ōārō āārímasíbirikoa. Gajerā nemorō ōārā waabirikoa. Irire baamerāde, gajerā nemorō ñerā waabirikoa. ⁹Irasū āāríkerepuru, ōārō pémasíka! Musā noó gāamerō baarā, gajigu Jesúre būremuturabire ñerō irimakū iribirikōāka! ¹⁰Āsū āārā. “Īgūsā būremurí keori weadea neó wajamāa”, ārī masía. Irasirirā iri keori weadeare būremurímasā baarogue baarā: “Ōābea”, ārī gūñabea. Jesúre būremuturabi gapu, musā irogue baamakū ĭāgū: “Irogue baarā, Marīpūre būremubema”, ārī gūñabokumi. Irasū ārī gūñakeregu, musārē ĭākūī, ĭgūde baakōābokumi. Irasū baagu: “Nērō irigu yāa”, ārī gūñabokumi. Īgū irasū gūñamakū, musā ĭgūrē ñerō irimakū irirākoa. ¹¹Musā ōārō masírā irogue baarā, gajigu ōārō masíbi gapure ñerō irimakū iribokoa. Cristo ĭgūdere boabosadi āārímí. Irasirirā musā baari merā Cristoyagure poyanorēbokoa. ¹²Irasū āārímakū, gajigu ōārō masíbire: “Irre baamakū ñegorāa”, ārī gūñakeregu irire baamakū irirā, Cristodere ñerō irirā yāa. ¹³Irasirigu yu baari merā gajigu Cristoyagure ñerō irimakū iribokoa, ārīgū, iri baarire neó dupaturi baabirikoa.

**Jesús buedoregu pídi ĭgū
wajatarimarē gojadea**

9 ¹Jesucristo yure ĭgūyare buedoregu pídi āārímí. Irasirigu yude gajerā ĭgū buedoregu pínerā irirosūta irimasía.

Yude marí Opū Jesúre ĭādita āārā. Irasū āārímakū, yu musārē ĭgūya kerere buemakū pérā, ĭgūrē būremunūgābū.

²Gajerā yure: “Īgū Jesús buedoregu pídi meta āārímí”, ārī werewuakerepuru, musā gapu irasū ārībea. Yu buemakū pérā, musā Jesúre būremubū. Irasirirā ĭgūrē būremurā āārísīā, yure: “Īgū Jesús buedoregu pídi āārímí”, ārī masía.

³Yure werewuārārē āsū ārī yūjūgura.

⁴Yu musārē bueri waja, musā yure baari ejo, iiríri tiāmakū ñēamasía. ⁵Gajerā Jesús buedoregu pínerā, ĭgū pagupūrā, Pedrosā buegorenarā, ĭgūsā marāposā nomerē āīānama. ĭgūsā irirosūta yude Jesucristore būremugūrē marāpokugu āīānabokoa. ⁶¿Naásū gūñarí musā? Gajerā Jesús buedoregu pínerā musārē buerā, ĭgūsā baaburire moá wajatabema.

¿Nasirirā yu, Bernabé musārē buerā, gua baaburire wajataduārā, moāduūmasíbirikuri? ⁷Surara ĭgū baaburi waja ĭgū basi wajaribirikumi. Īgū surara moārí waja ĭgū oparā gapu irire wajaribosakuma. Iguidari otedi, ĭgū otedea dukare tea, baamasíkumi. Ovejare koregude, ĭgūsāya ūpikure bipi, iirímasíkumi. ⁸Yu musārē irasū ārīgū, masaka gūñarí merā werebea. Yu ārírōsūta Marīpū doreri gojadea pūgue āsū ārī gojasúdero āārībū: ⁹“Weku trigo yeri gasirire ĭgūya guburi merā kura koro, trigore baaduagu baaburo. ĭgūya disi túsārí berore túsābirikōāka!” ārī gojasúdero āārībū. Marīpū irire doregu, wekuayama direta ārīgū meta iridi āārímí. ¹⁰Irre doregu, gua ĭgūya kerere buerāya āāríburire ārīgū iridi āārímí. Āsū āārā. Sugu oteburore āmukumi. Puru gajigu iro otedea dukare seakumi. Irasirirā iri otedea dukare dukawaburire gūñarā, pérāgueta ōārō moākuma.

¹¹Gua musārē Marīpūya werenírirē buerā, oterimasū ĭgū oteri yerire otegu irirosū iribu. Oterimasū ĭgū moārí waja, ĭgū otedea dukare seamasíkumi ĭgūya āāríburire. Irasiriro, gua musārē bueri waja, musā guaya āāríburire gajino guare simakū ōābokoa. ¹²Musā guare sibirikererā, gajerā buerā musārē

sêrêmakû, îgûsâ gapûre sîyuro. Gua gapû îgûsâ nemorô sêrêmasîa musârê bueri waja.

Gua musârê: “Sîka!” ârîbonerâ âârîkererâ, neô irasû ârîbea. “Îgûsâ Cristoya kerere pêduabiribokuma gua îgûsârê gajinorê sêrêmakû”, ârî gûñabu. Irasirirâ gua gâamerîrê opabirikerepuru, musârê neô sêrêbiribu. ¹³Musâ ire masîa. Marîpûya wiigue moârîmasâ, Marîpûre buremurâ waibu diî ârî sîdeare baama îgûsâ iroge moârî waja. Iri wiima waimurârê wêjê soeoro puro moârâde irireta baama. ¹⁴I irirosûta marî Opû îgûya kerere wererâya âârîburire âsû ârîdi âârîmî: “Îgûsâ moârî merâ îgûsâ baaburire wajata baaburo”, ârîdi âârîmî. ¹⁵Irasû âârîkerepuru, yu gapû musârê: “Sîka!” neô ârîbiribu. Daporadere gojagu, musârê gajino sêrêgû meta gojâa. Uaboari merâ boakeregu, musârê buedea waja neô wajaseabirikoa. Irasirigu wajamarîrô musârê usuyari merâ buea. Yu musârê buedea waja merâ neô wajata baabirikoa.

¹⁶Marîpû yure îgû masakere tauri kerere weredoregu pîdi âârîmî. Irasirigu yu iri kerere weregu: “Gajerâ nemorô masîtarinugâgû âârâ”, neô ârî gûñabea. Iri kerere werebi, buro bujawereri merâ ñerô taribokoa. ¹⁷Iri kerere yu basi yu gûñarî merâ buegu, wajatabokoa. Marîpû yure doredorosûta iri kerere buegu, îgû yure pîdea gapûre irigu yâa. Îgû yure pîderosûta iriro gâamea. Gaji gapûre neô irimasîña maa. ¹⁸Irasirigu Jesucristoya kerere buegu, yu bueri waja musârê: “Wajarika!” ârî sêrêbuno âârîkeregu, irire neô sêrêbiribu. Yu irasirimakû, yu wajatari âsû âârâ: “Jesucristo îgûrê buremurârê taugukumi”, ârîrî kerere wajamarîrô buegu, ôârô usuyari merâ âârâ. Irita âârâ yu wajatari.

¹⁹Masakere moâboegu neô âârîbirikeregu, âârîpererârê moâboegu irirosû irigu yâa, îgûsâ Jesucristoya kerere péburo, ârîgû. Wârâ îgûrê buremumakû gâamegû, irasû yâa.

²⁰Irasirigu yaarâ judîo masaka merâ âârîgû, îgûsâ ôârî iririkurosûta yâa,

îgûsâ Jesûre buremumakû gâamegû. Âsû âârâ. Îgûsâ Moisés dorerire buremuma. Yu Moisés doreri direta buremugû âârîbirikeregu, îgûsâ merâ âârîgû, îgûsâ iririkurosûta yâa, yu buerire pémakû gâamegû. ²¹Moisés dorerire buremumerâ merâ âârîgû, îgûsâ ôârî iririkurosûta yâa, îgûsâde Jesûre buremumakû gâamegû. Irasirikeregu, Cristore buremusîa, Marîpû dorerire tarinugâbea. ²²Jesûre buremuturamerâ merâ âârîgû, îgûsâ ôârî iririkurosûta yâa, îgûsâde Jesûre buremunemburo, ârîgû. “Musâ nemorô Jesûre buremugû, îgûyare masîpeogu âârâ”, neô ârîbea îgûsârê. Irasirigu âârîpererâ ôârî iririkurosûta yâa: “Surâyeri yu buerire pérâ, tausûrâkuma”, ârîgû. ²³I âârîperereri irasû yâa: “Jesucristo îgûrê buremurârê taugukumi”, ârîrî kerere îgûsâ ôârô péburo, ârîgû. Îgûsâ iri ôârî kerere buremumakû îâgû, yu îgûsâ merâ buro usuyâa.

²⁴Musârê i keori merâ âsû ârî werea. Ūma birarimasâ, âârîpererâ ūmakererâ, wajataperebirikuma. Ūmaturagu dita wajatakumi. Irasirirâ, wajataduagu buro ūmaderosûta musâde Marîpû gâamerîrê ôârô irika, îgû sîburire wajatamurâ! ²⁵Âârîpererâ ūma biramurâ îgûsâ ūmaburi dupuyuro ôârô ūma buekuma. Âârîpereri îgûsâya dupure poyanorêrîrê pirikôakuma. Olivo wâikudima pûrî merâ iridea berore wajataduârâ, irasû ūma buekuma. Puru gajerârê îmurâ, wajatadiya dipurugue iri berore peokuma. Iri bero mata boakôakoa. Marîde Marîpûyare ôârô buero gâamea. Ñerîrê pirikôâ, îgû gâamerî gapûre iriro gâamea, îgû sîburire wajatamurâ. Îgû sîrî neô boabirikoa. ²⁶Irasirigu yu gapû, ūma birarimasû îgû noô gâamerô ūmagû irirosû iribea. Yu gâamerô irimoâmabea. Marîpûyare masîsîâ, îgû gâamerîrê irigu yâa. ²⁷Irasirigu yu iriduare, yu uaribejarire iribea. Yu iriduare irimakû, gajerârê Marîpûyare buedi âârîkerepuru, Marîpû yure: “Ôârô iribu”, ârîbiribokumi.

**Keori weadeare buremubirikōāka!
ārī gojadea**

10 ¹Yaarā, musārē irire masīmakū gāamea. Marīpu, gua ñekūsāmarā merā āārīdi āārīmī ĩgūsārē Egiptogue āārīrārē āi wiugu. ĩgū iriudea mikāyebo merā ĩgūsārē dupuyudi āārīmī. Āārīpererā ĩgūrē tuyarā, dia wādiya, deko diiadiya wāikūdiya dekode, bojori maā ĩgū iridea maague taribujanerā āārīmā. ²ĩgūsā Moisés merā mikāyebo doka, dia wādiyare taribujanerā āārīmā. Iro taribujarā, āārīpererā ĩgū merā wādiya dekode wāyesūrā irirosū waanerā āārīmā. Iri merā ĩgūyarā āārīrīrē ĩmunerā āārīmā. ³ĩgūsā āārīpererā Marīpu sīdea ũmugasima baarire baanerā āārīmā. ⁴Āārīpererā Marīpu ũtāyegue deko wiridoredeare iirīnerā āārīmā. Cristo iri ũtāye irirosū āārīdi āārīmī. ĩgūta okari sīdi āārīmī. Irasirigu ĩgūta ĩgūsārē wapikūwāgādi āārīmī. ⁵Marīpu ĩgūsārē ōārō iritamukerepuru, wārā ĩgū dorerire tarinugānerā āārīmā. ĩgūsā irasirimakū ĩgū, Marīpu ĩgūsārē ĩasuyubiridi āārīmī. Irasirigu ĩgūsārē masaka marīrōgue boamakū iridi āārīmī ĩgū dorerire tarinugādea waja.

⁶Āārīpereri ĩgūsārē waadea kere, marīrē ĩgūsā iriderosū ñerīrē iribirikōāburo, ārī keori pídea āārā. ⁷Irasirirā, keori weadeare surāyeri ĩgūsā buremuderosū buremubirikōāka! Keori weadeare ĩgūsā buremudeare Marīpuya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībā: “Masaka baa, iirī odo, bosenu irinugānerā āārīmā”, ārī gojasūdero āārībū. ⁸Puru surāyeri ũma nomerē ñerō iri gāmebiranerā āārīmā. ĩgūsā iriderosū iribirikōārō gāamea marīrē. ĩgūsā ñerō iriri waja, sunwē veintitres mil masaka boanerā āārīmā. ⁹Gajipoe gajerā: “Marīpu guare ōārō korebemi”, ārī werewuanerā āārīmā. ĩgūsā āriderosū ārībirikōārō gāamea marīrē. ĩgūsā ñerō werenīrī waja ĩgūsārē āña kūrī wējēnerā āārīmā. ¹⁰Gajipoe gajerā ĩgūsā Marīpu irideare ñerō ārī

werewuamakū, Marīpure wereboegu ĩgūsārē wējēdi āārīmī. ĩgūsā āriderosū ārībirikōārō gāamea marīrē.

¹¹Marīrē inu marārē i ũmu pereburo mērōgā duyawāgāriro yāa. Irasirigu Marīpu ĩgūya werenīrī gojadea pūgue gua ñekūsāmarārē ĩgū wajamoādeare gojadoređi āārīmī, ĩgūsā iriderosū ñerō iribirikōāburo, ārīgū. ¹²Sugu: “Yū tamerā Marīpure ōārō buremusiā, ñerō iribirikoa”, ārī gūñagūno, ōārō pēmasika, iripoeque marā iriderosū ñerīrē iriri, ārīgū! ¹³Gajipoe marī āārīpererā sugu duyaro marīrō ñerīrē iriduarā, wātī ñerī ārimesāsūrā, ñerō tarirā āārā. Irasū āārīkerepuru, Marīpu gapu ĩgū āriderosūta marīrē iritamunīkōāmi ñerīrē tarinugāburo, ārīgū. Marī ñerīrē tarinugānemomasibirimakū ĩgū, gaji ñerīrē tau kāmūtāgukumi marīrē poyanorērī, ārīgū. Irasirigu marīrē ĩgū merā gūñaturamakū irīgukumi ñerīrē iribirikōāburo, ārīgū.

¹⁴Yaarā yū maīrā, yure péka! Neō keori weadeare buremubirikōāka! ¹⁵Musā ōārō pēmasirā āārimakū, irire musārē werea. Irasirirā yū ārīrīrē: “Diayeta āārā”, ārī masīa. ¹⁶Marī nerē bokatīrīrā Marīpure: “Ōāa”, ārī, ũsuyari sī odo, igui deko iirīripare iirīa. Irasū iirīrā: “Cristo boagu, marī ñerī iridea wajare ĩgū dí beodea merā wajaribosadi āārīmī”, ārī ĩmua. Pārūrē marī dukawa baarā: “Cristo ĩgūya dupu curusague boadea merā marīrē ĩgūyarā āārimakū iridi āārīmī”, ārī ĩmua. ¹⁷Marī wārā āārīkererā, suru pārūrē dukawa baarā, āārīpererā marī Cristoyarā su duputa irirosū āārā. Irasirirā suguyarāta āārā.

¹⁸Guayarā Israel marā Moisés dorederosūta iririre gūñaka! Marīpure buremurā, ĩgūya wiigue waibure āña wējē soema. Wējē soe odo, Marīpu ĩūrō díre baama. Irasū baarā: “Marīpuyarā āārā”, ārī ĩmua. ¹⁹Yū ire irasū ārīgū: “Keori weadea wajakua, irasiriro iri keori weadea puro waibu dí pídea, gaji waibu dí nemorō āārā”, ārīgū meta yāa. ²⁰Āsū gapu ārī werea. Marīpure masīmerā, keori weadea puro waibu

dií pírá, Marípure buremubema. Wátêa gapure buremurâ yâma. Îgûsâ irasû buremumakû, Îgûsâ buremurî wiigue musâ Îgûsâ merâ baarâ: “Wâtêayarâ âârâ”, ârî Îmurâ irirosû yâa. Musâ irasirimakû, neô gâamebea. ²¹Marî Opû Jesucristoyarâ âârîsîâ, Îgûrê buremurâ nerê bokatîrîrâ, igui deko iirîripare iirî, pârûrê dukawa baâa. Gajerâ Îgûsâ keori weadeare buremurâ iirîri, waibû dií Îgûsâ baari, wâtêaya âârâ. Irasirirâ marî Opû Jesúyare baarâ, wâtêayare baamasîbea. Irasûta wâtêayare baarâ, Jesúyare baamasîbea.

²²Marî Opû Îgûyarârê Îgû direta buremumakû gâamemi. Irasirirâ marî wâtêârê buremurâ, marî Îgûrê guamakû iribokoa. Îgû guamakû, marî Îgûrê tarinugâmasîbirikoa. Marîrê wajamoâburire kâmutamasîbirikoa.

Marîpu gâamerî direta irika! ârî gojadea

²³Masaka surâyeri âsû ârî werenîma: “Marî iriduare neô gâamerô irimasîâ”, ârî werenîma. Îgûsâ irire irasû ârîkerepuru, âârîpereri marî iriduare irirâ, gajerârê iritamurâ meta yâa. Noô marî gâamerô irirâ, gajerârê Marípure buremunemomakû iribiribokoa.

²⁴Marîya âârîburi direta gûnabirikôârô gâamea. Gajerâya âârîburidere gûnarô gâamea.

²⁵Irasirirâ baari duarogue baarire wajarirâ, noô gâamerô wajari baaka! “¿I baari keori weadea purogue pídea âârîrî?” ârî sêrêñabirikôâka: “Irire baarâ, ñerô irirâ yâa”, ârî gûnarî, ârîrâ! ²⁶Marîpuya werenîri gojadea pûge âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Âârîpereri i ùmuma, marî Opûya âârâ”, ârî gojasûdero âârîbû. Irasirirâ âârîpereri Îgû baari pídeare baamasîa.

²⁷Jesúre buremubi musârê baadoregu siiumakû, waadurâ waaka! Baarâ waaará, musârê Îgû ejorire baaka! “¿I baari, keori weadea purogue pídea âârîrî?” ârî sêrêñabirikôâka: “Irire baarâ, ñerô irirâ yâa”, ârî gûnarî, ârîrâ! ²⁸Gajigu iro âârîgû âsû ârîbokumi

musârê: “I baari, keori weadea purogue pídea dií âârâ”, ârîbokumi. Îgû irasû ârîmakû, iri diíre baabirikôâka! Îgû, musâ baamakû: “Ñerîrê irirâ yâa”, ârî gûnabokumi. Îgû irasû ârî gûnabirikôâburo, ârîrâ, irire baabirikôâka! ²⁹Yu irire ârîgû, Îgû gûnarîrê werenîgû yâa. Musâ gûnarîrê werenîbea.

Musâ gapu âsû ârî sêrêñabokoa yure: “¿Nasirirâ, gajigu diaye gûnabiri waja, gua iriduare goawayubokuri? ³⁰Gua baarire Marípure: ‘Ôâa’, ârî, usuyari sîmakû, gajigu gua baarire werewuamasîbemi”, ârîbokoa musâ yure. ³¹Yu gapu âsû ârî werea musârê. Musâ baa, iirîrâ, gajinorê irirâde, Marîpu gâamerî direta irika, gajerâde Îgûrê: “Ôâtariġu âârîmî”, ârî buremburo, ârîrâ! ³²Neô musâ iriri merâ judío masakare, judío masaka âârîmerârê, Marîpyarâdere ñerô irimakû iribirikôâka! ³³Yu irirosû irika! Âârîpereri yu iriri merâ masaka âârîpererârê ôârô iriduâa. Irasirigu ôârô yu âârîburi direta gûnabea. Gajerâya âârîburi gapure ôârô gûnáa, Îgûsâde Jesucristore buremburo, ârîgû. Îgûrê buremumakû, Îgûsârê taugukumi, peamege waabirikôâburo, ârîgû.

11 ¹Irasirirâ yu Cristore irituyarosûta musâde yure irituyaka!

Jesúre buremurâ nerêrôgue nome iririmarê gojadea

²Yaarâ, yure musâ gûnamakû, âârîpereri yu buedeare keori irimakû Îagû, musârê: “Ôârô yâa”, ârî, usuyari merâ werea. ³Gaji musârê masîmakû gâamea. Cristo, âârîpererâ ùma dipuru âârîmî. Ùmû, marâpore igo dipuru âârîmî. Marîpu, Cristo dipuru âârîmî. ⁴Musâ Marípure buremurâ nerêmakû, sugû Marípure sêrêgû, Marîpu Îgûrê werededeare weregu, Îgûya dipurure buuabirikumi. Îgûya dipurure buuagu, guyasîurô irigu iribokumi. Cristore Îgû Opure goepeyari merâ buremubiribokumi.

⁵Nomeo gapu Marĩpure sêrêgô, Marĩpu igore weredoredeare werego, igoya dipurure buuakumo. Igoya dipurure buuabeo, guyasĩũrô irigo iribokumo. Marĩpure igo dipurure goepeyari merã buremubiribokumo. Poari pera wuuabéodeo irirosũ ããribokumo. ⁶Igoya dipurure buuaduabirimakũ, diayeta igoya poarire pera wuuabéokôârô gããmea. Igoya poarire pera wuuabéoduabeo: “Gũyasĩũgorãa”, ãrĩgô, igoya dipurure buuaburo. ⁷Ûmũu gapu Marĩpu irirosũ opu ããrĩsĩã, ãgũya dipurure buuabirikôãburo, Marĩpu yu Opu ããrĩmi, ãrĩ ãmubu. Nomeo gapu igoya dipurure buuaburo, ãmũu yu opu ããrĩmi, ãrĩ ãmubo. ⁸Neôgoraguere Marĩpu ãmũurê irigu, nomeôya gôã merã iribiridi ããrĩmĩ. Nomeo gapure ãmũuya gôã merã iridi ããrĩmĩ. ⁹Irasirigu ãmũurê irigu, nomeôrê iritamubure iribiridi ããrĩmĩ. Nomeo gapure, ãmũurê iritamubore iridi ããrĩmĩ. ¹⁰Irasirirã musã Marĩpure buremurã nerêrôguere, nome ãgũsãya dipure buuaro gããmea. Irasũ buuarã, ãmũu dorerire ôârô yujurire ãmurākuma. ãgũsã irasiririre Marĩpure wereboerã ããrākuma. ¹¹Irasũ ããrĩkerepuru, marĩ Jesucristore buremurã gãme iritamua. Ûma, nome iritamurĩ marĩrô ããrĩmasĩbirikuma. Nomeo ãma iritamurĩ marĩrô ããrĩmasĩbirikuma. ¹²Diayeta ããrã. Marĩpu nomeôrê ãmũuya gôã merã iridi ããrĩmĩ. Ide diayeta ããrã. Ûma, nome merã deyoama. Irasirirã ããrĩpererã masaka: ãma, nomeo Marĩpu irinerã ããrĩma.

¹³I ããrĩpereri diayeta ããrĩmakũ, ãmusã basi naásũ gũñarĩ? Musã Marĩpure buremurã nerêrôgue, nomeo igoya dipurure buuabeota, Marĩpure sêrêmakũ ãôãrĩ, o ôãberi? ¹⁴Ûmũu poañapu ãmamakũ guyasĩũgorãa. ããrĩpererã masaka irire masĩma. ¹⁵Nomeo poañapu ãmagô ããrĩmakũ: “Ôãgorãa”, ãrã. Igo poañapu ãmamakũ, igoya dipuru buuaro irirosũ ããrã. ¹⁶Yu werenĩrĩrê: “Irasũ ããrĩbea”, ãrĩ guaseoduagunorê ãsũ ãrĩ weregura. Marĩ

Jesũre buremurã, gajerã Marĩpuyarãde irire irasũ dita yãa.

Marĩ Opu Jesucristo boadeare gũñarã, ãgũ nerê baadorederosũ keoro iribirideia

¹⁷Dapora musãrê gajĩ gojãa. Irire gojagu, yu musãrê: “Ôârô irirã yãa”, ãrĩbea. Musã nerêrã, ôârô iriboanerã, ubu gapu poyanorêayuro. ¹⁸Irasirigu ãsũ ãrĩ werepũrorigura musãrê. Musã nerêrã, gãme guaseo dukawariayuro. Gajerã yure irire weremakũ pégũ: “Diayeta ããrĩkoa”, ãrĩ gũñãa. ¹⁹Musã gãme dukawarirã, ãsũ ãrĩ gũñakoa: “Marĩrê gãme dukawariro gããmea. Irasirirã, ãnoã gapu Jesucristoyarãgora ããrĩrĩ? ãrĩ masĩrãkoa”, ãrĩkoa. ²⁰Irasirirã musã gãme dukawariri waja, musã marĩ Opu Jesucristo boadeare nerê gũñarã, ãgũ buerã merã baatũnugũ dorederosũ keoro iirĩ, baabea. ²¹Musã nerê baarã, surãyeri noo gããmerô baapũrorikôãa. Gajerã uaboama. Gajerã mejãma. ²²Musã noo gããmerô iirĩ, baaduãrã, ãnasirirã musãya wiirigue baa, iirĩberi? Musã Marĩpuyarã ããrĩkererã, noo gããmerô baa, iirirã, musã nerêrĩrê wajamarĩrôsũ irirã yãa. Musã watopague ããrĩrã baari opamerãrê guyasĩũrô tarimakũ irirã yãa. Musã irasiriri kerere pégũ, ãnaásũ ãrĩ weregukuri yu musãrê? “Ôârô irirã yãa”, ãrĩbirikoa.

Marĩ Opu Jesucristo ãgũ buerã merã baatũnudeare gojadea

²³⁻²⁴Marĩ Opu Jesucristo yure buedeare yu musãrê werebu. Iri ãsũ ããrã. ãgũrê wêjêduarãguere ãgũrê Judas ãmuburi dupuyuroma ãnamita marĩ Opu Jesucristo pãrũrê ãĩ, Marĩpure: “Murê usuyari sĩa”, ãrĩ, irirure pea, ãgũ buerãrê: “I yaa dupũ ããrã”, ãrĩ gueredi ããrĩmĩ. “Irasirirã yu musã merã dapora iriaderosũ nerê, pãrũrê baariku, yu musãrê boabosarire gũñaka!” ãrĩdi ããrĩmĩ. ²⁵ãgũsã baa odoadero pũrũ, pãrũrê ãiderosũta iirĩripare ãĩ, ãsũ ãrĩdi ããrĩmĩ: “Yu musãrê boabosagu yaa dí béori merã Yũpu musãrê: ‘Ôârô irigura’,

ārīdeare iriyuwarikugukumi. Irasirirā musā nerē, iirīripare iirīriku, yu dī béobosarire gūñaka!” ārīdī āārīmī. ²⁶Īgū ārīderosūta irirā, marī nerērā, pārūrē baarikū, iirīripare iirīriku: “Marī Opū Jesucristo marirē boabosadi āārīmī”, ārī īmurākoa. Irire irinīkōārō gāāmea. Īgū i ūmugue dupaturi aarimakū, irire irinemobirikoa.

Marī Opū Jesucristo boadeare gūñarā, āsū iridorea, ārī gojadea

²⁷Marī Opū Jesucristo boadeare marī nerē gūñaripoe Marīpūre būremurī marirō merā pārūrē baa, iirīripare iirīgūno űērō irigu yāmi. Jesucristo marirē boabosagu dī béodeare ubu āārīrī irirosū gūñami. ²⁸Irasirirā pārūrē baa, iirīripare iirīburi dupuyuro masakakū marī irideare: “űērō irikubū”, ārī gūñapūroriro gāāmea. ²⁹Marī Opū Jesucristoya dupū āārīrīrē pēmasirō marirō merā pārūrē baa, iirīripare iirīmakū, Marīpū marirē wajamoāgukumi. ³⁰Musā irire pēmasībiridea waja wārā musā merāmarā pūrīrikurā, turamerā āārīma. Surāyeri boakōāsīama. ³¹Marī baa, iirīburi dupuyuro marī irideare: “űērō irikubū”, ārī gūñapūrorimakū, marī Opū marirē wajamoābirikumi. ³²Marī Opū gapū marirē īgūyarārē marī űērī iririre piriburo, ārīgū, wajamoāmi. Irasirigu īgūrē būremumerārē peamegue waadore, marī gapūre īgūsā merā wajamoābirikumi.

³³Irasirirā yaarā, musā nerē baarā, suro merā baamurā gajerādere yūka! ³⁴űaboaguno īgūya wiigue baaburo. Irasirimakū, musā ōārō nerē baamakū, Marīpū musārē wajamoābirikumi. Gajire musā pūroque waagū, ōārō were āmugura.

Ōāgū deyomarīgū Marīpūyare marirē irimasīmakū iririre gojadea

12 ¹Yaarā, Ōāgū deyomarīgū Marīpūyare marirē irimasīmakū irigu āārīmi. Yu irire musārē ōārō masīmakū gāāmea.

²Musā ire ōārō masīsīāa. Jesucristore būremuburi dupuyuro keori weadeare būremutuyanērā āārībū. Iri keori weadea okari opabea. Neō werenībea. ³Irasirigu daporare yu musārē ire masīmakū gāāmea. Neō sugū Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā weregu: “Jesūre űērō waanaburo”, ārīmasībirikumi. Gajigu Ōāgū deyomarīgū iritamurī marirō merā weregu: “Jesús marī Opū āārīmi”, neō ārīmasībirikumi.

⁴Ōāgū deyomarīgū Marīpūyare marirē irimasīmakū iriri, wārī āārā. Īgū suguta irire sīgū āārīmi. ⁵Marī Opū Jesucristo marirē moādoreri, wārī āārā. Īgū suguta irire moādoregu āārīmi. ⁶Marīpūyare iriri, sūrosū āārībea. Marīpū suguta marī āārīpererārē īgūyare ōārō irimasīmakū irigu āārīmi. ⁷Marīpū Ōāgū deyomarīgūrē marī masakakūre sīrī merā īgū marī merā āārīrīrē īmumi, āārīpererā Jesucristore būremurārē gāme iritamuburo, ārīgū. ⁸Ōāgū deyomarīgū surāyerire ōārō masīrē marī Marīpūyare weremakū yāmi. Gajerādere ōārō pēmasīrī merā īgūyare weremakū yāmi. ⁹Gajerārē: “Marīpū iritamurī merā marī ōārō irimasīa”, ārī būremumakū yāmi. Irasū āārīmakū, gajerārē īgū turarire sīmi pūrīrikurārē tauburo, ārīgū. ¹⁰Gajerārē īgū turari merā iri īmurirē irimasīmakū yāmi. Gajerārē Marīpū īgūsārē weredorerire ōārō weremasīmakū yāmi. Gajerārē: “űātī turari merā, o Ōāgū deyomarīgū turari merā āsū yāmi īī”, ārī masīrīrē sīmi. Gajerārē gajī masā ya werenīrī merā īgūsā dupuyuroque werenīmasībirideare werenīmasīmakū yāmi. Gajerārē, iri werenīrīrē masībirikererā, Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā: “Āsū ārīduaro yāa ī”, ārī masīmakū yāmi. ¹¹Ōāgū deyomarīgū marī masakakūre gajerosūperi dita īgū sīduarire sīmi. Īgū suguta Marīpūyare marī irimasīburire sīgū āārīmi.

Marī Cristoyarā āārīrā su duputa iirosū āārā, ārī gojadea

¹²Marīya dupūma wārī āārā. Wārī āārīkerero, su duputa āārā. Cristode

irasûta âârîmi. Marî îgûrê buremurâ wârâ âârîkererâ, su dupûta irirosû âârâ. ¹³Murârôta marî îgûrê buremurâ âârîpererâ: judío masaka, judío masaka âârîmerâ, gajerârê moâboerâ, moâboemerâde wârâ âârîkererâ, Ôâgû deyomarîgû sugû merâta wâiyesûbu. Irasirigû marîrê su dupûta irirosû âârîmakû yâmi. Irasirirâ marî âârîpererâ Ôâgû deyomarîgûrê opâa.

¹⁴Mariya dupûma âârîrî su wâita âârîbea. Wârî âârîkôâa. ¹⁵Mariya gubu werenîrî gubu âârîrô âsû ârîbokoa: “Mojo âârîbea. Irasiriro mûya dupûma âârîbea”, ârîbokoa. Mariya gubu irasû ârîkerero, mariya dupûmata âârâ. ¹⁶Mariya gâmpû werenîrî gâmpû âârîrô âsû ârîbokoa: “Koyeru âârîbea”. Irasiriro mûya dupûma âârîbea”, ârîbokoa. Mariya gâmpû irasû ârîkerero, mariya dupûmata âârâ. ¹⁷Mariya dupû, koyeru dita âârîmakû, ñnasirisîâ, pébokuri marî? Mariya dupû, gâmpû dita âârîmakû, ñnasirisîâ, gajinorê wîjîbokuri marî? ¹⁸Marîpu mariya dupure irigû, âârîpereri îgû gââmerôsûta keoro iridi âârîmî. ¹⁹Âârîpereri mariya dupûgue âârîrîno su wâita âârîmakû, mariya dupû marîbokuyo. ²⁰Âsû âârâ. Mariya dupûgue âârîrî wârî âârîkerepuru, su dupûta âârâ. I irirosûta marî Jesûre buremurâ wârâ âârîkererâ, su dupûta irirosû âârâ.

²¹Irasiriro koyeru, mojóre: “Murê gââmebea”, ârîmasîbirikoa. Dipuru, guburire: “Murê gââmebea”, ârîmasîbirikoa. ²²Âsû gapû âârâ. Gaji mariya dupûgue âârîrî, turabiri âârîkerepuru, marî gapû irire burô gââmea. ²³Gaji mariya dupûgue âârîrîrê: “Ubu âârîrî âârâ”, ârî gûñâa. Irasirirâ irire ôârô deyoburo, ârîrâ, ôârô âmua. Gaji marî guyasîrîsîrîrê surî sâña kâmutâa masaka îâbirikôâburo, ârîrâ. ²⁴Gaji mariya dupûgue âârîrîrê ôârî deyori gapure âmubea. Marîpu mariya dupûgue âârîrîrê âârîpererê ôârô âmudi âârîmî, su dupûta ôârô dupukuburo, ârîgû. Irasirigû: “Ubu âârîrî âârâ”, marî ârîrî gapure ôârô

gââmemakû yâmi. Irasirirâ marî neô gajigû Jesûyagure: “Ubu âârîgû âârîmî, irasirirâ îgûrê gââmebea”, ârîbirikôârô gââmea. ²⁵Âsûta âârîdoredê âârîmî, Marîpu mariya dupû suro merâ iritamuburo, ârîgû. ²⁶Mariya dupûgue âârîrî su wâi ñerô tarimakû, gajide âârîpereri ñerô taria. Su wâirê ôârô âmumakû: “Mariya dupû âârîperero ôârô âârâ”, ârî gûñâa.

²⁷Yu irire ârîgû, âsû ârîduagu yâa. Marî Cristore buremurâ îgûya dupû irirosû âârâ. Irasirirâ marî masakaku îgûya dupûgue âârîrî irirosû âârâ. ²⁸Irasirigû Marîpu marî Jesûre buremurârê gâme iritamuburire pígu, âsû pídi âârîmî. Jesucristo buedoregu pînerârê pípuroridi âârîmî. Puru Marîpu gajerârê îgû weredorerosû weremurârê pídi âârîmî. Puru gajerârê îgûyare buemurârê pídi âârîmî. Gajerârê îgû turaro merâ iri îmumurârê, gajerârê pûrîrikûrârê taumurârê, gajerârê masakare iritamumurârê, gajerârê dorerimasâ âârîmurârê, gajerârê gaji masâ ya merâ îgûsâ dupuyurogue neô werenîmasîbirideare werenîmasîmurârê pídi âârîmî. ²⁹Irasirigû marî âârîpererârê surosû irimurârê píbiridi âârîmî. Irasirirâ marî âârîpererâ Jesucristo buedoregu pînerâ meta âârâ. Marî âârîpererâ Marîpu weredorerosû wererâ meta âârâ. Marî âârîpererâ Marîpuyare buerâ meta âârâ. Marî âârîpererâ Marîpu turaro merâ iri îmumurâ meta âârâ. ³⁰Marî âârîpererâ pûrîrikûrârê taumasîrâ meta âârâ. Marî âârîpererâ gaji masâ ya werenîrî merâ werenîmasîrâ meta âârâ. Marî âârîpererâ îgûsâ werenîrîrê péadero puru: “Âsû ârîduaro yâa”, ârî wererâ meta âârâ. ³¹Irasirirâ Ôâgû deyomarîgû Marîpuyare irimasîrî sîrîrê gââmeka musâ! Yu musârê i âârîpereri nemorô ôârîrê weregura.

Gâme maîrîmarê gojadea

13 ¹Marî gaji masâ ya werenîrîrê werenîmasîkererâ, Marîpure wereboerâ ya werenîrîrê

werenímasikererā, gajerārē maibirimakū, marī werenírī wajamaribokoa. Kōme majī pábirimakū busurosū marī werenírī busukōábokoa. ²Marīpu marīrē weredorerosū ōārō weremasikererā, gajerārē maibirimakū, marī wererī wajamaribokoa. Āārīpererire masikererā, Marīpuyare masaka dupuyurogue masibirideā āārīpererire pēmasikererā, gajerārē maibirimakū, marī masírī wajamaribokoa. Marīpure būremurī marīrē ĩgū sírī merā buúre gajerogue waadoremāsikererā, gajerārē maibirimakū, marī būremurī merā iriri wajamaribokoa. ³Marī oparī āārīpererī boporārē sikererā, ĩgūsārē maibirimakū, marī iriri wajamaribokoa. Marīpuyare marī irideā waja marīya dupure masaka soekerepuru, marī gajerārē maibirimakū, Marīpu marīrē: “Ōārō iribū”, ārībiribokumi.

⁴Marī gajerārē maírā, mata ĩgūsā merā guaña máa. ĩgūsārē bopoñarī merā ōārō yáa. ĩgūsārē ĩaturíña máa. “ĩgūsā nemorō ōāgū āārā”, ārīmasíña máa. ⁵Marī gajerārē maírā, ĩgūsārē būremurī merā keoro werea. Marīya āārīburi direta gūñabea. ĩgūsāya āārīburi dere gūñáa. ĩgūsārē guarī merā wereña máa. ĩgūsā marīrē ñerō irimakū, yoaripoe ĩgūsā merā guaníña máa. ⁶Gajerārē maírā, ĩgūsā ñerō irimakū ĩārā, usuyamasíña máa. Diayema gapure ĩgūsā irimakū ĩārā, usuyáa. ⁷Marī gajerārē maírā, ĩgūsā ñerō irimakū ĩārā, masakare neō kere werebea. Gajerā ĩgūsārē werewuakerepuru, marī ĩgūsārē būremurīrē neō piribirikoa. “Purugue ĩgūsāde ōārī gapure irirākuma”, ārī gūñáa. ĩgūsā iriri merā marī ñerō tarikererā, ĩgūsārē maísíā, neō piribea.

⁸Marī gāme maírī neō perebirikoa. Marīpu weredorerosū wererī gapu pererokoa. Gaji masā ya merā marī werenírīde pererokoa. Marīpuyare masírī merā ōārō wereride, purugue pererokoa. Iri irasū waamakū, marī masídero nemorō āārīpererire masírākōa.

⁹Daporare marī āārīpererī Marīpuyare

masíbea. ĩgū weredorerosūta ĩgū masírī sírī merā werekererā, āārīpererī ĩgūyare weremasíbea. ¹⁰Purugue Jesucristo Marīpuyare masípeogu aarimakū, marī masibirideare masípeorākōa.

¹¹Yu majīgū āārīgū, majírā irirosū gūñarī marīrō werení, ĩgūsā irirosūta iriunabu. Yu buguro waagú, majírā irirosū āārīdeare pirikōābu. ¹²Daporare Marīpuyare marī ōārō masíbea. Diuru buguru merā marī āñnamakū ōārō deyomarīrō irirosū āārā. Ōārō deyobea. Puru ōārō deyorogue Marīpure ĩārākōa. Daporare marī ĩgūrē sírīgā masía. Puru Marīpu marīrē masípeorosūta marīde masípeorākōa.

¹³Daporare ure wāī āārā: Marīpure būremurī, ĩgū marīrē ōārō irigukumi, ārī usuyari, marī gāme maírī āārā. Iri ure wāī neō perebirikoa. Gāme maírī gapu gaji nemorō ōārī āārā.

**Gaji masā ya werenírī merā
marī werenímasibirikererā
werenírīmarē gojadea**

14 ¹Gajerārē mañnemoka! Irasū āārīmakū, Marīpuyare Ōāgū deyomarīgū musārē irimasírī sírīrē gāameka! Āārīpererī ĩgū irimasírī sírīrē gūñarā, gaji nemorō Marīpu weredorerosū weremasírī gapure buro gāameka! ²Sugu gaji masā ya werenírī merā werenímasibirikeregu werenímakū, Marīpu dita ĩgū werenírīrē pémi. Masaka gapu ĩgū werenírīrē pébema. Ōāgū deyomarīgū turari merā Marīpuyare masíña marīdeare wereními. ³Marīpu weredorerosū weregu gapu masakare weremi. ĩgū wererī pérārē Jesucristore būremunemomakū yámi. ĩgū wererī merā ĩgūsārē ōārō āārīrikumakū, ōārō yujupūrākumakū yámi. ⁴Gaji masā ya werenírī merā werenímasibirikeregu werenígū ĩgū basi Jesucristore būremunemogū yámi. Marīpu weredorerosū weregu gapu gajerā Jesucristore būremurārē ĩgūrē būremunemomakū irigu yámi.

⁵Gaji masā ya werenírī merā musā werenímasibirideare āārīpererā musā

werenímásimákū gāamea yu. Iri nemorō Marīpu weredorerosū musā weremakū būro gāamea. Marīpu weredorerosū weregu gapu, gaji masā ya werenírī merā werenígū nemorō masakare iritamugū āārīmi. Irasū āārīkerepuru, gaji masā ya werenírīrē pégu: “Āsū ārīduaro yāa”, ārī weremakū ōāgorāa. Īgū irasū ārī weregu, Jesucristore būremurārē Īgūrē būremunemomakū irigu yāmi. ⁶Yaarā, yu musā pūrogu waagū, gaji masā ya werenírī merā werenígū, musārē iritamubiribokoa. Marīpu Īgūyare yure masimákū irideare weregu, Īgūya diayema kerere masírī merā weregu, Īgū yure weredorerire weregu, Īgūyare musārē buegu, musārē iritamubokoa.

⁷Keorī merā musārē weregura. Tērēdirure keoro puribirimakū, o arpa wālkuro buaputērōde keoro buaputēbirimakū, iri wāi bayari āārīkoa, ārīmasiñā máa. ⁸Surara gāmewējērā waaburi dupuyuro sugū Īgūsā merāmu puridirure keoro puribirimakū, gajerā surara Īgūsā mojōkuburire āmubirikuma. ⁹Musāde irasūta āārā. Musā gaji masā ya werenírī merā werenímakū pérā: “Āsū ārīrā irikuma Īgūsā”, ārīmasibirikuma. Irasirirā musā ubugorata werenímoāmakōārā irikoa. ¹⁰I ūmuguere wāri buri marā āārīma. Īgūsā basi Īgūsā werenírīrē pēmasīma. ¹¹Yu gaji masā ya werenírī merā werenígūrē pébi: “Gajeromu āārīmi”, ārī gūñagukoa. Īgūde yu gaji masā ya werenírī merā werenímakū pébi yure: “Gajeromu āārīmi”, ārī gūñagukumi. ¹²Irasūta āārā musādere. Musā Ōāgū deyomarīgū turaro merā irimasírī sírīrē gāamea. Irasirirā gajerā Jesucristore būremurārē Īgūrē būremunemomakū irimasírīrē būro gāameka! ¹³Irasirigu sugū gaji masā ya werenírī merā werenímasibirikeregu werenígūno Marīpūre: “Yu werenírīrē gajerārē: ‘Āsū ārīduaro yāa’, ārī weremakū iritamuka yure!” ārī sērēburo. ¹⁴Yu gaji masā ya werenírī merā werenímasibirikeregu werenírī merā Marīpūre sērēgū, Ōāgū

deyomarīgū gūñarī sírī merā sērēa. Irasū sērēkeregu, gūñarī merā yu sērēadeare: “Āsū ārīduaro irikoa”, ārī pēmasibirikoa. ¹⁵Irasirirā āsū iriro gāamea. Ōāgū deyomarīgū turari merā gaji masā ya werenírī merā Marīpūre sērērō gāamea. Irasū āārīmakū, pēmasírī merā marī ya werenírī merā Marīpūre sērērō gāamea. Ōāgū deyomarīgū turari merā gaji masā ya werenírī merā Marīpūre bayapeoro gāamea. Irasū āārīmakū, pēmasírī merā marī ya werenírī merā Marīpūre bayapeoro gāamea. ¹⁶Marī Ōāgū deyomarīgū turari merā gaji masā ya werenírī merā Marīpūre usuyari sikerepuru, marī merā āārīrā pébiribokuma. Īgūsā irire pémerā: “Irasūta āārā”, ārī, marī merā Marīpūre usuyari sibiribokuma. ¹⁷Marī gaji masā ya werenírī merā Marīpūre usuyari sírī ōāgorāa. Irasū āārīkerepuru, marī merā āārīrā gapu marī werenírīrē pébirimakū, marī Īgūsārē Jesucristore būremunemomakū iribirikoa. ¹⁸Gaji masā ya werenírī merā werenímasibirikeregu werenírīrē yūta musā āārīpererā nemorō werenía. Irire irisīā, Marīpūre usuyari sīa. ¹⁹Irasū āārīkeregu, Jesúre būremurā nerērōgue gaji masā ya werenírī merā wāri musā pébirire yu weremakū musārē ōābirikoa. Musā pēmasírīrē yu mérīgā weremakū gapu, musārē ōārokoka.

²⁰Yaarā, majīrā pēmasīmerā irirosū gūñabirikōāka! Murā irirosū ōārō pēmasírī merā gūñaka! Nērō iriri gapure majīrāgā gūñamerā irirosū āārīka! ²¹Marīpūya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārīb: “Marī Opū āsū ārīmi: ‘Gajero marārē Īgūsā ya werenírī merā i makā marārē weredoregura. Yaare Īgūsārē irasū weredorekerepuru, i makā marā yure neō būremubirikuma’, ārīmi marī Opū”, ārī gojasūdero āārībú. ²²Irasirigu Marīpu gajero marārē Īgūsā ya werenírī merā Īgūrē būremurārē weredoregu, Īgūsā Īgūrē būremubirire ĩmumi. Īgūrē būremurā gapure irasiribemi. Īgūyare Īgū weredorerosū wererā merā Īgūsārē weremi.

²³ Irasirirā musā Jesúre buremurā nerērōgue gajī masā ya werenírí merā werenímasíbirikererā wereníríre musā āārípererā wereníbokoa. Musā irasū werenímakū, Marípuhare masímerā, gajerā Jesúre buremunerāde ñajājabokuma. Musā irasū wereníríre pérā, musārē: “Niārímasā āāríma”, āaríbokuma. ²⁴ Musā āārípererā Marípu weredorerosū weremakū Marípuhare masíbi, Jesúre buremubide ñajāri pégu, ígū ñerō irideare masígukumi. Irasirígu ígū ñerī irideare bujaweregukumi. ²⁵ Ígū gūñarígue ñerō: “Ñerírē gūñayo yu”, āarī pémasígukumi. Irasirígu ñadukupuri merā ejamejā, Marípuhare: “Yu Opū āārā”, āarī buremugukumi. Irasū āārímakū: “Marípu diayeta musā merā āārími”, āarī masígukumi.

**Musā nerērā, goepeyari merā
ōārō keoro irika! āarī gojadea**

²⁶ Yaarā, musārē āsū āarī werea. Musā nerēmakū, surāyeri Marípuhare bayapeoma. Gajerā Marípuhare buema. Gajerā Marípu ígūyare ígūsārē masímakū irideare werema. Gajerā gajī masā ya werenírí merā werenímasíbirikererā wereníma. Gajerā iri wereníríre: “Āsū ārīduaro yāa”, āarī werema. Irasirirā āārípereri irire musā Jesúre buremurā ōārō keoro irika, musā ígūrē buremunemoburosūta! ²⁷ Irasirirā gajī masā ya werenírí merā werenímasíbirikererā werenírā, pérā, o urerā wereníburo. Sugu werení odoadero puru, gajígu wereníburo. Puru gajígu ígūsā wereníríre: “Āsū ārīduaro yāa”, āarī wereburo. ²⁸ Musā nerēmakū, ígūsā wereníríre: “Āsū ārīduaro yāa”, āarī werebu marímakū, gajī masā ya merā wereníbirikōāburo. Ígūsā seyaro ígūsā gūñarígue Marípu merā wereníburo. ²⁹ Marípu weredorerosū wererāde, pérā, o urerā wereburo. Irasū keoro weremakū pérā, gajerā ígūsā wererire: “Diayeta Marípuhare kereta āārā”, āarīburo. ³⁰ Musā nerērōgue sugu weremakū, Marípu gajígure irogue doagure weredoremakū, werepuroriadi gapu toeburo. ³¹ Musā

irasū irirā, musā āārípererā Marípu weredorerosū weremasírákoa. Sugu werepuroriadi were odoadero puru, gajígu werewāgānaburo. Irasirimakū, āārípererā pé, ōārō yujapūrākūrākuma. ³² Marípu weredorerosū wererā musā wereburi dupuyuro: “¿Naásū āārímakū irire wererākuri?” āarī gūñapuroriro gāamea. ³³ Marí nerēmakū, Marípu marírē keoro irimakū gāamemi. Noó gāamerō iriro marírō usuyari merā nerēmakū gāamemi. Āārípererogwe Jesúre buremurā nerērārē irasū dita irimakū gāamemi.

³⁴ Jesúre buremurā nerēmakū, nome wereníbirikōāburo. Nomerē werenídoreri máa. Werenírōnorē irirā, Marípuhare werenírī gojadea pūgue dorederosūta ōārō péro gāamea. ³⁵ Jesúre buremurā nerēmakū, sugo nomeō werenígō, gūyasūrō iribokumo. Irasirigo igo gajino ōārō pébiradeare masíduago ígoya wiigue igo marápuhare sērēñaburo.

³⁶ Ire musā masíka! Musā Marípuhare kerere werepurorinerā āaríbea. Irasū āārímakū, musā dita ígūyare buremurā āaríbea. Gajerāde ígūrē buremurā āāríma. ³⁷ Sugu musā merāmū: “Yu Marípu weredorerosū weregu āārā”, āarī gūñagū, o gajígu: “Yu Ōāgū deyomarígū irimasírī sírírē opāa”, āarī gūñagū, i yu musārē gojarire: “Marí Opū doreri āārā”, āarī masígukumi. ³⁸ Yu gojarire: “Marí Opū doreri āaríbea”, āarímakū, ígūrē: “Marípuhare weregu āaríbemi”, āaríka!

³⁹ Yaarā, Marípu weredorerosū weremasírírē buro gāameka musā! Musā merāmarārē ígūsā gajī masā ya merā werenímasíbirikererā werenímakū: “Werenímerāta!” āaríbirikōāka! ⁴⁰ Musā nerērā, noó gāamerō iribirikōāka! Goepeyari merā āārípereri musā iririre ōārō keoro irika!

Cristo masādeare gojadea

15 ¹ Yaarā, yu musārē iripoegue weredea, Jesucristo masakare tauri kerere daporare gūñamakū gāamea. Musā irire pérā, buremubu.

Daporadere irire buremuníkôãa. ²Musã iri kerere buremusiã, peamegue waamurã meta ããrã. Iri kerere musãrẽ yu weredeare buremurĩrẽ piribirimakũ, Marĩpu musãrẽ taugukumi. Musã iri kerere buremubirinerã, diayeta tausubiribokoa.

³Yure buedeare musãrẽ weretaubu. Iri bueri, gaji bueri nemorõ ôataria. Æsũ ããrã. Marĩpuya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũta Cristo marĩ ñerõ iridea waja marĩrẽ boabosadi ããrimĩ. ⁴Ìgũ boadero puru, ìgũrẽ yãanerã ããrimã. Puru Marĩpuya werenĩrĩ gojadea pũgue gojaderosũta urenu waarõ merã Marĩpu ìgũrẽ masũdi ããrimĩ. ⁵Ìgũrẽ masũdero puru, Cristo Pedrore deyoayupu. Puru ìgũ buedoregu pĩnerã, pe mojóma pere su gubu peru pẽrẽbejarãrẽ deyoayupu. ⁶Puru suñarõ wãrã quinientos masaka nemorõ ìgũrẽ buremurãrẽ deyoayupu. Wãrã ìgũrẽ iãnerã okama dapa. Gajerã boasianerã ããrimã. ⁷Puru Santiagore deyoayupu. Iro puru ããrĩpererã ìgũ buedoregu pĩnerãrẽ deyoayupu.

⁸Ããrĩpererã gajerãrẽ ìgũ deyoadero puru, yudere deyoatũnumi pama. Majìgũgã keoro deyoabigã deyoadi irirosũ yu ããrĩkeregu, Jesũre buremutuyãa. ⁹Ìgũ yure deyoaburi dupuyurogue ìgũrẽ buremurãrẽ ñerõ irigorenabu. Irasirigu gajerã Jesús buedoregu pĩnerã ããrĩpererã dokague ããrã. Masaka yure: “Ìgũ Jesús buedoregu pĩdi ããrimĩ”, ãrimakũ: “Yu Jesús buedoregu pĩbodi ããrĩbiradibũ”, ãrĩ gũñãa. ¹⁰Irasũ ããrĩkerepuru, Marĩpu yure ôãrõ iritamumi. Irasirigu Jesucristo yure ìgũyare buedoregu pĩmi. Marĩpu yure ubugora ôãrõ iritamugũ meta yãmi. Yu ããrĩpererã gajerã Jesucristo buedoregu pĩnerã nemorõ moãa. Yu gũñarĩ merã irasiribea. Marĩpu yure ôãrõ iritamugũ, yu merã ããrĩnĩkôãmi. Yure ìgũ iritamurĩ merã ôãrõ moãmakũ yãmi. ¹¹Yu bueri, gajerã Jesucristo buedoregu pĩnerã bueri irirosũta ããrã. Gua ããrĩpererã Jesucristo boa, masãdea kerere buea. I kerere pãrã, musã ìgũrẽ buremunugãbu.

Boanerã masãburire gojadea

¹²Gua, Cristo boa, masãdeare buekerepuru, gajerã musã merã ããrĩrã: “Boanerã neõ masãbirikuma”, ãrĩma. ÆNasirirã irasũ ãrĩrĩ ire? ¹³Boanerã masãburi marĩmakũ, Cristode masãbiribodi ããrimĩ. ¹⁴Cristo masãbirimakũ, gua bueri neõ wajamaribokoa. Musã ìgũrẽ buremurĩde wajamaribokoa. ¹⁵Marĩpu boanerãrẽ masũbi, Cristodere masũbiribodi ããrimĩ. Ìgũ irasũ iribirimakũ, gua: “Marĩpu Cristore masũdi ããrimĩ”, ãrĩrã, ãrĩgatorã iribokuyo. ¹⁶“Boanerã masãbirikuma”, ìgũsã ãrĩrĩ diaye ããrimakũ, Cristode masãbiribodi ããrimĩ. ¹⁷Cristo masãbirimakũ, ìgũrẽ musã buremurĩ wajamaribokoa. Irasirirã musã ñerĩ iridea waja, waja opakõãbokoa dapa. ¹⁸Diayeta i irasũ ããrimakũ, Cristore buremurã boanerã, ìgũrẽ buremubirinerã peamegue waamurã irirosũ ããrĩbokuma. ¹⁹Marĩ Cristore buremurã: “Marĩ okarinurĩ dita ìgũ merã ôãrõ ããrĩrãkoa. Marĩ boadero puru masãburire masĩña maa”, ãrĩ gũñarã, ããrĩpererã masaka nemorõ bopora ããrĩbokoa.

²⁰“Cristo boadero puru, masãdi ããrimĩ”, ãrĩrĩ gapu diaye ããrã. Marĩ ããrĩpererã masaka boadero puru masãburi dupuyuro masãpũroridi ããrimĩ. ²¹Æsũ ããrã. Neõgorague ããrĩpũroridi Adán ñerĩ iripũrorideja waja marĩ masaka ããrĩpererã boamurã dita ããrã. Puru Jesucristo ôãrĩrẽ iripeodea waja marĩ boadero puru masãrãkoa. ²²Marĩ masaka ããrĩpererã Adán parãmerã ããrĩturiarã ããrĩrĩ waja boamurã dita ããrã. Cristoyarã marĩ ããrimakũ, marĩ boadero puru, Marĩpu marĩ ããrĩpererãrẽ masũgukumi. ²³Marĩpu marĩrẽ keoro masũgukumi. Cristo masãsiadi ããrimĩ. Puru ìgũ i ìmũgue dupaturĩ aarimakũ, marĩ ìgũyarã ããrĩsĩã, masãrãkoa. ²⁴Irasũ waamakũ, i ìmu pereakõãrokoa. Irinurẽ Cristo ããrĩpererã ñerãrẽ: oparãrẽ, dorerãrẽ, turarãrẽ bẽogukumi. Ìgũ irasiriadero puru, ìgũ

Pagure igũ aaripererã Opũ aarĩrĩrẽ wiagukumi. ²⁵Igũ wiaburi dupuyuro Marĩpũ Cristore iaturirã aaripererãrẽ béogukumi. Igũsarẽ béoburi dupuyuro Marĩpũ gãamederosũta Cristo aaripererã Opũ aarĩgukumi. ²⁶Aaripererã igũrẽ iaturirãrẽ béodero purũ, boaridere peremakũ irigukumi. ²⁷Marĩpũ igũya werenĩrĩ gojadea pũgue ariderosũta Cristore aaripererãrẽ doregũ, aaripererire opagũ aarĩmakũ iridi aarĩmĩ. Irasũ arĩrõ: “Marĩpũ weka doregũ Cristo aarĩmĩ”, arĩduaro meta yaa. Marĩputa aaripererire, aaripererãrẽ Cristo dokague pĩdi aarĩmĩ. ²⁸Marĩpũ igũrẽ irasiri ododero purũ, Cristo Marĩpũ magũ igũ aaripererãrẽ doregũ, aaripereri opagũ aarĩrĩrẽ Marĩpũre wiagukumi. Irasirĩgũ Marĩpũ aaripereri, aaripererã Opũ aarĩgukumi.

²⁹Gaji aarã. “Boanerã masãbirikuma”, igũsã arĩkerepurũ, ñnasirirã gajerã masaka boanerãya aarĩburire wãiyebosayuri? Igũsã: “Boanerã masãbirikuma”, arĩrã, igũsãya aarĩburire wãiyebosabiribokuma.

³⁰Gua: “Boanerã masãrãkuma”, arĩ bueri waja umurikũ gajerã guare ñerõ iriduama. Guare igũsã ñerõ iriduakerepurũ, boanerã masãburire masĩsĩã, irire buenĩkõãa. ³¹Yaarã, i diayeta aarã. Marĩ Opũ Jesucristore musã buremumakũ iagũ, yũ burõ usuyaa. Ide diayeta aarã. Umurikũ: “Masaka yũre wejẽkõarãkuma”, arĩ pẽñaã. ³²Yũ Jesucristoya kerere bueri waja Efesoguere makãnuu marã yea burõ guarã irirosũ aarĩrã, yũre ñerõ irima. “Boanerã masãbirikuma”, igũsã arĩrĩ diaye aarĩmakũ, yũ irogue bueri waja ñerõ taridea wajamarĩbokuyo. “Boanerã masãbirikuma”, igũsã arĩrĩ diaye aarĩmakũ, marĩde gajerã irirosũ aasũ arĩ werenĩbokoa: “Nãka baa, iirĩrã! Ñamigã boakõabokoa. Irasirirã marĩ boaburi dupuyuro marĩ gãamerõ irirã!” arĩbokoa.

³³Gajerã arĩgatorire pẽbirikõaka! Masaka aasũ arĩ werewuakuma: “Ñerãrẽ wapikurã, musã õarõ

iririkurire pirikõarãkoa”. ³⁴Irasirirã musã dupuyurogue goepeyari merã keoro iriderosũta irika doja! Ñerĩrẽ irinemobirikõaka! Musã surayeri Marĩpũre masĩbea. Musãrẽ gũyasirĩdoregũ irasũ arã.

Boanerã masãburire gojanemodea

³⁵Gajipoe sugũ aasũ arĩ sērẽñabokumi: “¿Nasiri boanerã masãrãkuri? ¿Naasũperi dupũ oparãkuri?” arĩbokumi. ³⁶Irasũ sērẽñagũ pẽmasĩbi aarĩmĩ. Marĩ oteri yeri otedero purũ, iri yeri puriburi dupuyuro yeba poekague boakõãkoa. Boa, purũ puri wirikoa. Boabirimakũ, neõ puri wirimasĩbirikoa. ³⁷Marĩ oterã, puridiguere aĩ otebea. Dupayeri direta otea. Iri yeri trigo yeri aarĩrõ, o gaji yeri aarĩrõ aarĩkoa. ³⁸Iri yerire marĩ otedero purũ, Marĩpũ gapũ igũ gãamederosũta iri yerire purimakũ yãmi. Irasirĩgũ ojoduka yerire ojodukaũu waamakũ yãmi. Trigo yerire trigo sari waamakũ yãmi. Irasũ dita yãmi Marĩpũ. ³⁹Aaripererã okari oparã surosũ dupukurã aarĩbema. Masakaya dupũ, waimurãya dupũ irirosũ aarĩbea. Mirãya dupũ, waaiya dupũ irirosũ aarĩbea. ⁴⁰Umarõ marãya dupũ, i umũ marãya dupũ irirosũ aarĩbea. Umarõ marã õarĩ dupũ opama. I umũ marã, umarõ marã irirosũ aarĩbirikererã, igũsãde õarĩ dupũ opama. ⁴¹Abe umũmũ kũmijũrĩ merã asimi. Ñamimũ irirosũ boyobemi. Neñukãde gajerosũperi gosema. Neñukãrẽ marĩ iãmakũ, gajerã sĩrũgã goserã deyoma. Gajerã burõ goserã deyoma.

⁴²Marĩ boanerã masãrã aasũ aarĩrãkoa. Marĩ boamakũ yáadero purũ, marĩya dupũ boarokoa. Purũ masãrã, gaji dupũ neõ boabiri dupũ oparãkoa. Irasirirã neõ dupaturi boabirikoa. ⁴³Marĩya dupũre yáamakũ, boanerãya dupũ boari dupũ, turabiri dupũ daro aarã. Marĩpũ marĩrẽ masũmakũ, marĩya dupũ õarĩ dupũ, turari dupũ aarĩrokoa. ⁴⁴Marĩya dupũre yáamakũ, marĩya dupũ i umũma dupũ aarã. Marĩ boanerã masãmakũ, marĩya dupũ umũgasima dupũ aarĩrokoa.

Irasirirā āsū ārī masia. Daporare marī i ūmuma dupure opāa. Puru ūmugasima dupure oparākoa.

⁴⁵Marīpuya werenirī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Marīpu īgū iripuroridi Adārē okarire sīdi āārīmī”, ārī gojasūdero āārībū. Adán purumu Jesucristo gapu perebiri okarire sigū āārīmi. ⁴⁶Marī i ūmuma dupure opapuroria. Pūrugue ūmugasima dupure oparākoa. ⁴⁷I ūmuge āārīpuroridi Adán, nikū merā irisūdi āārīmī. Īgū purumu marī Opū Jesucristo gapu ūmugasiguemū āārīmi. ⁴⁸Adán nikū merā iridea dupu dupukuderōsū marī āārīpererā nikū merā iridea dupu dupukua. Irasū āārīmakū, ūmugasiguemū Jesucristoyarā āārīsā, īgūya dupu irirosū dupukurākoa. ⁴⁹Adán nikū merā irisūdi āārīmī. Marī īgū irirosū dupukua. Puru ūmugasiguemū Cristo irirosū dupukurākoa.

⁵⁰Yaarā, musārē ire werea. Marīrē i ūmuma dupu merā ūmugasigū Marīpu īgūyarārē doreroque neō waamasīna maa. I ūmuma boaburi dupu merā ūmugasigū perebiri okari āārīrōguere neō waamasīna maa. ⁵¹⁻⁵²Masaka masībirideare daporare musārē weregura. Jesucristo i ūmuge dupaturi aariburi dupuyuro āārīpererā īgūyarā boabirikuma. Jesucristo aariripoe Marīpure wereboegu puridiru puritūnugukumi. Irasū puriadero puru, mata kārī yoberā irirosū marī āārīpererā Jesucristore būremurā gorawayurākoa. Marī boanerā gaji dupu boabiri dupu merā masārākoa. Irasirirā neō dupaturi boabiriko. Okarāde gaji dupu boabiri dupu oparākuma. ⁵³Marīpu mariya dupu pereburi dupure gorawayugukumi, perebiri dupure opaburo, ārīgū. Mariya dupu boaburi dupure gorawayugukumi, neō boabiri dupure opaburo, ārīgū. ⁵⁴Marīya dupu perebiri dupu, neō perebiri dupure gorawayumakū, marī boaburi dupu, neō boabiri dupure gorawayumakū, Marīpuya werenirī

gojadea pūgue ārīderosūta waarokoa. Āsū ārī gojasūdero āārībū iri pūguere: “Marīpu boarire bēokōāmi, dupaturi marīrē neō boabirikōāburo, ārīgū. ⁵⁵Marī boakōārākoa, ārī gūidea pereakōāa”, ārī gojasūdero āārībū. ⁵⁶Marī nērō iridea waja boamurā dita āārā. Marīpu Moisére doreri pīdea merā marī nērō irideare masia. ⁵⁷Irasū āārīkerepuru, Marīpu marī Opū Jesucristo iridea merā marīrē peamegue waabonerārē taumi. Irasirirā Marīpure: “Ōātaria mu”, ārī, usayari sia.

⁵⁸Irasirirā, yaarā yu mairā, musārē āsū ārī weregura. Musā marī Opū Jesucristore būremurīrē neō piribirikōāka! Gajerā musārē īgūyare bēodoremakū, neō bēobirikōāka! Ūmuriku īgū moādorere oārō irinfkōāka! Ire marī masia. Īgū merā marī oārō āārīrā īgū marīrē moādorere irimakū, marī moārī, ubu āārīrī neō āārībea.

Corinto marā gajerā Jesúre būremurārē niyeru sīburi neeōrīrē gojadea

16 ¹Daporare musārē niyeru neeō, musā gajerā Jesúre būremurārē sīburi weregura. Yu gajerā Jesúre būremurārē Galacia nikūgue āārīrārē dorederosūta musāde irika! ²Semanariku siuñajārīnu⁴ āārīmakū, āārīpererā musā gajerā Jesúre būremurārē sīburi niyerure dukawa duripika! Mērōgā oparā mērōgā dukawa duripika! Waawayaro oparā waawayaro dukawa duripika! Irasirirā, yu musā pūroque ejamakū, musā sīburi opasiarākoa. ³Yu musā pūroque ejagu, musā beyenerārē Jerusalégue iriugukoa. Pāpera pūgue āsū ārī gojagukoa: “Īisā āārīma Corinto marā beyenerā”. Irasū ārī goja odo, īgūsā merā iri pūrē, musā duripī neeōdea niyerure iriugukoa, Jesúre būremurā Jerusalégue āārīrārē sīdoregu. ⁴Musā yure: “Īgūsā merā waamakū gāāmea”, ārīmakū, īgūsā yu merā waarākuma.

^d 16.2 Jesúre būremurāya siuñajārīnu, domingo āārā. Domingo āārīmakū, Jesús boadigue masādi āārīmī. Irasirirā, domingo āārīmakū, īgūrē būremurā nerēnama.

**Pablo ĭgũ Corintogue
waaburire gojadea**

⁵Yũ musã pũrogue waagũ, Macedonia nikũgue waapũrorigũkoa. Irore tariwãgã, musã puro waagũkoa. ⁶Gajipoe irigu yoawayaripoe musã merã ããrĩgũkoa, o gajipoe irigu puibure ããrĩpeogu, ããrĩpeokõabokoa. Irasirirã musã yũ gajerogue waaburire iritamumasĩrãkoa. ⁷Yũ musãrẽ ĩrĩ dita ĩtariaduabirĩkoa. Irasirigu marĩ Opũ gããmemakũ, yoaripoe musã merã ããrĩgũkoa. ⁸Pentecostés bosenũ ããrĩmakũ, õõ Efesogueta taugũkoa dapa. ⁹Õõguere wãrĩ moãrĩ ããrã. Marĩ Opũya kerere pẽduarã wãrã ããrĩma. Irasũ ããrĩmakũ, yũ ĩrĩre weremakũ kãmutaduarãde wãrã ããrĩma.

¹⁰Timoteo musã pũrogue ĭgũ ejamakũ, ĭgũrẽ õãrõ merã bokatĩrĩ, õãrõ usũyari merã ñeãka! Musã irasirĩmakũ, ĭgũ musã merã bũjowereri marĩrõ ããrĩgũkumi. ĭgũ yũ ĩrirosũ marĩ Opũyare moãmi. ¹¹Irasirirã ĭgũrẽ irasũ ĩãbẽomerãta õãrõ merã ĭgũrẽ iritamuka! Musã irasirĩmakũ, ĭgũ yũ pũrogue õãrõ usũyari merã goedujarigũkumi. Gajerã Jesũre bũremurã merã gua ĭgũrẽ yũrã yãa. Irasirirã, ĭgũ õõgue aariburire iritamuka!

¹²Apolore marĩyagu Jesũre bũremugũrẽ musãrẽ ĩãgũ waamakũ bũro gããmeadibũ. Irasirigu ĭgũrẽ gajerã Jesũre bũremurã merã waadoreadibũ. Yũ waadorekerepũrũ, ĭgũ daporare waaduabemi. Pũrũ ĭgũrẽ gajino ĩrĩri marĩmakũ, musã pũrogue waagũkumi.

Pablo Corinto marãrẽ õãdoretũnudea

¹³Õãrõ pẽmasĩka! Jesucristore bũremurĩrẽ neõ piribirikõãka! Gũiri

marĩrõ õãrõ gũñaturarã ããrĩka! Marĩpũ turari merã õãrõ ããrĩrikũka! ¹⁴Ããrĩpereri gajinorẽ ĩrĩrã, gajerãrẽ maĩrĩ merã irika!

¹⁵Yaarã, musã masĩa. Acaya nikũguere Estẽfanãs wãĩkũgũya wii marã, gajerã iro marã Jesũre bũremupũroriburi dupuyuro ĭgũrẽ bũremupũrorinerã ããrĩma. ĭgũsã, gajerã Jesũre bũremurãrẽ õãrõ iritamunikõãma. ¹⁶ĭgũsã ĩrirosũ ĩrĩrãrẽ õãrõ ĭgũsã dorerire ĩritũyaka! Gajerã ĭgũsã merã Jesucristoyare moãtaturãrẽ musã õãrõ ĭgũsã dorerire ĩritũyamakũ gããmea yũ. ¹⁷Musã merãmarã Estẽfanãs, Fortunato, Acaico yũ pũrogue ejasĩama. ĭgũsã yũ merã ããrĩmakũ, bũro usũyãa. ĭgũsã musã yũre iritamuboadearẽ iritamuma. ¹⁸Yũre õãrõ yũjũpũrũkũmakũ yãma. Musãdere irasũta ĩrĩñurã. Musãrẽ gajerã pẽrogue ĭgũsã ĩrirosũ ĩrĩrãrẽ: “Õãrõ ĩrĩrã yãma”, ãrĩ werero gããmea.

¹⁹Asia nikũ marã Jesũre bũremurã musãrẽ õãdorema. Aquila, Priscila, gajerã Jesũre bũremurã ĭgũsãya wiigũ nerẽnarãde musãrẽ bũro õãdorema. ²⁰Õõ marã Jesũre bũremurã ããrĩpererã musãrẽ õãdorema. Usũyari merã gãme bokatĩrĩ, õãrõ merã mojõ ñeãnaka!

²¹Yũ Pablo, yũ basi: “Musãrẽ õãdoreã”, ãrĩ gojãa.

²²Marĩ Opũre Jesucristore maĩbino wajamoãsũburo. “Gũa Opũ aarika!”

²³Marĩ Opũ Jesucristo musãrẽ õãrõ iritamuburo. ²⁴Marĩ ããrĩpererã Jesucristoyarã ããrã. Irasirigu yũ musã ããrĩpererãrẽ bũro maĩa. ãsũ ããrã. Irasũta ããrĩburo.

Iropãta ããrã.

Pablo

2 CORINTIOS

Pablo Corinto marārē ōādoredea

1 ¹Yu Pablo, marīyagu Timoteo merā musā Marīpuyarā Corinto marārē, irasū āārīmakū āārīpererā Acaya nikūgue āārīrārē ōādoredea. Marīpu gāāmederosūta Jesucristo yure īgūyare buedoregu pīmi. ²Marīpu āārīnīgū, marī Opu Jesucristo musārē ōārō iritamu, siuñajārī merā āārīrikumakū iriburo.

Pablo īgū ñerō tarideare gojadea

³Marīpu, marī Opu Jesucristo Pagu marīrē bopoñarī merā iāmi. Īgū sugūta marīrē gūñaturamakū irigu āārīmi. Irasirirā īgūrē: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari sirā! ⁴Marī ñerō taririkū, Marīpu marīrē gūñaturamakū yāmi. Irasirirā gajerā ñerō tarimakū iārā, Marīpu marīrē gūñaturamakū iriderosū marīde īgūsārē gūñaturamakū irimasīa. ⁵Marīde Cristoyarā āārīsīā, īgū ñerō tariderosū buro ñerō taria. Marī ñerō tariro nemorō Marīpu Cristo merā marīrē iritamugū ōārō gūñaturamakū irigukumi. ⁶Gua Marīpu musārē taurire gūñaturaburo, ārīrā, ñerō taria. Gua ñerō tarimakū, Marīpu guare iritamumi gūñaturari merā tariburo, ārīgū. Musā, gua irirosū ñerō tarimakū, Marīpu musādere iritamumasīmi gūñaturari merā tariburo, ārīgū. ⁷Gua ire masīa. Gua ñerō tarirosū musāde gua merā ñerō taria. Irasū ñerō tarimakū, Marīpu guare gūñaturamakū irososū musādere ōārō gūñaturamakū yāmi. Irasirirā musā gūñaturari merā ñerō tariburire gua masīa.

⁸Guayarā, Asia nikūgue guare waadeare musārē masīmakū gāamea. Gua iroguere āārīrā buro ñerō tarirā:

“I ñerō taririre neō bokatīūbirikoa. Boarākoa. ⁹Wējēbéokōārākuma”, ārī gūñadibu. Marīpu direta gua gūñaturaburire irasū ñerō taribu. Irasirirā: “Marī basi neō iritamumasībirikoa. Marīpu boanerārē masūgū sugūta marīrē taumasīmi”, ārī gūñaturabu. ¹⁰Guaere buro wējēduakerepuru, Marīpu guare taumi. Irasirirā: “Daporadere, puruguedere taugukumi”, ārī buremua. ¹¹Irasirirā musā gajerā merā Marīpure guaya āārīburire sērēbosarosūta īgū guare iritamamakū iārā, wārā īgūrē: “Pablosārē ōārō iritamubu”, ārī, usuyari sirākuma.

Pablo īgū Corintogue waaduadideare gojadea

¹²Gua irideare gūñarā, usuyari merā āsū ārī gūñāa: “Gua i umuguerē Marīpu iūrō ārīgatori marīrō goepeyari merā masakare buebu”, ārī gūñāa. Musādere irasūta iribu. Gua masīrī merā buebiribu. Marīpu guare maīgū īgū turari merā iritamumi. ¹³Gua musārē gojarā, pēmasīma ōārō dita gojabu, ōārō pēmasīmakū gāāmerā. ¹⁴Irasirirā gua musārē gūñarā: “Guayamarē īgūsā pēmasīturabirideare purugue ōārō pēmasīrākuma”, ārī gūñāa. Irasirirā, marī Opu Jesús dupaturi aarimakū, gua musā iridea merā usuyarosūta, musāde gua iridea merā usuyarākoa.

¹⁵⁻¹⁶Irasū ārī gūñagū, Macedonia nikūgue waagū musārē īāgū waapuroriduadibu. Irasirigu musārē iātariwāgā, gāme dujari, musārē dupaturi iābokuyo. Pea yure musā iārī merā usuyamakū iriduagu, irasiriduadibu. Musā, irasirimakū, yu

Judea nikûgue waaburire iritamubokuyo.

¹⁷“Yu musâ puro waagura”, ârikeregu, ejabirimakû îârâ: “Pablo, gajerâ masaka îgûsâ gâamerô irirosû iriañumi”, îârî gûñari? “Îgû âriderosû iribirañumi”, îârî gûñari? ¹⁸Marîpu îgû: “Âsû irigura”, ârîdeare yâmi. Guade: “Âsû irirâkoa”, ârîdeare: “Iribirikoa” ârîrâ meta yâa. Irîre masîmi Marîpu. ¹⁹Yu, Silvano, irasû âârîmakû Timoteo, Marîpu magû Jesucristoyare musârê werebu. Marîpu: “Yu magû merâ âsû irigura”, ârîgû, diayeta irîgono âârîmî. “Îgû merâ âsû irigura”, ârî, puru: “Iribirikoa”, ârîgû meta yâmi. ²⁰Irasirîgu âârîpereri Marîpu masakare: “Âsû irigura”, ârîdeare Jesucristo îgû magû merâ iripeokôadi âârîmî. Îgû irasirimakû îârâ, marî Jesucristoyarâ Marîpure: “Irasûta âârâ, mu magû Jesucristo merâ iridea ôâtaria”, ârî, usuyari sîa. ²¹Guare, irasû âârîmakû musâdere Cristore pîro marîrô buremurâ, îgû merâ ôârô âârîmakû irîgu, Marîputa âârîmî. Îgûta marîrê beyepîdi âârîmî Cristoyarâ âârîdoregu. ²²Irasirîgu marîrê îgûyarâ âârîrîrê masîmakû idoregu, Ôâgû deyomarîgûrê marî merâ âârîmakû iridi âârîmî. Irasirîgu âârîpereri îgû marîrê siburire îgû merâ masîmakû yâmi.

²³Marîpu yu wererire, yu gûñarîrê masîmi. Irasirîgu yu musâ pûroguere Corintoguerê waabirideare diayeta weregura. Musâ ñerô iridea waja turiduabi, musâ pûroguere waabirîbu, musârê bujaweremakû iribokoa, ârîgû. ²⁴Gua musârê buro doreri merâ: “Jesucristore buremurâ âsupero gapu irîro gâamea”, ârîrâ meta âârâ. Pîro marîrô musâ îgûrê ôârô buremua. Irasirîrâ, musârê îgû merâ nemorô usuyamakû gâamerâ, ôârô iritamuduâa.

2 ¹Iro dupuyuro yu musârê îâgû ejagu, yu wereri merâ musârê bujaweremakû irîbu. Irasirîgu: “‘Dupaturi îgûsârê bujaweremakû iribokoa’, ârîgû, daporare îgûsârê îâgû waabea”, ârî gûñabu.

²Musârê bujaweremakû irîgu, yude bujawereboko. Marî basi gâme

bujaweremakû irirâ, gâme usuyamakû irimasîña marîbokoa. ³Irasirîgu irinûgue musârê su pû gojabu yu musâ pûroguere waaburi dupuyuro iririre âmudoregu. Irîre âmuburi dupuyuro yu musârê îâgû waamakû, yure usuyamakû iriboanerâ, yure bujaweremakû iribokoa. Yu âsû ârî gûñâa: Yu musâ merâ usuyamakû, musâde yu merâ usuyarâkoa. Irasirîgu musâ merâ bujawereduabi: “Waabea dapa”, ârî gojabu. ⁴Musârê irîre gojagu, buro gûñarikuri merâ, ôârô yûjupûrâkuri marîrô merâ, buro oreri merâ musârê gojabu. Musârê bujawereburo, ârîgû meta gojabu. Yu musârê buro maîrîrê masîmakû iriduagu, gojabu.

Ñerô iridi irideare kâtika! ârî gojadea

⁵Sugu musâyagu îgû ñerô iridea merâ yure bujaweremakû irîmi. Yu direta irasû iribirîmi. Musâdere âârîpererârê bujaweremakû iridi âârîmî. Îgû yure musâ nemorô bujaweremakû irikerepuru: “Îgûrê buro wajamoâka!” ârîgû meta yâa. ⁶Musâ nerênarogue: “Îgû ñerô iridea waja marî merâ neô nerênemobirikôâburo”, ârîdeare irisiayuro. Irasirîgu yu musârê: “Îropâta îgûrê wajamoâka!” ârî gojâa. ⁷Îgû ñerô irideare bujawerekeregu, îgûrê musâ wajamoânemomakû, buro bujawereri merâ dujabokumi. Irasirîrâ îgû ñerô irideare kâti, îgûrê iritamuka, gûñaturari merâ âârîburo, ârîrâ!

⁸Irasirîgu yu musârê: “Dupaturi îgûrê ôârô bokatîrîñeâka, musâ dupuyuroguere maîderosûta îgûrê maîrîrê masîburo, ârîrâ!” ârî gojâa. ⁹Iro dupuyuro musârê gojagu: “‘Diayeta yu dorerire irirâkuri?’ ârî masîduagu gojabu. ¹⁰Musâ îgû ñerô irideare kâtîrosûta, yude irîre kâtia. Yure ñerô iribirîkerekeregu, musârê iritamuduagu: “Îgû ñerô irideare kâtia. Cristo marî ñerô irideare kâtîgu îûrô, irasû yâa”, ârî gojâa. ¹¹Marî îgû ñerô irideare kâtîmakû îâgû, wâtêa opu Satanâs marîrê ñerô iridoredugu marîrê tarînûgâmasîbirîkumi. Îgû marîrê ñerî irîmakû gâamerîrê ôârô masîa.

**Pablo: “Troague ãarígũ
gũnarikubũ”, ãrĩ gojadea**

¹²Yũ Troas wãikuri makãgue Jesucristoya kerere buegu ejamakũ, marĩ Opũ Jesucristo wãrã irogue ãarĩrãrẽ iri kerere péduamakũ iridi ãarĩmĩ.
¹³Irasũ ãarĩkerepũrũ, marĩyagu Titore bokabirisĩã, buro bujawere gũnarikubũ. Irasirigu iro marãrẽ: “Waagũ yãa”, ãrĩ, Macedonia nikũgue igũrẽ ãmagũ waabu.

**Cristoyarã wãtĩ ñerõ iridorerire
tarinugãmasĩma, ãrĩ gojadea**

¹⁴Yũ gũnarikukeregu, Marĩpure: “Mũ yũre ãarõ iritamunĩã”, ãrĩ, usuyari sĩa. Marĩ Jesucristoyarã ãarĩmakũ, Marĩpũ marĩrẽ igũ iritamurĩ merã ãarĩpereri wãtĩ ñerõ iridorerire tarinugãmasĩmakũ yãmi. Marĩ Jesucristoya kerere bueri merã masakare igũyamarẽ masĩmakũ yãmi. Sũrõrĩ ãarĩpererogue sũrõ seyaro irirosũ ãarĩpererogue marãrẽ masĩmakũ yãmi.
¹⁵Ãsũ ãarã. Marĩpũ, marĩ Jesucristoya kerere were, igũyare irituyamakũ iãgũ, ãarĩ sũrõrĩ igũrẽ sĩa soemurĩ merã usuyarosũ, marĩ merã usuyami. Sũrõrĩrẽ igũ iũrõ soemumakũ sũrõ seyarosũ, marĩ noó waaró marĩ Jesucristoyarã ãarĩrĩrẽ igũ taumurãrẽ, peamegue waumurãdere masĩmakũ yãmi.
¹⁶Peamegue waumurã Jesucristoya kerere marĩ weremakũ pérã, igũrẽ gããmebiri waja irogue wajamoãsũburire masĩma. Jesucristo taumurã gapũ iri kerere marĩ weremakũ pé buremurã, Marĩpũ puro igũ merã ãarĩburire masĩma. Marĩ basi iri kerere ãarõ weremasĩbea. Marĩpũ iritamurĩ merã irire ãarõ weremasĩa.
¹⁷Wãrã gajerã Marĩpuyare buegorenarã, niyeru direta wajataduama. Gũ gapũ igũsã irirosũ iribea. Gũ Cristore moãboerã, Marĩpũ iriunerã igũ iũrõ igũ weredoredeare gopepyari merã werea.

**Marĩpũ Jesucristo iridea merã: “Õarõ
irigura musãrẽ”, ãrĩrĩrẽ gojadea**

3 ¹Gũ musãrẽ irire ãrĩrã, dupaturi gũ basi ãarõ werenĩrã meta yãa. Gajerã buerimasã musã puro

ejaburi dupuyuro igũsã buenerãrẽ su papera pũgue igũsã buerire: “Keoro ãarã”, ãrĩrĩrẽ gojadoreñurã. Irasirirã musã puro ejarã, iri pũrẽ musãrẽ wiañurã. Musã guare masĩsĩa. Irasirirã gũ igũsã irirosũ musãrẽ iri pũnorẽ iriubea. Irasũ ãarĩmakũ gajerogue buerã waumurã, musãrẽ iri pũnorẽ gojabosadorebea. ²Gũ iri pũnorẽ gããmebea. Musã, gũ Jesucristoya kerere weremakũ pérã, igũrẽ buremu, igũyare irinugãbũ. Masaka, musã irasirimakũ iãrã, gũ buerire: “Keoro ãarã”, ãrĩ masĩrãkuma. Guade gũ gũnarĩgue musãrẽ: “Diayeta Jesucristore buremu, igũyare irituyarã yãma”, ãrĩ masĩa. Musã irasiriri merã masaka guare: “Õãgorama”, ãrĩ masĩrãkuma. Guayamarẽ gojadea pũ merã masĩrõsũ irire masĩrãkuma. ³Jesucristo, gũ igũya kerere weremakũ, musãrẽ igũrẽ buremu, igũyare irituyamakũ iridi ãarĩmĩ. Irasirirã masaka musã igũyare iririre iãrã, igũyarã musã ãarĩrĩrẽ gojadea pũ merã masĩrõsũ masĩrãkuma. Irasirirã musã Cristo gojadea pũ irirosũ ãarã. Irire masĩdoregu, papera pũgue gojadi merã gojabiridi ãarĩmĩ. Marĩpũ okanĩgũ gããmerõsũta Õãgũ deyomarĩgũ turari merã musãya gũnarĩgue: “Igũ iritamurĩ merã gũ ãsũ ãarĩrikũ”, ãrĩ masĩmakũ yãmi. Irasirigu, iripoege Marĩpũ Moisére igũ dorerire pídeare ãtã majĩrĩgue gojaderosũ iribiridi ãarĩmĩ.

⁴Gũ Cristo iritamurĩ merã Marĩpũre gũñaturasiã, musãrẽ irire gojãa.

⁵“Gũ masĩrĩ merã i moãrĩrẽ yãa”, neõ ãrĩmasĩbea. Marĩpũ iritamurĩ merãta Jesucristoya kerere werea. ⁶Irasirigu guare iri kerere, igũ masakare: “Õarõ irigura musãrẽ”, ãrĩrĩrẽ ãarõ buemakũ yãmi. Iri kere, iripoege Marĩpũ Moisére igũ doreri pídea irirosũ ãarĩbea. Marĩpũ Jesucristo iridea merã, Õãgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merã marĩrẽ igũ merã ãarõ ãarĩmakũ iriri kere ãarã. Neõ sugũ igũ dorerire iripeogu mámi. Irasirirã marĩ irire iripeobiri waja peamegue waumurã dita ãarĩbokoa. Õãgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merãta Marĩpũ merã ãarõ ãarĩmasĩa.

⁷Marĩpu Moisére ĩgũ doreri pídeare ĩtã majĩrigue gojagu, ĩgũ ããrĩrĩgũ gosewasiriri waamakũ iridi ããrĩmĩ. Irasiriro Moiseya diapu Marĩpu gosewasiriri merã kũmijũdero ããrĩbũ. Iri gosewasiriri peredijakerepũ, Israel bumarã ĩgũrẽ ĩãmeetũmasĩbirinerã ããrĩmã. Marĩpu buro gosewasiriri merã deyoa, Moisére iri doreri pídea ããrĩkerepũ, iri doreri, masakare ĩgũsã irire iripeomasĩbiri waja peamegue waamurã dita ããrĩmakũ iridero ããrĩbũ. ⁸Irasirigũ Marĩpu iri doreri merã iridea nemorõ, ĩgũ Õãgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merã marĩrẽ ĩgũ merã õãrõ ããrĩmakũ iriri õataria. ⁹Marĩpu, masaka Moisére ĩgũ doreri pídeare iripeobiri waja ĩgũsãrẽ: “Wajamoãgura”, ãrĩkerepũ, õãgoradero ããrĩbũ. Iri nemorõ, Marĩpu Jesucristo iridea merã marĩrẽ: “Õãrã, waja opamerã ããrĩmã”, ãrĩ ĩãrĩ, õataria. ¹⁰Irasiriro Marĩpu Moisére ĩgũ doreri pídea õãrĩ ããrĩkerepũ, Jesucristoya kere gapũ, iri nemorõ õataria. Iri kere, iri dorerire ubu ããrĩrĩrĩ dujamakũ yãa. ¹¹Marĩpu buro gosewasiriri merã Moisére ĩgũ dorerire pĩkerepũ, iri pereburi ããrĩdero ããrĩbũ. Jesucristo ĩgũ iridea merã marĩrẽ tauri kere gapũ õataria. Neõ ubu ããrĩrĩ ããrĩbirikoa. Neõ perebirikoa.

¹²Irasirirã gua irire masĩsĩã, gũiro marĩrõ merã pẽmasĩma õãrõ mũsãrẽ Jesucristoya kerere werea. ¹³Iri kere, Marĩpu Moisére ĩgũ doreri pídea perederosũ neõ perebirikoa. Irasirirã gua iri kerere wererã, Moisés iriderosũ irirã meta yãa. Moisés Marĩpu merã ããrĩdero pũrũ, ĩgũya diapu Marĩpu gosewasiriri merã kũmijũdero ããrĩbũ. Israel bumarã iri gosewasiriri peredjarire masĩrĩ, ãrĩgũ, ĩgũya diapure surĩro gasiro merã buuadi ããrĩmĩ. ¹⁴Moisés irasirimakũ, iri gosewasiriri peredjarire masĩbiriderosũ, Marĩpu doreri ĩgũrẽ pídeare: “Ãsũ ãrĩduaro irikoa”, ãrĩ pẽmasĩbirinerã ããrĩmã. Daporaguedere Israel bumarã irire buerã, pẽmasĩbema dapa. Cristoyarã dita irire pẽmasĩma. ¹⁵Daporaguedere

Israel bumarã Marĩpu Moisére ĩgũ doreri pídeare buekererã, pẽmasĩrĩ marĩrõ buema. ¹⁶Sugu masakũ marĩ Opũre buremunugãmakũ, marĩ Opũta ĩgũyare pẽmasĩmakũ yãmi. ¹⁷Marĩ Opũ, Õãgũ deyomarĩgũ merã sugũta ããrĩmi. Irasirirã, Õãgũ deyomarĩgũ marĩ merã ããrĩmakũ: “Marĩpu Moisére ĩgũ doreri pídeare marĩ tarinugãdea waja marĩrẽ wajamoãgukumi”, ãrĩ gũĩnabea. ¹⁸Irasirirã marĩ Opũyarã ããrĩsĩã, marĩ Opũ õatarigũ ããrĩrĩrẽ masĩa. Gajerãde marĩ ĩgũyarã ããrĩrĩrẽ masĩma. Irasirigũ marĩrẽ ĩgũ õãgũ ããrĩrĩrõ ããrĩmakũ gããmegũ, ããrĩpereri marĩ okarinũrĩrẽ gorawayumakũ yãmi. Marĩ Opũ, Õãgũ deyomarĩgũ merã sugũta ããrĩmi. ĩgũta marĩrẽ irasũ yãmi.

4 ¹Marĩpu guare bopoñarĩ merã ĩãgũ, guare Jesucristoya kerere weremurãrẽ pídi ããrĩmĩ. Irasirirã piriro marĩrõ gũĩnaturari merã masakare iri kerere werea. ²Guayasiũrõ iririre, masaka ĩãberogue ñerĩ iririre doogorãa. Ārĩgatori merã buebea. Marĩpũya werenĩrĩrẽ gorawayuro marĩrõ buea. Marĩpu ĩũrõ diayema ããrĩrĩ direta pẽmasĩma õãrõ masakare werea, ããrĩpererã guare: “Keoro buema”, ãrĩburo, ãrĩrã. ³Peamegue waamurã dita Marĩpu Jesucristo iridea merã masakare tauri kerere gua wererire pẽmasĩbema. ⁴Īgũsã Jesucristore buremburi waja, wãtĩ i ãmũ marã ñerã opũ ĩgũsãrẽ iri õãrĩ kerere pẽmasĩbirimakũ yãmi. Koye ĩãmerã sĩãgorire ĩãmasĩmerã irirosũ ããrĩmakũ yãmi. Irasirirã Cristo õatarigũ ããrĩrĩrẽ ĩãmasĩbema. Cristo, Marĩpu ããrĩrikurire opagu, Marĩputa ããrĩmi. ⁵Gua Jesucristoya kerere wererã, masaka guare õãrõ gũĩnaburo, ãrĩrã meta yãa. Īgũsãrẽ: “Jesucristo marĩ Opũta ããrĩmi. Īgũrẽta buremurõ gããmea”, ãrĩ werea. Guayamarẽ wererã: “Jesũs guare maĩgũ ĩgũyare weredoredea merã gua mũsãrẽ moãboerã irirosũ mũsãrẽ iritamurã yãa”, ãrĩ werea. ⁶Neõgoraguere ããrĩperero i ãmũgue naĩtĩarõ ããrĩmakũ, Marĩpu: “Boyori waaburo”, ãrĩrĩ merãta boyori waamakũ

iridi āārīmí. Īgūta iriderosū marīya gūñarīgue boyori āārīmakū yāmi. Irasirigu marīrē īgū ōātarigu āārīrīrē masīmakū yāmi. Marī Jesucristo ōātarigu āārīrīrē masīrā, Marīpu ōātarigu āārīrīdere masīa.

**Jesucristore būremurā Marīpu
merā ōārō āārīma, ārī gojadea**

⁷ Gua Marīpu ōātarigu āārīrīrē masīrā, diiarisoro ubu āārīrī soro, ōātariri opari soro irirosū āārā. Irasirirā gajerā, gua Marīpuya kerere weremakū pérā: “Marīpu turatarigu iritamurī merāta marīrē īgūyare werema īgūrē būremuburo, ārīrā”, ārī gūñārākuma.

⁸ Gua noó waarō ñerō tarikererēpu, Marīpu iritamumi, gajerā guare īgūyare wererire pirimakū iribirikōāburo, ārīgū. Irasirirā: “¿Naāsū waarokuri?” ārī gūñarikukererā: “Marīpu marīrē iritamubirikumi”, ārī gūñabea. ⁹ Gajerā guare ñerō irikererēpu, Marīpu guare koregu neō béowāgābemi. Īgūsā guare wējēduarā pámeépkerepu, Marīpu īgūsārē guare wējēdorebemi.

¹⁰⁻¹¹ Jesús i nikūgue āārīmakū, masaka īgūrē wējēma. Irasirirā gua īgūyarā āārīrī waja āārīpereri gua okarinurīrē āārīpererogue gua noó waarō guadere wējēduama. Marīpu gapu Jesúre duputuri okamakū iridi āārīmí. Irasirigu, gua boaburi dupure opakerepu, guare Jesús okari sīrīrē opamakū yāmi gajerā irire masīburo, ārīgū. ¹² Irasirirā gua Jesúya kerere wereri waja gajerā guare wējēma goero āārīkerepu, masā gapu iri kerere būremurā, Marīpu puro perebirī okari opamurā āārā.

¹³ Marīpuya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībú: “Yū Marīpure būremubu. Irasirigu īgūyare werebū”. Guade irasūta būremua. Irasirirā īgūyare werea. ¹⁴ Ire masīa. Marīpu, marī Opū Jesúre boadiquere masūdi āārīmí. Īgūrē masūderosūta marī Jesúyarā āārīmakū, marīdere masīgukumi. Irasirigu marīrē īgū purogue āimuriagukumi īgū merā āārīdoregu. Gua irire masīsīā, musārē īgūyare werea.

¹⁵ Irasirirā musārē iritamuduarā musā ōārō āārīburi i āārīpererire irirā ñerō taria. Wārā gajerādere gua wererire pérā Marīpu Jesús merā ōārō iririre masīmakū gāāmerā, irasū yāa. Irire masīrā, īgūrē: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari sīrākuma.

¹⁶ Irasirirā gua ñerō tarikererā, piriro marīrō gūñaturari merā masakare īgūyare werea. Ūmuriku guaya dupuma turari perewāgākerepu, Marīpu guare gūñaturamakū yāmi. ¹⁷ Irasirirā gua Jesúya kerere wereri waja gua dapore ñerō taririre, Marīpu purugue guare iriburi āsū ārī gūñāa: “Marī ñerō tariri, pereburi āārā. Marīpu purugue nemorō ōārī iriburi gapu neō perebirikoa. Buro usuyari merā īgū puro āārīnīkōārākoa”.

¹⁸ Daporare gua i nikūmarē īārīrē gūñarikubea. Ūmugasima īāña marīrīrē, irogo Marīpu merā āārīburi gūñāa. Gua daporare i nikūmarē īārī, pereakōārākoa. Ūmugasima īāña marīrī gapu āārīnīkōārākoa.

5 ¹ Marī ire masīa. Marīya dupu, marīya wii irirosū āārā. Wii irirosū marīya dupu boamakū, Marīpu gaji wii marīrē sīrōsū gaji dupu ūmugasima dupure sigukumi. Iri dupu, masaka iridea dupu meta āārīrokoa. Irasiriro neō boabiri dupu āārīrokoa. ² Marī i nikūma dupure oparā yujupūrākuturabiri, bujawereri merā ñerō taria. Maama wii marī ōārō āārīburi wiire buro opaduarosū, ūmugasima dupure buro gāāmea. ³ Surīro maamañerē sāñaduarosū iri dupure gāāmea. Surī marīrā āārīduamerā irirosū, dupu marīrā āārīduabea. ⁴ I nikūma dupure oparā yujupūrākuturabiri, gūñariku, ñerō taria. Ñerō tarikererā, marīya dupu, boaburi dupure beoduarā meta yāa. Maama dupu, neō boabiri dupu gapure buro opaduāa. Iri dupure oparā, Marīpu puro īgū merā āārīnīkōārākoa. ⁵ Marīpu marīrē maama dupure opamurā āārīmakū iridi āārīmí īgū puro ōārō āārīburo, ārīgū. Marīrē irire masīburo, ārīgū, Ōāgū deyomarīgūrē marī merā āārīdoregu sīdupuyudi āārīmí.

⁶ Irasirirā Marīpure gūñaturanīkōāa. Ire masīa. Marī i nikūma dupukurā, marī

Opu puro āārībea. ⁷Īgūrē īābirikererā: “Diayeta īgū āriderosūta irigukumi”, āri būremurirē neō piribea. ⁸Gūñaturari merā marīya āārīburire āsū āri gūñāa: “Marī boarā, i nikūma dupure bēorā, marī Opu puro būro usuyari merā āārīrākoa. Irire būro gāāmea marī”. ⁹Irasirirā marī Opure marī merā usuyamakū iriduārā, i nikūgue āārīrā, o īgū purogue āārīrā, īgū gāāmerirē iriduāa. ¹⁰Marī Cristo purogue waamakū, marī āārīpererārē īgū diaye nīdoregukumi marī i nikūgue āārīrā irideare werebu. Irasirigu, marī ōārī irideare, o ñerī irideare keoro weregukumi. Marī, īgū irasiriburire masirā, īgū gāāmerirē iriduāa.

Marīpu merā ōārō āārīrīmarē gojadea

¹¹Irasirirā gopeyari merā marī Opu Jesucristore būremua. Gua masakare īgūsā īgūrē būremumakū gāāmerā, īgūyare werea. Marīpu gua iririre masīmi. Yū, musādere gua iririre: “Ōārō yāma”, āri masīmakū gāāmea. ¹²Yū musārē gojagu, dupaturi guayamarē: “Ōāgorāa”, āri gojagu meta yāa. Guare ōārō masī, usuyari merā gūñaburo, ārīgū, musārē gojāa. Gajerā buerimasā: “Gajerā nemorō ōārā āārā”, āri gūñarā, masaka iūrō direta ōārā irirosū āārīma. Īgūsā āārīrikuri gapure pēmasībema. Guare: “Keoro buebema”, āri werewuamakū, musā īgūsārē ōārō yūjurākoa. ¹³Gajerā gua iririre iārā: “Nīāsūrā yāma”, āri iākerepuru, nīāsūrā meta yāa. Marīpu gāāmerirē irirā, irasū yāa. Pēmasirī merā musārē iritamurā yāa. ¹⁴Cristo suguta marī āārīpererārē maīgū marī ñerī iridea waja marirē boabosadi āārīmī. Irasirirā marī āārīpererā īgū merā boanerā irirosū dujabu. Gua irire gūñarā: “Diayeta āārā”, āri gūñāa. Irasirirā īgūyare pīro marirō yāa. ¹⁵Āārīpererā marī ñerī iridea waja marirē boabosadi āārīmī, marī gāāmerō irinemobirikōāburo, ārīgū. Marī ōārō āārīburire marirē boabosa, masādi āārīmī īgū gāāmerirē iridoregu. ¹⁶Irasirirā īgūrē masīsīā, i ūmu marā

īgūrē masīmerā gajerārē werewuari merā iārā irirosū neō iābea. Iripoeguere yū īgūrē: “Ubu āārīgū, i nikūmūta āārīmi”, āri iāunabu. Dapora gapure īgūrē masīa. ¹⁷Marī Cristoyarā ñajāmakū, Marīpu marirē maama āārīrikurire opamakū iridi āārīmī. Irasirirā marī īgūyarā āārīburi dupuyurogue āārīrikuunaderosū neō āārībea.

¹⁸Marīpu marirē iri āārīpererire irasiridi āārīmī. Iripoeguere marī, Marīpu merā ōārō āārībiriuananerē āārībū. Irasirigu Marīpu, Cristo boari merā marirē īgū merā ōārō āārīmakū iridi āārīmī. Āārīpererā irasū āārīmakū gāāmegū, guare īgūya kerere weredoregu pīdi āārīmī. ¹⁹Iri kere āsū ārā: “Marīpu, Cristo boari merā āārīpererā i ūmu marārē īgū merā ōārō āārīburire pīdi āārīmī. Īgūsā ñerō iridea wajare peremakū iridi āārīmī”. Irasirigu āārīpererārē īgū merā ōārō āārīmakū gāāmegū, guare iri kerere weredoregu pīdi āārīmī. ²⁰Irasirirā Cristore wereboerā īgū iriunerā āārā. Gua īgūyare wererā, Marīpu īgū basi masakare wereboderosūta gua īgūsārē āsū āri werea: “Cristore wereboerā īgūyare wererā yāa. Irasirirā musārē: ‘Marīpu merā ōārō āārīka!’ ” āri werea. ²¹Cristo neō ñerī iribirikerepuru, Marīpu, marī ñerī iridea waja marirē wajamoāboderosū īgūrē iridi āārīmī marirē Cristoyarā āārīdoregu. Īgū gāāmerōsūta īgū irirosū marirē diaye irirā āārīdoregu, irasiridi āārīmī.

6 ¹Gua Marīpuyare moārā āārīsīā, turaro merā musārē: “Marīpu Cristo merā musārē ōārō iritamudeare ubu āārīrīrē irirosū iābēobirikōāburo, ārīrā, īgūyare irinfkōāka!” āri werea. ²Marīpu īgūya werenirī gojadea pūgue āsū ārīdi āārīmī:

Yū musārē: “Ōārō iritamugura”, ārīdeare iriripoe āārīmakū, musā sērērīrē pēbu. Yū tauripoe āārīmakūdere musārē iritamubū, ārīdi āārīmī.”

Irasirirā gua wererire ōārō pēka! Daporare masaka Marīpure: “Yure

iritamuka!” āri sērērārē ĩgũ pėduaripoe āārā. Daporare ĩgũrē: “Yure tauka!” āri sērērārē ĩgũ tauduaripoe āārā, āri werea.

³ Gua Marĩpũyare buerire ñerō werenĩrĩ, ārĩrā, gua neō sugunorē ñerō iribea, ĩgũyare piribokumi, ārĩrā. ⁴ Āārĩpereri gua iriri merā Marĩpure moāboerā āārĩrĩrē gajerārē masĩmakũ gāāmerā, āsũ gapũ yāa. ĩgũyare buegorenarā, ñerō taririre, gua gāāmerĩrē opabirire, ñerō guare waarĩre ōārō merā gũñatura, bokatiũa. ⁵ Gajipoere gajerā guare tārāma. Peresugue biadoboma. Gajipoere wārā masaka nerē, guari merā gainĩma guare wējėduarā. Gajipoere buro poyari merā moābũ. Kārĩrō marĩrō, ũaboari merā moābũ.

⁶ Gua Marĩpure moāboerā āārĩrĩrē masakare masĩmakũ gāāmerā, idere yāa. ĩgũsārē ĩgũyare buerā, ōārĩ direta iriduari merā, diayema āārĩrĩ masĩrĩ merā, bopoñarĩ merā, iritamuduari merā, Ōāgũ deyomarĩgũ guaguere āārĩrĩ merā, diaye maĩrĩ merā, ⁷ diayema āārĩrĩrē wereri merā, Marĩpũ turari merā buea. Sugu masaka ĩgũ mojokuri merā ĩgũ merā gāmekėāduagure kāmuta tarinugāgũ irirosũ gua diayema iriri merā ñerĩrē kāmuta tarinugāa. ⁸ Gua masakare buemakũ, surāyeri guare bremurĩ merā iāma. Gajerā guare bremubema. Surāyeri guare ōārō werenĩma. Gajerā guare ñerō werenĩma. Diayema āārĩrĩrē gua werekerepũ: “Ārĩgatori merā buema”, ārĩma. ⁹ Gajerā guare iāmasikererā: “Ubu āārĩrā āārĩma”, ārĩsĩā, iāmasĩmerā irirosũ iāma. Gua noó waarō gajerā guare wējėduakerepũ, okāa dapa. Guare buro wajamoākererā, wējėbema. ¹⁰ Gua bujawereri merā āārĩkererā, ũsyanĩkōāa. Boporā āārĩkererā, gua buerire pėrārē wajaparire opamakũ irirosũ yāa. Wārĩ i ũmumarē opabirikererā, Marĩpũ merā āārĩpereri ōārĩrē opāa.

¹¹ Guayarā Corinto marā, gua musārē gojarā, gua gũñarĩrē diayeta gojāa.

Musārē gua buro maĩrĩrē masĩmakũ gāāmea. ¹² Gua musārē maĩrĩrē neō piribea. Musā gapũ guare maĩturabea. ¹³ Irasirigu sugu ĩgũ pūrārē wererosũ, musārē āsũ āri weregũra. Yũ musārē diaye maĩrōsũta yudere maĩka!

Marĩpu okanĩgũ marĩ merā āārĩmi, ārĩ gojadea

¹⁴ Cristore burenmerā merā sũrosũ āārĩbirikōāka! Sugu ōārĩrē irigu, ñerĩrē irigu merā ōārō gāmesũribemi. Boyorogue āārĩrā irirosũ Marĩpure masĩrā, naĩtĩārogue āārĩrā irirosũ Marĩpure masĩmerā gāme wapikũmasibema. ¹⁵ Cristo, wātėa opũ merā sũrosũ gũñabemi. Cristore bremugũ, Cristore bremubi merā sũrosũ gũñarĩrē opabemi. ¹⁶ Marĩpure bremurĩ wii ĩgũ āārĩrĩ wii, masaka ĩgũsā bremurĩ keori weadeare pĩburi wii āārĩbea. Marĩ, Marĩpu okanĩgũyare wii irirosũ āārĩsĩā, ĩgũ direta bremua. ĩgũyare wiigue āārĩrōsũta marĩ merā āārĩmi. ĩgũyare werenĩrĩ gojadea pũgue irire āsũ āri weredi āārĩmi:

Yũ ĩgũsā merā āārĩgũ, ĩgũsā watopegue āārĩnĩkōāgukoa. Yũ ĩgũsā Opũ āārĩgukoa. ĩgũsā, yaarā āārĩrākuma, ārĩdi āārĩmi.^b

¹⁷ Irasirigu marĩ Opũ āsũ ārĩnemodi āārĩmi:

Ñerō iririkurārē wapikunemobirikōāka! ĩgũsā ñerĩ iririre iribirikōāka! ĩgũsā irirosũ ñerĩ iribirimakũ, yũ musārē ōārō bokatĩrĩñeā, wapikunĩkōāgukoa.^c

¹⁸ Yũ, Musāpũ āārĩgukoa. Musā yũ pūrā āārĩrākua, ārĩdi āārĩmi marĩ opũ āārĩpererā nemorō turagũ.^d

7 ¹ Yaarā yũ maĩrā, musārē ire werea. Marĩ, i Marĩpu ārĩdeare pėrā, āārĩpereri ñerō iririre, ñerĩ gũñarĩdere pirirā! Irasirirā gopeyari merā ĩgũrē bremu, ĩgũ gāāmerĩ direta irinĩrā!

Pablo, Corinto marā gũñarĩ gorawayudeare gojadea

² Guare maĩka! Gua musārē neō poyanorėbiribũ. Gua bueri merā musārē

^b 6.16 Lv 26.12; Ez 37.27 ^c 6.17 Is 52.11 ^d 6.18 2 S 7.14; 1 Cr 17.13; Is 43.6; Jer 31.9

ñerō irimakū iribiribu. Neō sugunorē musā merāmūrē ārīgatorī merā igūyare āiābiribu. ³Yū irire irasū āriḡū: “Musā guare ñerō werenídea waja opáa”, āriḡū meta yáa. Gua musārē buro maĩrī merā gūñanía. Yū irire musārē weresiabu. Irasirirā marī okará, o boará, suro merāta āārīnīrākoa. ⁴Yū, musā ōārō iriri kerere pégu: “Diayeta yáma”, āri gūñáa. Irasirigū ñerō tarikeregu, gūñatura, buro usuyáa.

⁵Gua Macedonia nikūgue ejarāgueta neō siuñajārī bokabiribu. Noó waaró ñerō taribu. Gajerā gua merā gāme guaseoduama. Musārē gua buenerārē gūñarā, buro gūñarikubū. ⁶Marīpu, bujawereri merā āārīrārē gūñaturamakū irigū gapū Tito gua pūroque ejari merā guare gūñaturamakū irimi. ⁷ḡū gua pūroque ejari direta usuyabiribu. Musā ḡūrē gūñaturamakū irideare ḡū weremakū pérā, buro usuyabu. Musā yure iāduarire, musā yure werewuadeare bujawereri merā āārīrīrē, musā yure gūñarikūre guare weremi. Yū irire pégu, buro usuyanemobū.

⁸Yū musā ñerō irideare musārē gojadupuyudea pū merā yoaweyaripoe bujaweremakū iribu. Irasirigū: “Yū gojabirimakū ōāboyo”, āri gūñabū. Irasū āri gūñakeregu, daporare: “Yū irire gojamakū ōāgorabu”, āri gūñáa. ⁹Irasirigū daporare usuyagu, musā bujaweredeare usuyagu meta yáa. Yū musārē gojadea pūrē buedero puru, musā ñerō irideare gūña, Marīpu gāāmerōsūta bujawereyuro. Musā gūñarīrē gorawayu, ñerō iririre piriyuro. Irī gapū yure usuyamakū yáa. Musārē bujaweremakū irikeregu, neō poyanorēbiribu. ¹⁰Marī ñerō irideare gūñarā, Marīpu gāāmerōsūta bujawere, marī gūñarīrē gorawayu, ñerī iririre pirirā, peamegue waabonerā tausūrākoa. Gajerā i ūmu marā Jesúre buremumerā gapū ḡūsā ñerō irideare bujawerekererā, ḡūsā gūñarīrē neō gorawayubema. Ñerī iririre piribema. Irasirirā peamegue waamurā āārīma. ¹¹Musā gapū musā ñerō irideare gūñarā,

Marīpu gāāmerōsūta bujawereyuro. Irasirirā musā iririre goepeyari merā gūñanugāyuro. Musā ñerō irideare piririre gajerārē buro masīmakū gāameyuro. Musā ñerō irideare gūñariku, buro bujawere, gūiyuro. Irasirirā yure buro iāduayuro. Ñerī irigure wajamoāyuro, ḡū ñerō irideare dupaturi iribirikōāburo, ārīrā. Āārīpereri musā irasiriri merā musā daporare diaye irirā āārīrīrē guare imua. ¹²Irasirigū yū musārē gojadupuyugu, ñerō iridire ḡū ñerō irididere iritamudugū iribu. Musādere iritamubu, iri pūrē gojabu, Marīpu iūrō guare musā ōārō gūñarīrē masiburo, āriḡū. ¹³Irasirirā musā guare gūñaturamakū yáa.

Irasū āārīmakū musā Titore ōārō bokatīrīñeārā ḡūrē usuyamakū iriyuro. Gua irire pérā, musā merā usuyadero nemorō usuyanemobū. Musā ḡūrē ōārō āārīrikumakū iriyuro. ¹⁴Tito musā pūro waaburi dupuyuro yū musā merā usuyarire ḡūrē werebū. ḡū roque ejamakū, yū āriderosūta ḡūrē ōārō iriyuro. Irasirigū yū ḡūrē weredeare guyasīrībea. Gua musārē diayema āārīrī direta wererosūta gua Titore musāyamarē weredeade diayeta āārībā. ¹⁵Musā pūroque ḡū ejamakū, āārīpererā buremurī merā ḡūrē ōārō bokatīrīñeāyuro. Goepeyari merā ḡū dorerire iriyuro. Musā irasirideare gūñagū, musārē maidero nemorō maīnemomi. ¹⁶Yū, musā ōārō iririre masīsīā, “Ōārō yáma”, āri, buro usuyáa.

Gajerārē ḡūsā gāāmerīrē siburimarē gojadea

8 ¹Gwayarā, gua musārē ire masīmakū gāamea. Marīpu Jesúre buremurī buri marārē Macedonia nikūgue āārīrārē ōārō iritamumi. ²ḡūsā buro ñerō tarikererā, gajerārē iritamuma. Buro bopokererā, ḡūsāya niyerure maĩrō marīrō, buro usuyari merā ḡūsārē siburire neeōnama. ³ḡūsā gāāmerō āārīpereri ḡūsā sirō bokatīūrō sikererā, sinemonama. Yū, ḡūsā irasirideare masīa. Irasirigū musārē

irire werea. ⁴Marîpuyarârê boporârê iritamuduarâ, îgûsârê sîduaire guare: “Âîabosaka!” ârî sêrêma. ⁵Irasû ârîrâ, gua gûñadero nemorô ôârô yâma. Niyerure îgûsâ sîburire neeôburi dupuyuro marî Opure: “Mû gâamerî direta iriduakoa”, ârîma. Pârû guare: “Marîpû gâamerôsûta musâ dorerire irirârâ” ârîma. ⁶Îgûsâ irasirideare îârâ, gua Titore musâ puro Corintogue waadorebû. Iro dupuyuro musâ purogue âârîgû, boporârê iritamuburire niyerure sêrê, neeônugâdi âârîmî. Irasirirâ, musâ ôârô irinugâderosûta irire odonûburo, ârîrâ, îgûrê iriua. ⁷Musâ Marîpuyare âârîpererire ôârô yâa. Îgûrê diayeta buremua. Îgûya kerere îgû masîrî sîrî merâ keoro buea. Îgû gâamerôsûta gajerârê ôârô iritamudûa. Guare burô maîa. Irasirirâ musâ i âârîpererire ôârô irirosûta musâ boporârê sîburi neeôridere ôârô irika!

⁸Yû irire musârê irasû ârîgû, turaro merâ: “Îgûsârê niyeru sîka!” ârîgû meta yâa. Macedonia marâ boporârê ôârô iritamudeare werea, îgûsâ irirosû musâde diayeta maîrî merâ boporârê iritamuduarire masîduagû. ⁹Ire musâ masîa. Marî Opû Jesucristo marîrê burô maîgû, marîrê ôârô iritamudi âârîmî. Âârîpereri ûmugasiguema ôârîrê opagu âârîkeregû, marîya âârîburire i nikûguere aarîgû, bopogu irirosû aaridi âârîmî, marîrê âârîpereri ûmugasiguema ôârîrê opaburo, ârîgû.

¹⁰Irasirigu yû musârê: “Âsû irimakû ôagorabokoa”, ârî gûñarîrê weregura. Musâ gapû si bojori merâ gajî makâ marâ dupuyuro boporârê niyeru sîburire usuyari merâ neeôpurorisiabû. ¹¹Irasirirâ musâ usuyari merâ neeôpuroriderosûta daporare sîyuarikûka! Wâro oparâ, wâro sîka! Mêrôgâ oparâ, mêrôgâ sîka! ¹²Usuyari merâ musâ sîduaropâ sîmakû, Marîpû musâ merâ usuyagukumi. Wâro opamerârê wâro sîdorebemi.

¹³Yû musârê: “Boporârê iritamuka!” ârîgû, “Îgûsâ gapû wâro oparâ dujaburo, musâ gapû boporâ dujaka!” ârîgû meta yâa. ¹⁴Âârîpererâ surosû âârîrikuburo, ârîgû, irire irasû ârâ. Daporare musâ opari merâ îgûsârê iritamumasia. Pûrugue musâ gâamerîrê opabirimakû, îgûsâde musârê iritamumasîrâkuma. Musâ irasû gâme sîrâ, musâ gâamerîrê opapeokôârâkoa. ¹⁵Marîpuya werenîrî gojadea pûgue marî gâme sîrîrê âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Wâro opadi gajigu nemorô opabirimi. Mêrôgâ opadide mêrôgâ opakeregû, îgû gâamerîrê opapeokôami”, ârî gojasûdero âârîbû.

Tito îgû merâmarâ merâ Corintogue waadea

¹⁶Yû musârê burô iritamuduarosûta Marîpû Titore musârê iritamuduamakû yâmi. Irasirigu Marîpure usuyari sîa. ¹⁷Tito, gua îgûrê musâ purogue waadoreburi dupuyurogueta musârê iritamugû waaduasiadi âârîmî. Irasirigu, gua îgûrê waadoremakû pégû: “Jân, waagura”, ârî yujûmi.

¹⁸Îgû merâ gajigu marîyagure iriua. Âârîpererogue Jesûre buremurî buri marâ îgûrê: “Marîpû masakare Jesucristo iridea merâ tauri kerere ôârô buemi”, ârî werenînurâ. ¹⁹Îgûrêta beyenerâ âârîmâ, niyerure boporâ purogue gua âîâmakû guare wapikuburo, ârîrâ. Iri niyerure musâ gajerâ merâ neeôdeare gua boporârê sîmakû îârâ: “Marî Opû marîrê ôârô iritamugû yâmi”, ârîrâkuma. Marî îgûsârê burô iritamuduarire masîrâkuma. ²⁰Gua iri niyerure wâro musâ neeôdeare ôârô kore, boporârê keoro sîrâkoa, gajerâ guare: “Keoro iribirima”, ârî werewaabirikôaburo, ârîrâ. ²¹Gua marî Opû îûrô, masaka îûrôdere diayemarê iriduâa.

²²Irasirirâ Titosâ merâ gajigu marîyagure iriua. Gua, îgû gajerârê ôârô iritamumakû wârî îabû. Irasirigu

⁸ 8.15 Exodo 16.13-18: Iripoeque Israel bumarâ masaka marîrôgue waagorenamakû, ûmurikû Marîpû îgûsârê manâ wâikuri baari sîdi âârîmî. Irasirigu Marîpû dorederosûta Moîsês îgûsârê irire keoro seadoredi âârîmî, îgûsâku îgûsâ baaburire opaburo, ârîgû.

daporare musâ gajerârê iritamuduarire pêsîâ, îgû dupuyuro musârê iritamudadero nemorô iritamugû waaduami. ²³Masaka Titoyamarê sêrênamakû, îgûsârê âsû ârî yujuka: “Pablo merâmû, îgû merâ moâgû âârîmi musârê iritamubu”, ârîka! Gajerâ îgû merâ waamurârê sêrênamakû, âsû ârîka: “Jesûre buremurî buri marâ iriuanerâ âârîma. Cristoyare iriri merâ gajerârê Cristore: ‘Ôâtariimi’, ârî, usuyari sîmakû yâma”, ârîka! ²⁴Irasirirâ gua Titosârê: “Corinto marâ musârê ôârô bokatîrîneârâkuma”, ârî wererosûta ôârô bokatîrîneâka! Musâ irasiririre pêrâ, îgûsârê iriuanerâ musâ îgûsârê maîrîrê masîrâkuma.

Jesûre buremurârê niyeru sîburi neeôrîrê gojadea

9 ¹Yû musârê gojagu: “Îgûsâ gajerâ Jesûre buremurârê niyeru sîburi neeôrîrê masîsîama. Irasirigû irire gojanemobea”, ârî gûñâa. ²Yû, gajerârê musâ iritamuduarire masîsîâa. Irasirigû usuyari merâ Macedonia nikû marârê âsû ârî werebû: “Si bojorire Corinto marâ Acaya nikûgue âârîrâ, gajerâ Jesûre buremurârê boporârê iritamuduasîama”, ârîbû. Irire pêrâ, wârâ Macedonia nikû marâde musâ irirosû usuyari merâ îgûsârê iritamuduaama. ³Yû Macedonia nikû marârê: “Corinto marâ niyeru sîrâkuma”, ârîderosûta waamakû gâamea. Irasirigû iri niyeru musâ sîduarire yû musâ pûroge ejaburi dupuyuro neeô odosiaburo, ârîgû, Titosârê iriua. ⁴Yû Macedonia nikû marâ merâ musâ pûroge ejagu, musâ sîduarire neeô odobirimakû îâgû, gûyasîrîbokoa. Yû îgûsârê: “Corinto marâ boporârê sîrâkuma”, ârîdero purû musâ sîbirimakû îâgû, gûyasîrîbokoa. Musâde irasûta gûyasîrîbokoa. ⁵Irasirigû: “Yû musâ pûroge ejaburo dupuyuro Titosârê iriupurorigura”, ârî gûñâa. Îgûsâ irogeue ejarâ, musârê iritamurâkuma musâ:

“Sîrâkoa”, ârîdeare iri odoburo, ârîrâ. Irasirirâ gua musâ pûroge ejamakû, gua musârê sîdoroero marîrô musâ gajerârê sîduarire burô iritamuduari merâ, neeô odosiârâkoa.

⁶Ire gûñaka! Mêrî yeri otedi, mêtîgâ duka seagukumi. Wâri yeri otedi, wâri duka seagukumi. Iri irirosû marî boporârê mêtîgâ sîmakû, Marîpu marîrê mêtîgâ sîgukumi. Wâro marî sîmakû, wâro sîgukumi. ⁷Irasirirâ musâ: “Ôôpâ sîgura”, ârî gûñaderosûta sîka! “Sîduabirikerepura, yare sîdorema. Irasirigû sîgûkoa”, ârî gûñarô marîrô sîka! Marîpu, usuyari merâ sîrârê maîmi. ⁸Âârîpereri ôârîrê musârê sîmasîmi musâ gâamerîrê opapeokôâburo, gajerâdere musâ opari merâ ôârô iritamunîkôâburo, ârîgû. ⁹Marîpuya werenîrî gojadea pûgeue irire âsû ârî gojasûdero âârîbû:

Ôâgû boporârê wâro sîmi. Îgûsârê ôârô iritamurî neô perebirîkoa.^f

¹⁰Marîpu, oterimasûrê oteri koyere îgû oteburire opamakû yâmi. Oterimasû irire otedero purû, Marîpu îgû otedearê dukakumakû yâmi masaka baaburire. Irire irirosû musârê âârîpereri musâ boporârê sîburire opamakû irîgukumi. Irire sîdero purû, musâ opadero nemorô musâ boporârê sînemoburire opamakû irîgukumi. ¹¹Marîpu musârê âârîpereri ôârîrê opamakû irîgukumi gajerârê wâro sîburo, ârîgû. Irasirirâ gua iri niyerure musâ neeodeare marîyarâ boporârê sîmakû îârâ, Marîpure usuyari sîrâkuma. ¹²Musâ îgûsârê iritamurâ, îgûsâ gâamerîrê direta sîrâ meta yâa. Marîpure: “Ôâtaria, mu îgûsârê guare sîmakû iriri”, ârî, usuyari sîmakû yâa. ¹³Musâ îgûsârê iritamumakû îârâ: “Corinto marâ Cristoyare ôârô yâma. Guare wâro sîrâ, gajerâdere ôârô sîma”, ârîrâkuma. Irasirirâ Marîpure burô usuyari sîrâkuma. ¹⁴Îgû musârê ôârô iritamurîrê masîrâkuma. Irasirirâ musârê burô maîrî merâ musâya âârîburire îgûrê sêrêbosarâkuma.

¹⁵Marîpu Jesucristo merâ marîrê ôâtariro iridi âârimî. Îgû irasû irideare marî werenîrî merâ wereduarâ, werepeomasîna máa. Irasirirâ Îgûrê: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyari sía.

**Pablo îgû Jesús buedoregu
pîdi âârîrîrê gojadea**

10 ¹Yû Pablo musârê gaji weregura. Ire weregu, Cristo turîro marîrô bopoñarî merâ werederosûta musârê wereduâa. Surâyeri musâ puro âârîrâ, yûre âsû ârîñurâ: “Marî merâ âârîgû, turabi ubu âârîgû irirosû marîrê weremi. Gajerogue âârîgû, marîrê buro turari merâ were gojami”, ârîñurâ. ²Irasirigu musârê âsû ârî werea. Yû musâ pûroge ejamakû, yûre turaro merâ weremakû iribirikôaka! Gajerâ musâ watopegue âârîrâ guare: “I ûmu marâ irirosû Îgûsâ gâamerî direta irirâ yâma”, ârîñurâ. Irasû ârîrârê turaro doreri merâ weregura. ³Gua i ûmugue âârîkererâ, guare îaturîrârê wererâ, i ûmu marâ irirosû iribe. ⁴I ûmu marâ Îgûsâ turaro merâ Îgûsârê îaturîrârê tarinugâmurâ werema. Gua gapu Marîpu doreri merâ Îgûsârê werea, Îgûyare ârîgatori merâ gûñarîrê: “Diaye âârîbea”, ârî masîburo, ârîrâ. ⁵Iri doreri merâ Marîpuyare: “Diaye âârîbea”, ârîrârê diayema âârîrîrê masîmakû irimasîa. “Masîtaria”, ârî gûñarârê âârîpereri Îgûsâ gajerârê Marîpure masîbirimakû iririre pirimakû irimasîa. Iri doreri merâ âârîpereri Îgûsâ gâamerô gûñarîrê pirimakû irimasîa, Cristo gapure gûña, Îgû gâamerî direta iriburo, ârîrâ. ⁶Musâ: “Îgû dorerire tarinugâbirikoa”, ârîdero puru, iri dorerire tarinugâgûñorê gua wajamoâmasîa.

⁷Musâ gajerârê îârâ, Îgûsâ irirîkuri direta îârâ yâa. Îgûsâ gûñarî gapure neô îamasîbea. “Cristoyagu âârâ”, ârîgûno guadere: “Cristoyarâ âârîma”, ârî masîdorea. ⁸Yû musârê: “Marî Opû guare Îgûyare buedoregu pîmî”, ârî werekeregu, irire gûyasîrîbea. Guare irasû buedoregu, musârê iritamudoregu pîmî. Musârê poyanorêdoregu meta

pîmî. ⁹Yû musârê gojagu, yû gojari merâ gûkamakû iriduagu meta yâa.

¹⁰Surâyeri musâ watopegue âârîrâ âsû ârîma: “Pablo marîrê gojagu, buro turari merâ doremi. Irasîrikeregu, marî merâ âârîgû, turabi ubu âârîgû irirosû marîrê weremi”, ârîma. ¹¹Irire irasû ârîgûñorê âsû ârî weregura: “Gua gajerogue âârîrâ, musârê: ‘Âsû irirâra’, ârî gojaderosûta musâ pûroge ejarâ, irire irirâkoa”.

¹²Surâyeri musâ watopegue âârîrâ Îgûsâ basi: “Marî gapu ôârô masîa, gajerâ nemorô âârâ”, ârî gâme werenîma. Irasû ârî werenîkererâ, masîbema. Gua gapu Îgûsâ irirosû gua basi gua iririre neô werenînabea. ¹³Irasirirâ gua musârê wererâ, Marîpu guare buedoregu pîdea direta werea. Gajerârê Îgû pîdeare irirâ meta yâa. Îgûta guare pîmî musâdere buedoregu. ¹⁴Irasirirâ, Îgû guare buedoregu pîderosûta musârê Cristoya ôârî kerere buepurorirâ ejabu. Iroge musârê buerâ ejarâ, Îgû guare dorederosûta iribu. ¹⁵Îgû guare buedoregu pîderosûta iririre wererâ, keoro werea. Gajerâ iririre: “Gua iriri âârâ”, neô ârîbea. Musârê buerâ, musârê Cristore buremunemomakû gâamea. Musâ buremunemomakû îârâ, Marîpu guare dorederosûta irirâ, gajerâ musâ pûroge âârîrâdere buerâkoa Cristore buremuburo, ârîrâ. ¹⁶Puru yoarogoe marârê Marîpu Jesucristo merâ masakare tauri kerere pémerârê buerâ waarâkoa. Gajerâ iri kerere buederoguerê buerâ waa: “Gua bueri gapure pérâ, Jesucristore buremunugâma”, ârîrâ meta yâa.

¹⁷Marîpuya werenîrî gojadea pûge âsû ârî gojasûdero âârîbû: “Neô sugu: ‘Gajerâ nemorô masîgû âârâ’, ârîbirikôaburo. Irasû ârîrôno irigu marî Opû gapure: ‘Turatarigu âârîsîâ, marîrê ôâtariro iridi âârîmî’, ârîburo”, ârî gojasûdero âârîbû. ¹⁸Sugu Îgû basi: “Ôârô yâa”, ârî werenîrî wajamâa. Marî Opû: “Ôârô yâmi”, ârî îâsûgû gapu diayeta ôârô irigu âârîmî.

**Pablo ârîgatori merâ
buerimasâyamarê gojadea**

11 ¹Daporare musârê mérôgâ yaamarê ârîmoâmagû irirosû

were gojagura. Yu irasū āri gojarire gariborero marirō buemakū gāamekoa. ²Maripu musārē maīrōsūta yude buro maia. Musā yu magō irirosū āārā. Cristo musā marāpu āārību irirosū āārīmi. Irasirigu, yu magō gajerā ūma merā neō ñerō iribeo sugureta marāpukumakū gāamegū irirosū, yu musārē Cristoyarā dita āārīmakū gāamea. ³Irasū gāamekeregu: “Eware iripoege waaderosū īgūsādere waabokoa”, āri gūñarikua. Wātī, pirū irirosū deyoa, īgū masirī merā ārigatomakū pēgo, Maripu dorerire tarinūgādeo āārīmō. īgū iriderosū gajerā musārē ārigatomakū pērā, musā gūñarīgue Cristoya direta musā iriduare piribokoa. ⁴Musā āsū yāa. Gajerā musā puro ārigatori merā buerā ejamakū, īgūsā buerire ōārō pēsuyua. īgūsā Jesúyamarē, Ōāgū deymarīgū musā bokatirīñeādiyamarē, Maripu Jesús merā masakare tauri kerere gua musārē buedea irirosū īgūsā buebirikerepuru, īgūsā buerire pé buremua. ⁵īgūsā musārē buerā: “Gua gajerā Jesús buedoregu pīnerā nemorō masia”, āri péñakuma. Yu gapu: “Jesús yure īgūyare buedoregu pīmi. Irasirirā yure masitarinūgabema”, āri péñāa. ⁶Yu ōārō wererimasū irirosū werebirikeregu, Maripu werenirirē ōārō masia. Yu masirirē, āārīpereri yu īgūyare iriri merā musārē masīmakū iribu.

⁷Yu musārē Maripu Jesús merā masakare tauri kerere buegu: “Niyeru sika!” neō āri sērēbiribu. Ubu āārīgū irirosū moā wajata baabu, musārē Marīpuyare ōārō masīburo, ārigū. ŹYu irasiridea ōāberi? ŹNaásū gūñarī? ⁸Gajerā Jesúre buremurī buri marā yure niyeru sīma musārē bueburo, ārirā. īgūsā sirirē ñeābu musārē iritamubu. Irire ñeāgū, īgūsāya niyerure ēmawāgāgū irirosū péñabu. ⁹Musā merā āārīgū, gajino yu gāāmerirē opapeobirikeregu, musārē niyeru neō sērēbiribu. Marīyarā Macedonia nikū marā yu gāāmerīnorē āijama. Irasirigu musārē: “Niyeru sika!” neō āri garibobiribu. Pūruguedere musārē neō garibobirikoa. ¹⁰“Cristo

weregu, diayeta weredi āārīmī”, āri masia. īgū diaye werederosūta yude musārē niyeru sērēbirideare diayeta werea. Neō sugū āārīperero Acaya nikūgue āārīgūno i musārē yu sērēbirideare wererire: “Diaye werebemi”, ārimasībirikumi. ¹¹Musārē yu sērēbirideare wererire pērā, Źnaásū gūñarī musā? “Pablo guare maibirisā, irasū āri weremi”, Źārī gūñarī? āārībea. Musārē maia. Maripu irire masīmi.

¹²Irasirigu yu musārē irinūgāderosūta iriwāgānikōāgura. “Gajerā Jesús buedoregu pīnerā nemorō masia”, ārigatorā musārē bueri waja niyeru wajataduama. Gua gapu īgūsā irirosū wajataduabea. Irasirirā īgūsā: “Guade Pablosā irirosūta yāa”, neō ārimasībema. ¹³“Jesús buedoregu pīnerā āārā”, ārirā, ārigatorā yāma. “Diayeta Jesús buedoregu pīnerā āārīma”, āri gūñamakū iriduārā āārisiā, masakare ārigatoma. ¹⁴Yu gapu īgūsā irasirimakū iākeregu: “ŹNasirimurā irire irasū yārī?” āri gūñabea. Wātēa opu Satanāde Marīpure wereboegu irirosū deyoami masaka īgū ārigatorire: “Diayeta āārā”, āri gūñamakū iriduagu. ¹⁵Irasirirā ārigatori merā buerimasā wātirē moāboerā īgū irirosū yāma. Ñerā āārīkererā, īgūsā irigatori merā masakare: “Marīpure moāboerā āārīma, ōārō yāma”, āri gūñamakū iriduama. Daporare masaka īgūsārē: “Ōārā āārīma”, āri gūñakerepuru, pūrugue āārīpereri īgūsā ñerō iridea waja buro wajamoāsūrākuma.

Pablo, īgū ñerō tarideare gojadea

¹⁶Dupaturi musārē ire were gojagura. Neō sugū yure: “Niārīmasū āārīmi”, āri gūñabirikōāka! Irasū āri gūñarā: “Niārīmasū irirosū werenīburo”, ārika! Irasirigu mērōgā yu basi werenīgura. ¹⁷Yu irasū werenīgū, niārīmasū irirosū werenīgū yāa. Marī Opu yure: “Irire wereka!” āribirimi. ¹⁸Wārā masaka i ūmuma direta gūñakererā, īgūsā iririre: “Ōārō yāa”, ārima. Yude īgūsā irirosū musārē yu ōārō iririre weregura. ¹⁹Musā basi: “Masītaria”, ārikererā, niārīmasā

irirosū werenírá bueri gapure gariborero marírō péa. ¿Nasirirá ĩgūsārē ōārō péri? ²⁰Ĩgūsārē moāboerārē dorerosū musārē buro dorekerepuru, ārīgatori merā musāyare āiakerepuru, musārē oparā irirosū dorerā ĩgūsā gāāmerī direta gūñakerepuru, musārē: “Ubu āārírā āāríma”, ārī ĩābéokerepuru, musārē guyasírímakū iriduarā musāya wayupārārērē pákerepuru, āārīpereri ĩgūsā irasiririre gariborebirikoa musā. ²¹Musārē irasirirá, ñerō irirā yáma. Gua gapu ĩgūsā irirosū musārē neō irasiribiribokoa.

Yu ĩgūsā irirosū musārē ñerō iribirikeregu, niārímasū ĩgū iririre: “Ōārō yáa”, ārī werenígū irirosū musārē āsū ārī weregura. ²²Ĩgūsā: “Hebreo masaka āārā”, ārīma. Yude hebreo masakuta āārā. “Israel bumarā āārā”, ārīma. Yude Israel bumuta āārā. ĩgūsā: “Abraham parāmerā āārā”, ārīma. Yude Abraham parāmita āārā. ²³Ĩgūsā: “Cristore moāboerā āārā”, ārīma. Yu tamerā ĩgūsā nemorō Cristore moāboegu āārā. ĩgūyare ōārō yáa. Yu basi niārímasū irirosū wereníkeregu, yu ōārō iririre āsū ārī werenemogura. Yu Cristoyare irigu, ĩgūsā nemorō moātarinugābu. Cristoya kerere wereri waja ĩgūsā nemorō peresugue biadobosūbu. ĩgūsā nemorō tárāsūbu. Wári masaka yure wējēboyama. Irasirigu mērōgā merā taribu yu boaboderore. ²⁴Su mojómagora judío masaka yure ñeāma. ĩgūsā yure ñeārikū, treinta y nueve gora tárānama. ²⁵Urea gajerā yure ñeā, yuku merā páma. Suñarō masaka ũtāyeri merā yure deama. Urea doóriduparu merā mirību. Suñarō mirīgū, sunu, su ñami taboa maji weka wádiyaguere bá payanību. ²⁶Yu wári makārīguere buegorenagū waanabu. Yu buegorenamakū, goetaribu. Diarigue yu mirírī, yure yajari, yaa nikū marā judío masaka, judío masaka āārīmerāde yure ñerō iriduari, makārīgue, masaka marírōgue yure wējēduari, wádiyague mirīboama goetaribu. “Mu merāmarā āārā”,

ārīgatorāde yure ñerō irima goetarima. ²⁷Cristoya kerere weregu, buro moā wajata baabu. Irasū moāgū, ñerō taribu. Waja pūrīkerepuru, irasū moāníkōābu. Gajipoere baaboiritaunokōābu. Nemesibubu. Gajipoere baabiritaunokōābu. Gajipoere buro yusamakū, gaji suri sāñanmoburi marību.

²⁸Irasū āārímakū ũmuriku Jesúre buremurī buri marārē āārīpererogue āārírārē gūñarikua. ²⁹Irasirigu sugu gūñaturabi āārímakū ĩāgū, yu basi gūñaturabi irirosū péñáa. Jesúre buremugūrē ñerō irimakū irirā merā gua, Jesúre buremugūrē guyasírísāa. ³⁰Musārē yaamarē werenemogu, yu turabi āārírírē masīburo, ārīgū, yure waadeare weregura. ³¹Marī Opū Jesús Pagu, yu musārē ārīgatori marírō merā yaamarē wererire masīmi. ĩgūrēta: “Turatarigu āārā”, ārī, usuyari síníkōārō gāāmea. ³²Yu Damascogue āārímakū, iro marā opu Areta wāikugu dokamu yure ñeāduadi āārādimi. Yure ñeāduagu, iri makā turogue ĩgūsā ũtā majírī merā weadea sārírōma disipuroriku surarare koredoredi āārímí. ³³Yu merāmarā gapu puui wári puui merā iri sārírō āārírī gobegue yure yótaudijuma. Irasirigu, ĩgūsā iritamurī merā yure ñerō iriduarārē duriwāgākōābu.

Pablo kērō irirosū ĩgū ĩadeare gojadea

12 ¹Marī basi: “Ōārō masía”, ārī werenígorenarī wajamaríkerepuru, marī Opū Jesús kērō irirosū yure ĩmudeare, ĩgū yure masímakū irideare werenemogura. ²Yu Cristore buremunugādero puru, Marīpu yure ũmugasigue ĩgū āārírōgue āīmuriāmi. Irogue āīmuriadero puru, catorce bojorigora taria. Yu dupu merā, o yu yujupūrā merāta iroguere waagú waakuyo, masibirikoa. Marīpu dita masīmi. ³⁻⁴I gapure masía. Yure irogue āīmuriagu, paraíso wāikurogue āīmuriāmi. Yu dupu merā, o yu yujupūrā merāta yure irogue āiāgu, āiāgukumi, masibirikoa. Marīpu suguta irire masīmi. Yu irogue āārīgū, ĩgū

masaka iripoege neō masibirideare werenírírē pébu. Iri, ígū neō sugu masakure weredoreri meta āārībú.⁵ Iroguere ígū yure āimuríadeare guyasírírí marírō musārē weremasía. Yaama gapure weregu, guyasíríbokoa. Irasirigu yu turabi āārírí direta werenemogura.⁶ Yu basi yaamarē wereduamakū, yu werenírí diaye āāríbokoa. Niārīmasū werenírí irirosū āāríbiríbokoa. Yaamarē weremasíkeregu, werebiríkoa musā yure: “Gajerā nemorō ōāmí”, ārī gūñabiríkōāburo, ārīgū. Yu iririkurire iādero puru, yu bueri gapure pédero puru, musā yure: “Ōāgorami”, ārī gūñamakū gāamea.

⁷ Marípu yure ímudea ōataribu. Yu irire gūñagū: “Gajerā nemorō masía”, ārī gūñabokuyo. Marípu gapu irire gūñabiríkōāburo, ārīgū, wātēa opu Satanás yaa dupure pūrīrikumakū iririre kāmubiridi āārīmí. Iri pūrírí poraru űājārōsū pūrīa.⁸ Urea yu marí Opure: “Yure i pūrírírē tauka!” ārī sērēadibu.⁹ Ígū gapu yure āsū ārīma: “Murē maísía, ōārō iritamugura. Yu murē iritamuírí neō perebiríkoa. ‘Turabea’, ārī gūñagūnorē yu turari merā ōārō iritamua gajerā yu turarire masīnemoburo, ārīgū”, ārīmi. Irasirigu yu turabi āārírírē usuyari merā weregukoa Cristo ígū turari merā yure ōārō iritamuníkōāburo, ārīgū.¹⁰ Irasirigu Cristoyagu yu āārírí waja pūrírí merā turabi āārísía, usuyari merā irire bokatíua. Gajerā yure űerō wereníkererepu, yu gāamerírē opabíkereregu, gajerā yure űerō iríkerepu, yure űerō waakererepu, usuyari merā irire bokatíua. Āsū āārā. Yu, turari opabírimakū, Cristo gapu yure ígū turarire opamakū yāmi űerō taririre bokatíúburo, ārīgū. Irasirigu usuyāa.

**Pablo Corinto marārē Jesúre
buremurārē ígū gūñarikurire gojadea**

¹¹ Yu basi yaamarē werenígū:
“Niārīmasū irirosū werenígū iribu”, ārī gūñāa. Musā gapu yure irasírimakū iribu. Musā yaamarē ōārō werenímakū,

ōāgorabokuyo. Musā yure ōārō wereníbiríkererepu, “Ubu āārígū āārímí”, āríkererepu: “Jesús buedoregu pínērā āārā”, ārígatorā yu nemorō āāríbema.¹² Yu musā puro āārígū, musārē buro iritamuduari merā, wári Marípu turari merā iririre iri ímubu, diayeta Jesús buedoregu pídi āārírírē masíburo, ārīgū.¹³ Gajerā Jesúre buremurí buri marārē, musādere sūrosū iribu. Yaa āāríburire musārē niyeru wajaseabiribu. Musā péñamakū, ĩiri musārē űegorari? Iri musārē űemakū, musārē: “Irire kátika!” ārī sērēa.

¹⁴ Pea musā purogue ejasiabu.
Daporare dupaturi yu iroguē waaburire āmugū yāa. Iroguē ejagu, musārē:

“Niyeru yure sika!” ārī sērēbiríkoa.
Musāyare gāamebea. Cristoya gapure musā irituyanemomakū gāamea. Āsū āārā. Pagusāmarā ígūsā pūrārē masūrā, ígūsā gāamerírē síma. Pūrā gapu pagusāmarārē ígūsā gāamerírē síbema.¹⁵ Irasirigu musārē yu pūrā irirosū āārírārē iritamugū āārípereri yu oparire símakū ōārokoa. Musāyā āāríburire, āārípereri yu turari merā musārē buro iritamuduakoa. Musārē yu buro maíkererepu: “Ígūsā gapu yure sirígā maíma”, ārī gūñāa.

¹⁶ Surāyeri musā watopegue āārírā, yu musārē sērēbirídeare masíkererā, āsū ārīma: “Guare sērēbiríkereregu, ārígatori merā guayare āiadi āārímí”, ārīma.¹⁷ ĩMusā purogue yu iriunerā ārígatori merā musāyare yure āriyuri? Musā masíkoa. Neō gajino musāyare āiríbirinerā āārímā.¹⁸ Irinuge Titore musā purogue waadorebu. Gajigu maríyagure ígū merā iriubu. Tito musā merā āārígū, ĩgajino musāyare ārígatori merā āārí? Musā masíkoa. Neō āābiridi āārímí. Ígū yu irirosūta musārē iritamuduagu āārímí.

¹⁹ Gajipoe irirā, yu musārē gojarire buerā: “Pablosā ígūsāyamarē wereri merā guare: ‘Ōāgorama ígūsā’, ārī gūñadorerā yāma”, ārī gūñabokoa. Āāríbea. Gua Cristoyarā āārā. Irasirirā Marípu íūrō musārē diayeta

werea. Yaará yu maírā, āārīpereri gua iriri merā musārē iritamuduaá Cristoyare irituyanemoburo, āírā. ²⁰Yu musārē gūnarikua. Gajipoe irirā, yu musā pūroge ejamakū, yu gāāmerōsū iribiribokoa. Irasirigu yude musā gāāmerōsū iribiribokoa. Gajipoe irirā gāme guaseorikurā, gajerārē iaturirikurā, mata guarikurā, musāya āārīburi direta gūnarikurā, gajerārē ñerō kere wererikurā, ñerō ārī werewuarikurā, “Gajerā nemorō āārā”, ārī weregorenarā, musā nerērōge noó musā gāāmerō iririkurā āārībokoa. Gajipoe irigu irasū āārírārē bokajabokoa, ārīgū, irasū ārī gūnarikua. ²¹Irasirigu yu musā pūroge dupaturi ejamakū, Marīpu musā ñerō iririkurā waja yure gūyāsīūrō tarimakū iribokumi. Wārā musā iro dupuyuroge gūnarīgue ñerī opadeare, ūma nome merā, nome ūma merā ñerō irideare, musā noó gāāmerō gūyāsīūrī ñerī irideare piriduario marīrō iriwāgāmakū iāgū, buro bujawereri merā oregukoa.

Pablo: “Āsū irika!” ārī ōādotētūnudea

13 ¹Dapora yu musā pūroge waarī merā ūrea waarokoa. Irasirigu musārē: “Marīpuya werenīrī gojadea pūge gojaderosūta āārīpereri iri gāāmea”, ārī werea. Iri pūge āsū ārī gojasūdero āārībū: “Pērā, o ūrerā sugū ñerō irideare iānerā oparāguere weresārō gāāmea”, ārī gojasūdero āārībū. ²Iro dupuyuro yu musā pūroge āārīgū, musā āārīpererā pēuroge ñerō irirārē: “Wajamoāgura pama. ³Yu pūru ejagu, musārē irireta werebu doja. Daporadere yorogue āārīkeregū, gopepyaro merā irireta were gojāa doja. Mērōgā pūru musā puro dupaturi waagū, yu werederosūta ñerō irirārē diayeta wajamoāgura pama. ³Yu irasirimakū iārā, ire masīrākoa. Yu musārē Cristo yure gūnarī sīrī merā werea. Cristo turabi āārībemi. Īgū turari merā musā watopegue ñerō irirārē wajamoāgukumi, Īgūsā ñerō iririre

piriburo, ārīgū. ⁴Diayeta āārā. Īgū turari opabi irirosū curusague pábiatūsū, boadi āārīmī. Irasū boakeregu, daporare Marīpu turari merā okami. Guade Īgū āāriderosūta turamerā āārā. Irasū āārīkererā, Cristoyarā āārīsā, Marīpuya turari merā okāa Īgū turari merā musārē iritamumurā.

⁵Irasirirā musā basi: “ĪDiayeta Jesucristore piriro marīrō būremurī yu?” ārī gūñaka! Diayeta musā Jesucristoyarā āārīmakū, Īgū musā merā āārīmī. ⁶Diayeta gua Jesucristoyarā, Īgū buedoregu pīnerā āārīrīrē musārē masīmakū gāāmea. ⁷Irasirirā ñerō iribirikōāburo, ārīrā, Marīpure musāya āārīburi sērēbosāa. Īgūrē sērērā, musārē guare ōārō gūñadorerā meta yāa. Musā guare ōārō gūñabirikerepūru, Marīpure musāya āārīburi sērēbosāa, Īgū iritamurī merā ōārīrē iriburo, ārīrā.

⁸Marīpuya, diayema āārīrī āārā. Irasirirā Īgūyare keoro irimakū iārā, gua musārē: “Irire iribirikōāka!” neō ārīmasībirikoa. “Diayema direta irika!” ārīmasīa. ⁹Irasirirā musā ōārō yūjupūrākuturari merā Īgūyare keoro irimakū ōāgorāa. Gua buro turari merā musārē: “Āsū gapu irika!” ārīmasīmerā, ūsuyāa. Marīpure musāya āārīburi sērēbosanīkōāa, Īgūyare keoro iriwāgānemoburo, ārīrā. ¹⁰Irasirigu musā pūroge waaburi dupuyuro musārē i pūrē gojāa. Iroge ejagu, musā ñerō iririre piribirimakū iāgū, marī Opū yure dorederosūta musārē buro wajamoāgura. Pirimakū iāgū, wajamoābirikoa. Marī Opū yure: “Yu dorerosūta irika!” ārī pīmi. Musā Īgūrē būremunemomakū gāāmegū, irasirimī. Musārē poyanorēmākū gāāmebemi.

¹¹Yaará, iropāta āārā yu musārē gojari. Ōārō āārīrikuka! Yu dorerire ōārō yūjupūrākuri merā keoro irika! Guaseori marīrō suro merā gūña, ōārō siuñajārī merā āārīka! Irasirigu Marīpu musārē siuñajārī sīgū, musārē maīgū musā merā āārīgukumi. ¹²Musā merāmarā merā ōārō merā gāme mojō ñēaka!

¹³ Āārīpererā Jesúre buremurā òògue
āārīrā mūsārē òādorema.

¹⁴ Marī Op̄ Jesucristo marīrē òārō
iritamugū, Marīp̄ marīrē maīgū,

Ōāgū deyomarīgū marī merā āārīnīgū
āārīpererā mūsā merā òārō āārīburo.

Iropāta āārā.

Pablo

GÁLATAS

Pablo Galacia nikû marîrê ôadoredea

1 ¹⁻²Yu Pablo, âârîpererâ marîyarâ yu merâ âârîrâ merâ musârê Galacia nikûgue âârîrâre Jesûre buremurârê ôadore, gojâa. Jesucristo yure îgûyare buedoregu beyepîmi. Irasû âârimakû, Marîpu îgûrê boadiguere masûdi yure pîdi âârimî, îgû magûyare bueburo, ârîgû. Masaka yure beyepîbirima. ³Marîpu âârinîgû, marî Opû Jesucristo musârê ôârô iritamu, siuñajârî merâ âârikumakû iriburo. ⁴Jesucristo, Marîpu gâamederosûta irîgu, îgû basi marî ñerî iridea waja boabosadi âârimî, i ûmu marâ ñerî irirâ irirosû irinemobirikôâburo, ârîgû. ⁵Irasirirâ ûmurîku Marîpure: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyari sînikôârâ! Irasûta irirâ!

**Cristo suguta marîrê taugu
âârimî, ârî gojadea**

⁶Marîpu musârê maîgû, Cristore buremunûgâdoregu siudi âârimî musârê peamegue waabonerârê taubu. Musâ gapu, îgû irasirikerepuru, matagora îgû Cristo merâ masakare tauri kerere buremuduûrâ irikoa. Gaji bueri gapure tuyakoa. Musâ irasiririre pégû, bûro pégukâa. ⁷Gajerâ musârê, musâ Cristoya kerere buremunûgâdeare buremuduûdorerâ: “Gaji âârâ marîrê tauri kere”, ârîgato, werema. Marîrê gaji tauri kere mâa. Cristore buremurî merâta marî tarimaşîa. ⁸Gua musârê Marîpu Cristo merâ marîrê tauri kerere werebû. “Gaji âârâ marîrê tauri kere”, ârîgato, wererârê Marîpu bûro wajamoâburo. Yu, o Marîpure wereboegu ûmûgasiguemu musârê irasû ârîgato, weremakûdere

wajamoâburo. ⁹Musârê ire weresiabu. Weredi âârîkeregu, dupaturi musârê werenemoduakoa doja. Sugu, gua Marîpu Cristo merâ marîrê tauri kerere musârê weredeare: “Diaye âârîbea, gaji âârâ marîrê tauri kere”, ârîgato, weremakû, Marîpu îgûrê perebiri peamegue wajamoâburo.

¹⁰Yu ire weregu, Marîpu gâamerôsûta buea. Masaka yure: “Ôârô weremi”, ârîdoregu meta buea. Irasû ârîdoregu tamerâ Cristoyare iribiribokoa. Îgûrê moâboegu meta âârîbokoa.

**Pablo: “Jesucristoya kerere
weredoregu Marîpu yure
pîmi”, ârî werede**

¹¹Yaara, musârê ire masîmakû gâamea. Yu musârê Marîpu Cristo merâ marîrê tauri kerere bueri, masaka îgûsâ basi îgûsâ guñarî merâ bueri meta âârâ. ¹²Iri kerere neô sugu masaku yure werebirimi. Neô sugu masaku yure irire buebirimi. Jesucristo îgû basi yure irire masîmakû irimi.

¹³Musâ, yu iripogue judîo masaka îgûsâ buremurîrê iririkûdeare péunakuyo. Yu Marîpuyarârê Jesûre buremurârê ñerô iridûari merâ îgûsârê bûro îaturitayaunabu. Îgûsâ Jesûre buremurîrê peoduagu irasiriunabu.

¹⁴Yu, judîo masaka îgûsâ buremurîrê ôârô iririkûunakubu. Gajerâ, yu merâmarâ nemorô gua ñekûsâmarâ iririkûunadeare iritarinûgâunakubu.

¹⁵Yu irasiririkukerepuru, Marîpu, yu deyoaburi dupuyuro yure beyesiadi âârimî îgûyagu âârîburo, ârîgû. Irasirigu îgû yure bûro maîrî merâ îgû gâamerôsû iridoregu siiumi. ¹⁶Îgû irasiriderosûta keoro îgû magûrê

yure masímakū irimi, judío masaka āārimerārē igū magū merā igūsārē tauri kerere weredoregū. I yure irasū waadero puru, gajerārē: “¿Nasirigukuri yu?” āri sērēnagū waabiribū. ¹⁷Jerusalégue āārīrārē Jesucristo yu dupuyuro igūyare buedoregū beyepínerādere sērēnagū waabiribū. Ubu gapu Arabia nikūgue diaye waakōābū. Puru Damasco goedujāabū doja.

¹⁸Ure bojori тариadero puru, Jerusalégue Pedre iāgū waabū. Pe semanata igū merā āārībū. ¹⁹Irogue āārīgū, gajerā Jesucristo igūyare buedoregū beyepínerārē neō iābiribū. Marī Opū Jesucristo pagumu Santiago direta iābū. ²⁰Marīpu iūrō musārē gojāa. Yu gojari, ārīgatori meta āārā.

²¹Jerusalégue āārīdi Siria nikūgue, Cilicia nikūgue waabū. ²²Iripoeere Judea nikūgue āārīrā Jesucristore būremurī buri marā yure iāmasibirima. ²³Yaa kere direta pēnerā āārīmā. Igūsārē yaamarē wererā āsū āri werenerā āārīmā: “Sōō āārīdeapoegure marīrē űerō iriduari merā būro iāturituyadi, marī Jesucristore būremurīrē peoduadi daporague masakare: ‘Jesucristore būremuka!’ āri weregorenagū iriyayupū”, āri werenerā āārīmā. ²⁴Irasirirā Judea nikūgue āārīrā Jesucristore būremurā yu igūrē būremurīrē pērā, Marīpūre usuyari sīnerā āārīmā.

Jesús buedoregu pínērā Pablōre ōārō bokatīrīñeādea

2 ¹Catorce bojori puru, dupaturi Jerusalégue Bernabé merā waabū doja. Tito wāikugudere āīabū. ²Marīpu yure irogue waadoremi. Irasirigu irogue waabū. Iroguere eja, Jesúre būremurā oparā merā dita nerē, werenibū. Judío masaka āārīmerārē Marīpu Cristo merā marīrē tauri kerere yu buedeare igūsārē werebū. Yu neōgorague buenugādeare, dapora yu buerire: “Diaye āārā,

ōāgorāa”, āri masīburo, ārīgū, irasū āri werebū. Gajerā yu buerire: “Wajamāa”, ārīrī, ārīgū, irasū āri werebū. ³Titodere, igū judío masaka āārībirikerepuru: “Gua judío masaka iririkurosū dupuma gasirogārē” wiiriro gāāmea”, neō ārībirima. ⁴Irire dorebirikerepuru, gajerā ubu ārīboerā gapu: “Moisés doredorederosūta dupuma gasirogārē wiiriro gāāmea”, ārīma. Igūsā Jesúre būremugatorā, irigatorimasā āārīmā. Irasirirā, gua judío masaka āārīkererā Jesúre būremurā iririre iāmūrā gua nerērōgue gua merā nerēnama. “Guare peamegue waabonerārē tausūmurā, Jesucristore būremurō gāāmea. Moisés doredere iriri merā tausūbirikoa”, ārīmakū iāma. Irire iārā: “Moisés doredere irirā dita tausūrākuma, irasirirā igū doredere irika!” ārīma. Guare irire būremudorerā, irasū ārīma. ⁵Igūsā guare irasū dorekerepuru, neō igūsā dorerire iribiribū. Gua musārē Jesucristore būremurī merā dita tausūrākua, ārīrī kerere: “Diaye āārā”, āri būremunímakū gāāmea. Irasirirā igūsā dorerire neō iribiribū.

⁶Jesúre būremurā oparā yure: “Āsū gapu wereka!” ārībirima. “Judío masaka āārīmerārē: ‘Gua űekūsāmarārē Moisés iridoredere iriro gāāmea’, āri wereka!” ārībirima. Igūsārē masaka būremukerepuru, Marīpu āārīpererārē sūrosū iāmi. Irasirigu: “Īsā oparā, yu nemorō āārīma”, āri gūñabiribū. “Marīpu igūsārē beyederosūta yudere beyemi”, āri gūñabū. ⁷Oparā irasū yure: “Āsū gapu wereka!” ārīrōno irirā, yure iāmasi, āsū ārīma: “Mude, Marīpu judío masaka āārīmerārē Jesucristoya kerere weredoregū beyepídita āārā. Marīpu Pedre judío masakare iri kerere weredorederosūta mudere iri kerere weredoreñumi”, ārīma yure. ⁸Marīpu Pedre judío masakare Jesucristoya kerere weredoregū iriudi āārīmī. Igūta

“2.3 Gn 17.1-14: Iripoege Marīpu Abrahārē igū pūrā űmarē: “Yaarā āārīburo”, ārīgū, igūsāya dupuma gasirogārē wiiridoredi āārīmī. Puru iri dorerire Moisére pídi āārīmī. Irasirirā judío masaka Abraham parāmerā āārīturiarā iri dorerire irirā, igūsā pūrā űmarē su mojōma pere gajī mojō ureru pērēbejarinurī waarō merā igūsā deyoadero puru irasū yāma.

yudere judío masaka āārīmerā puro iri kerereta weredoregu iriumi.

⁹Jerusalégue Jesúre buremurā Ɂrerā oparā: Santiago, Pedro, Juan wāikurā āārīmá. Gajerā oparā nemorō āārīmá. Īgūsā yure Marīpu Īgū maīrī merā beyepīdi yu āārīmākū ĩāmasī, yure, Bernabédere ōārō bokatīrī: “Marī surosū moārākoa”, ārīma. “Musā Jesucristoya kerere judío masaka āārīmerārē wererā waaka!” ārīma. “Gua gapu judío masakare wererākoa”, ārīma. ¹⁰Gware: “Bopoñarārē iritamuka!” ārīrī direta werema. I dita āārībú: “Yu ōārō irigura”, ārī, buro gūñadea.

Pablo Pedore Antioquíague werede

¹¹Puru gua Antioquia wāikuri makāgue āārīripoe Pedro ejami. Īgū irogue ejadero puru keoro iribirimakū ĩā, Īgūguereta turaro merā werebū. ¹²Iro dupuyuro Īgū irogue āārīgū, judío masaka āārīmerā Jesúre buremurā merā baa, āārīrikukōāyupū. Īgū irasiriripoe gajerā judío masaka Santiago iriunerā ejañurā. Īgūsā ejamakū ĩā, judío masaka āārīmerā merā āārādi āārīduúkōāyupū: “Yure turibokuma”, ārīgū. Irogue ejanerā judío masaka āārīmerārē: “Moisés dorederosūta dupuma gasirogārē wiiri gāamea”, ārī weregorenarā iriñurā. Irasirigu Pedro, Antioquia marā Īgūsāya dupuma gasirogārē wiirisūbirinerā āārīmākū, Īgūsā merā baa, āārīrikuadi duúkōāyupū. ¹³Īgū irasirimākū ĩārā, gajerā judío masaka Jesúre buremurā, Īgū irirosūta irigatori merā iriñurā. Judío masaka āārīmerā merā āārīrikuanerā, Īgūsā merā baanera baanemobiriñurā. “Īgūsā merā baaduúmakū ōābea”, ārī masikeregu, Bernabéde Īgūsā irirosūta iriyupū. ¹⁴Īgūsā: “Jesucristore buremuri merā dita tausūrākoa”, ārīrī kerere masikererā, keoro iribirima. Irasirigu, irire ĩā, Pedore āārīpererā Jesucristore buremurā ĩūrōgue buro turaro merā āsū ārī werebū: “Mu judío masaku āārīkeregu, judío masaka āārīmerā irirosūta Īgūsā merā baa, āārīkōābū. Mu

irasirigu, Moisés marīrē judío masakare iridorederosū iribiribū. ĩNasirigu judío masaka āārīmerā gapure: ‘Gua judío masaka iririkure irika!’ ārīduari?” ārībū Īgūrē.

Āārīpererā Jesúre buremurā tausūrākuma, ārī gojadea

¹⁵Gua neō deyoarāgueta judío masaka āārīsanerā āārībú. Gaji buri marā irirosū Marīpu Moisére doreri pídeare tarinugābea. ¹⁶Irasū āārīkererā, ire masīa. Marīpu Moisére Īgū doreri pídeare masaka irimakū meta Īgūsārē: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, ārī ĩāmi. Masaka Jesucristore buremumakū, Marīpu Īgūsārē: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, ārī ĩāmi. Irasirirā guade Jesucristore buremunugābū. Īgūrē buremumakū, Marīpu guadere: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, ārī ĩāmi. Marīpu, iri doreri pídeare gua irimakū meta guare irasū ārī ĩāmi. Neō sugu masaku iri doreri pídeare iripeomasībemi. Irasirigu Marīpu neō sugure: “Yu dorerire iripeokōāmi, irasirigu Īgūrē: ‘Ōāgū āārīmi’, ārī ĩāa”, ārībirikumi.

¹⁷Irasirirā: “Gua Jesucristore buremumakū, Marīpu guare: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’, ārī ĩāmi”, ārīrā: “Gua judío masakade Marīpu Moisére doreri pídeare iripeobirikoa, irasirirā guade ñerō yāa”, ārī masīa. ĩIrire irasū ārī masīrā: “Jesucristore buremusīā, ñerō irikerepuru, ōāgorāa”, ārīrā yāri? Irire neō ārībea. Jesucristo guare Īgūrē buremurārē ñerō siiu irigu meta āārīmi. ¹⁸Irasirigu masakare āsū ārī werea. “Jesucristore buremumakū, Marīpu musārē: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’, ārī ĩāmi” ārī werea. “Marīpu Moisére Īgū doreri pídeare musā irimakū, musārē: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’, ārī ĩāmi”, ārīgū meta yāa. Īgūsārē: “Marīpu Moisére doreri pídeare musā iriri merā Marīpu ĩūrō waja opabirikoa”, ārīgū, yude waja opabokoa irire iripeobirisīā. ¹⁹Iripeguere: “Yu, Marīpu Moisére doreri pídeare irigu, Īgū ĩūrō waja opabi āārīgukoa”, ārī gūñadibū. Irasū

āri gūñakeregu, bokatiūbirikubu. Waja opagu, peamegue waabodi āārībú. Daporare: “Iri dorerire iriri merā Marīpu merā ōārō āārā”, neō āri gūñanemobea. “Jesucristore būremusiā, Marīpu merā ōārō āārī, igū gāamerirē yāa”, āri masīa. ²⁰Jesucristo Marīpu magū yure maigū curusague boagu, yu űerō iridea wajare wajaribosadi āārīmí. Yu igūyagu āārīsīā, igū boaderosūta yude igū merā boadi irirosū waadi āārībú. Sugu boagu igū iriduare neō irinemomasībi irirosū waadi āārībú. Irasirigu Cristore būremusiā, yu iriduare piri, igū turaro merā igūyare irigu yāa. ²¹Yu: “Marīpu Cristo merā marirē ōārō iritamudi āārīmí”, āri būremurirē piriduabea. Marīpu Moisére igū doreri pídeare marī iriri merā waja opabirimakū, Cristo marī űerō iridea waja boabosadea wajamarībokuyo.

**¿Moisés doredeare iriri merā, o
Jesucristore būremurí merā
Marīpuyarā āārírí? āri gojadea**

3 ¹Musā Galacia marā pēmasīmerā irirosū irirā yāa. ¿Nasirirā ārigatorimasā buerire pēnugārí? Igūsā buerire pēsīā, Jesucristoya diayema kerere būremurirē pirirā yāa. Gua, musā p̱uroge āārírā, musārē Jesucristo curusague boadea kerere diaye werebu. Iri gua wererire musā ōārō pēbu. ²Irasirigu musārē ire sērēñaduakoa. ¿Musā Moisés doredeare iriri merā Ōāgū deyomarīgūrē opanugārí? Igūrē opabiribu. Jesucristoya kerere pērā, igūrē būremunugārā, Ōāgū deyomarīgūrē opanugābu. ³¿Nasirirā daporare pēmasīmerā irirosū irirā yārí? Musā Jesucristore būremurā Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā Marīpu dorerire irinugābu. ¿Nasirirā daporare igū iritamurī marirō musā basī musā turari merā iri dorerire iripeoduari? ⁴¿Musā Jesucristore būremunugāripoe gajerā musārē űerō tarimakū irideare gūñaberi? Daporare igūya kerere būremuduūrā: “Ubugora irire būremubu”, ¿ārī gūñārí? ⁵Marīpu

musārē igūyagure Ōāgū deyomarīgūrē iriudi āārīmí. Ōāgū deyomarīgū musā merā āārīmakū, Marīpu igū turari merā musā watopeguere wārī iri imurirē irigu yāmi. Musā Moisés doredeare irimakū, ¿irasirigu yārí? Iribemi. Musā Jesucristoya kerere pé būremumakū gapu irasū yāmi.

⁶Abraham Marīpure būremumakū, Marīpu igūrē: “Ōāgū, waja opabi āārīmí”, āri iādi āārīmí. ⁷Irasirirā musā ire masika! Abraham Marīpure būremuderosūta būremurāno Abraham parāmerāgora āārīma. ⁸Marīpuya werenírí gojadea pūge judío masaka āārīmerādere igūsā Marīpure būremumakū, Marīpu igūsārē: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri iāburire gojasiasūdero āārībú. Marīpu Abrahamē irire weregu, āsū ārīdi āārīmí: “Yu, mu merā āārīpereri buri marārē ōārō irigura”, ārīdi āārīmí. ⁹Abraham Marīpure būremumakū, Marīpu igūrē ōārō iridi āārīmí. Irasirigu daporadere āārīpererā igūrē būremurānorē ōārō yāmi.

¹⁰“Moisés doredeare irimakū, Marīpu marirē: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’, āri iāgukumi”, āri gūñarānorē Marīpu wajamoāgukumi. Marīpuya werenírí gojadea pūge irimarē āsū āri gojasūdero āārībú. Irere marī masīa. Moisés doredeare iripeomerāno wajamoāsūrākuma”, āri gojasūdero āārībú. ¹¹Neō sugu Moisés doredeare iripeomasīgū māmí. Irasirigu Marīpu neō sugure: “Yu dorerire iripeokōāmí, irasirigu igūrē: ‘Ōāgū āārīmí’, āri iāa”, āribirikumi. Irere marī masīa. Marīpuya werenírí gojadea pūge āsū āri gojasūdero āārībú: “Marīpu igūrē būremurārē: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’, āri iāmi. Irasirirā igū merā ōārō āārīnīkōārākuma”, āri gojasūdero āārībú. ¹²Moisés doreri gojadea pūge: “Marīpure būremugūno Marīpu iūrō waja opabi āārīmí”, neō āri gojasūbiribu. Āsū gapu āri gojasūdero āārībú: “Āārīpereri Moisés doredeare iripeogūno, Marīpu merā ōārō āārīnīkōāgukumi”, āri

gojasüdero ãarĩbũ. Iri dorerire iripeobi gapũre Marĩpũ ĩgũrẽ: “Yũ ĩũrũ waja opamĩ, yũ merã neõ õãrũ ããrĩbirikumi”, ãrĩ ĩãgũkumi.

¹³Irasirigu, marĩ ããrĩpererã Moĩsẽ doredeare iripeobirimakũ, Marĩpũ marĩrẽ: “Iri dorerire iripeobema”, ãrĩgũ: “Waja opama”, ãrĩdi ããrĩmĩ. Irasirigu Jesucristo curusague pãbiatũsũgũ, waja opagũ irirosũ marĩrẽ wajamoãbodeare boa, wajaridi ããrĩmĩ. Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue ãsũ ãrĩ gojasũdero ããrĩbũ: “Sugũ yukugue siasiusiadi, Marĩpũ wajamoãdoreadi ããrĩmĩ”, ãrĩ gojasũdero ããrĩbũ. Jesucristo boarĩ merã marĩ ñerũ iridea wajare taudi ããrĩmĩ. ¹⁴Īgũ marĩ ñerũ iridea wajare boa, wajaribosadea merã Marĩpũ Abrahãrẽ: “Irasũta irigũra”, ãrĩderosũta judĩo masaka ããrĩmerãdere iridi ããrĩmĩ. Irasirigu ĩgũ ãrĩderosũta marĩrẽ Jesucristore bũremurãrẽ: “Õãrã, waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ ĩã, Õãgũ deyomarĩgũrẽ sĩdi ããrĩmĩ marĩ merã ããrĩburo, ãrĩgũ.

Marĩpũ: “Abraham merã ãsũ irigũra”, ãrĩdea

¹⁵Yaarã, masaka ĩgũsã iririkũrĩre, su keorĩ merã musãrẽ weregũra. ĩgũsã: “Ãsũ irirã!” ãrĩ, oparã pũro papera ãmukuma. ĩgũsã irire ãmuadero pũrũ, neõ gajerã ĩgũsãrẽ: “I pũrẽ beokõaka! Ãsũ gapũ gojaka!” ãrĩbirikuma.

¹⁶Marĩpũ Abrahãrẽ ĩgũ ãrĩdea, i irirosũta ããrã. Gajerã ĩgũ ãrĩdeare neõ beomasĩbema. Ãsũ ãrĩ weredi ããrĩmĩ ĩgũrẽ: “Mũ parãmi ããrĩturiagu merã ããrĩpererĩ buri marãrẽ õãrũ irigũra”, ãrĩdi ããrĩmĩ. “Mũ parãmerã ããrĩturiarã merã õãrũ irigũra”, ãrĩbiridi ããrĩmĩ. Ubu gapũ: “Mũ parãmi ããrĩturiagu sugũ merãta irasirigũra”, ãrĩdi ããrĩmĩ. Irasũ ãrĩgũ, Jesucristore ãrĩgũ iridi ããrĩmĩ. ¹⁷Yũ musãrẽ wererĩ ãsũ ãrĩduaro yã. Marĩpũ Abrahãrẽ masakare ĩgũ õãrũ iriburire weredi ããrĩmĩ. Pũrũ cuatrocientos treinta bojorĩ pũrũ, Marĩpũ ĩgũ dorerĩ Moĩsẽrẽ pĩdi ããrĩmĩ. Irire pĩgu, Abrahãrẽ: “Yũ irasirigũkoa”, ãrĩdeare peremakũ iribiridi ããrĩmĩ.

¹⁸Marĩpũ, Moĩsẽs doredeare irirã direta: “Yũ merã õãrũ ããrĩrãkuma”, ãrĩmakũ, ĩgũ Abrahãrẽ ãrĩdea wajamarĩbokuyo. Irasũ ããrĩbea. Marĩpũ Abrahãrẽ maĩgũ wajamarĩrũ ĩgũ: “Ãsũ irigũra”, ãrĩdeare keoro iridi ããrĩmĩ. ((“Ããrĩpererã mũ irirosũ yũre bũremurãrẽ yũ merã õãrũ ããrĩmakũ irigũra”, ãrĩdi ããrĩmĩ.))

¹⁹Iro merẽ, ĩnasirigu Marĩpũ ĩgũ dorerire Moĩsẽrẽ pĩyuri? Masaka ñerũ irirã, waja oparã ããrĩrĩrẽ ĩgũsãrẽ masĩdoregũ irire pĩdi ããrĩmĩ. Abraham parãmi ããrĩturiagu Jesucristo aarĩripoegue Marĩpũ masakare: “Ãsũ irika!” ãrĩ pĩtũnudi ããrĩmĩ. Jesucristo aarĩmakũ, Marĩpũ Abrahãrẽ: “Mũ parãmi ããrĩturiagu merã ããrĩpererĩ buri marãrẽ õãrũ irigũra”, ãrĩdea keoro waabu. Marĩpũ ĩgũ dorerire ĩgũrẽ wereboerãrẽ Moĩsẽrẽ weredoredĩ ããrĩmĩ. Irasirigu Moĩsẽs irire pĩgu, masakare wereturiadi ããrĩmĩ. ²⁰Marĩpũ Abraham parãmi ããrĩturiagu merã masakare õãrũ iriburire gajerãgue merã Abrahãrẽ weredorebiridi ããrĩmĩ. ĩgũ basita weredi ããrĩmĩ. ((Irasirĩro Abrahãrẽ ĩgũ weredea gapũ, Moĩsẽrẽ ĩgũ dorerire pĩdea nemorũ ããrã.))

Pablo, Moĩsẽs doredeare weredea

²¹Iro merẽ, Marĩpũ Abrahãrẽ weredea, ĩgũ dorerire Moĩsẽrẽ pĩdea nemorũ ããrĩmakũ, ĩgũ dorerire Moĩsẽrẽ pĩdea gapũ wajamarĩyuri? Irasũ ããrĩbiridero ããrĩbũ. Ãsũ gapũ ããrã. Masaka ããrĩpererĩ Moĩsẽs doredeare iripeorĩ merã Marĩpũ merã õãrũ ããrĩmasĩmakũ, Marĩpũ irire iripeorãrẽ: “Õãrã, waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ ĩãbodi ããrĩmĩ. ²²Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue irimarẽ ãsũ ãrĩ gojasũdero ããrĩbũ: “Masaka ããrĩpererã ñerũ irirã, waja oparã ããrĩma”, ãrĩ gojasũdero ããrĩbũ. Irasirigu Marĩpũ Abrahãrẽ: “Mũ parãmi ããrĩturiagu merã ããrĩpererĩ buri marãrẽ õãrũ irigũra”, ãrĩderosũta irigũkumi. ããrĩpererã Jesucristore bũremurãrẽ: “Õãrã, waja opamerã ããrĩma”, ãrĩ ĩãgũkumi.

²³Marĩ Jesucristoya kerere pẽ, ĩgũrẽ bũremuburi dupuyuro Marĩpũ ĩgũ

dorerire Moisére pídea direta masínerā āārībú. Irasirirā marī ñerō iridea waja peresugue dobosúnerā marírē peresu iridi doreri direta masírā irirosú āārínerā āārībú. ²⁴Marípu ígū dorerire Moisére pídea merā marī iri dorerire iripeomerā āārírírē masímakū iridi āārímí. Puru Cristoyare masímakū iridi āārímí ígūrē buremumakū, marírē:

“Ōārā, waja opamerā āāríma”, ārī iābu.

²⁵Daporare Jesucristore buremua.

Irasirirā ígūrē buremusiā: “Marípu Moisére ígū doreri pídeare marī irimakū meta marírē: ‘Ōārā, waja opamerā āāríma’, ārī iāmi”, ārī masía.

²⁶Irasirirā musā āārípererā Jesucristore buremurí merā ígūyarā āārísíā, Marípu pūrā āārā. ²⁷Musā āārípererā deko merā wāíyesúnerā āārībú musā Cristoyarā āārírírē ímumurā. Irasirirā ígūyarā āārísíā, ígū irirosú āārírikua. ²⁸Marí āārípererā ígūyarā āārísíā, sugūyarāta āārā.

Irasirigu Marípu judío masakare, judío masaka āārímerādere, moāboerimasārē, moāboemerādere, úmarē, nomedere sūrosúta iāmi. Irasiriro marírē Jesucristoyarārē dukawari masíña máa. ²⁹Marí Cristoyarā āārísíā, Abraham parāmerā āāríturiarā āārā. Irasirigu Marípu Abrahārē: “Murē ōārō irigura”, āriderosúta marídere irigukumi. Marí Cristoyarā āārímakū, marírē irasirigukumi.

4 ¹Musārē i keori merā wereduakoa. Sugu majígū āārípereri ígū paguyare opaturíabu āāríkeregu, majígū āārísíā, sugu moāboegu irirosú āāríkumi.

²Gajerā ígūrē, ígūya āāríbuidere iādurípibosakuma. Irasirigu, ígūsā doreri doka āāríkumi. Sunē ígū pagu, ígū boaburi dupuyuro ígūya āārādeare ígū magūrē wiaburinurē werepíkumi.

“Ínu ejamakū, āārípereri yaa āārídeare yu magūrē wiakal” āríkumi. Irasirirā irinu ejamakū, ígūrē wiakuma pama.

³Maríde Jesucristore buremuburi dupuyuro marí ñekūsāmarā i úmumarē buerire iritayarā, majígū ígū āāríderosú marí ñekūsāmarā doreri doka

āāríunanerā āārībú. Irasirirā gajerārē moāboerā irirosú āārínerā āārībú.

⁴Irasú āāríkerepuru, Marípu gapu ígū: “Āsū irigura”, ārídeanu ejamakū, keoro ígū magūrē i úmuguerē iriudi āārímí. Ígū irimakū, sugo nomeōguere deyoadi āārímí. Ígū judío masakū āārísíā, Marípu doreri Moisére pídeare iridi āārímí. ⁵Marípu ígū magūrē, marí iri dorerire iripeobiri wajare boa, wajaribosadoregu iriudi āārímí ígū pūrā waaburo, ārígū.

⁶Irasirigu Marípu marírē: “Yu pūrā āārísíama”, ārígū, ígū magū Jesucristo merā Ōágū deyomarígūrē iriudi āārímí. Irasirirā Ōágū deyomarígū iritamurí merā Marípure: “Guapu”, ārī masía. ⁷Marí, Marípu pūrā āārísíā, moāboerimasā irirosú āāríbea pama. Irasirirā āārípereri Marípu ígū magū Cristo iridea merā marírē ígū pūrārē siburire ñeārākoa.

Pablo Jesúre buremurārē Galaciague āārírārē gūñarikúdea

⁸Iripoeguerē musā Marípure masíbirisíā, gajerānorē buremunerā āārībú. Ígūsārē buremurā, ígūsā doreri doka āārítuuyanírá irirosú āārínerā āārībú. Marípuogore buremubirínerā āārībú. ⁹Dapora musā Marípure masía. Ígū musārē masígū ígūrē masímakū iridi āārímí. Musā ígūrē masísíā, musā iripoegue ubu āārírírē buremudeare buremuduúkkōānerā āārībú. Irasirikera, daporare Moisés doredeare iripeoduara, musā ubu āārírírē buremupurorideare buremurā irirosú irirā yaa. ¿Nasirirā irire irasirirā yáři? ¿Nasirirā dupaturi moāboerimasā irirosú āāríduari doja? ¹⁰Musāde, Marípu merā ōārō āāríduarā, judío masaka bosenurí irinarōsúta iriadíkua. Iri bosenuríre irirā, siunājārínuríku, abe deyoaríku, gajínurí bosenuríku, bojoríku bosenuríre iríkoa. ¹¹Musā irasirimakū pégu: “¿Yu ígūsārē ubugora bueyuri?” ārígū, buro musārē gūñarikua.

¹²Yarā, yu musārē āsū irimakū gāamea. Musā judío masaka āāríbirisíā,

Moisés doredeare iribirinerā āārībú. Yúde, judío masaku āārikeregũ, musā iriderosũta iri dorerire iribea. Irasirigũ dupaturi musādere yũ irirosũ irimakũ gāāmea. Marĩ Jesucristore bũremusĩā, Marĩpũ merā ōārō āārĩmasĩa. Yũ musārē Jesucristoyare buemakũ, musā yũre neō ñerō iribiribu. ¹³Musā masĩa. Yũ, Jesucristo masakare tauri kerere musārē buerũrorigũ, pũrĩrikubu. ¹⁴Yũ pũrĩrikumakũ musārē diasagorabu. Irasũ āārikerepũrũ, musā yũre ĩaturĩ doobiribu. Ubu gapũ Marĩpũ wereboegure irirosũ ōārō bokatĩrĩneābu. Jesucristore irirosũ yũre ōārō iribu. ¹⁵Musā yũ merā usũyari opadea, ĩnaāsũ waāari? Ire yũ masĩa. Musā irasirimasĩrā, musāya koyere yũre wea sĩbokuyo yũre iritamumurā. ¹⁶Yũ musārē diayemarē weredeade waja daporare yũre: “Guare ĩaturigũ irirosũ irigũ yāmi”, ĩārĩ ĩārĩ?

¹⁷Gajerā ārĩgatori merā buerimasā gapũ musārē bũro iritamudũarā irirosũ irikererā, ōārō merā irirā meta āārĩma. Musārē gua buerire iritũyarire piri, ĩgũsā bueri gapũre iritũyadorerā yāma. ¹⁸Gajerā musārē iritamudũamakũ ōāgorāa. ĩgũsā musārē iritamudũarā, ōārō gũñarĩ merā iritamunĩkōāburo. Yũ musā merā āārĩmakũ direta irasiribirikōāburo. ¹⁹Musā yũ pũrā irirosũ āārĩrārē musāya āārĩburire gũñagũ, dupaturi bũro pũrĩsũrĩ merā ñerō tarigũ irirosũ āārā. Sugo nomeō pũrākũburi dupuyuro pũrĩrĩ pėnarōsũ pėñakoa. Musā Jesucristo irirosũ āārĩrikumakũgue, irasũ poyarikutũnugukoa. ²⁰Yũ musā pũro musā merā bũro āārĩduadikoa. Musārē daporata turiro marĩrō ōārō pėmasĩma ōārō wereduadikoa. Wereduakeregũ, ñeėno merā werenĩumasĩbirikoa.

**Pablo, Agar, Saraya keori
merā weredeade**

²¹Musā, Moisés doredeare iriduakererā, ĩnasirirā iri dorerire ōārō pėmasĩberi? ²²Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue āsũ ārĩ gojasũdero

āārĩbú: “Abraham pėrā ũma pũrākudi āārĩmĩ. Sugũre ĩgũ marāpore moāboego Agar wāĩkũgo merā pũrākudi āārĩmĩ. Gajigure ĩgũ marāpo diaye Sara merā pũrākudi āārĩmĩ. Igo, moāboego meta āārĩdeo āārĩmó”, ārĩ gojasũdero āārĩbú. ²³Abraham marāpore moāboego magũ marĩ masaka deyoarosũta deyoadi āārĩmĩ. Abraham marāpo magũ gapũ Marĩpũ Abrahārē: “Mũ marāpo sugũ majĩgũ pũrākũgokumo”, ārĩderosũta deyoadi āārĩmĩ.

²⁴⁻²⁵ĩgũsā pėrā nomeya, pe keori irirosũ āārā. Saraya: Abraham, Marĩpũ ĩgũrē ārĩdeare bũremuderosũta Jesucristore bũremurāya keori irirosũ āārā. Agarya: Marĩpũ Sinai wāĩkũri buĩrugue Arabia nikũgue ĩgũ dorerire Moĩsere pĩdeare irirāya keori irirosũ āārā. Agar, moāboego āārĩsĩā, igo magũde moāboegu āārĩdi āārĩmĩ. Irasirirā Moĩsēs doredeare irirā igo magũ irirosũ āārĩma. Moāboerā irirosũ iri doreri doka āārĩma. Daporare Jerusalén marā Moĩsēs doredeare irirā, Agar magũ irirosũ āārĩma. Irasirirā, moāboerā irirosũ iri doreri doka āārĩma. ²⁶Saraya: Jerusalén ũmũgasima makā marā Jesucristore bũremurāya keori irirosũ āārā. Sara, moāboego āārĩbirimakũ, igo magũde, moāboegu meta āārĩdi āārĩmĩ. Irasirirā marĩ Jesucristore bũremurā, Sara magũ irirosũ āārā. Moāboerā irirosũ Moĩsēs doreri doka āārĩrā meta āārā. ²⁷Marĩpũ ĩgũya werenĩrĩ gojadea pũgue āsũ ārĩdi āārĩmĩ:

“Nomeō, mũ pũrā marĩkerego, usũyaka! Sugo nomeō, pũrākugo pũrĩrĩ pėnarōsũ pėñabirĩkerego, bũro usũyaka! Mũ pũrā marĩkerepũrũ, pũrugũre mũ parāmerā āārĩturiarā wārā āārĩrākuma.

Gajego marāpũkũgo igo marāpũ merā āārĩgō parāmerā āārĩturiarā nemorō wārā āārĩrākuma”, ārĩdi āārĩmĩ Marĩpũ. ((Iri ārĩdea āsũ ārĩduaro yāa. Jesucristore bũremurā Sara parāmerā āārĩturiarā āārĩma. ĩgũsā, Moĩsēs

doredeare irirā nemorō wárā
āārīrākuma.))^b

²⁸Irasirirā yaarā, marī Sara magū
Isaac irirosū āārā. Marīpu pūrā
Abrahārē ārīderosūta Sara Isaace
pūrākudeo āārīmō. Irasirigu Marīpu
īgū ārīderosūta marīrē Jesucristore
buremurārē igū pūrā āārīmakū iridi
āārīmī. ²⁹Iripoeguere Agar magū marī
masaka deyoaderosūta deyoadi, Sara
magū Ōāgū deyomarīgū turari merā
deyoadire iāturi, ñerō iridi āārīmī.
Daporadere irasūta āārā. Moisés
doredeare irirā, marīrē Jesucristore
buremurārē iāturi, ñerō irirā yáma.
³⁰Marīpu igūya werenírī gojadea pūgue
Abrahārē āsū ārīdi āārīmī: “Moāboego
magū mu siburire opabirikumi. Mu
marāpo diaye moāboego āārībeo magū
gapu mu siburire opagukumi. Irasirigu
moāboegore, igo magū merāta béoka!”
ārīdi āārīmī Marīpu. ³¹Irasirirā yaarā,
marī Jesucristore buremurā, Sara
parāmerā āārīturiarā āārā. Moāboego
parāmerā āārīturiarā meta āārā. Sara
magū igū pagu siburire opaderosūta,
marī Marīpu igū pūrārē siburire
oparākoa.

**Pablo: “Jesucristoyare buremurirē
piribirikōāka!” ārī gojadea**

5 ¹Jesucristo marīrē Moisés doreri
doka āārīnerārē taudi āārīmī.
Marī ñerō iridea wajare igū boari merā
wajaribosadi āārīmī, Marīpu merā ōārō
āārīburo, ārīgū. Irasirirā musā Marīpu
pūrā āārīsīā, Jesucristoyare gūñaturari
merā buremunikōāka! Ārīgatori merā
buerimasā musārē Moisés doredeare
iridoremakū, igūsārē pébirikōāka!
Iri dorerire irirā, moāboerā irirosū
āārīma. Irasirirā iri doreri doka neō
āārīnemobirikōāka!

²Ōārō péka yure! Yu Pablo, musārē
ire weregura. “Guaya dupuma
gasirogārē wiirirā, Marīpu merā ōārō
āārīrākoa”, ārī gūñabirikōāka! Musā
irasū ārī gūñamakū, musārē Jesucristo

boabosadea wajamarīboyo. ³Irasirigu
goepeyari merā musārē werea doja.
Marīpu merā ōārō āārīburiire igūsāya
dupuma gasirogārē wiirirānorē Moisés
doredeare āārīpererire iripeoro
gāāmea. ⁴Musā: “Moisés doredeare
irimakū, Marīpu guare: ‘Ōārā, waja
opamerā āārīma’, ārī iāgukumi”, ārī
gūñarā, Jesucristore pirirā yāa. Musā
irasirirā, Marīpu musārē maīgū ōārō
iritamurīdere gāāmebea. ⁵Marī:
“Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā
Jesucristore buremunakū, Marīpu
guare: ‘Ōārā, waja opamerā āārīma’,
ārī iāmi”, ārī masīa. ⁶Irasiriro, marī
Jesucristoyarā āārīmakū, Marīpu iūrō
dupuma gasirogārē wiirisūnerā āārīrī,
wiirisūbirinerā āārīrīde wajamāa.
Marīpu iūrō marī Jesucristore buremurā
āārīrī gapu wajakua. Igūrē buremusīā,
gajerārē maīa.

⁷Musā Jesucristore buremunūgārā,
igūyare ōārō irituyanērā āārībū. Dapora
gapure gajerā musārē igūya diayemarē
ōārō irituyabirimakū irirā yāma. ⁸Igūsā
musārē irasirirā Marīpu gāāmerī gapure
irirā meta yāma. Marīputa musārē
Jesucristore buremunūgādogegū siudi
āārīmī, Jesucristoyare ōārō irituyaburo,
ārīgū. ⁹Masaka āsū ārī werema: “Pārē
irirā, mērōgā pá wemasārī poga merā
trigo pogare morēkuma. Pura iri
wemasāseyakōākoa”, ārī werema. I
irirosū, ārīgatori merā buerimasā
buerire surāyeri irire irituyarā, pargue
musā āārīpererā ārīgatori buerire
irituyarākoa. ¹⁰Yu gūñaturari merā
marī Opū Jesucristore buremua.
Musāde, yu irirosū igūrē buremua.
Irasirigu musāya āārīburiire āsū ārī
gūñāa: “Igūsā ārīgatori merā buerimasā
buerire irituyarire piri, dupaturi
yu irirosū Jesucristoya diayemarē
irituyarākuma doja”, ārī gūñāa. Marīpu,
musārē ārīgatori merā buerā gapure
wajamoāgukumi.

¹¹Yaarā, gajerā yure āsū ārīma:
“Pablo masakare: ‘Marīpu merā ōārō

^b 4.27 Is 54.1

ääríduarā, dupuma gasirogārē wiirika! 'ārī buemi", ārīma. Yū irire neō irasū ārī buebea. Yū irasū ārī buemakū, judío masaka gajerārē irire iridorerā yure ñerō iribiribokuma. Yū, Jesucristo ĩgū curusague boari merā masakare tauri kere gapure buea. Yū irire bueri waja judío masaka yure ñerō tarimakū yāma. ¹²Yū, ĩgūsā ārīgatori merā buerimasā musārē dupuma gasirogārē wiiridorerārē musā puro neō āārīnemobirimakū gāamea. Musārē irasū wiiridoreduarā, ĩgūsā basi wiiri, pūrā marīrā dujaburo.

¹³Yaarā, Marīpu musārē Moisés doreri doka āārīburo, ārīgū meta siudi āārīmī. Irasirirā: "Gua gāāmerō ñerī uaribejarire irimakū ōārokoa", ārī gūñabirikōāka! Āsū gapu irika! Maīrī merā gāme iritamunika! ¹⁴Musā gajerārē diaye maīrā, Moisés doredeare āārīpererire irirā yāa. Irasūta ārī gojasūdero āārībū: "Mū basi maīrōsūta mū puro āārīrādere maīka!" ārī gojasūdero āārībū. ¹⁵Irasirirā pēmasika! Musā gāme ĩaturiduūmerā, pūrīsūrī sītīrī wereníduūmerā, musā basi gāme dukawaripereakōārākoa.

Pablo: "Ōāgū deyomarīgū gāāmerirē irinika!" ārī weredea

¹⁶Yū musārē āsū ārī werea. Ōāgū deyomarīgū gāāmerirē irinika! Musā irasirirā, musā gāāmerō ñerī uaribejarire iribirikoa. ¹⁷Marī ñerī uaribejari, Ōāgū deyomarīgū gāāmerī meta āārā. Irasirirā marī ñerī uaribejarire irirā, Ōāgū deyomarīgū gāāmerirē irirā meta yāa. Ōāgū deyomarīgū gāāmerī gapure irirā, marī gāāmerō ñerī uaribejarire iribirikoa. ¹⁸Marī Ōāgū deyomarīgū marirē iridorerire irirā, Moisés doreri doka āārīrā meta āārā. "Marī Moisés doredeare irirā, Marīpu merā ōārō āārīrākoa", ārī gūñabea.

¹⁹Masaka ĩgūsā ñerī uaribejarire irimakū, marī ōārō ĩamasía. ĩgūsā ñerī uaribejarire irirā, āsū yāma: Ūma, ĩgūsā marāposā nome āārīmerārē; nomede,

ĩgūsā marāpusāmarā āārīmerārē ñerō gāmebiragorenama. Āārīpereri guyasiūrī, ñerō iririre yāma. Guyasiūrīrō marirō ñerō iririre taubéokōāma. ²⁰Keori weadeare buremuma. Yēa iririre yāma. Gajerārē ĩaturī dooma. Gāme guaseoma. Gāme ĩaturima. Gajerā merā mata gua, sītīrī wereníma. ĩgūsāya āārīburi direta gūñama. ĩgūsā gāāmerī direta iriduārā, ĩgūsāya bumarārē gāme dukawarimakū yāma. ²¹Gajerārē gajinorē ĩgūsā opamakū, ĩaturima. Masakare wējēbéoma. Mejārikurā āārīma. Bosenūrīrē irirā, mejārā ñerirē yāma. Irasū āārīmakū, wāri gajino ñeridere yāma. Irasirigu yū musārē āārīderosūta gopeyari merā werea doja. Iri ñerirē irinīgūno, Marīpu ĩgūyarārē doreroguerē waabirikumi.

²²Ōāgū deyomarīgū gapu marirē ĩgūyare irimakū yāmi. Irasirirā ĩgū iritamurī merā masakare maīa. Ūsuyari opāa. Siuñajārī merā āārīrikua. Gajerā marirē ñerō irikerepuru, ĩgūsā merā guabea. Masakare bopoñarī merā ĩāa. ĩgūsārē ōārō gūñarī merā iritama. Piriro marirō Marīpu gāāmerōsū gajerārē keoro ōārō yāa. ²³"Gajerā nemorō āārā", ārī pēñabea. Marī ñerī uaribejarire iriduakererā, iribea. Ōāgū deyomarīgūyare irirā, irasūta yāa. Gajigu irasirirānorē: "Irire irasiribirikōāka!" neō āribemi. ²⁴Marī Jesucristoyarā āārīsīā, marī ñerī uaribejarire piribu. Irasirirā marī gāāmerirē, marī ñerō iriduareire iribea. ²⁵Marī, Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā Marīpu merā ōārō āārīrikua. Irasirirā Ōāgū deyomarīgū marirē iridorerire ĩgū iritamurī merā irinikōārō gāamea.

²⁶Irasirirā marī: "Gajerā nemorō āārā", āribirikōārā! Marī werenírī merā gajerārē gāme ĩaturimakū iribirikōārā! Gajerā ōārō āārīrikurire ĩaturibirikōāka!

Pablo: "Musā Jesucristore buremurā gāme iritamuka!" ārī gojadea

6 ¹Yaarā, sugū Jesúre buremugū ñerirē irimakū ĩārā, musā Ōāgū deyomarīgū iridorerire irirā ĩgūrē iritamuka, ĩgū iri ñerō iririre piriburo,

ārīrā! “Gua, īgū nemorō āārā”, āri gūnarō marīrō ōārō merā īgūrē wereka! Irasū iritamurā, ōārō pēmasīka, musāde īgū irosūta nērīrē iriri, ārīrā! ²Musā bujawererānorē, gūñaturamerānorē, nērī ūaribejarire tarinūgāmasīmerānorē iritamuka! Musā irasū iritamurā, Jesucristo dorederosūta irirākoa.

³Sugu ōārīrē iribirikeregu: “Yū ōārīrē irigu āārā”, āri gūñagū, īgū basi ārīgatogu yāmi. ⁴Marī masakaku: “ĪŌārō irigu yāri?” ārīrā, marī basi marī iririre pēmasīri merā gūñarō gāāmea. Irasiridero pūru, marī iriri ōārī āārīmakū: “Gajerā nemorō āārā”, āri gūnarō marīrō ūsuyari merā: “Yū ōārīrē yāa”, āri masīrākoa. ⁵Irasirirā marī masakakū, Marīpu iūrō īgū: “Yaare irirā, āsū irika!” āri pīdeare ōārō iriro gāāmea.

⁶Musā Jesúya kerere buerimasārē iritamuka! Īgūsā musārē bueri waja, musā ōārī oparire īgūsārē dukawaka, īgūsā gāāmerīrē opaburo, ārīrā!

⁷Musā basi ārīgatobirikōāka! Marīpūre gopepyari marīrō merā: “Yū nērō irimakū, yūre wajamoābirikumi”, āri gūñabirikōāka! Marī ōārī oterā, pūrugue ōārī dukare bokarosū marī ōārī irirā, pūrugue ōārīrē bokarākoa. Nērīrē irirā, pūrugue nērīrē bokarākoa. ⁸Sugu īgū nērī ūaribejarire irinīgūno, īgū nērī iridea waja nērīrē bokagukumi. Pērebiri peamegure wajamoāsūgukumi. Ōāgū deyomarīgū gāāmerīrē irigu gapū ōārīrē bokagukumi. Marīpu pūro pērebiri okari opagukumi. ⁹Irasirirā Ōāgū deyomarīgū gāāmerōsū gariborero marīrō ōārīrē irinīkōārā! Marīpu iriduarinu ejamakū, marīrē ōārī iririre pirimerārē ōārīrē sīgukumi. ¹⁰Irasirirā noó waarō āārīpererā marī bokajarānorē ōārīrē irirā! Marīyarārē Jesucristore būremurārē neō piriro marīrō īgūsārē ōārīrē irinīkōārā!

Pablo weretūnudea

¹¹Īāka! Yū basi musārē ire gojaduakoa. Irasirigu i pagari gojari merā musārē āsū āri gojagu yāa. ¹²Īgūsā musārē dupūma gasirogārē wiiridorerimasā,

īgūsārē gajerā judío masaka ōārō gūñamakū gāāmerā, irasū wiiridorema. Marī Jesucristo īgū curusague boadea merā masakare tauri kerere bueri waja judío masaka marīrē turi, nērō yāma. Musārē dupūma gasirogārē wiiridorerimasā gapū gajerā īgūsārē turi, nērō irimakū gāāmemerā, musārē irasū wiiridorema. ¹³Īgūsā īgūsāya dupūma gasirogārē wiirisūnerā āārīkererā, āārīpereri Moisés doredeare iripeobema. Iri dorerire iripeobirikererā, gajerā judío masaka pēuro: “Gua Moisés doredeare iridoremakū, Galacia marā, gua iridorederosūta irima”, ārīduarā, musārē irasū wiiridorema.

¹⁴Yū tamerā īgūsā irosū irasū āārīrē gajerā pēuro neō ārībirikoa. Marī Opū Jesucristo īgū curusague boari merā marī nērō iridea wajare wajaribosadea kere direta masakare weregukoa. Jesucristo yure yū nērō iridea wajare taudi āārīmakū, i ūmūma nērī ūaribejari iririre piribū. I ūmū marā yure īgūsā irosū nērī ūaribejarire iridoremakū, neō iribea. ¹⁵Irasiriro, marī Jesucristoyarā āārīmakū, Marīpu iūrō dupūma gasirogārē wiirisūnerā āārīrī, wiirisūbirinerā āārīrīde wajamāa. Marī Jesucristoyarā nājāmakū, Marīpu marīrē maama āārīrikurire opamakū iridi āārīmī. Iri maama āārīrikurire opari dita wajakua. ¹⁶Marīpu āārīpererārē yū Jesucristoyare buerire irituyārārē bopoñari merā īā, siuñajārī merā āārīrikumakū iriburo. Marīpu āārīpererārē īgūyarārē irasiriburo.

¹⁷Yū Jesucristoyare buede waja gajerā yure pā, yaa dupūre kāmītū, nērō tarimakū irima. Īgūsā irasiridea merā yū Jesucristore moāboegu āārīrīrē masīsūa. Irasirirā dapora merā neō sugu yure garibonemobirikōāburo. Yū buerire: “Diaye āārībea”, āri, yure nērō werenínemobirikōāburo.

¹⁸Yaarā, marī Opū Jesucristo musārē āārīpererārē ōārō iriburo. Irasūta iriburo.

Iropāta āārā.

Pablo

EFESIOS

Pablo Efeso marârê ôâdoredea

1 ¹Yu Pablo, musârê ôâdoredea. Marîpu gââmederosûta Jesucristo yure îgûyare buedoregû pîmî. Irasirîgu musârê Efeso marârê Marîpuyarârê Jesucristore buremurârê gojâa. ²Marîpu âârîningû, marî Opû Jesucristo musârê ôârô iritamu, siuñajârî merâ âârîrikumakû iriburo.

**Marîpu, Cristo merâ marîrê
ôârô iritamumî, ârî gojadea**

³Usuyari sîrâ marî Opû Jesucristo Pagure! Îgû marîrê Cristoyarârê âârîpereri ûmugasimarê, marîya yujupûrârîma ôârîrê sîdi âârîmî. ⁴I ûmu iriburi dupuyuro marîrê Cristoyarâ âârîmurârê beyedi âârîmî îgû îûrô ôârâ, waja opamerâ âârîburo, ârîgû. ⁵Neôgoragueta îgû marîrê maîgû îgû gââmederosûta Jesucristo iridea merâ marîrê: “Yu pûrâ âârîmakû irigûra”, ârî beyepîsiadi âârîmî. ⁶Marîpu marîrê bure bopoñarî merâ îâsîâ, îgû magû îgû maîgû merâ marîrê îgûyarârê ôârô iridi âârîmî. Irasirîrâ îgûrê usuyari sînîkôârâ! ⁷Îgû magû boagu, îgû dí béori merâ marî ñerî iridea wajare wajaribosadi âârîmî. Irasirîgu Marîpu marîrê bure maîgû, marîrê bopoñarî merâ îâgû, marî ñerî irideare kâtidi âârîmî. ⁸Marîrê irire masîburo, ârîgû, âârîpereri masîrî, pémasîrîdere sîdi âârîmî. ⁹Îgû iriburire marî dupuyurogue masîbirideare marîrê masîmakû iridi âârîmî. Irasirîgu marîrê: “Yu gââmerôsûta usuyari merâ âsû irigûra”, ârîdeare masîmakû iridi âârîmî. ¹⁰Îgû: “Âsû irigûra”, ârîdeare iriripoe ejamakû, âârîpereri irigukumî. Irasirîgu âârîpererâ ûmugasî âârîrârê, i nikû

âârîrâdere Cristore îgûsâ Opû âârîmakû irigukumî.

¹¹Iripoegueta Marîpu guare Cristo merâ ôârô âârîmurârê beyesiadi âârîmî îgû sîgûra, ârîdeare opaburo, ârîgû. Îgû gââmederosûta i âârîpererire ôârî irigûra, ârîdeare irisiadi âârîmî. ¹²Guare Cristore buremupûrorînerârê irasiridi âârîmî. Îgû guare wârî ôârîrê irimakû îârâ, îgûrê: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyari sîa. ¹³Marîpu, Cristo merâ masakare taurî kerere musâde pébu. Iri diayema kerere pérâ, Cristore buremunugâbu. Irasirîgu Marîpu musârê Cristo merâ ôârô âârîmakû iridi âârîmî. Îgû iripoegue ârîderosûta Ôâgû deyomarîgûrê musârê iriudi âârîmî îgû merâ îgûyarâ âârîrîrê masîdoregu. ¹⁴Irasirîgu Marîpu marîrê îgûyarârê tariwereperemakû iridero pûru, îgû iripoegue: “Sîgûra”, ârîdeare sîgukumî. Ôâgû deyomarîgû marî merâ âârîgû, Marîpu marîrê: “Sîgûra”, ârîdeare marî opaburire masîmakû yâmi. Irasirîrâ Marîpûre: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyari sînîkôârâ!

**Pablo Marîpûre: “Cristore
buremurârê mayare masîburo”,
ârî sêrêbosarîre gojadea**

¹⁵Yu musâ ôârô iririkurire masîa. Musâ marî Opû Jesûre ôârô buremua. Musâ âârîpererâ gajerâ Marîpuyarârê maîa. ¹⁶Irasirîgu yu musârê gûñagû, Marîpûre: “Ôâtaria îgûsâ irasû âârîmakû”, ârî, îgûrê musâya âârîburire sêrênîkôâa. ¹⁷Marîpu, marî Opû Jesucristo Pagû ôâtaramî. Irasirîgu yu îgûrê musâya âârîburire âsû ârî sêrêbosâa: “Guapu, Ôâgû deyomarîgû masîrî sîka, îgûsâ mayamarê pémasîrî

merā masīnemoburo, ārīgū!” ¹⁸Marīpu, īgūyarā āārīmūrārē iripoegue āāriderosūta musārē īgū beyepīnerārē sigūkumi. Ōātaria īgū musārē sīburi. Irasirīgū yu Marīpūre: “Īgūsā gūñarīgue īgūsārē irire ōārō pēmasīmakū irika!” āri sērēa. ¹⁹⁻²⁰Gajidere musā ōārō pēmasīburi sērēbosāa. Marīpu āārīpererā nemorō turagu āārīmi. Īgū turari merāta marī Jesucristore būremurārē īgū merā ōārō āārīmakū yāmi. Īgū iri turari merāta Cristo boadiguere masū, ūmugasigue īgū diaye gapu doamakū iridi āārīmī īgūrē āārīpererā Opū āārīdoregu. ²¹Īgūrē irogu doamakū irigu, āārīpererā ūmugasi, i nikūgue turarārē, dorerārē, oparārē, noō gajerārē dorerānorē doregu wekamū āārīmakū iridi āārīmī. Irasirīgū Cristo āārīpererā dapora marā oparārē, pūrugue marā oparādere doregu āārīmī. ²²Marīpu āārīpererē, āārīpererārē Cristo doka dujamakū iridi āārīmī. Irasirīgū Cristo, āārīpererā marī īgūrē būremurī bumarā Opū, marī dipuru āārīmī. ²³Marī īgūrē būremurī bumarā, suguyarāta āārīsīā, īgūya dupu irirosū āārā. Īgū āārīpererogue marī āārīpererā merā āārīīgū marīrē āārīpererē īgūyare opamakū yāmi.

Marīpu marīrē maīgū taurimarē gojadea

2 ¹Iripoeguere Jesucristore būremuburo dupuyuro musā ñerō iririkū, Marīpu dorerire tarinūgānerā āārībū. Irasirirā, Marīpu iūrōrē boanerā irirosū īgū merā ōārō āārībīrinerā āārībū. ²Musā i ūmu marā irirosū ñerō iriunanerā āārībū. Wātēa opu dorerire iriunanerā āārībū. Īgūta i ūmu marā āārīpererā Marīpu dorerire tarinūgārārē doregu āārīmī. ³Iripoeguere marī āārīpererā ñerī direta iriunanerā āārībū. Irasirirā marī noō gāāmerō iriduarire, ñerī gūñarīrē iriunanerā āārībū. Irasirirā marīde Marīpūre būro wajamoāsūmurā āārībōnerā āārībū. Gajerā peamegue wajamoāsūmurā irirosū marīde wajamoāsūmurā āārībōnerā āārībū.

⁴Marīpu gapu marīrē būro maīgū, bopoñarī opatarīgū āārīmī. ⁵Marī ñerō iridea waja īgū iūrōrē marī boanerā irirosū āārīkerepūru, marīrē Cristo merā ōārō āārīmakū iridi āārīmī. Īgū Cristore masū, dupaturi okamakū iriderosūta marīdere īgū pūro perebiri okari sīdi āārīmī. Irasirīgū marīrē bopoñarī merā iāsīā, taudi āārīmī.

⁶Marīpu Jesucristo boadiguere masūdi āārīmī. Masū, ūmugasigue īgū merā doamakū iridi āārīmī āārīpererārē doregu āārīburo, ārīgū. Īgūrē masūderosūta marīdere Cristoyarādere masū: “Ūmugasigue doarā īgū merā dorerā āārīma”, āri iādi āārīmī. ⁷Īgū, Jesucristo merā marīrē wāro marīrē īmudi āārīmī. Pūrugue āārīpererārē īgū marīrē bopoñarīrē masīmakū gāāmegū, irasiridi āārīmī. ⁸Marīpu marīrē bopoñagū, Cristore būremumakū, marīrē taudi āārīmī. Marī basi marī iridea merā neō taribirikoa. Marīpu marīrē taudea: Īgū marīrē wajamarīrō sīdea, īgū marīrē iribosadea āārā. ⁹Marī ōārō iririre iāgū meta taudi āārīmī marīrē. Irasirirā marī basi: “Yu ōārō iridea waja Marīpu yure taumī”, ārimasībirikoa. ¹⁰Marī, Marīpu irinerā āārā. Īgū marīrē Jesucristoyarā āārīdoregu, irasiridi āārīmī. Iripoegue marī ōārō iriburire gūñasiadi āārīmī. Irasirīgū marīrē Jesucristoyarārē ire pīdi āārīmī ōārīrē iridoregu.

Marī, Jesucristo merā ōārō usuyari opāa, āri gojadea

¹¹Musā iripoegue āārīrikudeare ōārō gūñaka! Gua musārē, judío masaka āārīmerārē, musā ūmaya dupuma gasirogārē wiiribiri waja: “Marīpuyarā āārībea”, āri iāturiunanerā āārībū. Gua judío masaka gapu irasū wiirisūnerā: “Marīpuyarā āārā”, āri gūñakerepūru, iri wiiride marīrē īgūyarā waamakū iribea. ¹²Iripoeguere Marīpu iriudi Cristore musā būremubirinerā āārībū. Irasirirā musā Israel bumarā merā āārībīrinerā āārībū. Marīpu Israel bumarārē: “Īgūsārē ōārō irigūra. Īgūsā

Opu āārīgura. Yaarā āārīrākuma”, ārī pīdeare opabirinerā āārībú. Irasirirā musā: “Marīpu guare taugukumi”, ārīmasībīrinerā āārībú. Marīpu merā ōārō āārībīrinerā āārībú. ¹³Musā iripoegue Marīpure masībīrinerā āārīkererā, daporare musā Jesucristore buremurā īgūyarāta āārā. Īgū boari, īgū dí béori merā Marīpu musārē īgūrē masīrā, īgūyarā waamakū iridi āārīmí. ¹⁴Gua judío masaka, musā judío masaka āārīmerā merā pe bumarā āārīkererepu, Cristo iridea merā marīrē sugu pūrāta āārīmakū iridi āārīmí. Irasirigu marī basi gāme iaturideare pirimakū iridi āārīmí. Irasirigu Cristo marīrē īgūyarārē siuñajāmakū yāmi. ¹⁵Cristo curusague boagu: “Marīpu merā ōārō āārīduarā, āārīpereri īgū Moisére doreri pīdeare iripeoka!” ārīdeare peremakū iridi āārīmí. Irasirigu Cristo marīrē īgūyarārē pe bumarā āārīnerārē su bumarāta āārīmakū iridi āārīmí. Iri merāta marīrē siuñajārī merā ōārō āārīmakū iridi āārīmí. ¹⁶Īgū curusague boari merā marī pe bumarā gāme iaturideare pirimakū iridi āārīmí. Irasirigu marīrē pe bumarā āārīnerārē, Marīpuyarā īgū merā ōārō āārīmakū iridi āārīmí.

¹⁷Cristo, Marīpu merā marī ōārō āārīburi kerere weregu aaridi āārīmí. Musārē judío masaka āārīmerā Marīpure masībīrinerārē, guare judío masaka Marīpu Moisére doreri pīdea oparādere weregu aaridi āārīmí, marī āārīpererā Marīpu merā siuñajārī bokaburo, ārīgū. ¹⁸Irasirirā Cristo merā, irasū āārīmakū Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā marī āārīpererā judío masaka, judío masaka āārīmerāde Marīpu marī merā āārīmakū īgūrē sērēmasīa. ¹⁹Irasirirā daporare musā gajero marā irirosū āārībea. Musāya nikūrē āārīmerā irirosū āārībea. Musā, gua merā su makā marā irirosū, Marīpuyarāta āārā. Irasirirā sugu pūrāta āārā marī.

²⁰Musā, gua merā Jesucristore buremurā, Marīpu moārī wii irirosū āārā. Iripoegue Marīpuya kerere weredupuyurimasā īgūyare

gojapūrorinerā āārīmā. Pupu Jesucristo buedoregu pīnerā īgūyare werenerā āārīmā. Musā, īgūsā gojadeare buedero pupu, īgūsā weredeare pédero pupu, Jesucristore buremunāgābu. Jesucristo, Marīpuya wiima weanūpūroridea ūtāye irirosū āārīmí. Marīpuyare gojapūrorinerā, Jesucristo buedoregu pīnerā, gajī weanūdea ūtāyeri irirosū āārīma. ²¹Jesucristo gajerādere īgūrē buremumakū yāmi Marīpuyarā āārīburo, ārīgū. Ūtāyeri merā wiire peoturiāmūriagu keoro weanūrī wiire irirosū irigu yāmi. Irasirigu marīrē gajerā Marīpuyarā merā ōārō gāmesurimakū yāmi. āārīpererā marī, īgūsā merā Marīpuyarā āārīsīā, īgū āārīrī wii irirosū āārīrākoa. ²²Irasū āārīmakū musāde, gajerā Jesucristore buremurā āārīpererā merā Marīpuyarā āārā. Irasirirā Marīpu moārī wii, īgū āārīrī wii irirosū marī āārā. Marīpu, Ōāgū deyomarīgū merā marī merā āārīmí.

Pablo judío masaka āārīmerārē Jesucristoya kerere weredea

3 ¹Yu Pablo, Jesucristoya kerere musārē judío masaka āārīmerārē weredea waja peresugue āārā. Marīpu, Jesucristo merā musādere īgūyarā āārīmakū yāmi. Irasirigu yu musāya āārīburi sērēbosāā īgūrē. ²Musā ire masīsīāa. Marīpu musārē bopoñagū, Jesucristoya kerere buedoregu yure pīmi musā ōārō irigu. ³Marīpu, īgū Cristo merā iriburire, iripoegue marā masībīrideare yure masīmakū irimi. Musārē irire mērō gojasiabu. ⁴Yu gojadeare buerā, Marīpu, īgū Cristo merā iriburire yu masīdeare musāde masīrākoa. ⁵Marīpu, īgū Cristo merā iriburire iripoegue marā gapure masīmakū iribiridi āārīmí. Dapora gua gapure Jesucristoyare wererimasārē, īgūya kerere weredupuyurimasādere Ōāgū deyomarīgū merā masīmakū yāmi. ⁶Āsū āārā Marīpu iriburi, iripoegue marā masībīridea. Gua judío masaka, musā judío masaka āārīmerāde Marīpu masakare tauri

kerere buremumakû, guare, musâdere Jesucristoyarâ âarîmakû yâmi. Marîrê sugû pûrâta âarîmakû yâmi. Irasirigû Marîpu judîo masakare: “Âsû sîgûra”, ârîpûroriderosûta marîrê âarîpererâ Cristoyarârê ôârîrê sigukumi.

⁷ Marîpu Jesucristoya kerere buedoregû yure pîdî âarîmî. Yure ôârô iri, îgû turarîre sîdî âarîmî iri kerere ôârô wereburo, ârîgû. ⁸ Âarîpererâ gajerâ Marîpuyarâ yu nemorô âarîma. Irasû âarîkerepuru, Marîpu yure ôârô iri, judîo masaka âarîmerârê Jesucristoya kerere buedoregû pîmî. Irasirigû: “Cristo ôatarîgû âarîmî, îgû marîrê sîburi ôatarîrî âarâ”, ârî werea îgûsârê. Ire neô pémāsîbokajaya maa marîrê. ⁹ Marîpu yure pîgu: “Âsû taugukoa judîo masaka âarîmerâdere”, ârî gûñadupuyudeare yure weredoremi. Îgûta âarîpereri i ûmumarê iridî, iripoegue marârê îgû judîo masaka âarîmerârê Cristo merâ tauburîre werebiridî âarîmî. Daporague yure weredoremi âarîpererâ masakare îrîre masîdoregû. ¹⁰ Marîpu marîrê Jesucristore buremurârê su bumarâ îgûyarâta âarîmakû irîrîre îârâ, ûmarô marâ dorerâ îgûrê wereboerâ, wâtêade, îgû âarîpereri masîpeogu âarîrîrê masîrākuma. Îgûsârê irîre masîmakû gâamemî Marîpu.

¹¹ I ûmû irîburo dupuyurogueta Marîpu îgû gâãmederosûta marîrê: “Yaara âarîmurâ âarîma”, ârîdeare marî Opu Jesucristo merâ iriyuwarîkudî âarîmî. ¹² Marî Cristore buremurâ îgû merâ ôârô âarîsîâ, gûiro marîrô gûñaturarî merâ Marîpure sêrêmasîa. ¹³ Yu musârê Jesucristoya kerere weredea waja peresugue poyarî merâ âarâ. Musâ ôârô âarîburîre iri kerere werebû. Irasirîrâ musâ yu poyarîre gûñarâ, bûjawereri merâ âarîbirîkôâka! Poyakeregû, Marîpu musârê ôârô îrîdeare gajerârê masîmakû yâa.

**Cristo marîrê buro maîgû
âarîmî, ârî gojadea**

¹⁴ Irasirigû Marîpu, marî Opu Jesucristo Pagû âarîpereri îrîdeare yu

gûñagû, îgû îûrôrê yaa ñadukupuri merâ ejamejâ, îgûrê: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyarî sîa. ¹⁵ Îgûta âarîpererâ îgûyarâ ûmugasigue âarîrâ, i nikûgue âarîrâ Pagû âarîmî. ¹⁶ Îgûta turatarîgû âarîmî. Irasirigû yu musâya âarîburîre îgûrê sêrêbosâa musâguere Ôâgû deyomarîgû merâ îgû turarîre opaburo, ârîgû.

¹⁷ Musâ Cristore buremumakû, îgû musâguere ôârô âarînîkôâburo, ârîgû, sêrêa. Gajî sêrêbosâa Cristo musârê buro maîrîrê masîsîâ, gajerârê maîburo, ârîgû. ¹⁸ Irasirigû musârê, âarîpererâ gajerâ îgûrê buremurâdere Cristo marîrê buro maîrîrê pémāsîdoregû, sêrêbosâa. Cristo marîrê maîrîrê neô keomasîña maa. “Ôôpâ eyaro, yoaro, ûmarô, ûkûârô âarâ”, neô ârî masîña maa. ¹⁹ Cristo marîrê maîrîrê marî neô masîpeobîrîkerepuru, yu musâya âarîburîre Marîpure sêrêbosagu: “Îre îgûsârê ôârô masînemomakû irîka!” ârî sêrêa. Irasirîrâ marî îre masîpeorâ, Marîpuyamarê masîpeorâkoa.

²⁰ Irasirîrâ Marîpure: “Âsû irîbosaka guare!” ârî sêrêmakû, marî sêrêrî nemorô irîmasîmî. Marî basita: “Âsûpero irîburo îgû”, ârî gûñamakû, marî gûñarî nemorô irîmasîmî. Îgû turagu âarîsîâ, îgû turarî marîrê sîdea merâ irîre irîbosamî. ²¹ Irasirîrâ Jesucristoyamarê, îgûrê buremurî bumarâ marî âarîrîrê masîrâ, âarîpererinurî âarîpererâ Marîpure: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyarî sîburo. Âarîpererâ datora marâ, purugue marâde neô îgûrê usuyarî sîrîrê pîrîbirîkôâburo. Irasûta âarâ.

**Marî Cristoyarâ Ôâgû deyomarîgû
merâ su bumarâta âarâ, ârî gojadea**

4 ¹ Yu marî Opuya kerere weredea waja peresugue âarîgû, turaro merâ âsû werea musârê doja. Marîpu musârê siuidî âarîmî îgûyarâ âarîburo, ârîgû. Irasirîrâ îgû musârê: “Âsû irîka, yaara âarîsîâ!” ârîdeare ôârô irîka! ² “Gajerâ nemorô âarâ”, ârî gûñabîrîkôâka! Gajerârê ôârô merâ irîka! Guarî marîrô gajerârê bopoñarî merâ îâka! Gajerâ musârê

garibokerepuru, igūsārē maīrī merā iāka! ³Ōāgū deyomarīgū iritamurī, igū musārē siuñajārī pīrī merā suro merā ōārō āārīrikuka! Musā irasū āārīrīrē pīrīro marīrō āārīnikōāka! ⁴Marī Jesucristoyarā su bumarā āārīsīā, igūya dupu irirosū āārā. Ōāgū deyomarīgū suguta āārīgū, igū sugu masaku merā āārīrōsū marī āārīpererā merā āārīmi. Marīpu marī āārīpererārē ūmugasigue pēbīrī okarī sību, siidi āārīmi. ⁵Marī Opū Jesucristo marī būremugū suguta āārīmi. Marīrē deko merā wāīyeride su wāita āārā marī igūyarā āārīrīrē īmuburi. ⁶Marīpu suguta marīrē iridi āārīmi. Igūta marī āārīpererā Opū āārīmi. Marī āārīpererā merā āārīmi. Irasirigu igū gāamederosūta marī āārīpererā merā āārīpererē ōārō yāmi.

⁷Marī su bumarā āārīkerepuru, Cristo marī igūyarārē masakakure Marīpuyare irimasīburi dukawa pīdi āārīmi. Irasirigu igū dukawa pīderosūta keoro marī gāme iritamumakū yāmi. ⁸Cristo igū i nikūgue aariburo dupuyuroguere āsū gojasūdero āārībū Marīpūya werenīfī gojadea pūgue:

īgūrē iāturiārē tarinūgādero puru,
ūmugasigue murīākōāgukumi.
Irasirigu masakare i nikūgue
āārīrārē ōārīrē sīgukumi, ārī
gojasūdero āārībū.^a

⁹Igū ūmugasigue murīarire ārī gojadea, āsū ārīduaro yāa. Jesucristo ūmugasigue murīaburi dupuyuro i nikūgue dijari, ōōgue āārīdi āārīmi. ¹⁰Igūta i nikūgue āārīdi, ūmugasigue Marīpu āārīrōgue murīākōādi āārīmi. Irasirigu āārīpererogū āārīgū, āārīpererārē doregu āārīmi. ¹¹Irasirigu marī igūyarārē masakakure Marīpuyare irimasīburi pīdi āārīmi ōārō gāme iritamuburo, ārīgū. Surāyerire beyepīdi āārīmi igūyare buedoregu. Gajerārē Marīpu weredoredeare wererimasā āārīmurārē, igū masakare tauri kerere weregorenarīmasā āārīmurārē, igūyarārē korerimasā āārīmurārē,

igūyarārē buerimasā āārīmurārē beyepīdi āārīmi. ¹²Irasū beyepīdi āārīmi marī igūyarā gāme iritamuburo, ārīgū. Irasirirā marī igūyarā su bumarā, igūya dupu irirosū ōārō turarā masārōsū igūrē būremuturawāgānemorākoa.

¹³Irasirirā marī āārīpererā sūrosū Cristore būremurā, masā odorā irirosū āārīpererē igū, Marīpu magū āārīrīrē nemorō ōārō masīrākoa. Irasirirā marīde Cristo irirosū āārīrikurākoa. ¹⁴Majirāgā irirosū āārīrā meta, pēmasīrākoa. Irasirirā marīrē ārīgatomerērā buemakū pērā, diayema āārīrīrē būremurīrē pīrimerā: “Igūsā maama bueri, diaye āārā”, ārī būremubirīkoa. ¹⁵Marī gāme maīrī merā diayema āārīrīrē werero gāamea. Irasirirā majirāgā masā pēmasīrōsūta marīde marī Opū Cristo marī dipuru āārīgū merā Marīpuyare ōārō pēmasīrākoa. ¹⁶Marī igūyarā su bumarā āārīsīā, igūya dupu irirosū āārā. Sugū masakā turagū masā, āārīpererē igūya dupūma merā ōārō irimasīmi. I irirosū, Cristo marī masakakure: “Āsū iriburo”, ārī dukawa pīdeare irirā, marī āārīpererā ōārō gāme iritamumasīa. Irasirirā gāme maīrā, gāme iritamurā, nemorō turaro merā Cristoyare ōārō iriwāgānemorākoa.

**Marīpu Cristoyarārē maama
āārīrikurire opamakū iridi
āārīmi, ārī gojadea**

¹⁷Irasirigu yu marī Opū Cristo dorero merā musārē āsū ārī werea. Marīpūre masīmerā gapū noō gāāmerō gūñamoāmākōāma. Igūsā irirosū neō irinemoirīkōāka! ¹⁸Igūsā Marīpuyare pēduabema. Irasirirā irire neō pēmasībīrigorākōāma. Igūsāya gūñarīguere būro naīfīārī oparā irirosū āārīma. Irasirirā Marīpu merā ōārō āārīburi igū sīrīrē neō opabema. ¹⁹Ērīrē irirā, neō gūyasībīrigorākōāma. Āārīpererē ērīrē uaribejarire neō pīriduaro marīrō ērīrē dīrēta irīrīkurā yāma. ²⁰Cristoya

^a 4.8 Sal 68.18

bueri gapu, musārē īgūsā irirosū ñerō iririre iridoreri máa. ²¹Musā īgūya diayema buerire pérā: “Jesús diayeta āsū āārīmi, diayema āārīrīrē buemi”, āri masikuyo. ²²Iripoeguere musā ñerī ʁaribejari iririre: “Ōāgoráa”, āri gūñarā, musā basita ārīgatonerā āārībá. Iri ñerīrē irirā, musā basita poyanorēnerā āārībá. Irasirirā musā iripoegue āārīunaderosūta āārīnemobirikōāka! ²³Musā ñerī direta gūñanadeare pirikōāka! Ōāri gūñārī gapūre gorawayuro gāāmea musārē. ²⁴Marīpu īgū gāāmederōsūta marīrē maama āārīrikurire opamakū iridi āārīmī īgū irirosū diayema irirā, īgū iūrō ōārā āārīburo, ārīgū. Irasirirā, surīro boari dariñe bóo, maama surīro ōārīñe gorawayu sāñarā irirosū, iripoegue ñerī iriunadeare piri, maama iririkurire gorawayu irika!

²⁵Marī Cristoyarā īgū dupu irirosū āārīrā, su bumarā āārā. Irasirirā marī basi neō gāme ārīgatonomobirikōārā! Marī merāmarārē ārīgatoro marīrō diaye wererā!

²⁶Gajerā merā guarā, īgūsārē ñerō iribirikōāka! Irinū merāta īgūsā merā guarire pirikōāka! ²⁷Wātī musārē gajerā merā guamakū iririre kāmutaka! ²⁸Yajarikūgu āārīdi neō dupaturi yajabirikōāburo. Ōāri moārī gapūre moāburo, īgū moā wajatarī merā gajerā boporārē iritamubu.

²⁹Neō ñerō werenírirē wereníbirikōāka! Ōāri gapu direta wereníka! Musā werenírī merā gajerārē iritamuka! Irasirirā musā ōārī werenírīrē pérā, īgūsāde ōārō āārīrikurākuma. ³⁰Marī ñerīrē irirā, ñerō werenírā, Ōāgū deyomarīgūrē bujoweremakū irirākoa. Iririre iribirikōāka! Ōāgū deyomarīgū marīrē: “Marīpuyarā āārā”, āri masīmakū yámi. Irasirirā marī masía. Marīpu, Jesucristo merā marīrē taurinū ejamakūgue ōārō taugorakōāgukumi.

³¹Irasirirā musā gajerā merā suyubirire, īgūsā merā guataririre, ñerō gainírī merā gāme turirire, ñerō āri

buridarire pirikōāka! Irasirirā āārīpereri ñerō iririre pirika! ³²Āsū gapu irika! Bopoñari merā gāme ōārō iritamuka! Marīpu marīrē Cristo merā marī ñerī irideare kátiderosūta musāde gajerā musārē ñerō irideare kátika!

Marīpu pūrā āārīrā āsū āārīrikuro gāāmea, āri gojadea

5 ¹Musā Marīpu pūrā, īgū maírā āārā. Irasirirā īgū irirosū āārīrikuro gāāmea. ²Cristo marīrē maírōsūta musāde gajerārē maíka! Īgū marīrē maīgū īgū basita īgūrē wējēduarāguere wiadi āārīmī marīrē boabosabu. Īgū boabosagu, judío masaka oveja majīgūrē wējē, Marīpu iūrōrē soepeosūdi irirosū āārīdi āārīmī. Irasirigu īgū irasiriri merā Marīpūre usuyamakū iridi āārīmī.

³Irasirirā Marīpuyarā āārīrā, musā marāposā nome āārīmerārē, marāpusāmarā āārīmerārē neō ñerō gāmebiragorenabirikōāka! Āārīpereri gūyasīūrī ñerō iririre neō iribirikōāka! Gajerāyare ʁaribejabirikōāka! Neō mérōgā ñerō iririre iribirikōāka! ⁴Gūyasīūrō werenírīrē wereníbirikōāka! Pémasīmerā irirosū werenímoāmabirikōāka! Ñerīrē āri buridabirikōāka! Āsūpero gapu wereníka! Marīpūre: “Ōārō yáa mu guare”, āri, usuyari sika! ⁵Ire ōārō masíka musā! Gajigu marāpo merā ñerō iririkurā, gajego marāpu merā ñerō iririkurā, gūyasīūrō ñerīrē iririkurā, Marīpuyarā āārībema. Gajerāyare ʁaribejabirurāde Marīpuyarā āārībema. Īgūsā gajino gapūre Marīpūre gāāmerō nemorō gāāmerā, keori weadeare buremurā irirosū yáma. Marīpu gapūre buremubema. Irasirirā Marīpu īgūyarārē doreroguerē neō waabirikuma. Iroque Cristo merā neō āārībirikuma. ⁶Gajerā musārē īgūsā ñerō irideare: “Āsū irimakū ōāgoráa”, ārīgatorire pébirikōāka! Marīpu, īgūsā irasū ñerō iri, īgū dorerire tarinūgārī waja īgūsārē perebiri peamegue wajamoāgukumi. ⁷Īgūsā ñerī irirā merā neō ñerīrē iriwekabebirikōāka!

⁸Marî Opuyarâ musâ âarîburo dupuyuro ñerîrê irirâ, îgûrê masîmerâ naîtîârôgue âarîrâ irirosû âarînerâ âarîbû. Dapora gapure îgûrê masîrâ îgûyarâ âarîsîâ, boyorogue âarîrâ irirosû âarâ. Irasirîrâ îgû îûrô ôârîrê iririkûka! ⁹Boyorogue âarîrânô, ôârîrê, Marîpu dorerire, diayemarê irirâkuma. ¹⁰Irasirîrâ marî Opuyare ôârô bueka, îgûrê usuyamakû iririre irimurâ! ¹¹Ñerî iririkurâ, naîtîârôgue âarîrâ irirosû âarîma. Îgûsâ irirosû neô iribirikôaka! Âsû gapu irika! Îgûsâ ñerô iririre: “Ñegorâa”, ârî wereka, îgûsârê irire masîdorerâ! Musâ wererire pérâ, boyorogue âarîrâ irirosû ñerô irideare piri, ôârî gapure irirâ dujarâkuma. ¹²Masaka îâberogue îgûsâ ñerô iriboedere marî werenîmakû gûyasîûgorâa. ¹³Boyorore âarîpereri îamasîsûa. Marî îgûsâ ñerô iririre: “Ñegorâa”, ârîmakû, îgûsâ ñerô iririkurê masîrâkuma. ¹⁴Irasirîrâ gajerâ sugu ñerô iririkugunorê âsû ârî werema:

Mu pémasîbi, kârîgû irirosû âarâ.
Yobe, pémasîka! Cristo merâ ôârô âarîbi, boanerâ merâ âarîgû irirosû âarâ.

Irasirîgu wâgânugâ, îgû merâ ôârô âarîka! Mu irasirimakû, Cristo murê boyorogue âarîmakû irirosû îgûyare masîmakû irigukumi.

¹⁵Irasirîrâ ôârô pémasîka, ôârîrê irimurâ! Marîpuyare masîmerâ irirosû iribirikôaka! Îgûya gapure ôârô masîka!

¹⁶Dapora marâ masaka ñerî iririkuma. Irasirîrâ musâ okarinurîrê Marîpu gââmerî direta irika, gajerâde îgûyare masîburo, ârîrâ! ¹⁷Pémasîmerâ irirosû iririkubirikôaka! Marîpu gââmerîrê ôârô pémasîduaka, irire irimurâ!

¹⁸Irasirîrâ mejâbirikôaka! Mejârâ îgûsâ basita poyanorêma. Mejârônorê irirâ, Ôâgû deyomarîgûrê opatarîrâ âarîka!

¹⁹Musâ îgûrê opatarîrâ, Marîpuya bayari merâ musâ basi gâme werenîrâkoa. Salmos gojadea pûgue bayarîre, gajî marî Opure buremu bayaridere îgûrê bayapeorâkoa. Musâya yujupûrârîgue

ôârô usuyari merâ bayapeorâkoa îgûrê: “Ôâtaria mu”, ârî buremurâ. ²⁰Marîpu âarîpererire marîrê ôârô yâmi. Irasirîrâ marî Opu Jesucristoyarâ âarîsîâ, îgû wâi merâ Marîpure: “Mu iridea ôâtaria”, ârînkôaka!

**Su wîi marâ Cristoyarâ âsû
âarîrô gâamea, ârî gojadea**

²¹Musâ âarîpererê Cristore goepeyari merâ buremurâ âarîsîâ, ôârô gâme pé buremuka!

²²Musâ marâposâ nomerê âsû ârî weregura. Cristo marî Opure marî pé buremurôsûta musâ marâpusâmarârê ôârô pé buremuka! ²³Cristo marîrê îgûyarârê oparosûta, marâpusâmarâ musârê îgûsâ marâposâ nomerê opama. Cristo marîrê îgûrê buremurî bumarârê taudi âarîmî. Irasirîgu îgû marî Opu âarîmî. Marîrê doregu, marî dipuru âarîmî. Marî, îgûya dupu irirosû âarâ.

²⁴Irasirîrâ marî Cristore buremurî bumarâ îgûrê pé buremurôsûta musâ marâpukurâ nome musâ marâpusâmarârê ôârô pé buremuka!

²⁵Musâ marâpusâmarâdere weregura. Cristo marîrê îgûyarârê maîgû, marîya âarîburire boabosadi âarîmî. Irasirîrâ marîrê îgû maîrôsûta musâde musâ marâposâ nomerê maîka! ²⁶Cristo marîrê boabosadi âarîmî îgûyarâ âarîmakû irigu. Irasirîgu, marî îgû werenîrîrê buremumakû, deko merâ gurarîre koebéoro irirosû marîrê ñerî opamerâ âarîmakû iridi âarîmî. ²⁷Îgû irire irasirimakû, marî îgû îûrôrê neô mérôgâ ñerî opamerâ, gurari marîrâ ôârô deyorâ irirosû âarîrâkoa. Îgûyarâ ôârâ dita âarîrâkoa. Irasirîgu: “Yaara âarîma”, ârî, usuyari merâ marîrê opagukumi.

²⁸Musâ marâpokurâ musâ marâposâ nomerê maîrô gâamea. Sugu îgû marâpore maîgû, îgû baside maîmi. Irasirîgu Cristo marîrê îgûya dupu irirosû âarîrârê maîrî merâ korerosûta musâ marâposâ nomerê maîrî merâ ôârô koreka! ²⁹⁻³⁰Neô marîya dupure ñerô waamakû gâamebea. Marî basi marîya

dupure korea. Marī Cristoyarā āārīrá ĩġūya dupu irirosū āārā. Irasirigū Cristo marīrē ōārō koremi. ³¹Marīpuya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībá: “Sugū ūmūu nomeōrē marāpokugū, ĩġū pagusāmarārē wirigukumi ĩġū marāpo merā āārību. ĩġūsā pērā āārīkererā, Marīpu ĩūrōrē su duputa āārīrākuma”, ārī gojasūdero āārībá. ³²Iri gojadeare ōārō pēmasīduamakū, diasagorāa marīrē. Irasū āārīkerepurū, yu irire: “Āsū ārīduaro yāa”, ārī werea. Cristoyarā Marīpu ĩūrōrē su duputa āārīma. ³³Gaji i marē musārē ārī werenemogura doja. Musā basi korerosūta musā marāposā nomedere maīrī merā korea! Musā nomede musā marāpusāmarārē ōārō gopeyaro merā pé buremuka!

6 ¹Musā majīrārē āsū weregura. Musā marī Opure buremurā musā pagusāmarārē ōārō yujuka! Irasiriri, ōārī āārā. ²⁻³Iripoegue Marīpu ĩġū pe mojōma dorerire pígu, su dorerire āsū ārī pídi āārīmī: “Musā pagusāmarārē ōārō buremuka!” ārī pídi āārīmī. I dorerireta pígu, gajidere pídi āārīmī. “ĩġūsārē irasū buremurā, i nikūguere yoaripoe usuyari merā āārīrākoa”, ārīdi āārīmī.

⁴Musā pagusāmarādere āsū ārī weregura. Musā pūrārē būro turiri merā ĩġūsārē guamakū iribirikōāka! Āsū gapu irika! ĩġūsārē marī Opuyare bueka, ĩġūrē buremuburo, ārīrā! ĩġūsā, ĩġū dorerire iribirimakū ĩārā, ĩġūsārē: “Āsū gapu irika!” ārī bueka! Irasirirā ĩġūsārē ōārā masāmakū irīrākoa.

⁵Moāboerimasādere āsū ārī weregura. Musā i nikūgue āārīrārē musā oparārē ōārō yujuka! Ōārō buremurī, gopeyari merā moāboeka! Irasū moāboerā, Cristore moāboerā irirosū yāa. ⁶Musā oparā ĩūrō moārōsūta, ĩġūsā ĩāberoguedere moāka! ĩġūsā ĩūrō direta ōārō moārā, ĩġūsā musārē: “Ōārō moāma”, ārī gūnamakū iriduārā dita āārībokoa. Irasirirā ĩġūsā ĩāberoguedere ōārō moāka! Cristore moāboerā irirosūta Marīpu gāāmerōsū ōārō merā moāka! ⁷Musā masakare moāboerā āārīkererā: “Cristore moāboerā irirosū

āārā”, ārī gūnaka! Irasirirā usuyari merā moāboeka musā oparārē! ⁸Irire masīsīāa musā. Marī Opū Cristo marīrē ōārō moārākure ōārī wajatamakū irigukumi. Irasirigū moāboerimasā āārīrārē, āārīmerādere marī ōārō moāderopāta marīrē ōārī wajatamakū irigukumi.

⁹Oparādere āsū ārī weregura. Musārē moāboerārē ōārō irika! ĩġūsārē wajamoāduari merā dorebirikōāka! Ire ōārō pēmasīka! Marī Opū Cristo ūmugasigūe āārīġū, musā Opū āārīmi. ĩġūta musārē moāboerā Opū āārīmi. Marī āārīpererā ĩġūrē moāboerā āārā. Irasirigū oparā āārīrārē, āārīmerādere sūrosūta ĩāmi marī āārīpererārē.

Cristoyarā wātīrē tarinugārīmarē gojadea

¹⁰Musārē āsū ārī weretūnugura. Musā, marī Opuyarā āārīsīā, ĩġū merā ōārō āārā. Irasirirā ĩġūya turari merā ĩġūrē gūñaturaka! ¹¹Wātī ārīgatori merā musārē ñerō iridoremakū, Marīpu iritamurī merā ĩġū ñerī ārīmesārīrē kāmataka! Sugū surara kāmutari kōme surīro sāñadi irirosū āārīka! ¹²Marīrē Marīpu dorerire tarinugāmakū iriduārā, masakagora meta āārīma. Wārā ñerā: ūmarō marā, oparā, turarā, i ūmuma ñerīrē iridorerā āārīma. Deyomarīrā, masakare gūñarīgue ñerō iridorerā āārīma. ¹³Irasirirā musā, surara ĩġūya kōme surīro sāñadero purū, ĩġū merā gāmekēāduarārē kāmuta tarinugāmasīġū irirosū āārīka! Irasirirā, Marīpu iritamurī merā wātīrē kāmuta tarinugārākoa. ĩġūrē tarinugārā, gūñaturarā dujarākoa.

¹⁴Āsū irika, wātīrē tarinugāmūrā! Marīpuya werenīrī diayema āārīrīrē ōārō pēduripīka! Irasirirā musā surara ĩġūya surīrore yujuwēñarīda merā ōārō yujuwēñadi irirosū āārīrākoa. Marīpu iritamurī merā diayema irika! Irasirirā musā surara ĩġūya koretibi kāmutari kōme surīro sāñadi irirosū āārīrākoa. ¹⁵Marīpu masakare siuñajārī sīburi kerere weregorenarā waamurā ōārō āmuyuka! Irasirirā musā surara sapatu sāñadero purū, ĩġū waaburire

ôârô âmu ododi irirosû âârîrâkoa. ¹⁶I
 âârîpererire iri odo, gajidere irika,
 wâtîrê tarinugâmurâ! Musâ Cristore
 buremurîrê neô piribirikôâka! Irasirirâ
 musâ surara îgû kâmutari kômeti opagû,
 iriti merâ gârûyuku peame opari yukure
 kâmutagû irirosû âârîrâkoa. Irasirigû
 wâtî musârê bokatiûbirikumi musâ
 Cristore buremumakû îagû. ¹⁷“Cristo
 marîrê taugukumi”, ârî gûñanîkôâka!
 Irasirirâ musâ surara îgûya dipurugue
 kôme pero peyarosû âârîrâkoa.
 Gajidere irika! Marîpu werenîrîrê Ôâgû
 deyomarîgû musârê masîrî sîrî merâ
 wereka! Irasirirâ musâ surara îgûya
 sareri majî opagû irirosû âârîrâkoa. Iri
 merâ wâtîrê tarinugârâkoa.

¹⁸Irasirirâ ûmurikû Ôâgû deyomarîgû
 gââmerôsûta Marîpure sêrênîkôâka!
 Ôârô gûñaka! Îgûrê sêrêrîrê neô
 piribirikôâka! Âârîpererâ îgûyarâya
 âârîburidere sêrêbosanîkôâka! ¹⁹Yûdere
 Marîpure âsû ârî sêrêbosaka! “Îgû
 weremakû iritamuka, îgû mûyare
 gûiro marîrô ôârô wereburo,
 ârîgû”, ârî sêrêka! Irasirigû Marîpu
 masakare Cristo merâ tauburire yû

ôârô weregukoa îgûsâ iripoegue
 masîbirideare masîburo, ârîgû.

²⁰Marîpu yure iriumi Cristoya kerere
 weredoregû. Yû irire weredea waja
 peresugue âârâ. Irasirirâ Marîpure:
 “Irogue âârîgû, gûiro marîrô mûyare
 wereburo”, ârî sêrêka!

Pablo, Efeso marârê ôâdoretûnudea

²¹Tîquico, marîyagû marî maîgû,
 yû merâ âârîmî. Îgû marî Opûyare
 ôârô iritamunîkôâmi. Musâ pûrogue
 ejagû, yû iririre musârê weregukumi.
 Irasirirâ musâ yure: “Irasûta iriñumi”,
 ârîrâkoa. ²²Irasirirâ gûa âârîrikurire
 musârê weredorerâ îgûrê iriua. Îgû irire
 weregû, musârê usûyari merâ âârîmakû
 irigukumi.

²³Marîpu âârînîgû, marî Opû
 Jesucristo âârîpererârê musârê
 siuñajâmakû iriburo. Musârê Cristore
 buremurî merâ ôârô gâme maîmakû
 iriburo. ²⁴Marîpu âârîpererâ marî Opû
 Jesucristore maînîrârê ôârô iriburo.
 Irasûta iriburo.

Iropâta âârâ.
 Pablo

FILIPENSES

**Pablo peresugue āārīgú Filipos
marārē ōādoredea**

1 ¹Yū Pablo, Timoteo merā
Jesucristore moāboerā āārā.
Irasirirā āārīpererārē musārē Filipos
marārē Jesucristore būremurārē
ōādoredea. Musā oparādere, īgūsārē
iritamurādere ōādoredea. ²Marīpu
āārīnīgū, marī Opū Jesucristo
musārē ōārō iritamu, siuñajārī merā
āārīrikumakū iriburo.

**Pablo Marīpūre Jesúre būremurāya
āārīburire sērēbosadea**

³Yū musārē gūñariku, Marīpūre yū
Opūre usuyari sīa. ⁴Irasū āārīmakū,
yū musāya āārīburire sērēbosariku,
Marīpūre usuyari merā sērēa. ⁵Musā
neōgoragueta yū Jesúya kerere
weremakū pé būremunūgādero purū,
yūre iritamunūgābu. Dapaguedere
irasūta ōārō iritamunīkōāa. ⁶Irasirigu
ire ōārō masīa. Marīpu musārē ōārīrē
iriduamakū irinūgādi irasirigu yāmi.
Musārē īgū irinūgāderosūta Jesucristo
i ūmūgue dupaturi aarimakūgue
iriyuwarikugukumi. ⁷Yū musārē
āārīpererārē ōārō gūñarī merā
gūñamakū ōāgorāa. Musārē buro maīa.
Marīpu yūre iritamurōsū musādere
iritamumi. Irasirirā, yū oparārē Jesús
masakare tauri kerere: “Diayeta āārā”, ārī
weremakū, musā yūre iritamubu. Peresu
yū āārīmakūdere iritamubu. Irasirirā
marī suro merā Marīpu iritamurīrē
opāa. ⁸Marīpu ire masīmi. Jesucristo
musārē gūña maīrōsū yude musārē gūña
maīa. ⁹Marīpūre musāya āārīburire āsū
ārī sērēbosāa. “Guapū, īgūsā mūyare
ōārō masīrī merā ōārō pékūinūpeoburo,

gajerārē maīdero nemorō maīnemoburo”,
ārī sērēbosāa. ¹⁰Irire irasirirā: “Marīpu
gāāmerīrē irirā, gajino nemorō iririre
irirā yāa”, ārī, ōārīrē beyemasīrākoa.
Musā irire beyemasīrā, Cristo i ūmūgue
dupaturi aarimakū, ōārīrē irinīnerā,
waja opamerā āārīrākoa. ¹¹Jesucristo
musārē Marīpu gāāmerī direta irimakū
irigukumi. Irasirirā ōārīrē irinīnerā
āārīrākoa. Gajerā īgūrē: “Marīpu
ōatarigu, turatarigu āārīmi”, ārī,
būremumakū irirākoa.

Pablo īgū Cristoyagu āārīrīrē gojadea

¹²Yaarā, ire musā masīmakū gāāmea.
Daporare yū peresugue āārīkererū,
Jesucristo masakare tauri kere gapū
pénemosūa. ¹³Irasirirā āārīpererā
surara romano marā opūya wii korerā
yū Cristoyagu āārīrī waja peresugue
dobobiarire masīperekōāma. āārīpererā
gajerāde irire masīma. ¹⁴Yū peresugue
āārīkeregu marī Opū Jesúre gūñaturari
merā būremumakū īārā, wārā
marīyarāde gūñaturari merā īgūrē
būremunemoma. Irasū būremurā,
gūiro marīrō Marīpūya kerere gajerārē
werema.

¹⁵Surāyeri Cristoyare buerā āārīkererā,
yūre īāturima. Masakare yū buerire
tūyabirimakū iriduama. Gajerā gapū
ōārō gūñarī merā Cristoyare buema.

¹⁶⁻¹⁷Jesucristo masakare tauri kerere:
“Diaye āārā”, ārī wereburire Marīpu yūre
pīdeare ōārō masīma. Irasirirā yūre
maīrā Cristoyare buema. Gajerā gapū
yūre īāturirā, masakare īgūsā gapure
tūyamakū gāāmerā īgūsāde Cristoyare
buema. Yū peresugue āārīmakū, īgūsā
yūre bujaweremakū iriduārā, irasū
yāma. ¹⁸īgūsā yūre maībirikerepurā

ôârokoa. Ôârô gũnarî marîrô Cristoyare buekerepuru ôâgorâa. Gajerâ ôârô gũnarî merâ îgũyare buemakũdere ôâgorâa. Âârîpererâ îgũsâ Cristoyareta buerâ yâma. Irasirigu usuyâa. Irasû usuyanikôâgukoa.

¹⁹Ire masîa. Marîpure yaa âârîburire musâ sêrêbosadea merâ, Jesucristo yure Ôâgũ deyomarîgũ sîdi iritamurî merâ Marîpu yure ôârô tarimakũ irigukumi. ²⁰Marîpu iritamurî merâ âsûta irinikôâduâa dapa. Yũ irideare gũyâsîrîrô marîrô gũnaduâa. Irasirigu doyarô marîrô yũ iriderosûta dapaguedere masaka Cristore: “Ôâtariçu, turatarîçu âârîmî”, ârî buremumakũ irinikôâduâa. Boagu, o okagugora yũ boarî merâ, o yũ okarî merâ irasûta iriduakoa. ²¹Yũ okaro bokatîûrô Cristoyare irinikôâgukoa dapa. Boagu, Cristo puro îgũ merâ âârîmakũ ôâtarirokoa. Yũ okagu âârîdero nemorô âârîgukoa. ²²Okagu, marî Opu Cristoyamarê irinemomasîa. Irasirigu: “Boamakũ, o okamakũ ôâgorarokoa”, ârîmasîbirikoa. ²³“Yũ boaduakoa, o okaduakoa”, ârî beyemakũ diasagorâa yure. Irasû âârîkerepuru, boaduakoa Cristo puro îgũ merâ âârîbu. Irasirigu: “Yũ boamakũ ôâtarirokoa”, ârî gũnâa. ²⁴Irasû âârîkerepuru: “Okagu gapu musârê nemorô iritamugukoa, irasîriro gâamea”, ârî gũnâa. ²⁵Irire masîgũ, musâ merâ yũ âârîburidere masîa. Musâ merâ âârîgũ, musârê iritamugukoa Cristoyare buremunemoburo, ârîgũ. Irasirirâ buremurî merâ nemorô usuyarâkoa. ²⁶Yũ, musâ purogue musâ merâ dupaturi âârîmakũ, usuyarâkoa. Irasirirâ, Jesucristo yure iritamurîrê masîrâ, îgũrê: “Turataria mu”, ârî, usuyarî sîrâkoa.

²⁷I direta irika! Cristoya buerî ârîrôsûta âârîrikuka! Gũnaturarâ âârîka! Irasirirâ gâme dukawarîro marîrô îgũ masakare taurî kerere suro gũnarî merâ bueka, gajerâ îgũrê buremuburo, ârîrâ! Yũ musâ puro îâgũ waabirimakũ, o yũ îâgũ waamakũdere musâ irasirimakũ gâamea. Musâ suro gũnarî merâ ôârô

âârîrikumakũ péduâa. ²⁸Musârê îaturîrârê neô gũibirikôâka! Musâ gũibirimakũ îârâ, musâ Marîpuyarâ âârîrîrê masîrâkuma. Irasirirâ, Marîpu îgũsârê peamegure beoburire, îgũ musârê tauburidere masîrâkuma. Marîpu masakare âsûta irire masîmakũ yâmi. ²⁹Marîputa musârê Cristore buremudoregu pîdi âârîmî. Irasû âârîmakũ: “Cristoyare musâ wererî waja ñerô tarîrâkoa”, ârî pîdi âârîmî. ³⁰Irasirirâ marî Cristoyarâ âârîrî waja gajerâ marîrê ñerô yâma. Musâ merâ yũ âârîmakũ, yure îgũsâ ñerô irasirimakũ îâbu. Daporadere îgũsâ yure irasiririre pékoa musâ.

**Cristo i ãmugue marî irirosû
dupukugu âârîpererâ Opu
âârîrîmarê gojadea**

2 ¹Cristo musârê îgũyarârê gũnaturamakũ yâmi. Îgũ musârê maîgũ ôârô yũjupûrâkuri merâ usuyamakũ yâmi. Ôâgũ deyomarîgũ musâ merâ âârîmî. Marîpu îgũ musârê maîrîrê, îgũ musârê bopoñarî merâ îârîrê masîmakũ yâmi. ²Irasirirâ yure usuyarî opatarimakũ irika! Sûrosû gũnarî merâ ôârô âârîrikuka! Sûrosû gâme maîka! Sûrosû ôârô yũjupûrâkuri merâ ôârô âârîka! ³Musâyama direta gũnarîkuri marîrô: “Gajerâ nemorô âârâ”, ârî gũnarî marîrô masakare ôârô irika! Gajerâ gapure: “Îgũsâ nemorô âârîbea”, ârî gũnaka! Buremurî merâ îgũsârê: “Gua nemorô ôârâ âârîma”, ârî gũnaka! ⁴Musâya âârîburi direta gũnabirikôâka! Gajerâya âârîburidere gũnaka! Gâme iritamuka!

⁵Jesucristo îgũyamarê gũnaderosûta musâde musâyamarê gũnaka! ⁶Îgũ Marîpu âârîrikurire opakeregu, i ãmugue aarîgũ, Marîpure: “Yũ ãmugasigue âârîrikurire piribirikoa”, ârîbiridi âârîmî. ⁷Irasirigu îgũ Opu âârîrîrê piri, i ãmugue aarîgũ marî irirosû dupukugu deyoa, moârîmasû irirosû âârîdi âârîmî. ⁸Irasirigu marî irirosû dupukugu ubu âârîgũ irirosû waadi âârîmî. Îgũ Pagu îgũrê masakare

boabosabu iriudeare masígũ, ĩgũ Pagure yujũgũ tarinũgãbiridi ããrĩmĩ. Curusague gũyãsiũrũ boakeregũ, ĩgũ Pagure tarinũgãbiridi ããrĩmĩ. ⁹Ĩgũ irasirimakũ, Marĩpu ĩgũrẽ: “Ããrĩpererã Opũ ããrĩbure sũobũ, ĩgũ wãĩ yũ ĩgũrẽ sĩdea wãĩ, ããrĩpererã gajerã wãĩ nemorũ ããrã”, ãrĩ pĩdĩ ããrĩmĩ. ¹⁰Irasirirã ããrĩpererã ãmũgasi marã, i nikũ marã, boanerã ããrĩrĩgũgũ ããrĩrãde Jesũs wãĩrẽ pãrã, ñadukũpuri merã ejamejã, ĩgũrẽ buremurãkuma. ¹¹Ĩgũsã ããrĩpererã: “Jesucristo marĩ Opũ ããrĩmĩ”, ãrĩrãkuma. Irasirirã Marĩpure buremurãkuma.

**Jesucristore buremurã ĩgũyare
iriro gãamea, ãrĩ gojadea**

¹²Irasirirã yũ maĩrã, musã merã yũ ããrĩmakũ, musã Marĩpu dorerire iriderosũta daporadere yũ yoarogue ããrĩmakũdere irire õãrũ irika! Marĩpu musãrẽ peamegue waabonerãrẽ taudi ããrĩmĩ. Irasirirã, ĩgũ tausũnerã ããrĩsĩã: “Gajerã nemorũ ããrã”, ãrĩ gũñarũ marĩrũ gopepyari merã ĩgũyare irinĩkõaka! ¹³Ãsũ ããrã. Marĩpu musãrẽ ĩgũ gããmerĩrẽ iriduamakũ yãmi. Irasũ ããrĩmakũ, musãrẽ iritamunĩkõãmi, ĩgũ gããmerõsũta iriburo, ãrigũ. Irasirirã, ĩgũ: “Ãsũ irika!” ãrĩderosũta irimasĩã.

¹⁴Ããrĩpererire gajerãrẽ guaseoro marĩrũ usuyari merã irika! ¹⁵Musã Marĩpu pũrã irasirirã, waja opamerã, ñerĩrẽ irimerã ããrĩrãkoa. I ãmũ marã ñerã, Marĩpũyã diayemarẽ irimerã watopegue musã ããrã. ĩgũsã ñerã i ãmũ marã naĩtĩãrũgũ ããrĩrã irirosũ ããrĩma. ĩgũsã watopegue musã Marĩpũyare irirã, neñũkã naĩtĩãrũgũ boyorosũ irirã yãa. ĩgũsãrẽ musã Marĩpũyarã ããrĩrĩrẽ masĩmakũ yãa. ¹⁶Irasirirã Cristore buremurã Marĩpu merã perebiri okari opaburire ĩgũsãrẽ wererã yãa. Yũ, musã irire weremakũ ĩãgũ: “Musãrẽ buegũ, ubugorata buebirikuyo”, ãrĩ masĩgũkoa. Cristo i ãmũgue dupaturi aarimakũ, musã merã usuyagũkoa. ¹⁷Yũ musãrẽ Cristoyare bueri waja yũre ĩgũsã wẽjẽduakerepũrũ, usuyãa. Cristore musã buremuturamakũ, ĩgũyare irimãkũ ĩãgũ,

Marĩpu, musã ĩgũrẽ gajinorẽ sĩrĩ merã usuyarosũ musã merã usuyami. Irasirigũ yũde musã merã usuyãa. ¹⁸Musãde yũre usuyatamuka!

**Pablo Timoteoyamarẽ,
Epafroditoyamarẽ weredea**

¹⁹Marĩ Opũ Jesũs gããmemakũ, mata Timoteore musã pũrogue iriugũra musã ããrĩrikurire masĩbu. Musã õãrũ ããrĩrĩ kerere pẽgũgueta usuyagũkoa.

²⁰Timoteo yũ irirosũta musã õãrũ ããrĩburire bũro gũñami. Gajigũ ĩgũ irirosũ musã õãrũ ããrĩburire gũñagũ mãmi. ²¹Gajerã gapũ ĩgũsã ããrĩburi direta gũñarikũma. Jesucristo gããmerĩ gapũre gũñabema. ²²Musã, Timoteo õãrũ irinĩrĩrẽ masĩã. Sugũ, pagũ merã moãgũ irirosũ ĩgũ yũ merã Jesucristoya kerere weretamumi. ²³Irasirigũ: “Yũre waaburire õãrũ masĩadero purũ, ĩgũrẽ musã pũrogue iriugũra”, ãrĩ gũñãa.

²⁴Ĩgũrẽ iriduakeregũ: “Marĩ Opũ Jesũs yũdere iriugũkumi, irasirigũ mata musã pũrogue waagũkoa”, ãrĩ gũñãa.

²⁵Idere ãrĩ gũñãa: “Epafroditodere musã pũrogue iriugũra”, ãrĩ gũñãa. Musã ĩgũrẽ yũre iritamudorerã, yũ pũrogue iriunerã ããrĩbũ. ĩgũ, yaagũ yũ merã moãgũ, Marĩpũyare yũre weretamugũ ããrĩmĩ. ²⁶Ĩgũ musãrẽ ããrĩpererãrẽ bũro ĩãduami. ĩgũ pũrĩrikũdeare musã masĩmakũ pẽgũ: “Ĩgũsã yũre gũña, bujawerekuma”, ãrĩ gũñarikũmi. ²⁷Diayeta ããrã. ĩgũ bũro pũrĩrikũmi. Mẽrõgã boaboyatarimi. ĩgũ irasũ pũrĩrikũkerepũrũ, Marĩpu ĩgũrẽ bopoña, tarimãkũ irimi. Yũdere: “Ĩgũ boamakũ bũro bujawerebokumi”, ãrigũ, Marĩpu bopoñarĩ merã ĩãmi. Irasirigũ ĩgũrẽ tarimãkũ irimi. ²⁸Irasirigũ, ĩgũrẽ ĩã, usuyã, gũñaturaburo, ãrigũ, musã pũrogue dupaturi bũro iriduãri merã iriua. Musã usuyari kerere pẽgũ, yũde usuyagũkoa. ²⁹Ĩgũ musã pũro ejamakũ, ĩgũrẽ marĩ Opũ Jesũyagure õãrũ usuyari merã bokatĩrĩñeaka! Gajerãrẽ ĩgũ irirosũ ããrĩrãrẽ buremurĩ merã ĩãka! ³⁰Ĩgũ Cristoyare iriduagũ boakõãdimi. Musã yũre iritamumasĩbirire iriduagũ,

irasû waami. Irasirirâ îgûrê ôârô bokatîrîneaka!

Pablo: “Âsû âârikuka!” ârî gojadea

3 ¹Yaarâ, daporare musâ marî Opuyarâ âârisiâ, usuyaka! Yû iro dupuyurogue musârê gojadeare dupaturi musârê gojamakû ôâgorâa, ârî gûnâa. Ire dupaturi gojanemogû, musârê iritamugû yâa. ²Nerô irirârê pémasîka! Îgûsâ ñerâ keoro buemerâ âârima. Ââripererârê îgûsâya dupûma gasirogârê wiiridorema. ³Irasû wiiridorerâ: “Iri merâ Marîpûre bûremusiâ, peamegue waabirîkoa”, ârî gûnadima. Marî gapû Ôâgû deyomarîgû iritamurî merâ diayeta Marîpûre bûremua. “Marî Jesucristoyarâ âârisiâ, peamegue waabirîkoa”, ârî usuyâa. ⁴Irasû âârikerepûru, yaamarê îgûsâ irirosû ârîduagu, îgûsârê tarinugâkôâbokuyo. Gajerâ âsûta ârî tarinugâkôâduama. Yû gapû îgûsâ nemorô ârimasiâ. ⁵Âsû ârâ yûre. Su mojôma pere gajî mojô ureru pêrêbejanurî waarô merâ yû deyoadero pûru, yaa dupûma gasirogârê wiirinerâ âârimâ. Yû Israemû, Benjamîya bumû âârâ. Yû pagusâmarâde hebreo masaka âârinera âârimâ. Irasirigû hebreo masakûta âârâ. Moisés dorerire iripeoduagu fariseo bumû ââribû. ⁶Iri dorerire tarinugârô marîrô iriunabu. Neô sugû yûre: “Iri dorerire keoro iribemi”, ârimasîbirimi. Irasirigû Jesúre bûremurâ gapûre: “Moisés dorerire bûremubema”, ârî gûnâ, îgûsârê ñerô iriunabu. ⁷Iripoegure: “Yû âârikurîre ôâgorâa”, ârî gûnaunadibu. Daporare: “Jesucristore bûremusiâ, ââripereri yû iripoegue iriunadeama wajamâa”, ârî gûnâa.

⁸Jesucristore yû Opûre yû masîmakû ôâtaria. “Gajino ââripereri gapû wajamâa”, ârî gûnâa. Irasirigû, masaka gajino gâamebirire bêorosû iri ââripereri yû iriunadeare bêobu. Cristore ôârô masîbu, îgûyagu âârîbu irasirîbu. ⁹Jesucristo yû merâ âârinîmakû gâamea. Marîpû îgû Moisére doreri pîdeare yû iridea merâ yûre: “Waja opabi,

ôâgû âârimî”, ârî îâbemi. Jesucristo gapûre yû bûremumakû: “Waja opabi, ôâgû âârimî”, ârî îâmi. Marî îgûrê bûremumakû, Marîpû marîrê waja opamerâ ôârâ âârimakû yâmi. ¹⁰Irasirigû Cristore ôârô masîduakoa. Cristo ñerô tarikeregu, Marîpû gâamerîrê iridi âârimî. Irasirigû curusague boadi âârimî. Îgû iriderosûta yûde ñerô tarikeregu, Marîpû gâamerîrê iriduakoa. Boagugue irire iriduakoa. Marîpû îgû turari merâ Cristo boadiguerê masûdi âârimî. Irasirigû iri turari merâ Marîpû gâamerîrê iriduakoa. ¹¹“Marîpû îgû boanerârê masûrinu ejamakû, Cristore masûderosûta, yûdere masûgukumi”, ârî gûnâa. Yûre irasirimakû bûro gâamea.

¹²I ââripereri irasû ârîgû: “Cristo irirosû Marîpû gâamerîrê iripeosiâa”, ârîgû meta yâa. Yû irasirîbirikerepûru, Cristo yûre îgûyagu âârimakû irisiadi âârimî. Irasirigû îgû irirosû ââriiduagu turaro merâ îgûyare yâa. ¹³Yaarâ, yû musârê irasû ârîgû: “Cristo irirosû âârigû îgûyare iripeosiâa”, ârîgû meta yâa. Âsû gapû ârîgû yâa. Yû iripoegue iriunadeare gûnabea. “Yû Opû, înaásû irimakû gâamerî yûre?” ârîgû, bûro îgûyare irituyâa. ¹⁴Uma birarimasû ejapurorigu wajataduarosû îgûyare bûro iripeodeare. Marîpû îgû gâamerî direta iriburo, ârîgû, yûre Jesucristoyagûre ûmugasigue îgû merâ ââridoregu siuidi âârimî. Irasirigû irire bûro iriduagu Cristoyare turaro merâ yâa.

¹⁵Ââripererâ Cristore ôârô bûremurâ yû ârîrosûta gûnarô gâamea. Musâ yû weredearê péduabirimakû, gajerosû musâ gûnamakû, Marîpû musârê diaye gûnamakû iritamugukumi. ¹⁶Irasirirâ Cristoyare marî irituyaderosûta ôârô gûnâ, irituyarâ!

¹⁷Yaarâ, musâ ââripererâ yû iririkurîre îâkûituyaka! Gajerâ gua irirosû irirârê îgûsâ iriridere îâkûika! ¹⁸Yû musârê wâri gajerâ ñerô iririre weresiabu. Daporadere oreri merâ îgûsârêta werea musârê doja. Îgûsâ ñerô iriri merâ: “Cristo, marî ñerô iridea

waja curusague boabosadi āārīmi”, āri buerire būremumerā āārīma. ¹⁹Īgūsā pūwugue peamegue waadedirirākuma. Marīpūre būremumerā Īgūsā ūaribejari direta irirā yāma. Guyasīrīrō marīrō: “Marī iriri ōārī āārā”, āritarinugāma. I ūmuma direta gūñama. ²⁰Marī gapure marīya makā ūmugasigū āārā. Irogue merāta marīrē taugu marī Opū Jesucristo dupaturi aarigukumi. Irasirirā Īgū aariburire ūsuyari merā yūrā yāa. ²¹Marīrē Īgū turari merā marīya dupure ubu āārīrī dupure Īgūya dupu irirosū ōārī ūmugasima dupu gorawayugukumi. Iri turari merā āārīpererārē, āārīpererire doregukumi.

**Marī Opū Jesucristo merā
ūsuyanīkōāka! āri gojadea**

4 ¹Irasirirā yaarā yū maīrā, būro yū gūñarā, yūre ūsuyamakū irirā, neō piriō marīrō gūñaturari merā marī Opūre būremunīkōāka!

²Evodiare, Sīntiquere ire weregura: “Musā Jesūyarā nome āārā. Irasirirā musā gāme guaseorire piri, ōārō sūrosū gūñarī merā āārīrikuka!” ³Yū merāmū, mudere yū merā ōārō moāgūrē weregura: “Īgūsā nomerē iritamuka!” Yū, Clemente merā, gajerā yū wapikurā merā Jesús masakare tauri kerere weremakū, Īgūsā nome guare ōārō iritamuma. Īgūsā wāirē, Marīpū merā perebiri okari opamurā wāirē gojatūri pūgue gojatūsūnerā āārīma.

⁴Musā marī Opūyarā āārīsīā, Īgū merā ūsuyanīkōāka! Dupaturi werenemogura doja. Piriō marīrō ūsuyanīkōāka!

⁵Musā gajerārē bopoñarī merā ōārō iritamurīrē āārīpererā masaka iāmasīburo. Marī Opū Jesucristo i ūmugue dupaturi aariburo mērō dūyāa.

⁶Musārē gajerosū waarīre bujawereri merā gūnarikubirikōāka! Āsū gapū irika! Āārīpereri musārē waarīre Marīpūre werepeokōāka! Musā gāāmerīrē Īgūrē sērēka! Īgūrē sērērā: “Ōāa”, āri, ūsuyari sika! ⁷Musā irasirimakū, Marīpū musārē siuñajārī merā āārīrikumakū irigukumi. Īgū irasū iriri ōātaria. Marī irire neō

pémasīpeobirikoa. Marī Jesucristoyarā āārīmakū, Marīpū Īgū siuñajārī siri merā marīrē ōārō yūjūpūrākumakū irigukumi. Irasū āārīmakū, marī gūñarīguere ōārī gūñamakū irigukumi.

**Ōārī direta gūñarō
gāāmea, āri gojadea**

⁸Yaarā, musārē ire weretūnugura. Āārīpereri diayema āārīrīrē, Marīpūyare gopeyari merā būremurīrē, diayemarē iririre, ōārīrē, Marīpū: “Ōārī āārā”, āri iārīrē, Īgū iūrō keoro iririre, Īgūrē: “Mū iriri, ōātariirī āārā”, āri, ūsuyari sīrīrē gūñaka! I āārīpererire gūñaka irire irimurā!

⁹Yū musā merā āārīgū, musārē yū buederosūta, yū werederosūta, yū iriderosūta irinīkōāka! Musā irasirimakū, Marīpū musārē siuñajārī merā āārīrikumakū irigū musā merā āārīgukumi.

Filipo marā Pablōre iritamudea

¹⁰Musā yoadero pūwugue dupaturi yūre gūñarā, musā iritamurīrē būro ūsuyagu, marī Opū Jesucristore: “Ōāa”, āri, ūsuyari sīa. “Musā yūre kātīakōābū”, ārigū meta yāa. Musā yūre iritamuduakerepūru, iritamumasīña marībū. ¹¹Musārē irasū ārigū: “Gajino yū gāāmerīrē opabea”, ārigū meta yāa. Yū opari merā ūsuyamasīa. ¹²Gajinorē opabide, wāri opagūde ōārō ūsuyari merā āārīmasīa. Noō waarō ōārō ūsuyari merā āārīmasīa. Ūboagūde, yapigūde, wāri opatarigūde, opabide ūsuyamasīa. ¹³Cristo yūre turamakū irigū merā āārīpererire yū irasū waarīre bokatīūmasīa. ¹⁴Yū irasū āārīkerepūru, yū ñerō tariripoe musā yūre iritamurā, ōārō iribū.

¹⁵Musā Filipino marā ire masīa. Yū Macedonia nikū musāya nikū āārīdi Jesús masakare tauri kerere weregū waagorenanugāmākū, musā dita yūre iritamubū. Musārē yū Jesūyare buemakū, ūsuyari merā pébū. Irasirirā yūre iritamubū. ¹⁶Musā, yū Tesalónicague āārīmakū, yūre

iritamunabu. Irasirirā gajino yu
 gāāmerirē iriunabu. ¹⁷Yu musārē gajino
 sīuro dita gāāmegū meta yāa. Marīpu
 iūrō gajerārē musā iritamudea merā
 nemorō īgūya ōārī opanemomakū
 gāāmea. Musā irasū iritamumakū,
 Marīpu musārē ōārō iritamugukumi.
¹⁸Musā yure yu gāāmerī āārīpereri sibu.
 Musā Epafrodito merā yure iriudero
 puru, nemorō yu gāāmerī āārīpererire
 opāa. Musā yure sīdea, Marīpure
 sīdea irirosū āārā. Musā irasiriri
 merā Marīpure ōārō usuyamakū yāa.
¹⁹Marīpu yu Opū āārīpereri musā
 gāāmerīnorē musārē sīgukumi. Īgū wāri
 ōārī oparire Jesucristo merā musārē

sīgukumi. Īgū musārē sīburi ōātaria.
²⁰Ūmariku piriro marīrō marī Opū
 Marīpure usuyari sīnīrā! Irasūta irirā!

Pablo ōādoretūnudea

²¹Āārīpererā Marīpuyarā Jesucristore
 buremurā ōāburo. Marīyarā Jesúre
 buremurā yu merā āārīrā musārē
 ōādorema. ²²Āārīpererā ōō marā
 Marīpuyarā musārē ōādorema.
 Marīpuyarā romano marā opūya wii
 āārīrāde būro ōādorema.

²³Marī Opū Jesucristo musā
 āārīpererārē ōārō iritamuburo.
 Iropāta āārā.
 Pablo

COLOSENSES

Pablo Colosas marārē òàdoredea

1 ¹Yu Pablo, maríyagu Timoteo merā musārē òàdoredea. Marípu gāāmederosūta Jesucristo yure igūyare buedoregu pími. ²Irasirigu musārē Colosas marārē Marípuyarārē Jesúre gūñaturari merā buremurārē gojáa. Marípu āārínígū musārē iritamu, siuñajārī merā āārírikumakū iriburo.

**Pablo Jesúre buremurāya
āārīburi Marípure sērēbosadea**

³Marípure marí Opū Jesucristo Pagure musāya āārīburi sērēbosariku usuyari sīa. ⁴Gua, musā Jesucristore buremurī kerere, gajerārē Marípuyarārē āārípererārē maírī kerere pébu. ⁵Iripoeque musā Jesucristo masakare tauri kerere òārō péduripíbu. I diayema kerere pérā: “Marípu Jesucristo merā marírē taugukumi. Marírē taugu, ūmugasigue igū merā òārō āārímakū irigukumi”, ārí masíbu. Irasirirā Jesúre buremurā, gajerārē Marípuyarārē maía. ⁶Āārípererogue Jesúya kerere weremakū pérā, gajerāde musā iriderosūta Jesúre buremunugāma. Irasirirā igūyare irinugāma. Musā iri kerere pépurorirāgueta: “Marípu marírē maísīā, Jesús merā marírē taugukumi”, ārí masíbu. Irasirirā: “Iri kere diayeta āārā”, ārí masía. ⁷Gua maígū Epafra musārē iri kerere weremí. Igū, guare moātamugū, Cristore moāboegu, igūyamarē musārē weregu āārímí. Iri moārírē neō piribemi. ⁸Igūta guare musā gajerā Jesúyarārē Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā maírī kerere weremí.

⁹Irasirirā Epafra musāya kerere guare weredeanu merāta Marípure

musāya āārīburi sērēbosanerā, inugedere āsū ārí sērēbosaníkōāa: “Guapu, igūsārē Ōāgū deyomarīgū mu gāāmerírē masípeomakū iriburo, muyare pémasípeomakū iriburo”, ārí sērēbosāa. ¹⁰Marípure musā marí Opū Cristoyarā āārísīā, igū gāāmerōsūta òārō irinīburi sērēbosāa. Igū gāāmerírē irirā, òārī direta irirākoa. Marípure masímemorākoa. Musā irasirimakū iāgū, usuyagukumi. ¹¹Marípure turatarigure igū turari merā musā òārō yujupūrakuturarā āārīburi sērēbosāa. Irasirirā, ñerō tarikererā, āārípereri musārē waaburi gūñaturari merā, usuyari merā āārírikurākoa. ¹²Marípu marírē igūyarā āārímakū iridi āārímí. Irasirigu igūyarārē: “Yu gosewasiriri āārírōgue āsū sīgura”, ārídeare marírē opamurā āārímakū iridi āārímí. Irasirirā, musā Marípure: “Mu guare irasiriburi, òātaria”, ārí, usuyari sīburi igūrē sērēa. ¹³Igūta marírē naítīārōgue āārírā irirosū āārínerārē taudi āārímí, wātī doresūnerā āārímemobirikōāburo, ārīgū. Igū magūrē igū maígūrē marí Opū āārīburo, ārīgū, irasiridi āārímí. ¹⁴Igū magū boari merā marí ñerō irideade wajare taudi āārímí. Irasirigu marí ñerī irideade kátidi āārímí.

**Cristo boagu, marírē Marípu merā
siuñajārī bokamakū irideade**

¹⁵Marípure iāña máa. Cristo igū magū, igū Pagū āārírikurire imudi āārímí masakare. Igū magū āārípererā dupuyuro, āārípereri dupuyuro āārísíadi āārímí. Irasirigu āārípererā Marípu irinerā memoro Opū āārímí. ¹⁶Cristo merā Marípu āārípererā ūmugasigue, i níkūgue āārírā, marí iārārē, marí

ĩamerãdere iridi āārĩmĩ. Gaji marĩ ĩārĩrẽ, marĩ ĩābiridere iridi āārĩmĩ. Oparārẽ, dorerārẽ, turarārẽ, ũmugasigue āārĩrārẽ, i nikũgue āārĩrãdere āārĩpererārẽ iridi āārĩmĩ. Irasiriro āārĩpererã, āārĩpereri ĩgũ iridea āārã. Irire irigu: “Yũ magũya āārã”, ārĩdi āārĩmĩ. ¹⁷Cristo āārĩpererã, āārĩpereri dupuyuro āārĩsiadi āārĩmĩ. Irasirigu ĩgũ turari merã āārĩpererārẽ, āārĩpereridere i ũmugue ĩgũ gãamerõsũta keoro āārĩmakũ irinĩmi. ¹⁸Marĩ ĩgũrẽ buremurĩ bumarã, ĩgũyarã āārĩsiã, ĩgũya dupũ irirosũ āārã. Irasirigu marĩ dipuru, marĩ Opũ āārĩmĩ. ĩgũ boadero purũ, marĩ āārĩpererã dupuyuro ũmugasigue masã murĩapũrĩridi āārĩmĩ āārĩpererire, āārĩpererārẽ dorebu. ¹⁹Marĩpũ ĩgũ gãamederosũta ĩgũrẽ āsũ ārĩdi āārĩmĩ: “Yũ magũ, yũ irirosũta āārĩburo”, ārĩdi āārĩmĩ. Irasirigu Cristo āārĩpereri Marĩpũ āārĩrikarire opamĩ. ²⁰Marĩpũ āārĩpereri i ũmumarẽ, āārĩpererã i ũmugue āārĩrãdere ĩgũ merã õārõ āārĩmakũ gãamegũ, Cristore iriudi āārĩmĩ. ĩgũ gãamederosũta Cristore curusague boagu dĩ bẽori merã ũmugasi marārẽ, i nikũ marãdere: “Yũ merã õārõ āārĩburo”, ārĩgũ, irasiridi āārĩmĩ.

²¹Iripoegue musãde ñerĩrẽ iririkusiã, Marĩpũ merã õārõ āārĩbiri, ĩgũrẽ ĩāturi, ñerõ gũnaunanerã āārĩbũ. ²²Musã irasũ āārĩkerepurũ, Marĩpũ, Cristo boadea merã musãrẽ ĩgũ merã õārõ āārĩmakũ iridi āārĩmĩ. Cristo, marĩ irirosũ dupũkũgũ ñerõ tari, boadi āārĩmĩ. Irasirigu Cristo boadea merã Marĩpũ musãrẽ ĩgũ pũroque ĩgũyarã õārã, waja opamerã āārĩburire āmudi āārĩmĩ. ²³Musã pirio marĩrõ gũñaturari merã Cristore buremumakũ, ĩgũ musãrẽ tauri kerere kãtibirimakũ, Marĩpũ musãrẽ ĩgũ pũroque ĩgũ merã āārĩmakũ irigukumi. Iri kerere musã pẽdeare āārĩperero i ũmu marã pẽpereakõãma. Yũ Pablode iri kerere weretamugũta āārã.

**Marĩpũ Pablode Jesũre
buremurãrẽ iritamudoredea**

²⁴Cristo marĩ ĩgũyarã āārĩburire curusague boagu, bure ñerõ taridi

āārĩmĩ. Marĩ Cristore buremurĩ bumarã, ĩgũyarãta āārĩsiã, ĩgũya dupũ irirosũ āārã. Irasirirã ĩgũyarã āārĩrĩ waja ñerõ taria. Marĩ ñerõ tariburo duyãa dapa. Irasirigu yãde ĩgũrẽ buremurãrẽ iritamudugũ, ñerõ taria. Ñerõ tarikeregu, usuyãa. Pũrũgue marĩ ñerõ tariri pererokoa. ²⁵Marĩpũ yũre Jesũre buremurãrẽ iritamubure, musãya āārĩburire ĩgũya kerere musãrẽ werepeobure pĩmi. ²⁶Iripoegue wãri buri marãrẽ iri kerere masĩpeomakũ iribiriunadi āārĩmĩ. Dapora marãrẽ ĩgũyarãrẽ irire õārõ masĩpeomakũ yãmi. ²⁷Irasirigu iri kerere iripoegue marã masĩbirideare musã judĩo masaka āārĩmerãdere masĩmakũ gãamemi. Iri kere āsũ ārã: “Cristo ĩgũyarãguere āārĩmĩ. Irasirirã ũmugasigue ĩgũ õātariro āārĩrõgue ĩgũ merã āārĩrãkuma”.

²⁸Gua Cristoyamarẽta werea. Āārĩpererãrẽ ĩgũyare pẽmasĩdorerã, āārĩpereri Marĩpũ guare masĩrĩ sĩrĩ merã buea. ĩgũ gãamerõsũta iridorerã, ĩgũ merã õārõ āārĩburo, ārĩrã, werea. ²⁹Irita āārã yũ moārĩ. Cristo turari sĩdero bokatiũrõ masakare ĩgũyare bue, ĩgũsãya āārĩburire Marĩpũre sërẽbosãa.

2 ¹Ire musã masĩmakũ gãamea. Musãya āārĩburire, Laodicea marãya āārĩburire, āārĩpererã yũre ĩãmerãya āārĩburidere bure gũña, Marĩpũre sërẽbosãa. ²Āsũ ārĩ sërẽa Marĩpũre: “Guapũ, ĩgũsãrẽ õārõ yũjupũrãkumakũ irika! Ĕārõ gãme maĩrĩ merã āārĩrikumakũ irika! ĩgũsãrẽ mu magũyamarẽ õārõ pẽmasĩmakũ irika! Mu magũyamarẽ pẽmasĩrã, gũñaturari merã āārĩrikurãkuma. Iripoegue marã masĩbirideare õārõ masĩrãkuma”, ārĩ sërẽbosãa. ³Cristo dita āārĩpererire õārõ masĩgũ, õārõ pẽmasĩgũ āārĩmĩ. ĩgũ dita marĩrẽ ĩgũyamarẽ masĩmakũ irigu āārĩmĩ. Irire masĩrã, õātariire masĩa. ⁴Gajerã musãrẽ õārõ pẽsuyuri werenĩrĩ merã ārĩgatobokuma, ārĩgũ, irire werea. ⁵Yũ musã watopegue āārĩbirikeregu, musã merã āārĩgũ irirosũ pẽnãa. Musãrẽ bure gũñãa. Musã Cristore gũñaturari

merä ôärö buremurirê müsä ôärö
ääririkurire pégu, usuyá.

⁶Irasirirä marí Opü Jesucristore
buremurä igürê müsä
buremunugäderosüta: “Yüre
iritamugukumi”, äri buremuní, ñmuriku
igü merä ôärö ääriniköäka! ⁷Igürê ôärö
masirä, igüyare irirä ääríka! Gajerä
musärê buederosüta piro marirö
güñaturari merä igürê buremunemoka!
Ûmuriku Marípüre: “Ôäa”, äri, usuyari
sika!

**Jesúre buremurä Marípu merä
ôärö äärímarê gojadea**

⁸Ôärö pémasíka! Masaka igüsä
gäämerö buerire, igüsä ärigatorire
pébiriköäka! Igüsä iripoegue marä
ääririkudeare, igüsä basi i ñumarê
igüsä güñarirê buema. Gajerärê
Jesucristoyare buerä meta ääríma. Igüsä
igüyare pirimakü iriduärä, irasü buema.
⁹Cristo, marí irososü dupukugu äärígu
äärípereri Marípu ääririkurire opagu
äärími. ¹⁰Musä Cristoyarä äärímakü,
Marípu musärê igü irososü ôärä äärímakü
yámi. Cristota ñmugasi marä, i nikü
marä, deyorä, deyomarirä äärípererä
oparä nemorö Opü äärími. Irasirirä
ärigatori merä buerärê pébiriköäka!

¹¹Cristoyarä äärísíä, dupüma
gasirogärê wiirisübirikererä, wiirinerä
irososü äärä. Masaka musärê irasü
äärímakü iribirima. Marípu gapü müsä
Cristoyarä äärímakü, musärê igü merä
taudi äärími, müsä ñerí ñaribejarire
piriburo, ärigü. ¹²Musä Cristoyarä
äärísíä, deko merä wäyesürä, Cristo
boa, yáasüderosüta müsäde igü merä
boa, yáasünerä irososü waabu. Boanerä
ñerirê neö irinemomasíbema. Irasirirä
musä wäyesürä, müsä iripoegue ñerö
iriunadeare piririre ñmurä iribu. Musä
irasü wäyesümakü, Marípu Cristo
boadiguere masüderosüta müsädere igü
merä masünerä irososü äärímakü iridi
äärími. “Marípu igü turari merä Cristore
masüdi äärími”, äri buremumakü,
musärê irasiridi äärími ôäri gapüre
iriburo, ärigü. ¹³Iripoeguere wiirä

ñerö iridea waja peamegue waabonerä
äärínerä ääríbu. Marípuyarä ääríbirisíä,
irasü äärínerä ääríbu. Igü dorerire
opabirisíä, irire iribirinerä ääríbu.
Daporare pama Marípu marirê igü
merä irasü ôärö äärínmurä äärímakü
yámi. Cristo boadea merä irasü yámi.
Igü boadea meräta äärípereri marí ñerí
irideare kätidi äärími. ¹⁴Iripoegue
Marípu igü dorerire marirê: “Äsü
irika!” äri pídi äärími. Marí iri dorerire
tarinugänerä ääríkerepüru, Cristo
curusague boadea merä marí ñerí iridea
wajare kätipeoköädi äärími. ¹⁵Irasü
äärímakü, Cristo curusague boari merä
wätëa oparärê, igüsärê dorerä turarärê
tarinugäköädi äärími. Irasirigu igü
igüsärê tarinugädeare gajerärê masímakü
iridi äärími.

**Ûmugasimarê, Marípuyare
irituyaka! äri gojadea**

¹⁶Irasirirä gajerä musärê doredüarä:
“Irire baarä, irire iiríä ñerirê irirä yäa”, äri
werewuamakü irasü péköäka! Bojoriku,
abe deyoanariku, semanariku bosenuí
äärírnurirê igüsä judío masaka irososü
musä iriduabirimakü werewuaridere
irasü péköäka! ¹⁷Iripoegue Marípu
marirê igü dorerire pídi äärími, igü
marirê Cristo merä iritamuburire
pémasíbu, ärigü. Daporare Cristo iri
dorerire iripoegu ejadigue äärími marí
ñerö iridea waja taubu. ¹⁸Igüsä musärê
doredüarä: “Gajerä nemorö äärä”, äri
güñakererä, masaka péurogue: “Gajerä
nemorö ääríbea”, äri weregorenama.
Marípüre wereboerärê buremurä,
igüsärê: “Iritamuka guare!” äri sërëma.
“Kërö irososü Marípu guare ñmudeare
iäbu”, ärimoamarä: “Masítarinugärä
äärä”, äri güñadima. Igüsä basi güñarösü
yáma. Irasirirä musärê: “Gua irososü
iribirimakü, diayemarê iribeä”, äri
werewuamakü irasü péköäka! ¹⁹Igüsä
Cristore buremubema. Marí gapü igürê
buremurí bumarä, igüyarä äärísíä,
igüya dupu irososü äärä. Igüta marirê
doregu, marí dipuru äärími. Irasirigu,
Marípu gäämerösüta marirê igüya dupu

irirosū āārīrārē gāme iritamu, īgūrē
buremunemomakū yāmi.

²⁰Musā, Cristo boaderosūta īgū merā
boanerā irirosū waanerā āārīsīā, musārē
doreduarē i ūmumarē īgūsā gūñarōsū
buerie buremubirikōāka! Musā ñerō
iririre pirikererā, Cristoya buerire
buremukererā, ūnasirirā īgūsā dorerire
iriduarī dapa? ²¹Īgūsā gāāmerōsū āsū ārī
buema: “Irinorē baabirikōāka! Irinorē
ñēābirikōāka!” ārīma. Īgūsā irire irasū
ārimakū, ūnasirirā īgūsā dorerire yujuri?
²²Īgūsā doreri: i ūmuma pereburi,
masaka īgūsā gūñarī merā bueri āārā.
Irasiroo wajamāa. ²³Īgūsā dorerire irirā:
“Marīpuyare ōārō masirī merā īgūrē
buremurā yāa”, ārī gūñadima. Īgūsā
dupure ñerō tarimakū irirā, “Goepeyari
merā Marīpure buremurā yāa”, ārī
gūñadima. Īgūsā dorerire irirā, masaka
péurogue: “Gajerā nemorō āārībea”,
ārī weregorenakererā, diayemarē irirā
irirosū iriadima. Īgūsā dorerire irikererā,
īgūsā ñerī ūaribejarire piribema.
Irasiroo īgūsā doreri wajamāa.

3 ¹Marīpu Cristore boadīguere
masūderosūta musādere īgū merā
masūnerā irirosū āārīmakū iridi āārīmī
ōārī gapure iriburo, ārīgū. Irasirirā
musā iro dupuyuro ñerī irideare piri,
ūmugasimarē Cristoyare gāāmekā!
Iroque Cristo īgū Pagu diaye gapū
doagu āārīpererārē doregu āārīmi.
²Ūmugasimarē gūñanīka! I ūmumarē
gūñanībirikōāka! ³Musā Cristoyarā
āārīsīā, īgū boaderosūta musāde
īgū merā boanerā irirosū waanerā
āārībū. Irasirirā boanerā ñerirē neō
irinemomasīmerā irirosū musā iripoegue
ñerō iriunadeare piribū. Daporare Cristo
merā Marīpu pūroque masaka iāberogue
perebiri okari opamurā āārā. ⁴Irasirirā,
Cristo marīrē okari sīgū i ūmugue
dupaturi aarimakū, ūmugasigū īgū
gosewasiri āārīrōgue īgū merā waarākoa.

**Iro dupuyuro ñerī irideare
pirika! ārī gojadea**

⁵Irasirirā i ūmuma ñerī iririre
pirikōāka! Neō sugū mojōsiabirikeregu,

nomeō merā āārībirikōāka! Neō
sugo mojōsiabirikerego, ūmū merā
āārībirikōāka! Ñerā seyaro ñerō irirā
irirosū iribirikōāka! Ñerī ūaribejarire
iribirikōāka! Gajinorē opaduārā, būro
gāāmebirikōāka! Masaka Marīpure
gāāmerō nemorō gajino gapure gāāmerā,
keori weadeare buremurā irirosū
yāma. ⁶Iri ñerirē irirā, Marīpu dorerire
tarinūgārā āārīma. Irasirigū īgūsārē
būro wajamoāgukumi. ⁷Iripoegueere iri
ñerirē irirā irirosū musā āārīunanerā
āārībū. ⁸Dapora āārīpereri i ñerirē
pirika! Guarire, sītīrīrē, gajerārē
ñerō gūñarīrē, gajerārē ñerō kere
werenīrīrē, ñerī guyasiūrī werenīrīrē
pirikōāka! ⁹Gāme ārīgatobirikōāka!
Musā Cristoyarā āārīsīā, musā
īgūyarā āārīburi dupuyurogue
āārīrikuunaderosū neō āārībea. Musā
ñerī iririkuunadeare pirinerā āārā.
¹⁰Musā Cristoyarā ñajāmakū, Marīpu
musārē maama āārīrikurire opamakū
iridi āārīmī. Irasirigū musārē īgū ōāgū
āārīrōsū āārīmakū yāmi. Musārē īgūrē
ōārō masīnemoburo, ārīgū, irasū
yāmi. ¹¹Irasirirā marī Cristoyarā
āārīrā: judío masaka, judío masaka
āārīmerāde, dupuma gasirogārē
wiirisūnerā, wiirisūbirinerāde, gaji
nikū marā, masīmerāde, moāboerimasā,
moāboerimasā āārīmerāde, Marīpu
iūrōrē sūrosū āārā. Cristo marī
āārīpererā Opū āārīmi. Irasirigū
āārīpererā īgūyarā merā āārīmī.

¹²Irasirirā musā Marīpu beyenerā,
ōārā, īgū maīrā āārīrā āsū āārīrikuka!
Gajerārē bopoñarī merā iāka! Īgūsārē
ōārō ūsuyari merā iritamuka! “Gajerā
nemorō āārā”, ārī gūñabirikōāka!
Musārē ñerō irikerepūru, irasū
pēñakōāka! Gūñaturaka! ¹³Guari
marīrō gajerārē bopoñarī merā iāka!
Gajerā merā gāme turianerā, īgūsā
musārē ñerō irideare īgūsārē kātika!
Marī Opū musā ñerī irideare kātidi
āārīmī. Īgū kātiderosūta musāde musā
merāmarā musārē ñerō irideare kātika!
¹⁴I doreri nemorō musārē: “Gajerārē
būro maī buremuka!” āārā. Musā

irasirirā āārīpererā gajerā merā ōārō āārīrākoa. ¹⁵Marīpū marīrē siuñajārī merā āārīrikumakū yāmi. Irasirirā musā merāmarā merā ōārō āārīka! Marī īgūyarā su bumarāta āārā. Marīpū marīrē irasū āārīmurārē pīdi āārīmī. Irasirirā īgūrē: “Ōāa”, ārī, usuyari sīnīkōāka!

¹⁶Cristoya kerere gūñanfīkōāka, irire masīnemomurā! Ōārō pēmasīrī merā īgūyare gajerārē bueka! Goepeyari merā wereka, īgūsāde īgūyare ōārō iriburo, ārīrā! Irasirirā Salmos wāikuri gojadea pūgue Marīpūya bayarire, gajī īgūrē būremurī bayarire īgūrē bayapeoka! Ōārō gūña būremurī merā bayapeoka! Irasirirā Marīpūre: “Ōāa”, ārī, usuyari sīka! ¹⁷Marī Opū Jesús usuyaburosūta āārīpereri musā iririre, āārīpereri musā werenīrīrē ōārō yūjupūrākuri merā irika! Irasirirā, Jesús iritamurī merā Marīpūre: “Ōāa”, ārī, usuyari sīka!

**Pablo Jesúre būremurārē:
“Āsū irika!” ārī gojadea**

¹⁸Musā marāpukurā nome, Cristo marī Opūyarā nome āārīsīā, musā marāpusāmarārē ōārō yūjuka! ¹⁹Musā marāpokurā, musā marāposā nomerē maī būremuka! īgūsārē turībirīkōāka! ²⁰Musā īgūsā pūrāde āārīpereri musā pagusāmarā dorerire tarīnugābirīkōāka! Musā irasirimakū, marī Opū ōārō usuyagukumi. ²¹Musā īgūsā pagusāmarāde musā pūrārē turi, īgūsārē guamakū irībirīkōāka, būjowereri merā yūjupūrākuri, ārīrā! ²²Moāboerimasā, āārīpereri musā oparā i ūmu marā dorerire yūjuka! īgūsā iūrōrē, īgūsā iāberoguedere ōārō moāka! īgūsā musārē ōārō gūñaburire īgūsā iūrō direta ōārō moāmakū ōābea. Musā, marī Opūre goepeyari merā būremurā āārīsīā, musā oparādere ōārō merā yūjuka! ²³Āārīpereri musā iririre, ōārō yūjupūrākuri merā irika! Masakare moāboekererā, diayeta marī Opūre Cristore moāboerā āārā. Irasirirā musā oparārē ōārō moāboeka! Irasū moāboerā, Cristore moāboerā iirosū

yāa. ²⁴Musā irasirimakū, Cristo musārē wajarīgukumi. īgūyarārē: “Āsū sīgura”, ārīdeare musārē sīgukumi. Musā irire masīa. Musā marī Opūre Cristore moāboerā āārā. īgūta musā Opūgora āārīmī. ²⁵Marīpū ñerō irirārē īgūsā ñerō iridea waja wajamoāgukumi. īgūsārē āārīpererārē surosū iāgū, keoro wajamoāgukumi. Neō sugu tariwerebir ikumi.

4 ¹Musā oparā, musārē moāboerimasārē diayemarē irika! īgūsārē ōārō opaka! Ire musā masīa. Musāde Opū opāa. Musā Opū ūmugasigue āārīgū Marīpū āārīmī.

²Ūmuriku ōārō gūña pēmasī, Marīpūre sērēnīkōāka! īgūrē: “Ōāa”, ārī, usuyari sīka! ³Marīpūre guaya āārīburidere sērēbosaka! Gua Cristoya kerere iripoegue marā masībirideare gajerārē bueduakoa. Irasirirā Marīpūre gua īgūsārē iri kerere ōārō bueburire sērēbosaka! Yū iri kerere wereri waja daporare peresugue āārā. ⁴Irasirigu Marīpūre yaa āārīburire musā sērēbosamakū gāāmea. Marīpūre īgū dorederosūta Cristoya kerere gajerārē pēmasīma ōārō yū wereburire sērēbosamakū gāāmea.

⁵Jesúre būrenumerārē pēmasīrī merā ōārō irika! īgūsārē īgūyare wereka! īgūsā merā musā āārīrōpā īgūsārē ōārō irika, īgūsāde Jesúre būremuburo, ārīrā! ⁶Gajerā merā weretamurā, ōārō merā weretamuka! Ōārī direta werenīka! Musā irasirirā gajerā īgūsā Jesúyamarē musārē sērēñamakū, ōārō masīrī merā yūjurākoa īgūsārē.

Pablo ōādoretūnudea

⁷Tīquico, marīyagu marī maīgū, Jesúre būremugū āārīmī. īgū yū āārīrikurire musārē weregukumi. Marī Opūyare buegu, yū merā moāgū āārīmī. Neō iri moārīrē pīribemī. ⁸Musā pūroge īgūrē iriua, gua āārīrikurire masī, musārē gūñatura, usuyamakū iriburo, ārīgū. ⁹Onésimo merā īgūrē iriua. īgūde Jesúyare neō pīribemī. Musāya makāmu, marīyagu marī maīgū

ãārĩmi. Īgūsā pērā gua naásū waadeare
ãārĩpererire wererākuma musārē.

¹⁰ Aristarco yu merāmũ, yu
merā peresugue ãārīgũ musārē
õãdoremi. Marcote õãdoremi. Īgũ
Bernabé pagumũ ãārĩmi. Musā
purogue Īgũ ejamakũ, õārō merā
īgūrē bokatĩrĩñeāka, yu musārē
werederosũta! ¹¹ Jesús wāikugu, gajerā
“Justo” wāĩyedi musārē õãdoremi. Īgũ,
Marcos, Bernabé merā yure moātamurā
ãārĩma. Īisā Ƴrerāta gajerā judío
masaka Jesúre buremurā watopeguere
yure moātamuma, masaka Marĩpu
īgũyarārē doreri kerere péburo, ārĩrā.
Īgūsā yure iritamurĩ merā gũñatura,
usuyáa. ¹² Epafra musāya makāmude
musārē õãdoremi. Īgũ Cristoyagu
īgūrē moãboegu ãārĩmi. Marĩpure
sērēgũ, turaro musāya ãārĩburire
sērēbosanĩkõāmi. Marĩpure õārō
gũñaturaní, Īgũ gāãmerõsũ iriburo,
ārīgũ, irasũ sērēbosami. ¹³ Īgũ Marĩpure
musāya ãārĩburire turaro sērēbosamakũ
ĩāa. Laodicea marāya ãārĩburire,

Hierápolis marāya ãārĩburidere turaro
sērēbosami. Īgũ irasirimakũ ĩāgũ,
musārē irire diaye werea. ¹⁴ Duturu
Lucas, marĩ maĩgũ musārē õãdoremi.
Demade õãdoremi.

¹⁵ Õãburo marĩyarā Laodicea marā.
Ninfa wāikugode õãburo. Jesúre
buremurā igoya wiigue nerērāde
õãburo. ¹⁶ I pūrē yu gojadea pūrē musā
nerērōgue bue ĩmu odo, Laodicea
marādere iriuka, Īgūsāde Īgūsā
nerērōgue bue ĩmuburo, ārĩrā! Irasirĩrā
īgūsārē gaji yu gojadea pūrē ñeārā,
musāde iri pūrē bue ĩmuka! ¹⁷ Āsũ ārĩka
Arquipore: “Marĩ Opũ Jesúyagu mu
ãārĩmakũ, mūrē Īgũ moārĩrē pídi ãārĩmĩ.
Irasirigu irire õārō moāyuwarikuka!”
ārĩka Īgūrē!

¹⁸ Yu Pablo, yaa mojō merā ire
gojáa: “Musārē õãdorea”. Peresugue yu
ãārĩrĩrē gũña, Marĩpure yaa ãārĩburire
sērēbosaka! Õārō ãārĩka musā! Marĩpu
musārē õārō iritamuburo.

Iropāta ãārā.

Pablo

1 TESALONICENSES

Pablosā Tesalónica marārē ōādoredea

1 ¹Yu Pablo, yu merāmarā Silvano, Timoteo merā musā Tesalónica marārē Jesúre būremurārē ōādoredea. Musā Marīpuyarā, marī Opū Jesucristoyarā āārā. Irasirigū musārē i papera pūrē gojāa. Marīpu āārīngū, marī Opū Jesucristo musārē ōārō iritamū, siuñajārī merā āārīrikumakū iriburo.

Pablo, Tesalónica marā Jesúre būremurirē gojadea

²Gua Marīpure musāya āārīburire sērēbosarā, musā ōārō iririre gūñāa. Irasirirā īgūrē: “Mu iritamurī merā ōārō yāma”, ārī, usuyari sīnīkōāa. ³Īgūrē sērērā, āsū ārī sērēa: “Guapu, Tesalónica marā mu magū Jesucristore būremusīā, īgūyare ōārō irirā yāma. Maīrī merā gajerārē ōārō iritamuma. Marī Opū Jesucristo dupaturi aariburire usuyari merā yūsīā, ñerō tarikererā gūñaturama. Irasirigū īgūsārē irire iriduúbirimakū irika!” ārī sērēa. ⁴Guayarā, Marīpu musārē maīmi. Īgūta musārē beyedi āārīmī, īgūyarā āārīburo, ārīgū. Gua irire masīa. ⁵Musārē Jesús masakare tauri kerere wererā, gua masīrī merā werebiribū. Ōāgū deyomarīgū turari merā gapu musārē iri kerere werebū. Gua musārē ōārō iritamudeare masīsīā, gua iri kerere weremakū pérā: “Diyeta āārā”, ārī masībū.

⁶Irasirirā, gua irideare iānerā āārīsīā, gua iriderosū, irasū āārīmakū Jesucristo iriderosū irirā dujabū. Ñerō tarikererā, Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā Jesúya kerere usuyari merā pé, būremunūgābū. ⁷Musā irasirideare pérā, āārīpererā Jesúre būremurā, Macedonia nikū marā,

ōō Acaya nikū marā: “Marīdere īgūsā irirosūta āārīrikuro gāāmea”, ārīma.

⁸Musā merāta āārīpererogue marā marī Opū Jesúya kerere pépereakōāñurā. Macedonia marā, Acaya marā dita iri kerere pérā meta iriñurā. Āārīpererogue marā musā Marīpure būremurirē masīsiañurā. Irasirirā gua īgūsārē irire werenemobirikoa. ⁹Īgūsā gapu gua musā puro ejamakū, musā guare ōārō bokatīrīñeadeare gajerāguere werema. Gaji musā keori weadeare būremurirē pirikōā, Marīpu gapure būremu, īgū gāāmerī direta irinūgādeare werema. Īgū diayeta Marīpu okanīgū āārīmī. ¹⁰Musā, īgū magū Jesús ūmūgasigue āārīgū i ūmūgue dupaturi aariburire ōārō usuyari merā yūrā iriayuro. Marīpu Jesúre boadiguere masūdi āārīmī. Jesúta marīrē peamegue būro wajamoāsūbonerārē taugu āārīmī.

Pablo Tesalónicague īgū buedeare gojadea

2 ¹Guayarā, musā ire ōārō masīa. Gua musā puro āārīrā, ubu āārīrīrē irirā meta iribū. Gua buerire pérā, wārā musā Jesúre būremunūgābū. ²Gua musā puro waaburi dupuyuro Filipogue āārībū. Gua irogue āārīmakū, iro marā guare ñerō iri, ñerō ārī būridama. Musā irire masīa. Musāya makā marāde guare ñerō iriduakereparu, Marīpu guare iritamumī. Irasirirā guīro marīrō gūñaturari merā īgū masakare tauri kerere musārē werebū. ³Gua musārē: “Iri kerere būremuka!” ārī wererā, diayema āārīrīrē būremumakū gāāmebū. Musārē ñerō iriduārā, ārīgatori merā buerire būremumakū iriduārā meta iribū. ⁴Marīpu īgū gāāmederosūta guare

ĭgũ masakare tauri kerere weremurārē beyepidi āārīmī. Irasirirā, masaka gua merā usyaburo, āārīā meta iri kerere werea. Marīpu gāāmerī gapure iriduarā, irire werea. ĭgũta āārīpereri marī gũnarirē ĭāmasiĭgũ āārīmī. ⁵Musā masīa. Gua musā puro āārīrā, musārē ōārō werenígatori merā gua gāāmerirē irimakũ iriduarā meta iribu. Musārē niyerure āīduarā ārīgatori merā wererā meta iribu. Marīpude irire masīmi. ⁶Gua Marīpuya kerere wererā, musā guare: “Ōārō buema”, āārimakũ iriduarā meta yāa. Gajerāde guare irasũ āārimakũ neō gāāmebea. ⁷Gua, Cristo buedoregu beyepīnerā āārīsīā, musārē: “Guare iritamuka!” āārībonerā āārīkererā, neō irasũ āārībiribu. Sugo pago igo pūrārē maīrī merā ōārō korerosũta musārē maīrī merā ōārō korebu. ⁸Musārē buro maīsīā, Marīpuya kerere ōārō iriduari merā buebu. Āārīpereri gua irimasīrī merā musārē iritamubu. Musārē maīsīā, irasiribu. ⁹Musā guayarā, gua musā merā āārīrā buro moādeare gũñakoa. Musārē Marīpuya kerere buerā: “Guare iritamuka!” āārīduabisīā, gua baaburire wajarimurā ũmūrī, űnamirī moābu.

¹⁰Gua iririkurire musā masīa.

Marīpude masīmi. Gua, musā Jesũre buremurā merā āārīrā, gua musārē ōārō irirā, diayema iribu. Irasirirā gajerā guare: “Ñerō yāma, waja oparā āārīma”, neō ārīmasībirima. ¹¹Idere musā masīa. Sugu pagu ĭgũ pūrārē ōārō wereri merā ĭgũsārē gũñaturamakũ irirosũta gua musādere āārīpererārē irasiribu. ¹²Marīpu musārē ĭgũyarārē dorerogue ĭgũ ōārō gosewasirirogue musā āārīmurārē beyedi āārīmī. Irasirirā musārē ĭgũyarārē: “ĭgũyare ōārō irinĩkōāka!” ārī werebu.

¹³Gua musārē Marīpuya kerere weremakũ pérā, musā: “ĭ Marīpuya werenĩrĩgora āārā”, ārī buremubu. “Masakaya werenĩrī meta āārā”, ārību. Gua, musā irasirideare gũñarā, Marīpure usuyari sīnĩkōāa. ĭgũ musārē ĭgũya kerere buremurārē iri merā musā gũñarirē, musā iririre ōārī gapure

gorawayumakũ yāmi. ¹⁴Guayarā, musā Jesucristore buremurā āārīmakũ ĭārā, musāya nikũ marā musārē ñerō tarimakũ iriañurā. Musārē waarósũta Judea nikũ marādere Marīpyarādere waarō iriayuro. ĭgũsā Jesucristore buremurā āārīmakũ ĭārā, ĭgũsāya nikũ marā judío masaka ĭgũsārē ñerō tarimakũ iriañurā. Judío masaka Jesũre gāāmemerā āārīsīā, ĭgũrē buremurārē ñerō tarimakũ iriañurā. ¹⁵ĭgũsā ñekūsamarā Marīpuya kerere weredupuyunerārē wējēderosũ, marī Opũ Jesũdere wējēnerā āārīmā. Guadere gua musāya makāgue āārīmakũ, ñerō iri, bėowiuma. Marīpu, ĭgũsā irasirideare neō gāāmebemi. ĭgũsā āārīpererārē gāāmebema. ¹⁶Judío masaka āārīmerārē peamegue waabirikōāburo, āārīā, gua ĭgũsārē Jesũyare buedumamakũ, judío masaka Jesũre gāāmemerā guare kāmudaduadima. Guare ĭgũyare weredorebirima. Irasirirā ĭgũsā ñerō iririre nemorō irisīā, wāro waja opama. ĭgũsā daporata Marīpu buro wajamoāsũmurā dujasiamā.

Pablo Tesalónica marārē ĭgũ dupaturi ĭāgũ waaduuarire gojadea

¹⁷Guayarā, gua musā purogue āārānerā wiridero puru mērōgā tarikerepuru, musārē gũñanĩkōā, dupaturi buro ĭārā waaduadibu. ¹⁸Wārĩ gua musārē ĭārā waaduadibu. Yu Pablo wārĩ: “Irogue waagura”, ārīnadibu. Gua waaduuariku, wātĩ gapu gua waaduuarire kāmutanami. ¹⁹⁻²⁰Musāta guare usuyamakũ irirā, guare musā ōārō iriburimarē gũñaturamakũ irirā āārā. Irasirirā musārē ĭārā waaduadibu. Marī Opũ Jesucristo ĭ ũmugue dupaturi aarimakũ, musā ōārō irideare gũñarā, gua ĭgũrē: “ĭgũsāta āārīma, guare buro usuyamakũ irinerā. Gua muyare buemakũ pérā, murē buremunugāma. Muyare ōārō irituyanĩkōāma”, ārī wererākoa. Irasirirā musā merā buro usuyāa.

3 ¹⁻²Musāya kerere péduarā bokatĩubirikubu. Irasirirā,

Timoteore: “Īgūsārē ĭāgū waaka!” āri iriubu. “Gua gapu Atenague dujarākoa”, āriubu. Timoteo marīyagu, Marīpure moāboegu, gua merā Jesucristoya kerere buegu āārīmi. “Īgū Jesūyare buemakū pérā, gūñaturari merā ĭgūrē būremunemorākuma”, ārīrā, ĭgūrē iriubu. ³Musā Jesucristore būremurī waja gajerā musārē ñerō iriañurā. Irasirirā, musā Jesūyare neō piribirikōāburo, ārīrā, Timoteore musā pūroge iriubu. Marī Jesúre būremurī waja gajerā marirē ñerō irirākuma. Irire masīa musā. ⁴Iro dupuyuro gua irogue musā merā āārīrā, irire āsū āri wesiabū: “Marī Jesúre būremurī waja ñerō tarirākoa”, āriubu. Gua āriderosūta gajerā marirē ñerō irirā yāma. Musā irire masīiāa. ⁵Irasirigu, musārē: “ĶJesúre gūñaturari merā būremunīkōākuri?” āri sērēña, musāya kerere péduagu bokatiūbirisiā, Timoteore iriubu. “Gūñaturanerāre gajipoe irigu wātī ĭgūsārē Jesúya buerie būremuduūmakū irikumi, gua irire ubugora bueyo”, āri gūñarikubu. Irasirigu Timoteore musā pūroge iriubu.

⁶Daporare, Timoteo, musārē ĭāgū ejadi ōōguere goejasiami. Īgū ōāri musāyare kereku goejami. Musā piriro marirō Jesúre ōārō gūñaturari merā būremurirē, musā gāme maīrērē, guare were goejami. Guare maīrī merā gūñanīkōāyuro. Gua musārē ĭāduarosūta, musāde guare būro ĭāduayuro. ⁷Irasirirā, musā Jesúre būremurirē pérā, gua ñerō tarikererā, ōārō yūjupūrākuri merā usuyāa. ⁸Marī Opū Jesúre musā būremunīmakū pérā, dapagueta siuñajārī opāa. ⁹Irasirirā musārē gūñarā, Marīpure būro usuyari sīa. Nasiri usuyari sībokatīūmasīña máa. ¹⁰Ūmurī, ñamirī Marīpure: “Gua ĭgūsārē ĭārā waaburire āmubosaka!” āri, būro sērēa. Musārē Jesúya kerere wereyuwarikurā waaduakoa, ĭgūrē ōārō būremunemoburo, ārīrā.

¹¹Marīpu āārīnīgū, marī Opū Jesucristo guare iritamuburo. Guare

musārē ĭārā waaburire āmu, iriuburo. ¹²Marī Opū musārē nemorō gāme maīwāgānīmakū iriuburo. Gua musārē maīrōsūta musāde gajerā āārīpererārē gāme maīnemomakū iriuburo. ¹³Musārē ĭgūrē piriro marirō ōārō gūñaturari merā būremunīmakū iriuburo. Irasirirā, marī Opū Jesús āārīpererā ĭgūyarā merā i ūmugue dupaturi aarimakū, Marīpu āārīnīgū ĭūrōgue ĭgū iritamurī merā ñerī marirā, waja opamerā āārīrākoa.

Pablo Jesúre būremurārē: “Marīpu gāāmerī direta irika!” āri gojadea

4 ¹Daporare marī Opū Jesús doreri merā musārē āsū āri werea: “Gua musārē: ‘Āsū iriro gāāmea’, āri buederosūta irika, Marīpu gāāmerī direta irimurā! Daporare musā ĭgū gāāmerirē irirā iriayuro. Irasirirā: ‘Irire nemorō irinemoka!’ ” āri werea. ²Gua buedeare musā masīa. Irire buerā, marī Opū Jesús doreri merā musārē buebu. ³Marīpu musārē ñerī marirā āārīmakū gāāmemi. Irasirirā: marāpo marirā, marāpokurā, marāpu marirā, marāpokurā gāmebirabirikōāka! ⁴Musāku ñerō iri ĭmurō marirō goepeyari merā musā marāposā nomerē opaka! Gajerā musā irasirimakū ĭārā: “Ōārō yāma”, āri ĭārākuma. ⁵Marīpure masīmerā irirosū, nomerē ñerō iriduari merā ūaribejabirikōāka! ⁶Muyagu marāpore gāmebirarā, igo marāpudere ñerō irikoa. Irinorē iribirikōāka! Marīpu irasirirānorē būro wajamoāgukumi. Gua musārē irire wesiabū. ⁷Marīpu marirē ñerirē iriuburo, ārīgū meta beyepīdi āārīmī. Īgū gāāmerī direta iridoregu, marirē beyepīdi āārīmī. ⁸I buerire gāāmemerā, gua direta gāāmemerā meta yāma. Marīpudere gāāmebema. Marīpu marirē ĭgū gāāmerī direta iridoregu, Ōāgū deyomarīgūrē iriudi āārīmī. Ōāgū deyomarīgū ñerī opabi āārīmi.

⁹Musā sugū pūrā irirosū gāme maīrī tamerārē gojabea. Marīpu ĭgū basi musārē gāme maīdoresiadi āārīmī. ¹⁰Musā irasūta iriayuro. Marīpu musārē dorederosūta āārīperero Macedoniague

ääripererā Jesúre buremurārē mañayuro. Musā gāme mañri merā āāríkerepuru: “Nemorō gāme mañnemoka!” āñri werea. ¹¹Gāme iaturiro marīrō ōārō āārīrikuka! Gajerāya āārīrīnorē gūñariku, ĩgūsārē werewuabirikōāka! Musāyama āārīburi gapure gūña, ōārō moārīku, āārīkōāka! Gwa musā purogue āārīrā, ire musārē weresiabu. ¹²Musā ōārō moārā, gajerārē baari sērēbirikoa. Musā moārī merā musā baaburire oparākoa. Musā irasirimakū ĩārā, Jesúre buremurērā gopeyari merā musārē ĩārākuma.

**Pablo marī Opu dupaturi i
ũmugue aariburire gojadea**

¹³Gwayarā, musārē boanerā waaburire wereduakoa, irire masīburo, ārīgū. Jesúre buremurā boarā, ĩgū merā āārīrīrā waarākuma. Musā irire masīrā, musāyarā Jesúre buremurā boamakū, būro bujawerebirikoa. Jesúre buremurērā gapu, ĩgūsāyarā boamakū, būro bujawererākuma. ĩgūsā irirosū būro bujawerebirikoa. ¹⁴Marī ire buremua. Jesús boadigue masādi āārīmī. ĩgū dupaturi i ũmugue aarimakū, ĩgūrē buremurā boanerārē Marīpu ĩgūrē masīderosūta ĩgūsārē masīgukumi. Masū odo, ĩgū āārīrōgue āīmuriagukumi.

¹⁵Marī Opu Jesús weredeare musārē werea. Jesús dupaturi i ũmugue aarimakū, ĩgūrē buremurā boanerā masā, āīmuriāsūrākuma. ĩgūsā puru, marī Jesúre buremurā okarāde āīmuriāsūrākuma.

¹⁶Āsū waarokoa. Marī Opu Jesús ĩgū basita ũmugasigue āārīdi būro turaro werenīri merā aarigukumi. ĩgū aarimakū, Marīpure wereboerā opude werenīgukumi. Marīpuyaru puridirude busurokoa. Irasū waamakū, Jesúre buremurā boanerā masāpurorirākuma.

¹⁷ĩgūsā puru, marī okarāde Jesúre buremurā, ĩgūsā merā mikāyeborigue murīa, iroque Jesúre bokatīrākua. ũmugasigue ĩgū merā āārīnīkōārākua.

¹⁸Musā basi irire gāme werenīka! Irasirirā gāme gūñaturamakū irirākua.

5 ¹Irinu, iropā āārīmakū, Jesús dupaturi aarigukumi, ārīrī

tamerā masīña maa. Irasirigu iri tamerārē gojabea. ²Musā masīsīaa. Sugu yajarimasū ñami merā gūñaña marīrō yajagu ejarosū, Jesúde marī gūñabiriripoe ejagukumi. ³Jesúde buremurērā ĩgū dupaturi aarīburi dupuyurogārē: “Gwa güiro marīrō ōārō āārīkōāa”, ārī gūñarākuma. ĩgūsā irasū gūñaripoere ĩgūsārē wāri ñerī waarokoa. Sugo nomeō nijipo āārīgō, majīgū nijīwāgūgō purīsūrōsū, Jesúde buremurērā irasūta gūñaña marīrō būro ñerō tarirākuma. Neō sugu taribirikumi. ⁴Masaka Jesúde buremurērā, nañtīārōgue āārīrā irirosū āārīma. Musā gapu ĩgūsā irirosū āārībea. Irasirirā Jesús dupaturi i ũmugue aarimakū, yajarimasūrē ĩagukarā irirosū waabirikoa. ⁵Musā āārīpererā Jesúyarā āārā. Irasirirā ũmu boyorogue āārīrā ĩamasīrōsū Jesús aariburire masīa. Jesúre buremurērā gapu nañtīārōgue āārīrā irirosū āārīma. Irasirirā ñami merā ĩamasīberosū Jesús aariburire masībema. ⁶Irasirirā ñami merā kārīrā irirosū āārībirikōārā marī! Jesús dupaturi aariburire gūñamerā, kārīrā irirosū āārīma. Marī gapu ĩgū aariburire pēmasīrī merā gūñanīkōārā! Mejārā irirosū iribirikōārā! Dayema gapure irirā! ⁷Masaka ñamirē kārīkuma. Mejārīmasā ñamirē mejākuma. ⁸Marī Jesúyarā gapu ũmu boyorogue āārīrā irirosū āārā. Irasirirā ōārō pēmasīrī merā dayemārē irinīkōārā!

Sugu surara gāmewējērōgue waabu, ĩgūya koretibire kāmutaḡu, kōme surīrore sāñakumi. ĩgū irirosūta marīde Jesúde buremurī merā, marī gāme mañri merā, wātīrē ĩgū marīrē irire pirimakū iriduare kāmutarā! Surara ĩgūya dipurure kāmutaḡu, kōme perore peyakumi. ĩgū irirosūta marīde, Jesús marīrē taḡu aariburire: “Dayeta aarigukumi”, ārī masīrī merā wātīrē ĩgū marīrē: “Irasū waabirikoa”, ārīgatorire kāmutarā! ⁹Marīpu marīrē wajamoābu meta beyepīdi āārīmī. Marī ñerō iridea wajare marī Opu Jesucristo merā taubu, marīrē beyepīdi āārīmī. ¹⁰Jesús

İğû merâ âârînkôâburo, ârîgû, marîrê boabosadi âârîmî, marî ñerô iridea wajare wajarîgû. Irasîrîrâ İğû dupaturi aarimakû, İğûrê buremurâ boanerâ, marî okarâde İğû merâ âârînkôârâkoa. ¹¹ Irîre gûnarâ, musâ irînrôsû nemorô gâme iritamu, gûñaturamakû irika! Irasîrîrâ Jesûre buremunemorâkoa.

Pablo Jesûre buremurârê weretûnudea

¹² Guayarâ, musârê turaro merâ âsû ârî wereduakoa. Marî Opûya kerere musârê wererârê goepeyari merâ îaka! Marî Opû İğûsarê musârê ôârô doreburo, ârîgû, beyepîdi âârîmî, musârê ôârô âârîrikuburîre, ôârô irîrikuburîre buedoregû. ¹³ İğûsâ musârê irîre buerâ, marî Opûyare ôârô irîrâ yâma. İğûsâ irasîrimakû îârâ, İğûsarê buro buremurî merâ, buro maîrî merâ îaka! Gâme turiro marîrô ôârô âârîrikuka!

¹⁴ Guayarâ, gajî musârê âsû ârî wereduakoa doja. Moâduamerârê moâdoreka! Gûñaturamerârê gûñaturamakû irika! Jesûre buremuturamerârê iritamuka, İğûrê buremunemoburo, ârîrâ! Âârîpererâ merâ guaro marîrô bopoñarî merâ ôârô irika!

¹⁵ Musârê gajerâ ñerô irimakû, İğûsarê gâmbirîkoaka! Ôârî gapûre musâyarârê, âârîpererâ gajerâdere ôârô irînkôâka!

¹⁶ Musâ Jesûyarâ âârîsîâ, usûyari merâ âârînkôâka! ¹⁷ Musâ noó waaró, musâ noó âârîrô, Marîpûre gûña, İğûrê musâya âârîburîre sêrênîkôâka! ¹⁸ Musârê gajînu ñerô waamakû, ôârô waamakûdere Marîpûre usûyari

sînkôâka! Marîpû, marî Jesucristore buremurârê irîre irimakû gâamemi.

¹⁹ Ôâgû deyomarîgû, musâ gûñarîgue İğû weretakû, irîre kâmutabîrîkôâka! İğû dorerîre ôârô yûjuka! ²⁰ Sugû Jesûre buremugû Ôâgû deyomarîgû masîrî sîrî merâ, Marîpû weredoredeare weretakû pérâ, irîre doo burîdabîrîkôâka!

²¹ Ubu gapû İğûsâ weretakû, ôârô pékûînú, gûñaka! “¿Diayeta wererî?” ârî masîduarâ, irasîrika! Ôârî buerî âârîmakû, îrî gapûre irika! ²² Noó ñerî âârîmakû, irîre irîbîrîkôâka!

²³ Marîpû siuñajârî merâ âârîrikumakû irîgû musârê ôârô, ñerî marîrô, İğû gâamerî directa irîrikumakû irîburo. Musâ ñerî opabîrimakû, musâya gûñarîgue ôârî directa opamakû, musâya dupurî merâ ñerô irîbîrimakû irîburo. Musârê waja opamerâ âârîmakû irîburo. İğû irasîrimakû, marî Opû Jesucristo dupaturi aarîgû, musârê waja opamerâ âârîmakû bokajagukumi. ²⁴ Marîpû musârê İğûyarâ âârîburo, ârîgû, beyepîdi, î âârîpererî İğû musârê: “Âsû irîgura”, ârîdeare diayeta irîgukumi.

Pablo ôâdoretûnudea

²⁵ Guayarâ, musâde Marîpûre guaya âârîburîre sêrêbosaka!

²⁶ Âârîpererâ iro marâ Jesûre buremurârê, İğû marîrê maîrôsûta maîrî merâ ôâdoreka!

²⁷ Marî Opû Jesucristo dorerî merâ î pûrê âârîpererâ İğûrê buremurârê siu neeó, bue îmuka!

²⁸ Marî Opû Jesucristo musârê ôârô iritamuburo.

Iropâta âârâ.
Pablo

2 TESALONICENSES

Pablo Tesalónica marārē ōādoredea

1 ¹Yu Pablo, yu merāmarā
Silvano, Timoteo merā musā
Tesalónica marārē Jesúre buremurārē
ōādorea. Musā Marīpuyarā, marī Opu
Jesucristoyarā āārā. Irasirigu musārē
i papera pūrē gojāa. ²Marīpu āārīnīgū,
marī Opu Jesucristo musārē ōārō
iritamu, siuñajārī merā āārīrikumakū
iriburo.

**Pablo, Jesucristo ñerō irirārē
wajamoāgū aariburire gojadea**

³Guayarā, musā Jesucristore
buremudero nemorō ĩgūrē buremunemo,
gāme mañemo iriayuro. Irasirirā
gua musārē gūñarā, diayema irirā
Marīpure usuyari sīnīkōārō gāamea.
Gua irasirimakū ōārokoa. ⁴Gua
noó waarō, musāyamarē gajerārē
Marīpuyarārē ĩgūsā nerērōgue usuyari
merā werea. Musā Jesúre buremurī
waja masaka musārē ñerō irikerepuru,
neō ĩgūrē buremuduúbea. Musārē
ñerō waamakūdere gūñaturakōāa.
Irire ĩgūsārē werea. ⁵I merāta marī
masā. Musā Marīpuyarā āārīrī waja
gajerā musārē ñerō irikerepuru,
gūñaturanīkōāa. Irasirigu Marīpu
diayema irigu musārē: “Yaarārē
doreroque aarika! Yaarā, ōārā āārā”,
ārīgukumi.

⁶Marīpu diayema irigu āārīsīā,
musārē ñerō tarimakū irinerārē ñerō
tarimakū irigukumi. ⁷⁻⁸Musārē ñerō
tarinerārē, guadere ōārō siuñajārī
bokamakū irigukumi. Marī Opu Jesús
aarirīnū āārīmakū irasirigukumi.
Jesús ũmugasigue merā aarīgū, ĩgūrē
wereboerā turarā merā, peame

ējūrī pūrā watopegue dijarigukumi.
Īgūya kerere pēduamerārē, Marīpure
gāamemerārē buro wajamoāgū
aarigukumi. ⁹Īgūsā ñerō iridea waja
perebiri peamegue beósūrākuma.
Irasirirā, marī Opu turagu āārīrōgue
neō waabirikuma. Īgū gosewasiririre
neō ĩārō marīrōgue beodijusūrākuma.
¹⁰Īgū aarirīnūrē ĩgūyarā ĩgūrē buremurā
āārīpererā ĩgūrē ĩārākuma. ĩgūrē ĩārā:
“Diayeta ōatarigu, turatarigu, āārīpererā
oparā nemorō Opu āārīrīmi”, ārī, ĩāguka,
buro usuyarākuma. Musāde, gua musārē
ĩgūyare buedeare buremusīā, ĩgūsā merā
usuyarākoa.

¹¹Gua irire gūñarā, Marīpure musāya
āārīburire āsū ārī sērēbosanía: “Guapu,
mu ĩgūsā yu gāamerī direta irirā
āārīburo, ārīgū, ĩgūsārē beyepídī āārībū.
Irasirigu ĩgūsārē mu gāamerōsūta
āārīrikumakū irika! ĩgūsā āārīpereri
murē buremurī merā ōārō iriduare
iriyuwarikuburo. ĩgūsārē mu turari
merā irasirimakū irika!” ārī sērēbosāa.
¹²Musā irire irimakū ĩārā, gajerā, marī
Opu Jesúre goepeyari merā ĩārākuma.
Īgū musārē: “Yaarā āārīma, ōārō
yāma”, ārī ĩāgukumi. Marīpu, marī
Opu Jesucristo musārē iritamu, buro
maīmakū, irasū waarokoa.

Pablo, ñegū aariburire gojadea

2 ¹Guayarā, daporare marī Opu
Jesucristo aariburire, ĩgū marirē
neeōnū, ĩgū purogue āīmuriaburire
weregura. ²Gajerā musārē: “Marī Opu
i ũmugue dupaturi aarirīnū ejasiāa”,
āārīmakū gūñarikubirikōāka! Irire
pewisibirikōāka! Gajerā: “Irire Ōāgū
deyomarīgū yare irasū ārī wereamī”,
gajerā: “Sugu guare irasū ārī wereamī”,

gajerā: “Pablosā irasū āri gojanerā āārīmá”, āribokuma. Irire pérā, gūnarikubirikōāka! ³Ārīgatosūbirikōāka! Marī Opū Jesús aariburinū dupuyuro āsū waarokoa. Wárā masaka Marīpū dorerire tarinūgārākuma. Irasiriripoe sugu ñerō iri, tarinūgāgūgora deyoagukumi. Īgūta perebiri peamegue beósūbu āārīgukumi. ⁴Īgū Marīpure iaturigu, āārīpereri masaka Marīpuyare būremurīrē ñerō āri werenīgukumi. Īgū direta būremumakū gāāmegukumi. Irasirigu īgūrē būremudoregū: “Yūta āārā, ūmugasiguemū musā Opū”, ārīgū, Marīpūya wiigue ñajāa, doanagukumi.

⁵Yū, musā pūrogue āārīgū, irire musārē werebū. ¿Musā irire gūñaberi? ⁶Musā īgū ñegū aariburire kāmūtature masā. Īgū aariburire kāmutanemobirimakū aarīgukumi. ⁷⁻⁸Īgū wāri ñerī iriburire marī masībirikerepū, ñerī īgū iririno āārīsīāa. Īgū aariburire kāmūtaturū gajerogue āiāsūgukumi. Īgūrē āiadero pūru, ñegū gapū aarīgukumi. Īgū ñerō iriri masīsūrokoa. Pūru marī Opū Jesucristo dupaturi i ūmūgue aarīgū, puriri merā, īgū turari merā ñegūrē wējēgukumi. Īgū gosewasiriri merā aarīgū, īgūrē beodediugukumi. ⁹Ñegū aarīgū, wātēa opū Satanás iritamurī merā ejagukumi. Irasirigu wātī turari merā wāri iri īmugukumi. “Ūmugasiguema turari merā iri īmugū yāa”, ārīgatogukumi. ¹⁰Wāri īgū ñerō iriri merā perebiri peamegue waamurārē īgū ārīgatorire būremumakū irīgukumi. Īgūsā Marīpūya diayema āārīrīrē būremubirisā, iri ārīgatorire būremurākuma. Irasirirā tausūbirikuma. ¹¹Īgūsā diayema āārīrīrē būremuduabiri waja, Marīpū īgūsārē irire masībirimakū irīgukumi, ārīgatori gapure būremuburo, ārīgū. ¹²Irasirirā āārīpererā īgūsā Marīpūya diayema āārīrīrē būremuduamerā āārīsīā, ñerō iririre būro iriduānemorākuma. Irasirigu Marīpū īgūsārē wajamoādediugukumi.

**Pablo, Marīpū īgū beyenerārē
tauburire gojadea**

¹³Guayarā, musā marī Opū Jesús maīrā, Marīpū beyenerā āārā. Irasirirā

gua musārē gūñarā, Marīpure usuyari síníkoārō gāāmea. Neōgoragueta musārē beyedi āārīmī peamegue waabonerārē taugu. Ōāgū deyomarīgū turari merā musārē īgūyarā āārīmakū iribu, musā diayema āārīrīrē būremuburo, ārīgū, beyedi āārīmī. Irasirirā tausūmurā āārā. ¹⁴Marīpū īgū tauri kerere gua musārē buedea merā musārē siudi āārīmī, marī Opū Jesucristo ōārī oparire īgū merā opaburo, ārīgū.

¹⁵Irasirirā piriro marīrō gūñaturaka! Gua musā pūrogue āārīrā buedeare, irasū āārīmakū gua musārē gojadeare gūña, irire iritayaka! ¹⁶⁻¹⁷Marī Opū Jesucristo basita, irasū āārīmakū Marīpū āārīnīgū musārē āārīpereri musā werenīrī, musā iririkurire gūñaturari merā ōārō āārīrikumakū iriburo. Marīpū marīrē bopoñarī merā maīgū, perebiri gūñaturari opamakū irigu, īgū ōārī siburire: “Oparākoa”, āri masīmakū irigu āārīmi.

**Pablo: “Guaya āārīburire Marīpure
sērēbosaka!” āri gojadea**

3 ¹Guayarā, musārē āsū āri gojatūnua. Guaya āārīburire Marīpure sērēbosaka! Musā, gua marī Opūya kerere buedeare pé būremubū. Irasirirā, wārā masaka musā iriderosūta gua buerire pé būremuburire, īgūsā guare ōārō bokatīrīñēāburire Marīpure sērēbosaka! ²Surāyeri masaka Jesúya kerere būremubema. Irasirirā masaka diayema irimerā ñerā guare ñerō iribirikōāburo, ārīrā, Marīpure serebosaka! ³Marī Opū: “Āsū irīgura”, āriderosūta musārē gūñaturamakū irīgukumi. Ñegūrē, musārē īgū ñerō iriduare kāmūtaturukumi. ⁴Gua musārē iridorederosūta irirā irikoa. “Irire marī Opū iritamurī merā ōārō iriníkoārākuma”, āri būremua. ⁵Marī Opū Jesucristo, Marīpū musārē maīrīrē masīnemomakū iriburo. Īgū ñerō tarigu gūñaturaderosūta musādere gūñaturamakū iriburo.

Pablo moādoredea

⁶Guayarā, Jesucristo marī Opū wāi merā īgū dorero merā musārē

werea. Gajerā Jesúre buremurā moāduamerārē, gua musārē buedeare irituyamerārē wapikunemobirikōāka!
⁷Musā masīa. Musādere gua iriderosūta iriro gāamea. Gua musā merā āārīrā, gajino iriro marīrō āārībiribū. ⁸Neō sugure wajamarīrō sērē, baabiribū. Musārē gariboduamerā, ūmurī, űamirī gua baaburire moā wajatabū. ⁹Gua musārē bueri waja: “Guare baari ejoka!” āārībonerā āārīkererā, neō irasū āārībiribū. Musārē: “Āsū iriro gāamea”, ārī ĩmuduarā gua basi moā wajata baabū. ¹⁰Gua musā merā āārīrā, musārē āsū ārībū: “Baaburi moā wajataduabino baabirikōāburo”, ārībū. ¹¹Gajerā musā iriri kerere guare āsū ārī werema: “Surāyeri ĩgūsā merā moāmerā āārīma. Moābirikererā, wāri irimoāmarī merā gajerārē garibogorenarā yāma”, ārīma. ¹²Gua marī Opū Jesucristo wāi merā ĩgū dorero merā irasirirānorē: “Irīmoāmarīrē iropāta irika! Musā baaburire, musā gāāmerīnorē moā wajataka!” ārī werea.

¹³Guayarā, gariborero marīrō ōārīrē irinīkōāka! ¹⁴Gua dorerire ĩ pūgue gojarire tarinugāgūnorē ĩāmasī, ĩgūrē guyasīūrō tariburo, ārīrā, wapikubirikōāka! ¹⁵ĩgūrē wapikubirikererā, musārē ĩaturigure irirosū ĩābirikōāka! Musā pagumūrē wererosū ĩgūrē wereka, ōārīrē iriburo, ārīrā!

Pablo ōādoretūnudea

¹⁶Marī Opū ĩgū basi marīrē siuñajārī merā ōārō āārīrikumakū irigu musārē āsū iriburo. Musā noó waaró, musārē gajerosū waamakū, siuñajārī sīnīkōāburo. Musā āārīpererā merā āārīburo.

¹⁷Yū Pablo, yū basita ĩ ōādorerire gojáa. Yū musārē gojanarōsūta gojáa. Irasirirā musā: “ĩgūta gojañumi”, ārī ĩāmasīrākoa. ¹⁸Marī Opū Jesucristo musā āārīpererārē ōārō iritamuburo. Irasūta iriburo.

Iropāta āārā.
 Pablo

1 TIMOTEO

Pablo Timoteore òàdoredea

1 ¹Yü Pablo murê òàdoredea. Jesucristo, Marĩpu marĩrê peamegue waabonerârê taugu dorederosüta yure pĩdi ããrĩmĩ ãgũyare buedoregu. Ìgũrêta, ãgũ marĩrê òãrô iriburire yúrã yáa. ²Mu diayeta yu magũ irirosü ããrĩgũ ããrã. Irasirigu murê ire gojáa. Marĩpu ããrĩnĩgũ, marĩ Opu Jesucristo murê iritamü, bopoñarĩ merã ãã, siuñajãrĩ merã ããrĩrikumakũ iriburo.

**Pablo ãrĩgatori merã
buerire pédorebiridea**

³Yu Macedonia nikũgue waagũ, murê Efesogue dujadorebu, irore surãyeri ãrĩgatori merã buerãrê: “Iropãta bueka!” ãrĩ weredoregu. ⁴Ìgũsãrê: “Iripoegue marã ãgũsã basi ãgũsã gũñarĩ merã kere wereunadeare, musã ñekũsamarã iririkũunadeare gũñanĩbirikõãka!” ãrĩ wereka! Marĩ irire gũñanĩrã, iri merã gãme guaseo, Marĩpu marĩrê iridorerire iribea. “Marĩpu yure iritamugukumi”, ãrĩ buremurĩ merãta ãgũ marĩrê dorerire irimasã.

⁵Marĩpu marĩrê: ñerĩrê opamerã, ãgũ ãrĩrô waja opamerã ããrã, ãrĩ gũñarã, diaye Jesucristore buremurã ããrĩmakũ gãamemi. Irasirigu òãrĩrê doremi. Marĩ irasũ ããrĩrã, ãgũrê, gajerãdere òãrô maĩrãkoa. ⁶Surãyeri irire tũyanemobema. Irasirirã gajĩ ubu ããrĩrĩrê gãme guaseoma. ⁷Marĩpu Moisére doreri pídeare gajerãrê buerimasã ããrĩduakererã: “Ì ãsũ ãrĩduaro yáa”, ãrĩ buekererã, ãgũsã buerire pémasĩbema.

⁸Marĩ masã. Marĩpu Moisére doreri pídeare diaye buemakũ òãgorãa. Marĩpu,

masakare iri dorerire tarinũgãrĩrê masĩdoregu, irire pĩdi ããrĩmĩ. ⁹Iri dorerire buerã, ire masĩrô gããmea. Marĩpu iri dorerire pígu, diayema irirãrê diayema iridoregu meta pĩdi ããrĩmĩ. Iri dorerire irimerã gapũre irire pĩdi ããrĩmĩ, diayema gapũre masĩburo, ãrĩgũ. Iri dorerire tarinũgãrãrê, ñerãrê, ñerô iririkũrãrê, ãgũrê buremumerãrê, ãgũya buerire gããmemerãrê, ãgũsã pagusãmarãrê wẽjẽrãrê, masakare wẽjẽbéorãrê, ¹⁰nome merã ñerô irirãrê, ãma merã ñerô irirã nomerê, ãma seyaro ñerô irirãrê, nome seyaro ñerô irirãrê, masakare ñeã gajerãguere duarãrê, ãrĩgatorikũrãrê, ãrĩgatori merã: “Ãsũ irirãkoa”, ãrĩdeare irimerãnorê, ããrĩpererã òãrĩ buerire kãmutaduarê iri dorerire pĩdi ããrĩmĩ. ¹¹Ì òãrĩ bueri, Marĩpu masakare tauri kerere wereri ããrã. Marĩpu òãtarigu yure ì kerere masakare weredoregu pĩdi ããrĩmĩ.

**Pablo, Marĩpu ãgũrê bopoñarĩ
merã ããrĩrê gojadea**

¹²Yu marĩ Opu Jesucristore usũyari sãa. ãgũ yure: “Òãrô buegukumi”, ãrĩ gũñagũ ãgũyarãrê iritamudoregu beyepĩdi ããrĩmĩ. Irasirigu ãgũ turarire yure sidi ããrĩmĩ. ¹³Iro dupuyurogue yu Jesucristore ñerô werenĩ, ãgũrê buremurãrê ñerô iri: “Ìgũ òãbemi”, ãrĩnabũ. Yu ãgũrê buremubirisĩã, yu ñerô iririre: “Ñerô irigu irikoa”, ãrĩ gũñabirisĩã, irasiribũ. Irasirikerepũrũ, Marĩpu yure bopoñarĩ merã ããgũ, beyedi ããrĩmĩ. ¹⁴Marĩ Opu yure buro maĩgũ òãrô irimi. ãgũ yure Jesucristore buremumakũ, gajerãdere maĩmakũ irimi. Marĩrê Jesucristo merã ãgũrê buremumakũ, gajerãdere maĩmakũ irimi.

¹⁵I yu wereburi diayeta aārā. Āārīpererā irire būremurō gāāmea. Jesucristo ñerō irirārē ĩgūsā ñerī iridea wajare taugu, i ũmũguere aaridi āārīmí. Yuta āārīpererā nemorō ñerō iritarinugādi āārā. ¹⁶Yu irasũ āārīkerekerepũ, Marĩpu yure bopoñarĩ merā iāmi. Irasirigu, Jesucristo yure neō perebiri bopoñarĩrē masĩmakũ irimi. Gajerārē Jesucristore būremurārē ĩgũ yure bopoñarōsũta ĩgūsādere bopoñarĩrē masĩmakũ irigukumi. Pũrũ ĩgūsārē ĩgũ pũro perebiri okari opamakũ irigukumi. ¹⁷Irasirirā Marĩpure: “Ōatarigu, turatarigu āārā”, ārĩ, ũsũyari sĩnĩkōārā! ĩgũta marĩ Opũ āārĩnĩkōāgukumi. ĩgũ neō boabirikumi. ĩgũ suguta Marĩpu āārĩmi. Deyomarĩgũ, masĩtarigu āārĩmi. Irasũta āārĩmi.

¹⁸⁻¹⁹Timoteo, mũ yu magũ irirosũ āārā. Irasirigu yu murē: “Āsũ irika!” ārĩ werea. Iro dupuyuro Marĩpu marĩyarārē mũ iriburire murē weredoredi āārĩmí. Irasirigu, ĩgūsā murē: “Marĩpũyare ĩgũ turaro merā āsũ irigukoa”, ārĩ werederosũta ĩgũrē būremurĩrē piri ro marĩrō gũñaturari merā irika! “Marĩpu ĩũrō ñerō iridea waja opabea”, ārĩ, ōārō gũñagũ āārĩka! Surāyeri: “Ñerĩrē iribirikōārō gāāmea”, ārĩ gũñakererā, ñerō irima. Irasirirā Jesũyare būremurĩrē poyanorēma. ²⁰I, Himeneorē, Alejandore irasũta waabu. Irasirigu ĩgūsā pērārē wātēa opũ Satanás ĩgũ gāāmerō iriburo, ārĩgũ, Jesũre būremurā merā āārĩnemodorebirĩbu. Marĩpure ñerō ārĩ werenĩnemobirikōāburo, ārĩgũ, irasirĩbu.

**Marĩpure sērērā āsũ iriro
gāāmea, ārĩ gojadea**

2 ¹Musārē āsũ iridorepũroria. Āārīpererāyā āārĩburire Marĩpure sērēbosaka! ĩgūsārē ōārō iritamu, bopoñarĩ merā iāburo, ārĩrā, ĩgūsārē sērēbosaka! ĩgũrē: “Mũ merā ũsũyā”, ārĩka! ²Oparāyā āārĩburire, masakare dorerā āārīpererāyā āārĩburidere Marĩpure sērēbosaka, ōārō doreburo, ārĩrā! ĩgūsā ōārō doremakũ, gopepyari

merā Marĩpure būremu, ĩgũ gāāmerĩ direta iri, ōārō siuñajārĩ merā āārĩrikurākoa. ³Marĩ gajerāyā āārĩburire Marĩpure sērēbosamakũ ōāgorāa. Irire marĩ irimakũ ĩāgũ, Marĩpu marĩrē taugu ũsũyari merā marĩrē iāmi. ⁴ĩgũta āārīpererā masakare perebiri peamegue waabirimakũ gāāmeme. Diayema āārĩrĩdere masĩmakũ gāāmeme. ⁵ĩgũ suguta Marĩpu āārĩmi. Jesucristo, Marĩpu merā marĩ masakare ōārō āārĩmakũ āmubosagu suguta āārĩmi. ĩgũ marĩ irirosũ dupũkũgũ āārĩmi. ⁶ĩgũ curusague boari merā āārīpererā masakare ĩgūsā ñerĩ iridea wajare wajaribosadi āārĩmí ĩgūsārē taugu. Irasirigu Marĩpu ĩgũ masakare irire masĩmakũ iriripoe ejamakũ, iri kerere wererārē weredoremi āārīpererā masĩburo, ārĩgũ. ⁷Jesucristo judío masaka āārĩmerārē iri kerere weredoregu, ĩgūsārē ĩgũrē būremurĩrē, ĩgũyama diaye āārĩrĩrē yure buedoregu pími. Irire diayeta murē werea. Ārĩgatogu metaya yáa.

⁸Yu āārīperero marā ũmarē guaro marĩrō, gāme guaseoro marĩrō Marĩpũyare ōārō irirārē mojóri soemu, Marĩpure sērēmakũ gāāmea. ⁹Nomerē, ũma merā ñerō irirā nome sāñarōsũpero sāñabirimakũ gāāmea. Ōārō keoro ĩgūsārē ejari surĩre sāñaburo. Gajerā ĩgūsārē: “Ōārō deyoma”, ārĩ gũñamakũ iriduarā, ĩgūsāyā poañapure wũũapuwea nome āārĩduari direta gũñarikubirikōāburo. ĩgūsāyā dupũridere oro merā, perla wāĩkuri yeri wajapari yeri merā iridea merā mamubirikōāburo. Wajapari surĩdere sāñabirikōāburo. ¹⁰Masaka ĩgūsārē: “Ōārā āārĩma”, ārĩ gũñaburo, ārĩrā, āsũ gapũ iriburo. Gajerā nome: “Marĩpure būremua”, ārĩrā nome irirosũta ōārĩrē iriburo. ¹¹Jesũre būremurā nerērōgue nerērārē Marĩpũyare buerimasā bueripoere nome werenĩrō marĩrō būremurĩ merā pēburo. ¹²Musā nerērōgue nerēmakũ, nome ũmarē bueririkōāburo. ĩgūsārē dorebirikōāburo. Werenĩrō marĩrō buerimasā buerire pēburo. ¹³Āsũ

äärä. Maripu Adäre iripuroridi aarimi. Puru Evare iridi aarimi. ¹⁴Adan, wati arigatosudi meta aaridi aarimi. Eva gapu wati arigatorire buremusi, Maripu dorerire tarinugadeo aarimi. ¹⁵Irasu aarikerepuru, igo purakudea merä Jesure buremu, gajeräre mai, nero iribiri, diayema gapure irirano tausurakuma.

Jesure buremurä oparayamarë gojadea

3 ¹I yu wereburi diayeta aara. Sugu Jesure buremurä opu aariduagu, oari moarire iriduagu aarimi. ²Irasiriduaguno asu aariburo. Masaka: “Nero irigu aarimi”, arisuña marigü, sugoreta maräpokugu, pemasiri merä iririkugu, diayemarë irigu, masaka buremusügü, igüya wii gameñajara ejaräre oaro bokatirineägü, gajeräre oaro buegu aariburo. ³Neö mejäbi, gamekëaduabi, gajerä merä guaseobi, nero iriri merä niyeru wajataduabi aariburo. Irasirirono irigu: masakare boponari merä iritamugü, niyerure uaribebäbi aariburo. ⁴Igüya wii maräre oaro doremasigü, igü puräre buremurä merä igüre oaro yujmakü irigu aariburo. ⁵Igüya wii maräre doremasibi, Maripure buremurä bumaräre irota nemorö koremasibirikumi. ⁶Sugu Jesure buremurä opu aariduagu maama buremunugägü aaribiriköaburo. Maama buremunugägü gajipoe irigu igü: “Gajerä nemorö aara yu”, äri güñabokumi. Irasu äri güñagü, wati güñaderosü güñabokumi. Irasirigu Maripu watirë wajamoaderosü igüre iribokumi. ⁷Irasirigu Jesure buremurä opu aaribu Jesure buremurä: “Öägü aarimi”, arisu gü aariburo. Igü oarirë iribirimakü iara, igüre nero werenibokuma. Wati igüre nerä iridorerire iribokumi.

Jesure buremurä oparäre iritamurayamarë gojadea

⁸Jesure buremurä oparäre iritamuräde masaka buremusürä

aariburo. Arigatori marirö wererä, mejämerä, nero iriri merä niyerure wajataduamerä aariburo. ⁹Jesüya diayema aaririrë Maripu marirë imudeare piriro marirö buremurä: “Maripu iuru waja opabea”, äri güñarä aariburo. ¹⁰Igüsäre sooburi dupuyuro igüsä aaririkurire oaro iaburo. Puru igüsä oaro aaririkurire iä odo: “Waja opabema”, äri, igüsäre sooburo. ¹¹Jesure buremurä oparäre iritamurä nomede irasuta masaka buremusürä aariburo. Gajeräre nero kere äri weremerä nome, pemasiri merä irirä nome, oarirë irinirä nome aariburo. ¹²Sugu Jesure buremurä oparäre iritamugü sugoreta maräpokugu, igü puräre, gajeräre igüya wii maräre oaro doremasigü aariburo. ¹³Jesure buremurä oparäre iritamurä oaro iritumamakü iara, gajerä igüsäre: “Oaro yama”, arirakuma. Irasirirä güiro marirö guyasiriri marirö güñaturari merä igüsä Jesucristore buremurirë gajeräre wererakuma.

Jesuyamarë gojadea

¹⁴⁻¹⁵Mata yu mu purogue waaduadäa. Waaduakeregu, gajipoe irigu waamasibiribokoa. Irasirigu i pu merä mure: “Maripu pura asu iriburo”, äri were gojä. Maripu pura Jesure buremurä bumarä Maripu okanigüyarä aarima. Igüsäta Maripuya diayemarë buremurä, gajeräre irire buerä aarima. ¹⁶Marä: “I diayeta aara”, äri masia. Maripuya diayema, marä dupuyuro masibirideä, igü marirë imudea oataria. I asu aara:

Maripu magü marä irirosü dupukugu deyoadi aarimi. Öägü deyomarigü: “Igü diayema irigu aarimi”, aririrë marirë masimakü iridi aarimi.

Maripure wereboerä igüre iänerä aarima. Igüyarä igüya kerere aariperero maräre werenerä

^a2.15 Génesis 3.15: Eva Maripu dorerire tarinugadero puru, Maripu aarinigü pirirë asu äridi aarimi: “Igo nomeo marë iaduabirikumo. Dapagä merä igo parämerä aarituriaräde mu parämerä aarituriaräre iaduabirikuma. Mu, sugu igo parämerä aarituriaigua gubure kürimakü, igü gapu muya dipurure karamutügukumi”, äridi aarimi. Irasirigu Jesús, Eva purakudi parämerä aarituriaiguta, marä igüre buremuräre taugu aarimi.

āārīmá. Irasirirā i ūmuguere masaka ĩġūrē būremunerā āārīmá. Puru Marĩpu ūmugasigue ĩġūrē āīmuriadi āārīmí.

**Pablo Timoteore Jesúre
buremudinerā ĩġūrē
buremuduúrāyamarē gojadea**

4 ¹Ōāġū deyomarĩġū ire pēmasĩma ōārō marĩrē weremi. I ūmu pereburi dupuyuro surāyeri masaka Jesúre būremudinerā ĩġūrē būremuduúrākuma. Wātēa ārĩgatorire, wātēaya buerire pētuyarākuma. ²Irĩgatorikurā irire buemakū pērā: “Ōārĩ bueri āārā”, ārĩ ġūnarākuma. Ārĩgatori merā buekererā, ĩġūsā basi: “Ŋerō irirā yāa”, neō ārĩ ġūnabirikuma. ³Masakare: “Marāpokubirikōāka! I baarire baabirikōāka!” ārĩma. Marĩpu āārĩpereri marĩ baaburire iridi āārīmí. Irasirirā marĩ Jesúre būremurā diayemarē masĩrā, ĩġūrē: “Ōāa”, ārĩ, ūsuyari sĩ ōdo, baarire baamasĩa. ⁴Āārĩpereri Marĩpu irideare: “Gāāmebea”, ārĩbirikōārā! ĩġūrē: “Ōāa”, ārĩ, ūsuyari sĩ ōdo, baaro gāāmea. ⁵Marĩpu ĩġū irideare: “Ōāa”, ārĩ weresiadi āārīmí. Irasirirā marĩ baaburi dupuyuro ĩġūrē: “Ōāa”, ārĩ, ūsuyari sĩmakū, marĩ baarire ōārĩ waamakū yámi.

**Pablo Jesúre moāboeguyamarē
werede**

⁶Mu, i yu weredeare Jesúre būremurārē buegu, Jesucristore ōārō moāboegu āārĩġukoa. Irasirigu Marĩpuya werenĩrĩ marĩ būremurĩrē, ĩġūyare ōārĩ buerire mu ōārō irituyarire ġūñaturari merā būremunemogukoa. ⁷Masaka i ūmumarē ĩġūsā basi ĩġūsā ġūnarĩ merā kere wererire pēbirikōāka! Iri Marĩpuya āārĩbea. Marĩpu gāāmerĩ direta irituyawāġānĩka! ⁸Marĩ ōārō moāpaumakū ōāgorāa. I nemorō Marĩpu gāāmerĩrē ōārō irimakū ōātaria. ĩġū gāāmerĩrē iripaurā, i ūmuguere marĩ ĩġū merā ōārō āārā. Puru ūmugasiguedere ĩġū merā āārĩrākoa. ⁹Iri yu wereri diayeta āārā. Āārĩpererā irire: “Diayeta

āārā”, ārĩ būremurō gāāmea. ¹⁰Irasirirā marĩ gajerārē Marĩpuyare buerā, ŋerō tari, buro moāa. Marĩpu okanĩġū marĩrē ōārō iriburire ūsuyari merā yūsĩa, irasū yāa. ĩġū āārĩpererārē taugu āārĩmi. Jesúre būremurā direta taugukumi ĩġū puro āārĩburo, ārĩġū.

¹¹Jesúre būremurārē iri āārĩpereri yu ārĩrĩrē iridore, bueka! ¹²Gajerā, mu maamu āārĩmakū ĩārā, murē péduabiribokuma. Irasirigu, Jesúre būremurārē murē pēburo, ārĩġū, ōārĩrē werenĩka! Ōārō irinĩka! Gajerārē maĩka! Jesúre būremutuyanĩkōāka! Marĩpu ĩūrō ŋerĩ marĩġū āārĩka! Murē ĩākũĩburo, ārĩġū, irasirika! ¹³Yu, mu purogue ejaburo dupuyuro Jesúre būremurā nerērārē Marĩpuyare gojadea purē bue ĩmuka! ĩġūsārē: “Asū āārĩrikuka!” ārĩ wereka! Marĩpuyare ōārō bueka, ĩġūsā irire masĩnemoburo, ārĩġū! ¹⁴Iro dupuyuro Marĩpu Jesúre būremurā oparā murārē murē weredoredi āārīmí. Irasirigu, ĩġūsāya mojōrĩ merā murē ŋapeomakū, ĩġū turarire sidi āārĩmi, ĩġū weredorederosũta mu ĩġūyare irimasĩburo, ārĩġū. Irasirigu, ĩġū murē irimasĩrĩ sĩrĩrē kātibirikōāka!

¹⁵Irire ġūña, irinĩka, āārĩpererā mu Marĩpuyare irimasĩnemowāġarire ĩāburo, ārĩġū! ¹⁶“¿Ōārō irigu yārĩ?” ārĩ ġūñagū, mu iririkurire, gajerārē mu buerire ġūñaka! Ōārĩ direta irinĩka! Irasirirā mu, murē pēnerāde tausũrākoa.

**Pablo Timoteore: “Jesúre
buremurārē āsū irika!” ārĩ gojadea**

5 ¹Murārē turibirikōāka! Mupure mu ōārō irirosũta murādere ōārō būremurĩ merā wereka! Mu pagupũrārē mu ōārō irirosũta maamarādere būremurĩ merā wereka! ²Mupore mu ōārō irirosũta murā nomedere ōārō būremurĩ merā wereka! Mu pagupũrā nomerē mu ōārō irirosũta nōmedere ŋerō ūaribejaro marĩrō ōārō būremurĩ merā wereka!

³Wapiweyarā nome iritamusũña marĩrārē iritamuka! ⁴Wapiweyo pũrākudeo āārĩmakū, parāmerākudeo

äärimākūdere igūsā igore iritamuburo, igo igūsārē masūdea waja. Irasū iritamurā, Marīpu igūsāyarārē iritamudorederosūta irirā yāma. Igūsā irasiriri merā Marīpure usuyari merā iāmakū yāma. ⁵Bopogo wapiweyo igoyarā marīgō: “Marīpu yure iritamugukumi”, āri gūnamo. Irasirigo umurī, namirī Marīpure: “Iritamuka yure!” āri sērēnfikōāmo. ⁶Gajego wapiweyo igo gāamerī direta irimoāmagō, okago āārikerego, boadeo irirosū Marīpu gāamerirē irimasībeo āārīmo. ⁷Iri āārīpereri wapiweyārā nomerē iritamurimarē yu murē gojarire Jesúre būremurārē wereka, gajerā igūsārē: “Nērō yāma, igūsāyarārē iritamubema”, āri werewuabirikōāburo, āriḡū! ⁸Sugu igūyarārē, igūya wii marādere ōārō korebi: “Jesúre būremubea”, āriḡū irirosū yāmi. Jesúre būremerā nemorō nērō irigu āārīmi.

⁹Wapiweyārā nomerē iritamuburi dupuyuro, papera pūgue āsū āārīrā nomerē gojatúka! Búro, sesenta bojori nemorō opago, sugureta marāpukūdeo āārīburo. ¹⁰Masaka: “Igo ōārīrē irigo āārīmo”, ārisūgō, igo pūrārē ōārō masūdeo, igoya wiire gāmeñajārā ejarārē ōārō bokatīrīñeāgō, moāboego irirosū Jesúre būremurārē iritamugō, nērō tarirārē iritamugō, āārīpererārē bopoñarī merā iāgō, gajino ōārīrē irinīgō āārīburo.

¹¹Wapiweyārā nome, nómeweya nome āārīmakū, i papera pūgue gojatūbirikōāka! Igūsā Cristoyare iriduaro nemorō ūma merā āārīduarā, duputuri marāpukūduabokuma.

¹²Irasū igūsā duputuri marāpukūrā, igūsā: “Marāpu marīgō, Cristoya direta irigokoa”, ārideare iribiribokuma. Irire iribirideka waja, waja opabokuma. ¹³Igūsā duputuri marāpukūmerā, térikurā, gajerāya wiirigue gāmeñajāgorenarā, gajerārē nērī kerere werenīrā, gajerārē igūsāyamarē sērēñarikurā, gajerā igūsārē weredorebirideareta masakare weregorenarā dujabokuma. ¹⁴Irasirigu:

“Igūsārē, gajerā wapiweyārā nome murārē iritamurōsū iritamubirikōārō gāāmea”, āri wereka. Duputuri marāpukū, pūrākuburo doja. Igūsāya wii marārē ōārō koreburo. Igūsā irasirimakū, nēgū marirē iaturigu masakare igūsārē: “Nērīrē irirā yāma”, āri werewuamakū iribiribokumi. ¹⁵Surāyeri wapiweyārā nome Cristoyare pirikōā, wātēa opu Satanāya gapure irituyasiama.

¹⁶Jesúre būremurā, igūsāyarā wapiweyārā nome āārīmakū igūsārē iritamuburo. Jesúre būremurī bumarāguere igūsārē iritamudorebirikōāburo. Irasirirā Jesúre būremurī bumarā gajerā wapiweyārā nome iritamuña marirā gapure iritamumasīma.

¹⁷Jesúre būremurā oparā murā igūsāyarārē ōārō dorerārē gajerārē būremurō nemorō būremurō gāāmea. Igūsā ōārō moārī waja ōārō wajariburo. Surāyeri Marīpuyare wererā, igūsāyarārē buerā āārīma. ¹⁸Marīpuya werenīrī gojadea pūgue, sugu moāgārē marī wajariburire āsū āri gojasūdero āārībū: “Weku trigo yeri gasirire igūya guburi merā kura koro, trigore baaduagu baaburo. Igūya disi túsārī berore túsābirikōāka!” āri gojasūdero āārībū. Gajero āsū āri gojasūdero āārībū: “Moāgūrē igū moārī wajare wajariro gāāmea”.

¹⁹Suguta Jesúre būremurā opure: “Nērīrē iriami”, āri werewuamakū pébirikōāka! Pērā o urerā igū irideare iānerā igūrē werewuarire péka! ²⁰Jesúre būremurā nerērōgue āārīpererā péurogue nērō irigure: “Irire neō irinemobirikōāka!” āri wereka, gajerā güirā, igū irirosū iribirikōāburo, āriḡū!

²¹Yu, Marīpu iūrō, Jesucristo iūrō, irasū āārīmakū Marīpure wereboerā igū beyenerā iūrōguedere murē āsū āri weregura. Yu murē dorerire irigu, āārīpererā Jesúre būremurārē būremurī merā surosū iāka! Musā surāyeri igūsārē ōārō irirosū, gajerā igūsā watope marādere surosū ōārō irika! ²²Gajerārē Jesúre būremurā

oparā āārīmurārē muya mojóri merā ñapeo, ĩgūsārē sóoburi dupuyuro ĩgūsā āārīrikurire ōārō ĩāp̄ororika! Ñerīrē irirārē sóogu, ĩgūsā irirosūta mude ñerō irigu āārībokoa. Āārīpereri ñerīrē iribita āārīrikuka!

²³Mu paru pūriri opagu āārā. Irasirigu irire kúkugu, deko direta ĩiribirikōāka! Mérōgā ĩgui deko pāmudeadere ĩirika!

²⁴Mu Jesúre būremurā oparā āārīmurārē ĩgūsā āārīrikurire ĩāgū, ire ōārō masika! Marīpu ñerārē wajamoāburi dupuyuro surāyeri masaka ĩgūsā ñerīrē iririre marī ĩāmasīa. Gajerā gapure ĩgūsā ñerī iririre ĩāmasībea. Marīpu āārīpererā ñerārē wajamoārīnu āārīmakū, ĩgūsā ñerī irideare masīrākoa. ²⁵Irasūta masaka ĩgūsā ōārī iririre ĩāmasīsua. Gajerā ĩgūsā ōārīrē iririre daporare ĩāmasībirikererā, purūgue masīrākoa.

6 ¹Moārīmasā Jesúre būremurā ĩgūsā oparā dorerire goepeyari merā iriburo. ĩgūsā irasirimakū ĩārā, gajerā Marīp̄ure, marī bueridere ñerō ārī werenfīrikuma. ²ĩgūsā oparā Jesúre būremurā āārīmakū: “ĩgūsā guare dorebirikōārō gāamea”, ārī gūñabirikōāburo. Irasū gūñarōno irirā ĩgūsā dorerire būremurī merā iriburo. “Marī oparā Jesúre būremurā āārīmakū, ĩgūsārē maia, irasirirā ĩgūsārē ōārō moāboerākoa”, ārī gūñaburo. I yu were gojarire Jesúre būremurārē bueka!

Marīp̄ure būremurīmarē, ōārō āārīrikurimadere gojadea

³Masakare ārīgatori merā buerā marī Op̄u Jesucristoya diayema āārīrīrē buedeare būremubema. Marīp̄uyare marī būremurīrē gāamemerā āārīma. ⁴“Gajerā nemorō masīa”, ārī gūñakererā, diayemarē neō masībema. Pēmasīmerā irirosū masaka werenīrīrē gāme guaseoduarā āārīma. Irasirirā gajerārē gāme ĩāturi, gāme ĩāduabiri, ñerō kere gāme ārī were, ñerō gāme gūñamakū yāma. ⁵Diaye gūñamerārē gāme guaseonīmakū yāma. ĩgūsā diayema āārīrīrē masīmerā āārīmakū, ĩgūsārē:

“Marīp̄uyare irituyarā, wáro niyerure wajatarākoa”, ārī gūñamakū yāma. ĩgūsānorē wapikubirikōāka! ⁶Marī, Marīp̄uyare būremurīrē ōārō irituyarā, wári ōārī oparā irirosū āārā. I merā usuyāa. ⁷Marī i ũm̄guere deyoarā, neō gajino merā deyoabiribū. Boarāde neō gajinorē āiābirikoa. ⁸Irasirirā surī, baarī marī dapora oparī merāta usuyaro gāamea. ⁹Gajerā gapu wári opaduasiā, ĩgūsā ñerī iriduare pirimerā, pēmasīrī marīrō ñerīrē uaribejarā dujama. Irasirirā iri merā ĩgūsā basita poyanorēsīā, peamegue bēosūrākuma. ¹⁰Niyeru maīrī, masakare āārīpereri ñerīrē ĩrīgūgāmakū iriri āārā. Surāyeri niyerure būro gāamerā, Jesúyare būremuadideare piri, ĩgūsā basita būro būjawereri bokama.

Pablo Timoteore: “Mu Jesúre būremurīrē neō piribirikōāka!” ārī gojadea

¹¹Mu tamerā Marīp̄uyagu i āārīpereri ñerīrē uaribejabirikōāka! Diayema irigu, Marīpu gāamerīrē irigu, ĩgūyare: “Diaye āārā”, ārī būremugū, gajerārē maīgū, ñerō tarikeregu gūñaturari merā Marīp̄uyare irigu, “Gajerā nemorō āārā”, ārī gūñarō marīrō ĩgūsārē iritamugū āārīka! ¹²Marīpu murē siudi āārīmī, ĩgū puro perebiri okari opaburo, ārīgū. Irasirigu Jesucristore mu būremurīrē wārā masaka péurogue werebū. Iri okarire opabu, ñerō tarikeregu, ĩgūrē būremurīrē piribirikōāka! ¹³Yu, Marīpu āārīpererārē okari sīgū ĩūrō, Jesucristo ĩgūyamarē Poncio Pilatore diaye weredi ĩūrō ire murē iridore. ¹⁴Jesucristo i ũm̄guere dupaturi aarimakūguedere ñerī marīgū, masaka werewuasūña marīgū ĩgū doredeare gorawayuro marīrō ĩrinīkōāka! ¹⁵Marīpu ĩgū: “Āsū irigura”, ārīdeare iririnu ejamakū, Jesucristore dupatari ĩriugukumi. ĩgū suguta ōatarigu, turagu, āārīpererā oparā nemorō Op̄u, āārīpererā dorerā nemorō Doregu āārīmi. ¹⁶ĩgū suguta neō boabi āārīmi. Boyorogue neō sugu masakū ejamasīberogae āārīmi. Neō

sugu masaku ñgūrē ñādi, ñgūrē ñāgūde mámi. Irasirirā neō piriro marĩrō āārĩpererinurĩ ñgūrē: “Turataria mũ”, ārĩ buremurā! Irasũta irirā!

¹⁷I ñmũmarē wári oparārē āsũ ārĩ wereka: “ ‘Gajerā nemorō āārā’, neō ārĩ gũñabirikōāka! Mũsā opari pereakōārokoa. Irasirirā: ‘Yũ wári opari merā ōārō āārĩgukoa’, ārĩ gũñabirikōāka! ‘Marĩpu yũre sĩrĩ merā ōārō āārĩgukoa’, ārĩ gũñaka!’” ārĩka ñgūsārē! Marĩpu marĩrē āārĩpereri marĩ oparire sĩmi, iri merā usuyaburo, ārĩgũ.
¹⁸Wári oparā ōārĩrē iriburo. ñgūsā wári opari merā opamerārē iritamuburo. ñgūsārē iritamurā, ñgūsā oparire ōārō merā sĩburo. ¹⁹ñgūsā irasirirā, wári ñmũgasimarē opasiarākuma. Irogue āārĩrĩ neō perebirikoa. Irasirirā

irogue Marĩpu merā perebiri okari opanĩkōārākuma.

Pablo Timoteore doretũnudea

²⁰Timoteo, Marĩpu mūrē weredoregũ pídeare piribirikōāka! Marĩpure gāāmemerā i ñmũma ubu āārĩrĩ werenĩrĩrē, ñgūsā noó gāāmerō werenĩmoāmarĩdere pētũyabirikōāka! “Marĩ werenĩrĩ, masĩrĩmasā werenĩrĩ āārā”, ārĩkererā, Marĩpũyare masĩrā irirosũ werenĩrā meta yáma.
²¹Surāyeri ñgūsā werenĩrĩrē pētũyarā, Marĩpũyare ñgūsā buremuadideare pirinokōāma.

Marĩpu mūrē ōārō iritamuburo.

Irasũta iriburo.

Iropāta āārā.

Pablo

2 TIMOTEO

Pablo Timoteore òadoredea

1 ¹Yü Pablo murë òadore. Marĩpu gâamederosüta Jesucristo yure beyepídi ããrĩmĩ. Marĩpu: “Jesucristore buremurã yu merã òãrõ ããrĩrākuma”, ãrĩdeare yure masakare buedoregu beyepídi ããrĩmĩ. ²Mu diayeta yu magũ irirosũ ããrĩgũ ããrã. Irasirigu murë ire gojáa. Marĩpu ããrĩnĩgũ, marĩ Opu Jesucristo murë iritamu, bopoñarĩ merã ãã, siuñajãrĩ merã ããrĩrikumakũ iriburo.

Pablo Timoteore: “Masakare Cristoyare wereka!” ãrĩ gojadea

³Yü Marĩpure sërërikũ, murë gũñáa. Òmurĩkũ, ñamirĩkũ ãgũrë: “Òaa”, ãrĩ, usuyari sĩ, muya ããrĩburire sërëbosanĩkõaa. Yu ñekũsãmarã ãgũrë buremuderosüta: “Yu, ãgũ ãrĩrõ waja opabi ããrã”, ãrĩ masĩrĩ merã yude ãgũrë buremua. ⁴Yu, mu pũroque ããrãdi waamakũ mu oredeare gũñanĩsĩã, murë ããduakoa doja, mu merã buro usuyaduagu. ⁵Mu Jesúre diayeta buremurĩrë gũñáa. Mu ãgũrë buremuburi dupuyuro mu ñekõ Loida, mupo Eunicede Jesúre buremupũrorĩma. Daporare yu òãrõ masĩa. ãgũsã ãgũrë buremurĩ oparosüta mude opaa.

⁶Irasirigu ire murë gũñamakũ iriduáa. Iro dupuyuro yaa mojórĩ merã murë yu ñapeomakũ, Marĩpu ãgũ turarire murë sĩmi, ãgũyare irimasĩburo, ãrĩgũ. Daporare ãgũ murë iridorederosüta ãgũ turari merã ãgũyare iriwãgãnĩka! ⁷Marĩpu marĩrë Òãgũ deyomarĩgũrë sĩmi. Òãgũ deyomarĩgũ marĩrë gũimakũ irigu meta ããrĩmi. Marĩpuyare ãgũ turari merã irirã, masakare maĩrã, pemasĩrĩ merã irirã ããrĩmakũ irigu ããrĩmi.

⁸Irasirigu marĩ Opuyare gajerãrë weregu, gũyasĩrĩbirikõaka! ãgũyare gajerãrë yu werede waja peresugue ããrĩmakũ, yure gũyasĩrĩsãbirikõaka! Mu Marĩpu masakare tauri kerere wereri waja yu irirosũ ñerõ tarigu: “Òãrokoa”, ãrĩ gũñaka! Marĩpu murë turaro sĩrõpã irasirika! ⁹Marĩpu marĩrë perebiri peamegue waabonerãrë taudi ããrĩmĩ. Òãrã ãgũyarã ããrĩburo, ãrĩgũ, marĩrë siudi ããrĩmĩ. “Òãrĩrë yãma, irasirigu ãgũsãrë siubũ”, ãrĩ gũñagũ meta siudi ããrĩmĩ. ãgũ marĩrë Jesucristoyarãrë maĩgũ i ãmu iriburi dupuyuro: “ãgũsãrë taugũra”, ãrĩ gũña, marĩrë beyedi ããrĩmĩ. ¹⁰Irasirigu Jesucristore marĩrë taugure iriugũ, ãgũ marĩrë diayeta maĩrĩrë masĩmakũ iridi ããrĩmĩ. Jesucristo marĩrë ãgũrë buremurãrë perebiri peamegue waamurã ããrĩmakũ neõ iribiridi ããrĩmĩ. ãgũ marĩrë tauri kerere weredeare buremurĩ merã marĩrë Marĩpu puro ãgũ merã ããrĩnĩburire masĩmakũ iridi ããrĩmĩ.

¹¹Marĩpu yure iri kerere weredoregu beyedi ããrĩmĩ judío masaka ããrĩmerãrë Jesucristoyare buedoregu. ¹²Irire bueri waja yu buro ñerõ taria. Ñerõ tarikeregu, Jesúre yu gũñaturari merã buremugũrë masĩa. Irasirigu peresugue ããrĩkeregu, gũyasĩrĩrõ marĩrõ ããrĩkõaa. Jesúta turagu, yure ãgũyare buedoregu pídi, yure òãrõ koregu ããrĩmi. Irasirigu dupaturi aarĩgũ, ãgũ yure buedoredea merã: “ãsũ irigũra”, ãrĩdeare iriyuwarikugukumi. Irire masĩa.

¹³Yu murë diayema buedeare: “ãsũ iriro gãamea yure”, ãrĩ, Jesúre buremurĩ merã, gajerãrë maĩrĩ merã irinĩkõaka! Marĩ Jesúyarã ããrĩsĩã, irasirimasia.

¹⁴Òãgũ deyomarĩgũ marĩguere ããrĩgũ

iritamurĩ merã Marĩpũ murẽ ĩgũya
kerere weredoredeare gorawayuro
marĩrõ wereka!

¹⁵Mũ masĩsĩáa. Yũ peresugue āārĩmakũ
ĩārã, āārĩpererã Asia nikũ marã Jesũre
bũremurã yure bẽowãgãpereakõāma.

Īgũsã watope āārĩnerãde Figelo,
Hermógenesãde bẽowãgãkõāma.

¹⁶Onesĩforo gapũ irasiribirimi. Marĩ Opũ
ĩgũya wii marãrẽ bopoñarĩ merã ĩāburo.
Wári Onesĩforo yure gũñaturamakũ
irimi. Yũ peresugue āārĩmakũ ĩāgũ, yure
gũyasĩrĩsābirimi. ¹⁷Irasirigu Romague
ejagu, yure āmanĩkõādi āārĩmĩ. Yure
bokagugue āmuduũmi. ¹⁸Marĩ Opũ
dupaturi aarigũ, ĩgũrẽ bopoñarĩ merã
ĩāburo. Efesoguedere ĩgũ marĩrẽ
iritamudeare mũ õārõ masĩsĩáa.

**Pablo Timoteore õārõ
iridorerimarẽ gojadea**

2 ¹Mũ, Jesucristoyagu diayeta
yũ magũ irirosũ āārĩgũ āārã.
Irasirigu Jesucristo iritamurĩ merã ĩgũrẽ
gũñaturari merã bũremunĩkõāka! ²Yũ
wárã masaka pẽurogue buemakũ mũ
pẽdeare Jesucristoyare gũñaturarãrẽ
bueturiaka! Irasirirã irire gajerãrẽ keoro
buemasĩrākuma.

³Surara ñerõ tarikeregũ gũñaturakumi.
Īgũ irirosũ mũ Jesucristoyagu
gajerã ĩgũyarã merã ñerõ tarikeregũ
gũñaturaka! ⁴Surara ĩgũ opũ gāāmerõsũ
doreri direta irikumi. Surara āārĩbi
moārõsũ iribirikumi. Irasirigu mũ ĩgũ
irirosũ marĩ Opũ doreri direta irika! ⁵I
irirosũ ũma birarimasũde gajerã nemorõ
ũmakeregũ, oparã dorerire keoro iribi,
ĩgũsã ĩgũrẽ siboadeare wajatabirikumi.
Irasirigu marĩ Opũ dorerire õārõ irika,
ĩgũ õārĩ siburire wajatabu! ⁶Pooere õārõ
moāgũ ĩgũ moādea waja iri pooema
oteri dukare opapũririkumi. Irasirigu
ĩgũ irirosũ marĩ Opũyare õārõ moāgũ,
gajerãrẽ ĩgũyare bueri waja ĩgũ murẽ
sĩrĩrẽ opagukoa. ⁷Yũ wererire õārõ
gũñaka! Mũ irasirimakũ, marĩ Opũ i
āārĩpererire masĩmakũ irigukumi.

⁸Jesucristore gũñaka! Īgũ, opũ
David parãmi āārĩturiagu āārĩmĩ.

Īgũta boadigue masãdi āārĩmĩ marĩrẽ
peamegue waabonerãrẽ taugu. Iri
marĩrẽ tauri kerereta yũ werea. ⁹Iri
kerere wereri waja ñerõ taria. Masaka
yure ñerõ irigu irirosũ kõme dari merã
sia, peresugue biadoboma. Īgũsã yure
peresu irikerepũrũ, Marĩpũya kerere
āārĩpererogue pẽsũrokoa. ¹⁰Irasirigu
yũ ñerõ tarikeregũ, gũñaturanĩkõāa,
Marĩpũ beyenerã ĩgũ merã õārõ
āārĩburo, ārĩgũ. Īgũsãde marĩ irirosũta
Jesucristoyarã āārĩma. Irasirigu, ĩgũsãde
peamegue waabirikõāburo, ārĩgũ, irasũ
yáa. ¹¹I diayeta āārã:

Marĩ Jesucristore bũremurĩ waja
gajerã marĩrẽ wẽjẽmakũ,
ũmũgasigue ĩgũ merã
āārĩnĩkõārãkoa.

¹²Marĩ ñerõ tarikereã gũñaturari
merã marĩ ĩgũrẽ bũremurĩrẽ
pirimerã, ĩgũyarãrẽ dorerogue
ĩgũ merã dorerã āārĩrãkoa. Marĩ
Jesũre masĩkererã gajerãrẽ:
“Īgũrẽ masĩbea”, ārĩmakũ, ĩgũde
marĩrẽ: “Musãrẽ masĩbea”,
ārĩgukumi.

¹³Marĩ, ĩgũ: “Āsũ irigũra”, ārĩdeare
bũremubirikerepũrũ, ĩgũ ārĩdeare
diayeta irigukumi. Āārĩpereri
ĩgũ ārĩrĩ, diayeta āārã. Neõ
ārĩgatomasĩbirikumi.

**Pablo Timoteore keoro
buerimarẽ gojadea**

¹⁴I yũ were gojarire mũ buerãrẽ
gũñanĩmakũ irika! Marĩ Opũ ĩũrõrẽ
ĩgũsãrẽ turaro merã āsũ ārĩ wereka!
Masaka werenĩrĩrẽ masã gãme guaseori
wajamãa. Irire pẽrãrẽ diaye gũñamerã
dujamakũ yáa. ¹⁵Mũ gapũ Marĩpũ ĩũrõ
ĩgũya direta bũro iriduagu āārĩka!
Īgũya diayema kerere pẽmasĩrĩ merã
gajerãrẽ keoro bueka! Īgũ murẽ: “Õārõ
yámi”, ārĩ ĩāburo, ārĩgũ, õārõ moāgũ ĩgũ
moādeare gũyasĩrĩberosũ āārĩbu, irasirika!
¹⁶Masaka i ũmũma ubu āārĩrĩ werenĩrĩrẽ
pẽbirikõāka! Irire irasũ werenĩrã nemorõ
ñerĩrẽ iriwãgãnemorākuma. ¹⁷Īgũsã bueri,
dupure kãmĩrõ boawãgãrõ irirosũ gajerãrẽ
poyanorẽa. Īgũsã watopere Himeneo,

Fileto aaríma. ¹⁸Ígūsā Marīpūya diayemare buebema. “Jesúre bñremurā boanerā ígūsā dupu merā masā, mñríasianerā āārímā, irasirirā i ūmu peremakū, ígūsā dupaturi masābirikuma”, āri buema. Irasū āārīrā, surāyeri Jesúre bñremurārē ígūya diayema buerire bñremuduúmakū yāma. ¹⁹Marīpūya werenírī, ígū marírē pídea neō gorawayubea. Wii neō boabiriburi borari merā ōārō núdea wii irirosū āārā. Neō perebirikoa. Āsū āri gojasüdero āārībú: “Marī Opū ígūyarārē masími. Āārīpererā: ‘Ígūyarā āārā’, āārīrā ñerī iririre pirikōāburo”.

²⁰I keori merā āsū āri weregura. Sugu wári opagūya wiiguere wári soropari āārīkoa. Bosenū āārīmākū oro merā irideapari, plata merā irideapari baarogue peokuma. Diari merā irideaparire, o kooáre ubu āārírínurírē peokuma. ²¹Marī ōārī pari irirosū āārīduarā, āārīpereri ñerírē opamerā āārínfīkōārō gāāmea. Irasirirā, marī Opūyarā ígū irisünerā āārísīā, āārīpereri ígū iridorerire ōārō irirā āārīrākua.

²²Irasirigu, maamarā ñerī uaribejarire iribirikōāka! Diayemare iriníka! Jesúre bñremuníka! Masakadere maíka! Gajerā merā ōārō āārīrikuka! Irasūta āārīpererā ñerī opamerā marī Opure sērēñrā merā āārīka! ²³Pémasímerā ubu āārírírē gāme guaseorire pébirikōāka! Mñ masía. Ígūsā irasū gāme guaseo, puru gāme turirākuma. ²⁴Mñ, marī Opure moāboegu āārā.

Irasirigu gajerā merā gāme turibirikōāka! Āsū gapu āārīka! Āārīpererā merā ōārō āārīgū, ígūsārē ōārō buegu, bopoñarírē opagu āārīka! ²⁵Gajerā mñ buerire gāāmebirimakū, ígūsārē bñremurī merā ōārō wereka! Marīpu ígūsārē ígūsā ñerī iririre bujawere, ōārī gapure gorawayumakū irigukumi, ārigū, irasirika! Irasirirā diayema āārírírē masínugārākuma. ²⁶Irire masírā, pémasírākuma. Wātī ígūsārē ígū gāāmerírē iridorerire pirirākuma.

²Masaka āsū āārīrākuma. Ígūsāya āārīburi direta gūñarā, niyerure uaribejarā: “Gajerā nemorō āārā”, āri werenírā, gajerārē ñerō turirā, Marīpure ñerō āri werenírā, pagusāmarārē tarinugārā, gajerā ígūsārē sīkerepuru: “Ígūsā guare ōārō iriabū”, neō āri, usuyari sīmerā, gopeyari merā Marīpuyare bñremumerā āārīrākuma. ³Gajerārē maírī merā iritamumerā, bopoñarī merā íāmerā, ñerī kere wererā, ñerī uaribejarire pirimasímerā, gajerārē ñerō tarimakū irirā, āārīpereri ōārírē doorā āārīrākuma. ⁴Ígūsā merāmarārē ígūsārē ñerō iriduarāguere wiarā, pémasírī marírō ígūsā noō gāāmerō irirā, “Masípeorā āārā”, āri gūñarā āārīrākuma. Marīpure gāāmerōñorē irirā, ígūsā gāāmerō uaribejarire iri, usuyarā āārīrākuma. ⁵Masaka iūrō Marīpure bñremurā irirosū irikererā: “Marīpu gāāmerírē ígū turari merāta irimasía”, āri gūñamerā āārīrākuma. “Yū basi irire irimasía”, āri gūñarākuma.

Ígūsāñorē neō wapikubirikōāka! ⁶Ígūsāno āsū yāma. Masakaya wiirigue ōārō werenígato, ñajāa, pémasímerā nomerē ígūsā ārīgatorire pé bñremumakū yāma. Ígūsā nome buro ñerírē irirā nome āārísīā, āārīpereri ñerī uaribejarire iriduarā āārīma. ⁷Gajino buerire bueníkererā, Marīpūya diayema gapure neō pémasíbema. ⁸Iripoegue marā Janes, Jambres yéa āārīnerā Moisés weredeare péduabiriderosū, ígūsā ārīgatori merā buerā diayemare neō péduabema. Ñerī direta gūñapausiā, Jesúre bñremumerā āāríma. ⁹Irasū āārīkererā, wārā masakare ígūsā ārīgatori merā buerire pé bñremumakū irimasíbirikuma. Moisére péduabirinerā Janes, Jambere waaderosū ígūsādere waarokoa. Irasirirā, ígūsārē ārīgatorikurā, pémasímerā āārírírē āārīpererā íāmasírākuma.

Pablo Timoteore i ūmu pereburi dupuyuro ñerō waaburire gojadea

3 ¹Ire masíka! I ūmu pereburi dupuyuro wári ñerī aarirokoa.

Pablo Timoteore doretúnudea

¹⁰Mñ gapu yū buedeare ōārō iriníkoāa. Yū āārīrikurire, yū: “Āsū irigura”, āri gūñarírē, Jesúre yū

buremurirê, masakare bopoñarî merâ yu iritamurirê, îgûsârê yu maîrîrê, ñerô tarikeregû yu gûñaturarîre mû masîa.

¹¹Jesucristoyare yu iridea waja masaka yûre ñerô irima. Buro ñerô taribû. Yû Antioquíague, Iconiogue, Listrague âârimakû, ââripereri yûre waadeare, iri makârî marâ yûre ñerô tarimakû irideare mû masîa. Yû ñerô taririkû, marî Opû gapû yûre iritamumi. ¹²I diayeta âârâ. Ââripererâ Jesucristoyarâ Marîpû gââmerirê irinîduarânorê gajerâ îgûsârê ñerô tarimakû irirâkuma. ¹³Ñerâ, ârîgatorikurâ, îgûsâ ñerô iridero nemorô ñerô irinemonîrâkuma. Gajerârê îgûsâ ârîgatorire pé buremumakû irirâ, îgûsâde gajerâ ârîgatorire pé buremurâ âârima.

¹⁴Mû gapû yû murê buedeare irinîkôâka! Mû Marîpuyare: “Diayeta âârâ”, ârî buremudeare piriyo marîrô buremunîkôâka! Mû masîa murê buenerârê. ¹⁵Mû majîgûgueta, Marîpuya werenîrî gojadeare masînugâyuro. Irasirigû îgûyare masîgû: “Marîpû Jesucristore buremurârê taumi, perebiri peamegue waabirikôâburo, ârîgû”, ârî masîa. ¹⁶Ââripereri Marîpuya werenîrî gojadea, îgû masîrî sîrî merâ gojadea âârâ. Iri gojadeare buerâ, diayemarê marî masîa. Marî ñerô irideare: “Ñegorabû”, ârî, “Ôârî gapûre iriyo gââmea”, ârî masîa. Irasirirâ iri pûgue gojadeare buerâ, diayemarê irimasîa. ¹⁷Marîpû îgûyarârê îgûyare ôârô masîdoregû, îgûya werenîrî gojadeare marîrê pídi âârimî, ââripereri ôârîrê irimasîburo, ârîgû.

4 ¹Jesucristo ââripererâ Opû i ñmugue dupaturi aarîgukumi. Irasû aarîgû, masaka okarârê, boanerâdere: “¿Niîsâ waja oparâ, niîsâ gapû waja opamerâ âârirî?” ârî beyegukumi, waja oparârê wajamoâbu. Irasirigû îgû îûrô, Marîpû îûrôdere turaro merâ murê dorea. ²Marîpuya

kerere masakare îgûsâ péduamakû, péduabirimakûdere wereka! Îgûsârê îgûsâ ñerî irideare masî, piridoregû, iri kerere wereka, ôârî gapûre iriburo, ârîgû! Buro bopoñarî merâ pémasîma ôârô îgûsârê irire bueka! ³Pûrugue masaka Marîpuya ôârî buerire péduabirikuma. Irasirirâ îgûsâ gââmerirê irirâ, îgûsâ péduari direta buemurârê wârâ âmarâkuma. ⁴Marîpuya diayema âârirîrê bео, masaka îgûsâ basi îgûsâ gûñarî merâ wererire pétuyarâkuma. ⁵Mû gapû pémasîrî merâ diayemarê irinîkôâka! Ñerô tarikeregû, gûñaturaka! Ôârô iriduari merâ Jesús masakare tauri kerere bueka, peamegue waabirikôâburo, ârîgû! Marîpû murê moâdoredeare ôârô iri odonúkôâka!

⁶Yû Marîpuyare iridea waja okanemosûbirikoa, yû boaburo mérô duyâa, ârî péñâa. ⁷Yû Jesucristo yûre buedoregû pídeare ôârô bueyuwarikûbû. Îgû yûre iridorerire ôârô iri odonúbû. Ñerô tarikeregû, îgûrê buremurirê neô piribiribû. ⁸Irasirigû dapora yû diayema iridea waja marî Opû yûre yû wajatadeare sîburire usuyari merâ yûa. Îgûta diayemarê irigû masakare: “¿Niîsâ waja oparâ, niîsâ gapû waja opamerâ âârirî?” ârî beyerinû âârimakû, yû wajatadeare sîgukumi⁴. Yû direta sîbirikumi. Ââripererâ îgû aariburire bure iâduari merâ, îgûrê maîrî merâ yûrârê irire sîgukumi.

Pablo Timoteore iridorenemodea

⁹Mû aarîrô bokatîûrô yûre îâgû aarika! ¹⁰Demas i ñmumarê gââmesiâ, yûre bео, Tesalónicague waakôâmi. Crescente Galacia nikûgue, Titode Dalmaciague marî Opuyare buerâ waama. ¹¹Lucas dita yû merâ âârimî. Irasirigû Marcure âma, îgûrê âirika! Îgû yûre iritamugukumi, marî Opuyare ôârô moâburo, ârîgû. ¹²Yû Tíquicore

^a 4.8 Sugu ñma birarimasû gajirâ nemorô ôârô ñmagû, olivo wâikudima pûrî merâ iridea berore wajatakumi. Masaka iri berore îgûya dipurugue peokuma, gajerârê îgû wajatadeare ñmumarâ. I irirosû, sugu Jesúre buremugû îgû diayema iridea waja ñmugasigû perebiri okari wajatagukumi. Iri ñmugasigû perebiri okari wajatari, i berore wajatari irirosû âârâ.

Efesogue iriubu. ¹³Mu òògue aarigú, yu weka sãnarí surírore, Troas wáikuri makã Carpoya wiigue yu pídeañerẽ āirika! Yaa papera tūrūrĩrẽ āirika! Waimurāya gasiri merā iridea tūrūrĩdere buro gāamea. Irasirigu iridere āirika!

¹⁴Alejandro kōme merā moārīmasū yure ñetariro irimi. Īgū yure irasiridea waja marī Opu ĩgūrẽ wajamoāgukumi. ¹⁵Īgū marī buerire neō gāamebirigorami. Irasirigu ĩgūrẽ pēmasika!

¹⁶Oparā yure peresugue biadoborā yu irideare sērēñapurorimakū, neō sugu yure iritamubirimi. Āārīpererā yure béowāgāperekōāma. Marīpu ĩgūsā yure irasirideare kātiburo. ¹⁷Īgūsā yure béowāgākerepuru, marī Opu yure iritamumi. Yure turari sīmi, ĩgū masakare tauri kerere òārō wereburo, ārīgū. Āārīpererā judío masaka āārīmerā iri kerere pēburo, ārīgū, irasirimi. Ēōkaye yure baabéobodire tariweremakū irosō ñegū yure

wējébéobodire tariweremakū irimi.

¹⁸Irasū āārīmakū, āārīpereri ñerā yure ñerō iriburire yure tariweremakū irigukumi. Ūmugasigue ĩgūyarārē dorerogue waaburo, ārīgū, yure òārō koregukumi. Marī Opure: “Ōātarigu, turatarigu āārā”, ārī, usuyari sīnīkōārā! Irasūta irirā!

Pablo òādoletūnudea

¹⁹Priscila, igo marāpu Aquila,

Onesíforoya wii marāde òāburo.

²⁰Erasto Corintogue dujami. Trófimo pūrīrikwakōāmi. Irasirigu Miletogue ĩgūrē pību. ²¹Mu puibu dupuyuro aaripurumuka! Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, āārīpererā marīyarā mūrē òādorema.

²²Marī Opu Jesucristo mu merā āārīburo. Marīpu āārīpererārē musārē òārō iritamuburo. Irasūta irinīkōāburo.

Iropāta āārā.

Pablo

TITO

Pablo Titore òãdoredea

1 ¹Yu Pablo, murê òãdorea. Yu Marĩpũre moãboegu ããrã. Jesucristo yũre ĩgũya kerere buedoregu pĩmi. Marĩpũ beyenerãrê ĩgũrê òãrõ buremumakũ gããmegũ, ĩgũsãrê ĩgũyare òãrõ irimakũ gããmegũ, yũre iriumi, ĩgũya diayema kerere masĩburo, ãrĩgũ. ²Irasirirã iri kerere masĩrã, ĩgũsã ãmugasigue perebiri okari opaburire masĩma. Marĩpũ i ãmurê iriburo dupuyuro: “Perebiri okari sĩgũra”, ãrĩdi ããrĩmĩ. ĩgũ ãrĩgatobi ããrĩsĩã, ĩgũ ãrĩderosũta marĩrê sĩgũkumi. ³Daporare Marĩpũ: “Ãsũ irigũra”, ĩgũ ãrĩdeare irĩripoe ejasiãa. Irasirigũ ĩgũya kerere wererãrê weredoremi marĩrê irire masĩburo, ãrĩgũ. ĩgũ marĩrê taugu, yũdere iri kerere weredoregu pĩmi.

⁴Tito, yũ murê gojãa. Yu Jesũyare weremakũ pẽgu, mu ĩgũrê buremunugãbu. Irasirigũ yũ magũ irirosũ ããrã. Daporare marĩ pẽrãgueta Jesũre buremurã ããrã. Marĩpũ ããrĩnĩgũ, Jesucristo marĩrê taugu murê òãrõ iritamu, siuñajãrĩ merã ããrĩrikumakũ iriburo.

Pablo Titore Creta marãrê buedoredea

⁵Yu murê Creta wãĩkuri nũgũrõgue piwãgãribũ, murê Jesũre buremurãrê yũ iripeobirideare òãrõ ãmupeokõaburo, ãrĩgũ. Irasirigũ iri nũgũrõma makãrĩrê waagorenagũ, iri makãrĩku yũ murê dorederosũta Jesũre buremurãrê ĩgũsã oparã ããrĩmurãrê sũoka! ⁶Sugu ĩgũsã opu ããrĩbure sũogu, ãsũpero ããrĩgũrê sũoka! Masaka: “Nerõ irigũ ããrĩmi”, ãrĩ werewuasũña marĩgũrê, sugoreta

marãpokũdire sũoka! ĩgũ pũrãde Jesũre buremurãta ããrĩburo. Masaka ĩgũ pũrãrê: “Nẽgorama, ĩgũsã pagusãmarãrê tarinũgãgorama”, ãrĩ werewuasũña marĩrã ããrĩburo. ⁷Sugu Jesũre buremurã opu Marĩpũre moãboegu ããrĩmi. Irasirigũ masaka werewuasũña marĩgũ ããrĩburo. ĩgũ gããmerĩ direta gajerãrê iridorebino, mata gajerã merã guarikubi, mejãbi, gãmekẽãduabi, ñerõ iriri merã niyeru wajataduabi ããrĩburo. ⁸Ãsũ gapũ irigũ ããrĩburo. ĩgũya wiigũ gãmeñajãrã ejarãrê òãrõ bokatĩrĩneãgũ, òãrĩ gapũre gããmegũ, pẽmasĩrĩ merã iririkũgu, diayemarê irigũ, Marĩpũyagu, noõ gããmerõ iriduare iribi ããrĩburo. ⁹Marĩpũya diayema kerere, marĩ ĩgũrê buedea buremurĩrê piribi ããrĩburo. Irasirigũ, ĩgũde gajerã Jesũre buremurãrê òãrĩ bueri merã ĩgũsãrê Marĩpũyare gũñatura, òãrõ ããrĩrikumakũ irigũkumi. Irire buegu, diayema buerire werewuarãrê òãrõ yũjumasĩgũkumi, ĩgũsãde diaye gũñanugãburo, ãrĩgũ.

¹⁰Wãrã ããrĩma Marĩpũ dorerire tarinũgãrã. ĩgũsã noõ gããmerõ werenĩmoãmarĩ merã masakare ĩgũsã ãrĩgatorire buremumakũ yãma. Judĩo masaka surãyari irasũgora yãma. ¹¹Niyeru direta wajataduarã, ĩgũsã gããmerõ buemoãmakõãma. Irasirirã wiiri marãrê poyanorẽma. Irasirigũ mu ĩgũsãrê kãmutakõãka! “Irre iropãta buenemoka!” ãrĩka ĩgũsãrê!

¹²Iripoegue sugu iro Creta nũgũrõmu òãrõ wererimasũ ãsũ ãrĩ wereyupu iro marãrê:

I nũgũrõ marã bũro ãrĩgatorikũma.
Makãnũu marã waimurã bũro
goerã irirosũ ããrĩma. Baaparã,
baari direta gũñarikurã,

moãduamerã, buro téríkurã
ããríma, áriyupũ.

¹³Ígũ irasũ árigũ, diayeta ári werenídi
ããrími. Daporare Creta marã iripoegue
iriderosũta yáma. Irasirigu Tito, turaro
merã ígũsãrẽ wereka, Marĩpuya
diayema buerire ôãrõ gũñaturari merã
buremuburo, árigũ! ¹⁴Ígũsãrẽ ôãrõ
bueka, judío masaka noó gããmerõ
gũñaboka, weremoãmadea kerere,
Marĩpuya diayema kerere gããmemerã
dorerire pénemobirikõáburo, árigũ!

¹⁵Marĩpuyare buremurãrẽ ôãri
gũñarĩ oparãrẽ, ããripereri gajino
ígũsãrẽ ñerĩrẽ gũñamakũ iribirikoa.
Marĩpuyare burenumerã gapure ñerĩ
gũñarĩ direta oparãrẽ, ããripereri gajino
ígũsãrẽ ñerĩrẽ gũñamakũ yáa. Irasirirã
ñerĩrẽ irirã: “Ñerõ iriakuba yũ”, neõ ári
bujawerebema. ¹⁶“Marĩpure masĩa gua”,
ãríkererã, ígũrẽ masibema. Ígũsã ñerõ
iriri merã ígũrẽ masibema, ári masisũa.
Gajerãrẽ iãturi dooma. Marĩpu dorerire
tarinugãgorama. ããripereri ôãrĩrẽ neõ
irimasĩmerã, ñerãgora ããríma.

Keoro buedorerimarẽ gojadea

2 ¹Irasirigu Marĩpuya diayema
ããrĩrẽ masakare keoro bueka!

²Ãsũ ári wereka, murã ãmarẽ: “Musã
pemasĩrĩ merã iririkurã, masaka
buremusũrã, diayemarẽ irirã, Marĩpure
gũñaturari merã buremurã, gajerãrẽ
maĩrã ããríka! Musãrẽ ñerõ waamakũ,
gũñaturanĩkõãka!” ári wereka ígũsãrẽ!

³⁻⁴Murã nomedere: “Musã
Marĩpure goepeyari merã buremuka!
Gajerãrẽ ñerõ ári werewuamerãta,
wáro mejãrĩnorẽ iirĩmerãta ããríka!
Maamarã nomerẽ ôãrĩrẽ bueka,
ígũsãrẽ irire irimasĩburo, árrĩrã! Musã
irasũ buetakũ pẽduriprã, ígũsã
marãpusãmarãrẽ, ígũsã pũrãdere
ôãrõ maĩrãkuma. ⁵Diayemarẽ irirã,
ôãrĩ gũñarĩ oparã, ígũsãya wiirigue
ããrĩrãrẽ ôãrõ korerã, gajerãrẽ
iritamurã, ígũsã marãpusãmarãrẽ
tarinugãmerã ããrĩrãkuma. Irasirirã
ígũsã maamarã nome irire ôãrõ
irimakũ iãrã, gajerã Marĩpuya kerere

ñerõ werenĩmasĩbirikuma. ‘Iri kerere
buremurã ñerõ yáma’, ári masĩbirikuma”,
ãrĩ wereka ígũsãrẽ!

⁶Maamarã ãmadere: “Musãde
diayemarẽ irika!” ári wereka! ⁷Mũ
ôãrĩ direta irika! Mũ irasirimakũ iãrã,
gajerãde ôãrĩrẽ irirãkuma. Masakare
goepeyari merã diayema ããrĩrẽrẽ keoro
bueka! ⁸Ôãrõ pemasĩrĩ merã werenĩka,
gajerã murẽ werewuabirikõáburo, árigũ.
Mũ werenĩrĩrẽ pérã, murẽ gããmemerã:
“I diaye ããrĩbea”, árimasĩbirikuma.

Irasirirã marĩrẽ werewuanerã
guyasĩrĩrãkuma. Marĩrẽ ñerĩ werenĩrĩ
merã werewuamasĩbirikuma.

⁹Moãboerimasãdere: “Musã oparã
dorerire tarinugãbirikõãka! Ígũsã
doremakũ, ããripereri ígũsã dorerire
irika! Ígũsãrẽ musã merã usuyamakũ
irika! Ígũsã musãrẽ doremakũ: ‘Iribea’,
ãrĩbirikõãka! ¹⁰Ígũsã oparire neõ
yajabirikõãka! Ígũsã oparire musã ôãrõ
koremakũ iãrã: ‘Ôãrõ yáma’, árrĩrãkuma.
Gajerãde musã ôãrõ iririre iãrã, marĩrẽ
taugu Marĩpuyare buerire: ‘Ôãrĩ ããrã’, ári
gũñarãkuma”, ári wereka ígũsãrẽ!

¹¹Marĩpu marĩrẽ maĩgũ ããripererã
i ãmũ marã ígũsã ñerõ iridea wajare
tauduagu, Jesucristore iriudi ããrími.
¹²Marĩrẽ ígũ gããmebirinorẽ, i ãmũma
ñerõ ãaribejarire piriburo, árigũ,
irasiridi ããrími. Marĩ i ãmũgue
ããrĩrãde ôãrõ pemasĩrĩ merã diayemarẽ
irirã, Marĩpu gããmerĩrẽ irirã ããrĩrõ
gããmea. ¹³Marĩ Opũ turatarigu marĩrẽ
taugu Jesucristo dupaturi aariburire
usuyari merã yúrã yáa. Ígũ ãriderosũta
aarigukumi marĩrẽ ôãrĩrẽ irigu aarigũ.
Ire marĩ masisĩã, ígũ gããmerĩrẽ iriro
gããmea. ¹⁴Marĩ ñerõ iridea wajare
wajaribosabu, ígũrẽ wẽjẽrãrẽ kãmutaro
marĩrõ boadi ããrími. Irasirigu ããripereri
marĩ ñerõ iridea wajare taudi ããrími,
marĩrẽ neõ ñerĩrẽ opabirikõáburo, árigũ.
Marĩrẽ ígũyarã ããrĩburo, ôãrĩrẽ ôãrõ
iriburo, árigũ, irasiridi ããrími.

¹⁵Mũ Jesúre buremurãrẽ irire ôãrõ
bueka, ôãrĩrẽ usuyari merã iriburo,
árigũ! Marĩpu murẽ irire weredoredi
ããrími. Irasirigu ígũ dorero merã irire

iriduamerārē: “Āsū irika!” āri wereka!
Neō sugū masakū, mū weremakū, mūrē
irasū iābēobirikōāburo.

Pablo Jesúre buremurārē:
“Āsū irika!” āri gojadea

3 ¹Irogue marā Jesúre buremurārē
āsū āri wereka: “Musā oparārē,
musārē dorerārē tarinugābirikōāka!
Īgūsā dorerire ōārō péka! Ōārō iririre
irirā āārīka! ²Neō sugū masakure nērō
āri werewuabirikōāka! Masaka merā
gāme turimerāta, Īgūsā merā ōārō
usuyari merā āārīrikuka! Gajerārē maīri
merā iritamuka! Āārīpererārē buremurī
merā gūña maika!” āri wereka Īgūsārē!
³Iripoegue marī Jesúre buremubirisīā,
Marīpuyare pémasībiri, Īgū dorerire
tarinugā, ārīgatorire buremu,
dedirinerā āārībū. Āārīpereri noó
gāāmerō uaribejarire, nērī iriduare
pirimasībīrinerā āārībū. Gajerārē
uburikurā, Īgūsārē nērō irirā
āārīnerā āārībū. Gajerā marīrē iāturi
doonerā āārīmā. Marī baside gāme
iāturi doonerā āārībū. ⁴Marī irasū
āārīkerepuru, Marīpu marīrē taugu
gapu Īgū marīrē maīrīrē, Īgū marīrē
iritamuduarire marīrē masimakū iridi
āārīmī. ⁵Irasirigu marīrē taudi āārīmī.
Marī ōārīrē neō iribirikerepuru, marīrē
buro bopoñari merā iāsīā, marīrē
taudi āārīmī, perebiri peamegue
waabirikōāburo, ārīgū. Marī nērī
oparire koedi āārīmī, Ōāgū deyomarīgū
merā marīrē majīrā maama deyoarā
irirosū āārīburo, ārīgū. Irasirigu marīrē
maama okarire sīdi āārīmī Īgū pūrā
āārīburo, ārīgū. ⁶Ōāgū deyomarīgūrē
Jesucristo marī nērō iridea wajare taugu
merā marīrē iriudi āārīmī Īgū turarire
opatarikōāburo, ārīgū. ⁷Irasirigu marīrē
maīgū: “Ōārā, waja opamerā āārīma”, āri
iādi āārīmī. Irasirirā gūñaturari merā:
“Īgū marīrē Īgū pūrārē: ‘Ūmugasigue
perebiri okarire sīgura’, ārideare
oparākoa”, āri masīa.

⁸Iri yu mūrē wereri, diayema kere
āārā. Irasirigu Marīpūre buremurārē
irire ōārō gūñaturari merā bueka,
piriro marīrō ōārīrē irinikōāburo,
ārīgū! I bueri ōāgorāa. Irire
péduripírānorē ōārō āārīrikumakū iriri
āārā. ⁹Gajerā merā ubu āārīrīrē, gūa
ñekūsamarā iriunadea kerere, Marīpu
Moisére doreri pídeare: “¿Naāsū
ārīduaro yári?” āri sērēñarīrē gāme
guaseobirikōāka! Irire gāme guaseori
ñegorāa. Masakare ōārō āārīrikumakū
iriri āārībea.

¹⁰Sugū masakū Jesúre buremurī
bumarārē gāme guaseo, dukawarimakū
irigunorē: “Irire iribirikōāka!” āri
wereka! Mū suñarō o péa Īgūrē
wereadero puru Īgū pébirimakū iāgū,
Jesúre buremurā nerērōgue Īgūsā merā
āārīgūrē béowiuka! ¹¹Īgūsārē gāme
guaseo, dukawarimakū iriri merā:
“Ñegū, waja opagu āārīmī”, āri masīsūa.

Pablo iritamudoredea

¹²Yū Artemarē o Tíquicore mū
pūrogue iriugūkoa. Mū pūro ejamakū,
Nícópolis wāīkuri makāgue yure
bokatīrīgū waapurumuka! Yū: “Irogue
puibu tamugukoa”, āri gūñāa. ¹³Mū
iritamurō bokatīūrō Zenas masakare
werenībosarimasūrē, Apolodere
iritamuka! Īgūsā gajerogue waaburi
dupuyuro Īgūsā gāāmerīrē sīka, iri
āārīpererire opaburo, ārīrā! ¹⁴Mū irasū
iritamumakū iārā, marīyarāde ōārī
iri, Īgūsā basi gāme iritamurākuma
Īgūsā gāāmerīrē opamurā. Irasirirā
irimoāmamerāta āārīrākuma.

Pablo ōādoretūnudea

¹⁵Āārīpererā yu merā āārīrā mūrē
ōādorema. Marīyarā Jesúre buremurārē
marīrē maīrārē mū pūro āārīrārē
ōādoreka! Marīpu musārē āārīpererārē
ōārō iritamuburo.

Iropāta āārā.

Pablo

FILEMÓN

Pablo Filemórë ôadoredea

¹Yü Pablo, Jesucristoya kerere werede waja peresugue äärä. Marīyagu Timoteo merä murë ôadoredea. Filemón, mü gua maīgü, gua merä moāgü äärä. ²Yü gajerä Jesúre büremurä müya wiigüe nerërärë, marīyago Apia wāikugore, irasü äärīmakü Arquipodere ôadoredea. Arquipo gua merä moāmi, gajerä Jesucristoya kerere pëburo, ärigü. ³Marīpu äärīnīgü, marī Opü Jesucristo müsärë ôärö iritamu, siuñajärī merä äärīrikumakü iriburo.

Filemón gajerärë maīgü Jesúre büremugü äärīmi, äri gojadea

⁴⁻⁵Yü Marīpure sërërikü müya äärīburire sërëbosáa. Marī Opü Jesúre mü maīrīrë, igürë mü büremurīrë, gajerä Marīpuyarärë mü maīrīrë pëbu. Irasirigu Marīpure: “Ôäa”, äri, usuyari sīa. ⁶Mü Jesúre büremusiä, igürë büremurīrë gajerärë werea, igüsäde igürë büremuburo, ärigü. Irasirigu yü Marīpure: “Igüsärë weregu, äärīpereri Jesucristo marīrë ôärö iririre masīpeogu waaburo”, äri sërëa. ⁷Yaagu, mü Marīpuyarärë ôärö yujupüräkumakü iribu. Mü igüsärë maīrīrë pëgu, yü merä ôärö yujupüräku, usuyäa.

Pablo Filemórë: “Onésimo murë moāboegure ôärö bokatirīñeäka!” äri sërëdea

⁸Irasirigu yü Jesucristo buadoregu pidi äärīsīä, murë doremasikeregu: “Äsü iriro gäamea, irasirigu irire irika!” äribirikoa. ⁹Maīrī merä gapu murë sërëduakoa. Yü Pablo buguro äärä. Jesucristoya kerere werede

waja peresugue äärä. ¹⁰Irasirigu Onésimöyamarë murë sërëduakoa. Igü, yü peresugue äärīgü puro eja, yü Jesúyare weremakü pëgu, igürë büremunugämi. Irasirigu yü magü irirosü äärīmi.

¹¹Jesúre büremuburi dupuyuro Onésimo murë ôärö moāboebirisīä, béowägädi äärīmī. Dapora tamerärë marī përaguereta iritamugi. Yüre ôärö iritamugü yāmi. Müdere ôärö iritamugukumi. ¹²Irasirigu daporare mü purogue igürë yü büro maīgürë iriua. Igürë ôärö bokatirīñeäka! ¹³Yü Jesucristoya kerere werede waja peresu äärīripoe mü yüre iritamuboadeare iritamudoregu, ôogue igürë yü merä dujamakü gäameadäa. ¹⁴Igü, yü merä dujamakü gäamekeregu, mü gäameri direta iriduakoa. Irasirigu mü yüre: “Jäu”, ärimakü tamerärë yü doreri meta äärīrokoka. Mü gäamerösü waarokoka. ¹⁵“Gajipoe irigu Onésimo murë béowägägü yoaripoe äärību meta waakumi. Dupaturi mü merä ôärö äärīnīkōābu irasirikumi”, äri güñäa. Irasirigu igürë yü merä dujadorebirikoka. ¹⁶Igü murë moāboegu äärīkeregu, daporare Jesúre büremumi. Müya weregu irirosü äärīmi. Yü igürë büro maia. Mü gapu yü nemorö igürë maірö gäamea. “Yüre moāboegu äärīkeregu, Jesúre büremusiä, yaa weregu irirosü äärīmi, irasirigu igürë büro maia”, äri güñarö gäamea.

¹⁷Irasirigu mü yüre: “Yü merä moāgü äärīmi gajerä Jesúyare pëburo, ärigü”, äri güñagü, yüre bokatirīñeärösüta Onésimorë ôärö bokatirīñeäka! ¹⁸Igü gajino müyare poyanorëdi, o murë wajamomakü, yüre wereka! Yü murë

wajarigukoa. ¹⁹Yü Pablo, yu basi ire murē ārī gojáa: “Yü wajarigura”. Irire irasū ārī gojakeregu, murē gajigūñamakū irimasía. Jesúyare yu murē weremakū pégu, ígūrē buremunugābū. Irasirigu, yu murē weredea waja yure wáro wajamogū irirosū āārā. ²⁰Irasirigu murē yaagure āsū ārī sērēa: “Mü marī Opü Jesucristore buremugū āārísíā, Onésimorē ōārō bokatīrīñeāka!” Marī Cristoyarā āārā. Irasirigu yure ōārō yujpūrākumakū irika!

²¹I yu murē sērērīrē: “Irigukumi”, ārī masía. Irasirigu ire murē gojáa. Idere masía. Yü sērērīrē nemorō mü ōārō irigukoa. ²²Murē gojagu, gajidere sērēa.

Yure wiuadero puru, müsā püroque waaduakoa. Irasirigu yu iroque ejaburi dupuyuro yu kārīburi taribure āmuyuka! Marīpu müsā ígūrē sērērīrē: “Jáu”, ārīmakū, müsā püroque waagukoa.

Pablo Filemórē gojatūnudea

²³Epafras murē ōādozemí. Ígū Jesucristoya kerere weredea waja yu merā peresugue āārími. ²⁴Yu merā moārā Marcos, Aristarco, Demas, irasū āārīmakū Lucas murē ōādozema.

²⁵Marī Opü Jesucristo müsārē ōārō iritamuburo. Irasūta iriburo.

Iropāta āārā.

Pablo

HEBREOS

**Marípu ígũ magũ Jesucristo
merã weredeamarẽ gojadea**

1 ¹Iripoegue Marípu ígũya kerere weredupiyunerã merã marĩ ñekũsãmarãrẽ werenugãdi ããrĩmĩ. Yoaripoe wári ígũ turari merã iri ìmurĩ, ígũ weredoreri, kërögue ìmurĩ merã ígũsãrẽ ígũyare masĩmakũ iridi ããrĩmĩ. ²Dapagorare i ùmu pereburi dupiyuro ígũ magũ Jesucristo merã marĩrẽ ígũyare weremi. Neõgoraguere Marípu ígũ magũ merã i ùmurẽ iridi ããrĩmĩ, ããrĩpereri ígũ gããmerõsũta ããrĩburo, ãrĩgũ. Irire iriburo dupiyuro ígũ magũrẽ pídi ããrĩmĩ, iri ããrĩpererire opabure. ³Jesucristo, Marípu gosesiririre opagu, turatarigu, òatarigu, Marípu ããrĩrikurire opagu ããrĩmĩ. Ígũ turaro doreri merã ããrĩpereri i ùmumarẽ ããrĩnĩkõamakũ yãmi. Marĩ ñerõ iridea wajare tau odo, puru ùmugasigüe Marípu turatarigu diaye gapu eja doadi ããrĩmĩ, ããrĩpererãrẽ doregu ããrĩbu.

**Marípu magũ, Marípure wereboerã
nemorõ turagu ããrĩmĩ, ãrĩ gojadea**

⁴Irasirigu Marípu magũ Jesucristo, Marípure wereboerã nemorõ turagu ããrĩmĩ. Marípu ígũrẽ: “Makũ, mu yu magũ ããrã”, ãrĩdi ããrĩmĩ. Ángeles gapure: “Yure wereboerã ããrã”, ãrĩdi ããrĩmĩ. ⁵Ígũ magũrẽ ãsũ ãrĩdi ããrĩmĩ: Yu magũ ããrã mu. Dapagã merã mu, yu magũ ããrĩrĩrẽ masakare masĩmakũ yãa, ãrĩdi ããrĩmĩ.^a Neõ sugu ígũrẽ wereboegure irasũ ãrĩbiridi ããrĩmĩ. Ígũ magũyamarẽ ãsũ ãrĩdi ããrĩmĩ doja:

Yu, ígũ pagu ããrã. Ígũ, yu magũ ããrĩmĩ, ãrĩdi ããrĩmĩ.^b

Neõ sugu ígũrẽ wereboegure irasũ ããrĩbiridi ããrĩmĩ. ⁶Ígũ magũrẽ sugu ããrĩgũrẽ i ùmugue iriugu, ãsũ gapu ãrĩdi ããrĩmĩ:

Ããrĩpererã yure wereboerã, yu magũrẽ ejamejã, bũremuburo, ãrĩdi ããrĩmĩ.^c

⁷Ígũrẽ wereboerãyamarẽ ãsũ ãrĩdi ããrĩmĩ:

Yure wereboerãrẽ mirũ wẽjãpu taurosũ, peame ùjũrĩ purã irirosũ waamakũ yãa, ãrĩdi ããrĩmĩ.^d

⁸Ígũ magũ gapure ãsũ ãrĩdi ããrĩmĩ:

Mu ããrĩpererã Opũ ããrĩnĩgũ ããrã. Mũyarãrẽ diayeta dorea.

⁹Diayema iririre gããmea. Ñerõ iririre dooa. Irasirimakũ íãgũ, yu mupũ murẽ ããrĩpererã Opũ ããrĩbure beyebu.

Irasirigu murẽ ããrĩpererã mu merãmarã nemorõ usuyari merã ããrĩmakũ iribu, ãrĩdi ããrĩmĩ.^e

¹⁰Idere ãrĩdi ããrĩmĩ Marípu ígũ magũrẽ: Mu ããrĩpererã Opũ, neõgoragueta i nikũ, ùmugasidere iribu.

¹¹Gajipoe i ùmu mu iridea pereakõãrokoa. Mu gapu ããrĩnĩkõãgukoa. ããrĩpereri mu iridea gapu surĩro boarosũ, boapereakõãrokoa.

¹²Irasirigu surĩro bugũnerẽ túwea béo, gajĩne maamañe gorawayurosũ, ããrĩpereri òãrĩ ditare gorawayugukoa. Mu gapu neõ gorawayubirikoa. Murãrõta ããrĩnĩkõãgukoa, ãrĩdi ããrĩmĩ.^f

^a 1.5a Sal 2.7 ^b 1.5b 2 S 7.14; 1 Cr 17.13 ^c 1.6 Dt 32.43 ^d 1.7 Sal 104.4 ^e 1.9 Sal 45.6-7
^f 1.12 Sal 102.25-27

¹³Irasirigu ĩgũ magũrẽ āsũ ārĩdi āārĩmĩ doja:

Yu diaye gapu doaka! Mu doaripoe murẽ ĩaturĩrãrẽ mu dorerire neõ tarinugānemobirimakũ irigura, ārĩdi āārĩmĩ.⁸

Īgũrẽ wereboerā gapure neõ irasũ ārĩbiridi āārĩmĩ. ¹⁴Āārĩpererā Marĩpure wereboerā deyomarĩrā, ĩgũrẽ moāboerā āārĩma. Marĩpu Jesucristo taurārẽ iritamudoregu ĩgũsārẽ iriumi.

**Marĩpu ĩgũ masakare tauri kerere
ōārō pėmakũ gāamemi, ārĩ gojadea**

2 ¹Irasirirā Marĩpu magũ Jesucristoya kerere marĩ pėdeare irasũ gũñanĩkōārō gāamea, ĩgũrẽ buremurĩrẽ piriri, ārĩrā. ²Iripoegue Marĩpu ĩgũrẽ wereboerārẽ ĩgũya kerere weredoredi āārĩmĩ. Irasirigu: “Ñerō irirānorẽ, yu dorerire tarinugārārẽ wajamoāgura”, ārĩderosũta ĩgũsārẽ diayeta wajamoādi āārĩmĩ. ³Marĩpu masakare tauri kere ōataria. Marĩ gapu irire pėmerā, ĩgũ wajamoārĩrẽ tausũbirikoa. Marĩ Opũ Jesucristo iri kerere werepũroridi āārĩmĩ. ĩgũ weredeare pėrā: “Diayeta āārā”, ārĩ masĩnerā āārĩmā. Irasirirā marĩdere wereturiama, irire masĩburo, ārĩrā. ⁴Marĩpu gajĩ irinemodi āārĩmĩ. Iri kerere wererārẽ ĩgũ turari merā wārĩ iri ĩmurĩrẽ irimakũ iridi āārĩmĩ. Irasũ āārĩmakũ ĩgũ gāamederosũta ĩgũsārẽ wārĩ Ōāgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merā irimasĩrĩrẽ sĩdi āārĩmĩ, iri kerere weremakũ pėrā: “Diayeta āārā”, ārĩ masĩburo, ārĩgũ.

**Jesucristo, marĩ irirosũ dupukugu
deyoadi āārĩmĩ, ārĩ gojadea**

⁵Marĩpu ĩgũrẽ wereboerārẽ: “I ĩmu peredero pũruguere oparā āārĩrākoa musā”, ārĩ, neõ pĩbiridi āārĩmĩ. ⁶Īgũyare weredupiyudi āsũ gapu ārĩ gojadi āārĩmĩ:

Gua Opũ, masaka ubu āārĩrā
āārĩkeremakũ, ĩnasirigu ĩgũsārẽ

gũñarĩ mu? Īgũsā boamurā dita āārĩkeremakũ, ĩnasirigu ĩgũsārẽ iritamurĩ mu?

⁷⁻⁸Yoabiripoegāta ĩgũsārẽ murẽ wereboerā doka āārĩmakũ iridi āārĩbũ. Irasirikeregu, pũruguere ĩgũsārẽ oparā sōogu, mu turarire sĩbu, ĩgũsārẽ āārĩpereri opaburo, ārĩgũ, ārĩ gojadi āārĩmĩ.^h

Marĩpu masakare irasũ sĩgũ: “Āārĩpererire dorerākuma”, ārĩ pĩdi āārĩmĩ. ĩgũsārẽ irire pĩkeremakũ, āārĩpererire dorebema dapa. ⁹Marĩ Jesũyama gapure: “Āārĩpererā Opũ āārĩmĩ”, ārĩ masĩa. Yoabiripoegāta ĩgũdere Marĩpu ĩgũrẽ wereboerā doka pĩdi āārĩmĩ, āārĩpererāya āārĩburire boabosabure. Jesũs marĩrẽ boabosamakũ, Marĩpu ĩgũrẽ maĩgũ, ōārō iritamudi āārĩmĩ. Irasirigu ĩgũ boadigue masādero pũru, Marĩpu ĩgũrẽ turarire sĩ, Opũ sōodi āārĩmĩ, āārĩpererā ĩgũrẽ buremuburo, ārĩgũ.

¹⁰Marĩpu ĩgũ gāamederosũta āārĩpereri i ĩmũmarẽ iridi āārĩmĩ. Āārĩpereri ĩgũya dita āārā. ĩgũ pũrā āārĩpererā ĩmũgasigue ĩgũ āārĩrōgue ĩgũ merā āārĩmakũ gāamemi. Irasirigu ĩgũ magũ Jesũre iriudi āārĩmĩ, marĩrẽ ĩgũ ñerō tariri merā taubure. ĩgũrẽ iriudi āārĩmĩ, marĩ Opũ āārĩbure, marĩrẽ ĩmũgasigue āĩmurĩabure. ¹¹Jesũs marĩrẽ taugu, Marĩpũyarā āārĩmakũ iridi āārĩmĩ. Irasirirā marĩ ĩgũyarā āārĩsĩā, sugũ pũrā irirosũ, Jesũs marĩ tĩgũ merā Marĩpu pũrā āārā. Irasirigu Jesũs marĩrẽ: “Yu pagupũrā āārĩma”, ārĩgũ, neõ gũyasĩrĩbemi. ¹²Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue Jesũs ĩgũ Pagũre weredeare gojasũdero āārĩbũ. Āsũ ārĩdi āārĩmĩ ĩgũrẽ:

Mũ āārĩrikũrĩre, mũyamarẽ
weregũkoa yũ pagupũrāguere.
Īgũsā nerēnarōgue nerēmakũ,
ĩgũsā merā: “Ōataria mu”, ārĩ
bayapeogũkoa murẽ, ārĩdi
āārĩmĩ.ⁱ

¹³Gajĩ ārĩdi āārĩmĩ doja:

⁸1.13 110.1 ^h2.7 Sal 8.4-6 ⁱ2.12 Sal 22.22

Yude murē yu Opure
buremunikōāgura.^j
Idere āridi āārīmí doja:
Ōōta āārā Yupu pūrā ĩgū yure
pínerā merā, āridi āārīmí.^k
¹⁴Marī, Marīpu pūrā, dupukūrā
āārā. Irasirigu Jesúde marī irirosūta
dupukugu aaridi āārīmí. ĩgū curusague
boari merā wātíre, boarire güirā opure
tarinugā béodi āārīmí. ¹⁵Jesús ĩgūrē
irasū tarinugagū, marī boaburire
güinikōānerārē taudi āārīmí. ¹⁶Āsū
āārā. Jesucristo Marīpure wereboerārē
iritamugū meta aaridi āārīmí. Marī,
Abraham parāmerā gapure ĩgū Marīpure
buremuderosūta buremurārē iritamugū
aaridi āārīmí. ¹⁷Irasirigu marī irirosūta
dupukugu aaridi āārīmí, ĩgū boari merā
marī ñerī iridea wajare wajaribosabu. I
merā Marīpure: “Waja opamerā āāríma”,
ārī ĩāmakū iridi āārīmí. Paía opu maríya
āārīburire Marīpure sērēbosarosū,
ĩgūde marírē ōārō sērēbosami. Irasirigu
marírē bopoñarī merā ĩāgū marírē
ōārō iritamunikōāmi. ¹⁸Wātī ĩgūrē
ñerō iridoremakū, Jesús buro ñerō
tarikeregū, ĩgū dorerire iribiridi āārīmí.
Irasirigu wātī marídere ñerī iridoremakū
ĩāgū, Jesús marírē iritamumasími, ñerī
iribirikōāburo, ārīgū.

**Jesús, Moisés nemorō
āārīmí, ārī gojadea**

3 ¹Yaarā, musā Marīpu beyenerā,
ĩgūyarā āārā. Irasirirā Jesucristore:
“Buremua murē”, ārīnerā āārīsīā, ĩgūrē
ōārō güñanikōāka! Marīpu ĩgūrē iriudi
āārīmí, ĩgūya kerere werebure, paía opu
irirosū maríya āārīburire sērēbosabure.
²Marīpu ĩgūrē beyepídi āārīmí irire
iribure. Irasirigu Moisés, Marīpu ĩgūrē:
“Āsū iridoreka yaarārē!” ārī pídeare
ōārō iriderosūta Jesúde Marīpu ĩgūrē
pídea āārīpererire ōārō iridi āārīmí.
³Irasirirā Moisés buremudero nemorō
Jesús gapure buremurō gāāmea marírē.
Iri āsū āārā. Wiire: “Ōārī wii āārā”,
ārī ĩārō nemorō iri wiire iridi gapure:

“Ōātarimi”, ārī buremurō gāāmea marírē.
⁴Masaka gapu wiiri irirā āāríma. Marīpu
gapu āārīpereri i ũmumarē iridi āārīmí.
⁵Moisés gapu Marīpuyarārē doregū,
ĩgūsārē ōārō iritamudi āārīmí. “Āsū
irika, Marīpure buremurā!” ārī weredi
āārīmí, purugue marā Marīpuya kerere
pemasiburo, ārīgū. ⁶Cristo, Marīpu magū
gapu Moisés nemorō Marīpuyarārē
ōārō doregū āārīmí. Irasirirā marī
Marīpuyarā, güñaturaire piriro marírō
ĩgū taaburire usuyari merā yúnirā,
ĩgūya wii marā āārā.

**Marīpu ĩgūyarārē ĩgū merā ōārō
siñajāmakū gāāmeme, ārī gojadea**

⁷Irasirigu Ōāgū deyomarīgū ire āsū
ārī weredi āārīmí, Marīpuya werenírī
gojadea pūge:

Dapagārē musā Opu musārē
weremakū, péduamerā irirosū
āārībirikōāka!

⁸Ōārō péka ĩgūrē! Iripoegue Israel
bumarārē masaka marírōgue
āārīrārē ĩgū werekeremakū, ĩgū
dorerire tarinugāma. “Marírē
iritamumasībirikumi”, ārīrā,
ĩgūrē buremubirima.

⁹Irasirigu āsū ārīmi: “Iroguere
cuarenta bojorigora yu turaro
merā iririre iri ĩmuadibu ĩgūsārē
iritamugū. Yu irasirikeremakū:
‘ĩgū marírē iritamumasībirikumi’,
ārī güñanama yure.

¹⁰Irasirigu ĩgūsā merā gua, āsū ārībū:
‘Yaa gapure neō güñatuyabema.
Yu dorerire iriduabema’, ārībū.

¹¹Irasirigu ĩgūsā merā guagu,
gopeyaro merā āsū ārī werebū:
‘Yu merā ōārō siñajārī bokabirikoa
musā yure buremubiri waja’ ”,
ārīmi.^l

¹²Irasirirā yaarā, ōārō pēmasika!
Neō sugu musā watopemu ñerō güña,
buremubi āārībirikōāburo. Irasū
āārīgūno, Marīpu āārīnīgūrē béogu
iribukumi. ¹³Āsū gapu iriro gāāmea.
Ūmuriku musā basi Marīpuyarē gāme

wereníka, ñerírē iriri, ārīrā! Dapagā merā Marīpūya werenírī gojadea pūgue dorederosūta gāme wereníka! “Ñerī gapure irirā, usuyáa gua”, ārī gūñarā, musā basita ārikatorā yāa. Ñerírē irirā, Marīpu dorerire tarinugārākoa. ¹⁴Cristore buremunugāderosūta marī okaro bokatiūrō buremuníkōārā, igū āārīrōgue igū merā āārīrākoa.

¹⁵Yu wererosūta Marīpūya werenírī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībú: Dapagārē Marīpu musārē weremakū, igūrē ōārō péka! Iripoegue Israel bumarā igū dorerire tarinugāderosū iribirikōāka! ārī gojasūdero āārībú.^m

¹⁶Īgūsā Marīpūya werenírīrē pékererā, igū dorerire tarinugānerā āārīmá. Āārīpererā Egiptogue āārīrārē Moisés āāsūnerā āārīkererā, Marīpu dorerire tarinugānerā āārīmá. ¹⁷Īgūsā tarinugādea waja cuarenta bojorigora Marīpu Īgūsā merā guadi āārīmí. Masaka marīrōgue Īgūsārē āārīdoredi āārīmí. Irogueta boanerā āārīmá. ¹⁸Īgū dorerire tarinugāmakū Īgū, goepeyaro merā Īgūsārē āsū ārī weredi āārīmí: “Yu merā ōārō siñajārī bokabirimakū irigura”, ārīdi āārīmí. ¹⁹Irasirirā ire masía marī. Īgūsā Marīpūre buremubiridea waja igū merā ōārō siñajārī bokabirinerā āārīmá.

4 ¹Marīpu iripoegue marārē: “Yu merā siñajārī bokarākoa”, ārī pīderosūta marīdere pīdi āārīmí. Irasirirā marīde goepeyaro merā Marīpūre yujuro gāamea, igū merā ōārō siñajārī bokamurā. ²Marīpu masakare tauri kerere iripoegue marā pēderosūta marīde pébu. Īgūsā gapu iri kerere pékererā, buremurí merā pébirinerā āārīmá. Irasirirā irire ubugorata péunanerā āārīmá. ³Marī gapu Marīpūre buremurā igū merā ōārō siñajārī bokarākoa. Īgūrē buremumerā gapure āsū ārīdi āārīmí:

Yure buremubiri waja Īgūsā merā guabu. Irasirigu Īgūsārē

goepeyaro merā āsū ārī werebu: “Yu merā ōārō siñajārī bokabirikuma”, ārīdi āārīmí.ⁿ

I ūmurē iri odo, siñajādi āārīmí. Irasirigu masakadere igū merā siñajāburire pīdi āārīmí. ⁴Gaji āsū ārī gojasūdero āārībú, Īgūya werenírī gojadea pūgue:

I ūmuma āārīpererire iripeo odogu, su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarinurī waarō merā Īgū moārīrē piri, siñajādi āārīmí.^o ⁵Īgūrē buremumerā gapure āsū ārīdi āārīmí doja Īgūya werenírī gojadea pūgue:

Yu merā ōārō siñajārī bokabirikuma, ārīdi āārīmí.^p

⁶Iripoegue marā, Īgū masakare tauri kerere pépurorinerā, igū dorerire tarinugādea waja igū merā ōārō siñajārī bokabirinerā āārīmá. Gajirā gapu Īgūrē buremurā igū merā ōārō siñajārī bokarākoa. ⁷Irasirigu Marīpu masakare igū merā siñajāburire pūgu: “Dapagorare yure ōārō péka!” ārīdi āārīmí. Israel bumarā igū dorerire tarinugādero puru, yoaripoe puru irire Davire gojadoredi āārīmí. Irasirigu musārē dupaturi irire weregura doja. Āsū ārī gojadi āārīmí David:

Dapagorare Marīpu musārē weremakū, ōārō péka! Īgūrē péduamerā irosoū āārībirikōāka! ārī gojadi āārīmí.^q

⁸Iripoegue David irire gojaburi dupiyuro Josué Israel bumarārē Marīpu Īgūsārē sīdea nikūgue āījadi āārīmí. Iro gapure siñajārī bokabirinerā āārīmá. Irasirigu Marīpu Īgūyarārē gaji siñajārī siburire weredi āārīmí. ⁹Irasirirā, Marīpu i ūmurē iri odo, igū siñajāderosūta marī Īgūyarāde igū merā ōārō siñajārī bokarākoa. ¹⁰Marīpu merā siñajārā, marī gāamerō moārīrē piri, igū gāamerī gapure iripurorirā, igū merā ōārō siñajānkōārākoa, igū i ūmumarē iri odo siñajāderosūta. ¹¹Irasirirā Īgūrē ōārō buremurō gāamea, igū merā

^m 3.15 Sal 95.7-8 ⁿ 4.3 Sal 95.11 ^o 4.4 Gn 2.2 ^p 4.5 Sal 95.11 ^q 4.7 Sal 95.7-8

siñajārī bokamurā. Iripoeque marā īgūrē būremubiridea waja īgū merā neō siñajārī bokabirinerā āārīmā. Īgūsā iriderosū iribirikōārō gāamea marirē.

¹² Marīpūya werenirirē pérā, īgū merā ōārō āārīnkōāa. Sarerī majī pe gapu usiri majī sareñajārō nemorō Marīpūya werenirī mariya yujupūrārigue, marī gūñarigue ñajārokoa. Irasirirā īgūya werenirirē pérā, mariya yujupūrārimarē marī gūñaridere: “I gapu ōagorāa, o i gapu ñegorāa”, ārī masirākoa. ¹³ Marī masaka āārīpererā Marīpu irinerā dita āārā. Īgū īāberogue neō āārībea. Āārīpereri marī āārīrikurire marī irirīkurire masimi. Irasirirā ōārī gūñarī oparā ōārō irirā, īgū iūrō marī irideare, marī gūñadeare weredoremakū, guyasirirō marirō weremasirākoa.

**Jesús paía opu nemorō
āārīmi, ārī gojadea**

¹⁴ Jesús, Marīpu magū, paía opu nemorō mariya āārīburire Marīpure sērēbosagu āārīmi. Īgū Marīpu purogue āārīmi. Irasirirā neō piriro marirō īgūrē būremunīkōārā! ¹⁵ Jesús paía opu nemorō, marī turamerārē bopoñarī merā īāgū marirē iritamugū āārīmi. Wātī marirē ñerirē iridorerosūta Jesúdere āārīpereri ñerirē iridoredi āārīmi. Jesús gapu ñerirē neō iribiridi āārīmi. ¹⁶ Īgū mariya āārīburire sērēbosagu āārīmakū īārā, Marīpure gūiri marirō marī sērēmasía. Īgū āārīrōgue īgū merā āārīrá irirosū sērēmasía. Īgū marirē maīgū, marirē bopoñarī merā īāsīā, marī ñerō tariripoere diayeta iritamugakumi.

5 ¹ Marī ire masā. Sugu paía opu, masaka watope Marīpu beyepísūdi āārīmi. Masakaya āārīburi āārīpererire Marīpure sērēbosagu āārīmi. Irasirigu Marīpure īgūsā sīduarire sībosagu āārīmi. “Īgūsā ñerī iridea waja īgūsārē wajamoābirikōāka!” ārī sērēgū, Marīpu iūrō waibure wējē soepeobosagu āārīmi. ² Paía opu marī irirosūta īgū turari merā īgū ñerī iriduare tau kāmutamasiñbemi.

Irasirigu pēmasīmerārē, ñerō irirārē bopoñarī merā īāmasimi. ³ Turabi āārīsīā, gajirārē iribosarosūta īgū basi ñerō iridea waja Marīpu iūrō waibure wējē soepeomi.

⁴ Neō sugu īgū gāamerō paía opu ñajāmasiñbemi. Marīpu gapu īgūrē beyepīmi, iripoeguemu Aarōrē īgū beyepīderosūta. ⁵ Cristode īgū gāamerō paía opu ñajābiridi āārīmi. Marīpu īgūrē Opu pīdi āārīmi. Āsū ārīdi āārīmi īgūrē:

Yu magū āārā mu. Dapagā merā mu, yu magū āārīrīrē masakare masimākū yāa, ārīdi āārīmi.⁷

⁶ Gajirogue īgūya werenirī gojadea pūgue īgū magūrē āsū ārīdi āārīmi:

Melquisedec paí āārīderosūta mu āārīnkōāgukoa, ārīdi āārīmi.⁸

⁷ Cristo i ūmugue āārīgū, būro orerī gaguinirī merā Marīpure īgū turari merā īgū boaburire taumasīgūrē sērēdi āārīmi. Īgū, Marīpu gāamerī ditare iriduamakū īāgū, īgū sērērīrē pé, īgūrē gūñaturamakū iridi āārīmi. ⁸ Cristo, Marīpu magū āārīkeregū, būro ñerō tarīdi āārīmi. Ñerō tarīkeregū, Marīpu dorerire tarinugārō marirō īgūrē ōārō yujuri merā irire iritariweredi āārīmi.

⁹ Īgū curusague boagu, āārīpereri Marīpu īgūrē iridoredeare iripeodi āārīmi. Irasirigu āārīpererā marirē īgūrē yujurārē taudi āārīmi, īgū puro perebiri okari opaburo, ārīgū. ¹⁰ Irasirigu Marīpu īgūrē: “Melquisedec paí āārīderosūta mu āārīnkōāgukoa”, ārī pīdi āārīmi, mariya āārīburire sērēbosabure.

**Jesucristore būremurirē pirirī,
āārīā, īgūrē gūñaturanīkōārō
gāamea, ārī gojadea**

¹¹ Cristo paía opu nemorō āārīrīrē wārī werenemoduadāa. Musā pēmasīturabirimakū, irire weremasībirikoa. ¹² Musā yoiripoe Cristore būremubu. Irasirirā dapagoragure gajirārē Marīpuyare buerimasā āārībukoa. Musā irasū āārībonerā, dapagoraguedere neō

⁷ 5.5 Sal 2.7 ⁸ 5.6 Sal 110.4

buep̄urorirā irirosūta āārīkōāa. Ōpīkū mirīrā, baari baagamasīmerā, majīrāgā irirosūta āārīkōāa. Irasirirā gajirā buerimasā musārē buep̄urorideare dupaturi buero gāamea. ¹³Ōpīkū mirīrā majīrāgā irirosū āārīrāno, “I ñerī, i gapu ōārī āārā”, ārī beyemasībema. ¹⁴Baari buriri gapu murā baari āārā. Murā āārīrāno, ōārō buenerā, ōārīrē, ñerīrē beyemasīrāgue āārīma.

6 ¹Irasirirā murā pēmasīrā irirosū Cristoyamarē ōārō pēmasīrā dujarā, irire buenemorō gāamea. Neōgorague īgūyare buep̄urorirā, marī ñerō irideare bujawere, gūñarī gorawayurire buebu, Marīpu marīrē perebiri peamegue béori, ārīrā. Marī ñerō iririkudeare piri, Marīp̄ure ōārō buremurīdere buebu. ²Gajidere, deko merā, Ōgū deyomarīgū merā wāiyerire buebu. Marī oparā īgūsāya mojóri merā marīrē: “Marīpu murē iritamuburo”, ārī ñapeoridere buebu. Boanerā masāburire, Marīpu Cristore burenumerārē perebiri peamegue wajamoāburidere buebu. ³Irasirirā marī Cristore buremurā īgūyare buenemowāgāñīkōārākoa, Marīpu gāāmemakū īgū iritamurī merā masīnemorā.

⁴Āsū āārā. Masaka Jesucristoya kerere pēmasīkererā, Marīpu īgūyarārē ōārī siburire masīkererā, Ōgū deyomarīgūrē opakererā, ⁵Marīpu ōārī werenīrīrē pékererā, i ūmu peredero p̄urū īgū turari merā iriburire masīkererā, ⁶iri gapure gāāmemerā, neō dupaturi īgūsā ñerō irideare bujowereri merā pirimasībīrikuma. Neō dupaturi īgūsā gūñarīrē ōārī gapu gorawayumasībīrikuma. Irasirirā Marīp̄uyare gāāmebiri waja, Marīpu magū Cristore burenumerā, īgūrē dupaturi curusague pábīatú wējērā irirosū āārīrākuma. Gajirārē īgūrē masaka īūrōgue burīdamakū irīrākuma. ⁷Āsū āārā. Marī, su pooema nikū irirosū āārā. Ōārī nikūrē ūmurīku deko merēmakū, sibi ñājanākoa. Irasīriro iri poee opu otedea ōārō purī dukakukoa. Irasirigu iri poee opu dukare opakumi

īgū baaburire. Gajirā iri yebare ōārī dukakumakū īārā: “Marīpu ōārō dukakumakū irikumī”, ārīkuma. Irasūta yāmi Marīpu īgūyare pērārē. Gajirā īgūsā īgūyare ōārō irimakū īārā: “Marīpu īgūsārē ōārō iritamumi, irasirirā ōārō yāma”, ārīrākuma. ⁸Iri pooere pora, ñerī tá dita purī dukakumakū, béokōārō gāamea. Irasūta yāmi Marīpu īgūyare pékererā irimerārē. Perebiri peamegue béogukumi īgūsārē wajamoāgū.

Jesucristore buremurīrē piriro marīrō marī ūmugasigue waaburire yúro gāamea, ārī gojadea

⁹Yū, Marīpu īgūsārē béoburire weregu, musārē yū maīrārē: “Īgū béosūmurā āārā”, ārīgū meta yāa. Marīpu musārē Cristo merā taudi āārīmī, īgūyarā āārīburo, ārīgū. Irasirirā musā ōārī yebague otedea ōārō dukakurosūta ōārīrē yāa. Irire yū masīa. ¹⁰Marīpu diayema irīgū āārīmī. Irasirigu īgūyare musā ōārō iririre kātībīrikumi. Musā īgūrē maīsīā, gajirā īgūyarārē iritamurīdere kātībīrikumi. ¹¹Yū, musā okaropa usuyari merā gajirārē iritamunīmakū gāamea. Irasirirā Marīpu īgūyarārē: “Ōārīrē sigura”, ārīdeare musā yūrīre, p̄urugue diayeta oparākoa. ¹²Irasirigu musā Marīp̄uyare tēri merā irituyamakū gāamebea. Gajirā Marīpu Jesucristo merā tauri kerere buremurā ñerō tarikererā, Marīp̄ure: “Diayeta yure iritamugukumi”, ārī buremunīkōāma. Īgūsā irasirimakū īāgū, Marīpu īgūyarārē: “Ōārīrē sigura”, ārīdeare īgūsārē sigukumi. Irasirirā musāde īgūsārē īākūī, īgūsā irirosūta irīnīkōāka! ¹³⁻¹⁴Iripoegue Marīpu Abrahārē āsū ārī pīdī āārīmī: “Diayeta murē ōārīrē irīgura yū ārīderosūta. Mū parāmerā āārīturiarārē wārā āārīmakū irīgura”, ārī pīdī āārīmī. Irasū ārī pīgū, īgū wāī merā wāīpeodī āārīmī. Gajigu īgū nemorō āārīgū neō marīmakū, īgū wāī merā wāīpeodī āārīmī. ¹⁵Abraham, Marīpu īgūrē ārī pīdeare ōārō buremurī merā yūdī āārīmī. Irasirigu Marīpu īgū ārīderosūta īgūrē ōārō iridī āārīmī.

¹⁶ Sugu masaku gajirā péuro: “Diayeta ārīgū yāa”, ārīgū, igū nemorō āārīgūya wāi merā wāipeokumi. Īgū irasū āri wāipeomakū pérā: “Diayeta werekumi”, āri, igū merā neō guasemasibirikuma. ¹⁷ Irasirigū Marīpu Abrahārē: “Diayeta murē ōārīrē irigura”, āri pīgu, igū wāi merā wāipeodi āārīmī. Marī igū irasū wāipeo weredeare pérā: “Īgū āriderosūta diayeta irigukumi”, āri masīa. “Īgū ārideare neō gorawayubirikumi”, āri masīa. Irasirigū irire marīrē ōārō masiburo, ārīgū, Abrahārē āri pīdeare weregu, igū wāi merā wāipeodi āārīmī. ¹⁸ Marīpu neō ārīkatobi āārīmī. Irasirigū igū āri pīdea merā, igū wāipeodea merā, igū āridea neō gorawayubiriburire marīrē masīmakū iridi āārīmī. Marī irasirigure masīrā, marī ñerō irideare piri, igū marīrē tauburire gūñaturari merā yúa. “Irasūta irigukumi”, āri masīa. ¹⁹ Irasirigū Marīpu marīrē igū ōārō iriburire yūrārē ūmugasigū igū merā āārīmakū irigukumi. Īgū turatarigū āārīsīā, irire diayeta irigukumi. Irire ōārō masīa marī.

Āsū āārā. Sugu paia opu Marīpu āārīrī taribu poekague ñajāgū, iri taribu makāpuro kāmutori gasiro tariñajāmi. Irasū ñajāgū, masakaya āārīburire sērēbosami Marīpure. ²⁰ Marīpu āārīrī taribugoragū ñajārōsū Jesús ūmugasigū Marīpu āārīrōgū ñajādi āārīmī. Marī irogue ñajāburi dupiyuro ñajāsiadi āārīmī, paia opu nemorō Marīpure marīya āārīburire sērēbosanīkōābu. Melquisedec paí āāriderosūta āārīnīkōāgukumi.

Melquisedec paí āāriderosūta Jesús āārīmī, āri gojadea

7 ¹ Iripogue Melquisedec wāikugu Salem' wāīkuri makā marā opu āārīdi āārīmī. Īgū paí āārīgū, masakaya āārīburire Marīpure āārīpererāre doregure sērēbosagu āārīdi āārīmī. Abraham gajirā oparārē wējē tarinūgāgū ejadi goedujāamakū, Melquisedec

īgūrē bokatīrīgū waadi āārīmī. Īgūrē bokatīrīgū. Marīpure: “Guapu, īirē ōārō irika!” āri sērēbosadi āārīmī. ² Abraham gajirā oparārē wējē tarinūgāsīā, igūsāya āārīdeare āādi āārīmī. Irasirigū igū āideare pe mojōma buri dukawa pí, subu sīdi āārīmī Melquisedere. “Melquisedec”, āārō: “Opu diayeta irigu”, ārīduaro yāa. Īgū Salem marārē doregu āārīdi āārīmī. Īgūyarārē ōārō siñajārī merā āārīmakū iridi āārīmī. Irasiriro: “Salem”, āārō: “Siñajārī”, ārīduaro yāa. ³ Melquisedec pagusāmarārē, igū ñekūsāmarārē igūsā were gojatúdea neō máa. Īgū deyoadeare, igū boadeare, igūrē gorawayubure were gojatúdea neō máa. Irasirigū igū, Marīpu magū Jesucristo paí āārīnīkōāgū irososū āārīdi āārīmī.

⁴ Irasirīrā Melquisedere gūñaka! Ubu āārīgū meta āārīdi āārīmī. Marī ñekū Abraham marīya bumū āārīpurorīdi āārīkeremakū, Melquisedec, Abraham nemorō āārīdi āārīmī. Irasirigū Abraham Melquisedere, gajirā oparārē wējē tarinūgāsīā, igūsāya āārīdeare āādeare pe mojōma buri dukawa pí, subu sīdi āārīmī. ⁵ Āsū āārā. Moisés dorederosūta āārīpererā gajirā bumarā igūsāyare, Levī parāmerā āārīturiarārē paia āārīrārē keoro sīma. Abraham Levīya bumarā ñekū āārīdi āārīmī. Īgū āārīpererā gajirā Israel bumarā ñekū āārīdi āārīmī. Īgū, igūsā ñekū āārīdi āārīkeremakū, igūsā gapu Moisés dorederosūta irirā, Levī parāmerā āārīturiarā ditare sīma. ⁶ Melquisedec gapu Levī parāmi āārīturiagu āārībirīdi āārīmī. Abraham gapu Marīpu: “Ōārō irigura”, āri písūdi āārīkeregu, Melquisedere sīdi āārīmī. Irasirigū Melquisedec Abrahārē: “Marīpu murē ōārō iriburo”, ārīdi āārīmī. ⁷ Irasirīrā marī ire masīa. Melquisedec Abrahārē: “Marīpu murē ōārō iriburo”, ārīgū, Abraham nemorō āārīdi āārīmī. ⁸ Gajire masīa. Paia, marī watope āārīrā, marī irososūta masaka āārīma. Irasirīrā boamurāta āārīma.

¹7.1 Salem wāīkuri makā, Jerusal'ēta āārīyuro.

Moisés dorederosûta irirâno, îgûsâyare pe mojôma buri oparire subu sîma paîare. Abraham Melquisedere sîgû, âârîniğû irirosû âârîgûrê sîdi âârîmî. Marîpûya werenîrî gojadea pûge Melquisedere: “Boakôadi âârîmî”, ârî gojadea neô máa. ⁹⁻¹⁰Masaka Moisés dorederosûta irirâ, îgûsâyare pe mojôma buri oparire subu sîma, Levî parâmerâ âârîturîarârê paîare. Iripoeque Levî deyoaburi dupiyuro Melquisedec Abrahârê bokatîrîgû waadi âârîmî. Îgû bokatîrîmakû, Abraham îgû âideare pe mojôma buri dukawa pí, subu sîdi âârîmî Melquisedere. Levî, Abraham parâmi âârîdi âârîmî. Îgû parâmerâ âârîturîarâde Abraham parâmerâta âârînerâ âârîmâ. Irasîrîrâ, Abraham Melquisedere sîdea merâ îgûsâde îgûrê sînerâ irirosû âârînerâ âârîmâ. Irasîrigû Melquisedec îgûsâ nemorô âârîdi âârîmî.

¹¹Marîpû Israel bumarârê îgû dorerire pígu, Aarón parâmerâ âârîturîarâ Levîya bumarârê: “Paîa âârîma”, ârî pídi âârîmî. Irasîrîrâ îgû dorederosûta paîa waimurârê wêjê soeopo, Marîpûre masakaya âârîburire sêrêbosanerâ âârîmâ. Îgûsâ irasîrîdea gapû masakare Marîpû îürô ôarâ waamakû irimasîbea. Irasîrigû Marîpû îgûsârê gorawayubure Cristore iriudi âârîmî, paî âârîbure, marîrê ôarâ âârîmakû iribure. Cristo gapû Levîya bumû, Aarón parâmi âârîturiagu âârîbemi. Melquisedec âârîderosûta paî âârîmî. ¹²Irasîrigû Marîpû Cristore paîare gorawayubure iriugu, îgû iripoeque doredadere gorawayudi âârîmî. ¹³⁻¹⁴Marîpû îgû iripoeque dorederosûta Levîya bumarâ ditare paîa sóounadi âârîmî. Marî Opû Jesucristo gapû Israel bumû âârîkeregû, Levîya bumû meta âârîmî. Judâya bumû âârîmî. Marîpû Moisére îgû dorerire pígu, neô Judâya bumarârê: “Paîa âârîrâkuma”, ârîbiridi âârîmî. Irire masîa marî.

¹⁵Irre masîrâ, idere ôârô pémasîa. Cristo, Marîpû paî sóodi, gajîrâ paîare

gorawayugu, Melquisedec irirosû âârîgû âârîmî. ¹⁶Marîpû iripoeque dorederosûta Levîya bumarâ dita paîa ñajâunanerâ âârîmâ. Jesucristo gapû Marîpû pídi gajîrâ paîa irirosû paî ñajâbiridi âârîmî. Marîpû turari merâ âârîniğû âârîsîa, paî ñajâdi âârîmî. ¹⁷Marîpû îgû werenîrî gojadea pûge îgû magûrê irire âsû ârîdi âârîmî:

Melquisedec paî âârîderosûta mu âârîniğûâgûkoa, ârîdi âârîmî.”

¹⁸Marîpû Moisére doreri pípurorîdea marîrê Marîpû merâ ôârô âârîmakû irimasîbea. Irasîrigû Marîpû iri dorerire bojepîkôadi âârîmî. ¹⁹Marîpû Moisére doreri pídea merâ marî îgû îürô ôarâ neô âârîmasîbea. Irasîrigû Marîpû Jesucristo merâ marîrê ôarâ âârîmakû iriburire pídi âârîmî. Irasîrîrâ marî Cristore buremurâ, Marîpû pûroque ñajârâ irirosû îgûrê diayeta sêrêmasîa.

²⁰Marîpû Cristore paî sóogu: “Yû wâi merâ murê wâîpeo pía”, ârîdi âârîmî.

²¹Gajîrâ paîa gapure îgû wâi merâ wâîpeo píbiridi âârîmî. Cristo gapure wâîpeo, paî pídi âârîmî. Âsû ârî weredi âârîmî Marîpû Cristore:

Yû, mu Opû âarâ. Irasîrigû yû wâi merâ murê wâîpeogu, diayeta weregura.

Irasîrigû neô gorawayuro marîrê murê âsû ârî werea: “Melquisedec paî âârîderosûta mu âârîniğûâgûkoa”, ârîdi âârîmî Marîpû îgû magûrê.”

²²Marîpû irasû ârî weregu, îgû Jesucristo merâ marîrê ôarâ âârîmakû iriburire pídi âârîmî. Iri îgû Moisére doreri pípurorîdea nemorô, marî ôârô âârîburire pídea âarâ. ²³Âârîpûrorînerâ paîa boamakû, gajîrâ gorawayu ñajânerâ âârîmâ doja. Irasîrîrâ wârâ paîa ñajânanerâ âârîmâ. ²⁴Jesús gapû irasû âârîniğûâmi. Irasîrîrâ îgûrê gorawayurâ paîa neô máma. ²⁵Irasîrigû Marîpûre marîya âârîburire sêrêbosanfîkôami. Marîpûre masîrâno, Jesúre buremurâ âârîma. Irasîrigû âârîpererâ marîrê

ígūrē buremurārē taumasími, Marĩpu merā òārō āāríníkòāburo, ārīgũ.

²⁶ Irasirigu Jesús paía opu nemorõ, āārĩpereri marĩya āārĩburire keoro iritamugũ āārĩmi. Ígūrēta marĩ bũro gāāmea. Ígũ òātariġu, neõ ñerĩrē iribi, ñerĩ opabi āārĩmi. Irasirigu Marĩpu ígūrē ñerā watope āārĩdire āi, ũmugasigue āārĩpererā gajirā nemorõ Opu pídi āārĩmĩ. ²⁷ Gajirā paía oparā irirosũ āārĩbemi. Ígũsā gapu ũmuriku waimurārē wējē soepeo sērēbosama, Marĩpure masaka ñerĩ iridea waja ígũsārē wajamoābirikòāburo, ārĩrā. Paíade ígũsā ñerĩ iridea waja Marĩpu iũrõ ígũsā basi waimurārē wējē soepeopurorima. Pũrũ gajirā ñerĩ ígũsā iridea waja waimurārē wējē soepeobiridi āārĩmĩ. Suñarõta marĩ āārĩpererārē boabosadi āārĩmĩ, marĩ ñerĩ iridea wajare taugu. ²⁸ Marĩpu Moisére doreri pídea merā paía oparā sóosũma. Ígũsā irasũ sóosũkererā, òārĩ ditare irimerā āārĩma. Iri dorerire pídero pũrũ, Marĩpu ígũ magũ gapũre ígũ wāi merā wāĩpeo, paía opu nemorõ sóodi āārĩmĩ. Irasirigu ígūrē sóogu, ígũ gāāmeròsũta òārĩ iripeogu āārĩnĩmakũ iridi āārĩmĩ.

Jesús marĩya āārĩburire Marĩpure sērēbosagu āārĩmi, ārĩ gojadea

8 ¹ Āārĩpereri yũ musārē wererire pērā, ire òārõ pemasĩka! Jesucristo paía opu nemorõ āārĩgũ ũmugasigue Marĩpu turatarigu diaye gapu doami ígūrē marĩya āārĩburire sērēbosabu. ² ũmugasigue marĩ Opu iridea wii ígũya wiigora āārā. Iri wii, masaka iridea wii meta āārā. Irasirigu Jesucristo iroque marĩya āārĩburire Marĩpure sērēbosagu, iri wiigueta sērēbosami. ³ Marĩpu i nikũ marā paía oparārē sóogu, ígũ iũrõ waimurārē wējē soepeomurārē, gajino ígūrē sĩmurārē sóomi. Irasirigu Jesucristode ígũsā Marĩpure gajino sĩrā irirosũ irigu, ígũ basi marĩrē boabosadi āārĩmĩ. ⁴ Jesucristo i nikũgue āārĩgũ,

paí āārĩbiribukumi. Gajirā paía Moisés dorederosũta Marĩpu iũrõ ígūrē gajinorē sĩrā āārĩsĩama. ⁵ I nikũ marā paía Marĩpũya wiigue ígũ iũrõ moāma. Iri wii i nikũma wii āārā. Marĩpũya wiigora ũmugasigue āārā. Irasiriro Marĩpũya wii i nikũma wii, ũmugasima wii keori āārā. Moisés i nikũma wiire iriburo dupiyuro Marĩpu āsũ ārĩdi āārĩmĩ ígūrē: “Yũ murē ũtāũgue ĩmuderosũta yaa wiire irigukoa. Yũ dorederosũta yaa wiire keoro irika!” ārĩdi āārĩmĩ. ⁶ Jesús gapure: “Paía opu nemorõ āārā mu”, ārĩ pídi āārĩmĩ. Irasiriro Jesús ũmugasigue paí moārĩ, i nikũ marā paía moārĩ nemorõ òārĩ āārā. Iripoegue Marĩpu masakare: “Moisére yũ doreri pídeare iripeorārē òārõ irigura”, ārĩ werepĩdi āārĩmĩ. Pũrũ Jesucristore iriugu: “Ígūrē buremurārē yũ merā òārā āārĩmakũ irigura”, ārĩ werepĩdi āārĩmĩ. Irasiriro ígũ iripoegue werepĩdea nemorõ òārĩ āārā. Irasirigu Jesucristo Marĩpu merā marĩ òārõ āārĩburire āmubosagu āārĩsĩā, paía opu nemorõ āārĩmi.

⁷ Moisére Marĩpu doreri pídea, marĩrē Marĩpu merā òārõ āārĩmakũ iribiridero āārĩbũ. Iri doreri marĩrē òārõ irimakũ tamerārē Marĩpu dupaturi gajĩ werepĩbiribodi āārĩmĩ. ⁸ Ígũyarā, Israel bumarā ígũ doredeare iribiri waja ígũsārē āsũ ārĩdi āārĩmĩ ígũya werenĩrĩ gojadea pũgue:

Yũ musā Opu, āsũ ārā: “Òārõ péka!

Musā Israel bumarārē, Judáya bumarādere pũrũguere gajĩ maama werepĩgukoa.

⁹ Iri, yũ musā ñekũsamarārē iripoegue werepĩdea irirosũ neõ āārĩbirikoa. Yũ basi ígũsārē Egipto nikũgue āārĩrārē òārõ koreri merā wiubu. Wiu: ‘Yũ dorerire irimakũ, musārē òārõ irigura’, ārĩ werepĩbu. Yũ irasũ ārĩdeare ígũsā gapu tarinugāma. Ígũsā tarinugārĩ waja ígũsārē béobũ, ígũsā gāāmerõ iriburo, ārīgũ.

¹⁰ Irasirigu pũrũguere Israel bumarārē āsũ ārĩ weregura: Yũ dorerire

İğüsârê gûña pémásímakû
irigukoa. Yû dorerire İğüsârê
iriduamakû irigukoa. Irasirigû yû,
İğüsâ Opû âârîgukoa. İğüsâ, yaarâ
yû ditare bûremurâ âârîrâkuma.

¹¹ Neô sugû İğûyarârê İğû merâmarârê,
İğû pagûpûrârê: ‘Marî Opûre
masîka musâ!’ ârî buebirikuma.
Âârîpererâ yûre masîrâkuma.
Majîrâ, irasû âârîmakû murâ yûre
masîrâ dita âârîrâkuma.

¹² Irasirigû İğüsâ ñerî irideare
kâtigukoa. İğüsâ ñerî irideare
neô gûñanemobirikoa. İğüsârê
wajamoâbirikoa”, ârîdi âârîmî
Marîpû Israel bumarârê.”

¹³ Irasû ârî weregû, maama werepîri
merâ iripoeque İğû masakare
werepîrurideare peremakû
iridi âârîmî. Gajino bugûre béo
gorawayurosû, maama merâ İğû
werepîrurideare gorawayudi âârîmî.

Marîpure bûremurî wiimarê gojadea

9 ¹ Iripoeque Marîpû Moisére İğû
dorerire pîpûrorigû, masaka
İğûrê bûremuburidere pîdi âârîmî.
Irasirigû İğüsârê İğûrê bûremuburi wii
î nikûma wiire iridoredi âârîmî. ² Iri
wii waimurâ gasiri merâ İğüsâ iridea
wii, pe taribu opari wii âârîdero âârîbû.
Ñajânügâpûrorirî taribu Marîpûya
taribu wâîkûdero âârîbû. Iri taribure
sîâgorî yukû peodi, irasû âârîmakû
baari peyaro âârîdero âârîbû. Iri
peyaro weka Marîpû iûrô pâ duparu
peyadero âârîbû. ³ Iri taribu korema
taribu surîro gasiro merâ kâmutadea
taribu âârîdero âârîbû. Iri taribu Marîpû
âârîrî taribugora wâîkûdero âârîbû. ⁴ Iri
taribugue ñajârô pûro sûrôrî soemurô
oro merâ iridero âârîdero âârîbû. Iri
taribu poekague oro merâ ômabiadea
kûma, Marîpû İğû doreri gojadea ûtâ
majîrî opari kûma âârîdero âârîbû.
Gajî soro oro merâ iridea soro Marîpû
masakare ejodea manâ wâîkûrî poga
oparisoro, irasû âârîmakû Aarôyagu

tuadi ñasâtuadi iri kûmague âârîdero
âârîbû. ⁵ Marîpû iri kûma bûuari
majî weka pêrâ İğûrê wereboerâ
kêdupurikurâ keori weadea merâ İğû iri
taribugue âârîrîrê îmudi âârîmî. İğüsâya
kêdupuri merâ iri kûma bûuari majîrê
sêê kâmutadero âârîbû. Iri bûuari majî,
Marîpû masakare: “İğüsâ ñerô iridea
waja wajamoâbirikoa”, ârîdeare keori
âârîdero âârîbû. Dapagorare âârîpereri
iri wiimarê werenomomasîbirikoa.

⁶ Iri wiimarê âmu ododero purû,
ûmurikû paîa âârîpûrorirî taribure
ñajâunanerâ âârîmâ Marîpû iûrô
İğüsâ moârîrê irirâ. ⁷ Paîa opû dita
gajî taribugue ñajâunadi âârîmî.
Bojorikû iri taribugue suñarôta
waimurâ díre âî ñajâunadi âârîmî.
Dî marîrô neô ñajâbiridi âârîmî. İğû
basi ñerî iridea waja, irasû âârîmakû
masaka İğüsâ masîña marîrô ñerô
iridea waja iri díre âî ñajâdi âârîmî,
Marîpure: “Wajamoâbirikôâka guare!
Gua ñerô irideare kâtika!” ârî sêrêgû.

⁸ I âârîpereri merâ Ôâgû deyomarîgû
marîrê ire pémásímakû yámi. Iri wii
âârîdeapoe masaka Marîpure bûremurâ,
İğû âârîrî taribugue ñajâbirinerâ
âârîmâ. ⁹ I âârîpereri Marîpû İğûrê
bûremurî wiimarê pîdeare marî buesîâ:
“Dapagoraguerê marî İğûrê bûremurî
âsû ârîduaro yâa”, ârî pémásiâ. Iro
dupiyuro paîa gajino Marîpure sîrî,
waimurârê wêjê soepeori, masakare:
“Marîpû iûrô waja opamerâ âârâ gua”,
neô ârî masîmakû iribiridero âârîbû.
¹⁰ Âsû âârâ. Marîpû Moisére doreri
pîdea İğû masakare baadoreri, irîdoreri,
İğû iûrô koedoreri dita âârâ. İğüsâya
yûjupûrârîma âârîbea. Irasiriro iri
doreri marîrê ôârâ waamakû iribeaa.
Marîpû iri dorerire masaka İğüsâ
iriburire pîdi âârîmî. Irîre Jesucristo
merâ gorawayuburo dupiyuro pîdi
âârîmî.

¹¹ Cristo gapû paîa opû nemorô âârîgû
aarisiadi âârîmî. Irasirigû İğû boadea
merâ marîrê ôârô iridi âârîmî. Marîpû

iūrō marī ñerī iridea wajare peredoregũ, Marīpũ āārīrōgue ũmugasima wiigue ñajādi āārīmī. I nikũma wiire ñajābiridi āārīmī. Ũmugasima wii, i nikũma wii nemorō ōatariri wii, masaka iridea wii meta āārā. ¹²Irasirigu Cristo, Marīpũ āārīrōgue ũmugasima wiigue suñarōta ñajādi āārīmī. Irogue ñajāgũ, paía oparā i nikũma wiigue Marīpũ āārīrī taribuguere cabraya díre, wekua majīrāya díre āi ñajāderosũ āi ñajābiridi āārīmī. Igũ basi marī ñerī iridea waja boagu, igũya dí merā Marīpũ āārīrōgue ñajādi āārīmī, marīrē Marīpũ merā ōārō āārīnīkōāburo, ārīgũ. ¹³Paía oparā cabraya, wekuaya dí merā, wekugo majīgōrē Igũsā soedea nitī merā masakare Igũsā ñerī iridea waja Marīpũya wiigue ñajāmasīmerārē wēāsiriipeoma. Igũsārē wēāsiriipeomakũ, Marīpũ iūrō ñerīrē opamerā duja, Marīpũya wiigue dupaturi ñajāmasīma doja. ¹⁴Paía oparā wekuaya dí merā, cabraya dí merā masakare iritamuma. Cristo gapu Igũsā nemorō Igũya dí merā marīrē ōārō iritamutarigu yāmi. Igũ ñerī marīgũ, Ōāgũ deyomarīgũ āārīnīgũ iritamurī merā igũ basi Marīpũre wiadi āārīmī curusague boabu. Paía waimurā Marīpũre wia, igũ iūrōrē soepeorosũ Igũ basi irasũ wiadi āārīmī. Irasirigu marīrē Marīpũ merā neō ōārō āārībonerārē taudi āārīmī, Marīpũ okanīgũ dorerire ōārō irimasīburo, ārīgũ. Irasirigu marī gũnarīgũ: “Marīpũ guare wajamoāgukumi gua ñerō iridea waja”, ārī gũnarīkunemobirimakũ iridi āārīmī.

¹⁵Irasirigu Jesucristo, Marīpũ Igũ beyenerārē maama werepīderosũta iridi āārīmī marīrē taubu. Marīrē taugu, Marīpũyarā Igũ merā ōārō āārīnīmakũ iridi āārīmī. Irasirirā Marīpũ Igũyarārē sīburi oparākoa. Moisés doreri dita āārīmakũ, marī ñerī iridea waja, waja oparā dita āārībukoa dapa. Cristo marīrē curusague boabosadi āārīmī, marī ñerī iridea waja, waja opabonerārē taubu. ¹⁶⁻¹⁷Āsũ āārā. Sugũ masakũ Igũ boaburo dupiyuro Igũyarārē: “Yu opari musārē dujarokoa”, ārīkumi. Irasirigu

igũ boaburo dupiyuro sībirikumi dapa. Igũ boadero puru, Igũyarārē: “Musārē dujarokoa”, ārīderosũta Igũ opadeare āīkuma.

¹⁸Irasiro Marīpũ masakare: “Āsũ irigura”, ārī werepīpūroridea, waimurārē wējē, Igũsāya dí béoro marīrō wajamarīdero āārībũ. Waimurārē wējē, Igũsāya díre béodero puru, Marīpũ dorerire diayeta irinerā āārīmā.

¹⁹Irasirigu Moisés, Marīpũ Igũ doreri pídeare masakare werepodi āārīmī. Puru cabraya díre, wekua majīrāya díre deko merā morēdi āārīmī. Morē odo, hisopo wāīkudi dupu merā oveja poarire diari merā ñimudea merā tūrādi āārīmī. Iri dupu merā díre yosa, Marīpũ dorerire Igũ gojadea pũ weka, āārīpererā masaka wekadere wēāsiriipeodi āārīmī.

²⁰Puru Igũsārē āsũ ārīdi āārīmī:

“Marīpũ marīrē Igũ doreri pídea, i dí merā diaye āārīmakũ masía. I díre iārā, diayeta Igũ ārīderosũta Igũ marīrē iriburire masía. Irasirigu Marīpũ: ‘Yu dorerire ōārō irika!’ ārīmi”, ārīdi āārīmī Moisés. ²¹Puru masakare Igũ iriderosũta Marīpũre būremurī wii wiamurā gasiri merā Igũsā iridea wiire, āārīpereri iri wiigue āārīrdere wēāsiriipeodi āārīmī. ²²Āsũ āārā. Igũ dorederosũta Marīpũre būremurī wiimarē dí merā wēāsirimakũ, Marīpũ irire: “Yu iūrō ōārī āārā”, ārī iādi āārīmī. Irasũ wēāsiribirimakũ: “Ōārī āārā”, ārī iābiribodi āārīmī. Irasirigu dí béoro marīrō, marī ñerī iridea wajare marīrē kātimasībirikumi.

**Jesucristo, Igũ boari merā
marī ñerō iridea wajare
taudi āārīmī, ārī gojadea**

²³Irasirirā i nikũma wiire, iri wiigue āārīrdere paía: “Marīpũ iūrō ōārī āārā”, ārīrā, waimurā dí merā wēāsiriipeonerā āārīmā. I nikũma wii, ũmugasima wii keori dita āārīdero āārībũ. Irasiro ũmugasima wiire, iri wiigue āārīrdere: “Marīpũ iūrō ōārī dita āārā”, ārī, waimurā dí nemorō Cristoya dí merā wēāsiriipeoro gāāmea. ²⁴Irasirigu Cristo marīya āārīburire Marīpũre

sêrêbosagu, Marîpure buremurî wii masaka iridea wiire ñajâbiridi âârimî. Iri wii, ûmugasima wii keori ââridero âârîbú. Marîpuya wiigora ûmugasigue âârâ. Irasirîgu Cristo ûmugasima wiigue ñajâdi âârimî, Marîpu iûrô mariya âârîburire sêrêbosabu.

²⁵ Bojoriku sugu paía opu i nikûma wiigue, Marîpu âârîrî taribugue waimurâ dí merâ ñajânadi âârimî. Cristo gapu marîrê boabosagu, suñarôta ûmugasima wiigue, Marîpu âârîrôgue ïgûya dí merâ ñajâdi âârimî. ²⁶ Paía opu dí merâ ñajânaderosû irigu, i ûmu âârîngûgâdeapoeguetâ boa, masâdi tamerâ irasûta boa, masânikôâbodi âârimî. Suñarôta i ûmu pererînu ejaburi dupiyuro i nikûguere deyoadi âârimî, ïgû suñarôta boarî merâ marî âârîpererâ ñerî iridea wajare béobu. ²⁷ Âârîpererâ marîde suñarôta boarâkoa. Marî boadero puru, Marîpu ïgû iûrôre marîrê nîdoregukumi ïgûrê buremurârê ôârô iri, ïgûrê buremubirinerârê wajamoâbu. ²⁸ Marî suñarôta boarosû, Cristode suñarôta boadi âârimî. Irasirîgu ïgû boarî merâ wârâ masaka ñerô iridea wajare béobosadi âârimî. Irasirî odo, ûmugasigue murîa, puru i nikûgue dupaturi aarigukumi doja. Irasû aarigû, masaka ñerô iridea wajare béogu aarigû meta irigukumi. ïgûrê usuyari merâ yûrârê taugu aarigukumi, ûmugasigue ïgû merâ âârîburo, ârîgû.

10 ¹ Marîpu Moisére ïgû dorerî pídea, purugue ïgû Cristo merâ masakare ôârô iriburi keori dita ââridero âârîbú. Cristo masaka ñerî iridea wajare béodi âârimî. Marîpu Moisére dorerî pídea gapu ïgûsâ ñerî iridea wajare béomakû irimasîbiridero âârîbú. Irasirîro iri dorederosûta paía bojoriku Marîpu iûrô waimurârê wêjê soepeorire irinakeremakû, masaka ñerî iridea wajare béomakû irimasîbiridero âârîbú. ïgûsârê Marîpu iûrô ôârâ âârîmakû irimasîbiridero âârîbú.

² Iri dorerî masakare ôârâ âârîmakû

irimasîmakû, suñarôta waimurâ wêjê soepeorî merâta ïgûsâ ñerî iridea wajare béosûbonerâ âârimâ. “Waja opamerâ âârâ”, ârî gûñabonerâ âârimâ. Irasirîrâ, Marîpu iûrô ïgûsâ waimurâ wêjê soepeorire pirikôâbonerâ âârimâ. ³ Âsû gapu ââridero âârîbú. Marîpu, bojoriku ïgûsâ waimurârê wêjê soepeodea merâ ïgûsâ ñerô irideare gûñamakû iridi âârimî. ⁴ Irasirîrâ wekuaya dí, cabraya dí merâ marî ñerî iridea wajare neô béomasíbea.

⁵ Irasirîgu Cristo i nikûguere aariburo dupiyuro ïgû Pagure âsû ârîdi âârimî:

Mu iûrô ïgûsâ waimurârê wêjê soepeorire, gajino ïgûsâ murê sîrîdere gâamebea. Irasirîgu yure dupukugu deyoamakû irigukoa, ïgûsâ ñerô iridea waja ïgûsârê boabosadoregu.

⁶ Masaka ïgûsâ ñerô irideare kâtidoreduarâ, mu iûrô ïgûsâ waimurârê wêjê soepeorire, gajino ïgûsâ murê sîrîdere usuyari merâ îabea.

⁷ Irasirîgu yu âsû ârîbu: “Mu, yu Opu âârâ. Irasirîgu mûya werenîrî gojadea pûgue gojaderosûta mu gâamerîrê irigu waagura”, ârîdi âârimî Cristo ïgû Pagure.^x

⁸ Irîre ârîgû, ire ârîpuroridi âârimî Marîpure: “Mu iûrô ïgûsâ waimurârê wêjê soepeorire, gajino ïgûsâ murê sîrîdere gâamebea. ïgûsâ irasû iririre usuyari merâ îabea”, ârîdi âârimî Marîpu dorederosû ïgûsâ irikeremakû. ⁹ Puru âsû ârînemodi âârimî: “Mu, yu Opu âârâ. Irasirîgu mu gâamerîrê irigu waagura”, ârîdi âârimî. Irasirîgu Marîpu ïgû masakare waimurârê wêjê soepeodoredeare béodi âârimî. Irîre béogu: “Cristo boarî merâ gapu masakare ïgûsâ ñerî iridea wajare taugura”, ârî werepîdi âârimî.

¹⁰ Jesucristo, Marîpu gâamederosûta ïgû basita Marîpure wiadi âârimî, marî âârîpererârê suñarôta boabosagu. Irasirîgu ïgû boarî merâ Marîpu marîrê

^x 10.7 Sal 40.6-8

igūyarā ōārā, waja opamerā āārīmakū iridi āārīmí.

¹¹ Āārīpererinurī Marīpu iūrō judío masaka paífa waimurārē wējē soepeoníkōāma. Irasirikeremakū, marī ñerī iridea wajare neō béomakū irimasībea. ¹² Jesucristo gapu suñarōta marīrē boabosadi āārīmí, marī ñerī iridea wajare béobu. Irire irasiri odo, ūmugasigue Marīpu diaye gapu doadi āārīmí marī Opu āārīgū. ¹³ Iroguere doagu, igūrē iāturirārē Marīpu tarinugābosaburire yúgu yámi. ¹⁴ Igūta suñarōta boari merā igūyarārē ōārā, waja opamerā āārīnīmakū iridi āārīmí. ¹⁵ Jesucristo irasū irideare Ōāgū deyomarīgū marīrē: “Irasūta āārā”, ārī masīmakū yámi. Āsū ārī weredi āārīmí:

¹⁶ Musā Opu āsū ārīmi: “Purūguere yaarārē āsū ārī weregura: ‘Yu dorerire igūsārē iriduamakū irigukoa. Yu dorerire gūña pémasīmakū irigukoa’.”^y

¹⁷ Idere ārīnemomi: “Igūsā ñerō irideare dupaturi neō gūñanemobirikoa”, ārīmi, ārī weredi āārīmí Ōāgū deyomarīgū.^z

¹⁸ Irasirirā marī ñerī irideare Marīpu kātisūnerā āārā. Dupaturi marī ñerī iridea wajare waimurā wējē soepeerire gāāmenemobea.

**Marīpu āārīrógue ñajārā
irirosū marīya āārīburire igūrē
sērērō gāāmea, ārī gojadea**

¹⁹ Irasirirā dapagorare marī ūmugasigue Marīpuya wiigue igū āārīrī taribugorague ñajārā irirosū gūiro marīrō igūrē diaye sērēmasīa. Jesucristo marīrē boabosagu dí béodea merā irasirimasīa. ²⁰ Jesucristo boaburi dupiyuro Marīpu āārīrī taribugoraguere paífa opu dita iri taribu makāpuro kāmūtari gasiroke tariñajādi āārīmí, masakaya āārīburire Marīpūre sērēbosabu. Jesucristo gapu igū boadea merā Marīpu merā marī ōārō āārīrīrē kāmūtadeare béodi āārīmí. Irasirirā

dapagorare marī Jesucristo marīrē boabosadea merā Marīpu āārīrógue ñajārā irirosū marīya āārīburire Marīpūre diaye sērēmasīa. ²¹ Jesucristo paífa opu nemorō paí āārīgū Marīpu āārīrógue marīya āārīburire sērēbosagu āārīmi. Iroguere igū marīrē Marīpuyarārē ōārō doregu āārīmi. ²² Irasirirā diaye gūñarī merā, buremurirē neō piriō marīrō merā Marīpu āārīrógue ñajārā irirosū marī igūrē diaye sērērō gāāmea. Cristo igū boadea merā marīrē waja opamerā āārīmakū iridi āārīmí: “Ñerī iridea waja, waja oparā āārā gua”, ārī neō gūñarikunemobirikōāburo, ārīgū. Irasirirā garari marīrī deko merā marīya dupure túkoenerā irirosū Marīpu iūrō ōārā āārā. ²³ Marīpu marīrē: “Taugura”, ārīderosūta irigukumi. Irasirirā marīrē igū ārīdeare buremupuroriderosūta piriō marīrō ōārō usuyari merā buremuwāgānīkōārā! ²⁴ Gajirā Jesúre buremurādere gūñarā! Irasirirā gāme iritamurā! Gāme maīrī merā ōārō irirā! ²⁵ Piriō marīrō merā Marīpuyare nerē buerā! Surāyeri marī merā nerē buemerā irirosū iribirikōārā! Marī Opu i nikūguere dupaturi aariburo mérō duyāa. Irasirirā irire masīrā, gāme iritamurō gāāmea igūrē buremunemomurā.

²⁶ Marīpu marīrē Jesúya kerere: “Diayeta āārā”, ārī masīmakū iridero puru, marī ñerī iriduare piriō marīrō iriwāgānīkōārā, marī ñerō iridea waja Jesucristo igū boadea merā marīrē taudeare béobukoa. Irire béomakū, dupaturi igū marīrē boabosari neō máa. ²⁷ Marī igū taudeare béomakū iāgū, Marīpu āārīpererā igūrē iāturirārē buro wajamoāgū, marīdere igūsā merā perebiri peamegue béogukumi. Irasirirā marīrē gajirā igūyare béonerā merā igū wajamoāburire buro gūiri merā āārībukoa. ²⁸ Iripoeque marā Moisés dorerire tarinugāgūrē wajamoānerā āārīmā. Igū ñerō irideare pērā, o urerā iā, igūrē weresādero puru, Marīpu

^y 10.16 Jer 31.33 ^z 10.17 Jer 31.34

dorederosüta neö bopoñarí merā iārō marīrō īgūrē wējēnerā āārímá. ²⁹¿Naásū gūñarí musā? Īgūrē wajamoādero nemorō Marīpu magūrē iaturigunorē buro wajamoāgukumi. Īgū magūya dí béodea merā Marīpu marīrē: “Ōārā, waja opamerā āāríma”, ārī iādi āārímí. Iripoegue irire werepídí āārímí. Irasirigu Jesucristoya dí béodeare: “Wajamáa”, ārīrārē, Ōāgū deyomarīgūrē Marīpu marīrē maīrīrē masímakū irigure ñerō werenírārē buro wajamoāgukumi.

³⁰Marī Opu ārīdeare masía marí. Āsū ārīdi āārímí: “Yu āārā, waja oparārē wajamoābu. Īgūsā ñerí iridea waja īgūsārē wajamoāgura”, ārīdi āārímí. Āsū ārīnemodi āārímí doja: “Yaará iririre iāgū, īgūsārē diayemarē irigura”, ārīdi āārímí. ³¹Marīpu okanīgū masakare wajamoāñi buro goeri āārā.

³²Musā iripoegue āārīdeare gūñaka! Marīpu musārē Jesucristoya kerere masīnugāmakū iridero puru, gajirā musārē ñerō tarimakū irinerā āārímá. Irasirikeremakū, musā gapu īgūrē buremurirē neö piribirinerā āārībú.

³³Masaka iūrō gajirā surāyeri musārē ñerō werení, ñerō iribiranerā āārímá. Gajipoe musā merāmarārē gajirā ñerō iribiramakū iārā, īgūsārē béobiri, musāde īgūsā merā ñerō iribirasūnerā āārībú. ³⁴Surāyeri musā merāmarā peresugue āārīmakū iārā, bopoñarí merā iā, īgūsārē iritamunerā āārībú. Gajirā musāyare ēmakeremakū, usuyari merā: “Ōārokoo”, ārīnerā āārībú. I nikūma nemorō ōārī perebiriburire ūmagasiguere musā opaburire masīnerā āārībú. Irasirirā musā oparire īgūsā ēmamakū, bujawerebirinerā āārībú.

³⁵Irasirirā Jesucristore gūñaturaníkōāka! Īgūrē buremurirē neö piribirikōāka! Īgūrē buremurā, wárí ōārīrē wajatarākoa.

³⁶Musārē ōārō gūñaturari merā Marīpu gāāmerirē iriníkōārō gāāmea. Irasirirā, īgū: “Ōārīrē sīgura”, ārīdeare oparākoa.

³⁷Marīpu āsū ārīdi āārímí īgūya werenírí gojadea pūgue:

Mérō duyāa yu iriudi i ūmuguerē dupaturi aariburo. Yooboro marīrō ejagukumi.

³⁸Īgūrē buremurārē: “Ōārō irirā, yaará āāríma”, ārī iāa. Yu merā āārīnīkōārākuma. Īgūrē buremurirē pirirā gapure suyubirikoo, ārīdi āārímí Marīpu.^a

³⁹Marī gapu īgūrē buremurirē pirirā irirosū āārībea. Irasirirā perebiri peamegue waamurā āārībea. Marí Jesucristore buremua. Irasirirā īgū taunerā, īgū puro waamurā āārā.

Marīpure buremurimarē gojadea

11 ¹Marīpure buremurā: “Īgū marīrē: “Ōārīrē sīgura”, ārīdeare diayeta sīgukumi”, ārī buremua. Irire iābirikererā, iārā irirosū: “Diayeta āārā, īgū ārīdeare oparākoa”, ārī buremua. ²Iripoeguere marí ñekūsāmarā īgūrē buremumakū, īgūsārē: “Ōārā āāríma”, ārī iādi āārímí.

³Marīpure buremurí merā: “Īgū werenírí merā i ūmuma āārīpereri āārīmakū iridi āārímí. Irasirigu iro dupiyuro neö marīdeare i ūmumarē āārīpereri marí dapagora iārīrē iridi āārímí”, ārī masía.

⁴Iripoeguemu Abel Marīpure buremusiā, īgū iūrō oveja majīgūrē wējē soepeogu, īgū tīgū Caín sídea nemorō sídi āārímí. Marīpu, Abel īgūrē buremurirē iāgū, īgū sídeare: “Ōāgorāa”, ārīdi āārímí. Irasirigu īgūrē: “Ōāgū āārímí”, ārī iādi āārímí. Abel iripoegue boadi āārīkeremakū, īgū Marīpure buremurí merā irideare marīde gūñāa. Irasirirā īgū buremuderosüta marīdere Marīpure buremurō gāāmea.

⁵Enoc Marīpure buremusiā, boabiridi āārímí. Īgū boabirikeremakū, Marīpu īgūrē āīmuriākōadi āārímí. Masaka īgūrē āmakererā, neö bokabirinerā āārímá. Marīpuya werenírí gojadea pūgue āsū ārī gojasüdero āārībú: “Marīpu Enorē āīmuriaburi dupiyuro

^a 10.38 Hab 2.3-4

usuyari merā iādi āārīmí”. ⁶Marīpure marī buremumerā iğūrē usuyamakū irimasībea. Iğūrē sērēgūno: “Diayeta iğū Marīpugora āārīmi”, āri gūnarō gāamea. “Marī iğūrē buremuri merā sērērīrē ōārō pémi”, āri gūnarō gāamea. Marī irire gūnamerā iğūrē sērēmasībea.

⁷Noé Marīpure buremusiā, Marīpu iğūrē: “Mū neō iābiridea merā i nikū marārē iğūsā yure buremubiri waja buro wajamoāgura”, ārideare buremudi āārīmí. Irasirigu, Marīpu dorederosūta wādiru doódiru iridi āārīmí, iğūyarā merā dia mirīburire taribu. Marīpure buremusiā, i nikū marārē iğūsā iğūrē buremubirire masīmakū iridi āārīmí. Marīpu, iğūrē buremumakū: “Ōāgū āārīmí”, āri iādi āārīmí.

⁸Abraham Marīpure buremusiā: “Gaji nikū yū murē sīburi nikūgue waaka!” ārimakū pégu, iğūrē yūjudi āārīmí. “Iroque waagū irikoa”, ārimasībirikeregu, iğūya nikūrē wiriwāgādi āārīmí. ⁹Marīpu iğūrē: “Iri nikūrē sīgura”, ārideare buremugū, iri nikūgue eja, āārimejājadi āārīmí. Iro āārimejājakeregu, gaji nikūmū irirosū suri gasiri merā iridea wiiri merā naaunadi āārīmí murārō āārībirisiā. Marīpu iğū magū Isaare, iğū parāmi Jacore: “Iri nikūrē sīgura musādere”, ārimakū, iğūsāde Abraham irirosūta iri nikūgue naaunanerā āārīmā. ¹⁰Abraham iri nikūrē naagū, makārī iribiridi āārīmí. Gaji makāgue Marīpu āārīrī makāgue ūmugasigue iğū waaburire yūgu iridi āārīmí. Iri makā Marīpu iridea makā neō perebiri makā āārā.

¹¹Abraham marāpo Sara pūrā marīdeo Marīpure buremusiā, búrogora āārīkeregō: “Marīpu ārīderosūta yure irīgukumi”, āri buremuri merā pūrākudeo āārīmō. ¹²Irasirigu Abraham buğurogora āārīkeregū, Sara merā majīgūrē pūrākudi āārīmí. Iğū parāmerā āārīturiarā wārā āārīnerā āārīmā. Neñukārē, ĩmipa yerire keo bokatiūña marīrō irirosū iğūsārē keo bokatiūmasiña maa.

¹³Āārīpererā, Marīpu iğūsārē: “Sīgura”, ārideare neō opamerāgue

boanerā āārīmā. Irire opabirikererā, gūñaturari merā: “Marīpu iğū ārīderosūta pūrugue sīgukumi guare”, āri, iğūrē buremunīkōānerā āārīmā. Irasirirā gajirārē: “Gaji nikū marā irirosū i nikūgue naarā dita āārā”, āri werenerā āārīmā. ¹⁴Iğūsā irirosūta irire ārīrāno, gaji nikū, iğūsāya nikū āārīburire āmarā yāma. Irire ōārō masiā marī. ¹⁵Marī ñekūsāmarā: “Gaji nikū marā āārā”, ārīrā, iğūsā béowāgādea nikūrē gūñabirinerā āārīmā. Irasū āri gūnarā, goedujaakōābonerā āārīmā. ¹⁶I nikū nemorō ūmugasigue ōārī nikū gapure: “Buro waaduakoa”, āri gūñanerā āārīmā. Irasirigu Marīpu iğūsā iğūrē: “Gua Opū āārīmí”, ārimakū pégu, gūyasīrīrī marīrō: “Iğūsā Opū āārā”, ārīdi āārīmí. Iğū puro iğūsāya makā āārīburore āmubosasiadi āārīmí.

¹⁷Marīpu Abrahārē: “¿Diayeta yure buremugū yāri?” āri gūñagū, iğūrē: “Yū ĩūrō mū magū Isaare wējē soepeokal” ārīdi āārīmí. Abraham gapū Marīpure buremusiā: “Neō yū magū sugū āārīgūrē wējē soepeobirikoa”, ārībiridi āārīmí. ¹⁸Iro dupiyurogue Marīpu iğūrē: “Mū magū Isaac merā mū parāmerā āārīturiarārē opagukoa”, ārīsūdi āārīkeregū, Abraham Marīpure: “Yū magūrē neō wējē soepeobirikoa”, ārībiridi āārīmí. ¹⁹Abraham: “Marīpu iğū turari merā boanerārē masūmasiā, yū magūrē wējēkeremakū, masūgukumi”, āri gūñadi āārīmí. Irasirigu, Marīpu Abrahārē kāmutagu: “Mū magūrē wējēbirikōāka!” ārīdi āārīmí. Irasirirā ire masiā. Abraham iğū magūrē boadigue masādi irirosū dupaturī opadi āārīmí.

²⁰Isaac Marīpure buremusiā, iğū pūrā Jacore, Esaúre: “Pūrugue Marīpu musārē ōārō irīgukumi”, ārīdi āārīmí.

²¹Jacob Marīpure buremusiā, iğū boaburo dupiyurogā iğū tuadi merā tuawāgānūgāja, Marīpure sērē buremudi āārīmí. Irasirigu iğū magū José pūrārē: “Marīpu musārē ōārō iritamuburo”, ārīdi āārīmí.

²²José Marīpure buremusiā, iğū boaburo dupiyurogā iğū pūrārē āsū

ārī weredi āārīmī: “Marī parāmerā āārīturiarā Egiptogue āārīrā puru wirirākuma”, ārīdi āārīmī. “Irore wirirā, yaa gōārīrē āīaburo, īgūsā ejari nikūgue yāamurā”, ārīdi āārīmī.

²³ Moisés pagusāmarā Marīpure buremusiā, Moisés deyoaderō puru, īgū ōāgū āārīmakū īārā, urerā abegora īgūrē duripīnerā āārīmā. Egipto marā opu: “Israel bumarā majīrā ūmarē wējēburo”, ārī doregu āārīdi āārīmī. Moisés pagusāmarā gapu: “Marīpu marīrē iritamugukumi”, ārī gūñarā, iri dorerire gūiri marīrō tarinugānerā āārīmā. ²⁴ Puru Moisés Egipto marā opu magō masūdi āārīkeregu, Marīpure buremusiā: “Igo magū āārīmī”, īgūsā ārīmakū péduabirīdi āārīmī. ²⁵ Āsū gapu iriduadi āārīmī. Marīpuyarā Israel bumarā merā ñerō tariduadi āārīmī. Egipto marā merā wāri opakeregu, īgūsā merā āārīduabirīdi āārīmī. Īgūsā ñerī iriri gapu iriduabirīdi āārīmī. ²⁶ Irasirigu ñerō tarikeregu, Egipto marā opari nemorō Cristo Marīpu iriubuyarā merā ñerō tariburire suyudi āārīmī. Pūrugue Marīpu īgūrē ōārīrē sīburi masīgū, īgūsā merā ñerō tariduadi āārīmī. ²⁷ Moisés Marīpure buremusiā, Egipto marā opu īgū merā guamakū iāgu: “Marīpu yure iritamugukumi”, ārī, irore āārīdi gūiri marīrō wirīdi āārīmī. Irasirigu Marīpu deyomarīgūrē iāgū irirosū īgū: “Marīpu iritamurī merā āsū irīgura”, ārīrīrē neō gorawayuro marīrō irīdi āārīmī.

²⁸ Moisés Marīpure buremusiā, Israel bumarārē Egiptogue āārīrārē āīwiuburi dupiyuro pascua wāikuri bosenu iripurorīdi āārīmī. Irasirigu Marīpu dorederosūta Moisés Israel bumarārē oveja majīrārē wējēdore, īgūsāya dī merā makāpurorire wūkādoredī āārīmī. Irīre iāgū, Marīpure wereboegu Egipto marā masā tīrā ūmarē wējēgū, Israel bumarā masā tīrā gapure wējēbirīdi āārīmī. ²⁹ Israel bumarā Marīpure buremusiā, dia wādiya deko diiadiya deko dukawanugādea maa bojoñajāri maarē taribujanerā āārīmā. Īgūsā

irasū taribujamakū īārā, Egipto marā gapu īgūsārē tuya taribujanerā, mirī boakōānerā āārīmā.

³⁰ Israel bumarā Marīpure buremusiā, Jericó turoma sārīrōrē ūtā majīrī merā iridea sārīrōrē su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejarinurī iri makārē īgūsā gāmegorodero puru, iri sārīrō meēmejāderō āārībū. ³¹ Iro dupiyuro iri makāmo ūma merā ñerō irideo, Rahab wāikugo Marīpure buremusiā, Israel bumarā iri makārē iāduriā ejarārē iritamudeo āārīmō. Irasirigo iri makā marā Marīpu dorerire tarinugārā merā boabirideo āārīmō.

³² ĪÑeēnorē werenemogukuri yu? Gajirā Marīpure buremurā: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel irideare, irasū āārīmakū Marīpuya kerere weredupiyunerā irideare weregu, werepeobiribukoa. ³³ Īgūsā Marīpure buremusiā, gaji nikūgue āārīrī makārī marārē gāmewējē, tarinugānerā āārīmā. Īgūsāyarā masakare diaye dorenerā āārīmā. Marīpu: “Musārē ōārō iritamugura”, ārīderosūta īgūsārē ōārō iritamudi āārīmī. Ēōkayea īgūsārē baabonerārē disirire biamakū inīnerā āārīmā. ³⁴ Surāyeri peame buro asirogue béosūkererā, ūjūbirīnerā āārīmā. Gajirā, sareri majīrī merā sare wējēduamakū, tarīnerā āārīmā. Turamerā āārīkererā, Marīpure buremusiā, turarā waanerā āārīmā. Irasirirā gaji nikū marā īgūsārē iāturiarē gāmewējē tarinugānerā āārīmā. ³⁵ Surāyeri nome īgūsāyarā boanerāgue dupaturi okamakū iānerā āārīmā.

Gajirā Marīpure īgūsā buremurīrē piriduabiri waja peresugue buro ñerō iribirari merā boanerā āārīmā. Īgūsā purugue masā, Marīpu merā ūmugasigue ōārō āārīburire gāāmesīā, īgūrē buremurīrē piriduabirīnerā āārīmā. ³⁶ Gajirā Marīpure buremurā, buridari merā buro tārāsūnerā āārīmā. Gajirā īgūsāya guburi, mojōrīrē kōme dari merā sua, peresugue biadobosūnerā āārīmā. ³⁷ Gajirā ūtāyeri merā dea wējēsūnerā āārīmā. Gajirā īgūsāya

dupure wiiriro merā wiritá wējēsūnerā āārīmá. Gajirā sari merā majirí merā wējēsūnerā āārīmá. Gajirā surí marírā, oveja gasiri, cabra gasiri merā suríkura waagorenanerā āārīmá. Buro boporo tarinerā āārīmá. ³⁸I nikūgue āārikererā, i nikū marā ñerā irirosū neō āārībirinerā āārīmá. Ōārā āārīnerā āārīmá. Surāyeri wiiri marírā, masaka marírōgue, ūtāyukugue waagorenanerā āārīmá. Ūtāyukugue āārírí goberigüe, yebague āārírí goberiguedere kārīgorenanerā āārīmá. ³⁹Marīpu īgūrē būremurārē āārīpererārē: “Ōārō yáma”, ārí īādi āārímí. Īgūrē ōārō būremukererā, īgū āārīpereri īgūsārē: “Āsū irigura”, ārideare īgūsā boaburi dupiyuro bokabirinerā āārīmá dapa. ⁴⁰Marīpu āsū ārí gūñasiadi āārímí: “Īgūsārē, purugue marā yure būremurādere suro merā yu merā ōārō āārīmākū irigura”, āridi āārímí. Īgū ārīderosūta irigukumi. Irasiriro īgū iro dupiyuro iridero nemorō, īgū Jesucristo merā iridea īgūsārē, maridere ōatariro āārīrokoka.

**Jesúre iākūī gūñanídorerimarē
gojadea**

12 ¹Iripoegue marā wārā yu werenerā īgūsā iridea merā īgūsā Marīpure būremurírē ĩmunerā āārīmá. Irasirirā marí, īgūsā īānīgāmegorosūrā irirosū sugū ūma birarimasū ōārō ūmaduagu āārīpereri nukūrírē pirirosū, ōārō iriduarā āārīpereri ñerō iririre pirirosū gāamea. Irire pirirā, Marīpu gāāmederosūta ōārī gapure gūñaturari merā iriwāgānīkōārō gāamea. ²Irasirirā Jesúre iākūī gūñanīkōārā! Īgūta marírē Marīpure būremunugāmakū iridi, marírē pirirosū marírō īgūrē būremuwāgānīkōāmakū irigu āārímí. Buro poyari merā ñegū irirosū curusague boagu, guyasirībodi āārīkeregū, īgū purugue usuyaburire masísā, guyasirībidi āārímí. Masā mūrīadero puru, dorebu Marīpu diaye gapu doadi āārímí.

³Irasirirā Jesús waadeare gūñaka! Ñerā īgūrē buro ñerō tarimakū irinerā āārīmá. Irasirirā musāde ñerō tarirā, ōārō yujupūraku, pirirosū marírō īgūrē gūñaturanīkōāka! ⁴Ñerā ñerírē iridorerire musā tarinugāduamakū īārā, musārē wējēñabema dapa. ⁵¿Marīpu musārē īgū purārē weredeare katiakōārī? Īgūya werenírí gojadea pūgue āsū āridi āārímí:

Yu magū, yu mu Opu, mūrē ōārō iriburo, ārīgū, wajamoārírē pémasika! Mūrē: “Ñerírē irópata irika!” ārīmākū pégu, bujawerebirikōāka!

⁶Āsū āārā. Yu maírārē: “Ñerírē irimerāta!” ārí, pūrírō páro irirosū werea. Yu purā āārīpererārē wajamoāa ōārō iridoregu, āridi āārímí.^b

⁷Marīpu musārē wajamoāmakū īārā, īgūrē ōārō yujuka! Sugū pagu īgū magū ñerō irimakū īāgū, īgūrē wajamoākumi. Irasūta Marīpu, marí ñerō irimakū īāgū, marírē īgū purārē pūrírō páro irirosū weregukumi ōārō iriburo, ārīgū. ⁸Marīpu āārīpererā īgū purārē īgūsā ñerō iridea waja pūrírō páro irirosū weremí. Īgū werebirimakū, musā īgū purā āārībiribukoa. Pagu marírā, ñerō irisīā bokasūnerā irirosū āārībukoa. ⁹Marí majirā āārīmākū, marí pagusāmarā marí ñerō iriri waja pūrírō páro irirosū weremākū, īgūsārē būremuba. Irasirirā marí pagusāmarārē būremurí merā yujuro nemorō, Marīpu ūmugasigüe āārīgūrē būremurí merā ōārō yujuro gāamea. Īgūrē būremurā, īgū merā ōārō āārīrākoa. ¹⁰Marí ñerō irimakū, marí pagusāmarā īgūsā gāāmerōsū yoabirípoe wajamoāma. Marīpu gapu diayema merā wajamoāmi, marírē īgū irirosū ōārā āārīmākū irigu. ¹¹Diayeta āārā. Marīpu marírē wajamoāmakū, usuyabea. Marí bujawerekererā, īgū marírē wajamoādero puru, marí īgūrē ōārō yujurā, diayema iririre iri, īgū merā siñajārī oparākoa.

**Marīpu werenírírē péduabirimākū
goigorāa marírē, ārí gojadea**

¹²Irasirirā musā Marīpure būremuturamerā āārībirikōāka! Īgūrē

^b 12.6 Job 5.17; Pr 3.11-12

ôârô gũñaturanemoka! Ĩgũyare piri
marĩrô ôârô iritũyaka! ¹³Ôârô diayema
irika! Gajirã Marĩpũre gũñaturamerã,
musã irisirimakũ ĩãkũĩrã, gũñaturari
merã ĩgũyare iritũyarãkuma.

¹⁴Āārĩpererã masaka merã gãmekẽãrô
marĩrô ôârô āārĩrikuka! Ñerô iri
marĩrô āārĩka! Ñerĩ marĩrã dita marĩ
Opũ Jesucristore ĩārãkuma. ¹⁵Ôârô
pemasĩka! Marĩpũ musãrẽ iritamurĩrẽ:
“Gãamebirikoa”, ārĩbirikôaka! Ñerĩ
tã puri masã, ôârĩ oterĩ gapũre
poyanorẽrokoa. Musãde ñerĩrẽ irirã,
gajirãrẽ poyanorẽrãkoa. Irasirirã
ñerĩrẽ iribirikôaka! ¹⁶Sugũ ĩgũ marãpo
āārĩbeo merã, neõ sugo ĩgo marãpũ
āārĩbi merã ñerô iribirikôãburo.
Marĩpũyadere gãamemerã irirosũ
neõ āārĩbirikôaka! Iripoeguemu Esau
Marĩpũyare gãamebiridi āārĩmĩ. ĩgũ
masã tĩgũ āārĩsĩã, ĩgũ pagũyare ĩgũ
boadero purũ opabu āārĩkeregũ, sunũ
bũro waboa, baari merã ĩgũ pagũmurẽ
ĩgũ opabodeare gorawayudi āārĩmĩ.
¹⁷ĩgũ irasiridero purũ waadeare masĩa
musã. Esau, ĩgũ pagũ ĩgũrẽ: “Yũ sibusi
merã ôârô āārĩgukoa”, ārĩburire
pẽduakeremakũ, ĩgũ pagũ gapũ ĩgũrẽ:
“Mũ pagũmurẽ sisiabu irire”, ārĩdi
āārĩmĩ. ĩgũ irasũ ārĩmakũ pẽgu, Esau
bũro oreri merã ĩgũ pagure: “Sĩka yure!”
ārĩ sērẽkeregũ, ĩgũ pagũ ĩgũrẽ sĩmakũ
neõ irimasĩbiridi āārĩmĩ.

¹⁸Marĩpũ ĩgũ dorerire Moisẽre
pĩmakũguere marĩ ñekũsãmarã Israel
bumarã Marĩpũ āārĩrôgue ejanugãmakũ
goeogoradero āārĩbũ. Dapagorare
musã gapure irasũ āārĩbea. Marĩpũ ĩgũ
dorerire Moisẽre pĩgu, Sinaĩ wãĩkudi
ũtãũgue āārĩdi āārĩmĩ. Irasiriro
irogue ĩgũsã ejanugãburipoe iri
ũtãũguere peame bũro ũjãrô, naĩũãrô,
ĩĩmikãyebori, mirũ bũro wẽjãpuro
āārĩdero āārĩbũ. ¹⁹⁻²⁰Irogue puridiru
bũro busumakũ pẽnẽrã āārĩmĩ. Purũ
Marĩpũ ĩgũsãrẽ werenĩmakũ pẽnẽrã
āārĩmã. Marĩpũ goero merã ãsũ ārĩdi
āārĩmĩ ĩgũsãrẽ: “Iri ũtãũrẽ ñapeorãnorẽ
ũtãyeri merã dea wẽjẽka, o sari
majĩ merã sare wẽjẽka!” ārĩdi āārĩmĩ.

“Waimurãdere irasũta irika!” ārĩdi
āārĩmĩ. ĩgũ irasũ ārĩ werenĩmakũ pẽrã,
gũiri merã Moisẽre: “Iropata gũare
wereburo”, ārĩ, bũro sērẽnerã āārĩmã.
²¹Moisẽs āārĩpererẽ ĩtãũguere
goero āārĩrĩrẽ ĩãgũ: “Bũro gũiri merã
naradagu yãa”, ārĩdi āārĩmĩ.

²²Musã gapũ iripoegue marã Sinaĩ
wãĩkudi ũtãũgue ejanugãnerã irirosũ
āārĩbea. ũmũgasigue Marĩpũ āārĩrôgue
Sion wãĩkudi ũtãũgue murĩjarosũ
diaye ĩgũ merã werenĩmasĩa. Irogue
Marĩpũ okanĩgũya makã, Jerusalẽn
wãĩkuri makã āārã. Irogue Marĩpũre
wereboerã wãrãgora āārĩma. ²³ĩgũsã
ũũyari merã nerẽrã, Marĩpũre: “Ôatarĩa
mũ”, ārĩ bũremuma. Irogue Marĩpũ
pũrãde ũmũgasima gojadea pũgueta
ĩgũsã wãĩrẽ gojatũsũnerã nerẽma.
Marĩpũ āārĩpererã iririre: “I gapũ ôãa, i
gapũ ôãbea”, ārĩ weregũ āārĩmĩ. Marĩde
ĩgũ merã ôârô āārã. Irasirirã irogue
marã merã nerẽrãsũta āārã. Marĩpũ
ĩgũsãrẽta ñerĩ opamerã āārĩmakũ
irisiadi āārĩmĩ. ²⁴Marĩ Jesũre bũremurã
āārã. Iripoegue Marĩpũ marĩrẽ: “Ôârô
irigũra”, ārĩ werepĩdi āārĩmĩ. ĩgũ irasũ
ārĩ werepĩderosũta Jesũs iridi āārĩmĩ.
ĩgũya díre bẽo boadea merã marĩrẽ
taudi āārĩmĩ. Iripoeguemu Abel ĩgũya dí
bẽodeare ĩãgũ, Marĩpũ ĩgũrẽ wẽjẽdire
wajamõadi āārĩmĩ. Jesucristoya dí
bẽodea gapure ĩãgũ, marĩrẽ wãĩ
opamerã āārĩmakũ iridi āārĩmĩ. Irasiriro
Cristo dí bẽodea, Abel dí bẽodea nemorõ
wajakũa.

²⁵Irasirirã ôârô pemasĩka!
Marĩpũyare weregũre pẽduamerã
irirosũ āārĩbirikôaka! Iripoegue i
nikũmũ Moisẽs Marĩpũyare weremakũ
pẽrã, wãrã irire pẽduabirinerã
āārĩmã. ĩgũsã irire pẽduabirideja waja
Marĩpũ ĩgũsãrẽ wajamõadi āārĩmĩ.
ĩgũsã nemorõ Cristore pẽduamerã
gapure bũro wajamõagũkumi. Cristo
ũmũgasiguemu Marĩpũyare weregũ
āārĩmĩ. ²⁶Iripoegue Marĩpũ ĩgũ dorerire
Moisẽre pĩgu, ĩgũ werenĩrĩ merã nikũ
ñomemakũ iridi āārĩmĩ. Dapagorare ãsũ
ārĩmĩ: “Sunũ i nikũ ñomemakũ irigũ,

suñarôta gajino irinemogura. I nikû dita ñomemakû iribi meta ãârîgukoa. Ñmugasiguedere ñomemakû irigura”, ãârîmi. ²⁷“Sun û i nikû ñomemakû irigû, suñarôta gajino irinemogura”, ãârîgû: “Ãârîpereri yû irideare béogukoa”, ãârîgû yâmi. Îgûyarârê doregu ãârîrî gapure béobirikumi. Irasiriro îgû irideare béomakû, îgûyarârê doregu ãârîrî dita dujarokoa. ²⁸Marîpu îgûyarârê dorerogue marîrê îgû merâ ãârîmakû irigukumi. Irasirirâ îgûyarârê doregu ãârîrîrê béosûbirimakû iârâ, Marîpure: “Mû merâ usuyâa”, ãârîrô gâamea. Irasirirâ buremurî, goepeyaro merâ îgûyare iritayaro gâamea. Irasû irirâ, marî îgûrê usuyamakû irirâkoa. ²⁹Peame ñjûrô goerosû Marîpu goero wajamoâgû ãârîmi. Irasirirâ îgûrê goepeyaro merâ buremurâ!

**Marîpu suyuri ditare iriro
gâamea, ãrî gojadea**

13 ¹Marî Jesucristore buremurâ sugû pûrâ irirosû ãârâ. Irasirirâ gâme maîrîrê neô piribirikôaka! ²Musâ puro ejarârê ôârô merâ musâya wiirigue ñajâridoreka! Irire kâtibirikôaka! Iripoegue gajirâ irasirirâ, Marîpure wereboerârê îgûsâya wiigue ñajâdorenerâ ãârîmâ. “Marîpure wereboerâ ãârîmâ”, ãrîmasîbirinerâ ãârîmâ.

³Peresugue ãârîrîrê bopoñarî merâ gûñaka! Îgûsâ merâ peresugue ãârîrâ irirosû péñaka! Gajirâ ñerô tarirâdere bopoñarî merâ gûñaka! Îgûsâ merâ musâde ñerô tarirâ irirosû péñaka! Iritamuka îgûsârê!

⁴Ãârîpererâ marâpokurâ, marâpukurâ gâme goepeyari merâ iâburo. Ñma îgûsâ marâposâ nome merâ ôârô ãârîrikuburo. Nomedê îgûsâ marâpusâmarâ merâ ôârô ãârîrikuburo. Marâpu marîrâ, marâpukurâde gajirâ ñma merâ ñerô irimakû iâgû, marâpo marîrâ, marâpokurâde gajirâ nome merâ ñerô irimakû iâgû, Marîpu îgûsârê wajamoâgukumi.

⁵Niyerure maîbirikôaka! Musâ opari merâ usuyaka! Marîpu ãsû ãrîdi ãârîmî: “Musârê neô béobirikoa. Musâ merâ ãârîñîgukoa musârê iritamubu”, ãrîdi ãârîmî. ⁶Irasirirâ gûñaturari merâ ãsû ãrî masîa:

Marî Opû yûre iritamugû ãârîmî.

Neô sugû masakû yûre ñerô iriduare gübea, ãrî masîa.^c

⁷Musârê ôârô siu, Marîpuya kerere werenerârê gûñaka! Îgûsâ okaro bokatiûrô ôârô ãârîrikudeare gûñaka! Irasû gûñarâ, Jesucristore îgûsâ buremuderosûta musâde buremuka!

⁸Jesucristo marîrê iritamugû, neô gorawayubirikumi. Iripoegue, dapagoradere, puruguedere îgû ãârîderosûta ãârîñîkôagukumi. ⁹Gajirâ gajirosû buerire pénemobirikôaka, Marîpuya diayema buerire béori, ãrîrâ! Îgûsâ marîrê: “Ire baaka! I gapure baabirikôaka!” ãrî buemoâmakôama. Iri buerire tuyamakû marîrê iritamubea. Marîpuyare marîrê gûñaturamakû iribea. Marîpu dita îgû marîrê maîrî merâ marîrê gûñaturamakû yâmi.

¹⁰Iripoegue Marîpuya wiigue paía waimurârê wêjê soeponerâ ãârîmâ. Irasirikererâ, iri merâ masakare îgûsâ ñerô iridea wajare neô taumasîbirinerâ ãârîmâ. Jesucristo gapû îgû boari merâ marî ñerô iridea wajare taudi ãârîmî.

¹¹Paía opû waimurâ wêjê, Marîpu ãârîrî taribugorogue îgûsâya díre ãrî ñajâdi ãârîmî. Iroque Marîpure masaka îgûsâ ñerô iridea wajare: “Béoka!” ãrî sêrêbosadi ãârîmî. Îgû wêjênerâ waimurâya dupuri gapure makâ turogue soebéokôadi ãârîmî. ¹²Irire iriderosûta Jesúdere makâ turogue wêjêbéonerâ ãârîmâ. Irasirikeremakû, îgûya dí béori merâ marîrê waja opamerâ ãârîmakû iridi ãârîmî. ¹³Jesús makâ turogue curusague boari: “Guyasîugorâa”, ãrîsûdero ãârîbû. Îgû boamakû, masaka îgûrê turi, buridanerâ ãârîmâ. Îgûrê irasiriderosûta masaka marîdere turi, buridakeremakû, piriro marîrô

^c 13.6 Sal 56.3-4, 9-11; 118.6

ĭgŭrē tuyaro gāamea. ¹⁴I nikŭgue marĭ āārĭburi makā māa. Gaji makā, marĭ pŭrugue āārĭburi makārē ũmugasima makārē yŭrā yāa. ¹⁵Irasirirā Jesucristo iritamurĭ merā Marĭpure bŭremurā, iro dupiyuro ĭgŭrē gajino sĭunaderosŭ, dapagorague ĭgŭrē ũsuyari sĭnĭkōārā! ĭgŭrē: “Guapu, ōatarĭgu āārā”, ārĭ bŭremurā! ¹⁶Gajirārē ōārō irika! Musā oparire opamerārē guereka! Irire kātĭbirikōāka! Musā irasirirā, Marĭpure sĭrā irirosŭ irirākoa. ĭgŭrē ũsuyamakŭ irirākoa.

¹⁷Musā oparārē ōārō pēka! ĭgŭsā dorerire bŭremurĭ merā irituyaka! Marĭpu pĭdi āārĭmĭ, ĭgŭsārē musārē ōārō koredoregu. Irasirirā musārē ĭgŭyare ōārō buenĭkōāma, ĭgŭrē bŭremurĭrē pĭribirikōāburo, ārĭrā. Pŭrugue Marĭpu ĭgŭsārē: “Wereka yure! ¿Naásŭ buerĭ?” ārĭ sērēñamakŭ, ĭgŭrē yujŭrākuma. Irire masĭsĭā, ōārō bueduama. Irasirirā ĭgŭsā buerire musā ōārō pēmakŭ, ũsuyari merā moārākuma. Musā pēbirimakŭ gapu bujawererākuma. Musā ĭgŭsārē tarinugārā, ōārō āārĭrikubirĭkoa.

¹⁸Musā Marĭpure sērērā, guaya āārĭburire sērēbosanĭka! Gua ōārĭ ditare iriduāa. Marĭpu ĭūrō: “Ōārĭrē irirā, waja opamerā āārā”, ārĭ pēñāa.

¹⁹Yure Marĭpure sērēbosarā, āsŭ ārĭ sērēka: “Mérōgā pŭruta ĭgŭ gua pŭrogue dupaturi aarĭburire āmuka!” ārĭ sērēka!

Ōādoretŭnudea

²⁰Marĭpu marĭrē ĭgŭ merā ōārō sĭñajārĭ sĭgŭ marĭ Opŭ Jesucristo boadĭguere masŭdi āārĭmĭ. Jesucristo ovejare korerimasŭ irirosŭ marĭrē ōārō koregu āārĭmi. Iripoegue Marĭpu marĭrē: “Ōārō irigura”, ārĭ werepĭdi āārĭmĭ. ĭgŭ werepĭdeare Jesús boagu ĭgŭya dí béodea merā marĭrē iriyuwarikudi āārĭmĭ. Irire neŭ bēobirikumi. ²¹Irasirĭgu Marĭpu musārē iritamunĭkōāburo. Iri iritamunĭrĭ merā āārĭpereri ōārĭrē, ĭgŭ gāamerĭ ditare irimakŭ iriburo. ĭgŭ gāamerōsŭta Jesucristo merā marĭ āārĭpererārē irasiriburo. Irasirirā Cristore: “Ōātaria mu”, ārĭ bŭremunĭkōārā! Irasŭta irirā!

²²Yaarā, ĭ pŭgue yu musārē: “Āsŭ irika!” ārĭ gojarire ōārō merā pēka! Yu musārē wārigora gojabodi āārĭkeregu, mērĭgā were gojabu. Irasirirā irire ōārō bueka! ²³Idere musārē weregura. Marĭyagu Timoteore peresugue āārādire wiuañurā. Dapagorare ĭgŭ aarĭmakŭ, yu ĭgŭ merā musārē ĭāgŭ waagura.

²⁴Musā oparārē, gajirā Jesucristore bŭremurārē āārĭpererā iro āārĭrārē ōādorea gua. Gua merāmarā Italia marā musārē ōādorema.

²⁵Marĭpu musā āārĭpererārē ōārō iritamuburo. Irasŭta iriburo. Iropata āārā.

SANTIAGO

Santiago Marĩpuyarā āārĩpererogue waasirinerārē gojadea

1 ¹Yu Santiago i pũ merā musārē
ōādoorea. Yu Marĩpure, irasũ
āārĩmakũ marĩ Opũ Jesucristore
moāboegũ āārā. Musārē Israel
bumarārē pe mojōma pere su gubu peru
pērēbejari buri marārē āārĩpererogue
waasirinerārē gojāa.

Marĩpu masĩrĩ sĩrĩmarē gojadea

²Yaarā, musārē wári gajirosũperi
ñerĩ waamakũ, gajipoe gũñaña
marĩrō ñerō tarirā, ōārō usuyari merā
āārĩnĩkōāka! ³Musā ire masĩa. Ñerō
tarirā: “Marĩpu yure iritamugukumi”,
ārĩ buremurĩrē pirimerā, gũñaturari
merā ĩgũrē buremunemorākoa. ⁴Musārē
Marĩpure buremurĩrē neō piriro marĩrō
gũñaturanĩkōārō gāamea. Gũñaturanĩrā,
ōārō pēmasĩrā, Marĩpu ĩgũ masĩrĩ sĩrĩrē
oparā āārĩrākoa.

⁵Musā masĩrĩrē opamerā, Marĩpure
sērēka! Musā sērēmakũ pēgu, musārē
sĩgukumi. Neō turiro marĩrō merā
āārĩpererā ĩgũrē sērērārē wári masĩrĩ
sĩgukumi. ⁶Irasirirā irire sērērā:
“¿Yure sĩgukuri?” ārĩ gũñamerāta
buremurĩ merā sērēka! Sugũ: “¿Yure
sĩgukuri, o sĩbirikuri?” ārĩ gũñarikugũ,
dia wādiyama makũrĩ gorawayuro
irirosũ ĩgũ gũñarĩrē gorawayunakumi.
⁷Irasirĩgu: “¿Yure sĩgukuri, o sĩbirikuri?”
ārĩ gũñagũ: “Marĩ Opure sērērĩrē
opagũkoa”, neō ārĩ gũñabirikōāburo.
⁸Sunurē gajirosũ, gajinurē gajirosũ

gũñami. Irasirĩgu: “Āsũ irigura”, ārĩ
gũñabirisĩā, keoro neō irimasĩbemi.

⁹Sugũ ubu āārĩgũ āārĩkeregu, Jesũre
buremusĩā, Marĩpu ĩurōrē ubu āārĩgũ
meta āārĩmi. ĩgũyagũ āārĩmi. Irasirĩgu
usuyaburo. ¹⁰Gajigũ wári doebiri opagũ,
ĩgũya doebiri peremakũ ĩākeregu, Jesũre
buremusĩā, usuyaburo. Marĩpu ĩurōrē
ĩgũya doebiri ubu āārĩrĩ āārā. Tá goori
irirosũ pererokoa. ¹¹Abe murĩja, bũro
asimakũ, tá ñaña, iri gooride ñaidijakoa.
Iri goori ōārĩ āārĩkerero, pereakōākoa.
Āsũta waakoa doebiri opagure. ĩgũ moārĩ
merāta boakumi.

Ñerō taririre, irasũ āārĩmakũ ñerō iriduuarire gojadea

¹²Jesũre buremugũ ñerō tarikeregu:
“Marĩpu yure iritamugukumi”, ārĩ
buremurĩrē piribi, usuyami. ĩgũ
gũñaturari merā tariwerederō purũ,
Marĩpu ĩgũrē: “Ōārō irimi”, ārĩgukumi.
Irasirĩgu ĩgũrē ũmugasĩgue perebiri
okari sĩgukumi”. Āārĩpererā ĩgũrē
maĩrārē: “Iri okarĩre sĩgũra”, ārĩdi
āārĩmĩ. ¹³Sugũ ñerĩrē iriduagu: “Marĩpu
yure ñerō iriduamakũ yámĩ”, ārĩ
gũñabirikōāburo. Marĩpu neō ñerĩrē
iriduabemi. Irasũ āārĩmakũ, neō marĩrē
ñerō iriduamakũ iribemi. ¹⁴Āsũ gapũ
āārā. Masaka ĩgũsā ñerĩ waribejari
gũñarĩrē piribirimakũ, iri gũñarĩ ĩgũsārē
ñerō iriduamakũ yāa. ¹⁵Irasirirā ĩgũsā
ñerĩ waribejari gũñarĩrē pirimerā, purũ
iri ñerĩ waribejarire irirākuma. Iri ñerĩ
iririre pirimerā, purũ perebiri peamegue
waarākuma.

^a1.12 Sugũ ũma birimasũ gajirā nemorō ōārō ũmagũ, olivo wāĩkudima pũrĩ merā iridea berore
wajatakumi. Masaka iri berore ĩgũya dipurugue peokuma, gajirārē ĩgũ wajatadeare ĩmurā. I irirosũ, sugũ
Jesũre buremugũ ñerō tarikeregu: “Marĩpu yure iritamugukumi”, ārĩ buremurĩrē piribi, ũmugasĩgue
perebiri okari wajatagukumi. Iri ũmugasĩgue perebiri okari wajatari, i berore wajatari irirosũ āārā.

¹⁶Yaarā yu maĩrā, diayeta gũñaka!
 “Marĩpu yure ñerō iriduamakũ yámi”,
 neō ārĩ gũñabirikōāka! ¹⁷Marĩpu
 ãmugasigue āārĩgũ marĩrē ōārĩ,
 diayema ditare sĩmi. Īgũ abe ãmumurē,
 ñamimurē, neñukādere iridi āārĩmi.
 Neō gorawayubemi. Irasirigu ĩgũ
 āārĩderosũta āārĩnĩkōāgukumi. ¹⁸Īgũ
 gāāmederosũta ĩgũya kere diayema āārĩrĩ
 merā marĩrē ĩgũyarā āārĩmakũ iridi
 āārĩmĩ, ĩgũ pũrā āārĩpũroriburo, ārĩgũ.

**Marĩpuya kerere pėrā, ĩgũ
 dorerosũta irika! ārĩ gojadea**

¹⁹Yaarā yu maĩrā, ire masĩka! Musā
 āārĩpererārē Marĩpuya kerere ōārō
 pėro gāāmea. Gajirā musārē weremakũ
 pėrā, ōārō gũña odorāgue ĩgũsārē
 wereka! Mata guabirikōāka! ²⁰Sugu
 noō gāāmerō guagu, Marĩpu gāāmerĩrē
 iribemi. ²¹Irasirirā āārĩpereri musā
 ñerō gũñarĩrē, ñerĩ iririre pirikōāka!
 Marĩpuya kerere musā pėdeare buremurĩ
 merā ōārō irika! Īgũya kerere pėmakũ,
 ĩgũ turari merā musārē peamegue
 waabonerārē taugukumi.

²²Īgũya kere pėdeare ōārō irika! Iri
 kerere pėkererā, irire irimerā, musā
 basĩ ārĩkatori merā: “Ōārō yāa”, ārĩ
 gũñarākoa. ²³Musā Marĩpuya kerere
 pėkererā, irire irimerā, sugu masaku
 ĩgũya diapure diuru merā āĩñagũ irosũ
 āārā. ²⁴Īgũya diapure āĩñadero puru,
 gajirogue waa, ĩgũ deyorire mata
 kātiakōākumi. Irasirirā, ĩgũ kătiderosũta
 Marĩpuya kerere pėadero puru, mata
 kătikōāa. ²⁵Gajigu gapu Marĩpuya
 kere pėdeare gũñanĩgũ, kătibirikumi.
 Irasirirā, ĩgũ irosũ irirā, marĩ pėdeare
 kătibirikoa. Marĩpu dorerire irinĩrākoa.
 Irasirigu Marĩpu marĩrē marĩ iriri merā
 usuyamakũ irigukumi. Īgũ doreri keoro
 āārā. Irire marĩrē pĩdi āārĩmĩ, iri merā
 ĩgũ gāāmerĩrē irimasĩburo, ārĩgũ.

²⁶Sugu: “Marĩpure buremua”, ārĩ
 gũñakeregu, gajirārē werewuarire,
 ĩgũsārē ñerō werenĩrĩrē piribirimakũ,
 ĩgũ: “Marĩpure buremua”, ārĩrĩ wajaáa.
 Īgũ basita ārĩkatogu yámi. ²⁷Marĩ
 diayeta Marĩpu āārĩnĩgũrē buremurā,

āsũ iroso gāāmea. Pagusāmarā marĩrārē,
 wapiweyarādere ĩgũsā ñerō tarimakũ
 ĩārā, ĩgũsārē iritamurō gāāmea. I ãmu
 marā ñerĩ irirā irosũ iribirikōārō
 gāāmea.

Masakare surosũ ĩāka! ārĩ gojadea

2 ¹Yaarā, musārē Jesucristo
 marĩ Opu ōatarigure buremurā
 masakare surosũ ĩārō gāāmea. Surāyeri
 masakare ōārō irirā, gajirādere ōārō
 irika! ²⁻³Musārē i keori merā weregura.
 Wári doebiri opagu oro merā iridea
 mojōsũrĩ túsārĩ berorĩre opagu ōārĩ
 surĩ sāñagũ, musā Jesũre buremurā
 nerērōgue aarimakũ ĩārā, ĩgũrē ōārō
 merā: “Ōō, i ōārĩ doaripērōgue doaka!”
 ārĩbukoa. Gajigu bopogu boaro daro
 surĩro sāñagũ aarimakũ ĩārā, ĩgũ gapure
 ōārō bokatĩrĩñeābiribukoa. Gajipoe irirā
 ĩgũrē: “Irota dujaka!” o “Ōō yebague
 doaka!” ārĩbukoa. ⁴Musā ĩgũsārē surosũ
 ĩāmerā, ñerō gũñarĩ merā: “Wári doebiri
 opagu, bopogu nemorō āārĩmĩ”, ārĩrā
 yāa.

⁵Yaarā yu maĩrā, yure pėka! Marĩpu
 i ãmugue: “Boporā āārĩma”, masaka
 ārĩrārē beyedi āārĩmĩ, ĩgũrē wáro
 buremurĩ opamurārē. ĩgũrē maĩrārē:
 “Sĩgura”, ārĩdeare ĩgũyarārē dorerogue
 opaburo, ārĩgũ, ĩgũsārē beyedi āārĩmĩ.
⁶Marĩpu boporārē beyekeremakũ, musā
 gapu ĩgũsārē buremubea. Doebiri
 oparā gapu musārē buro poyari
 merā moādorenama. ĩgũsāta musārē
 weresārĩrē beyerimasā purogue
 weresāmurā āĩwāgānama. ⁷Musā: “Jesús
 ōāgũyarā āārĩma”, ārĩsũrā āārā. Doebiri
 oparā gapu ĩgũyamarē ñerō werenĩrā
 āārĩma.

⁸Marĩpu marĩrē doregu ĩgũ dorerire
 gojadea pũgue āsũ ārĩdi āārĩmĩ: “Mu
 basĩ maĩrōsũta mu pũro āārĩrādere
 maĩka!” Musā i dorerire irirā, ōārĩrē
 irirā yāa. ⁹Musā gajirārē surosũ
 ĩāmerā ñerō irirā yāa. Marĩpu doreri
 gojadea pũgue irasirirārē āsũ ārĩ
 gojasũdero āārĩbũ: “Marĩpu dorerire
 tarinugārā āārĩma”. ¹⁰Sugu āārĩpereri
 Marĩpu dorerire irikeregu, su wāĩrē

tarinugāgū, ñerō iridea wajare opami. Irasirigu āārīpereri Marīpu dorerire tarinugāgū irirosū āārīmi. ¹¹Marīpu āsū ārīdi āārīmi: “Gajigu marāpo merā ñerō iribirikōāka!” Gajidre ārīdi āārīmi: “Masakare wējēbirikōāka!” Irasirigu sugu, gajigu marāpo merā ñerō iribirikeregu, masakare wējēgū, Marīpu dorerire tarinugāgū āārīmi. Ñerō iridea waja, waja opami. ¹²Marīpu ĩgū dorerire marīrē pīdi āārīmi, iri merā ĩgū gāāmerīrē irimasiburo, ārīgū. ĩgū masakare ĩgūsā ñerō iridea waja, wajamoāgū āārīmi. ĩgū dorerire marī irideare: “Ōāgorabū”, marī iribirideare: “Ñegorabū”, ārī beyegukumi. Irasirirā ĩgū dorerire irika! ĩgū gāāmerōsūta werenīka! ¹³Marīpu ĩgū āārīpererā ñerārē peamegue wajamoārīnu ejamakū, masakare bopoñarī merā iāmerārē bopoñarī merā iābirikumi. Gajirārē bopoñarī merā iārā gapure bopoñarī merā iāgukumi. ĩgūsārē wajamoābirikumi.

**Jesúre buremurirē, irasū
āārīmakū ōārī iririre gojadea**

¹⁴Yaarā, ire péka! Sugu ōārīrē iribi: “Jesúre buremua”, ārīrī wajamāa. Irire ārīrī merā dita tausūbirikumi. Peamegue waagukumi. ¹⁵Jesúre buremugū, o Jesúre buremugō, surī gorawayumerā, baari mērōgā opamakū iārā, ¿nasirirākuri musā? ¹⁶ĩgūsārē: “Ōārō waaburo musārē. Ōārī surī bokarā, baayapirā waaka!” ārīrā, ĩgūsā gāāmerī gapure sibirimakū, musā ārīrī neō wajamāa. ¹⁷I irirosū āārā. Sugu: “Jesúre buremua”, ārīgū, ōārī gapure iribirimakū, ĩgū: “Jesúre buremua”, ārīrī neō wajamāa.

¹⁸Gajipoe irigu yu wererire péduabi gapu yure āsū ārībukumi: “Sugu Jesúre buremurī opami. Gajigu gapu Jesúre buremubirikeregu, ōārīrē yāmi”, ārībukumi. ĩgū irasū ārīmakū pégu, yu ĩgūrē āsū ārībukoa: “Masaka sugu ōārī iririre neō iābirikererā, ĩgūrē: ‘Jesúre buremugū āārīmi’, ārīmasibirikuma. Gajigu gapu ĩgū ōārī iriri merā gajirārē

ĩgū Jesúre buremugū āārīrīrē masīmakū yāmi”, ārībukoa. ¹⁹Musā: “Marīpu suguta āārīmi”, ārī buremua. Musā irasū ārī buremumakū ōāgorāa. Wātēa ōārīrē neō irimerāde irire buremuma. ĩgūsā Marīpu āārīrikurire masīma. Irasirirā ĩgūrē gūirā, naradama. ²⁰Musā pémasīmerā āārā. Irasirigu ire musārē werenemogura, pémasīdoregu. Sugu: “Jesúre buremua”, ārīgū ōārī gapure iribirimakū, ĩgū: “Jesúre buremua”, ārīrī neō wajamāa. Jesúre buremugū meta āārīmi.

²¹Iripoeguemu marī ñekū Abraham irideare gūñaka! “¿Diayeta ĩgū yure buremurī?” ārīgū, Marīpu ĩgū magū Isaare ūtāyeri merā iridea soepeorogue wējē soepeodoredi āārīmi. Irasirigu Abraham Marīpu dorederosūta ĩgū magūrē āi wējēbu iridi āārādīmi. Marīpu ĩgū dorerire Abraham tarinugābirimakū iāgū, ĩgūrē: “Mu magūrē wējēbirikōāka!” ārīdi āārīmi. Irasirigu ĩgūrē: “Diayeta yure buremumi, ōāgū āārīmi”, ārī iādi āārīmi. ²²Irasirirā musā ire masīa. Abraham Marīpure buremusīā, ĩgū doredeare iridi āārīmi. Irasū āārīmakū ĩgū doredeare irisīā, Marīpure buremurī opatarigu dujadi āārīmi. ²³Irasiriro Marīpuya werenīrī gojadea pūgue Abraham irideare gojaderosūta waadero āārībū. Āsū ārī gojasūdero āārībū: “Abraham Marīpure buremudi āārīmi. ĩgū buremumakū iāgū: Marīpu ĩgūrē: ‘Ōāgū āārīmi’, ārī iādi āārīmi”, ārī gojasūdero āārībū. Irasū āārīmakū, Marīpu ĩgūrē: “Abraham, yu merāmū āārīmi”, ārīdi āārīmi.

²⁴Irasirirā Abrahāyamarē gūñarā, musā ire masīa. Sugu: “Marīpure buremua”, ārīgū, ōārī gapure iribirimakū iāgū, Marīpu ĩgūrē: “Ōāgū āārīmi”, ārī iābemi. Gajigu gapu diayeta Marīpure buremugū ōārīrē yāmi. Irasirimakū iāgū, Marīpu ĩgūrē: “Ōāgū āārīmi”, ārī iāmi. ²⁵Gajī iripoeguemo ūma merā ñerō irideo Rahab wāikugo irideare gūñaka! Josué iriunerā igoya makāgue iādurirā ejamakū, ĩgūsārē iritamudeo āārīmō. Igoya makā marā ĩgūsārē boka

wējērī, ārīgō, igoya wiigue īgūsārē duḏdeo āārīmō. Puru īgūsā duri dujariri maarē īmudeo āārīmō. Igo Marīpuyarārē iritamurī merā Marīpure igo buremurirē īmudeo āārīmō. Irasirimakū īāgū, Marīpu igore: “Ōāgō āārīmō”, āri īādi āārīmī. ²⁶Āsū āārā. Masaku yujupūrā marīmakū, īgūya ḏupu okabirikoa. Sugu: “Marīpure buremua”, ārīgū, ōārī gapure iribi, diayeta Marīpure buremubemi. Irasiriro īgū: “Marīpure buremua”, āriīrī neō wajamāa. Yujupūrā marīrī ḏupu, boari ḏupu irirosū āārā.

Marīya disi wiririre gojadea

3 ¹Yaarā, ire musā masīa. Marīpu gua īgūyare buerimasā buerire, gajirā moārīmasā iriri nemorō īā beyegukumi. īgūyare keoro buebirimakū īāgū, gajirā nemorō guare wajamoāgukumi. Irasirirā musā watopegue āārīrā mērāgā dita gajirārē buerimasā āārīburo. ²Marī āārīpererā wārī ōārō iribirire yāa. Sugu ñerī neō warenībi: ōāgū Marīpu gāāmerī ditare irigū āārīmī. Gaji ñerō iriridere neō iribemi. īgū ñerī werenīrī īgūya disi wiririre kāmutasasīgū, āārīpereri īgūya ḏupugue āārīrī merā gaji ñerō iriridere kāmutasasīmi.

³Marī werenīrīmarē keori merā weremakū i irirosū āārā. Marī kōme berore caballuya disire túsākoa. Irasirirā i berogā merā, īgū wāgu waibū āārīkeremakū, tūāgāmenū, marī waaduoaro waamakū irikoa. ⁴Doōdirude irasūta āārā. Iriru wādiru āārīkeremakū, wārī buru wējāpukeremakū, wejatugu mērī majīgā merā dita iriru waarōre wejatukumi. ⁵Marī werenīrī irasūta āārā. Marīya nediru médirugā āārīkeremakū, marīya disi wārī: “Masītaria”, āri werenīrī wiria. Āsū āārā. Peame marī mērīmegā diiukeremakū, wārī makānūrē ūjūmakū irikoa. ⁶Irasiriro Marīya disi nediru merā ñerī werenīrī, i peame irirosū āārā. Marīya ḏupugue, marīya nediru su wāīgā āārīkeremakū, marī ñerī werenīrī marīrē āārīpereri gajirosūperi ñerīrē

irimakū irikoa. Irasiriro peame gajinorē ūjūwāgā, poyanorērō irirosū, marī ñerī werenīrī, marī i ūmugue okarinūrīrē ōārō āārīrīrē poyanorēmākū yāa. Marī ñerī werenīrī, wātī ñerī iridorerire irirā yāa. ⁷Masaka īgūsāyarā ejorārē kāmutarosū āārīpererā makānū marā waimurārē, wūrārē, pīrūrārē, dia marārē kāmutasasīma. Neōgoraguedere īgūsānorē kāmutasasīsanerā āārīmā. ⁸īgūsārē kāmutasasīkeregu, neō sugu masaku īgū basi īgū werenīrīrē kāmutasasībemi. Irasirirā marī ñerīrē werenīduabirikererā, ñerī werenīa. Āñā kūrīmakū īgūya nima merā masakare wējērō irirosū, marī ñerī werenīrī merā gajirārē ñetariro yāa.

⁹Marī werenīrī merā Marīpu marī Opure: “Ōātaria”, āri, ūsuyari sīa. Marī werenīrī merāta masakare: “Ñerō waaburo īgūsārē”, āri werenīa. Marīpu marī masaka āārīpererārē īgū irirosū āārīmakū irikeremakū, marī gāme ñerō werenīa. ¹⁰Su disita ōārī werenīrī, irasū āārīmakū ñerī werenīrī wiria. Yaarā, irasiribirikōārō gāāmea. ¹¹Deko wiriri gobere ōārī wiriro, ñerī wiribirikoa. ¹²Yaarā, musā ire masīa. Higueraḡu, igui ḏukakubirikoa. Iguigu, higuera ḏukakubirikoa. Misōrī deko wiriri gobere moākuri dekode wiribirikoa. Marīde i irirosū ōārī ditare werenīrō gāāmea.

Diayema masīrī āsū āārā, āri gojadea

¹³Musā watopegue sugu ōārō masīgū āārīgūno, ōārīrē irinīkōāburo. “Gajirā nemorō masītarinugāa”, āribi, īgū masīrī merā ōārīrē iriburo. Irasirimakū īārā, gajirā īgūrē: “Ōārō masīmi”, āriṛākuma. ¹⁴Musā gajinorē oparārē buru ubu īāturirā, īgūsā nemorō āārīduarā, musāya āārīburi ditare iriduarā: “Masītarinugāa”, āri gūñabirikōāka! Musā irasū āri gūñarā, ārikatorikurā, diayema āārīrīrē keoro werenīrā meta yāa. ¹⁵Musā: “Masītarinugāa”, āri gūñarī, Marīpu gūñarī sīrī āārībea. I ūmū marā gūñarī, wātīya āārā. ¹⁶Masaka gajirārē ubu īāturi, īgūsāya āārīburi ditare

iriduarā, gāme guaseonírā āāríma. Āārīpereri gajirošūperi ñerirē yāma. ¹⁷Marīpu masírī sīrī oparā gapū ōārā āāríma. Gāme guaseoduamerā, gajirārē iritamurā, gajirā wererire buremurī merā pérā, bopoñarī merā iārā, ōārirē irirā, masakare surosū iārā, irikatoro marirō irinírā āāríma. ¹⁸Gajirā merā ōārō āārīduarā, gāmekēārō marirō ōārō siñajārī merā āārīmakū iriduarā, diayema iririre irinírā āāríma.

**I ūmumarē gāamerā, Marīpure
gāamebema, āri gojadea**

4 ¹¿Nasirirā gāme guaseo, gāmekēārī musā? Āsū āārā. Musā gūñarigüe musā ñerirē iriduari, ōārirē iriduari merā gāmekēārī irirosū āārā. ²Gajinorē musā gāamea. Irasirirā irire opabirisīā, masakare wējēa, īgūsāyare ēmaduarā. Gajigū gajinorē opamakū iārā, īgūrē ubu iāturia. Irasirirā īgūyare opabirisīā, gāme guaseo, gāmekēāa. Musā Marīpure sērēbirisīā, musā gāamerirē opabea. ³Gajipoere gajinorē sērēkererā, ñerō gūñarī merā sērēa. Musā basi musā ñerī Ɂaribejari ditare iriduarā sērēa. Irasirigu Marīpu musā sērērīrē sībemi. ⁴Musā sugo nomeō marāpukugo āārīkerego gajigūre gāamegō irirosū āārā. ¿Musā ire masiberi? Sugu i ūmu marā ñerirē irirā irirosū iriduagu, Marīpure gāamebemi. I ūmu marā ñerirē irimakū īāgū: “Īgūsā irirosū irigūra”, āri gūñagū, Marīpure iāturigū dujami.

⁵Marīpūya werenírī gojadea pūgue irire āsū āri gojasūdero āārībú: “Marīpu Ōāgū deyomarīgūrē marirē pídi āārīmí marī merā āārībure. Ōāgū deyomarīgū marirē maīgū, marī ñerirē iriduamakū gāamebemi”, āri gojasūdero āārībú. Iri gojadea ubu āārírī meta āārā. Āārīrōma āārā. ⁶Irasirigu Marīpu marī ñerirē irinemobirikōāburo, ārīgū, marirē bopoñarī merā iā, ōārō iritamumi. Irasiriro īgūya werenírī gojadea pūgue āsū āri gojasūdero āārībú: “Gajirā nemorō āārā”, āri gūñagūrē Marīpu iritamubemi. ‘Yū ubu āārīgū āārā, yure iritamuka!’ ārīgū gapure ōārō

iritamumi”, āri gojasūdero āārībú. ⁷Irasirirā Marīpu dorerire buremurī merā irika! Wātī dorerire iribirikōāka! Musā īgūrē pēbirimakū īāgū, musārē piri, duriwāgākōāgukumi. ⁸Marīpu pūroge īgūrē: “Yū merā āārīka!” āri ejanugārā irirosū irika, īgūrē masīnemoduarā! Irasirimakū īāgū, musā pūroge ejanugāgū irirosū irigukumi musārē iritamunemobu. Musā ñerō irirā āārā. Irasirirā ñerō iririre pirika! Musā Marīpuyare irirā, o i ūmu marā irirosū irirā: “Ōāgorāa”, āri gūñadāa. Ire irasū āri gūñabirikōāka! I ūmu marā irirosūta ñerirē irimakū, ñegorāa. Marīpūya ditare irimakū, ōāa. ⁹Musā ñerō iririre gūñarā, Ɂuyari merā burirono irirā, bujawereri merā oreka! Musā ñerō iririre guyasírírī merā, bujawereka! ¹⁰Marī Opure: “Mū iūrōrē yū ñegū, ubu āārīgū āārā, irasirigu yure iritamuka!” āri sērēka! Musā irasū āri sērēmakū: “Murē iritamugura, yaagu, ōāgū āārā”, āri īāgukumi.

**Musā Jesúre buremurā musā basi
gāme werewuabirikōāka! āri gojadea**

¹¹Yaarā, musā Jesúre buremurā musā basi gāme werewuabirikōāka! Gajirārē ñerī werenírā, o īgūsārē werewuarā, Marīpu marirē gāme maĩdoredeare tarinugārā yāa. Irire tarinugārā: “Iri doreri ōābea”, ārīrā irirosū yāa. Irasirirā Marīpu dorerire: “Ōābea”, āri werewuarā: “Yū Marīpu nemorō doremasīā”, ārīrā irirosū yāa. ¹²Marīpu suguta masakare īgū dorerire pídi āārīmī. īgū suguta īgūsā iririre iā beyemasīmi. Masakare taumasīmi, o peamegue béomasīmi. Irasirirā musā gapū: “Gajirā masakare werewuamasīā”, āri gūñabirikōāka!

**Ñamigāgue marī iriburire
masībirimarē gojadea**

¹³Dapagorare gajire weremakū, ōārō péka! Musā surāyeri: “Dapagā, o ñamigā gajī makāgue su bojori moā, wáro niyeru wajatarākoa”, āri werenía. Irasū āri werenírārē āsū āri weregura. ¹⁴Musārē

ñamigague waaburire neô masîbea. Marî i ùmugue okarî, îimikâ boyoripoe duji, mérôgâ puru perero irososû âârâ. Marî i ùmugue âârî, mérôgâ puru boakôârâkoa. ¹⁵Irasirirâ musârê âsû ârî werenîrô gâamea: “Marîpu gââmemakû, okarâkoa ire, o gajire irimurâ”. ¹⁶Musâ gapu: “Marî masîa, irasirirâ marî gââmerô âsû irirâkoa”, ârî werenîa. Iri âârîpereri musâ irasû ârî werenîrî, ñegorâa. ¹⁷Irasirirâ: “Marî âsû irirâ, ôârîrê irirâkoa”, ârî masikererâ, irire irimerâ, ñerîrê irirâ yâa.

**Wâri doebiri oparârê
waaburire gojadea**

5 ¹Musâ wâri doebiri oparâ yure péka! Musâ ñerô tarirâkoa. Irasirirâ ire gûña, buru bajawereri merâ gaguinî oreka! ²Musâya doebiri boakôârokoa. Musâya surîre burua baarâkuma. ³Musâ niyeru koeri, oro, plata merâ iridea koeri musâ duripîdea gurawijiakôârokoa. Irasû waamakû, musâ niyerure maîsîâ, duripîdeare masîsûrokoa. I niyeru musâ maîrî, peame gajinorê soebéorosû musârê poyanorêmakû irirokoa. Dapagorare musâ, i ùmu pererînu ejaburo dupiyuro, wâro niyerure duripîrâ yâa. Irire duripîri waja buru wajamoâsûrâkoa. ⁴Musâya pooerire moânerârê wajarîbea. Irasirirâ musârê: “Guare musâ ârâderosûta wajarîka!” ârî gaguinîma. Îgûsâ irasû ârî gaguinîrîrê marî Opû Îgûrê wereboerârê doregu pémi. ⁵Musâ i ùmugue okarâ, wâri doebiri opâa. Musâ oparî merâ musâ gââmerî ditare yâa. Musâ irasirirî waja wajamoâsûrâkoa. Wekure Îgûsâ wêjêburi dupiyuro ôârô baa, dîikûgu irososû âârâ. ⁶Musâ ñerô irimerârê: “Ñerô yâma”, ârî, peresugue âîwâgâ: “Wêjêka!” ârâ, musâ Îgûsârê iririre kâmutamasîña marîrô.

**Jesucristo i ùmugue dupaturi
aariburire marîrê ôârô yûro
gâamea, ârî gojadea**

⁷Irasirirâ yaarâ, marî Opû Jesucristo i ùmugue dupaturi aariburire gûñaturari

merâ ôârô yûka! Poee opu Îgû otedea dukakuburire ôârô yûkumi. Îgûya pooere otedero puru, deko merêburire, irasû âârîmakû Îgû otedea puri, masâburire ôârô yûkumi. ⁸Musâde Îgû irososûta ôârô yûka! Marî Opû dupaturi aariburo mérô duyâa. Irasirirâ gûñaturari merâ Îgûrê buremurîrê neô piriro marîrô merâ Îgû aariburire ôârô yûnîkôâka!

⁹Yaarâ, Marîpu musârê wajamoârî, ârîrâ, gâme turibirikôâka! Îgû âârîpererâ ñerârê wajamoâgû aariburo mérô duyâa. ¹⁰Yaarâ, iripogue marârê marî Opûya kerere weredupiyunerârê gûñaka! Marî Opûyare weredea waja gajirâ Îgûsârê ñerô irinerâ âârîmâ. Îgûya kerere weredupiyunerâ gapu ñerô tarikererâ, Îgûyare wereduûbirinerâ âârîmâ. Îgûsârê ñerô irirârê ñerô iribirinerâ âârîmâ. Irasirirâ musâde Îgûsâ iriderosûta irika! ¹¹Ñerô tarikererâ marî Opûre buremurîrê neô piribirinerârê gûñarâ: “Marî Opû ôârô iritamunerâ, usuyari bokanerâ âârîma”, ârî gûñâa. Iripoguemû Job wâikûgu ñerô taridea kerere musâ péba. Îgû buru ñerô tarikeregu, marî Opûre buremurîrê piribiridî âârîmî. Irasirigû Îgû ñerô taridero puru, marî Opû Îgûrê maîgû Îgûrê bopoñarî merâ îasîâ, wâri ôârîrê iridî âârîmî. Irasirirâ, Îgû marîdere maîrîrê, Îgû marîdere bopoñarî merâ îârîrê musâ masîa.

¹²Yaarâ, gajî ya wererire goepeyari merâ ôârô péka! Musâ gajirârê wererâ, âsû ârî werebirikôâka: “Ûmugasima merâ âsû irigûra”, o “I nikûma merâ âsû irigûra”, ârîbirikôâka! Musâ gajirârê wererâ, ârîkatori marîrô su diayeta wereka! Gajinorê irianerâ: “Iriabû”, ârîka! “Âsû irirâra”, ârîrâ, irika! “Âsû iribirikoa”, ârîrâ, iribirikôâka! Marîpu wajamoâbirikôâburo, ârîrâ, irasirika!

¹³Musâ ñerô tarirâ, Marîpûre: “Iritamuka yûre!” ârî sêrêka! Usuyari merâ âârîrâ, bayapeori merâ Îgûrê: “Ôâtaria mu”, ârî, usuyari sîka! ¹⁴Sugû pûrîrikûgu, Jesûre buremurâ oparârê siuburo. Îgûsâ Îgûrê hÿe merâ piupee,

marĩ Opure: “Jesús, ñi murẽ buremugũrẽ tauka!” arī sērēbosarākuma. ¹⁵Īgūsā marĩ Opure buremurĩ merā sērēmakũ, marĩ Opũ ĩgũrẽ taugukumi. Irasirigũ ĩgũrẽ pũrĩrĩ marĩgũ dujamakũ irigukumi. Pũrĩrikũadi ñerõ iridi āārĩmakũ, Marĩpũ ĩgũ ñerõ irideare kātigukumi. ¹⁶Irasirirā musā ñerõ irideare gāme weretarika! Irasũ āārĩmakũ, Marĩpure musāya āārĩburire gāme sērēbosaka! Irasirika, Marĩpũ musārẽ pũrĩrĩ marĩrā āārĩburo, ārĩrā! Ōārĩrẽ iririkũgũ burõ buremurĩ merā gajirāya āārĩburire Marĩpure sērēbosamakũ, Marĩpũ ĩgũ sērērõsũta irigukumi. ¹⁷Iripoeguemũ Marĩpũya kerere weredupiyudi Elías wāikũgũ marĩsũta masakũ āārĩdi āārĩmĩ. Īgũ āārĩdeapogue marā ñerõ irimakũ ĩāgũ,

Marĩpure: “Deko merēbirimakũ irika!” arī, burõ buremurĩ merā sērēdi āārĩmĩ. Marĩpũ ĩgũ sērērĩrẽ pé, ure bojori gajĩ bojori dekogora, ĩgūsāya nikũrẽ deko merēbirimakũ iridi āārĩmĩ. ¹⁸Pũrũ Marĩpure: “Deko merēmakũ irika doja!” arī sērēdi āārĩmĩ. Īgũ sērēmakũ, deko merēdero āārĩbũ. Irasũ waamakũ, ĩgūsāya nikũrẽ dupaturi oterĩ purĩ dukakũdero āārĩbũ.

¹⁹Yaarā, sugũ musā merāmũ diayema āārĩrĩrẽ irinemobirimakũ ĩārā, dupaturi Marĩpũyare irimakũ irirā, ĩgũrẽ ōārõ irirā irikoa. ²⁰Ire masika! Musā sugũ ñerõ irigũre ĩgũ ñerõ iririre pirimakũ irirā, ĩgũrẽ ōārõ irirā irikoa. Marĩpũ ĩgũrẽ peamegue waabodire taugukumi. Īgũ wārĩ ñerĩ irideare kātigukumi.

1 SAN PEDRO

**Pedro Jesúre buremurā
waasirinerārē gojadea**

1 ¹Yu Pedro musārē ōadorea. Jesucristo yure igūyare buedoregu beyemi. Irasirigu musārē, musāya nikūrē wiri, gajirogue Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia wāikuri nikūgue waasirinerārē i pūrē gojāa. ²Marīpu āārīnīgū dupiyurogue musārē: “Yaarā āārīma”, āārīderosūta beyedi āārīmī. Ōāgū deyomarīgū merā musārē igūyarā āārīmakū iridi āārīmī, Jesucristo gāāmerirē iriburo, ārīgū. Jesucristo dī béori merā ñerirē koesūnerā āārīburo, ārīgū, irasiridi āārīmī. Musārē ōārō iritamu, siñajārī merā āārīdero nemorō āārīrikumakū iriburo.

**Jesúre buremurā Marīpu merā
ōārō āārīnīburi gojadea**

³Marīpure, marī Opū Jesucristo Pague: “Ōātaria mu”, ārī, usuyari sīrā! Igū marirē būro bopoñasīā, Jesucristore boadiguere masūrī merā marirē dupaturi deyoarā irirosū igū pūrā ñajāmakū iridi āārīmī. Irasirigu igū merā marī ōārō āārīnīkōāburire masīmakū yāmi. ⁴Irasirirā, igūyarārē: “Ōārīrē sīgura”, ārīdeare marī opaburire usuyari merā yūrā yāa. Igū marirē sīburi: igū ūmugasigue ōārī opari, neō pereburi, boaburi meta āārā. ⁵Marīpu marirē igūrē buremurārē igū turari merā koremi. Irasirigu, i ūmu peremakū, igū marirē peamegue waabonerārē: “Taugura, yu merā āārīnīkōārākuma”, ārīdeare iriyuwarikurire masīmakū irigukumi.

⁶Marī mērōgā i ūmugue āārīrōpa wārī gajirosūperi ñerō tarikererā,

ūmugasigue Marīpu marirē sīburi gūñarā, būro usuyari merā āārā. ⁷Ñerō tarikererā, marī diayeta Marīpure ōārō buremunirī, oro nemorō wajakua. Oro wajakukerero, pereburi āārā. Masaka irire peamegue soekuma ōārī oro dita dujaburo, ārīrā. Irasūta marī ñerō tariri merā diayeta Marīpure ōārō buremunirā dujarākoa. Irasirigu, Jesucristo dupaturi aarīmakū, Marīpu marirē: “Ōārō iribu, irasirirā yu pūro yu merā āārīnīkōārākua”, ārīgukumi.

⁸⁻⁹Musā Jesucristore igū i ūmugue āārīmakū iābirinerā āārīkererā, igūrē maña. Dapagoradere igūrē iābirikererā, gūñaturari merā igūrē buremua. Musā igūrē irasū buremunīmakū, Marīpu musārē peamegue waabonerārē tarimakū irigukumi. Irasirirā musā Marīpu pūrogu waaburire gūñarā, irogu eja, usuyarosū būro usuyāa. I usuyari oparire werenirī merā weremasīña maa.

¹⁰Iripoegue Marīpuya kerere weredupiyunerā igū musārē ōārō iritamugū tauburire werenerā āārīmā. Irire werekererā, pēmasībīrinerā āārīmā. Irasirirā irire masīdwarā, bue, gūñamanerā āārīmā. ¹¹Ōāgū deyomarīgū Cristo igūsārē iriudi iritamurī merā Cristo ñerō tari, boadigue masā, ūmugasigue murīa, pūru āārīpererā Opū āārīburi weredupiyunerā āārīmā. Irasirirā: “¿Noā irasū waagukuri, ñaāsū āārīmakū irasū waarokuri?” ārī masīdwarā, irire bue, gūñamanerā āārīmā. ¹²Marīpu igūsā masīmakū gāāmegū, igūsārē āsū ārīdi āārīmī: “Musā āārīripoe i irasū waabirīkoa dapa. Pūru marā gapū irire iārākuma”, ārīdi āārīmī. Dapagorare Marīpu marirē tauri kerere wererā igūsā iripoegue

weredeareta musārē werema. Ōāgū deyomarīgū Marīpu ūmugasigue merā iriudi iritamurī merā musārē irire werema. Marīpu Jesucristo iridea merā marirē taurire Marīpure wereboerāde būro masīduama.

**Marīpu marirē űērī marirā
āārīdoremi, ārī gojadea**

¹³Irasirirā musā iriburire ōārō pēmasīrī merā gūñaka! Jesucristo i ūmuge dupaturi aarimakū, Marīpu musārē ōārō iritamugū musā peamegue waabonerārē tauburire gūñanikōāka! Irire gūñarā, būro ūsuyari merā yūka! ¹⁴Iripoegue musā Marīpure masīburi dupiyuro űērō ūaribejarire iriunaderosūta dapagorare neō irinemobirikōāka! Majirā īgūsā pagusāmarā dorerire tarinugāmerā irirosū Marīpu dorerire tarinugābirikōāka! ¹⁵Marīpu musārē īgūyarā āārīdoregu siudi, űērī marīgū āārīmi. Irasirirā, īgū irirosū musāde űērī marirāta ōārī ditare irika! ¹⁶Marīpūya werenirī gojadea pūgue irasūta ārī gojasūdero āārībū. Āsū ārīdi āārīmi: “Yū ōāgū, űērī marīgū āārā. Irasirirā musāde űērī marirā āārīka!” ārīdi āārīmi.

¹⁷Marīpu āārīpererārē surosū īāgū, īgūsā irideare: “Iri ōābū, iri ōābiribū”, ārī weregū āārīmi. Irasirirā īgūrē: “Guapu”, ārīrā, i ūmuge musā āārīrōpa goepeyari merā īgūyare irika! ¹⁸Musā űekūsāmarā Marīpūyare iribirinerā āārīmā. Musā īgūsā iriderosū iriri wajamāa. Irasirigū Marīpu musārē īgūsā iriderosū iriunanerārē taudi āārīmi īgūyare iriburo, ārīgū. Musā ire masīa. Marīpu marirē taugu, marī űērō iridea wajare wajaribosadi āārīmi. Irasū wajaribosagu, niyeru, oro merā wajaribosabiridi āārīmi. Niyeru, oro pereburi āārā. ¹⁹Irasirigū iri wajakūro nemorō marī űērī iridea wajare wajaribosadi āārīmi. īgū magū Cristo boagu dī bēodea merā gapu marī űērī iridea wajare wajaribosadi āārīmi. Oveja majīgū masaka Marīpure būremurā

wējē soepeobu ōāgū āārīderosūta Cristo ōāgū űērī marīgū āārīmi. ²⁰Marīpu i ūmurē īgū iriburo dupiyurogueta Cristo īgū boagu dī bēoburire masīsīadi āārīmi. Ipapoere i ūmu pereburi dupiyuro Cristore i ūmuge iriudi āārīmi, īgūya dī bēori merā musārē iritamuburo, ārīgū. ²¹Irasirirā Cristo iritamurī merā Marīpure būremua. Marīpu Cristore boadiguere masū, ūmugasigue āīmūrā, āārīpererā Opū sōodi āārīmi. Irasirirā Marīpure: “Guare ōārō irigu āārīmi”, ārī būremu, īgū merā ōārō āārīnīburire ōārō masīa.

²²Cristoya diayema kerere pē būremusiā, musā űērī iririkurire pirinerā āārībū. Dapagorare diayeta musāyarārē maīmasīa. Irasirirā masāya yūjupūrārī, āārīpereri musā turasi merā gāme maīka! ²³Musā Marīpūya werenirīrē būremurā, dupaturi deyoarā irirosū waabu. Irasirirā īgū pūrā waabu. Marī pagusāmarā merā deyoa, puru boakōārākoa. Iri irirosū āārībea Marīpu pūrā waamakū. īgūya werenirī, perebiri werenirī āārā. Irasirirā iri werenirī merā īgū puro īgū merā āārīnīkōārākoa. ²⁴īgūya werenirī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū:

Āārīpererā masaka tá irirosū āārīma. īgūsā ōārī oparide tá goori irirosū āārā. Tá masā, boakōāa. Gooride boakōāa. Iri irirosūta marī masakade boarākoa.

²⁵Marī Opū werenirī gapu neō perebirikoa. īgū ārīderosūta waarokoa. Āārīpereri īgū: “Āsū irigūra”, ārīdeare iriyuwarikugukumi, ārī gojasūdero āārībū.”

Iri ōārī bueri, musārē īgūsā weredea, Jesucristo marirē tauri kerere bueri āārā.

2 ¹Irasirirā āārīpereri gajirosūperi űērī iririre: ārīkatorire, irikatorire, gajirā gajino opamakū īāturirire, gajirārē űērō ārī werewuarire pirika! ²⁻³Musā, marī Opū musārē ōārō iririre

sirū masīsiaa. Irasirirā neō deyoarāgā
ōpikūrē gāāmerōsū musāde marī
Opūyare diayemarē buro gāāmekā!
Irire gāāmerā, īgūrē būremunemorākoa.
Musā irasirimakū, musārē taugukumi.

**Cristo masakare okari sīgū ūtāye
irorosū āārīmi, āri gojadea**

⁴Cristo marirē okari sīgū suye ūtāye
masaka īgūsā bēoadeaye irorosū āārīgū
āārīmi. Īgūsā īgūrē gāāmebirikeremakū,
Marīpu īgū Pagu gapu īgūrē: “Ōātarigu,
āārīpererā Opū āārīmi”, āri beyedi
āārīmī. Irasirirā īgūrē: “Ōāgū āārīmi”,
āri būremua. ⁵Marīde Cristo merā okari
oparā ūtāyeri irorosū āārā. Marīpu,
sugu ūtāyeri merā wii irigu irorosū
marī merā irigu yāmi. Irasirigu marirē
īgūyarārē īgūya wiima irorosū āārimakū
yāmi. Īgūyarā paia īgūrē būremurā,
īgū dorederosūta gajino sīma. Marirē
īgūsā irorosū āārimakū yāmi, Jesucristo
iritamurī merā īgūrē usuyari sīburo,
ārīgū. Irasirirā īgūyare irirā, īgūrē
usuyamakū irirākoa. ⁶Marīpu īgūya
werenrī gojadea pūgue āsū āridi āārīmī:

Yu beyedire yaa wiima
weanūpūroridea ūtāye irorosū
āārīgūrē Jerusalēgue pīgura. Īgū,
yu beyedi ōātarigu, āārīpererā
Opū āārīmi. Īgūrē būremurāno,
buro usuyarākuma. “Ubugorata
īgūrē būremukubu”, āri
gūñabirikuma, āridi āārīmī.^b

⁷Musāde īgūrē būremurā: “Ōātarigu
āārīmi”, āri iāa. Īgūrē būremumerā
gapure Marīpuya werenrī gojadea
pūgue āsū āri gojasūdero āārībū:

Marīpu beyedi suye ūtāye wii
iririmasā bēoadeaye irorosū
āārīkeremakū, Marīpu gapu
īgūrē iri wiima weanūpūroridea
ūtāye irorosū āārimakū iridi
āārīmī. Irasirigu īgūrē āārīpererā
Opū pidi āārīmī, āri gojasūdero
āārībū.^c

⁸Gaji Marīpuya werenrī gojadea pūgue
āsū āri gojasūdero āārībū:

Marīpu beyedire būremumerā, iri
ūtāyegue gubutuameēmejānerā
irorosū āārīma. Irasirirā Marīpu
pūroque neō waabirikuma, āri
gojasūdero āārībū.^d

Īgūya kerere būremubiri waja ūtāyegue
gubutuameēmejānerā irorosū āārīma.
Marīpu pūroque ejabirikuma. Īgūsārē
irasū waaburire Marīpu iripoeguetā:
“Irasū waarokoa”, ārisiadi āārīmī.

Marīpuyarā āsū āārīma, āri gojadea

⁹Musā gapu Marīpu pūrā īgū
beyenerā āārā. Marī Opūyarā paia
irorosū īgūyare moārā, Marīpuya
bumarā īgū iūrō ñerī marirā īgūyarā
āārā. Musārē naītīārō āārīrā irorosū
īgūyare neō masībirinērē masīdoregu
siudi āārīmī. Irasirigu musārē
boyorogue āārīrā irorosū irire ōārō
masirā āārimakū iridi āārīmī. Musārē
īgū ōārō irideare gajirārē weredoregu,
irasiridi āārīmī. ¹⁰Musā iro dupiyuroque
Marīpu pūrā āārībiriibu. Dapagorare
Marīpu pūrā āārā pama. Musā iro
dupiyuroque bopoñari merā iāsūña
marību. Dapagorare musārē Marīpu
bopoñari merā iāmi.

Marīpuyare irirā āārīka! āri gojadea

¹¹Yaarā yu maīrā, musā i ūmurē
naagorenarīmasā musāya makāgue
āārīmerā irorosū, Marīpu pūro
waamurāta āārā. Irasirigu musārē ire
turaro werea. Musā ñerī waribejarire
iribirikōāka! Musārē ñerō irimakū
iriduarā irorosū musā ñerī waribejari
musārē ñerō irimakū iriduaro yāa.
¹²Marīpūre masīmerā watopegue āārīrā
ōārō irirā āārīka, musārē werewuari,
ārīrā! Musā irasirimakū musārē
werewuaduakererā, Marīpu īgūsārē
īgūyare masīmakū iriripoe musā ōārō
iririre iānerā āārīsīā, īgūrē: “Ōāgū,
turagu āārīmī”, āri būremurākuma.

¹³Marī Opūre būremusīā, āārīpererā
i nikū marā oparārē ōārō merā yujūka!
I nikū marā oparā opū āārīgūdere

^b 2.6 Is 28.16 ^c 2.7 Sal 118.22 ^d 2.8 Is 8.14-15

yujuka! ¹⁴Īgū dokamarā oparādere yujuka! Īgūsārē Īgū doreri tarinugārārē wajamoāmūrārē pidi āārīmī. Īgū dorerire irirārē: “Ōārō iriabu musā”, āārdoregu pidi āārīmī. Irasirirā Īgūsārē yujuka! ¹⁵Marīpu, musā ōārō irimakū gāāmēmī. Musā irasirimakū ĩārā, pēmasīmerā musārē werewuaduakererā, werewuamasībema.

¹⁶Musā, Marīpu tausūnerā āārīsīā, gajirārē moāboerimasāgora āārībea. Marīpu tausūnerā āārīkererā, “Guare doreri maa. Irasirirā gua gāāmerō ñerirē irirākoa”, ārī gūñabirikōāka! Āsū gapu irika! “Marīpūre moāboerā āārā gua”, ārī gūñaka! Irasū ārī gūñarā, Īgū dorerire irika! ¹⁷Āārīpererā masakare buremurī merā ĩāka! Marīyarārē Jesūre buremurārē maika! Marīpūre goepeyari merā buremuka! I nikū marā opūdere buremurī merā ĩāka!

Cristo ñerō tarigu ĩgū bokatiūderosū musāde bokatiūka! ārī gojadea

¹⁸Moāboerimasā, ōārō buremurī merā musā oparārē yujuka! Musārē ōārō irirā ditare yujubirikōāka! Musārē turaro merā dorerādere yujuka! ¹⁹Musā ñerō iribirikeremakū, musā oparā musārē wajamoābukuma. Musā, Marīpu ĩūrō diayemarē iriduamakū, ĩgūsā wajamoāirirē bokatiūmakū, Marīpu musārē: “Ōārō yāma”, ārī ĩāgukumi. ²⁰Musā ñerō iriri waja gapu ĩgūsā musārē wajamoāmakū, irire musā bokatiūkeremakū, Marīpu musārē: “Ōārō yāma”, ārī ĩābirikumi. Musā ōārō irikeremakū ĩgūsā musārē wajamoāmakū, musā ōārō merā guaro marīrō bokatiūmakū, Marīpu musārē: “Ōārō yāma”, ārī ĩāgukumi. ²¹Irasiriburo, ārīgū, Marīpu musārē ĩgūyarā āārīdoregu siuidi āārīmī. Cristode musāya āārīburire ñerō tarimi, musāde ĩgū iriderosū irituyaburo, ārīgū. ²²Īgū neō suñarō ñerō iribirimi. Gajirārē ārīkatori merā neō werenībirimi. ²³Masaka ĩgūrē turimakū, ĩgūsārē neō turi gāmbirimi. ĩgūrē ĩgūsā ñerō irikeremakū: “Musārē

ñerō irigura”, neō ārībirimi. Īgū Pagu gapure: “Yupū diayemarē irigu, yure ñerō irirārē diayeta wajamoāgukumi. Īgūgue āmugukumi”, ārī gūñadi āārīmī. Irasirirā marīdere ĩgū āriderosū āārō gāamea. ²⁴Cristo, marī irirosū dupukugu ĩgū basi marī ñerī iridea wajare wajaribosagu curusague boami. Marī okaropa ñerī iririre piri, Marīpūya diayema gapure iriburo, ārīgū, boami. Īgū marirē peamegue waabonerārē taugu, buro kāmiku, buro ñerō tarimi. ²⁵Oveja dederinerā irirosū musāde peamegue dederibonerā āārībū. Dapagorare Cristore buremusīā, ĩgūyarā āārā. Irasirigu ovejare koregu irirosū Cristo musārē koremi. Musā ōārō āārīrikuburo, ārīgū, musārē ōārō koremi.

Mojōsuanerā āsū irika! ārī gojadea

3 ¹⁻²Moāboerimasārē yu werederosūta musā marāposā nomerē weregura. Musā marāpusāmarārē ōārō merā yujuka! Īgūsā dorerosū irika! Surāyeri musā marāpusāmarā Marīpūya kerere buremumerā āārīma. Irasirirā ĩgūyare musā ĩgūsārē werebirikererā, ĩgūyare ōārō iririkuka! Ōārī ditare irika! Musā marāpusāmarā musārē dorerire buremurī merā yujuka! Musā irasirimakū ĩārā, ĩgūsāde Marīpūya kerere buremubukuma. ³Musāya dupure wāri mamarikubirikōāka! Musāya dupure gajirārē ĩāsuyumakū iribirikōāka! Musārē: “Ōārō deyoma”, ārī ĩāmakū iribirikōāka! Irasirirā musāya poañapure wuapuwea mamuanerā nome, oro merā iridea dari buyanerā nome, wajapari surī sānanerā nome āārīduari ditare gūñarikubirikōāka! ⁴Āsū gapu āārīka, ōārā, ōārō deyorā nome āārīduarā! Ōārī gūñarī oparā nome, gajirārē turiro marīrō goepeyaro merā weretamurā nome, siñajārī merā āārīrikurā nome āārīka! Ōārō āārīrikuri, dupure mamarī ōārō deyori pereburosū neō perebirikoa. Musā ōārō āārīrikuri, Marīpu ĩūrōrē ōātariirī āārā. ⁵Ipoeguere Marīpūyarā

nome àsuta āārīunanerā āārimā. Īgūsā nome: “Marīpu ārīderosūta yure ōārō irigukumi”, ārī būremurā, Īgūsā marāpusāmarā dorerire ōārō yujūnerā āārimā. ⁶Āsūta Sara igo marāpure Abrahārē ōārō merā yujūdeo āārimō. Irasirigo Īgūrē: “Yu opu”, ārīunadeo āārimō. Irasirirā musā ōārō irirā, gūiro marīrō āārīrikurā, Sara āārīderosū āārīrākoa.

⁷Āsūta musā marāpokurāde musā marāposā nomerē pēmasīrī merā ōārō irika! Nome, marī ūma irirosū turarā āārībema. Irasirirā Īgūsārē būremurī merā iritamuka! Marīpu musārē bopoña, Īgū puro perebiri okari sīburosūta nomedere bopoña, perebiri okari sīgukumi. Irasirirā musā marāposā nomerē ōārō koreka! Marīpu musā sērērīrē yujuburosūta Īgūsā nomerē ōārō irika!

**Ōārō Īgūsā irikeremakū, gajirā
Īgūsārē ñerō iririre weredeā**

⁸I merā musā āārīpererārē weretūnugura. Suro merā ōārō āārīrikuka! Musā merāmarārē bopoñarī merā iāka! Sugu pūrā irirosū gāme marīrikuka! Ōārō merā gāme iritamuka! “Gua, gajirā nemorō āārībea”, ārī gūñaka! ⁹Gajirā musārē ñerō irimakū, Īgūsārē gāmībirikōāka! Musārē Īgūsā ñerō ārī werenīmakū, Īgūsārē ñerō ārī gāmībirikōāka! Āsū gapu irika! Īgūsāya āārībūrire Marīpure sērēbosaka! Marīpu musārē ōārō iribu, irire irimurārē pīdi āārimī. ¹⁰Marīpūya werenīrī gojadea pūguere āsūta ārī gojasūdero āārībū:

Musā okaropa ōārō ūsyari
merā āārīduarā, neō ñerō
werenībirikōāka! Neō
ārīkatobirikōāka!

¹¹Āārīpereri ñerī iririre pirikōāka! Ōārī gapure irika! Gāme iāturiro marīrō siñajārī merā āārīrikuka! Irire būro gāāmekā!

¹²Diayemarē irirārē marī Opu irasū korenīkōāmi. Īgūsā Īgūrē

sērērīrē irasū penīkōāmi. Ñerō irirā gapure gāāmebemi, ārī gojasūdero āārībū.^e

¹³Ōārī ditare iriduamakū, ūnoā musārē poyanorēbukuri? ¹⁴Diayemarē musā irikeremakū, gajirā musārē ñerō irimakū, Marīpu gapu musārē ōārō yāmi. Irasirirā ūsyāa. Musārē ñerō iriduārē gūībirikōāka! Īgūsā musārē iribūrire gūñarikūbirikōāka! ¹⁵Āsū gapu irika! Cristore: “Gua Opu āārimī”, ārī būremuka! Musārē: “ĪNasirirā Cristore būremurī?” ārī sērēñāranorē pēmasīrī merā ōārō yujuka! Īgūsā musārē sērēñāburo dupiyuro Īgūsārē yujubūrire ōārō gūñayuka! Irasirirā Īgūsārē Cristo musārē taubūrire ōārō yujurākoa. ¹⁶Turiro marīrō ōārō būremurī merā Īgūsārē yujuka! Ōārō irika! Irasirirā: “Marīpu iūrō waja opabea”, ārī gūñārākoa. Cristore musā būremurā Īgūyare ōārō irirā āārīmakū gajirā musārē: “Ñerō yāma”, ārī werewuanerā Īgūsā musārē werewuadea diaye āārībirimakū iārā, gūyasīrīrākuma. ¹⁷Marī ñerō iriri waja gajirā marīrē ñerō tarimakū iribukuma. Marīpu gāāmemakū, marī ōārō iriri waja gajirā marīrē ñerō tarimakū iriri gapu ōāgorāa.

¹⁸Irasūta Cristo ōāgū āārīkeregu, ñerō tarimi. Suñarōta āārīpererā ñerī iridea wajare boa, wajaribosadi āārimī. Marī ñerā āārīmakū, marīya āārībūrire ñerō tarimi, marīrē Marīpuyarā waamakū iribu. Īgū, marī irirosū dūpukūgu āārīsīā, Īgūya dūpugora tamerā boakōāmi. Īgū boakeremakū, Īgūya yujupūrā merā okakōādi āārimī. ¹⁹Irasirigu Īgūya yujupūrā merā boanerā Īgūsā peresu irisūnerā āārīrōgue waa, Īgūsāya yujupūrārīrē Marīpuyare weredi āārimī. ²⁰Īgūsā iripoeguerē Marīpu dorerire tarinugāunanerā āārimā. Noē āārīdeapoeguerē Īgū wāduru doōdirure dooripoe Marīpu Īgūrē būremumakū gāāmedi āārādīmi. Irasirigu: “Gajipoe irirā yure būremubukuma”, ārī, Īgūsārē yoaripoe yūdi āārādīmi. Īgūsā gapu neō

^e 3.12 Sal 34.12-16

buremubiriunanerā āārīmá. Irasirigu Marípu ĩgūsārē wajamoādi āārímí. Noé ĩgūya wii marā merā dita: su mojōma pere gají mojō ʔreru pērēbejarā dia mirĩrĩrē tariweredi āārímí. ²¹ Marípu i nikūrē miügū ĩgūsārē taudea, marĩrē deko merā wāiyeri irirosū āārā. Irasiriro marĩ peamegue waabonerārē tauburire ĩmua. Deko merā marĩrē wāiyemakū, maríya dupure gurarire koerosū āārĩbea. Marĩ wāiyesūrā, Marípure: “Guare mu ĩūrō ñerĩ marĩrā āārĩmakū irika!” ārĩ sērēa. Irasirirā, Jesucristo masādea merā marĩ peamegue waabonerā tarimurā āārā. ²² Jesucristo masādero puru, ʔmugasigue murĩadi āārímí. Irasirigu Marípu diaye gapu doami ĩgū merā dorebu. ĩgū Marípure wereboerā nemorō, ʔmarō marā oparā nemorō, āārĩpererā dorerā nemorō doregu āārímí.

**Marípu iritamurĩ merā ĩgūyare
irimasĩrākoa, ārĩ weredea**

4 ¹ Jesucristo, marĩ irirosū dupukugu ñerō tarimí. Irasirirā: “ĩgū ñerō tarikeregu Marípu gāamerĩrē iriderosū marĩde ñerō tarikererā Marípu gāamerĩrē irirākoa”, ārĩ gūñarō gāamea. Marĩde, ĩgū ñerō tariderosū ñerō tarirā, ñerō iririre pirikōāa. ² Irasū pirirā, i ʔmarĩ marĩ āārĩrōpa dupaturi ñerĩ ʔaribejarire iribirikoa. Marípu gāamerĩrē irinĩrākoa. ³ Iripoegue, Marípure masĩmerā ñerĩrē iriduarire iriderosūta musāde ñerĩrē iriunanerā āārĩbú. Irasirirā guyasĩrĩrō marĩrō ñerĩrē iririkurā, ñerĩ ʔaribejarire iririkurā, mejārikurā, bosenurĩ irirā mejā, gaguinĩrikurā āārĩnerā āārĩbú. Marípu dorerire tarinugārē keori weadeare buremunerā āārĩbú. Irasirirā iropata iri ñerĩrē irika! ⁴ Dapagorare irire murārōta irirā gapu musā iri ñerĩrē ĩgūsā merā iribirimakū ĩārā, ĩāgukakōāma. Irasirirā musārē ĩāturi, ñerō werenĩma. ⁵ Marípu ĩgūsārē: “Musā irasū ñerĩ irideare werepeoka!” ārĩgukumi. ĩgūta okarārē, boanerādere: “Ire irimakū ōāgorabū, iri gapure irimakū ōābiribū”, ārĩ beyebu āārímí. ⁶ I ʔmurē āārĩpererā masaka boamurā

dita āārĩkeremakū, Marípu ĩgūya kerere wererārē ĩgūsārē irire weredoredi āārímí, boadero puru ĩgū irirosū ĩgū puro okanĩkōāburo, ārĩgū.

⁷ Āārĩpereri i ʔmuma pereburo mērō duyanugāwāgārisiāa. Irasirirā ōārō pēmasĩrĩ merā diayemarē irinĩkōāka! Irasirirā Marípure buremurĩ merā sērērākoa. ⁸ Āārĩpereri gajino iriri nemorō diayeta gāme maĩka! Neō gāme maĩduúbirikōāka! Marĩ gajirārē maĩrā, marĩrē ĩgūsā ñerō irikeremakū, mata ĩgūsā ñerō irideare kātiakōākoa. ⁹ Musā merāmarā musāya wiirigue ejamakū, ōārō ʔsuyari merā ĩgūsārē bokatĩrĩneāka! ¹⁰ Marípu ĩgūyarākure ĩgūyare irimasĩburire pídi āārímí. Irasirirā iri merā ōārō gāme iritamuka! Marípu musākure musā ĩgūyare irimasĩburire pídea merā ĩgū gāamerōsū gāme iritamurā, ōārō gāme iritamurā yāa. ¹¹ Irasirirā Marípure wererā, ĩgū weredorederosūta wereka! Gajirārē iritamurāde ĩgū turari sīrō bokatĩūrō iritamuka! Āārĩpereri musā iririre Marípure masaka ʔsuyari sīburosū irika! Jesucristo iritamurĩ merā irasirika! Marípure āārĩpererinurĩ buremuka! Marĩ āārĩpererā ĩgūrē: “Ōātariyu, turatarigu āārā”, ārĩ, ʔsuyari sīrā! Irasūta irirā!

**Jesúre buremurĩ waja
ñerō taririre gojadea**

¹² Yaarā yu maĩrā, musā Jesúre buremurĩ waja ñetariro tarirā, diayeta ĩgūrē buremurĩrē masĩsūa. Irasirirā: “¿Nasiriro yure irasū waari? Gajirosū waakoa”, ārĩ gukabirikōāka! ¹³ Āsū gapu irika! Ñerō tarirā: “Cristo ñerō tariderosū guade ñerō taria”, ārĩ ʔsuyaka! Irasirirā Cristo dupaturi i ʔmugue ĩgū gosesiriri merā, ĩgū turari merā aarimakū ĩārā, buro ʔsuyarākoa. ¹⁴ Cristoyarā musā āārĩrĩ waja gajirā musārē ñerō ārĩ buridamakū, musārē ñerō werenĩmakūdere ire masĩka! Marípureyagu Ōāgū deyomarĩgū musā merā āārímí. ĩgū turatarigu musārē iritamumi. Irasirirā ʔsuyāa. ¹⁵ Masakare wējēbéorimasā, yajarimasā, noó waarō

ñerō iririmasā, gajirārē ĩgūsāyamarē sērēñarikurā ñerō tarirākuma. ĩgūsā irirosū iribirikōāka! Ōārī iridea waja merā gapu ñerō tarimakū ōāgorāa.

¹⁶Cristoyarā musā āārīrī waja gajirā musārē ñerō tarimakū irirā yāma. ĩgūsā irasirimakū, gūyasīrībirikōāka! Ubu gapu Marīpure: “Mu guare Jesucristoyarā āārīmakū iridi āārā, irasirirā murē usuyari sīa”, ārīka!

¹⁷Marīpu marīrē ĩgūyarārē marī irideare: “I gapure irimakū ōāgorabu, i gapure irimakū ōābiribu”, ārī beyeripoe ejasiāa. Āārīpererārē marīrē ĩgūyarārē marī irideare irasū ārī beyepurorigukumi. ĩgūyarārē irasū beyepurorigu, ĩnasirigukuri ĩgūyarā āārīmerā gapure? ĩgūya kerere gāāmebirī waja ĩgūsārē buro wajamoāgukumi. ¹⁸Marīpuya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Ōārā Marīpuyarā buro ñerō taridero puru, Marīpu ĩgūsārē tau, ĩgū puro āīagukumi. Ñerā ĩgūrē gāāmemerā gapu ñetarīro tarirākuma. Peamegue waadederirākuma”, ārī gojasūdero āārībū. ¹⁹Irasirirā Marīpu gāāmerōsū marī ñerō tarirā, ōārī iririre irinīkōārō gāāmea. Marīya āārīburire Marīpure marīrē iridire wiaro gāāmea. Āārīpereri ĩgū: “Musārē ōārō irigura”, ārīdeare diayeta irigukumi. Irasirirā ĩgūrē: “Mu gāāmerō yure irika!” ārīrō gāāmea.

**Pedro, Jesūre buremurā
iriburire gojadea**

5 ¹Dapagore musārē Jesūre buremurā oparā murārē weregura. Yude Jesūre buremurārē doregu āārā. Cristo ñerō tarimakū ĩābu. ĩgū gosesiri merā, ĩgū turari merā dupaturi i ũmugue aarimakū, yude āārīpererā ĩgūrē buremurā merā ĩagukoa. ²Marīpuyarā oveja irirosū āārīma. Musā ĩgūyarārē dorerā ovejare korerā

irirosū āārā. Irasirirā Marīpu musārē ĩgū pīnerārē ĩgūyarārē ōārō koreka! Marīpu gāāmerōsū ōārō yujupūrākuri merā ĩgūsārē koreka! ĩgūsārē korerā: “Niyerure wajatarākoa”, ārī gūñabirikōāka! ³ĩgūsārē korerā, pūrīrō merā dorebirikōāka! Ōārō iririkuka! Irasirirā musā iririkurire ĩākūrā, ĩgūsāde ōārō iririkurākuma. ⁴Musā irasū ōārō iririkurā, Cristo marīrē āārīpererā korerā Opū dupaturi i ũmugue aarigū, musārē: “Ōārō iribu”, ārīgukumi. Irasirirā, ĩgū puro gosesirirogue ĩgū ōātariri sīburiere⁴ wajatarākoa. Iri neō perebirikoa.

⁵Yu musā oparārē wererosū musā maamarādere weregura. “Murārē buremurī merā yujuka!” ārī werea. Irasirirā musā Jesūre buremurā āārīpererā: “Gajirā nemorō āārā”, ārī gūñarō marīrō gāme iritamuka! Marīpuya werenīrī gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū:

“Gajirā nemorō āārā”, ārī gūñagūrē Marīpu iritamubemi. “Yu ubu āārīgū āārā, yure iritamuka!” ārīgū gapure ōārō iritamumi, ārī gojasūdero āārībū.⁶

⁶Irasirirā: “Gajirā nemorō āārā”, ārī gūñabirikōāka! Marīpu turagu musārē doremakū, yujuka! Musā irasirimakū, Marīpu ĩgū: “Āsū irigura”, ārīrīnū ejamakū, masaka ĩūrō musārē: “Yu maīrā, yu iritamurā āārīma”, ārī ĩmugukumi. ⁷Marīpu buro maīrī merā musārē koremi. Irasirirā āārīpereri musā gūñarikurire ĩgūrē wereka! ĩgū musārē iritamugukumi.

⁸Ōārō pēmasīrī merā diaye gūñaka! Wātī musārē ĩaturigu musārē ñerī irimakū iriduagu ēōkaye guagu waibure baaduagu āmagorenagū irirosū musārē poyanorēduagu āmagorenami. ⁹Ire masīa. Musā ñerō tarirosūta āārīpererogue gajirā Jesūre buremurā

^{/5.4} Sugu ũma biririmasū gajirā nemorō ōārō ũmagū, olivo wāikudima pūrī merā iridea berore wajatakumi. Masaka iri berore ĩgūya dipurugue peokuma, gajirārē ĩgū wajatadeare ĩmurā. I irirosū, sugu Jesūre buremugū ñerō tarikeregu: “Marīpu yure iritamugukumi”, ārī buremurārē pīribi, ũmugasigue perebiri okari wajatakukumi. Iri ũmugasigue perebiri okari wajatarī, i berore wajatarī irirosū āārā.

⁸5.5 Pr 3.34

ñerō tarirā yáma. Irasirirā ñerō
tarikererā, wātirē neō yujubirikōāka!
Jesús gapure gūñaturaníkōāka! Īgūrē
buremurirē neō piribirikōāka! ¹⁰Musā
i ūmugue āārīrópa dita ñerō tarirākoa.
Puru Marīpu musārē gūñaturarā, ōārā,
turarā āārīmakū irigukumi. Marīputa
neō piriro marīrō marīrē iritamunígū
Jesucristore buremunugādo regu
siiudi āārīmí, marīrē ĩgū merā ĩgū
goesirogue āāríníkōāburo, ārīgū.
¹¹Irasirirā ĩgūrē: “Mu turatarigu,
āārīpererā Opū āārā”, ārī, usuyari sīnīrā!
Irasūta irirā!

Pedro ōādoretūnudea

¹²Silvano iritamurī merā i pūguere
yu musārē mérīgā gojáa. Īgū, yu
īāmakū, Jesúre buremugū mariyagu

diayemarē irigu āārīmi. Irasirigu
ĩgū iritamurī merā musārē gūñatura,
usuyamakū irigu, Marīpu marīrē
diayeta maīgū āārīmi, ārīgū, i pūrē
musārē gojáa. Marīpu marīrē maīrīrē
masīrā ĩgūrē irasū buremuníkōāka!

¹³Babilonia marā Jesúre buremurā
musārē ōādorema. Īgūsāde, musā
iirrosūta Marīpu beyenerā āārīma.
Marcos yu magū iirrosū āārīgūde
musārē ōādoremi. ¹⁴Musā merāmarārē
bokatīrīrā, maīrī merā, ōārō usuyari
merā mojō ñeāka!

Marīpu āārīpererā musārē
Jesucristoyarārē ōārō siñajārī merā
āārīrikumakū iriburo. Irasūta
iriburo.

Iropata āārā.
Pedro

2 SAN PEDRO

Pedro Jesúre buremurārē gojadea

1 ¹Yu Simón Pedro, Jesucristore moãboegu, ìgũ buedoregu pídì, musārē i pūrē gojáa. Marí Opu Jesucristo marirē taugu diayemārē irigũ āārĩmĩ. Irasirigu Marĩpu Jesucristo merā guare iriderosũta musādere ìgũrē buremumakũ iridì āārĩmĩ. Marĩ Jesucristore buremurĩ opamakũ òataria. ²Musā Marĩpure, irasũ āārĩmakũ marĩ Opu Jesúre masĩa. Irasirigu Marĩpu ìgũ musārē òārò iritamurirē, ìgũ musārē sĩnājārĩ sĩrĩrē masĩnemomakũ iriburo.

Jesucristoyarā āsũ āārĩma, ārĩ gojadea

³Marĩpu marirē ìgũrē masĩmakũ iridì āārĩmĩ. Irasirigu ìgũ turarĩ merā marirē āārĩpererĩ òārĩrē sĩdì āārĩmĩ ìgũ merā òārò āārĩ, ìgũ gāāmerirē iriburo, ārĩgũ. ìgũ òatarigu, āārĩpererĩ òārò irigu marirē sĩudi āārĩmĩ, ìgũyarā āārĩdoregu. ⁴Ìgũ òāgũ, òārò irigu āārĩ sĩā, marirē: “Yu turarĩ merā musārē wārĩ òātarĩrē irigũra”, ārĩdì āārĩmĩ. Irasirigu ìgũ ārĩderosũta marirē yāmĩ, ìgũ irirosũ òārĩrē iriburo, ārĩgũ. Marirē i ùmũma ñerĩrē Ƴarĩbejarĩre pĩriburo, ārĩgũ, irasirimi. ⁵Ìgũ marirē irasirimakũ ìārā, musā Jesúre buremurā āārĩpererĩ musā turarĩ merā ire irinemoka! Òārĩ irika! Òārĩ irirā, òārò pēmasĩrĩ merā irika! ⁶Pēmasĩrĩ merā irirā, musā ñerò iriduarĩre irĩbirikōāka! Ñerò iriduarĩre irimerā ñerò tarikererā, Marĩpure gũñaturanĩkōāka! Irasũ gũñaturanĩrā, Marĩpure buremurĩ merā ìgũ gāāmerirē irirĩkũka! ⁷Ìgũ gāāmerirē irirĩkurā, sugũ pũrā irirosũ musā basĩ gāme iritamuka! Gāme iritamurā āārĩpererā gajĩrādere maĩ buremuka!

⁸Musā irasiriwāgārā, òārò irirĩkoa. Irasirirā marĩ Opu Jesucristore masĩrā, ìgũ gāāmerirē òārò irinĩrĩkoa. Ubu āārĩrĩrē irĩbirĩkoa. ⁹Sugũ òārò iriwāgābĩ gapũ koye ìābĩ, o koye òārò ìājābĩ ìgũ waaburĩre masĩbĩ irirosũ āārĩmĩ. Marĩpũyare masĩbĩ: “Ìgũyare iriro gāāmea”, ārĩ gũñabemĩ. ìgũ ñerò iridea wajare Marĩpu koebéodeare gũñabemĩ. ¹⁰Yaarā, ire pēka! Marĩpu musārē sĩiu, beyedĩ āārĩmĩ, ìgũyarā āārĩburo, ārĩgũ. Irasirirā ìgũyarā āārĩ sĩā, ìgũ gāāmerirē neò pĩrĩro marĩrò merā iriduarā āārĩka! Irasiriduarā, ìgũyarā āārĩmerā ñerĩrē irirĩkurā irirosũ neò āārĩbirĩkoa. ¹¹Marĩpu ìgũ gāāmerirē marĩ irimakũ ìāgũ, marĩ Opu marirē taugu Jesucristo ìgũyarārē perebirĩ dorerogue marirē òārò bokatĩrĩñeā: “Òò, yũ merā òārò āārĩnĩkōāka!” ārĩ ñājādoregukumĩ.

¹²Musā yũ wererĩre masĩ sĩāa. Irasũ āārĩmakũ, diayema āārĩrĩrē musā pédeare pĩrĩro marĩrò òārò yāa. Musā irire masĩkeremakũ, yũ wererĩre kātĩrĩ, ārĩgũ, gũñanĩmakũ irigũra. ¹³⁻¹⁴Marĩ Opu Jesucristo yũre: “Mérōgā duyāa mũ boaburo”, ārĩ weresiamĩ. Irasirigu yũ okaro ejatuaro musārē: “Āsũ irika!” ārĩ weredeare musārē gũñamakũ irigũra. “Irasirĩro gāāmekoa yũre”, ārĩ gũñāa. ¹⁵Irasirigu yũ boadero pũrũ, yũ weredeare neò kātĩbirikōāburo, ārĩgũ, āārĩpererĩ yũ iriduaropa merā musārē irire gojapĩgũra.

**Gua Jesucristo ìgũ turagu
āārĩrĩrē ìābũ, ārĩ gojadea**

¹⁶Gua marĩ Opu Jesucristo turarĩre, irasũ āārĩmakũ ìgũ dupaturĩ i ùmũgue aarĩburĩre musārē weresĩabũ. Irire wererā, sugũ masaku ìgũ gāāmerò

gũñaboka weredeare wererā meta iribũ. Gua basi igũ turagũ āārĩrĩrē iābũ. Irasirirā ire musārē werebũ.

¹⁷Marĩpũ āārĩnĩgũ Jesucristo turatarigũ, gosesirigũ āārĩrĩrē guare imumakũ iābũ. Irire imugũ, umugasigũ merā āsũ ārĩ werenĩmĩ: “İi yũ magũ, yũ maĩgũ āārĩmĩ. Igũ merā buro usuyāa”, ārĩmĩ. ¹⁸Umugasigũ merā irasũ ārĩ werenĩrĩrē pērā, ũtāũ wekague marĩ Opu Jesús merā āārĩbũ. Irigugũ āārĩgũta umugasiguema gosesiriri merā igũ deyomakũ iābũ.

¹⁹Gua irire iānerā āārĩsĩā: “Marĩpũya kerere weredupiyunerā gojadea diayeta āārā”, ārĩ masĩa. Irasirirā musā ĩgũsā gojadeare ōārō pēka! ĩgũsā gojadea musārē sĩagodirũ irirosũ āārā. Naĩtĩārōgue sĩagodirũ merā marĩ waarōre sĩagowāgārā irirosũ ĩgũsā gojadea merā Marĩpũyare masĩa. Irasirirā Jesucristo dupaturi aarimakũguedere irire buenĩkōāka! ĩgũ neñukāmũ boyodirũ ōārō boyoro irirosũ āārĩgũ, marĩrē maama umurē pĩbũ āārĩmĩ. Irasirigũ aarigũ, marĩrē Marĩpũyare masĩbirideare ōārō masĩmakũ irigukumi. ²⁰I gapũre masĩpũrorika! Marĩpũya kerere weredupiyunerā ĩgũya werenĩrĩ gojadea pũgue ĩgũyare gojarā, ĩgũsā masĩrĩ merā ĩgũsā basi gũñarĩ merā gojarā meta irinerā āārĩmā. ²¹ĩgũsā Marĩpũya kerere weredupiyudea, ĩgũsā gāāmerō ĩgũsā gũñarĩ merā werede meta āārā. I ĩgũsā weredupiyudea, Marĩpũ ĩgũsārē weredoredeā āārā. Irasirirā ĩgũsā Marĩpũyarā, Ōāgũ deyomarĩgũ iritamurĩ merā Marĩpũyare were, irire gojanerā āārĩmā.

Ārĩkatori merā buerimasāyamarē gojadea
(San Judas 4-13)

2 ¹Iripoegue Israel bumarā surāyeri: “Marĩpũya kerere weredupiyurimasā āārā”, ārĩkatonerā āārĩmā. ĩgũsā iriderosũta dapagoradere ārĩkatori merā buerimasā musā pũro aarĩrākũma. Musārē masĩña marĩrō diayema āārĩbirire buerākũma. Marĩ

Opu Jesucristore ĩgũsā ñerō iridea waja ĩgũ boari merā wajaribosadire: “Gua Opu āārĩbemi”, ārĩrākũma. ĩgũsā irasiriri waja gũñaña marĩrō Marĩpũ ĩgũsārē peamegue beogukumi. ²ĩgũsā ārĩkatori merā buerire pērā, ĩgũsā ñerĩ uaribejari iririre iārā, wārā musā watopegue āārĩrā ĩgũsārē iākũĩrākũma. ĩgũsārē iākũĩmakũ iārā, gajirā musā Jesũre buremurā watopegue āārĩmerā Jesũyamarē ñerō ārĩ werenĩrākũma. ³Ārĩkatori merā buerimasā niyerure buro gāāmesĩā, musārē ārĩkatori bueri merā musā ĩgũsārē niyeru sĩmakũ irirākũma. Iripoegue Marĩpũ gapũ: “ĩgũsā irasiriri waja ĩgũsārē wajamoāgura”, ārĩsiadi āārĩmĩ. Irasirigũ ĩgũ ārĩderosũta ĩgũsārē peamegue beogukumi.

⁴Irasirigũ yũ musā masĩdeare dupaturi gũñamakũ iriduāa. Iripoegue Marĩpũ ĩgũrē wereboerā āārādinerā ĩgũsā ñerō irimakũ peamegue peresu iribēodi āārĩmĩ. Naĩtĩārōgue kōmedari merā siadobobēodi āārĩmĩ. Āārĩpererā ñerārē wajamoārĩnũ ejamakũ, ĩgũsā ñerō iridea waja ĩgũsārē wajamoāgoragukumi. ⁵Noē āārĩdeapoegue marārē ĩgũsā ñerō iridea waja ĩgũsārē wajamoādi āārĩmĩ. Irasirigũ i nikũ āārĩperero miũgũ, ĩgũsārē mirĩboaperemakũ iridi āārĩmĩ. Noē ditare, marāpō, ĩgũ pũrā ũma urerā, ĩgũsā marāposā nomerē taudi āārĩmĩ. Noē masakare: “Diayemarē irika!” ārĩ weregũ āārĩdi āārĩmĩ.

⁶Marĩpũ Sodoma, Gomorra wāĩkuri makārĩ marādere wajamoādi āārĩmĩ. ĩgũsā ñetarĩro iriri waja ĩgũsāya makārĩrē peame merā soebēogu, nitĩ poga dita dujamakũ iridi āārĩmĩ. Pũrugũ gajirā ñerārē wajamoāburire masĩburo, ārĩgũ irasiridi āārĩmĩ. ⁷Iri makārĩ marārē wajamoāgũ, Lot diayema irigũ ditare taudi āārĩmĩ. Lot Sodomamũ, gajirā ĩgũya makā marā Marĩpũ dorerire irimerā ñerĩ irirĩkumakũ iāgũ, buro gariboredi āārĩmĩ. ⁸ĩgũ ōāgũ, ĩgũsā watope āārĩgũ, umurĩku ĩgũsā ñerō iririre iāgũ, ĩgũsā ñerō werenĩrĩrē pēgũ, ĩgũya yũjupũrāgue buro bujawereri merā poyadi āārĩmĩ. ⁹Irasirirā,

iripoegue marā waadeare marī masīsīā, idere masīa. Marī Opū īgūrē gāamerārē ñerō tarimakū taumasīmī. Ñērā gapure: “Wajamoāgura”, ārideare pīdī āārīmī. Irasirigu āārīpererā ñērārē wajamoārīnu ejamakū, īgūsārē wajamoāgukumi.

¹⁰Gajirā ñērā nemorō ñerī űaribejari iririkurārē, īgū Opū āārīrīrē gāamemerārē wajamoāgukumi. Īgūsā musārē ārīkatori merā buerā noō gāamerō yāma. “Gajirā nemorō ōārō masīa”, ārī gūñama. Gūiri marīrō turari oparārē ñerō ārī buridama. ¹¹Marīpūre wereboerā gapū ārīkatori merā buerimasā nemorō turarā āārīkererā, Marīpū iūrō neō ñerō ārī buridari merā turari oparārē: “Ñērā āārīma”, ārī weresābema.

¹²Ārīkatori merā buerimasā gapū waimurā pēmasīmerā iririkurosū noō gāamerō iriduuri ditare yāma. Īgūsā pēmasībīrideare ñerō werenīma. Masaka waimurārē ñeā, wējekuma. Ārīkatori merā buerimasā, waimurā irirosū boamurā dita āārīma. Boadero puru peamegue bēosūrākuma. ¹³Irasirirā gajirārē ñerō tarimakū iriri waja, ñerō tarirākuma. Ūmurī, masaka iūrōgue noō gāamerō īgūsā ñerī űaribejarire iri, űsuyama. Musā merā bosebaarā, ñerō gūyasiūrī iririkurā āārīma.

¹⁴Nomerē iārā, īgūsā merā ñerō iriduama. Īgūsā merā ñerō iririre neō piribema. Marīpūyare gūñaturamerārē īgūsā irirosū ñerō iriduamakū yāma. Īgūsā buro opaduuarire: “Āsū irirāra opamurā”, ārī gūñarā āārīma. Irasirirā Marīpū wajamoāsūmurā āārīma.

¹⁵Diayemarē piri, iripoeguemū Balaam iriderosū ñerō yāma. Balaam, Beor wāikugū magū āārīdī āārīmī. Īgū ñerī iriri merā niyerure wajataduagu āārīdī āārīmī. ¹⁶Īgū irasiribu maague waamakū, īgūyago burra īgūrē turideo āārīmō. Marīpū igore masako irirosū werenīmakū iridī āārīmī. Igo werenīmakū pēgu, Balaam īgū pēmasībī irirosū iriboadideare pirikōādī āārīmī.

¹⁷Masaka deko āārīrī gobegue deko bokarākoa, ārī gūñama. Ārīkatori merā

buerimasā gapū deko āārīrī gobegue deko marīrō irirosū āārīma. Īmīkāyebori mirū wējāpuri merā eja, otederogue deko merērō marīrō tariaro irirosū neō masakare iritamubema. Irasirigu Marīpū: “Īgūsārē āsū wajamoāgura”, āriderosūta gajiro nemorō naītīārōgue āārīnīmakū irigukumi. ¹⁸Ārīkatori merā buerimasā werenīrī, īgūsā: “Masītarinugāa”, ārīrī neō wajamāa. Jesúre būremunugārārē ñerō iririkurā iririre piriwāgārārē: “Marī noō gāamerō irimakū ōāgorāa”, ārī buema. Irire irasū ārī buerā, Jesúre būremunugārārē ñerō űaribejarire dupaturi iriduamakū yāma. ¹⁹Īgūsārē: “Marī noō gāamerō irimasīa”, ārī buema. Irasū āārīkeremakū, īgūsā ñerō űaribejari, īgūsārē ñerō irimakū yāa. Ñerō iririre neō pirīmasībema. Irasirirā ñerō iridoregue moāboerā, īgū doreri ditare irirā irirosū āārīma. ²⁰Marī Opū Jesucristore marīrē taugure masīnugārā i űmuma ñerīrē pirikōāma. Iri ñerīrē piridero purū, dupaturi piriro marīrō irinemomakū, ñegorakoa. Īgūsā Jesucristore masīburo dupiyuro īgūsā āārīpūrōridero nemorō ñerō dujama. ²¹Ñerīrē irasiririkurārē diayeta Jesucristoyare diayema iririre masībīrimakū ōābukuyo. Marīpū doreri īgūsārē īgū pīdeare masīdero purū irire gāamemerā, ñetariro dujama. ²²Irasirirā dupaturi ñerīrē piriro marīrō irinemorā, masaka ārīnarōsū irirā yāma. Āsū ārīnama: “Diayēe doka, purū īgū dokadeareta baakumi doja. Irasū āārīmakū yesede guua, purū ñerī sóoberogue oyakumi doja”, ārīma.

Marī Opū Jesucristo dupaturi i űmuge aariburire gojadea

3 ¹Yaarā yu maīrā, musārē su pū gojasiabū. Yu iri dupiyurogue gojadea pū, irasū āārīmakū i pū merā musārē: “Āsū irika!” ārīrīrē ōārō gūñamakū iriduagu yāa. ²Iripoegue marā ōārā Marīpūya kerere weredupiyunerā gojadeare, irasū āārīmakū marī Opū marīrē taugu dorerire gūñaka! Iri dorerire gua īgū buedoregu pīnerā musārē buebū.

³Ire gũnapurorika! I ũmu pereburi dupiyuro masaka Marĩpũyare buridarākuma. Ñerō ɯaribejarire iririkurākuma. ⁴Buridari merā: “Cristo: ‘Dupaturi aarigura’, ĩgũ āridea, ɯnaásũ waari? Marĩ ñekūsamarā boanerā āārimá. Neōgorague i ũmu āārinũgādero puru, āāripereri murārōta āārinĩkōāa. Irasirigu Cristo neō aaribirikumi”, āirĩrākuma. ⁵I gapure neō gũñaduabema. Iripoeguere Marĩpu i nikũ, ũmugasire āārimakũ iridi āārimí. ĩgũ werenĩri merā dorederosũta deko āāirĩrōgue nikũ deyoamakũ iridi āārimí. Irasũ āārimakũ deko merā i nikũ āārimakũ iridi āārimí. ⁶Puru deko merāta i nikũrē miũdi āārimí. Irire miũgũ, i nikũma āārideare peremakũ iridi āārimí. ⁷Dapagorare ĩgũ werenĩri merā dorerosũta ũmugasi, i nikũ āārinĩmakũ yámi. Purugue āāripererā ñerārē wajamoārinũ ejamakũ, i āāripererire peame merā peremakũ irigukumi. Irinũ āārimakũ, ñerārē peamegue bēogukumi ĩgũsārē wajamoāgũ.

⁸Yarā yu maĩrā, i gapure gũñaka! Marĩ: “Mil bojori tariri yoataria”, āri gũñāa. Marĩ Opũ gapũ gũñamakũ, mil bojori tariri, sunũ tariro irirosũ āārā. Sunũ tariride mil bojori tariri irirosũ āārā ĩgũrē. ⁹Surayeri masaka marĩ Opũ ĩgũ: “Dupaturi aarigukoa”, ārideare gũñarā: “Yoobotarimi, aaribiribukumi”, āri gũñama. ĩgũsā irasũ gũñarĩ diaye āāribea. Masakare bopoñarĩ merā ĩāsĩā, mata aaribirikumi. Neō sugũ masakure peamegue waamakũ gāamebemi. Āāripererā ĩgũsā ñerō iririre bujawere, gũñarĩrē gorawayumakũ gāamemi. Irasirigu aaribemi dapa.

¹⁰Marĩ Opũ dupaturi i ũmugue aarinĩnũ āārimakũ, yajarimasũ gũñaña marĩrō yajagũ aarigũ irirosũ gũñaña marĩrō aarigukumi. ĩgũ aarimakũ, buro busuro merā ũmugasi pereakōārokoa. I ũmuma ũjũpereakōārokoa. Nikũ, irasũ āārimakũ āāripereri i nikũgue āāirĩ ũjũpereakōārokoa.

¹¹Marĩpu i āāripereri peremakũ iriburire pérā, marĩ ñerō iririre

piri, Marĩpu gāamerĩ gapure iroo gāamea marĩrē. ¹²Marĩ Opũ dupaturi i ũmugue aarinĩnũrē yúrāta Marĩpu gāamerĩrē iriri merā ĩgũ aarimakũ iriyuwarikupurumurā! Irinũrē ũmugasima ũjũpereakōārokoa. I ũmugue āāirĩrĩ ũjũ sebebepereakōārokoa. ¹³Marĩ gapũ Marĩpu ĩgũ: “Maama ũmugasi, maama nikũrē irigura”, āriderosũta ĩgũ iriburire yúa. ĩgũ maama dita iriadero purugue oārā diayema irirā dita āāirākuma.

¹⁴Irasirirā musā yu maĩrā, marĩ Opũ aariburire yúrāta, buro iriduuri merā oārĩ ditare irika! Irasirimakũ, ĩgũ aarigũ, musārē ĩgũ merā oārō siñajārĩ oparā, Marĩpu ĩūrō ñerĩ marĩrā, waja opamerārē bokajagukumi. ¹⁵Musā ire masika! Marĩ Opũ masakare bopoñarĩ merā ĩāgũ, ĩgũsā peamegue waabirimakũ gāamegũ, mata aaribirikumi. ĩgũsā ñerō iririre bujawereri merā gũña, ĩgũrē buremunũgāmakũ yámi. Marĩyagũ Pablo marĩ maĩgũ, Marĩpu masĩrĩ sĩrĩ merā āsũta musārē gojadi āārimí. ¹⁶Āāripereri ĩgũ gojadea pũgue marĩ Opũ dupaturi aariburimarē gojadi āārimí. Irire marĩ pēmasĩduamakũ diasagorāa marĩrē. Marĩpũyare masĩmerā, irasũ āārimakũ ĩgũyare gũñaturamerā: “Pablo gojadea āsũ āriduaro yāa”, āri buerā, keoro buebema. Ārikatori merā buema. Gaji Marĩpũya werenĩrĩ gojadea pũgue gojadeare buerāde irasũta yáma. Irasiriri waja peamegue bēosũrākuma.

¹⁷Yarā yu maĩrā, yu musārē ārikatori merā buerimasā iririre wesiabũ. Irasirirā ñerā musārē ārikatori merā buerire pēmasĩka! ĩgũsā Marĩpu dorerire irimerā irirosũ āāribirikōāka! Irasũ āārimakũ, musā ĩgũyare gũñaturari merā buremurĩrē neō piribirikōāka! ¹⁸Marĩ Opũ Jesucristo marĩrē taugu gapure, irasũ āārimakũ ĩgũ marĩrē maĩrĩ gapure masĩnemoka! Dapagorare, puruguedere neō piriro marĩrō marĩ ĩgũrē buremunĩkōārā! “Oōtaria mu”, āirĩā ĩgũrē! Irasũta āirĩrā!

Iropata āārā.
Pedro

1 SAN JUAN

Juan Jesucristoyamarē gojadea

1 ¹Gua musārē Jesucristoyamarē gojáa. Neōgoraguetā i ūmu āārīburi dupiyuro āārīsiadi āārīmī. I ūmugue deyoadero puru, īgūrē guaya koye merā iā, īgū werenírīrē pébu. Īgū āārīrīrē iāmasī, guaya mojōrī merā īgūrē moāñabu. Īgū marīrē Marīpu merā āārīnīmakū irigu Marīpuya werenírīrē weregu āārīmī. ²Īgū, Marīpu merā āārīnīgū, i ūmugue deyoadi āārīmī, marīrē Marīpu merā āārīnīmakū iribu. Īgū deyoadero puru, guare īgū Pagu merā perebiri okarīre sīgū āārīrīrē masīmakū irimi. Gua īgūrē iāsīā, gua iādeare musārē werea. ³Gua Marīpu merā, irasū āārīmakū īgū magū Jesucristo merā ōārō āārā. Irasirirā gua iā, pédeare musārē werea, musāde gua irirosūta Marīpu merā, Jesucristo merā ōārō āārī, gua merādere ōārō āārīburo, ārīrā. ⁴Iireta gua musārē gojáa, buro usuyari opaburo, ārīrā.

Marīpu āārīrī, boyorigora āārā, ārī gojadea

⁵Jesucristo guare īgūya kere buedeare musārē werea. Āsū ārīmi: “Marīpu āārīrī, boyorigora āārā. Īgūguere naītīārī neō maa. Irasirigu ōārī ditare opagu, ñerīrē neō opabi āārīmī”. ⁶Ñerīrē irirā naītīārōgue āārīrā irirosū āārīma. Marī, īgūsā irirosū ñerīrē iririkukerērā, “Marīpu merā ōārō āārī, ōārō yāa”, ārīrā, ārīkatorā yāa. Diayemarē iribea. ⁷Marīpu ōārī ditare irigu irirosū marī ōārīrē iririkurā, boyorigue āārīrā irirosū āārā. Irasirirā, Marīpu merā ōārō āārīrā, marī baside ōārō āārīrā yāa. Jesucristo, Marīpu magū curusague

boagu īgūya dí béodea merā marī ñerī oparī āārīpererire koenīkōāmi.

⁸Marī ñerīrē irirā: “Ñerīrē irirā meta āārā”, ārīrā, marī basita ārīkatorā yāa. Diayema āārīrīrē masībea. ⁹Marī ñerō irideare Marīpure weretaripeomakū, īgū ārīderosūta diayemarē irigu āārīsiā, marī ñerō irideare kātipeokōāgukumi. Āārīpereri marī ñerī oparire koepeokōāgukumi. ¹⁰Marīpu: “Āārīpererā masaka ñerīrē irirā āārīma”, ārīdi āārīmī. Irasirirā marī: “Neō ñerīrē iribea”, ārīrā: “Marīpu ārīkatogu āārīmī”, ārīrā irirosū āārā. Īgū werenírīrē gāāmemerā irirosū āārā.

Juan: “Cristo īgū Pagure marīya āārīburi sērēbosami”, ārī gojadea

2 ¹Yaarā, musā yu pūrā irirosū āārā. Yu musārē ire gojáa, ñerīrē iribirikōāburo, ārīgū. Marī ñerō irimakū, Jesucristo diayemarē irigu īgū Pagure marīya āārīburi āsū ārī sērēbosami: “Īgūsā ñerō irideare kātika, īgūsārē wajamoābirikōāka!” ārīmī. ²Jesucristo īgū boari merā marī ñerō iridea wajare marīrē wajaribosadi āārīmī. Marī ñerō iridea waja ditare wajaribosabiridi āārīmī. Āārīpererā i ūmu marārē īgūsā ñerō iridea wajare wajaribosadi āārīmī.

³Marīpu dorerire marī irirā: “Marīpure diayeta masīa”, ārī masīa. ⁴Sugu Marīpu dorerire iribi: “Yūde Marīpure masīa”, ārīgū, ārīkatogu yāmi. Diayema āārīrīrē masībemi. ⁵Marīpu dorerire irigu gapu Marīpure buro maīmi. Irasirigu: “Yu Marīpu merā ōārō āārā”, ārī masīmi. ⁶Irasirirā marī: “Marīpu merā ōārō āārā”, ārīrā, Jesucristo īgū iririkuderosūta iriro gāāmea.

Juan, Marĩpu dorerimarẽ gojadea

⁷Yaarã, yu musãrẽ dapagora gojari, maama doreri meta aãrã. I doreri, musã Jesúya kerere b̃remunugãdeapoeque pédeata aãrã. Irasirirã musã iri dorerire pésiabu. ⁸Iri doreri: “Gãme maĩka!” ãrã. Irasiriro iri doreri, iripoeguema doreri ããrĩkerero, maama doreri irirosũ aãrã. Iri dorerire irimerã naĩtĩãrõgue ããrĩrã irirosũ ããrĩma. Iro dupiyuro musã iri dorerire iribirinerã ããrĩbã. Dapagore Cristo irirosũ musãde irire irirã yáa. Irasirirã naĩtĩãrõgue ããrĩrã irirosũ ããrĩbea. Boyorogue ããrĩnugãrã irirosũ irirã yáa.

⁹Sugu gajigu ĩgũyagure ĩaturi dookeregu: “Marĩpu dorerire irigu ããrã”, ãrĩgũ, naĩtĩãrõgue ããrĩgũ irirosũ ããrĩmi dapa. ¹⁰Gajirãrẽ ĩgũyarãrẽ maĩgũ gapu boyorogue ããrĩgũ irirosũ ããrĩmi. ĩgũguere neõ ñeri opari ĩgũrẽ ñerõ irimakũ iriri máa. ¹¹Gajirãrẽ ĩgũyarãrẽ ĩaturi doorikugu gapu naĩtĩãrõgue waagorenagũ irirosũ ñerĩrẽ iririkugu ããrĩmi. ĩgũ ñerĩrẽ iririkuri waja, koye ĩabi ĩgũ waaburore masĩbi irirosũ Marĩpu dorerire neõ masĩbi ããrĩmi.

¹²Yu musãrẽ yu pũrã irirosũ ããrĩrãrẽ gojáa. Marĩpu, Jesucristo ĩgũ boari merã musã ñerõ iridea wajare wajaribosari merã musã ñerĩ irideare kãtidi ããrĩmĩ. Irasirigu musãrẽ gojáa. ¹³Musã pagusãmarã, musã Cristore neõgoragueta ããrĩdire masĩa. Irasirigu musãdere gojáa. Musã maamarã, wãtĩrẽ tarinugãnerã aãrã. Irasirigu musãrẽ gojáa.

¹⁴Musã Marĩpure masĩa. Irasirigu musãrẽ yu pũrã irirosũ ããrĩrãrẽ gojáa. Musã pagusãmarã, musã Cristore neõgoragueta ããrĩdire masĩa. Irasirigu musãrẽ gojáa. Musã maamarã, Marĩpure gũñaturarã ĩgũ werenĩrĩrẽ gããmerã, wãtĩrẽ tarinugãnerã aãrã. Irasirigu musãrẽ gojáa.

¹⁵I ãmũrẽ, i ãmũma ñerĩrẽ maĩbirikõãka! Sugu i ãmũmarẽ maĩgũno, Marĩpure maĩbemi. ¹⁶I ãmũma ãsũ aãrã. Masaka noõ gããmerõ ñerĩ waribejari,

gajinorẽ ĩa buro gããmerĩ, gajirã nemorõ opari merã wũyari aãrã. Iri Marĩpuyama ããrĩbea. I ããrĩpereri i ãmũma dita aãrã. ¹⁷I ãmũ pereburo yáa. ããrĩpereri masaka ĩgũsã i ãmũma ñerĩ waribejari pereakõãrokoa. Marĩpuya gapu neõ perebirikoa. Irasirirã, Marĩpu gããmerĩrẽ irirã ĩgũ merã ããrĩnkõãrãkuma.

Juan: “Diayema ããrĩrĩ, diayema ããrĩbiri aãrã”, ãrĩ gojadea

¹⁸Musã yu pũrã irirosũ ããrĩrã, i ãmũ pereburo mérõ dũyáa. I ãmũ pereburo dupiyuro Cristore ĩaturigu aarigukumi. Musã irire pésiabu. Dapagoradere gajirã Cristore ĩaturirã wãrã ããrĩsiamã. Irasirirã marĩ i ãmũ pereburo mérõ dũyarire masĩa. ¹⁹ĩgũsã Cristore ĩaturirã marĩ merã ããrĩnerã ããrĩkererã, marĩyarã diaye ããrĩbema. Irasirirã ããrĩpererã marĩrẽ bẽo wiriama. ĩgũsã irasirimakũ ĩãrã, masĩa. ĩgũsã marĩyarã ããrĩnerã, marĩ merã dujabonerã ããrĩmã.

²⁰Cristo musãrẽ Õãgũ deyomarĩgũrẽ s̃siadi ããrĩmĩ masĩrĩ opadoregu. Irasirirã musã ããrĩpererã Õãgũ deyomarĩgũ merã Jesucristoya kere diayema ããrĩrĩrẽ masĩa. ²¹Irasirigu yu musãrẽ gojagu: “Diayema ããrĩrĩrẽ masĩbea musã”, ãrĩ gojagu meta yáa. Musã diayema ããrĩrĩrẽ masĩsĩã: “Jesucristoya kere, diayema ããrĩrĩ, neõ ãrĩkatori kere meta aãrã”, ãrĩ masĩa. Irasirigu musãrẽ gojáa.

²²Ãrĩkatorikurã gapu ãsũ ãrĩma: “Jesús, Marĩpu iriudi Cristo ããrĩbemi”, ãrĩma. Irire irasũ ãrĩrã Cristore ĩaturirã ããrĩma. ĩgũrẽ Marĩpu magũ ããrĩrĩrẽ b̃remubirisĩã, ĩgũ Pagudere b̃remubema. ²³Noó: “Jesús, Marĩpu magũ ããrĩbemi”, ãrĩrãno ĩgũ Pagu merãdere õãrõ ããrĩbema. “Jesús, Marĩpu magũ ĩgũ iriudi Cristo ããrĩmĩ”, ãrĩrã gapu ĩgũ Pagu merãdere õãrõ ããrĩma.

²⁴Irasirirã, Jesucristoya kerere musã b̃remunugãdeapoeque pédeare õãrõ gũñaduripĩka! Irire gũñaduripĩrã, Jesucristo merã, ĩgũ Pagu merãdere neõ piriro marĩrõ õãrõ ããrĩnkõãrãkoma.

²⁵ Jesucristo marîrê âsû ârî weresiami: “Yupû merâ perebiri okari sîgûkoa musârê”, ârîmi.

²⁶ Gajirâ musârê ârîkatori merâ bueduama. Irasirigû musârê irire gojâa, îgûsâ ârîkatorire pîri, ârîgû.

²⁷ Îgûsâ musârê irasû ârîkatokeremakû, Jesucristo gapû musârê Ôâgû deyomarîgûrê sisiadi âârîmî masîrî opadoregû. Irasirigû Ôâgû deyomarîgû musâ merâ âârînisîâ, neô ârîkatori marîrô âârîpereri diayema âârîrîrê musârê masîmakû yâmi. Irasirimakû îârâ: “Gajirâ guare diayema âârîrîrê buemakû gââmea”, ârîbirikôâdorea. Irasirirâ, Ôâgû deyomarîgû musârê buerosûta Cristo merâ ôârô âârînikôâka!

²⁸ Irasirigû yu musârê yu pûrâ irirosû âârîrê: “Cristo merâ ôârô âârînikôâka!” ârî werea. Marî irasirirâ, Cristo i ûmugue dupaturi aarimakû, neô giûiri marîrô îgû îûrôrê gûyasîrîrî marîrô gûñaturarî merâ îgûrê ôârô bokatîrîneârâkoa. ²⁹ Jesucristo Marîpu magû diayemarê irigû âârîrîrê musâ masîa. Irasirirâ, âârîpererâ diayemarê irirâno Marîpu pûrâ âârîma. Idere musâ masîa.

Musâ Marîpu pûrâ âârâ, ârî gojadea

3 ¹ Marîpu marîrê maîtarimi. Irasirigû marîrê: “Yu pûrâ âârîma”, ârîmi. Irasirirâ îgû pûrâ âârâ marî. I ûmû marâ ñerâ Marîpure masîbema. Irasirirâ marîdere îgû pûrâdere masîbema. ² Yaarâ yu maîrâ, yu musârê werea. Marîpu pûrâ âârâ marî. Pûrugue marî âârîburire marî ôârô masîbea dapa. Cristo dupaturi aarimakûgue diayeta irire masîrâkoa. Îgû aarimakû îârâ: “Âsûta âârîmi”, ârî masîrâkoa. Irasirirâ, Cristo aarimakûgue, marî îgû irirosû âârîrâkoa. ³ Îgû irirosû âârîburire gûñarâno: “Îgû irirosûta ôârîrê iriro gââmea marîrê”, ârîrâ, ñerî iririre pîri, ôârî gapure irirâ yâma.

⁴ Âârîpererâ ñerîrê irirâ, Marîpu dorerire tarinûgârâ âârîma. Ñerô iriri, Marîpu dorerire tarinûgârî âârâ.

⁵ Jesucristo marî ñerô iridea wajare

peremakû iribu i ûmugue aaridi âârîmî. Îgûrê ñerî oparî neô maa. Musâ irire masîa. ⁶ Irasirirâ âârîpererâ îgû merâ ôârô âârînîrâ, ñerîrê irinîrâ meta âârîma. Ñerîrê irinîrâ gapû îgûrê neô masîbiri, îgû âârîrikuridere masîbema. ⁷ Yaarâ, yu pûrâ irirosû âârîrâ, ôârô pémasîka! Gajirâ musârê ârîkatomakû, îgûsârê pébirikôâka! Sugû diayemarê irigûno, Jesucristo irirosû ôâgû âârîmi. ⁸ Ñerîrê irinîgû wâtîyagu âârîmi. Wâtî neôgoragûta ñerîrê irinûgâdi âârîmi. Irasirigû Marîpu magû Jesucristo wâtî ñerî iririre béogu i ûmugue aaridi âârîmî.

⁹ Marîpu îgû pûrârê îgû irirosû âârîrikumakû iridi âârîmî. Irasirirâ ñerîrê irinîbema. Marîpu pûrâ âârîsîâ, ñerî ditare irinîmasîbema. ¹⁰ Marîpu pûrârê, wâtî pûrâdere âsû îâmasîa. Wâtî pûrâ, Marîpu pûrâ irirosû âârîbema. Diayemarê irinîmerâ, gajirâ îgûsâyarârê maîmerâ, Marîpu pûrâ âârîbema.

Gâme maîdoredea

¹¹ “Marîrê gâme maîrô gââmea”, ârî bueri, musâ Jesûya kerere buremunûgâdeapoegue pédeata âârâ.

¹² Irasirirâ marî Caín iripoeguemu iriderosû iribirikôârâ! Caín wâtîyagu âârîsîâ, îgû pagumûrê wêjêbéokôâdi âârîmî. ¿Nasirigû îgûrê wêjeyuri? Îgû ñerîrê irinîdi âârîmî. Îgû pagumû gapû diayemarê irinîdi âârîmî. Îgû irasû iriri waja, Caín îgûrê îâturi doo, wêjêbéokôâdi âârîmî.

¹³ Yaarâ, i ûmû marâ ñerô iririkurâ marî ôârîrê iriri waja marîrê îâturi doomakû îârâ: “¿Nasiriro irasû waâari yûre?” ârî gûñabirikôâka! ¹⁴ Iripoeguere marî peamegue waamurâ dita âârînerâ âârâdibu. Dapagora gapure marîyarârê maîsîâ: “Marîpu marîrê îgû âârîrôgue waamurâ âârîmakû iridi âârîmî”, ârî masîa. Sugû gajigu îgûyagûre maîbino, peamegue waabu âârîmi dapa. ¹⁵ Îgûsâyarârê îâturi doorâno Marîpu îûrôrê masakare wêjêbéorâ irirosû âârîma. Masakare wêjêbéorâ Marîpu merâ perebiri okari opamerâ

ääríma. Irire musā masía. ¹⁶ Jesucristo mariya aariburire marirē boabosadeare gūñarā, igū marirē buro maírē masía. Irasirirā maride mariyarārē maírā, igūsāya aariburire boamurā aarikererā, igūsārē iritamurō gāamea. ¹⁷ Sugu wári igū aariburire opagu gapu igūyagure bopogure iākeregu, igūrē bopoña sibi, Maripu maírōsū maíbemi. ¹⁸ Yaará yu maírā: “Marī gajirārē maía”, ārī werenírā, igūsārē iritamurō gāamea. Igūsārē iritamurā, marī igūsārē diaye maírēre masímakū yáa.

**Maripu iūrō güiro marirō
äärírēre gojadea**

¹⁹ Gajirārē maírā: “Marī diayeta Maripu pūrā aārā”, ārī masía. Irasirirā, igū iūrō güiro marirō aarímasia. ²⁰ Marī basi: “Ñerō iriakubu, irasirigu waja opakoa”, ārī gūñarikukeremakū, Maripu aarípererire masígū, marī nemorō marī aarírikurire masími. Irasirigu marirē oārō aarírikumakū irimasími. ²¹ Yaará yu maírā: “Maripu iūrō marī ñerī iridea wajare opabea”, ārī gūñarā, igū iūrō güiro marirō gūñaturari merā aarímasia. ²² Irasū aarímakū igū dorerire igū gāamerirē marī irimakū iāgū, igūrē marī sērērírē sīgukumi. ²³ Igū marirē doregu, asū ārīmi: “Yu magū Jesucristore buremuka! Irasū aarímakū, igū musārē dorederosūta gāme maíka!” ārīmi. ²⁴ Marī igū dorerire irirā, igū merā oārō aaríníkoāa. Igūde maríguere aaríníkoāmi. Igū marirē Ōāgū deyomarígūrē sísiami. Irasirigu igū maríguere aarínírírē Ōāgū deyomarígū merā marirē masímakū yámi.

**“Maripu weredorederosūta
wererā aārā”, aaríayamarē
masídorea, ārī gojadea**

4 ¹ Yaará yu maírā, musārē werea. Dapagorare i umarē wárā: “Maripu weredorederosūta wererā aārā”, aarikererā, aaríktorā aaríma. Irasirirā, aarípererā musā masímerā musā purogue buerā ejamakū, mata igūsā buerire buremubirikōāka!

Igūsā buerire pérā: “¿Diayeta Maripu buedoreri aarírí? ¿Ōāgū deyomarígūrē oparā aarírí irasū ārī wererā?” ārī gūñaka! ² Ōāgū deyomarígūrē oparāno, asū árīma: “Jesucristo marī irirosū dupukugu i umugue aaridi aarími”. Musā, igūsā irire irasū aarímakū pérā: “Ōāgū deyomarígūrē oparā, Maripu dorederosūta werema”, ārī masírākoa. ³ “Jesús marī irirosū dupukugu i umugue aaridi aarími”, aaríríre buremumerā gapu Ōāgū deyomarígūrē opabea. Cristore iaturigure doreguta igūsādere doremi. Musā, Cristore iaturigu aariburire pésiabu. Dapagoradere igūrē doreguta i umugue aarísiami.

⁴ Musā yu pūrā irirosū aarírā, Marípyarā aārā. Ōāgū deyomarígū musāguere aarími. Wātí igūyarārē i umugue aarírārē doregu aarími. Ōāgū deyomarígū gapu, wātí nemorō turagu aarími. Irasirirā, aaríktorí merā wererā wererire buremubiri, igūsārē tarínugásiabu. ⁵ Aaríktorí merā wererā i umu marā aaríma. I umuma ditare werema. Gajirā i umu marā igūsā irirosū aarírátā igūsā wererire péma. ⁶ Marī gapu Marípyarā aārā. Marípre masírāno, marī wererire péma. Gajirā igūyarā aarímerā gapu, marī wererire pébema. Irasirirā marī asū árī masía: “Marípyarā aarírāno, Ōāgū deyomarígū dorederosūta diayema aarírírē wererārē péma. Marípyarā aarímerā gapu, wātí dorederosūta aaríktorí merā wererārē péma”, ārī masía.

**Maripu diayeta aarípererārē
maígū aarími, ārī gojadea**

⁷ Yaará yu maírā, musārē werea. Marī gāme maímakū, Maríputa irasirimakū yámi. Irasirirā marī gāme maírā! Gajirārē maírāno, Maripu pūrā, igūrē masírā aaríma. ⁸ Maripu diayeta aarípererārē maígū aarími. Irasirirā gajirārē maímerāno igūrē masíbema. ⁹ Maripu igū magū sugu aarígūrē i umugue iriudi aarími, marirē igū merā perebiri okarire opaburo, aarígū. Igūrē

iriugu, igû marîrê maîrîrê masîmakû iridi âârîmî. ¹⁰Igû marîrê maîrî, marî igûrê maîrî irirosû meta âârâ. Igû gapu marîrê diayeta maîsîâ, igû magûrê iriudi âârîmî, igû boari merâ marî ñerô iridea wajare wajaribosadoregu. Irasirigu iri merâ marî ñerô irideare kâtîmî.

¹¹Yaarâ yu maîrâ, musârê werea. Marîpu marîrê maîmakû îârâ, marîde gâme maîrô gâamea. ¹²Neô sugu masaku Marîpure îadi mâmi. Igûrê îâbirikeremakû, marî gâme maîmakû, marî merâ âârînikôâmi. Irasirigu, igû maîrôsûta marîrê gajîrârê ôârô maîmakû yâmi. ¹³Marîpu Ôâgû deyomarîgûrê marîrê sîdi âârîmî. Irasîrîrâ, Ôâgû deyomarîgû merâ Marîpu marî merâ âârînîrîrê, marîde igû merâ âârînîrîrê masîa. ¹⁴Gua, Marîpu magûrê îânerâ âârîsîâ, gajîrârê: “Marîpu igû magûrê iriudi âârîmî, i ûmu marârê igûsâ ñerô iridea wajare taudoregu”, ârî werea. ¹⁵“Jesús, Marîpu magû âârîmî”, ârîrânô, Marîpu merâ âârînîma. Igûde igûsâ merâ âârînikôâmi.

¹⁶Irasîrîrâ: “Marîpu marîrê maîmî”, ârî masîa. “Igûta marîrê maîmî”, ârî buremua. Igû diayeta âârîpererârê maîgû âârîmî. Sugu gajîrârê maîgûno, Marîpu merâ âârînîmî. Marîpude igû merâ âârînîkôâmi. ¹⁷Irasirigu igû marî merâ âârînîsîâ, igû maîrôsûta marîrê gajîrârê ôârô maîmakû yâmi. Igû âârîpererâ ñerârê peamegue wajamoârînu ejamakû, marîrê giûiri marîrô âârîburo, ârîgû, irasû yâmi. Marî giûiri marîrô âârîrâ, Jesucristo i ûmugue âârîgû Marîpu merâ ôârô âârîderosûta marîde igû merâ ôârô âârâ. ¹⁸Marîpure maîrâ, igû marîrê maîrîrê masîrâ, giûiri marîrô âârâ. Irita marîrê neô giûibirimakû yâa. Sugu: “Marîpu yure wajamoâgukumi”, ârî giûîagûno, giûimi. Igûrê ôârô maîbi, igû igûrê buro maîrîrê masîbi âârîmî.

¹⁹Marîpu, marî igûrê maîburi dupiyuro marîrê maîpûroridi âârîmî. Irasîrîrâ marîde igûrê maîa. ²⁰Sugu masaku gajigure igûyagure îâturi doogu: “Yude Marîpure maîa”, ârîgû, ârîkatogu âârîmî. Gajigure igû îâgûrê

maîbi, Marîpure igû îâbire maîmasîbemi. ²¹Jesucristo i doreri marîrê pîmî: “Marîpure maîrâ, gajîrâdere maîrô gâamea”, ârîmî.

Marîpu pûrâ âârîrâ ñerî iririre piri, ôârî gapure yâma, ârî gojadea

5 ¹“Jesús, Marîpu magû igû iriudi Cristo âârîmî”, ârî buremurâno, Marîpu pûrâ âârîma. Marîpure maîrânô, igû pûrâdere maîma. ²Marî, Marîpure maîrâ, igû dorerire irirâ, igû pûrâdere maîa. Irire marî masîa. ³Marîpure maîrâ, igû dorerire irirâ yâa. Igû dorerire irimakû diasâbea. Nûkûrîrê ûumarô irirosû âârîbea. ⁴Irasîrîrâ âârîpererâ Marîpu pûrâ i ûmuma ñerî iririre piri, irire irinîbema. Marî Jesucristore buremurî merâ i ûmuma ñerî iririre piri, ôârî gapure irimasîa. ⁵“Jesús, Marîpu magû âârîmî”, ârî buremurâ dita i ûmuma ñerî iririre piri, ôârî gapure irimasîma.

Marîpu magûyamarê gojadea

⁶Jesucristo i ûmugue âârîgû, deko merâ wâïyesûmî. Pûru boagu, igûya dí béomi. Irasîrîrâ marî, igû deko merâ wâïyesûdeare, igûya dí béodeadere masîrâ: “Jesús, Marîpu magû âârîmî”, ârî masîa. Igû deko merâ wâïyesûdea ditare masîrê merâ irire masîbea. Ôâgû deyomarîgû marîrê i Jesucristoyamarê masîmakû yâmi. Igûta marîrê diayema âârîrîrê masîmakû irigu âârîmî. ⁷Ûmugasiguedere: “Jesús, Marîpu magû âârîmî”, ârî wererâ, wererâ âârîma. Marîpu, igû magû, Ôâgû deyomarîgû âârîma. Igûsâ urerâ âârîkererâ, suguta âârîmî. ⁸I nikûguedere Ôâgû deyomarîgû marîrê Jesús, Marîpu magû âârîrîrê masîmakû yâmi. Irasû âârîmakû, marî Jesús deko merâ wâïyesûdeare, igûya dí béodeadere masîrî merâ: “Jesús, Marîpu magû âârîmî”, ârî masîa. Iri merâ marî ôârô masîa. ⁹Masaka marîrê igûsâ îadeare weremakû pérâ, igûsâ wererire buremua. Marîpu marîrê wererî gapure, masaka wererî nemorô buremurô gâamea. Irasîrîrâ, igû magûyamarê

wererire buremurō gāamea. ¹⁰Marīpu magūrē buremurāno, ĩgūyamarē wererire: “Diayeta āārā”, ārī gūñama. ĩgū magūyamarē wererire: “Diaye āārībea”, ārī gūñarā gapu: “Marīpu ārīkatogu āārīmi”, ārīrā irirosū āārīma. ¹¹Marīpu ĩgū magūyamarē āsū ārī weredi āārīmí: “Yū magūrē buremurārē yū puro perebiri okarire opamurā āārīmakū iribu”, ārīdi āārīmí. ¹²Īgū magūrē buremurī oparāno, ĩgū puro i perebiri okarire oparākuma. ĩgūrē buremurī opamerā gapu iri okarire opabirikuma.

Juan gojatūnudea

¹³Yū musārē Marīpu magūrē buremurārē irire gojáa, Marīpu puro perebiri okari opaburire masīburo, ārīgū.

¹⁴Marīpure ĩgū gāāmerōsūta marī sērēmākū, ĩgū marīrē pémi. Irasirirā irire masīrā, guiro marīrō gūñaturari merā ĩgūrē sērēmasīa. ¹⁵Irasū sērērā, ĩgū marīrē périre, marī sērērōsūta ĩgū siburidere masīa.

¹⁶Musā, sugū musāyagure ñerī irimakū ĩārā, ĩgūya āārīburire Marīpure sērēbosaka! “Īgū ñerō iridea, ĩgūrē peamegue béomākū iriri āārībea”, ārī masīrā, ĩgūya āārīburire sērēbosaka! Irasirigu Marīpu ĩgūrē ĩgū puro perebiri okari opabu āārīmakū irigukumi. Gaji ñerō iriri gapu, masakare peamegue

béomākū iriri āārā. Sugū masaku irireta irimakū ĩārā: “Īgūya āārīburire Marīpure sērēbosaro gāamea”, ārībea yū musārē. ¹⁷Āārīpereri ñerō iriri, Marīpu dorerire tarinugārī āārā. Irasū āārīkerero, āārīpereri ñerī iriri, masakare peamegue béomākū iribeas. Marīpu āārīpereri ñerī iririre: “Neō kātibirikoa”, ārībemi.

¹⁸Ire marī masīa. Marīpu magū marīrē ĩgū Pagu pūrā āārīrārē ōārō koreri merā iritamumi. Irasirirā marī ñerīrē irinībea. Wātī marīrē ñerō iriduakeregu, marīrē poyanorēmasībemi.

¹⁹Marī, Marīpu pūrā āārā. Wātī āārīpererā i ũmu marā ñerārē doregu āārīmi. Irire masīa marī.

²⁰Gajidere masīa. Marīpu magū marīrē pémasīrī sīgū, i ũmugue aaridi āārīmí: “Marīpu diayeta āārīnīgū āārīmí”, ārī masīburo, ārīgū. Jesucristo merā ōārō āārīnīsīā, ĩgū Pagu merādere ōārō āārīnīkōārā yāa. Jesucristo diayeta Marīpu āārīmí. Īgūta marīrē ĩgū puro perebiri okari sīgū āārīmí.

²¹Irasirigu musārē yū pūrā irirosū āārīrārē werea. Gajirā masaka buremurā keori weadeare buremubirikōāka! Marīpu ditare buremuka! Irasūta iriro gāamea.

Iropata āārā.

Juan

2 SAN JUAN

Juan gāme maĩrĩmarẽ gojadea

¹Yu buguro, murẽ Marĩpu beyedeore mu pũrãdere i pũrẽ gojáa. Yu musārẽ diayeta maĩa. Yu dita musārẽ maĩbea. Āārĩpererã musã puro āārĩrã Jesúya diayema āārĩrĩrẽ masĩrã musārẽ maĩma.

²Marĩ ĩgũya diayema āārĩrĩrẽ mariya yujupũrãrĩgue masĩa. ĩgũ neõ piri-ro marĩrõ marĩ merã āārĩnĩsĩa, marĩrẽ irire masĩmakũ yámi. Irasirirã gua musārẽ maĩa. ³Marĩpu āārĩnĩgũ, ĩgũ magũ Jesucristo marĩ Opu merã musārẽ õãrõ iritamu, boponãrĩ merã iã, siñajãrĩ merã āārĩrikũmakũ iriburo. Irire irĩgu, diayema āārĩrĩ, maĩrĩ merã irasiriburo.

⁴Surãyeri mu pũrã Marĩpu marĩrẽ dorederosũta Jesúyare irirã āārĩma, ārĩrĩ kerere pégu, buro usuyabu.

⁵Dapagora murẽ ire gojagura. Marĩ gāme maĩrõ gāamea. I yu gojari, maama doreri āārĩbea. I doreri, marĩ Jesúre bũremunugãdeapoegue masĩdeata āārã. ⁶Marĩ gāme maĩrã, Marĩpu dorederosũta yáa. I doreri, musã Jesúre bũremunugãdeapoegue pédeata āārã. Āsũ ārã. Gajirãrẽ maĩnĩkõãka!

Wárã ārĩkatorikurã āārĩma, ārĩ gojadea

⁷I ũmũguere wárã ārĩkatorikurã waagorenama. “ Jesucristo marĩ irirosũ dupũkũgu i ũmũguere aaridi āārĩmĩ,

ārĩrĩ, diaye āārĩbea”, ārĩma. ĩgũsãta ārĩkatorikurã, Cristore ĩaturirã āārĩma.

⁸Irasirirã õãrõ pémasĩka musã! ĩgũsã ārĩkatorire bũremubirikõãka! ĩgũsã ārĩkatorire bũremurã, musã Marĩpuware iridea waja ĩgũ musārẽ wajariburire dedeubukoa. ĩgũsã ārĩkatorire bũremubirimakũ, musã ĩgũyare iridea waja musārẽ wajariburire sĩpeogukumi.

⁹Sugu Cristo buedeare bẽo, ĩgũ gāãmerõ gajire bueguno, Marĩpu merã õãrõ āārĩbemi. Cristo buedeare bũremugũ ĩgũyare irituyagu gapu Marĩpu merã õãrõ āārĩmi. Irasũ āārĩmakũ, ĩgũ magũ Cristo merã õãrõ āārĩmi. ¹⁰Irasirirã, sugu Cristo buedeare buebi, gaji buerire bueguno musã puro ejamakũ, ĩgũrẽ bokatĩrĩsẽrẽ, musãya wiigue ñajãdorebirikõãka! ¹¹Musã ĩgũrẽ bokatĩrĩneãrã, ĩgũrẽ iritamubukoa. Irasirirã ĩgũrẽ iritamurã ĩgũ irirosũ ñerõ irirã āārĩbukoa.

Juan gojatũnudea

¹²Yu gaji wãri musārẽ wereduakeregu, i pũguere gojabirikoa. Yu basita musã pũrogu musã merã werenĩgũ waagũkoka. Marĩ basi weretamurã, õãrõ usuyari merã āārĩrãkoka.

¹³Mu pagũmo pũrã murẽ õãdorema. Igode Marĩpu beyedeota āārĩmo.

Iropata āārã.

Juan

3 SAN JUAN

Juan, Gayo wāikuguyamarē gojadea

¹Yū buḡuro, murē Gayore diayeta yū maīgūrē i pūrē gojāa.

²Ire gojāa murē yū maīgūrē. Yū mūya āārīburire Marīpure sērēbosāa. Mū Marīpu merā ōārō āārīrōsūta āārīpereri mūyare ōārō waaburire, pūrīri marīrō merā mū āārīburire sērēbosāa. ³Gajirā Jesúre buremurā yū puro ejarā, mū āārīrikurire yure werema. “Jesúyare irinīgū, i diayema āārīrīrē iriwāgāgū yāmi”, ārī werema. Īgūsā irire weremakū pēgu, buro usuyāa. ⁴Jesúre buremurā yū buerā Īgūya diayema āārīrīrē irinīrā yāma, ārīri kerere pēgu, usuyataria. Yū i kerere pēri, āārīpereri gaji nemorō yure usuyamakū yāa.

⁵Mū Jesúre buremurārē ōārō iritamunīgū iriayuro. Gajiro marā mū īāmasimerā āārīkeremakū, Īgūsārē ōārō iritamugū iriayuro. ⁶Īgūsā guare, Jesúre buremurā nerēnarōgue gajirārē mū maīrīrē werema. Irasirigu, Īgūsā mū purogue ejarārē Īgūsā gajirogue ōārō waaburire iritamuka! Mū Īgūsārē iritamugū, ōārō irigukoa. Marīpu marīrē irasirimakūta gāamemi. ⁷Īgūsā Jesucristoya kerere werewāgārā, Jesúre buremumerārē: “Guare iritamuka!” neō ārī sērēbema. ⁸Irasirirā marī Jesúre buremurā Īgūsārē iritamurō gāamea. Īgūsārē iritamurā, marī Īgūsā merā moārā yāa, gajirā Jesúya diayema āārīrīrē pēburo, ārīrā.

Diótreres ñerō irideare gojadea

⁹Yū musārē Jesúre buremurā iroque āārīrārē su pū gojabu.

Diótreres gapu musārē doreduagu āārīsīā, gua musārē: “Āsū irika!” ārī weredeare péduabirayupu. ¹⁰Yū musā purogue waagú, Īgūrē musā péurogue Īgū irideare: Īgū guare ñerō kere ārīdeare, Īgū ārīkatodeare weregura. Īgū i ditare iribirayupu. Jesúya kerere wererā waagorenarārē bokatīrīñeābirayupu. Gajirā musā merāmarā Īgūsārē bokatīrīñeāduamakū Īgū: “Bokatīrīñeābirikōāka!” ārāyupu. Īgūsārē bokatīrīñeārārē Jesúre buremurā nerēnarōgue ñajādorebirayupu.

¹¹Mū, yū maīgū, ñerō irirārē Īākūībirikōāka! Ōārō irirā gapure Īākūīka! Ōārīrē irirā Marīpuyarā āārīma. Ñerīrē irirā gapu Marīpure masībema.

Demetrio ōārō irideare gojadea

¹²Āārīpererā: “Demetrio ōāgū āārīmi”, ārīma. Irasirirā masaka Īgū iririre Īārā: “Marīpu dorederosūta Jesúyare yāmi”, ārīma. Guade: “Īgū ōārō irigu āārīmi”, ārā. Musā masīa. Gua diayeta werea.

Juan Gayore gojatūnudea

¹³Yū gaji wāri murē wereduakeregu, i pūguere gojabirikoa. ¹⁴Mērōgā puru murē Īāgū waaduakoa. Irasirigu mū purogue waagú, mū merā werenīgukoa.

¹⁵Ōārō siñajārī opaka! Ōō marā marī merāmarā Jesúre buremurā murē ōādorema. Āārīpererā iroque āārīrā marī merāmarā ōāburo.

Iropata āārā.

Juan

SAN JUDAS

Judas Jesúre buremurārē gojadea

¹Yu Judas^a, Santiago pagumu Jesucristore moãboegu musārē i pūrē gojáa. Marĩpu musārē maĩgũ beyedi āārĩmĩ, ĩgũyarā āārĩburo, ārĩgũ. Jesucristo musārē koremi, ĩgũrē buremurĩrē piribirikōāburo, ārĩgũ. ²Marĩpu musārē buro bopoña, maĩrĩ merā ĩāburo. Musārē siñajārĩ sĩburo.

Ārĩkatori merā buerimasāyamarē gojadea

(2 Pedro 2.1-17)

³Marĩpu marĩrē peamegue waabonerārē taurire musārē, yu maĩrārē buro gojaduadibu. Irire gojaduakeregu, dapagorare gajĩ gapure gojaro gāāmea, ārĩ gũāā. Marĩpu āārĩpererā ĩgũyarārē Jesucristoya kerere: “Āsũ āārā, irire neō gorawayubirikōāka!” ārĩ pĩdĩ āārĩmĩ. Marĩ ĩgũyarā iri kerere buremua. Gajirā ārĩkatori merā buerimasā gapũ iri kerere gorawayuduama. Irasirigu yu musārē: “Īgũsā ārĩkatori merā buerire pēbirikōāka!” ārĩ gojáa. Īgũsārē: “Marĩpu guare pĩdea diayeta āārā, musā buerĩ gapũ ārĩkatori merā buerĩ āārā”, ārĩka! ⁴Īgũsā ñerā, masĩña marĩrō musā pũro ejanerā musā merā āārĩma. Īgũsā ārĩkatori merā: “Marĩpu marĩ ñerō irideare kātĩmi, irasirirā noō gāāmerō irimasĩa”, ārĩ buema musā, ĩgũsā ñerĩ irirĩkũrĩre: “Ōāa”, ārĩ gũñaburo, ārĩrā. “Jesucristo marĩrē doregu, marĩ Opu sugũ āārĩgũ āārĩbemi”, ārĩ buema. Iripoegue Marĩpu ĩgũya werenĩrĩ gojadea pũgue ĩgũsā irirosũ ārĩkatori

merā buerārē: “Wajamoāgura”, ārĩdĩ āārĩmĩ.

⁵Irasirigu yu musā masĩdeare dupaturi gũñamakũ iriduāa. Iripoegue Marĩpu gua ñekũsāmarā Israel bumarārē Egiptogue āārĩrārē wiudi āārĩmĩ. Īgũsārē wiukeregu, ĩgũrē buremumerā gapure wējēdĩ āārĩmĩ. ⁶Marĩpũ wereboerā āārādinerādere gũñaka! Īgũsā Marĩpu doreri pĩdeare tarinugānerā āārĩmā. Īgũsārē ĩgũ āārĩdorederore āārĩduabirinerā āārĩmā. Irasirigu Marĩpu ĩgũsārē kōmedari merā naĩtĩārōgue suapĩkōādĩ āārĩmĩ. Īgũ āārĩpererā ñerārē wajamoārĩñũ ejamakũ, ĩgũsārē buro wajamoāgũkumi. ⁷Iripoegue Sodoma, Gomorra wāĩkũrĩ makārĩ marā, irasũ āārĩmakũ iri makārĩ pũro āārĩrĩ makārĩ marāde, Marĩpũ wereboerā āārādinerā irirosũ ñerō irinerā āārĩmā. Ũma, nome merā ñerō irinerā āārĩmā. Irasũ āārĩmakũ ũma seyaro ñerō irinerā āārĩmā. Nomedede irasũta irinerā āārĩmā. Irasirigu, ĩgũsā ñerō iridea waja Marĩpu ĩgũsārē soebēodĩ āārĩmĩ. Āārĩpererā ĩgũsā iriderosũ ĩgũ dorerire tarinugārā prebiri peamegue wajamoāburire masĩburo, ārĩgũ, irasiridĩ āārĩmĩ.

⁸Īgũsā Marĩpu dorerire tarinugāderosũ, ārĩkatori merā buerimasā musā watope āārĩrā ñerō yāma. Īgũsā kērōgue ĩārĩ merā ĩgũsā ñerō iriduairĩre: “Ōāa”, ārĩ gũñama. Irasirirā ĩgũsā ñerō irirĩ merā ĩgũsāya dupure poyanorēma. Marĩ Opu dorerire tarinugāma. Turari oparārē ñerō werenĩma. ⁹Marĩpũ wereboerā opu

^aJud 1 Mt 13.55; Mr 6.3: I pũ gojadi Judas Iscariote meta āārĩyupu. ĩgũ tĩgũ Santiago wāĩkũyupu. Peamasāya merā gajirā Santiagore “Jacobo” wāiyenerā āārĩmā.

Miguel wāikugu iriderosū iribema. Miguel Moiséya dupu darore āiaduagu, wātī merā gāme guaseodi āārīmī. Irasirikeremakū, Miguel gapu neō suñarō ñerō werenírī merā wātírē: “Iropata irika! Peamegue waaka!” ārī turibiridi āārīmī. Āsū gapu ārīdi āārīmī: “Yu Opu mūrē: ‘Iropata irika!’ āriburo”, ārīdi āārīmī. ¹⁰Ārīkatori merā buerimasā musā watope āārírā gapu īgūsā masibirideare ñerō werenírī merā werema. Waimurā pémasimerā iririkurosū īgūsā noō gāamerō iriduari ditare yāma. Irasirirā peamegue béosūrākuma.

¹¹Īgūsāta neō usuyari bokabirikuma. Caín wāikugu Marīpuyare būremubi, īgū pagumūrē īāturi, wējēderosū ñerō yāma. Balaam wāikugu īgū ñiyeru wajataburire, Marīpuyarāya āārīburi nemorō gūñasīā, īgūsārē ārīkatori merā buederosū ñerō yāma. Gajigu Coré wāikugu īgūya bumarā oparā Marīpu pínērārē tarinugādi āārīmī. Īgū tarinugārī waja Marīpu īgūrē wajamoāgū, boamakū iridi āārīmī. Ārīkatori merā buerimasā, Coré iriderosū ñerō yāma. Irasirigu Marīpu īgūrē wajamoāderosū īgūsādere wajamoāgukumi. ¹²Musārē ārīkatori merā buerimasā, musā Jesúre būremurā nerē, bosebairipoe būremurī marīrō noō gāāmerō yāma. Musā merā baa, iirírā, īgūsāyama ditare gūñama. Ñerā oveja korerimasā ovejare baari ejomerā irirosū yāma. Īmīkāyebori mirū wējāpuri merā otederogue deko merērō marīrō tariaro irirosū neō musārē iritamubema. Yuku dukakuripoe bugu yuku dukamarī yuku irirosū yāma. Masaka irigure nugūrīgue merāta duuadero puru ñaipereakōākoa. Irigu irirosū āārīma. Ōārō iririre neō irimasībema. ¹³Īgūsā ñerō guyasīūrī iririkuri, sūmu guararikurire makūrī pāmujūpīdea irirosū āārā. Neñukā īgūsā keoro waanarōgue merā yuridijanerā irirosū āārírā, gajirārē diaye buerire tūyamakū neō iribema. Irasirigu Marīpu: “Īgūsārē āsū wajamoāgura”, āriderosūta gajiro nemorō naītārōgue āārínímakū irigukumi.

¹⁴Iripoeguemu Enoc wāikugu Adán parāmerā āārīturiagu āārīdi āārīmī. Adán merā marī keopurori, Enoguere keotūnumakū, āārīpererā Adán parāmerā āārīturiarā su mojōma pere gajī mojó peru pērēbajari burigora masāporewāgānerā āārīmā. Marīpu ārīkatori merā buerimasārē īgū wajamoāburire Enorē weredoredi āārīmī. Irasirigu Enoc āsū ārī weredupiyudi āārīmī: “Péka yure! Marī Opu wārā īgūyarā merā aarigukumi. ¹⁵Āārīpererā masaka īgūsā irideare īā beyegu aarigukumi. Āārīpererā ñerārē āārīpereri īgūsā ñerī iridea waja, irasū āārīmakū āārīpereri īgūrē ñerō werenīdea waja īgūsārē wajamoāgū aarigukumi”, ārīdi āārīmī Enoc iripoeguere. ¹⁶Irasirirā ārīkatori merā buerimasā wajamoāsūrākuma. Āārīpererārē werewuarikurā, gajirā iririre: “Ōābea”, ārī gūñarā āārīma. Īgūsā ñerī waribejari ditare yāma. “Masītarinugā”, ārī weregorenama. Īgūsāyama ditare gāāmesārā, gajirārē ōārō werenīkutama.

Judas Jesúre būremurārē gojanemodea

¹⁷Musā yu maírā, marī Opu Jesucristo buedoregu pínērā musārē buedeare gūñaka! ¹⁸Īgūsā musārē āsū ārīnerā āārīmā: “I ūmu pereburi dupiyuro masaka noō gāāmerō Marīpuyare buridarākuma. Marīpure gāāmemerā, ñerī waribejarire irirākuma”. ¹⁹Irire irasirirā Jesúre būremurārē gāme dukawarimakū yāma. Īgūsā iriduarire irirā Ōāgū deyomarīgūrē neō opabema.

²⁰Musā yu maírā gapu, ōārī Jesúyare būremurírē neō piribirikōāka! Gūñaturanīkōāka! Ōāgū deyomarīgū iritamurī merā Marīpure sērēka! ²¹Marīpu musārē maīgūrē piribirikōāka! Marī Opu Jesucristo marīrē bopoñarī merā īāgū ūmugasigue perebiri okari sīgukumi. Irasirirā īgū sīburiere: “Oparākoa”, ārī gūñaturari merā yúka!

²²Gajirā Jesúyare: “¿Diayeta āārírī?” ārī būremuturamerārē bopoñarī merā

ĩāka! Ĩgūsārē Jesúyare: “Diayeta āārā”,
 ārī wereka! ²³Wii ĩjūrī wii poekague
 āārīrārē taurā irirosū ĩgūsārē iritamuka,
 peamegue waabonerārē waabirikōāburo,
 ārīrā! Gajirārē ñerō irimakū, bopoñarī
 merā ĩāka! Ĩgūsā ñerī iriri gapure
 dooka, ĩgūsārē ĩākūĩrī, ārīrā! Suríro
 gurarikurore gāāmemerā irirosū ĩgūsā
 ñerī iririre gāāmebirikōāka, irire pērērī,
 ārīrā!

Judas Marīpūre
buremurīmarē gojadea

²⁴⁻²⁵Marīpū sugū āārīgū, marī Opū
 Jesucristo merā marī peamegue

waabonerārē taugū āārīmi. Ĩgū
 turari merā marīrē koremasīmi,
 ñerīrē iribirikōāburo, ārīgū. Irasū
 āārīmakū ĩgū pūroguere marī
 ñerī opamerā ōārō usuyari merā
 āārīmakū irimasīmi. Irasirirā
 āārīpererā ĩgūrē: “Mu ōātarigū,
 turatarigū, āārīpererārē doregū, gua
 Opū āārā”, ārīburo. “Neōgoragueta
 āārīnīkōādi āārīmī. Dapagoradere
 āārīnīkōāmi. Pūruguedere irasūta
 āārīnīkōāgukumi”, ārīburo. Marīde
 irasūta ārīrā!

Iropata āārā.
 Judas

EL APOCALIPSIS

**Jesucristo Juārē i ūmū
waaburire werēdea**

1 ¹I papera pū Marīpū īgū mērōgā
pūru iriburire Jesucristore
wereri pū āārā. Jesucristoyarārē irire
masīdoregū īgūrē weredi āārīmī.
Jesucristo sugū Marīpūre wereboegure
iriudi āārīmī yure irire weredoregū.
Yū Juan, Jesucristore moāboegū āārā.
²Irasirigu i pūguere āārīpereri yū
īādeare, yū pédeare, Marīpūya kerere,
Jesucristo yure weredeade gojāa.

³I pūgue gojaderosū waaburo, mērō
dūyāa. I pūrē gajirārē buerāno ūsuyari
bokarākuma. Marīpūya kerere i pūgue
gojadeare buemakū pēduripīrānode
ūsuyari bokarākuma.

**Juan su mojōma pere gaji mojō
peru pērēbejari makārī marārē
Jesucristore būremurārē gojadea**

⁴Yū, musā Asiague āārīrārē su
mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari
makārī marārē Jesucristore būremurārē
gojāa. Marīpū musārē ōārō iritamuburo.
Musārē īgū siñajārī sīrīrē opaka!
Marīpū neōgoragueta āārīsiadi āārīmī.
Dapagoradere āārīnīkōāmi. Pūrugedere
irasūta āārīnīkōāgukumi. Opū doarogue
doami. Īgū diaye, Ōāgū deyomarīgū su
mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari
turari“ opagū āārīmī. Īgūde musārē
ōārō iritamuburo. ⁵Jesucristode musārē
ōārō iritamuburo. Īgū Marīpūya kerere
diayeta weregū āārīmī. Īgū āārīpererā
boanerā masāburi dupiyuro boadigue

masāpūroridi, neō dupaturi boabi
āārīmī. Irasirigu, i ūmūgue āārīrā
āārīpererā masaka oparārē doregū
āārīmī. Marīrē maīgū īgūya dī béori
merā marī űērī iridea wajare taudi
āārīmī. ⁶Irasirigu marīrē oparā āārīmakū
iridi āārīmī. Irasū āārīmakū marīrē
paīa masakaya āārīburire Marīpūre
sērēbosarā āārīmakū iridi āārīmī,
īgū Pagūyare iriburo, ārīgū. Irasirirā
īgūrē: “Ōātarigu, āārīpererā nemorō
turagu āārā mū”, ārī būremurā! Irasūta
āārīburo.

⁷Musā ōārō pémasīka! Jesucristo
īīmīkāyeborigue dijarīgukumi. Īgū
dijarimakū, āārīpererā īārākuma.
Īgūrē curusague pābiatū wējēnerāde
īārākuma. I ūmū marā āārīpereri buri
marā, īgū aarimakū īārā, īgū īgūsārē
wajamoāburire gūñarā, orerākuma.
Irasūta waarokoa.

⁸Marīpū marī Opū āārīpererā nemorō
turagu āsū ārīmī: “Yū neōgoragueta
āārīpereri i ūmūmarē iridi, pūrugedere
i āārīpererire peremakū iribu āārā”,
ārīmī. “I ūmū āārīburo dupiyuro
āārīsiabū. Dapagoradere irasūta
āārīnīkōāa. Pūrugedere irasūta
āārīnīkōāgukoa”, ārīmī.

Juan kērō irirosū Jesucristore īādea

⁹Yū Juan, musāyagu Jesucristore
būremugū āārīsīā, musā irirosūta yude
ñerō taria. Marīpū, marī Opū āārīmī.
Marī űērō tarimakū, Jesucristo marīrē
gūñaturamakū yāmi. Yū Patmos wāīkuri
nūgūrōgue peresu āārībū. Marīpūya

^a1.4 “ōāgū deyomarīgū su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari turari opagū āārīmī”, ārīrō: “ōāgū
deyomarīgū āārīpereri turari opagū āārīmī”, ārīduaro yāa. Iri pūgue “su mojōma pere gaji mojō peru
pērēbejari”, ārīrō: “āārīpereri”, ārīduaro yāa.

kerere Jesucristo weredeare gajirārē yu buedea waja irogue āārībū. ¹⁰Irinu siñajārīnu āārīmakū, Ōāgū deyomarīgū ĩgū turaro merā kērō irirosū yure ĩmumi. Irasū waaripoe yu pūpū gapu turaro werenírí, suru puridiru turaro busuro irirosū busumakū pébu. ¹¹Turaro werenígū yure āsū ārīmi:

—Yu neōgoragueta āārīpereri i ũmumarē āārīmakū iridi āārā. Yuta pūruguedere i āārīpererire peremakū iribu āārā. Dapagora āārīpereri mu ĩārīrē, papera pūgue gojatúka! Pūru iri pūrē Asiague āārīrārē yure būremurārē iriuka! ĩgūsā su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejari makārī marā āārīma. Efeso marā, Esmirna marā, Pérgamo marā, Tiatira marā, Sardis marā, Filadelfia marā, Laodicea marā āārīma, ārīmi.

¹²Ĭgū werenírí busumakū pégu, gāmenugābu ĩgūrē ĩābu. Irasū gāmenugā ĩāgū, su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejari siāgori yukure oro merā iridea yukure ĩābu. ¹³Iri yuku watopegue sugu masakure ĩābu. ĩgū yoaro suríro ĩgūya guburigue āārīdijimejārīnerē sāñami. ĩgūya koretibire oro merā iridea yujwēñarīdare suatúadi āārīmí. ¹⁴Ĭgūya poari ōārō boreri āārībū. ĩgūya koye peame ũjūrī pūrā irirosū gosesiribu. ¹⁵Ĭgūya guburi bronze wāikuri kōme tímudea irirosū gosesiribu. ĩgū werenírí wārī ũtādupabu irirosū busubū. ¹⁶Ĭgūya mojó diayema mojó gapu su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejarāgora neñukā opami. ĩgūya diare sarerī mají pe gapu ōārō usiri mají wiribu. ĩgūya diapu abe ũmumu kumijūrōsū gosesiribu.

¹⁷Irasirigu yu ĩgūrē ĩāguka, kōmogū irirosū ĩgūya guburi pūro meémejābu. Yu meémejāmakū ĩāgū, ĩgūya mojó diayema mojó merā yure ñapeo, āsū ārīmi:

—Güibirikōāka! Yu neōgoragueta āārīpereri i ũmumarē āārīmakū iridi, pūruguedere i āārīpererire peremakū iribu āārā. ¹⁸Okanígū āārā. Iripoeque

boabu. Dapagorare okaníkōāa.

Masakare boadoregu, ĩgūsārē boanerā āārīrōgue waadoregu āārā. ¹⁹Dapagora āārīrī, pūrugue waaburidire mu ĩārīrē gojatúka! ²⁰Yu masakare neō dupiyuro werebirideare, mu ĩārīrē weregura. ĩgūsā su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejarā neñukā, yaa mojó diayema mojó gapu yu oparā, yure būremurārē yaare wererā keori irirosū āārā. Iri su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejari siāgori yuku oro merā iridea yuku, yure būremurī buri marā keori irirosū āārā, ārīmi yure.

Jesucristo Juārē Efeso marārē gojadoredea

2 ¹Jesucristo irire ārī odo, āsū ārīnemomi:

—Efeso marā yure būremurārē, ĩgūsārē yaare weregudere āsū ārī gojaka!

Yu, yaa mojó diayema mojó gapu su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejarā neñukārē opagu, su mojóma pere gaji mojó peru pērēbejari siāgori yuku watope waagorenagū āārā. ²Yu, āārīpereri musā iririre masipeokōāa. Musā būro moārīrē, ñerō tarikererā musā yure gūñaturarire, ñerārē musā ĩāduabirire masía. Gajirā ĩgūsā basi: “Jesús buedoregu beyenerā āārā”, ārīkererā, keoro buebema. Musā ĩgūsā iririre ĩārā: “Ārīkatori merā buema”, ārī masía. ³Yaare musā moārī waja ñerō tarikererā, yure neō piribea. Irire gariborero marīrō yáa.

⁴Musā ōārō irikeremakū, gajire musārē āsū ārī weregura. Musā yure neōgorague mañugāderosū iribea. ⁵Irasirirā dapagorare musā ñerō waadeare gūñaka! Musā ñerī iririre bujawereka! Musā gūñarīrē gorawayuka! Ōārī gapure irika doja, musā iripuroriderosúta! Musā ñerī iririre piribirimakū ĩāgū, musāyagu siāgodire āikōāgura. ⁶Musā yure neōgorague mañugāderosū iribirikererā, i ōārī gapure iribu.

Nicolaita wāikuri bumarā ñerō iririre musā neō gāamebea. Yude irire neō gāamebea.

⁷ Musā gāmpūrī oparā, Ōāgū deyomarīgū yure buremurī buri marārē wererire ōārō péka! Āsū ārīmi Ōāgū deyomarīgū yure buremurārē: “Āārīpererā Jesúre buremurīrē pirimerārē ūmugasigue paraíso wāikurogue Marīpuya pooemū dukare baadoregura”, ārīmi. Irīgū perebiri okari sidi^b āārā. I āārīpererire gojaka, yaarā Efesogue āārīrārē! ārīmi yure Jesucristo.

Juan Esmirna marārē gojadea

⁸ Jesucristo irire ārī odo, āsū ārīnemomi:

—Esmirna marā yure buremurārē, ĭgūsārē yaare weregudere āsū ārī gojaka!

Yū neōgorague āārīpereri i ūmumarē āārīmakū iridī, purugue i āārīpererire peremakū iribu āārā. Yū boa, dupaturi masāgū āārā. ⁹ Yū, āārīpereri musā ñerō taririre, boporā āārīrīrē masīpeokōāa. Irasū boporā āārīkererā, Marīpuyare masīsā, wāri ūmugasima ōārīrē opāa. Gajire yū masīa. Gajirā musārē ĭaturirā musārē ñerī kere ārīma. ĭgūsā: “Gua judío masaka āārīsā, Marīpuyarā āārā”, ārīma. Irasū ārīkererā, ĭgūyarā āārībema. Wātēa opu Satanārē buremurī bumarā āārīma. ¹⁰ Musā ñerō tariburire gūbirikōāka! Wātī musārē yure buremurīrē pirimakū iriduagu surāyeri musārē peresugue biadobomakū irigukumi. Pe mojōma nūrīta ñerō tarirākoa. ĭgūrē buremurā musārē wējekeremakū, yure buremurīrē neō piribirikōāka! Puru yū pūroque musārē yū merā perebiri okarire sīgukoa.

¹¹ Musā gāmpūrī oparā, Ōāgū deyomarīgū yure buremurī buri

marārē wererire ōārō péka! Āsū ārīmi Ōāgū deyomarīgū yure buremurārē: “Āārīpererā yure buremurīrē pirimerā, perebiri peamegue neō waabirikuma”, ārīmi. Irasirigu iri āārīpererire gojaka, yaarā Esmirnague āārīrārē! ārīmi yure.

Juan Pérgamo marārē gojadea

¹² Jesucristo irire ārī odo, āsū ārīnemomi doja:

—Pérgamo marā yure buremurārē, ĭgūsārē yaare weregudere āsū ārī gojaka!

Yū sareri majī, pe gapu usiri majirē opagu āārā. ¹³ Musā āārīrōrē masīpeokōāa. Satanás musāya makā marā opu āārīmi. ĭgūsā Satanārē buremukeremakū, musā gapu yure buremua. ĭgūsā musā merāmu Antipare Marīpuya kerere ōārō weredire wējēma. ĭgūrē wējēmakū ĭakererā, musā yure buremurīrē neō piribea.

¹⁴ Musā yure buremurīrē piribirikeremakū, gajino musārē āsū ārī weregura. Surāyeri musā merāmarā Balaāya buedeare iritayama. Iripoegue Balaam āsū ārīdi āārīmī, Israel bumarārē ĭaturirā opu Balac wāikugure: “Israel bumarārē tarinugāduagu, ĭgūsārē musā merā gāmesurīmakū irika, musā irinarīrē iritayaburo, ārīgū!” ārīdi āārīmī. Irasirirā Israel bumarā ĭgūsā merā gāmesurirā, keori weadea puro baari pīdeare baanerā āārīmā. Ñerō gāmebiranerā āārīmā. ¹⁵ ĭgūsā irirosūta gajirā musā merāmarā Nicolaita wāikuri bumarā buerire iritayama. Iri buerire neō piriduabema. Yū gapu irire neō gāamebea. ¹⁶ Irasirirā musā ñerī iririre bujawereka! Musā gūnarīrē gorawayuka! Musā gorawayubirimakū ĭāgū, gūñaña marīrō musā pūroque

^b 2.7 Sugu ūma birarimasū gajirā nemorō ūmagū, olivo wāikudima pūrī merā iridea berore wajatakumi. Masaka iri berore ĭgūya dipurugue peokuma, gajirārē ĭgū wajatadeare ĭmumūrā. I irirosū, sugu Jesúre buremugū masaka ĭgūrē wējekeremakū, Jesúre buremurīrē neō piribi, ūmugasigue perebiri okari wajatakukumi. Iri ūmugasigue perebiri okari wajatarī, i berore wajatarī irirosū āārā.

waa, yaa disigue sareri maji opari maji merä musäre wajamoägura.

¹⁷Musä gämipüri oparä, Öägü deyomarigü yure buremurü buri maräre wererire öärö péka! Äsü ärimi Öägü deyomarigü yure buremuräre: “Ñerö iridoreränoré tarinugägüré maná wäikuri ümugasima baarire sigura. Ütäye boreriyedere sigura igüré. I ütäye maama wäiré yu gojatúdeaye äärirokoa. Gajirä iri wäiré neö masibirikuma. Iri ütäyere äigü dita masigukumi”, ärimi. Irasirigu iri ääripererire gojaka, yaarä Pérgamogue ääriräré! ärimi yure.

Juan Tiatira maräre gojadea

¹⁸Jesucristo irire äri ödo, äsü ärinemomi doja:

—Tiatira marä yure buremuräré, igüsäré yaare weregudere äsü äri gojaka!

Yu, Maripü magü äärä. Yaa koye peame üjürü pürä irosü gosea. Yaa guburi bronce wäikuri kóme tímudea irosü gosea. ¹⁹Yu ääripereri musä iririre masipeoköäa. Musä yure mañri, yure buremurü, gajiräré iritamurü, ñerö tarikererä musä yure güñaturarire masä. Neögoraguere musä öärö iridero nemorö dapagorare öärö irirä yäa.

²⁰Musä öärö irikeremakü, gajino musäré äsü äri weregura. Jezabel wäikugo: “Maripuyare werego äärä”, ärikatogo musä watopegue äärímo. Musäré igo ñerö buemakü pékererä, igore: “Gua merä ääribiriköäka!” neö äribea. Igo ärikatori merä buego, yure moäboeräré ñerö gämebiramakü yámo. Keori weadea puro baari pídeare igüsäré baamakü yámo. ²¹Irinugue igore, igo ñerö iririre bujawere, gorawayudoreadibu. Igo gapü neö gorawayuduabemo. Igo ñerö gämebirarire neö piriduabemo.

²²Irasirigu igore, igo merä ñerö

irinerädere püririkumakü irigura. Igo merä ñerö irideare igüsä bujawere, piribirimakü, igüsäré büro ñerö tarimakü irigukoa. ²³Igo pürädere wējēgura. Yu irasü irimakü iärä, ääripererä yure buremurä: “Igü marü güñariré, marü haribejaridere masipeoköämi”, äriräkuma.

“Ääripereri marü iririkurire iä, keoro irigukumi. Ñerö iriräré wajamoägukumi. Öärö irirä gapure öärö irigukumi”, äri masiräkuma. ²⁴Suräyeri musä Tiatira marä igoya buerire, wätēa opu Satanáyama yayeridere gäamebea. Irasirigu yu musäré gajino dorenemobirikoa. ²⁵I ditare dorea musäré. Yu buerire musä masideare neö mérögä piribiriköäka! Yu musä puro aarimakügedere öärö iriniköäka!

²⁶Yu musä püroque aarigü, öäriré iriräré, yu dorerire iriniräré i ümu maräré dorerä äärímakü irigura.

²⁷Yupü yure, Opu sóoderosüta, yude musäré, oparä sóogura. Irasirirä kömegü merä, sorori diari merä weadea sororire pámutürösü i ümu maräré turaro merä doreräkoa. Irasirirä musä dorerire neö tarinugäbirikuma. ²⁸Yu gajidere äsü irigura. Neñukamu boyodiru öärö boyoro irosü äärigü, musäré maama perebiri ümu pígukoa. ²⁹Musä gämipürü oparä, Öägü deyomarigü yure buremurü buri maräré wererire öärö péka! äri gojaka, yaarä Tiatirague ääriräré! ärimi yure.

Juan Sardis maräre gojadea

3 ¹Jesucristo irire äri ödo, äsü ärinemomi doja:

—Sardis marä yure buremuräré, igüsäré yaare weregudere äsü äri gojaka!

Yu, Öägü deyomarigü su mojöma pere gajü mojö peru pērebejari turari^c opäa. Irasü äärímakü, su mojöma pere

^c 3.1 “öägü deyomarigü su mojöma pere gajü mojö peru pērebejari turari opagu äärími”, ärirö: “öägü deyomarigü ääripereri turari opagu äärími”, äriduaro yäa. Iri pūge “su mojöma pere gajü mojö peru pērebejari”, ärirö: “ääripereri”, äriduaro yäa.

gaji mojō peru pērēbejarā neñukādere opáa. Āārīpereri musā iririre masīpeokōāa. Musā: “Marīpuyare ōārō yáma”, ārīsūrā āārā. Irasū āārīkererā, boanerā irirosū, īgūyare neō koero iribea. ²Irasirirā ōārō pémāsika! Musā ōārī iriri dūyarīgārē piriro marīrō ōārō irika! Irire iribirimakū, musā ōārī iriri pereakōārokoa. Yū, musā iririre īāa. Yūpū īūrōguere ōārō iripeobea. ³Yūpuyare gajirā musārē buedeare gūñaka! Irireta dupaturi irituyaka doja! Musā ñerī iririre pirika! Irasū iribirimakū, gūñaña marīrō yajarimasū aarirósū, gūñaña marīrō musārē wajamoāgū aarīgukoa.

⁴Irasū āārīkeremakū, surāyeri musā watopere ñerō irirārē īākūibema. Marīpuyare irituyarā āārīsīā, īgūsāya surī gurarītúmerā irirosū āārīma. Irasirirā ñerō iridea wajare opamerā, boreri surī sāñarā yū merā waagorenarākuma. ⁵Āārīpererā piriro marīrō Marīpuyare irirā irasūta surī ōārō boreri sāñarā yū puro āārīrākuma. Yū merā perebiri okari opamurā wāirē gojatūri pūgue īgūsā wāirē gojatúdeare neō koebirikoa. Koeronorē irigū, Yūpū, īgūrē wereboerā īūrōguere: “Yaarā āārīma”, ārīgukoa. ⁶Musā gāmpūrī oparā, Ōāgū deyomarīgū yūre būremurī buri marārē wererire ōārō péka! ārī gojaka, yaarā Sardigue āārīrārē! ārīmi yure.

Juan Filadelfia marārē gojadea

⁷Jesucristo irire ārī odo, āsū ārīnemomi doja:

—Filadelfia marā yure būremurārē, īgūsārē yaare weregudere āsū ārī gojaka!

Yū ñerī opabi, diayeta weregū āārā. Yū, iripoeguemu opū David dorederosū turari merā doregukoa. Iri turaro merā doreri, sawire oparī irirosū āārā. Irasirigū, yū tūpāmakū neō gajigū biamasīberosū, yū iridoremakū kāmutamasiībemi. Yū biamakūdere neō gajigū tūpāmasīberosū, yū iridorebirimakū

irimasībemi. ⁸Yū āārīpereri musā iririre masīpeokōāa. Musā mērōgā turari opakererā, yaa buerire ōārō irituyāa. Gajirā, musā yaarā āārīrī waja musārē ñerō iriduakeremakū: “Jesúre masībea”, neō ārībea. Irasirigū yū musārē su makāpuro tūpānūmakū, neō sugū biamasīberosū, yū musārē yaamarē iridoremakū, musārē kāmutamasiībemi. ⁹Gajirā musā puro āārīrā: “Gua judío masaka āārīsīā, Marīpuyarā āārā”, ārīkererā, īgūyarā āārībema. Ārīkatorimasā, wātēa opu Satanārē būremurī bumarā āārīma. Irasirigū īgūsārē musāya guburi puro būremurī merā ejamejājamakū irigura. Yū irasirimakū īārā, yū musārē maīrīrē īamasīrākuma. ¹⁰Yū musārē: “Neō piriro marīrō yaare irika!” ārīdeare ōārō irirā yāa. Irasirigū, āārīpererā ī ūmugue āārīrā iririkurire īābu, īgūsārē ñerō tarimakū irigū, musārē ōārō koregura.

¹¹Mérō dūyāa, yū ī ūmugue dupaturi aariburo. Irasirirā yaare musā masīdeare neō kātībirikōāka! Piriro marīrō irire irinikōāka, musā wajataburire ēmarī, ārīrā! ¹²Ōārō yaare iritariwere, irire pirimerānorē Yūpū pūroguē āārīmakū irigura. īgūsā īgūya wiima borari āārīrósū īgū puro āārīnikōārākuma. Yūpū wāirē īgūsāguere gojagukoa, īgūyarā āārīrīrē īmubu. īgūya makā wāidere gojagukoa. īgūya makā, maama makā Jerusalén wāikua. Iri makā ūmugasigū merā dijariri makā āārīrokoa. Yude īgūsārē yū wāi, maama wāirē gojagukoa. ¹³Musā gāmpūrī oparā, Ōāgū deyomarīgū yūre būremurī buri marārē wererire ōārō péka! ārī gojaka, yaarā Filadelfiague āārīrārē! ārīmi yure.

Juan Laodicea marārē gojadea

¹⁴Jesucristo irire ārī odo, āsū ārīnemomi doja:

—Laodicea marārē yure būremurārē, īgūsārē yaare weregudere āsū ārī gojaka!

Yu ārīrōsūta irigu āārā. Irasirigu diayeta weregu, Yūpūya kerere keoro weregu āārā. Yūpū, yu merā āārīpereri i ūmumarē iridi āārīmī. ¹⁵Yu āārīpereri musā iririre masipeokōāa. Musā yure buremumerā, ōārō buremurā āārībea. Mērōgā yure buremurī opāa. Irasirigu yu musārē irasū āārīnemobirimakū gāāmea. ¹⁶Yu, musā mērōgā buremurī oparire doogorāa. Irasirigu gajino űērīrē dokabéoduagu irirosū musārē bédoduagu āārā. ¹⁷Yu musārē irasū iriduakeremakū, musā gapū āsū ārī werenía: “Wári opāa”, ārā. “Āārīpereri ōārō waāa, āārīpereri gua gāāmerīrē opakōāa”, ārā. Irasū ārīkererā, yu űūrō neō gajino opamerā, boporā, surī marīrā, koye űāmerā irirosū āārā. Musā buremurī opamerā āārīrīrē masībea. ¹⁸Irasirigu musārē: “Wári oparā āārā”, ārī pēnarārē āsū ārī weregura. Oro peamegue soe āmuadea yu oparire wajarika, wári opamurā! Iri ōārī oro oparā irirosū āārīrā, yure ōārō buremurī oparākoa. Surī boreri yu oparidere wajarika, surī marīrō āārībukoa, ārīrā! Musā irire sānarā irirosū āārīrā, musā űērī irideare pirirā, guyasīrīrō marīrō āārīrākoa. Irasū āārīmakū, koye piuri kúdere wajarika, ōārō űāmurā. Musā irire piuanerā irirosū āārīrā, Marīpūyare ōārō űāmasīrākoa.

¹⁹Musārē āārīpererā yu maīrārē űērīrē irinemobirikōāburo, ārīgū, pūrīrō páro irirosū werea. Irasirirā yaare buro gāāmeke! Musā űērī irideare bujawere, irire pirika! ²⁰Ōārō péka! Yu musā merā āārīduagu, sugu makāpuro ejanugā oenīgū irirosū āārā. Sugu yure pégu, ōārō merā makāpuro tūpāsōogu irirosū āārīmī. Irasirigu yu ĩgū merā ōārō űsuyanīgōāgukoa. ĩgūde yu merā űsuyanīgukumi. ²¹Ōārīrē iritariwerērānorē yu doaro turogue doamakū irigura, yu merā doreburo, ārīgū. Yu ōārīrē iritariwere, Yūpū merā Opū doarogue doarosū, yude ōārīrē irirārē iroque doamakū

irigura. ²²Musā gāmpūrī oparā, Ōāgū deyomarīgū yure buremurī buri marārē wererire ōārō péka! ārī gojaka, yaarā Laodiceague āārīrārē! ārīmi Jesucristo yure.

Juan űmugasigue Marīpure buremurārē űādea

4 ¹Puru űmugasigue űāmu, tūpādea makāpurore űābu. Puridiru turaro busuro irirosū werenīpuroridi dupaturi turaro werenīrī busurore pébu. Āsū yure ārīmi:

—Ōōgue murīrika! Purugue yu waamakū iriburire murē ĩmugura. Yu ārīderosūta waarokoa, ārīmi.

²Īgū irasū ārī wereadero puru, mata Ōāgū deyomarīgū ĩgū turari merā yure űmugasigue āīmūrīāmi. Iroque murījagu, sugu Opū doarogue doagure űābu. ³Īgū, jaspe, cornalina wāīkuri yeri űtāyeri goserosū ōārō gosisirigu āārīmī. Ōārō gosisiriri bero, esmeralda wāīkuriye irirosū gosisiri bero dekogue doami. ⁴Īgū doaro turore su bero veinticuatro oparā doari āārīrī berore űābu. Iri doariguere veinticuatro gora oparā murā doama. Boreri surī sānama. Īgūsā peyari beroride oro berorī āārībū. ⁵Opū doarogue merā bupu miā, buro pámi. Iro doaro diaye su mojóma pere gaji mojó peru pērebejari siāgori yuku āārībū. Iri yukukūta, Ōāgū deyomarīgū turari keori āārībū. ⁶Gaji iro doaro diaye dia wādiya diumajī gosesisirosū āārībū. Ōārō deko sūridiya irirosū āārībū.

Iro doaro puro gajirā wapikurā okarā āārīmā. Īgūsāya diapure, Īgūsāya purupurire wāri koye opama. ⁷Yu ıāpuroridi, ēōkaye irirosū deyogu āārīmī. Īgū purumu, weku irirosū deyogu āārīmī. Īgū purumu, masaku irirosū diapukugu āārīmī. Īgūsā űrerā purumu, gapáu ĩgū kēdupuri sēēgū irirosū deyomi. ⁸Īgūsā wapikurāgueta su mojóma pere gaji mojó suru pērebejari kēdupuri oparā āārīmā. Īgūsāya kēdupuri pe gapūgueta wāri koye opabu. űmuriku, űamiriku bayama. Āsū ārī bayama:

“Ōāgū, ōāgū, ōāgū Marīpu
 āārīpererā nemorō turagu, marī
 Opu āārīmi.”^d

Īgū neōgoragueta āārīsiadi āārīmi.
 Dapagoradere irasūta āārīnīkōāmi.
 Pūrugedere irasūta

āārīnīkōāgukumi”, ārī bayanama.

⁹Irasū bayarā, Marīpu turarire bayarā
 irima. Īgūrē āārīpererinurī āārīnīgūrē:
 “Buro ʔsuʔyāa mʔ merā”, ārī būremurā
 irima. ¹⁰Īgūsā irasū baya būremumakū
 iārā, veinticutaro oparā murā, īgū
 doarogue doagu diaye ʔadukupuri
 merā ejamejā, īgūrē būremuma. Īgū
 āārīpererinurī āārīnīgū āārīmi. Irasū
 būremurā, īgūsā peyari berorīre īgū
 diaye meēpeo, āsū ārīma:

¹¹“Mʔ, gʔa Opu turatarīgū, ōatarīgū
 āārā. Gʔa būremugū āārīkōāgūta
 yāa. Murē irasūta būremunīkōārō
 gāāmea. Āārīpererire iridi āārā.
 Mʔ gāāmerōsūta i āārīpererire
 iribu”, ārīma Marīpūre.

**Jesucristo oveja majīgū irirosū
 āārīgū su papera tūrūrē kuraburi**

5 ¹Marīpūre Opu doarogue doagure
 īgūya diayema mojō gapu papera
 tūrūrē opagure iābu. Iri tūrū, pe gapu
 gojadea tūrū, su mojōma pere gajī mojō
 peru pērēbejarigora ōārō wītābiadea
 tūrū āārībā. ²Marīpūre wereboegu
 turagudere iābu. Īgū būro busuro merā
 āsū ārī sērēñami:

—¿Noā āārīrī, gajirā nemorō ōāgū i
 papera tūrū wītābiadeare kurabu? ārīmi.

³Ūmugasigue, i nikūgue, i nikū poeka
 boanerā āārīrōguedere neō sugu iri
 tūrūrē kura, iri tūrūma gojadeare iāgū
 māmī. ⁴Irasirigu iri tūrūrē kurabure
 īgūsā bokabirimakū iāgū, yu būro orebū.
⁵Yu irasū oremakū iāgū, sugu, oparā
 murā watopemū āsū ārīmi yure:

—Iropata oreka! Iripoeguemu opu
 David parāmi āārīturiagu iri tūrūrē
 su mojōma pere gajī mojō peru
 pērēbejarigora wītābiadeare kuramasīmi.
 Īgū Judāya bumū, ēōkaye irirosū

turatarīgū āārīmi. Īgūrē iāturirārē
 tarinūgādī āārīmi, ārī weremi yure.

⁶Īgū irasū ārīmakū pēgu, Opu
 doarogue doagu diaye Jesucristo oveja
 majīgū irirosū āārīgū nīmakū iābu. Īgū
 wapikurā okarā, oparā murā watopegue
 nīmi. Oveja majīgū wējēsūdī dupaturi
 okagu irirosū deyogu āārīmi. Su mojōma
 pere gajī mojō peru pērēbejari kūsari,
 irikuta koyedere opami. Iri kūsari, koye:
 Ōāgū deyomarīgū turari, īgū masīpeori
 keori āārā. Marīpu, Ōāgū deyomarīgūrē
 āārīperero i nikūguere iriudi āārīmi.

⁷Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū,
 Opu doaro pūrogu ejaḡu, iro doagure
 īgūya diayema mojō gapu opadea tūrūrē
 ārīmi. ⁸Īgū irire āimākū iārā, wapikurā
 okarā, veinticutaro oparā murāde
 īgū oveja majīgū irirosū āārīgū diaye
 īgūsāya ʔadukupuri merā ejamejā,
 īgūrē būremuma. Īgūsākū arpa wāikuri
 buaputērīrē, oro merā iridea paridere
 opama. Iri pari sūrōrī ʔturiripari dita
 āārībā. Iri sūrōrī Marīpuyarā īgūrē
 sērēdea āārībā. ⁹Irasū īgūrē būremurā,
 maama bayarire āsū ārī bayapeoma:

Mʔ wējēsūdī āārā. Boagu, mʔya dī
 béori merā masaka ʔērī iridea
 wajare wajaribosabu, īgūsā
 Marīpuyarā āārīburo, ārīgū.
 Āārīpereri buri marārē, īgūsā
 ya werenīrārē, āārīpererogue
 āārīpereri nikū marārē īgūsā
 ʔērō iridea wajare wajaribosabu.
 Irasirīgū iri tūrūrē āī,
 wītābiadeare kuramasīa.

¹⁰Marīpuyarārē: oparā, paīa
 masakaya āārīburi īgūrē
 sērēbosarā āārīmakū iribu, īgū
 dorerire iriburo, ārīgū. Irasirirā
 i ūmū āārīpererogue āārīrārē
 dorerākuma, ārīma.^e

¹¹Pūru ūmugasigue iāmu, Marīpūre
 wereboerā wārā werenīmakū pēbu. Opu
 doaro, irasū āārīmakū wapikurā okarā,
 veinticutaro oparā murā turo nīgoroama.
 Īgūsārē keo bokatīūna marībū. ¹²Turaro
 merā āsū ārī bayapeoma:

^d 4.8 Is 6.2-3 ^e 5.10 Ex 19.6; Ap 1.6; 20.6

Oveja majīgū, īgūsā wējēdi,
dupaturi okagu, ōatarigū āārīmi.
Irasirirā īgūrē: “Āārīpererārē
doregu, āārīpererire opagu,
masīpeogu, turatarigū, marī
goepeyari merā būremugū,
gosesiriri merā deyogu, ōatarigū
āārīmi”, āri, usuyari siburo,
ārima.^f

¹³Puru gajirā bayapeomakū pēbu.
Īgūsā āārīpererā Marīpu irinerā
āārīmā: Ūmugasigue āārīrā, i nikūgue
āārīrā, i nikū poeka boanerā āārīrōgue
āārīrā, dia wādiyague āārīrā āārīmā.
Āārīperero i ūmuguere āārīrā āārīmā.
Āsū āri bayapeoma:

Opu doarogue doagure: “Ōatarigū,
marī goepeyari merā būremugū,
gosesiriri merā deyogu, turatarigū
āārīmi”, āri būremuburo.

Irasū āārīmakū, oveja majīgū irirosū
āārīgūdere irasūta piriro marīrō
āārīpererinurī būremuburo,
ārima.

¹⁴Īgūsā irasū āārīmakū pērā, wapikurā
okarā: “Irasūta ārīburo”, ārima. Irasirirā
veinticuatro oparā mūrā űadūkūpuri
merā ejamejā, īgūrē āārīnīgūrē
āārīpererinurī usuyari sīma.

**Jesucristo oveja majīgū
irirosū āārīgū papera tūrū
wītābiadeare kurawāgādea**

6 ¹Puru Jesucristo oveja majīgū
irirosū āārīgū papera tūrū
īgū āīdea tūrū wītābiapuroriderore
kuramakū iābu. Īgū kuradero puru,
sugu, wapikurā okarā watopemu yure:
“Īgū aarika!” ārīmakū pēbu. Irasū ārīgū,
bupu būro busurosū werenīmi.

²Īgū irasū ārādero puru, caballu
boregure iābu. Īgū weka peyagu
sīrīturore opami. Marīpu īgūrē opu
peyari berore sīmi. Irasirigu īgūrē
īaturirārē gāmekēā tarinugāgū āārīsā,

dupaturi gāmekēā tarinugāgū waami
doja.

³Puru Jesucristo oveja majīgū irirosū
āārīgū gajiro wītābiaderore kurami doja.
Īgū kuradero puru, gajigu wapikurā
okarā watopemu yure: “Īgū aarika!”
ārīmakū pēbu. ⁴Īgū irasū ārādero puru,
gajigu caballu diiagu wirimi. Marīpu
īgū weka peyagure turarire sīmi. Iri
turari merā i ūmugue āārīrārē īgūsā basi
sīnājārī opanemobirimakū irimi. Wāri
majī sari marīrē īgūrē sīmi. Irasirigu
īgūsārē gāmewējēmakū irimi.

⁵Puru Jesucristo oveja majīgū irirosū
āārīgū gajiro wītābiaderore kurami doja.
Īgū kuradero puru, gajigu wapikurā
okarā watopemu yure: “Īgū aarika!”
ārīmakū pēbu doja. Īgū irasū ārādero
puru, gajigu caballu nīgūrē iābu. Īgū
weka peyagu nukūrī keorore opami.
⁶Puru wapikurā okarā watopegue sugu
āsū āri werenīmakū pēbu:

—Baari pereakōārokoa. Irasirirā
masaka trigo yerire su kilota, sunu moārī
waja merā wajarirākuma. Sunu moārī
waja merā cebada yeridere ūre kilota
wajarirākuma. Ūye, igui deko^g gapure
peremakū iribirikōāburo, ārīmi.

⁷Puru Jesucristo oveja majīgū irirosū
āārīgū gajiro wītābiaderore kurami. Īgū
kuradero puru, gajigu wapikurā okarā
watopemu yure: “Īgū aarika!” ārīmakū
pēbu. ⁸Īgū irasū ārīmakū pēgu, diiaweya
borewijigu caballure iābu. Īgū weka
peyagu masakare boamakū irigu āārīsā:
“Boari” wāikumi. Īgū puru gajigu “Boanerā
āārīrō” wāikugu aarimī. Jesucristo
oveja majīgū irirosū āārīgū īgūsā pērārē
āārīperero i nikūguere surāyeri masakare
wējēdoremi. Gāmewējērī merā, ūaboari
merā, pūrīrikuri merā, waimūrā makānūu
marā guarā merā, surāyeri masakare
wējēburire pīmi. Āārīpererā masaka
wapikuri buri dukawa, keomakū, su
bumarā keoropa āārīrārē wējēdoremi.

^g6.6 Masaka olivo wāikudima duka aceitunas wāikuri dukare bipirā, ūye opakuma īgūsā baaburire. Iguida dukare kurabipirā, igui deko opakuma īgūsā iirīburi. Irasirigu sugu wapikurā okarā watopeguemu: “ūye, igui deko gapure peremakū iribirikōāburo”, ārīgū: “Olivo wāikuri yuku, iguidarire poyanorēbirikōāburo”, āri werenīmi.

^f5.12 Jn 1.29; 1 Co 5.7

⁹Puru Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū gajiro wītābiaderore kurami doja. Īgū kuradero puru, Marīpure sīdea soepeoro doka, Jesucristo buremurā wējēsūnerāya wujupūrārīrē iābu. Īgūsā īgūya kerere weredeo waja, irasū āārīmakū īgūyare piribiridea waja wējēsūnerā āārīmá.

¹⁰Īgūsā turaro merā Marīpure āsū ārīma:

—Gua Opu, mu ōātarigu, űerī marīgū āārā. Mu: “Āsū irīgura”, ārīdeare diayeta irigu āārā. ¿Naāsū āārīmakū i űmu marārē wajamoāgukuri, īgūsā guare wējēdea waja? ārīma.

¹¹Puru īgūsārē boreri surí, yoarire sīmi. Āsū ārīmi:

—Siñajāka dapa! Gajirā musāyarā Jesucristo buremurā īgūya kere wereri waja musā irirosū wējēsūrākuma. Īgūsārē wējēpeoburo mērō dayāa, ārīmi.

¹²Puru Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū gajiro wītābiaderore kuramakū iābu doja. Irore kuramakū, nikū būro űomebu. Abe űmumu goero űīgū waami. Kó suríro űrō sānarō irirosū deyogu waami. Abe űamimu goero dīagu, dī irirosū deyogu waami. ¹³Neñukāde űmugasigue āārānerā, nikūgue yuridījakōāma. Yukubu dukare mirū būro wējāpu bura dijurosū yuridijama. ¹⁴Irasiro papera pūrē tūrābēdo dedeurosū, űmugasī dederiakōābu. Āārīpereri űtāyuku, nugūrīde gajirogue waabu. ¹⁵Irasū waamakū iārā, i űmu marā oparā űtāyukuma goberīgue, űtāyeri watopegue durirā waama. Gajirā: surara oparā, wārī doebiri oparā, turari merā dorerā, āārīpererā moārīmasā, moārīmasā āārīmerāde irogueta duriadima. ¹⁶Irasū durirā, űtāyukure, űtāyeridere āsū ārādima:

—Gua weka yuridījarikōāka!

Kāmutaka, Opu doarogue doagu guare bokabirikōāburo. Kāmutaka, oveja majīgū irirosū āārīgū guare būro wajamoābirikōāburo. ¹⁷Īgū guare wajamoārīnu ejasíaa. ¿Noā bokatīubukuri ire? ārī gaguiníma.

Israel bumarāya diapuserorire Marīpu wāi tuusūnerāyare weredeo

7 ¹Puru wapikurā Marīpure wereboerārē iābu. Sugū norte gapu,

gajigu sur gapu, gajigu abe murīriro gapu, gajigu abe űajārō gapu nīma, mirū wējāpubirimakū irimurā. Irasiro i nikūgue, dia wādīyaguedere neō mirū wējāpubiribu. Neō sugu yukure mirū wējāpubiribu. ²Īgūsā i nikūrē, dia wādīyadere poyanorēdoresūnerā āārīmá. Puru gajigu Marīpure wereboegure iābu doja. Īgū abe murīriro gapu aarimí. Marīpu okanīgūya wāi tuuyarīnerē opami. Gajirā Marīpure wereboerā wapikurārē turaro merā āsū ārī wereními:

³—I nikū, dia wādīya, yukure poyanorēbirikōāka dapa! Marī Opure moāboerārē īgūsāya diapuserorire īgū wāi tuuadero puru, irire poyanorēka! ārīmi.

⁴Puru īgū werenímakū pébu. Āsū ārīmi: “Ciento cuarenta y cuatro mil masaka Israel parāmerā āārīturiari buri marā īgūsāya diapuserorire Marīpu wāi tuusūnerā āārīmá”, ārīmi. ⁵Īgūsā āārīnerā āārīmá:

Judāya bumarā doce mil, Rubēya

bumarā doce mil,

Gadya bumarā doce mil, ⁶Aserya

bumarā doce mil,

Neftaliya bumarā doce mil,

Manasēya bumarā doce mil,

⁷Simeóya bumarā doce mil, Levíya

bumarā doce mil,

Isacarya bumarā doce mil,

⁸Zabulóya bumarā doce mil,

Joséya bumarā doce mil, Benjamíya

bumarā doce mil

āārīnerā āārīmá.

Wárā surí boreri sānarāyare weredeo

⁹Puru wárā masakare iābu. Surāyeri āārīpereri buri marā, īgūsā ya werenírā, āārīpererogue āārīpereri nikū marā āārīmá. Īgūsā, Marīpu, Opu doarogue doagu diaye, Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū diaye nīma. Īgūsārē keo bokatīūña marību. Surí borerire sāñama. Mujī pūrīrē opama. ¹⁰Īgūsā āārīpererā turaro merā āsū ārī gaguiníma:

Marīpu marīrē tangu āārīmi. Īgū,

Opu doarogue doagu āārīmi.

Jesucristo oveja majīgū irirosū
āārīgāde marirē taugu āārīmi,
ārīma.

¹¹ Āārīpererā Marīpure wereboerā
Opū doaro turo, irasū āārīmakū oparā
murā, wapikurā okarā turo nīgoroama.
Marīpure irogue doagure buremurā, īgū
diaye nādūkupuri merā ejamejā, īgūsāya
diapurire yebague moomejāma. ¹² Āsū
ārīma:

Marī Opure: “Ōātarigu, gosesiriri
merā deyogu, masīpeogu āārā,
gua mu merā usuyāa”, ārī,
usuyari sirā!

“Mu, gua gopeyari merā buremugū,
turatarigu, āārīpererārē doregu
āārā”, ārīrā īgūrē!

Āārīpererinurī irasū ārīnīrā!

Irasirirā: “Irasutā ārīburo”, ārī
buremuma īgūrē.

¹³ Puru sugu, oparā murā watopemu
yure sērēñami:

—¿Neémarāno āārīrī īīsā surī boreri
sāñarā? ¿Noogue aarayuri? ārīmi.

¹⁴ Īgū irasū ārīmakū pēgu, yu gapu
īgūrē yujubū:

—Yu opu, mu masīkoa, ārībū.

Yu irasū ārīmakū pēgu, āsū ārīmi:

—I ūmu marā buro ñerō taripoere
īgūsāde ñerō tarima. Īgūsā Jesucristo
oveja majīgū irirosū āārīgūya dí béori
merā īgūsāya surire koe, boreri surī
waamakū irinerā irirosū āārīma.
Irasū āārīrā, Jesucristore īgūsārē
boabosa, īgūya dí béodire buremusiā,
Marīpu iūrōrē ñerirē opamerā āārīma.

¹⁵ Irasirirā, Marīpu, Opū doarogue
doagu diaye nīma, īgū gāāmerōsū
irimurā. Ūmurikū, ñamiriku īgūya wii
ūmugasima wiigue īgūrē buremuma.
Īgū, īgūsā merā irasū āārīnīkōāmi
īgūsārē koregu. ¹⁶ Irasirirā neō
dupaturi űaboanemobirikuma. Neō
ñemesibusūnemobirikuma. Neō abe
ūmumu īgūsārē buro asinemobirikumi.

Gaji asiri īgūsārē neō ñerō tarimakū
irinemobirikoa. ¹⁷ Oveja majīgū irirosū
āārīgū, īgū doarogue doagu diaye nīgū,
ovejare korerimasū irirosū īgūsārē
koregukumi. Perebiri okari sirī deko^h
wiriri gobegue āiagukumi. Irasirirā
usuyari merā āārīnīkōārākuma. Marīpu
āārīpereri īgūsā kódeko wiririre
niūgukumi. Irasirirā neō dupaturi
bujawereri merā āārībirikuma.

Papera tūrūrē wītābiatūnudea, sūrōrī soemudiru oro merā irideare weredea

8 ¹ Jesucristo oveja majīgū irirosū
āārīgū, su mojōma pere gaji mojō suru
pērēbejari papera tūrūrē wītābiadeare kura
odoadero puru, iri tūrūrē wītābiatūnuderore
kurami. Irore kuramakū, āārīperero
ūmugasigue gajino neō busubiriakōābu. Su
hora deko irasū waabu. ² Puru su mojōma
pere gaji mojō peru pērēbejarā Marīpure
wereboerārē īgū puru nīmakū iābu.
Īgūsākure puririduparure sīmi. ³ Puru gajigu
Marīpure wereboegu sūrōrī soemudiru
oro merā iridirure opagu, Marīpure sīdea
soepero purogue waa ejanubirakōābu. Īgū
irogue nīmakū, wáro sūrōrīrē sīma. Iri
sūrōrī, āārīpererā Marīpurarā īgūrē sērēdea
merā morē soemuburi āārībū. Irasirigu,
Marīpu, Opū doarogue doagu diaye, oro
merā iridea soeperorogue irire soemumi.
⁴ Iri sūrōrī, soepero weka poósiri peo
soemumakū, Marīpu purogue iūmikā,
īgūyarā īgūrē sērēdea merā murīākōābu.
⁵ Puru Marīpure wereboegu i soeperoroma
peamerē īgū soemudirugue āi poósā odo,
i nikūgue pooméedijukōāmi. Īgū irasū
pooméedijumakūta, bupu miā, buro pāmi.
Irasū āārīmakū, nikūde ñomebu.

Marīpure wereboerā puririduparure puridea

⁶ Puru su mojōma pere gaji mojō peru
pērēbejarā Marīpure wereboerā īgūsāya
puririduparure āmurā irima.

^h 7.17 San Juan 11.25: Jesús ārīmi: —Yu boanerārē masāmakū irigu, īgūsārē okari sīgū āārā. Yure buremugū boadigue āārīkeregū, okagukumi, ārīmi. San Juan 14.6: Jesús ārīmi doja: —Yu dita Yupu purogue waarī maa irirosū āārā. Yu diayema āārīrīrē masakare masīmakū irigu, īgūsārē okamakū irigu āārā. Yu merāta Yupu purogue waarākuma, ārīmi. Irasirigu Jesús deko wiriri gobema perebiri okarire sirī deko irirosū āārīmi. Īgū merā īgūrē buremurā īgū Pagu puro i perebiri okarire opamurā āārīma.

⁷Āārīpūrorigu Marīpure wereboegu ġġyarure purimi. Ġġ puriadero puru, deko yeri yūsari yeri peame merā, dī merā morērī yeri nikūgue yuribū. Iri yeri yurimakūta, i nikū ġġjūākōābū. I nikū deko ejaburogora ġġjūtūnubū. Yukude, tá yasaride iropata ġġjūbū.

⁸Puru gajigu Marīpure wereboegu ġġyarure purimi doja. Ġġ purimakū, wádi ūtāū irirosū deyodī, peame merā ġġjūnīdī, dia wādīyague mirūa dijabu. Irasiriro i nikū ġġjāderopata wādīyama deko, dī poyakōābū. ⁹Irasirirā āārīpererā wādīya marā ūre bu dukawamakū, su bumarā boakōāma. Doórīduparu wādīyague āārīrīde, iropata ġġjūbū.

¹⁰Pērā Marīpure wereboerā ġġsāya puririduparu puriadero puru, gajigu Marīpure wereboegu ġġyarure purimi doja. Ġġ purimakū, wāgu neñukāmū siāgori turu ġġjūrī irirosū deyogu ġġjū, mūtādi nikūguere dijijami. Ġġ diariguere, deko wiriri goberiguere deko ejaburogora meēmejāmi. ¹¹Ġġ: “Sūġġ” wāikūmi. Deko ġġ meēmejādero ejatuario sūirī deko waabū. Irasū waadero puru, iri dekore iirirā, wārā masaka boama.

¹²Ūrerā Marīpure wereboerā ġġsāya puririduparu puriadero puru, gajigu Marīpure wereboegu ġġyarure purimi doja. Ġġ purimakū, abe ūmūmū, ūamīmūde deko ejaburogora poyanorēma. Neñukāde iropata poyanorēma. Irasirigu abe, ūmurē wapikūrī horagora neō boyobirimi. ūamidere wapikūrī horagora abe ūamīmū, neñukā neō boyobirima.

¹³Puru ūmarōgue iāmugū, gapāu wūwāgāgūrē iābū. Ġġ turaro merā āsū ārī werenīmakū pébu:

—Ayó! Ayó! Ayó! Gajirā ūrerā Marīpure wereboerā ġġsāya puririduparu puribema dapa. Ġġsā irire puriadero puru, ūetaripo waarokoa i nikūgue āārīrārē, ārīmi.

9 ¹Puru wapikūrā Marīpure wereboerā ġġsāya puririduparu puriadero puru, gajigu Marīpure

wereboegu ġġyarure purimi doja. Ġġ purimakū, neñukāmū irirosū deyogu ūmūgasigue āārādi i nikūgue yuriadire iābū. Buro ūkūārī gobema sawire ġġrē sīma. ²Ġġ iri gobere tūpāmakū, wārī peamema iimikā wiribū. Iri iimikā abe ūmūmurē tuúbiatobū. Irasiriro ūmarōgue naītīārō waabū. ³Poreroa, iimikā watopegue āārānerā, i nikūgue wādījarima. Korebaba irirosū toarā āārīmā. ⁴Marīpū ġġsārē táre, yukure, gajī otedearo poyanorēderibirimi. “Ġġsāya diapuserorire yū wāi tuuñā marīrāno ditare ñerō tarimakū irirākoa”, ārīmi. ⁵Ġġsārē toawējēderibirimi. Su mojomarā abegora ġġsārē buro pūrīmakū iridoremi. Irasirirā korebaba toari pūrīrōsū ġġsārē pūrīmakū irima.

⁶Ġġsārē pūrīrīpoere masaka buro boaduadima. Ġġsā boaduakeremakū, boamasīña marībū.

⁷Poreroa, caballua gāmekēāburi dupiyuro āmu odoanerā irirosū deyoma. Ġġsāya dipure oparā peyari berorī, oro merā iridea berorī irirosū deyorire peyama. Ġġsāya diapurī masakaya diapu irirosū deyobū. ⁸Ġġsāya poari, nomeya poañapu irirosū āārībū. Ġġsāya guika, ēōkayea guika irirosū āārībū. ⁹Ġġsāya koretibirire kōme merā iridea kāmūtari surīro sāñānerā irirosū āārīmā. Ġġsā wūmakū, ġġsāya kēdupuri buro busubū. Wārā caballua tūrūrīduparure ġġsā gāmewējērōgue mumurō merā tūāwāgārā irirosū busubū.

¹⁰Korebaba irirosū ġġsāya pore merā toarā, masakare su mojomarā abegora pūrīmakū irima. ¹¹Poreroa opu, buro ūkūārī gobe opu āārīmi. Ġġ Marīpure wereboegu āārīdi āārādīmi. Hebreo ya merā “Abadón” wāikūmi. Griego ya merā “Apolión” wāikūmi. “Apolión”, ārīrō: “Ñerō poyanorērīmasū”, ārīduaro yāa.

¹²Poreroa masakare ñerō pūrīmakū iriadero puru, ñerō tarīpūrīderidea pereakōābū. Iri puru, pero ñerō tariri duyāa dapa.

¹³Puru su mojomarā Marīpure wereboerā ġġsāya puririduparu

puriadero pũru, gajigu Marĩpure wereboegu ĩgũyarure purimi doja. ĩgũ purimakũ, sugũ werenĩmakũ pũbu. Marĩpu ĩũrũ ĩgũsã ĩgũrẽ sidea soepeoro, oro merã iridea soepeorogue ĩgũ werenĩri busubu. Iri soepeoroma wapikuri kũsari watopegue ĩgũ werenĩri busubu. ¹⁴Irasũ werenĩgũ, puridiru puriadire ãsũ ãrĩmi: —Wapikurã Marĩpure wereboerã ããrãdinerãrẽ wiuka! ĩgũsã dia wãdiya Eufates wãikudiyague suadobosũnerã ããrĩma, ãrĩmi.

¹⁵Irasũ ãrĩmakũ pẽgu, Marĩpure wereboegu ĩgũsã wapikurãrẽ wiumi, wãrã masakare wẽjẽmurãrẽ. Irasirigu Marĩpu ĩgũsãrẽ: “I hora, inu, ĩi abe, i bojori ããrĩmakũ, wiusũrũkuma”, ãrĩderosũta keoro waabu. Irasirirã ããrĩpererã i nikũgue masakare ure bu dukawamakũ, su bumarãrẽ wẽjẽrã waama. ¹⁶Ĩgũsã merã wãrã surara caballua weka peyarã ããrĩmã. “Ĩgũsã ããrĩpererã doscientos millones surara ããrĩmã”, ãrĩrĩrẽ pũbu.

¹⁷Yu kũrũsũgue caballuare, ĩgũsã weka peyarãderẽ ĩabu. ãsũ deyoma: ĩgũsãya koretibirire kũme merã iridea kãmutari surĩro sãñanerã ããrĩmã. Iri kãmutari surĩ, diiari, yasari, boreri surĩ deyobu. Irasiriro peame ĩjũrĩ, ĩtãye jacinto wãikuriye, azufre wãikuri poga irirosũ deyori ããrĩbũ. Caballuaya dipu ĩũkayea dipu irirosũ deyobu. ĩgũsãya disirigue peame, ĩimikã, azufre wãikuri poga ĩjũrĩ ĩimikãde wiribu. ¹⁸Irasirirã caballua ĩgũsãya disi wiriri: peame, ĩimikã, azufre ĩjũrĩ merã ããrĩpererã masakare ure bu dukawamakũ su bumarãrẽ wẽjẽma. ¹⁹Ĩgũsãya disi wiriri merã, ĩgũsãya pore merã wẽjẽma. ĩgũsãya pore yuwari, ãña dipu irirosũ deyobu. Iri merã masakare kãmitũma.

²⁰Gajirã masaka peame, ĩimikã, azufre ĩjũrĩ merã boamerã gapu irire waamakũ ĩãkererã, ĩgũsã ñerũ iririre neõ piribirima. Wãtẽãrẽ buremurĩrẽ neõ piribirima. ĩgũsã buremurã keori weadea: oro, plata, bronce, ĩtãyeri, yuku merã irideare buremurĩrẽ neõ piribirima. Iri keori weadea neõ ĩãbiri,

neõ pẽbiri, neõ naabiri ããrĩkeremakũ, ĩgũsã irire soebuima. ²¹Irasũ ããrĩmakũ, ĩgũsã masakare wẽjẽdeare, ĩgũsã yẽa ããrĩrã irideare, ĩgũsã kũãbiradeare, ĩgũsã yajadeare neõ bujawerebirima. Iri ããrĩpererẽ neõ piribirima.

Marĩpure wereboegu papera tũrũgãrẽ opadea

10 ¹Pũru gajigu turagu Marĩpure wereboegu ĩmũgasigue merã ĩimikãyebo dekogue dijarimakũ ĩabu. ĩgũya dipuru wekare buida ããrĩbũ. ĩgũya diapu abe ĩmũmũ irirosũ gosesiribu. ĩgũya ñĩgãrĩ peame irirosũ gosebũ. ²Ĩgũya mojũgue papera pũ kuradea tũrũgãrẽ opami. ĩgũya diayema gubu merã dia wãdiyague tãpĩmi, kũgarũma gubu merã nikũgue tãpĩmi. ³Irogue nĩgũ, turaro ĩũkaye gaguĩnrĩsũ gaguĩnĩmi. ĩgũ irasũ gaguĩnĩmakũ, su mojũma pere gaji mojũ peru pẽrẽbejarã bupua werenĩma. ⁴Ĩgũsã werenĩadero pũru, ĩgũsã werenĩadeare gojanũgãbu. Yu gojanũgãmakũ, sugũ ĩmũgasigue ããrĩgũ yũre ãsũ ãrĩ weremi:

—Bupua werenĩadeare gajirãrẽ werebirikũũka! Irire gojabirikũũka! ãrĩmi.

⁵Pũru yu wãdiyague, nikũgue nĩmakũ ĩãdi, ĩgũya diayema mojũrẽ ĩmũgasigue soemumi. ⁶Irasũ soemugũ, Marĩpu okanĩgũ, ĩmũgasi, i nikũ, dia wãdiya ããrĩpererã irogue ããrĩrãrẽ iridi wãĩ merã wãĩpeo, ãsũ ãrĩmi:

—I ĩmũ pereakũũa. Iropata ããrã.

⁷Su mojũma pere gaji mojũ suru pẽrẽbejarã Marĩpure wereboerã ĩgũsãya puririduparure purisiama. Gajigu ĩgũyarure purimakũ, Marĩpu ĩgũ: “Ãsũ irigura”, ãrĩdeare, iripoegue marã masĩbirideare iriyuwarikũgũkumi. Irasiriro iri, ĩgũrẽ moãboerãrẽ, ĩgũya kerere weredupiyunerãrẽ ĩgũ: “Ãsũ irigura”, ãrĩdea keoro waarokoa, ãrĩmi.

⁸Ĩgũ irasũ ãrãdero pũru, ĩmũgasigue ããrĩgũ yũre werenĩdi, dupaturi ãsũ ãrĩ werenĩmi:

—Sĩ Marĩpure wereboegu, wãdiyague, nikũgue nĩgũ pũrogue waaka! ĩgũya

mojogue papera pū kuradea tūrūgārē opami. Iri pūgārē āika! ārimi. ⁹Īgū irasū ārimakū pēgu, īgū pūroque waabu. Īgūrē yu papera pūgārē sērēmakū pēgu, āsū āri yujūmi yure:

—Āi, baaka! Mū baamakū, mume irirosū ōārō misōrokoa. Muya paru gapu, paru būro sūirokoa, ārimi.

¹⁰Īgū irasū ārimakū pēgu, iri pūgārē Īgūrē āi, baabu. Yu baamakū, mume irirosū misōbu. Baa odoadero paru, yaa parugure sūirō péñabu. ¹¹Paru āsū ārimi yure:

—Dupaturi wári buri marārē, wári nikū marārē, īgūsā ya werenírārē, īgūsā oparādere Marīpu īgūsārē: “Āsū irigura”, ārideare weregu waaka! ārimi.

Pērā Marīpuyare wererimasā werede

11 ¹Paru Marīpu yure keodi, tuadi irirosū deyodire sīmi. Sī odo, yure āsū ārimi:

—Īgu merā yaa wiire keogu waaka! Iri wiimarē yu iūrō īgūsā yure sīdea soepeorodere keoka! Iri wiiguere masakare yure buremurādere: “¿Nífsāku āārírí?” āri keoka! ²Iri wii turoma gapure keobirikōāka! Iri gajiro marā masakare wiadea nikū āārā. Īgūsā cuarenta y dos abegora yaa makārēⁱ poyanorēgorenarākuma. ³Irasirigu yaare weremurārē pērā iriugura. Yoaripoe mil doscientos sesenta nurīgora yaare wererākuma. Īgūsā bujawereri imurā, kó surí sāñanerā āārírākuma, ārimi.

⁴Īgūsā pērā Marīpuyare weremurā, pegu olivo wāikuri yuku, irasū āārīmakū pegu siāgori yuku irirosū āārīma. Marīpu i nikū Opū iūrō nīma. ⁵Īgūsārē iāturirā īgūsārē ñerō iriduamakū, īgūsāya disigue peame ūjūrī pūrā wiriri merā īgūsārē soe wējēpeokōārākuma. Irasirirā āārīpererā īgūsārē ñerō iriduārē iri merā boamakū irirākuma. ⁶Īgūsā Marīpuyare wererīnurērē deko merēdobirīmakū merēbirīkoa. Irasū āārīmakū dekore dí poyadoremakū

dí poyarokoa. I nikū āārīpererogue āārīrārē āārīpereri gajirosūperi ñerō taridorerākuma. Īgūsā iriduaroapa ñerō tarīmakū irirākuma.

⁷Marīpuyare were odomakū, būro ūkūārī gobegue āārīgū, ñegū gajirosū deyogu wirigukumi, īgūsā pērā merā gāmekēābu. Īgūsārē gāmekēā, īgūsārē tarinugā, wējēkōāgukumi. ⁸Īgūsārē wējēadero paru, īgūsāya dūpuri dari wári makāma maague oyarokoa. Iri makā, marī Opure Jesucristore īgūsā curusague pábiatú wējēdea makā āārā. Iri makā marā ñerā āārírā, Sodoma marā, Egipto marā ñerā āārīnerā irirosū āārīma. ⁹Urenū gajinu dekogora īgūsāya dūpuri dari iri maarē oyarokoa. Āārīpereri nikū marā, āārīpereri buri marā, īgūsā ya werenírā īgūsāya dūpuri darire iārākuma. Gajirārē iri dūpuri darire yāadorebirīkuma. ¹⁰Īgūsā pērā okarā, i ūmu marā masakare būro ñerō tarīmakū irīnerā āārīma. Īgūsā boamakū iārā, ūsuyarākuma. Bosenu iri, gajinorē gāme sirākuma.

¹¹Īgūsā boadero paru, ūrenū gajinu deko paru, Marīpu īgūsārē masū, dupaturi okamakū irimi doja. Īgūsā wāgānugāmakū iārā, āārīpererā būro guīma. ¹²Paru sugū ūmugasigue āārīgū īgūsā pērārē turaro merā āsū āri werenīmakū pēma:

—Ōogue murīrika musā! ārimi.

Īgū irasū ārīmakū pērā, iimikāyebo merā murīākōāma. Īgūsā murīāmakū, īgūsārē iāturirā iāma. ¹³Īgūsā murīaripoe nikū būro ñomebu. Iri makāma wiiri wári mirūadijabu. Wārā siete mil masaka boama. Gajirā dūyarā gapu būro guīma. “Marīpu ūmugasigue āārīgū turarigu āārīmi”, ārīma.

¹⁴I āārīpereri irasū waadero paru, pero ñerō tariri waasiabu. Irasū waakeremakū, mērōgā paru masaka dupaturi ñerō tarirākuma doja.

Marīpure wereboegu puriduru puritūnudea

¹⁵Paru su mojōma pere gajī mojō suru pērēbejarā Marīpure wereboerā īgūsāya

ⁱ11.2 Marīpuya makā, Jerusal'ēta āārā.

puririduparure puriadero puru, gajigu igürë wereboegu igüyarure purimi. Igü purimakü, umugasigue aärirä turaro merä äsü äri wereníma:

Dapagore Maripu, igü iriudi Cristo merä aärípererä i umu maräre doregu ñajämi. Igü doreri neö perebirikoa, äríma.[/]

¹⁶Irasü ärímakü pérä, Maripu diaye oparä doarigue doarä veinticuatro oparä murä Maripu iürö ñadukupuri merä ejamejaja, igüsäya diapure yebague moomejä, igürë buremu, ¹⁷äsü äríma:

Gua Opü, aärípererä nemorö turagu aärä. Mu merä usuyäa. I umurë iriburo dupiyuro aärísiabu. Dapagoradere aäríníköä. Puruguedere irasüta aäríníköägukoa. Mu turari merä masakare dorenugäa. Irasirirä murë usuyari sia.

¹⁸I umu marä murë gäämemerä, mu merä guatarima. Mu igüsäre wajamoärínu, irasü aärímakü boanerädere mu wajamoärípoe ejasiäa. Aärípererä muyarä gapure öärirë sigukoa.^k

Muya kerere weredupiyurimasäre, murë öärö goepeyari merä buremuräre, oparäre, ubu aäríradere öärirë sigukoa. I umu maräre poyanorërä gapure béorípoe ejasiäa, äríma.^l

¹⁹Igüsä irasü ärädero puru, Maripuya wii umugasigue aärirí wii makäpuro tüpäsübu. Iri wii poekague su kumarë iäbu. Iri kuma, Maripu masakare werepiri gojadea opari kuma aäríbü. Iri kumarë iämaküta, bupu miä, büro pámi. Irasü aärímakü, i nikü ñomebu. Wári deko yeri yusari yeri nikügue yuribu.

Nomeöya, irasü aärímakü pírü irirosü deyoguya kerere wereäea

12

¹Puru umugasigue gajirosüperi büro goeri deyoamakü iäbu. Irasü waarípoe sugo nomeörë iäbu. Igoya suríro abe umumu irirosü

gosesiribu. Abe ñamimu weka nímö. Opü peyari berore, pe mojöma pere su gubu peru përebejarä neñukä opari berore peyamo. ²Igo püräkuburo mërögä duyabu. Irasirigo igo nijíwägügö pürirö merä gaguinímö. ³Puru gaji umugasigue deyoamakü iäbu. Wägu pírü diiagu diakëa irirosü deyogure iäbu. Igü su mojöma pere gaji mojö peru përebejari dipu opagu aärímí. Dipuku, oparä peyari beroríre peyami. Pe mojöma kúsari opagu aärímí. ⁴Umugasigue aärirä neñukärë ure bu dukawamakü, su bumaräre igüya pore merä wëjäsiri meédijumi. Igü, nomeö püräkubo puro nímí, majigü deyoamakü baabu. ⁵Mërögä puru, majigürë püräkumo. Ii majigüta aärípereri nikü marä Opü aäríbu aärímí. Wári turari merä, opu kóme merä iridea yuku opagu masakare dorebu aärímí. Puru Maripu igü doarö purogue igürë äimuríämi. ⁶Nomeö masaka marirö Maripu ämuyuderogue duriwägäköämo. Irogue igore mil doscientos sesenta narígora baari sími.

⁷Puru umugasigue gämewëjërí waabu. Maripure wereboerä opu Miguel wäikugu, igüyarä Maripure wereboerä, pírü merä gämekëäma. Pírü, igüyarä merä Miguësä merä gämekëämi.

⁸Miguësä pírürë tarinugäma. Irasirigu pírü, igüyarä merä umugasiguere igüsä aärirö neö bokanemobirimi. ⁹Irasirigu Maripu pírürë béoköämi. Igü wägu pírü, neögoraguere deyoadi, Satanás wäikugu, wätí aärími. Igü aärípererä i umu marä masakare äríktorikugu aärími. Maripu igürë, igüyarä merä i nikügue béodijumi.

¹⁰Puru sugu umugasigue aärígü turaro merä äsü äri werenímakü pébu: —Maripu marirë tauri, igü turari merä marí Opü aärirí, igü iriudi Cristo marirë doreri ejasiäa. Irasirigu Maripu wätirë umugasigue aärídire i nikügue béodijumi. Umuriku, ñamiriku wätí Maripure, mariyarä Jesúre buremuräre: “Nerö irirä aäríma”, äri

[/] 11.5 Ex 15:18; Dn 2:44; 7:14,27 ^k 11.18a Sal 2:5; 110:5 ^l 11.18b Sal 115:13

weresägü iriadimi. ¹¹Marīyarā wātīrē tarinugāma. Jesucristo oveja majīgü irirosü āārīgūrē, īgü dí béori merā īgūsārē taurire būremusiā, irasirima. Jesúya kerere weredeja waja gajirā īgūsārē wējēduakeremakū, īgūsā okarire maībiri. Neō piriō marīrō īgūya kerere weresiā, wātīrē tarinugāma. ¹²Irasirirā musā ūmugasigue āārīrā āārīpererā ūsuyaka! Wātī nikūgue bēodijusūadi āārīmi. Musā i nikū āārīrārē, dia wādiyague āārīrārē wātī dijajamakū, musārē űetariro waanugābu. īgūrē wajamoāburo mērō dūyāa. Irire masīmi. Irasirigū guatarikōāmi, ārī weremi.

¹³Irasirigū pīrū, nikūgue bēodijumakū īāgū, majīgū pagore nūrūtuyawāgāmi.

¹⁴Marīpū gapū igore gapāu kēdūpūire sīmi. Iri merā igo, pīrūrē masaka marīrōgue wū duriwāgāmo. Irogue ūre bojori gajī bojori dekogora Marīpū igore baari sīmi. ¹⁵Igo irogue āārīmakū īāgū, pīrū igore miūduagu, wāro dekore dokabēomi. ¹⁶Irasirikeremakū, i nikū gapū igore iritamubu. Pīrūya disī wiriri dekore yeteoma, uju āīpeokōābu. ¹⁷Irasū waamakū īāgū, pīrū igo merā guatarimi. Irasirigū igo parāmerā āārīturirā merā gāmewējēgū waami. īgūsā, Marīpū dorerire irirā, Jesucristoya diayema buerire neō pirimerā āārīma. ¹⁸Pīrū dia wādiya turo eja, irogue yūmi.

Pērā gajirosū deyōrāyare gojadea

13 ¹Purū gajirosū deyogū dia wādiyague āārādi wāgāpamakū īābu. īgū su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejari dipu, pe mojōma kūsari opagū āārīmī. īgūya kūsarigue oparā peyari berorīre peyami. īgūya dipure Marīpure űērō doori wāi gojatūdea āārībū. ²īgū, yé dorogu guagu irirosū deyomi. Buguya guburi irirosū opagu āārīmī. Ēōkaye irirosū disikugū āārīmī. Pīrū īgū turarire sīmi īgūrē. Irasū sīgū, īgūrē opu doarogue dobomi, īgū irirosūta masaka wārārē doreburo, ārīgū. ³Gajirosū deyogū dipuru su dipuru kāmīrōkūri dipurusū deyobū. Iri kāmīrō

īgūrē wējēboyadea kāmīrō, yaridea kāmīrōgue āārībū. Irire īārā, i ūmu marā āārīpererā īāgukakōāma. Irasirirā īgūrē: “Turagu āārīmī”, ārī, īgūyare irituyama. ⁴Pīrū īgū turarire gajirosū deyogure sīmakū īārā, masaka pīrūrē: “Ōatarigu āārīmī”, ārī būremuma. Gajirosū deyogudere āsū ārī būremuma: —Neō gajigū mū irirosū turagu māmī. Gajigū mūrē neō tarinugāmasībemi, ārīma.

⁵Pīrū dorederosūta gajirosū deyogū: “Yū, gajirā nemorō āārītarinugāgū āārā”, ārī weregorenami. Marīpure űērō ārī doogorenami. Masakare cuarenta y dos abegora doremi. Marīpū īgūrē: “Iropata irika!” ārīmakūgue duūmi.

⁶Irasirigū masakare doregū, āsū irimi. Marīpure, īgū wāirē, īgū āārīrōrē, āārīpererā īgū puro āārīrādere űērō ārī doomi. ⁷Marīpuyarā merā gāmewējē, īgūsārē tarinugāmi. āārīpererogue āārīpereri buri marārē, īgūsā ya werenīrārē, āārīpereri nikū marārē doremi. Marīpū īgūrē: “Iropata irika!” ārībirimi dapa. Irasirigū űērērē irimi. ⁸āārīpererā i nikū marā Marīpuyarā āārīmerā gajirosū deyogure būremuma. Marīpū īgū i ūmurē iriburo dupiyuro īgūyarā āārīmurā īgū merā perebiri okari opamurā wāirē su papera pūgue gojatūsiadi āārīmī. Iri pū Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū wējēsūdiya pū āārā.

⁹Gāmipūrī oparā, ire péka!

¹⁰Peresugue waarō gāāmea, ārīsūnerā irogue waarākuma. Sareri majī merā gajirārē wējērā, sareri majī merā wējēsūrākuma. Iri irasū waaripoe Marīpuyarā āārīrā gūñaturari merā īgūrē būremurīrē neō piribirikōārō gāāmea.

¹¹Purū gajigū gajirosū deyogure īābu doja. Nikū poekague āārādi wiri mūrīrīmī. īgū oveja majīgū irirosū pe kūsā opagū āārīmī. Irasū āārīkeregū, pīrū irirosū werenīmī. ¹²Gajirosū deyogū āārīpūrōriadiya turarire opami. Iri turari merā āārīpererā i nikū marārē gajirosū deyogū

äärĩpũroriadiŕe wẽjẽsũboyadi kãmĩrõ
yarĩsũadiŕe bãremumakũ irimi. ¹³Wáŕi
deyomurĩrẽ iri ìmumi. Masaka ùrõ
peame ùmũgasigue àãrãdeare nikũgue
dijarimákũ irimi. ¹⁴Ìgũ, gajirosũ deyogu
äärĩpũroriadiya turari ìgũrẽ sĩrĩ merã
wáŕi deyomurĩrẽ iri ìmumi. Iri merã
masakare àŕĩkatomi: “Ìĩ musã bãremugũ
äärĩmĩ”, àŕĩgũ. Irasirĩgu ìgũsãrẽ gajirosũ
deyogu àärĩpũroriadi keorire weadoremi.
Gajirosũ deyogu àärĩpũroriadi sareri
majĩ merã saresũadi àãŕĩkeŕegu okami.

¹⁵Gajirosũ deyogu purũ aaradi, gajirosũ
deyogu àärĩpũroriadiya turari merã
ìgũ keori weadeare okamakũ irimi.
Irasirĩgu iri keori weadeare masaku
irirosũ werenĩmakũ, àãŕĩpererã irire
buremumerãrẽ wẽjẽmakũ irimi.
¹⁶Àãŕĩpererãrẽ ìgũsãya diayema mojó
gapũre, o ìgũsãya diapuserorire gajino
gojatũdoremi. Ubu àãŕĩrãrẽ, oparãrẽ,
wáŕi doebiri oparãrẽ, boporãrẽ,
moãboerimasãrẽ, moãboerimasã
äärĩmerãrẽ, àãŕĩpererãrẽ irasũ
gojatũdoremi. ¹⁷Gojatũsũna marĩrã neõ
wajarimasĩbiri, neõ duamasĩbirima. Iri
gojatũdea, gajirosũ deyogu àärĩpũroriadi
wãĩ, o ìgũ wãĩ keori àãrã.

¹⁸Iŕire õãrõ pẽmasĩrõ gããema.
Pẽmasĩrã, gajirosũ deyogu wãĩ keorire
masĩburo. Ìgũ wãĩ keori, masaku wãĩ
keori, seiscientos sesenta y seis àãrã.

Marĩpu taunerã ciento cuarenta y cuatro mil masaka ìgũrẽ bayadea

14 ¹Purũ Jesucristo oveja majĩgũ
irirosũ àãŕĩgũrẽ ùtãũ Sión^m
wãĩkudigue nĩgũrẽ ìãbu. Ìgũ merã ciento
cuarenta y cuatro mil masaka àãŕĩmã.
Ìgũsã, ìgũ wãĩrẽ, ìgũ Pagu wãĩdere
ìgũsãya diapuserorire gojatũsũnerã
äärĩmã. ²Purũ ùmũgasigue merã buro
busudijaririre pẽbu. Wádibu ùtãmu
irirosũ, buro bupu páro irirosũ busubu.
Wãrã arpa wãĩkuri buaputẽrõ irirosũ
busubu. ³Ìgũsã ciento cuarenta y cuatro
mil masaka, Marĩpu, Opũ doarogue
doagu diaye, irasũ àãŕĩmakũ wapĩkurã

okarã, oparã murã ùrõ bayama. Maama
bayarire bayama. Ìgũsã dita iri bayarire
masĩma. Ìgũsã i nikũ marã watopegue
äärĩrã, Marĩpu tausũnerã àãŕĩmã. ⁴Neõ
ìgũsã suñarõ nome merã ñerõ iribirinerã,
neõ sugo nomeõrẽ marãpokubirinerã
äärĩmã. Jesucristo oveja majĩgũ irirosũ
àãŕĩgũyare irituyama. I nikũ marã
masaka watopeguere Marĩpu tausũnerã
äärĩmã. Ìgũsã Marĩpũyarã, irasũ
äärĩmakũ Jesucristo oveja majĩgũ irirosũ
àãŕĩgũyarã àärĩpũrorirã àãŕĩnerã àãŕĩmã.
⁵Ìgũsã watopere neõ sugu àŕĩkatogu
mãmĩ. Marĩpu ùrõrẽ ñerĩrẽ opamerã
äärĩma.

Ùrerã Marĩpure wereboerã weredea

⁶Purũ gajigu Marĩpure wereboegu
ùmarõgue wũgure ìãbu. Ìgũ àãŕĩpererã
i nikũgue àãŕĩrãrẽ Marĩpu masakare
tauri kerere wererimasũ àãŕĩmĩ.
Àãŕĩpererogue àãŕĩpereri nikũ marãrẽ,
àãŕĩpereri buri marãrẽ, ìgũsã ya
werenĩrãrẽ iri kerere weregu àãŕĩmĩ. Iri
kere, neõ gorawayubiri, perebiri kere
àãrã. ⁷Turaro merã àŕĩmĩ:

—Marĩpure goepeyari merã àsũ àŕĩ
buremuka: “Turatarĩgu, õatarĩgu àãŕĩmĩ”,
àŕĩka! Ìgũ àãŕĩpererã ñerãrẽ peamegue
béoripoe ejasiãa. Ìgũ ùmũgasire, i
nikũrẽ, dia wádiyare, àãŕĩpereri deko
wiriri goberidere iridi àãŕĩmĩ. Irasirĩrã
ìgũrẽ buremuka! àŕĩmĩ.

⁸Ìgũ purũmu, gajigu Marĩpure
wereboegu àsũ àŕĩmĩ doja:

—Wáŕi makã Babilonia wãĩkuri
makã pereakõãbu. Iri makã marã
àãŕĩnerã àãŕĩpereri nikũ marãrẽ ñerõ
irimakũ irima. Masaka ìgũsãrẽ ìãkũĩrã,
mejãŕĩkurã igui deko pãmudeare turaro
uaribejarosũta ìgũsã ñerĩ iriridere turaro
uaribejama, àŕĩmĩ.

⁹⁻¹⁰Pẽrã Marĩpure wereboerã
irasũ àrãdero purũ, gajigu Marĩpure
wereboegu turaro merã àsũ àŕĩnemomi
doja:

—Àãŕĩpererã gajirosũ deyoguŕe, ìgũ
keori weadeare ejamejã buremurãrẽ

^m 14.1 Jerusalén, Sión wãĩkudigue àãŕĩyuro.

īgūsāya diapuserorire, o īgūsāya
mojōrīrē īgū wāi gojatūsūnerārē Marīpu
buro wajamoāngukumi. Īgūsā merā
buro guagu, turaro wajamoānīgukumi.
Azufre wāīkuri poga buro asiri ājūrī,
peame merā űērō tarimakū irigukumi.
Īgūrē wereboerā, Jesucristo oveja
majīgū irirosū āārīgū űūrō, īgūsārē
wajamoāngukumi. ¹¹Iri peame irasū
īimikakunīkōārokoka. Neō yaribirikoka.
Īgūsārē irasū pūrīnīmakū irirokoka.
Āārīpererā gajirosū deyogere, īgū keori
weadeare ejamejā buremurārē, īgū wāi
gojatūsūnerārē irasū pūrīnīrokoka. űmurī,
ñamirī pūrīnīkōārokoka, ārīmi.

¹²Irasirirā musā Marīpuyarā, īgū
dorerire irirā, Jesūre buremurīrē neō
pirimerā āārīrā, gūñaturakal!

¹³Puru sugu űmugasigue āārīgū
werenīmakū pébu doja. űure āsū ārīmi:

—Ire gojaka: “Marī Opure
buremurā boadero purugedere
usuyari bokarākuma”, ārīmi. Ōāgū
deyomarīgūde: “Irasūta āārā”,
ārīmi. “Īgūsā turaro moārīrē pirikōā,
siñajārākuma. űmugasigue īgūsā
waamakū, Marīpu īgūsā ōārō irideare
gūñagukumi. Irasirigu īgūsārē ōārō
irigukumi”, ārīmi Ōāgū deyomarīgū.

I nikūma otedea dukakurimarē weredea

¹⁴Puru īimikāyebo boreri yebore
īābu. Iri yebo weka sugu masakū
doami. Īgūya dipurugue oro merā iridea
berore peyami. Duka diti āiri usiri
berore opami. ¹⁵Puru gajigu Marīpure
wereboegu Marīpuya wiigue āārādi
wirijami. Īimikāyebo weka doagure
turaro merā āsū ārī gaguinīmi:

—Mūya usiri bero merā i nikūma
otedea dukare diti āikōāka! Irire diti
āāripoe ejasiāa. Duka boresiabu, ārīmi.

¹⁶Irasū ārīmakū pégu, īimikāyebo
weka doadi īgūya usiri bero merā i
nikūma otedea dukare wāji āīmi.

¹⁷Puru gajigu Marīpure wereboegu
ūmugasigue āārīrī wii Marīpuya wiigue
āārādi wirijami. Īgūde duka diti āiri
usiri berore opami. ¹⁸Puru gajigu

Marīpure wereboegu Marīpure sīdea
soepeoro purogue āārādi wirijami. Īgū
peame opu āārīmī. Irasū wirijagu, duka
diti āiri usiri bero opagure turaro merā
āsū ārīmi:

—Mūya usiri bero merā i nikūma igui
tōrīrē diti āika! Iri igui űīsiabu, ārīmi.

¹⁹Īgū irasū ārīmakū pégu, īgūya
usiri bero merā i nikūma igui tōrīrē
wiiritā āīmi. Irire āi, igui kurabipiri
gobe miēgue sāmi. Iri gobegue
kurabipiri, Marīpu īgūrē gāamemerārē
buro wajamoārō irirosū āārā. ²⁰Makā
turogue iri igui kurabipisūbu. Igui
kurabipisāripoere iri gobeguere wāro
dī wiribu. Iri dī merā wādiya, caballuya
disire tūsārī berogue mirītuūnūjābu.
Trescientos kilómetros yoadiya waabu.

Marīpure wereboerā masakare űērō tarimakū iritūnuburire weredea

15 ¹Puru űmugasigue gajirosūperi
buro goeri deyoamakū īābu
doja. Su mojōma pere gajī mojō peru
pērēbejarā Marīpure wereboerārē
īābu. Marīpu īgūsārē masakare
wajamoātūnodoregukumi. Irasirirā,
īgū wajamoādogegu pīnerā āārīmā. Iri
wajamoārī merā Marīpu i űmu marā
merā guari pererokoka.

²Puru dia wādiyare ōārō deko
sūridiya peame merā morēadiya
irirosū āārīdiyare īābu. Iriya turo
nīrārē, gajirosū deyogu dorerire iribiri,
īgū keori weadeare buremubirinerārē
īābu. Īgūsā gajirosū deyoguya wāirē
gojatūdobirinerā āārīmā. Iroge nīrā,
arpa wāīkuri buaputērīrē opama. Iri
buaputērī Marīpu sīdea āārībā. ³Īgūsā
Marīpure moāboegu Moiséya bayarire,
Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgūya
bayaridere bayapeoma. Āsū ārī bayama:

Gua Opu, mu āārīpererā nemorō
turagu āārā. Āārīpereri mu iridea
ōātaria. Irire īārā, īāgukakōāa.
Mu āārīpererā i nikū marā Opu
āārā. Ārīkatori marīrō, diayemarē
ōārō yāa.

⁴Āārīpererā murē gūirākuma.

Āārīpererā murē: “Turatarigu

āārīmi”, āārākuma. Mu dita neri marīgū āārā.

Āārīpereri nikū marā mu pūroque eja, mu iūrō nādukupuri merā ejamejā, murē būremurākuma. Mu diayema irideare iānerā āārīsā, irire irasū irirākuma, āārī bayama.

⁵Puru Marīpuya wii, ūmugasigue āārīrī wii tūpamakū iābu. Iri wii poekague Marīpu āārīrī taribu īgū doreri gojadea majīrī ūtā majīrī āārībū. ⁶Iri wii poekague āārānerā, su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejarā Marīpure wereboerā wirijama. Īgūsā Marīpu wajamoādoregu pīnerā āārīmā. Īgūsākū masakare nērō tarimakū iriburire opama. Īgūsā boreri, gurari marīrī surī, būro gosesiriri surī sānārā āārīmā. Īgūsāya koretibirire oro merā iridea yūjuwēnārīdarire suatūanerā āārīmā. ⁷Īgūsā wirijamakū, wapikurā okarā merāmū īgūsākū Marīpure wereboerārē oro merā irideaparire sīmi. Iripari Marīpu āārīnīgū būro wajamoāburi ōārō ūturibu. ⁸Īgū iriparire īgūsārē sīmakū, Marīpuya wii poekague īgū gosesiriri merā, īgū turari merā īmīkākuseyakōābu. Irasū īmīkākuseyamakū, iri wiire neō sugūno nājāmasībīrimi. Marīpure wereboerā īgū wajamoādoregu pīderosūta īgūsā masakare wajamoātūnuadero purūgue dupaturi iri wiire nājāmasīrākuma doja. Īgū wajamoāburo dupiyuro nājāmasīña maa dapa.

Juan Marīpu masakare wajamoāburire gojadea

16 ¹Puru Marīpuya wii ūmugasigue āārīrī wiigū āārīgū turaro merā werenīmakū pēbu. Su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejarā Marīpure wereboerārē āsū ārīmi:

—Marīpu wajamoādoredeare irirā waaka! Irasirirā musāya parimarē nikūgue pīsīridijurā waaka! ārīmi.

²Irasū ārīmakū pēgu, āārīpurorigu Marīpure wereboegu īgū oparipamarē nikūgue pīsīridijumi. Īgū irasirimakū,

gajirosū deyogu wāī gojatūsūnerā, īgū keori weadeare būremurā nērō kāmīkū, būro pūrīsūma.

³Īgū irasū pīsīridijuadero puru, gajigu Marīpure wereboegu īgū oparipamarē dia wādiyague pīsīridijumi. Īgū irasirimakū, deko, dī poyabū. Boadiya dī irirosū āārībū. Irasū waamakū, wādiyague āārīrā boapereakōāma.

⁴Pērā pīsīridijuadero puru, gajigu Marīpure wereboegu īgū oparipamarē diarigū, deko wiriri goberigū pīsīridijumi. Īgū irasirimakū, diari, wiriri goberima deko, dī poyabū.

⁵Puru gajigu Marīpure wereboegu āārīpererogū dekore doregu āsū ārīmakū pēbu:

—Gua Opū, mu neri marīgū āārā.

Dapagoradere irasūta āārīnkōāa. Iripoeguedere irasūta āārīnkōābu. Irasirigu wajamoāgū, diayeta irigu yāa.

⁶Gajirosū deyoguyarā, mayarārē, mayā kerere weredupiyunerārē wējērā dī béomakū irima. Īgūsā dī béomakū iridea waja, deko dī poyamakū iribu īgūsārē iirīdoregu, ārīmi.

⁷Īgū irasū ārādero puru, Marīpure sīdea soepeoro pūroque sugū werenīmakū pēbu doja:

—Irasūta āārā. Gua Opū, mu āārīpererā nemorō turagu āārā. Īgūsārē keoro wajamoādoregu, diayeta irigu yāa, ārīmi.

⁸Urērā Marīpure wereboerā īgūsā opariparimarē pīsīridijuadero puru, gajigu Marīpure wereboegu īgū oparipamarē pīsīridijumi doja. Abe ūmumu weka pīsīridijumi. Īgū irasirimakū, abe būro asimi. Īgū asiri merā masakare soemi. ⁹Īgūsā būro ūjūrī merā wajamoāsūkērerā, īgūsā nērō iririre būjawerebirima. Īgūsā gūnārīrē neō gorawayubirima. Irasirirā, Marīpure īgūsārē wajamoāgūrē nērō doo werenīma. “Ōāgū āārīmi”, neō ārī būremubirima.

¹⁰Wapikurā Marīpure wereboerā īgūsā opariparimarē pīsīridijuadero puru, gajigu Marīpure wereboegu īgū oparipamarē pīsīridijumi doja. Gajirosū

deyogu, opu doarogue písiridijumi. Īgū irasiriadero puru, gajirosū deyoguyarā āārīrōgue naītīārō waabu. Irasirirā Īgūyarā masaka ñerō pūrīmakū, Īgūsāya nedeare buro sīritu kūrīdiama. ¹¹ Īgūsārē ñerō pūrīkeremakū, ñerō kāmīkukerērā, Marīpure ūmugasigue āārīgūrē ñerō doo wereníma. Īgūsā ñerō iriri gapure bujawerebirima. Irasirirā ñerīrē neō pīribirima.

¹² Su mojōmarā Marīpure wereboerā Īgūsā opariparimarē písiridijuadero puru, gajigu Marīpure wereboegu Īgū oparipamarē Eufrates wālkudiya wādiyague písiridijumi. Īgū irasirimakū, iriya bojomejākōābu. Abe murīro marā oparā Īgūsāyarā surara gāmewējērā waarā taribujaburore irasū irimi.

¹³ Puru urerā wātēārē tárua irirosū deyorārē ĩābu. Sugu tárū, pīrūya disigue wirimi. Gajigu, gajirosū deyoguya disigue wirimi. Gajigu: “Ūmugasigue marā Opuyare weregu āārā”, āārīkatoguya disigue wirimi. ¹⁴ Īgūsā urerā wātēā, tárua irirosū deyorā deyoromurīrē iri ĩmuma. Irasirirā āārīperero marā oparārē neeōma, Marīpu merā gāmewējēdorērā. Īgūsā gāmewējērīnu, Marīpu āārīpererā nemorō turaguyanū” āārīrokoa.

¹⁵⁻¹⁶ Urerā wātēā āārīperero marā oparārē hebreo ya merā Armagedón wālkurogue siiu neeōma. Iro dupiyuro Jesús āsū ārīdi āārīmī: “Ire ōārō pémasīka masā! Yajarimasū gūñaña marīrō aarirósū yude gūñaña marīrō aarīgukoa. Sugu yu aariburore ōārō yúgūno, yaare irituyagu, Marīpu ĩūrō waja opabi usuyagukumi. Ōārō yobegūno surīro sāñadi irirosū āārīgukumi. Masaka ĩūrō surīro marīgū gūyasirīgū irirosū āārībirikumi”, ārīdi āārīmī.

¹⁷ Su mojōma pere gajī mojō suru pērēbejarā Marīpure wereboerā Īgūsā opariparimarē písiridijuadero puru, gajigu Marīpure wereboegu Īgū oparipamarē ĩmīkāyebori wekague

písiridijumi doja. Īgū irasiriadero puru, Marīpuya wii ūmugasigue āārīrī wii poekague Īgū Opū doarogue doagu turaro merā āsū ārī werenīmī:

—Iropata āārā. Āārīpereri iri odosiabu, ārīmi.

¹⁸ Īgū irasū ārīmakū, bupu miā, buro busaro, páro, goero nikū ñomebu. I nikūgue masaka Īgūsā āārīnugādero puru, i nikū iropa neō ñomebiribu.

¹⁹ Irasū ñomemakū, wári makā Babilonia wālkuri makārē ūrema yeteomakōābu. Paga makārī i nikū āārīrī makārī dijakōābu. Marīpu Babilonia wālkuri makā marārē gūñami Īgūsārē wajamoābu. Īgūsā ñerīrē iriri waja Īgūsā merā buro guami. Irasirigu Īgūsārē buro wajamoāmi. ²⁰ Āārīpereri nugūrī, ūtāyukude dederidijakōābu. ²¹ Irasū āārīmakū, masaka weka deko yusari yeripa dijaribu. Surāyeri deko yeri cuarenta kilo nukūrī yeri āārībū. Īgūsā weka irasū dujirimakū, Marīpu Īgūsārē buro wajamoāmakū ĩārā, Īgūrē ñerō doo wereníma masaka.

Ūma merā kōābirarimasorē wajamoādea

17 ¹ Puru su mojōma pere gajī mojō peru pērēbejari parire oparā Marīpure wereboerā merāmu yu parogue eja, āsū ārīmi:

—Īgū aarika! Paga diari weka doagore ūma merā kōābirarikugore Marīpu wajamoāburire murē ĩmugukoa.

² ĩmu marā oparā igo merā ñerō gāmebirarikūma. Irasū āārīmakū, i nikū marā, mejārīkurā igui deko pāmudeare buro ūaribejarosūta Īgūsā igo merā ñerō gāmebirarire buro ūaribejama, ārīmi.

³ Īgū irasū ārādero puru, Ōāgū deyomarīgū yure kērōgue irirosū gajīnorē ĩamakū irimi. Irasirigu Marīpure wereboegu masaka marīrōgue yure āāmi. Iroque igo nomeōrē ĩābu. Igo gajirosū deyogu diiagu weka peyamo. Īgūya dupugue wári wāi gojatūsūdero āārībū. Iri wāi, Marīpure

ⁿ 16.14 “Īgūsā gāmewējērīnu, Marīpuyanū”, ārīrō: “Marīpu Īgūsārē tarinugārīnu, āārīpererā ñerārē wajamoārīnu āārīrokoa”, ārīduaro yāa.

doo wereníri āārībú. Su mojōma pere gají mojō peru pērēbejari dipukūgu, pe mojōmagora kúsarikūgu āārímí.

⁴Nomeō diianiweyari surírore sãnamo. Igoya suríro oro, wáro wajapari ũtāyeri, perla wáikuri yeri merā mamudeañe āārībú. Igoya mojōgue iiríripa oro merā irideapare opamo. Iripa igo ñetariro iridea ũtūirípa, igo ũma merā ñerō kōābirari oparípa āārībú.

⁵Igoya diapuserore igo wái gojatúsúbú. Marí iri wáirē ōārō pémasíbea.

Āsū ārī gojatúsúbú: “Wári makā Babiloniamo, āārípererā ũma merā kōābirarikurā, irasū āārímakū āārípereri ñetariro iririkurā pago āārímō”, ārī gojatúsúbú. ⁶Puru igo mejāmakū iābú. Wárā Marípuyarā Jesúya kerere wererā wējēsūnerāya dí merā irasū waamo. Mejārā ũsuyarosū igo iīsā wējēsūnerārē iāgō, ũsuyamo. Yu igore iāgū, iāgukakōābú. ⁷Irasirigu Marípure wereboegu yure ārīmi:

—ĀNasirigu iāgukari? Mu masíbirideare murē masímakū irigura. Igo nomeōrē, igo peyagudere weregura. Igo peyagu, gajirosū deyogu āārímí. Su mojō pere gají mojō peru pērēbejari dipukūgu, pe mojōma kúsarikūgu āārímí. ⁸Īgū gajirosū deyogu mu iādi, dupiyurogue āārīdi āārímí. Dapagorare mámi. Puru buro ũkūārī gobegue āārādi wiri, dupaturi deyoagukumi doja. Īgū wiriadero puru, peamegue béosūgukumi. I ũmu marā īgū deyoamakū iāgukakōā, īgūrē buremurākuma. I ũmu āārīburo dupiyuro Marípu su papera pūgue īgū merā perebiri okari opamurā wáirē gojatúdi āārímí. Īgū gojatúbirinerā gajirosū deyogure buremurā āāríma. Gajirosū deyogu dupiyurogue āārīdi, dapagorare mámi. Puru dupaturi deyoagukumi doja. Irasirirā masaka īgū deyoamakū iārā, iāgukakōārākuma.

⁹Dapagorare yu wererire ōārō masíduarā, ōārō pémasíri merā gūñarō gāamea. Gajirosū deyoguya dipu, su mojōma pere gají mojō peru pērēbejari dipu, ũtāyuku irirosū āārā. Iri ũtāyuku weka peyamo, ũma merā kōābirarikūgo.

¹⁰Iri diputa, oparā irirosū āārā. Su mojōmarā oparā béosūsíama. Gajigu īgūsā puru āārīgū opu āārímí dapagorare. Īgū puru gajigu gapu opu ñajāgukumi. Īgū yoaweyaripoeta opu āārīgukumi. ¹¹Irasirigu gajirosū deyogu dupiyuro āārīdi, dapagorare marīgū, īgūsā su mojōma pere gají mojō peru pērēbejarā oparā puru opu āārīgukumi. Īgūsā oparā merāmū āārímí. Puru peamegue béosūgukumi.

¹²Gajirosū deyoguya kúsari, mu iādea, pe mojōmarā oparā irirosū āārā. Īgūsā oparā ñajābema dapa. Puru oparā ñajārā, yoaweyaripoe oparā āārīrākuma. Irasirirā gajirosū deyogu merā dorerākuma. ¹³Īgūsā pe mojōmarā oparā surosū gūñarā āārīrākuma. Irasirirā gajirosū deyogure: “Guare doregu āārīka!” ārī, īgūsā opu pírākuma. ¹⁴Irasirirā Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū merā gāmewējērā waarākuma. Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū gapu īgūsārē tarinūgāgukumi. Īgū āārípererā oparā nemorō Opu, āārípererā dorerā nemorō Doregu āārímí. Īgūrē neō béobirinerā Marípu siuu, beyenerā īgū merā āārīrākuma, ārīmi Marípure wereboegu yure.

¹⁵Puru Marípure wereboegu ire yure werenemomi doja:

—Igo kōābirarikugo paga diari weka doamo. Iri diari mu iādea: wári makārī marā, wári buri marā, īgūsā ya werenírā, wári nikū marā irirosū āārā. Igo, īgūsā wekamo, īgūsārē dorego āārímō. ¹⁶Gajirosū deyogu, irasū āārímakū pe mojōmarā oparā, ũma merā kōābirarikūgore doo, igoyare ēmapeo, surí marīgō béorākuma. Irasirirā, igoya díre baa, puru dūyarire soebéokōārākuma. ¹⁷Puru īgūsā pe mojōmarā oparā surosū gūñarā, gajirosū deyogure īgūsā opu pírākuma. Marípu īgū gāamerōsūta īgūsārē irasirimakū irigukumi. Irasirigu gajirosū deyogu īgūsā opu āārīgukumi. Marípu āārípereri īgū iripoegue ārīderosūta iriyuwarikudero puru, gajirosū

deyogure béogukumi. ¹⁸Igo, mu îádeo, wári makâ Babilonia wáikuri makâ irirosú âârímó. Iri makâta âârîpererâ i ãmu marâ oparârê doreri makâ âârâ, ârîmi Marîpure wereboegu yure.

Babilonia marârê wajamoâdea

18 ¹Puru gajigu Marîpure wereboegure ãmugasigue merâ dijarimakû îâbu. Wári turari opami. Îgû gosesiriri âârîperero i nikûguere ôârô boyoro waabu. ²Turaro merâ âsû ârî gaguinîmi:

—Babilonia wári makâ pereakôâa. Dapagorare wâtêa iri makâ darore âârîma. Gajirâ ñerâ deyomerâde, irasû âârîmakû âârîpererâ mirâ masaka doo, baaya marîrâ iri makâ darore biadobosûanerâ âârîma. ³Iri makâ pereburi dupiyuro âârîpereri nikû marâ, mejârikurâ igui deko pâmudeare bûro waribejarosû i makâ marâ merâ ñerô gâmebirarire bûro waribejanerâ âârîmâ. I ãmu marâ oparâ, i makâ marâ merâ ñerô gâmebirarikunerâ âârîmâ. I makâ marâ wári gajinorê wajapari wajarinerâ âârîmâ. Irasirirâ i ãmu marâ duarimasâ îgûsârê dua, wári wajatanerâ âârîmâ, ârîmi.

⁴Puru gajigu ãmugasigue âârîgû âsû ârî werenîmakû pébu:

—Yaarâ, iri makâ marâ merâ âârîbirikôâka! Îgûsâ ñerô iririre îâkûîbirikôâka! Musâ, îgûsâ merâ gâmesurirâ, musâde îgûsâ merâ wajamoâsûrâkoa. ⁵Îgûsâ wári ñerô yâma. Marîpu ãmugasigue âârîgû, îgûsâ wári ñerî iririre masîmi. ⁶Gajirârê îgûsâ ñerô iridero nemorô îgûsârê ñerô iriburo. Gajirârê îgûsâ ñerô tarimakû iridero nemorô îgûsârê ñerô tarimakû iriburo. ⁷Îgûsâ gajino wajaparire gââmerâ, wajarima. “Gajirâ nemorô âârâ”, ârî gûñadima. Îgûsâ irasiriropa îgûsârê wári ñerô tari, bûro ñerô waamakû iriburo. Îgûsâ basi: “Gua i ãmu marâ oparâ âârâ. Boporâ âârîbea. Irasirirâ neô ñerô tarîbirikoa”, ârî gûñadima. ⁸Irasiriro sunu îgûsârê gûñaña marîrô wajamoâburinu âârîrokoa.

Boari, pûrîrikuri, kó oreri, waboari âârîrokoa. Iri makâ soebéosûrokoa. Marîpu âârîpererâ Opû iri makâ marârê wajamoâgû turatarigu âârîmi.

⁹Iri makâ ãjû ñîmikakumakû îârâ, i ãmu marâ oparâ bûro bûjawereri merâ orerâkuma. Îgûsâ iri makâ marâ wajaparire opari merâ wûsuya, îgûsâ merâ ñerô gâmebirarâ âârînerâ âârîmâ.

¹⁰Iri makâ ãjûmakû îârâ, bûro gûiiri merâ yoorogue îû nîrâ, âsû ârîrâkuma:

—Ayó, bopori makâ âârâ Babilonia. Wári makâ, turari makâ âârâdabu. Gûñaña marîrô merâ iro marâ wajamoâsûma, ârîrâkuma.

¹¹I ãmu marâ doebiri duarimasâ iri makâ ãjûmakû îârâ, bûro bûjawereri merâ orerâkuma. Iri makâ peremakû îârâ, îgûsâya doebirire wajarirâ marîmakû îârâ, djaritua orerâkuma. ¹²Îgûsâ âîwâgâ duaduarire: orore, platare, wajapari ãtayerire, perla wáikuri yeridere wajarirâ marîrâkuma. Gaji Îgûsâ âîwâgâ duaduarire: wáro wajapari surîre, oparâ sâñarî diiañiweyari surîre, seda wáikuri dari merâ suadea surîre, diiari suridere wajarirâ marîrâkuma. Gaji Îgûsâ âîwâgâ duaduarire: yuku sûrôri yukure, marfil wáikuri merâ irideare, wajapari yuku merâ irideare, bronce merâ irideare, hierro merâ irideare, mármol merâ irideare wajarirâ marîrâkuma. ¹³Gaji Îgûsâ âîwâgâ duaduarire: canela wáikurire, gaji baari wûsurimakû iririre, incienso, mirra wáikuri sûrôrîrê, gaji sûrôridere wajarirâ marîrâkuma. Gaji: igui deko pâmudeare, wure, trigo pogare, trigo yerire, wekuare, ovejare, caballuare, îgûsâ tûârîduparure, moâboerimasâ opamurârê wajarirâ marîrâkuma. Irasirirâ doebiri duarimasâ bûro bûjawererâkuma. ¹⁴Irasirirâ, iri makâ ãjûadero puru, âsû ârîrâkuma:

—Ñetariro waabu îgûsârê. Âârîpereri îgûsâ maîdea, îgûsâ ôârî wajapari opadea pereakôâbu. I âârîpereri dupaturi neô marîrokoa, ârîrâkuma.

¹⁵Îgûsâ iri makâ marârê doebiri duarimasâ wáro wajataunanerâ âârîmâ.

Irasirirā, iri makā marā wajamoāsūmakū iārā, būro guiri merā yoarogue iū nīrākuma. Dujaritua ore, ¹⁶āsū ārīrākuma:

—Ayó, ñetariro waabū i makā wári makā. Iri makā marā ōārīrē opaunadima. Nomeō ōārī surīro, wajapari diiañiweyariñerē sāñadeo irirosū āārādima. Oro, wajapari ūtāyeri, perla wāikuri yeri mamudea surīrore sāñadeo irirosū āārādima. ¹⁷Gūñaña marīrō wári doebirikuri opadea makā pereakōābū, ārīrākuma.

Āārīpererā doóriduparu merā naarā, iri duparu oparā, īgūsāyarā ūma, gajirā dia wádiyague moā wajatarāde iri makārē yoarogue iū nīrākuma. ¹⁸Iri makā ūjū īmīkakumakū iārā, āsū ārī gaguinīrākuma:

—I makā irirosū āārīrī makā, neō gaji makā máa, ārīrākuma. ¹⁹Irasū būjowererā, īgūsāya dipu weka nīkūwera mápeorākuma. Dujaritua ore, āsū ārīrākuma:

—Ayó, ñetariro waabū i makā daro. Ōārī makā āārādibū. Āārīpererā marī doóriduparu oparā dia wádiyague naarā iri makāma doebiri merā ōārō wajatadibū. Gūñaña marīrō iri makā pereakōābū, ārīrākuma.

²⁰Musā ūmugasigwe āārīrā gapū, iri makā beosūmakū iārā, ūsuyaka! Musā Marīpuyarā, Jesús buedoregū beyenerā, īgūyare weredupiyunerā āārīpererā ūsuyaka! Iri makā marā musārē ñerō tarimakū irima. Īgūsā irasirīdea waja, Marīpū īgūsārē wajamoāmi.

²¹Puru turagū Marīpure wereboegu wárye trigo yeri īgūsā oeri ūtāyere āīwīgū, dia wádiyague meéyo, āsū ārīmi:

—I ye ūtāye meēbiaderosūta wári makā Babilonia wāikuri makā beodijusūrokoa. Musā iri makārē neō dupaturi iābirīkoa. ²²Iri makā beodijusūdero purū, neō bayarire péña marīrokoa. Arpa wāikuri buaputērīrē, tērē duparure, puririduparudere neō

dupaturi péña marīrokoa. Irore moānerā dupaturi neō moānemobirikuma. Trigo yeri ūtāyeri merā īgūsā oedeade neō péña marīrokoa. ²³Iri makārē neō suru siāgodiru boyobirikoa. Mojōsuarā bosenu irirā ūsuyari merā īgūsā werenīrīrē neō dupaturi péña marīrokoa. Iri makā marā doebiri duarimasā, gajirā i ūmu marā nemorō oparā āārīmā. Iri makā marā yéa iriri merā āārīperero marārē īgūsā ārīkatorire būremumakū irima.

²⁴Marīpūya kerere weredupiyunerārē, gajirā īgūyarādere, irasū āārīmakū i ūmugwe āārīpererā masaka wējēsūnerārē i makā marā wējēnerā āārīmā, ārīmi yure turagū Marīpure wereboegu.

19 ¹Babilonia beodijusūdero purū, ūmugasigwe wārā turaro merā āsū ārī werenīmakū pēbū:

Aleluya, Marīpure ūsuyari sirā! Īgū marīrē taugū āārīmi. Īgūrē būremurā! Turatarīgū āārīmi.

²Masakare keoro wajamoāgū, diayeta irīgū āārīmi. Iri makā Babilonia, nomeō ūma merā kōābirarikugo irirosū āārībū. Iri makā marārē iākūirā, i ūmu marā ñerō irima.

Irasirīgū Marīpū, īgūrē moāboerārē īgūsā wējēdea waja iri makā marārē wajamoāmi, ārīma.^o

³Dupaturi āsū ārīma doja:

Aleluya, Marīpure ūsuyari sirā! Iri makā neō piriro marīrō ūjū īmīkākunīkōārokoa, ārīma.^p

⁴Veinticuatro oparā murā, wapikurā okarā merā ejamejāja, īgūsāya diapuserorire yebague moomejā, Marīpure Opū doarogue doagure āsū ārī būremuma:

—Irasūta āārā. Aleluya, Marīpure ūsuyari sirā! ārīma.

⁵Puru Opū doaro puro āārīgū āsū ārīmi:

Marī Opūre ūsuyari sīka! Āārīpererā īgūrē moāboerā goepearī merā īgūrē būremurā:

^o 19.2 Dt 32.43; 2 R 9.7 ^p 19.3 Is 34.10

oparā, ubu āārīrá irasū irika!
āārimi.⁹

**Jesucristore buremurā mojōsuari
bosenurē usuyarākuma, āri weredeā**

⁶Puru yu wārā masaka werenímakū
pébū. Īgūsā wádibu ūtāmu irirosū, būro
bupu páro irirosū busama. Āsū ārīma:

Aléluya, Marīpure usuyari sirā! Īgū
marī Opū, turatarigū, dapagorare
āārīpererārē doregū nājāsiami.⁷

⁷Usuyarā! Yūjupūrārigue wāri
usuyari merā āārīrá! Marīpure:
“Ōātaria mū”, āri, usuyari sirā!
Jesucristo oveja majīgū irirosū
āārīgū Īgūrē buremurā merā
āārīnūgārīnū, Īgū mojōsuari
bosenu ejasiāa. Īgūrē buremurā,
Īgū merā mojōsuabo, iri bosenu
ōārō āmuyudeo irirosū āārīma.⁸

⁸Īgūsā ōārī surī, gurari marīrī, būro
gosesiriri surī Marīpū Īgūsārē sīdeā
sāñarā āārīma. Iri surī, Marīpuyarā
ōārīrē irīdeā irirosū āārā, ārīma.⁹

⁹Puru Marīpure wereboegu yure ārīmi:
—Ire gojaka: “Jesucristo oveja majīgū
irirosū āārīgū mojōsuari bosenu Īgū
siunerā usuyarā āārīma”, āri gojaka! ārīmi.
Yure ārīnemomi doja:

—Diayeta āārā yu wereri. I Marīpūya
werenīrī āārā, ārīmi.

¹⁰Irasū ārīmakū pégu, nādūkupuri
merā ejamejā, Īgūrē buremubu iriadibu.
Yu ejamejāmakū iāgū, āsū ārīmi:

—Irire irasiribirikōāka! Mū, mūyarā
Jesúre buremurā Īgū diaye weredeare
irituyarā irirosūta yude Marīpure
moāboegu āārā. Irasirigū Marīpū gapure
ejamejā, buremuka!

Jesús diaye weredeare wereturiarā Ōāgū
deyomarīgū iritamurī merā wererosūta,
Marīpū weredoredeare wereturiarā werema.

**Juan, caballu boregu weka
peyaguyare weredeā**

¹¹Puru ūmugasi tūpāmakū iābu.
Iro caballu boregu āārīmī. Īgū weka

peyagu“ āsū wālkumi: “Īgū ārīrōsūta
keoro irigū, diaye irigū āārīmī”.

Īgū masakare Īgūsā ñerō iriri waja
wajamoāgū, Īgūrē iaturirā merā
gāmewējēgū, diayeta yāmi. ¹²Īgūya
koye peame ūjūri pūrā irirosū gosebu.

Īgūya dipurure wāri oparā peyari berorī
peyami. Īgū wāirē Īgūrē gojatūsūdero
āārībū. Iri wāirē Īgū dita masīmi. ¹³Īgū
sāñarīñe yoarīñe dí merā dibuadeañe
āārībū. Īgū āsū wālkumi. “Marīpūya
werenīrīrē weregū” wālkumi. ¹⁴Īgūyarā
surara ūmugasigū merā Īgūrē tūyama.

Caballu borerā weka peyama. Ōārī
surī boreri, gurari marīrī surīre sāñarā
āārīmā. ¹⁵Īgūya disigū sareri majī
usiri majī wiribū. Iri majī merā i nikū
marārē tarinūgāgukumi. Īgū turari merā,
kōme merā irīdeā yuku merā Īgūsārē
doremakū, neō sugū Īgūrē tarinūgāgūno
bokatiūbirikumi. Marīpū āārīpererā
nemorō turagu i ūmu marā ñerā merā
guatarimi. Irasirigū caballu boregu
weka peyagu, sugū Īgū turari merā
igui kurabipisārōsū Īgūsārē Īgū turari
merā wajamoāgukumi. ¹⁶Īgūya surīro,
Īgūya ñugādere i wāirē gojatūsūdero
āārībū: “Īgū āārīpererā oparā nemorō
Opū, āārīpererā dorerā nemorō Doregū
āārīmī”, āri gojatūsūdero āārībū.

¹⁷Puru Marīpure wereboegu abe
ūmūmugue nīgūrē iābu. Āārīpererā
mimua ūmarōgue wārārē turaro merā
āsū ārīmi:

—Nerērā aarika! Marīpū baari āmurīrē
baarā aarika! ¹⁸Wāri nikū marā oparāya
diīre baarākoa. Surara oparā, surara
tutarā, caballu, Īgūsā weka peyarāya
diīre baarākoa. Āārīpererāya diīre:
moāboerā, moāboerā āārīmerā, oparā,
ubu āārīrāya diīre baarā aarika! ārīmi.

¹⁹Puru gajirosū deyogure, i ūmu
marā oparā Īgūsāyarā surara merā
nerēnerārē iābu. Īgūsā nerēnerā āārīmā,
caballu boregu weka peyagu merā,
Īgūyarā surara merā gāmewējēmura.

²⁰Caballu boregu weka peyagu gapu

⁹ 19.11 Caballu boregu weka peyagu, Jesucristota āārīmī.

⁹ 19.5 Sal 115.13 ⁷ 19.6 Sal 93.1; 97.1; 99.1 ⁸ 19.7 Ef 5.23-32 ⁹ 19.8 Ap 7.14

gajirosū deyogure peresu irimi. Gajigu: “Ũmugasigue marā Opɣare weregu āārā”, āri ārikatodidere peresu irimi. Īgū ārikatodi gapu gajirosū deyogu iūrō deyorumūrē iridi āārīmī. Īgū deyorumūrē irideade merā gajirosū deyogu wāi gojatūsūnerārē, Īgū keori weadeare buremurārē Īgū ārikatorire pémakū iridi āārīmī. “Yu wereri ũmugasigue marā Opɣa āārā”, āri ārikatodi āārīmī. Caballu boregu weka peyagu Īgūsā pērārē peresu iriadero pɽɽu, Īgūsārē okarārēta peamegue béomi. Iri peame dia wádiya irirosū wári peame azufre wāikuri poga merā ũjūrime āārībā. ²¹Pɽɽu Īgūsāyarā surara dɽɽarārē sareri majī Īgūya disigue wiriri majī merā wejēmi. Irasū Īgū wejēadero pɽɽu, mimua Īgūsāya dupurima diire baayapitariakōāma.

Mil bojorigora Cristo Īgūyarā merā masakare doregukumi, āri gojadea

20 ¹Pɽɽu gajigu Marīpɽe wereboegu ũmugasigue merā dijarimakū iābɽ. Buro ũkūārī gobema sawire, wárida kōmedadere opami. ²Irasū dijarigu, pīrūrē ñeāmi. Īgū pīrū neōgoraguere deyoadi, Satanás wāikugu, wātī āārīmi. Īgūrē ñeā, kōmeda merā suami, mil bojorigora peresu iribu. ³Sua odo, buro ũkūārī gobegue béodijumi, i ũmɽ marārē mil bojorigora ārikatobirikōāburo, āirīgū. Irasū béodiju odo, iri gobema makāpɽore sawi merā bia, wītābiatokōāmi. Irasirigu mil bojori tariadero pɽɽu, dupaturi Īgūrē mérinurīgāta wiugukumi dapa.

⁴Pɽɽu oparā doarigue doarigē iābɽ. Marīpu Īgūsārē masaka irideare: “I gapu ōābɽ, i gapu ōābiribɽ”, āri weremurārē pidi āārīmī. Gajirādere iābɽ. Īgūsā Jesúya kerere, Marīpɽare weredeade waja Īgūsāya dipure diti béosūnerā āārīmā. Gajirosū deyogure, Īgū keori weadeadere neō buremubirinerā āārīmā. Īgūsāya diapuserorire, o mojóirē Īgū wāirē gojatúdorebirinerā āārīmā. Irasirirā gajirā Īgūsārē wejēnerā āārīmā. Īgūsārē wejēdere pɽɽu masā, dupaturi okarā

āārīnerā āārīmā. Mil bojorigora Cristo merā dorenerā āārīmā. ⁵⁻⁶Iri masārī, āārīpɽoriri masārī āārā. Āārīpererā masāpɽorirā, Marīpɽarā buro ũsɽarā āārīrākuma. Neō dupaturi boabiri, perebiri peamegue waabirikuma. Marīpu, irasū āārīmakū Cristo iūrō paía āārīrākuma. Mil bojorigora Cristo merā masakare dorerā āārīrākuma. Iri mil bojori tariadero pɽɽu, gajirā boanerā masārākuma.

Wātēa opu béosūgukumi, āri gojadea

⁷Iri mil bojori tariadero pɽɽu, wātēa opu peresugue āārīgū wiusūgukumi.

⁸Īgū wiriadero pɽɽu, āārīperero i ũmɽ marārē ārikatogu waagukumi. “Náka, gāmewējērā”, āirīgū, Gog wāikuro marārē, Magog wāikuro marādere ārikatogu waagukumi. Irasirirā, Īgū ārikatorire pērā, Īgūsāyarā surarare siu neōrākuma gāmewējēmurā. Dia wádiyama ĩmipa yerire keo bokatīŭña marīrō irirosū, Īgūsāyarā surarare keo bokatīŭña marīrokoa. Wārāgora āārīrākuma.

⁹Irasirirā i nikū āārīpereroguerē āārīseyanugā, Marīpɽarā āārīrī makā Īgū maīrī makārē kāmubianugājarākuma. Īgūsā irasū kāmubianugājadero pɽɽu, Marīpu Īgūsārē ũmugasima peame merā soepeogukumi. ¹⁰Irasū waadero pɽɽu, wātīrē Īgūsārē ārikatodire perebiri peamegue béogukumi. Iri peame, dia wádiya irirosū āārīrī peame azufre merā ũjūrime āārā. Iroque gajirosū deyogure, gajigu: “Ũmugasigue marā Opɣare weregu āārā”, ārikatodire béosiami. Iroque āārīrā, ũmurī, ñamirī neō perero marīrō buro pūririkurākuma.

Masakare wajamoātūnurimarē gojadea

¹¹Pɽɽu wáro Opɽ doarō borerore iābɽ. Iro doarogue doagudere iābɽ. Īgū iūrōrē i nikū, ũmugaside dederipereakōābɽ. Neō deyobiribɽ.

¹²Pɽɽu boanerā iro doarogue doagu iūrō nímakū iābɽ. Ubu āārīrā, oparāde

äärimá. Irogue ïgüsá níripoeta Marĩpu ïgũ gojadea pũrĩrẽ tũpámi. Iri pũrĩgue masaka irideare gojatũdea aarĩbũ.

Gaji pũ ïgũ merá perebiri okari opamurá wáirẽ gojatũdea pũ aarĩbũ. Irasirigu iri pũrĩgue gojatũdeare ïá odo, boanerãrẽ ïgüsá irideare keoro wajarimi. ¹³Dia wádiyague mirĩnerá, boanerá aarĩrõgue aarĩneráde ïgũ ïũrõ aarĩmá. Irasirigu Marĩpu, Opũ doarogue doagu aarĩpererãrẽ ïgüsá irideare keoro wajarimi. ¹⁴Pũrũ boarire, boanerá aarĩrõdere perebiri peamegue béokõami. Iri peame, wádiya irirosũ aarĩrĩ peame aarĩbũ. Irasirirã irogue béosũrãno dupaturi boarã irirosũ dujama. Marĩpu merá neõ aarĩbirikuma. ¹⁵Irasirirã aarĩpererã Marĩpu merá perebiri okari opamurá wáirẽ gojatũdea pũgue gojatúsũña marĩnerá perebiri peamegue béosũma.

Ûmugasi, i nikũde maama dita gorawayurimarẽ gojadea

21 ¹Pũrũ yũ Juan, Ûmugasi, i nikũde maama aarĩrĩrẽ ïábu. Aarĩpũrorideade dari Ûmugasi, i nikũ dederidijapereakõábu. Dia wádiya marĩbu pama. ²Neõ ñerĩ marĩrĩ makã, Ûmugasi Marĩpu pũrogue aarĩrĩ makã dijarimakũ ïábu. Iri makã, maama makã, Jerusalén wáikuri makã aarĩbũ. Õãrõ deyori makã, mojõsuabo igo marãpu suyuburo, ãrĩgõ, surĩro õãrõ sãñadeo irirosũ aarĩbũ. Marĩpu ãsũta i makãrẽ ãmuyudi aarĩmĩ. ³Pũrũ Opũ doarõ pũro aarĩgũ, turaro merá ãsũ ãrĩ werenĩmakũ pẽbu:

—Õãrõ péka! Dapagora Marĩpu masaka watope aarĩmi. ïgüsá merá aarĩgukumi. ïgüsá ïgũyará aarĩrãkuma. ïgũta ïgüsá merá aarĩ, ïgüsá Opũ aarĩgukumi. ⁴Aarĩpereri ïgüsãya kódeko wiririre niũgukumi. Boari, bujawereri,

kó oreri, pũrĩrikuride neõ marĩrokoa. I ãmũma aarãdea aarĩpereri pereakõábu, aarĩmi.

⁵Pũrũ Marĩpu, Opũ doarogue doagu ãsũ ãrĩmi:

—Aarĩpererire maama dita gorawayumakũ yáa, ãrĩmi.

Pũrũ ãsũ ãrĩmi doja:

—Yũ ãrĩrĩrẽ gojaka! Yũ ãrĩrĩ diayeta ããrã. Irasiriro yũ ãrĩrõsũta waarokoa, ãrĩmi.

⁶Pũrũ yũre ãsũ ãrĩmi doja:

—Iropata ããrã. Yũ neõgoraguere aarĩpereri i ãmũmarẽ aarĩmakũ iridi, i aarĩpererire peremakũ iribu ããrã.

Yũre gããmerá, ñemesiburá bũro iirĩduarã irirosũ aarĩma. Irasirigu ïgüsãrẽ perebiri okari sĩrĩ deko*, ãmawiuroma dekore tĩãgukoa.

Wajamarĩrõ iri dekore iirĩrãkuma.

⁷Aarĩpererã ñerõ tarikererã yũre bũremuduũmerãrẽ aarĩpereri yũ:

“Sĩgura”, ãrĩdeare sũgukoa. ïgüsá Opũ aarĩrũkoka. ïgüsá, yũ pũrã aarĩrãkuma.

⁸Gajirã gapũ masakare gũisĩã, yaare pirirã, yũre bũremumerã, ñetariro irirã, wẽjẽrĩmasã, ãma, nome merã, nome ãma merã ñerõ kõãbirarikurã, yéa aarĩrã iririkurã, keori weadeare bũremurã, aarĩpererã ãrĩkatorikurã peamegue waarãkuma. Iro dia wádiya irirosũ aarĩrĩ peame azufre merã ãjũrĩme ããrã. Irogue waarã, yũ merá neõ aarĩbirikuma. Irasirirã dupaturi boarã irirosũ dujarãkuma, ãrĩmi.

Maama makã Jerusalémarẽ weredea

⁹Pũrũ sugũ Marĩpure wereboegu yũ pũrogue ejami. ïgũ su mojõma pere gaji mojõ peru pẽrẽbejari pari opanerã merãmu, Marĩpu masakare wajamoãdoregu pínerã merãmu aarĩmĩ. ãsũ ãrĩmi yũre:

—Ïãgũ aarika! Jesucristo oveja majĩgũ irirosũ aarĩgũ mojõsuabore*

* ^v 21.6 San Juan 11.25: Jesũ ãrĩmi: —Yũ boanerãrẽ masãmakũ irigu, ïgüsãrẽ okari sigũ ããrã. Yũre bũremugũ boadigue aarĩkeregu, okagukumi, ãrĩmi. San Juan 14.6: Jesũ ãrĩmi doja: —Yũ dita Yũpu pũrogue waarĩ maa irirosũ ããrã. Yũ diayema aarĩrĩrẽ masakare masĩmakũ irigu, ïgüsãrẽ okamakũ irigu ããrã. Yũ merãta Yũpu pũrogue waarãkuma, ãrĩmi. Irasirigu Jesũ perebiri okarire sĩrĩ deko irirosũ aarĩmĩ. ïgũrẽ bũremurã ïgũ Pagu puro i perebiri okarire opamurã aarĩma. ^v 21.9 Jesucristo oveja majĩgũ irirosũ aarĩgũrẽ bũremurã maama makã Jerusalén marã aarĩmurã ïgũ mojõsuabo irirosũ aarĩma.

imugukoa murē, ārīmi. ¹⁰Irasirigu Ōāgū deyomarīgū, kērō irirosūgue yure Marīpuya makārē īamākū irimi. Ūmadi ūtāū wekague yure āimurīa, iroque Marīpuya makārē Jerusalérē neō ñerī marīrī makārē, Marīpū pūroque ūmugasigue merā dijariri makārē īmumi. ¹¹Marīpū gosesiriri merā, jaspe wāikuriye, wajapariye, ōārō deko suririye irirosū deyoriye gosesirosū gosesiribū. ¹²Iri makā turo wārī sārīrō ūmarī sārīrō āārībū. Iri sārīrōrē pe mojóma pere su gubu peru pērēbejarigora makāpūrori āārībū. Iri makāpūrorikū sugū Marīpūre wereboegu koremi. Iri makā makāpūroriguere Israel bumarā pe mojóma pere su gubu peru pērēbejari buri marā wāirē gojatūsūbū. ¹³Iri sārīrōrē abe murīriro gapū ure makāpūro āārībū. Sur gapū ure makāpūro, norte gapū ure makāpūro, abe ñajārō gapū ure makāpūro āārībū. ¹⁴Iri sārīrō pe mojóma pere su gubu peru pērēbejari paga ūtā majīrī weka peyabū. Iri ūtā majīrīkū Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū buedoregu beyenerā wāirē gojatūsūbū. ¹⁵Marīpūre wereboegu yure weregu keodi oro merā iridire opami. Iri makārē, iri makāma makāpūroridere, iri sārīrōdere keobu irimi. ¹⁶Īgū keodi merā iri makārē keo odomakū, dos mil doscientos kilómetros yoari makā, iropata eyari makā, iropata ūmarōde āārībū. ¹⁷Purū iri makāma sārīrōrē keomi. “Sesenta y cinco metros āārā”, ārīmi. Marī masaka keorosūta keomi. ¹⁸Iri sārīrō jaspe wāikuri ūtāye merā iridea sārīrō āārībū. Iri makā oro merā iridea makā āārībū. Iri oro gajino morēña marīrī, ōārō deko suriri irirosū deyobū. ¹⁹Iri sārīrō doka āārīrī ūtā majīrīrē āārīpereri wajapariyeri merā mamudea āārībū. Āārīpūroriri majī jaspe wāikuriye āārībū. Iriye pūrama majī zafiro wāikuriye āārībū. Peye pūrama majī ágata wāikuriye, ureye pūrama majī esmeralda wāikuriye āārībū. ²⁰Wapikuriyeri pūrama majī

ónice wāikuriye āārībū. Su mojóma pūrama majī cornalina wāikuriye, su mojóma pere gajī mojó suru pērēbejari pūrama majī crisólito wāikuriye āārībū. Su mojóma pere gajī mojó peru pērēbejari pūrama majī berilo wāikuriye āārībū. Su mojóma pere gajī mojó ūreru pērēbejari pūrama majī topacio wāikuriye āārībū. Su mojóma pere gajī mojó wapikudiru pērēbejari pūrama majī crisoprasa wāikuriye āārībū. Pe mojóma pūrama majī acinto wāikuriye āārībū. Pe mojóma pere su gubu suru pērēbejari pūrama majī amatista wāikuriye āārībū. ²¹Iri sārīrōrē pe mojóma pere su gubu peru pērēbejari makāpūrori, perla merā iridea seri āārībū. Iri serikū suye perlaye merā iridea dita āārībū. Iri makā deko waarī maa, oro gajino morēña marīrī merā iridea maa, ōārō deko suriri irirosū deyori maa āārībū.

²²Iri makārē Marīpuya wiire īābiribū. Iri makā āārīpererogue Marīpū turatarigu, irasū āārīmakū Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgūde āārīrō āārībū. Irasiriro iri makā āārīperero Marīpuya wīi irirosū āārībū. ²³Iri makā abe ūmūmū, ñamimūde boyoro gāāmebea. Marīpū gosesiriri merā ōārō boyoa. Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgūde iri makārē sīāgodiru irirosū boyomi. ²⁴Irasirirā ī ūmū marā Marīpū taunerā iri makāma boyori merā āārīrākuma. I ūmū marā oparā iri makāgue īgūsā ōārī oparire sīrā āījarosū Marīpūre: “Ōātaria mū”, ārī, ūsuyari sīrākuma. ²⁵Ūmurē iri makāma makāpūrori tūpādea āārīrokoa. Iroguere neō ñami marīrokoa. ²⁶Wārī nikū marā īgūsā ōārī oparire iri makāgue sīrā āījarosū Marīpūre būremurā ejarākuma. ²⁷Ñerī āārīrī gapūre iri makāguere neō āīñajābirikuma. Ñerō iririkurā, ārīkatorikurāde neō iri makāguere ñajābirikuma. Jesucristo oveja majīgū irirosū āārīgū merā perebiri okari opamurā īgūya gojadea pūgue īgūsā wāī gojatūsūnerā āārīma. Īgūsā dita iri makāguere ñajārākuma.

22 ¹Purū Marīpūre wereboegu diare yure īmumi. Iriyama deko

perebiri okari sirî deko* âârîbû. Ôârô deko sũridiya, diumajî irirosû âârîbû. Marîpũ, Jesucristo oveja majîgũ irirosû âârîgũya doaro doka wiribu. ²Iri makâ dekoma maa, wâri maague ũmayobũ. Iriya pe gapu turorire perebiri okari sirî yuku nîbu. Iri yuku aberikũ dukakua. Su bojorire, pe mojoma pere su gubu peru pêrebejarigora dukakua. Iriguma pũrî i ũmu marâ masaka pũrîrikurire tauri pũrî âârâ. ³Irasiriro neô pũrîrî marîrokoa. Iri makâgue Marîpũ, Jesucristo oveja majîgũ irirosû âârîgũya doaro âârîrokoa. Îgũyarâ Îgũrê buremurâkuma. ⁴Îgũya diapure îârâkuma. Îgũsaya diapuserorire Îgũ wâirê tuuyasũrâ âârîrâkuma. ⁵Iroguere ñami neô marîrokoa. Irasirirâ iro âârîrâ sîâgoriduparure, abe boyoridere gâamebirikuma. Marîpũ boyori merâ âârîrâkuma. Îgũ merâ neô piriro marîrô dorenîrâkuma.

**Jesucristo i ũmugue dupaturi
aariburo mérô duyáa, ârî gojadea**

⁶Pũrũ Marîpure wereboegu yũre ârîmi:

—Yũ wereri diaye ârîrî âârâ. Irasiriro yũ ârîrôsũta waarokoa. Marîpũ Îgũya kerere weredupiyurârê Îgũyare masimakũ irigũ âârîmi. Îgũrê wereboegure iriumi Îgũrê moâboerârê mérôgâ pũrũ waaburire masidoregũ, ârîmi.

⁷Irasirigũ Jesús âsũ ârîmi:

—Mérôgâ pũrũ aarigũkoa. Irasirirâ, Yũpũya kere i papera pũgue gojadeare iritũyarâ usũyarâkuma, ârîmi.

⁸Yũ Juan, i âârîpererire pé, îâbu.

Irasirigũ irire pé, îadero pũrũ, yũre îmuadi Marîpure wereboegũya guburi pũro ñadukupuri merâ ejamejâjabũ Îgũrê buremubu. ⁹Yũre Îgũ gapũ ârîmi:

—Irire irasiribirikôaka! Mũ, muyarâ Marîpũya kerere weredupiyurâ, âârîpererâ i papera pũma dorerire irirâ irirosũta yude Marîpure moâboegu âârâ.

Irasirigũ Marîpũ gapure ñadukupuri merâ ejamejâ, buremuka! ârîmi.

¹⁰Pũrũ yũre ârînemomi:

—I pũgue: “Âsũ waarokoa”, ârî gojadea keoro waaburo, mérô duyáa. Irasirigũ, Marîpũya kere i pũgue gojadeare duúrogo opabirikôaka! Yayeri âârîbea. ¹¹Irasirirâ ñerâ i kerere péduamerâ murârôta Îgũsâ gâamerô irinîkôâburo. Ñerîrê iririkurâde murârôta ñerîrê irinîkôâburo. Ôârô irirâ gapũ murârôta ôârô irinîkôâburo. Marîpũ gâamerîrê iririkurâde murârôta irire irinîkôâburo, ârîmi.

¹²Pũrũ Jesús âsũ ârîmi:

—Âsũta âârâ. Gũñaña marîrô aarigũra. Masakakũre yũ sîburire opáa. Îgũsâ iriderosũta Îgũsârê keoro sîgura. ¹³Yũ neôgoraguere âârîpereri i ũmumarê âârîmakũ iridi, i âârîpererire peremakũ iribu âârâ. Yũ i ũmurê iriburo dupiyuro âârîsiabũ. Iri pereadero pũrũ, âârînîkôâgũkoa, ârîmi.

¹⁴Âârîpererâ Îgũsâ ñerî irideare pirirâ usũyarâkuma. Surî koe odo, gũrari marîrî sâñanerâ irirosû âârîma. Irasirirâ iri makâma makâpũrorire tariñajârkuma. Iri makâma yuku perebiri okari sirî yuku dukare baarâkuma. ¹⁵Gajirâ ñerô iririmasâ gapũ iri makâgue ñajâbirikuma. Îgũsâ yéa âârîrâ iririkurâ, ũma, nome merâ, nome ũma merâ ñerô kôâbirarikurâ, wêjêrîmasâ, keori weadeare buremurâ, ârîkatorikurâ âârîma.

¹⁶Yũ Jesús, yũre wereboegure iriubũ, musâ yũre buremurârê i papera pũmarê werebure. Opũ David parâmi âârîturiagu âârâ. Neñukâmũ boyodiru ôârô boyoro irirosû âârîgũ, maama perebiri ũmurê pígu âârâ, ârîmi.

¹⁷Ôâgũ deyomarîgũ, irasũ âârîmakũ Jesucristo oveja majîgũ irirosû âârîgũyarâde Îgũ mojôsuabo irirosû âârîrâ Îgũrê âsũ ârîma: “Aarika!” ârîma.

*22.1 San Juan 11.25: Jesús ârîmi: —Yũ boanerârê masâmakũ irigũ, Îgũsârê okari sîgũ âârâ. Yũre buremugũ boadigue âârîkeregũ, okagukumi, ârîmi. San Juan 14.6: Jesús ârîmi doja: —Yũ dita Yũpũ pũrogo waarî maa irirosû âârâ. Yũ dayemârê masakare masîmakũ irigũ, Îgũsârê okamakũ irigũ âârâ. Yũ merâta Yũpũ pũrogo waarâkuma, ârîmi. Irasirigũ Jesús perebiri okarire sirî deko, perebiri okarire sirî yuku irirosû âârîmi. Îgũ merâ Îgũrê buremurâ Îgũ Pagu pũro i perebiri okarire opamurâ âârîma.

Āārīpererā irire ārīmakū pérāde:
 “Aarika!” ārīburo. Nemesiburā iirídhaarā,
 perebiri okari sīrī dekore iirírā aariburo.
 Wajamarīrō iri dekore iirírākuma.

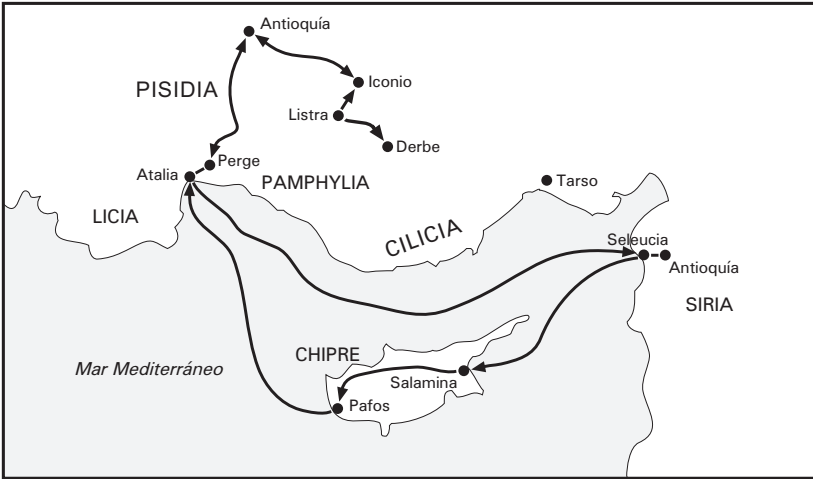
¹⁸Yū Juan, āārīpererā Marīpuya kere
 i pūgue gojadeare pérārē goepeyari
 merā āsū ārī weregura: “I pūgue
 gojadeare gaji bueri merā morēsóo
 werenemorārē Marīpū wajamoāgukumi.
 I pūgue wajamoāburire gojaderosūta
 ĭgūsārē wajamoāgukumi. ¹⁹Gajirā
 Marīpuya kere i pūgue gojadeare
 gorawayurārē āsū irigukumi. ĭgūsārē

perebiri okari sīrī yukū dukare
 sīboadeare sībirikumi. Irasirirā
 Marīpū merā neō ñerī marīrī makāgue
 āārīnīkōābirikuma. Irire i pūgue
 gojasūa”, ārīmi.

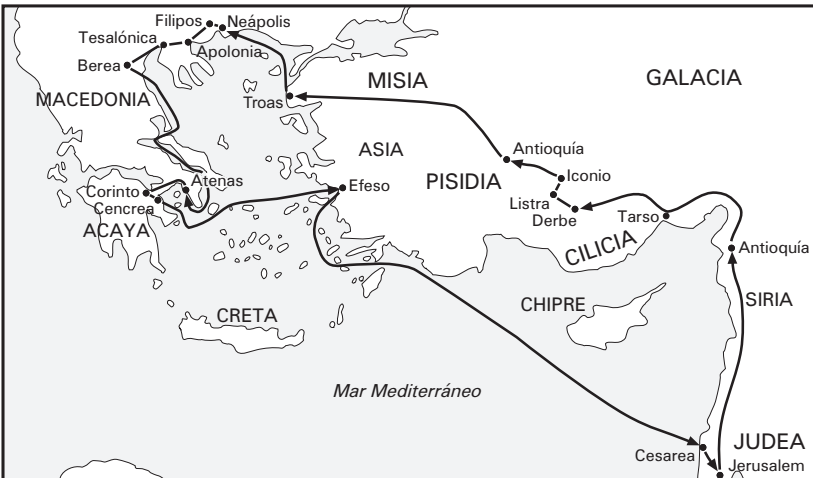
²⁰Jesús irire weregū, āsū ārīmi:
 —Irasūta āārā. Mérō duyāa yū
 aariburo, ārīmi.

Irasūta waaburo. Gūa Opū Jesús
 aarika!

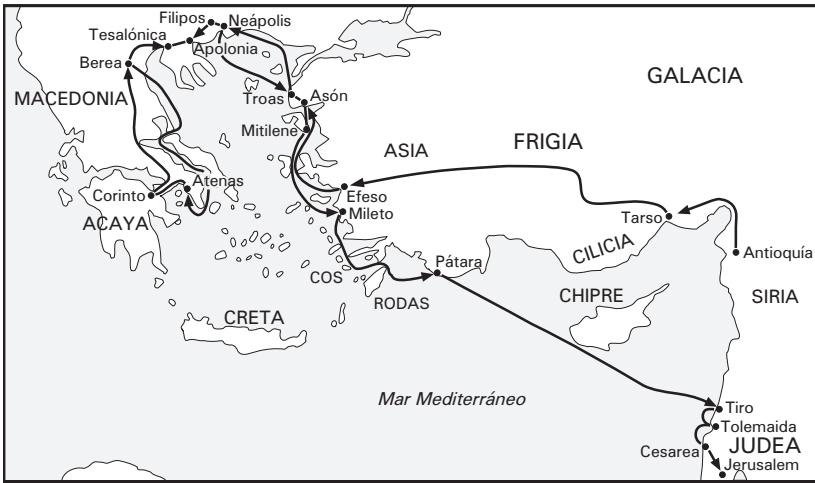
²¹Marī Opū Jesús musā
 āārīpererārē ōārō iritamuburo. Irasūta
 āārīburo.

PRIMER VIAJE MISIONERO DE PABLO

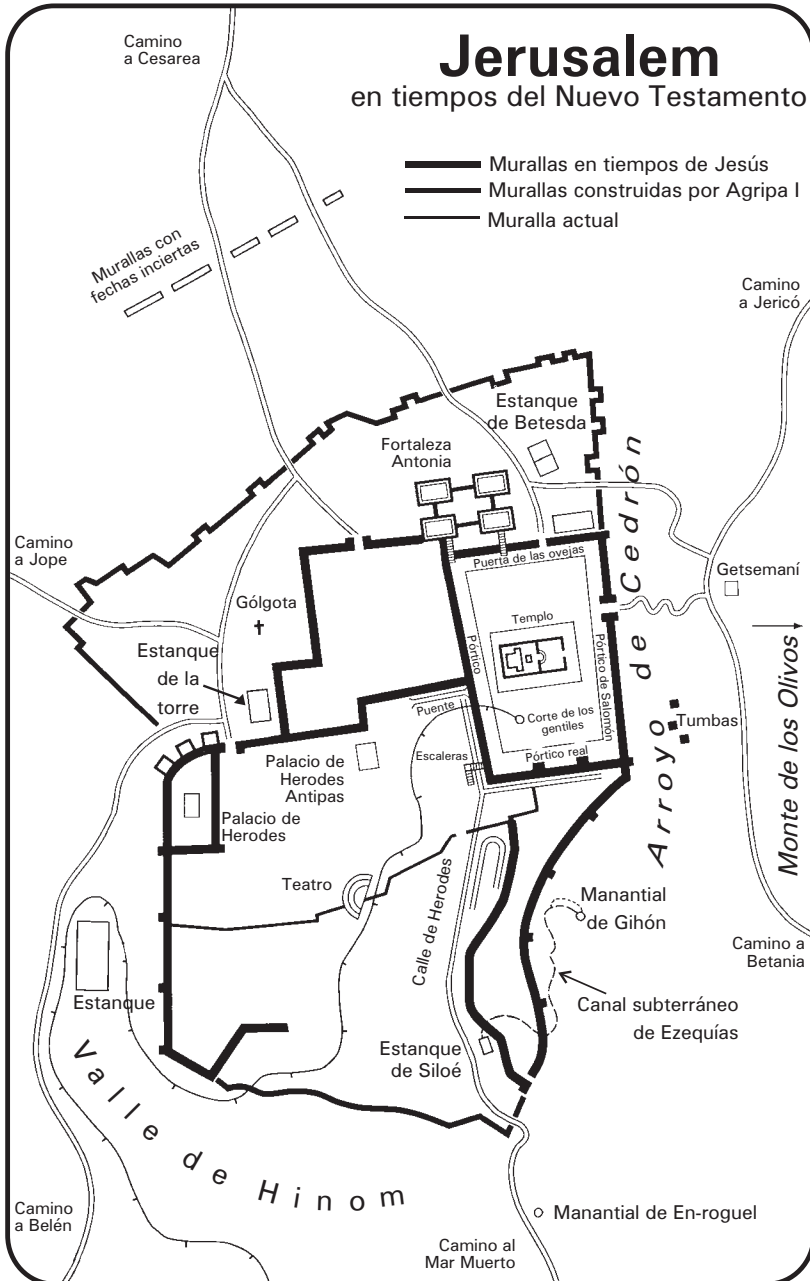
SEGUNDO VIAJE MISIONERO DE PABLO

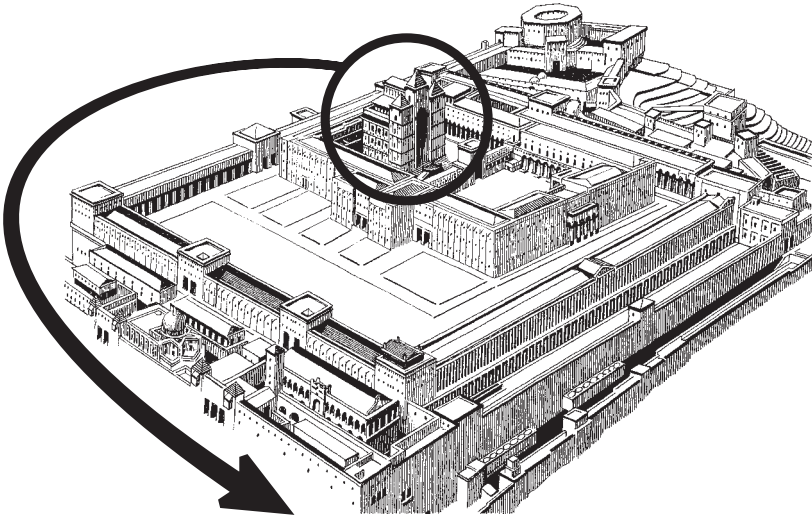
TERCER VIAJE MISIONERO DE PABLO

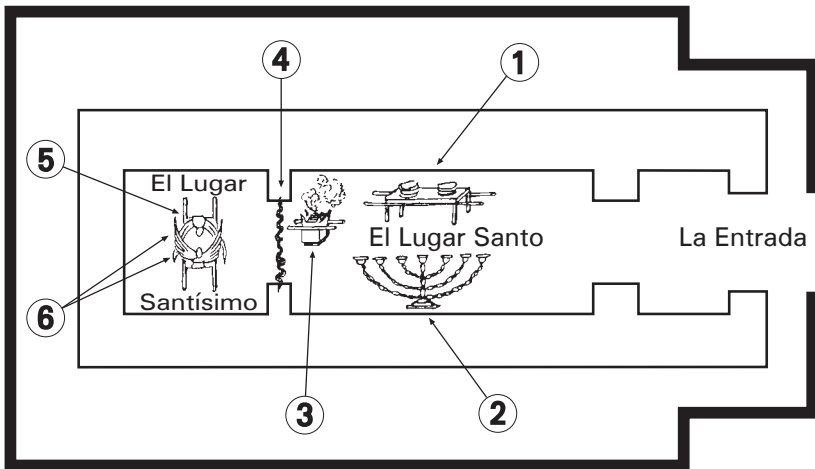
VIAJE DE PABLO A ROMA

El Templo en el tiempo de Jesucristo

Plano del Interior del Templo

1. La Mesa y los Panes de la Proposición
2. El Candelabro
3. El Altar del Incienso
4. El Velo
5. El Arca del Pacto
6. Los Querubines

Tierra de
PALESTINA
en el tiempo de
NUESTRO SEÑOR
JESUCRISTO

